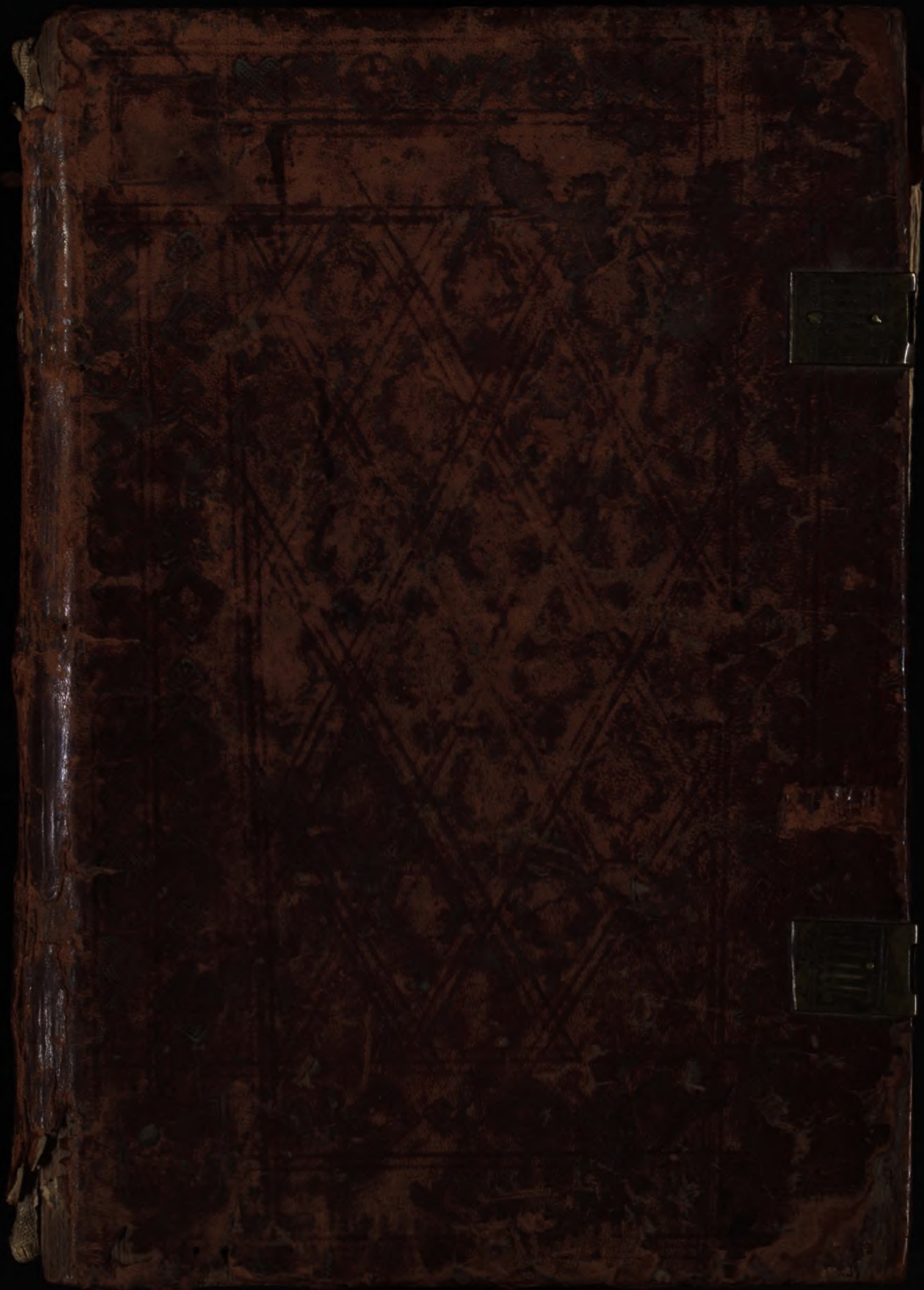
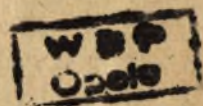
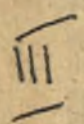
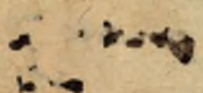

2466 sh.

Materialium atque sententiarum me-
moriam dignarum: ex sermonibus divi
Aurelij Augustini ad fratres in he-
remis commorantes quosdamque alios
collectarum: sumaria ac brevis An-
notatio.

Ab Braam forma est obedientie:
Sermone. xl. A.

a Abraam tribus nominibus sub tribus
typis appellatur: et excelsus scilicet:
pater excelsus: et pater multarum

Abraam spirituali. (gentium. Sermone. xl. B.

ter tunc offert filium suum. Sermo. xl. D. S.

Absolventi et ligandi non sibi arrogat auctoritatem
clerici qui in terra querunt possidere hereditatem

Absoluti non debet commiserari. (tate. Ser. lix. B.

punctum nisi fuerit confessus. xxx. D. circa fi.

Abstinentie mira et magna est virtus. Ser.

Abstinentia est non tam corporis (xxxi. B.

quam mentis. Ser. liij. L.

Abstinentia est quantum valitudo permittit. In

liij. regula. ca. xi. Et ser. j. L. xxij. L. xxv.

Ac Accidia contra (L. xxvij. B. xxxix. J. in fi.

mala faciat. xvij. D.

Accusari non debet reus nisi sub duobus vel

tribus testibus. In liij. regula. ca. xxij.

Ad Adā sic expulsus est de paradiso ut congereret

per gratiam per penam temporali adipisceret eternam

Quod se abscondit et vocat (permissionem. xxvj. B.

catus a deo tunicam pelliceam accepit quod si

Adeodat puer beati augustinus (gnificet. Ibidem

gu. baptizatus. i. ser. amb. de baptis. aug. B.

Adulatorum veritas sunt destructores: dia-

boli ioculatores: avarum infectores: et omnium

Adversarius (malorum inuatores. xxx. A.

noster est sermo dei. lix. B.

Af Affectionum quattuor sunt qualitates. lix. L.

Al Alipius sanctus baptizatus. in ser. amb. B.

De eodem habes etiam ser. liij. L. in medio. v.

L. xxi. A. in me. xxij. L.

Qui altari servit: de altari vivit: quod intel-

Am Amor dei in deo (legendus sit. xxvij. L.

permanere facit. liij. A.

Si vis amari a christo ama. xxvij. J.

Amicitia mundi fallax est. xlvij. S.

Ambrosius mediolanensis. ieiunium mentis et cor-

poris cum elemosyna suadum instituit. xxv. B.

An Angelos indubitata fide tenemus divina pre-

sentia et visione beatorum et sine fine letari in bo-

De angelorum gloria ad (nis divi. xlvj. A.

deum et administratione circa nos: propter quod sunt

honorandi. xlvj. B.

Angelos propter magnalia que fecerunt imitari

Angelus cur esse de (debemus. xlvj. L. D.

buit nuncius incarnationis christi. xx. L.

Angeli omnia bona nostra offerunt deo: et gaudet

de profectu et tristat de defectu nostro. lxxvij. A.

Angeli boni vel mali astant morientibus: ex

Anima rationalis tres habet (emplum. lxx. B.

bet potestates: intellectus: voluntatem et me-

moriam: sine quibus perfecta esse non potest: nec

horum aliquod sine altero persistit. xv. B. in me

Quod omnium creaturarum natum (dio. xlvij. A.

ram precipit: ambit et capit. xlvij. A.

Non moritur nec succubitus. xlvij. L.

Anime omnes spiritus sunt. Ibidem.

Anima de celo venit a deo carni processa. xl.

non peccat nisi (ix. D. in medio. lxx. D.

si per carnem. lxx. L. i. me. non astat nisi

Quod a se plus per (si membra unita. ij. B. i. fi.

videndum est quod corpori. l. A. B. lxx. D. lxx. A.

Signum quod a se plus quod corpori puidet. l. L.

Anima quibus nutrit et vestit. lxx. L.

Anime cum exeunt corpora: aut sunt in paradiso:

aut in inferno: aut in purgatorio. xlvij.

Cum egreditur: quod deus (D. lxx. B. in fi.

videt: quod angelus: quod seipsum: et quod spiritum

aliud bonum vel malum. lv. D. xlvij. D.

Cum quanto timore et horrore egreditur de corpore

Ut anima defuncti (lvj. B. lxx. B. L.

corpore habeant curam de vivis. xxvj. S.

Anime quibus suffragiis iuvenit. xlvij. B. L.

xlviij. D.

Anima iusti cum magno gaudio exit. lvj. B.

Antichristus est qui pacem impedit. xxvij. J.

Qui apostolo paulo non obedit: euangelio

Appli cur bti. xlvij. S. (Idcirco. lix. D.

Apostatare neque est: mortale est et cum divina

tionem semper vivere. exemplum. xxxiiij. A. in fi.

Apostatare quod (xxvij. B. lxx. B. i. fi. L. D.

malum sit. liij. B. liij. B.

Apostasia que mala faciat. viij. L.

Apostata non edificator: sed destructor est

Apostata est (monasterij in. j. reg. ca. liij.

incarcerandus. Ser. j. D.

Quod non sit recipiendus ad primum gradum. lx. B.

Aqua salutaris triplex. xlv. B. i. me. (in fi. Bq

Aristodemus animus multum laboravit naturam apostoli

investigare: nec ad plenum potuit. xv. A. cir.

Aristoteles verba de animalibus ponit. lv. D. (fi.

Arma christianorum pax est christi. xlv. L.

Astutia sine simplicitate superbia est. liij. A. B.

Avarus non habet misericordiam. liij. L. (in fi. Bq

Avaricia radix omnium malorum: servit idola

Quoniam dicitur
in 2a Regum 17
v. 17. et ligna mortis
venerunt ad eum
mortali. xv. B. i. fi.
transfert Syon de

Ex Bibliotheca Librorum
Ecclesie Collegii S. Nicolai P. B.

ca. j. Et sermo. lxij. A.
 Proximus ideo diligi precipit. lix. f.
 Dilectionis ordo quis sit. xxvij. B. xxxvij.
 Dilectio spiritalis bonorum est: q. B.
 omnis eam habens bonus est. xxvij. B.
 Non dilectio carnalis sed spiritalis debet
 esse inter spirituales. In. iij. regu. ca. xl.
 Dilectio inimicorum cur proprium est signum
 christianorum. xxvij. B.
 Dimittere debemus peccanti et veniam po-
 stulanti sine disceptatione. In. iij. regu. ca.
 Discere a christo que debeamus. (xxxvij.
 xlvj. E. lxx. A.
 Ad disciplinam seruandam ille solus est ap-
 tus qui recte. lxx. A.
 Per discordiam mali quandoque boni efficiuntur.
 Discordie non habean. tur. j. L. circa fi.
 tur aut cito finiant. In. iij. regu. ca. xij.
 Discordia domestica peior est. v. E.
 Dispensator et dñs in hoc differunt. xxxvj.
 Ditari velle ex pauperum et vi- B. in me.
 duarum exiguitate ultra omnem est iniqui-
 tatem. xxxj. E.
 Illi sunt diuiores qui in sustinenda pauper-
 tate fuerint fortiores. In. iij. reg. ca. xvij.
 Diuitie dona sunt fortune non nature. vj. D.
 Comparantur vino mellito. xxxj. D. in
 Potius sunt insidie quam amicitie. (me.
 xlvij. B. in medio.
 Mala mala faciant. exemplis patet. xl. E.
 Comes diuitiarum luxuria est et superbia.
 Diuites cur non debeant pau- (Ibidem.
 peres despiciere. xliij. A.
 Cum terrena acquirunt: perdunt celestia.
 Diues omnia relinquet. lxxvj. (lxij. B.
 B. lxx. B. lxxv. A.
 Nihil prodest diuitias dispergendo dare
 pauperibus et pauperem fieri: si anima sup-
 brior efficiatur diuitias premittendo quam fue-
 rat possidendo. In. iij. regu. ca. v.
 Doctrina bona laudat: praua reprobat.
 In. j. regu. ca. v.
 De fratre dorotheo. xxj. A. in me. D.
 Ebrietate terribile exemplum.
 Ebrietas quanta mala (xxxij. A.
 faciat. xxxij. B. et. lxxij. D.
 Qui ab ebrietate non cauet: peccatus non
 euadet. lxxij. D.
 Ebrietas etiam si audit verba sancta non
 suscipit. lxx. B. in fi. lxxvj. L.
 In ecclesia quattuor sunt ordines fidelium:
 vnum malorum: tres bonorum. xxxix. E. B.

In ecclesia tres sunt status: scilicet libera-
 tionis: seruationis et coronationis. lv. A.
 Primus status est penitentie: secundus iusti-
 tie: tertius glorie. lv. B.
 Ecclesia cum summa reuerentia intrare de-
 bemus: et ibi orationes fidei fundere. lxxij.
 Entheca ecclesia non habet. lxx. f. B. in me.
 Melius est minus egere quam plus habere. Es
 In. iij. regu. ca. xvij.
 Quodlibet elementorum sibi aliquid proprium
 vendicat in corpore humano. lxxij. B.
 Qui elemosinam non dat egenti (circa fi.
 vitam extinguunt. xxxj. E.
 Elemosyna danda est ex quacunque arte de-
 alicui ingenui lucrati donauerit. lxxij. L.
 Elemosyna non est facienda causa vindic-
 tae. Ad elemosynas facien- (cx. lxxij. A. B.
 das alios inducere debemus. xxxj. f.
 Elemosyna non solum viuis sed etiam defunctis
 Elemosyna cum iniqua (facienda. xliij. B.
 tate abominabilis est deo. lxxj. A. in fi.
 Elemosynarum utilitas. lxxv. B. in fi.
 De eleusino presbytero domus sancti au-
 gustini tres sunt modi (gustini. liij. f.
 scilicet electio: subelectio et relectio. xxx.
 De epiphania domini. Ser. xliij. p. totum (ix. D. Ep
 Oportet episcopum esse sine crimine recte. de presbyte-
 ris etiam intelligi debet. xxxvj. B.
 Episcopi apostolorum vices gerunt et sunt vicarii
 christi. xxxvj. A. et. D. in me.
 Episcopi sicut vocantur pastores gregis: ita
 et patres plebis ob curam et sollicitudinem
 Comparantur oliu propter tria. (xl. L.
 xl. L. in medio.
 Sicut capita populorum: duces cecorum: clau-
 dorum baculi: terrarum principes: si boni ange-
 lis superiores: si mali fuerint demonibus in-
 feriores. xliij. D. in fi.
 Episcopus si non est hospitalis: inhumanus
 Non debet habere bona terrena ad pos- (est. liij. L.
 sedendum: sed ad distribuendum: non diuiti-
 bus et cognatis sed pauperibus. xxj. B. i. me.
 Non est episcopi seruare aurum et remoue-
 re a se mendicium manu. liij. f.
 Episcopi debent illuminare verbo: pascere
 exemplo: et fouere egenos tempore benefi-
 In nullo errare non est (cio. xl. L. in me.
 humanum sed diuinum. ix. A.
 De eradio presbytero qui augustino successit et
 in episcopatu. liij. L. D.
 Non esse vtrum melius sit quam male esse. xxxj. E. Et
 Eva tandem virgo fuit quam diu pomum veti- Eu

tum non gustauit. xxv. A.
 Ex euangelio omnis perfectio nostra acci-
 pitur. xxvij. A.
 Eucharistie figure precesserunt. xix. B.
 Ideo hominibus datur: ut corpus in terris ca-
 piti coadunetur in celis. xxvij. B. circa fi.
 Sicut multa grana vnum panem confici-
 unt: et ex multis racemis vinum extrahi-
 tur: ita ex multis hominibus christi corpus
 conficitur. Ibidem. (lis. xxvij. f.
 Eucharistia sit bona bonis et mala ma-
 Buccella vel panis intinctus iude tradi-
 tus non fuit eucharistia. Ibidem.
 Eucharistiam volentes percipere ab ope-
 ribus coniugii ad tempus debent absti-
 nere. exemplum. xxxvj. f. B. lxxij. E.
 De sancto euodio socio sancti augustini.
 liij. L. in me. v. L. xxj. A. in me. xxij. L.
 De eustochio virgine sancta. xxij. A.
 Ex Qui exaudiri desiderat: prius ipse deus au-
 diat. lvj. L. circa fi.
 Excommunicatio pro salute non per damna-
 tionem est inferenda. xxvj. B.
 Fabiano fratre. xxj. A. in me.
 Facinus quid sit. xxij. L.
 Fama nostra non polluit sed polle-
 re debet: quia qui famam suam negligit
 crudelis est. liij. A. liij. D.
 De faustino diacono domus sancti augu-
 stini: qui ex militia seculi puerit. liij. L.
 Felicitates suam vniuersumque affectat: sed
 si homo affectat non tamen affectare vi-
 detur. lv. L. in fi.
 Fenix avis ut iuueniscat se senem occidit.
 xvij. A.
 Altiora fidei non sunt a simplicibus inuesti-
 ganda. xv. A. B.
 Quomodo filius sit coeternus patri et con-
 substantialis: si imaginare voluerit mens
 humana succumbit. xv. A.
 Filius sicut in celo equalis est patri: ita in
 terra similis est matri. xx. B.
 De filio prodigo. xxvj. B. L. D.
 Eius filius quisque appellatur cuius opera agit
 lxxvj. A.
 Flagitium quid sit. xxij. L.
 Quid flere oporteat et quare. xj. A.
 Flere non debemus mortem corporalem
 amicorum nec rerum amissionem. Ibidem.
 Utrum deslere liceat fratrem vel amicum
 mortuum: cum naturalis infirmitas ad h

nos inuitat. xj. B.
 Cur semper flere et si ridere debeamus. xxxj. L.
 Fornicatio est naturalis mulierum concu-
 bitus sed illicitus. xxxvj. f.
 Qui fortis est: liber est. xij. A.
 De triplici fortitudine: scilicet hypocritarum
 philosophorum et fidelium. xij. A. B.
 Fortunatus presbyter manicheorum ut lu-
 pus subuertere conabatur fideles hypo-
 nenses. liij. D. v. B. circa fi. xxxv. A.
 Ab augustino superatus velut filius p-
 ditionis obstinatus ab hypiona confusus
 abscessit. vj. A.
 De fortunato presbytero domus sancti au-
 gustini qui ei insidias posuit ut illum occi-
 deret. xxxvj. D.
 De tribus fructibus euangelicis. xxxix. f. fr
 Surtum committit qui inuentum non red-
 dit. exemplum. xxj. A. in me.
 Surti iudicio condemnatur qui in mona-
 sterio rem sibi collatam celauerit. In. iij.
 regu. ca. xxxix.
 Audere nemo potest hic cum secum. Sa
 glo et post cum christo. xj. A. lix. B.
 Gaudium spiritale unde proueniat
 Gaudium beatorum quantum sit. (x. A.
 xliij. D. lvj. D. B. in me. lxxvj. B.
 Gaudium beatorum per quod acquiritur.
 xliij. f. lxxij. A. B. lxxv. B.
 Quattuor modis generantur homines. Se
 Non querat gloriam et non (xxvij. B. Glo
 confunderis cum gloriosus fueris. lxxvj. A.
 Gula non solum in vilibus sed etiam in pre-
 ciosis attenditur. xxxj. B.
 Abitus religiosorum non debet esse
 notabilis. In. iij. regu. ca. xvij.
 Ser. xxvj. E. xxvij. f. B. liij. B.
 Qui pro habitu corporis litigat: cogitent
 quantum eis in habitu cordis desit. Ibidem
 ca. xxvj.
 Exheredato filio aut pupillo nullus ec-
 desia debet facere heredem: sed eis usque ad
 ad legitimos annos puenerint hereditatem
 Cur exheredator herede. (reseruare. liij. L.
 ditatem ecclesia non recipit. liij. D. E. f.
 Non licet heredes instituere de ecclesia vi-
 uens et communem vitam professus. v.
 E. f. xxvj. B. liij. L.
 Hieronymus sancti laurentii cardinalis: di
 quia auariciam et luxuriam clericorum re-
 B 4

Annotatio

prehendebat: per vestem muliebrem eum
 proclamare in populo voluerit: romam ex-
 iit et cum paula et eustochio in heremo vi-
 tam asperam duxit. xxiiij. A.
 Describit tria genera monachorum egyptio-
 rum ad augustinum. xxj. A.
 De fratre hilario presbytero domus sancti
 augustini. xxxvj. D. in me.
 Homo non solum per sapientiam factus
 erat ut esset: sed ad sapientiam dei factus
 erat ut beatus esset. xx. A.
 Homo cuius ois creatura participat. xlvij. A.
 In homine quid maximum sit. xlvij. A. l. A.
 De hominis dignitate ante peccatum: et de
 eius miseria post peccatum. xlvij. A. B.
 Partes hominis sunt anima et corpus: ma-
 teria et forma. xlvij. L. l. A.
 Cur erectus graditur. lv. L. in me.
 Hominum quattuor sunt genera. xxxix. E. h.
 De monstris hominibus in ethiopia.
 xxxvj. B.
 Homo mortuus quid sit secundum corpus et quid
 secundum animam. xliij. L. D.
 Honoris laus est humilitatis virtus. lxx. B.
 Honor quanto maior datur: tanto maius pe-
 riculum comparatur. lxx. L.
 Honorandus est qui preest. j. B. in fi. ij. re-
 gu. ca. xliij.
 Hore canonice septem sunt: et earum lectio-
 nes et psalmos augustinus sic distinguit.
 In. ij. regu. ca. j.
 Non sit in eis cantandum nisi quod legit
 esse cantandum. ij. regu. ca. viij.
 Hospitalitas ad omnes et sine differentia
 personarum exercenda est: exemplo osten-
 ditur. xlvj. D.
 Comendatio hospitalitatis. xlvj. E.
 Humilis ille dicitur qui recte. lxx. A.
 Humilitas homines angelis assimilat. xij. A.
 Humilitas que bona faciat. xij. B. xlvj. E.
 in me. lxx. A.
 Humilitatis primus gradus. lxx. A.
 Quantum humiliat cor ad ima: tantum proficit
 in excelso. lxx. A.
 Humilitas perfecta sic acquiritur. xxxj. D.
 in medio.
 Nimia humilitate regredi frangitur aucto-
 ritas. In. ij. regu. ca. xl.
 Qui sine humilitate bona agit: i ventum pul-
 uerem portat. lxx. B.
 Humilitas passibilis ad celum ascendit. lxx. A.

humilitatis honesta est consuetudo. Ibi.
 Quam non inuenit humilem veritas su-
 git mentem. lxx. B.
 Et iacobo fratre domus sancti au-
 gustini. xxj. A. in me. D.
 De fratre ianuario domus sancti
 augustini qui in morte inuentus est ha-
 buisse proprium et testamentum condidit
 se. rē. v. E. f. xxvj. B. liij. L. j. liij. B. f.
 De ieiunij institutione et effectu. xxv. A. j.
 Ieiunium est membrorum cunctorum de-
 bita satisfactio. xxiiij. B.
 Ieiunantis officium hoc est. xij. A.
 In ieiunio tria precipiuntur bona: contra
 tria mala. xij. A. E.
 Ieiunium aliud commendabile: aliud vi-
 tuperabile. xij. B.
 In ieiunio que vitia sint cauenda. xxij. A.
 in fi. xxv. A. in fi.
 Ieiunium magnum et perfectum hoc est.
 xxiiij. B.
 Volens recte ieiunare: tria debet obserua-
 re. xij. B. in me. L. D.
 Tunc bene ieiunamus quando rē. xxiiij. L.
 Ieiunium sine elemosyna parum valet: et
 cum alijs virtutibus prodest. xlv. B.
 Ieiunare debemus deo non mundo. xxv.
 A. in fi.
 Ieiunij multiplex utilitas. xxij. A.
 Ieiunandum est quantum valitudo permit-
 tit. In. ij. regu. ca. xj. Et sermo. j. L. xxij.
 L. xxv. L. xxviij. h. xxxix. j. in fi.
 Olim ieiunabatur usque ad noctem. xxv. B.
 Ieiunium omne exceptis diebus domini-
 cis est laudandum: quia bonum: et aliud
 est ieiunium deuotionis: aliud institutio-
 nis. xxv. L.
 Quibus diebus est ieiunandum. Ibidem
 et. D.
 Cur dum ieiunamus vigiliam nuncupa-
 mus. xxv. D.
 Cur quorundam apostolorum festa vigilias et
 ieiunij habuit: et quorundam non habuit. xxv. E.
 Cum aliquis non potest ieiunare: non tamen
 aliquid alimentorum sumat extra horam
 prandij nisi cum egrotat. In. ij. regu. ca. xij.
 In igne tria sunt: motus: calor et splendor. j.
 xliij. D.
 Ignis gehennę comburit et non consumit.
 lvij. B. liij. B. lixviij. D. (xxvj. f.)
 Ignis gehennę habet ardorem: non splendorem.

principaliū sententiarū

Lū sit vñ oib⁹ et corpore: nō tñ oēs vñ mō
 Ignorantia pie pñteri meli⁹ (cruciat. xxvj. f.)
 est q̄ scientia temere vendicare. xv. B.
 Ignorantia veniam habet. Ibidem.
 Imago dei fm qd ē i hoīe. xv. B. i me. xlvij.
 Imago dei in hoīe ē id qd in eo ē (A. l. B.
 melius. xlvij. A.)
 Impietas qd sit. xxiiij. B. in fi. L.
 Immūdia quā dicit eē ap̄s. xlvij. B.
 In inferno claudis si volūtas hñdi cessat. xxxj.
 In inferno erit stimulus do (L. in me. D. i fi.)
 lor⁹ si tñ correctio volūtat⁹. xxvj. f. lxxv. B.
 Inferno qto pl⁹ deuorat: tātō pl⁹ desiderat.
 Qualia ibi sint tormenta. xxvj. (lxij. L.)
 B. lxij. B. lxxviij. D.
 Afflictio carnis mētis infirmitatem occidit.
 Infirmi i religioe p⁹ egritudine (xxxij. A.)
 an hōrā pñdi edere nō phibēt: et accipere
 pñt a religiois oblat⁹ qd eis vñle videt.
 Infirmi ex pñtina pñtitudine si ali⁹ (liij. B.)
 tractat in victu: nō dñ ali⁹ molestū eē qd se
 cit ali⁹ pñtudo fortiores. In. ij. regu. ca.
 Q̄ sic post egritudine tractadi sūt vt (lxij. f.)
 citi⁹ recreent: etiā si dñ hñlima seculi paup-
 tate venerūt: cū vires pñtinas reparauerit
 redeāt ad feliciorē pñtitudine suā. In. ij.
 reg. ca. xv. Et ser. j. L.
 Infirmitas dicit qd sibi doleat absq̄ dubitati-
 one credat: qd ad sanādū expedit si non
 ē certū: medic⁹ pñulat. In. ij. reg. ca. xxxj.
 Infirmitas cura vñ alicui dñ inūgi vt ipse dñ
 celario petat qd cui⁹ op⁹ eē pñpexerit. In
 Inūrie remittēde sūt si p (liij. reg. ca. xxxij.)
 pusillanimitatē p pñi sapiāz. ix. B. p me.
 Inūctio ē reddēda: exēplū. xxj. A. in me.
 Inuidia oēs vtutes pñemat: bona dissipat
 et mala oia generat. xvij. A.
 Inuidia amico caret et oī peste deterior: qz
 tormētū sine refrigerio hñ. xvij. A. in fi.
 Inuidia qd cōpat et q mala facit. xvij. A. in
 Inuidus sic cōscit. xvij. A. (me. B.)
 Q̄ pus sibi q̄ alijs nocet: qz totiens torq̄ et
 morit: q̄tēs alios bñ agē cōgnerit. xvij. L.
 Iobes baptista an in pñtō originali pceptus
 sit: et qñ sc̄ificat⁹: et cur ei⁹ natiuitas celebre-
 tur rē. xxv. D.
 Hypocrita venādo mūdī gloriā pñā meret
 Lōtra hypocritas nota ex (eternā. xij. A.)
 emplum. xvij. A.
 Illi dicūt hypocritę. xxj. E. in me.
 Hypocritarū opus quid sit. xxvj. D.
 Qui hypocrita est: viuens mortuus est. liij.

S. in fi. h. in fi. liij. h.
 Irasci tā bonoz ē q̄ maloz: s in ira pseuera. Ir
 Abeli⁹ ē ira sepe tēptari (re maloz tñ. ix. A.)
 et citi⁹ veniā petere: q̄ tardi⁹ irasci et tardius
 recōciliari. In. ij. reg. ca. xxxviij.
 Ira cōprimere magnę pudētie ē. ix. A.
 Ex ira quę mala oriant. ix. A. B.
 Qui ira in corde portat infamie setor: eñ statū
 Ira inueterata sit odiū (corrupt. ix. A. i fi.)
 et de festuca facit trabē. liij. reg. ca. xxxviij.
 Ira sic superatur. ix. B.
 De iuda quō exponit: Abeli⁹ fuisset q non fu-
 esset nat⁹ hō ille rē. xxvj. E. xxviij. B.
 Iudā xps mult⁹ modis voluit corrigere: s oī
 bus bñficijs ingratū tandē manifestauit in
 dñationē et ruinā. xxviij. B. vsq̄. B.
 Quō cū ceteri apls corp⁹ xpi sūp̄sit. xxviij.
 Quō post buccellā sathanas iudā: (B. f.)
 et quomodo antea intrauerat. xxviij. f.
 Iudicātes terrā regia via debent pcedere et
 Q̄ nō sit iudicā (cū oī maturitate. xliij. L.)
 dñ ex suspitiōe s ex veritate. xliij. E.
 Iudicare facile ē: s difficile retractare. Ibi.
 Iudex dñ cē ānosus: nō insensat⁹: prudēs: ca-
 stus: sobri⁹: et qre. xliij. E. (xxxv. A.)
 Iudices quales esse debeāt: et a qd cauere.
 Iudices qd malis sepi⁹ implicat. xxxv. B.
 Iudici possint accipe oblata. xxxv. B. in me.
 Iudex semper cogitare debet. xxxv. D.
 Nō est filioz iudicare patres. liij. A.
 Esto iudex tuus: ascēde tribunal mētis tue:
 torqueat te timor dei: accuset pñcia: rūpat
 Et nō veniat ad iudī (pñssio: et dic. l. j. B.)
 cū extremū nemo se falsa securitate decipi-
 De signis pñcedentibus iudicij. (at. l. j. A.)
 dñcium. liij. A.
 Iudiciū extremū cur semp sit formidandū.
 lvij. E. xvj. A. liij. A. liij. E.
 Cur iudicādi soluz de opib⁹ misericordie inter-
 rogen. lvij. f.
 Iudiciū snia formidabilis erit. lvij. B.
 Iusticie pulchritudo q̄ta sit. xliij. D.
 Remota iusticia: regna sūt latrocinia. xxxj. f.
 Diligite iusticiā q iudicat terrā: expōit. xliij.
 Sub iusticia pudicitia regnat: (A. B. L.)
 pax triumphat: dignitas floret. xliij. D.
 Q̄ qñq̄ laxāda ē pñt scādālū mltroz: aliqñ
 agitāda vt sit cautela reliquoz. Ibidem.
 Iusticia ē gladi⁹ bis acut⁹: medicina vitioz:
 antidotū pñtōz: q sine pudētia mors ē: si-
 ne mīscōa gladi⁹ i manu tyrāni. xliij. D. i fi.
 Q̄ sit cum sūma discretioe tenenda: et sūma

- deliberatioe ferenda. xliij. E.
 Justicie inimici hi sunt. xliij. F.
 Achryme nō debet phiberi q̄s nā ex
 1 Ad lachrymas debe (torquet. x). B
 mus eē tā p̄nī q̄tū fuim⁹ ad culpam
 Lachrymarū bonarū vtili (audaces. x). L.
 tates. x). L. D. et. xli. D.
 Laici castella et villas suas nō ecclesiastica bo-
 na debent dispensare. xxxvij. D.
 Latria qd sit et cui debeat. vij. L. circa. fi.
 Latrones maiores sūt i cathedris et domib⁹
 q̄ in syluis. xxxj. F. xxxvj. E.
 Latro timet malū: et vbi nō pōt nō facit et tñ
 Christ⁹ lauās pedes (latro ē. xxxv. B. in fi.
 discipulorū a quo inchoauit. xxxvij. L. D.
 Quilōt⁹ ē nō indiget nisi vt pedes lauer: sic
 In lotioe pedum hu (intelligēdū ē. vij. D.
 militatis exemplum dedit. xxxvij. E.
 Laudare deū illis pdest q̄ bñ viuūt: q̄ nō il/
 Qui laudat deū (lū laudat nisi bon⁹. l). L.
 lingua et vita: dupliciter laudat. l). L. in fi.
 De scō laurētio martyre. iij. B. in fi.
 2 Leo eger sinea deuorata sanat. lv. L. in me.
 Leopard⁹ capreas vt sanat querit. Ibidē.
 Lepia corp⁹ p̄p̄iū deuorat et sibi adherētes
 Lepie causa. xxxij. L. (infiat. xxvj. A. in fi.
 De leporio p̄b̄ytero dom⁹ sci augu. q̄ ex p̄e
 clarissimo genere nat⁹ p̄itit. l. iij. E. (totū.
 Ad leproso vt patriam habeat. Ser. xxxij. p
 2 Liberū arbitriū si a grā deserit ad oē malum
 Lingua nra sensum (ruit: exēplū. xxxvij. F.
 sequat⁹ et rationē nō volūtātē. iij. A.
 Lingua in adolescētia inflāmat ad iocosa: in
 virili etate ad fraudulēta: in senecta ad de-
 Lingua frenare mai⁹ ē q̄ (tractoria. Ibidē
 capere vibem. Ibidem. (xxij. A
 Lingua dolosa q̄ sit: et qd ēa opondi debeat
 Lingua in bono magna est: in malo mors
 est. xlv. B (me finiat. In. iij. reg. ca. xxxvj.
 Lites aut nullas religiosi habeāt aut celerri/
 2 In loco q̄tuo: differentibus modis aliquid
 esse potest. xxxij. E. F. B.
 Loc⁹ nō facit scōs: s̄ opatio bona locū scifi
 Lōtra loq̄citātē. iij. A. (cat et nos. xxxvj. E.
 Loq̄ces laudare nō audeo: s̄ tacētes btōs p̄/
 dicare p̄sumo. xxxvj. A. in fi.
 Nolite loq̄ sublimia gloriātes: exponit. xv. A
 Roth et vxor eius quos significant. (B.
 xxxij. A. xlvij. F.
 2 Luxuria q̄ta mala iserat hoi. xli. B. xlvij. L
 Quē p̄stet luxurie fomētū aut detrimētū: ex/
 emplum. xlvij. E. xxxij. A.

Ex luxuria q̄ mala oriant. lviij. L.
 Ubi luxuria nulla ē: nulla bonitas: nulla
 sapia: nulla iusticia: s̄ ois pueritas regnat.
 Emagor triū fide et obla (xlvij. F. Ma
 tione. xliij. p totum.
 Abalū scire nō ē malū s̄ opari: q̄ nō
 pōt vitari nisi cognitū. xv. L.
 Abala q̄q̄s p̄sunt. xxxvij. F.
 Abala multa sūt sub sp̄e boni. v). B. vij. B
 Nulli malū p malo reddētes: exponit. lxxij.
 Abadatū nouū quō dē. xxxvij. B. h. F (A.
 Abadata alia sūt sp̄alia: alia cōia. lxx. A.
 Abadata singlaria: q̄to sūt artiora: tāto sūt
 Aban⁹ frustra tēdit ad (deo gratiora. Ibidē.
 deū q̄ eas nō extrēdit ad paupes. xxxij. B. i
 Sponter mūdā eē mansi q̄ purgare o3 (me.
 fordes alienas. xxxvj. A.
 Abare q̄tuo: modis p̄trās: scz vado: nauis/
 gio: ponte et natatiōe. xxxij. h.
 Abaria sup oēs creaturas p̄lecta: oib⁹ gra-
 tijs sc̄d data: ois vtute et sc̄titate i vtero m̄f
 q̄ sit filia et m̄f: ancilla (sue repleta ē. xx. B
 et dñā: genitrix et genita: cū itegritate parit
 cū virginitate p̄cipit: et p̄ p̄tū vgo semp per
 Abaria magdalena flebat (manens. xx. L.
 qd male cōmiserat. xj. A. in fi.
 Abaria et martha q̄s figurāt. xliij. E.
 Abartyriū nō ē tñ in effusioe sanguis s̄ i ab/
 stinētia vitioy et exercitio p̄ceptoy. xliij. F
 Abartyri facit iuriā q̄ orat (in me. lx. A. B.
 pro martyre. xli. E.
 Fiat d̄ p̄lio medicie qd sc̄dū ē p salute: si at
 velitz forte si expedit sue cupiditati si obedi
 Abheretrix ois muli (atur. In. iij. reg. ca. xxxj
 er adultera siue p̄cubina vocat. xxxvj. F.
 Abificordia dei erga nos p̄bet nob formā m̄/
 In oib⁹ opib⁹ dei mi (miserēdi p̄rio. v). A.
 sericordia ei⁹ relucet. Ibidem.
 Tñ tibi miserebif: q̄tū p̄rio tuo misert⁹ fue
 Abificordia sine iusticia de (rif. xliij. B. i fi.
 struit: et iusticia sine misericordia i crudelitātē
 vertitur. v). A.
 Abifitineat sūi p̄p̄iū vt si auferat iusticie
 Abificordia qd sit. xxxij. L. (debitū. v). D
 Ideo est omnib⁹ miserēdū. v). D.
 Abifericos nunq̄ mala morte finiet. Ibidē
 Qui libent opa pietat⁹ exercuit nūq̄ legitur
 male perisse. xxxvj. L. in fi. xliij. A. B.
 Ab opib⁹ misericordie nemo q̄tūlibz paup se
 q̄tū valēt opa pietat⁹ (excusare pōt. v). L
 apud deū: ostendit. lviij. L. in me.
 q̄ si tñ viuus ē et defunct⁹ sit miserēdū. xliij

B. L. F. xli. B. xlvij. D.
 Abitis ille dicitur. lxx. A.
 20 Abonice sancte q̄lis fuit vitē p̄satio. In ad/
 augustinū tam spū q̄ car⁹ (ditionib⁹. j.
 ne genuerat: et ipsa instigāte ab ambrosio
 vigiliē sc̄tōy i ieiunia cōmutatē sūt. xxv. B
 q̄ p̄cib⁹ et lachrymis suis augustinū fecit ad
 herere sc̄tū amb. vestigijs. In ser. amb. d̄ ba/
 Apud oīta tyberina p̄stituta (ptis. aug. B.
 cū augustin⁹ vt ad africā remearet: romā du-
 cit ad vidēdū paganorū edifica et celsar ca/
 dauet. xlvij. F.
 Abonachor tria sūt genera. xxj. p totū. xxxij.
 21 duo sūt genera holuz. xj. xliij. A. B (L.
 Abonach⁹ nō ē q̄ paties nō ē. xv). B.
 In monacho tria eē debēt: disciplina reglaris
 Qui p̄positū rūpit (pgressus et exit. xl. D
 chistum negat. lx. B.
 Si peccat miser ē: nec tñ licet p̄positū muta-
 re s̄ i penitētiā locū reuertit. lx. D.
 Nō vadāt ad sc̄culū min⁹ q̄ duo vel tres: nec
 bibāt aut māducēt foras. j. L. xxxvj. L. In
 j. reg. ca. iij. In. iij. reg. ca. xij. et. xxxij.
 Quales esse debeant. j. B.
 Nō i foro s̄ i cella bitare nec familiā s̄ famili/
 ariū alias pascē debēt. iij. B. xxxvj. B. ij. re/
 In monacho meretia vsura est (gu. ca. iij.
 matur occulta. iij. B.
 Abonach⁹ verbosus sal est infatuatū: artifex
 medacioy: fabularū faber. iij. B. xxvj. A. i
 Non medicinaliter cibum diu. (fi.
 dicit q̄ nō ē delicate pascēd⁹ in monasterio
 Nū mortē moriēdo vi (q̄ sc̄culū reliq̄t. iij. L
 uere et viuendo mori debet. x). B. circa fi.
 Abonachor ē alioy p̄cā deslere et sua corri-
 gere. x). B. xliij. B. xliij. L.
 Propriū monachor ē orare sicut canū est la/
 Nō debēt p̄scrutari altas q̄ (trare. xxij. B.
 Nō dēbēt d̄nif nec philosophari: s̄ magl quō
 p̄cepta dei iplēat: et diabolu superēt. xv. A.
 Non debēt doctoris ap (B. xxij. L. xliij. L
 petere cathedram. xliij. L.
 Si supb⁹ ē meli⁹ vxorē durisset. l. iij. B. cir. fi.
 Lōtra monachos q̄ lōge sedēt a monasterijs
 et ex supbia ad synaxim fratry venire p̄tem/
 Abonacho periculosū est egre (nūr. l. iij. L.
 di et parētes visitare. v). B.
 Utz liceat monacho egredi monasteriū vt
 Si i spū libat⁹ vi (parētib⁹ vueniat. v). L
 uere voluerit: non est tenēdus sed expellen-
 dus de congregatiōe. xliij. F. xxxvj. B.
 Abonachi fugitiui disciplinē claustrali sunt

subijciendi. j. D.
 Abonachor habitus qualis esse debeat et de
 eius misterio. xxvj. E. xxvij. F. cir. fi. h.
 l. iij. B. In. iij. reg. ca. xlvij.
 Abonachū q̄ magl cruciat. xl. B. i me.
 Abonachi nihil debēt possidē: dare vt accipe
 sine p̄lati sui licētia. j. reg. ca. iij. et. iij. reg.
 Abonasteriū ingressur⁹ p̄bet se (ca. xxxij.
 et p̄bet. In reg. j. ca. iij. Et ser. j. B.
 Abonasteriū igressus q̄les p̄ditōes h̄re debeat
 In monasterio q̄ p̄cipiūt obfua (i. reg. ca. ij
 ri. ij. reg. ca. v. i fi. et. iij. reg. ca. j. Et ser. j. A.
 In monasterio oēs debēt vnū (i me. D. i fi.
 sentire et cōit oia possidē. j. reg. ca. j. et. iij. re
 In monasterio est vnanimiter (gu. ca. j.
 et p̄cordit viuēdū. iij. reg. ca. j. et. v). Ibidē.
 Distribuat vnicuiq̄ vic⁹ et regumētū si p̄alit
 oib⁹ q̄ si p̄alit valēt oēs: s̄ sic cuiq̄ op⁹ fue-
 rit. ij. reg. ca. ij. i fi. et. iij. reg. ca. ij.
 Diuites igressi monasteriū libēt velut suū eē
 cōe nec habeāt fastidio frēs suos q̄ ad illam
 sc̄tāz societātē ex paup̄tate veneit. iij. regu.
 In monasterio si q̄r paupes (ca. iij. et. v.
 q̄ nec for h̄re potueit: s̄ tñ eoy infirmitati
 qd op⁹ tribuat. iij. reg. ca. iij.
 Abonasteria tūc icipiēt diuitib⁹ eē vtilia nō
 paupib⁹ si diuites illic hūiliēt et paupes in-
 Nō d̄ suis diuitijs supbiāt q̄ (stent. Ibidē
 eas monasterio partiūt s̄ d̄ paup̄y fratry
 societate gloriēt. iij. reg. ca. v.
 Eis q̄ veneit ad monasteriū ex morib⁹ delica-
 tiorib⁹ si aliqd alimentoy: vestimentoy da-
 tur: fortioribus non debet iniustum videri:
 Detestabile ē i monasterio (iij. regu. ca. xv.
 diuites fieri laboriosos et paupes delicatos.
 In monasterio senes sint (iij. reg. ca. xv. i fi.
 a laborib⁹ supportadi vt ofonib⁹ instet: et illo
 rū d̄ dīcē p̄ n̄. xvij. L. xli. L.
 Si monasteriū p̄ hostilē incursum dissipatum
 fuerit: frēs q̄ cito potuerit debēt currere ad
 p̄positū suū vbi eū eē cōgauerit. j. reg. ca. vij.
 Qui aliqd secū d̄ monasterio detulit: d̄ illō
 p̄posito p̄sentare: nec sibi retinē qd ad oēs
 p̄tinet et deo p̄secratū ē. j. reg. ca. vij.
 Abonasteriū egressur⁹ nihil secū deferet: nec
 aliquē ex frīb⁹ puocet. j. reg. ca. iij. et. iij. re/
 Ex monasterio q̄s eijci (gu. ca. xliij. p̄ me.
 pōt p̄p̄t has causas. iij. regu. ca. xliij. i fi. et
 xxxvij. i fi. Ser. j. B. xliij. F. xxxvj. B.
 De monasterio eieci si se correxerit fratne re/
 Quid d̄ eo q̄ i monasterio ē (cipiat. xxxvj. L
 frēs aut p̄positū sepe iurgit. i reg. j. ca. v). et
 k 6

Annotatio

- ij. regu. ca. xxxvij. et. xxxvij.
Abons significat christus propter quatuor.
 Posse mori et non posse mori vtriusq. xl. d.
 erat in potestate primi hominis. xlvij. b.
 De morte duplici: corporis scilicet et anime
 lxxij. per totum.
Abors cur incerta est nobis. lxxj. A.
Ahortis meditatio ad multa est utilis. xlvij.
 b. lviij. A. b. lviij. B.
Abors aliorum sic nobis proficit. lxxj. B.
Aborientibus multa occurrunt impedimenta.
 xlvij. b. exemplum. lxxj. B.
Abortuus spiritusque diuersi aut char: statim
 relinquunt: exemplum. xlvij. f.
Abulterii portus hinc piculosus est. xxxvj. f.
 Qui mulierum amicitias percurat: insipiens est
 abundus cur non (et inextus. xxxvj. f.
 sit diligendus. xxxj. A. xlvij. f. lviij. L.
Apiculosus est blandus quam molestus. xxxj. A.
 Tria mala sunt in mundo et ideo spernenda. xxxj.
 In mundo non dolere: non (b. l. xlvij. B.
 timere: non picitari impossibile est. xxxj. A.
A comparatur mari propter quatuor.
 xxxij. L. b. lxxv. B.
 Quod decipit amatores suos. lxxj. L.
 Qui mundi sine tardis futuris sperat: vel su-
 um consideret sine. lviij. A. in fi. et. lviij. A.
Ahumuratos expellendi sunt d. (xxxvj. A.
 humuratos expellendi sunt d. (xxxvj. A.
 pgregatio: nec ad mensam cum alijs admit-
 tendi. xxxvj. B. L. d. xxxvj. B. in fi.
 Cum murmure nihil est faciendum. ij. reg. ca. ij. et
 ij. reg. ca. xxxij. Et ser. j. B. in fi.
Austela serpenti insidiat semper. iij. B.
 Deus mutat finem si tu mutaueris vitam.
 xlvij. L. in fi.
A c Ur nasci xps voluit. xix. L. xx. A.
 Quid nascendo nobis contulit. xx. A.
Natalis dies xpi quanto gaudio suscipiendus.
 In natali christi patebunt si (xix. A.
 gnacula figurarum: fulgebunt oracula prophe-
 tarum: apparebunt miracula naturarum et stil-
 labunt spiracula gratiarum. xix. A. circa. fi.
Natiuitates hominis duae sunt: una in utero: alte-
 ra in mundo nascimur ad (ra ex utero. xxv. d.
 laborem et dolorem. xxxj. L.
 Sicut nascendi una est conditio: ita moriendi.
N De scro nebridio socio (xlvij. b. in me.
 scro augustini. iij. L. i me. v. L.
 Plures negant christum tunc pacem quam persecutio-
 nis Regligentia nouerca est ois (lx. A. in fi. B.
 disciplinae et doctrine: sicut diligentia ma-
 ter est. xvj. B.
 De fratribus nicolao et nicostato domus sancti
 augustini. xxi. A. in me. d.
 In obedientia omnia vacua sunt: ob-
 et cum obedientia oia charitate plena
 inueniunt. v. A. lxj. L.
 De obedientia abrag. xl. A.
 Obedientia est libenter: hilariter et velociter. xl. A.
 Nihil sic deo placet quod obedi- (lxj. L. in fi.
 dientia. lviij. A.
 Qui non obedit preceptis: deo non obedit. lviij.
 Obedientia una plus quam om- (A. lxj. L.
 nes virtutes valet. lviij. A.
 Qui non obedit non facit de scititate sed de su-
 perbia. Ibidem. Et. lxj. B.
 Ad obedientiam ille solus aptus est. lxj. A.
 Obedientie fructus spiritus sanctus est. lxj. B.
 Pro obedientibus fuerim preceptis: tanto erit de
 Inobedientes (us obediens ofonibus nris.
 sensu proprio pro ratione vtriusque: et cum negligentibus
 viuunt: plerumque ceteri honorari volunt: ideo sepe
 in passionem carnis cadunt. Ibidem.
 Obedientia quam professi sumus: opere et virtute ser-
 uamus: sicut obediens magis (uare debemus. lxj. L.
 gnus preceptis: sic inobediens magnus iudici-
 um dei expectat. Ibidem.
 Obedire oportet si tamen bonis et etiam malis: si quia
 mali sunt quia bona obsequare precipiunt. v. A. d.
 Obedientia custos est virtutis. v. A. vij. A.
 Per obedientiam non debet fieri malum. v. A. in. fi.
 Per obedientiam bonum quicquid dimittitur (v. B.
 debet: quia aliqui si aliquid habet de suo tunc nulla est
 aliqui si de suo nihil habet minima est: exemplum ostendit
 Cur homo libenter obedire debet deo: (dis. v. B.
 cause plures reddunt. vij. A.
 Obedientia ideo melior debet quam victima et. v. A.
 Obedientia oportet esse homo (in me. vij. A.
 nestra et discretus. v. A. circa. fi. vij. B.
 De multiplici laude obedientie. vij. L.
 Inobedientia ideo est timenda. xvj. A.
 Ad obedientiam inuitat nos omnis creatura.
 De obedientia loth. xxxij. A. (xvj. L.
 Nihil maius obedientia: et nihil peius inobedi-
 entia est proposito tantum (tia. xxxij. L.
 pfi. In. ij. reg. ca. xlvj.
 Obediendo non solum vbi est etiam ipsi misereri
 debetis. In. ij. reg. ca. xlvj.
 Oblationes quibus christianus semper statim possibi-
 litate facere debet dicitur diebus ad altare. xlvij.
 Scitum est viui hominis sepultura. xlvij. A. (L. d.
 Scitum vitat omnis creatura: solus homo
 a suo officio torpescit. xlvj. L.

principaliū sententiarū

- Ociostate nil peius in seruis dei. j. B.
 xlvj. d.
 Ex ocio quae mala fiant. xlvj. d.
 De ocio vitando. xlvj. per totum.
 Oculi et si iaciunt in aliquam feminam si-
 gant in nulla. ij. reg. ca. vj. Ser. j. L.
 Oculi impudicus impudici cordis est
 nuncijs. ij. regu. ca. xxi.
 Defigens oculum: abominatio est domi-
 no. Ibidem. in fi.
 Oculorum petulantia ne incepta progre-
 diatur: de proximo corrigatur. Ibidem.
 ca. xxiij.
 Oculi corporis tanquam est cordis. xxxj. L.
 Per oculos quae mala et quae bona aliquis
 potest adipisci. Ibidem.
Odium est ira inueterata. ix. A.
 Qui odium seruat in corde: nec deum lau-
 dare nec ab eo exaudiri merebitur. Ibidem.
 Cum odio neminem unquam ad celum sed
 bene ad inferos venisse legimus. xxxij. b.
 Qui odium in corde habet secundus dia-
 bolus est. xxxij. f.
 Cum odio nullam opus est meritorium.
 xlvj. L.
 Odium facit animam homicidam. ij. re-
 gu. ca. xxxvij.
 Odium generat detractionem et inuidi-
 am: quia pestis est unitatis. xlvj. b.
Oleum illuminat: pascit et membra fessa
 fouet. xl. L. in me.
Onera alterius nec sua portare potest qui
 charitatem non habet. xxxj. B.
Op Qui bene operatur bene remunerabitur.
 xlvij. L.
 Operari debent religiosi statutis tem-
 poribus: nec aliquis sibi vendicet pro-
 prium: nec cum murmure faciant. ij. re-
 gu. ca. ij. Et. ij. regu. ca. xxxvij.
 Ex opere suo nemo monachorum sibi ap-
 propriet. ij. reg. ca. xxxvij. Sermo. j. B.
 in medio.
 Opus nullum est meritorium nisi volun-
 tarium. xxxij. L.
 Ad opera sedentes taceant nisi pro ani-
 me salute et operis utilitate loquantur.
 ij. regu. ca. iij.
O In oratorio nihil agat nisi ad quod est fa-
 ctum: unde et nomen accepit. ij. regu.
 ca. vij. Et sermo. j. B.
 Oratoribus est instandum bonis et tem-
- poribus constitutis: Et hoc verset in cor-
 de quod profertur in ore. ij. regu. ca. vij.
 et. ix. Et sermone. j. B.
 In oratione cum angelis habere debe-
 mus puritatem. iij. L.
 Oratio cum lachrymis quanto sit efficacior.
 xlvj. A.
 Oratio bonorum: locutio est ad deum: qui
 sub paucis verbis comprehendit: et
 tribuit abundantius quam necesse fuerit.
 xlvj. B.
 Non solum unusquisque pro se sed pro om-
 nibus orare debemus: probatur verbis
 beati ambrosij. Ibidem.
 Orationis utilitas. xlvj. B. in fi. lxxj. A.
 Orationis dominice septem sunt peti-
 tiones: tres ad eternitatem: quatuor
 reliquae ad istam vitam pertinent. xlvj. L.
 Oratio debet esse ampla: deuota et pura
 xlvj. L.
 Pro quibus sit orandum. Ibidem.
 Orare pro defunctis salubre est et sanctum.
 xlvij. B.
 Orandum est pro defunctis siue pro be-
 atis siue damnatis: quia nescimus co-
 rum statum. xlvij. L.
 Cur sit orandum pro defunctis. xlvij. f.
 xlvij. d.
 Qualiter oporteat orare et psallere. ij. re-
 gu. ca. j. to debet esse purior. ij. reg. ca. xxxvij.
 Formam iuxta quam beatus Augustinus re-
 cepit et communem viuendi societatem dedit
 illis qui suis fratribus suorum consortijs coniu-
 gi voluerunt: Requere post tertiam regulam.
 Oratio beati augustini pro obseruato-
 ribus regule sue. ij. ca. xlvij.
 Oratione beati augustini de passione do-
 mini cum indulgentijs: Requere in ad-
 ditionibus. vij.
 Ornatus qualis sit appetendus. ij. reg.
 ca. xlvij. Et sermone. l. L. in me.
 Anes triplices in scripturis le-
 p- guntur: scilicet pharaonis: obla-
 tionis et propositionis. Primi lai-
 cos: secundi clericos: tertij prelatos si-
 gnificant. xlvj. B.
 Panes pharaonis in tria diuiduntur.
 Ibidem.
 Panis oblationis est triplex. xlvj. L.
 Panis propositionis est triplex: scilicet

Annotatio

vitę doctrine et exempli. xliij. D.
 Contra parentes qui filios suos dimit-
 tunt libertati et non corrigunt eos: ex-
 plum terribile. xxxij. A.
 Parentes in quibus debent informare
 pueros suos. xlvij. B.
 De pastoribus qui pascunt semetipsos:
 exponitur. xxxvj. D. E.
 Pastor fidelium vita est: infidelium mors.
 lxxij. A. B.
 Pastor qualis est: talis grex. xliij. B. i. fi.
 Pascere debet oves doctrina vita et ex-
 emplo. xliij. D.
 Passio pro christo est fortiter toleranda:
 exemplum. iij. B. circa fi.
 Quomodo quis vult pati pro christo qui
 pro eius amore non vult abicere mundi
 vanitatem. lix. §. in me.
 Patientia christi nobis exemplar est.
 xxxij. B.
 Per patientiam omnia bona genera-
 tur et mala destruuntur. xvj. B.
 Qui patiens non fuerit: beatus esse non
 potest. xxxij. A.
 Patriam deserere: despiciere et nolle inha-
 bitare inhumanum est. xliij. D.
 Quotum pater immensus sit: apprehende-
 re non valemus. xv. A.
 Patriam celestem quotum desiderare de-
 beamus. lxx. A.
 De patricio nepote beati augustini sub
 diacono pro cuius morte scripsit librol
 de visitatione infirmorum. liij. B. cir. fi.
 De paula virgine sancta. xliij. A.
 De fratre paulo domus sancti augusti-
 ni. xxi. A. in me. D.
 Pauperes spiritu qui dicantur: et qui non
 paupertas inter diuitias ser- (xx). L.
 uari potest. xxi. D.
 Paupertatis commendatio. ij. L. xxi.
 D. post mediũ.
 Paupertas si non affectu geritur: misere-
 ria est. v. D.
 Quotum pro christo libenter toleranda. xl. E.
 Paupertatis quotum sunt genera. xl. §.
 Paupertas felix est si leta est. Ibidem.
 Felix paupertas per quam celestis acq-
 nitur hereditas. lix. B.
 Pauperes cur non sint despiciendi.
 Si pauperum est regnum ce- (xliij. A.
 lorum: restat ut infernus sit diuitum. lix. B.

Pax est custodia et cura otus virtutis: nec
 ulli dabit venia nisi pacifico. xxvij. I.
 Qui pacem cordis et otis et operis non ha-
 bet: christianus non est. ij. A.
 Domum vel mentem in qua pax dicitur
 diabolus intrare non potest. ij. B.
 Pax non est amanda sine iusticia. Ibi.
 Pacem qui impediunt. ij. L.
 Pax inter malos tñ nocet quotum discor-
 dia inter bonos. Ibidem.
 Peccatum primorum que bona abstulit De
 et que mala intulit. xlvij. A. B.
 Peccatum est pena peccati. xlvij. B.
 Contra morbum peccati opponendum e
 mordax emplastrum ne maius crescat. xliij
 Peccata graua grauissimis indi- (D.
 gent lamentis. xj. L.
 Nullum peccatum deus dimittit impu-
 nitum. lxxij. B.
 Peccata quosdam relinquunt non ipsi
 peccata. lxxij. B.
 Peccator quia non statim patitur deus
 ultorem: estimat sibi eum participem.
 l. A. in fine.
 Peccatores peccata sua in dorso ponunt
 et bona ante facie: sicut iusti mala ante fa-
 ciem et bona in dorso habent. lix. B.
 Peccator coram domino quomodo ali-
 quis dicitur. xlvij. L.
 Pena aliquando relaxanda est propter
 scandalum multorum: quandoque exagitanda
 ut cautela sit reliquorum. xliij. D.
 Quotum sit summa deliberatione inferenda.
 Penę damnatorum erunt iux- (xliij. E.
 ta qualitatem culpe. lxxij. B.
 De penis inferni. xxvj. E. §. B. lxxij. L.
 Penitentia est medicamentum lapsum. lx. D.
 Ad penitendum talis debet esse deuotio:
 qualis intentio ad peccandum. xj. L.
 Penitentia illa bona est que peccata p-
 acta sic deplorat ut iterum non comit-
 tat. xj. D.
 Irrisor est et non penitens qui agit quod pe-
 nitet. Ibidem.
 Penitentia est agenda in omnibus me-
 bris in quibus peccauimus. xxx. B.
 Penitenti promittit deus veniam: sed non
 promittit visus crastini differentiam. xxx. L.
 Penitentię tres sunt partes. xj. B.
 Penitere debet quis dum sanus est. xj. D.
 Penitentię utilitas. Ibidem.

principaliũ sententiarũ

Penitere in vltima egritudine durũ est: pe-
 nolum et lachrymabile. xlvij. B.
 Non est penitentię locus apud inferos. xlv.
 Qui penitentia verã agit se li- (A. lix. B.
 berat et alios exemplo puocat. xlv. A.
 Qui penitentia verã agit ac iustas elemosy-
 nas facit non gustabit mortem. lxxij. B.
 Per penitentia verã deus non solum culpas
 remittit sed etiam premia pmittit. Ibidem.
 Qui ad agenda penitentiaz tempus (in fi.
 senectutis expectat: satis a fide est alienus.
 Esto penitens quasi monachus (lxxj. B.
 patiens: non quasi secularis si peccasti in
 vita monachi pstitutus. lx. D.
 Non est magnũ inchoare bonum et pficere.
 Perseuerantia informat meritum: (vii. A.
 colorat boni ppositum: remunerat curren-
 tem: coronat pugnãtem et ducit ad brauiũ.
 Perseuerantia quibus rebus (vii. A.
 comparatur. viij. A. B.
 Perseuerare paucorum est: incipere non mul-
 torum: exemplis patet. viij. A. L.
 Omnis res psequitur christianum. lx. A.
 Philosophari est semper mortem pmeditari.
 Philosophi quis calcaue (xliij. B. cir. fi.
 runt diuitias: honores etiam et ppria corpora:
 non tñ eis ad eterne vite meritum pficie-
 bat quod charitate et timore dei carebat. xliij.
 Philosophia non est querenda (A. circa fi.
 quod homo non ad philosophiam sed ad celum
 factus est. lv. L. in fi.
 Pietatis quattuor sunt gradus. xlv. B.
 Pietas et impietas quod sit. xliij. B. in fi.
 Pietas quod differt a misericordia et clemẽ-
 tia. xliij. L.
 Iniquitas impunita re- (tia. xliij. L.
 ddat in augmentum facinoris. xliij. D.
 Pium hominem nunquam sed impiũ et crudelem
 perisse frequenter legimus. xxvj. L. i. fi. xliij. A.
 Pius homo multos habet intercessores. xliij. A.
 Pili cogitationes supfluas significant. xxi.
 B. xxvj. L. lix. L.
 Qui sibi placet deo displicebit et sibi. l. A.
 Plato pbs quod multa aduersa patiebatur (in fi.
 tur sine fundamentum fidei et charitatis: ideo
 meritum virtutis amisit. xliij. A. in fi.
 Cur plorat infans natus. xxxj. L.
 De pontio pfecto romano. xlvij. §.
 De fratre pontiano domus sancti augu. xxi. A. in
 Positiones hominum quattuor (me. xxi. L.
 sunt: scilicet accubitus: sessio: statio: et ambula-
 potestas siue mundi si- (tio. xxxix. E. §. B.
 ue ecclesie ideo non est spernenda. v. D.

De potu supfluo nota exemplum terribile.
 xxxij. per totum.
 Preceptum oportet ut sit honestum et discretum pro
 v. A. circa fi. vj. B.
 A pceptis dei nulla litterarum ignorantia
 Duo sunt pcepta nobis pñ- (excusat. l. A.
 cipaliter data. ij. reg. ca. j. et. iij. reg. ca. j.
 Et sermo. xliij. A.
 Preces multorum non exaudiri impossibile e.
 Predicatoribus grandis necessitas (xliij. A.
 tas incumbit. lxxij. A.
 Predicatio ad quos spectat. xliij. A. i. me.
 Predicator prius se quam alios curare debet.
 Predicator hec seruabit. xliij. L. (xliij. B.
 Prelatura ex obediencia est suscipienda et ei
 aduersa fortiter toleranda. exemplo. v. B.
 Prelati ad quod sunt in ecclesia. v. D. (L. iij. L.
 Prelatorum pfectior est status: et qui spectat ad
 prelatus bonum. xxxix. B. B.
 Non sufficit seipsius imaculatũ seruare: sed
 expedit ut bonos quotum in se est faciat vi-
 ta et exemplo relucere. xxxix. J.
 Quotum maior est in honore: tanto maior dif-
 ficultas in reddenda ratione. xxxix. J.
 Quotum est in loco superiore: tanto in periculo
 maiore versatur. iij. reg. ca. xliij.
 Quod gerat christi vices et ideo si premittit: christi
 sus premittit. v. D. lxj. L.
 Non se estimet potestate dñante sed chari-
 tate seruiente felice. iij. reg. ca. xliij.
 Non debet esse insensatus sed anofus: pru-
 dens: castus et sobrius. xliij. E.
 In prelato duo debent esse: misericordia et ius-
 Prelatus bonus de- (sticia. vj. A. in me.
 bet esse sollicitus de salute subditorum. j. B.
 Quod debet infirmati subdito auxili- (in fi.
 um diuine medicine pibus postulare. ex
 Circa oēs seipsius pbe- (emplum. xxvj. A.
 at bonorum operum exemplum. iij. reg. ca. xliij.
 Corripiat inqetos: psolet pusillanimes: su-
 scipiat infirmos: patiens sit ad oēs. Ibi.
 Disciplinã libens habeat metuendus im-
 ponat: tñ magis amari appetat quam timeri.
 In prelato nihil est fetidius: nisi (Ibidem.
 huiusmodi dñosi et turpius curiositate. xxxvj. B.
 Prelati quod non sunt dispensatores sed dissipato-
 res: non spectatores sed spicatores. xliij. A.
 Prelatis luxuriosis: auaris et superbis: im-
 possibile est subditos castos: humiles et
 bonos facere. xliij. B.
 Ad prepositum monasterij spectat ea que scripta
 sunt facere obseruari ad omnes. j. reg. ca.

v. Et. iij. regu. ca. xliij. (xliij. B.)
 Qd sit honorad. ij. reg. ca. ij. et. iij. reg. ca.
 Qd distribuet unicuique victu et vestitu sicut
 cuius opus fuerit. ij. reg. ca. ij. i. ij. reg.
 Ad prepositu pertinet res mona. (ca. ij.
 fieri dare vel recipere: et put cuius opus
 fuerit distribuere. j. reg. ca. iij. ij. reg. ca.
 Presbyteri qd gradu (ij. in fi. ij. reg. ca. ij.
 um culme ascendit: tot rationu vinculis
 alligantur. xxxix. B.)
 Qd debent esse mudi qui alioz debet mu-
 dare scientias. xxxvj. A.)
 Qd sint sal terre: lux mudi: patroni et recto-
 res terre: angeloz et paradisi ciues: pph-
 etar filij: patriarcharu cognati et aploz
 successores. xxxvj. A. xxxvj. A.)
 Debent esse irrephensibiles: vt no qugrat
 vxores: no diuitias: no honores: nec for-
 cu rustics: nec mercantias: no comatres
 pcurare: no tabnas intrare: no discurre-
 re nisi p necessitate. iij. B. xxxvj. B.)
 Oportet eos abstinere a rixis et ebrietate:
 nec extra domu epi vel sua maducare aut
 bibere: vel in eade prandiu vel cena secu-
 laribus ppare. iij. B. xxxvj. B.)
 A pbyteris oē turpe lucru debet esse remo-
 tu: nec seculi sed dei negociatores esse de-
 contra eos q nec missaz (bent. xxxvj. L.)
 cantare nec baptizare: nec mortuu sepeli-
 re sine p̄cio volūt: et mortē diuitu potius
 q salutē vident. xxxvj. L.)
 Qd tales mūdus grauius q latrones iudi-
 caret si sup eos ptatem haberet. Ibidem.
 Qd sint dii et filij excelsi: oculi cecoz et pedes
 claudoz et clauigeri celi. xxxvj. B.)
 Presbyteroz vita: salus: requies et sc̄ifica-
 tio hec esse debet. xxxvj. A.)
 Tunc eoz ministeriu despiciē qn ea q sunt
 christi opere implere negligūt. Ibidem.
 Qd debent esse paupes et patietes. xxxvj.
 Quicqd eis superest: pauperib. (A. B.)
 debent erogare. xxxvj. L.)
 No licet eis manib. opari aut ligonizare:
 ferru fabricare. et filia. xxxvj. L. xxxvj. L.)
 Qd patia debent ornari. exēplum. xxxvj.
 Qd pmitte sint dāde deo. xxv. (L. f.)
 A. in fi.
 Professio no coacte sed sponte fieri debet.
 Profiteri nostru est (v. L. in fi. D. lx. B.)
 dimittere no est nostru. v. D. lx. B.)
 Qui a p̄fessione sua cadit: dimidi. cecidit.
 Clericus p̄fitef duo: sc̄ifica. (ij. B. iij. B.)

tem interius et clericatu exteri. l. ij. B.)
 A pposito cadere malū est: sed peius est su-
 mulare ppositu. l. ij. B. in fi. l. ij. B. lx. D.)
 Promissa si tenes p̄miss habebis: si negas
 Promittere erit in (penam. lx. L. lxij. D.)
 tua ptate: dimittere no est tui. lx. B.)
 Qd sint p̄missa dei bonis. lxij. A. i. me.
 Proprietas cuiuscūq rei denegat religiof
 j. reg. ca. j. Et. iij. reg. ca. j. ser. j. A. i. fi. B.)
 Nulli p̄p̄u habere licet: (iij. L. v. L. D.)
 et si facit: facit qd no licet. l. ij. L.)
 Qui p̄p̄u habere voluerit: ei clericat. no
 Qui p̄p̄u possidet (collit. l. ij. B. l. ij. B.)
 a christi disciplina ē remot. lx. A. i. fi. B.)
 Qui p̄p̄u habuerit nec sepeliēdus ē cum
 fr̄ib: nec qd habuerit suscipiēdū in yfuz
 ceteroz. exēplū. v. L. f. xxxvj. B. l. ij. L.)
 Prudens oia seculi habet: in (l. ij. B. f. p̄
 oibus sibi sufficiēs est: imprudēti nihil suf-
 Prudentia docet qd fugien. (fict. iij. A.)
 dum et quid tenendū sit. iij. A.)
 Prudentia simplicitatē comitē habet. ex-
 emplū. iij. A. in fi. B.)
 De versu psalmi. xliij. vide ser. l. j. p totum. Pr
 Pudicitia sic in inuicē custodit vel fugit. Pa
 Punire peccatū no est cru (ij. reg. ca. xx.)
 dele sed misericordia et iusticia et dīne recti-
 tudinis iudiciū. iij. reg. ca. xxxij. in fi. et. xl.
 Et ser. xliij. L. D.)
 Qd querit diuersis modis et volūtatibus.
 Propter quid sit querendus. (xliij. L.)
 xliij. D. lv. L. in fi.)
 Erapinis multis paruas elemosy. Ba
 nas facies et p̄ctā no deserēs: pecu-
 niam p̄dit et p̄ctā no redimit. l. j. A.)
 Pudeat rape paupib. qbus iubemur ero-
 Raptor p̄ctā qualis erit (gare. xxxj. L.)
 xxxj. L. xxxvj. B. in me. xxxvj. L.)
 Rectitudis tres sūt sp̄s: nā aliud ē regi: ali
 ud dirigi: aliud corrigi: p̄ma ē rei inalate:
 sc̄da sensate: tertia rōnal: f iust. tū erigit
 Recōcilia x̄bo si x̄bo offēdisti: si fa (lv. L.)
 cto placa facto. iij. regu. ca. xxxvij. et. xl.
 Regnū celoz tā. (Et ser. xlvij. B. in fi.)
 ti valet q̄tum habes. xliij. D.)
 Regnū celoz ex qd. stat. xliij. D. cir. fi. f
 Regnū celoz id est appetendū. xliij. f.)
 Ad regnū celoz q nos adducat vel abdu-
 cant. xxxij. B. in fi. xliij. f.)

Regnū romanū p q meruit tū sublimari.
 xxxvj. L. in fi.)
 Qd tādiu pacifice pseuerauit: qdiu senel re-
 gebat iusticiā seruātes. xliij. L.)
 Re Regulas tres bti augu. qre in p̄nci. volu-
 minis post ser. bti amb. epi.)
 Regulā oēs fuēt q bti eē desiderāt. j. reg.
 Regulā seruare dī tā p̄lat. q bti (ca. ix.)
 ditus. j. reg. ca. v. et. iij. reg. ca. xliij.)
 Regulę trāsgressor et p̄emptor: disciplinę
 monasticę subiacebit. ij. reg. ca. v.)
 Qd no sit seruāda ex timore f amore. iij. re-
 Qd semel in septimana legat (gu. ca. xliij.)
 ne aliqd p obliuionē negligat. iij. reg. ca.)
 Religio p q perit. xl. L. (xlv. et ser. j. D.)
 Religiof duos sūt genera: vnū p̄fectozū:
 aliud tepidoz. xxxij. A. B.)
 Religiof no eāt min. q duo vl tres siml. et
 cū qd. p̄posit. iusserit ire debebūt. ij. reg.
 ca. iij. et. iij. ca. xix. et. xxxij. ser. j. L. xxxvj.)
 Qd extra monasteriū no edāt aut bi- (L.)
 bant. ij. reg. ca. iij. et. iij. Reg. ca. xij.)
 Religiof et seclari no est q̄lis p̄ditio. lx. L.)
 Qd in vendēdo et emendō opa monasterij
 sint cauti ne trāsgressores inueniant. ij. re-
 Qd nihil exerceāt in incestu et mo (gu. ca. iij.)
 rib. qd cuiusq. offēdat aspectū f qd eo-
 rū deceat sc̄titatē. iij. reg. ca. xx.)
 Qui occulte lras vel qdlibet mun. accepit
 puic. grau. emēdet. iij. reg. ca. xxv. et. j.)
 Relinquere vitia maioris ē virtu (ca. iij.)
 tis: q res. xlv. B.)
 Resurrectio corpoz erit in ictu oculi et veri-
 tate carnis. lvij. L. in me.)
 Sa Acerdos magn. in lege: et sacerdo-
 tes miores q̄s figurāt. xxxvij. L.)
 Quib. reb. cōpan. et q debēt esse
 Sacerdos cuz se induit. (mudi. xxxvj. A.)
 ad sacrificiū hec cogitabit. xxxix. B.)
 Sacrificiū deo nemo mal. offert. l. j. L.)
 Sacramēta eccl̄astica no sunt p̄cio cōpan.
 Qd sint sp̄otanea (da. xxxvj. L. xxxvj. B.)
 volūtate mīstrāda nihil petēdo: nihil ex-
 pectādo: nihil de p̄missō desiderādo: etiā
 si mīstrās sit paup: f si qd offert iuste reci-
 pit iuste possidet. xxxvj. L.)
 Sapia p̄mo hoiez a piculis liberat: sc̄do cō-
 seruat liberatū: tertio coronat p̄seruatū.
 Glane sapiētes ad que mala q̄nq. (lv. A.)
 perueniant. xv. D.)
 Sarabaitē q dīcāt. xxi. L. p. me. xxxix. L.)
 Satisfactio de oib. et in oib. mēbris eē de-

bet p p̄ctis. xliij. B.)
 Scia mudi hec est. xliij. B.)
 Sc̄ptura sacra labro gneo tabernaculi aut
 speculo cōpat. xxxvij. A. L. et. iij. regu.)
 Qd p̄ferit sc̄pturis gentiliū et q̄ci. (ca. xlv.)
 vtilitas. xxxvij. B. D.)
 Qd sint lfe inuitatoz qd. ab exilio ad pa-
 triā p christū reuocamur. lvj. B.)
 Lectio earū ad q̄s p̄cipue p̄tinet. xxxvij. L.)
 Lur libent. legēde sint. xxxvij. A. L.)
 Ut dulcescat no solū sufficit eas audire: f i
 domib. et p̄uuijs sūt cert. hois singulis
 Qd piculo sum est (dieb. relegēde. lvj. A.)
 eas nolle legere: et q pena digni sūt earū
 Qd sint cib. anime et (p̄tēptoz. lvj. L.)
 viaticum. lvj. D. et. iij. reg. ca. xliij.)
 Qd singul. dieb. sint legēde. ij. reg. ca. ij. et
 Qd sint in mensa (ij. ca. xxxv. et ser. j. B.)
 clericoz legēde et cū silentio siue p̄tentiōe
 audiēde. ij. reg. ca. ij. ij. ca. xliij. et ser. j. B.)
 Seneca p̄s aplo paulo cha (ser. xxxvj. D. S.)
 rissimus fuit. xvij. A.)
 Sensus corpi nob cōes sūt cū peconib. ad
 vsum no ad oblectamētū. lv. D.)
 Sensus corpi q̄s cū brut. cōes hz aia quō
 exuta amittit et ceter. trib. vtaf. lv. D.)
 Sepulchra mortuoz exēpla eē debēt viuo-
 rū. xlvij. f. lvij. B. lxxvj. B. lxxvj. B. lxxvj.
 Sermo vanus vane conscientię (p totū.)
 iudex est. iij. A.)
 Serpēs q̄tuor hz p̄p̄ietates. iij. B.)
 Serpēt. ferculū vitis ē. lv. L. circa fi.)
 Serui xpi illi recte dicūt. xxxvj. A. in me.)
 Seruitut. cā et origo. v. A. cir. fi.)
 De seuro ep̄o mileuitano. l. ij. B. in fi.)
 De fr̄e seuro diacono dom. sc̄ri augu. qui
 mult. flagellis attēf. l. ij. L. xxi. A. i. me.)
 Silere dei ē vindictā suspēdere. l. j. A.)
 Si De silētij multiplici vtilitate. iij. p totum.)
 Simca egra sanguie canū medef. lv. L. i
 Simoniā cōmittit q baptizat vel p̄. (me.)
 dicat aut mortuū sepelit vt inde lucru ac
 Simoniā cōmittit q b̄nfi (qrat. xxxvj. L.)
 cū vel eccl̄iam a laico recipit. xxxvj. D.)
 Simoniaci et giezite a deo p̄cutiūt. xxxvj.)
 De fr̄e simplici dom. aug. q p̄uio. (B.)
 nis p̄positū cū mag. seruoze suscepit: f au-
 dito p̄e suo occiso mūdū intrauit vt euz
 vindicaret. iij. L. i. me. v. L. xxxvij. B. in
 Simplician. liguriensis post amb. (me.)
 episcopus mediolanēf augustinū in fide
 catholica instruxit. v. B. xxi. A. xxxvj.)

Annotatio

A. xxxix. B. in me. xl. L. In ser. amb. B.
Simplician^o a iuuentute deuotissime deo
uiuēs: augustin^o q̄sdā de frīb^o suis dona
Simplicitas sine astu (uit. xvij. L. xxj. A.
cia stulticia reputat. iij. A. in. fi.
Sinaxis quid sit. liij. L.
So Socrates fertur risisse: magnos latrones
ad suspēdiū duci facere paruos. xxxj. S.
Sodoma cecitas vel muta vel asperitas
Sodomī (bz: figurat mundū. xxxiij. A.
tas de^o spernit: angeli fugiunt: demones
Lur dicunt p̄ctōres (horēt. xlvij. A. B.
corā dñō p̄c ceteris. xlvij. L.
Clamor bz p̄ctm qñ absq; oī timore ad actū
pducit r̄ p̄suetudie multiplicat. xlvij. L.
Sodomitē a q̄b^o i iudicio sūt iudicādi. xl.
Quē sodomie p̄stant fomētū aut (vij. D.
detrimētū: r̄ qñ in sodomiz omne p̄ctm re
p̄ncipiū sodomitici (gnat. xlvij. L. S.
crimis mulieres extiterūt. xlvij. S.
Q̄ exercet in oī sexu r̄ etate. xlvij. B. L. in
In sole tria sūt: motus (me. L. circa fi. S.
calor r̄ fulgor. xlvij. D.
Soro: bñ augu. moritur: ad quā sc̄p̄t li
brū de vita christiana. liij. B. in fi.
Sp̄ Speculū bñ augustini notat in. iij. reg. ca.
Spes celestī q̄ta (xlv. r̄ ser. xxj. D. in me.
in nob bona facit. x. B.
Sp̄s sc̄tū quō oīa p̄tinet r̄ nō p̄tinet: sc̄re
Sp̄s sc̄tī septē sūt do (nō possum. xv. A.
na p̄tra septē vitia. xv. D.
Sp̄s sc̄tū nunq̄ uiuificat nisi in pace vni
ta: sicut nec sp̄s hūana mēbra mortuav
St De fratre stephano (absclsa. ij. B. in fi.
xxj. A. in me. D.
Stolē sc̄tōz q̄ sūt. xxvij. L. circa fi.
Supbia ē mater r̄ caput oīum vitioz. xv.
Q̄ nō sit creata a deo r̄ tam (D. xxxj. D.
paupib^o q̄ diuitib^o insidiat. xxxj. D.
Su Supbia q̄ mala fac. xij. B. xxxj. D. xlvij. B.
Ubi supbia: ibi discordia. xij. A.
Contraria est deo: r̄ nihil sic odit de^o quō
Q̄ sit mari (supbia. liij. A. in me. lxx. A.
mū p̄ctm. liij. A.
Qui supbia hz nullas v̄tutes hz: lz h̄e vi
dis iniquitas i malis opib^o (deaf. liij. B.
exercet vt fiat: sola supbia insidiat vt pe
reant. In. iij. regu. c. v. in fi. r̄ ser. xij. A.
Supbus oīs sibi sapiēs (xxxj. D. liij. B.
videt. liij. B.
Supb^o nescit penitere q: nō cōscit se pec
Deū negligit: diabolo (care. Ibidē in fi.

seruit: r̄ dñi trāstoria gr̄it: eterna p̄dit. lxxj
Supbus q̄to gloriozior ē ante (L. in me.
hoies: tāto despectior ē ante deū. lxx. B.
Erubescat x̄miculus eē supbus vbi deū vi
derit hūiliatū. lxx. B.
Acere dei qd sit. ij. A. Ta
t Tarpeia meretrix romana vt caste
viueret iussit sibi oculos erui r̄ pa
nem cū aqua tñ ministrari. xlvij. L.
Te deū laudam^o qñ r̄ a q̄b^o componit. In Te
Diabolus (ser. Amb d baptis. augu. B.
temptauit p̄mos hoies p̄ tria. lxxvij. A. B.
Lū temptat p̄us singulis qd adhibeat cog
In testamēto ch̄ist^o semp p̄ (scit. xlvij. L.
vno filioz cōputari debet. liij. L. in fi.
Testamētū aliq̄s dz facē dñi san^o ē: dñi sapi
ens est: dñi tur^o est: nā si expectat infirmi
tate: minis r̄ blāditijs ducet q̄ noluerit.
Testamētū cōdere religi^o (xlvij. B. cir. fi.
olo nō licet: exēplū. v. L. S. xxvij. B. liij.
Testamētū talis ecclia (L. J. liij. B. S.
nō recipit. liij. D. L. S.
Timor dei q̄ bona facit. lxxj. A.
Timere debemus tria: r̄ quē. lxxvij. A. Ti
Aliud ē timere penā: aliud amare iusticiā.
Ubi gr̄it d̄ vnitāte trinita^o (xxxv. B. i fi. Tri
tis: magna cautela adhibēda ē: qz nec pe
riculosus alicubi errat: nec laborios^o la
qd gr̄it: nec fructuos^o aliqd iuenit. xv. A.
Trinitatē naturā ad plene inuestigare im
possibile ē. exēplū. xv. A. circa fi.
Q̄ diuidit idiuisibilē r̄ p̄iūgit diuisibilē:
nec minorat in singulis: nec auge^o in tri
Q̄ q̄libet p̄sonarū (bus. xv. B. xlvij. A.
deus ē r̄ vita indiuisa in ope: p̄cors in vo
luntate: par in potētia: q̄lis i gl̄ia. xv. B.
Q̄ in trinitate vna sit eēntia r̄ tres p̄sonę:
scripturā p̄bat. Ibidē.
In trinitate tñ vna p̄sona ē q̄tę tres: nec
plus sūt duę q̄ vna vel tres: i se infinite
sunt: r̄ singla in singul r̄ omia in singul: r̄
singula i oib^o: r̄ oia i oib^o: r̄ oia vñ sūt:
exēplo mōstrat. xlvij. D.
v Valentin^o sc̄tū ep̄s carthagini. ba. A.
p̄tizat: anno erat lxx. r̄ obijt:
lv. A. et. D. in fi.
Valentin^o cleric^o dom^o sc̄ti augu. moritur
Valeri^o sc̄tū ep̄s hippōsi. (xxxj. L. in fi.
dedit augustin^o p̄tātē p̄dicandi x̄bū dei
corā eo in ip̄so: r̄ p̄misit vt i domo ep̄i mo
nasteriū clericoz p̄strueret. xxj. D. in me.
Q̄ de bonis ep̄ar^o sui: augu. vt in beremo

principaliū sententiarū

monasteriū edificaret plura donauit. xxj
Q̄ dedit augustin^o r̄ frīb^o (A. in me. D.
hortū p̄ monasterio edificando. liij. L. v.
L. xlvij. A. xl. L. in me. liij. B. in fi.
De vanitate seculi. lxxj. et. lxxij. p̄ totum: et
Uasa dñi quē dicunt. xxxvj. A. (xlix.
De Uenia p̄tēda ē ab eo q̄ sc̄lus ē. j. reg. c. vi.
Qui nunq̄ vult petere veniā aut nō ex aio
perit sine cā ē in monasterio etiā si inde si
Uenia a sub^o (p̄ficiat. iij. reg. ca. xxxvij.
dist^o p̄lat^o nō petat q̄ in corripēdo moduz
Uerbū dei iō caro (excessit. Ibidē. ca. xl.
fieri voluit. xx. A. B.
Uerbū dei cib^o ē aīę. iij. reg. ca. xlvij.
Uerbū ociosū nō sit i religioso. ij. reg. c. liij.
Uerbositas depingit i ore q̄lis hō ē in mē
Uerbū ociosū nihil aliud ē q̄ se/ (te. iij. A.
men infructuosum. iij. B.
Averbis duriorib^o ē p̄cendū: q̄ si emissa fue
rint nō p̄geat ex ip̄so ore p̄ferre medica
menta vñ facta sunt vulnera. iij. regu. ca.
Uerū a q̄cūq; dicat a deo dicitur. (xxxj.
xxxvj. D. in medio.
Veritas amara ē his q̄ eā si amāt. xxxvj. S.
Vestēs sacerdotales qd significēt. xxxj. J.
Vō vestib^o s̄ morib^o placē appetāt religio
fi. iij. reg. ca. xvij. r̄ ser. xxvij. L. xxxvij. J.
Vestēs mona (in fi. lxx. L. in me. liij. S.
sterij sub vno vel plurib^o sint custodib^o:
nec cuilibet p̄ferat p̄ voluntate r̄ tempoz
p̄gruetia: nec q̄ deteri^o aliqd recipit mur
Q̄ fm arbitriū (muret. iij. regu. ca. xxxj.
p̄positi lauer^o: ne mūdē vest^o nīmī appetit^o
interiores aīę sordes p̄bat. Ibidē. c. xxx.
Lū fuerint indigētib^o necessaria dare non
differat sub q̄rū custodia sūt q̄ p̄scūtur.
ai De trib^o vñs sapię dei (Ibidē. ca. xxxvj.
p̄ q̄s liberat hoies: sc̄z liberatiōis: p̄serua
tiōis r̄ coronatiōis. lv. A. D. in fi.
Q̄ via p̄ma ē in statu penitētię: sc̄da iusti
tia p̄ma ē erectio (cię: tertia glorię. lv. B.
nis: sc̄da directiōis: tertia correctiōis: sed
Uig oure q̄ sint. lv (q̄ta ē erectiōis. lv. L.
B. in medio.
De trib^o vitij p̄ncipalib^o: sc̄z gula: cupidi
tate r̄ supbia: r̄ quō supant. lxxvij. A. B.
Uisio b̄tōz qual erit. xlvij. D.
Nō videre femias s̄ appetere aut appetivel
Qui videt (le criminosū est. iij. reg. ca. xxxj.
feminam: r̄ videri appetit nō putet se ab
alio nō videri: certe videt a deo: q̄ tāto vi
det sapiēti^o: q̄to patiēti^o. Ibidē circa. fi.

Uigilię sc̄tōz cur cōmutatę sūt in ieiunia.
Lur adhuc nomē vigiliarū ma/ (xxxv. B.
net. xxxv. D.
Lur h̄ bñt vigilias aliq̄ festa ap̄loz. xxxv. B.
Uince in bono malū: sic intelligit. lxxij.
Uindictā petere licet a deo nō ad (A. B.
dānationē s̄ correctionē. ix. B. circa fi.
Qui vult se vindicare d̄ hoies: puocat in se
vindictā dei. lxxij. A.
Uinum qui bibere debeat r̄ qñ. j. L.
Uirginitas relicta nuptiarū copul: dimissa
liberoz p̄paginē: sp̄sō q̄ in celis ē penni
mēte: actu: habitu r̄ gestu applicari meruit
Uirgo r̄ si nunq̄ in mona (xlvij. S. cir. fi.
sterio fuit r̄ sacra ē: illi nubere si lz q̄uis
in monasterio eē nō cōpellat: si at cepit
esse in monasterio r̄ deserit: et tñ virgo ē:
Uirtutes cardinales (dimidia ruit. liij. B.
quattuor. iij. A. in medio.
De laude vitę solitarie. j. A. B. xxxvj. A. r̄
Uita p̄tēplatiua (xxxj. p̄ totū. xxxvj. B.
p̄fertur actiue. xlvij. L.
De vita r̄ morib^o clericoz. xlvij. p̄ totum.
De cōi vitā clericoz ex augu. ordiatiōe. liij.
Uita longā oēs amāt non (et. liij. p̄ totū.
bonam. lxxj. B.
Lupiētes male viuere q̄rūt sibi exēpla ma
De fallacia r̄ mise (le viuētū. liij. S. in fi.
ria p̄sent^o vitę. xlvij. per totum.
Uita p̄sens cur sit sp̄nēda r̄ b̄tā appetēda
Sic viuam^o vt semp viuere va/ (lvij. L.
leamus. lxxij. B.
Uita ista nō patria s̄ exiliuz: nec p̄petua s̄
Quid int vitā istaz (trāstoria est. lxxv. A.
et b̄tāz vitā distet. lxxv. B. lxxvj. B.
In vita b̄tā quē erūt. lvij. D.
In vita eterna septē erūt. xlvij. B.
De frē vitali grāmatico q̄ apud mediola
i nū sacculū trecetoz solidoz iuenit r̄ ple
ne restituit: nec p̄ restitutione q̄cūq; accipe
Uingere caput (voluit. xxj. A. in me. D. In
quid sit. xlvij. L.
Unitatē cōmēdatiō. j. A. in fi. B. ij. B.
Unitas ch̄isti r̄ ecclie vna ē vbiq; liij. L.
Uolūtas vñ bōa sit ex deo: sic p̄bat. j. B. A.
Uolūtas p̄ facto reputabit vbi facultas
Uouere tuū est sed (deest. xxxv. B. i me.
dimittere votū nō est tuū. lx. B.
Abell^o ē nō vouere: q̄ vota nō tenere: sic in
Uisus formicas quērit (telligit. lxxj. D. Ar
vt sanetur. lv. L. in medio.
Finis annotationū.

Uenia a frīb^o
p̄tēlatz nō p̄

Annotatio sermonū ad fratres in heremo

Sermonū dñi Aurelij Augusti
ni Episcopi ad fratres suos in he-
remo cōmorantes: quosdāq; alios:
cum sumaria materiā suarum ex-
positione: brevis annotatio.

De institutione regularis vitę: Ser. I.	I
De pace: Sermo	II
De silentio: Sermo	III
De prudentia: Ser.	III
De obedientia ad sacerdotes suos.	V
De misericordia.	VI
De obedientia.	VII
De perseverantia in bono inchoato.	VIII
De ira fugienda.	IX
De puritate conscientię: amore tribulatio- num: et spe qua per illas ad cęlestia inuita- tur: Sermo	X
De lachrymis: cōpunctiōe et penitētia.	XI
De superbā et humilitate.	XII
De fortitudine tenenda.	XIII
De iusticia et correctiōe fraterna.	XIII
De fide trinitatis a simplicibus nō inuesti- da: Et septem donis spiritus sancti cōtra septem vitia.	XV
De inobedientia: negligentia: patientia et castitate.	XVI
De vigiliā et ociositate vitāda.	XVII
De invidia cauenda.	XVIII
De vigilia natiuitatis christi.	XIX
De natiuitate dñi.	XX
De triplici genere monachorum in egypto Sermo.	XXI
De solatione fratrum in heremo a quib; san- ctus Augustinus recessit: cū exhortatiōe ad orationē et lachrymas.	XXII
De ieiunio.	XXIII
De exhortatiōe ad solitudinē exemplo san- cti hieronymi: Ac de ieiunio: et quid sit ieiunium.	XXIII
De ieiunio: et ubi fuit institutū.	XXV
De murmuratiōe et detractiōe: et de penis damnandorū.	XXVI
De filio prodigo.	XXVII
In cęna dñi.	XXVIII
De lingua dolosa.	XXIX
De pessione peccatorū.	XXX
De fallacia mundi et eius detestatione pro- pter tria precipue mala quę in eo sunt: Sermo.	XXXI
Ad leprosos vt patiētiā teneāt.	XXXII
De detestatione ebrietatis: cū terribilis ca-	

lus enarratiōe.	XXXIII
De duobus generibus hominū mundū de- relinquentiū: qui in sancto loth et vxore sua designant.	XXXIII
Ad iudices vt caueāt ne odio: amore: pre- cio: precibus vel timore corrumpant: cęte- ra q; vitia declinēt et iusticiā seruēt. XXXV.	XXXV
Ad presbyteros suos malā vitam eorū re- prehendens.	XXXVI
De sacerdotibus se debeāt exhibere sicut dei ministros: et cauere ne dona sancti spūs vendere procurent: Patientiā quōq; et ca- stitatē seruare: Ac de fornicationis dete- statione.	XXXVII
De sacre scripturę ingentibus preconijis cū exhortatione ad diligentem ipsius lectio- nem: Sermo.	XXXVIII
De vita solitaria et ptemplatiua.	XXXIX
De obseruantia clericorū.	XL
De obseruatia ieiunij qdragesimalis.	XLI
De vita et moribus clericorū.	XLII
De modo querēdi xpm i epiphania.	XLIII
De pietate: charitate et suffragiis defuncto- rum: Sermo	XLIII
De penitentia agenda et detractiōe vitan- ta: Sermo	XLV
De angelis et hospitalitate.	XLVI
De vehementi peccati sodomitici detesta- tione: Sermo	XLVII
De cura animę.	XLVIII
De miseria carnis et falsitate presentis vi- tę: Sermo	XLIX
De salute animę.	L
Contra falsam securitatem ex psalmo qua- dragesimonono.	LI
De cōmuni vita clericorum ex sui disposi- tione: Ser.	LII
Item de cōmuni vita clericorum ex sui or- dinatione.	LIII
De tenenda obedientia et euitanda super- bia: Sermo	LIII
De obitu Valentini epī Carthaginei.	LV
De cōmendatiōe diuinę scripturę cum exhortatiōe vt diligēter legant.	LVI
De diligenti instructiōe fratrum q̄liter in hac vita debeant agere: vt cū hinc migraue- rint et caro in sepulchro deuorari cęperit: aia cū sanctis oibus letet in cęlis.	LVII
De vanitate mūdane glorię.	LVIII
De contemptu mundi ad sacerdotes et de- ricos suos.	LIX
De psecutiōe christianorū.	LX

Annotatio

De obedientia. LXI
De timore dñi & auaricia vitanda. LXII
De die iudicii & penis inferni. LXIII
De exhortatiōe ad sacerdotes vt doceant
quid populum christianū scire & obserua-
re oporteat. LXIII
De exhortatiōe ad generalem hominū in-
structionē pro desiderio vitę celestis: & cō-
tempu presentis. LXV
De agenda penitētia. LXVI
De fuga vanitatē & stultū adeptōe. LXVII
Quōd per virtutes obuiandū sit vitijs: Et
de miseria infernali. LXVIII
De exhortatione ad orandū: cum exemplo
cuiusdā defuncti in egypto: Et de miseria
animę. LXIX
De cōmendatiōe humilitatis. LXX
De nō tardando pueri ad dñm. LXXI
De morte. LXXII
De illo q̄ irā dñi i pectore retinet & nō vult
humiliari. LXXIII
De futura vita diligēter cogitāda. LXXIII
De diuine. LXXV
De cogitationibus. LXXVI

Finis Annotatiōis Sermonū.

Annotatio quorūdam ex diuer-
sis collector: quę ad gloriā diuī
Augustini p̄annotatis sermoni-
bus subiuncta sunt.

i De vita: puerlatōe ac morte sanctę
Abonice matris bti Augustini:
Narratio.
ii Relatio Calixti de puerlatōe: perse-
uerantia & quibusdā dictis sancti
Augustini.
iii Ex Sigeberto in epistola ad Aba-
cedoniū de ortu: puerlatōe & vita
sancti Augustini.
iiii De obitu atq; cōmendatiōe sancti
Augustini.
v De translatiōe corpis sancti Augu-
stini de Sardinia ad Papiā.
vi Ex Antonino archiepiscopo Glorē-
tino de habitu & puerlatōe san-
cti Augustini.
vii Oratio de passiōe dñi nři iesu chri-
sti: quā scripsit Augustin⁹ fers̄ edi-
disse: pro qua diligēter dicenda:
Bonifacius octauus speciales in-
dulgentias dedisse narrať.

Finis.

Sancti Augustini ad fratres in heremo Sermo I

Sermones diuī Aurelii Augu-
stini ad fratres suos in heremo cō-
morantes: & quosdam alios: seli-
citer incipiunt.

De institutione regularis vitę:
Sermo I

Fratres
mei et le-

ticia cordis mei: co-
rona mea & gaudiū
meū qđ estis vos:
Pax vobis & chari-
tas cū fide sp̄ inter

vos adimpleat. Quia me putatis matrem
esse animarū vestrarū: ideo desidero ita vos
componere: vt in vobis neq; macula neq;
ruga possit ante tribunal iusti iudicis appa-
rere. Animabus em̄ vestris nō solum orna-
menta: sed etiā medicamenta desidero pro-
uidere. Studeo em̄ dissuta psuere: & cōcis-
sa sartire: vulnerata curare: abluere sordī-
da: reparare perdita: & ea quę sunt integra:
spiritualibus margaritis ornare. Ego enim
margaritas de paradisi patria vobis dona-
re cupiens: nullam mercedē in seculo opto
recipere: nisi qđ quę vobis insinuare inten-
do: patienter audire & cū dei adiutorio fm̄
vires operibus adimplere semp̄ studeatis.

Sal. 4. Sed ante oīa fratres charissimi: quos itez
parturio donec reformet in vob̄ christus:
diligat deus: deinde proximis: qđ ista p̄c-
cepta sunt principaliter nob̄ data. Et ideo
fratres dilectissimi: cōmoratibus nobis in
heremo: in noīe dei nři placeat fm̄ apo-
stolicam vitā vnū sentire: & oīa cōmuniter
possidere: sicut scriptū est in actibus aplo-
rum: Quia erat illis oīa cōmunia: & distri-
buebant vnicuiq; sicut cuiq; opus erat. In
hac autē vita permaneamus: & nos ipsos in
ipsa deo auxiliante fortiter teneamus: qđ
qui perseverauerit vsq; in finē saluus erit.

Matth. 10. Si quis autē de seculo ad nostrā p̄gregatio-
nem venire desiderat: primo p̄cipio vt p-
bet an voluntas ex deo sit. Non em̄ debet
esse violēta: nō coacta: nō mobilis: s̄ sēpiter-
na: virilis: vtilis: p̄stās & oīi spū charitatē
plena atq; p̄fecta. Tunc em̄ pponat ei quō
abneget voluntatē propriā: & sponte sequa-
tur me. Nec volo qđ cogitet amplius quid

necesse ei fuerit. Scit em̄ pater celestis: qui
bus indigemus. Queramus igit̄ primū
regnū dei: & hęc oīa administrabunt nob̄.
In oratorio nemo aliquid agat: nisi ad qđ
factū est: vnde & nomen accepit. Oratori-
bus instate a mane vsq; ad sextā tantū cir-
ca missarū solēnia. A sexta vero vsq; ad no-
nam oēs vacent lectiōibus & pater noster.
Ad nonā vero reddant codices: & fm̄ natu-
rę p̄ditiones sine tumultu reficiant: audien-
tes verbū dei. Postquā autē refecerint: siue
in orto: siue in heremo: vel vbiq; neces-
se fuerit operent̄. Nihil em̄ dei seruīs ocio-
sitate peius. Operent̄ ergo in nomine dñi
sacrū ordinem: non habentes vsq; ad horā
lucernariā. Nemo tamē ex opere suo aliqd
sibi appropriet. Apostolica em̄ vita optam⁹
vivere. Si quis autē p̄fecerit: furti iudi-
cio p̄demnet: & si correptus nō emendauē-
rit: de vestra societate projiciatur. Non em̄
hoc sit crudeliter: sed misericorditer: ne pra-
gione pestifera plures ex vobis perdat. Cū
autē aliquid sit per vos: caute ne cum mur-
mure fiat: ne murmuratores in conspectu
dei vocemini. Illū qui vobis p̄est: post
deum omnes sicut decet dei famulos ho-
norate. Ipse vero qui p̄est: super omnia
sollicitus sit de vestra salute: de quibus de-
bet reddere rationē. Dominica autē die qđ
volunt vinū cum dei gratia bibant: sed qđ
antiqui sunt & debiles: vinū bibere compell-
lantur: carnē tamen domantes quantū va-
lido permittit. Quando necesse est vt ali-
qui ad seculū vadant: caueant ne vadant
minus qđ duo vel tres. Et si oculi seruorū
dei lactant in aliquā feminā: caute ne in
illā figant̄. Deus autē qui habitat in vobis
etiā isto modo custodiet vos ex vobis.
Nemo cum secularibus extra monasteriū
manducare nisi panē: vel bibere nisi aquā
psumat: vel aliqd etiā int⁹ māducare extra
horam p̄andij: nisi casus infirmitatis acci-
derit. Qui nō infirmant̄ ex vob̄ cū oīi di-
ligētia pertractent̄: etiā si de humillima
seculi paupertate venerint. Nec debet sa-
nis molestū esse si aliter tractent̄ in victu:
sed magis congratulent̄: deo gratias agen-
tes: quia valent quod nō valent illi. Si ve-
ro vt fieri solet ab hereticis superuenerit in-
cursio repentina: vel ab infidelib⁹: aut ho-
stilitas: ita vt necesse sit fratribus fugā ar-
ripere: si deo fauente euaserint: mox ad ne-

Sancti

riculū imittis: tu luctū producis: discordiā sepe spargis: et proditiōis venenū et detra-
ctiōis paris: et ad infernū q̄ tibi credūt pdu-
cis. Monache cognosce linguā nequā: su-

Ge eā: despice eā: si potes pfunde eā. Sz vo-
lo instruere tuā linguā bene loq̄. Eū bñ lo-
qui: Da ei moderatū motū: preciosa em lin-
gua nō nouit nisi verba diuina semp pfer-
re. Sz sanctū est os vnde sp celestia erum-
punt eloquia. Monache p̄sidera te reddi-

Matth. 12. turū rationē de omī verbo ocioso: et tanto
magis: q̄to minus mūdo es obligat. Nō
em in foro: sed in cella habitare debes: nō
familiā sed familiāz aīas ofone pascere de-
bes. Non ē igit tibi necesse multū loq̄: nec
inter hoīes puerfari: nec mercantias ptra-

ctare vnde viuas. Nā mercantiā in mona-
cho vsurā occultam existimam. Ama igit
o monache solitudinē: fuge multitudinē:
ne comprehendaris in verbo: ne confunda-
ris in facto. Et si interrogatus fueris: meli-

est ad singula r̄spondere breuiter: q̄ diuim
morando verba curiosa et plura extendere.
Verbositas em qd aliud est q̄ semē qd fru-
ctu nō facit. Verbose erubescit: et p̄sidera

Matth. 5 tuā gradē miserā. Quid em aliud es q̄ sal
infatuatū qd ad nullū valet p̄dimētū. Ele-
re infructiferus es: et infructiferos facis q̄ te
libet audire. Verbose mēdax: q̄ verita-

tē raro dicere voluisti. Eloquax cognosce
teipsum: nā loqui nunq̄ erubescis: nec p̄si-
deras qd: sed q̄rum dicere possis. Nō mē-
suras verboz sententias: sed tm vt fatieris.

Verbose erubescit: q̄ omīno cognosceris
qd agis. Nā tua p̄ditiō ē occulta manifesta
re: nota in cōuentibz predicare: si nescis:
sonias inaudita: singis te scire qd nescis vt

ps. 139. libet audiri a cūctis. Artifex mēdaciōz:
o faber fabulaz: lege qd dicis: Quia vir li-

guosus si diriget sup trā: nec diriget i terra
pmissiōis. Monache et tu diligēter attē-
das. Nam q̄ nō refrenat linguā suā: huius

Jacob. 1. vana ē religio. Qui nō custodit linguā suā
monachus nō est: q̄ aut moderat linguā su-

ps. 38. am prudentissimus est: verusq̄ monachus
est. Eia ḡ fratres mei amate silentiū: poni-

ep. 2. te custodiā ori vestro. Estote solitarij: vt si-
tis angelis sociati: estote rustici vt sitis ci-
ues sanctorz et domestici dei: estote muti vt
sitis loquaces: loquimini deo vt sitis vera-

ces: pretemplate in heremo: vt preplemini
a sanctis in celo: eleuate capita vt eleuemini

Augustini

ni corde: extendite brachia: vt extendami-
ni toto corpore volātes ad celū: ad qd pdu-
cat nos christus deus noster: Amē.

De prudentia: Sermo III

Rēs charissimi nō solū silentiū te
f nere debet i heremo: s̄ etiā prudē-
tiā rape festinare. Prudentia em vo-

bis necessaria est: q̄ docet quid fugiendū:
et quid tenendū sit. Prudentia em docet te
vt non superbias: nec inniteris rebus tem-

poralibus: nec mireris de rebus transito-
rijs: cum sint caduce: et ea q̄ possides: tanq̄
aliena possidere aduertas. Prudentia do-

cet te: vt quē nō potes perpetuo tenere: fru-
ctuose pmittas abire. Prudentia docet te vt
in cunctis semp idem sis: tā in prosperis q̄

in aduersis: sicut manus quē eadē est et cū
in palmā extendis et cū in pugnū pstringis.
Ipsa te docet quō reprehensibilis sit nimia

laudatio: et imoderata vituperatio. Illa q̄
dem adulationē: sed ista suspecta malignita-
te. Prudentia testimoniū veritatis: nō ami-
citie reddit. Prudentia cū discretiōe promit-

tur: et promissa accelerat: et amplius q̄ pro-
miserat prestat. Prudentia docet quō p̄sen-
tia ordines: quō p̄teritorū recorderis: et

quō futura prouideas. Beatus qui pru-
dens est: et felix: et vere felix q̄ prudens inue-
nit. Nam si cuncta quē habet amittit: cla-

mat: oīa mea mecū sūt. Quē sunt ista q̄ sūt
mea: nisi iusticia: tempātia: fortitudo et pru-
dētia. Obtrēpera teipm o prudēs. Oīa em

q̄ eripi possunt: bona nō esse putes. Cū igit
tur prudens sic in se ptentus sit: oīa secū
habet: in oībus sibi sufficiens est. Imprudē-

ti vero nihil sufficit: q̄ i nullo ptent est: q̄
oīa sine fine sperat possidere: ideo oībus
eget. Estote igit frēs mei prudentes sicut ser-

pētes: et simplices sicut columbe. Duo em
sunt quē p̄nixa ad inuicē sunt: vt vnū sine
altero: aut parū aut nihil omīno proficiat.

Simplicitas em sine astutia stulticia repu-
tat: astutia sine simplicitate superbia appro-
bat. Astutia em serpentis in quattuor diui-

dis partes. Prima est: q̄ totius corporis ve-
nenū in gutture colligit: et ibi prudenter do-
cente natura seruare studet: vt si aliquādo
sibi necesse fuerit: in promptu habeat vnde

se defendere possit. Sed in hac pte serpens
quandoq̄ decipit. Abustela em semp serpē
ti aduersat: et ante foramē cauernę serpētis
se ponit: et eū puocādo rādū ymbra caudę

Ad fratres in heremo

tuę sollerter illudit: donec ipsū egredientē
agnoscit. Tunc vero mustela desup ascen-
dit: insidias tendēs: vt cū serpēt caput vi-
derit: capitalē vindictā sumat de hoste quē
nunq̄ diligere potuit. Prouocatus itaq̄
serpens: extra cauernę foramē caput emit-
tit: et cū nihil deorsuz videat: verso gutture
respicit sursum. Sz mustela cernēs tempus
optatū dentes imprimit citra venenū: sicq̄
absq̄ periculo inimicū occidit. Hęc est em
p̄ma serpentis astutia: in qua frēs mei mū-
di sapiētes notant: q̄ prudētia nō in cele-
stibus sed in terrenis tota versat: quibus
diabolus in ymbra mutabiliū rez alludit:
alludēdo decipit: decipēdo occidit. Et ne
forte valeat aspirare i ipsi terrenis cupidi-
tatibus: sepe eos cogit expirare. Scda pru-
dentia in serpēte est: q̄ q̄ in aquā descēde-
re cupit: venenū reponit in loco tutissimo:
sed recedēs ab aquis itez resumit venenū.
Hęc em vestigia serpētis mlti sequunt: qui
post abrenūciationē mūdāz puerfatiōis:
post habitū sanctę religiōis: post iuramētū
sanctę p̄fessiōis: post agnitionē sanctę veri-

1. Petri. 2. tatis: reuertunt ad venenū prauę p̄suetudi-
nis: quibz melius esset veritatē nō agnouisse:
q̄ post agnitionē retrosum abire. In h
em vno fratres imitari debem serpentē: q̄
venenū deponit: sed nō q̄ itez venenū re-
sumit. Tertia prudentia serpētis est: q̄ vete-
rem pellē p singulos annos exuere didicit:
quā depositur angustū foramē inquit: p
qd transiēs cū dolore pellē derelinq̄t: sciēs
q̄ pelle deposita pulchrior apparebit. Per
hoc em frēs mei dā intelligi: vt et nos pel-
lem vitioz deponamus: et p foramē stigma-
tū christi trāeamus: et tunc pulchiores ap-

Luc. 19. parebimus. Per h foramē diues ille zachę
us intrauit: q̄ oīa bona sua paupibus ero-

Luc. 7. gavit. In hoc foramine maria illa meretrix
in domo simonis: meretricis habitū depo-

suit: et plorās ad pedes saluatoris: vestē si-
bi innouauit. Quarta serpētis natura est:
q̄ dū ledi quērit in capite: vt vitā cōseruet

totū corpus ad p̄cussionē exponit: q̄ licet
corpus pcutiat: si caput illesum seruare po-
terit: damna tū mortis nō patit. Sic et nos
cūcta nobis aduersantia amore capitis su-

stinere nō timeamus: vt i bā vitā quiesce-
re valeamus. Sic enim fecit petrus pro eo
in cruce suspensus: sic et bartholomęus vi-

uus decoratus: sic et paulus capite trunca-

Sermo IIII

tus: sic et stephanus lapidibz vulneratus:
sic et laurēt in craticula assat: sic et xgo illa
sanctissima agatha retorta i pectore: q̄ glo-
riant sic amputata: sic vulnerata: sic affli-
cta perducebat ad carcerē: et q̄ ad epulas
inuitata precibus dñi agonē suū solēnter
cōmendabat. Estote ḡ fratres mei pruden-
tes: et vigilemus in ofone: patiēter oīa tor-
menta portātes amore illius in q̄ salus: vi-
ta et resurrectio nostra p̄sistit. Stemus pu-

denter in ofone. Nam sicut angeli pure lau-
dant deū in regiōe viuoz: ita et nos q̄ die et
noctē psallimus dñi: debemus cū sanctis
angelis puritatē habere: q̄ et qd angeli p-

agunt in celis: ita et nos monachi facere de-
bemus in terris. In hac igit fratres mei so-
litudine p̄stituti: toto affectu orare debem

et pati. Patiēter em portare debemus oīa:
nec dicerere p̄sumamus: Ecce legumina
ventosa sunt: caseus stomachū grauat: lac

capiti nocet: aque potū nō sustinet pectus
caules melacholia nutrit: cholera potū ac-
cendit: pisces mibi nō sapiunt. Nolite hęc

dicere fratres mei: nolite etiā cogitare. Nō
em scdm reliquim vt delicate pascemur
in heremo. Et licet in heremo nō sp come-

datis lac: butyrū: caules v̄ legumina: licet
hęc nō sumatis nisi tm diebus solēntibus: et
illis quibus v̄sistamini a sancto sene episco-

po valerio: sed cunctis diebus alijs herbas
crudas: panē ordeaceū et aquā sumatis: nō
tm sufficit tm corpore abstinere: sed etiā mē-

tem illesam seruare debem. Eia ḡ frēs mei
dilectissimi: q̄ vita v̄puto sc̄a est: vt mul-
ti ex vobis viderūt et audierūt: veni ad ciui-

tatē hipponēsē: et secure pueni: q̄ ibi ep̄s
erat sanctus hō ille valerius. Non em cre-
debā episcopari: ideo secure pueni cū cha-

riissimis meis amicis euodio: simpliciō: ne-
bridio et alipio: nil mecū diuitiaz portās:
et dei gratia me coadiuuante fauorat nō
modicū a p̄dicto ep̄o sene valerio fui: q̄ mi-

hi dedit hortulū in heremo a gētibus segre-
gatū: vbi multo labore fatigatus edificare
cepī monasteriū: et cū longiori anxietate cō-
gregari in vnū seruos dei p̄ nemo habi-

tantes: et sic vobiscū pariter viuere cepi fm
regulā apostolicā oīa cōmuniter possiden-
tes. Deinde placuit ei qui me segregauit d
vtero matris meę: mibi dicere: Ascende su-
perius: et cū magna molestia fact sum ep̄s
p̄dyter. Et qm vobiscū esse hic nō poterā:

Bernardus sup
Homil. 31 sup illa
qm voluit am
ma salua facere

Act. 4.
Gal. 1.

in domo episcopi presbyteros mecum habere volui: et cum eis pariter vivere cepi: vos vero tales inueni quales desideravi: castos: benignos: modestos: humiles: omni voluntate pauperes: obediētes: solitarios: misericordes: mundum cum omni sua pompa calcantes. Sed quod haec omnia sine perseverantia? Estote ergo prudentes: perseverantes in bono: et vigilate in omni: quia diabolus aduersari regnat: a quo vos liberare dignetur dominus omnipotens: Amen.

Supplico vobis fratres mei ut non turbemini de recessu meo. Deceueram enim diu inter vos solari: et vobiscum habitare usque ad festum dominice ascensionis: sed quia aduersarius noster fortunatus ad partes peruenit: ideo redire disponam: oino compellor: cupiens illud videre: et cum eo pariter disputare. Ipse enim toto affectu dissipare conatur filios quos peperit in visceribus charitatis. Orate pro me fratres: et nolite deficere: ut fortunatus sicut publice sancte fidei insidiarius: ita et nos ipsum cum suis cum dei gratia coadiuuante publice superare et puertere ad viam veritatis possimus.

De obedientia ad sacerdotes suos: Sermo V

A in omnibus operibus vestris sacerdotes dei altissimi semper memores estote mandatorum dei: et in omnibus suis obediētes: ut digni re promissione eius gratiam inueniri possitis: scientes quod sine obedientia omnia vacua: et cum obedientia omnia plena charitate reperiuntur. Obediētia igitur nobis necesse est: non tamen bonis et modestis: sed etiam discoloris et malis: non tamen quia mali sunt: sed quia bona obseruare precipiunt: quod obediēte debemus. O venerabilis sanctarum obediētia: salus omnium fidelium: custodia omnium virtutum: Tu celum apertis et infernum claudis: Tu etiam filium dei ad terram posuisti: et venit inter homines: non ut faceret voluntatem hominis: sed voluntatem patris eius qui cum misit. Voluntas enim patris fuit: ut redimeret humanum genus: ut reconciliaret et creaturam suam quam perierat.

Et ut haec voluntas perficeretur: filius fuit obediētia usque ad mortem. Et ergo non esset nobis obediētia laboriosa: exitum presentis vite salutator per obediētia terminauit. Iure ergo obediētia omni sacrificio preponitur: quia de potestate diaboli nos eripuit: quod nullum legalem sacrificium facere potuit. Nec mirum si nos peccatores obediētie in hac vita subiicimur:

quoniam haec mediator dei et hominum etiam in morte non deseruit: et ei se subiecit qui per omnia erat patri equalis. Nos autem propter peccata alius hominibus subiecti sumus. Nam natura omnes equales genuit: sed inequalitas qui accessit ex vitio: est ordinata ex dei iudicio: unde nos oportet obediēte hominibus. Sed per obediētia nunquam debet fieri malum: etiam si angelus vel archangelus: cherubin vel seraphin tibi precipiat. Nec etiam ipse deus: qui est benedictus in secula: potest nobis precipere quod toto affectu cum non diligamus. Sed sciare debetis sacerdotes dei: quia propter obediētia aliqui debet bonum quod agimus in terminari. Clerum quia nonnunquam nobis ista mundi prospera: nonnunquam iubent aduersa: propterea sciendum est quod obediētia aliqui si de suo aliquid non habeat nulla est: aliqui si de suo aliquid non habeat minima est. Nam cum humilis mundi prospera precipiunt cum locus superior imperat: is qui ad haec percipienda obediētia virtutem obediētie sibi euacuat: si ad haec ex proprio desiderio anhelat. Rursus cum mundi despectus precipit: cum probra adipisci et putum lig iubent: nisi haec ex semetipso animi appetat: obediētie meritum sibi minuit: quia ad haec in hoc mundo despecta sunt iustus nolens descendit. Debet ergo obediētia in aduersis ex suo aliquid habere: et in prosperis ex suo aliquid non habere. Quod bene ostendimus: si duorum amicorum dei facta in medio prospera mus. Moyses enim deo iubente ut israelitice plebi preesset: apud se humilis fuit: et gloria tanti regiminis considerans et expauescens ne hoc reciperet: se humiliter excusauit. Sed paulus apostolus dei reuelatione admonitus ut hierusalem pergeret: nec ignorabat ea quae ibi pati deberet: unde cum fideles vellent eum tenere exclamauit: Ego autem non solum alligari: sed et morti paratus sum pro nomine iesu. Ecce hierosolymam pergit: per reuelationem aduersa cognoscit: et tamen haec libenter appetit. Moyses autem ad prospera de suo nihil habuit quia precibus supplicauit: ne populo preesset. Paulus etiam ex suo voto aduersa suscepit: quia mala imminetia cognouit: et ad acriora se preparauit. Moyses autem gloria potestatis voluit declinare: et paulus dura et aspera voluit sustinere. Ergo utroque seruorum dei virtute instruimur: ut si obediētie palmam comprehendere nitimur: prospera mundi ex sola iussione suscipiamus: et aduersa ex deuotione communi.

E plectamur. Ego autem sacerdos dei altissimi ut multi vestrum videtur et audire potest: veni ad hanc ciuitatem cum charissimis meis amicis euodio: simplicio: alipio: nebridio: anastasio. Securus denique veni: quia sciebam presulari sanctum senem valentem. Propterea securus accessi: non ut haberem in vos potestatem: sed ut abiectus essem in domo domini omnibus diebus vite mee. Nec ut ministrari deberem sed ministrare: et pacifice vivere optabam in solitudine. Nihilque diuitiarum mecum detuli: sed dei gratia coadiuuante fauoratus etiam a sancto senepo valerio monasterium in heremo a gentibus segregatum: multo labore fatigatus edificauit: et cum longiori anxietate seruos dei per memora habitantes in vnum congregauit: et cum eis pariter vivere cepi: secundum modum regulam sub sanctis apostolis institutam: omnia communiter habentes et possidentes: viuētes in vigiliis et orationibus ultra id quod explicare possumus. Quorum fama ad aures sancti episcopi valerij peruenit: et placuit sibi nos in heremo visitare: et stetit nobiscum tredecim diebus: donans mihi hortum amenitatibus plenum in planicie positum. Et quia a gentibus segregatus erat locus: libenter illum suscepit: ut edificaret etiam monasterium fratrum: quos tales inuenerat: quales inuenire desideraueram.

Quo edificato: placuit ei qui me segregauit de utero matris mee et vocauit me per gratiam suam: mihi dicere: Ascende superius. Et sic cum molestia et cum grandi anxietate factus sum episcopus presbyter. Et quia cum fratribus meis ut haec tenus fecerat: semper corpore habitare non poterat: propterea infra domum episcopi vos clericos habere voluit: et mori vobiscum secundum formam apostolicam vivere cepi. Placuit autem vobis omnibus vnum in deo sentire: et omnia communiter possidere. Haec autem facere voluistis non coacte sed sponte: et usque ad mortem vivere si ne proprio profiteri voluistis. O presbyter attende: et vigilanter attende quod promittere tuum fuit: sed dimittere non est tuum. Alligatus es vxori: noli iam querere solutionem. Absolutus es ab vxore: noli iam querere vxorem: quia tecum habes causam. Ligasti te mihi: nunquid te compuli? Nunquid te rogavi ut venires? Nunquid applausi promittens haec tilla? Absit omnino. Igitur esto fidelis: et dabo tibi coronam vite. Noli mihi resistere: sed esto usque ad mortem obediens. Noli mihi resistere: quia omnis potestas a deo

est: et qui potestati resistit: deo resistit. Non tamen veni ut super vos potestatem haberem sed tantum ut cum fratribus meis viuerem in solitudine. Et ecce nunc episcopus sum: et pauperem me esse non erubescio. Quare? Quia pauper: paupertatem seruare promisi. Lauete igitur ne me pauperem relinquantis. Pauperes mecum esse voluistis: cauete ne a diuitiis capiimini. Voluntas mea fuit: ut semper toto affectu pauperes simus. Quod et si non fuerimus: haec paupertas quam foris gerimus: non paupertas: sed grandis miseria est: manda est. Nolite ergo mihi resistere: quia omnis potestas a deo est. Non etiam contemnedes sunt potestates siue mundi siue ecclesie sint. Potestates enim omnes a deo ordinate sunt. Nam dominus dum leprosum curasset: eos ad potestatem misit dicens: Ite ostendite vos sacerdotibus. Et ad samuelem cum sperneretur a iudeis: ait dominus: Non te speruerunt sed me. Et ad moysen: homo quicumque fecerit superbiam in sacerdote aut in iudice: morietur. Lauete ergo sacerdotes: ne aliquis vestrum audeat insurgere contra prepositum vel presbyterum: qui omnium vestrum curam gerit. Ipsi enim positi sunt in ecclesia ad nostram utilitatem: ut prouideant quid agere debeamus: ut etiam pro nobis rationem deo reddant: et unitatem ecclesie custodiant: de qua dominus nos voluit esse sollicitos: ne tamquam oues non habentes pastorem per diuersos errores ab unitate fidei diuisi essemus. Sicut enim vnus est dominus et vnus pastor: sic et vnum ouile esse voluit. Propterea noluit dominus scindi tuam nicam inconstabilem quae integra erat: quia non patitur ecclesie violari unitatem. Ideo paulus ait: Obsecro fratres per nomen domini iesu christi: ut non sint in vobis scismata: sed seruate unitatem spiritus in vinculo pacis. Nam sicut multi radij procedunt ab vno sole: et tamen vnum lumen est: ita et nos multi ab vno capite procedentes: omnia pacifice et concorditer possidere debemus. Insurgunt enim frequenter inter nos tempestates inimicorum volentium nostras concordias rumpe: et discordias seminando vniorem pacem extinguere. Aggrediuntur nos frequenter leones terribiles: ut caput feriendo: membra saltem moueantur terrore. Et quod grauius mihi est: non solum a malignis spiritibus sepe mala patimur: sed etiam a domesticis dilaniamur: et frequenter peiora sunt intestina bella: a quibus non cauet: quam forinseca: quam prouident.

Sec[un]d[um] 4. Ecce enim abel iustus a domestico fratre occi-
dit: Esau fratre fugientem p[er]sequit[ur]: Joseph
a fratribus vendit[ur]: et a discipulo saluator
tradit[ur]. Hec o[mn]ia mala facta sunt: q[uod] obedire
neglexerunt. Sicut accidit ianuario nostro: q[uod]
colūna obediētię et paup[er]at[is] inter nos esse
videbat[ur]: cuius perditione frequēter flere et
ylulare debemus: nā ad nos cū lachrymis
venit: et paup[er]atē q[uod]diu viueret seruare p[ro]-
misit: et tū vineā et agrū nobis ignorātib[us]
i[n] seculo possidebat. O professio mortifera:
o proditoria p[ro]missio: ore dicebat q[uod] corde
odiebat. Sanctū credebamus: q[uod] oib[us] pe-
ior erat. Et sic annis duodecim et ampli[us] ian-
uarius noster vt vidistis et audistis: male
vixit et male morit[ur]. Quare vel quō male vi-
xit: nisi q[uod] q[uod] suum nō erat: secrete tenuit?
Quō etiā male morit[ur]: nisi q[uod] in fine se non
cognouit: et obstinatus i[n] suo sensu: nobis
ignorātib[us] testamentū fecit: et filiū quem
habebat i[n] seculo ditauit? Vtinā saltē i[n]
fine hoc nobis dixisset: vt orātib[us] nobis
venia impetrasset: sed nec p[ro]fessus fuit: nec
etiā fecisse p[ro]nituit: p[ro]pterea de meis nō est:
nec dū viueret erat. Ligatē igit[ur] manus ca-
daveris eius: ponētes i[n] panno ligatos cē-
tū et vndecim sidos: quos i[n] pariete cellule
retinebat: sētes et dicētes: Pecunia tua te
cū sit i[n] p[er]ditionē. Nō etiā licet nobis seruis
dei eā collocare vel ponere i[n] victu vel i[n]
vestitu vel i[n] ope monasterij: q[uod] precij dā-
natiois ē. Eia igit[ur] sacerdotes dei caute ne
deficiatis i[n] temptationib[us]: caute ne re-
belles mibi sitis publice vel occulte. Sitis
mibi fideles: sitis mibi et obedientes. Et si
vob[is] graue est et molestū: egredimini foras:
pergite ad frēs meos: et discite ab eis: q[uod] mi-
res sunt et humiles corde: paupes sp[irit]u et filij
obediētię. Egredimini foras: et q[uod] estis: et q[uod]
ipsi sint p[ro]siderare vos volo. Nunquid et vos
tales estis q[ui]les et ipsi sūt? Vtinā tales es-
set: q[ui]les et ipsi sūt. Vos em[im] voratores estis:
et ipsi sūm[us] sobrietatē. Vos discursatores ciui-
tat[um]: et ipsi visus hoim fugiūt. Vos impudi-
ci: et ipsi casti. Vos derisores: et ipsi seruēssimi
mi oratores. Vos pellib[us] cuniculor[um] vel va-
rior[um] ornatu icedit[ur]: et ipsi ouino colore niger
rimo asperimor[um] induti sūt: p[re]ter ea q[ui] i[n]
trinsecus sunt. Vos delicate pasci sūme cu-
ratis: carnes varias affectātes: et ipsi post-
q[uam] heremū intrauerūt nunq[uam] carnes sumpse-
rūt. Vos vīna electa et inebriātia querit[ur]: et

ipsi paucillū aque recipiunt. Vos balteis
militū mūdo apparere desiderat[is]: et ipsi 30. 4. Reg[um] 1.
nis camelo[rum] renibus succincti more belig[er]i et Matt[he]i 3.
iobānis sunt decorati. O vinea mea electa Mat[th] 21.
ego te plantavi: caue te deprecor ne puerta
ris i[n] amaritudinē: ne me paup[er]ē dimit-
tas: et ianuariū diuitē seq[ui]ris. O vinea mea
felix: cuius botrus sūme pertimesco ne sit i[n]
fine amarissim[us]. O q[uod] faciem[us] tunc i[n] die il-
la calamitatis: i[n] q[uam] deus pater dicet filio:
Voca oparios et redde illis mercedē: Tūc
ante iudicē audiet vox rebellionis vestre
quid p[ro]miserit[ur]: et quō ea seruare voluistis.
Fugere mundū et q[uam] mūdi sūt p[re]m[n]ere p[ro]-
missis: et ecce iā rebelles totis affectib[us] i[n]
mūdanis p[re]occupati estis. Cur g[er]o murmu-
rastis: si i[n] his paschalib[us] dieb[us] p[re]sentia-
liter vobiscū nō fuit? Placuit em[im] mibi segre-
gare me a vobis: et pergere ad fratres meos
i[n] solitudine: quos vt frequēter dixi: tales
inueni q[ui]les inuenire desideravi. Cur g[er]o tur-
bamini? Nunquid ipsi vere paupes? Nunquid
obediētes? Nunquid mundū et pompas ei[us]
p[er]culcauerūt? Nunquid i[n] forma viuēdi vos
multo t[em]p[or]e p[re]cesserūt? Nunquid vere fratres
mei et patres sunt? Nunquid p[er] eor[um] exempla
ad viā veritatis pueniūt? Nunquid eos semp[er]
dilexi: et eor[um] sanctā puerfationē semp[er] desi-
deravi? Nunquid etiā p[er] simplicianū liguriē
sem i[n] fide instruct[us] sum? Cur g[er]o murmura-
tis? Cur de mea absētia dolore habere ostē-
ditis? Facite q[ui] placita sunt mibi: et tūc vbi-
cunq[ue] fuero: vobiscū ero vsq[ue] ad p[ro]sumatio-
nē seculi. Decreuerā em[im] cū eisde rusticanis
meis i[n] charitate hūiliter habitare vsq[ue] ad
festū sanctę ascensiois dñi: nec ad vos redi-
re optabā: quousq[ue] vos emēdatos esse co-
gnouissē: S[ed] q[uam] fortunatū aduersariū ad
ptes occulte velut lupū puenisse iā sentio:
ideo cōpulsus reuersus sum ad vos: cupiēs
illū videre: et cū eo pariter disputare: et illū
p[er]culcare dñio auxiliāte: qui totis virib[us] dis-
sipare conat[ur] et iugulare filios: quos p[er]pe-
ri i[n] viscerib[us] charitatis. Orate igit[ur]: et nos
vobiscū orare volumus: desinētes de mea
absentia amplius litigare. Orate et nolite
deficere: vt fortunatū manichęor[um] p[re]byter
sē publice sanctę xpianę fidei insidiat[ur]: ita et
nos cum suis dei gratia coadiuuante pu-
blice eum sup[er]are possimus. Orate sine
intermissione: vt manere digne possitis i[n]
vocatione clericor[um]: qua p[er] gratiam dei

vocati estis: vt dū vocabimini: mercedē i[n]
die nouissimo accipere mereamini: et nō sic
Matt[he]i 21. ficus absq[ue] fructu maledicamini et succida-
mini et i[n] ignē mittamini: tanq[uam] destructo-
res legis terrā occupātes et p[er]eūtes i[n] iniq[ui]-
tatib[us] vestris. Adiuvet aut[em] vos ipse de[us]
ad p[ro]ficiendū mirabilia de lege sua: q[uod] est be-
neditus i[n] secula: Amen.

De misericordia: Sermo VI

A fratres charissimi: annūcio vobis
1. Pet[ri] 15. f gaudiū magnū: q[uam] fortunatū ma-
nichęor[um] p[re]byter dei g[ra]tia sup[er]auit
mus: et obstinatus i[n] suo sensu velut alter
filius perditionis a plebe nostra recessit cō-
fusus. Post cuius recessum baptizavi fe-
re sexaginta paganos: q[ui] sibi aliquāter ad
herēbāt. Et ecce modo reuersus su[us] ad vos
Matt[he]i 5. cupiēs p[ro]ficere opus q[uod] incep[er]i. Beati igit[ur]
misericordes: q[ui] misericordiā cōsequunt[ur].
O si diligēter p[ro]siderem[us] misericordiā dei:
i[n] nobis possemus habere miserēdi formā.
O frēs mei q[uod] christū incarnauit nisi mise-
ricordiā? Quid est subiecit nostrę miserie:
nisi sola clemētia? O beata misericordia: q[ui]
sola cōmēciū nostrę salutis agnouit. So-
la em[im] miscōia ad deū dirigit hoies: sola ad
deū deducit hoies: sola deū deducit ad ho-
minē. Hec est sola mediatrix: auersos p[ro]-
lans: hęc disunctos copulat: hęc sola deū
humilians nos sublimat. O q[ui] pia fuit dei
descensio: vt nostra esset gloriosa assum-
ptio. O grandis miscōia: o infinita: tu sola
potuisti trahere deū de cēlo ad terrā: et nos
de exilio ad regnū erigere. O magnū mise-
ricordię vinculū: quo deus ligari voluit et
potuit: et hō ligatus vincula iniquitatis di-
rumpit. O monache si tuā p[ro]sideres mise-
riā: et opa dei erga te: nō inuenires nisi mi-
sericordiā. Abiscōia est si flagellat deus vt
emendet: si a p[er]tō p[er] tribulationē liberat: si
hypocritas et tyrānos regnare p[er]mittit. Hęc
em[im] oia deus cū miscōia facit: cupiēs nobis
vitā eternā donare. Attēdite g[er]o fratres mei
attendite: nam i[n] pastore vel iudice debēt
esse siml[iter] misericordia et iusticia. Abiscor-
dia em[im] sine iusticia destruit et i[n] crudelita-
tem p[er]uertit. Et iusticia sine miscōia nunquid
accepta ē apud deū? Absit. Iustis em[im] et i[n]
iustis: beatis et damnatis misericordiā cuz
iusticia semp[er] agit op[er]s deus: q[uod] beatis dat
gloriā quā non merent[ur] habere quibuscūq[ue]
bonis cōmissis: et malis dat p[er]nā: quā ma-

lorē merent[ur] habere et malis cōmissis. Esto. Luc. 6.
te g[er]o fratres mei misericordes: sicut p[re]vest[er]
misericors est. Estote misericordes pensan-
tes q[uod]tum moyses i[n] miscōia floruit p[ro]pter
p[ro]p[ri]um: p[ro] cui[us] salute petijt deleri de libro vi-
tę: et q[uod]to it[er] zelo rectitudinis cū obtinuis-
set veniam: ait ad p[ro]p[ri]um: Donat vir gladiū
sup[er] scmur suū. Ecce q[uod] vitā oim cū sua mor-
te petijt: paucor[um] vitā gladio destruxit: i[n]
tus igne amoris: et foris accensus zelo iusti-
cię et seueritatis: vtrob[us]q[ue] fortis legat[us]: cau-
sam populi apud deū p[re]cibus: et causā dei
apud p[ro]p[ri]um gladijs allegauit. Studeamus B
igit[ur] fratres mei: misericordiā dū viuimus
rapere. Libet a nobis esuriēs: vestiat a no-
bis nudus: recipiat a nobis peregrinus: cō-
solet p[ro] nos pupillus: visitet a nobis i[n]fir-
mus: sepeliat a nobis defunctus. Ista em[im]
sunt opa miscōię: de q[ui]bus interrogari de-
bemus i[n] die nouissimo. Sed dicetis: Ec-
ce i[n] heremo sumus: paupes videre nō pos-
sum[us]: et orphanos: pupillos et viduas quō
psolari valem[us]? Abortuos sepelire quō pos-
sum[us]? O frēs mei bene scio vos i[n] heremo
esse: nec paupes vos videre credo: nec vos
monasteriū exire cupio vt matres vel p[ro]-
mos psolari possitis. Q[uod] plures em[im] cogno-
ui p[ro] hac causa monasteriū exiisse: q[uod] tū ad
monasteriū nunq[uam] reuersi sūt. Sub sp[irit]u em[im]
boni multa mala fiunt. Ecce em[im] diabolus
dicat: O monache an ignoras tuam matrē
dolere? Ecce nup[er] maritū amisit: filiū sepe-
liuit: possessionē perdidit: i[n]firmat[us] ad mor-
tē: veller forsitā p[ro]steri: q[uod] i[n] heremo agis?
Quid cogitas? Surge velociter: egredere
monasteriū: igredere ciuitatē: penetra do-
mus parentū: exerce i[n] eis opera miscōię.
Hoc em[im] deus vult: hoc fieri p[re]cipit. Dū em[im]
seru[us] dei b[on]i cogitat: aliq[ui] exiit monasteriū
credēs b[on]i facere. Et ecce em[im] dū appropinq[ua]t
mater: filiū osculat: p[ro] amplexib[us] parentes
applaudūt dicētes: Noli nos derelinquere:
Frēs em[im] sum[us]: p[ro] n[on] antiquus ē: tibi incū-
bit familiā regere. Quid g[er]o ampli[us] ad mo-
nasterium redire p[ro]sumis? Et sic audito cō-
sentit: et consentiendo remanet: et i[n] seculo
remanēdo oib[us] peior efficit[ur]: et quicquid bo-
ni fecit amittit. Lauete igit[ur] fratres mei: C
caute a malicia diaboli: Exercere vos vo-
lo opera miscōię: et si i[n] seculo non habita-
tis: nec inter gētes: exercere tū opa miscōię
bene potestis orādo: obsecrādo et deprecā-

Obijciunt in heremo
opa mala exercere
possunt.

Diabolus dicit
herese.

Un[us] simul est
ha et m[er]ita

Boisio.

Nullus a malis opibus excusare se potest. De monasterio qui excedit.

Sancti

Augustini

do p orphanis et pupillis. Et si h nō videt vobis sufficere: pensare debetis quō centū et plures in monasterio sūt habitatis: et sepe infirmamini: sepe a diabolo affligimi: sepe patimini: nūquid et sepe morimini? Exercere q̄ potestis etiā inter vos opa pietatis. Sed dicit q̄s ex vobis: Patrē in seculo habeo: et ego vsq̄ ad mortē in mōasterio viuere deo promisi. Ecce em̄ p̄ infirmas: non pōt sine me viuere: Quid ago? qd̄ eligo? Si exiero: votū frango: si stetero patrem mori permitto: Quid ḡ? O fratres mei attendite quid agere debeatis sicut p̄sūm mibi occurrit. Nā si pater alicuius sine filio monacho viuere nullatenus pōt: pcurare debet filius quō de bonis monasterij patri subueniat. Et si monasteriū impotēs fuerit: filius toto affectu videat quō patri nō deficiat. Et si nō viderit: cū dei benedictiōe monasteriū de licetia maioris exeat: et verbo et ope patri subueniat vt nō deficiat ex negligētia: nec votū frangere credat. Si post eius patrē viuēdo remāserit: statim ad pristinā vitā redire nō pigeat: sancte et iuste viuendo: sicut inceperat: et tanto fortius q̄to senserit se plus i paterno ministerio vltra necessitatē grauatiū. Nullus igit̄ erit q̄ se a miscōia excusare poterit: nec diues q̄ h̄z: nec paup̄ q̄ saltē calice aque frigide nō caret: nec monach⁹ q̄ saltē et orare d̄z. Hō q̄ crudelis es in alterius iusticia: teipsum prius agnosce. Nā si bonus es o monache: cadere facilius potes: si diues es: donū fortune est nō natum: si san⁹ es ecce infirmitas instat: si sapiēs es: nō habes p̄stantiā. Igit̄ circa oēs tā sapiētes q̄ insipientes: tā circa sanos q̄ infirmos: tā circa nobiles q̄ ignobiles misericordiaz habe. Hō quid de te erit: si saluator tuus clemēs et pius fuerit: et tu misericordiā ignoraueris? Mascas fratres mei miscōia inter vos: nō tñ ex negligētia: nō ex pusillanimitate: nō ex indiscretiōe: nō ex animi infirmitate: s̄ oibus modis sit circūscripta: vt sic suū retineat propriū: qd̄ iusticiē nō auferat de bitū. O monache vide sancti ioseph misericordiā: quē fratru suoz ē oblita iniuriā. Legite fratres dauid clemētiā: q̄ filij persequētis desiebat dementiā. O monache si clauderis viscera miscōie indigentī: omnino claudet tibi ianua christi. Hec est em̄ porta dñi: et iusti intrabunt in eā. Hec nouū testamentū illuminat: et veteris rigorē extenuat.

Hoc est lignū: quo moyses aquas dulcora/ uit: hoc est sal quo heliseus aquaz sterilitatem sanauit: hec est farina q̄ heliseus mortē que in olla erat extirpauit: hoc est oleū qd̄ samaritanus infudit vulnerato: hec est aqua iordanis qua curat lepra naama syri: hec sola virtus ē que diuidit inter crudelē et piū: inter regē et tyrannū. O monache vbi esses: si tibi dei miscōia nō subuenisset? Si em̄ deus tecū ageret districta sentētia: nō posses cogitare penā: q̄ consideret tuis meritis. Dia em̄ attribue dei miscōie: et si a simili misericordiā expēdas in vsum p̄mit: nō sis auarus in miserēdo: cū sis expertus largitatē esse i deo. Amate ḡ frēs mei misericordiā: q̄ nūquid vidi piū hoīez mala morte finiri: quā miscōiam faciat vob de⁹. Amē.

De obedientia: Sermo VII

Rēs mei dilectissimi obedire opor: A ter deo in oibus: si saluari cupimus in heremo. Et si difficile nob̄ videt considerare debem⁹ obedientiā filij dei: et nostram deponere p̄tūmāciā nō differamus. Ipse em̄ dei filius obediēs fuit vsq̄ ad p̄tū meliā crucis: et nos p̄temnimus eius obediēre p̄ceptis? Chastus em̄ obediēs fuit vsq̄ ad mortē: nō pro sua: sed pro nostra vtilitate. Estote ḡ nō pro sua: sed p̄ vestra vtilitate et salute in oibus sibi obediētes. Ecce em̄ fratres angelus in oibus obedit deo: et tu q̄ cinis es et vermis p̄radicis deo? Insensibilis obediuit deo: et tu rōnalis resistis deo? Sol a sua semita non deuiat: nec luna: nec stelle. Dia em̄ celica suis indulget officiis: tu x̄o dei volūtatē i oib⁹ quasi resistis. Ad nutū dei cāpi flouib⁹ decorant: terra imbribus fecundat: frōdib⁹ crispas silua: i nemoribus cittharizat auicula: oia deo obediūt: solus hō dei volūtatē resistit. O monache lege qd̄ dicit: Abellor ē obediētia q̄ victima. Quē cā est: nisi q̄ i victimis aliena imolaf caro: sed in obediētia volūtas p̄pria et caro mactat. Estote ḡ obediētes: vt deū placare possitis de p̄ctis cōmissis. Tāto em̄ citi⁹ placat hō deū: q̄to repressa arbitrij sui superbia gladio p̄cepti se imolat. Lauete tñ in obediētia frēs mei. Sub ipsa em̄ pōt latere fel diacōis s̄ sp̄ mellis: lup⁹ s̄ pelle ouina: i potu dulci venenū sepe latitat: et i olla sepe mors ponit. Attēdat ḡ q̄ p̄cipit: et q̄ obediēre intēdit: q̄ obediētia sit honesta: et omni discretiōe ornata seu decorata. Nam si vi-

Ad fratres in heremo Sermo VIII

secreta nō fuerit: crudelitas existimāda est. Si honesta nō fuerit: nullaten⁹ obedire debemus. Verbi ḡa. Si nob̄ p̄cipit q̄ deū nō diligamus: vel q̄ deū odio habeamus: nunquid obedire debemus? Nunquid vel ipse de⁹ hoc p̄cipere potest? Honestā igit̄ tur fratres debent p̄cipi et iusta: et si honesta vel iusta nō fuerint: nullatenus obedire debem⁹: etiā si apostolus nobis hoc indicauerit. Tenete igit̄ fratres et in cordibus alligate: q̄ obedientia sine discretiōe cassa est et vana: nō ex parte obediētis: sed p̄cipientis: et obedientia honestate p̄uata superbia est: et venit ex vtriusq̄ parte: sententiis et p̄cipientis: et in die nouissimo pari p̄na punient. Custodite quod p̄cipitis: caute et ponderate qd̄ imponitis. Nā quotiēscūq̄ obediētia honesta et iusta nō fuerit: totiēs ad irregularitatē se deuenisse pastores agnouerint. Obedientia igit̄ fratres mei tunc vera: tunc sancta: tunc meritoria est: quando dicata est discretiōe: honestate: iusticia et humilitate. Istę enim sunt socię sanctę obediētie: sine quibus omnino obedientia vana est et inutilis. Hec est illa obedientia que p̄cordiā p̄seruat in angelis: pacem nutrit in monachis: tranquillitatē generat in ciuib⁹. Hec est illa obediētia: sine qua respublica stare nō potest: sine qua familia aliqua regi nō potest. Q̄ enorme vitij: qd̄ obediētie p̄trariū fuit: p̄ qd̄ diabolus celū perdidit: per hoc hō paradysum amisit: p̄ hoc saul regnū: p̄ hoc salomō amorem diuinū. O sancta dei sponsa obediētia: tu perfecta scala qua celū ascendit: tu q̄ driga q̄ helias vectus ē in paradysū: tu porta paradisi fidelij et clausura reoz inferni. O sancta obediētia: tu humilitatē nutris: tu paciētiā probas: tu mansuetudinē exanimas. Estote ergo fratres cū abraā obediētes: reddētes q̄ sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Tunc vero reddim⁹ cesari debitū suū: quādo duliā p̄gelatis nostris reddimus. Hec em̄ duliā p̄sistit in reuerētie exhibitiōe et dilectiōe. Hoc autē facere debemus nō solū pastoribus: sed et sanctis dei: et tunc reddimus p̄ obediētiā q̄ sunt cesaris cesari. S; tunc reddimus que sunt dei deo: qñ i latra p̄seueram⁹. Hec em̄ soli deo puenit. Hec em̄ p̄sistit in oratiōe: et gratiarū actiōe: cultus exterioris exhibitiōe: et interioris mētis deuotiōe. Qd̄ facere nos et p-

seuerare nobis de⁹ p̄stare dignet in eter: nū benedictus: Amen.

De perseverantia: Sermo VIII

Fratres mei sicut ait apl⁹: nō potest coronari nisi q̄ legitime certauerit. Nullus em̄ legitime certat nisi q̄ in campo vsq̄ ad finē certat: et si certat vsq̄ in finē legitime certat: ideo merito coronat. Non est igit̄ magnū bonū inchoare qd̄ bonū est: sed p̄summare: hoc solū p̄fectū est. Adulti em̄ magna aggrediunt: sed deiciunt in via: multi exeunt in desertū: sed pauci perueniunt ad terram promissionis. O fratres mei nō tedeat incipere magna: nec fastidiat tenere inchoata: scientes q̄ p̄seuerantia informat meritū: colorat bonū p̄positū: remunerat currentē: coronat pugnantē: ducit ad brauiū: p̄ducit cunctos ad portū. Hec est tunica talari⁹ sancti ioseph vsq̄ ad finē p̄rigēs. Hec ē tunica sacerdotal⁹ vsq̄ ad pedes pueniēs. Hec ē cauda hostie quā tenemur reddere deo et offerre. Hec ē calceus nē bonę opatiōis: qd̄ p̄tra serpētis morsū debemus obseruare. Hec est virtus q̄ deus ligat. Hec est q̄ omne bonū informat. Hec ē p̄seuerantia: q̄ laureant martyres: q̄ virginē coronant: q̄ sacerdotes sublimant et p̄fessorē. Hec est vestis sine ruga: tunica sine macula: bonitas sine malicia. O monache qui bñ incepisti: caue ne cadas: caue ne ad tps virescas: et i tpe afflictōis marcescas. Laue ne seno cōparet: qd̄ nūc nascit et statim marcescit. Laborem⁹ ḡ frēs: et labores p̄seuere m⁹: laborem⁹ vt p̄seuerantiā habeam⁹. Laborēt mōachi oēs vt retineāt: laborēt d̄gēs vt se informēt: laborēt viduę vt in ipsa p̄seuerēt. Attendite tñ frēs: nā diabolus qñq̄ suos dei ad bonū incitat et p̄ducit: vt de bono graui⁹ eliciat malū. Contra hūc diaboli insultū valet sola p̄seuerantia: vt bono sine bona pcludant initia: vt principij mediō: mediū ne discrepet vltio. Bonū em̄ inchoare et malo sine pcludere: qd̄ aliud est q̄ monstruosas respicere? Illa em̄ actio q̄ chimerā ē: q̄ initij h̄z a rōne: s̄ finē a sensualitate. Cū em̄ sic agat: hūano capiti ceruicē pictor equinā iūgit: et supinducit infructuosas plumas. Laue ḡ o mōache ne actio tua mōstz maneat. Enormis em̄ erit fet⁹ v̄tris si capiti nō cōuideat finis. Quidā em̄ habēt initij bonū: q̄z vita monstrū est mirabile q̄z hoīs p̄tendēs caput: s̄ mediū in luxuriā

descendit: ventres ouinū habet et ad vltimū in rapacitatem lupi pedes ostendit. Monache: quid tibi prodest bonū inchoare et nō finē concludere? Si donū virtutis amittis: damnum incurris: et grande supplicium promeris. Quod tibi melius fuisset viā veritatē nō agnoscere: quā post agnitā re troire per incōstatiā. Monache leuis reputaris per tuā apostasiā: cum iuda incurris mentis instabilitatem: postponis deum: amittis amicos: spiritum et spem perdis: odio a cunctis haberis: et velut oibus peior apostata cōprobaris in vita. Monache attende quia nisi perseueraueris: morieris. Igitur si incepisti edificare perfice: si nō incepisti incipe. Si obtulisti florē iuuetutis tue diabolo: saltem feceris senectutē tuē immolare non differas christo. Ipse enim misericors est et recipiet te libenter: et dabit tibi stolam candidā: et anulū in manu tua: et calciamētum in pedib⁹ tuis. Tūc inueterate olim diebus malis: renouabis vt aquilē iuuentus tua durās in eternū. Incipite ergo fratres mei et perseuerate reducētes vobis ad memoriā a quāto bono recessit iudas: et quō seruēter bene agere cepit: lingua vobis exprimere nullaten⁹ possem: quomō tamē perseuerauerit: scitis. Ecce enim salomō per 3. Reg. 11. inconstantia corruit: sic et saul: sic et multi alij: quod multorum incipere fuit: sed perseueratiū puus est numerus. Lauete ergo quō caute ambuletis: cōsiderātes quod quod se existimat stare: caueat ne cadat. Felix ergo est quod benefaciendo perseuerat vsq; in finem. Quod donum p̄stet nobis ille qui pro nobis mori dignatus est. Amen

De ira fugienda: Sermo IX

Fratres mei dilectissimi: sicut omnium habere memoriā et in nullo errare nō humanitatis sed deitatis solum est: ita turbati: obliuisci et pati solum humanitatis est: et nō deitatis. Nam de⁹ nō mentis vt homo: nec vt filius hominis irascitur. Humanū est ergo fratres mei turbari et irasci et iram incurere: bonorum et malorum cōmunis est conditio: sed in ira vel odio perseuerare diabolicū est. Ideo vos qui spirituales estis maxime attendere debetis: ne ira in sinu stultorum requiescat. Satū enim statim iram suā indicat. Fortiter tamē spiritū irascibilem cōtinere magne prudētiē est et p̄fectiōis. Monache noli irasci: nam no-

men et habitū sancte religiōis in hac vasta solitudine portamus. Custodite igitur vos ab omni turbatiōe. Nō enim decet seruos dei turbatiōe incurere. Nūquid enim p̄dest nobis nra seiunia: nra abstinentia: nra sacrificia? Ab ira deniq; fratres mei p̄cedit rancor: a rancore odiū quod est ira inueterata in animo: inde nascitur homicidiū et si nō ope saltem volūtate: inde cōtumelia: inde detractio: inde susurratio: suspitio et iniuria: quę sunt opera carnis et diaboli. Monache deponere iram: destrue rancorem: mitiga furorem: ne filius p̄ditionis efficiaris. Quod melius esset monacho in seculo viuere pacifice quā in monasterio cunctis bonis ornatus in ira et furore litigare et odiū in corde tenere. Nec desis laudare nec ab eo exaudiri mereri quod odiū seruat in corde. Quia fronte monache: quo affectu: qua deuotiōe a deo potes veniam postulare si fratres dū odis petis quod tibi dimittat: sicut et tu debita dimittis? Crede igitur mihi quod tantū tibi dimittet: quātum et tu dimittis alteri. Dimittamus ergo fratres mei iram quę recte significatur per Lazarū quatrīduanū scitū: quia qui iram in corde portat infamie fetor statim eū corrumpit. Si ergo ira in animo nascitur: mox refrena eā: allide eam ad petram: suffoca eam exemplo tui saluatoris: qui percussus in vna maxillarū mox prebuit alteram. Nam si hoc prior ipse nō fecisset mihi nunquā facere precepisset. Eia et discite frēs mei ab illo quod dixit se esse humilē et mitē. Discite opere: quod sepe legistis ore: Sol nō occidat super iracūdiā vestram. Si enim frater tuus in te peccauit: vade ad eū et inuita eum ad pacē: da ei osculū et lucratus es fratrem. Tu vero qui offēdisti nō differas p̄gere: nō differas fratrem recōciliari: vade ad eum: pete veniam. Et si verbo offēdisti: et tu verbo recōcilia: si vero facto quod deus auertat: placa eum facto. Sic enim decet seruos dei facere: sic decet eos demones expellere et sanctos angelos introducere: Nam vbi ira regnauerit: ibi omnino princeps diabolus erit: nec inde aliquid boni exire poterit. Fugiam⁹ igitur iram fratres mei: quā rationē suffocat: mēsurā iusticię ignorat: solē iusticię nescit: amicitias rumpit: de facili aufert pacē mentis: sapientiā calcāt: sapientes infatuat: monachos deuorat: sacerdotes suffocat: castitatem euacuat:

grauitatē in pastorib⁹ dilacerat. Nec ira repletus: p̄siliū potest esse capax. Monache intueri caput tuū: nam in cruce positus pro suis crucifixoribus exorauit. Et primicerius martyr stephanus pro suis lapidatorib⁹ genua flectēdo clamauit: Dñe ne statuas illi hoc peccatū. Sed si nō tantę p̄fectiōis sumus vt bonū pro malo soluamus: saltem pro malo malū non reddamus. Non tamē per pusillanimitatē remittēde sunt iniurię: sed per sapientiā quę est in christo iesu. Quāta fratres mei huius peccati labes. Quod grandis et lata miseria tam corporis quā anime: nam corpus quietē: somnū et alacritatem amittit: sed et anima vitā perdit eternam. Veniunt enim et reuertunt ad nos per iram pristina peccata: et sic pfundimur et damnamur. Nos vero fratres qui christiani veraciter sumus: relinquamus vindictā illi qui ait: Abiū vindictā: et ego retribuā. Quicquid enim ad te pertinet: dimitte illi. Nunquid ipse mirabiliores vindictas facit quā nos imaginari possumus? Nō tñ hoc sibi petere debemus: nec affectare: sed pro eis mentē et puro corde orare. Nam dū nostras iniurias facere perimus: quod dei est usurpamus. Orare tamen sine intermissione debemus: vt vindicet sanguinē suorum seruorum: nō ad damnationē: sed ad correptionē qui est benedictus in secula: Amen.

De puritate conscientie: amore tribulationū: et spe qua p̄ illas ad celestia inuitat: Sermo X

D spiritale gaudium hodierna die fratres dilectissimi intendo vos inuitare. Quod quidē gaudium non operat diuitiarū copia: nō fallax mundi gloria: nō prolis secunditas: nō corporis sanitas: sed tantū p̄scientię puritas. Felix cōscientię puritas: Felix sanctę p̄scientię iocunditas: quę vermē interiorē excludit: quę a carcere doloris liberas rationē: quę ab omni immūdia purgas mentē. Mēs sancta: paradisi delitiarū: varijs bonorum operum virgultis p̄sita: varijsq; virtutū florib⁹ purpurata: et suauiter celesti grā irrigata. Hęc frēs mei paradisi i q̄ plantat lignū vitę et celestis sapiētię. Hęc est thalamus dei: palacium christi: habitaculū sancti spiritus. Hęc ē thronus salomonis: lectus sponsi celestis: in quo ipsa p̄scientia bona optime delectatur et requiescit cum sponso suo. P̄scientia in te: et tibi occurrit rebecca cum isaac veni-

ente de agro. In te delectat iacob cum rachelis p̄ugio: In te sunamitis abisac regē dauid iocūdis fouet amplexibus. P̄scientia sancta: in terra adhuc es et in celis habitas. Gaude o anima sancta: sancta p̄scientia decorata. Gaude celesti et eterna gloria. In ea fratres charissimi magdalena illa ignisera: christo preciosa offert vnguēta. Ibi maria optimā partem elegit quę nō auferetur ab ea. Eia ergo fratres si ad hanc gloriā cupimus peruenire: p̄dictā nostrā p̄scientiā diligenter nunc discutiamus: et ibi litteram luxurię perlegamus: apicē superbię: notā auaricię et thecam inuidię p̄spiciamus: et deleamus ea per p̄fessionē: per cordis p̄titionē: per verā satisfactionē: et tunc merebimur per gratiā adipisci gloriā illā quā nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: quę deus p̄parauit diligētib⁹ se. Fratres mei et leticia cordis mei: festinem⁹ ingredi hanc sanctā sanctorū. Tūc enim habebim⁹ bonū quod nō p̄dem⁹: tūc accipiemus p̄fectū bonū quod nō amittēmus. Amare tamē debemus si ad hanc gloriā peruenire cupimus: temptatiōes: famē tribulatiōesq; singulas. Nam sicut in fornace purgat aurum: sicut lima purgat ferrū: sicut flagellū separat a grano paleā: sic in fornace tribulationū patientia exerceatur: fortitudo roborat: constantia solidat: spes ad celestia inuitat. Spes sanctorū et turris fortitudinis eorum quę nō pfundis: sed te expectantibus gratiā infundis: nō cecitas sed illuminas: nō famelicas sed reficis. Felix spes celestis: tu timorem seculi expungas: solatiōes mūdanas extirpas. Per te timor nō auget: per te falsa cupiditas non somniat: per te luxuria p̄ssat: per te superbia auellit: per te inuidia nō dominat: per te cuncta vitia terminant. Spes celestis curię: in te regnat charitas: quę credit omnia quę ad salutē pertinet: omnia sperat quę p̄missa sunt. Fratres mei: quod hominū potestē seruorum dei infirmare: si apud deum spes celestis pro eo allegat? In quo nocēbūt eis tyrannorum fulmina: fortune p̄cipitia quid agent? Spes tu cogitatiōes dirigis: tu in charitate altitudinē ponis: vt in ea perseueremus vsq; ad mortē: tu in charitate latitudinē extēdis vsq; ad inimicū. Spes celestis glorie: per te p̄p̄archę mala patienter sustinuerūt: per te p̄phetę cuncta mala portauerūt: per te apli ad mortē gaudēter

perreperunt: per te martyres afflicti sunt: p
te virgines combustę sunt: per te p̃fessores
vītūperati sunt: p te viduę castitatē astrin
gunt: per te maritatę lumbos p̃cingunt:
per te pupilli: languentes ⁊ orphani sperāt
ridere: per te pauperes p̃fidunt gaudere: p
te peregrini sperāt terminū ⁊ ad finē labo
ris puenire. O spes tu om̃ia portare facis
dulciter ⁊ suauiter. Eia ergo fr̃es hāc ama
te: hanc tenete: nō tamen sine timore: quia
qui sperat ⁊ nō timet: negligēs est: qui autē
timet et non sperat: depressus est ⁊ descen
dit in profundū quasi lapis. A quo descen
su liberet nos ille qui de celo descendit: vt
nobis vitam donaret ⁊ ascensum christus
deus noster: Amen.

De lachrymis: compunctione ⁊
penitentia: Sermo XI

A Litore fr̃es mei charissimi q̃ post
f mūdi gaudia seq̃nt̃ ęterna lamēra:
q̃ nemo potest hic ⁊ in futuro gau-
dere: Ideo necesse est vt vnaz amittat: qui
aliā voluerit possidere. Si ergo o mona-
che hic gaudere cupis: scias iam te exu-
lem esse patrię celestis: sed si hic ploraueris
3.5. iam patrię celestis ciuis cōstitueris. Beati
in q̃t̃ qui lugēt: q̃m̃ ip̃i p̃solabunt̃. Sz dicet
quis: Quid flere oportet: ⁊ quare flere de-
bem⁹? Ego aut̃ filioli ⁊ fratres dico q̃ flere
debemus peccata quę cōmisimus. Istē em̃
flet⁹ sit panis noster: quē quotidie comede-
re debem⁹ die ac nocte. Flere etiā debem⁹
11. populorū peccata: q̃m̃ nostra vulnera. Sic
em̃ paulus faciebat: dum clamabat: Quis
infirmas ⁊ ego non infirmos? Flere etiā de-
119. bat ille p̃pheta dauid dū dicebat: Iheu mi
hi q̃ incolat⁹ me⁹ prolōgatus est. Istę em̃
en. 1. sunt tres miserie: quibus text⁹ liber lbiere-
mic: quibus plangit peccata animę insul-
tū miserię: ⁊ dilationē patrię. Hoz̃ fletu-
um imbribus debemus irrigare terrā men-
tis nostrę: vt pariat fructus bonoz̃ opoz̃
o. 14 diuersosq̃ flores virtutū. Isti quoq̃ fletus
sunt tres fluctus per quos filij israel trāsse-
runt ad terrā promissiōis. Uere peccatores
ex egypto vitioz̃ exeunt: mare rubrū trās-
eunt: dū submergunt hostes: ⁊ vitia sus-
focant. Uere cantant dño gloriose: dum in-
trantes celestē hierusalem: deposita corru-
ptibili veste: sanctis angelis sunt sociati.
O monache fac igitur vt mens tua sit liber

quem vidit ezechiel: in quo scripte erant la Ezech. 2
mentatiões 2 vñ. **O** monache ad has lamē
tationes te pertuas: hos dolores amplecte
re cunctis diebus vitę tuę: fiendo tua pec
cata: 2 nō solum vt diximus tua: sed 2 pro
ximi. Laueto tamē ne fleueris mortē corpo
ralem alicuius: nec substantiaꝝ amissionē:
nec corporis infirmitatē. **O**mnia em̃ necessa
ria sūt euenire: oīa hęc valde cōia. Ponas
ergo te in dei volūtate: relinquens sibi oīa
2 ipse te reducet 2 pducet: quicquid tibi ac
ciderit: libenter suscipe: deum in omnibus
lauda: omnē honorē sibi exhibeas gfas ei
soluendo. Quotidie fleas pctā q̃ cōmisti:
2 q̃ cōmittere proximos videas: quasi tua
sint vulnera. Sic em̃ peccatrix illa maria si L. id. 7.
solum in domo simonis: sed etiā post adue
tum sancti spiritus hoc idem ardentem per
fecit. Semper em̃ dolebat: semper in vita
sua flebat quę cōmiserat. Sic fecit 2 maria Job. 19.
mater dñi: quę dum iuxta crucē staret: non
sua peccata flebat: quia nullū peccatū ha
bebat: sed flebat non tantū filij passionē:
sed 2 iudeoꝝ damnationē. Sz dices: **A**hor **B**
tuum fratrem vel amicū video: naturalis in
firmitas me inuitat ad plāctū. Ego autē di
co tibi monache: tempera luctū tuum. Nō
em̃ tuum est mortuos flere: sed seculi. Non
tamen prohibeo lachrymas naturales: q̃s
naturalis necessitas exprimit. Nam multi
lachrymas fundūt: 2 q̃uis natura nos ad
hoc frequēter inuitet: anīmus tamē sapiē
tis immobilis perseverat. **O** tu qui sapiens
videris esse in seculo: caue ne pscntiat ani
mus tuus mortuos deplorare. Stude vt lu
ctus vincat ab animo. Laue ne aborbeat
anim⁹ tu⁹ ab infirmitate mētis: 2 extenuet
spiritus carnē vitio sensualitatis. **O** mona
che si mors iminet: noli dolere: prepara te
ad mortem per mentis pstantiā. Talem te
prepara vt mortē timere nō possis: vt post
mortem viuere incipias qui ante mortem
moriendo viuebas: vel viuendo morieba
ris. Lupis ergo o monache semper viuere:
depone fletum pro terrenis: noli plorare q̃
mundi sunt: 2 quę necessaria sunt euenire.
Depone oīno fletū pro terrenis: 2 assume
lamentū pro celestibus: Beati inquit qui Matt. 5
lugent: beati qui fletis: quia ridebitis. **D**i **B**
ligamus igitur lachrymas: quia suaves
sunt diligentibus deū. Delectemur igitur
semp in hac infirma vita fratres mei i fletu

Ad fratres in heremo

Lamentatio. Simus tantū prōni ad lamentum et fletu: quātum summus ad culpam audaces. Qualis fuit nobis intentio ad peccandū: talis sit ad penitendū deuotio. Graui peccata grauissimis lamentis indigēt. Accipite fratres mei compunctionē: quia sanitas animarū est: remissio peccatorū est: sacrificium spiritale est: quod deo summe placet. Holocaustū medullatū ē cor peccatoris humiliatū: et quotidianis lachrymis rigatū. Monache punge oculū mētis: ut lachryma prodeat compunctōis. Compunctio quā sancta et mirabilis predicaris: tu spiritale lauacrū es: tu flagellum dei es per quod deus mutat: tu stimulus per quē deus ad hominē inclinā: tu ligamen per quod deus fortiter astringit. Compunctio sancta et immaculata: sine qua adultis nō valet baptismus: sine qua ad iudiciū dñi corpus recipitur: sine qua infructuosa ē oīs confessio: sine qua omīs satisfactio inanis est. Compunctio lachrymosa: o lachryma mentem purgans: intentionē secundans: confessionē irrigans: animā sanctificans. Hec est lachryma sanctę compunctōis soror: quę motus illicitos extinguit: paradisum aperit: infernū claudit: mundūq; despiciere in cunctis facit. Felix lachryma: tu carnalē cogitationem extinguis: peccatorū morbū expellis: virus culpę euomis. Felix tabula: o vitalis nauicula: per quā naufragus redire potest ad portū salutis. Aqua salutaris: per quam omne peccatū destruit. Via: per quā ad paradisum gradimur. Spiritale cōductum: per quod de inuio ad viā transis. Felix lauacrū penitentię lachrymarū: quod toties uales ad purgandū: quoties purgatiō indiget cor humanū. Hec est fratres mei herba celestis illius fullonis: qua vestes seruatorū suorū deturpatas a sorde quotidie purgat. Hoc est celeste nitrū: quod de rore diuinę gratię pfectum: abstergit maculas peccatorū. Hoc est lixiuiū: quo interioris hominis caput optime abluir. Lachryma tu propter ruinas hoīm suaue solatiū: quę passiōis christi es esvicularia: propter peccatū ponēs remediū: ut per te totiens cogat christus mori: quotiens labis homo in abyssum peccatorū. Monache ergo a lachrymis quis prīnere se poterit? Intremus obsecro pscientias nostras: discutiamus eas: et si risimus in iuuentute: saltem in senectute fleamus: cogitātes

Sermo XII

quid christo et qd diabolo tempore nostre
iuuētutis peroluimus. Et si anteq̃ ad be-
remū peruenimus: visus nos incuruauit p
pcupiscentiā: si guttur per gulā: si auditus
per enormitatē verborū vel spontanea de-
tractionis audientiā: si lingua claudicauit
in verbo: si olfact⁹ errauit in odoramēto: si
tact⁹ sefellit i suauitate: si gressus ad furtū:
Si in his vl' aliquo istoz te inueneris cul-
pabilē: ablue culpam per lachrymā: Iuxta
quantitatē sordis mensura lachrymarū co-
piam: assumendo penitentiam: quē mater
est omniū bonorū. Timor autē qui peniten-
tiam ꝑcupiscit: ꝑtritionē parit. Penitentia
enī illa digna ⁊ bona est: quē pctā peracta
deplorat: sic vt deplorata itē non cōmit-
tat. Quid ergo ꝑcnitētia est: nisi anteacta
deslere: ⁊ flenda itē non cōmittere? Nam
qui sic peccata deplorat vt itē peccata cō-
mittat: adhuc penitentiam agere ignorat.
Nunquid ⁊ q̃ dissimulat irrisor est: nō ꝑ-
nitens qui adhuc agit quod penitet? ꝑ-
niteamini igit̃ fratres mei: ⁊ ꝑcnitentes ꝑ-
nitentiā agite in fletu ⁊ lamēto: vt digne ri-
dere possitis in gloria beatorū. Amē.

De superbia ⁊ humilitate: Ser-
mo XII

f *Ratres charissimi vbi superbia fue* **A**
rit: ibi discordia et contumelia diffabi-
tur. Non ergo decet seruos dei in be-
remo constitutos superbos esse sed humiles:
non elatos: sed mansuetos: castos: benignos:
et omnibus virtutibus ornatos. Lauete enim
fratres et vigilanter semper attendite: ne
superbia inflemini de bonis commissis: scien-
tes quod superbia ex angelis demones fecit: et
humilitas homines similes angelis constituit.
Superbia gloriam de celis deiecit angelicam:
sed humilitas ad celos ascendere fecit infir-
mitatem humanam. O fratres mei caute: ne
orantes: vel legentes: vel stantes: vel seden-
tes: vel vigilantes dicatis ore vel corde: ha-
bitantes in cinere et cilicio cum phariseo: Gra **Luc. 18.**
tias tibi ago dñe: quod non sum sicut ceteri ho-
mines. Hoc enim solitaria vita ducentes dia-
bolo instigante sepe cogitant: sepe hoc di-
cere temptant ab inimico seruoꝝ dei. Po-
tius enim volo vos heremum exte: quam talia dice-
re vel cogitare: Sed dum temptamini hoc as-
serere vel de vobis ipsis hoc cogitare: mox
clamate: mox ululate et dicite: Ego sum ver **Ps. 21.**
mis et non homo: opprobrium hominum et abiectio

Depe. dis. 3.
irrisor.

Sancti

plebis: Et cū publicano dicite: quibuscūq;
 Luc. 18. virtutib' istis ornati: De' ppiti' esto mihi
 pctōi. Attendat igit' charitas vestra: quid
 Luc. 22. dixerit veritas nostra: Qui maior est vrm:
 fiat sicut minor: et qui p'cessor est sicut mi-
 nister. Monache q'to maior es: hūilia te
 Eccl. 3. in oibus: et inuenies gratiā corā deo et hoī-
 bus. Sancta venerabilisq; humilitas: tu
 filiū dei de sinu patris descendere fecisti in
 vter' sanctę marie virginis: vt nos induer-
 ret virtutū ornamēt. Tu circūcidisti eū in
 inuolui vilibus panniculis: vt nos induer-
 ret virtutū ornamēt. Tu circūcidisti eū in
 carne: vt nos circūcideret in mente. Tu eū
 permisisti corporaliter flagellari: vt nos libe-
 raret a flagello pcti. Tu eū coronasti spinis
 vt et nos coronaret suis eternis rosis. Tu
 eū infirmari fecisti: q' medicus cūctor' erat:
 et solo verbo sanat vniuersa: vt nos infir-
 mos sanaret. Sancta humilitas: q' diffi-
 milis es superbię. Mā ipsa supbia frēs mei
 luciferū de celo deiecit: s' hūilitas dei filiū
 Ben. 3. incarnauit. Ipsa supbia adā de paradiso ex-
 Luc. 23. pulit: sed humilitas latronē in paradisu in-
 troduxit. Superbia gigantū linguas diui-
 Ben. 11. sit et pfudit: sed humilitas cunctas pgrega-
 Act. 2. uit dispersas. Superbia nabuchodonosor
 Daniel. 4. in bestia trāsmutauit: s' humilitas ioseph
 Ben. 4. in principē israel pstituit. Supbia pharaonē
 Exo. 14. submersit: s' humilitas moysen exaltauit.
 Exo. 4. hęc est illa sancta humilitas: quę fecit nos
 solitarios: quę fecit nos priuatos seculo: q'
 fecit nos in puentu solitarios oibus virtu-
 tibus florere pfectis. hęc est illa sancta hu-
 militas quę philosophos tradidit in repro-
 bum sensum: excecavit iudeos: suffocauit
 paganos: inflammat christianos: perimit
 obstinatos: deicit potentes de sede: et exal-
 tat humiles. Sed superbia fratres mei nō
 sic. Sed q'd: p'gelatos percutit: diuites tu-
 murosos efficit: religios decipit. hęc hoīes
 cecat ne se agnoscat quid sunt. hęc em fru-
 ctum perdit operis: mentē hominis ligat:
 q' ab ea pandit omne malū. hęc est illa ser-
 uere. mens olla: quā hieremias vidit: in q' deco-
 quunt oēs pncipes et pastores tenebrar: se-
 ctatores bonor' tēporaliū: veneratores di-
 uitiar: q' pmas cathedras appetūt in syna-
 gogis: et salutari i foro: et vocari rabbi. hęc
 Matt. 23. ollā succendit diabolus: dum corda patrū
 inflat ad altiora. Isti sūt quattuor venti: q'
 Daniel. 7. totū orbē persilant: arrogātia sibi ascribēs
 q'd nō habet: insolentia sibi appropriās q'd
 alteri debet: superbia multa de se credens

Augustini

ultra q' verū sit: p'umacia se erigēs in p'p-
 latū. Isti sunt quattuor fabri: qui totū mū. Zacharie. 1.
 dum pcutiunt: et corda filior' dei dissipant:
 A qbus nos custodiat deus: Amē.
De fortitudine tenēda: Ser. XIII
 Tia i hac vasta solitudine dei gra-
 A tia sumus in vniū pgregari: vtyna-
 q nimes habitemus in domo: et sint Act. 2. et. 4.
 nobis omia cōmunia: propterea inter cete-
 ras virtutes fortitudinē oportet nos rape-
 re: sequi et imitari. Nam si hanc virtutē am-
 plexi fuerimus fratres: lacula fortunę nō ti-
 mebim': deridebim' diaboli blādimēta: et
 spernemus illata. Fratres mei ligate hęc
 in cordib' vestris: qm qui fortis est: liber ē.
 Non enim seruit fortunę: nō vanitati mun-
 dang. Fratres mei et leticia cordis mei cō-
 siderate q'ta fuerit in martyrib' fortitudo:
 qui velut impassibiles tormēta despiciunt:
 tyrannos pfundūt: cuncta quę mundi sunt
 despiciunt: qui licet decorari: licet cōbusti:
 licet in cunctis mēbris afflicti: licet in omi-
 bus corpore sint proiecti: nō tamē legimus
 eos esse mente mutatos. S' scire debetis
 frēs mei q' mris modis dicit fortitudo: hy-
 pocritar' videlicet et philosophor' et bono-
 rum fideliū. Hypocrita deniq; multa susti-
 ner: multa portat: et fortis in cunctis appa-
 ret. Sed v' hypocrite: q' veniādo mūdi glo-
 riā: eternā penā meret: hic sic trahit gloriā
 q' nō habeat gloriā. hęc em fortitudo non
 virt' ē sed vitiiū: nō magnanimitas sed in-
 firmitas: nō bonitas sed imbecillitas appel-
 lat. hanc pretendūt heretici: hanc rapiunt
 falsi frēs: de q' numero dei grā vos nunq;
 esse cognoui. Quēdā etiā fortitudo ē phi-
 losophor': q' calcauerūt diuitias: honores:
 pompas: dignitates: et aliqū mēbra pprio-
 rū corpor: s' hęc fortitudo insufficiens erat
 ad eternę vitę meritū. Quare? Quia care-
 bāt charitate et timore dei. Ipa deniq; cha-
 ritas ē forma oīs bone actiōis. Q' tū rī-
 gor fortitudis fuit i platone: q' tū p'pa pa-
 tiebat p'ia: s' q' fundamēto fidei caruit: p'
 p'lea spes eā fortitudinē ē crexit: Et q' cha-
 ritate nō p'fecit: ideo virtut' meritū oīo ami-
 sit. S' ē et alia fortitudo q' boni q'tidie cer-
 tāt vsq; ad mortē. Tales sūt fundati i deo:
 ideo vt supra dixim' frēs: nec verba nec im-
 pioz verbera timēt. hęc ē illa mirabil' for-
 titudo: q' moyses asperitatē vię deserti vi-
 cit: hic ē panis celestis: q' heliā i deserto pa-
 uit. hęc ē fortitudo q' mortē spernit: hęc est

Ad fratres in heremo

clauis qua dom' dei patescit et aperit. hęc est q'
 habenas voluptat': sub freno rōis iacere cogit.
 hęc est q' iohānes in deserto decorat. hęc ē qua
 paulus heremitar' forma beatificat. hęc anto-
 niū aliorūq; scōz patrū lorica ē et zona q' p'cin-
 cti et armati in excelsis indefessa voce q'tidie cla-
 mare nō cessāt. Fortitudo: heremitar' bacul':
 cenobitar' cingulus: monachor'q; oīm sacramē-
 tum: tu p' paupratē vales: vt nō frangat anim'
 paupratē amātis: s' amplior sit interi' et magis
 vireat i mēte. Q'to min' abundat i reb' fortu-
 ne: tātō plus valet fortitudo p' mūdi insultū. Fortitudo
 si dolorē patet: tu i oib' grās agis: tu
 i tribulatiōe diuitias spirituales et delicias inue-
 nis: vt poti' morbi cedāt in mentis cōmodū q'
 corporis detrimētū. Fortitudo oēm crudelitātē
 euacuas: carcerē respuit: crucē si metuis: eculeū
 amplecter: optas vincula: spontanea sp' curris
 ad mortē. Monache nihil valet cursus tui bra-
 uij: nihil tua opatio: nisi colūna fortitudis robo-
 ref. Nihil valet edificij boni opis: nisi colūna
 fortitudinis amplexer. S' si colūna fortitudis
 fracta fuerit: totū edificij bonor' opex ruit. hęc
 si dauid tenuisset: homicidiū et adulteriū nō cō-
 misisset. Si samso hęc seruasset: scia eū inimicis
 nō tradidisset. Si salomō hanc dilexisset: idola
 nō adorasset. Si petrus hanc tenuisset: ad vocē
 ancille fidē nō negasset. Si filij isrl hanc habuis-
 sent: minime in deserto murmurasset. Eia igit'
 frēs estote fortes in bello temptationū: tribula-
 tionū: infirmitatū: iniuriar: et pugnatē cū antiq;
 serpēte: et accipietis regnū eternū: Amen.

De iusticia et correptione fraterna: Sermo XIII

A bene nostis frēs charissimi: tria mona-
 y steria apud hipponā dei grā merui lau-
 dabil' ad honorē sanctę trinitatis pstrue-
 re. Quor' p'mū hoc est: in q' iā annis multis mo-
 dico pabulo p'tenti hilariter cōmoramī: bestijs
 associati: auib' mistriati: cibor'q; spemētes deli-
 cias et visus hoīm fugiētes. Et ideo nō ego mi-
 ser: s' vos sepe angelor' assueti estis colloquijs.
 Aliud q' monasteriū i horto: quē scūs n' pf va-
 leri' mihi dedit: edificatū est. Et qm postq; p'f-
 byter ep's fact' sum: nec sp' hic vobiscū habitare
 potui: nec cū fribus q' in p'dicto monasterio pos-
 ti sūt: p'pterea infra domū ep'i meū habere vo-
 lui monasteriū clericor': et cū eis dē pariter viuere
 cepi s'm regulā et aplicā traditionē. Ad vos ergo
 tū qui in heremo laudabiliter viuere voluistis:
 p'inet verbū istud audire et intelligere: atq; opi-
 bus adimplere: q' dicit: Diligite iusticiā. Ad frēs
 aut' nros et clericos q' in vrbē habitāt: qbus etiā

Sermo XIII XIII

expedit p'dicare q'tidie verbū dei: p'tinet nō solū
 diligere iusticiā q' ad seipso: s' etiā iudicare: re-
 prehēdere: obsecrare: increpare in oī patiētia et
 doctrina ipm electū dei. Et licet frēs nri q' col-
 locati sunt in horto sc'i ep'i valerij satis distāt ab
 vrbē: q' eor' tū fama diuinit' diuulgata ē: ordi-
 nauit vt verbū dei iplo salubrit' p'dicaret: atq; fi-
 deliū suā vitā: doctrinā et exēpla audiēdo et vidē-
 do sponte redirēt ad illū q' ex nihilo cūcta crea-
 uit. Ecce quō terrā iudicat: ligat et soluit q' vo-
 lūt: sp' deo fauēte. Vos vero q' segregati estis a
 seculo: q' etiā vitā tutiorē eligere voluistis: audite
 q' i cūctis maxie iusticiā diligere debeat. Frēs
 mei i leticia cordis mei: vultis scire quō vos sol-
 litarij iusticiā diligere debeat? Laetete ne sic ab
 alterius oculo festucas et eficiatis: vt in oculo v'ro
 trabē nō videatis: Nec sic alterius velit' reue-
 lare lapsū: vt v'z nō videat' casū: Nec sic alteri'
 curare debeat' morbū: vt et vosp'os postponat'
 q'tos: ne cui libet vrm dicat: Abedice cura p'mo
 teipsū. Cura s' p'mo teipm o monache: vt curat'
 alteri' vulnera curare possis. Audite frēs mei:
 audite qd dñs dixerit pharisais adulterā accusā-
 tib': Qui sine pctō ē vrm p'm' in illā lapidē mit-
 tat. Monache in q' aliū iudicas: teipm cōdem-
 nas. Qua frōte frēs mei poterim' arguere alios
 de eo q'd in nob graui' inuenimus? Ad nos igit'
 frēs p'tinet mūdōs esse et scōs: et si tūc fratē nrm
 deuicare videm': reprehēdere eū cū oī mālitudie
 sine mora debem': ne p' nostrā negligētiā peat.
 Charitas em nō odij: nō rancoris: s' zelo iusticie
 gladiū correctiōis euaginare v'z: Tū sp' miscōia
 ligata sit i cordib' v'ris: ne velut iudas ille q' pec-
 cauit: desperat' ad suspēdiū pergat. hęc aut' ad
 vos maxime p'tinet frēs. S' qd ad frēs in vrbē
 habitantes p'tineat audiam'. Certe nō solū s':
 s' etiā spectat ne iudiciū odio exasperet: ne cru-
 delitate inflāment: ne amore pecunię emolliat:
 q' pauperes vere sum': et spectaculū facti sumus
 angelis et hoīb': ne timore iusticiā relinqāt: ne
 eos moueat res purpurea: nec diuitū munera: s'
 magis sac' paupis: orphanī et puplī eos moue-
 re v'z dei iusticiā cū labore exercere. Regia via q'
 terrā iudicat icedere debet: nec declinare ad dex-
 terā molliēdo iudiciū: nec ad sinistrā exasperan-
 do supplicij. Nō em crudelitas ē punire reatū s'
 iusticia: nō tyrānicū s' diuine rectitudinis iudiciū.
 Nō tū volum': nec p'siliū dam' vt mor iudicet:
 s' cū oīm maturitate incedat: et inuēta discussaq;
 rei cā in xpi noīe iudicet delinquētes: et si publi-
 ce peccauerint: publice puniant' vt et ceteri iusti
 ciam diligētes fortius diligant: et iusticiā odien-
 tes metuāt et caueāt ne delinquāt. Scā lauda-
 D

bilisq; iusticia: sub te et p te pudicia regnat: par
p te trisphat et securitas: dignitas p te floret: et
fructus affert in patientia. O iusticia q te amaue-
rit: q te strinxerit: cu moysse mare mundi vitoru
sanguine rubricatu: sicco vestigio ptransibit. Hec
est virga qua petra percussa manat in flueta: q la-
pidea subditoz corda iudicio iusticie tacta: i vir-
tutu exuberat flumina. Hec e virga aaro: q fron-
duit: floruit et fructu peperit: q iusticia quasi fro-
det du mete pcepit: floret du viriliter exerceat: fru-
ctificat du subditus corrigit. Hec e ventilabru: q

granu diuidit a palea: sanies a morbo efficit: qz
p morbu pti opponendu est morbus emplastru:
ne in maius vitu tabes exuberet incurata: et in
augmentu facinoris redundet iniquitas impuni-
ta. Hec est mensura: qua debem metiri penas: et
merita ponderare. Attēdite tñ frēs: attēdite pa-
stozes q terrā iudicare debetis: q aliqui iusticia e
relaxanda. ppter scandalu multoz: aliqui exagi-
tanda vt sit cautela reliquoz. Tūc vere iusticia
dicat gladiu ex vtraq; pte acutus: qz hois defen-
dit corpus ab exteriorib; iniurijs: et aiam a spiri-
talius molestijs. Hec est medicina vitioz: anti-

dotum peccatorum. Hec est pugio: quo phinees
transfixit coeuntem cum madianitide iudeu: et

cessauit quassatio. Hec est lapis quo dauid per-
cussit philisteu: et a seruitute isrl liberauit. Hec

est sine discretioe: gladiu e in manu furiosi. Hec
sine prudētia: est mors et bonoz psecutio. Hec si-
ne misericordia: gladius e in manu tyrani. Cū summa
em discretioe frēs mei tenēda e iusticia: cū summa
deliberatioe inferēda e pena: nō iudicādo ex su-
spitōe: sed ex omi certitudine veritatis. Attēdite

frēs mei et ante probate: postea recte iudicate: si
fm facit: si recto iudicio. O q facile est iudicare:

si o q amax est qd iudicatu est retrahere. Ideo
nō puer: nō insensatus vobis pcesse dz: si anno-

sus: prudēs: castus: sobrius: vt in progressu et sta-
tu sal terre et lux mudi cūctis appareat: Talis iu-

sticia nō poterit ignorare. Tūc em regnū roma-
roz pacifice tādū pseuerauit: qdū sapiētes re-

gere pmiserūt: S; dū iuuenes et inexpertos rege-
re pmiserūt: tanq; iusticia ignorātes: acceptozes

psonaz facti sunt: et sic iusticia pdentes dñum or-
bis terraz pdiderūt. Iuuenes q imprudēs: du-

ces vel ecclesiaz pastozes nō pstituedi sūt: ne ipsi
sūt cū ipso peāt. Tales em si p sūt: nō solū pterita

et futura nō cogitāt: sed audire qd bonū ē et vix au-
res suas obtināt. Taliter etiā nō solū iuuenes:

sed etiā antiquos in diebus malis: b facere frequen-
ter minime dubitam. Tūc em pastor oib; p-

desse dz. Et quō b qd facē poterit: si iusticia igno-
rauerit: et regnare in eternū crediderit: Ipsi me-

morari nouissima sua nō pnt: qz in eternū viuere

credūt. O frēs sicut frequēter diximus: pastozes

et pncipes romanorū scientia de pteritū habebāt:

in qbus certificarī optime poterāt: et de futuris

aliqd scire sp procurabāt. In b aut exercitiū eo-

rum cōsistebat: q iusticiam vsq; ad mortē seque-

bantur: et pro ea moriēdo felices se esse putabāt.

Tu vero o monache qui pces: obsecro memo-

rare quid es: quid fuisti: et quid eris: tunc iustus

reputaberis a deo: et in eternū nō peccabis. Hec

aut frēs mei sit sp nra exercitatio: et si hec fecer-

imus: vere fideles et iusti erimus. S; sunt aliq; li-

cet dei gra nō inter nos: q spū libertatis viuere

volūt: vt supbi: auari: discholi: gulosi: adulteri: q

si ab aliquo reprehēdūt: latrāt vt canes: mordēt

vt serpētes: deuorāt vt leones: dolent vt pcurie-

tes: dicētē malū bonū: et bonū malū. Tales ap-
ta facie: viuoz sermone: negare iusticiā psumūt

dicētes: Ecce quō me plequū hypocrita: q iusti-

cia tenere videt. Talis deniq; frēs oib; peior

est: et melius illi fuisset si in seculo remāssisset. Et

ideo si in nra pgregatioe aliqd talē inuenerim:

qd de auertat: q sic iusticiā calcare voluerit: nō

tenēdus est sed expellēdus: tanq; viuere volēs in

spū libertatē sup. A qd tñ nos liberet de sic ha-

ctenus fecit p gratiā suā: vt nra scia et imaculata

religio de bono in melius sp augmētē: p iesum

christū saluatore nostrū: Amen.

De fide trinitatis a simplicibus non
inuestiganda: Et septē donis spū sancti
cōtra septem vitia: Sermo XV

Liprū est frēs charissimi: q nō debem

loqui sublimia: tanq; sapiētes mudi glo-

Ad fratres in heremo

Sermo XV

id q necesse est: scitis ille salomō: et reprehēdē

do atq; docēdo dicat: Altiora te ne quesieris:

et fortiora te ne scruteris. Surgat etiā paulus

columna fidelū et lumē orbis terre: et sua voce

pfundat oēs philosophātes: nomē xpi portā-

tes: volētes sape plus q oportet sape. Nō tñ

dico frēs: q oio nō querat: sed qstioes in diui-

nis vos qui grossi estis multiplicare nō de-

betis. Augrite tantū vos qui spirituales estis:

quō pcepta dei seruare possitis: quō diabolū

in heremo supare debeatis: quō patiētia quā

xps docuit amplecti valeat. Hec em seru dei

sp legere et adimplere dz. Natura deniq; nra fra-

gilis ē: et ea rōe cōprehēdi n pōt. Pbs etiā ari-

stodem annis multis insudauit naturā apīs

inuestigare: nec finalē potuit. Quō g nos tri-

nitatē cape valem? Cur miramur o frēs q lu-

tei sumus: et ventrē sterconb; plenū portātes:

si nescire possum dei naturā? Nunqd et angeli

ipsam in celo inuestigare pnt? Certū est q nō.

Quid em sciūt: nisi q de trinus et vnus est: et

oia sine labore et pna creauit et gubernat? No-

lite ergo frēs loq sublimia: nolite sape plus q

oportet sape. In die em iudicij nō dānabunt

christiani: nec rōem reddēt qz philosophiā vl-

dialecticā: astrologiā vel musicā ignorāuerūt:

nec de b q naturā dei sciire si potuerūt: sed ideo

dānabunt: qz deo obedire neglexerūt. Ideo

scitote frēs q melius ē pie psteri ignorantiā:

q temere sciētiā vēdicare: qz temeritas pgnā

bz: et ignorātia pmerec veniā. Sufficiat nob

sciire de mysterio trinitatis tñ qstū dñs disci-

pulis suis exposuit. Nemo em nouit sic de na-

tura sua dicere sicut ipse q ait: Baptizate gen-

tes in noie pñs et filij et spūsci. Tres aperte p-

nūciat personas: sed vnitatē ostēdit dicēs: in

nomine: nō em dixit in nominibus. Trinitas

em diuiditur indiuisibiliter: et coniungitur di-

uisibiliter. Singulariter em vnaqueq; psona

deus ē et vita vl deitas indiuisa in ope: pcoris

in voluntate: par in potētia: equalis i glia: nec

minorat in singulis: nec auget in trib. San-

cta g trinitas vnus deus ē: ex quo oia: p quē oia

in q oia sunt. Et ne tres deos putarem esse:

ait apłs: Ipsi glia: nō ipsi. Ipsi qdē glia sp

sūt: qui ait: Faciam hoīem ad imaginē et simi-

tudinē nostrā. Cū em singularitē dic: imaginē:

ostendit vnā esse naturā ei ad cuius similitudi-

nē hō fieret. Cū vero pluraliter dixit: nostrā:

demōstrat deū nō vnā esse psonā: ad cui ima-

ginē hō fiebat. Si em essetia pñs et filij et spūsci

sciti vna esset psona: nō dixisset nostrā: sed meā:

nec faciam: sed faciā. Si vero in illis trib; pso-

nis tres essent essentia: nō dixisset nra: sed nras.

Et ideo cum dicit ad imaginē nostrā: indicat

trinitatē vnitatis: ad cuius imaginē factus ē

hō noster interior: q similitudinē sancte trinitatē

retinet. Sicut em p deus: filius de: spūsan-

ctus deus: nō tres deos credim sed vnū deū

tres psonas habentē: ita aia intellectus: aia

volūtas: et aia memoria: nō tñ tres aie in vno

corpore sunt sed vna aia: quē licet vni sit sub-

stantie et nature: tres tñ bz dignitates: intelle-

ctū: volūtatē et memoriā. Et sicut ex patre ge-

nerat filius: et ex patre filioq; pcedit spūsan-

ctus: ita per intellectū generat voluntas: et ex

bis duob; procedit memoria. Sine his trib;

aia pfecta esse non pōt: nec hoz triū vnū sine

alijs duobus aliqd integrū pstitit. Nec solum

sufficit intellect: nisi sit volūtas in amore: nec

hec duo: nisi addat memoria: q semp in mēte

intelligentis et diligētis manet eligens. Uni-

uersitatē em pditor deus oēs motus aie ad bo-

nū facit: Intellectū vt intelligam qd iubet:

voluntatem vt sit in amore eius: memoriā

ne obliuiscamur quod imperat. Ea ergo fra-

tres meiz corona matris meę nolite discutere

nisi qstū vobis necesse est ad salutē. Nolite

sapere nisi qstū oportet sape. Quid em opor-

ter sapere nisi q deus trinus et vnus ē? Quid

aliud necesse est nobis: nisi declinare a malo

et facere qd bonū est: Quid aliud necesse ē no-

bis: nisi vt bona cognoscamus et mala? Po-

na vt sciamus ea rapere: mala vt sciamus ea

deuitare. Non est igit malū sciire malū: qz nō

cognoueris quō vitare poteris? Per legē nāq;

pcñm cognoui: ait apłs: qz ante legē pcñm nō

cognoui: sed post legem datam quid tenen-

dum qd vitandū erat cognoui. Abalū g sci-

re non est malū: sed malū operari malum esse

qz paganorū vnq; dubitauit? Necesse est qz sci-

re q superbia mater ē et caput oim vitioz. Ab

ea em descendit inanis gloria: inuidia: ira: tri-

sticia: auaricia: voluptas carnis: i qua ptinet

gula atq; luxuria. Ascendit qz frēs mei ad sa-

piētiā bulus mudi: et dū pñderat honores si-

bi a discipulis exhibitos: extendit alas suas

vsq; ad terminos orbis terre: et de se psumēs

gloria: et sic superbiēdo et psumēdo mori in-

anis gloria psumētē aggredif: dum ab alijs

querit gloriofus videri. Et dū sic querit: a q

bulda pñderat et videt se despici: dicētibz:

Non est qd a multis credif. Plures nāq; sunt

eo acutiores: et plures eo meliores nō dubita-

Sancti

mus. Inflatus vero ille q se putat omnia scire vel singula possidere: videt quosdam altiores se: mox est invidia aggreditur: cuius vestigium ira imitatur: et non valens ira opere perficere: tristatur: et querens consolationem tristitiae: auaricia tangit ut habeat unde transcendere valeat omnes. Et ecce dum diuitias congregat et acquirit: statim in gula et luxuria fovea cadit. **Sz**

Eccl. 11. o grandis misericordia saluatoris: Spiritus enim pietatis per preceptum mundi ordinavit ut expelleret auaricia: Sed quia abiecta auaricia: sepe mala comprimit tristitia: dat Spiritus sanctus: qui ostendit quae sit bona vel mala tristitia. Si ergo scientia bona tristitia adducit: quod sur-

2. Cor. 7. git ex dolore peccatorum: expellitur tristitia seculi: quae mortem operatur. Sed quia multi sunt istis omnibus carere: sicut sunt iracundi: ideo datur spiritus fortitudinis: qui per temperantiam refrenat iracundiam. Talis fortis est: imo fortior

Prover. 16. qui vincit animam quam capere vult. Sed quia adhuc invidet fortiori ei: datur spiritus patientiae: qui per amorem proximi eicit invidiam. Sed quia pro tantis meritis sepius vult laudari: ideo datur spiritus intellectus: per quem intelligit quod sit. Sz quia inuenit se nihil esse: ideo ante deum humiliatur: et sic per humilitatem spiritus intellectus eicit inanem gloriam. Sed quia aliquis non curat extrinsecus: solet tamen sepe de se interius gloriar: ideo datur spiritus sapientiae: per quem incipit deum cognoscere. Eius autem bonitatem et misericordiam quod cognoscens: ipsum toto cordis affectu diligat: et sic sapientia per charitatem expellit superbiam: quia expulsa per gratiam efficitur templum dei et habitaculum spiritus sancti. Amen.

De inobedientia: negligentia: patientia et castitate: Sermo XVI

2. Cor. 5. Fratres mei dilectissimi: in omnibus operibus vestris semper memoretur: quod omnes stabimus ante tribunal christi: ut referat unusquisque prout gessit in corpore. Laudum est ergo ne ante illud terribile tribunal vacui vel denudati appareamus. Non enim tunc sancti nobis subuenient: quia tempus non erit miserendi et misericordiam impetrandi: et iam fuerit a ianua paradisi clausa. Omnes enim contra nos tunc erunt: abraham pro inobedientibus: et isaac

Gen. 22. pro impatientibus: et iacob pro negligentibus: et ioseph pro incontinentibus. Sz dure reprehendetur inobedientes fratres mei per venerabile patrem obedientiam abraham: qui fortiter: qui turpiter.

Gen. 39. Ideo fratres mei attendite: et parati semper estote ad obedientiam mandatorum dei: paratas semper

Augustini

habentes aures auditui: et linguam voci: Pedes ituros festinate: manus ad opera sine mora parate: corde iocundo: serena facie: ore risorio et oculo ornato sanctitatis splendore: non tamen amore servili vel metu: sed omni charitatis affectu: sanctam obedientiam servare vos opto. Tunc enim ante tribunal iudicis abraham non vos condemnabit sed commendabit: non vos a se expellet sed provocabit: non vos maledicet sed sublimabit in eterna patria. Negligentiam etiam omnem

ne deponere vos deprecor fratres: ne abraham vos commendante pro vos surgat ille sanctus iacob in die novissimo. Fugite fratres: fugite negligentiam: nam sicut in unoquoque opere bono mater est diligentia: ita in universa doctrina et disciplina noverca est negligentia. Sz si habuerimus obedientiam et negligentiam omnino carebimus: adhuc non sufficit nisi et cum isaac patientiam habeamus. Nam sicut per impatientiam omnia destruntur bona: omniaque suffocantur optima: sic et per patientiam omnia generantur bona: omnes iniustitiae demerguntur in profundum. Qui vero fratres mei patientes non est: monachus non est. Sz si habuerimus obedientiam cum abraham: patientiam cum

isac: diligentiam cum iacob: et castitatem non servaverimus cum ioseph: quid haec omnia nobis proderunt? Amare ergo debemus summe castitatem: sine qua opera nihil valent. Castitas ornamentum nobilius: exaltatio humilium: nobilitas ignobilium: pulchritudo vilium: solamen meretricum: augmentum pulchritudinis: decus sanctae religionis: minoratio criminum: multiplicatio meritorum: dei amicitia: angelorum cognata: patriarcharum vita: prophetarum corona: apostolorum cingulum: martyrum auxilium: professorum vehiculum: virginum speculum: viduarum refugium: et cunctorum bonorum gaudium et solamen. Sed quidam sunt fratres mei qui in iuventute sua luxuriose vivere voluerunt: et si ad senectutem pervenerint gloriantur dicentes se continentes esse. Tunc enim eligunt fuisse castitatis: quam libido

eos servos habere premit. Numquid tales continentem dicendi sunt? Absit. Tales enim praemium non habebunt: quia laboris certamen non habuerunt. Sed illos vere expectat sempiterna gloria: quod fortes fuerit gloriose certamina supportare. Amen.

De vigilatione et ociositate vitanda: Sermo XVII

Postolus petrus fratres dilectissimi de nostra salute sollicitus: nos dulciter admonet: et ad vigilandum nos exhortatur inter cetera dicens: Vigilate fratres: quia adversarius vester diabolus querit quem devor-

et: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

Ad fratres in beremo

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

ret: cui resistere debemus per fidem. Sed si desiderat querit orationem: oratio autem operatur prudentiam. Quid ergo nisi quod prudentes simus in fide fundati et vigilemus in orationibus? Quare in vigiliis fratres orare debemus: nisi quod si non vigila verimus et ociosi praesentemur: quod aliud quam tepidi in hac solitudine apparebimus? Et si tepidi fuerimus: incipiet nos euomere saluator de ore suo: de portio suo: de plebe sancta sua: eo quod nec calidi nec frigidi sumus. Vigilate ergo fratres ociositatem deponentes in christum. Quid enim ociosus est: nisi vivus hominis sepultura: ut ait paganus ille sanctissimi apostoli amicus charissimus? Per ociositatem fratres rigorem sanctae solitae religionis fastidimus: per hanc beremur sepe exire temptamur: per hanc accendimur frequenter ad luxuriam: per hanc aiamur ad superbia: per hanc ducimur ad mundi gloriam: per hanc temptamur delicate pasci: per hanc suffocamur preciose vestiri: per hanc ad superbia dormitionem trahimur: per hanc ad verba secularia ducimur libenter audire. Hec est illa ociositas pessima quam frequenter scriptorum puerus destruit: pariens in eis luxuriam: nutritiens in eis gulam: seminans inter eos zizania: generans inter eos homicidia: et omnia quae sunt opera carnis. Quid ergo dicis o frater? Quid ociose agere potes: nisi opera carnis? Numquid quis civis celorum erit: si ociositatem amaverit. Ergo frater qui in beremo habitas: si vis perfectus esse: fuge ociositatem: quia in servis dei nihil peius reperitur. Surge ergo si dormis o rusticane mihi chare. Surge tu qui in beremo habitas si clausos mentis oculos habes. Surge tu qui nec ad alta virtutum oculos mentis pertendis: nec ad videndum quod necessaria tibi sunt: oculos mentis aperire vales: fuge ociosum: et si aliquid facere memero. O fratres mei si per occupatos vos esse desidero: ut breviter salutis per gratiam dei recipe mereamini. Hanc fugere cupientes sanctis monachorum per antonium: clamaunt ad dominum in beremo et dicit: O samaritane domine deus meus: o aia et corporum vere cultos: suscita in me gratiam tuam: et infunde servum tuo misericordiam: ut in beremo collocatus: in tuo spectu ociosus non maneam. Et audiuit antonius: Antonii cupis deo placere? Ora: et dum orare non poteris: manibus labora: et si aliquid facito. Fac quod in te est: age quod potes: et non deficiet tibi auxilium de sancto. Quid ergo diffidis o monache? Numquid idem deus est? Numquid per te idem crucifixus est? Age igitur quod bonum est: fuge ociosum: quod mors est: et aperi oculos mentis et corporis: videbis singulas creaturas ad officia singula de-

Sermo XVI XVII

putatas. Ecce enim sol cursus anni perficitur: luna etiam mensibus et vicissitudinibus discurrit: et ceterae stellae. Omnia enim sibi deputata officia sine quiete exercent. Numquid etiam aialia bruta ad suae naturae industriam oculum fugiunt? Numquid etiam semper laborant ut perveniant in esse? Numquid in suis necessitatibus deficere et pigrescere ea videntur? Absit. Omnia enim sibi obedientia sunt: omnia agunt quod agere debent. Sol autem miser homo accidia soporatus a suo officio frequenter recedit: et dei imaginem in se deturpans in accidia pseuerat. Erubescite o christiane et absconde te a facie saluatoris tui: qui in insipientiorum iumentis et fornicis hodie factus esse comprobatur. Glade enim ad fornicam et considera semitas eius: et discas ab ea miser qui capite elevato pambulat: et super astra celorum iam ascendere credit. Considera semitas eius: quia cum preceptorum non habeat: tanquam de salute sua sollicita: inestate grana colligere non desistit: quibus vivere possit in hyeme. Non enim solum seculares hoc attendere debent: sed et nos qui dei gratia in beremo sumus: et in hac vasta solitudine habitamus: fornicarum conditiones debemus attendere: et eas sum opere imitari. Laborare enim sine intermissione debemus: ut fructum bonorum operum acquiramus in estate perfrui: ut tamen solliciti et sedule: ut tpe hyemali: tpe frigoris et iudicii non fame pereamus: sed bonis cunctis ornati eternaliter resiciamur in patria. De

putatas. Ecce enim sol cursus anni perficitur: luna etiam mensibus et vicissitudinibus discurrit: et ceterae stellae. Omnia enim sibi deputata officia sine quiete exercent. Numquid etiam aialia bruta ad suae naturae industriam oculum fugiunt? Numquid etiam semper laborant ut perveniant in esse? Numquid in suis necessitatibus deficere et pigrescere ea videntur? Absit. Omnia enim sibi obedientia sunt: omnia agunt quod agere debent. Sol autem miser homo accidia soporatus a suo officio frequenter recedit: et dei imaginem in se deturpans in accidia pseuerat. Erubescite o christiane et absconde te a facie saluatoris tui: qui in insipientiorum iumentis et fornicis hodie factus esse comprobatur. Glade enim ad fornicam et considera semitas eius: et discas ab ea miser qui capite elevato pambulat: et super astra celorum iam ascendere credit. Considera semitas eius: quia cum preceptorum non habeat: tanquam de salute sua sollicita: inestate grana colligere non desistit: quibus vivere possit in hyeme. Non enim solum seculares hoc attendere debent: sed et nos qui dei gratia in beremo sumus: et in hac vasta solitudine habitamus: fornicarum conditiones debemus attendere: et eas sum opere imitari. Laborare enim sine intermissione debemus: ut fructum bonorum operum acquiramus in estate perfrui: ut tamen solliciti et sedule: ut tpe hyemali: tpe frigoris et iudicii non fame pereamus: sed bonis cunctis ornati eternaliter resiciamur in patria. De

putatas. Ecce enim sol cursus anni perficitur: luna etiam mensibus et vicissitudinibus discurrit: et ceterae stellae. Omnia enim sibi deputata officia sine quiete exercent. Numquid etiam aialia bruta ad suae naturae industriam oculum fugiunt? Numquid etiam semper laborant ut perveniant in esse? Numquid in suis necessitatibus deficere et pigrescere ea videntur? Absit. Omnia enim sibi obedientia sunt: omnia agunt quod agere debent. Sol autem miser homo accidia soporatus a suo officio frequenter recedit: et dei imagin

Sancti

vos esse desidero: et quod perdidistis in seculo per preteritum recuperetis laborando in heremo in futuro. Et si aliqui sunt ex vobis qui per annos octoginta et amplius in heremo sunt sanctissimi: iugo sancte obediencie: pauper-tatis et castitatis decorati: iam gaudeant expe-ctantes beatam spem et aduentum domini. Isti enim ut videmus qui amplius ieiunij et orationibus et operibus monasterij insistere non possunt: se-cerunt enim domum potuerunt. Propterea filii mei si modo non faciunt ea que facere consueverunt: non sit vobis molestum. Si quiescunt non miremini: Si venerant a me ut presens: non tristemi: quia ipsi digni sunt. Non enim dolere debetis: quia chari-tas non cogitat malum: sed gaudet de alteri bono. Ideo volumus et in christi nomine ordinamus ut et ipsi qui centum annorum et amplius sunt: pa-ter noster sedendo in lectulo dicant: et diligenter eis sine murmure serviant: ut et ipsi pro no-bis intercedant in celis: quorum habitatio iam ibi est: Quam obtinere faciat nos ille qui est bene-dictus in secula: Amen.

De invidia cauenda: Ser. XVIII

Res mei desideratissimi: nolite inui-cem invidere: sed studeat unusquisque deo in cunctis placere. Invidia enim omnes virtutes premar: omnia bona dissipat: omnia mala generat. Sed dicetis: Nos quidem grossi sumus: peccare optime scimus: sed vi-tare peccata vel a peccatis resurgere ignoramus et fragiles sumus: Quomodo ergo inui-dia habentem: vel nos ipsam habentes cogno-scere poterimus? In fratres mei cupitis vos ipsos si inuidi estis cognoscere: cupitis et fra-trem vestrum inuidiam habentem cognoscere? At-tendite quod ille inuidus est: qui alienum bonum suum facit: et si facere non potest: clamat per vicinos et plateas et velut canis latrat et ardet: Sed primo seipsum more phenicis occidit. Quid enim agit phenix nisi quod dum senescit: ad presens calidissimas volat: ligna siccissima congregat: et lignis congre-gatis: alio ligno percutit: et sic ignem accendit: et in eodem se comburi permittit. Ex quibus ci-neribus vermiculus nascitur: et postmodum phenix alia efficit. Sic et hypocrita facit: sic et inuidus agit cunctis diebus vitę sue: intus et extra se ipsum comburens: seipsum primo infestans: primo se ipsum vulnerans et vexans. Inuide quod pau-cos habes amicos: et forsitan neminem habes: de cuius bono non doleas: et de cuius malo non gaudeas. Ab herito omni amico parari debes: eo quod de nullo amicorum bono gaudere poteris.

Augustini

invidia omni vitio peior: et omni peste deterior. Inuide quod nunquam desicere potes: an ignoras quod omnis malicia habet aliquam felicitatem umbram? Sed tu ipsa invidia nequissima pestis: tormentum sine refrigerio: morbum sine remedio: laborem sine respi-ratione: penam sine intermissione: famem sine sa-turitate semper habere videris. Inuide ver-mis mortificare: quod in hedera longe quotidie na-sceris. Inigneus serpens: quo populus israel pungit. Hic est enim fratres bruchus: quo fructus terrarum depascit. Legimus enim dilectissimi fra-tres mei quod filij israel manna celitus datum est: quo reservato scaturiebat multitudo ver-mium. Sic ex celesti gratia fidei collata: occa-sionaliter in animo superbi invidia nascitur. Et quantomagis celestis gratia fidelis solidatur: tantomagis superbi mens in invidie vermem resoluit. Legimus etiam vermem ex hedera na-tum: cuius umbra ionas a calore defendebatur: tandem hedera corruit: et funditus deuasta-tur per vermem invidiam. Filios etiam israel in egypto peregrinantes: legimus igneos serpentes pupugisse. Sic et vos heremi sacri cultores: veri filij israel: dum invidios vestros de vobis susurrantes auditis: exultate quoniam filij dei et sanctorum patrum effici meruistis. Exultate ora-tes pro eis: ut eos socios habere in sanctorum col-legio mereamini: reprehendentes et ostenden-tes eis: quod ipsa invidia est illa pessima tinea: que purpurameta virtutum demolitur: erugo que thesaurum sapientie depredat: bruchus qui ter-rarum virentia corruit: quod quicquid boni operis virens in homine: pene pestis inuidie perdit. Hec est que angelum de celo proiecit: que ho-minem de paradiso exulavit: que filios israel in deserto percussit: que contra ioseph fratres ar-mavit: que daniel in lacum leonum misit: que caput nostrum cruci affixit: que iuda suspendi fecit. Scitote fratres mei atque discite: et super tecta predicate: quod invidia est illa fera pessima: que fidem tollit: concordiam dissipat: tertiam lin-guam multiplicat: iusticiam disperdit: et omnia mala generat. Hec est que abel occidit: adam oneravit vel exulavit: pastorem suspendit: pe-trum iugulavit dum christum negavit: paulum decollavit et iohannem: stephanum lapidavit: goliam prostravit: dauid decepit: muros hierusalem evertit: romam depopulavit: carthagi-nem destruxit: troiam deuastavit: et multa ma-la per hanc feram pessimam in orbe terrarum facta esse legimus. Si mi dilecte: o rusticane L-amade: o dimidius alicuius mei: cur invidia si depo-

Ad fratres in heremo

Sermo XVIII XIX

nis? Cur ea diligis? Nunquid mori diligis? Nunquid ad suspendium pergis? Nunquid in lacum te proijcis? Inuide quod nunquam desicis sed semper cum saulo servos dei persequeris: eos ligatos ducens ad principes sacerdotum. Ecce enim alios laboras tenere: sed tu te neri ab illis: alios ligare percuras: sed ecce tu cadens in terram audis cum saulo: Cur me persequeris? Alios tenere sollicitas: sed ecce ceperis tenere a cunctis. Alios defraudare percuras: et ecce nequiter defraudat: mox deportaris ad tartara. Etiam si frater deponite invidia: et si quis invidios in se vos habere videt: orate pro eis: quod toties moriuntur: quoties videt vos bonis opibus resurgere. Cupitis et eos torqueri? Nunquam enim melius invidios torquere poterit: quam fratribus et glorie serviendo. Tunc enim latrat ut canes: deuorat ut leones: facie pallefcit: capite minant: oculis scintillat ut sidera: manum cancellatas astringit: dentibus stridet: et sic anima et corpe moritur. Vos autem benefacite: non tamen ut eos ad furorem accedatis: sed ut deo placeatis: orate pro persequen-tibus et calumniantibus vos: dolentes de malo cor-poris: sed fortius de anime perditione. Locedat ergo nobis christus per totam stritionem: et proximi amoris infundat: qui est benedictus in secula: Amen.

De vigilia natiuitatis christi: Ser. XIX

Cingimini filij potentes et estote parati: quod die crastina debebit iniquitas terre: et re-gnabit super vos saluator mundi. Crastina die tenebrarum caligo minuet. Crastina die lux oculis fidelium et credentibus reddet. Crastina die mundus suam reparationem amplectetur. Crastina die peccatorum suorum redemptor omnium penditur: est ad vbera sanctę marie virginis. Crastina die ille qui eternaliter pcedit volubilitate seculorum: ingerere se incipiet cursibus annorum. Crastina die solutis nature legibus: ex so-lis diuinitatis potentia virginis marie viscera se-cundat: et ex riuiulo suo fluuius magnus orietur: et fructus apparebit optimus: et ex virgulto suo radix perfectorum pcedet tanquam sponsum de thalamo suo. Crastina die o monache suscipies infanulum iesu: qui tamen ante omnia secula factus est. Para igitur te: quod ipse dignus videre te: osculari te: aspergere te: et nunquam dimittere te nisi tu primo eum dimiseris. Aspicite ergo fratres oculis mentis et corporis: et videbitis dei poten-tiam venientem: et procedentem a patre tanquam spon-sum de thalamo suo: quem aspicietis: quem te-nebitis: quem adorabitis pura mente et mundo corde. Ipsum fortiter tenere: totum in mundo et to-tum in celo. Totum in mundo ad iustificationem: totum in celo ad glorificationem. Totum in mundo ut edu-cat peregrinantes: totum in celo ut recipiat pueni-tes. Totum in solio patris: totum in gremio glorio-se matris. Sic enim crastina die patebunt signacu-

la figurarum: fulgebunt oracula prophetarum: appare-bunt miracula naturarum: stillabunt spiracula gratiarum: quod nascetur iesus christus filius dei viui in bethleem iudee. Qui enim venerit videbitur rubrum ardere et non consumi: virga aaron frondentem et fructum facientem. Ac-cingimini ergo filij potentes et estote parati: ut vide-re possimus cum ezechiele portam sacratissimam prope tuo clausam. Crastina enim die videbitur etiam cum da-niele puero sancto lapidem angularem. Crastina die videbitur regem regum metalibus oculis et humanis sub forma panis visibilis panem inuisibilem: alimo-niam celestem: refectionem beatam: cibum eterne vite: pl-gnus nostre redemptionis: hostiam salutare: quam die crastina toto affectu maducare debemus. Iste est ille panis et cibus datus israelitico populo: manna dul-cissimum habens in se omne delectamentum et saporis suauitatem. Iste est ille cibus quem vidit pharao in quo spicem pulchrum et formosum erat. Iste est ille pa-nis datus helice in cuius fortitudine ambulauit quadraginta diebus et quadraginta noctibus: et puenit usque ad montem dei. Iste est ille panis qui cibant an-geli: qui saginant apostoli: qui reficiunt martyres: qui pa-scunt professores: qui nutriunt virginem et satiant ele-cti omnes. Panem autem hunc si quis digne maducauerit non morietur in eternum: quoniam spiritus vite et ipsa vita est. Hic est panis qui de celo descendit: quem virgo nobis cras presentabit: quem in gremio portabit: quem in v-tre baiulauit sine grauiamine: quem et peperit sine cor-ruptione. Cuius mater inuenta est virgo ante par-tum: virgo in partu: virgo post partum: Ipsa quem genuit adorauit: sed prius matrem quam ventrem: et prius us quam filium in utero conciperetur. Leuate ergo fratres mei: leuate in hac vasta solitudine capita ve-stra: Ecce enim iam est in porta redemptio vestra. Quod magna magnalia dei propter nos operatur: ecce enim quod nos amauit. Ipse enim deus factus est homo: crea-tor creatura: ditissimus pauper: conditor legis de-structor legis: propter nos appellatus. Amavit enim nos ut reciperet nos: humiliavit se ut exaltaret nos in se. Inclinauit se: ut erigeret nos ad se. Ecce enim quod nos amauit: quod descendit ut nos exaltaret: exinanivit se ut nobis preteritum donaret. Accingimini ergo filij potentes et estote parati: quod die crastina vi-debimus irreuerberata acie fidei in vno eodemque deo et homine diuinitatem incarnatam: maiestatem subiuga-tam: libertatem captiuam: virtutem infirmam: eter-nitatem terminatam: virginis secum datam: vitam in-firmam. Accingimini ergo et estote parati: matrem puram: fide integram: charitate sinceram: ut dum vene-rit ille sanctissimus et pulcherrimus: perfecti aperiantur ei. Non igitur tedeat vos modico tempore carne vestra do-mare ieiunij et abstinentie escę et potus: quod ecce re-munerator adueniet: reddens unicuique secundum opera. Ro. 2.

sua. Saluatorē igit expectātes: sobrie iuste et caste viuamus in hōculo: expectātes beatā spem et aduentū dñi: vt digne cū eo gloriari possimus in celis: Amen.

De natiuitate dñi: Sermo XX

A Res dilectissimi hō nō solū p sapientiā dei factus erat vt esset: s etia ad sapientiā dei factus erat vt btus esset: vt illa videret frueret eo sensu: quo papi sapientiā poterat. S3 qz peccādo sensum amisit: quo sapientiā frui debuisset: qz oblitus ē comedere panē suū: et refectionē illā qua viuūt aīe: in corporalē cōmutauit delectationē. Terrenis igit et corporalib⁹ sensu et affectu imersus: nō potuit se ad spiritaliū cōgnitiōē sine amore erigere: sed sola ea q carnīs sunt agnoscens: spiritaliū iocunditatē nō agnouit: Ideo ipsa dei sapientiā cū sursum esset: deorsum hodie venit vbi hō erat: vt eū reuocaret vnde ceciderat. Et ecce verbū caro factū est: vt de⁹ et hō inter hoies esset: et sic puerus ē panis ille in lac: vt a paruulis hoib⁹ sumi posset. Sapientiā ipsa sursum panis erat: et eadē ipsa sapientiā deorsum lac erat. In diuinitate ipsa sapientiā panis erat: et in humanitate panis de celo descendens hodie lac factū ē: vt tanq̄ infantes p lac nutriti hoies roborati ad panē deitatis accedere possent: vt idē ipse resciceret: et resiciēdo languidos ad incorruptionē repararet. Dedit et reparandis ad incorruptionē alimentū incorruptiōis: paruulis quidē immaculatā carnē quā sumpserat de v̄gine matre: perfectis vero incorruptibilē diuinitatē quā habuit de eterno p̄e. Istis ne interi desiceret in via: sed illis vt rescicerent et p̄ficerent in patria. Istis ad cōsolationē: s illis ad glorificationē. Propter hoc ergo dei filius p redemptionē hoim hō hodie fact⁹ est: vt caro per carnē liberaret: et hūano generi de suo sumeret p̄cū redemptionis: vt inde remediū fieret: vnde vitiiū p̄tractū fuerat: et in eodē monstraret et peritiā medici et iusticiā redēpti: qñ d suo et sanādo iuenit remediū p̄cū redimēdo. Quia nō a corruptiōe liberatū erat: qz remediū: idcirco p̄cū redēptiōis incorruptū esse debuerat. Propterea maria mī electa est: et sup oēs creaturas p̄electa: oib⁹ gratijs s̄cūdata: oīi virtute et sanctitate in vtero repleta: vt de mundissima matre mundissimus filius nasceretur. Et sicut in celo filius habuit patrē immortalē et eternū: sic et i terra haberet matrē oīi corruptiōe carentē. Igit in celo qualis est pater: talis est filius: et in terra qualis est mater: talis ē fm carnē filius. In celo cū patre eternus est et immēsus: et in terra cū matre temporalis ē et māuetus. In celo cū patre sublimis est et

incorrupt⁹: et in terra cū matre hodie in p̄sep̄io humilis et corruptibilis apparet. In celo imago patris apparet: et i terra mariē filius ostendit. In celo syderū et cunctoz factor ostendit: sed in terra hodie per matrem inter bouem et asinū collocatur. Abster virgo ē: et in humilitate exultat: sed ei⁹ hodie filius humilitatē facto cōmendat. Per virginē hodie venit ad nos: et p virginē p̄cessit nos. Per incorruptionē venit vt p̄cū tolleretur: et p incorruptionē p̄cessit vt virtutē demonstraret. Venit ad nos hodie ille nazarenus iesus vt cōferret remediū: p̄cessit vt daret exemplū. Non em̄ potuit arbor bona malū fructū facere: qm̄ oīs arbor ex fructu suo cognoscit. Radix integra: et ramus fructuos⁹ incorruptus est. Saluatoris igit n̄i aduēt⁹ gabriel nūci⁹ missus ē: vt nō uā in carne natiuitatē filij dei p̄dicaret: in qua forma serui domino sociata hostem potenter deuinceret: fortis in illo: nō tamen violenta ad inferendam iniuriā: sed efficax ad iusticiā obtinendā. Propterea gabriel missus est vn⁹ de maioribus celoꝝ angelis: sed ideo gabriel dicit⁹: qz fortior cunctis erat. Gabriel em̄ fortitudo interpretat⁹: qz ipsa etiā infirmitas fortitudo fuit: qm̄ in ea superatus fuit inimicus: et capta p̄da a violento reducta est. Tres em̄ perierāt: et subsecut⁹ est q̄r⁹: redēptor eoz de⁹. Prim⁹ sine masculo et sine femina: vt adam. Secundus de masculino sine femina: vt eua de adam: quia tulit vna de costis eius: et repleuit carnē pro ea. Terti⁹ de masculino et femina: vt abel. Quartus de femina sine masculino: vt saluator: mīdi: qui de beata maria v̄gine hodie p nob nasci dignat⁹ est. Et qz primus auctor culpē deiectus est p feminā: ideo auctor gratiē sine masculino cōcepit et peperit hodie femina maria virgo. Hec est femina totius mūdi mater et dñā: quē virgo permanēs peperit hodie filiū: stella protulit solē: creatura genuit creatore: filia pcepit patrē et filiū: simul in vnū diuitē et pauperē. Ipsa filia ē: ipsa est et mī: ipsa ancilla et dñā: ipsa genitrix et genita: ipsa cū integritate peperit: cū v̄ginitate pcepit: et post partū: vt supra dixim⁹: virgo pmanit: ipsū quē genuit mox adorauit. Cuius adoratiōis et gratiē participes nos faciat ille qui cū patre et spū sancto viuūt et regnat in secula seculoz: Amē.

De triplici genere monachoz in egypto: Sermo XXI

A nobis per litteras declarauit sanctus pater hieronymus fratres dilectissimi: tria sunt in egypto genera monachoz: quoz duo optima sunt: sed tertiu oīno tepidū et oī affectu vitādū. Quē sūt illa duo q̄ optia p̄di-

Ad fratres in heremo

Sermo XXI

cantur: nisi heremitarum atqz cōnobarū genus et ordo: quoz vita clarissima et sancta p̄gregatio tpe p̄dicatōis apostolicę sumpsit exordiu. Isti sunt illi viri p̄fecti: quibus frequenter adhesi tpe erroꝝ meoz: per quos etiā illuminari merui: quoz etiā sanctitatis fama ad aures meas pueniēs baptizari nō diu distuli: Et pia matre me instigante apud mediolanū: vt ad patriā remeare: et cupiens eos habere in viscerib⁹ charitatis: et cum eis pariter viuere: ad virū illum simplicianum qui a iuuentute sua deuotissime deo vixerat in oīi charitate perrexi: deprecans eum cum fletu et gemitu vt mibi quosdam seruos dei de suis donaret. Et donauit eos mibi paterne. Quare paterne eos mibi donauit? Quia sciebat me velle monasterium in africa edificare. Et assumptis mecū anastasio: fabiano: seuerio: nicolao: dorotho: isaac: nicofrato: paulo: cyrillo: stephano: iacobo et vitali pauperculo: qui pecunię sacculū apud mediolanū inuenit et nō rapuit: de quo iam sermonē fecimus: quia inuenit et nō rapuit: nec post aurū abire voluit. Igitur istis mecū assumptis imitari cupiebam cum charissimis meis amicis euodio: alipio et pontiano: qui diu mecum fuerant: et cum ceteris duodecim quos nuper assumpseram: illos quoz famā etiā sanctus p̄sbyter hieronymus mibi descripserat. Et sic perueni ad africanā piā matrem defunctā: et edificauī vt videtis monasteriū in quo nunc sumus in solitudine et a gentibus segregatum. Et placuit deo centenarium numerū fratrum mibi donare: illuminās corda nostra: nō soluz sanctissimos patres solitarios imitari: s etia in hac solitudine more apostolorū oīa cōmuniter possidere: hęc deus nos seruare: et postea docere: et per nos vobis p̄cipere voluit. Sic enim videtis qz ante me multi fuerūt patres: qz sequi et imitari debemus: non tamen sicut ego scdm apostolicam vitam alios viuere docuerunt. Caput igitur et principium omnium vestrū scdm apostolicā vitā meipsuz dicere non erubesco. Non tamen vos pigeat eos sequi et imitari in oib⁹: attēdētes oīa cōiter habere et possidere: qz in celsitudine paupertatis viuētib⁹ nō licet nisi vt vnū sit cor: vna sit aīa: et oīa cōmuniter possideāt. Unde agrozū precia ponebantur ante pedes apostolorū: tanq̄ pedibus calcanda: qz ipsi sancti apostoli et amici dei indigna

reputabant agrozū precia manibus contrectari. Unde etiā in veteri lege leuitis p̄cipiebatur: nihil in terra eozum possidere. Non ergo habere debemus temporalia ad possidendum: nec ego qui episcopus sum habere debeo: nisi tantū ad dispensandū: quia bona ecclesiarū patrimoniū pauperū sunt. Unde ego qui episcopus suz summe cauere debeo: ne res pauperū: quas bipo-nensis ecclesia conseruare videt: diuitibus largiatur: quod bene feci hucusqz. Nam cōsanguineos habeo: et nobiles se esse nō erubescunt: et ad me episcopū veniunt: aliquando cum minis: aliquando cum blandimentis dicentes: Da nobis aliquid pater: Laroenim tua sumus: Et tñ dei gratia: et v̄s oratiōibus mediantibus cōsanguineū aliquē me ditasse nō recolo. Chariores em̄ mibi reputo paupes qz diuites: quia habētes victū et vestitū fideles oēs contenti esse debent: maxime nos clerici: in cuius rei signū capiti tonsa et rasa habere debem⁹: ne diuitiaz capilli occupēt mētē seruoꝝ dei. Eia ergo fratres mei estote pauperes: non solū verbo: sed et opere et veritate: attendentes quid vobis dicat qui nostrū se fecit p̄cū i ara crucis: qz etiā n̄ est aduocat⁹ in celo: et infessor ad dexterā dei p̄s. Dicebat em̄ ille de⁹ deoz discipul⁹ suis: qz de toto mūdo p̄selegerat: vt essent sal terrę: lux mūdi: rectores ecclesię militantis: magistri et senatores ecclesię triumphantis. Et enim: Beati pauperes spiritu. Non beati qui sub dura et grandī necessitate patiunt. Tales enim murmurant: detrahunt et inuident habentibus: rapiunt et furant: sed si nō opere saltem voluntate hęc adimplere conant. Ideo tales beatos nō appellat saluator: quia nō pauperes sed miseri sunt p̄dicadi. Quare? Quia de angustijs temporalibus educi ad eternas miseras deputati sunt: vbi nō solū beatitudinē habere nō poterūt: sed nec guttā aque inueniēt. Bti ergo paupes spū: s nō paupertatē simulātes. Tales sunt hypocrite: paupertatē foris p̄dicātes nullam tñ necessitatē portare volētes. Tales em̄ in cūctis opib⁹ suis sperāt reuerentiā honoris: gloriā laudis: a melioribus metui: et venerari vt deus: scti ab oib⁹ vocari desiderāt: sola voce paupertatē et abstinentiā p̄dicāt: s digito suo nō cogitat ea mouere: corpora despectis vestib⁹ tegunt foris: sed intus ad carnem purpura induunt: in cinere

Numeri. 18.

Bona et de p̄a p̄m m m u p̄p

✠

Cōfessio mī v̄s p̄m m m u p̄p

1. Timoth. 6.

12. q. 1 duo.

Cm̄ ca p̄m m m u p̄p

Matth. 5.

Abi. 5.

predicant se iacere: sed excelsa palatia non despiciunt: angelicā facie foris ostendunt: sed lupina corda eos habere non dubitamus. Tales fuerunt illi sarabaitę: de quibus tertio nobis scripsit pater hieronymus: quorū genus est omni affectu vitandū. Ipsi denique in egypto erant in foraminibus petrarum habitantes: induti porcorū et bouum pellib⁹ tantū: cincti funib⁹ palmarū: spinas ad calcanea portantes ad cingulū ligatas: discalciati et sanguine cruentati: cauernas exeuntes: ad festū scenophęgie pgebant hierosolymā: et sancta sanctorū intrantes: paupertatem et abstinentiā predicabant omni affectu seruare: barbas postmodū in aspectu hominū sine redemptione euellere festinabant: et sic acquisita fama et lucro ad propria remeabant solitarie gaudētes et epulantes supra id quod explicare possumus. Hos frēs mei et filii mei quos quotidie parturio in viscerib⁹ charitatis nolite obsecro imitari: quia nō beatos sed damnatos eos esse predicam⁹. Amate igitur paupertatē: amate eā omni affectu et nolite deficere: ut sitis gen⁹ electū non abiectum: gens sancta non obfistinata: populus acquisitionis sed nō perditionis: regale sacerdotiū sed non venale precii. Cuius estis illa apostolica forma sanctaę congregatio a mundo corde et opere segregata: quod dei virtute iam percussistis duces moab: satrapas et tyrannos hierusalē: et egyptiorū hypocritas iam vulnerastis ad mortē. Cuius estis vinea mea electa in medio ecclesię paradisi plantata: christi redempta sanguine et irrigata. Ad hanc vineā ego solus dei virtute vos congregaui: et operarios meos vos feci: ut laborantes in ea usque ad finē: dignū fructū recipiat in tempore suo. Ad hanc vineā vos elegi: ad hanc dei hereditatem vos puocaui: licet fauoratus a sancto episcopo valerio: qui de bonis episcopatus ut monasteriū in heremo edificare mihi multa donauit. Non enim satis fuit patrimonium meum: nisi etiam ipse me coadiuuasset. Ad hanc igitur congregationē vos elegi: nō vos me elegistis: sed ego elegi vos. Et ecce postquam episcopus factus sum: vitam: nicolaū: stephanū: dorothēi: paulū: iacobū et cyrillū frequēter rogauit: ut me solum in episcopatu non dimitterent: quod licet episcopus essem: nō tamen credebam paupertatē despiciere: sed cum abraā: isaac et iacob inter diuitias viuere: et verā paupertatem seruare optabā: ut de numero eorū essē de quibus ait apostolus: Tanquam nihil habentes et omnia possidentes. Igitur hos frequēter rogauit ut venirēt: nō ut essent rebelles heremo: sed ut solitarie etiā in ciuitate viuētes: habitare possem⁹ in palatio facto. Sed ecce noluerunt venire tanquam de seipsis timētes: ne a seculo caperent. Noluerunt venire: Quare noluerūt? Non quia nō digni: sed quia nō solum pauperes esse voluerūt: sed etiā supra id quod in speculo nostro edidimus facere voluerūt calcantes per omnia seculū et pompas eius. De quod munere summū gaudium omnis habere debemus: quod facere voluerūt ea que deo et mihi facere promiserūt. Et quod solus stare nō poterā episcopus: ideo rogauit sanctū senem episcopū valeriū: qui mihi iam potestatem predicandi et obsecrandi in populo dederat: ut infra domū episcopii monasteriū clericorū constituerem. Et placuit sancto episcopo mihi descendere: et sic cum eisdem in omni paupertate viuere cepi: nō manducans carnes: nisi dum hospites veniunt: sed tamen olera et legumina absque oleo vel butyro: sicut ante vobiscū cum gaudio facere consueuerā. Igitur fratres mei licet in cathedra episcopali me videatis: paupertatem tamen mihi charā sponsam tenere pgratulo: quod ipsa est etiam christi sponsa: sanctorū possessio: beatorū vita: fidelium securitas: clericorū ornamentū: monachorū vita: nobilium pulchritudo: diuitiū magnificētia. Hec enim est illa sancta paupertas: quā qui tenet et amat: nulla indigētia laborare potest. Nec mirū fratres: quod sibi dā omniū dñm possidere. Ipse est enim sperantibus in se thesaurus in paupertate: solatiū in solitudine: gloria in abiectiōe: honor in contemptu: vmbra culum in omni protectiōe. Estote igitur pauperes fratres mei: quoniam desiderii pauperū exaudiuit dñs: et preparationem cordis eorū audiuit auri sua. Tunc enim vere pauperes eritis spiritu: tunc vere beati: tunc benigni: tunc obediētes: tunc veraces: tunc nō ficti: tunc omnis mali ignari: si vero corde et opere pauperes inueniemini: Quā gratiā nobis impetrare dignetur beatus primicerius martyrū stephanus: qui pro suis persecutoribus exorauit dñm nostrū iesum christū: qui cū patre et spiritu sancto viuūt et regnāt in secula seculorū: Amē.

cob inter diuitias viuere: et verā paupertatem seruare optabā: ut de numero eorū essē de quibus ait apostolus: Tanquam nihil habentes et omnia possidentes. Igitur hos frequēter rogauit ut venirēt: nō ut essent rebelles heremo: sed ut solitarie etiā in ciuitate viuētes: habitare possem⁹ in palatio facto. Sed ecce noluerunt venire tanquam de seipsis timētes: ne a seculo caperent. Noluerunt venire: Quare noluerūt? Non quia nō digni: sed quia nō solum pauperes esse voluerūt: sed etiā supra id quod in speculo nostro edidimus facere voluerūt calcantes per omnia seculū et pompas eius. De quod munere summū gaudium omnis habere debemus: quod facere voluerūt ea que deo et mihi facere promiserūt. Et quod solus stare nō poterā episcopus: ideo rogauit sanctū senem episcopū valeriū: qui mihi iam potestatem predicandi et obsecrandi in populo dederat: ut infra domū episcopii monasteriū clericorū constituerem. Et placuit sancto episcopo mihi descendere: et sic cum eisdem in omni paupertate viuere cepi: nō manducans carnes: nisi dum hospites veniunt: sed tamen olera et legumina absque oleo vel butyro: sicut ante vobiscū cum gaudio facere consueuerā. Igitur fratres mei licet in cathedra episcopali me videatis: paupertatem tamen mihi charā sponsam tenere pgratulo: quod ipsa est etiam christi sponsa: sanctorū possessio: beatorū vita: fidelium securitas: clericorū ornamentū: monachorū vita: nobilium pulchritudo: diuitiū magnificētia. Hec enim est illa sancta paupertas: quā qui tenet et amat: nulla indigētia laborare potest. Nec mirū fratres: quod sibi dā omniū dñm possidere. Ipse est enim sperantibus in se thesaurus in paupertate: solatiū in solitudine: gloria in abiectiōe: honor in contemptu: vmbra culum in omni protectiōe. Estote igitur pauperes fratres mei: quoniam desiderii pauperū exaudiuit dñs: et preparationem cordis eorū audiuit auri sua. Tunc enim vere pauperes eritis spiritu: tunc vere beati: tunc benigni: tunc obediētes: tunc veraces: tunc nō ficti: tunc omnis mali ignari: si vero corde et opere pauperes inueniemini: Quā gratiā nobis impetrare dignetur beatus primicerius martyrū stephanus: qui pro suis persecutoribus exorauit dñm nostrū iesum christū: qui cū patre et spiritu sancto viuūt et regnāt in secula seculorū: Amē.

2. Cor. 6.

p. 5. 9.

Ad fratres in heremo

Sermo XXII

De consolatione fratrum in heremo a quibus sanctus Augustinus recessit: cum exhortatione ad orationem et lachrymas: Ser. XXII

Fratres mei et leticia cordis mei: tempus est ut reuertar ad eum qui est et qui misit me ad vos: vos vero nolite contristari nec turbet cor vestrū. Rogabo enim patrem ut ipse vos custodiat: et maneat vobiscum in eternū spūs veritatis. Iterum etiam dico: Nolite de meo recessu amplius tristari: sed semper orate pro inuicē ut saluemini. Valde enim seruis dei et solitariis est necessaria ipsa oratio: per quā deus placatur: per quam deus ad nos inclinatur. Adorauerat enim populus iudaicus vitulū phatylem: et ait dñs moysi: Dimitte ut irascatur furor meus contra eos. Cui moyses: Quæso o dñe quiescat ira tua: et esto placabilis super maliciā populi tui. Et ecce placatus est dñs. Quod grandis est ipsius orationis causa: o quod grande mysterium. Ecce moyses orabat in monte: et iosue amalech deuincebat. Per orationē ezechias sanatus et salutem animę et corporis adipiscitur. Per orationē saulus efficit paulus: et doctor gentium: et predicator orbis terrę. Obsecro ergo fratres ut oratis pro inuicem ut saluemini. Deprecor fratres mei cum apostolo: prius omniū fieri obsecrationes: orationes: postulationes et gratiarum actiones. Orate et nolite deficere: et si possibile est lachrymas fundatis. Quod magnū vespertinū sacrificiū deo obtulistis: lachrymas cum oratione effundere. Diuina enim scriptura aliqui nos ad lachrymas: aliquando ad gaudium nos inuitat. Sepe enim dicebat saluator discipulis suis: Beati qui lugent in hac vita: quia gaudebunt in eterna vita. Prius enim dolendum est: sed post dolore gaudium subsequetur: quia beati qui lugent. Sed postea dicit saluator: Gaudete et exultate quoniam merces vestra copiosa est in celis. Quæ quidem merces per lachrymas et orationes acquiritur. Orate igitur fratres mei in heremo: orate et nolite deficere: Nam sicut propriū est canibus latrare: ita propriū est heremi cultoribus orare. Bonorū enim oratio locutio est ad deum. Quando enim serui dei legunt: deus sine dubio eis seruēter loquitur: sed dum orant cum deo suauiter loquuntur. Ipse enim sapiens est: quod sub paucis verbis multa comprehendit: et quicquid necesse est: hilariter tribuit: et abundanti⁹ atque perfectius quam homines sciunt vel valeant cogitare. O fratres mei dilectissimi clamate in heremo: ululate in hac vasta solitudine: vociferari nō quiescat: clamate orando et nolite deficere: Clamate nō solū voce sed maxime mēte. Ecce enim semper auditis aues in deserto cantantes et laudantes deum factore suum. Et si cantare non potestis: quod senes multi iam estis: mente saltem nolite tacere. Nam et tacentes ore: mente autem orantes exaudit dñs. Nec in oratione locutio tantū querit: quantum sensus. Ecce enim hieremias confortatur in carcere: daniel inter leones exultat: tres pueri in fornace tripudiant: iob in sterquilinio nudus triū phat: paradysum de cruce latro inuenit: sanna inter senes defendit: stephanus de torrente in celum suscipitur: et inter lapidantes pro saulo exaudit. Non est igitur locus in quo orare nō debeamus: quia deus ubique est: ubique nos exaudire dignatur. Orate igitur semper et in omni loco ut saluemini: Non solum unusquisque pro se: sed pro omnibus orare debemus. Nam ut ait pater ambrosius: Si pro te tantū rogaueris: solū tuū meritū possidebis: sed si pro omnibus rogaueris: omnes pro te rogabunt. Oratio sancta: columna sanctarum virtutum: delatatis scala: viduarū maritus: angelorū cognata: fundamētū fidei: monachorū corona: piugatorū lauamē. Beatus qui te amat: beatorū qui te frequentat. Beatus qui te astringit: sed beatorū qui in te perseverat. Beatus qui tecū lachrymas fundit: quoniam holocaustū sanctū deo et immolatum offerre nō dubitamus. Flete igitur fratres orando et nolite quiescere: ut digni efficiamini gratia dei. Sed dicetis. Ecce multum sumus: et præter euodiu: alipium et pontianum qui de scriptura sancta multū nouerunt: omnes grossi et idiotę sumus: igitur doce nos orare. O fratres mei licet grossi sitis: et subtilia nō capiat: nō tamen debiliores vos reputo: sed chariores vos teneo ignaros et humiles: quam sapientes elatos et superbos: Dei tamen gratia pro vestra salute sufficit quod habetis. Licet enim medullā scripturarū non intelligatis: sicut euodius: alipius et pontianus: qui romę diu mecū commorati sunt: tamē scripturarū corticem vos intelligere nō dubitam⁹. Diximus enim primo vobis: quod psallere: orare et manibus laborare debeatis quoniam necesse

dit: et quicquid necesse est: hilariter tribuit: et abundanti⁹ atque perfectius quam homines sciunt vel valeant cogitare. O fratres mei dilectissimi clamate in heremo: ululate in hac vasta solitudine: vociferari nō quiescat: clamate orando et nolite deficere: Clamate nō solū voce sed maxime mēte. Ecce enim semper auditis aues in deserto cantantes et laudantes deum factore suum. Et si cantare non potestis: quod senes multi iam estis: mente saltem nolite tacere. Nam et tacentes ore: mente autem orantes exaudit dñs. Nec in oratione locutio tantū querit: quantum sensus. Ecce enim hieremias confortatur in carcere: daniel inter leones exultat: tres pueri in fornace tripudiant: iob in sterquilinio nudus triū phat: paradysum de cruce latro inuenit: sanna inter senes defendit: stephanus de torrente in celum suscipitur: et inter lapidantes pro saulo exaudit. Non est igitur locus in quo orare nō debeamus: quia deus ubique est: ubique nos exaudire dignatur. Orate igitur semper et in omni loco ut saluemini: Non solum unusquisque pro se: sed pro omnibus orare debemus. Nam ut ait pater ambrosius: Si pro te tantū rogaueris: solū tuū meritū possidebis: sed si pro omnibus rogaueris: omnes pro te rogabunt. Oratio sancta: columna sanctarum virtutum: delatatis scala: viduarū maritus: angelorū cognata: fundamētū fidei: monachorū corona: piugatorū lauamē. Beatus qui te amat: beatorū qui te frequentat. Beatus qui te astringit: sed beatorū qui in te perseverat. Beatus qui tecū lachrymas fundit: quoniam holocaustū sanctū deo et immolatum offerre nō dubitamus. Flete igitur fratres orando et nolite quiescere: ut digni efficiamini gratia dei. Sed dicetis. Ecce multum sumus: et præter euodiu: alipium et pontianum qui de scriptura sancta multū nouerunt: omnes grossi et idiotę sumus: igitur doce nos orare. O fratres mei licet grossi sitis: et subtilia nō capiat: nō tamen debiliores vos reputo: sed chariores vos teneo ignaros et humiles: quam sapientes elatos et superbos: Dei tamen gratia pro vestra salute sufficit quod habetis. Licet enim medullā scripturarū non intelligatis: sicut euodius: alipius et pontianus: qui romę diu mecū commorati sunt: tamē scripturarū corticem vos intelligere nō dubitam⁹. Diximus enim primo vobis: quod psallere: orare et manibus laborare debeatis quoniam necesse

Hier. 20.

Daniel. 6. et 3.

Job. 2.

Luc. 23.

Daniel. 13.

Act. 7.

Watt. 6. fuerit: et si vobis tempus superfuerit: dice-
re Pater noster non differatis. Ipsa enim domi-
nica oratio appellatur: in qua septem peti-
tiones reperiuntur: in quibus omnes species
orationis comprehenduntur: quibus deum
interpellamus pro appetendis bonis et pro
vitandis malis: aut pro delendis commissis.
Tres enim primae petitiones pertinent ad eter-
nitatem: Reliquae vero quattuor ad hanc
vitam temporalem pertinere videntur: quia
et panis quotidianus: scilicet spiritualis licet
sit sempiternus: ad hoc tamen tempus etiam
pertinet in quantum ministratur animae qui-
busdam signis: dictis vel scriptis. Et ideo
panis dicitur: quia laborando et differendo di-
scitur: et ita quasi manducando deglutitur.
Nunc quoque peccata dimittunt nobis: et
nos dimittimus alijs: quae petitio est inter
quattuor secunda. Et temptationes quae nunc
nostram vitam infestant: et ipsa liberatio a ma-
lo: ad hanc vitam pertinent: quia dei iusti-
cia mortem incurritur: unde dei misericor-
dia liberandi sumus. Quae cum ita sint ipsa-
rum petitionum verba diligenter pertractan-
da sunt: ut intellecta maiorem generet cordis
affectum: et quod petitur ad velociorem perducatur
effectum. Orate igitur fratres dicentes Pa-
ter noster: referentes gratias largitori omnium
bonorum: qui dulcedo nostra est: vita et resur-
rectio nostra est: spes nostra est: et lumen oculorum
nostrorum: baculus senectutis nostrae:
donans nobis seculum ut eum agnoscamus:
et secreta secretorum suorum intelligamus. Ipse
enim nobis dedit efficaciam in opere: gratiam
inter electos: effectum in suis et suorum precep-
tis: solamen et constantiam in aduersis: cau-
telam in prosperis et timorem: et quocumque ver-
timur sua grandis misericordia nos praeue-
nit. O fratres mei non negligamus orare:
non carnem domare: non vigilare. Et tamen
quid ei retribuimus: qui non permisit nos
submergi cum in mari magno essemus? Ecce
enim consumpti eramus et nos liberauit: Er-
rantes eramus in saeculo: et reduxit nos ad
viam: Ignorantes eramus: et docuit nos ve-
ritatis viam. Non igitur tedeat nos orare: quod
non familiam regere: sed tantum deo placere
debemus. Et ut bene psallere et orare possi-
tis: absque magno corporis impedimento: de
bonis episcopatus ecclesiae hipponensis cen-
tum et quinquaginta vestimenta cum cal-
ciamentis vobis dilectis fratribus depor-

tarum preceptis: ut tempore frigoris quantum
necesse fuerit unusquisque recipiat reponen-
tes eas et custodientes in communi vestia-
rio cum omni diligentia et charitate: scientes
quod vera charitas non querit quae sua sunt sed
quae dei. Sic autem facientes non deficiatis.
Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pa-
trem magni omni in sanguine testamen-
ti eterni domini nostri iesum christum: aptet
vos in omni bono: ut faciatis voluntatem
eius: faciens in vobis quod placeat coram se per
christum iesum: cui est honor et gloria in saecula se-
culorum: Amen. Orate pro nobis fratres: et ante
meum recessum cupio vos salutare in oscu-
lo sancto: Amen.

De ieiunio: Sermo XXIII

Requenter audistis fratres charissimi
simi quod ieiunium est res sancta: opus
celeste: ianua regni: futuri saeculi for-
ma: quod si quis iuste perfecit dei socius ex-
stimabitur: sibi coniungitur: et spiritualis effici-
tur. Per ieiunium fratres mei prosternuntur
vitia: augmentantur virtutes: humiliatur ca-
ro: diabolice deuincuntur virtutes. O sacrum
ieiunium: tu corpus refrenas ne surgat: tu vir-
tutes incitas ut resurgant: tu reum illumina-
nas et sanas ut viuas. O ieiunium tu suauis
es bonis: tu odibile es malis: tu delectabi-
le es sanctis: sed detestabile prauis. O sa-
crum ieiunium: tu diuina mysteria pandis: quod
sapientiae et prudentiae sunt agnoscis: reco-
dari praeterita facis: ordinare praesentia non
negligis: et praevidere futura festinas. Sed ca-
ute fratres mei: ne ieiunando superbi effi-
ciamini: ne cupidi: ne auaricia vel hypocri-
si pleni. Nam saepe audistis quod babilon ci-
uitas magna et populosa est inimica christi-
anorum: idolis seruens: diuersis erroribus
mancipata: quam ut dicunt aliqui gigantes
eam edificauerunt: sed superbia inflati fece-
runt in medio turris: quae vocata est babilon.
Postea vero venit nabuchodonosor et am-
plificauit eam et ditauit: et inflatus superbia
clamauit et dixit: Nonne haec est ciuitas babilon
quam ego edificavi in domum regni
in robore fortitudinis meae: et in gloria de-
coris mei? Et dum rex sic exclamaret: vox
irruit super eum dicens: Tibi dicit rex: Re-
gnum tuum transfer a te: ab hominibus efficia-
ris: et cum bestiis ferisque erit habitatio tua:
seculum ut bos comedas: et septem tempora
super te morabuntur: donec scias quod excelsus

Ad fratres in heremo Sermo XXIII

dominatur in regno hominum. Et sic videtur
quod superbiendo regnum terrenum amisit et sen-
sum: quia cum bestiis habitare volebat.
Babilon haec fratres mei mundus iste est:
qui plenus est confusione: plenus erroribus:
iniquitatibus: et veneno malicie. Ecce nunc
fratres mei quomodo totus mundus in ma-
ligno positus est: Ecce quomodo diabolus
regnat in eo: dum regnat ambitio: dum do-
minatur perfidia: dum conculcatur simpli-
citas. Et ideo fratres haec omnia agnoscen-
tes caueamus a cunctis malis: scientes quod
per solam humilitatem omnia mala vincere
valeamus: sine qua nostra ieiunia nobis non
proderunt. Hoc est per quod ad vitam intrare
poterimus. Non ergo extolli debemus si bene
uiuamus: sed humilitatem seruantes semper
per philosophari non desistamus. Quid enim
est philosophari nisi mortem praemeditari?
Ad regnum enim celorum non conducit nos glo-
ria mundi: non multitudo diuitiarum: non
nobilitas generis: non scientia: non sapien-
tia: non facundia verborum: sed sola gratia
christi et virtutes et opera. Et igitur fratres
considerate ad quid huc venistis: et quid he-
remum concupiscitis: quid agere voluistis: quod
officium habere desiderastis. Omnes vno
ore dicetis: deo seruire optamus. Et quia
sic est: propterea attendere seruienter debe-
tis: quod vestrum officium est non solum car-
nem ieiunij et abstinentiae esse et potus as-
surgere quantum valitudo naturae permittit:
sed etiam mundum contemnere: peccata de-
flectere: et non doctoris appetere cathedram: sed
in cinere et cilicio perseverare in heremo us-
que ad mortem debemus: Adiuuet nos chris-
tus filius dei quem credimus ieiunasse qua-
draginta diebus et quadraginta noctibus:
qui est benedictus in saecula: Amen.

De exhortatione ad solitudinem
exemplo sancti Hieronymi: Ac de
ieiunio: et quid sit ieiunium: Ser-
mo XXIII

Egimus enim fratres charissimi san-
ctum patrem hieronymum cardina-
lem fuisse in ecclesia sancti lauren-
tij martyris: et quia romanos de auaricia et
fretida luxuria fortiter reprehendebat: ab eis
per vestem muliebrem: ut iam audistis: eum
proclamare in populo voluerunt: sed deo
auxiliante sanctitatis fama minime dimi-

nuta: romam tandem egressus est: et cum patri-
la et eustochio: quas in fide christi nutrierat:
earum patre rogante: ut nobis per episto-
lam scripsit: asperrimam vitam sanctus per hie-
ronymum duxit: in tantum ut neminem legere
audiam fidelium modernorum austeriorem
fuisse. Itaque fratres etiam nos ut vidistis
mundum deserere volumus: et ad nemora
cum hieronymo fugere concupimus: et
perseuerare secundum apostolicam vitam desi-
deramus: propterea diligenter attendamus
ut sancte et iuste in heremo conuiuiamus.
Scire enim debetis quod demorantibus in so-
litudine ieiunium valde necessarium est. Sed
primo videamus quid sit ieiunium. Quid
enim est ieiunium: nisi cunctorum membrorum
debita satisfactio? Membra enim satisfacere
debent propter peccata quae commiserunt.
Unde si quis in gula peccauerit: satisfaciatur
ieiunando: nam qui solus est sine culpa: so-
lus est et sine pena. Sed quoniam nullus est si-
ne culpa: ideo nullus sine pena viuere de-
bet. Oculum enim meus frequenter pecca-
uit: quia per eum mors intrauit in animam
meam. Laudatur ergo oculus et patitur
ne quod eum delectat videat. Sic enim de sin-
gulis corporis membris faciendum est fra-
tres. Tunc enim magnus: tunc deo acceptus:
tunc sibi deuotum ieiunium reddimus: dum
ab iniquitatibus et voluptatibus abstine-
mus. Hoc est magnus et perfectum ieiunium.
Sic enim agentes sancte et iuste et pie uiue-
re dicimur. Pietas enim est cultus deo red-
dere quod debet. Sic talis iuste viuere di-
citur: quando deo reddit quod reddere de-
bet: et caeteris qui sunt caeteri. Impletas quid
aliud est quam idolatriam committere? Multi
tamen dicunt quod impietas est: quando paupe-
ribus quis sua non largitur. Propterea
fratres mei scire vos volo: quod aliud est flagi-
tium: aliud facinus: aliud impietas. Flagi-
tium est dum peccando nos ipsos offendimus.
Facinus quando proximum. Impie-
tas quando idolatriam committimus. Simi-
liter aliud est misericordia: aliud clemen-
tia: aliud pietas. Ab impietate circa natu-
ram: clementia erga iustitiam: sed pietas er-
ga deum versatur. Et quia grossi estis fra-
tres: veniat verbi gratia: Ab impietate est
dum si quis videndo aliquem iuste dam-
natum duci ad suspendium: naturaliter mo-
uetur ei: et compatitur: et ita motus a su-

spendio est liberat. Similiter si quis rapuit pauperi aliquid boni: et veniat alius et rapit: et pauperi reddat: talem dicimus habere misericordiam. Clemētia vero est ut si quis iniuste hominem puni- tum videat: et obiciat se periculis ut illum eripiat: talem dicimus clemētiā posside- re. Pietas autē quid aliud est: quod deum pu- ra mente colere: quod alio nomine latrā nū- cupatur? Bene enim tunc dicimur ieiuna- re quando pietate: misericordia et clemen- tia reficemur: Adiuuet nos christus: qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum: Amen.

De ieiunio: et ubi fuit institutum: Sermo XXV

Alire namque debetis fratres dilectis- simi: quod hoc solenne ieiunium quod alma mater ecclesia hodierna die p- cipit observari: a creatioe hominis in ipso mundi primordio precepit deus in paradiso ad eum ut a fructu arboris abstineret. Hoc etiam ante legem moyses sanctus ob- servavit et legem suscepit. Hoc sub lege be- lias astrinxit: et ad celum in curru vola- vit. Eva quod diu abstinuit: virgo fuit: et in pa- radiso permansit: sed dum ieiunium viola- vit: in miseria corruit: libidinis corruptio- nem persensit: sub domino constituta reman- sit et de paradiso expulsa fuit. Moyses etiā post ieiunium cum deo facie ad faciem lo- cutus est: qui ante ieiunium deum nec videre nec ad eum accedere ausus fuerat. Hieroso- lyma a sennacherib tempe ezechie regis et esaię per ieiunium liberatur: et centum et octo- ginta quinque milia celitus interfecti sunt in nocte una: Et ne scelerent eorum corpora: in- cinerati et in pulverem redacti sunt. Tem- pore etiam ieiunium predicantis in ci- nere et cilicio venias impetravit. Aliquid et ioseph fili naue ieiunavit plus quam per diem et cur- sum solis et lunę temperavit: et hostes supe- ravit. Ieiunium conuiuium animarum: bea- tus qui te amat: sed beatorum qui te frequen- tat. Qui enim ieiunat ut bonus appareat: ut conseruet: ut sanior fiat: et ut ne corpore nimis impinguetur: non beatus est ille: quia ieiunium quod facit non virtutis est: sed presumptionis: non virtutis est sed atte- nuationis. Ideo non mundo: sed deo iei- unare debemus. Sic enim sancti patres

in veteri lege faciebant. Decimas enim deo dabant: et primitias de omnibus bonis suis: Sic et nos deo primitias dare debemus. Quas tunc primitias deo damus: quando corpe quidem a cibis elemosynas etiam dan- do: et mente a vitis ieiunamus? Et tunc deo tales primitie acceptę sunt. Sed scitote fra- tres mei quod antiquitus patres nostri fideles ieiunare consueverunt: in vigiliis magna- rum solennitatum usque ad noctem: quod lau- dandum erat et bonum. Sed hoc non solum sed etiam vigilabant per noctem: et ad eccle- siam ludendo et chorizando conueniebant: quod detestabile erat et malum. Tales non solum romani erant: non solum papienteses et ravennates: sed etiam mediolanenses. De qua turpi consuetudine volebat mediola- ni mater illa que me carne et spiritu in chris- to regeneravit: et institutum est ipsa insti- gare a peccato sancto ambrosio ut vigilie cas- farentur vel cessarent a cunctis: ut homici- dia et fornicationes a fidelibus deponeren- tur. Solum tamen ieiunium mentis et corpo- ris cum elemosyna mediolanensis ecclesia fidelibus reliquit. Sed dicitis: Nunquid in vita nostra semper ieiunare debemus? O fratres mei legem meam recepistis: et audi- stis frequenter inter cetera quod carne vestra dometis abstinentia escę et potus quantum valitudo permittit. Nolo enim me ipsum ligare. Nolo onera vestra portare: sed hoc solum super vos ponere volui: ut ieiunetis et abstineatis quantum facere deo fauente potestis. Nolo tamen quod diebus dominicis ieiunetis: hoc enim heretici et infideles fa- ciunt. Omne autem ieiunium exceptis die- bus dominicis bonum est et laudandum si bene sit. Aliquod tamen est ieiunium de- uotionis: ut ieiunare vigilias sanctorum cy- priani compatriotę nostri: et geruasii et pro- thasii et similia. Aliud est ieiunium institu- tionis: ut assumptionis sanctę marie: et na- tiuitatis sancti iohannis baptiste: sanctorum apostolorum petri et pauli: simonis et iude: matthei et andree et iacobi maioris. Istorum enim vi- giliis ieiunare semper debemus: ut sicut iei- unando cum eis patimur: ita et in futurum cum eis pariter gloriemur. Sed mori mihi fratres dicitis: Cur festum natiuitatis san- cti iohannis celebramus? Nunquid in pecca- to conceptus est? Et ideo attendite quod prius seminatur homo: postea concipitur in vul-

Ad fratres in heremo

Sermo XXV XXVI

na: et ibi caro formatur: deinde post dies qui- draginta septem: creatur anima et corpori infunditur: secundum sanctum patrem et martyrem cyprianum: cui in omnibus compellor crede- re: quia per spiritum sanctum optime locutus est. Celebratur tamen natiuitas sancti iohannis baptiste: non prima sed secunda. Pri- ma enim natiuitas fuit in utero: quando ani- ma in utero fuit infusa. Alia vero ex utero quando venit ad lucem: et hęc sine peccato fuit: quia sanctificatus fuit in utero. Hęc autē festiuitas non solum apud fideles sed apud in- fideles vigilia habet. In hoc festo maxime pagani infideles ad ecclesiam suam conuenie- bant vigilantes ut supra diximus. Sed de- structis vigiliis illis: adhuc tamen antiqui- tatis nomen tenemus: quia dum ieiunamus vigilia nuncupamus. Vel aliter dicamus fratres. Nam dum illa sancta helizabet q- filia fuit sanctę ismarę: que quidem ismara soror fuit carnalis sanctę anne maris do- mine nostre: dum grauida esset de iohanne ante aduentum virginis sanctificatus iohannes non fuit: sed salutata helizabet a virgine: mox iohannes sanctificatus fuit in utero. Adherito ergo ei natiuitate celebra- re debemus. Sed nunc de apostolis: quo- rum vigilia non habetur: dicamus. Festum enim philippi et iacobi ieiunium non habet: eo quod inter pascha et pentecosten est: quod tempus est gaudii: leticie et exultationis: quia saluator surrexit a mortuis. Iacobus etiam zebedei apostolus apud quosdam vi- giliam non habet: eo quod occisus fuerit in die- bus azymorum: nec die mortis eius celebra- mus sed potius translationis. Bartholo- meus etiam vigilia non videtur habere: eo quod una diei fuerit decoratus: et sequenti die obiit: et sic si haberet vigiliam: oportet- ret quod esset in tertia die: quod est contra nor- mam aliorum ieiuniorum. Thomas autem vigilia non habet: eo quod tempore aduentus venit. Barnabas ieiunium non habet: quia de duodecim non fuit. Barthias ieiunium non habet: eo quod tempore ieiunij sit. Iohannes euangelista ieiunium non habet: eo quod in glo- ria in excelsis simus: et gloria in excelsis deo cantare debemus. Rogo tamen vos fratres licet ieiunia ista seruare non teneamini: pro remissione peccatorum vestrorum vel pro pe- riculo hostium ieiunare non desistatis: car-

nem domantes quantum portare potestis. Adiuuet nos christus filius dei qui pro no- bis nasci et mori dignatus est: Amen.

De murmuratione et detractio- ne: Et de penis damnandorum: Sermo XXVI

Emorantibus nobis in heremo fratres dilectissimi: murmuratores: detra- ctores: vel susurrores nullatenus esse debemus: scientes quod tales regnum dei non consequentur. Non igitur stulta loqua- mur lingua dolosa: sed cum dei adiutorio sine cuius voluntate et nutu solum arbo- ris non mouetur: omnis murmuratione vel de- tractio procul sit a nobis: considerantes quod marie sorori aaron et moysi: quia murmura- uit acciderit. Nam murmurauit: quia moy- ses uxorem ethiopissam duxerat: et ea mur- murante iratus est dominus valde: eo quod moyses esset mississimus super omnes homines qui morabantur in terra. Et ait dominus aaron et marie: Egredimini ad tabernaculum se- deris. Quibus peruenientibus ait domi- nus: Quare non timuistis detrahere seruo meo moysi: cui loquor facie ad faciem? Ser- uus etenim meus est: et in domo mea fidelissimus est. Et ecce maria statim repleta est lepra: cadens super eam quasi nix. Quam videns moyses exclamauit ad dominum dicens: De- meus obsecro sana eam. Cui respondit dominus: Separetur septem diebus extra castra: et postea reuocabitur maria ad pristina san- tatem. Ideo attendite fratres quod maria hęc que peccauit: animam subditorum et discipu- lorum significat: quando suo preposito vel presbytero obedire recusat: et recusando mur- murat et murmurando leprosa efficit: quod ap- paret dum culpa eius publicatur. Sed bo- nus pastor qui omnium vestrum curam ge- rit: querens salutem animarum: compatiatur peccanti: et auxilium diuine medicine pre- bus postulat infirmam: clamatque quotidie indefessa voce pastor bonus: qui animam su- am ponere non desistit pro ouibus suis di- cens: Obsecro domine sana eam: sana con- tritiones eius: quia comota est. Sana eam quia lepra murmuratiōis plena est. Reuo- ca eam: quia a consortio fidelium tuorum se- parata est. Igitur fratres attendite ne mur- muratores in heremo sitis: Nam sicut lepra

proprium corpus deuorat: et sibi adhe-
rentes inficit: sic et murmurator non solum se
ipsū destruit: sed etiam cūctos audiētes infi-
cit et occidit. Ideo fratres attendite vt nō
murmuratores vel loquaces simus sed ve-
races: quia in superfluo eloquio peccatum
desse nō poterit: nec oīno veritas adesse.

Prone. 10.
1. Betrac.
in pñtione

*Q*uod grande periculum est non solum dīce-
re falsa: sed et vera predicare penosum et du-
bium est. Loquaces deniq; laudare nō au-
deo: sed tacentes beatos predicare presu-
mo. Attendite o fratres mei: attendite ne
simul cū presbyteris meis murmurantibus
capiamini. Nā ad vos perueni: et in dieb;
paschalibus vobiscū in hac solitudine esse
volui: q; murmurauit et augustino detra-
xit presbyteri: et noluit diuinis obedire p-
ceptis: ideo leprosi murmurādo facti sunt: et
immundicia pctorū pculsi sūt: et a domo mea
expulsi sunt: q; vocati nō fuerit digni medi
perseuerare. Ideo separati sunt et expulsi:
quia nō potuerūt sine murmure stare. Vos
autem quorū officium est semper orare: fer-
uentius nūc orare vos deprecor: vt tanq; sa-
natos ad cōmunionē ecclesie hipponensis
reuocare gaudentes possimus illos: quos
tales inuenire credidi quales inuenire non
potui. Hec tamen expulsio est ad salutē nō
ad perditionē: ad correctionem nō ad dam-

Sci. 3. nationem. Sic enim expulsus est adam de
paradiso: vt i b exilio misericordie corrigeret: vt
in hac pena temporalī per gratiā adipisce-
ret eternā pmissionē. Nā licet adā peccau-
erit: dñs tñ eū nō deseruit: sed ad penitentiā eū
et suos semper innitauit. Postq; enim adam
peccauit: latere se voluit: et abscondit se a fa-
cie domini: quod erat signum doloris et eru-
bescentiē. Sic enim vos facere cupio fratres.
Nam et si aliquando murmurastis vel pec-
castis: quod est conditio cunctorum viuen-
tium: erubescite et abscondite faciem vestrā
per humilitatem a facie saluatoris: vt dum
visitauerit vos in solitudine paradisi: et vo-
cauerit vos dicens cui libet: Adam vbi es:
consideretis in quanta peccatorum mise-
ria positi sitis. Per hoc enim q; vos proprio
noī vocat: signū dat q; ad penitentiā vocat.
Per b q; dīc: Vbi es: ostēdit q; viā pctoris
ignorat: non tñ q; ignoret: sed q; reprobet.
Post meridiē apparet: ostendens q; dñs ab
amore peccatorum refrigerat: quia per pec-

catum in homine refrigeratus est amor cha-
ritatis. Hoc enim pensate et cum adam vos
peccasse cognoscite et dicite: Domine audi-
ui vocem tuam in heremo et timui: eo q; bo-
nis operibus nudus essem: et abscondi me
per humilitatem: cognoscens q; peccauit in
celum et coram te. Sed et contrarium facien-
tes: murmurantes et detrahentes proprio
suo: et mala portantes in cordibus suis: ex-
pellet eos dominus de paradiso: sed tamē
faciet eis dominus misericordia motus tu-
nicas pelliceas: ne tempore frigoris perpe-
tuo moriatur. *Q*uod grandis dei misericordia:
o infinita dei clemētia: o magna et admira-
bilis eius dilectio circa nos. Ecce enim quoti-
die peccamus: frequēter eum offendimus:
et tamen nos derelinquere non vult: sed tu-
nicas pelliceas contritionis et veniē nobis
quotidie donat et largitur. Ecce quanta est
misericordia nostri saluatoris. Igitur fra-
tres mei et leticia cordis mei: redeamus ad
mentem: et eam diligenter discutiāmus:
scientes q; nunc in paradiso penitentē et
delictorum positi sumus: et in ecclesia eius
positi et collocati sumus. Dedit enim no-
bis pcepta: vt toto corde et tota mente
eum diligamus: et proximi nostrum. Sed
quomodo diligere eum possumus: si susur-
rones et detractores i heremo facti sumus?
*Q*uod pestis misera et mortalis est ipsa mur-
muratio: o q; venenosa. Hec enim est que
conuentus clericorum et ciuitates multas
destruxit. Et quia grande periculum est in-
ter murmuratores habitare: ideo expellen-
di sunt tales: ne ceteri corrumpantur per eos.
Tertia enim lingua multa mala cōmittit:
ideo si semel correpti nō se emendauerint:
de vestra sancta et singulari societate expel-
lantur. Hec crudele hoc esse credatis: nec il-
li qui expulsi sunt ad tempus: de hac expul-
sione dolere debent: sed cum omī humilita-
te eam suscipiant: dolentes tamen et flen-
tes q; nondum intellexerunt apostolum di-
centem: Si quis se putat religiosū esse non
refrenans linguā suā: huius vana est re-
ligio. Abeliū est enim a congregatione pre-
senti expelli ad tempus: q; a celesti regno p-
petuo exulari. Sic enim vt supra diximus:
expulsus est adam de paradiso: non ad dā-
nationē sed ad correctionē. Correctus vero
et emendatus frater qui peccauerit et qui p-

2ud. 16.

C

Wand. 12.

Eccl. 12.

Jacobi. 1.

Sci. 3.

Ad fratres in heremo Sermo XXVI

rimo detraxerit: volo vt inter vos fraterne
recipiat. Abeliū est enim vt redarguamur
de misericordia: q; de crudelitate in die no-
uissimo. Nam plūm hominem quando pe-
risse legimus ignoro: sed impiū et crude-
lem frequēter perisse audio. Igitur o fra-
tres mei et leticia cordis mei: obsecro vt nō
peccetis: vt in die nouissimo nec crudeles
nec nimis misericordes inueniri possitis:
Deponite murmura: claudite infra den-
tes linguam: ponite custodiam ori vestro
et silete: nō solum a malis: sed etiam quan-
do a bonis silere laudabile est. Aut enim
sanctus propheta: Silui a bonis. Nam bo-
num vbiq; proferre nō debemus: sed tem-
pus proferendi agnoscamus in cunctis.
Estote igitur fratres non loquaces: sed ve-
races. Calcate murmuratōes: et fugite eas
vt mori. Nam murmurare: detrahere vel
despicere hypocritarum cōditio est et igno-
rantium. Aburnurare deniq; et detrahere
hypocrita non satiat: de omnibus male
dicens vt ipse solus a cunctis p̄dicet bñs.
Omnia iudicat: vt nemo sit qui eum aude-
at iudicare. Omnia despicit: vt ipse solus
sit qui ab omnibus aspiciatur. *Q*uod hypocri-
ta caue ne ad mensam meam peruenias.
Nam ibi anteq; aliquid sumas: lectio mea
tibi pmo leget. Quid enim pmo i mēsa mea
descripsi? Quid pmo in ea habere vel au-
dire desidero? Quid pmo in ea seruare p-
cipio: nisi q; Quisquis amar dictis absen-
tum rodere famā: hanc mensam indignā
nouerit esse sibi? Quapropter fratres si q; s
murmurare desiderat: non solum ad nostrā
apostolicam congregationem: sed nec ad
mensam nostram accedere presumat. Non
enim ad heremum peruenimus vt murmu-
remus: sed vt mundanis omībus cōculca-
tis: in heremo pie: sancte et iuste viuere va-
leamus. Quod si non fecerimus: q; deus
aduertat: melius fuisset q; nati non fuisse-
mus. Quare fratres mei melius fuisset: ni-
si quia melius fuisset non esse q; male esse?
Nunquid melius est carere esse: q; esse et
perpetuo cruciari? Nam non esse cui possit
obesse ignoro: Sed habere esse et perpetuo
cruciari: quid aliud est q; mortem sine mor-
te semper habere? Clerum et indubitan-
ter verum vobis fratres mei dicere audeo:
melius esset non esse: q; cum esse perpetuo

Sermo XXVI

affligi vel eternaliter cruciari. Studeamus
igitur fratres semp bene viuere: vt et semp
bñ esse possimus: et semp bñ nos esse possi-
deamus. Esse enim dei gratia habere nos sci-
mus: sed semp bene esse omīno ignoramus.
Propterea taliter linguam nostrā ceteraq;
corporis membra restringamus: vt mediā
te diuina gratia ad perpetuū malū esse nō
pueniamus. Hec de nobis dicat: q; de iuda
p̄ditore discipulo dicit: Abeliū ei fuisset si
nat? nō fuisset hō ille. Quare illi meli? fuis-
set si nat? nō fuisset: nisi q; melius est omī
esse carcere: q; in inferno lacere. Ibi deniq;
et si erit stimulus doloris et penitentiē: nul-
la tamē erit ibi correctio voluntatis: vt nul-
laten? a dñatis possit diligi vel desiderari
iusticia. Ideo illi diuiti q; in inferno crucia-
batur: quīs curam de viuis fratribus ge-
rere videretur: non tamē eidē de iusticia cu-
ra erat: quia iusticiam nullatenus diligere
possunt: qui in inferno sunt. Facebat tamē
diues: et repulsi erant in inferno: et quid de
fratrib? suis esset ignorabat: et nesciebat oi-
no: et tamen curam de eis videbatur habe-
re: sicut et nos viuentes de mortuis: quīs
quid agant vtiq; nesciamus. Itaq; fratres
caueamus ne peccemus: ne ad illam flā-
mā pueniam. Ipsa deniq; flāma p̄rema-
tionem habet: sed lumen nullum habet.
Quare: nisi quia quos gehennę flāma cru-
ciat: a visioe veri luminis cecat? Et vt foris
eos dolor combustionis cruciet: et intus p-
na cecitatis obscurat: vt q; creatori suo cor-
de et corpore deliquerant: corpore simul et
corde puniantur: et vtiq; p̄nā sentiant:
qui dum viuerent prauis delectationibus
seruebant. Ecce fratres quomodo puniun-
tur peccatores: quibus vnus ignis omnib;
est: non tamen vno modo omnes crucian-
tur: sed quāto quis in delictis plus permā-
serit: tanto fortius cruciabitur in eternum.
Vnus igitur ignis singulis ē et corporeus
est: et vt i sequissimos peccatores corporaliter
cruciet: nec studio humano accenditur: nec
lignis: picę vel oleo nutritur: sed post pec-
catum semel accensus: in eternum durare
nullatenus dubitare debemus. *Q*uod inferne
tu latus es: et mensuram nō habes. Pro-
fundus es: et nullum fundum te habere co-
gnosco. Insatiabilis es: quia oēs tam pau-
peres q; diuites te libēter suscipere audio:

Wand. 16.

2ud. 16.

Ignis inferni

Inf. v. m. 10

Plen⁹ ardore incomparabili: plenus seto-
re intolerabili: plen⁹ omni dolore innumerabi-
li. Ibi omnis miseria: ibi tenebre: ibi nul-
lus ordo: ibi horror eternus: ibi nulla spes
boni: nulla desperatio mali: sed omne ma-
lum quod existimari potest: damnatis in eter-
num erit. Ibi o fratres mei demones fieri
et clamare non cessant: percutere peccatores
nunquam desistunt: nunc superbum: nunc ela-
tum: nunc gloria mundi plenum: nunc lu-
xuriosum: nunc proditorem: nunc homicidam:
nunc seneratorum: nunc verborum: nunc
adulatorum: nunc mendacem: nunc detracto-
rem. Ecce quomodo clamabunt. Sed quid
clamabunt: nisi percutere: dilacera: interfice:
sine morte occide: velociter spolia: depre-
dari festina: fer prunas: picem para: aurum
et argentum liquece. Et quia dum vixerit
deum intelligere noluerunt: et si in eternum
vixissent semper male facere voluissent: ideo
sine redemptione merito in eternum crucia-
buntur. Itaque fratres obsecro: ut non pec-
ceris. Custodite linguam vestram: seruate eam:
claudite eam vecte ferreo: quoniam sermo
vanus inuacuum non ibit: sed de omni ver-
bo otioso in die nouissimo redditori sumus
rationem. Adiuuet nos Iesus Christus: deus no-
ster ad perseverandum in omnibus bonis:
qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat
in secula seculorum: Amen.

De filio prodigo: Sermo XXVII

A **P** Ar vobis fratres dilectissimi: qui
optimam partem cum maria elegi-
stis dum mundum et pompas eius con-
temnere voluistis: Voluistis enim terrena
despicere. Saniori enim consilio sanctorum
ambrosii et simpliciani patrum vitam tutio-
rem aggressi sumus: cum paulo mundum
fugiente: timens ne caperetur ab eo. In he-
remo denique sumus iocunditatem communica-
tionis et fractionis panis intelligentes: cla-
mantes cum propheta: Ecce quod bonum et quod
iocundum habitare fratres in vnum. Tu-
tior est haec vita est et dulcior: ubi unus alium
cohortatur: ubi alter alterius exemplo infla-
mat. Vita sancta heremitica: vita solita-
ria: vita perfectior: vita angelica non humana:
vita penitentium: vita contra mundum pugnantium:
vita ad deum fugientium: vita deifica si humana:

vita filiorum qui erraverunt ad patrem redeuntium.
Haec est domus ubi reconciliatur patri filius: qui
portionem substantiae consumpsit luxu-
riose vivendo. Hanc fratres mei si ianua-
riose vivendo. Hanc fratres mei si ianua-
riose noster cognovisset: aurum nobis igno-
rantibus non retinisset. Hanc si dilexisset:
vineam: agrum et pecuniam tenere erubui-
set. Quare? Quia paupertatem asperiores
presbyteris meis vos sponte tenere vidis-
set. Nam sicut filius ille qui peregre vidis-
set. Nam sicut filius ille qui peregre profe-
ctus est in regionem longinquam: ubi dissi-
pavit substantiam suam luxuriose viven-
do: sic et ipse vel quicumque peccator: dum car-
nales voluptates diligit a domo peregrina-
natur: et quanto peccando fit dissimilior: tan-
to magis a deo elongatur. Substantia enim
hominis est omne quod vivit: cogitat: sapit et loquitur:
quod deus eque dividit. Quam substantiam
peccator consumit: dum conscientiam et vi-
tam et cogitationes et verba in malis actio-
nibus impendit. De filio etiam isto dicitur
quod cepit egredi: et ideo adhuc vni civium re-
gionis: et misit eum in villam ut pasceret por-
cos: et cupiebat implere ventrem de siliquis
quas porci manducabant: et nemo illi da-
bat. Eget enim peccator: cum cupit imple-
re ventrem: non pane vitae eterne: sed glan-
dibus qui porcorum cibus est. Ideo adhuc
sit vni de principibus mundi: sub cuius fa-
vore pascere porcos: id est demones valeat.
Porcus enim immundum animal est: et de
sordibus saturatur et delectatur. Siliques
enim sunt non solum glandes: sed etiam
omne turpe et immundum quod porcus co-
dere delectatur. Istae denique siliques sunt for-
nicatio: ebrietas et gulosis. Isti enim sunt
demonum cibi: quibus peccator repleti desiderat: sed
nemo dat illi ad sufficientiam. Peccator enim
semper famelicus: semper devorare querit:
nunc luxuriando: nunc et alia faciendo sem-
per delectari desiderat. Sed visitate domum
no patre per gratiam passionis suae penitet
miser peccator: dolet iam pascere porcos:
cogitat et cogitando surgit: pergens ad pa-
trem et dicens: Pater peccavi in celum: quia
assumpsisti frequenter nomen tuum et sancto-
rum tuorum inuacuum. Peccavi etiam co-
ram te: quia in tua humanitate peccavi:
quia non cognovi opere tuam infirmitatem
quod pro me passus es. Peccavi coram te:

quia deus et homo es. Peccavi in celum:
quia in patrem et in spiritum sanctum. Non
igitur sum dignus vocari filius tuus. Sed
quid fecerit pater: audiamus: legamus:
predicemus: non sileamus. Nam misericor-
dia motus videns illum venientem occur-
rit: videns lachrymantem: lachrymatur: vi-
dens eum denudatum: stolam iubet para-
rari: videns eum discalciatum calciat: credens eum
debilem et famelicum: occidi iubet vitulum
saginatam. Quod grandis misericordia tan-
ti patris: o quam infinita eius pietas: o quam dul-
cis: o quam pia misericordia. Ecce enim filius per-
egre fugit: et tamen patienter expectat.
Omnia bona destruxit: et tamen ad se revo-
care festinat. Porcos pascit: et ei iam vitu-
lum parat. Fame iam fere moritur: et epula-
ri iam clamat. Rudus apparet bonis operi-
bus priuatus: et ecce stola pristinae gratiae sal-
uatoris quam in baptismo recepit induit:
et anulus fidei desponsationis datur: ne
amplius valeat pascere porcos qui ad domum
patris fugit: sed tanquam civis sanctorum et do-
mesticus dei fundetur in domo diuinae ma-
iestatis in eternum et ultra. Quod bene ostendit
ille misericordiae pater: quia videns illum
misericordia motus est: et occurrit: et brachia
extendens super collum eius osculatus est
eum: dicens servis suis: Adducite vitulum
et manducemus. Hic filius meus mortuus
erat et reuixit: perierat et inuentus est. Simi-
liter hoc idem fecit saluator petro: quando
eum negavit: quando illum respexit: quan-
do respexit mentem eius: tunc senuit amare.
Occurrit peccatori saluator: quia per se non
potest ad deum accedere: nisi ei subveniat:
nisi mentem eius respiciat. Sed postquam
eum respexit: flectitur super collum eius: quod
onus eius leve ponit super collum eius di-
cens: Discite a me quia mitis sum et humi-
lis corde. Tunc stola induitur: dum anima
indumento virtutum vestitur. Due enim sto-
lae sunt: Una videlicet quando anima in presenti
indumento virtutum vestitur. Altera vero
immortalitatis est: quando corpus in fine
seculi etiam resuscitabitur. Et ideo fratres mei
licet in heremo sitis: scire tamen debetis quod
due stola sunt due resurrectiones: quarum
una est anime: quando resuscitatur a vitiis
in quibus mortua iacebat: altera corporis:

quando corpus configuratum erit corpori
claritatis christi: quando in die iudicii re-
formabitur. Ea ergo fratres mei et corona
matris meae: scitote quod porcos iam pavimus
cum multo tempore demonibus peccando
placimus. Jam frequenter eorum siliques
desideravimus: quando mundo placere vo-
luimus: quando in eo florere concupivimus:
quando delectationibus suis toto affectu
adhesimus. Sed nunc dei gratia servi christi
sumus: clamare non cessamus: Peccavi
domine: iam non sum dignus vocari filius
tuus. Quorum clamorem audiens occur-
rit nobis osculando: suam pacem donando.
Stolam donavit: quando animam vitiis
spoliavit. Anulum donavit: quando in fide
nos sua roboravit. Calciamenta donavit:
quando memoriam mortis nobis impres-
sit. Vitulum occidit: quando in sacramen-
to altaris memoriam passionis eius in men-
te renouavit. Tunc nobiscum pater man-
ducat et epulatur: quando in operibus suis
perseverando delectamur. Tunc sic nobis
ornatis praecipit angelis deus: ut conui-
um prepararent: quia mortui eramus et resur-
reximus: perieramus et inuenti sumus. Cogitate ergo fratres ad quid venimus. Ecce
in solitudine sumus: elongati sumus a se-
culo: et longo tempore iam mansimus in so-
litudine: ut secundum apostolicam formam
quietius vivere valeamus. Locus enim non
facit sanctos: sed operatio bona locum san-
ctificabit et nos. Peccavit enim angelus
in celo: peccavit adhaerens in paradiso: et tamen
nullus locus sanctior illis erat. Si enim lo-
ca habitatorum beare possent: nec homo nec an-
gelus a dignitate sua corruissent. Pensate
ergo fratres quod vestis nigra: quid zona pel-
licea: quid corona capitis persuadeant. Nigra
enim vestis quae vilis est: mundi con-
temptum nobis denunciat et memoriam
mortis. Zona pellicea lumborum refrena-
tionem declarat. Capilli rasi de vertice: su-
perfluitatem criminum significant ablatam
de mente. Sic enim mihi sanctus pater ambrosius
quod me regeneravit in christo anno etatis meae
tricesimo mihi petenti respondit. Cogitate quod fra-
tres quod reprehensibile est si sub tali habitu
superbia lateat: vel luxuria. Summe neces-
saria est igitur nobis in heremo demoran-

tibus ipsa humilitas quę designatur per
veste: Castitas quę denotatur per lumbos
precinctione: Obedientia quę intelligitur p
subiectione. Portamus etiam baculos: p
quos intelligit disciplina sub qua semper
parati esse debemus. Deus autem qui nos
de tenebris gentium reuocauit ad gratiam:
confirmet etiam in omni bono: ut abunde
mus in spe et virtute spiritus sancti. Amē.

In cena domini: Sermo XXVIII

Aldiuimus fratres charissimi: q
cum dominus intinxisset panē ut
daret iude q post buccellam intra
uit in eum sathanas. Et ait iesus: Quod
facis: fac citius. Cū ergo accepisset ille buc
cellam: exiuit cōtinuo. Erat autē nox. Cū
ergo exisset: ait dñs discipulis suis: Surgi
te. Et postea ait: Filioli adhuc modicū vo
biscū sum. Antequā tamē a vobis recedā:
mandatum nouum do vobis ut diligatis
inuicem sicut dilexī vos. Satis enim nouit
charitas vestra q tota perfectio nostrę vi
tę et edificationis ex euangelio accipitur.
Eius verba a summo nostro magistro no
bis data sunt: ideo preciosiora sunt: et satis
nos hortant nosq edificat quotidie: Et ea
vobis modo presentamus: ad memoriam
vobis reducimus: non quia nō bene intel
ligatis licet in heremo permaneatis et se
gregat a gentibus sitis: etiam corporaliter
antequā essem presbyter episcopus pariter
videre potuistis: sed ideo vobis ad memo
riam reduco: nō ut doceamus sed ut et me
et vos fratres moneamus. In euangelio
quo dicitur: quod ad presentem diem per
tinet: de patientia et dilectione et humilita
te instruimur. Ideo fratres ut et ego plenē
valeam vna vobiscum corrigi et doceri: re
linquere volui presbyteros meos: quorū vi
ta apostolica vestra et eorū vna est. Et san
ctum senem valerī etiam corpore hodie
na die relinquere non curavi: cupiens vos
docere et a vobis doceri: ut fructum aliquē
deo in die tantę solennitatis offerre digne
pariter possimus. Ideo fratres ad exposi
tionem sancti euangelij accedentes: primo
audire et scire vos volo q dominus iesus
discipulū iudam multis modis: minis: sa

cramentis et exemplis et planctu volens es
corrigere: et predictis modis ad correctionē
inuitare: ad vltimū es manifestauit in dā
nationem et ruinam iam esse paratū: dum
in cena dixit: Qui intingit mecum manū
in parapside: hic me tradet. Cum enim iu
das prauam suam vitam nulli patere pu
taisset: magistrum audiendo erubuit: sed
non penituit. Abulto enim ante passionē
dixit: Nonne duodecim elegi s vnus ex vo
bis diabolus est? Et post cenam ait: Vos
mundi estis: sed non omnes. Hoc autem ma
gister dicebat: volēs discipulum verbo cor
rigere. Ecce quomodo verbis timoris eum
correxit. Sed videns dominus q verbis
eum corrigere: ipso nolente nō poterat: stu
duit eum corrigere: et sibi timorem eternū
incutere dum ait: Qd homini illi per quem
tradar ego: melius ei fuisset si natus nō fu
isset. Sed dominus cor discipuli nequiter
induratum: ad dilectionem sacramenti dul
citer inuitauit dicens sibi post petri et cete
ris: Accipite et comedite: hoc est corp⁹ meū.
Sacramentum enim illud ideo hominibus
datur: ut corpus in terris capiti coadune
tur. Sicut enim multa grana vnum panē
conficiunt: et ex multis racemis vnum vinū
extrahitur: sic ex multis hominibus christi
corpus conficitur. Obtulit autem dominus
discipulo sacramentum vnitatis: ut eum
inuitaret ad humilitatem dilectionis. Ri
cet etiam propter alios discipulos humili
tatis exemplum prębuerit: tamen ouē per
ditam recuperare valde cupiebat. Sed vi
dens eum nequiter obstinatum: surgit a cē
na et vestimenta deponit: linteum se precin
xit: et ad principem apostolorum primo ut
arbitror fratres peruenit. Ante eum se ge
nuflexit diuinitas incarnata: de⁹ ante ho
minem: creator ante creaturā: magister an
te discipulum: rex ante piscatorem: doctus
ante indoctum: sapientia ante ignorantia:
pulchritudo ante deformitatem. Ideo pe
trus diuinitatem incarnatam videns ante
se incuruari: expauit: exhorruit: et per cenā
culum velut insensatus cucurrit et clama
uit: Non lauabis mihi pedes in eternum?
Nam inquit petrus: Domine iā dixi q tu
es christus filius dei viui: et tu mihi lauas
pedes? Sz notare debet fratres q in here

Ad fratres in heremo

Sermo XXVIII

mo habitat: cur inquā cena facta dicit: cū
post ablutionē pedum dicatur buccellam
panis iude domini porrexisse. Non debe
mus intelligere cenam finitā: cum dicatur
panis esse adhuc super mēsam. Adhuc enī
cenabatur quando dominus a mensa sur
rexit: et tamen cena iam facta dicitur. Intel
ligere hoc nanq debetis q non facta erat:
sed parata: et ad cōluuantium mēse vsum
perducta. Ideo iohannes aquila grandis
istam dicit cenam: omnia diligenter atten
dens: prius nostri saluatoris celsitudinem
voluit cōmendare: dum ait: Sciens iesus
quia omnia dedit ei pater in manus: et quia
a deo exiuit: et ad deum vadit: Abagnam
christi potentiam exprimit iohannes: cum
omnia patrem ei dedisse affirmat. Abagnā
celsitudinē christi predicat: cum eum a deo
exisse asserit: Et tamen hodie audiuim⁹: q
ille q habet oīa in manu: vestimēta etiā de
ponit. Sed quid mirum: si pro discipulis
vestimenta deponit qui etiam carnem pro
inimicis suis dedit? Et quid mirum si more
famuli precinxit se linteis: qui formam serui
accipiens: habitu inuentus est ut homo?
Quid mirum si fudit aquā in peluim: qui
dignatus est fundere sanguinē pro nostra
redemptione? Et ait iohannes: Venit ergo
ad simonem petrum. Videtur deniq qui
busdā: sicut fuit martyr ille sanctissimus et
doctor: cyrianus: ante petri iudam lauas
se: volens dominus predictum discipulum
reuocare. Sed non videtur ratio pondero
sa: Ex quo enim petri iam cunctorū caput
fecerat: ad eum accessit primo in honore:
ut ceteri postea similiter facerent. Ideo sic
intelligendum est: cum summam rei bene
transcripisset dicens: Lepit lauare pedes
et linteis tergere: redit postea ad ordinē rei
ostendendo dicens: Venit ergo ad simonē.
Quid est etiam qd dñs postea dicit: Qui
lotus est non indiget nisi ut pedes lauet:
sed est mundus totus? Si mundus est to
tus: quare necesse est ut pedes lauet? Ideo
fratres attendere debetis: q hanc mentio
nem facit dominus de ablutione baptisma
tis: qui ergo lotus ē in baptismo totus:
non est necesse nisi ut pedes ventiliū pec
catorum lauet: quibus humana mens ob
stare non potest: nec infans cuius vni⁹ dicit
q vita regnat super terram. Peractis deniq

et consumatis sacre cene sacramētis: factis
et ordinatis in eadem cena apostolis sacer
dotibus: cōmunicatis et lotis eorum pedi
bus: iterum intrauit mensam et ait: Scitis
quid fecerim vobis. Si ergo ego dominus
et magister laui pedes vestros: et vos de
betis alter alterius lauare pedes. Si sum
magister: discite a magistro. Si dominus:
erubescat hec despiciere seruus. Si iam pe
perci proditori et vos parcere studeatis. Si
ante eum genu flexi: humiles ante aduer
sarios estote. Si me ab eo permisi oscula
ri: et vos maxillam prębere dignemini. Si
proditorē amicum vocaui: et vos inimi
cū amicū vocare corde et opere nō dedigne
mini: q non est seruus maior domino suo.
Et post pauca de filio perditionis dolorem
ostendens et dolens: turbatus in spiritu et
cōtristatus ait: Eius vestrum me trader. Sz
dixit dominus discipulo perditore: Qd
studuit eum ad se reuocare. Doluit quia
non potuit eum corrigere. Doluit quia ob
stinatū iāz eū esse cū diabolo cognoscebat.
Doluit quia super eum sententiam eterne
damnationis daturus erat. Et videntes di
scipuli faciem quam angeli aspicere deside
rant esse turbatam: dixerūt: quis esset ille:
querentes quis eorū esset maior. Sed qua
re hoc: nisi quia arbitrati sunt ut homines
ille qui maior est ut dominari possit: magi
strū prodere procurat. Aliqui tamen de pe
tro forte suspicabantur: quia plus et pluri
ma se facturū iam pmiserat pro magistro:
suspicientes q ficto corde sic toriens loque
retur: Tu es filius dei. Sz q petrus inno
centem se sciebat: innuit iohanni ut pete
ret. Cui dominus: Cui panem intinctū por
repero: ille est: sed caue ne petro dicas. Et
cum intinxisset iesus panē: dedit iude. Nō
est ergo credendū q dominus alta voce di
xerit: quia si petrus hoc sciisset: dentibus
proditorē dilacerasset. Nec etiam est pu
tandum: q iudas tunc christi corpus sum
pisset: quia iam domin⁹ omnes discipulos
cōmunicauerat: et iudam sicut lucas euide
ter ostendit: panem intinctū tamen domi
nus discipulo porrigere voluit: ut cor intin
ctum veneno significaret. Et post buccellā
intrauit in eū sathanas. Nunqd sathanas
tū ante cor eius intrauerat? Nino frēs ante
buccellam cor iude intrauerat: sed affectu et

Judas intinctu
nemi accepit no
pny bu

Diabolus qm int
in cor iude.

voluntate tantum: sed post buccellā intra-
uit sathanas effectu et opere: Tamen bona
fuit buccella quā christus discipulo dedit.
Bonum etiā sacramentū quod ei tribuit:
sed aliquando bona obsunt: et mala quan-
doque profunt. Corpus enim domini quod
bonū est: malis malū est. Et carnis stimu-
lus malus est: et tñ paulo bonus est: et qđ

Job. 13. malum est: sibi profuisse cognoscimus. Si-
cut supra diximus fratres: panis iste porre-
ctus a christo et indigne receptus a iuda: se-
cit ex merito christus: ut maior esset licētia
super eum diabolo post manifestationem:
ideo grauiorē vindictā in eum fecit. Sub-
tracta enim gratia eum dominus ad malū

Ps. 80. dimisit: et dimisit eū scđm desideria cordis
sui: et iuit in adinventionibus suis. Et per-
mittens eum in propria voluntate et arbi-
trio: ait discipulo: Quod facis fac citius.

Job. 13. Quasi dicat dominus: Quia non possum
te reuocare timore veretundie: nec mortis
ēgē: nec amore: do tibi potestātē ut agas
facto quod iam voluntate fecisti. Iuda
quid facis? Attende antequā facias. Nam
post factum forte gratiam penitendi habe-
re non poteris: quid cupis tradere qui ti-
bi multa peccata pepercit? Nūquid a mor-
te te sepe liberauit? Nūquid tui amore pa-
trem tuum sanauit a lepra: et matrem cum
qua concubueras a paralyti etiā liberauit?
Nūquid te discipulum constituit? Nū-
quid te brusariū fecit? Nūquid in furto te
sepe inuenit et semper tibi pepercit? Nū-
quid te post petrū vt plurimū honorauit?
Nūquid semper christus iuxta se te habe-
re voluit? Nūquid ad pacē postqđ te pro-
ditur cognouit sepe reuocauit? Nūquid
tibi suum sacrum corpus donauit? Nū-
quid ante te genuflexit? Nūquid pedes
lauit? Nūquid te oscularis est? Cur ergo
prodere vis magistrum: a quo tot bona re-
cepisti? Sed hec oīa nō p̄siderans: recepta
buccella exiuit p̄tinuo. Et bñ exiuit: qđ de
a deo et a p̄sortio discipulorū dei exiuit. Et
erat inqt euāgelista nox. Adherito nox disci-
pulo p̄ditori data erat: qđ cecitas mentē ei
caligauerat. Qui discipulus postqđ ab eis
recessit nocte: mox magister vndecim con-
gregauit: et ait: Filioli modicū t̄pus adhuc
vobiscū sū: Ideo mādātū nouū do vob vt
diligat inuicē sic dilexi vos. Nou⁹ em erat

hō: quia quattuor modis genera nē hoīes:
aut sine patre vt eua: aut sine patre et ma-
tre vt adam: aut ex patre et matre vt homi-
nes: aut sine patre ex matre tantum vt chri-
stus. Bene ergo nouus erat: quia de⁹ et hō
erat. Nou⁹ etiā regnū p̄mittebat qđ nō
vnqđ p̄mittere aulus erat: Ideo nouū mā-
datum dedit. In lege autē veteri dictū erat:
Diligēs amicū tuū: et odio habebis inimi-
cum tuum: Sed christus nouū mādātū de-
dit: qđ vt amicos inimicos diligere mādāt:
Ceterē nāqđ virtutes: fides scilicet: oīe: ele-
mosyna: x̄ginitas: et ceterē virtutes corpis et
fidelib⁹ et infidelib⁹ cōes esse p̄t: s̄ inimicū
diligere tñ christianorū virtus est. Et ideo
magister veritatis dixit: In hoc cognoscet
hoīes qđ mei estis discipuli: si dilectionē ab
inuicē habueritis. Scitote tamen fratres
qđ talis ordo in diligēdo seruāndus est. Pri-
mo super nos et super oīa deum diligere
debemus: deinde animā nostram que no-
stra proxima est: deinde corpus: quia factu-
ra dei est. Ideo apostolus dicebat: Remo-
uē carnem suā odio habeat. Ideo nutrire de-
bemus corpus: nec ipsum occidere sed sus-
tentare debemus cibo et potu: quātum va-
lītudo permittit. Sic enī vult deus: sic vult
apostolus: sic et vobis fratres mei p̄cepti.
Ideo fratres hortor vos et moneo atqđ fle-
ri p̄cepto: vt tñ carnē domētis: qđ nati-
ra portare pōt. Nā cū videā inter vos qđ
dā sexagenarios: quosdā septuagenarios:
qđdā centenarios: vidēs eos dei amore ser-
uantes: corpora eorum crucifigentes: vi-
num etiā non bibentes: timeo ne potius
deū offendant qđ placent: Talibus in chri-
sti nomine p̄cepto: vt saltem diebus do-
minicis et solennibus vinum vel ceruissam
bibant. Iuuenes autē qui fortes sunt: et iā
triumphare de inimico ceperunt: in christi
nomine penitentiam agant ne deuincan-
tur ab hoste. Sic enim volo: sic sepe p̄cepti
seruari. Sic non occidemus corpora no-
stra: s̄ seruiēt creatori suo. Deinde diligere
debemus proximū sicut fratrem nostrum:
amicū nostrū vel inimicū: Ideo atten-
de qđ si inimicū videris esurire: ciba illum:
da illi potum: cooperias eū: Et carnē tuā
ne despereris. Dilectio enim spiritalis bo-
nū est: quia oīis habēs eam bonus est.
Nūquid etiā cum odio aliquando para-

Ad fratres in heremo Sermo XXIX

disum quis intrauit? Ad infernum ire odi-
um habētem sepe me legisse memoror: sed
ad celum nunquā volare concedam. Lupti-
mus ergo frēs esse ciues celestis ciuitatis:
seruemus nouū mādātū nouē ciuitatis.
Illa in quā ciuitas habet pacem: p̄cipit
pacem: et diligit diligentes pacem. Sequa-
mur ergo pacem: sine qua deum nemo vi-
dere potest. Quigramus pacem: et postea se-
quatur pacem. In ipsa deus habitat: in
ipsa quiescit et pausat: quia factus est in pa-
ce locus eius. Non ergo habeamus cor in-
tinctum odio: ne filij iudē proditoris sim⁹:
ne cum eo suspendamur: et a diabolo pari-
ter cum eo trahamur ad tartara. Qui odiū
in corde portat secūdu diabolus est: et qui
pacē impedit antichristus est. Et qđ pacē or-
dinat inter frēs reuera filius dei est. Atten-
dite fratres marīa: quoniā multū dilexit:
dimissa sunt ei peccata multa. Quid etiā
petro dixit dñs: nisi petre amas me? Et qđ
amauit: meruit et amari: meruit audire: pa-
sce oues meas: pascē agnos meos. Quid
etiā discipulo ait qđ diligebat christū: et quē
xp̄us diligebat? Dilecte mi veni ad me: qđ
tēpus est vt epuleris. Pacē ergo habeam⁹
fratres: si pacem cum christo habere volu-
mus. Si vis amari a christo: ama inimi-
cum propter christum. Si vis ergo amari:
ama. Hanc amplectimur: hanc diligite: hanc
pacem et concordia v̄sqđ ad mortem serua-
te: si vultis cum deo pacē habere. Pax em
omniū custodia et cura virtutum est. Hanc
pacem annūciari in suo ortu angelis p̄-
cepit: Pacem annūciavit sepe apostolis:
Pacem predicare p̄cepit hominibus: pa-
cem pro testamento apostolis reliquit: pa-
cem in cruce pendens postulauit: pacem in
sacrificio toties in populo pronūciari vo-
luit. Nulla deniqđ dabitur venia: nisi pa-
cifico viro. Pellite ergo a vobis hoc odiū
mortiferum venenū: et pacem inter vos ha-
bete: quia estis fratres: quia in hac vasta
solitudine simul in vnum estis cōgregati.
Vno em pane: vno indumēto: vno nigro
colore: vna aqua oīes simul participam⁹.
Reducamus igitur fratres ad nostram me-
moriā: qđ domin⁹ ab inimico osculatus est:
et tamen amicum vocat illum proditorem:
Amice inquit ad quid venisti? Date igitur
reconciliationis pacem: sed nō osculū pro-
ditionis. Qui enim sicte inimicum oscu-

latur: vel verbo blanditur: iudē prodito-
ris fratrem et sociū et similem sibi esse quis
dubitare poterit? S; qui amore christi: ve-
rus filius est. Vos enim fratres quorū vita
lux mundi est: licet mūdus vos nō videat: **Wartb. 5.**
tamen mundi lucem vos appello et sal ter-
rē. Ideo quia lux estis: luceant opera ve-
stra bona. Hos qui videmur gerere in cor-
poris nostri habitu figurā crucis: et nomen
religionis sanctę habemus: nigram etiā
vestem humilitatis portamus: zonis etiā
pelliceis p̄cincti apparemus: caueamus
ne simus sepulchra dealbata: quę foris pul-
chra et speciosa apparent: sed intus plena
sunt ossibus mortuorum occultis. Proui-
deam⁹ ne nobis dicat: Tē vobis qui clau-
ditis celorū regnū ante homines. Timeo
enim satis ne paradysum intremus: nec ali-
os intrare permittamus. Hoc autem qua-
re dico fratres? non quia credam vos ma-
los esse: sed quia doleo de fratre nostro per-
dito simpliciō: qui ad hunc locum et ad hanc
sanctam congregationē cum tanto seruoze
peruenit: et audito patrem interfectū esse:
a nobis recessit et mundum intrauit: vt pa-
tris vindictā vindicare posset. Qui ergo se
existimat stare: vigilāter attēdat et videat
ne cadat: et sic homines videntes illos qui
columnę sanctitatis esse videbantur tam-
nequiter cadere: nō solum ipsi regnum ce-
lorum claudunt: sed et in seculo demoranti-
bus. Nobis deniqđ fratres qui nomē et ha-
bitum sanctę religiōis portamus vita ma-
la periculoso: ostenditur: qđ in seculo de-
morantibus. Ploremus ergo fratres pec-
cata nostra et fratris nostri amissi: Diliga-
mus et nos inuicem: quia charitas ex deo
est. Non erubescat alter alteri veniam po-
stulare: quia nō erubuit christus inimicos
ad pacem in cruce reuocare. Nō erubescat
facere seruus quod primū fecit et domin⁹.
Dominus autē qui habitare facit nos vni:
us moris in domo: qui est vera pax qui se-
cit vtrāqđ vnum nos in vera pace perfeue-
rare faciat. **1. Cor. 10.**

De lingua dolosa: Sermo XXIX

Upio vos scire fratres charissimi
quē sit lingua dolosa: a qua eximi⁹
prophetarum dauid postulabat a
dño liberari dum dicebat: Dñe libera alās
meas a labijs iniqđ et a lingua dolosa. Et ideo

scitote fratres q non solum est lingua dolo-
sa illa que semiat inter fratres discordias:
que suscitatur lites: que incitat furores: que
etiam conuentus conturbat: sed etiam illa
dolosam linguam dicimus: que te laudare
adulando procurat: dicens in facie te esse
quod non es. A talibus autem deum depre-
cari debemus: vt nos liberet et liberemur.
Quare ab his liberari debemus petere?
Quare eos vt mortē fugere debemus? Hi
si quia adulatores sunt: quia mendacia di-
ligunt et faciunt: quia falsitatis sunt inuen-
tores: quia diaboli fratres: quia veritatis
destructores: quia puritatis deuatores: quia
odiorum inuentores: quia diaboli iocula-
tores: quia sathanę mediatores: quia dei per-
secutores: quia animarū inuatores: et om-
nium malorū inuentores: mel in ore porta-
tes: et venenū aspidum insanabile in corda
hominū conspuentes. Ecce propter quod
a domino liberari postulare debemus. O
iniqua lingua et dolosa: O iniqua peditio:
O pessima diaboli astutia: O grandis ma-
licia: nō solum per amara verba: sed etiā p
dulcia homines illaqueare procurat: vt se-
cū eos perducatur ad tartara. Nam si homo
ab homine leditur: opprobria: cōtumelias
et iniurias patitur: inimicus reputat ab eo:
credo q me nō diligit: oīno oportet me cu-
stodire ab eo dicit homo: sed si deo place-
re volo: me oportet alteram maxillā sibi
prebere: et totū portare in patiētia: vel ma-
lum pro malo non reddere. Ecce quomodo
ad talia remedium est. Sed si homo beatū
me predicet: et verba adulatiōis nō cogno-
uerit: qd remediū habero potero? Ideo fra-
tres nō solū lingua dolosa est illa: que ma-
la inter fratres cōmittit: sed et illa que adu-
latur. Si quis verbo tamē nō offendit: hic
perfectus est vir. Sed quia nemo perfectus
est: ideo necesse ē vt alī alteri onera por-
tem. Nemo tñ alterius onera portare pōt
nisi q habet charitatē. Sed q charitatē nō
habet: nō solū onera pxiimi portare nō va-
let: sed nec etiam sua. Quid em̄ facere de-
bet qui charitatē nō habet? Ecce statim de
festuca trabem facit: verbū pro facto repu-
tans factum fuisse putat: Et sic dolet: cla-
mat: tristatur: minatur vitā proximo dila-
cerare: et sic consumitur ille qui charitatem
non habet: et onera alterius portare nescit:
mori etiā frequē desiderans: sed mori nō

potest. Hos vero fratres nō sic: s̄ si verbe-
ramini a lingua dolosa: nō turbato aīo: nō
corde inflato: sed humili et tranquillo dicite:
Domine libera animā meā a labijs iniquis
et a lingua dolosa. Sic in homine charitatē
habente excitatur frequentius amor chari-
tatis. Inflamatur etiam cor et ardet: reuiu-
sunt viscera pietatis: et sic clamare non cas-
sant qui tangunt a lingua dolosa: Desistit
in dolore vita mea: et anni mei in gemitib⁹.

De confessione peccatorū: Ser- mo XXX

Scire solent homines fratres cha-
rissimi: De cuncta nouit: apud eū
nec preteritū nec futurum est: omnia
videt: et omnia ponderat: omnia nuda et aper-
ta sunt ei. Quare igitur vult vt cōfiteamur
hominib⁹ peccata nostra que nequiter ges-
simus? Nunquid nō melius est cuncta ma-
la tacere: q ea predicare in tectis? Ecce em̄
quis dicit: peccavi super omnes homines:
Sed si cuncta hominib⁹ predicauero: omni-
bus hominibus peior reputabor a cūctis:
exemploq meo multi multa mala cōmit-
tent. Quomodo ergo cōfiteri debet homo
alterutrū peccata sua? O homo an ignoras
q omnes peccatores sumus? Et si dixerim⁹
q peccatum nō habemus: nos ipsos seduci-
mus: et veritas in nobis nō est. Omnes pec-
camus: omnes cū peccato nascimur: omnes
in peccatis demergimur: etiā infans cuius
est vnus dies vita super terram: Lur ergo
timemus peccata cōfiteri? Tamen opor-
tet cōfiteri deo: quoniam bonus est: et in eter-
num misericordia eius. Vult enim deus q
cōfiteamur: non q ignoret peccata nostra
sed vt diabolus audiat quoniam cōfitemur
et penitet nos peccasse: et peccatis confessis
cum dolore et lachrymis: nō habet amplius
vnde nos incuset. Ecce em̄ fratres diabo-
lus vult vt taceamus: deus vult vt cōfi-
teamur: et cui magis obediendum sit: certe
constat q deo qui salutaria pcepit. Non
em̄ sufficit cessare a malo: nisi peccata que
fecimus cōfiteamur cum dolore. Nec soli
deo sufficit cōfiteri: sed alterutrū pecca-
ta nostra cōfiteri debemus. Non igit tar-
des cōfiteri deo. Non tardes conuerti ad
deum: nec differas de die in diem. Subito
em̄ veniet ira dei: et tempe vindicet destruct
te. O fratres mei qui vsq nunc dormistis:

Ad fratres in heremo

Sermo

XXX

Conuertimini ad deum in toto corde vestro
in ieiunio planctu et fletu. Ecce em̄ quia di-
cit: in toto corde: nos docet propheta: q in
corde est fons penitentię: fletus vero ad ocu-
lum: planctus aut ad os: sed ieiunium ad to-
tum corpus refert. O homo ne tardes con-
uerti ad deū: discute mentē tuam: prospice
singula secreta cordis: p̄sidera anteq ad cō-
fessionē accedat: q cor peccauit mala appetē-
do: ocul⁹ vanitatē vidēdo: os falsitatē dicē-
do: auris mendacia audiendo: manus ver-
bera et homicidia perpetrando: et si nō ope-
re saltem voluntate. Quis se excusare po-
terit: pedes etiā veloces ad malū? Igitur
o fratres mei si exhibuistis membra vestra
seruire immundicię et iniquitati ad iniquita-
tem: illa et nunc exhibete mēbra vestra ser-
uire deo in sanctificatiōe. Primo em̄ cor qd
mala cogitauit et cupiuit: peniteat et dole-
at: et oculus fleat: os sine intermissiōe oret:
aures audiant verbū dei: manus elemosy-
nam porrigant: peregrinos suscipiant: in-
firmos foueant: nudos induant: pedes ve-
niant ad ecclesiā: genua flectant et laborēt:
quia sicut nullū fuit membrū quod peccan-
do deo nō displicuerit: ita nullū sit mēbrū
quod penam nō patiatur condignā. Dedit
em̄ nobis deus membra: vt sibi seruamus
nō mundo. Sed heu fratres: celorū ciues et
domestici dei: facti sunt amatores mundi:
fortius diligentes terrena q celestia: transi-
toria plus q eterna: res suas plus q seipsos.
Non sic fratres mei nō sic: q ecce iam tem-
pus prope est: ecce iam nobis minas. Sur-
gite ergo qui panē doloris comeditis: et ad
ecclesiā pergere festinemus: et fletus pecca-
ta nostra cum dolore cōfiteamur. Sed pri-
mo talis ordo tenendus est: vt peccata p̄-
meditemur: vt proferendo taliter modū et cir-
cumstantiā peccatorū deo et sacerdotib⁹ cō-
fiteamur: vt a pedibus suis nō onerati sed
alleuiati discedere valeamus. Et nolite fra-
tres mei differre cōfiteri peccata vestra: nā
qui vsq ad vltimū diem quadragesimę vt
vite sue distulerit cōfiteri: dat signū q hoc
libet nō facit: Non gratiose: nō puro cor-
de: sed coactus hoc facere videt: sed coacta
seruitia quantū deo vel hominib⁹ placeat
cōsiderate. Non ergo de die in diem diffe-
ramus pandere cordis nostri secreta. Pro-
misit em̄ deus veniā penitenti: sed nō pro-
misit vsq in crastinū differenti. Igitur non

differamus: sed cum ad confessionē accesseris
tu homo vel semina: caue ne rideas: vel
omate incedas: ne fabulas primo pferas:
sed cum humiliato capite et dorso cinere et
cilicio infuso: cōfiteamini alterutrū pecca-
ta vestra. Sed deprecor te o homo vt con-
fiteri nō paueas. Frequenter em̄ diabolus
cor tuum astringit: ne cōfitearis dicens:
Quomodo cōfitebor hec et illa? O homo
quandocunq hoc persenseris: diaboli tem-
ptationē esse non dubites: q cupit te astrin-
gere nequiter: vt in peccatis positus sine
magna temptatiōe semper agas que placi-
ta sunt ei. Nolite ergo timere peccata cōfi-
teri o fratres: nam illud quod per confessio-
nem scio minus scio q illud quod nescio.
Lur cōfiteri times peccata? Peccator est q
audit peccata sicut et tu et fortis maior. Ho-
mo est nihil differt a me: nihil alienum ha-
bet a me. Lur ergo times o homo peccator
hoi peccatori p̄fiteri? Elige quod vis: si nō
p̄fessus lates incōfessus dānaberis. Ad hoc
em̄ deus exigit confessionē vt liberet humi-
lem. Ad hoc damnat nō cōfitemem: vt su-
perbi puniat in eternū. Cōfitemini o fra-
tres mei et nolite differre: ad sacrā messem
confessiōis accedere festinate. Hec est enim
salus animarū: dissipatrix vitiōis: restaura-
trix virtutum: oppugnatrix demonū: pauor
infernī: obstaculum diaboli: angelorū tūm-
ca: ecclesiarū fiducia: salus: dux: baculus:
lumen et spes omnīū fidelium. O sancta at-
q admirabilis confessio: tu obstruis os in-
ferni et aperis paradisi portas. O confessio
sine te iustus iudicatur ingratus: et peccator
mortuus reputabitur. O confessio vita iu-
storum: peccatorū gloria: tu sola necessaria
es peccatori: et nihilominus iustus si q re-
putabit te astringere et frequentare debet.
Nihil deniq remanebit i iudicio quod fue-
rit per cōfessionē purgatum. O cōfessio illi-
bata tanto pondere appensum est: tantūq
valuit apud deum: q homo nouit appen-
dere latroni qui in cruce cōfessus est domi-
ni: crucifixū quantū si fuisset pro dño cruci-
fixus. Ecce quantū profuit brevis cōfessio
peccatoris. Sed nos qui sacerdotes sum⁹:
et vtinam boni simus: caute nobis vigilare
necesse est et solliciti: quatenus sic delin-
quentiū cordibus tanto moderamine ver-
bum timoris et contritionis infigamus: vt
eos nequaquam verbo confessiōis exterre-

Ad cōfessionē quo
deniq

Jacobi. 5

Diabolus cor astringit
ho cōfiteat.

Lud. 35

Confessorij officij

mus: ut sic corda aperiāt q̄ ora nō obstrua-
mus. Sed nec absoluerē debemus etiā cō-
punctum: nisi viderimus p̄fessum. Quoniā
quidē corde credit ad iusticiā: ore autē sit cō-
fessio ad salutē. Qui ergo verbum p̄fessiois
in ore habet et in corde nō habet: aut dolo-
sus est aut van⁹. Qui vero in corde et nō in
ore: aut superbus est aut timidus. Decet
igit̄ sacerdotes esse tales: ut cognoscant et
sciant quā: qualē et quātā infirmatibus ex-
hibere debeant medicinā. Adiuuante dño
deo nostro: qui vivit et regnat in secula seculorum: Amen.

**De fallacia mūdi et eius detesta-
tione propter tria p̄cipue mala
quē in eo sunt: Sermo XXXI**

Acriptū est fratres charissimi q̄ mū-
dum nō diligam⁹: quoniā mūdos
transit et p̄cupiscentia eius. Mūn-
de immūde qui homines illaqueare nō desi-
nis: quiescere nō permittis: rapere oēs ap-
petis: occidere oēs queris. Uē q̄ tibi cre-
dit: beatus qui tibi resistit: sed beator qui
a te illūsus recedit. Mūnde proditor: cun-
cta bona promittis: sed cuncta mala p̄fers.
Promittis vitā sed donas mortē: promit-
tis gaudiū sed largiris merorē: promittis
quietē sed ecce turbatio: promittis florem
sed cito vaneſcit: promittis stare sed cito re-
cedis. Non ergo es diligendus: qm̄ om̄ino
transis: et p̄cupiscentia tua velut fumus eua-
neſcit. Alloquant̄ oēs amatores tui o mūn-
de immūde: quibus aliquādo florē serenif-
simē iuventutis p̄stare voluisti: vitā diu-
turnā: diuitiarū copiam: familiariū abundā-
tiam: pacis amicitia: dicant oēs: loquan-
tur cuncti: surgat venerabilis pater adam
cum om̄ibus filiis suis: et vno ore loquant̄:
vtrū in hac vita gaudiū habuerint sine do-
lore: pacē sine discordia: quietē sine metu:
sanitatē sine infirmitate: lumen sine tene-
bris: panē sine dolore: risum sine fletu. No-
lite igit̄ fratres mūdū diligere: qm̄ transit
et p̄cupiscentia eius. Mūnde immūde: fallax
et proditor. Nunquid nō periculosior es blan-
dus q̄ molestus? Nunquid nō magis timē-
dus es dum allicis q̄ dum spernis? Nun-
quid nō magis odiendus dū diligere dissi-
mulas: q̄ dum odire te ostendis? Mūnde
immūde: in te habitare et nō dolere impossi-
bile est. In te sperare et nō timere vanū est.

In te tua amare et non periclitari impossi-
bile est. O fratres mei nolite ergo eum dili-
gere: qm̄ transit et cōcupiscentia eius. Sed
ecce mūdus transit et nos turbat et amat:
fallit et fidelis reputat: occidit et velut vita
desiderat: flectit et amplectit. Mūnde im-
mūde: et si flores quid facerēt amatores
tui. Sed vere nō flores: et stabilitatē nullā
habes: sed mella tua et dulcedo tua asperi-
tatem habent: iocunditatē falsam: certum
dolorē: incertā leticiā: durum laborē: timi-
dam quietē: rem plenā miserie: et spem bea-
titudinis inanē. Nolite ergo diligere mūn-
dum: q̄ om̄e qd̄ est in mundo aut est p̄cupi-
scentia carnis: aut p̄cupiscentia oculorum:
aut superbia vite. Agamus fratres si possu-
mus hodierna die de singulis. Voluptas
enī carnis dicit quā per modū illicitū miſe-
ra caro appetit: ut gulostas: ebrietas: luxu-
ria: nimia dormitio: et vanus risus. Et quia
caro vicinior est: per vitia eius primū nos
aggredit̄. Abundus enī quāto familiarior
est: tanto periculosior est: et multi per vitia
eius corruunt. Ecce adam per gulam: loth
per ebrietatē: salomō per luxuriā. Ideo fra-
tres gulostati per abstinentiā occurrere fe-
stinanter debemus. Considerate q̄ nō pro-
pter potū sed propter pomū homo p̄mit-
tē mortē inuenit. Esau nō propter gallinam
sed propter lenticulā primatū suū perdi-
dit. Scio enī hoc om̄e genus carnis qd̄ ci-
bo esset visum: māducare p̄cessum esse: be-
liam cibo carnis reſectū legimus: Johan-
nis mirabilē abstinentiā p̄dicamus. Sic
nos facere debemus: sed nō sicut esau lenti-
culę p̄cupiscentia deceptus: Non sicut da-
uid propter aque desiderii reſubens: sicut
rex noster qui nō de carne sed de pane
temptatus: temptatorē superauit teterri-
mū. Magna et admirabilis abstinentię vir-
tus: per quā homines filij dei excelsi efficiū-
tur: per quā vitia expellunt et demones: p̄
quā nō solum animarū salus agit: sed etia
corporū sanitas possidet. Ecce enī fratres:
p̄cupiscentia carnis qualis et quāta est. Ipsa
enī fomentū et mater aliarū voluptatū est:
q̄ bene comedit: libidines carnis frequen-
ter sentit: dormire querit: inde p̄sumptio
pecunię. Nolite ergo fratres diligere mūn-
dum: q̄ in eo sūma p̄cupiscentia est carnis.
Sed quid aliud nisi p̄cupiscentia oculorū?

Ad fratres in heremo

O fratres mei: fecit enī deus nobis oculos
videntes: qui fecit magnalia: ut toto corde
eum laudemus: plorantes si qua mala feci-
mus. Ecce in miseria sumus: et in miserijs
nō ridere sed flere debem⁹. Cum enī nascit̄
puer nō ridet sed plorat. Quare plorat: ni-
si quia voce testatur et consistet plorando: se
ad miseriā deuenisse? Nascuntur enim si-
lii adam ad laborē et dolorē: quia iugū gra-
ue posuit est super filios adam a die exitus
de ventre matris eorū vsq̄ in diem sepultu-
rę eorū. Non igit̄ ridere sed flere debemus:
attendentes et scientes q̄ dñm nunq̄ risisse
sed fleuisse legimus. Sed quō fleamus pec-
cata: quō eleuem⁹ oculos ad montē vnde
veniat auxiliū: audiamus iohannē. Quid
enī dicit: nisi q̄ oē qd̄ est in mūdo est p̄cupi-
scentia oculorū? Cōcupiscentia oculorū dicit:
q̄ per oculos desideria auri et argenti: pos-
sessionum et cunctorum terrenorū intrinse-
cus animę intimantur. Ideo sūme custo-
diendus est oculus: quia ianua cordis est et
nunciū. Nam claude oculū: et voluntas ha-
bendi nō erit: cesset voluntas et ecce infern⁹
claudit̄. Ecce enī fratres quot mala per ocu-
los fiunt: et quot bona per eosdem possunt
adipisci. Si enī dauid oculos clausisset: fe-
minā nō vidisset: adulteriū nō cōmississet.
Si iudas pecuniā nō vidisset: magistrū mi-
nime tradidisset. Et si sodomitę oculos clau-
sissent: iuuenes nō vidissent nec perissent.
Claudamus igitur oculos ne videant va-
nitatē: custodiamus ianuā cordis nostri ne
latro qui quotidie procurat intrare veniat
et cuncta bona valeat depredari. Claude enī
oculū et amittit vitiiū: claude ianuā et latronē
occides: claude oculum et voluntas nō erit
habendi: claude oculū et infernū clauderis
in eternum. Licet tñ multi ceci mali sint: s̄
peiores eos fore nō dubitamus si hec que
mundi sunt viderent. Ipsa enī visio causa
cupiditatis est et principii appetitus. Clau-
damus ergo ianuā: ne mors intrare possit
p̄ fenestras nostras. Quid enī aliud in mū-
do esse legimus: nisi superbiam vite? Su-
perbia cunctarū virtutū nouerca: q̄s te crea-
uit: quis te ad nos misit: quis te ad conuē-
tum diuitiū et pauperū tam mirabiliter in-
trodixit? Scio q̄ deus te nō fecit: nec te ad
nos misit: nec ad p̄uētū monachorū paupe-
rum vel diuitiū introduxit: nec te dum car-
nem assumpsit assumere voluit: sed tua ini-

Sermo XXXI

mica humilitate dignatus est habitare in-
ter bouē et asinū: et subditus esse voluit ma-
ri et ioseph. Quid igit̄ agis inter nos? Nam
te natura nō ostendit qua vno modo gene-
rant: vno modo viuunt et moriunt̄ om̄es.
Quid igit̄ agis inter seruos dei? Quid osten-
dis eis? Cur eos inflas? Cur inflare eos de-
monstras? Hosti q̄ eis eternā vitam p̄sta-
re nō poteris. Quid eis demonstras p̄pter
quod eleuent̄ super astra celorū: cupientes
esse sicut deus: et super eū ascendere vellent
si possent? O superbia nouerca virtutum:
mater vitiorū: porta inferni: magistra erro-
ris: caput diaboli: vitiorum p̄ncipiū: quid
inter homines facis: quid eis promittis q̄
te tñ diligere demonstrat? Ecce amatores
tui tam cito de altitudine cadunt. Ecce enī
nabuchodonosor quē tantū diligere vide-
baris: et tñ te diligebat: tā fortiter te astrin-
xit: ut credere ei faceres q̄ nullus eo maior
esset in orbe: et ecce mox defleſcit et cadit: et
demergit̄ in profundū: et quasi bos feni co-
medit. Ecce quid accidit te diligentib⁹? S̄
te nō amātes de stercore penitus eleuant:
et collocant̄ cum principibus ipsi dñi: soliū
glorię honoris et dignitatis tenētes in sciē-
tia. Eia ergo fratres discite humilitatē ha-
bere: discite superbiam cōculcare: discite et eā
deuitare: velut mortē eā p̄culcare: o q̄ diffi-
cile diuitib⁹: o q̄ penosum: o q̄ meritorium.
Estote igit̄ paupes si vere hūiles esse cupitis.
Nam destructis diuitijs et p̄culcatis: facili-
ter sancta perfectaq̄ humilitas acquir̄: cū
quib⁹ vere poterit habitare. O diuitię dul-
cissime et suauissime hoibus insipientibus
apparetis: s̄ om̄i veneno mortaliore estis
om̄ino. Teneat enī quis sumere poterit:
nisi fuerit aliqua dulcedine copulatus? Sed
cōmixtū dulcedini facilius sumit: Sic enī
q̄ recipit mori. Sic qui diuitias amat dū
cedit̄ videt gustare. Sed ecce mors inter
diuitias latet: hoīem superbū et elatū: diuiti-
tem: inflatū aggredit̄: et aggressus occidit:
et occisus ad infernū perducit. Ecce quantū
profunt nobis diuitię mūdi huius per q̄s
occidimur: per quas mutamur quotidie: p̄
quas insidiamur frequenter: per quas ele-
uamur in vanitatē: p̄ quas veneramur mē-
daciter: per quas aīam superbā ad infernū
diabolus semper expectat p̄ducere. Tollite
ergo fratres mei diuitias ut facilius tolla-
tis superbiam: tollite diuitias et infernus nō

2ad. 11. erit. Date elemosynā et oīa munda dabunt vobis. O fratres mei an ignoratis quod pauperibus nō dare: tulisse ē? Et merito quod potest esurientibus subuenire si nō pascit: meritis vitā extinguit et eos mori permittit. Pudeat et erubescat christianus tollere pauperibus quibus iubemur semper offerre. Ultra oēm iniquitatē est diuitem velle fieri de exiuitate pauperum vel viduarum. Itaque fratres amanda sunt honesta lucra: sed horreant vānosa cōpendia. Nullus audeat inde tollere vbi debeat collecta dispergere. Addendo perdit qui retinendo collegerit: paupertatem potius ad se trahit qui paupertatem se exigentium pecunia non repellit. O fratres mei veniet dies illa: veniet et nō tarda bit: quādo nobis dices: Esuriui et nō dedi: stis mihi manducare: et vltimo dices illis: Ite maledicti in ignē eternū. O fratres si in ignē mittent illi qui nō sunt elargiti: nec quē cū labore lucrati sunt pauperibus donauerūt: quid dices illis qui aliena rapere nō timerūt? Cum diabolo ardent: qui nudum nō induerūt: vbi putamus arduos quod viduas et orphanos spoliauerūt? Nō ergo spoliare debemus pauperes vt denudati abundemus in superbia vite: sed elemosynas dare vt pauperes et humiles simus nō differamus. Sed hec nō solū facere nobis sufficit: sed et proximū etiā ad hec inducere festinemus: dicentes prātes habētibus et terrarum rectoribus quod nō solū elemosynā porrigat: sed et regna sua in pace custodiat: scientes quod remota iusticia regna latrocinia efficiunt. Multi enim sunt rectores: sed pauci iusticie amatores inueniunt. Nam cū questū suū set a socrate ridente: cur sic fortiter rideret? Respondit: Elideo magnos latrones ad suū spendium duci facere paruos. Et alta voce clamasse refert: Quod digniores estis suspēdi qui in cathedris domibus habitatis latrocinia maiora cōmittētes: quod qui in illis cum tremore quotidie demorari videntur. Quapropter fratres nolite rapere: nolite fenerari vt abundetis in superbia vite: Sed diuitie si affluat nolite cor aponere: sed dispergite eas vt humiles sitis: et imitari valeatis illū qui sequētibz se dicit: Venite benedicti patris mei possidete regnum quod vobis paratū est: ab origine mūdi: Amē.

Ad leprosos vt patientiam teneant: Sermo

XXXII

Ratres mei dilectissimi scio quod per-
cussit vos deus et leprosi facti estis
vsq; ad diē mortis vestre: Ideo ob
secro vos in dño nostro iesu chusto cuius p
cioso sanguine redempti estis: vt non des
ciatis in tribulatiōibus quę sunt pro gloria
vestra: scientes quod per carnis afflictionē: mē
tis infirmitatē occidimus. Spūs enim des
cit: dñi misera caro gaudendo quiescit. Er
go si paupertas vigeat: si luctus mestificat:
si stomachus doleat: si pectus vel venter
inflet: si totius corporis dolor vos inquie
tat: si calamitas vos vndiq; vexat: semper
vos letificet in omnibus laboribus et pericu
lis vite huius amor vester in deū et pia pa
tientia et certa spes supernorū. Despiciam
ergo diuitias corde: et erimus locupletes.
Despiciam inimicorū supplicia et erim⁹ sem
per victoriosi. Despiciamus corporis sani
tatem et eternam quietem et sanitatem re
cipiemus. Igitur vobis infirmantibus et
languentibus patientia summe necessaria
est. Nullus enim beatus esse poterit: nullus
celorū ciuis efficiet: nullus amicus dei cōsti
tuit: qui inter mala patiens nō inuentus fue
rit. O patientia tu oīa vincis aduersa: non
colluctando sed sufferendo: nō murmurando
sed in oībus gratias agendo. Ipsa enim
patientia est quę fecem totius voluptatis
abstergit: ipsa quę limpidas aīas deo reddit:
ipsa nauis quę ad portū cunctos suos amato
res pducit. Ipsa est per quā infernus clau
dit: et paradysus aperit suis amatoribus.
Ipsa est per quā oīs et sine qua nullus iu
stificabit. O si graue vobis est quia leprosi
estis: patientiā in cunctis habete. Eleuate
capita vstra: et corde aspiciate vulnera salua
toris nostri in ligno pendētis: penas moriē
tis: precū redimētis: cicatrices resurgētis:
quod aliud videre poterimus nisi caput incli
natū ad vocandū et parandū: cor apertum
ad diligendū: brachia extensa ad amplexā
dum: totū corpus expositū ad redimendū.
Ihec quę sint cogitate vos quod doletis: hec in
statera vestri cordis appendite: vt totus vo
bis sigat in corde: quod pro vobis totus fixus
fuit in cruce. Et quod plura saluator noster p
nobis sustinuit: quod plura patienter porta
uit: Tota enim vita sua plena fuit dolore: et
tandē ad crucē perueniens p passionē ludi
brijs exponit: qui est vere palma victorię.
Spinis coronat: quod spinas peccatorū vērū pūna

Ad fratres in heremo Sermo XXXII XXXIII

gere. Ligat quod sine labore et pena soluit cōpe
ditos. Ligno suspēdit: quod erigit elisos. Ace
to potat fons eterne vite: disciplina cedit:
vulnerat salus: vita moriē. Occidit ad tem
pus vitā mors: vt in perpetuū ad vitā occi
dere mors. Ecce frēs chusti patiētia: ecce
chusti bonitas et clemētia. Et si placet etiā
plura audire: possum⁹ et adhuc plura de chri
sto predicare. Non igitur tedeat vos audire.
Nam si si fatigaremini: vobis nō amplius
predicārē. Cupio enim solari vos et nō trista
ri. Nam si tediū est dicite: si vero gaudium
audite. Ecce enim venit saluator regens si
dera: et sugere voluit vbera. Ipse quod panis
est: esurire voluit: ipse fons sitire: ipse lux dor
mire: ipse quies fatigari: ipse veritas occul
tari: ipse iudex viuorū et mortuorū a morta
li iudice pdemnari: ipse iusticia ab iniustis
iudicari: ipse vnitas mutari. Nihil enī tam
salutiferū nobis est: quod quotidie cogitate quā
ta pro nobis tulit deus et hō. Ecce enim sal
uator passus est: leprosus in cruce factus ē:
patiens factus est nobis relinquēs exemplū
vt sequamini vestigia eius. Quod si feceri
tis: sed cū propheta clamare voce et ope nō
desisteret: Desiciat in dolore vita mea: et an
ni mei in gemitibus. Sed dicetis: Quod gra
ue: o quod inhumanū: o quod forte est inter hoīes
habitare nō posse. Ecce enim separati sumus
ab vrbibus: gentes nos spernūt: parentes
nos odiūt: plāguinei fugiūt: amici nos de
seriūt: separati sumus a castris ac si ex hoī
bus nati nō essemus. O fratres mei atten
dite patiēter et nolite turbari: nam vix est
quod dicat: sed nolo vos ignorare quod legitis.
Ait enim dñs moysi: Habitabit in domo mea
plenus lepra: Cur ergo turbamini si inter
hoīes habitare nō potestis? Nunquid mūdi
ciues hoc prestare nobis potuerūt? Nunquid
domū dei vobis aperire potuerūt? Nunquid
p eorū puerationē efficiemini meliores? An
ignoratis quid dictū fuerit sancto viro an
tonio: Si cupis saluari fuge homines: fuge
mūdū et pompas eius? Cur ergo turbamini si
inter hoīes cōuersari nō potestis? Ecce enim
sanctus iob iustus: sapiēs: diues: rectus et
timēs deū: et tñ leprosus efficiet: tñ nō pque
rit: extra castra profic: ab hoībus despiciet
et deseriet. Ab vxore blasphematur: tñ nō con
querit: nec labijs suis ptra deū mortaliter
locutus est: pñderas aliā vitā cito esse ven

turā. Nō ergo turbemini: sed pñderate quia
propter peccata vestra percussit vos deus: vt
vt examinet vos. Ecce enim maria quia mur
murauit in fratre suū moysen: leprosa ē fa
cta. Azarias rex quod pñsumpsit: leprosus fa
ctus ē: et giesi quod symoniā cōmiserat: et naamā
quod se glorificauit. Tlos etiā quocūq; modo
percussit estis: patiētes estote: et gratulanti
aīo suscipite illam: ne pariter hic et in futu
ro eterna tormēta patiamini. Confortami
ni ergo et nolite timere. Ego vobiscum esse
credidi tertia die pasche: sed quod valentinus
noster migravit a seculo: ppter ea vobiscū
esse nō potui. Sed nūc fractis argenteis va
sis de bonis ecclesie hiponēsis: vobis in ne
cessitatibus et pro captiuis puidere volui.
Consolet aut nos deus qui suos solat in
oīni tribulatiōe: Amē.

**De detestatione ebrietatis: cum
terribilis casus enarratione: Ser
mo**

XXXIII

On miremini fratres charissimi si
hodie ter sermonē deo auxiliante
pfecero. Accidit hodie terribilis ca
sus vt oīes audistis: propter quē non so
lum ad ecclesiā hiponēsem oīes antiquio
res habere volui: sed etiā oīes fēminas et
infantes in vñū pgregari pcepī. Quibus
pgregatis cū dolore et anxietate vobis enar
rare intēdor: an quod pater in plebe: quid acci
dit pñclarissimo cui nostro hiponēsi cyril
lo. Ecce enim vt scitis potens erat inter nos
opere et sermone: et fere pñlectus ab oīib⁹.
Filiū vt scitis habebat et eum vniciū possi
debat: et quia vnicius erat eum superflue di
ligebat et supra deū. Ideo superfluo amo
re inebriat⁹: filiū corrigere negligebat: dās
etiā potestatem faciendi oīia quę placita
essent illi. O dolosa libertas: O grandis si
lior perditio: o paternus amor mortifer⁹.
Ecce filios se dicunt diligere: quos iugula
ri procurant. Dicunt eos amare: quibus tā
suspendia parant. Dicunt patres filios se
nutrire: sed ecce iam pater et filius ambo in
foueā cadunt. Quare pater cū filio cadit in
foueā: nisi quia pñ cecus est: quod malus: et quod
salutem suā et filiorū suorū videtur negligere?
Quo et quomōdo pater hec neglexit: nisi
quando filio libertatē donauit: quando eū
corrigere neglexit: quando virgē pepercit:
quando ei semper serenā faciē demonstra
uit? Cupitis audire nunc quōdo pater et filius

in fouea cadunt. Licet enim scitis: tñ q: ne-
cesse est vt vos qdñ viuatis timeatis: ideo
que hodie facta sunt iterū dicere nō erube-
sco. Ecce enim cyrilus vester filium habebat
vt scitis quem corrigere negligebat: et luxu-
riose viuēdo psumpsit partem bonorū suo-
rum: sed ecce hodie ebrietate perpeffus ma-
trem pregnantē nequiter oppressit: sororem
violare voluit: patrem occidit: et duas soro-
res vulnerauit ad mortē. Magna diabo-
li dñatio: patrē quem post deū reuereri de-
bebat occidit: matrē a q̄ portabat p̄gnantē
oppressit: sorores quas tenerrime diligere
debebat voluit violare: et duas vulnerauit

ad mortē. Dolorosa ebrietas oīm malo-
rum mater: omnis luxurię soror: omnis super-
bię pater. Ebrietas tu mentē cecās: iudi-
cio recto cares: p̄siliū nullū habes: blādis
dēmō es: venenū dulce es: p̄cni suauē es.
Ebrietas nūq̄d nō p te inflat stomach⁹?
Nūquid nō per te putrescit anhelitus?
Nūquid nō oculos cecās? Nūquid nō cū-
cta mēbra debilitas? Nūquid nō mortē
acceleras? Nūquid nō burfam euacuas?
Nūquid nō dominiū recipis ab hominē?
Nūquid bestialē et irrationabilē te dilige-
tem tecū ducis? Ebrietas: discant te dili-
gentes agnoscere: discant te deuotare: itēz
discāt te deuotare: discāt te velut mortē ef-
fugere: qm̄ qui te dilexerit: regnū dei nō cō-

sequetur. Ergo o fideles abstinete et nolite
inebriari vino. Non enim sufficit abstinere:
sed abstinentes alios abstinere doceatis.

Docentes quomodo loth inebriatus cum
filiabus iacuit. Samson etiā vino repletus
per meretricē inimicis tradit. Audite fide-

les: audite esaiam dicentē: Eū qui cōsurgi-
tis mane ad ebrietatē sectandā et potandū
vsq̄ ad vespē ut in vino estuetis. In ve-
teri etiā lege p̄ceptū erat: q̄ sacerdotes
cum ingrederent templum ministrare do-
mino: omīno nō vinum biberent. Si ergo
hoc erat dum templū tantū ingrederent:

et quid nos miseri facere debem⁹? Q̄ plū-
res sunt ex vobis qui prius tabernā vīstāt
q̄ templū: prius corpus reficiūt q̄ animā:
prius dēmōnē sequunt q̄ deum. O fideles
nō fideles: quid vobis cū vino? Nūquid
vinū factum est vt deficiatis maledicentes
nomē dñi? Abstinete ergo a superfluo po-
tu ne rebelles efficiamini. Qdñ enim adam
abstinuit: tamdiu obediēs fuit: tādñ bo-

nus: sanctus et iustus pmanst. Sic et belias
tamdiu miracula fecit: qdñ pane et aqua re-
fectus est: sed postq̄ carnes comedit: et vi-
num bibit in saturitate: miracula nō legi-
fecisse. Eia ergo fideles: casum superi⁹ assi-
gnatum inter cetera considerantes deum
timete: et timentes eum seruiēter rogate
vt ab his et ab omnibus malis liberet nos
semper: Amen.

De duobus generibus hominū
mundum derelinquentiū: qui in
sancto Loth et vxore sua designan-
tur: Sermo XXXIII

Edistis fratres charissimi: q̄ loth et
nepos abraę inter pessimos sodo-
mitas et gomorreos sancte et iuste

moratus est. Quas ciuitates volēs subuer-
tere dñs: ad seruū suū loth angelos misit
vt cum malis nō periret. Qui cū exiret: di-
xerunt ei angeli: Salua aiam tuā. Quorū ve-
ro loth q: retro respexit: mox mutata est in-
statuā salis. Igī fratres mei quecūq̄ scri-
pta sunt: ad nostrā doctrinā scripta sunt:

vt inde fructū aliquē capiam⁹. In loth enī
et vxore sua: duo genera hominū designant:

scilicet mundū derelinquentiū: quorū vnū
perfecte deseruit: aliud quoq̄ tepide: et respi-
ciendo retro venit ad mortē. Sodoma q̄
que cecitas vel muta vel asperitas interpre-
tatur: mūdus est in quo sunt hoīes muti et
ceci: ad quos mittunt sancti angeli: et sancti
p̄dicatores: vt dicāt: Salua aiam tuā: et in
monte te saluū fac. Fugere enī sodomā qd
aliud est q̄ incendiū libidinis: luxurię su-
perbię et auaricię fugere: Quibus et p̄cipi-
mur nō retro respicere: quia victor mūdī et
montē sanctę religiōis ingressus: nō debet
retro respicere. Quare? Quia melius esset
viam veritatis nō agnoscere: q̄ post agni-
tam retro abire. Quid est dicere: nisi q̄ me-
lius esset q̄ i vita seculari et laicali māssset:
q̄ postmodū solitariā vitā desereret? Apo-
statare enī nequā est: mortale est: cū dāna-
tione semper viuere est. Tales enī semine et
vxori loth comparant: q: morientes: retro
aspicientes: puerunt in statuā salis. Loth

p̄cipit vt in montē se saluū faciat: p̄ quez
p̄templatiua vita designat. Tu vero homo
ascende in montē penitentię: ascende i mō-
tem diuine p̄templatiōis. In hunc montē
te saluū fac: in hunc montē volando trans-
miga sicut passer: et ibidē salua aiam tuam

et ibidē salua aiam tuam

Ad fratres in heremo

Sermo XXXIII XXXV

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte:
deo nō sunt accepta que faciūt: et simonī cy-
reneo: quē iudei angariauerūt vt crucē chri-
sti portaret: optime comparāt. Ecce enī si
mon crucē portat cū dolore: q: nō libenter
portat: angariāt: sed non morat in ea: ideo
nō p̄fuerādo fugit: et sine fructu a cruce re-
cedit: q: nihil boni dicat: nisi vsq̄ ad mortē
in bono perseueret. Sic et nos crucifigam⁹

curis et seculi dignitate denudatus. Sic enim
fecit gloriosus ille adolescēs nathanael: de
quo legi. Ait enim: Magister quid faciā vt
habeā vitam eternā? Lui dñs: Si vis ad
vitam ingredi: serua mandata. Lui adole-
scens: Quę sunt mandata? Lui dñs: Dili-
ges dñm deū tuū ex toto corde tuo: nō ho-
miciū facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furū: Non falsum testimoniū dices:
Honora patrē tuū et matrē tuam: et primū
tuū sicut teipsum. Hęc oīa ad tuā vitā per-
tinent. Lui dixit adolescēs: Dñe hęc omnia
custodiū a iuuentute mea: qd mihi deest?
Lui dñs: Si vis p̄fect⁹ esse vende oīa q̄ ha-
bes et da paupib⁹: et sequere me. Et secutus
est iesum adolescēs ille: et nunq̄ retro post-
modū respiciēs: reliq̄t patrē et matrē et vxo-
rem: filios et sorores et aiam suā. Tunc pri-
dens adolescens montē dei ascendit: sodo-
mā et gomorrā reliquit: incendiū libidinis
fugit: curā seculi suffocauit: et montē sūmę
p̄templatiōis ascendēs: emit i agro thesau-
rum absconditū: charū eum tenens in vita
sua. Similiter hoc idē fecit petrus: qñ vo-
luntarie oīa deseruit: oīa relinquēs et secur⁹
est iesum. Sic et maria illa lazari soror cum
lazarō fratre suo et maria virgine prudētis-
sima: qñ omnia vendiderūt et p̄ciū ante pe-
des ap̄loz posuerūt. Sic et belie facere pla-
cuit: et iohāni zacharię filio: qñ heremū in-
trauerūt. Sic et paulus cū antonio: qñ an-
tis multis heremū colueit. Sic et frēs mei
qui sanctorū patrū vitā et exempla imitari et
sequi voluerūt. Nūquid nos etiā hoc idē
optamus? Etenī in seculo sumus: semp tñ
vt incepim⁹ vobiscū i solitudine esse deside-
ramus: et ostendimus opere qñ ep̄ali eccle-
sia grati non fuimus. Eia ergo fratres pro
deo iugo dei submissi estis: vt sublata licen-
tia peccandi catena obedientię in propost-
to bono retinere possitis. S; attendite fra-
tres mei et leticia cordis mei: q̄ nihil p̄ficiat
bene operari ex coactiōe nisi ex voluntate li-
bera faciatis. Qui enī bene faciunt coacte

cordia festinos: in aduersis firmos: in prosperis humiles et cautos: et quibus dignitatis sublimatos seipso agnoscat: et caueat ne suos inferiores despiciat. Decet etiam iudices sapientes esse: et in lege doctissimos: ne dicere valeant tanquam legem sanctam ignorantibus bonum malum et malum bonum. Decet etiam iudices plus deum timere quam alii homines: plus de salute animarum curare quam corporis: plus honoris dei quam maris plena diligere. Sed vobis o iudices: vobis in eternum et ultra: quod non est in vobis veritas: non misericordia: non pietas: non iusticia: nec scientia dei in vobis potest inueniri. Quid enim inter vos regnat? Avaricia: mendacium: clamor: aparitia: peruersio sacre legis: dicentes malum bonum: bonum malum. Ecce acceptio personarum. Non enim veritas in vobis. Diminute sunt a vobis veritates. O patres pauperum: o vere non patres sed paterdones. Quare non patres? Quia vbi per vos opimunt: nec est qui misereatur pupillis dei: si diues locutus fuerit mor tacuistis: causas suas usque ad nubes produxistis. O iudices scientia et iusticia mundi amatores: attendite quid agitis. Nam scientia mundi pleni estis: et ipsa moriemini. Quis est enim scientia mundi: nisi thesaurum congregare: lucrum terrenum acquirere: decipere proximum: metiri: iurare: iusticia cauere: puertere: et similia in cunctis agere? Ista enim est sapientia huius mundi. In istis fere quasi tota vestra vita consistit: et ideo attendite qui iudicatis terram: quod sapientia huius mundi stulticia est apud deum. Sed dicitis: O episcopo hanc scientiam non amamus: furtum non comitemus: proximum non decipimus nec offendimus. Quare? Quia nihil aliud recipimus: nisi quantum nobis donare voluerit. Ego autem dico vobis: quantum fecistis quantum facere potuistis. Non plus vobis fuit datum: ideo non plus recepistis. Quantum potuistis fecistis. Leues causas magnas fecistis. Nam et si vi non rapuistis: et proximum in via non depredati fuistis: latrones tamen esse potestis. Latro enim timet malum: et vbi non potest non facit: et tamen latro est. Deus enim cor interrogat et non manum. Lupus enim frequenter venit ad ouilem et querit rapere oues: querit lacerare: querit et deuorare: Vigilat tamen pastores: latrant canes: et sic lupus timendo fugit. Nunquid non tamen lupus non esse dicimus? Absit. Sic et vos facitis quantum potestis: si plura possetis plura faceretis. Eia igitur o iudices attendite

te ne cum falsis iudicibus susanne confundamini. Suscitabit enim dominus spiritum daniel: et ponet spiritum eius et sapientiam pueri sui danielis in mentem alicuius iuuenis: et sicut fecit in susanne iudicibus confundet omnes falsos testes cum iudicibus: et tunc scient quid prodixerit sibi sua scientia. Considerate ergo o iudices terre quid per os meum scribam: deus loquatur. Aut enim: Censitabo populum meum: et iudices et vias eorum: et cogitationes eorum reddam eis. Quod horrendum est incidere in manus domini. Quod ista ultio: o quanta miseria malis erit in die nouissimo. Expellentur enim mali mercatores: falsi iudices de domo domini: exulabunt a domo dei: expellentur a paradiso: et ibunt in locum ubi semper erit fletus et stridor dentium. Ideo attendite ad consilium meum: aperite cordis portas: Surgite qui dormistis: legite Esaiam prophetam: sequimini eum: non cras sed hodie: non tamen hodie sed et nunc. Aut enim propheta: Derelinquat impius viam suam: et vir iniquus cogitationes suas et reuertatur ad dominum: et miserebitur eius quod misericors est. Currite iudices ne iudicemini ad patrem misericordie: grante veniam: reddite quod recepistis illicite. Quare veniam: quoniam prope est oibus inuocantibus eum in veritate. Ipse est qui sanat peritros corde et humiles spiritu: et corde tribulatos saluabit. Ambulate dum lucem habetis: dum dies est. Ecce o iudices venit iam noster: qui venit iam mors in qua non erit licitum ambulare. Cogitate quid estis: qui ituri estis. Parates enim vbi predicat mortui: sepultura clamat: infernus ululat: demones expectant: sacerdotes predicant: quod superbis terra et cinis. Unde dicitur: Quod deus non agnouisti: dum iuxta tumulos patrum tuorum transis: scias quod mortui clamant: Terra es: et in terram ibis. Homines enim fueris sicut et vos diuitias possidendo. Vbi modo ipsi sunt: sic et nos erimus. Vbi superbia eorum: vbi scientia: vbi cathedra magistratus: vbi honor discipulorum: vbi indumentum serico et pelle decorata: cinis et puluis: o iudex quid es et quid eris considera. Non ergo tardes puerti ad deum: et ne differas de die in diem. Subito enim venit ira eius: quod iuxta est dies perditionis: et adesse quidem necesse est et festinat tempora. Nemo ex vobis tamen desperet: nemo diffidat de dei misericordia. Sed attendite quod nulla culpa tam magna est: quae non habeat veniam. Et ne aliquis desperet: maria illa peccatrice: et ne aliquis desperet: maria illa peccatrice: et ne aliquis desperet: maria illa peccatrice:

Nulla culpa tam magna est quod non habeat veniam

Ad fratres in heremo

Sermo XXXVI

dominam luxuriam: vane glorie matrem: sororem marthe et lazari in exemplum assumite: quae postmodum apostolorum apostola meruit nuncupari: Adiuuet autem nos ipse deus et homo qui pro nobis natus et mori dignatus est: Amen.

Ad presbyteros suos malam vitam eorum reprehendens: Sermo XXXVI

Fratres charissimi ut nouit charitas vestra: oportet manum mundam esse quae polluti vasis maculas debet purgare: ne polluta deterius possit contaminare cum sordida sordidum tractat. Propterea sacerdotes altissimi dei vobis dicuntur: Abundamini qui fertis vasa domini. Vos enim estis qui vasa domini ferre debetis: quibus datum est nosse mysteria regni dei: Vos estis sal terre: lux mundi: lucerna accensa: ciuitas in monte posita: columna templi: lignum scientiae in medio paradisi posita: patroni et rectores terre: angelorum et paradisi ciues: prophetarum filii: patriarcharum cognati: apostolorum successores. Abundamini ergo ut digne cum patribus ferre possitis vasa domini. Vasa enim non solum aurea et argentea: sed etiam illa pro quibus redimendos dominus mori dignatus est. Propterea attendat charitas vestra quales esse debetis: ut digne vasa domini portare possitis. Aut enim apostolus: Oportet episcopum sine crimine esse: tanquam dei dispensatorium: non proteruum: non iracundum: non violentum: non percussorem: non turpis lucrum appetitorem. Iste autem non solum ego episcopus seruare debeo: sed et vos vna mecum deo auxiliante seruare debetis per oia sine crimine sicut episcopi. Ita iubet esse presbyter: id est irreprehensibilis: ut non querat reprobes: non diuitias: non honores: ne secularis dicatur. Non enim debet quod animarum curam gerit transire de domo in domum: non frequenter foris cum rusticis: non mercantias acquirere: non comatres procurare: non ligonizare: non tabernaculum intrare: non discurre: nisi necessitate compellatur. Sic enim vasa domini digne portare poterunt. Sed si prauum fuerit: quod dominus auertat: quod poterit auferre malum de medio ouium: si in delicto similiter similis corruerit vel maior: Non enim talis dispensator dicitur: sed potius dissipator. Aliud est enim dispensator: et aliud dominus. Dispensator enim seruus est. Non enim licet dispensatori per-

cutere seruos: non occidere: non iracundiam portare: quod dominus eius humilis: benignus et misericors est. Non ergo licet dispensatori furiosum esse. Nihil enim feridius: nihil odiosius: nihil leuius: nihil turpius in pastore furiositate. Attendat igitur pastor: attendat et dispensator: quid legimus? Seruus dei non oportet rixari: sed humilem ad omnem esse: patientem: doctorem: in mansuetudine erudientem eos qui prae moueat. Discat ergo pastores si offenduntur: patientes esse. Et ut ego patientiam merear: oportet presbyteros etiam non solum abstinere a rixis sed ab ebrietate cauere. Non enim licet clerico extra horam bibere: vel aliquid manducare: vel de domo in domum transire et prandium vel cenam ordinare. Attendite presbyteri mei: attendite: et si veritate dico nolite turbari. Nam valde despiciuntur clerici qui sepe vocatus ad prandium non recusant: etiam necessitate aliqua compelluntur. Sepe enim in cena vel prandio vbi magna existit multitudo: rixae et ebrietates nascuntur: et ea quae sunt opera carnis. Ideo summe cauere debet clericus ne extra domum suam vel episcopi praedere audeat: vel in eadem etiam audeat secularibus preparare. Quid enim aliud habere debemus: nisi quod turpis lucrum appetitores non sumus? Omne enim lucrum remotum a presbyteris esse debet. Nam non seculi sed eorum qui dei sunt negotiatores sumus: seculares ad nos venire non possunt: nunquid vultis intelligere? Absit. Sermo. Dicitur enim nescire audire voluistis: et dimisso deum doctore volui habere vos: si ut bonos vos esse audiat: si ut veritatem loquendo vestram misericordiam intelligat. Quid enim est? Dicitur: Pastores sumus. Ego autem dico quod pastores estis: et verum est quod dicitis. Sed quod pastores vel quales dicere non audeo: quod sit vobiscum medax. Quos pectoris sumus? Quos in peccatis nati et concepti sumus? Quos in peccatis viuimus? Expedit tamen ut verum dicam: quod episcopus sum: quod pastor sum: quod pro vobis animam ponere paratus sum. Tacere igitur non debeo: quod licet pectoris sum: animam tamen pro vestra salute ponere iam decreui: iam me parauit: verum tamen dicam: et omne quod verum est a quocumque dictum a deo est: a patre et filio et spiritu sancto est: dicere expedit non occultare. Nam si verum tacerem: essem vobis sicut in cunctis: quod nolo. Si ergo de me cum quod contra me? Nunquid fortunatus vel avarus cum suis insidias? Nam quod verum eis dixi: ideo in heremo insidias mihi posuisti: volentes me comprehendere et occidere: et tamen de me libere

Sancti

rauit. Libenter tñ suscepisse martyriū: et etiā p veritate mori sp parat sum. Audi te ergo rebelles: Audite lupi rapaces: Audite vos derisores. Veniat etiā ille sanctus ezechiel q portā clausam viderat in domo dñi: surgat t vobis aperiat visionē quā viderit palpaui. Dic dic o sancte ezechiel: dic presbyter meis. Ait sibi dñs: Fili hoīs ppheta de pastorib' isrl: dicis ad eos: Eū pastorib' q pascebāt semetipsos. Nōne greges pascunt a pastorib'? Lac comedebāt t lana operiebamini: qd crassum erat occidebatis: gregē autē meū nō pascebat. Quod infirmū erat nō solidastis: t qd egrosum erat non sanastis: Quod confractū est non alligastis: t quod abiectum est non reduxistis: t quod perierat non quesistis: sed cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Et disperse sunt oues meę. Sz ego sup pastores: requirā gregē meū de manu eorū. Ecce quō de vob querit dñs: qz nō estis pastores s lupi rapaces: qz oīa quasi q facitis ppter lucrū facitis. Non solū q ecclesiarū sunt greges: s t q mūdanoz. Ecce enī discutiāmus mentē: pquirā veritatē. Nunqd missam cantare: nunqd baptizare: nunqd mortuū sepelire sine precio vel pmissiōe dignamini? Nunqd nō citius mortē diuitū q corpis salutē desideratis videre? Ecce quō lupi estis: ecce quō oī symonia infecti estis. Sacerdotes qd agimus: qd sumus: cur tñ dormimus? Ecce latro semel furat: semel se nō pxiū tollit vel rapit: s si caput blasphemat: verberat: furtū imponit: t tanq latro iudicat ad mortē. Sacerdotes mei: si sen' i laico crimē iudicat: si ppter h mori debet t pdenat ad mortē: qd de vob erit in die nouissimo? Quid de nob faceret mūdus: si sup nos potestatem haberet? Quapropter tenete iusticiā: nolite lucrū facere: s habentes victū t vestitū pnti p oīa esse debet. Sz q celebrat vel predicat vel baptizat: vt inde lucrū acqrat: bonis celestib' de facto se priuat. Ecce enī romani principes q tum necesse eis fuerat d diuitijs suis tñ recipiebāt: aliud quoq paupibus erogabāt: iusticiā mirabilē pseruabāt in cūctis: ppter q t alia bona q faciebāt t obseruari volebant: meruēt magnifico imperio sublimari: t tmeri a cūctis in orbe. Ecce enī pagani erāt: t stultissimū putabāt p deo colere crucifixum: t tñ deū suū timebāt: Et nos q nomē

Augustini

christi in fronte portam: qd aliud q symonia t latrocinia quotidie pcuramus? Ego etiā infidelis erā: t nō solū a carthaginēsb' s a romanis acutissim' reputabar a cūctis. Lopsiosa turba circūdabat frequēter: t me transire videntes et audientes manū orū suo ponebant: ciuem romanū tribunorū caput me fecerāt: et vxorē pontiani filiā mihi equalē parauerāt. Audeo enī dicere: audeo hoc asserere in nullo me mutātū fuisse: oīa ptemnēs: cuncta quę promiserant spernēs: diuitias abhorrens: ciuitatē caute relinquēs: fugiens mediolanū: vxorē non querens: cogitans nihil peius habere q cōfortiū mulierū t societate. Hec oīa seruus iniquitātū mearū facere nolebā: qui tamē nunc seruus christi ea quę diximus t maiora temptor habere frequēter. Hos autē fratres qui in pugna semper sumus: licet temptemur ad mūdū redire: vxorari: negociari: delicate viuere: cathedrā etiā ascendere: caueamus ne cū mundo damnemur. Vos enī estis dñi excelsi: in quoz synagoga deo deoz stare desiderat. Vos estis ei' vicarij: qz vicē ei' gerit. Vos estis filij excelsi oēs: qbus dat potestas ligādī atq soluedī: aperiendī etiā celū t infernū claudendī. Eia q sacerdotes dei excelsi: aperite aures cordis vst: Quiescite iā agere puerile: discite bñ facere: pascite oues verbo t exemplo: nolite eis celū claudere. Clauditis dñi nō corrigitis: clauditis dum male viuere ostenditis. Oculis sitis ceco: et pes claudō. Tunc enī oculus estis ceco: cū eius tenebras effugatis ignorātię. Et pes est claudō: qñ viā veritatis demonstrat: vel qñ fidē eorū roboratis. Sed si fidē vestrā pro vobis roborare nescitis: quō alioz fidē roborare poteritis? Et ideo attendite nec turbemini si veritatē dico vob. Scio enī t bene scio q vob amara ē veritas. Quare: nisi qz si veritatē dico nō creditis mihi t in melius etiā nō mutamini? Amara ē veritas: t q eā amat vel predicat: sepe replent amaritudie t dolore. Tacere tñ nō audeo: nec vobis placere intendō: qz si hominibus malis placere: seruus dei nō esse. Vultis vt placeā: desideratis vt diligā: tamē nō vultis vt corrigam. Obsecro tñ vos vt vitā emendetis: pculcates auariciā: despicientes luxuriā: vitates superbiā: symoniā odientes: paupes amātes: pompas huius seculi renuentes: t pro

Ad fratres in beremo

nobis intercedentes: sine intermissiōe orātes: vt t ego vna vobiscū vasa dñi digne p gratiā merear portare. Et si qd de me murmurauerit: sciat q de patre epō murmurauerit: parcat illi t oret pro eo.

Sacerdotes se debeant exhibere sicut dei ministros: t cauere ne dona sanctispiritus vendere p curent: Patientiam quoq t castitatem seruare: Ac de fornicatiōis detestatiōe: Sermo XXXVII

Ratres charissimi sicut actus apostolorū narrat historia: apostatante iuda a sortio apostolorū: diuina p uidentia ad structurā ecclesie puidens: fuit aploz: beatū matthiā vocauit ad apstati. Et sicut suscepit matthias principatū t surrexit loco iude: sic etiā nos suscepim' principatū in ecclesia dei: t per gratiā suā suos ministros facere voluit: t i palatio suo nos pstituit: t elegit vt essem' gēs scā: pps dei: sal terre: lux mūdī: t angelici homines abloz. Ministri etiā dei sum' t serui. Serui enī dicūt si q ad oculū seruīūt: s q voluntati dñi in oibus fideliter obediūt: t tunc in tantā familiaritatē dñi mouent: q nō amplius serui sed amici vocant. Ideo tota mente nos exhibeamus in multa tribulatione: in scientia: in charitate nō ficta: in vigilis: in carceribus t plagis: in verbo veritatis. Et sic nihil habentes: oīa christum possidendo simus possidentes. Hec est enī beatorum vita: Hec est sacerdotum salus. Hec est seruorum dei requies. Hec est amicorum eius voluntas. Hec est enī sanctificatio nostra: vt in oibus exhibeamus nosmetipsos sic dei ministros i multa paciētia: i tribulatione: i necessitate: i castitate: in abstinentia: in sciētia: in suauitate: i charitate nō ficta: in verbo veritatis: nemini dantes vllā offensionē: vt nō vituperet ministeriū nostrū. Christi enī serui sumus. Tunc christianorū ministeriū vituperat: seruī nra despiciūt: qñ ea q christi sunt despiciunt: t opere adimplere negligimus. Sz vobis frēs mei vobis: qz falsum nomē christi portam: falsum nomē dei gerimus: qz ope nō adimplem' qd adimplere debem'. Discutiā sacerdotē mētē nostrā: t sciam' si serui christi sumus. Sciam' enī qd facere debeam' ne serui inutiles simus. Quid enī? Ecce nihil

Sermo XXXVII

aliud nisi q exhibeam' nosmetipsos sicut dei ministros in mltā paciētia. Sz vobis q nullā paciētiā habere videmur: Nā pauperes esse debem': qz mēbra christi sumus t ministri dei. Sz si paupias aggredim': vel aliq corporis necessitate turbamur t affligimur: dona sanctispiritus vendere pcuramus. Sacerdotes mei nolite h malū facere: sed memēte q gratis accepistis: t ideo gratis reddite: ne cū simone mago dānemini: cui dixit petr': Pecunia tua tecū sit in pditionē. Qui etiā pciū recipit de sacramētis: giezita est t plenus lepra. Nā cū helisens mūdasset naamā principē syrie in iordane a lepra: rediēs naaman obtulit pphete multa munera: s ille noluit recipere. Qui cū recessisset: locutus ē ei giezī discipulus pphete petēs pncipi syrie munera. Quib' acceptis ppheta oīa p spm nouit: t videns eū redarguit pcuriēs eū lepra. Sic etiā pcuriuntur oēs q p sacramētis pecuniā petūt. Sz dice tis: Nunqd nō scriptura dicit: Qui altari seruit de altari viuat? Sacerdotes h qd dicitis oīo negare nō audeo: s sciatis q de' intuet corda hominū. Nam si sacramētū dare distuleris: etiā si fueris oī paupate vallat' nō pastor es: nō minister christi es: s mercator. Nō igit petas: nō etiā tñ p baptismo recipias si cū de simone pīre nō velis: Nā factō pacto: sacramētū vēdidisti: t saluatōrē tuū pdidisti cū iuda. Spontanea t sincera voluntate porrige sacramēta: nihil petendo: nihil expectādo: nihil de pmissioe considerādo: s si tibi dat iuste recipis: iuste possidere potes. Admēto tñ q paupē vitā sacerdos gerere debet: t ideo si supbiā habet: si magno bñficio gaudet: ptervictū t vestitū: qd supest paupib' dare si differat: qz oīa pauperū s. Verbi autē illud qd negare nō debet fidelis: Qui altari seruit de altari viuat: vix oīo est: qz nō licet sacerdotib' manib' opari: ligonizare: ferrū fabricare: t similia. Hoc autē ppter reuerentiā t tārī sacramēti dignitatē: Illud autē magis ad seculares q ad sacerdotes ptnet: ne ipsi sacerdotes dei fame pereant vel nuditate: ideo dignū est vt q altari seruit de altari viuat. Si militer frēs q sacramētū emit: vel ecclesiā vel pbenas: vel ecclesiarum introitus: vel seculari potentia hoc pro se procurauit: sciat q cum giezī et iuda iā damnatus est: iam leprosus factus est: iam de templo dñi

Job. 10. expellendus est. Quare sic? Quia qd nō in-
trat p ostiū in ouile s̄ ascendit aliūde: fur ē &
latro. Ideo reprehendendus ē: qz emētes &
Matt. 21. vendētes dñs eicit de templo: Repellēd⁹
Numeri. 5. est: qz leprosi eici iubent. Non intrat per
ostiū ad ecclesiā: qd p laicalem portā intrat.
Non em̄ laicis spiritalia dona tradita sunt
s̄ dñi vicariis. Vicarij dñi sūt: qd vicē aplo-
rū tenēt. Castella autē & villas suas laici dis-
pensent: bona autē hiponēsis ecclesie vigi-
lanter attendāt ne tangāt. Diuites em̄ ra-
ro vel nunq̄ pauperibus sacerdotibus pre-
bendas procurāt: & si procurāt nō dei amore
pcurāt: s̄ vt cū vxore & familia de bonis ec-
clesie gaudere valeant. Et ideo sciat sacer-
dos qd timore vel amore defraudari a diui-
te se pmittit: qd impunitus nō remanebit: &
si nō in presenti: saltē in futuro igne eterno
nō carebit. Redeam⁹ igit ad propositū fra-
tres: & sciamus quō poterimus nos exhibe-
re sicut dei ministros. Lupitis em̄ scire. Ec-
ce si perfectiōes veniunt: nō deficiamus:
sed patientiā habeam⁹. Si necessitas pau-
pertatis pringat: nō desperemus sed in do-
mino p̄sidamus. Si blasphemamur: nō re-
spōdeam⁹ s̄ parcam⁹. Si collapbis vel ala-
pis cedimur: aliā partem parare nō differa-
mus. Si verbo vel murmure percutimur:
taceamus. Si occidimur: gaudēter ad mor-
tem pergamus. Quare? Quia nō est seru⁹
maior dño suo. Si em̄ me psecuti sūt: & vos
persequēt̄ ait dñs. Ita em̄ patientia orna-
ri debemus: si ministri christi esse optam⁹.
Sed quid aliud: nisi qd in castitate nosmet-
ipsos exhibere debemus? Hec est illa virt⁹
Jacobi. 2. sine qua quis est factus oīm reus. Hec est il-
la virt⁹: quę nos deo cōmendat: q̄ nos an-
gelos facit: quę nos super ethera volando
pducit. Hec est illa virt⁹: sine qua vasa dñi
ferre nō possum⁹. Hec est illa sancta virt⁹:
Ep̄. 5. quā astringere nō docet ap̄s: Fornicatio &
om̄is immūditia nō nominet̄ in vobis: ne
mens vestra colloquijs malis possit corrū-
pi. Ideo fratres attendite: qd nō solū a vo-
bis remouenda est fornicatio: sed etiā oīs
suspicio falsa. Nō decet clericū cum mulie-
ribus sedere vel fabulari vel domum eius
frequentare: ne suspicio mala inde progre-
diat̄. Qd viliis oīs miser & pusillanimis re-
putat̄ clericus: qui frequenter cum mulieri-
bus cōuersat̄. Insuper valde est & inexter-
tus: qd amicitias mulierū procurat. Et ideo

vos qui estis lux mundi & ciuitas in monte
situata: sic famā vestrā custodire debetis:
vt nō erubescāt de detractoribus laudato-
res. Attendite etiā fratres: attendite qd di-
cit ap̄s: Fornicatio et immūditia. Fornicatio
em̄ est naturalis mulierū cōcubitus:
s̄ illicitus. Fornicatio est cū meretrice age-
re. Mulier siue adultera siue p̄cubina mere-
tur vocatur. Fornicatio em̄ ideo clericis in-
terdicta: quia cū simus ministri dñi: mēbra
meretricis nō efficiamur. Qd turpe est cle-
ricū a meretrice duci captiū. Qui em̄ ad-
heret meretrici: vnū corpus efficit. Et ideo
scire debemus qd malū est fornicari. Nam si
coniugiū sacerdotibus prohibet̄: quanto
magis crimen fornicatiōis in nobis estima-
bitur. Ecce em̄ fratres: laicis cōiugatis ad
tempus abstinere p̄cipitur vt vacent ora-
tioni: & sacerdotes quos corpus dñi p̄sacra-
re oī die oportet: cōcubinas in domo te-
nere non erubescunt. Ecce quomodo vasa
vestra possidere i sanctificatiōe sciatis. Sci-
tis em̄ fratres: qd die quadā dauid venit ad
achimelech sacerdotē: & ait dauid esurīes:
Da mihi aliquid cibi. Et respōdit: Non ha-
beo panes laicales ad manus: sed tantum
panē sanctū: & ideo dic mihi o dauid: sunt
mundi pueri tui a mulieribus: & ait: Sunt
ab heri & nudasteri. Et sic dedit sacerdos
eis sanctificantū panē. Si ergo interroga-
uit sacerdos: vtrū serui dauid mūdi essent
propter panes propositiōis accipiendos:
quid facere nos debemus miseri sacerdo-
tes propter corpus dñi accipiendū? Fra-
tres mei: sic & sacerdotes paganorū dum of-
ferre debēt dñs suis incensa: ab oīni malo
vt possunt abstinēt. Ecce ego iam episcop⁹
hipponēsis erā: & cū quibusdā seruis chri-
sti ad ethiopiā perrexi vt eis sanctū christi
euangelij predicarē: & vidimus ibi multos
homines ac mulieres capita nō habentes
s̄ oculos grossos fixos i pectore: cetera mē-
bra equalia nobis habētes. Inter quos sa-
cerdotes eorū vidimus vxoratos: tantē tñ
abstinētię erāt: qd licet vxores sacerdotes
oēs haberēt: nunq̄ tamē nisi semel in anno
eas tāgere volebāt: qd die ab oī sacrificio ab-
stinebāt. Vidim⁹ & i inferiorib⁹ p̄tib⁹ ethio-
pię hoīes vnū oculū tñ in frōte habētes:
quorū sacerdotes a puerfationib⁹ hominū
fugebāt: ab oīni libidine carnis se abstine-
bāt: & in septimana in qua dñs suis thura

Ad fratres in heremo

Sermo XXXVIII

offerre debebant: ab oīni labe carnis absti-
nebant se: nihil fumebāt nisi metretā aque
per dñe: & sic p̄tenti manentes digne sacrifi-
ciū dñs suis offerebāt. Qd grandis christia-
noꝝ miseria. Ecce pagani doctores fidelij
facti sunt: & p̄ctōres & meretrices p̄cesserūt
fideles in regno dei. Non ergo sic fr̄es: non
sic: dñm nō tantū diligamus ore sed opere
& veritate. Tunc veri eius ministri erimus
si sobrie: si iuste: si caste vixerimus: Qui est
benedictus in secula: Amen.

De sacre scripture in gentibus p̄-
conis cū exhortatiōe ad diligētē
ipsius lectione: Sermo XXXVIII

Exo. 30. A Criptū ē fr̄es charissimī qd moyses
posuit in tabernaculo labrū gneuz
in qd lauarent aarō & filij eius cū in-
gredierent̄ sancta sanctorū. Ideo attendite
qz quicqd sub lege antiqua in templo dei
efficiebat: aliquid futurū p̄signabat: qd
in ecclesia nostra sub figura tegebatur: sicut
ait ap̄s: Quicqd scripta sunt ad nostram
doctrinā scripta sunt. Nō em̄ sancti patres
curassent tor & tanta scriptis memorię com-
mendare: nisi vt alios legentes: alios p̄ ex-
empla edificarent. Legite ergo fratres mei
Matt. 15. scripturā sacrā: legite eam ne ceci sitis & du-
ces cecorū. Legite sacrā scripturā in qua qd
tenendū: & quid fugiendū sit plene inuenie-
tis. Legite eā qz oīni melle dulcor: oīni pa-
ne suauior: oīni vino hilarior inueniē. Ap-
prehendite eā & inuenietis quō deus deorū
sit longitudo propter eternitatē: quō sit la-
tutudo p̄pter charitatē: quō sit sublimitas
propter maiestatem: quō sit profundū p̄pter
sapientię imensitatē. Querite scripturā sa-
crā & inuenietis quō iste de⁹ deorū natus
de maria v̄gine & hō fact⁹ nos amat vt cha-
ritas: quō nouit vt veritas: quomō sedet
vt equitas: quō dñat vt maiestas. Legite
scripturā sacrā & inuenietis quō nazarenus
ille iesus regit vt principij: quō tuc̄ vt sa-
lus: quō opat̄ vt virt⁹: quō reuelat̄ vt lux:
quō assistit vt pietas. Et ideo o fratres mei
q̄diu in hac infirma et vana vita fuerim⁹:
hanc sapientiā discere & sapere tora mente
curemus. Quid em̄ hō sine littera reputat̄?
Quid em̄ est? Nunqd nō pecus vel hedus:
Nunqd nō bos vel asin⁹? Nunqd nō equ⁹
vel mulus: qbus nō est intellect⁹? Eia igit
fr̄es mei qd pastores rōnalis ouis nūcupami

ni: festinate rapere nō sophismata pagano-
rū: nō carmina poetarū: nō fallacias philo-
sophorū: de qbus doctores & auditores red-
dituri sunt rationē: s̄ illā dulcissimā sapien-
tiā sapiētiarū: q̄ hereditas dei & filiorū eius
chara possessio nūcupat̄. Hec est illa doctri-
na sup oīa diligēda: quā prophete p̄dixe-
runt: quā patriarche diuinitus hauserunt:
quā dei filius postq̄ in terris visus & cū ho-
minib⁹ cōuersatus est aperuit & declarauit:
& qd tenendū & quid vitandū est aperitissī-
me demonstrauit: & p̄ suos ap̄s nos ipsam
docēdo illustrauit. Hec est qd docet nos ama-
re celestia & terrena despiciere. Hec ē mater
fidelij quę quotidie docet nos quō creda-
mus deū esse oīpotentē: quō ipsum videbi-
mus in sede maiestatis veniēte: quō bonis
bona & malis mala tribuētē videbim⁹. Hec
ē lucerna pedū nostrorū: & via salutis nostre
in qua instruiamur: quō p̄mo deū sup oīa de-
ligamus: quō aīam nostrā postmodū sicut
qd propinquius: quō postmodū aīam p̄ri-
mi: quō postmodū corp⁹ p̄pui: quō post-
modū p̄rimi velut nostrū diligam⁹. Iste ē
em̄ p̄fect⁹ modus: deū: nos & proximū dili-
gendī. Hec est illa sacra sapiētia q̄ ex ore al-
tissimi p̄dit: philosophis: sophistis: astro-
logis: curiosis ac dialecticis abscondita: s̄
grossis & rudibus piscatorib⁹ reuelata. Nū-
qd non & hodie etiā solū paruulis reuelat̄:
hec est oīni sapiētiarū & doctrinarū magi-
stra & dñia: quę etiā nos docet exterius blā-
dos: & interi⁹ fraudulētos cognoscere. Hec
est scientia scientiarū: angelorū serculū: ar-
changelorū pulmentū: ap̄orū glia: patriar-
charū fiducia: prophetarū spes: martyrum co-
rona: v̄ginū fortitudo: mōachorū resectio:
ep̄orū vacatio: sacerdotū cellariū: puerorū
p̄ncipiū: viduarū doctrina: cōiugatorū pul-
chritudo: mortuorū resurrectio: viuētiū
sempiterna protectio. Hec est p̄ quā fide or-
namur: spe p̄firmamur & charitate roborā-
mur. Hec est quā q̄ inuenerit inueniet vitā
& hauriet salutē a dño. Hec est labrū vel pel-
uis quā moyses posuit in tabernaculo: in
quo lauarent aarō & filij eius cum ingrede-
rent̄ sancta sanctorū. S̄ dices. Quid p̄ magnū
sacerdotē aaron intelligere debemus? Dico
em̄ vob fr̄es: qd p̄ aaron sūmū sacerdotē in-
telligere debem⁹: & p̄ filios eius alios sacer-
dotes minores: p̄ labrū gneuz legē dñi itelli-
go: i qd oēs tā magni sacerdotes q̄ pui su-

Atas sacro-
dos seruanda
f
des sine capite
Ariopio

Sancti

Augustini

dere debent et legendo et docendo et ope adimplendo: per misericordiam corporis: compunctionem intellamus: qua mundari debemus: ut ad sancta sanctorum: id est ad secreta dei et sanctarum scripturarum penetranda: per purificationem digni inueniamur. Et ideo fratres mei attendite et considerate quod vos parati habemus: in quo oportet mentis seditionem abluere: et mundiciam mentis in eo preparare. Ecce enim lex sancta et scriptura immaculata parata est: ut vir tutibus decoreremur. Sed vos nobis: quod debemus esse exemplum correctionis: et ecce iam sumus exemplum erroris. Unde hoc: nisi quia ceteri sumus et idiotae ignorant legem: et eam legere fastidimus: et tamen cathedram tenere et aliam curam gerere quotidie procuramus?

Quid mirum si non subleuat delinquentes? Quid mirum si dux cecorum est? Ecce legem dei contulauit: desuper ea ut morietur. Sed quid dilexit: quod procurauit: quod toto affectu percipuit? Propter rem vel cubinam caute tenere: equos velut milites in stabulo possidere: canes pro venatione nutrire: accipitres custodire: et tamen velut equus et mulus quibus non est intellectus aut

per honorari in cenis: et ab hominibus vocari rabbi. Ecce quod cadit sacerdos: ecce quomodo viuit. Sed et si cadit quod sibi columna videbatur in templo: quantomagis populus

peribit? Si deus in angelis suis reperit prauiatatem: quantomagis in his qui habitant domos luteas et qui terrenum habent fundamentum?

Discite ergo legem sacerdotes: ne surdo maledicatis. Tunc surdo maledicatis: qui per seculum propter ignorantiam dare nesciunt. Tunc ceco ostenduntur ponitis: qui falsa pro veris ostendunt. Itaque fratres nolite iam pigrescere: sed legite scripturam. Discite ea filii: sepe eam legite: quod lenior oleo: sublimior auro: argenteo purior.

Hec est quae precipue in deum puocat: et deum diligere inuitat: corda illuminat: linguam purificat: scientiam probat: animam sanctificat: si dem perfortat: diabolum reicit: peccatum spernit: animas frigidas calefacit: lumen scientiae ostendit: tenebras ignorantiae expellit: tristitiam seculi extringuit: letitiam spiritus sancti accendit: sitiendi potum tribuit. Hec est scriptura sancta: lex nostra immaculata: quae de insipientibus sapientes facit: primos de nouissimis ponit: magnos de minimis efficit: nobiles de ignobilibus commutat: naturam frenat: prohibet leuitatem: temperat dolorem: perfert spei: coronat

senem: docet iuuenem: mitigat dedignantes: instruit errantes: sanat egros: roborat infirmos: viuos facit sensatos: metis stabilitatem donat: excitat somnolentos: ociosos incit: pigros incitat: credentibus gratiam dat: reges humiliat: humiles exaltat: rectas vias indicat: elemosinam imperat. Hec est scientia scientiarum quae sapientiam dat: gloriam exaltat: honorem multiplicat: humilitatem: charitatem: lenitatem: obedientiam et mansuetudinem docet: et intellectus bonus est omnibus beneficiis et diligentibus deum. Hec est quae abstinentiam: castitatem: largitatem et voluntariam paupertatem persequatur. Postremo doctrinam omnibus: felicitatem: suauitatem: gaudia: stabilitatem cordis: sobrietatem corporis: compunctionem mentis: veram humilitatem donat: charitatem fraternam implet: et timorem domini accendit. Propter hoc fratres mei qui hanc sapientiam diligite: et diligenter legem implet: maxime vocabitis in regno celorum: et principatum ecclesie possidebit: et omnia et munera copiosa recipiet in die nouissimo. Amen.

De vita solitaria et contemplatiua: Sermo XXXIX

De vobis fratres et charitas cum si de vobis non deficiat. Pax vobis fratres qui electi estis ante mundi constitutionem in hac vasta solitudine: ut sitis cum be-

lia: paulo: hilarione: antonio et iohanne sancti et immaculati in conspectu dei. Pax vobis qui non estis generis abiecti sed electi: non venale sed regale sacerdotium: non gens obstinata sed sancta: non populus perditionis sed acquisitionis. Pax vobis qui non peruersationem hominum sed angelorum in siluis et nemoribus adamatis. Pax vobis et vera apostolorum charitas: tanquam nihil habentes et omnia possidentes. Pax vobis fratres mei et filii mei dilectissimi: quos quotidie in christo parturio in visceribus charitatis. Pax vobis illa in qua christi: quae exuperat omnem sensum: custodiat ut optamus corda nostra et intelligentias nostras. Pax vobis fratres qui seculum calcastis: mundum despectistis: non laudem mundi vobis nunc adamastis: risum hominum fugistis: ut scitis agminibus angelicis colloquiis vacare possitis. Pax vobis quos in filios et fratres elegi: ut cōsortes et participes vos habeamus in temptationibus meis. Ad hanc autem vitam iuxta apostolicam formam viuere volentes non me elegistis: sed ego elegi vos. Segregavi

Ad fratres in heremo

vos a seculo isto maligno: et eduxi vos per singula heremi loca: per speluncas et cellas: ut velut apostoli ipsi modico pretenti pabulo demoretis. Stemus ergo hic fratres in bello pugnares quotidie cum antiquo serpente. Stemus fortes in bello restringentes et precingentes lumbos nostros: tenentesque lucernas ardentes charitatis: iusticie: pacis et tranquillitatis. Ad hec enim non me elegistis: sed ego elegi vos: et posui vos in vineam penitentie: quam quicumque dissipare presumpserit: mordebit eum terribilissimus inferni coluber. Hec est vinea illa fertilis: quam plantavi anno gratis mee trigessimotertio velut seruus dei noe: quam cupimus tota mente deo duce sanctis exemplis: et sanctorum documentis ornare: et ornata taliter custodire ut a nemine transeuntium possit vindemia:

ne: nec aper de silua possit eam exterminare: nec alieni possint diripere labores eius et fructum. Hec est illa vinea quam plantavi velut paterfamilias: quare sepe paupertatis: charitatis: obedientie et castitatis: ut a simpliciario charissimo viro didici circūdedi: ad quam velut paterfamilias exiens primo mane: vos produxi in oparios: ut afferatis fructum quinqueagesimum: sexagesimum et centesimum secundum abundantiam glorie plenitudinis christi. Hec est illa religio immaculata: cuius sanctitas per totum orbem terrarum diuulgata: quorum peruersatio a cunctis miratur: quorum vita non solum a christianis: sed a iudeis et paganis potius angelica quam humana reputatur.

Hec est illa amenissima paradisus: quam deus a principio plantauerat: in qua posuit gratiam et donum meritis matris mee hominem ut operaretur virtutem patientie: eruditionem doctrinam: corporis castitatem: assiduitatem precum: confessionem delictorum: abundantiam lacrymarum. Hec est illa paradisus: de qua exeunt flumina sapientie et veritatis: prouidentie et castitatis: in qua deus delectatur sicut in omnibus diuitiis. Hec est illa norma apostolica: virga directionis et equitatis: quae tempore apostolice predicationis sumpsit exordium: in qua anima una et cor unum erat in domino: nec deus eorum quae possidebant aliquid suum esse dicebant: sed omnia erant communia: et distribuebant singulis prout cuique opus erat. Nunquid non et nos fratres mei sic vobis ad mortem viuere promissum? Hec est ergo religio apostolica et a mundo corde et corpore segregata:

ta: quae percutit duces moab: interficit satrapas et tyrannos iherusalem: et egyptiorum hydropocritas vulnerauit ad mortem. Hec est vinea serui dei noe: in medio paradisi situata: quam christi sanguine redempta et irrigata: quam sarabaitarum princeps: hereticorum pastores velut aper de silua tempore illorum magnorum monachorum et heremitarum pauli videlicet et antonii destruere conuersus: cuius sepe comburere: cuius gyrum lapideum supplantare: cuius fructus vitis et flores incidere: cuius planicie virtutum zizania seminare et replere conuersus: sed dei virtute circūdata minime potuerunt. Ad hanc autem vineam fratres mei vos conduxi: et operarios vos feci meos: ut laborantes usque ad finem: dignum fructum recipiatis in tempore suo. Ad hanc non me elegistis: ut supradiximus fratres: sed ego elegi vos: sed post annum factus sum episcopus non tamen vos relinques. Sed compellus inter gentes habitare: monasterium presbyterorum et clericorum ordinavi: intraui domum episcoporum: ut communiter cum eis viuere sicut et vobiscum antea vixeramus. Non igitur me elegistis: sed ego elegi vos. A quo fratres mei maxime hoc dictum sit et scitis: a domino dictum est: et discipulis domini dictum est: veritatem non timemus illis: sed etiam nobis dictum est: quos vocauit in partem sollicitudinis et glorie eorum: Sicut dignatus est vocare per gratiam et participes nos fecit exhortationis: sic et vos. Delicatus est enim qui vult uti parte: et administrationem partis dissimulat ex rata merito se priuat honore: qui bonorem affectat sine honore. Vobis ergo qui pastores estis tamen animarum vestrarum loquitur pastor bonus: qui tertia die ut audistis animam suam posuit pro ouibus suis dicens: Non me elegistis: sed ego elegi vos: non istam tamen desertam habitationem deserendo: sed de virtute in virtute procedendo fructum afferentes: et fructus vester maneat. In his quattuor fratres mei attendere debemus: scilicet dignitatem: officium: cautelam et persistentiam. Dignitatem: quod dicitur: elegi vos. Officium: ut erat. Cautelam: ut fructus afferat. Persistentiam: quia fructus vester maneat. Est ergo dignitas in electione: officium in fatigatione: cautela in fructificatione: et persistentia etiam in fructificatione. Abagnum est enim quod elegit qui non fallit dum elegit. Abaius est quod dei est opus ad quod elegit. Sed maximum quod inter electos prelegit.

Sermo XXXIX

ta: quae percutit duces moab: interficit satrapas et tyrannos iherusalem: et egyptiorum hydropocritas vulnerauit ad mortem. Hec est vinea serui dei noe: in medio paradisi situata: quam christi sanguine redempta et irrigata: quam sarabaitarum princeps: hereticorum pastores velut aper de silua tempore illorum magnorum monachorum et heremitarum pauli videlicet et antonii destruere conuersus: cuius sepe comburere: cuius gyrum lapideum supplantare: cuius fructus vitis et flores incidere: cuius planicie virtutum zizania seminare et replere conuersus: sed dei virtute circūdata minime potuerunt. Ad hanc autem vineam fratres mei vos conduxi: et operarios vos feci meos: ut laborantes usque ad finem: dignum fructum recipiatis in tempore suo. Ad hanc non me elegistis: ut supradiximus fratres: sed ego elegi vos: sed post annum factus sum episcopus non tamen vos relinques. Sed compellus inter gentes habitare: monasterium presbyterorum et clericorum ordinavi: intraui domum episcoporum: ut communiter cum eis viuere sicut et vobiscum antea vixeramus. Non igitur me elegistis: sed ego elegi vos. A quo fratres mei maxime hoc dictum sit et scitis: a domino dictum est: et discipulis domini dictum est: veritatem non timemus illis: sed etiam nobis dictum est: quos vocauit in partem sollicitudinis et glorie eorum: Sicut dignatus est vocare per gratiam et participes nos fecit exhortationis: sic et vos. Delicatus est enim qui vult uti parte: et administrationem partis dissimulat ex rata merito se priuat honore: qui bonorem affectat sine honore. Vobis ergo qui pastores estis tamen animarum vestrarum loquitur pastor bonus: qui tertia die ut audistis animam suam posuit pro ouibus suis dicens: Non me elegistis: sed ego elegi vos: non istam tamen desertam habitationem deserendo: sed de virtute in virtute procedendo fructum afferentes: et fructus vester maneat. In his quattuor fratres mei attendere debemus: scilicet dignitatem: officium: cautelam et persistentiam. Dignitatem: quod dicitur: elegi vos. Officium: ut erat. Cautelam: ut fructus afferat. Persistentiam: quia fructus vester maneat. Est ergo dignitas in electione: officium in fatigatione: cautela in fructificatione: et persistentia etiam in fructificatione. Abagnum est enim quod elegit qui non fallit dum elegit. Abaius est quod dei est opus ad quod elegit. Sed maximum quod inter electos prelegit.

f 2

Sancti

Augustini

cere: ut sic elegit vos d mudo et adduxit vos ad hanc singularem apostolicam vitam et societatem: sic vos iuuat ut edatis super mensam in regno patris sui. Pensate tamen fratres mei quod diu vixerimus: in periculo grandi positi sumus. Ideo de bonis suis nemo addat: sed cogitet sicut dicit apostolus: quod cum quis existimat se stare caueat ne cadat. Nunquid fratres mei non lucifer sic decoratus cecidit? Nunquid non etiam petrus? Aut quod inter discipulos christi sto familiarior iuda: et quod de se confidendo: nec in bono perseverando permansit: cecidit et crepuit: et mortuus est. Rogate igitur fratres illi sine cuius voluntate folium arboris non mouetur: ut usque in finem taliter vos in hac solitudine regat et dirigat: ut eatis et fructum afferatis: et fructus vester maneat. Amen. Non turbemini fratres dilectissimi si compello vos vinum bibere: et panem tritici cum blatis butyro mixtis sibi comedere. Nam hodierna die credimus filium hominis resurrexisse a mortuis. Luc. 15. ideo gaudere et epulari oportet: quia frater noster mortuus fuerat et reuixit: perierat et inuentus est. Ad mensam ergo accedentes cum gaudio epulemini: quoniam ego sum iacob pater vester.

De obseruatione clericorum: Ser. XL

Udistic in mensa fratres charissimi qui liter dominus precepit seruo suo abrahe: ut tolleretur filium suum: quem super cuncta terrena diligebat: isaac: et offerret eum super vnum montium quem monstrauerit sibi dominus: quem dicitur nonnulli illi esse montem caluarie: in quo crucifixus fuit ille deus et homo. Series historiarum nuper simpliciter intellecta: primo edificat obedientie filios: fidelis eius sermo viuus et efficax: et penetrabilior omni gladio accipite. Sed de modo et virtute obedientie aliquid vobis nunc dicendum est. Nam sicut obedientia est liber: sic hilariter: sic et velociter. Obedientia enim sine mora esse debet. Non placeat deo morosa et disceptatrix obedientia: quod quidem cum precipitur querit cur: quare quod bene precipiat. Istius obedientie exquisitum nobis hodierna die exemplum proponitur. Abrahā pater noster: sic enim dicit sener: fidelis et prima credendi via. Sanctus igitur pater abrahā et prima obedientie norma: et forma vere obedientie apud omnes esse credatur. Ecce fratres precepit ei deus filium immolare: Sed quem filium? Audi et obstupescere quod audis: filium dilectum: filium primogenitum: filium magnę promissionis: filium magnę generationis. Dictum enim

fuerat abrahā: In isaac vocabitur tibi semen tuum: et in ipso erit semen tuum sicut stellas celi: et sicut harena maris in extrema tua senectute. Centenarius enim erat abrahā dum genuit isaac de sara sterili uxore propria: de agar ancilla hismaele sagittarii: mirabiliter promissum suscepit: mirabiliter susceptum religiose educavit: Inter hec tamen non tradidit abrahā: nec nec murmurauit: nec bestituit: nec faciem turbauit: imo tanquam pater exurgens pia crudelitate in filium se armavit: ut mori obediret. Attēdite vos filii obedientie: qui vortis fecistis et professionem. Et de o tu frater et fac similiter. hec semper adimplere cogita: hoc semper facie letitia fac et viues: et erit semen tuum benedictum ultra semine abrahę. Uerū quid maius nescio murmurat: quid affectuosius susurrat vox ista in auribus nostris: licet hec tempore tanto ante nos scripta sint: que sunt per allegoriam dicta? Discutiamus ergo folia vineę: ut fructum inueniamus spiritualis intelligentie: tanquam sub cortice nucleum: tanquam sub palea granum: tanquam sub terra thesaurum. Uerū ut hodiernę christi solennitati satisficiamus: consideremus vtrum ea que dicta sunt de tpe abrahę: inclinare possim ad me augustinum patrem vestrum. Temptemus super hoc aliquid dicere ad dei laudem: et ad nostram aliqualem edificationem. Sed sicut hebreos abrahā sub tribus temporibus tria sortitus est nomina. Primo dictus est illam: quod idem sonat quod excelsus: cum adhuc esset in chaldeę terra et in cognatione sua in domo patris sui. Ascendens autem in terram chanaan ad vocacionem dei: dictus est abrahā: quod interpretatur pater excelsus. Tandem in circūcisionis sue tempore tunc dictus est abrahā: hoc est pater multarum gentium. Attendatis fratres et vos in patrem vestrum: Nam primo vocatus sum excelsus philosophus. Eram enim inter omnes magnos nominatissimus: et liberalium artium sagacissimus indagator. Excelsus inquam erat celsitudine scientie que inflat: non charitatis que edificat. Nam cedrum odoriferum vocabant me romani principes: folijs abundanter: sed non habebam fructum. Excelsus eram et impius super omnes coetaneos meos: elatus et superexaltatus super cedros lybani. Et ecce accessit ad me mater pietate plena: predicatio sancti viri episcopi: vita et exempla sanctorum patrum pauli et

Ad fratres in heremo

Sermo XL

antonij et simpliciani: et cum his omnibus vocem dominum fringentis cedros comminuit cedrum lybani et hostia preparata ad victimam in odorem suauitatis: Et sic factus sum pater excelsus. Deinde ad africanam ueni: mecum ducens decem et nouem ex fratribus meis simul uiuentes in palacio sancto: et cupientes separari a seculo: sanctus pater valerius cupiens esse particeps fructuum et orationum: locum istum secretum in quo nunc sumus nobis donauit: et multi nostrum viderunt. Sed loco isto edificato in christi nomine et sanctę trinitatis pontifex hipponensis factus sum: et vocatus sum pater excelsus multorum. Predicantes enim fratres mei sicut vocant pastores gregis: ita et patres plebis pro cura et pia sollicitudine: et tunc factus sum sicut oliua fructifera in domo dei. Presules enim oliue comparantur propter vim olei triplicem. Nam oleum primo illuminat: pascit et fessa membra fouet. Sic et presules illuminare debent verbo: pascere exemplo et fouere egentes temporalis beneficii. Ego enim fratres non dico me hoc facere: studeo tamen sacra scriptura exponere: turrim dauidicam clypeis fortissimis munire: munitam declarare: et declarata ordinare. Nam quid per turrim dauidicam: nisi sanctorum ecclesia intelligitur? Et sic iam ab ortu et occasu: ab aquilone et austro viget nostra doctrina et expositio. Non tamen a me sed de domino dei procedit: et sic non solum pater gentium dico: sed etiam vritis abundans in lateribus domus dei. Cuius domus sunt latera legentes et orantes et piugati legentium et orantium et piugantium. Nam vobis qui estis legentes et orantes abundanter propinauimus doctrinam: quibus disciplinam apostolicam tradidi. Et iugatis poculum vite etiam propinauimus. Et vobis tamen propinavi vinum seruoris: charitatis et equitatis: Illis vero pacem et patientiam donauimus. Reuertamur ergo ad historiam preteritam: que insinuat nobis tria: scilicet disciplinam regularem: progressum et exitum. Dicit enim nobis dominus: Tolle filium tuum: quasi dicat dominus: Tu quod monachus es: tolle filium tuum isaac: quod interpretatur risus: hoc est tua propria voluntatem tolle: in cuius executione homo ridet et delectatur. Et hec est prima oblatio quam homo debet deo reddere et offerre super vnum montem quem monstrat nobis deus. Nam multa genera montium demonstrat nobis dominus. Sed de quatuor nobis mediator dei et hominum homo christus iesus mons dicitur: qui erit in nouis

simis diebus mons domus domini in vertice montium. Et iterum: Ab omni deo mons pinguis et coagulatus. Porro de hoc monte descendit ros et vnguentum pro barba aaron. Quod est de christi plenitudine vnguentum recipere possumus. Apostoli etiam fratres dicunt montes: quia fundamenta eius scilicet ecclesie in montibus sanctis. Angeli nunquid non et ipsi montes dicuntur excelsi? Porro iesus qui mons dicitur sedes in monte thabor: sermone discipulis facit: enumerans septem beatitudines spiritus. Quod fratres attendite quod sit impedimentum: quod graue dispendium inferat sanctę religioni superfluitas et abundantia rerum: quod longe magis legimus in libro nostre cognitionis quam possumus explicare sermonibus. Nunquid non sodomitarum peccatum fuisse legitur abundantia panis et superbia vite? Nunquid non angeli videntes se abundare in pulchritudine et sapientia superbientes ceciderunt? Nunquid non et patres nostri quasi ratione eadem expulsi sunt de paradiso? Nunquid non et mundus submersus fuit: quando abundantes et in suis abundantibus deum non cognoscentes perierunt? Nunquid non egyptii abundantes iracundia pleni facti sunt et submersi? Nunquid non propter abundantiam idola terre facta sunt? Nunquid non amalech quia abundabat: id est inuidia plenus destituit in manu saul? Nunquid non tempore dauid multa milia interfecti sunt? Nunquid non saul abundans superbus efficitur et efficitur? Nunquid non herodes ascalonita iugulatur? Nunquid non herodes tetrarcha speras in sua abundantia populo satisfacere: qui credebat iohannem esse sanctum et iustum: ipsum tamen de collauit? Cogitate fratres quod recepit holoseruus: quod cesar: quod nero: quod valerianus: quod antoninus: quod detrusus: quod iulianus? Quid ergo valuit cesari et neroni abundantia? Quid assuero pecunia? Quid antiocho simulata et palliata presentia? Colamus ergo christum pauperem in presenti ut simus diuites in futuro. Colamus enim diuitiarum superbia et luxuria est. Amen ergo o fratres summam christi et apostolorum paupertatem: ne in nostra sancta religionem mutet color optimus: et dispergantur lapides sanctuarij nostri. Sane enim fratres mei ex collatione aliarum paupertatum: commendatio paupertatis voluntarie plenius inter nos relucet. Sunt enim quatuor genera pauperum: Prima est infelicitas: secunda est pau-

pertas cupiditatis: tertia paupertas superfluitatis: quarta dolositas: quinta paupertas voluntatis. Prima habet mendicus: secunda habet avarus: tertia habet prodigus: quarta est paries dealbat: quinta habet vir copeditus. Prima est flagellus: secunda est venenosa: tertia est venenosa: quarta est venenosa: quinta edificium. Prima est miseria: quia cruciat: secunda est venenosa: quia necat: tertia est ventosa: quia inflat: quarta dolosa: quia dissimulat: quinta gloriosa: quia coronat. Nec mirum si christianus amator sobrietatis: sobrietate spiritus comedat: cum epicurus preceptor voluptatis eam commendauerit dicens: *felix paupertas est si leta est.*

Sup hanc propriam voluntatem offert homo deuotus: quod precipue sit in professione obediendi. Sequitur fratres: Stravit abraha asinum: duos pueros secum ducens. Isaac vero ligna cedrina portabat: abraha autem ignem et gladium. Venientes autem ad montem ligauit isaac ligna ponit: et scita a patre dei voluntate: non aperuit os suum. Et extendens manum abraha: audiuit. Ne extendas manum super puerum: sed pro isaac tolle artem vni de cunctis tuis melioribus: quem inter spinas tibi parauit. Attendamus nunc fratres: nam quid per asinum nisi carnem nostram intelligo: quem velut asinus domada est virga: onere et pabulo et cinere et cilicio? Caro domada est: ne impinguata: incrassata et dilatata recalcitret: velut asinus qui cum domino velut catellus ludere voluit. Duo namque pueri sunt quique hominis sensus: quos tamen duos dicimus: quia ad usum et ad executionem eorum duo intra membrorum mancipata sunt. Nam et ego velut abraha in vobis et canonicis nostris:

ne caro luxuriat: et ne mors per fenestras intrat: duobus pueris vos sociati paupertati scilicet et orationi: quibus mediaturibus quique sensus corporis extinguere poteritis. Nam per hoc preterita mala obliuiscemur: cogitationes male non ascendent in corda vestra: affectio cognatorum non regnabit in vobis. Hec enim sunt que quotidie monachos cribant sicut triticum. Isti sunt mordaces curae: qui sanctum viri propositum eneruauerunt. Inter has vir sanctus coquit et cruciatur. Hec sunt monachorum mulce mordaces et mortales: qui perdunt suauitatem vnguenti. Hec sunt volatilia que comedunt frumentum in anima seminatam. Eos autem fratres dum hec in corda

Eccl. 10.

Matth. 13.

vestra ascendit: recurrite ad orationem vel ad operis occupationes: ne vos serpentine mulce deglutiat. Nunquid non sic fecit sanctus pater antonius? Qui cum epistolas a charis suis in seculo moratibus receperat: nullam legere voluit: sed receptas in ignem proiecit dicens: *Charte fallaces estis: etiam plenam mendaciam: comburo vos: ne comburamini a vobis.* Sequitur fratres: Ligauit isaac. Sic et vos ligamini in hac solitudine tam fortiter ut consuetudines vite secularis ignoretis: et suauitatem sancte religionis capiat. Placeat vobis somni sobrietas: mentis tranquillitas: corporis mundicia: mortis severitas: et cuncta salutis expectatio. Soluitur isaac et locunde ad matrem reuertitur in bethleem. Sic et vos vertamini soluti ad matrem hierusalem. Cum ergo illic peruenisset: dabit refrigerium sedem: quietis beatitudinem: et luminis claritatem.

De obseruantia ieiunij quadragesimalis. Sermo XLI

Ubi ieiunaueris vnge caput tuum: et faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans. Ieiunantis officium est: in cinere et cilicio sedere: sordidas vestes non tenere: carnem macerare: faciem attenuare: in pallore permanere: non ipsam lauari: non ad mensam opulentam accedere: non conuiuia et festa visitare: non capite inclinato incedere: sed elemosinas dare: castitatem seruare: iuste sancte et pie viuere: ut christi sanctam resurrectionem expectans gloriemur. Hec autem omnia facite: non ut videamini ab hominibus: sed tamen ab illo qui cuncta videt in abscondito. Sed si pringeret quod fumus ieiuniorum spargeretur inter homines: statim faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans. Tria enim fratres ponunt nobis hodie: scilicet ieiunare: faciem lauari: et caput vngere. Hec tria sunt in quibus tota vita nostra consistere debet. Que sunt ista fratres nisi declinare a malo et facere bonum et totum quod habes deo tribuere? Ecce quicquid pertinet nostra christiana sancta religio. Quid enim per ieiunare fratres nisi a malo declinare: per faciem lauari: bonum facere: per caput vngere totum deo tribuere? Sed dicet quis. Breuis est hec expositio: sed et aquam viuam ut cupimus non propinasti. Attendite ergo fratres. Nam hostis antiquus vestris primis paratibus: primo in paradiso suavitatem ut dominum offenderent: secundo ut faciem a deo absconderent

Eccl. 12.

Matth. 6.

Ps. 36.

Eccl. 3.

Ad fratres in heremo

post meridiem: tertio ut de ligno vetito comederet. Nam ibi dicitur ut caput pungeret: sed huius ut caput vngeret. Ibi abscondendo faciem latitaret: sed huius laualet. Ibi ut comederet: sed huius ieiunaret. Credamus illi qui modo hec precepit: non illi qui prius persuasit. Aut enim per hoc est fili? me? dilectus? ipsum audite. Nam ait hoc die: Ego ieiunauit. Est enim frater quidam ieiunium comedabile: et quoddam danabile. Danabile quod videtur homines: quod sit propter homines. Comedabile quod soli propter deum sit. Sed aliqui ieiunant ut infirmi: aliqui ut fastiditi: aliqui ut auari: aliqui ut hypocritae. Egor? ieiunat ut valeat: fastiditus ut appetat: avarus ut parcat: hypocrita ut appareat. Ieiunium egroti est sanitas: ieiunium fastiditi est gulositas: ieiunium avari est parcitas: ieiunium hypocrite est simulatio. Hec autem ieiunia etsi non sunt periculosa ut egroti: tamen sunt infructuosa. Ieiunare ergo fratres propter deum: frangatur nunc ut accipiat nucleum: percipiam? folia ut inueniam? mus fructum? purgem? puteum? ut hauriam? aquas de fontibus saluatoris. Aut enim saluator: sitientes venite ad aquas. Nam triplex est aqua saluatoris fratres: Aqua lachrymarum quando fleuit super Lazarum: et super ciuitatem: Aqua quam posuit in peluim quando discipulorum pedes lauit: Aqua que de latere eius emanauit. Prima oportet nos habere fratres si recte ieiunare cupimus. Est ergo prima aqua contritionis: secunda confessionis: tertia satisfationis. Prima mentem sanat: secunda refrigerat: tertia secundat. Ergo fidelis si cupis recte ieiunare: istas aquas recipe et laua te et mundaberis a lepra. Nam nisi habueris has aquas: ieiunium tuum modicum valebit. Ideo vocati hodie ad nuptias magni regis fratres dilectissimi: ornem? nos vestimentis: tubis: et cymbalis benesonantibus. Laudemus ipsam patrem familias: qui ad suas nuptias nos vocare dignatus est. Que sunt nuptie hodie preparate fratres: nisi isti dies quos deus consecrare dignatus est? Isti enim sunt dies quos obseruare debemus: in quibus legem recipe re merebimur. Isti sunt dies medicinales: qui animam et corpori conferunt sanitatem. Isti sunt dies nuptiales: in quibus vestimentis ornati esse debemus: cymbala et tubas organaque benesonantia sonantes. Hec enim sunt instrumenta que in nuptiis quadragesimalibus sonare debemus. Nam primo vestire nos debemus virtutibus sanctis: expolia-

Matth. 17.

Eccl. 12.

Eccl. 12.

Eccl. 55

Job. 11.

Job. 13. et. 19.

Matth. 22.

Sermo XLI

tis vestibus. Secundo cymbala percutiendo per citharam per contritionem sonare debemus. Tertio ut precones clamare debemus suggestentes vbera vocando pueros ut ieiunare discant: senes ut ieiunare doceant: quia ecce nunc tunc. pus acceptabile: ecce nunc dies gratie et salutis: ecce dies remissionis: ecce dies satisfationis. Tu ergo inique qui longo tempore dormisti: surge memento unde cecideris et age penitentiam dum tempus habes: dum saluus es: dum peccare potes: ut non ex timore sed ex amore videaris penitere. Omnis enim frater meus: qui per penitentiam deleuerit peccata sua: iam angelice felicitatis princeps est. Ipsa namque penitentia est medicamentum vulneris: spes salutis per quam peccatores saluantur: per quam deus ad misericordiam inclinatur. Dum autem penitentiam fratres feceritis: fundite per peccatis lachrymas cordis et corporis. Nunquid non lachrymando fratres mei: petrus a christo respicitur? Nunquid non maria venit am meretur? Nunquid si martha lachrymis sanatur? Nunquid non chananea exaudita? Nunquid non lazarus ad vitam reuocatur? Lachrymis ergo faciem tuam qui hodie incipis ieiunare: lachrymis percutite pectus: exalta vocem tuam confitendo: et annuncians sacerdoti peccata tua. Audite fratres quid dauid per confessionem consecutus est. Quid ait: nisi peccavi domino? Et Nathan propheta ait: Dauid transiit deus peccatum tuum a te. Lauete tamen fratres: ne confessio sit sicut saul: qui redargutus a samuele supbia dicit: Peccavi. Qui statim audire meruit: Transiit deus regnum tuum a te. Sic et dixit Judas: Peccavi domino: non dolendo sed diffidendo. Sic et Layn: Abaio est iniquitas mea: quod ut veniam merear. Ergo fratres cum ieiunatis faciem vestram lauate lachrymis: caput vngite christi qui caput cunctorum est. Ipsum ergo vngite: scilicet oleo misericordie: elemosinas dando: et verba contritionis clamando: Peccauimus domine: miserere. Et sic vincti erimus a christo oleo leticie. Sic vincti dauid legimus: sic vincti petrum et maria percipimus: sic vinctos volentes semper spectauimus fratres. Sed quis dicit: quomodo vngendus est deus? Per peccator: vade primo ad mariam peccatricem. Ipsa enim vixit pedes et postea caput: scilicet aiaz: et postea accedere potuit ad caput. Nam si primo lachrymis christi pedes non lauisset: ad caput christi accedere vngendo

ausa non fuisset. Ergo necesse est primo ad pedes lachrymas fundere: et postea ad christi caput accedere. Scitote tamē frēs mei: quod nisi inimicis vestris corde pepereritis: oīa quę agitis siue ieiunetis: siue elemosynam detis: siue omīa quę bona sunt agitis: oīa vana sūt: et serui inutiles estis nisi proximo pepereritis. Sed dicetis: Ego parcere inimico non possū: ex quo ergo mihi bona non valent sine hoc: me affligere ieiunando bona distribuēdo non amplius volo. Ego autē dico vobis: Dimittite ut dimittat vobis. Nihil tamē malū impunitū: nec aliquod bonum irremuneratū remanebit apud deum qui nouit abscondita cordis cuictorū.

De vita et moribus clericorum.

Sermo XLII

A Ratres charissimi: sanctus ille hieremias considerans sacerdotū et presbyterorū negligentiam: lamentabilis vocem emittens dicebat: Paruuli petierūt panem et non est nec erat qui frangeret eis. Clamabat ergo hieremias aspiciens destructionem sanctę ciuitatis: plorat et lamentatur crudelitatem matris: patrū et pastoriū: qui deuorant filios in perditione. Et vobis pastores israel: qui quod pingue erat comeditis: quod contractū erat non consolidastis: quod erroneū erat non reuocastis: quod infirmū erat non sanastis: quod nudū erat non cooperuistis. O frēs lupi rapaces hodie facti sumus iusticiā postponentes: veritatem et misericordiam ignorantes. Cauete ergo ne vobis dominus hodie dicat: Dispensatorē te posui super familiā meā: et tu panem eis non fregisti. Non ergo dispensator sed dissipator: non speculator sed spiculator. O serue nequam mittā te in tenebras exteriores: quoniam pueri tui petierūt tibi panem: nec fuit qui frangeret eis. Itaque frēs distribuendus est panis et frangendus subditis antequam fame pereat: nam si morietur de manibus tuis sanguis eorū exquirat. Distribuendus itaque est panis omnis sanctitatis esuriētibus. Est enim frater panis mundus qui distribuendus est et frangendus filiis: Est et alter panis immundus: qui distribuendus est seruis. Sūt etiā isti panes coniuncti in domo dei: sicut in area paleę cū granis. Tres tamē panes legimus in scriptura: panes pharaonis: oblationis et propositionis. Primi sūt laici: secundi sūt sacerdotes: tertij vero pastores.

Panes pharaonis diuiduntur in tres partes: in concupiscentiā carnis: et concupiscentiam oculorū: et superbiam vite. Prima est luxuria quę enervat: secunda est auaricia quę cruciat: tertia est superbia quę velut vesica inflat. Luxuria est proferens immundiciā: auaricia est generans inuidiā: superbia parit iniusticiā. Luxuria est premens hominē intra se per pollutionē: auaricia extra se per vacatōnē: superbia supra se per elationē. Luxuria deprimit hominem intra se: quod cū factus sit ad imaginē dei: velut porcus in luto viuere querit. Auaricia trahit hominem extra se: quod propter terrena dimittit celestia. Superbia extollit supra se: ut ponat in celū os suum. Et sic pater et fratres homo per luxuriā in vanis cupit delectari: per auariciā in transitorijs consolari: per superbiam de impietate gloriari. Isti sunt pastores quos dominus eiecit de templo vendētes et emētes. Isti sunt quinquagenarij qui per beliam cōburuntur. Isti sunt illi falsi prophete vestiti pellibus capri: qui etiā intrinsecus sunt lupi rapaces. Ergo nos qui pastores sumus nominati: luxuriam frāgamus per abstinentiā: auariciā submergamus per elemosinā: superbiam frāgamus per humilitatē et per patientiā. Nam sicut impossibile est demonē in malo obstinatū paradysum intrare: sic impossibile est luxuriosis pastorib⁹: auaris et superbis subditos castos et humiles et bonos facere: quia necesse est ut talis sit grex: qualis sit et rex.

Est et alius panis oblationis: quem quidem non solum frangere sed et deo offerre debemus. Dauid dicebat: Intret oratio mea sicut incensū in conspectu tuo. Iste est panis triplex: quia oratio debet esse ampla: deuota et pura. Ampla ut pro omnibus etiā rogetis per calumniātibus et persequentibus vos. Deuota ut non remisse petat: sed deuote: et dabitur vobis pseueratib⁹. Sed dicet quis: Qualis debet esse qui petit: quid petat: per quo petat et a quo petatur? Si petis qualis esse debeas: dicim⁹ quod bonus: quod scimus quod deus peccatores non audit. Si dicis quod petere debeas: dico quod vitam vel meritū vite: vel apprehēdentiā meritōrū vite. Sed si dicis per quo petere debeas: dico quod per bonū et male viuētib⁹: ut bonus pseueret et malus cōuertatur: non pro sanctis non per damnatis. Nam qui orat per martyre: iniuriā facit martyri: et qui orat per damnatis nullaten⁹ im-

De xbis apli
ser. 17. a.
4. sen. dis. 4.
ca. Est quidē.

Ad fratres in heremo

Matt. 3. petrahit. Potens tamē est deus ut de lapidibus istis fiant panes. Sed si ulterius ad huc petis a quo: dicis quod a patre omnia petere in filij nomine debemus: et sic veri pastores erimus. Est et alius panis scilicet propitiatio nis. Et iste ē triplex panis angelorū de quo manducat homo in altari: panis filiorū: id est verborū sanctę doctrine. Hic est panis qui cū primo pane de celo descendit: hic est panis quē non est bonū sumere et dare canibus hereticis: quia panis filiorū est. Hic ē panis petitus: amice accommoda mihi tres panes: scilicet vite: doctrine et exempli. Hic est panis datus petro ut pascat agnos: nam ter ait domin⁹ petro ut pascat oues: ut tu pastor intelligas oues pascere doctrina: vita et exemplo: vel eucharistia: doctrina et vita scilicet. Et sic dñs ait petro: ita et ceteris apostolis suis. Ergo pascamus oues nostras: paruulis nostris panem frangam⁹: ne deficiant in via: pascamus pane angelico: pascamus verbo: pascam⁹ exēplo: ne tota gens pereat. Nam capita gentiū sumus: cecorū et ignorantū duces: claudorū baculus: terrarū principes: regum viatores: angelis superiores. Sed demonibus peiores: dū hec negligenter perspicimus. Fratres pascam⁹ ergo populū ne sint velut oues absque pastore: ut de pascuis solitudinis trahat ad paciscua societatis: Iesus christus dñs noster.

De modo querendi christum in epiphania. Sermo XLIII

A Vidistis frēs mei charissimi sanctissimos reges dominū diligēter queruisse: et querendo deū in hominem inuenisse non dubitamus: et sibi preciosa munera obtulisse firmiter credimus et predicamus. Vos ergo frēs querite christū: querite nazarenū: querite floridū: candidū et rubicundū. Querite christū et hūc crucifixū: querite et inuenietis: pulsate et aperiet vobis: clamate et vocate dilectū: nūciantes quod amore languescitis. O vos mundi amatores quod terrena sapitis: quorū deus venter est et vita in cōfusione: quod agitis sine christo: quod concupiscitis: quod sapitis: quid speratis? Nunquid sine christo vobis pax esse poterit? Nunquid felicitas vel victoria: dignitas vel securitas: fides vel charitas: spes vel fiducia: cōstantia vel temperantia: prudentia vel sciētia: pulchritudo vel fortitudo: olfactus

Sermo XLII XLIII

vel tactus: visus vel auditus sine christo vobis esse poterit? O frēs mei abstr. Querite ergo christū dū inueniri potest: inuocate eū dum prope est. In ipso namque sunt omnes virtutes et thesauri sapientię et sciētię absconditi. Querite christū et inuenietis christū: pulsate ad christū et aperiet vobis christus. Dirigite viam christi: ut dirigat vos christus. Custodite christū: ut custodiat vos christus. Amate christū: ut amet vos christus. Querite christū pauperē: et inuenietis christū diuitē. Pascite famelicos christi ut pascat vos christus. Visitate infirmos christi ut visitet vos christus. Pacē habete cū primo christi amore ut vos pacificet christus. Hūc ergo christū queramus: hūc etiā veraciter cupiam⁹: hūc semper ut possumus agnoscimus: hūc semper queramus. et inuentū tam fortiter: tam suauiter: tam dulciter teneamus ut eū non amittam⁹. Querendus est ergo christus: sed non in platea vbi ē magna vanitas. Querendus est christus: sed non in foro vbi est grandis aduersitas: Querendus est christus: sed non in taberna vbi est sūma ebrietas. Querendus est christus: sed non in seculari curia: vbi est maxima falsitas. Querendus est christus: sed non in schola mundanorū philosophorū vbi est infinita puerilitas. O vos mundi amatores quod terrenis sapitis: et per terrenis honoribus et pompis discurrete non desistit transuolantes montes et alpes: inuestigare volētes alta celū: lata terrę: profunda maris: in calore et frigore: fame et nuditate: cur christū non queritis: in quo hec omnia et maiora perfecte reperiunt⁹? Quiescite iam agere puerile: discite bene facere. O vos qui celorū motus quotidie inuestigare curatis: non tamē ut deū perfectius cognoscatis: sed ut mundo florentes appareatis. Sapientes igitur et insipientes querite christū: sed non cū luxuria in qua est lata deformitas: non cū supbia in qua facit eterna calamitas: non cū auaricia in qua est idolorū seruit⁹: et eterna infelicitas. Sed beati frēs: quod non est hodie quod faciat bonū: non est quod christū adorare ope querat: nec est qui speret in eo: sed miles in ense: rex in diuitijs: puer in pomis: seruus in dño: vxor in viro: vir in vxore: vetula in parua pecunia: et rusticus in ligone sperat. Ecce frēs ecce quomodo vnusquisque recedit a deo salutari suo: Ecce quomodo speram⁹ in vanitate: derelinquē-

tes deū factorē nostrū: et recedētes a deo salu-
tari nō. Non sic igit frēs mei nō sicut et
ps. 61. si diuitiē et honores affluat nolite cor apo-
nere: sed solū in christo cor aponite: in ip-
so semper sperate: qz ipsi cura est de singu-
lis nobis. Quigramus qz christū frēs mei: et
nunq̄ quiescam⁹ quousqz christū inuenia-
mus: Querite eū dū inueniri pōt: inuocate
Esa. 55. eū dū prope est. Sed o frēs quō eū quere-
mus: Ecce eū querit hodie xp̄us: querunt
eū pagani: querūt eū iudei. O christiane ca-
ue ne queras christū cū iudeis: sed cū paga-
nis regibus pquirere nō desistas. Nam pa-
gani querūt christū adorare: sed iudei que-
rūt christū iā suplatāre. Pagani hodie ad
christū veniūt: sed iudei xp̄m spernūt. Pa-
gani veniēdo ad christū laborant: sed iudei
quiescendo xp̄m ignorant. Pagani christo
munera offerētes ipsū adorant: sed iudei iā
christi mortē pcurāt. Pagani adorādo chri-
stū et miracula ibidē videndo: ipsū toto cor-
de magnificāt: sed iudeorū synagoga iam
christū sp̄itis coronat. Pagani per aliā viā
reuertunt⁹ gaudētes: sed iudei iam incipiūt
esse pauētes: ne forte veniant romani et tol-
lant eorū locū et gentē. Erubescite o p̄sidi
Aug. 21. iudei erubescite: qz veniet tps qñ lapis sup
lapidē in te nō remanebit: eo qz nō cogno-
ueris tēpus visitatiōis tuę. Erubescite qā
ecce iam alieni hereditatē vestrā aggreddi-
tur: et ad vestrū regē natū p stellā deducit:
cui⁹ p̄ciosā natiuitas fuit aī sc̄cula p̄desti-
nata: a p̄phetis p̄nūciata: a pastorib⁹ aīnū-
ciata: a sapientib⁹ regib⁹ reuelata. O iudei
semper deo rebelles: o cēci et obstinati: cur nō
p̄siderat⁹ mirabilia q̄ de⁹ opaf in medio ter-
re vře? Cur christū nō querit⁹? Cur deum et
hoīez nō agscitis? Cur eū vt verū dei filiū
nō adorat⁹? O frēs mei: nō solū iudei: sed et
malī christiani hodie occidere querūt xp̄m.
Quādo hoc querūt: nisi quādo p̄cepta sua
Dant. 2. seruare cōtemnūt? Nō sic magi fecerūt: sed
mox xp̄o nato credētes: p̄viā laborare cōpe-
rūt: et sic p̄seuerantes aliquādo eū inuenire
meruerunt: nō in p̄ciositate pannorū: nō in
multitudine seruoꝝ: nō in thalamo picto:
nō in lecto eburneo: nō in aula regia: S3 p
thalamo voluit reclinari in stabulo: p lecto
habere voluit sēnū: p seruitoribus bouē cū
D asino saluator habere voluit. Eia qz fratres
mei: querite christū: querite nazarenū: que-
rite hūc floridū: candidū et rubicū: ad cu-

ius ortū angeli cantāt: sancti exultāt: steri-
lis clamat: vidua p̄phetizat: symeon senex
expectat: ioseph cogitat: maria mater reclī-
nat: bos cognoscit: asinus portat: stella de-
mōstrat: mag⁹ adorat. Iste ē de⁹ deoꝝ in si-
on: qz in cherubim apparet terribil⁹: qz in sera-
phin apparet mirabil⁹: qz in virtutib⁹ osten-
dit incōprehēnsibil⁹. Iste ē qz nup̄ d maria vir-
gie nat⁹ ē et hō fact⁹ est: vt nos deos faceret
factus est homo. Iste est qz esuriuit vt nos
reficeret: qui sitiuit vt nobis vitę eterne po-
cula ministraret. Iste est qui p nobis tem-
ptat⁹ vt nos a temptatiōib⁹ liberaret: qui
p nobis ligat⁹ vt nos absolueret: qz pro no-
bis humiliatur vt nos exaltaret: qui p no-
bis expoliat⁹ vt nos tegeret: qz p nobis co-
ronatur vt nos coronaret: qui felle et aceto
potat⁹ vt nobis fontes mellifluos ap̄iret: qz
mortē suscepit vt nob vitā eternā donaret:
qui sepultus est vt sepulturā suorū benedi-
ceret: Ascendit in celū vt nobis celorū por-
tam aperiret: sedet ad dexterā dei p̄s̄is vt
credētū p̄ces et vota exaudiret. Ecce qz ad
quid nat⁹ est xp̄us: Ecce qz ad qd venit chri-
stus: Ecce ppter qd ad nos descendit chri-
stus. Quid igitur agitis o vos mūdi ama-
tores? Quid vobis cū carne o venerabiles
senes? O iuuenes delicati: quid agere cre-
ditis: cū nihil sine christo potestis facere: qz
buscunqz etia3 bonis terrenis ornati sitis:
Querite qz iuuenes xp̄m: vt iuuenes ma-
neatis. Querite vos senes christū: vt cū oi
p̄speritate viuere valeatis. Querite christū
et nolite quiescere: illū christū: illū iesū qui
cēturiōis seruū sanauit: paralyticū solida-
uit: lazariū resuscitauit: cecos illuminauit:
meretricem beatificauit: chananā exaudi-
uit: latroni pepercit et ei paradisiū donauit.
Ihūc christum querite fide: spe et charitate.
Querite christū et nolite quiescere. Queri-
te christū et nolite sperare in longitudine vi-
tę vestre: qz incertus est exitus. Sed atten-
dite ne decipiāmini: qz sub specie boni mul-
ta mala sunt. Non eū desinit hostis anti-
quus figuram assumere angelorū lucis: la-
queos deceptionis vbiqz p̄tendēs. Nouit
eū ipse malignus naturas hominum: et cui
adhibeat cupiditatis calorem: gulę voraci-
tatem: luxurię seditatē: inuidię calamita-
tem. Optime nouit que3 merore cōturber:
quem fallat gaudio: quem metu opprimat:
quē admiratione seducat. Luctoꝝ discit

Ad fratres in heremo

naturas: ventilare et perscrutari cunctoꝝ
affectus: in nullo desistit: et vbi cognouerit
quod delectet: ibi suū exercitiū ponit. Tu qz
fidelis cū temptatiōes p̄senseris: mox chri-
stū quere: mox christū inuoca: et mox tibi ipse
auxiliabitur quia fidelis est et nō permittit
nos temptari supra id qd possumus porta-
re: Qui est benedictus in secula: Amē.
De pietate: charitate et suffragiis
defunctorū: Sermo XLIII
Fratres mei charissimi nunq̄ recor-
dor me legisse mala morte perisse
illū qui libet in hac vita opa cha-
ritatis vel pietatis voluit exercere. Habet
eū multos intercessores pius homo: et ille qz
opera charitatis exercet hilariter. Quid eū
aliud de p̄is hoīb⁹ dicere poterim⁹: nisi id
qd frequēter legimus: Opera eū illorū se-
quunt⁹ illos. Quare: nisi qz multos habet
intercessores? Ideo impossibile est: vt p̄-
ces multoꝝ nō exaudiant. Considera ergo
o homo quis est ille qui tibi in via occurrit:
et si pauper est: nudus ē: miser ē: medicus ē:
orphanus et pupillus foris est. Laue tñ ne-
talem despicias: caue ne eum percutias: ne
expellas. Nam licet pauper: licet nudus: li-
cet famelicus: licet miser appareat: licet do-
leat: licet erubescat: non tñ expellendus est
pauper. Nolite igit fratres mei eos sperne-
re: nec expellere etiā si importune petierit:
nolite de eis aliqñ murmurare: qz paupes
et inopes nō cessant laudare deū. Conside-
ra tu diues qui vias perambulas et plateas
erecto capite et collo: qz tu simul cū paupere
nat⁹ es o muliere: et breui viues tpe. Et licet
diues sis: sepe tamē replearis amaritudine et
doloribus. In sordibus generat⁹ es: in te-
nebris p̄foueris. In doloribus etiā peperit
te mater tua: et ante exitum matrē grauiter
onerasti: et in exitu matrē dilacerasti turpi-
ter: fleuisti simul cum paupere et mendico:
qñ vallē ploratiōis ingressus es. Pares qz
geniti sumus: pariter viuim⁹: pariter mo-
riemur et oēs. Considera qz diues qz pauper
et diues pari modo oēs nascunt⁹ et moriunt⁹.
Noli qz eos despiciere: noli manū b̄ndictio-
nis auertere ab eis: sed eos facie serena su-
scipe: eos verbo et exemplo resce. Miseri-
cordia igit o frēs mei mater nostra sit. Naz
qd esuriētē pane verbi reficit: qz sitientē po-
tu sapiētę refrigerat: qz errantē in domū pa-

Sermo XLIII

tris reuocat: qz innocentē p̄tegit: qz infirmū
fide et patiētia instruit: qz i tribulatiōe op̄es-
so solādo vel cōpatiēdo subuenit: hic ve-
rus p̄s̄ ē: ver⁹ misericors ē: ver⁹ amicus dei ē:
nec eū mala morte periturū aliqz dicere au-
deat. O miscōia salutis p̄sidiū: fidei orna-
mentū: propitiatio pctōꝝ: tu iustos p̄bas:
tu sanctos roboras: malos ad bonū perdu-
cis: et qz sine te cunctis bonis abundare vi-
des: vel castitate appareat decorat⁹: oīno vi-
cere nō desistat: seru⁹ inutilis sū. S3 attēdi-
te etiā frēs mei: attēdite: qz nō solū paupe-
ribus in via misereri debemus: sed et defun-
ctis cū omī diligentia misereri et subuenire
studeam⁹: attēdentes et qd iudas machab⁹
fecerit. Dixit eū qz sancta esset cogitatio p
defunctū exorare: vt a pctis soluant⁹. Scie-
bat eū ipse iudas: qz nemo gloriari poterat
castū se habere cor: p̄sideras etiā qz altra nō
erāt munda in p̄spectu dei. Ceciderunt eū
angeli de celo: ideo munda altra nō fuerāt:
nec etiā infans cuius vita est vnus diei su-
per terrā: sine pctō est. Quid qz de nobis di-
cemus? Nunq̄ gloriari poterim⁹ castū ha-
bere cor? Absit oīno: qz oēs pctōres sumus
et in pctis p̄cepti sumus et nati: oēs etiā vitā
peccabilē ducim⁹: oēs in pctis viuim⁹: et for-
sitā in venialibus morimur. Ergo miseri-
cordia indigemus: qz de hac vita omēs mi-
graturi sumus. Et licet carnē dure macere-
mus ieiuniis et abstinentia: licet oīa mala pa-
tienter ob christi amorē sustineamus: nō ta-
men p̄digne sunt passiōes huius temporis
ad futurā gloriā: que reuelabitur in nobis.
Ergo misericordia indigem⁹: qz per nostra
merita eternā vitā acquirere nō valeamus.
Lapis autē o homo vt tui misereat⁹ deus?
Fac vt proximo miserearis. Nā tñ tibi mi-
serebit⁹ deus: quantū et tu misereberis pro-
ximo. Tantū recipies in alia vita: quantū
dū fuerint i eterna vita: p te orare nō negli-
gāt. Expectāt eū nos vt iuuēt p nos: Le-
pus eū operandi iam profugit ab eis. Cla-
mant igit quotidie qui iacent in tormētis:
clamant et pauci sunt qui respondeāt. Illu-
lant et nō est qui consoletur eos. O qz gran-
dis crudelitas fratres mei: o qz grandis in-
humanitas: clamāt ad nos quotidie: qz dū
vixēt mīta mala p nob sustinere voluerūt:
nec eis subuenire curam⁹. O de magna hu-
manitas. Ecce eū infirmus iacet et clamat:

Quere Christum et
inuenies

et a medicis consolatur: clamat porcus et oēs cum eo clamare non cessant: cadit asinus et oēs eū subleuare festinant: et clamat in tormentis fidelis: et non est qui respondeat. Ecce vestra inhumanitas fratres. Etiam si non sic: sed memore fratres qui sancta et salubris: pia et felix et suavis deo et angelis est cogitatio pro defunctis exorare: ut a penis quas pro peccatis patiuntur: soluantur. Sed dicit quidam: Ecce patrem bonum: piū et humilem: misericordem et castum: et oibus virtutibus plenū et ornatū habeo: tūc si vera sunt quae lego: eū esse beatū non dubito: Cur ergo orare pro eo volo: cur elemosinā dare: cur ieiunare: cur sanctorum corpora visitare? Nō ē huiusmodi necessitas pro eo orare: quia fidelis fuit: pius: castus: humilis: patiens: et cunctis bonis ornatus: et post aurum non abiit: nec in pecunie thesauris sperauit: potuit transgredi et non ē transgressus: et facere malū et non fecit. Quid aliud credere debeo nisi quod lego? Quid enim lego: vel quod predicare audio: nisi quod bene operatur: bene remunerabitur. Sed hoc quod dicitis: ego nullo modo tibi negare audeo. Quis enim fidelium dubitat: quod qui bene fecerit bene recipiat? Consulo tamen ut pro defunctis exorare non desistatis. Dixi enim supra: quod nemo sine crimine viuere: nemo gloriari potest castū vel modicum se habere cor. Et quod si consulo: quod volo: quod vel deprecor: nisi quod dimittas incertū et accipias certū? Quid est quod est incertū: nisi quod nescis utrum pater tuus crucietur: vel utrum dignus fuerit odio vel amore? Abulti enim fuerunt qui reputati fuerunt sancti: et tamen in conspectu dei non boni: sed mali inueniuntur. Accipe ergo quod est certū: et dimitte quod est incertū. Certū enim est quod peccator fuit: licet bonis operibus ornatus fuerit: ignoramus tamen utrum eternam gloriam meruerit possidere. Lege ergo o homo et opere implere festina: quia sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare: et elemosinā dare: et carnem affligere et opera charitatis exercere: et peregrinationes facere ut a peccatis soluantur. Nam et si sunt beati vel damnati pro quibus rogas dummodo nescias et a deo reuelatū tibi non fuerit: non beatis vel damnatis iniurias facere potes vel desis offendere: quia si beati sunt bono tuo non indigent: et si damnati obtinere non valent. Ergo dum certū non sis: quod nec beati nec damnati sint: orare pro eis non differas: quia ut supra diximus: bonis tuis non indigent qui beati sunt: et mali non obtinent: qui damnati sunt. Scias tamen et indubitāter credas: quod licet

pro defunctis beatis vel damnatis obsecres: bona quae facis pro eis non amittis. Sepe enim predicauimus: et sepe integra fide docuimus: quod nullū malū impunitū: et nullū bonū irre-muneratū erit: apud quē non est acceptio personarum. Oratio enim tua in sinu tuo puerit. Igitur pro defunctis semper orandū est: et si non proficiet eis: quia beati vel damnati sunt: oratio in sinu nostro puerit. Sic enim semper boni erimus: sic pius et misericors: sic mala morte perire non poterimus: quia deus custodiet nos in tota uita nostra: quā postea deferendo dabit illā quā nec oculi uidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendere potuit. Festinemus ergo o fratres pro defunctis exorare: ut et ipsi festinent nos ad se vocare. Eident enim sanctā trinitatē tantū esse unā quantū tres simul sunt: nec plus aliqd sunt duo quam una vel tres: et in se infiniti sunt: et singula sunt in singulis: et oia in singulis: et singula in oib: et oia in oib: et unū oia sunt. Et si capere non potestis: quomodo sancta trinitas tres et unū sunt: exemplū accipite: Unus enim est sol in celo currens: calefaciens et fulgens. Unus est in terra ignis tria similititer habens: motus: lucem et feruorem: nec lucem a motu et feruore diuidere potes. Sic est sancta dei trinitas. Et si eius mysterium capere non valeamus: bene operari festinemus: ut sicuti est sancta trinitas per gratiam videre mereamur. Inhumanū est namque patriā deserere: patriā despiciere: vel in ea nolle habitare. Bene ergo operari non piget: ut patriam habitare et ad eam redire valeamus. Tanta est enim pulchritudo iusticie: tanta iocunditas lucis eterne: hoc est incommutabilis veritatis et sapientie: ut etiā si non liceret in ea amplius manere quam unius diei hora vel media: propter hoc solū innumerabiles anni huius uite pleni delictis et circumfluentia bonorum temporalium recte meritoque contemnerentur hec omnia. Regnum dei gloriosum: o patriā nostra desiderabilis: tantū vales quantū habeo: tantū emitte de te vidua duobus minutis: quantum petrus qui reliquit omnia: quantum zacharias dando dimidiā patrimonij partem: quantum maria soror lazari: quae omnia vendidit et ante pedes apostolorum posuit. Cur ergo bene operari pigri sumus? Cur pro defunctis exorare negligimus? Intueamur ergo fratres patriā nostram: non solum ex

Ad fratres in heremo

Sermo XLV

hominibus: sed etiam ex angelis atque archangelis: thronis et dominationibus: principatibus et potestatibus congregatā. Ibi etiam sanctam et indiuiduam trinitatem sicuti est homo videbit: plus tamen vel abundantiū: quantū plus in via operando meruerit clarius videbit. Non tamen quibuscumque bonis onerati simus: propter hoc eam emere valeamus: nisi per gratiam possidere. Tunc enim omnes contenti erimus: omnes felices: omnes iocundantes. Hec est enim illa optima pars: quā maria elegit quiescendo et sedendo ad pedes domini. Contemplabatur enim ipsa deum et hominē: ideo optimā partem elegit. Quare optimā partem dicit: nisi quia per contemplationem eterna vita designatur? Optima vita est enim quia secura est: quia eterna est: quia vera est: quia felicitas nostra est: deum habere: deum videre: deum contemplari. Ideo optima pars est: quam partem non possumus hic possidere. Quare? Quia quod diu viuimus peregrinamur a domino: et semper in periculo sumus: et semper in labore in hac uita cum martha fatigamur. Sumus enim hic cum martha laborantes: hospites recipiētes et ministrantes seruis dei quae necessariae sunt. Hanc partem martha elegit et bona fuit: sed non optima: quia non eterna. Bona tamen fuit quia perseverando in operibus charitatis: sedere ad pedes domini in eterna uita cum sorore merui. Festinemus ergo opera pietatis exercere et pro defunctis exorare: ut videre possimus et reuerenter salutare prophetas sanctissimos et patriarchas veraces. Ipsi enim sunt quorum nomina manent in eternū: quia deo digni sunt: fide preclari: hospitalitate precipui: astuti in sensu: sapientes in opere: rebus secularibus locupletes: reparatores orbis terrarum atque recreatores: creduli in promissionibus: angelorum susceptores: facie ad faciem deum videntes: prudenter et victoriosi: quia imperij potestas non cessauit quoad usque christus ex eorum germine per uerum beatę virginis: quae est spes omnium gentium: natus in mundo: coruscando in mundo apparuit. Ipsi enim sunt sancti viri: cum quibus locutus est deus: et ostendit eis secreta sua: ut ea quae uentura erant quasi presentia spiritus sancto illuminati agnoscerent. Festinemus ergo fratres seculum exire: ut etiam salutare et videre valeamus sanctos apostolos: quorum oculi beati: qui deum in

carne uiuentem videre meruerunt: quorum fructus in patria in eternum manet. Festinemus etiam fratres mei ingredi sancta sanctorum: ut etiam valeamus videre sanctos dei martyres: qui carnem domuerunt: spiritum roborauerunt: demonibus imperauerunt: virtutibus coruscauerunt: presentia despexerunt: et illam patriam de qua nunc loquimur voce et moribus predicauerunt. Festinemus igitur fratres etiam ingredi sancta sanctorum: ut videre valeamus sanctos dei confessores: qui licet persecutorum rabiem non senserint: tamen per uite meritum deo digni premio martyrum non priuatur: quia martyrium non tantum effusione sanguinis: sed etiam abstinentia peccatorum et exercitatione diuinorum preceptorum perficitur. Festinemus etiam fratres mei ingredi sancta sanctorum: ut videre mereamur et salutare reuerenter sanctā dei genitricē: cum sanctis suis virginibus: quae suis exemplis utriusque sexus multitudo eius sequitur vestigia: et relictis nuptiarum copulationibus: dimissaque liberorum propagine: spūso qui in celis est perenni mente: actu: habitu et gestu applicari meruerunt. Iste enim fuerunt virgines sacre deo deuote: quae in uita sua fuerunt orationibus instantes: ieiunijs adherentes: elemosynas facientes: pauperes recreantes: in tribulatione gaudentes: in bello potentes: in dannis ipsarum rerum deo gratias agentes. Festinemus ergo fratres mei istos imitari sanctos. Discamus ab eis opera charitatis sine intermissione exercere valēter: ut per gratiam mereamur deum videre facie ad faciem sicuti est: Quod nobis precetur ille qui est scilicet oim virtus et salus amē.

De penitentia agenda: et de tractatione vitanda: Sermo XLV

Letus homo cui miserebitur deus. A
b Confiteamur fratres: et miserebitur nobis. Grandia sunt peccata nostra: quia tamē magnus deus. Sed agamus penitentiam: quoniam in seculum misericordia eius. Videte fratres quid dicat: In seculū. In inferno quis confitebitur tibi? Nemo est enim qui possit in inferno penitentia agere: Infructuosa est enim talis penitentia. Hic miseretur penitenti: hic porrigit manū cadenti. In celo sedet iudex: qui ad uersionem nos admonet. Beati qui faciunt iusticiā. Iustus septies cadit in die de cogitationibus suis aut de sermonibus suis: et iterum surgit. In quo

Apti

Mar. 12.6.

Conf. 10.7.6.

Maria

Prouer. 24.

Eccl. 18.

cumque die conuersus fuerit peccator et egerit penitentiam: miserebitur ei deus. Regius debet esse securus: nec peccator desperare. In utroque timor sit et spes. Felix est cui hac vita xps nota fecit: Et pater et mater est: Qui sic agit se liberat: et alios suo exemplo ad vitam eternam perducit. Rex enim est que cum euangelio partem habet. Baptizatus homo si peccat et agit veram penitentiam: cito ei remittuntur peccata. Impius est qui christum negat: neque hic neque in futuro remittetur ei. Diximus de impietate: dicam de pietate: Primum gradus est humilitas: et in bono opere perseverare. Secundus gradus est ieiunare: et elemosynas facere. Tertius gradus est charitatem sectari: et patientiam habere. Quartus gradus est omnia derelinquere propter christi amorem. Quintus gradus est vitia dimittere. Maior virtus est vitia dimittere quam res. Nihil prodest dimittere terrenas substantias: si vitia non dimittimus. Multi diuitias derelinquunt: vitia non relinquunt. Bonum est ieiunare et elemosynam facere. Ieiunium sine elemosyna parum valet: Ieiunia vero cum alijs virtutibus proderunt. Quid mihi prodest cum ieiuno si luxuriosus sum: si iracundus sum: si detractor sum: Maiora vulnera sunt lingue quam gladii. Gladius corporis interficit: animam autem non interficit. Videte fratres quanta mala habet lingua: in bono magna est: in malo mors est. Diabolus unde cecidit: Nihilquid furtum fecit: Nunquid homicidium fecit: Nunquid adulterium fecit: Diabolus non propter hoc cecidit: sed propter linguam: quia dixit: In celum ascendam: super sidera ponam thronum meum: et ero similis altissimo. Quid dicit salomon: In manus lingue mors et vita est. Detractio grana de vitium est. Propheta dicit: Tunc mihi misero: quia immunda labia habeo. Igitur qui immunda labia habet: non potest propheta re. Tunc mihi misero si dimisi matrem: si dimisi fratres: si dimisi sorores: si dimisi res perituras: si reliqui seculum: et hic propter res perituras sollicitor. Pacem labijs promittimus: et in corde non tenemus. Christianorum arma pax christi est. Adhuc occido: si alijs detraho. Salomon interpretatur pacificus: sancte conuersationis opere preclarus. Uxor tua dicit sapietia: soror et sponsa. Multos habet diabolus laqueos: homicidium diaboli laqueus est. Avaricia diaboli laqueus est. Detractio dia-

boli laqueus est. Quid in scititate sum: astringe in ope dei sunt. Quid in pietate ad peccandum voluntate dirigimur: anime nostre turbant. Ubi enim maior pena: maior victoria est. Sed quod aures carnes non intelligunt: aures christi in celis intelligunt. Iustus et peccator equaliter habent carnem: equaliter patiuntur naufragium: similes exitus: sed diuersa premia. Iusti ducuntur ad premia eterna: peccatores ad gehennam sempiternam. Non oportet consentire detrahenti. Tanta enim distantia est inter fornicantem et detrahentem: ut ille qui fornicatur tantum se occidat: ille autem qui detrahit: et se et eum qui audit perdat. Maldictus homo qui facit opus dei negligenter: sicut dicit propheta: Filius gehennae: filius perditionis: et filius diaboli: et filius dei: quia unusquisque cuius opera facit: eius filius appellatur. Et in alio loco dicit: Venite filij audite me: timorem domini docebo vos. Declina a malo et fac bonum: inquire pacem et sequere eam. Oculi domini super iustos: et aures eius in preces eorum: presentia domini nostro iesu christo: qui uiuit in secula seculorum: Amen.

De angelis et hospitalitate: Sermo XLVI

Quia a naturis angelicis semper descendimus ne demergamur fratres dilectissimi: ideo de eis ad eorum honorem sermonem facere ne pigrescamus. Sed quid de angelicis spiritibus loquimur: cum de eis loqui imundi simus? Redimus tamen sane: et indubitata fide tenemus: diuina eos presentia et uisione beatos sine fine letari bonis domini: que nec oculis uidit: nec auris audiuit: nec in corde hominis ascendit. Quid ergo miser peccator pulvis et cinis uobis loquar: quia nec ego eorum gloriam valeo cogitare: nec vos audire sufficitis? Profecto si ex abundantia cordis os loquitur ad dei laudem: qui nos dignatur ad amorem suum inflammare: dicamus quod possumus. In supernis spiritibus non tam admirabilis dignitas est: et dignatio amabilis inuenitur: sed tanta gloria est quod lingua vel cor humanum nullatenus dicere ualeat vel cogitare. Ipsi enim deo semper assistunt: domestici dei sunt: celi ciues: principes paradisi: scientie magistri: doctores sapientie: illustratores animarum: custodes eorum: corporum zelatores: et defensores bonorum. Quod bene testatur ille doctor doctorum: et veritatis

Ad fratres in heremo

predicator: quando raptus fuit usque ad terram celum et beatus illi curie interesse meruit: et videre dei sicut est: atque super omnes homines meruit nosse secreta. Tunc enim ait: Tunc enim dixit et exclamauit: quod omnes erant administratores spiritus missi in ministerium nostrum: Ipsi prouinciarum custodes dignitatesque nostras tam spirituales quam temporales omni diligentia custodiunt: Ipsi sunt pro nostra fomitem impetran-tes: Ipsi sunt pro nobis contra demonem uictoriam obtinentes: Ipsi sunt per quos ad fletum proutitionis penitentiae et orationis inducimur: Ipsi sunt per quos nostra facta vel cogitata ad celum hilariter portantur: Ipsi sunt fratres nostri: qui ualde nos diligunt: nos ubique instruunt: in cunctis nos protegunt: nostrum aduentum expectantes ad celum: et sedes paradisi per nos repleri affectant: Ipsi sunt sanctissimi spiritus qui nobis dormientibus assunt custodes: nobis orantibus assunt tripudiantes. Quis ergo frater angelorum memoria in mente carebit? Quis eos non diligit? Quis non veneretur eos: qui in conspectu dei semper assistunt? Ipsi sunt per quos sustentamur: per quos in mari et in terra uiuamur: per quos in corpore illuminamur: per quos in tribulationibus et angustijs consolamur: per quos ab infirmitatibus frequenter liberamur: per quos et a quibus in extremis premplamur: fide solidamur: et a maligno spiritu defensamur: et obtemperata victoria ad paradysum uel ad purgatorium per eosdem deportamur: et dum purgamur ab eis spe uisitari et consolari non dubitamus: promittentes celestem hierusalem ciuitatem ingressuros. Etiam ergo fratres studeamus sanctos angelos imitari: et non solum ipsos sed etiam angelorum amicos. Circumspectiamus enim integram mentem: perlegamus scripturas ut possumus: et inueniamus angelorum amicos: quibus inuentis petamus quod fecerunt: quod angelis placuerunt: in quibus eos seculi imitati sunt. Veniat sanctus pater abraham: et quod fecit innotescat. Veniat et nepos eius loth: et dicat propter quod uel quomodo a sodomis angelos liberari meruit. Veniat et tobias ducens secum filium: et propter quod per angelum illuminari meruit et filium custodiri doceat. Veniant et tres pueri: et quod actiui et passiuus approximatis: non sequatur necessario actio: scribant. Veniat et petrus: et quod per angelum liberari meruit audiamus: ut et audientes magna magnalia quam sancti angeli fecerunt eos sequi et imitari ualeamus. Dic nobis

Sermo XLVI

sancte pater abraham quod fecisti: uel quod facere docuisti ut sanctis angelis tam iocunde placeres? Dic ut a te discamus: doce ut nos a te doceri ualeamus: nam per eos: et quod omnes filij tui sumus: te decet nos docere. O fratres quod aliud dicere poterit: quod aliud uel docere: nisi si quam hospitalitatem seruare uoluit? Sancta ueraque hospitalitas quam non solum angelos: sed etiam ipsum deum aliqui recipere meruisti. Ecce propter quod abraham dei angelis placuit. Ecce propter quod loth liberari meruit. Ecce propter quod tobias illuminatus et filius illeus reseruatus. Ecce propter quod tres pueri et petrus illeus reseruatus in carcere. Discite ergo christiani: discite hospitalitatem exhibere in cunctis: ne forte cui domum claueritis: cui hospitalitatem negaueritis: ipse sit deus. Obuia enim iuit loth angelis tanquam peregrinis: qui ex sua laudabili consuetudine iam somnicio uitio liberatus est: et inter pessimos optimus seruatus: a periculo ciuitatis eripitur: et corporale euadit incendium: et ad eternum seruatus est premium. Nunquid et abraham dei uidit quando tres uidit et unum adorauit? Igitur o fratres recipere peregrinos festinate. Tu enim nescis an christus dignetur te uisitare: licet christus semper in hospite sit. Pateat enim peregrinis ianua tua: suscipe eos alacriter: ablue pedes: laua eorum capita: purga eorum imundicias: et noli auertere manum tuam ab illo paupere. Et si cuncti subuenire non uales: saltem uoluntas bona sit circa eos. Suscipite ergo fratres peregrinos: quia qualis mercedem habemus peregrinando: tale habebimus peregrinos suscipiendo. Sunt enim ambo equales: et qui propter deum refrigerat: et qui propter deum laborat. Sancta namque hospitalitas angelorum amica: charitatis soror: humilitatis corona. Nam qui habet te: habet ueram humilitatem: et qui te o humilitas habet ueram hospitalitatem habet: nam sine te: hospitalitas nulla est. Discamus ergo fratres non solum a patribus hospitalitatem seruare: sed a christo humilitatem asstringere. Discamus ab eo non mundum fabricare: non cuncta uisibilia et inuisibilia creare: non in ipso mundo miracula facere et mortuos resuscitare: non siccis pedibus super aquas ambulare: non hec omnia: sed tantum quia mitis est et humilis corde. Hoc est perfectum hospitalitatis fundamentum. Sancta namque humilitas hospitalitatis soror: et amica suauis: qui te in cunctis magis

indigniorē se alijs arbitrat: nūq̃ desiderat
superior apparere: primat⁹ ⁊ cathedras oēs
fugit: omne dominiū abhorret: solā hospita
litate amplectit: solā eam possidere deside
rat. Etia g̃ fratres excelsa est patria: s̃ humi
lis est via. Adhuc em̃ ⁊ eam: perquiram⁹
Gen. 18. et. 19. eā: ambulemus per eā. Sic em̃ fecit abrahā ⁊
lorb dum peregrinos suscipiebāt: Sic to
bias dum mortuos sepeliebat. Sic em̃ ⁊ an
geli de quibus ait saluator: q̃ sempervidēt
faciē patris qui est in celis: Amē.

**De vehementi peccati sodomitici
detestatio: Sermo XLVII**

Audite nō fratres charissimi s̃ prin
cipes sodomitaz: percipite aurib⁹
legē dei vestri populus gomorre.

Audite ⁊ auditū facite filiis vestris o gens
plena pctō: graui iniquitate: semini nequā
filijs sceleratis. Ecce dereliquistis deū: blas
phemastis sanctū israel: ⁊ alienati estis iaz
retorsum. A planta em̃ pedis vsq̃ ad ver
ticem non est in vobis sanitas: ideo terra
vestra deserta: ciuitates vestre succendun
tur igni: regionē vestrā coram vobis alieni
deuorant: ⁊ desolabit ciuitas sicut in vasti
tate hostili. Quare hoc patimini: nisi quia
similes sodomitis iam estis? Audite ergo
principes sodomoz: audite esaiā vobis di
centem: Multitudine victimaz vestrarū
plenus sum: eo q̃ indigne mibi offert. Ne
offeratis igit̃ vltra sacrificiū: q̃ sabbata ve
stra: incensum vestrū: ⁊ solēnitates vestras
odiuit aīa mea: ⁊ omnia facta sunt mibi mo
lesta. Cū extenderitis manus vestras: auer
tam oculos meos a vobis: ⁊ cū multiplica
ueritis oratiōes nō exaudia: pro eo q̃ turpi
tudine opamini. Quē illa turpitudine: ni
si illa quē immundicia per apostolū apella
tur? Illa deniq̃ est turpitudine: illa sūma im
mundicia: illa sūma miseria: a qua angeli
fugunt: quā demones vidētes oculos clau
dūt. Illa est em̃ immundicia ⁊ miseria quam
masculi in masculos operant. De quibus
ait apostolus: Non solū qui faciunt: sed et
qui facientibus p̃sentunt: digni sunt mor
te. Ite est merito immundicia: q̃ est nimia
mētis ⁊ corporis spurcitia. Et hec spurcitia
nō solū peccatū est: sed ⁊ pena peccati. Luz
em̃ deus videt om̃ino se p̃temnētes: ⁊ man
data sua p̃culcantes: vertit eos in reprobū
sensum: vt illā abominationē exerceant: et
nō intelligāt ⁊ animaduertāt: sicut ait apo

stolus: Quia nō probauerunt deū habere Ro. 1.
i noticia: tradidit eos dñs ignominie: Itā
masculi relicto naturali vsu s̃mineo: exar
serūt in desiderijs suis: id est masculi in ma
sculos turpitudine operātes. Q̃ abomi
nabile vitium: o q̃ detestabile crimen: o q̃
mortiferū damnu: o q̃ pessimū scelus: o q̃
inaudibile malū. Ecce em̃ membrū christi
nō solū fornicat: sed etiā meretrix efficitur.
Ite est em̃ illa imundicia: quā deus odio sū
me habet: quā detestant sancti: quā odiūt
beati: quā fugiunt illi qui regnū dei conse
quunt̃ eternū: quā diligunt illi qui crucian
di ⁊ maledicendi sunt cū diabolo ⁊ angelis
suis. O pessimi sodomitē ⁊ xi peccatores: L
o pessimi attestante scriptura: Erant sodo
mitē pessimi ⁊ peccatores corā dño. Pecca
tor em̃ dicit corā dño: cuius peccatū deus
nō dimittit impunitū: ⁊ nō differt qui disse
rens ē penā. Unde ait: Clamor sodomoz
⁊ gomorreoz multiplicatus est: ⁊ peccatus
eorz grauatus est nimis. Clamor em̃ dicitur
peccatū: quādo nō solum cogitat: sed abs
q̃ omni timore ad actum perducit: ⁊ in p̃sue
tutine multiplicat. Et tunc dñs gladiū fu
roris sui extendēs: pluit ignē ⁊ sulphur de
celo: ⁊ combustę sunt ciuitates ⁊ submersę.
Aherito igit̃ per sulphur ciuitates illę sub
mersę sunt ⁊ destrutę: q̃ tam eoz s̃mine
q̃ eoz masculi ferenti luxuria ardebant. O
luxuria pessima: virtutū destructio: vitioz
augmentatio: delectatiōis combustio: cha
ritatis diminutio: bursaz euacuatio: Dul
cis es: sed ecce om̃is dulcedo in amaritudi
nē grandē in op̃ p̃uertitur. O luxuria per te
par destructa est: per te homicidiū factū ē:
per te ciuitates combustę sunt: p̃ te regna
p̃dita sunt: per te oīa fere mala facta sunt:
per te dauid exulat a deo: p̃ te samson mo
ritur: per te salomō expellit: per te lorb pa
tis: relinquēs patriā ⁊ vxorē amittēs. Et iō
huaricatores legis attēdire: legite legē. O
gomorreoz seq̃ces descite iā agere puerse:
discite iā bene facere: discite iā deū timere.
Fugite sodomitas vt mortē. Nolite puer
sari cum eis: ne forte cū eis depereatis. Cle
niet em̃ tempus ⁊ nō tardabit: ⁊ insurget il
le sanctus ioseph: qui de hoc crimine pessi
mo suos fratres incusare patri nō timuit.
Surgat ⁊ nunc hoc castitatis exemplū: ⁊ in
terficiat oēs tales operantes iniquitatem.
Veniat ille magnus sanctus Paulus: vas

Ad fratres in heremo

christi adiutorio cito finiedē: vt ⁊ ipse faci
at qd̃ dei seruū decet: ⁊ q̃ ista p̃fessio ⁊ ista
exigit lectio. Diacon⁹ faustinus sicut pene
oēs nostis: hic de militia seculi ad mona
steriū p̃uersus est: hic baptizat⁹ inde diaco
nus ordinat⁹. Sed q̃ exiguū est qd̃ videt
possidere: sicut iurispiti loquunt̃: iure non
corpe reliqr̃at illud: ⁊ ab eius fribus tene
bat. Tu nq̃ inde cogitauit ex q̃ p̃uersus ē:
nec ipse aliqd̃ quesitū a fribus suis: nec ab
illo est aliqd̃ quesitū. Adhuc q̃ ventur⁹ est
ad hunc articulū t̃pis: cū p̃silio meo diuisit
ipsam rem: ⁊ dimidiā donauit fribus suis:
et dimidiā ecclesie pauperi in loco eodē cō
stituit. Diacon⁹ seuerus sub qua dei disci
plina ⁊ flagello sit nostis: lumen tamē non
p̃didit mentis. Unā domū hic emerat p̃p̃e
matrē ⁊ sororē suā: quas de sua patria huc
desiderabat adducē. Emerat aut̃ nō d̃ sua
pecunia: quā non habebat: sed ex collatio
ne religiosoz viroz: quoz etiā mibi quē
ti nōia indicauit. De ipsa nō possum dice
re qd̃ fecerit: aut quid disponat: nisi q̃ ipse
totū in mea posuit voluntate: vt quicqd̃ ip
se vellem: h̃ inde fieret. Sed habet q̃sdam
causas cū matrē suā: quarū me iudicē posu
it: vt cū illę fuerint terminatę: fiat d̃ ipsa do
mo qd̃ ego voluero. Quid at̃ velle poterō
deo regere: nisi qd̃ iusticia iubet: ⁊ pietas
postulat: habet etiā in patria sua aliquos
agellos: q̃s disponit sic distribuere: vt etiā
illic in ipso loco posite paup̃i largiat̃ ecclie.
Diacon⁹ bippensis homo paup̃ ē: quid
alicui p̃ferat non habet: tñ de laborib⁹ suis
anteq̃ esset cleric⁹ emerat aliq̃s seruulos:
hodie illos in p̃spectu n̄o manumissurus
est ep̃alibus gestis. Diacon⁹ eraclius ante
v̄fos oculos versat: ⁊ opera eius lucēt co
ram oculis v̄fis. De ope eius ⁊ exp̃sa pe
cunia memoriaz sancti martyri habemus.
De pecunia sua emit etiā possessionē ex cō
silio meo: nā ipsam pecuniā voluit p̃man
meas erogare: sicuti mibi placeret. Ego
si pecunię audis essey: aut necessitates ip
sas meas q̃s p̃ paup̃ibus habeo in hac cā
curarē: pecuniā accipez. Quare dicit aliq̃s:
Possessio illa q̃ ab illo emptā ⁊ ecclie dona
ta est: adhuc nihil p̃stat ecclie. Adhuc ha
bebat ad preciaz: et quia mutuat⁹ fuerat:
hodie eius fructib⁹ reddit⁹: hō sum senex:
q̃tus mibi de illa possessionē potest fructus
accedere? Nunqd̃ p̃mitto mibi tot annos

Sermo

LIII

esse victurū: donec suū precia illa p̃soluat.
Ad ergo vix diu partib⁹ reddit: de proxi
mo habere totū: si accipere voluissim. Itā
feci: aliud attendi. Fateor enim vobis ⁊ ip
si: suspecta mibi adhuc eius etas fuit: ⁊ ve
rebar ne forte vt sunt hoīes matri eius hoc
displiceret: ⁊ diceret inductum a me fuisse
adolescentē: vt bona eius paterna p̃sume
rem ⁊ eū egentē relinquerē: Ideo volui ei⁹
pecuniā in illa possessione seruari: vt si ali
quid (qd̃ deus auertat) aliter q̃ volumus
eucisset: redderet villa: ne culparet̃ episco
pi fama. Scio enī q̃tū vobis sit necessaria
fama mea: nam mibi sufficit p̃sciētia mea.
Em̃ etiā spaciū ab ista postera ecclia no
tuz vobis: ⁊ sua pecunia edificauit domū:
Et hoc nostis. Ante paucos dies p̃uicq̃
sermonē de hac re habere vobiscū: eaz do
nauit ecclesie. Expectauit enim vt eam p̃si
ceret: ⁊ p̃fectā donaret. Fabricadi aut̃ do
mū necessitas illi nulla erat: nisi quia cogi
tauit matrē suam huc esse venturā. Si aut̃
venisset in re filij sui habitaret: modo si ve
nerit: in opere filij sui habitabit. Testimo
niū ei p̃hibeo: pauper remāsit sed in chari
tatis possessione p̃mansit. Aliq̃ seruuli eius
reliqui fuerāt iam quidē in monasterio vi
uentes: quos tamē gestis ecclie p̃manu
missur⁹ ē hodie. Nemo ergo dicat: diues ē:
nemo existimet: nemo male loquat̃: nemo
seipsum ⁊ animā suam suis dentibus lani
et. Pecuniā nullā habet suatā: v̄tinā quā
debet restituat. Leteri: id ē s̃bdiaōes pau
peres sunt deo p̃p̃itio ⁊ misericordiā dei ex
pectāt: Unde ipsi faciāt non habent ⁊ nul
las h̄ites facultates finierūt mūdi cupidi
tates. Cū sit nobiscū in societate cōmuni:
et nemo eos distinguit ab eis qui aliquid
attulerūt. Charitatē vnitas p̃ponenda est
terrenę cōmodo hereditatē. Restat p̃sbyte
ri. Sic enim ad eos gradatim ascendere vo
lui. Lito dixerim: paupes dei sunt. Nihil
ad domū societati n̄q̃ attulerūt: nisi ipsaz
qua nihil charius est charitatē. Ceterū tamē
qm̃ scio natos fuisse rumores d̃ diuitijs ip
soz: non a me ad aliqd̃ compellēdi: sed vo
biscū meo sermōe purgandi sunt. Globis
dico qui forte nescit: nam vestrū plurimū
sciūt p̃sbyterū leporiū q̃uis seculi natalib⁹
clarū ⁊ apud suos honestissimo loco natū:
tamen iam deo seruientē cunctis quę habe
bat relictis inopem suscepit. Non q̃ nihil

babuit: qz iam fecerat qd lectio ista psua-
det. Ibi n fecit: s nos scim⁹ vbi fecit. Un-
tas xpi z ecclie: vna e. Ubicqz fecit bonu
opus z pntet ad nos vt sibi pgaudeam⁹.
Ihorus e vnus vbi noli: ibi monasteriu
suis pstituit: qz z ipi deo seruiut. Ille hort⁹
ad eccliaz no pntet nec ad ipm. Et ad que
dixerit aliqz: Ad illd qd ibi e monasteriu.
Svcp e q vsq ad h tps cura pill ita gere-
bat: vt supctios qbus sustet apud se ha-
beret: z eis ipe vt videbat impedit. Sz ne
ppr b daret locus hoibus suspitios suas
rodentibus z vtr n impleribus: placuit
et mihi z ipsi: vt sic se illi trasigat: qz iste ia
d seculo exierit. Nunqd eni cu obierit ipse:
illis dispesaturus e aliqd? Abeliu e vt vi-
deat illos ibi bñ pñsantes: z regere deo i di-
sciplina xpi sic viuētes: vt d ill tñmō gau-
deat: nō eoz necessitatibus occupet. Pec-
nia nō hz: quā suā dicē possit. Ibat xeno-
dochiū edificādū: qd mō videt edificatuz.
Ego illi iniūxi: ego iussi. Obrepauit mihi
libetissime: z sic videt opatus ē: quō etiaz
meo iussu basilicā ad octo martyres fabri-
cauit: d his q p vos deus donauit. Lepit
eni d pecūia q data erat ecclie ppter xeno-
dochiū: z cū cepisset edificare: vt sūt religiosi
desiderātes opa sua in celo scribi: adiun-
xit put qsqz voluit z fabricauit. Opus an
oculos hēmus. Dis hō qd factū sit: videt
de pecūia: qz nō hēbat mihi credāt: dētem
cōpescāt: n frāgāt. Emerat d ipa pecūia re-
nodochiū quādā domū in cararia: quā sibi
existabat ppter lapides pñtura: s lapides
eius domus: fabrice necessarij nō fuerunt:
qm aliūde pñsi sunt. Domus q ipa scire-
māst: pñsionē pñtat s ecclie non pñtyero.
Mō apli dicat: In domū pñtyeri: an do-
mū pñtyeri: ad domū pñtyeri. Ecce vbi ē
dom⁹ pñtyeri: vbi ē dom⁹ mea: ibi ē dom⁹
pñtyeri: alibi nō hz domū nisi vbiqz hz
deū. Quid aplius qritis: nisi qz me illud
memi etiā pñsisse: vt ad vos pñtere quid
egissem inē duos: frēm videlz z sororē: fili-
os ianuarij pñtyeri: qz orta inē illos fuerat
pñtōia pecūaria. Sz tñ qz sic inē frēs sal-
nādos pñtia charitate pñsēraz audire:
vt inē illos quicqd eēt iudicādū finirē: pa-
rauerā me iudicē: s anteq iudicārē: ipi qd
iudicaturus erā finierūt: Mō inueni vñ iu-
dicārē: s vñ letarer. Acq̄ueft oīno pñcordit
volūtatī meē z pñlio meo: vt pares eēt in

pecūia quā reliqt p eoz ecclia renūciante.
Post sermonē meū locuturi sūt hoies: s et
qolibet hoies loqnt qlicqz aura flāte: per-
ducat inde aliqd ad aures meas. Et si fue-
rit tale vt sit itez necesse vos purgare: rñde
bo detractoribus: rñdebo maledict: rñde-
bo incredul nō vob credētibz pñtyerz su-
is: rñdebo vt potero qd dñs dederit. Inte-
rim mō nō est necesse: qz nīl forte dicturi
sunt. Qui nos amāt libē gaudebūt: q nos
oderūt tacite dolebūt. Tñ si linguas exer-
cuerint: audiet deo pñtio vobiscū rñsionē
meā nō litē meā. Mō eni hoiem noiaturus
sum z dicturus: ille b dixit: iste sic detrahit:
cū fortasse etiam ad me falsa qz z b pñt fieri
pñtāt. Tñ tñ qlicqz plata fuerint si opoz
tune videbūt: loq̄r inde charitati vñ. Ante
oculos vñs volo sit vita vñ. Scio qz qñ-
res licētā malefaciēdi: qñt sibi exēpla ma-
le viuētiū: z multos infamāt vt socios in-
uenisse videāt. Mō qd nfm ē fecimus: plus
qd faciamus nō hēmus. Ante oculos vñs
sumus. Nullius aliquid desideramus: nisi
bona opa vñ. Et vos exhortor frēs mei: si
aliqd vultz clerici dare: sciāt qz nō debetis
qñ vitia eoz souē p me. Dñs offerre qd vul-
tis: offerre d volūtatē vñ. Qd cōe erit di-
tribuet vñicuiqz sic cuiqz opus erit. Bazo-
phylaciū attēdite z oēs bñ hēbimul: valde
me delectat si ipm fuerit pñse nfm: vt nos
simus iumenta dei: vos ager dei. Mō det
byrrhū vel lineā tñicā seu aliqd nisi i cōe: d
cōi accipiā mihi ipi: cū scia cōe me hñevelle
qdqd habeo. Mō talia offerat scitral vñ:
qd qñ ego solus decētius vñar. Offeratur
mihi: vbi gñ: byrrhū pñciosū: forte decet
epm: qñs nō deceat augustinū: id ē hoiez
paupem: d paupibus natū. Mō dicturi sē
hoies: qz inueni pñciosas vestes: qñ nō po-
tuissem hñe vel in domo pñs mei vel in il-
la seculari pñsione mea. Mō decet. Talem
debeo hñe qñ possū si nō habuerit frī meo
dare. Quale pñt hñe pñtyer: qñ pñt hñe de-
cent diacon⁹ z subdiacon⁹: talez volo acci-
pere: qz in cōe accipio. Si qñ meliorē dede-
rit vñdo: qd z facē soleo: vt qñ nō pñt vñt
eē cōis: pñciū vñt sit cōe. Tñdo z erogo pati-
peribus. Si b eū delectat: vt ego habeā: ta-
lē det vñ nō erubescā. Fateor eniz vob de
pñciola veste erubescō: qz nō decet hñc pñf-
sionē: hñc admonitionē: hñc mēbra hos ca-
nos. Etia illd dico. Si forte i nra societate

Ad fratres in heremo

eger ē aliqz vel post egrediturē vt necesse sit
eū an horā pñdij rñcē: nō phibeo religio-
sos vt religiosas mittere eis qd eis videt vt
mittat. Pñdij tñ z cenā extra nemo hēbit.
Ecce dico: audistis. Qui hñe voluerit pñ-
um z d pñtio viuēz pñta pñcepta nra facere:
pax ē vt dicā: n meū manebit: s nec cleric⁹
erit. Dixerā enim z scio me dixisse: q si nō
lēt suscipe so cialē vitā meū: nō illis tollerē
clericatū: s seorsū manerēt z seorsū viuēz:
quō noscēt deo viuēz. Et tñ an oculos po-
sui: qñtū mali sit a pñsio cadē. Abalū eni
hñe cēcos vt claudos: qz plāgē mortuos. Qui
eni hypocrita ē: mortu⁹ ē. Quō g qñqz vo-
luisset extra manē z d suo viuē: nō tollerē ei
clericatū: ita mō qz placuit ill deo pñtio so-
cialis hñc vita: qñqz cū hypocrisi vixerit: qñ-
quis inuētus fuerit hñs pñtiū: nō illi pñty-
to vt inde faciat testamētū: s delebo eū de
tabula clericoz. Interpellet p me mille pñ-
lia: nauiger p me q voluerit: sit certe vbi po-
tuerit: adiuuabit me deus vt vbi ego eps sū
illic clericus eē nō possit. Audistis audierūt.
Sz spero in deū nfm z misericordiā eius: qz n-
cur dispositionē meā istā bilariē acceperūt:
sic eā pure fidelitē suabūt. Dixi aliqd sūti
nō hñe pñtyeros cohabitatores meos: inē
qñ ē z pñtyer barnabas. Sz d illo audiu qdā
fuisse iactata an oia: q emit villā a dilecto z
honorabili filio meo eleusino. Hoc falsū ē:
Abonasterio donauit ille nō vendidit. Ego
sum test. Quid amplius qñtū igro. Ego sū
test: donauit ille nō vendidit. Sz dū nō cre-
dit donare potuisse: credit ē vendidisse. Be-
atus hō q tā bonū op⁹ fecit vt nō credet.
Tñ vt mō credite: z detractores audire libet
desinite. Jā dixi: ego sū test. Dictū est de
illo q anō pñsio suē p industriaz debita
fecerit: vt dū ego volo reddi debita: dare illi
licētā pñcedi sūdū victorianē: tanq dñ-
pñt mihi vt reddā debita mea: da mihi in
decē ānos sūdū victorianēsem. Et b falsū ē.
Si fuit rumor vñ nascere: fecit debita red-
denda. A nob reddita sūt pñm vñ potuerit.
Remāst aliqd qd nō debebat etiā monaste-
rio illi qd p ipm de⁹ instituit. Cū g remāst
set: cōpimus qñre vñ debita redderemus.
Ad pñductionē ipsi fundi nullus accessit ni-
si qdragita solidos offerēs pñsionē. Sz vidi
mus fundū amplius posse dare: vt celer⁹ de-
bitū redderet: z cōmissi fidei ei⁹ vt de ipsa cō-
ductionē lucra nō reqñrēt frēs: s qd daret

Sermo LIII

fundus d ipis fructibus imputaret ad debi-
tū. Fide agit. Paratus ē pñtyer aliā pñti-
am q d fructibus sribus reddat. Ex numero
vñs sit aliqz: cui hñc cōmittā: ex nūero ipoz
qd ad nos talia pñtulerūt. Sūt eni in vob ho-
mines religiosi: q cū rumorē falso repñsum
eē doluerūt z tñ crediderūt factū. Ex ipis er-
go aliqz veniat ad nos: suscipiat possessio-
nē: oēs fruct⁹ pñs suis fidelitē vñdat: vt red-
di possit facilius qd debet z hodie recedat
inde cura pñtyeri. Locul etiā ipe vbi mona-
steriū pñstitutū est a memorato filio meo ho-
norabili eleusino: ipi pñtyero barnabē do-
natus ē anteq ordiaret pñtyer: in ipō loco
monasteriū instituit. Sz tñ qz nōie ipius do-
natus erat locus: mutauit instrumēta vt no-
mine monasterij videat. De fundo victoria-
nense: ego rogo: ego hortor: ego peto: vt si
quis religiosus ē: fide agat: z exhibeat ecclie
sic istā opam: vt cito debitū reddā. Qd si ne-
mo d laic⁹ fuerit inuētus: ego ppono alium:
iste illuc nō accedet. Quid vult aplius. Ne-
mo laceret seruos dei: qz nō expedit lacerati-
bus. Seruis dei quidē merces falsis detra-
ctōibus crescit: sed crescit pñna etiā detra-
hentibus. Mō sine cā dictū est: Gaudent et
exultate qñ detrahūt d vob: dicētes falsa: qz
merces vñ magna ē in cel. Molumus cū de
trimēto vñ magnā hñe mercedē. Abin⁹ ibi
habeam⁹: z tñ vobiscū ibi regnem⁹. Amen.
De tenēda obediētia et euitanda
superbia. Sermo LIII
Ihil sic deo placet quēadmodū obe-
dientia. Cham maledictus fuit: z p⁹ dñi.
Istra scda manet qd dñ: Semē cha-
naan z nō iuda: qz pñi nō est obsecutus. Le-
terū sem q est obsecut⁹: pñs bñdictionē ha-
buit in oia scula. Hoc itaqz dico: nō ē filioz
iudicare de patribz. Mō vadit ad mgm:
vt doceat didascaluz suū. Tlenisti ad me vt
docerē te lras. Si tibi scpsero z dixerō tibi:
Scribe quō z ego scribo: vñqz imitari de-
bes quē elegisti mgm: ab aliq doct⁹ est va-
dis ad pñtiozē mgm. Hoc totū qñre dico: vt
obediētiā exhibeam⁹ in pñs nros. Qui pñ-
bus nō obsequit⁹: deo si obsequit⁹. Dicit eni
dñs: Qui vos spernit: me spernit. Qui g cō-
tēnit aplos: pñnit xpm. Qui pñnit pñes: cō-
tēnit xpm q in pñibus ē. Hoc dico qz b in vo-
bis sūma z sola est xpus obediētiē. Si ieu-
nauer⁹ diebus z noctibus: ofonēqz fecer⁹: si
in sacco z cinē fuer⁹: si aliud nīl fecer⁹ nisi

quodcumque preceptum est in lege: et tibi visus fuerit quod si sapiens: et obediens patri non fuerit: omnes virtutes perdidisti. Una obedientia plus quam omnes virtutes alie valet. Ieiunium vel premitia si diligenter attendit: superbia tibi facit. Superbia autem est inimica deo: et nihil sic odio habet deus sicut superbia. Quicumque non obedit: non facit de scititate: sed de superbia. Ideo enim non obedit: quia melior se credit illo cui non obedit. Simpliciter dico vobis: omnia peccata odio habet deus: invidiam: peruriam: furtum: latrocinium: adulterium: fornicationem: in quibus si quis deprehensus fuerit: non potest oculos levare: sic habemus eum execrabilem. Si quis superbum est in seipso peccatum facit: et adulterium et iniquitatem cum eo. Qui fornicator est potest aliquando dicere: Eligit me caro mea: superavit me adolescentia. Non dico quod sibi hoc facere liceat aut quod se excusare debeat: siquidem et hoc odio habet deus: sed in copatione mali dico. Quicumque aliquod peccatum fecerit: ubi gratia: si furtum fecerit: se excusare potest. Dicit enim: Ideo furtum feci: quia algebam vel quia fame moriebar: vel quia egrotabam. Superbus quod dicit potest: Ideo superbia maius malum est: quia excusationem non habet. Letera vitia eis nocent quod ea committunt: sed superbia plus omnibus nocet. Hec ergo dico ne cogitetis peccatum non esse superbiam. **1. Timotheus. 3.** Nam quod dicit apostolus: Ne quis incidat in iudicium diaboli. Videmus quod fratres quicumque inflant in iudicium diaboli incidit. Hoc est quod dicitur: Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Ut omnia igitur peccata fugiamus: maxime autem superbia: dico vobis de superbo quod semper sibi sapiens videtur. Si quis enim de fratribus persequitur dederit ei: et dixerit: Fratrem debes sic agere: non est dignum audire: quia se magis sapientem putat quam illi qui dat persequitur: Et quod dicit in corde suo: Ego mihi sapiens sum: ego non habeo quod reprehendam: nec tu sapientior es me. Licet non dicat: tamen ex eo quod premitur persequitur fratri: in corde habet loquutur. Ergo hoc dico quod superbia habet: sine causa habet alias virtutes: imo eas non habet sed videtur habere. Qui enim habet quod deo pertrahitur est: quod potest habere aliquid quod deo amicum sit: Superbia in monasterio sit. Si ieiunamus erigimur: et si orationem facimus per peccata: in superbia erigimur. Aliquis ieiunat per peccata suis: et per peccata suis penitentiam agens: in superbia extollit. Ideo ieiunas: ideo oras: ideo precepta facis: ut contra deum facias: Adhuc superbia est: multum ei melius erat si viderem duxisset. Ego simpliciter dico: et libera fratrem habeo dico: quia quicumque superbus est: melius est ei et habet ad copationem mali dico ut omnia alia vi-

tia habet et ex malis suis inclinaretur ad penitentiam: et non omnes despiceret. Si autem post peccata ageret penitentiam: virtutes dei misericordiaz persequeretur. Qui autem superbus est: omnes malorum habet principium: et non agit penitentiam quasi iustus sit. Superbus non agit penitentiam per malis: et gloria tur quasi per bono. Propterea superbia pertrahit deo: quia deo non subiacet. Hoc quare dixerim: et vos ipsi intelligitis: et aliorum ruina debet esse exemplum. Propterea venimus ad monasterium: libertatem seculi perdidimus: ut servitute christi accipiamus. Deinde ista de fratribus loquor quod solent sedere longius a monasteriis. Non eis debet nasci superbia de exemplo. In cenobio vixisti: placuit tibi ut maneres in decimo milario: non debes synaxim sanctorum fratrum premittere. Non te ideo vilioris putes si ad fratres veneris in civitate. Si necessitate habes ire et videre mulieres vel ire in plateas: recte non iras: sed si ad synaxim sanctorum non vadis: quare hoc facis? Vos qui manetis in deserto: cuilibet vestrum dico: aut meliores fratribus estis qui sunt in cenobiis: aut peiores. Si meliores es: veni ut exemplum eis vitę tribuas: si autem deteriores es: veni ut discas quod non facis. Superbia nascitur quoniam aliquis dicit se secretum sedere: fraterque non dignatur videre et visitare et in superbia erigitur. Hoc propterea loquor: presentem sancto fratri qui hoc ope facit quod ego loquor: ut habet scitatem ope facere studeat. Denique multi sancti presbyteri qui veri presbyteri sunt: qui regunt animas sanctorum quoniam aliquis viderint iuniores ire ad desertum: et ad cenobium non venire et in superbia esse: vadunt et vim eis faciunt et adducunt eos: non ut nocerant: sed ut tollant eis superbia. Hoc propterea dico ut illi qui manent in secretis: et veniunt ad cenobium et fratres visitant: ab his qui sunt in cenobiis non arguantur quasi impatientes sed quasi humiles. Nemo dicat de vobis: Ecce ille qui in beremo sedet quia non patitur venire: Propterea venit ut te edificet: non destruat et ut superbia perdat. Videte qualem vitam sit: venit de deserto: et tamen gloriam non habet eorum qui in deserto sunt. De ista ergo omnia quae locuti sumus: orationibus sanctorum nos quod implere faciat. Nihil est enim gratius dicere facere. Sed quod ego facere non possum ideo loquor ut quod potest faciat. Qui habet aures audiendi audiat: in christo iesu domino nostro: cui est honor virtus et pater in secula seculorum. Amen.

De obitu valentini episcopi carthaginiensis. Sermo LV

Iber sapiens fratres charissimi multi modis comedat bonis sapias. Primo quod

Ad fratres in beremo

hominem a periculo liberat: secundo quia conservat liberatum: tertio quia coronat servatum. Quomodo autem liberat: exemplum patet de noet quem cum aqua deleter terraz: liberavit in arca. Quomodo autem servat: patet de iacob: quod duxit eum dominus per vias rectas: et ostendit illi dormienti regnum dei. Qui euigilans ait: Vere hic est domus dei et porta celi. De gloria dei vero quod coronat: subditur: Reddet deus mercedem sanctis laborum suorum: et deducet eos in viam mirabilem. Isti enim sunt tres status ecclesie: Status videlicet penitentie: iusticie et glorie. In primo liberat: in secundo conservat: in tertio coronat dominus. In primo afficimur: in secundo reficimur: in tertio perficimur. In primo est labor et dolor: in secundo sapor et decor: in tertio gloria et honor. Clericatumque de his statibus frequentius fratribus nostris canonicis frequenter fuit lectio et exhortatio: et in mensa quotidiana disputatio: fortasse in corde dicentis: Tedium est tamen de hoc nobis audire: quia etiam obsequium oportet ut nos decet reverendo valentino episcopo exhibere. Sed non pigeat vos fratres me super portare: quod si tedium vobis esset: ad fratres meos confugiam: qui me audire tota mente et toto affectu desiderant. Nam verbum novum et antiquum: novum aliquando fieri potest. Libus etiam diu masticatus citius digerit. **B**er ergo fratres distinctio trium statuum clarius elucescat: conatus eis accommodemus in hunc modum. In statu penitentie cecum reducit dominus per vias duras: et per mittit illi regnum dei patris sui. In statu iusticie iustum deducit dominus per vias rectas: et ostendit illi regnum dei. In statu glorie iustum et sanctum educit dominus in viam mirabilem: et introducit eum in regnum dei. Ecce fratres quomodo reducit cecus de invio ad viam: de exilio ad patriam: de mansionem ad mansionem: de virtute ad virtutem: de co: poris carcere ad eternam gloriam. Ecce quomodo reducit cecus ne sit sine christo: deducitur iustus ut sit christus cum eo: educitur sanctus: ut ipse sit cum christo. **B**er fratres mei: ecce quomodo esse sine christo miserum est: christum secum esse tutum est: esse cum christo beatum est. Non enim existimandum est idem esse: secum esse christum: et esse cum christo. Apostolus enim habet

Sermo LV

bat secum christum dum dicebat: Non ego solus sum: sed gratia dei mecum est. Non dum erat cum christo dum dissolui cupiebat et esse cum christo. Latro secum habebat christum: cui per mittebat christus: Homo autem die mecum eris in paradiso. Reducitur itaque cecus per vias duras. Sane durum est relinquere consuetudinem: durius aggredi in consuetudinem: sed durissimum est in fornace decoqui continua: in qua necesse est ut decoquatur taliter ut velut carnes possit amputari: et velut virga ad omnem modum revolvatur. Isti sunt vii peccatoribus dure super omnia dura: amare super omnia amara: odio se ut mors. Quae sunt istae vii fratres: nisi relinquere quae mundi sunt? Quae dura sunt: Quae mortale videtur? Quae amarum relinquere quae mundi sunt. Sed quia dura: quia amara: quia penosa: ideo centuplum accipies: et vitam eternam possidebis. Et milites surgite iam: quia diu dormistis: armate vos contritione cordis: confessione oris: afflictione carnis: quia ecce venit saluator et non tardabit. Ecce iam in ianua est: ecce iam te vocat: ecce te venire compellit. Sed dicet o miser: In contritione est dolor: in confessione rubor: in afflictione labor: quid ergo faciam? Etiam o miles christi: cuius celorum iam denunciatis ab illo qui super te est: ipse qui laborem et dolorem considerat: Clericamen quanto duriora: tanto virtutibus tibi erunt. Clericamen certa valenter dum potes: quoniam reposita est tibi corona iusticie: quam reddet tibi dominus in illa die iustus iudex. Postquam autem cecus factus est videns: impius iustus: tunc deducit dominus per vias rectas: cantare poterimus fratres. Sunt enim fratres: ut scholares nostri vacui non recedant: tres speculantes rectitudinis. Aliud est enim regi: aliud dirigi: aliud corrigi. Nam propheta dicebat: Dominus regit me et nihil mihi deerit. Et iterum: Dirige in conspectu tuo viam meam. Et iterum: In quo corrigis adolescentior viam suam. Et iterum: Abane inquit elias erigit mihi aurem. Res enim fratres inanimata proprie dicitur regi: ut currus et navis. Res sensata preter rationem dirigitur: ut equus et mulus: quibus non est intellectus. Res rationalis corrigitur: scilicet cor de regit: ut homo. Iustus vero er-

Col. 3. gatur ut sapiat que sursum sunt et querat. Sic enim volebat hieremias duos dicebat: **Mat. 6.** State in vijs vestris et considerate que sit vita eterna. Daniel ad maiestatis visionem **Daniel. 10.** prostratus audiuit ab angelo: Sta super pedes tuos. Quod tamen si non credis prophetę crede poetę scholarę puerse: cui deus os sublimē dedit: celumque videre iussit: a quo dum quereretur tyrannus et diceret: Quare te deus fecit? Respondit ut pretemper celum et celorum numina. Factus est enim homo in terra: non ad terram: sed ad celum: et factus est de terra non propter terram sed propter celum. Quis fidelium plus dixisset fratres: aut probabiliori argumento? nescio. Nunquid etiam animal mutus et brutum nouit argumentum egritudinis sue? Nunquid leo infirmans: animal quod symia dicitur querit: quod deuorata mori pualescit? Nunquid etiam symia egrotans querit sanguinem canis: vitis formicas: leopardus capreas: vitis serpentes ferculum? Homo vero attritus in physica hec omnia ignorare videtur. Unum quodque enim felicitatem affectat: sed si homo affectat: opere tamen affectare non videtur. Augere ergo o homo celum ad quod factus es: Noli querere philosophia: quoniam non ad philosophia factus non es: nec expectat tibi scire que sunt super terram: sed tamen que sursum sunt. Sta igitur super pedes tuos: sta in vijs tuis naturalibus: ad quas factus es: et dirige eas si necesse est in dando et dimittendo. Date et dabitur vobis. Et tunc dominus tibi dicit: Amice ascende superius: intra in gaudiū dñi tui. Sed dicit quid? Quomodo et qualiter egredietur spiritus de corpore? Nunquid salomon hoc ignorare videtur: dum se dixit penitus ignorare viam aquile in celo? Quomodo ergo deum videt: quomodo angelus: quomodo seipsum: quomodo spiritum alium bonum vel malum? Super hoc hodie ille magnificus philosophus admiratur. Nam in libris de animalibus: quoniam sensus corporis communes esse nobis ad usum cum brutis posuit: non ad oblectamentum. Homo in omnibus delectatur: pecus vero tamen in duobus delectatur: scilicet in gustu et tactu: in alijs vero mouetur quandoque et excitatur sed non delectatur. Unde ergo est quod spiritus egressus a corpore duos quos habet communes cum bestiis

penitus amittit. Non enim gustu vel tactu vitatur vel oblectatur: sed alios tres ad usum retinet et oblectamentum. Admirabile tamen videtur ei: scilicet quod spiritus sine corpore sensibus corporis vitatur. Quod tamen philosophus si forte plane non intellexit: verum est tamen et omnino verum et irrefragabile: quod spiritus liber videt deus: delectatur in deum: ne semper sibi dicatur: O anima ubi est deus tuus? Audiet etiam angelos cantantes et iubilantes. Videbit etiam et audiet: Esto super quoniam ciuitates: id est beatitudines: et sic unicuique secundum opera sua. Et si dicatur a nobis: Domine quid facies: quando hec omnia merui? a te largiri? Porro respondet ille magnus paterfamilias velut alexander militi petenti munus: cui ciuitatem dedisse fertur: Si tu tamen non es dignus tanta recipere: ego tamen sum dignus et potens tanta donare. Angeli fratres mirabuntur non modicum de operibus dei in coniunctione anime et carnis in homine: in coniunctione hominis et verbi in christo: in coniunctione hominis et dei in celo. Nam dicitur est dominus: Pater volo ut sint vni nobiscum: sicut ego et tu vni sumus. De prima admirantur: ubi vnum vni iungitur: de secunda plus: ubi vnum duobus iungitur: sed de tertia plurimum: ubi vnum tribus in trinitate iungitur. Hec autem generaliter exposita: spiritualiter tamen ad commemorationem huius sancti episcopi valentini trahi possunt: Qui dum esset cathecumenus annorum. xix. ad baptismum peruenit: et sic reduxit eum dominus per vias rectas: postmodum deduxit eum episcopus per vias duras penitentię: postmodum eduxit eum per viam admirationis et glorie. Sic ergo post eum curramus fratres: ut comprehendamus brauium eterne vocationis in die illa cum venerit iesus filius dei: qui cum patre et spiritu sancto viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

De commendatione diuinarum scripturarum cum exhortatione ut diligenter legantur. Sermo. LVI

Propitio christo fratres charissimi. A p lectionem diuinam audio et sitienti corde vobis spiritale gaudium de vestra fidelissima obedientia faciat. Sed

Ad fratres in heremo

Sermo LVI

si vultis ut vobis scripture sanctę dulce-
scant: et secundum quod oportet diuina vobis pre-
cepta proficiant: subtrahite vos aliquibus
horis ab occupationibus mundi: in quibus
etiam in domibus vestris diuina elo-
quia relegentes: ad integrum vos dei mi-
sericordię presecutis: ut in vobis illud felici-
ter impleatur: quod de beato viro scri-
ptum est: Quia in lege domini meditabi-
tur die ac nocte. Et illud: Beati qui scri-
bantur testimonia eius: in toto corde ex-
quirunt eum. Et illud: In toto corde meo ab-
scondi eloquia tua ut non peccet tibi. Sicut
enim ut ipsi audistis ille qui in corde suo
abscondit eloquia dei non peccat: ita et il-
le qui non abscondit peccare non cessat.
Si enim negotiatoribus non sufficit tan-
tum vna tantum merce lucra perquirere: sed
plures merces comparant: ex quibus sub-
stantias suas augeant: et agricolę diuersa
genera seminum conantur serere: unde
sufficienter sibi et suis cibum valeant pre-
parare: quanto magis in spiritualibus lucris non
vobis debet sufficere quod in ecclesia lectio-
nes diuinas audiat: sed in domibus et
in conuiuijs vestris: et quando dies bre-
ues sunt etiam aliquibus horis in nocti-
bus lectioni diuine debetis insistere: ut in
horeo cordis vestri spiritale possitis tri-
ticum comparare: et in thesauris anima-
rum vestrarum scripturarum margaritas
recondere: ut cum in die iudicii ante tribu-
nal eterni iudicis veneritis: sicut dicit apo-
stolus: vestiti non nudi inueniamini. Et
illud fratres charissimi diligenter atten-
dite: quia scripture diuine quasi litterę de
patria nostra nobis transmissę sunt. Pa-
tria enim nostra paradysus est: parentes
nostri sunt patriarchę et prophete et apo-
stoli et martyres: ciues enim sunt angeli:
rex autem noster est christus. Quando
enim peccauit adam tunc in ipso velut i exi-
liū huius mundi proiecti sumus: sed quia
rex noster plus quam cogitari vel dici potest
pius et misericors est: scripturas diuinas
ad nos inuitatorias per patriarchas et p-
phetas dignatus est mittere: quibus nos
ad eternam patriam inuitaret. Et cum scri-
pturas eius rebellis spiritus fragilitas humana
contemneret: dignatus est per seipsum de-

scendere: et nos de tyrannide et de super-
bia diaboli liberare: et ad veram humili-
tatem exemplo nos sue mansuetudinis p-
uocare. De potestate etiam antiqui ser-
pentis per passionis iniuriam liberare: ad
inferna descendere: et antiquos sanctos qui
originali peccato obnoxii tenebantur eri-
pere: in altum ascendere: spiritum sanctum
qui nos contra omnes insidias diaboli con-
fortaret de celis mittere: etiam apostolos
suos qui regnum dei per vniuersum mun-
dum euangelizarent dirigere. Et licet nos
non solum superbos sed etiam impios: non
solum originalibus sed etiam in actuali-
bus peccatis obnoxios inuenisset: totum
tamen nemine supplicante dimisit: et non
solum sicut merebamur multis catenis vel
compedibus oppressos ad exercenda labo-
riosa opera nos traxit: sed magis pro in-
effabili pietate ut cum illo regnemus cle-
menter ac misericorditer inuitauit. Cum
hec ita sint fratres charissimi: quid de se
cogitant serui qui ita presumunt domini
sui precepta contemnere: ut nec ipsas in-
uitatorias litteras quibus ad regni beati-
tudinem eos inuitat dignentur relegere?
Quomodo enim si aliquis nostrum ad p-
curatorem suum litteras dirigeret: et ille
non solum non impleteret quod precipitur
sed etiam ipsa iussoria relegere designare-
tur: non indulgentiam sed penam: non li-
bertatem accipere sed carcerem merere-
tur sustinere? Ita ille qui diuinas scripturas
de patria eterna transmissas dissimulat le-
gere: timere debet ne forte premia eterna
non accipiat: sed etiam penam perpetuam
non euadat. Nam instantum periculosum
est nobis diuina precepta non legere: ut
propheta lugubriter clamat: Ideo capti-
uus ductus est populus meus quia non
habuit scientiam. Qui autem ignorat ig-
norabitur. Sine dubio qui deum per di-
uinam lectionem in hoc seculo dissimulat
inquirere: et deus illum in eterna beati-
tudine dedignabitur agnoscere. Et timor
nobis debet esse: ne clausis ianuis cum stul-
tis virginibus foris exclusis mereamur au-
dire: Nescio vos: Non noui vos: Disce-
dite a me operari iniquitatem. Quid est
nescio vos: non noui vos? Quomodo eos

nescit quos in igne mittit: Ideo vtriusque: quia sicut iam dictum est: qui cum in hoc seculo legendo nolunt intelligere: in die iudicii illos deo designabitur agnosce- re. Et illud in Salomone quod scriptum est: non negligenter: sed cum grandi solli-

Prover. 22. citudine ac timore debemus audire: Qui obturat inquit aurem suam ne audiat le- gem: oratio eius erit execrabilis. Debet primus ipse audire deum qui vult exau- diari a deo. Nam qua fronte vult ut deus eum exaudiat: quem intantum despicit: ut eius precepta legere dissimulet? Et il- lud quale est fratres mei quod nonnulli chri- stiani: et quod peius est aliquotiens etiam clerici quando iter acturi sunt: panem et vinum et oleum et diuersas sibi impensas ordinant preparari. Et cum tanta vnus- quisque in terreno itinere preparat unde viuatur caro sua: quare tamen libellum legere non curat: unde hic et in eternum rescia- tur anima sua? Cum ergo duos quisque homines habeat: vnum interiore ad imaginem dei factum: et alium exteriores de limo terre formatum: cur tantam sol- litudinem pro corpore: quod in sepulchro a vermibus deuorandum est habere vide- mur: interiore vero hominem qui ad imaginem dei factus est: tanquam vile man- cipium sine pabulo verbi dei fame et siti cruciare permittimus? Intantum enim prauus deum negligit: ut in se imaginez ipsius despiciat et contemnat. Hec ergo fratres charissimi sapienter et vtiliter co- gitantes quantum possumus: ociosis fabu- lis et detractionibus ac scurrilitatibus cum- ctis finem studeamus imponere: et totis viribus de impedimentis mundi istius fugiendo: aliquas horas querere: in qui- bus pro salute anime nostre orationi vel lectioni possimus insistere: ut in nobis impleatur quod scriptum est: Qui docti fuerint fulgebunt sicut stelle in perpetu- as eternitates. Quod ipse prestare di- gnetur: Qui cum patre et spiritu sancto viuit et regnat deus in secula seculorum. Amen.

De diligenti instructione fra- trum qualiter in hac vita debe- ant agere: ut cum hinc migraue-

rint et caro in sepulchro deuora- ri ceperit: anima cum sanctis om- nibus letetur in celis. Ser. LVII

A hac vita positi fratres ita agi- te: ut cum hinc migraueritis: et ca- ro vestra ceperit deuorari in se- pulchro: anima ornata bonis operibus cum sanctis omnibus letetur in celis. Re- trahat vos a malis operibus vel a pecca- tis interitus eorum quos premisistis: At- tendite calamitates: considerate diuitius sepulchra vel eorum qui ante pauca tem- pora vobiscum erant quid sunt vel quid fuerunt: vel quid eis diuitie vel cupi- ditates seculi profuerint. Ecce nihil ex eis nisi soli cineres remanserunt. Qui si modo loqui possent hec vobis dicerent: Et quid infelices tantum pro seculi va- nitate discurretis? Et quid vos crimini- bus et vitis repletis? Considerate om- nia vestra: et vel sic vobis horreat cupidi- tas: et munera vestra. Quod vos estis et nos fuimus: et quod sumus vos eritis. Itaque omnia fratres charissimi sollicite considerate: pensate: et hoc consideran- tes expauescite: diem mortis ante oculos semper ponite: ad emendationem quantum op- testis festinate. Nolite negligere quod nos pius deus peccantes sustineat: quia quanto diutius expectat ut emendetur: tanto gra- uius iudicabit si neglexerit. Si forte pu- tatis quia finis mundi tardius veniat: vel suam consideret finem. Ecce dum li- benter ac iocundissime moratur homo in mundo: multaque in longa tempora dispo- nit agenda: repente rapitur in morte: et ex improviso auferitur a corpore. Sed ille est beatus qui semper illam habuit ante oculos: et festinauit in illa hora morti pa- ratus inueniri. Quod si vultis scire cha- rissimi quod cum magno metu: magnisque do- loribus anima separatur a corpore: dili- genter aduertite. Veniunt enim angeli assumere ea: ut perducant illam ante tri- bunal iudicis metuendi: et tunc illa memo- rans sua mala et pueria que die nocturne gessit contremiscit: et querit ea fugere: in- duciasque petere dicens: Date mihi vel vnus horum spacium. Tunc quasi loque-

tia simul opera eius dicent: Tu nos egi- sti: opera tua sumus: non te deseremus: sed tecum semper erimus: tecumque per- gemus ad iudicium. Hoc quidem pecca- toris anima agit que cum horrendo ti- more separatur a corpore: et pergit plena peccatis et ingenti confusione. Iusti ve- ro anima cum separatur a corpore: non timet nec expauescit: sed magis cum mag- nifico gaudio egreditur: et cum exultatione per- git ad deum deducuntibus eam sanctis angelis. Illam horam fratres modo ti- mete ut non tunc timeatis: illam preca- uete nunc ut tunc securi esse possitis. A de- mentote iugiter quod in medio laqueorum diaboli ambulatis: et ideo semper para- ti estote: ut quando domini preceptum fuerit missum: liberi ab omni labe pecca- ti ad requiem transire possitis. Non arbi- tremini vos in hoc mundo diu mansu- ros: quia nimirum peruenit ut post do- minicum missum preceptum: nec vnus horum momentum concedatur in hac vi- ta consistere. Laetete igitur ne in exitu vestro tristitiam faciatis angelis et gau- dium inimicis. Scitote vero quod cum ani- ma a corpore euellitur: statim aut in pa- radiso pro meritis bonis collocatur: aut certe pro peccatis in inferni tartara pre- cipitatur. Eligite modo quod vultis: et hoc iam in vita disponite: aut perpetua- liter gaudere cum sanctis: aut sine fine cruciari cum impijs. Itaque fratres saltez- pene vos terreat: si premia non inuitat: et presens seculum si despiciere non va- letis: saltem cum iusticia possidete. Qui in adolescentia errauit: saltem iam in se- nectute respiscat: et mala que peccando commisit: penitendo iam expurget. Ec- ce paulatim deficit mundus: et cuncta que videntur velociter tanquam vespertina um- bra transcurrunt. Ecce quod olim pronun- ciabatur: presenti tempore perspicue iam cernitur. Subtrahuntur ut ipsi videtis omnia bona: et crescent quotidie mala. Nolite ergo fratres iam mundum dilige- re: quem tanta cernitis cum velocitate transire. Nolite in eius amore anchoras

cordis iam figere: quem sic ad finem con- spicitis declinare: presertim cum aposto- lus clameret: quod amicitia huius mundi ini- mica sit deo. Si enim ipse mundus nos diligere diligeret: vti non esset: quod tomagis nunc dum ipse nos odire pro- batur: quos tantis malis insequitur: a nobis omnino spernendus atque fugien- dus est. Vitam ergo eternam ex omni- bus precordijs vestris amate: quam nunc in secula finiat. Illuc festinate: ubi sem- per viuatis: et ubi iam mori nunquam timea- tis. Si enim sic amatis istam vitam mi- seram fluidamque ubi cum tanto labore viuatis et ubi vix currendo: satagendo: sudando: suspirando necessarijs corpo- ris satisfacitis: quanto magis amanda fe- lix beatitudo est ubi etiam implebitur il- lud quod dominus in euangelio dicit: Erunt homines similes angelis. Et il- lud: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris mei. Qualis putatis tunc erit splen- dor animarum: quando solis habebit claritatem lux corporum? Ibi iam non erit vlla tristitia: nullus ibi labor: nullus dolor: nullus timor: nulla mors: sed per- petua semper sanitas perseverat: nulla ibi consurgit malicia: nulla carnis miseria: nulla egritudo: nulla omnino neces- sitas: non erit fames: non sitis: non frigus: non estus: non lassitudo ieiunij: nec vlla temptatio inimici: non peccandi volun- tas: nec delinquendi possibilitas: sed to- tum leticia: totum exultatio possidebit: hominesque sociati angelis sine vlla car- nis infirmitate vernabunt. Erunt ibi iocun- ditas infinita: beatitudo sempiterna: quam qui semel adipiscitur semper tenet. Nihil hoc loco magnificentius: nihil glorio- sius: nihil clarius: nihil pulchrius: nihil verius: nihil illa bonitate sincerius: nihil illa abundantia copiosius: Ibi iam non formidabitur fortissimus hostis qui cupit iugiter animas iugulare: nec faci- es omnino turbulenta tortoris incutiet timorem: nec barbarorum immanitas: nec vlla timebit aduersitas. Nemo in illo loco glorioso indiget vestimento: non est illic

Matth. 13.

Splendor animi

frigus: non estus nec ulla aeris iniqua-
litas: nullus ibi esurit: nullus tristatur:
nullus est ibi peregrinus: sed omnes
qui illuc venire meruerunt: securi in pa-
tria viuent: nec ultra aduersabitur ca-
ro spiritui: sed inenarrabilia cum an-
gelis sempiterna a christo p̄mia tribu-
entur: quę oculus non vidit (sicut dicit apostolus) nec auris audiuit: nec
in cor hominis ascendit: quę p̄p̄a-
rauit deus diligentibus se. Ecce qua-
lem beatitudinem perditurus erit: qui
modo se dum licet emendare noluerit.
Idcirco nos fratres domino auxilian-
te dedignemur ultra seruire peccato
quibus tanta beatitudo p̄paratur in
celo. Dum ergo tempus est festine-
mus propitium habere dominum. De-
spiciamus quę terrena sunt: vt adipsi-
scamur celestia. Logitemus peregrini
nos nos esse in hoc seculo: vt liberius
festinemus ad celos. Velociter enim
trāseunt: cito tanq̄ vmbra pereunt cū-
tra quę hic videntur. Perpendamus
charissimi fratres quales erimus in die
iudicii dei et angelorum eius conspectui
presentandi: quādo opera nostra erūt
ante oculos nostros nobis ponenda.
Qualis erit tunc confusio cui contige-
rit pro peccatis suis in conspectu dei
omniū hominum et angelorum eru-
bescere qui hic nec vnum quidem ho-
minem se peccantē vult nūc inspicere?
Qui pauor erit eum iratus videre quē
placatum non valet vniuersitas com-
prehendere? Illum ergo diem timea-
mus semper quē modo p̄uidere nul-
latenus possumus. Illum diem iugi-
ter pauescamus: et sic actus nostros re-
uocemus. Consideremus qui terror in
die illo erit: cum dominus de celo ad
iudicandū venerit: qui metus erit de-
um iratum videre: Ad cuius aduentū
vniuersa elementa quatiantur: et celi
cum terra cōtemiscet: virtutesq̄ celo-
rum commouebuntur. Tunc nimirum
p̄cinentibus angelorum tubis om-
nes gentes quęcūq̄ sub celo fuerint:

et omnis homo tam viri q̄ femine in eo
sexu vnusquisq̄ quo natus fuerit in
mundo boni et mali: sancti et peccato-
res: vel quicūq̄ ab initio nati et mor-
tui fuerint: siue a bestiis deuorati: siue
ab igne consumpti: siue etia ab aquis
absorpti: omnes simul i momēto tem-
poris: in ictu oculi resurgent: in ipsis si-
ne dubio corporibus atq̄ in ipsa car-
ne quam hic habuerunt: scilicet in vi-
rum perfectū: in mensurā etatis ple-
nitudinē christi: in qua et ipse domi-
nus resurrexit a mortuis: Et omnes
ante iudicium christi venient pariterq̄
electi et reprobi: et videbūt oculis suis si-
liū hoīs venientē in nubib⁹: sicut et ipse
dñs in euangelio dicit: Tunc videbūt
filium hominis venientē in nubibus
celi cū virtute magna et potestate: con-
stipatum agminibus angelorum. Et
congregabuntur ante eum omnes tri-
bus terrę: et separabit eos ab inuicem
sicut pastor segregat oues ab hedis: et
statuet quidem iustos a dextris: impi-
os autem a sinistris. Tunc dicit ad eos
qui a dextris erunt: Venite benedicti
patris mei possidete paratum vobis
regnum a constitutione mundi: Esuri-
ui enim: et dedistis mihi manducare:
sitivi et dedistis mihi potum: et cetera
quę audistis in euāgelio. Tunc omni-
bus aspicientib⁹ ostendet luozes figu-
rasq̄ clauorū in ipso sine dubio corpo-
re: quod p̄ nostris peccatis vulneratū
est. Et ita peccatores compellās dicit:
Ego te homo d̄ terrę limo manib⁹ meis
formavi: et in paradysum meum quē nō
merebar collocavi. Sed tu me meaq̄
iussa contemnēs: deceptorē sequi ma-
luisti: vnde et iusta pena dānatus infer-
ni supplicij deputat⁹ eras. Postea mi-
sertus tui carnez assumpsi in terris: in-
ter peccatores habitavi: cōtumelias et
verbera pro te sustinui: vt te eriperem
colaphos et sputa suscepi: et vt tibi dul-
cedinē paradisi redderem: acetum cum
felle bibi. Propter te vepub⁹ corona-
tus: cruci affixus: lancea vulnerat⁹ sū:

Ad fratres in heremo

Sermo

LVIII

et mortuus in sepulchro posit⁹ sum. Ad
inferna descendī vt te ad paradysum re-
ducerem: tartara adi: vt in celo regna-
res. Agnosce impietas humana quę pro
te pertuli. Ecce liuozes: quos pro te su-
scepi. Ecce clauorum foramina: quibus
affixus in cruce pependi. Suscepi dolo-
res tuos vt te sanarem: suscepi p̄nam:
vt tibi gloriā darem: suscepi mortem:
vt tu viueres sine fine: conditus iacui in
sepulchro vt tu regnares i celo. Hęc om-
nia pro vobis sustinui: et ampliora horū
quid vobis debui facere et non feci? Di-
cite mihi nunc et ostendite quid passi estis
propter me dominatorem vestrum: vel
quid boni egistis pro vobis? Ego cum
essem inuisibilis et impassibilis propter
vos dignatus sum sponte pati: propter
vos incarnatus sum: cum essem diues
propter vos egenus factus sum: sed vos
humilitatez meam et p̄cepta mea sem-
per renuentes: seductorem magis q̄ me
secuti estis. Ecce modo non potest iusti-
cia mea aliud iudicare: nisi quod meren-
tur opera vestra. Ergo quod ipsi elegi-
stis tenete. Contempsistis lucem: possi-
dere tenebras quas amastis. Ite in per-
ditionem: secuti estis diabolū: ite cum
illo in ignem eternum. Quis putas tunc
erit ingroz: qui luctus: quę tristitia: quę
angustia: cum hęc fuerint aduersus impi-
os prolata sententia? Tunc erit malis
dura separatio a dulcedie consortij san-
ctorū. Et tunc impij traditi in potesta-
tem demonum ibunt in ipsis corporibus
suis cum diabolo in supplicium eternū:
et permanebunt sine fine i luctu et gē-
tu: Procul quippe exulati a beata para-
disi patria: cruciabuntur i gehenna per-
petua nunq̄ lucem visuri: nunq̄ refrige-
rium adepturi: sed per milia milium an-
norū in inferno cruciadi: nec inde in se-
cula liberandi: vbi nec qui torquet ali-
quando fatigatur: nec qui torquetur ali-
quando morietur. Sic enī ibi ignis cō-
sumit vt semper reseruetur: sic tormenta
aguntur vt semper renouentur. Iuxta
qualitatem vero culpę p̄nam vnusq̄sq̄

sustinebit gebennę: et similis culpę retri-
bus similibus iunguntur cruciandi. Non
ibi erit aliud nisi fletus et plangus atq̄
stridores dentium: nec ibi erit aliud con-
solamentum nisi flamme et terrores pe-
narum: Ardebuntq̄ miseri in igne eter-
no semper in secula seculorum. Iusti au-
tem ibunt in vitam eternam: in corpore
sine dubio quod hic habuerunt: et socia-
buntur angelis sanctis in gloria sempi-
terna. Nunq̄ iam corruptionem visuri:
sed semper leti ac dulcedine christi iugi-
ter faciat fulgebunt sicut sol in gloria et
charitate quam p̄parauit deus dilige-
ntibus se. Et erit tunc q̄to quis amplius
alio hic obediens deo fuit: tanto ampli-
orem illic mercedem accipiet: q̄toq̄ hic
amplius quis deum amauit: tanto pro-
pitium eum videbit. Benedicamus do-
minū deum fratres qui ad leticiam spi-
ritalem congregauit nos. Simus humi-
lis corde semper vt gaudium nostrum
penes ipsum sit. Non igitur prosperita-
te aliqua huius seculi inflemur: sed no-
uerim⁹ felicitatē non esse nisi cū ista trā-
suerint: Nam gaudium nostrum in spe
futura: et totum desiderium vita eterna
sit. Omnia suspiria nostra christo anhe-
lent. Ille vnus pulcherrimus qui sedos
dilexit vt pulchros faceret: desideratur:
ad illum vnum curratur: illi ingemiscat:
et dicant semp: magnificetur dominus
qui volunt pacem serui eius. Amen.

De vanitate mundane glorie
Sermo LVIII

Postolica lectio fratres charissi
mi hunc sonitum reddidit: Tem-
pus breue est: reliquum est vt et
qui habent vxores tanq̄ non habentes
sint: et qui vtuntur mūdo tanq̄ non vtā-
tur. P̄terit enim figura huius mundi:
et sicut fur dies domini ita veniet. Itaq̄
o anima quęcūq̄ audis et legis: consili-
um te iuuat sanctissimi danielis dicentis:
Consilium meum accipe: et peccata tua
elemosynis redime. Quod consilium si

neglexeris: ad celum sine causa pulsas. Anima que inter carnis parietes fragiles habitas: vigila inquit et pulsa: pe te et roga: pulsanti tibi et petenti aperiet: dicit dominus. Et si transieris per ignem: tecum super et flamma non comburet: que orando si quesieris inuenies: cum pulsa ueris rogando christus tibi aperiet ianuas ut possessor paradisi introeas. Si adhuc frater de fine mundi putas tibi restare aliquid: vel tuum tibi considera finem. Scriptum est enim: Nudus exiui de utero matris mee: nudus etiam ibo sub terra. Ergo frater nihil tecum attulisti quando ingressus es mundum: nihil tecum tollis quando dimiseris mundum. Audite omnes in populo: et negligentem aliquid quando cognoscite: Ite ad sepulchra mortuorum et videte exempla uiuentium. Jacent ossa et perit caro: et tamen causa eius seruat in iudicio christi. Fuit et ipse nobis similis aliquando in uanitate uiuens: in seculo studio diuitiis: multiplicauit agros: plantauit vineas: implens horrea in thecis multis: et letatus est in abundantia sua: et ecce subito ablata sunt omnia ab oculis eius. Plaudebatur sibi per scemata multa: sericis vestitus erat indutus: pompas et luxurias sibi adhibens: epularum diuitias exercebat: saltationes et iocus in ebrietatibus exhibebat: prandia sua cum cena miscbat: et leticie sue uix dabat finem. Et ecce ablata sunt omnia ab oculis eius. Ubi ergo abierunt illa omnia? Ubi pompa: ubi scemata: ubi exquisita conuiuia? Ubi nam sunt illi qui cum in foro longius ab omnibus conspiciantur: ubi ornatus domorum et preciosa luxuria vestimentorum? Ubi gemmarum ambitio: et argenti pondus immensum? Ubi postremo ipsa cupiditas que cum omnia quotidie que agit nescit quando totum habet amittere? Ubi sapientia illa et foris excogitata disertio? Ubi applausus laudum et adulatio amicorum assidua? Ubi seruorum subditi greges et lampadarum radiantia luminis? Ubi

antecedentium turba clientum? Transierunt omnia ab oculis eius: et ultra non erit memoria eius. Jacet in sepulchro re dactus in puluerem: defluerunt carnes eius quas delitice nutrebant: Abscesserunt nerui a compaginibus suis: sola remanserunt ossa que seruantur in exemplum uiuentium: ut cognoscantur reliquie mortuorum. Putatur requiescere corpus eius: abiit autem anima eius in infernum et non videbit ulterius lumen. Circumdant enim eum tenebre multe: tremor et afflictio apprehendent eum: vermes et ignis consumunt eum: et sletus non desinet ab oculis eius: stridor dentium frequentat eum: eo quod pessimi dolores perurgunt eum: et non desinunt penitus ab anima eius. Penitet se modo male uixisse in seculo: et hinc sibi metipsum reputas dicit se pietatem et misericordiam non fecisse: et modo queret eam et non inueniet: multas diuitias se possedisse et reposuisse et non eas pauperibus erogasse: perdidisse se tempus penitentiae et non se correxisse ab omnibus malis: dies suos negligendo transisse in quibus habuit spacium bene faciendi ut non incideret in talibus penis. Expectat enim eum resurrexio magna ut tradatur peiori iudicio quam que uix gessit. Ibi enim eum conturbabunt multitudo angelorum: qui super penas sunt constituti: improperantes ei quod taliter egerit et elemosynam non amauerit: ideo misericordia ei denegatur. Gehena ardens eum expectat: quia pauperem et egenum non amauit: ventrem eius perpetuis penetrat uermis: qui esurientem pauperem non saturauit. Quod ualeat apud dominum misericordia que in uita huius seculi exhibetur: que uix hic exhibendo delectatur: ad recolligendum inuenitur. Sicut dominus noster iesus christus in euangelio dicit: Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Currite itaque fratres mei dilectissimi dum lucem huius uite habetis: ne tenebre mortis uos comprehendant: facite misericordias in hoc seculo que de-

Ad fratres in heremo

Sermo LVIII LIX

leant peccata ut succurrant uobis in die iudicii: quia quod manducatis perditis: et quod laboratis relinquitis: quod uero pauperibus erogatis: firmius possidebitis. Elemosyna enim emundat peccata et ipsa interpellat pro nobis dominum. Antecedat igitur nos misericordia nostra in die iudicii: et ipsa interpellat pro nobis in conspectu domini ut misericordes misericordiam consequamur: Prestante domino nostro iesu christo cui est honor et gloria in secula seculorum: Amen.

De contemptu mundi ad sacerdotes et clericos suos. Ser. LIX

Audite fratres charissimi salutiferam patris nostri doctrinam: que non terrenam sed eternam concupiscitis hereditatem: qui non uultis sortem accipere in terra morientium: sed cum psalmista decantare: Portio mea in terra uiuentium. Qui egyptum reliquistis et ad promissionis terram festinatis: Audite itaque habentes aures audiendi patrem ad hereditatem celorum nos vocantem et dicentem: Venite filii audite me: timorem domini docebo uos. Quis est homo qui uult uitam? Quis est qui ad uitam uis ingredi: serua mandata dei. Quorum mandatorum alia sunt specialia: alia uero communia. Specialia sunt proprie canonicorum siue clericorum et monachorum. Communia autem omnium catholicorum. Specialia igitur sunt hec: Si uis perfectus esse: uade et vende omnia que habes et da pauperibus et sequere me. Et iterum: Omnis qui reliquerit domum aut agrum aut patrem aut matrem aut fratres aut sorores aut filios aut agros propter me: centuplum accipiet: et uitam eternam possidebit. Et ad discipulos: Vos qui secuti estis me: in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis uos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Hec itaque fratres quanto precipua: quanto acriora: quanto deo gratiora. Dicit iterum saluator noster inter cetera: Qui non renun-

ciauerit omnibus que possidet: non potest meus esse discipulus. Qui dixit: omnibus: nihil proprium a suis discipulis possideri uoluit. Qui quicquid possidet in terra: remouit est a christi disciplina. Qui autem non est discipulus christi: quomodo presumit sibi ligandi atque soluendi potestatem? Intendite fratres uerba euangelij dicentis: Intravit iesus ianuis clauis ad discipulos: et insufflans dixit eis: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis: retenta sunt. Nunquid illi habebant proprium: quibus magister interdixerat: Nihil tuleritis in uia? De quibus lucas euangelista refert: Erant eis omnia communia. Videte quid petrus dixerit ad iesum: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te? Qui omnia reliquerant: nihil sibi penitus retinuerant. Unde ergo sibi arrogant ligandi atque soluendi potestatem: qui in terra presumunt possidere facultatem? Quomodo non erubescunt dicere: Dominus pars hereditatis meae. Ubi est illud apostolicum: Que conuentio christi ad belial? Qui terrenas possessiones relinquere nolunt: cur peccata populi comedunt? Si decimas cum filiis leui accipiunt: quomodo inter ceteras tribus partem accipient? Si nominis sui etymologiam attendunt: cur clerici a sorte dicti sunt: nisi quia dominus eorum sortis uel hereditas sit? Cur saltem clericatus sui signa quibus a laicis discernuntur non perpendunt? Non enim sine causa capita eorum raduntur et tondentur: sed perspicacissima et euidentissima ratione. Nam his signis secernuntur a laicorum conuersatione. Quod ut multis deo propitiante proficiat: admonitioni utilissime duximus inserere. Dicimus multorum patrum auctoritate cerebrum esse sedem sapientie: christum uero paulo attestante: dei uirtutem et sapientiam esse. Cum itaque cerebrum sit in capite: sapientia uero iuxta patrum auctoritatem in cerebro habeat sedem: et sic per sapientiam sibi infusam cuncta membra regant a capite: quod per cerebrum est: quod est sedes sapientie: Sic inter nos et ueram sapientiam

offa mortuorum
exemplum uiuentium
ut uideamus

Job. 1.

Job. 20.

Act. 2. et. 4.

Matth. 19.

Ps. 15.

2. Cor. 6.

Rumer. 18.

L

1. Cor. 1.

Matth. 5.

Abi. 5.

2. Cor. 14.

Sancti

Augustini

que ut diximus christus est: qui etiam iuxta apostolum: caput nostrum est. Dicit enim: Caput mulieris est vir: caput vero viri est christus: christi autem caput est deus. Ut ostendamus nullum obstaculum interesse in ea parte pilos capitis incidimus: in qua novam sapientiam: id est christum inesse cognoscimus: per hoc signantes malam terrenarum rerum sollicitudinem nostre mentis ad deum contemplandum impedire. Scimus enim quod quisque quod magis terrenis occupationibus implicatur: tantomagis a sui conditoris visio ne impeditur. Unde apostolus: Nemo militans deo implicat se negociis secularibus. Item: Qui sine vxore est cogitat que dei sunt. Hinc moyses ait: Leuita radant pilos carnis sue. Leuita interpretatur assumptus. Quisque namque in officiis diuinis assumptus est: pilos carnis: id est superfluas cogitationes cordis radere debet. Caput igitur radere: signat cogitationes terrenas et superfluas a mente rescindere. Nec incongrue per pilos et capillos signantur cogitationes superflue. Sicut enim pili non sunt pars corporis sed quedam superfluitas procedens a corporis humore: sic bona temporalia non sunt nobis naturalia sed aliena et superflua. Hinc itaque fideles christi qui ad eternam vitam munditius suspirant: qui mundum cum suis oblectationibus sub pedibus conculcant: qui in terra nihil possidere volunt: sed cum apostolo dicunt: Nostra conuersatio in celis est: capillorum minimam partem in capitis retinent: ut per eorum abrasionem se minimam terrenorum sollicitudinum habere designent. Quapropter etiam illam minimam particulam capillorum retinent: quia dum in hoc mundo sunt: a terrenis cogitationibus omnino vacui esse non possunt. Quisquis igitur clericus ad sortem domini vocatus qui comam nutrit et capillos radere vel tondere erubescit: profecto se non de dei sed de mundi sorte esse testatur. Propterea enim quisque carnis crines diligit: fouet et nutrit: tanto cor suum non in celis sed in terra fixum esse ostendit. Propterea autem radit et edomat: tanto se non terrena sed eterna diligere comprobatur. Si ve-

ro ut diximus: crines idcirco radimus ut inter nos et deum nihil interesse apprehendamus: profecto patet quod cum in oratione persistimus: aliena velamina capitis nostris aponere non debemus: prefertim cum apostolus dicat. Vir non debet orare velato capite: imago enim dei est. Lessent itaque clerici psalmodie hymnisque spiritualibus insistentes capillos: mitras ceteraque velamina in capitis portare: ne dum cum deo loquimur famulatur sui signa occultantes: eius indigni iudicemur propitiatione: cuius salubri doctrina presumimus non obedire. Qui enim non obedit apostolo: contradicit euangelio: et iuxta eiusdem apostoli vocem dicentem: An quis vultis experimentum eius qui in me loquitur christus? Item si angelus venerit et cetera: et aliud euangelium nuntiauerit vobis anathema sit. Extirpetur ergo penitus de clericali presumptio: ne quod abest: a deo expellatur eius oratio. His igitur signis clericalibus prelibatis: quibus a laicis discerni debemus: ad propositam admonitionem redeamus. Audiamus apostolum iohannem dicentem: Nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt. Audiamus et psalmistam mundi amatorum increpantem: Filij hominum ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium? Salomon quoque subsequitur dicens: Vanitas vanitatum et omnia vanitas. Libet intueri quod bene consonant organa spiritus sancti. Adhuc apostolus ut non diligamus mundum: Inuehit psalmographus in eius amatores: Clamat salomon cuncta subiacere vanitati. Quare non diligamus mundum nec sequamur mendacium: Ecclesiastes declarat: ac si diceret: Ideo non sunt amanda ima: quia transitoria mendacia: quia que permittunt non conferunt: bona igitur non sunt. Cum enim bonorum omnium auctor sit deus et a fidelibus suis queri et diligere queque bona precipiat: si mundana vera bona essent: nec ipse quidem contemneret: nec suis sequacibus contemni preciperet. Quid igitur de se veritas testatur: audiamus. Culpes foueas habet filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Item si mundi gloria

Ad fratres in heremo Sermo LIX

vana non esset: non se abscondisset cum turbe eum regem facere voluissent. Item si mundi gloria vana non esset: si diuitie terrene vera bona essent: non earum possessoribus impropere dominus diceretur: Ut vobis diuitibus etc. Et alibi: Facilius est camelum per foramen acus transire: quam diuitem introire in regnum celorum. Audiamus etiam quid suis dicat imitatoribus: Si vis perfectus esse: vade et vende omnia que habes et da pauperibus. Item: Nisi quis renunciauerit omnibus que possidet: non potest meus esse discipulus. Item: Nemo potest duobus dominis seruire: id est deo et mamone. Vidit peritus magister suos discipulos luctaturos cum mundo: quod si haberent unde tenerentur: leuius deicerentur. Tulit igitur arma suis et nostris hostibus: dum nos priuauit terrenis possessionibus. Audus namque latrones non solet timere: qui vero se mundanis implicat: tela parat quibus confodiat. Qui ergo non vult confodi: nudus procedat per viam huius exilij. Fortassis queret aliquis: Cum deus sequaces suos mundana iubeat postponere: que sunt que iubet appetere? Audi ipsum dicentem: Querite regnum dei. Item: Thesaurizate vobis thesauros in celis. Querit iterum aliquis: Si deus vult homines terrena odire: que debent diligere? Ista sunt que precepit diligere: cum per moysen respondit: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et proximum tuum tanquam te ipsum. Proximus in terra tamen diligere precipitur: quia celestis regni hereditatem nobiscum consortitur. In quo charitate diuina perfusi: scriptura testante que ait: ut ciues nostros sicut nosmetipsos diligamus: propitiantes deo ibi facturi sumus: per quem et redempti sine fine viuemus: qui etiam cum propter opera nostra mala inimici eius essimus: prior dilexit nos. Et cum essemus serui inutiles: in filios suos nos adoptauit et heredes: filium suum unigenitum tradens pro nobis: ut nos eriperet a perpetue mortis laqueo. Quis nam puer tam benignum patrem digne potest diligere? Quis ei tantis beneficiis aliquid dignum potest retribuere? Hec tanta beneficia admirans psalmista ait: Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi? Cui ipse inquisitio-

ni deinde subiungit: Calicem salutaris accipiam. etc. Et ut lacrimis sit hec retributio: calicem scilicet domini accipere: nulla tamen alia ita digne videtur passioni dominice congruere. Hac utique ratione: ut quem admodum sanguinem suum dedit pro nostra redemptione: sic et nos nostrum fundamus pro sui nominis confessione. Sed quomodo pro christo suum dabit sanguinem: qui pro eo non vult abijcere mundi vanitatem: cum nos minus quam nostra diligamus? Quomodo pro christo vitam tradet: qui contra eius precepta hec vana et falsa possidet? Ipse enim dicit: Si diligitis me: mandata mea seruare. Loquitur et iohannes apostolus: Qui dicit se diligere deum: et mandata eius non custodit mendax est. Cuiusmodi itaque se et non deum diligere: qui mandata eius non vult custodire. Cum christus pro nobis pauper factus sit et egenus: nos pro ipso cur pauperes esse erubescimus? Nunquid ei pauperes non facit diuites: veritate attestante: regnum celorum non diuitum sed pauperum esse? Dicit namque pauperibus: Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum. Si est regnum celorum pauperum: restat ut infernum sit diuitum. Hoc quoque declarat nobis euangelium dicens: Homo quidam erat diues. Et post pauca subiungit: Erat autem et quidam mendicus lazarus nomine: qui iacebat ad ianuam eius vlcibus plenus etc. Factus est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum abrahe. Adhuc et diues et sepultus est in inferno. Non reputet quisque hec verba esse augustini: non sunt hominis sed veritatis: que nec fallere potest nec falli. Quisquis ergo vis regnare cum christo: elige pauperiem cum ipso: ut requiescas cum lazaro mendico. Nemo enim potest gaudere cum seculo et regnare cum christo. Audi apostolum dicentem: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum celorum. Et iuxta veritatis vocem: primo nos oportet bibere calicem domini: ut sic pertingamus ad regni confessionem. Qui autem vult epulari cum diuite: preparat se epulas vermicibus gehennae: in qua pro gaudio momentaneo ardebit perpetuo cum capite suo diabolo. Infelix commercium: pro tam breui gaudio celesti peruari

regno. Felix paupertas per quam celestis acquiritur hereditas. Felix commercium: pro perituris eterna recipere: et quod ineffabile bonum est: cum christo sine fine regnare. Contrario ineffabilis miseria: perpetua cum diabolo pati supplicia. Quapropter fratres charissimi: nos illud euangelicum ruminantes: Quid prodest homini si uniuersum mundum lucretur: anime vero sue detrimentum patiat? Vel quaz commutationem dabit homo pro anima sua? Voluntarie nunc pro christo ponam: quados dimittenda: ne quod absit pro transitorijs amittamus eterna. Hauriamus antidotum momentaneae amaritudinis: ut quandos percipiamus immenses gaudia salutis. Sic modo curramus: ut in futuro comprehendamus: ubi inueniemur: ubi iudicabimur: non perdamus tempus acceptabile: Non enim erit apud inferos locus penitentiae. Dum igitur vacat: dum sumus in via: aduersario nostro legi dei consentiamus. Lex quippe diuina: noster ideo dicitur aduersarius: quia nostris carnalibus omnino contradicit voluptatibus. Aduersario itaque nostro: id est euangelio: dum rex expectat: dum nos adhuc ad pacem inuitat: nuncios mittamus: cum eo pacis sedus ineamus: ut cum venerit ille magnus patrum familias: non ut seruos inutiles puniendos: sed ut filios hereditandos inueniat: secumque introducat ad nuptias: ut de suis beneficijs sibi perennes reddamus gratias: Iesu christo domino nostro: qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat in secula seculorum. Amen.

De persecutione christianorum

Sermo LX

Requenter diximus fratres charissimi quod semper christiani persecutionem patiuntur. Abundus in maligno positus est. Aduersarius noster diabolus regnat in mundo: et nos putamus quia non patimur persecutionem. Quae enim res non persequitur christianum? Omnia quae in mundo sunt persequuntur christianum. Abiramur si nos persequuntur alij si christo seruire voluerimus: et parentes nostri nos persequuntur. Quicunque dissimilis nostri est: persequitur nos et odio nos habet. Abi-

ramur si alij nos persequuntur: ipsum corpus nostrum nos persequitur. Si comederis paululum et corpusculum meum fuerit robustum: sanitas corporis mei persequitur animam meam. Quocumque me uertero: persecutio mihi est. Si uidero mulierem: oculus meus persequitur me: Lupit enim interficere animam meam. Si uidero diuitias: si aurum: si argentum: si possessionem: si delicias corporales: si pulchra vestimenta: quocumque uidero persequitur animam meam. Non putemus tamen in effusione sanguinis esse martyrium: semper martyrium est christianis et religiosus. Adolescentulum libidinis persequitur: et uult libido effundere sanguinem. Quando periclitatur anima tua et quasi in periculo constituitur: tunc astat dominus iesus a dextris patris et pugnat pro adolescentulo suo. Si ergo sunt martyria in pacis tempore: sunt et negationes. Remo ergo dicat non esse martyrii negationis. Et martyrium est et negatio. Ego hoc die qui uideo: monachus: si ruperis propositum meum: christum negauis. Et si in pace christum nego: in persecutione quid facerem? Non torquor: neque exuro: et denego: si torquerer et exurerer quid facerem? Qui in persecutione negat: habet veniam plage. Pro illo precantur sancti. Quid enim dicit: Uolui pugnare: caro mea in colluctatione defecit: Non cessit animus sed cessit corpus. Aliud mens cogitabat: aliud corpus compellebat: et tamen non habet excusationem. Nulla enim est plaga quae debet ab amore christi separare. Quid enim tibi dicit: Hoc est: In incendio eras: in ecclesia pendebas: pro me torquebaris: et dicit: non potui sustinere tormenta: et quomodo sustinuit petrus: quomodo paulus: quomodo ceteri martyres sustinuerunt: et habuerunt corpus quod et tu habes? O monache qui se iunium fugis: putas ignem effugere? Hoc ergo dico: quia omni tempore sunt martyria: sunt et persecutiones. Denique apostolus quid loquitur de uiduis quae secundos duxerunt maritos? Quid dicit: Habentes damnationem quia primam fidem irritam fecerunt. Uidua quid dicit? Vidua antequam promitteres quod esses uidua: in tua erat potestate ut nuberes. Ex quo tempore confessa es ut mihi permaneres: ex quo tempore mea esse

Ad fratres in heremo

cepisti: Si uolueris secundum maritum ducere: me precepisti: adultera es: quia mihi ita iuncta eras. Sic et tu monache: antequam promitteres: in tua erat potestate facere quod volebas. Uxor tua ligauit te mihi. Nonne liber eras? In potestate tua erat promittere: non tibi licet ea licentia dimittere quod promiseras. Promittere fuit tuum: dimittere non est tuum. Si me dimiseris: non habeo te in eo gradu in quo pus habui. Primo liber eras: et eras quod de familia mea: si non eras ahi oculos meos: non eras de ministris meis: si de familia mea eras: non tamen eras mecum: si tamen meus eras. Ex quo mihi militare cepisti si recesseris: non habeo te quasi de familia: si quasi fugitiuum. Hoc totum quare dico: quia in nostra potestate promittere deo et obedire: si est in nostra potestate dimittere. Promissum: promissum habes: negasti penam habes. Non est meum: utrumque est tuum: elige quod uelis. Habes uiam mortis et uitae: ingredere quod uolueris. Hoc totum dico fratres charissimi: ne quod de uobis putet se habere liberam potestatem et dicat: Ergo illi quod uxores habuit: qui sunt in ciuitatibus: qui militat: qui negotiant: qui torquentur in periculo: soli monachi saluantur. Non ita: non est equum perditio. Illi scilicet imbecillitate sua non promiserunt facere quod implere non poterant. Illi quod de christiani sunt: si christiani quasi seculari et seculari quasi negotiatores et christiani quasi milites: Et cornelius centurio miles fuit et saluatus est. Ego quidem sum monachus: qui desui esse secularis et factus sum monachus: aut monachus saluor: aut aliter non saluor: non est aliud medium. Si uolueris dimittere uitam monachi et sequi seculari: non habebit me uis quasi secularis sed quasi paruicatore. Non ergo licet nobis dimittere quod habemus propositum. Dicit aliquis. Quid facio si peccavi in isto proposito qui factus sum nec secularis nec monachus? Aliquis perit peccatum maiori penitentia cupit emendare. Ergo hoc dico. Non nobis licet dimittere quod habuimus propositum: licet dignitate propositi perideris. Si peccasti in uita monachi postitum: esto penitens quasi monachus patiens non quasi secularis. Aliquis dicit: Fugi dominus meus ne me cedat: semper debeo fugere? Si te penitet quod fugisti: debes reuerti ad dominum tuum. Nemo dicit: Penitet me quod fugi: debeo semper fugere? Si sanctus es: beatus es et monachus: si peccator es: miser es et monachus tamen es. Abomachus es licet dignitatem propositi perideris. Siue sancti simus siue peccatores simus: non nobis licet mutare propositum: quia christus de celis a

Sermo LX LXI

patre misit spiritum suum: sicut ipse promissit: Non derelinqua uos orphanos: sed mitto: Job. 14. uobis spiritum ueritatis: qui a patre procedit: ipse docebit uos omnia quaecumque dixi uobis et comonebit uos. Hec quidem in comune loquor: mihi quoque loquor: ne quis se putet habere potestatem mutare propositum. Et ita ut affollet si casu quisque instigante diabolo ac suadente peccauerit: non ei liceat mutare propositum: sed ad penitentiam quae est medicamentum lapsum tota animi aueritate perfruat. Quis potens est et perita indulgere et ad praesens et me et uos ab omnibus insidijs diaboli tutos saluare: Qui uiuit in secula seculorum. Amen.

De obedientia. Sermo LXI

Imperia etiam uicem volumus promereri: A precepta dei totis uiribus satagamur custodire. Precepta namque dei non leuiter grauiam: uolentibus sunt leuia. Sicut ipse ait: In gressu eius suauis est: et non inueni leue. Audiamus dominum et saluatorem nostrum precipientem nobis et suo nos exemplo admonente: Tollite inquit iugum meum super uos: et discite a me quia mitis sum et humilis corde. Quid est iugum dei super se tollere: nisi sanctae obedientiae precepto seipsum propter deum subiacere? Abiit autem et quod omnes iniurias et contumelias quae sibi illatae fuerint equanimiter tolerat: quod ea apostolicam sententiam operetur tenet quod dicit: Non reddetes malum pro malo vel maledictum pro maledicto: sed e contrario benedicentes. Et iterum: Non uincis a malo: sed uince in bono malo. Humilis deus est qui eligit abiectionem esse in domo dei: et omnes studet sibi proferre: quod se pro puluerem cinerem esse praefat: et in cunctis quae agit seruum se indignum: non solum uerbo: sed opere: cogitatione: omni peruersatione sua se abiectionem et penitentiam. Talis proculdubio ad seruandam disciplinam atque obedientiam est idoneus: nec potest perire a uia iusticie: neque declinare ad dexteram siue ad sinistram: quia in eo quod mitis est nulla aduersitate fragilis: in eo autem quod humilis est nulla prosperitate vel gloria eleuatur. Quis autem sit obedientiae fructus ostendit cum subinfert: Et inueniet requiem animabus ustris. Obedientiae quidem disciplina modo in labore est: sed in futuro fructum habet pacatissimum. Et sciendum quod quanto magis erimus obedientes preceptis: tanto erit deus obedientis ofonibus nostris: et tanto erit nobis iugum eius suauis et non eius leue. Scire quod oportet: quia superius et imitantes disciplinam et obedientiae regulis subiaccere non potest. In eo enim quod elate uiuit: ceteros despiciat: et suis magis quam alterius diffinitionibus obedire appetit: In eo autem quod imitantes est: ipsa parua et leuia

dura et intolerabilia esse diiudicat: idque solum re-
ctum esse existat quod obstituto corde precepit: seque
propter omnia viam rationis. Isti tales fratres vna
nimes sepe perturbant: litesque mouent: nec volunt
ad mensuram aliorum viuere: nec sunt preter hiis quibus
precepta dei esse religiosa paupertas. Et cum negli-
gentius ceteri viuunt: plus alijs volunt hono-
rari. Quomodo rebelles et inobedientes aie: frequenter
in passionibus sue carnis decidunt et usque ad tur-
pia opera dilabuntur: et ex his plerique a societa-
te fratrum et a sancto proposito miserabiliter et danna-
biliter discedunt. De talibus terribiliter clamat
2. Petri. 2. petrus apostolus: Si inquit fugientes conuersionis
mundi his rursus impliciti supant: facta sunt
eorum posteria peiora poribus. Abeliud enim
erat eis non cognoscere viam iusticie: post cogni-
tionem retrosum reuerti ab eo quod illis traditum est
secundo mandato. Huic dicitur: Tunc illi per quem sancta
dalu venit. Quisquis ergo talis se esse recognoscit: dum
tempus corrigendi habet ad lachrymas et penitentiam
cito redeat: superbia cum humilitate vicat: impa-
tientiam mansuetudine daret: vitia in virtutes
mutet: ne si in malo perseverat: ad eterna supplicia
perueniat. Debemus ergo quia professi sumus obe-
dientiam et virtute et opere custodire. Quod tunc agi-
mus: cum enim qui nobis preest per amorem dei hono-
ramus atque diligimus: et quicquid ab eo nobis precepit
tanquam ab ipso celesti domino fuerit imperium: libenter
implere festinamus. Preclarum enim christi vices agit
in monasterio. Tunc ipse suis pastoribus ait:
Luci. 10. Qui vos audit me audit: et quos spernit me
spernit. Sicut enim gaudere debet et magnam
a domino promissum expectare qui libenter obediunt: quia
quod ipsi maior iussu faciunt: hoc ipsi auctori deo im-
pediunt: sic nimirum magnam a deo iudicium time-
re et expectare debet qui preceptorum suorum iussa despi-
ciunt: quia cum preceptorum preceptum non ipse sed in cuius
loco positus est preceptum habet. Nec potest deus
a nobis sine magno fructu honorari: nec despici
sine magno detrimento. Debet autem obedientia esse
ne moria: cum gaudio et hilaritate. Hilariter enim da-
torum diligit deus. Bonum autem quod cum tristitia
fit: deo non est acceptabile: quia ipse magis est in-
spector cordis quam corporis. Debet ergo obedi-
entia esse usque ad mortem: quia usque ad mortem patri
suo propter nos obediuit christus. Ad hoc sanctum pre-
ceptum ipse suo exemplo non redemptor: nos admonet
Matth. 11. dicens: Tollite iugum meum super vos et discite a
me quia mitis sum et humilis corde.

De timore domini et auaricia vi-
tanda. Sermo LXII

Timor domini expellit peccatum. Per timorem
domini nascuntur multa bona. Salomon ait: Principium sapientie timor domini.

Et alibi: Brevis homo qui est pauidus. Per timorem
domini enim omnia euadunt aie de penis inferni: et per
amorem eius iuenit gaudium sempiternum: quia
timor domini amor proximi charitas est. Qui autem
charitatem habet: deus habet: et quod deum habet secularia
fugit. Qui christum diligit: infernum timeret: in para-
disum desiderat: ubi anhelat peruenire: in quo
sperat permanere: in quo non est timor domini: nec
trepidatio domini hoste. Qui deus habet in se: diabo-
lum repellit de se. Per dilectionem dei et proximi
vita acquirit eterna: amor dei in deo permanet fa-
cit: dilectio proximi malum non operatur. Cuius
quicquid quod sibi fieri non vult: alteri nequaquam fa-
ciat: quod sic agit peccatum non nutrit. Qui terrenis
se implicat: celestibus se elongat. Gaudet qui
acquirit: tristat qui amittit. Multi sunt qui de alie-
nis lachrymis elemosynas facere se sperant:
vnum expoliant: alterum vestiunt: vnum inanem fa-
ciunt: alium alienis resciscunt. Elemosyna cum ini-
quitate acquisita abominatio est apud deum. Qui
iniquitate misericordiam facere putat: nihil est
apud deum. Quid dicemus fratres charissimi
simi de illis diuitibus qui congregant et ig-
norant cui congregant ea: Acquirunt terre-
na et perdunt celestia: Lucrantur pecunias et per-
dunt animas: Attendant quod acquirunt et non prepediunt
quod amittunt. Multi sunt qui in luce ambu-
lare se putant: et foris claros existunt se existimant:
cum peccatorum luto pleni: intus tenebrosi persistant.
Quia cupiditas quod a christo animas separat: ut il-
le diues qui quotidie epulabatur splendide: afflic-
tus ianuam lazari iacebat medicus. Abortum
autem diues in inferno lapsus: lazarus vero in sinu
abrahe legitur allatus. Quare miseri diuites non
expauescant qui terrenas diuitias percupiscunt
et celestes thesauros perdere non curant: Qui ta-
le exemplum saluatoris iam dictum non timet: be-
ne cecus ambulat. Iacobus enim apostolus dicit:
Eia nunc diuites plorate et ululate in miseriis
vris quia venistis ad vos. Diuitie vestre putre-
facte sunt: vestimenta vestra a tineis corrosa sunt.
Aurum et argentum vestrum eruginauit: et erugo eo-
rum vobis in testimonium erit. Tunc illis qui tales sunt.
Auarus misericordiam non habet: Cupidus filius est
inferni. Infernum quicquid plus deuorat: tan-
to magis cupit et desiderat: sic et avarus nunquam
satiabitur. Etenim vana potentia: crescit et pe-
na. Potentes potentiora tormenta patientur. Sapientia
vero maior honor datur: tanto maius periculum

Ad fratres in heremo

copiam. Isti tales sunt elati: superbi: vanitate
pleni: luxuriosi: gulosi: et hominibus magis pla-
cetes quam deo. Hi sunt seipos amantes: gula ser-
uientes magis quam spiritualibus: ite dantes: corpore
nantes et animas sedantes. Carnalibus sentientes:
spiritualia negligentes. Foras ornati: intus ta-
befacti. De sapientibus estimantes: veros se esse
stultos non considerantes: cum sapientia huius
mundi apud deum stulticia est. Colligentes ami-
cicias seculares: perdentes eternales. Dicit
1. Cor. 3. namque apostolus: Quicquid voluerit esse amicus huius
seculi: inimicus constituitur dei. Superbi deum ne-
gligit: diabolo sicut: ubi divina despiciunt: va-
na et inutilia diligunt: falsas suggestiones amat:
instinctiones diuinas recusat. Dum terrena sequi-
tur: fugiunt ab eo celestia. Dum transitoria co-
cupiscunt: eterna amittunt. Vanitates percupis-
cunt: diabolica perpetuas incurrit penas. Tunc illis
quod in talibus rapuerit infernum: quod vix
tempus habet: et sua sunt precepta et non corrigunt se: nec
emendant: Cum moris venerit potentia illorum ubi
remanebit? Et sola anima misera nonne in infer-
num ibit? Hi fratres charissimi quod dicemus de illis
qui voverunt et non impleverunt. Abeli enim
Eccl. 5. non voverunt quod per vota promissa ipsa non tenere.
Multi et melius non promittunt: quam si de promissa
non adimplere. Per in super fuerit si non reddide-
ris quod promissisti: quam si votum nunquam emisisses.
Dicunt namque propheta: Clouete et reddite deo
Sap. 11. vobis. Et si sapia dicit: Quod meritis occidit ani-
mam. Et psalmista: Perdes omnes qui loquuntur me-
daci. Et alibi: Ex verbis tuis aut iustifica-
beris aut condemnaberis. Multi enim quod per est
dei promissa dimittunt: diabolica fraude de-
cepti: alius se opibus malis implicantes quam se-
ctant. Considerate ergo fratres charissimi vosmet
ipsos: cogitate ubi sint reges: ubi potestates:
ubi amici: ubi parentes. Ecce quod de tanta po-
tentia vel leticia tanta peruenit miseria et angus-
tia: de tanta diuitiis tot inopia: de tanta leticia
tanta fames: de tanta breui vita tanta lon-
ga mors: de tam exigua sanitate tam longa
infirmas: de tam breui luce tanta longe tene-
bre: de tam pura suauitate odor vel luxurie
tantos recipientes dolores et fetores damnatio-
nis perpetue: Et de vestimentorum vestimentorum
tanta: ex qua largiri debemus elemosynam pauperi-
bus: tanta nuditate habetis. Rogo vos fratres
charissimi dum vobis dominus dat intellectum spi-
ritalem: ut non ametis omne mortuum et transitorium
per quod oportet: ne vos perdetes in futurum per

Sermo LXII LXIII

fundatis: Date parui: accipientes multum.
Qui enim reliquit omnia que possidet propter christum: Matth. 19.
centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Et
quod licet pauci sint heu hac salutem viam arripere
volentes: eo quod multi sint vocati: pauci vero
Matth. 20.
electi: melius est tamen cum paucis ingredi ad vitam
eternam quam cum multis perducere ad gehennam. Exin-
de est melius modicum iusto super diuitias peccatorum
Ps. 36.
multas: Auxiliare domino nonne iesu christo: cui
est honor et imperium in secula seculorum. Amen.

De die iudicii et penis inferni.

Sermo LXIII

Fratres charissimi qui metuenda est illa
illa dies in qua dominus noster iesus christus
cum flamma ignis aduenire proposuit:
qui circuitu inimicos suos inflammabit: et omnes
qui operantur iniquitatem. In illa die plagetur se omnes
tribus terre: et videbunt filium dei venientem in
nubibus celi: et tunc magna et maiestate excel-
sa. Comouebit autem eum terra et pertoretur pibit.
Celum plicabit et siccat mare et montes sicut
terra ardebit et terra usque ad inferos. Sol
puertet in tenebras: et luna non dabit lumem
suum: stelle cadent de celo et virtutes celo-
rum comouebuntur. Tunc apparebit signum fi-
lij hominis in celo: quod est crux christi. In cuius lu-
mine omnium manifestabunt abscondita cordi-
um. Tunc sancti obuiam venient christo in aera: et
spiritus cum domino erunt: peccatores autem pibit et pfun-
dent. Et tunc fiet iudicium et veniet dominus iesus
christus et mittet angelos suos ad quatuor angulos
terre: et congregabunt electos eius a summo celi
usque ad summum eius: separabuntque dominus sanctos suos
de peccatoribus: et mittet eos in caminum ignis ar-
dentem: quod patet de diabolo et angel eius. Ibi erit
fletus et stridor dentium. Tunc illis qui ibidem sua
habebunt mansionem: hic fumus tormen-
torum ascendet in secula seculorum: Ibi ver-
mis eorum non morietur et ignis non extin-
guetur: Ibi nulla vox nisi gemitus: nulla
requies sed ardor primum: Ibi nullus in flamma
refrigerium sed ignis perpetui primum incendium.
Ibi lux nunquam videbitur: ibi tenebris nunquam
carebit: ibi nulla est in bono eorum memoria: sed
obliuio dei ipsorum eterna. Quorum cibum eorum cru-
ciatur: quorum mansio non abrahe sed sathane finis.
Ibi nulla amicorum vel parentum visitatio sed in-
cessabilis peccatorum tormentatio. Preterea igitur o hu-
mana natura qui regnum dei possidere deside-
ras: cur tanta mala commisit et tot bona omi-
sisti. Emenda dum potes: ad deum clama dum
spiritus habes: dum spacium datur luge: dum

licentia tribuit: penitere nō p̄trabe. Festi-
na dum potes: fac bonū qđ vales dñi ani-
ma tua versat in corpore: dum adhuc viu-
is futurū tibi acquire remediū. Priusq̄ dies
morti te p̄ueniat: ipsum opibus bonis p̄e-
uenire nō tarda. Et p̄usq̄ te p̄fundus ab-
sorbeat pelagus: priusq̄ te malign⁹ rapiat
infernus: vnde nulla datur indulgētia: vbi
nullus ampli⁹ regredit̄ ad veniam: lachry-
mis penitētis erueri te accelera: vt sic eter-
nam euadas penā: De q̄ nos p̄ ac mise-
ricors deus eripe dignet̄: Qui cū p̄re et spū
sancto viuūt ac regnat in secula seculorū. Amē.

**De exhortatiōe ad sacerdotes vt
doceat qđ populū christianū scire
et obseruare oporteat. Ser. LXIII.**

Audite filioli mei et intelligite q̄mo-
do scriptura sancta admonet nos
et inuitat ad regna celoz: et ostēdit
viam quō mala istius mūdi euadere possi-
mus: et ad vitam puenire eternā christo ad-
iuuante. Clamat enī dñs per p̄phetam ad
sacerdotes qui populo p̄sunt: vt doceat eū
et admoneat: et viam veritatis sibi annun-
tiet. Dicit enī: Clama ne cesses: quasi tuba
exalta vocē tuā et annūcia p̄lo meo scelera
eorū. Et iter: Q̄ si n̄ annūciaueris iniquitatem
suam: sanguinē eius d̄ manu tua re-
quiram. In his igitur grandis necessitas
est omnib⁹ sacerdotib⁹ vt viam salutis po-
pulo demonstrēt: per quā vitam eternā ac-
quirere possint. In primis istis explicādo
qđ oīs christian⁹ scire et in corde suo firmē
te nere debet: qđ primū est mandatū dñi dicē
Matth. 22. te: Diliges dñm tuū ex toto corde tuo:
et ex tota aīa tua: et ex tota virtute tua: et ex
tota mēte tua: deinde primū sicut teip̄m.
Si ista: id est amorē dei et timorē: ac primi
dilectionē in corde tuo posueris: et hęc p̄ce-
pta cū sūma reuerētia suscipe volueris: tūc
ad aliā volūtātē bonam deo largiēte facili-
us poteris puenire. Promisit enī his qđ dili-
gūt eū: resurrectionē post mortē: paradisi
delicias: angeloz p̄sortiū et vitā sempiternā.
Tūc post hęc nec adūsā te molestāt: nec in-
firmas grauat: nec senectus occupat: nec
mors occurrīt: sed pax et securitas perpe-
tua: sanitas aīarū et corporū gratissima: iu-
uentus venustissima et regni celestis vita
eterna. Et hęc p̄missa sunt bona faciētib⁹
et d̄ malis se p̄tinētib⁹. Logitet̄ q̄ vnusq̄sq̄
q̄lit ad illā bonitātē puenire possit. Sit be-

niuolus: p̄: benign⁹: misericors: sobri⁹: ca-
stus: ad oē op⁹ bonū p̄mpt⁹: ad mala tar-
dus. Scia virtutū fugiat: et oī virtutū exerci-
tio deo placē studeat. Nō sit detractor: nō
fornicator: nō rapax vel auar⁹: nō ebri⁹: nō
gulosus: vel i scurilitate qđ ad rez nō p̄tinet
p̄stitur⁹: s̄ illa et i ipsi p̄stos q̄i serpētē fu-
giat: ne vitis et mal⁹ h̄mōi aīaz suā inq̄net.
Diligat iusticiā: pacē inq̄rat: amet paren-
tes: dilectionē hēat ad primū. Cū gaudio
p̄grios suscipiat: infirmos visitet. Et inq̄-
tū valet deo adiuuātē ac sibi copiā bonoz
tpaliū mīstrātē vt habeat vñ cum sūma le-
ticia paupib⁹ tribuat: et cū sūmo gaudio ne-
cessitati eoz subueniat: credat sibi retri-
butorem esse deū qui videt et p̄siderat vni-
uersa. Pro quo et dicit: Quicqđ feceritis
vni de minimis istis mihi fecistis. Et filioli
mei semp cum gaudio et leto animo paupe-
rib⁹ manū porrigite inq̄tū p̄ualet. Et si
aliquis est laborator qui terrā colat: d̄ fru-
ctib⁹ suis et ex eis oībus que dñs ei donat
in decima ecclesiā nō defraudet: et de parti-
cula sua paupib⁹ dare nō negligat. Si ne-
gociator est et in hoc laborat: et ipse deo nō
seruit de suo labore: vel decimā reddē no-
luerit et de sua particula paupib⁹ mīstrare
nō curauerit: ad nihilū ipse vñacūq̄ pecūia
sua rediget. Et quacūq̄ re dñs alicui p̄-
sone ingenitū lucrādi donauerit: vnde se et
suos nutrire ac vestire potuerit: et cum hoc
suplucrari aliqua post decimā: ex ipsa sua
particula que sibi remanet: p̄ redemptionē
animę suę ac suoz paupib⁹ hilarit̄ donet.
In his aut omnib⁹ caste: sobrie et pie viuē-
dū est: vt opus bonū qđ facitis deo acce-
ptabile fiat. Seculares ad ecclesiā libenter
puenite: p̄fessionē vestras humilit̄ puro cor-
de sacerdotib⁹ facite: et illos rogare qđ pro
p̄ctis vestris deū vt vobis indulgeat ora-
re dignent̄. Oblatiōes p̄ dies dñicos pro
vobis et vestris fm̄ status vestri possibili-
tatem deo offerētes. Dignū nanq̄ et acce-
ptabile sacrificiū deo ē: vt christiani qđ ne-
gligenter egerint: per sacras oblationes et
elemosynarū largitiōē placare festinent:
et per verā: vt p̄mittit̄ p̄fessionē: cordis cō-
tritiōē: ac oīmodā satisfactiōē: p̄ oratio-
nem purā: per ieiuniū et abstinentiā pecca-
ta sua ablucere velint. Et vos similis agen-
tes in omnib⁹ vosmetipsos p̄siderate: p̄p̄
quid in hac valle miseris: id est in h̄ mūdo

nati estis. Et cur nisi vt nuduli primoz pa-
rentū p̄cto exigente: de paradiso in p̄sens
exiliū reſigati: bñficiēdo ad patriā reuertā-
mur. Si igit̄ per ignorantia vel alias p̄tra-
deū quicq̄ peccādo egistis: per opa vestra
bona id emendare non tardet̄. Hoc vobis
ad memoriā sollicitē reducēdo: vt si q̄s le-
gitimat⁹ sit in domo sua tranquille et paci-
fice vt bonū decet christianū viuāt: paren-
tibus honorē impendat: vxorē diligat: fi-
lios catholicā fidē et dei legeē cū summa di-
sciplina instruat: vt deū diligere: timere et
honozare sciant. Hoc enim beneplacitū est
apud deū. Sup̄ oīa turpiloquia abstinentes
charissimī: p̄ximis vestris detrahēre no-
lite: sed si alicui aliqd in aliq̄ displicet: illuz
euangelicā sectantes doctrinā: arguite et
monete in charitate: et si illū lucrati fuerit:
vosmetipsos saluabit. In oīb⁹ ebrietate
caute. Hęc enī subuersio magna ē animę.
Sicut enī ignis facile incendit stipulas et
leuiter siccās exurit paleas: sic ebrietas cor-
pus corrūpit et animā simul: et corpus i gra-
ue p̄cto incendit deſicit: et p̄cipue in iuue-
nibus. Q̄m enī et iuuentus: duplex ince-
dit: peccatū non euadet. Ad ecclesiā q̄i
venitis: cū summa reuerētia et timore maxi-
mo intrare deb̄: p̄siderātes qđ ad dñm et
dñatōrē vniuersę creaturę vaditis: eidem
ibidem p̄ negligētis vestris veniā depre-
cari. Dñi enī in ecclesiā tam⁹ ofones dñō
p̄ peccatū nostris fundētes: p̄s tñ opibus
fidei inq̄tuz possibile est iustificari oculos
mentis ad deū leuē: semp intendētes q̄-
liter de sup̄nis a deo p̄solatio nobis p̄be-
tur. Oculi enī dñi sup̄ iustos: et aures eius
in preces eoz. Ista si frequēt feceris: et p̄
oculis deū habueris: inimicus fugiet a te.
Angelus enī dñi bonus adiutor tibi erit si
mentē tuā firmā in his existere p̄spererit.
Cōsidera qđ pius et misericors est deus: et pu-
ro corde se deſcātes misericordis recipit: p̄
missiones suas nō elongat: et alleuat ac sa-
nat eos qui p̄triti sunt corde. Hoc etiā cha-
rissimī latere nos nō debet: verbis christi p̄
scripturā sacram nobis nūciātib⁹: qđ istius
mūdi finis appropinquat: et p̄ q̄tidiana si-
gna que p̄ euangelis p̄dicta sunt et quoti-
die sunt spero in primo eius esse aduentū
vt p̄ ignem oēm iudicet mūdū. Ecce enim
dñs veniet et oēs angeli eius cū eo: et virtu-

tes celoz mouebunt. Tūc sedebit redem-
ptor noster rex oīum in sede maiestatis: sug-
et p̄gregabūt ante eū oēs gentes: et sepabit
eos abinuicē sicut pastor segregat oues ab
hēdis. Qui boni sunt statuet eos ad dexte-
ram suam: malos vō ad sinistram. Et his qđ
a dextri ei⁹ erūt dicit: Venite bñdicti patri-
mei: p̄cipite regnū qđ vobis paratū est ab
origine mūdi. Esuriui et dedistis mihi mādu-
care. Sitiui et dedistis mihi bibere. Nudus
eram: et operuistis me. Infirmus et in carce-
re et visitastis me etc. Tūc r̄debit iusti dī-
ceutes: Dñe q̄i te vidim⁹ esuriētē et sitien-
tē et nudū et infirmū vel in carcere: et mini-
strauim⁹ tibi: Tūc r̄debit illis dicens: Q̄-
diu vni de minimis meis fecistis: mihi fecistis.
His vō qui a sinistris eius erunt dicit: Di-
scēdite a me maledicti in ignē eternū: qui
p̄paratus est diabolo et angelis eius. Esu-
riui enī et non dedistis mihi māducare: et sic
de singulis. Et ibūt hī in sup̄liciū eternū:
iusti autē in vitam eternā. Considerate igit̄
filioli magnā dei pietatē: quali nos in
peccatū nris suffert patientia. Pensēim⁹ iu-
dicis illud futurū vt p̄ctā nra nobis nō im-
pperet. Propterea charissimī h̄ nobis in
oībus p̄siderandū est dū vnusq̄sq̄ potest:
dum tempus habet: dū precis in manibus
tenet: et inq̄tū p̄ualet redimat se vnusq̄sq̄
ne debitor peccati ac in seruitute diaboli p̄-
sistat. Et exinde vos seculares post penitē-
tiam et recōciliatiōē actā: scdm̄ sacerdotis
p̄siliū cōitate tpibus p̄cipue ad hęc ab ec-
clesia ordinatis. Prius tñ ante plures dies
a p̄p̄is etiam vxorib⁹ abstinete: vt mun-
do corde et casto corpore sanctū sacrificiū ac-
cipere possit. Sacerdotib⁹ vestris honorē
impendite: et eis p̄pter deū obedite. Ipse
nanq̄ dñs ad ipsos dicit: Qui vos audit
me audit: et qui vos spernit me spernit. Fi-
lij honorēt parentes: Similit̄ et oēs christia-
ni inuicem vos bonozate. Scriptū nanq̄
est: Honore inuicē p̄ueniētes. Esuriētes
pascite: sitientib⁹ potū porrigite: hospites
et p̄grinos p̄cipue paupes suscipite: hu-
manitatē quā potestis illis impendite: pe-
des illoz lauate: vestite nudos: in tribula-
tione postis subuenite: Consolamini do-
lentes: infirmos visitate: mortuos sepelite:
in carcere positos requirite: et de bonis vris
q̄tum facultas vobis a dñō p̄cessa sup̄petit
subuenite ac eis mīstrate: Quidā et orpha-

In decimis enī
p̄ no defraudat

In decimis enī
p̄ no defraudat

In decimis enī
p̄ no defraudat

Vini et ieiunij
sup̄ p̄p̄is

Et iter: Cū puerus ingemueri: salu⁹ eris.
 Couertimi igit charissimi ad dñm desu no/
 strū tanq̃ boni serui ad fidelē dñm. Humi/
 liemus nos ī p̃spectu dei: p̃ plorem⁹ añi desu
 q̃ fecit nos. Nō dedignemur ī b̃ seculo age
 re penitentiā p̃ p̃ctōz n̄oz p̃carī veniā: vt
 infernalē euadere possim⁹ p̃enam t̃ ad eter
 nam puenire leticiā. Emēdem⁹ g̃ nos ī ie/
 iunijs t̃ vigilijs t̃ ceteri opib⁹ p̃hs: scien/
 tes q̃ cor p̃triti t̃ hūiliati deus nō spernit.
 Sic enim ait ap̃ls: Castigo corpus meū et
 ī seruitutē redigo. Si p̃ carne n̄a labora/
 mus: laborem⁹ etiā p̃ aīa n̄a q̃ dignior ē.
 Si curā habem⁹ p̃ facietate misere carnis
 n̄sē quā post paucos ānos vermes deuora/
 bunt ī sepulchro: q̃tomag⁹ despiciere nō de/
 bemus aīam q̃ deo t̃ angelis eius p̃sentat
 ī celo. Cogitate fr̃es charissimi q̃ abūda/
 tia pabuli luxuriā admistrat: cum caro ī
 tam copiosis delitijs satiat t̃ mens tantis
 mulcet diuitijs: ī pinguedie carnis p̃uide/
 tur esca x̄m̄i. Iterum rogo vos fr̃es: quo/
 tiens iuxta sepulturā diuitū trāstī vt dili/
 genter inspicia⁹ vbi sint eoz diuitijs vel or/
 namēta: vbi gloria: vbi vanitas: vbi luxu/
 riā: vbi voluptas: vel vbi eoz sunt specta/
 cula. Cōsiderate diligent t̃ videte t̃ agno/
 scite: q̃z nibil aliud ī eis est nisi cinis t̃ fexoz
 et vermis. Q̃ hō vide sepulchra mortuoz:
 et dic tibi tui p̃se: t̃ loquēs tecū dicē potes:
 Ecce nunc ex illo misero q̃ b̃ depositus fuit
 nibil aliud nisi ossa t̃ puluis euenit. Et ve/
 rebō si ipsa ossa arida audire voluer⁹: tibi
 p̃dicare poterūt t̃ dicere: Q̃ miser q̃tum p̃
 cupiditate hui⁹ seculi discurre: aut qd̃ su/
 perbie vel luxurię ī felicia colla submitti:
 vt quid te applicasti ad seruiendū crudelissi/
 mis dñis: vitijs videlicet t̃ criminib⁹. Attēde
 ad me t̃ intellige: cōsidera me t̃ vel sic tibi
 horreat luxuria tua vel auaricia tua. Hoc
 qd̃ tu es ego fui: t̃ qd̃ ego suz modo tu eris
 postea. Si ī me pmāst vanitas: te nō p̃su/
 mat iniquitas: si me luxuriā polluit: te exor/
 net castitas: vide puluerē meuz t̃ relinque
 auxiliāte deo laboremus vt alioz vulnera
 nobis p̃ferāt medicamēta: t̃ alioz mors ad
 vitā nobis p̃ficiat: et hoc optie fieri pōt si
 plus erimus solliciti p̃ aīa q̃ p̃ corpe: vt
 cū caro n̄a fuerit ī sepulchro posita: ani/
 ma n̄a bonis opib⁹ ī celos eleuet orna/
 ta. Q̃ aīa si nos deceperit aut pulchritudo

alienę mulierē: aut ꝑcupiscētia carnis quę ē
ruina aīę: scito q̄ corpus simul cū aīa penas
habebit. Nā cū caro nra putreuerit in se-
pulchro: aīa nra torquēda merget̃ in infer-
ni baratro. Ecce q̄les ꝑdicatiōes ossa ⁊ ci-
neres mortuorū q̄ridie ꝑclamant ad dñm.
Tere dico frēs charissimi quicunq; luxuri-
osus vel negligēs ea q̄ dico cū mag̃ timore
suscipe voluerit: ⁊ cito ad medicamēta ꝑ-
nitētię ꝑfugerit ⁊ i penitētia ex hac vita mi-
grauerit: padiss̃ gaudia possidebit. Quā si
nō egerit ⁊ mors repentina eū ꝑuenierit: si-
ne vllō remedio eternę pēę cruciatur⁹ habe-
bit. Hos igit̃ dilectissimi frēs q̄stuz possu-
mus cū dei adiutorio ꝑra carnales ꝑcupi-
scentias viriliter pugnem⁹: vt deuictis hui⁹
seculi voluptatib⁹ eternū premiū ꝑseq̃ me-
reamur: per infinita secula seculorū. Amē.

De fuga vanitatis ⁊ virtutū ad
eptione. Sermo LXVII

tem nos hñe: pcepta dei custodi-
re: charitatē tenere: veritatē seq et
fugere vanitatē. Veritas enī mūdat: vani-
tas coīnqnat. Veritas christus ē: sicut ipse
dicit: Ego sū via: veritas ⁊ vita. Via recta: Job. 1. 1.
lux vera ⁊ vita perpetua. Veraces filij dei
sūt: mendaces vō filij diaboli. Unusq̄sq̄
enī cuius opa agit: eius fili⁹ appellat. Qui
sequunt̄ deū: semp in luce sūt: q̄ aut̄ imitā-
tur diaboli: in tenebris ambulāt ⁊ lucem
nunq̄ habebūt. O dilectissimi filij q̄ malū
⁊ q̄ puerū ē dimitte lucez ⁊ seq tenebras:
Fugere vitā ⁊ appropinqre morti: dimitte-
re veritatē ⁊ seq mēdaciū: delectari in va-
nagloria ⁊ spernere sempitēna: Jocūdari ī
p̄senti dolore ⁊ pena: ⁊ amittere leticiam ⁊
quietē sempitēnā. Scriptura enī dicit: Non
queras gloriā ⁊ nō pfunderi: cuz gloriolus
fueris. Vti illi q̄ oculos hñt spirituales ⁊ cō- B
tēplāf celestia ⁊ respūit terrena. Ex hac enī
fragili misera ⁊ breui vita festināt ad illam
beatā req̄ez sctōz que nunq̄ finiet: illuc fe-
stināt vbi semp pmanere sperāt: vbi non ē
timor de morte nec pauor de hoste. Ibi est
vita sine morte: iuuentus sine senectute ex-
pectatiōe: lux sine tenebris: gaudiū absq̄
tristitia: volūtas absq̄ iniuria: regnū sine
commutatiōe: requies sine labore: sacietas
sine fastidio: ⁊ claritas sine nube. Ibi ē vi-
ta angelica semp leta. Leticia huius seculi
licet sepe gaudium esse videat: sepissime tū

Ad fratres in heremo

in tristicia vertit. Regnū dei si habet finē:
vita huius seculi horrenda ē. Illa vō amā-
da atq; desiderāda: hęc enī p̄sens vita mi-
sera ⁊ caduca ē: imo incerta: deceptrix ⁊ insa-
tiabil. In p̄na ⁊ lucro nascimur: in mise-
ria ⁊ angustia nutrimur: in labore viuim⁹:
i dolore morimur: ⁊ i fine q̄ magis dolēdū ē
si impenitētes discedim⁹: ppetua tormēta
patiemur. Nam veniā postmodū non p̄se-
quent qui dū tps hic habuerint ⁊ penitētī-
am p̄dignā non egerint. Nam q̄ p̄cepta
christi non habēt: vel etiā habentes nō ser-
uant: ⁊ pmissa cēlestia despiciūt: qui plus
amāt gulā q̄ abstinētiā: magis luxuriā q̄ ca-
stitatē sectāt: absq; dubio regnū dei si pos-
sidebūt. Fornicatio viget aīam ad penā: ca-
stitas leuat mortalē ad gloriā. Castitas
erigit iter ad cēlū: luxuria facit ruere in in-
fernū. Castitas iugit hōiem moribundum
sc̄tis ⁊ angelis ppetualib⁹: fornicatio soci-
at sathā ⁊ demonib⁹. Porcus crassus se
voluit i volutabro: Et si porco margaritas
ante ipsū posueris: nō aduertens pulca-
bit in luto: Sic ⁊ hō ebriosus: vino replet⁹
accrapulosus: ferculis satiat⁹: diuisis in lu-
xurijs se pruit ⁊ i stercore vitiorū se volu-
tans: verba sanctę scripturę nec ore p̄fert:
nec corde suscipit. Dulce illi est fornicari: ⁊
cōtinētiā seruare amarū. Ille miser ambu-
lat elatus ⁊ supbus ⁊ cupit eē melior q̄ cē-
teri in h̄ seculo: cū tñ apud deū deterior sit.
Altiorē se ceteri existimat etiā si oīum infe-
rior existat. Et sic duz meli⁹ ⁊ firmi⁹ se stare
putat in p̄cipitiū cadit ⁊ in eternū baratū
vadit: Ex q̄ ops deus nos eripiat qui sine
fine viuūt ⁊ regnat. Amen.

Quomodo per virtutes obuiā,
dum sit vitij: Et de miseria infer-
nali. Sermo LXVIII

Ratres satis timere nos oportet
 f ppter tres causas: hoc est gulā: cu-
 piditatē ⁊ supbiaz: quia diabolus
 istis tribus circūuenit patrē nrm adam di-
 cens: In q̄cūq; die comederit ex hoc fru-
 ctu: aperient oculi vři ⁊ erit sicut di. Nos
 autē teneam⁹ mēte: ⁊ timeam⁹ istas tres cau-
 sas pessimas: ne vt adā nuduli expellamur
 de paradiso. Cōtra gulā ⁊ ingluuiē: v̄trīs
 abstinentiā. Cōtra cupiditatē ⁊ auariciāz:
 paup̄tatē spūs ⁊ elemosynarū largitionez.
 Cōtra supbiā ⁊ elationē: verā humilitatē
 et oimodā subiectionē exercētes. Hec sciē-

tes qz angelos dei custodes habemus : si-
cut ipse saluator ait: Amē dico vob qz an-
geli eoz semp vidēt faciē prīs mei q in celis
est. Quapropt certe credere possum q oīa
opa nra quę opamur die ac nocte siue bo-
na siue mala: ab ipsis in spectu dei nūcia-
ta erūt. Nā angelus bon⁹ hortat nos cōsi-
lio boni: quia cū aliqd boni agim⁹: ipsuz a
dextris nris esse credam⁹: Ez 3⁹o malū ali-
quid cogitam⁹ aut faciam⁹ siue parū siue
magnum: hoc nulli dubiū qn malignuz an-
gelū hortatorē habemus: qui sup hoc nos
gaudens irridet: cū angelus scrūs tristatur
et dolet. Et ideo cū verba ociosa dicimus:
aut quicqz mali facim⁹: diabolicū p̄siliū ē.
Cū aut ingemiscim⁹ ⁊ p pccis nris suspi-
ramus: aut opa virtutū facim⁹: tunc angelū
dei scr̄m administratorē ⁊ p̄siliatorē habem⁹.
Nam de illis tribus causis q̄s supius dixi-
mus ⁊ q̄s diabolus in adam submisit: p
instinctionem mali p̄siliū sollerti custodia
nos caueam⁹. Istę enī tres: gula videlicet:
cupiditas ⁊ superbia: multa ⁊ infinita ge-
nerāt mala. Occasionant namqz hęc malę ⁊
p̄ncipales vitioꝝ radices: sacrilegium: ho-
miciidiū: fornicationē: furtū: auariciā: luxu-
riā: falsum testimoniū: iram: discordiā: p̄iu-
riū: ⁊ his similia. Nos igit fr̄es charissimi
ponamus p̄tra supbiā ⁊ elationē verā hu-
militatē: p̄tra gulā abstinentiā: p̄tra cupi-
ditatē elemosynā: p̄tra sacrilegiū p̄fectā pe-
nitentiā: contra homicidiū dei ⁊ p̄mi di-
lectionē: p̄tra furtū benignitatē: cōtra au-
ariciā charitatē: p̄tra luxuriā castitatē: p̄tra
falsum testimoniū veritatem cordis ⁊ oris:
contra iram pacē: contra discordiā veram
p̄cordiā ⁊ vinculū paci firmū: p̄tra p̄iurium
timorē dñi: Et sup oib⁹ spem firmā: fidē re-
ctā: charitatē p̄fectā. Talis p virtutes vi-
tijs obuiādo ⁊ p̄traria p̄trarijs curādo: co-
ram deo ⁊ hoib⁹ cū iusticia ⁊ eq̄tate viuā-
mus. Istā enī sūt arma angelica: lorica ⁊ ar-
cus virtutū: scutū fidei firmissimū ⁊ galea
salutis. Qui hęc arma in fide nō hēsītās se-
cum portauerit: nullus ei diabolus nocere
poterit. O fr̄es charissimi p̄tra pessimū ho-
stem: id est imitissimū generē hūani inimī-
cum tñ nos armare debem⁹: vt ipsum viri-
liter supare valeamus: Qui semp paratus
est velut latro ad furanduz opa nra bona:
p̄silia mala subministrādo. Certe multi au-
dacia diabolica decipiunt ⁊ securitate pro-

prælia quæ sibi fingunt: decipiunt. Dicunt enim iuuenis sum: dum est mihi tempus et interim quod floret in me iuuentur fruar mundo: cum ad senectutem venero et amplius quæ volo exercere nequero: tunc penitentiam agens abstinēbo. Et non cogitat ille miser quod non habet certum unius horæ vel momenti spatium: seu etiam præteritatem de vita sua. Etiam charissimi fratres non vos decipiat aut seducat ista pessima securitas: quæ non securitas sed potius periculum dici potest. Proinde diez mortem semper in memoria habeamus: semper in timore domini stantes: penitentiam agamus: quia transiit noster: vita videlicet huius sæculi brevis est et caduca ac fragilis ista miseria presentis mundi temporalis potentia. Dic vbi impatores et reges: vbi duces: principes aut barones: vbi aurum et argentum ac ornamenta eorum? Scriptum est: Potentes potentis tormenta patientur. Et tam obscure mansioni: vix tam languide foueæ: vix tam tenebre: vix tam profundæ et opacæ carinæ. Pensamus charissimi quod de tam parua solatio: tam longa calamitas: de tam breui leticia: tam longa tristitia: de tam modica luce: tam magnæ tenebræ: de tam exiguo lucro: tam græue damnum: de tam vana securitate: tam forte periculum: de tam parua potestate huius temporis: tam longa tormenta sine fine mansura: de tam breui iocunditate: tam longe et tam amaræ lachrymæ: de tam inani huius mundi pompa: dira gehennalis puenit pena: De qua non liberabitur pater filius: nec pater filius fideiubebit: vbi non repit amicus qui redimat: nec frater qui succurrat: Vbi qui ibi sunt mori cuncti: et mortem impetrare nequeunt: vbi amara penitentia tarde agit: nec ob hoc sic penitens adiuvatur. Vbi nulla vita sed massio dura et mors eterna: ibi tenebrosus ignis et locus horribilis: ibi flamma gehennalis et inextinguibilis: ibi imensa tormenta et summa valida: ibi luctuosi gemitus et languor longus: ibi miser cum miseris: superbi cum superbis: homicidæ cum homicidis: adulteri cum adulteris: auarum cum auaris: fures cum iniquis: falsi prelati cum falsis subditis: dissoluti religiosi cum dissolutis sociis et sociabus lasciuis: et sic de singulis. Qui omnes simul inenarrabili cruciabantur et in infernali carcere sine fine torquentur. De quo nos vitis emendatos opus deperipe dignetur: qui vivit et regnat in se. se. A.

De exhortatione ad orandum: cum

exemplo cuiusdam defuncti in egypto: Et de miseria aie. Ser. LXIX

Ratres dilectissimi qui orare vultis aut peccata vestra plangere: claudite ostium super vos et orate dominum deum vestrum in toto corde. Tunc respiciet dominus super vos propitius ac pius vobis erit: quasi pia mater filio suo dum est dolens et plorantem reperit. Hec charissimi in cordibus vestris scribite et intelligite. Et qui non intelligat: eos qui ratio nabiliter sapiunt: interroget. Acquirete vobis dilectissimi thesaurum celestem mundi huius postpositis vanitatibus: attendentes et valde timētes quoddam exemplum horribile: quod quidam homo sanctus in excessu mentis postitus vidit et audiuit de quadam aia de egypto exeunte et per corpus suum tendente. Erat enim homo iste de cuius aia fit ad presentem mentio: cor poris secundus valde et temporalis stipatus plurimum: et in tali corpore et rerum prosperitate positus nihil aliud cogitabat nisi cuncta quæ poterat perficere mala: nec quicquam de anime salutē tractans: totus vixit in peccatis. Accidit vbi infirmitate laborans morti appropinquaret. Et ecce spiritus illius ad ostium corporis pulsans terrore ac merore permaxime percussus ad modum exire tardabat: quod diabolos ante se preparatos videbat: ac intus se musitare dicentes: Quomodo tardas? Cur sit hoc? Quare facit tot moras? Festinemus: forsitan michael cum sociis suis opprimens nos: ac aiam illam nobis tollens quam per multos annos vinculis nostris perstringimus. Tunc vnus ex diabolis respondens dixit: Nolite timere nostra est. Ego opus eius scio. Ego semper cum illo diebus ac noctibus fui. Hec illa aia misera audiens dixit: Ite mihi quare non nata fui aut creata. Et mihi quod vniuersum in hoc corpus intraui. Et mihi quod vniuersum in isto pessimo carcere carnis exstiti. Et tibi corpus miserum: quare alienas rapuisti pecunias. Tu facultates pauperum et substantias eorum in domum tuam congregasti. Tu cibariis delicatis te nutrebas: et ego salutem nostram esuriebas. Tu vinum bibebas saporosum: et ego fontem vitæ sitiebam. Tu te preciosis decorasti vestibus me nuda existente virtutibus. Tu quidem secundus eras: et ego macra. Tu rubicundus et ego pallida: Tu hilare: et ego mesta. Tu ridebas: et ego flebas. Tu gaudebas: et ego dolebas. Tu semper mihi praria egisti: modo es esca vermium et putredo ac puluis. Requiesces per modicum

tempus in terra: et postea mecum in infernum deducet tormenta sicut et ego passurus eternam. His dictis corpus sudare cepit ac spiritum reddere. Tunc ille diabolus angelus sathan: qui non in bono sed in malo constitos et instigator eius perstrinxit eam apprehendens dixit: Nolite socii nolite moram facere sed tridentes acutissimos apprehendite: et cum dolore in oculos eius figite. Quicquid enim vidit sive pulchrum sive turpe: totum percipuit. Pungite os eius quia omnia quæ desideravit sive in comedendo sive bibendo vel etiam loquendo iustis vel iniustis nunquam perierat. Pungite et cor eius dolorosum et salsum in quo nec pietas nec misericordia nec charitas nec bonitas fuit. Pungite etiam manus eius rapaces: quæ ad furtum: latrocinium et rapinam promptæ et ad opera pietatis tarde fuerunt. Insuper et pedes eius qui ad omnem viam malam velociter extiterunt. Tunc illam miseram animam de corpore electam sic membratim puniētes: levauerunt super alas suas nigras tenebrosas et vesperilicinas: ad infernum ipsam deducētes. Et dum sic itinere esset: vidit aia illa claritatem magnam et dixit: vbi vel quid est ista claritas? Respondit demones dicentes: Non agnosce patriam unde exiisti quando in hanc peregrinationem venisti? Tu quondam renuisti pompas nostras et per baptismum ac signum crucis nos expulisti. Audisti prophetas et apostolos: audisti etiam sacerdotes et curatos tuos qui non cessabant tibi viam vitæ predicare et nomen saluatoris tui laudare. Cor autem tuum a doctrina eorum longe erat: Abodo transisti iuxta patriam illam unde prima venisti: non tamen ibi diuites nec venies. Choros angelorum audisti: non ad tuam solationem sed ad tuam perpetuam desolationem. Claritatem sanctorum videris: nec tamen ibi habitabis: quemadmodum et nos non facimus qui de paradiso electi sumus: et sicut fuimus ac sumus in perditione: sic et tu nobiscum eris. Et quomodo fuisti in peregrinatione: nunc moraberis nobiscum in damnatione in qua multos habemus socios. Tunc cepit illa misera anima cum dolore et steru ac gemitu ingenti dicere: Ite me miseram quod vniuersum creata fui ac nata seu in hoc corpus maculatum posita. Ite mihi quod in ista damnatione posita claritatem eternam perdidisti ex qua olim sine macula exiui. Abodo video spaciosam viam quæ ducit ad pa-

triam non tamen pambulabo eam. Tunc perduxerunt eam inimici sic flentem et gementem ad perditionis portas: vbi diabolus ad recipiendum eam preparatus erat in similitudine draconis: et aperiens fauces suas segetidissimas ac glutienas eam reuomuit in calidissimum locum ignem: vbi sue similes expectant iudicium. Hoc exemplo dilectissimi edocti ac admoniti ut aliorum fera vulnera nobis sint medicamenta certa: vitam nostram hic dominum valemus in melius emendamus: carnalia abdicantes: spiritualia sectantes: ut sic letanter ex hoc corpulculo egredientes dicere possimus: Adhæsit aia mea post te: quia caro mea castigata per te deus meus: Quod mihi dominus me suscipiat dextera tua. Quod nobis precedere dignetur qui saluat omnes sperantes in se: ac vivit et regnat deus in secula seculorum. Amen.

De commendatione humilitatis: Ac de concupiscentia cordis. Ser. LXX

Quanta sit vere humilitatis virtus fratres facile ex verbis domini cognoscitur: qui ut superbia phariseorum damnaret dixit: Dis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur. Humilitatis passibus ad celi culmina ascendit: quia deus excelsus non superbia sed humilitate attingit. De quo dictum est: Deus superbis resistit: humilibus facit gratiam. Et in psalmo dicitur: Excelsus dominus et humilia respicit et alta a longe cognoscit. Alta posuit per superbia. Humilia vero respicit ut attollat: alta id est superbia cognoscit ut deiciat. Discamus humilitatem per quam deo propinquare poterimus: sicut ipse in euangelio ait: Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Per superbiam mirabilis angelorum creatura cecidit de celo: per humilitatem dei fragilitas humanæ nature ascendit in celum. Honestas est enim inter homines humilitas: sicut salomon ait: Vbi fuerit superbia: ibi erit et contumelia: vbi autem humilitas: ibi sapia. Inter alios sapientes: Propter magnam es humilia te in omnibus: et coram deo iuuenies gratiam. Inter dominos per prophetam: Ad quem respiciam nisi ad humilem et quærentem et trementem verba mea? Quicquid humilis et quies non fuerit non poterit eo habitare gratia spiritus sancti. De humilis factus est in se salutem causam. Erubescat ergo homo superbus. Extra humilitatem inclinatur cor ad imam: tantum perficit in excelsis. Qui enim humilis fuerit exaltabitur in gloria. Primum humilitatis gradus est veritatis sermonem audire humilis: memorie

retinere: voluntarie pſicere: eam q̄p/
pe quam non inuenit humilem veri/
tas fugit mentem. Q̄to quĩs humi/
lior fuerit de ſeipſo: tanto maior erit
in conſpectu domini. Superbus vero
q̄to glorioſior apparet inter homines:
tanto deiectior erit ante deum. Qui
ſine hūilitate bona opera agit: in veni

to puluerem porat. Quid superbit
terra et cinis: dum vento superbia dis-
pergitur: qđ ieiunijs vel elemosynis
congregare videtur. Noli o homo in
virtutibus gloriari tuis. Quia iteruz
habitu^r es iudicem non teipsum: in
cuius conspectu teipsum in corde tuo
humiliare debes: quatenus ipse te ex-
altet in tpe retributionis. Descende vt
ascēdas: hūiliare vt exalteris: ne exal-
tat^r humiliaris. Qui enī sibi vilis ē: an-
te deū pulcher est: Et q̄ sibi displicet:
deo placet. Esto ergo pius i oculis tu-
is vt sis magn⁹ in oculis dei. Tāto enī
eris apud deū preciosior: q̄to fuerit an-
te oculos tuos despectior. In sūmo ho-
nore: sūma sit tibi hūilitas: honorū laus

psalmo dicis: Deus vitaz meā nuncia
ui tibi: posuisti lachrymas meas i spe
ctu tuo: sicut in promissione tua. Pro/

missio indulgentiæ quā habem^a a deo
lachrymal pēnitentiæ excitat i corde no-
stro: Thesaurum desiderabilem in cor-
de hominis compunctionis dulcedo.
Anima hominis quæ in oratione com-
pungitur: valde illi proficit ad salutē:
cum per orationem compunctio effun-
ditur: spiritus sancti præsentia cordib⁹
nostris illustratur.

De non tardando conuerti
ad dominum. Sermo LXXI

Egitur in litteris diuinitus in-

1 spiratis dictum: Fili ne tar-
des conuerti ad dominum: qz
nescis quid futura pariat dies. Qui
tardat conuerti: periculum facit ani-
me sue: quia mors non tardat: que si
tardentem conuerti inueniet: ad tor-
menta deducit eum. Dissoluta et pa-
ralytica cogitatio est de crastina cogi-
tare conuersione et hodiernam negli-
gere. Quid tu peccator couerti dissi-
mulas: et non metuis ne mors repenti-
na subripiat diem conuersionis? No-
ne homines subito moriuntur? Si
bonum est peccata dimittere et ad de-
um se pertere: cito fiat. Deus tibi p-
mittit remissionem conuertendo a pec-
catis: securitatem tibi non promittit

*Eccl. 5. malus. Ne tardes conuerti ad domi-
nū: et ne differas de die in diem. Verba
domini sunt non mea: non a me hęc
audisti: sed ego tecum audio a domi-
no. Forte respondes: cras cras. O vox*

Def. 2. coquina: Locus non redijt ad arcam: columba sedijt. Si tunc vis penitentia agere quando peccare non potes: peccata te dimiserit non tu illa. Sicut alius: nus est a fide qui ad agendam penitentiam tempore senectutis expectat. Adertuendum est ne dum sperat misericordiam: incidat in iudicium. Non enim tunc veniam inueniet qui modo apostasi venit tempus perdidit. Ibi a deo non potest mereri quod petit qui hoc noluit audire quod iussit. Qui tempus penitentiae datus negligit: frustra ante tribunal christi preces effundit. Festinare debet ad deum conuertendo dum potest unusquisque: ne si dux potest non fuerit: oim cum voluerit non possit.

De morte. Sermo LXXII

A **M**ors aut vera quam timent homines est separatio anime a deo.

Et plerunq; cū timent homi-
nes mortem istam que separat animā
a corpore : incidunt in illazvbi anima
separatur a deo . Hec est mors de qua

Ps. 48. dicitur: Et mors depascet eos. Lulus pastor ē diabolus. Habemus autem multis locis in scriptura: quia vita est christus: mors autem diabolus: non quia ipse mors est sed quia per ipsum mors introiuit in hūc mūdū. Siue enī illa in qua lapsus est adam ipſus per suasionē homini p̄pinata est: siue ista vbi anima separatur a corpore: ipſum habet auctorem qui primum per superbiam cadens inuidit stanti: ⁊ morte inuisibili deiecit stantem. Nos ergo q̄ de futura immortalitate cogitamus: non sine causa in fronte signum crucis portamus: ⁊ non habebimus pastorem nisi vitam. Fidelium enim pastor vita est: infidelium autem pastor mors est. Si ergo ī inferno sunt oues quibus pastor mors est: ⁊ in celo sunt oues quibus pastor vita est: Quid igitur dicam? Jam in celo sum? In celo sū fidei. Si enim nō in celo: vbi sur

sum corda? Non in celo: vnde apostolus paulus dicit: Nostra enim conversatio in celis est: Corpore ambulamus in terra: corde habitemus in celo. Habitamus ibi: si illuc aliquid mittamus quod ibi nos teneat. Nemo enim habitat corde nisi vnde cogitat. Unde autem cogitat ubi thesaurizat. Thesaurizavit in terra: cor ipsius a terra non recedit. Thesaurizavit in celo: cor ipsius de celo non descendit: domino aperte dicente: Ubi est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum. Ipsi ergo quibus mors pastor est: videntur ad tempus florere: et iusti laborare. Sed quare? Quia nox est adhuc. Quid est nox est? Non apparent merita iustorum: et quasi nominatur felicitas impiorum. Tandiu videtur herba letior: quam diu hyems est. Herba enim per hyemem viget: arbor autem per hyemem quasi arida est: cum sol exierit seruentior est: et tempore: arbor que per hyemem arida videtur: expletur solis: profert fructus: herba autem arescit: videtur bis honorem arboribus: herba autem arida est. Sic et modo iusti laborant: antequam veniatestas: vita in radice est: nondum apparuit in ramis. Radix autem nostra charitas est. Et quid ait apostolus: ut sursum habeamus cor et vitam in radice: ut pastor noster sit christus: quia habitatio nostra non debet recedere de celo: et in hac terra debemus sicut mortui ambulare: ut sub ymbra viuentes infra mortui simus: non ut supra mortui infra vitam. Quia ergo non debet recedere vita nostra et cor nostrum desuper: quid ait apostolus? Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Ecce ubi est radix nostra. Quando appareat honor noster tanquam in solis et fructibus: sequitur et dicit: Cum christus apparuerit vita vestra tunc et vos apparebitis cum illo in gloria. Et erit mane. Nam modo non mane. Timeant modo superbi aut diuites huius seculi: Impij bonis insultent: infideles fidelibus: et dicant: quid vobis prodest quia creditis? Respondeant fideles:

Peracta nobis
missus, no no
alle ex ha sy
e gaud agend
p dante pial. W
fand. In h e x

De Morta

et dicant: si vere fideles sunt: Nox est non-
dum videt quod tenemus: non quiescant man-
us. 76. bonis operibus laborare. Unde alibi dicit:
In die tribulationis meae deum quesivi ma-
nibus meis: nocte coram eo et non sum de-
ceptus. Apparebit labor noster mane: et erit
fructus mane: ut illi qui modo laborant: po-
stea ostendat: et illi qui modo se iactant et su-
bi sunt: postea subiciantur. Quid enim sequitur:
78. Sicut oves in inferno positi sunt: mors pa-
storis est eis: et derelinquit eis recti mane. Pu-
to iam planius esse illud verbum: quia prolo-
cui sumus: derelinquit eis recti mane. Expecta
mane: desiderata mane: ne putes quod nox ha-
bet vitam et mane non habet vitam: Ergo
qui dormit vivit: et qui surgit non vivit: No-
ne qui dormit: morte mortuus est: Et qui sunt
qui dormiunt? Quos excitat apostolus paulus:
Sed si velint euigilare. Quibusdam enim di-
cit: Surge qui dormis et exurge a mortuis
et illuminabit te christus. Qui ergo illumi-
nantur a christo iam vigilant: sed nondum
apparet fructus vigiliantium. Adhuc apparebit:
id est cum seculi huius incerta transierint. Ip-
sa est enim nox: non titubet: videt enim quasi te-
nebre. Facit aliquis malevivit: floret: terret:
honorat: facit autem aliquis bene respiciat: blas-
phemas: accusat: laborat: terret quasi tene-
bre sunt. In radice autem vigor fructus opu-
lentia: vita non ducit in ramis. Sed radix
non aruit: similis est quidem arescenti: sed tempus
venit: vestitus honore suo: secundum fructus
suis. Tunc illi de quibus dictum est ut non eos
zelemus: quod enim addet illi psalmus? Qui sicut
fenum cito arescent: et sicut olivae prae cito
cadent: cum viderint ad dexteram maiestatis
iustos: quibus laborantibus insultabatur sta-
re: et dicent inter se penitentia agentes: Ibi
sunt quos aliquando in risum habuimus et in
similitudinem improperii. Sed tunc iam peni-
tentia infructuosam agunt: Dicentes enim:
nos insensari vitam illorum estimabamus in-
saniam. Quia cum ceperit de deo vivere: mu-
dum premere: iniurias nolle videri: nolle
hic divitias: non hic querere felicitatem terre-
nam: omnia premere: deum solum cogitare: via
christi non deferere: non solum ei a paganis
dicunt insani: sed quod magis dolendum est: quod
et intus multi dormiunt et euigilare nolunt:
a suis christianis audiunt: Quid patimini
fratres mei: Homine inveni secundum viam christi:
qui dicit: quid pateris: putamus quod di-

cit: horremus iudicium: qui dixerit domino ie-
su christo: Demoniū habes. Et quando au-
dimus recitari euangelium: tundimus pecto-
ra dicentes: sceleratam rem dixerit iudex chri-
sto: Demoniū habes. Age tu christiane quid
videris de corde hominis expulsus diabolo
lum et inhabitare in eo christum: ne dicas
quid pateris. Dictum est quidem et de ipso
domino quod insaniret: quando loquebatur verba quae
illi non capiebant. Et tamen aliqui euigi-
labant a somno dicentes: Non sunt ista ver-
ba demoniū habentis. Sic et modo fratres
mei quid ista verba audistis et gentes et qui
habitant orbem et terrigenae filii hominum
divites et pauperes: id est et qui pertinet ad ad-
am et qui pertinet ad christum. Alii dicunt demo-
nium habes. Alii dicunt: Non sunt ista verba
demoniū habentis: Alii enim viam seculi et
ista ad tempus audiunt: Alii frustra audi-
unt: sed faciunt quod dictum est: Auribus per-
cipite qui habitatis orbem. Et cum agunt
ista: incertus est fructus. Sed qui male agunt
et viam seculi eligunt: mors pastoris est eis.
Qui autem eligunt viam domini: vita pastoris
est eis. Veniet ipsa vita iudicaturae et dam-
natura cum pastore suo eos quibus dicitur:
Ite in ignem eternum: qui preparatus est diabolo
et angelis eius. Illis autem quibus in-
sultatum est: qui irriti sunt quia credebant:
audient ab ipsa vita quem habent pasto-
rem: Venite benedicti patris mei: percipite
regnum quod vobis paratum est ab origine mu-
di. Derelinquit eis recti mane. Nemo dicat
quia sum christianus: quare non imperem
iniquis. Noli festinare: derelinqueris: sed ma-
ne: quia auxilium illorum veterascet in infer-
no a gloria eorum: auxilium de pecunia:
auxilium de amicis: auxilium de virtute sua.
Sed cum mortuus homo fuerit: in illa die
peribunt omnes cogitationes eius. Quia vi-
sus est gloriam habere inter homines cum vi-
ueret: tantam vetustatem et corruptionem sup-
pliciorum habebit in inferno.

De illo qui iram dei in pectore retinet
et non vult humiliari. Ser. LXXIII

Adhuc homo qui vult de inimico suo
vindictam provocat in se vindictam
dei. Sed hoc facite fratres quod dicit
apostolus: Nulli malum pro malo reddere.
hoc est enim vinci de bono malum.
Qui enim vindicari vis sine dubio vincere
vis: vide ne dum vis hominem vincere: ab ira

vincaris. Quia lesit: vis et tu ledere: quia
nocuit: vis et tu nocere: et tu vincas am-
plius magis quam ille nocuit: quod vincas ma-
lum in malo. Non hoc dixit apostolus: non hoc
audistis: Ego nolo vinci a malo audistis:
Et forsitan respondebis: hoc et ego volo.
Sed nemo me vincit. Dixit enim apostolus: Vince
in bono malum. Hoc est enim: ut qui te lesit
sua iracundia: tu illum vince tua patientia.
Qui te lesit sua avaricia: vince illum tua mi-
sericordia. Ecce qui te sua avaricia expolia-
vit: ecce eger: ecce esuriens: ecce sitis: ecce men-
dicat: inimicus tuus est. Sed si esurit cibus illi:
sitit potum da illi. Hoc enim faciens: carbo-
nes ignis congeres super caput eius. Si hoc
cogitas: quasi ad maliciam nos hortatus
est: tanquam dixerit ut plus ei noceas ut car-
bones pergas super caput eius. Si hoc co-
gitas in malo: vis vincere malum: et ipsam
elemosinam ut facias: amore vindictae vis fa-
cere. Sed dico quod est carbonem ignis per-
res super caput eius. Carbonem ignis sunt
in quibus vivit ut peniteat illud contra te ini-
micitias habuisse. Homo es: homo est: lede-
re voluit: ledere vis. Ecce duo mali estis:
Quo ergo dicis et ego odio malum qui au-
ges numerum malorum? Vis vincere inimicum
tuum: attende intrinsecos tuos ne ibi habe-
as quod vincere debeas. Et dum ista considera-
ueris dicis tibi: Homo est quid me lesit? Ro-
gem pro illo dominus ut peniteat eius: Et si lesit ex
malo factus fuerit bonus. Nec defendi an-
te deum servi inuerecunda festinatio prope-
remus: ut cum dies ille vindictae advenit
non cum impiis et peccatoribus puniamur sed cum iu-
stis et deum timetibus honoremur in seculo. Amen.

De futura vita diligenter cogita-
da. Sermo LXXIII

Fratres charissimi quod audiimus di-
ci: Est furtum cor habeamus: ipse sit ut
de illa futura vita cogitemus. Hic
sic agamus ut illuc semper vivamus. Ecce
enim ista dignatio domini nostri qui fecit nos:
ipse descendit ad nos. Si ergo descendit ad
nos: levavit nos: iam in corpore suo levavit
nos. Caput nostrum ibi est: sequantur et membra.
Ille est in celo: nos in terra quasi longe sit
a nobis. Si interrogas longe: charitatem in-
terroga et nobiscum est. Si enim ille non esset
nobiscum: non clamaret de celo paulo perse-
quenti: Non ipsum servos eius: Et ut familia
non dicat: membra eius: Saule saule quod me perse-

quis? Ecce ego habui in celo et in terra persequis
me. Quare dixit: Adhuc quod quid de membris suis
dicebat: Nunc si aliquis calcet plantam tuam: non
clamat lingua tua? Ille ergo per quem factum est ce-
lum et terra: propter eum quem fecit terra: sine terra
descendit in terram: et in celo levavit terram: id
est carnem quam propter nos dignatus est assu-
mere. Deus factus est homo: ut homo possit esse
quod deus est: nam quem promissit dabit nobis.
Securi enim sumus quia cautionem nobis fecit:
quam cautionem euangelium scripsit: et ideo red-
didit nobis. Quid putat frater non cum no-
bis redditur vitam suam qui pro nobis de-
dit mortem suam: humilitatem: iniurias: pru-
melias: passionem in terra suscepit pro nobis:
Ergo regnum: felicitatem: eternitatem non dabit
nobis qui propter nos mala protulit? Ergo bo-
na sua nobis negabit? Ad hanc spem fra-
tres quod promissor verax est securi ambulemus.
Sed sic vivamus ut semper vivamus: ut cum ante
ipsum venerimus: bona fratre dicamus: Red-
de quod promissisti: quia fecimus quod iussisti: et
vivere cum illo valeamus in seculo. Amen.

De divite. Sermo LXXV

Adhuc itaque qui estis in populo: et
stulti aliquando sapite: Accedite ad
sepulturam mortuorum et videte exem-
pla viventium. Jacent ossa et perit caro: et tunc
causa eius servatur in iudicio christi. Fuit et
ipse similis nobis vivens in vanitate: reple-
tus divitiis multis: multiplicavit agros:
plantavit vineas: implens horrea in theci-
multis: letatus est in abundantia sua: et ecce
subito ablata sunt ab oculis eius. Plauden-
batur sibi per scemata multa: preciosas vesti-
bus erat indutus: pompas et luxurias sibi
adhibens: epularum divitias exercebat: sal-
tationes et locus in ebrietatibus exhibebat:
prandia sua cum cena miscebat: et leticie suae
vix dabat finem. Et ecce ablata sunt omnia ab
oculis eius. Ubi habuerat illa omnia? Ubi pom-
pa: ubi scemata: ubi exquisita praeputia? Ubi
nam sunt illi qui elux in foro longi ab omnibus
prospiciebant? Ubi ornatus domorum et vestitus
preciosae luxuriae? Ubi gemarum ambitio et ar-
genti pondus imensum? Ubi postremum ip-
sa cupiditas quae cum omnia quotidie quae agit
nescit quando totum possit amittere? Ubi sapientia
illa et foris excogitata dissertio? Ubi applau-
sus laudum et adulatio amicorum assidue?
Ubi suorum subditi greges et lapidarum radi-
cia lumina? Ubi ascendenti turba clientum?

Qui in spoliis
avariciae, carum est

Carbonem ingerit
caput eius quod

Transferunt oia ab oculis eius: et ultra non erit memoria eius. Patet in sepulchro redacti in puluere: defuerunt carnes eius quae delitiae nutriebant: separati sunt nervi a compaginibus suis: sola remanserunt ossa quae seruant in exempla uiuentium: ut cognoscant reliquiae mortuorum. Putat resuscitare corpus: abiit autem anima eius in infernum et non videbit lumen. Circumdant enim eum tenebrae multae: meror et afflictio apprehendunt eum: vermes et ignis consumunt eum: et flet non desinit ab oculis eius: stridor dentium frequenter ei eo quod pessimi dolores perurgunt eum et non desinit pene ab anima eius. Tunc se penitet male vixisse in saeculo: et haec sibi metipsum reputans dicit se pietatem et misericordiam non fecisse ut queras eam et non inuenias: multas diuitias se possedisse et non eas pauperibus erogasse: perdidisse se tempus penitentiae et non se correxisse ab omnibus malis: dies suos negligendo transisse in quibus habuit spatium bene facienda ut non incideret in talibus penis. Expectat enim eius resurrectio magna ut tradat peiori iudicio quam quae ut gessit. Ibi enim eum perturbant multitudo angelorum: quod super penas sunt constituti: et quod taliter egerit et elemosinam non amauerit: id misericordia ei denegat: bene ardens eum expectat: quod pauperem et egenum non amauit: ventrem eius perpetuus penetrat vermis: qui esurientem pauperem non saturauit. Quotum valet apud dominum misericordia quam in hoc saeculo exhibet. Sicut dominus noster iesus christus in euangelio dicit: Vtri misericordes: quoniam ipsi misericordias consequuntur. Fratres mei dilectissimi exhibete misericordiam domini lucem huius vite habere: ne tenebrae mortis vos comprehendant. Elemosyna enim emundat peccata et ipsa interpellat pro nobis dominus: quod quod habemus relinquant et quod pauperibus dedimus ipsum integre possidemus. Dies enim domini festinus adueniet: et misericordes misericordiam consequentur a domino nostro iesu christo: qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

Decogitationibus. Ser. LXXVI
 Rimum quidem cogitationibus malis repugnandum est: ut cum aliquid carnale aut sordidum susurraverit aduersarius prius quam sautiet mentem sagitta deleat et excutiat. Solet enim tristitia afferre et dubitationes de proposito et desperationem bonorum adspirare: et varias cupiditates ingerere: et oes oino sagittas acuire: ut sicut in. x. psalmo scriptum est: Ut sagittet in obscuro rectos corde. Tu ergo mox cum senseris ista: moliri gemia-

to suspirio ad dominum mente posita ne permittas accedere consilium quod sensum possit inquinare. Sicut enim vestimentum candidum: si fuerit sanguine aspersum: si mox fuerit lotum candorem suum recipit: si autem insederit et incoxit macula vix lauat: sic et mens humana: si surgentem cogitationem mox deleuerit: poterit suum retinere candorem: si autem diutius residere permiserit: vix cum magno labore purgatur. Hec est autem prima victoria secreti certaminis nostri quod dominus expectat et angelus: cum cogitationibus maligni mens humana fideliter occurrat: et bonis opibus malos super cogitatus. Hinc laus nascitur: hinc crescit gloria: sicut apostolus ait: Cum venerit inquit dominus et illuminabit occulta tenebrarum: et manifestabit consilia cordis: tunc laus erit unicuique a deo. Manifestum est enim apud fideles: quod non solum de factis sed etiam de cogitationibus aut laus aut vituperatio a deo iudice tribuat. Item quod inuiti patimur cogitationes frequentes: non nos lateat fratres: quod maligni frequentes cogitationes sustinemus: quoniam autem pergitur de apostolo dicam: Non quod volo habere ago: sed quod odi illud facio: Et video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis: meque et captiuantem me in lege peccati. Et reuera unum proprium studium est satiare humanam mentem prauis grauare consiliis. Si quidem hanc iniuriam ab exordio sortiti sumus ut nos serpentis caput obseruamus: ille autem noster calcaneus: vti quod non nisi pedum calcaneus: sed mentis finem obseruat: ut si quod possit currentem ad celestia animam morsu suo ad terrestria retinere. Aduersus has ergo obscuritates malorum ut sinceris mentibus viuere possimus: cordis oculi bene curandi sunt. Et ut vincamus: arma nobis sunt valde necessaria. Arma inquit militie nostrae non carnalia sed potentia deo ad destructionem munitionum: malorum consilia destruentes. Amē

Sermones diui Aurelij Augustini ad fratres suos in heremo commorantes et quosdam alios feliciter expliciunt.

Sequuntur quedam ex diuersis collecta et ad gloriam beati Augustini hic subiuncta.

De vita: conuersatione ac morte sancte Monice matris beati Augustini: Narratio.

Ionica mater sancti Augustini: cuius historia trahitur ex sententia sancti Augustini ex. ix. confessionum: et ex duabus epistolis quas Augustinus scripsit suae sorori

perpetuae virgini. Hic te inquit Augustinus dilecta sponsa christi: ut deo studeas in omnibus placere: sicut et chara mihi nouisti perficere. Nam dum esset puella: ad ecclesiam fugiebat diu in angulo permanens: et virginales orationes ad christum fudebat. Dum autem domum intra domum sine pedisse recessisset: et totum ipsa puella patienter portabat. In tota autem puericia sua nunquam cum puellis ludentibus se miscuit: sed frequentem in nocte ad huc iuericia de lecto surgebat: et genibus flexis orationes quas a matre noie facundia didicerat: domino offerebat. Ab infantia autem cum ea creuit miseratio: et naturalis affectio pauperum diligebat. Sepe panem de mensa in sinu collocabat et de propria domo fugiens pauperibus tribuebat: hospites et infirmos visitabat: vicinas litigantes reprehendebat: pedes infirmorum sepe lauabat: et eis ut puella poterat seruebat. Cum autem parceret ei more secularium vestibus delicatam ornare voluissent: ipsa pristina respuebat. Et cum esset annorum tredecim: eam nobili patricio carthaginensi tradiderunt. Quotum autem timore et honestate: quanta etiam summa pulchritudine dominus eam dota uerit: quanta etiam pudicitia eam dominus magnificauerit: certe in breui dici nullatenus posset. Adfimonium tamen optime seruauit: filios in omni timore domini sufficienter erudiuit: thorum immaculatum custodiuit: et maritum ferocissimum cum magno labore et sine lucrata est. Cum autem vixisset cum viro suo fere annis duodecim respexit dominus humilitatem ancillae suae: et exaudiuit lachrymas eius: nam inspirauit dominus maritum ut deinceps uxorem pudicam et castam seruaret. Mira res: quod cum esset ferocissimus: quoto affectu carnali ab ea diuisus est: tantomagis matrimonio spiritali et per dilectionem coniunctus est. Cum enim vir eius esset annorum septuaginta duo-

rum: obijt in pace. Quis autem salutaribus monitis et ieiuniis quibusque lachrymis et orationibus illam viduam sanctam: castam: sobriam: piam dominus dorauit: mirum est. Oia tamen post mortem viri precepit: oem regnum mundi et oem ornatum eius respuit propter deum: intus ut non solum in pauperum vocaret: sed ancilla. Et quod dum vir eius vivebat: pietatem propter corpus non habebat: ideo elemosinas non ita largitus tribuebat. Sed postea ita vixit: ut non solum elemosinas largitus tribueret: sed etiam cicatrices pauperum liniret. Propter quod ei dominus centuplum reddidit: dum crucem eius in corde eius infixit et passionem. Dum autem quidam die preuentur visitata a te domine: beneficia tua quae tu in carne humano generi clemens exhibuisti ancilla tua consideraret: tanta gratia tantamque lachrymarum copiam torculari tunc crucis expressam in passionem tua adinuenit: quod vestigia eius per ecclesiam lachrymae defluer per pauimentum defluentes ostendebat. Et quoto propter ab effluencia lachrymarum horrebatur destitit: tanto plus fluuius lachrymarum oriebat. Tanta autem gratia ancilla christi ieiunando alios fellebat quod diebus quibus ad cenam vocabatur: tantum ad amarum medicinam accedebat. Erat autem ei timor castus in corde tantumque fascia pectoralis: qua cogitationes restringeret: in ore tantumque frenum quod linguam reprimere: in ope tantumque stimulus ne pigritia torperet: in cunctis tantumque regula ne modum excederet. Timor autem iste tantumque scopula purgabat cor viduae ab omni duplicitate: os a falsitate: oia ab omni vanitate. Namque verbum seculare ab ore eius recordor me audiuisse: sed in omnibus verbis suis et factis semper christum primo noiebat. Tamen timor domini mentem eius occupauerat: quod non solum ab omni spe mali sibi cauebat: sed spiritu pietatis ad omne bonum propria erat. Satagebat mirabilis oia pietatis pro posse cordialiter implere: super oia infirmis seruire: sepulturae mortuis habere: orphanos custodire ut filios: viduas et maritatas consolari: quapropter multa de arcanis celestibus domino reuelante precepit. Unde tanta ebrietate spiritus sancti sepe rapiebat: quod in ea fere per totum diem quiescens: dum esset rex in cubitu sui cordis: neque vox neque sensus in ea audiebat. Neque mirum quia illa pax quae exuperat omnem sensum: sepe videbat viduae sensus corporales intantum ut vir matronae nostrae et etiam vicine eam pungentes excitare valerent. In die autem

hinc cypriani dux hec christi ancilla mereret
accipe sacramenta: dux esset in domo: fere a
terra per cubitū eleuata fuit: clamādo que
quiescentissima esse psueuerat dices: Volemus
ad celū: volem⁹ ad celū fideles. Quā cum
post interrogarem⁹ quid sibi acciderat: nō
rīdebat: sed tanto gaudio replebat q̄ oēs
ad festū pducebāt cantantes cū pp̄beta:
Lor meū ⁊ caro mea exultauerūt in deū vi
uum. Dū etiā in die pentecostes esset refe
cta refectione illius panis q̄ de celo descen
dit: post sumptionē sacramenti tanta satie
tate repleta fuit: q̄ per diem ⁊ noctes absq̄
corpali cibo perseuerauit. Cum apud ostia
tyberina infirmaret ⁊ sacramentū a nob̄ si
deliter peteret: nec dolore stomachi vera
ta valeret retinere: visibilis infantulus no
cte media ad lectū dei famulē venit: eamq̄
in pectore amplectēs: aia illa sancta ad ce
lum volauit. Ergo die nona egritudinis sue
qn̄q̄gesimo sexto anno etatis: tricesimo ter
tio anno etatis meę: aia illa pia ⁊ religiosa
carne soluta est die q̄rta maij. Flebā ⁊ effū
debā tibi dñe p̄ces p̄ illa famula tua: vt nō
intrares cum ea in iudiciū. Gratulabar tñ
testimonio eius: q̄ appellabat me pium: et
cōmemorabat grandē deuotionis affectu:
commemorās nunq̄ se audisse ex ore meo
verbū durū aut ptumeliosū sermonē. Illa
famula tua dñe p̄tinue satagebat virū suū
lucrari tibi: quē amabilē ⁊ reuerentē facie
bat sibi. Expectabat enī ipsa misericordiam
tuam sup̄ eū: vt i te credēs castigaret. Erat
enī iracūduus: sed illa famula tua nō tñ fa
cto sed nec verbo viro tribulato rīdebat:
sed quieto rationē facti reddebat: quē tibi
dñe in extrema vita corpali lucrata ē. Erat
enī serua seruorū dñe: ⁊ oēs q̄ eam videbāt
laudabāt te dñe: scientes ⁊ credētes p̄senti
am tuā esse in corde eius. Fuerat enī vniū
viri vxor: ⁊ filios toties parturiebat: q̄tiēs
a te dñe deuare cernebat. Imminēte autē
die quo ex hac vita erat exitura: nobis ig
norantib⁹ dñe: ipsa ⁊ ego soli stabam⁹ in
cumbentes ad q̄ndā fenestrā: ⁊ terrena ob
liuiscētes: loq̄bamur soli valde dulcē q̄lis
esset sc̄orū vita: quā nec oculus vidit: nec
auris audiuit: ⁊ inhiabam⁹ ore cordis par
ter i sup̄na fluente fontē vite: vilescēbatq̄
mūdus iste inter verba cū delectatiōibus
suis. Tūc ait illa: Fili vnū esset p̄pter qd̄
in hac vita aliq̄tulū morari cupiebā. vt te

catholicū christianū viderem priusq̄ more
rer: ⁊ ecce cumulatius mihi deus p̄stitit: vt
te p̄tempa etiam felicitate terrena videaz
dei seruū. Quid iam amodo hic faciaz ne
scio. Quid sibi tunc rīderim: non satis re
colo: sed post dies q̄nq̄ decubuit febrib⁹:
et subtracta a p̄sentib⁹: cucurrimus: ⁊ post
modicū reddita ē sensui: ⁊ intus nos ait:
Ponētis hic matrē vestrā. Ego flebā: ⁊ fle
tum finiebā: frater autē meus letus: q̄ nō
pegre cōmori: sed in patria cū viro sepeliri
debebat. Quo audito: vultu turbato re
uerberans cum oculis q̄ talia dixisset: ait:
Ponite hic corpus meū: nihilq̄ cura eius
vos p̄turbet. Rogo tamē vos: vt ad altare
dñi meminērit mei vbi fuerit. Dñs autē
illud resuscitabit vbiq̄ sepultū fuerit in
nouissimo die.

**Relatio Calixti d̄ p̄uersiōe: per
seuerantia ⁊ quibusdā dictis san
cti Augustini.**

Agnus ille doctor ⁊ egregius au
gustinus: q̄ vere fuit norma ⁊ specu
lū in natura: dñi esset annorū. xxx.
maternis ofonibus ⁊ ambrosij p̄dicationi
bus mediantib⁹ ⁊ fama antonij audita: ab
omni heresi purgatus ē: ⁊ apud liguriā ita
lig adueniētib⁹ diebus paschalib⁹ baptiza
tus est. Et tūc exultat liguriēsis ecclia: pia
eius mater gaudet: ambrosij deuiz laudat:
augustinus iam p̄stet: ⁊ fideles omēs sibi
tanq̄ cui fidelissimo de babilonica serui
tute redempto: vna voce oēs applaudunt.
Protinus in fide catholica p̄firmat⁹: spem
oēm quā habebat in seculo derelict⁹: ⁊ ro
manorū ⁊ liguriensū scholas: ⁊ euz euodio
et alipio socijs: viro p̄clarissimo solitario
simpliciano se cōmiserunt: ibiq̄ cum p̄di
cto famosissimo viro apostolicā vitam te
nere ceperūt: ⁊ simul cū multis erant habi
tantes in placito sc̄o. In dieb⁹ autē illis
dux fama augustini crebresceret apud oēs:
p̄gregatis fratrib⁹ ait: dū in hac valle mise
rie sumus p̄stituti: vtrū boni siue mali sim⁹
de nobis p̄sumendū nō est: etiā q̄buscunq̄
xtutibus cōq̄scamus dei ḡra nos eē orna
tos. Nam si q̄s nfm bñ opat⁹: bñs tñ dicē
dus nec p̄dicandus est: cum similes simus
nauib⁹ omnib⁹ bonis oneratis: de qui
bus tamen incertum est vtrum ad portum
salutis perueniāt. Nunquid iudas in apo
stolatu optime incepit: ⁊ pessime finiuit?

Nunquid etiā paulus male incepit: ⁊ tñ vas
electiōis digne vocatus ē? Nolite obsecro
laudare me: sed orate vt valeamus vsq̄ ad
mortē pseuerare: qm̄ sinē nfm de⁹ attēdit.

**Ex Sigeberto in epla ad Mace
doniū de ortu: conuersione ⁊ vita
sancti Augustini.**

Empe theodosij senioris: augusti
nus vir acutissim⁹ nobilib⁹ cartha
ginensib⁹ ortus natalib⁹: venit ro
mam: ibiq̄ scholas liberaliū artium annis
fere sex gloriose rexit. Deniq̄ mediolanū
venit: ⁊ dū esset ānoꝝ trigita: filiusq̄ eius
ānoꝝ octo: adueniētib⁹ diebus paschali
bus: merit⁹ m̄sis ⁊ p̄dicatione ambrosij: ma
ter eius regenerauit augustinū cū filio deo
dato ⁊ multis alijs fere. xliij. Qui baptizat⁹
augustin⁹ mox ad virū simplicianū prexit:
cuius nomē celeberrimū apud fideles erat:
q̄ etiā habebat mansuolū semorū ⁊ a genti
bus separatū. Cū q̄ augustin⁹ fere p̄ annū cū
dimidio p̄māsse vidi ⁊ oculata fide pba
ui. Et qm̄ erāt i libertate q̄s viuentes: licet
p̄batissimū virū eēnt atq̄ p̄fecti: tandē ex p̄
cepto tāti p̄fis simpliciani: Augustin⁹ post
inter eos instituit: vt vitā aplicā oēs parit̄
tenerēt: ⁊ nihil inter eos p̄p̄iū diceret. Cō
pleto vō āno: m̄se augustini instigante ad
pp̄ria reuertit⁹: ⁊ moritur mater augustini
apud ostia tyberiana: Fili⁹ at apud cartha
ginē anno etatis sue. xxix. Cū autē esset au
gustin⁹ cū amicis in africa: meditabat in le
ge dñi die ac nocte: scribēs libros: ⁊ doce
bat idoctos. Hoc at valeri⁹ hisponēsis au
diēs p̄ gaudio lachrymabat⁹: ⁊ statū eū ad se
acceriri fecit: ⁊ hortū secretū ⁊ remotū a ci
uitate augustino donauit. Ibiq̄ plus pat̄
augustin⁹ cum ceteris amicis ⁊ fratrib⁹ in de
specto habitu: ⁊ cū incredibili hūilitate an
nis tribus māsit. Deinde cū in q̄tudinē ve
nientiū ferre nō posset: duob⁹ fere miliari
bus a p̄dicto loco secessit: ⁊ ad mōtes quē
dam altissimū abiit: ad quē p̄ viam valde
aridā ⁊ p̄nosam adiri pōt. Ibiq̄ augusti
nus habitationē ex lapidib⁹ cūctis p̄strui
fecit: ⁊ sic hoies fugiens habitabat. Ibiq̄
cōposuit libros d̄ medicina aie: ⁊ d̄ vita mo
nastica: d̄ innocētia iohānis baptiste ⁊ be
lic. Multi quidem ex fratrib⁹ infra saxa ⁊
fixuras montiū receptacula sibi fecerant:
et ibi p̄pe p̄fem augustinū p̄ iactū balistę i
oi sc̄itate habitabāt. Erāt at fere. c. xliij. q̄

sub obediētia augustini p̄cordit viuebant:
oia reputātes esse cōia. Tūc nemo noue
rat: nisi qm̄ infirmitas cogeret: aut valerius
ep̄s sanctus ad eos visitādos venisset. Cū
autē appropinq̄ret festus pentecostes: sc̄us
ep̄s valerius misit p̄ augustino ⁊ inuitum
p̄dyterū ordinauit. Factus p̄dyt monaste
riū clericorū instituit i domo ep̄i: ⁊ infra an
nū ibidē viuere cepit fm̄ regulā aplicā: vt
bacten⁹ fecerat. Hoc aut valerius ep̄us fe
cit: q̄ ipse grecus erat ⁊ indoct⁹: maxie in
respondēdo hereticis in cor̄ errorib⁹. Ideo
augustino ep̄o p̄tate m̄ plenā dedit p̄dicā
di q̄tiens necessariū fuisset. Nā multi iam
heretici surrexerāt: p̄tra q̄s dñs augustinū
instituit ⁊ ordinauit.

**De obitu atq̄ cōmendatiōe san
cti augustini.**

Anno dñi. cccc. xxxvij. s̄it⁹ sedit an
nis octo ⁊ diebus. xxx. eo tempore
valla rex gothorū vādalos odio in
sectas etiā in africa eos p̄seq̄ disposuit: sed
morte p̄uent⁹ obijt: ei⁹ in regnū theodori
cus successit. Glandali africę nauib⁹ irruen
tes. puincia vniūsam deuastāt rapinis: ce
de: incēdij: nulli sexui parcētes: etati v̄l or
dini. Sub h̄ turbine tribulatiōis b̄tissimū
augustin⁹ amarissimā ⁊ lugubrem p̄ ceteris
diebus sue senectutis iam pene extremā du
xit vitā: vidēs tantā seuciā vbiq̄ crassari:
vidēs alios hostili nece extinctos: alios ef
fugatos: ecclias sacerdotib⁹ viduatas: ciui
tates cū acolis dissipatas. Accreuit deniq̄
causa mḡoris eius q̄ sub ipsius tēpe hip
ponēsem vibē: cui pontifex p̄erat barbari
obsederūt. Sz ecce tertio obsidionis m̄se
fezibus incubuit: sibiq̄ septē penitētiales
psalmos scribi iussit: ipsos q̄ q̄terniōes ia
cens in lecto circa parietē postos dieb⁹ in
firmitatē sue intuebat ac legebat: ⁊ vberri
me ac iugit̄ flebat. Et ne a quoq̄ ipediret
eius intērio: añ ferme decē dies migratio
nis sue: petijt ad se nullū ingredi: nisi his
tñ horis q̄bus medici ad inspiciēdū ingre
diebant vel eius resectio offerebat. Obsi
dionis deniq̄ m̄se. xliij. corā possit fratrib⁹
migravit ad dñm: anno etatis sue. lxxvj. ep̄i
scopat⁹ vō sui. xl. hispanię lumē p̄fulgi
dū: ppugnaculū veritatē: errorē excidiū: si
dei tutamētū. Dēs ecclie doctores tam in
genio q̄ scientia vicit insupabiliē: flores tā
exemplis virtutū q̄ affluētia doctrinarū.

V filiusq̄ vñs

Anno mo m
tms Augu

etaz Augustini

Libri. De Jmo
Johani bap

Etenim tanta scripsit: ut non solum ab aliis to-
to vite sue tempore scribi: sed nec quod possint le-
ctione percurrere. Obijt autem anno dñi .ccccxvj.
Premissa habent ex chronica Bede.

**De translatione corporis sancti au-
gustini de sardinia ad papiam.** V

Anno leonis quarto: Limbradus lon-
gobardorum rex audiens quod saraceni
depopulata sardinia: illa etiam loca
sedassent: ubi ossa beati augustini ob vasta-
tionem barbarorum olim ab hippona translata et
recondita fuerant: legatos suos illuc direxit:
quod dato magno auro: preciosas illas reliquias
secum detulerunt: et ad urbem ianuensem regres-
si sunt: ubi prefatus rex occurrens cum gaudio
corpus almissum deuote adorauit et reueren-
ter accepit. Sane rex et sui inde progressi cum
preciosissimo illo thesauro ueniunt ad quadam
villam in terdonensi episcopatu sitam: et cum ibi cor-
pus sanctissimum tollere uoluissent: ita stetit
immobile ut nulla vis humana posset illud
mouere. Quod uidens rex uouit quod si beatus co-
fessor ex loco illo se tolli permitteret et tra-
duci papiam: villam cum omnibus appenditijs
suis concederet sibi seruientibus perpetuo
possidendam. Cloto facto atque firmato: cor-
pus sanctissimum inestimabili facilitate sustuli-
tur: et tunc usque transuectum: clero ac pariter
populo percurrente honorifice ac gaudenter
suscepit: et in basilica beati petri in qua prefatus
rex construens celum aureum dignissime colloca-
tur. Facta est autem ista translatio anno dñi
dcc. xxi. annis ab eiusdem prefatorum transitu iam
decursis. cc. lxxv. Quod autem in prefata ecclesia
corpus eius preciosus thesaurus sit reconditum
stupendo et euidenter miraculo elucescit. Si-
quidem in prefata ecclesia in qua iacet: puteus
est qui aliquot annis in die festi eius supabun-
dant: tota septem perfudit: in signum quod sicut aqua
illa sordes diluit: sic sordes hereticorum ab ec-
clesia effluens: eius doctrina abstergit.

**Ex Antonino archiepiscopo florenti-
no de habitu et conuersatione san-
cti augustini:** VI

Quodam etiam quod beatus augustinus habi-
tu religioso in triplici suo statu indu-
tus est. Nam primo post uersionem suam et baptis-
mum: dicit ambrosius in sermone de baptismo et
uersione augustini: hunc scilicet augustinum in
christo genui: et postquam baptizauit eum indui
cucullam nigram: et ipse ad differentiam monacho-
rum se supinxit zona pellicea pignus ad sim-

plicianum quod ei bonum apparebat seruus dei: et ve-
re sic erat: ut scilicet modo uiuendi cum eo preferret.
Et ipse augustinus in quadam suo sermone
sic ait: Duodecim suum fratres qui induimus cu-
cullam nigram: calclameta et zonam nigram desuper
cinctam ad differentiam monachorum. Quia au-
tem istorum duodecim sunt: Augustinus ipse pri-
mus: secundus nebridius: tertius euodius:
quartus alipius: quintus pontianus: sextus adeo-
datus: septimus simplicianus: octauus faustinus
greucus: nonus cordulius: decimus valerius: undecimus
iustus: duodecimus paulus. Remem-
ans igitur ad africanam post mortem matris in ostijs
tyberinis relictis proprijs bonis et paupe-
ribus erogando: monasterium in nemore
apud hipponam ciuitatem primum construxit: ubi
cum amicis ieiunijs et orationibus vacans scribe-
bat libros et docebat indoctos: Et alios per
nemora heremi quasiuit religiosos siue here-
mitas: et eos secum in ipso monasterio collo-
cauit. Et cum esset in itinere: reuertens ad afri-
cam: uisitauit heremitas qui erant in monte pi-
lano: alijsque diebus cum eis moram trahens:
et alios heremitas qui erant centumcellis
per romanam.

**Oratio de passione domini nostri ie-
su christi quam sanctus augustinus fer-
tur edidisse: per quam diligenter dicen-
da: Bonifacius octauus spales indul-
gentias dedisse narratur.** VII

Eus qui per redemptionem mundi uoluit
nasci: circumciditur: a iudeis improbari:
a iuda traditore osculo tradi: uin-
culis alligari: et sicut agnus in occisum ad victimam
duci: atque ad aspectum angelorum: calphe: pilati: he-
rodis: idcirco offerri: a falsis testibus accusa-
ri: flagellis et opprobrijs vexari: sputis con-
spui: spinis coronari: colaphis cedi: arudi-
ne percuti: facie uelari: uerbis spoliari: cru-
ci clauis affigi: in cruce leuari: inter latrones
deputari: felle et aceto potari: et lancea vul-
nerari. Tu domine per has sacratissimas penas
tuas quas ego indignus recolo: et per sanctam cru-
cem ac mortem tuam libera me a penis inferni
et producere me digneris: qui produxisti latronem te-
cum crucifixum: Qui cum patre et spiritu sancto uiuis
et regnas deus per omnia secula seculorum. Amen.

**Expliciunt collecta quedam ex di-
uersis et ad gloriam beati Augustini
sermonibus ad fratres in heremo sub-
iuncta: feliciter.**

Sermones sancti Au- gustini de Sanctis.

translatio corporis
augustini

cuculla nigra

Annotatio

**Diui Aurelij Augustini hipponē-
sis Episcopi Sermonū de San-
ctis in hoc opere positorum ac cō-
memoratorū: ordinata ac brevis
Annotatio.**

De sancto Andrea.

In vigilia sancti Andree: Homelia de eo
quod scriptū est in euangelio fm Johanne:
Job. 1. Stabat Johannes et ex discipulis ei⁹ duo
et. que habetur in expositione doctoris
Ibidem.

In festo sancti Andree sermo: Mirum qui
busdam videt et. qui habet inter sermo-
nes de Clerbis domini. ix.

De sancto Thoma.

In festo sancti Thome apostoli: Homelia
de eo quod scriptū est in euangelio fm Jo-
hannē: Thomas vn⁹ ex duodecim qui dici-
tur didymus et. que habet in expositione
doctoris Ibidem.

De sancto Stephano.

In festo sancti Stephani: Sermo. j.
Ser. 2. In eodem festo: Sermo. ij.
Ser. 3. In eodem festo: Sermo. iij.
Ser. 4. In eodem festo: Sermo. iij.
Ser. 5. In eodem festo: Sermo. v.
Ser. 6. In eodem festo: Sermo. vj.
Ser. 7. In eodem festo: Relatio sancti Augustini
de miraculis sancti Stephani: vij.

De sancto Johanne apostolo.

In festo sancti Johannis apostoli et euāge-
listę: Homelia de eo quod scriptum est in
euangelio eiusdem: Dixit iesus petro: Se-
quere me et. que habetur in expositione
doctoris: Ibidem.

De sanctis Innocentibus.

Ser. 8. In festo sanctorum Innocentū: Ser. j.
Ser. 9. In eodem festo: Sermo. ij.
Ser. 10. In eodem festo: Sermo. iij.
Ser. 11. In eodem festo: Sermo. iij.

De sancto Vincentio.

Ser. 12. In festo sancti Vincentij martyris: Ser. j.
Ser. 13. In eodem festo: Sermo. ij.

De sancti Pauli cōuersione.

Ser. 14. In festo cōuersionis sancti Pauli: Ser. j.

Item in eodē festo alius sermo: qui habet
de Clerbis apostoli. ix. et. x.

Item in eodē festo alius sermo: qui insert⁹
est in sermone. xvij. in libro quinquagin-
ta homeliarū: littera. B. et sequētib⁹.

Item in eodē festo: Homelia de eo quod scri-
ptum est i euāgelio fm Lucā: Homo qui-
dam erat diues qui habebat villicum et.
que habet libro. j. de questionibus euan-
geliorum. ca. xxxiij. et sequētib⁹.

De Marię virginis purificatione.

In festo purificationis sanctissimę virginis
Marię: Sermo: Hodier⁹ dies et. qui ha-
betur inter sermones de tempore. ij.

De cathedra sancti Petri.

In festo cathedre sancti Petri: Ser. j.

In eodem festo: Sermo. ij.

De Annūciatione dominica.

In festo Annūciat. is dominice: de eo
quod scriptū est in Esaia: Et requiescet sup
eum spiritus timoris domini et. Ser. j.

In eodem festo: de eo quod scriptum est in
euangelio fm Lucam: Absus est ange-
lus et. Sermo. ij.

In eodem festo: Sermo. iij.

Item in eodem festo: Sermo: Uos inquā
cōuenio o iudei et. qui insertus est in ser-
mone quarto de tēpore inter. L. et. R.

Item in eodem festo: Sermo: Legimus et
fideliter retinemus et. qui habet inter ser-
mones de tempore. ix.

De sanctis quorū festa inter pascha et pen-
tecosten occurrunt.

De sanctis Philippo et Iacobo.

In festo sanctorū Philippi et Iacobi apo-
stolorū: Homelia de eo quod scriptū est i euā-
gelio fm Johanne: Nō turbet cor vestrū
neq; formidet et. incipiens: Erigenda et.
que sūpta est ex expositione doctoris Ibi-
dem. Et ex sermonibus de Clerbis domi-
ni. iij. et sequētib⁹. Et ex libro Quin-
quaginta homeliarum. xxxiij.

De Inuentione sanctę Crucis.

In festo Inuentionis sanctę Crucis: Home-
lia de eo quod scriptū est in euangelio fm

Sermonū De Sanctis.

monibus de Clerbis domini. xij. et. xij.

De sancta Maria magdalena.

In festo sanctę Marię magdalene: Home-
lia de eo quod scriptū est in euangelio fm
Lucam: Rogabat iesum phariseus qui-
dam et. incipiens: Quod admonemur et.
que habet in libro Quinquaginta home-
liarum. xij.

De sancto Petro ad vincula.

In festo sancti Petri ad vincula: Homelia
de eo quod scriptum est in euangelio fm
Mattheum: Venit iesus in partes Cesa-
rie philippi et. que inserta est in sermone
xxxj. de Clerbis apli: lra. B. et sequētib⁹.

De sancto Laurentio.

In festo sancti Laurentij: Sermo. j.

In eodem festo: Sermo. ij.

In eodem festo: Sermo. iij.

In eodem festo: Sermo. iij.

Item in eodem festo: Homelia de eo quod
scriptum est in euangelio fm Johanne:
Amen dico vobis: Nisi granum frumen-
ti et. incipiens: Humilitatis magnę et. q̄
sumpta est de expositione doctoris Ibidē.

**De assumptione gloriosissimę virgi-
nis Marię.**

In festo assumptionis sanctissimę dei geni-
tricis virginis Marię: Sermo. j.

In eodem festo: Sermo. ij.

Item in eodem festo: Homelia de eo quod
scriptum est in euangelio fm Lucam: In-
trauit iesus in quoddam castellū et. que
habet de Clerbis domini. xxvj. et. xxvj.

De decollatione scī Johānis baptistę.

In festo decollationis sancti Johannis ba-
ptistę: Sermo. j.

De omnibus sanctis.

In festo omnium sanctorum: Sermo. j.

Item in eodem festo: Homelia de eo quod
scriptum est in euāgelio fm Mattheum:
Uidenis iesus turbas ascendit in montē
et. que sumpta ē ex primo libro de sermo-
ne domini in monte. j. et.

De animabus fidelium defunctorum.

Job. 3. Johannem: Erat homo ex phariseis et.
incipiens: Nicodemus ex his erat et. que
sumpta est ex expositione doctoris Ibidē.
Et ex sermonib⁹ de Clerbis apostoli. xij.
Et ex libro Quinquaginta homeliarū. iij.

De ceteris sanctis quorum festa eodem tē-
pore occurrunt: Homelia de eo quod scri-
ptum est in euangelio fm Johanne: Ego
sum vitis vera et. incipiens: Iste locus euā-
gelicus et. que sumpta est ex expositione
doctoris Ibidē. Et ex sermonib⁹ de Cler-
bis domini. ix.

De sancto Johanne baptista.

In vigilia sancti Johannis baptistę: Ho-
melia de eo quod scriptum est in euange-
lio fm Lucam: Fuit in diebus herodis re-
gis iudeę et. que habetur in libro Quin-
quaginta homeliarum. xij.

In festo nativitatē sancti Johannis ba-
ptistę: Sermo. j.

In eodem festo: Sermo. ij.

In eodem festo: Sermo. iij.

In eodem festo: Sermo. iij.

Item in eodem festo: Homelia de eo quod
scriptum est in euangelio fm Lucam: Be-
lisabet impletum est tempus pariendi et.
que habetur de questionibus euangeliorū
lib. j. ca. ij. Et lib. ij. ca. j.

De sanctis Petro et Paulo aplis.

In vigilia Petri et Pauli apostolorū: de
eo quod scriptum est in euangelio fm Jo-
hannē: Simon iohannis diligit me plus
his: Sermo. j.

In festo apostolorū Petri et Pauli: Ser. j.

In eodem festo: Sermo. ij.

In eodem festo: Sermo. iij.

In eodem festo: Sermo. iij.

In eodem festo: Sermo. v.

Item in eodem festo: Homelia de eo quod
scriptum est in euangelio fm matheum:
Venit iesus i partes Cesarię philippi et.
que inserta est in sermone. xxxj. de Cler-
bis apostoli: littera. B. et sequētib⁹.

Item in octavis eorūdem apostolorū: Ho-
melia de eo quod scriptum est in euāgelio
fm Mattheum: Iussit discipulos ascen-
dere in nauiculā et. que sumpta est ex ser-

In die comemorationis animarum fidelium defunctorum: de eo quod scriptum est in euangelio fm Abatheum: Venite benedicti. Sermo. j.
Eodem die: de iudicio extremo et parabola zizaniorum: Sermo. ij.
Eodem die: de iudicio extremo cogitando: Sermo. iij.
Eodem die: de igne purgatorii: Ser. iij.

De sanctis in genere siue comuniter.

De apostolis.

In festis sanctorum apostolorum: de eo quod scriptum est in euangelio fm Lucam: Designauit dominus et alios septuaginta duos. Sermo. j.
In eisdem festis: Sermo. ij.

Item in eisdem festis: homelia de eo quod scriptum est in euangelio fm Abatheum: Confiteor tibi domine pater. que habetur de Verbis domini. viij.

Item alie homelię: de eo quod scriptum est in euangelio fm Iohannem: Ego sum vitis vera: et pater meus agricola. que habentur in expositione doctoris Ibi dem: Et de Verbis domini. lix.

Item alia homelia: de eo quod scriptum est in euangelio scdm eundem: Hoc est preceptum meum. que habet in expositione doctoris Ibi dem.

Item alia homelia: de eo quod scriptum est in euangelio fm eundem: Hec mando vobis vt diligatis inuicem. que habet in expositione doctoris Ibi dem.

De vno martyre.

In festo vnus martiris: Sermo. j.

Item in eisdem festis: homelia de eo quod scriptum est in euangelio fm Iohannem: Nisi granum frumenti. que habetur in expositione doctoris Ibi dem.

De pluribus martyribus.

In festis plurium martyrum: Sermo. j.
In eisdem festis: Sermo. ij.
In eisdem festis: Sermo. iij.
In eisdem festis: Sermo. iij.
In eisdem festis: Sermo. v.
In eisdem festis: Sermo. vi.

Item in eisdem festis: homelia de eo quod

scriptum est in euangelio fm Abatheum: Videtis iesus turbas. que sumpta est ex libro. j. de sermone domini in mote. ca. j.

De vno confessore.

In festis vnus confessoris: de seruo pigro qui talentum acceptum noluit erogare: Sermo. j.

Item in eisdem festis: homelia de eo quod scriptum est in euangelio fm Abatheum: Vos estis sal terre. que sumpta est ex libro. j. de sermone domini in mote. ca. ij.

De virginibus.

In festis sanctarum virginum: homelię de eo quod scriptum est in euangelio fm Abatheum: Simile est regnum celorum decem virginibus. que habent de Verbis domini. xxiij. et. xxiij. Et de questionibus euangeliorum lib. j. ca. xliij. Et in libro. lxxxiij. questionum: questione. lix.

Finis Annotationum.

B. Aug. de scriis De scō Stephano Ser. I

Diui Aurelij Augustini hipponensis episcopi D. pus sermonum d. sanctis tam in specie q. in genere siue comuni: quorum festiuitates precipue sancta celebrat ecclesia: eo ordine quo occurrunt: feliciter incipit.

De sancto Andrea

In vigilia sc̃i Andree: Homelia de eo quod scriptum est in euangelio fm Iohannem: Stabat iohannes et ex discipulis eius duo. que habet in expositione doctoris Ibi dem.

In festo sancti Andree fmo: Mirum quibusdam videtur. qui habet inter sermones de Verbis dñi. ix.

De sancto Thoma

In festo sancti Thome apli: Homelia de eo quod scriptum est in euangelio fm Iohannem: Thomas vnus ex duodecim qui dicis didymus. que habet in expositione doctoris Ibi dem.

De sancto Stephano

In festo sc̃i Stephani: Sermo. i.

Carissimi charissimi cele-

berrimi besterna die natalem quo rex martiri natus est in mundum: hodie celebramus natalem quo primicerio martyrum migravit ex

mundo. Oportebat enim vt primus immortalis p mortalibus susceperet carnem: et sic mortalis p immortalis contineret mortem. Et ideo natus est dñs vt moreretur p seruo: ne seruus timeret mori p dño. Natus est christus in terris vt stephanus nasceretur in celis. Ingressus est dñs mundum: vt stephanus ingrederetur in celum. Alrus ad humilia descendit: et humilis ad alta ascendit. Filius dei factus est hominis filius vt filios hominum faceret filios dei. Fecit christus mirabilia: fecit et stephanus. Sed christus fecit sine stephano: Nihil quid stephanus potuit facere sine christo: Vnebat stephanus de christo: sicut sarmentum de vite. Abi raris fructum de sarmento pendente: vide sarmentum in vite manentem. Eia sancte stephane: dic aliquid iudeis: vt incipias lapidari

et possis coronari. Iaculare verba et excipere saxa. Dic aliquid de incircumcisis cordibus: et morieris lapidibus. Dic aliquid de eo cuius non men nolunt audire: Erubescat et seuiat: multa efficiant labia dolosa. Dic eis vbi vides vitam que irriserunt crucifixum. Dic eis vbi eum vides: et hic non viuus: sed cum illo melius viuus. Dic eis quod nihil est quod fecerunt: viuunt que occiderunt. Dic eis quod vides ad dexteram patris stantem: que irriserunt in cruce pendente. Et ille inquit: Ecce video celos apertos et filium hominis stantem ad dexteram dei. At illi clamantes continuerunt aures suas. Aures clauserunt et ad lapides cucurrerunt: impetum fecerunt omnes in eum: et lapidabant stephanum inuocantem et dicentem: Adhesit anima mea post te: quod lapidat caro mea p te. Accipe spiritum meum: et redde mihi pmissum tuum. Oravit christus p suis crucifixoribus: orauit et stephanus p suis lapidatoribus. Dñs iesus christus orauit affixus ligno: stephanus genu flexo. Qui stando suum spiritum commendauit dño: pro illorum delicto fixo genu orauit. Orabat dñm p inimicis vt amicos dices: Certe ego patior: ego lapidor: in me seuiat et in me fremunt: sed ne statuas illis hoc peccatum: quia vt hoc dicam tibi a te primo audiui. Ego seruus tuus patior: sed multum interest inter me et te. Tu dñs: ego seruus. Tu vbi: ego auditor verbi. Tu magister: ego discipulus. Tu creator: ego creatus. Tu deus: ego homo. Adultum inest inter peccatum istorum quod lapidat me: et illorum qui crucifixerunt te. Quando ergo dixisti: Pater ignosce illis quia nesciunt quod faciunt: pro magno peccato petisti: et me p minimo petere docuisti. Dñe inquit ne statuas illis hoc peccatum: Tanquam diceret: Ego patior in carne: isti non pereant in mente. Illi lapides mittebant: et sanctus stephanus orationes fundebat. Abagna pietas fratres: magna clementia. Priorus qualia in mensa dñi sui comedit: talia et ipse in suo conuiuio preparauit. Scriptum est in lege: Ad magnam mesam sedisti: scito quoniam talia te oportet preparare. Talia ergo in oratione exhibuit: qualia in sui dñi mensa comedit. Dominus christus dixit: Pater ignosce illis quod nesciunt quod faciunt: sanctus stephanus dixit: Ne statuas illis hoc peccatum: et hoc dicto obdormiuit in dño. O somnum pacis: Quid illo somno tranquilli? Quid illo somno quieti? Qualis ibat ad amicos qui sic diligebat inimicos: Nam vt nouerit sanctas vasa

Sermo II De sancto Stephano Ser. II

Annotatio quātū valuerit oratio sancti stephani numeralis tyris: recurrere nobiscū ad illū adolescentē ordinis ser psecutorē nomine saulū: sicut ex libro dū le monū hui⁹ geres audiūm⁹: Qui cū stephanus lapida-

ref: ab ipso oīm lapidantiū vestimēta seruarent: vt tanq̃ in manib⁹ oīmū ipse lapidari videret: hic cū iret in via: subito circū fulsit cum lumen de celo: et audiuit vocem dicentem sibi: Saule saule quid me psequeris? Durum ē tibi cōtra stimulū calcitrare. Et ille: Et tu q̃s es dñe? Et domin⁹ ad eū: Ego sum iesus nazarenus quē tu psequeris: Quid mibi et tibi? Quare te erigis p̃tra me: ad tāta mala quē cōmisisti in me? Olīm q̃ dem debui p̃dere te: sed stephan⁹ meus orauit p̃ te. Saule saule qd me psequeris: S; q̃ in sanis cōtra nomen meū: ego te faciam seruū meū. Saule luperapax: comedisti: expecta paululū et digerēs. Dicā plane: elī sus est filius p̃ditionis. Nā si sanct⁹ stephanus sic nō orasset: ecclesia paulum nō haberet. Sed ideo erect⁹ ē paulus: q̃ i terra inclinat⁹ exauditus est stephan⁹. Ergo quod fecit saulus: patit paulus. Qd fecit psecutor: patit p̃dicator. Quod fecit lupus: patitur agnus: Quia sic est in tali homine vindicandum: vt discat pati quod faciebat: Sentiat et ipse qd alijs inferebat. Dicat ananias a domino iesu christo: Glade ad eū et signa eū signo meo. Abulta eū patiet p̃ nomine meo. Abijt ananias: baptizauit saulum: et fecit ex lupo agnū. Lepimus habere nos p̃dicatores: quē sanctus stephan⁹ habuit lapidatores. Sic ergo exauditus est sanctus stephanus: vt ei⁹ orationibus deleret peccatū qd cōmiserat saulus. Cōmendat⁹ ergo nos orationib⁹ ei⁹. Abultomagis efficitur exaudis p̃ bene oratorib⁹ suis: a regnāte domino nostro iesu christo: cui est honor et gloria in secula seculorum Amen.

Sermo II. In eodem festo: Sermo II

Est extremū festiūssimū diē quo salutaris nostri christi nobis natiuitas illuxit: et iam hodiern⁹ dies beati martyris stephani corona illustrat. Adhuc tyris illius merita: nulla pars orbis ignorat: Passus est ipso principio ecclesie: id est in ipsa vrbe hierosolyma. Ibi est dominus ministravit: et in ipso iuuentutis flore decorem gratis sue sanguis purpurauit. Passio ei⁹ insignis est: multūq̃ mirabilis.

Hanc modo de libro actū apostolorū cum legeretur audiūmus non solum: sed etiam oculis expectauimus. Christus ergo caput martyrum prior passus est pro nobis: reliquens vobis exemplū vt sequamini vestigia eius. Qui passionis vestigia prior secutus beatus stephanus confitēdo christum: lapidatus a iudeis coronā meruit tāq̃ suo sibi nomine positam. Sephanus enī grece latine corona appellat. Jam corona nomē habebat: et ideo palmā martyrii suo nomē p̃ferebat. Qui cum lapidaret: nō solum nō expectabat de psecutoribus reportare vīdictam: sed eis potius de deo veniā postulabat. Abeminerat enī dixisse dñm: Abibi vindictā et ego retribuam dicit domin⁹. Et iterum: Ne dixeris vlciscar me de inimicis meis: sed expecta dominū vt tibi auxilium sit. Expectare nos iubet domin⁹ deus: vt i die future retributionis cū sanctis martyribus vindicemur. Beati enī qui expectāt dominū: quoniam ipi hereditate possidebūt terram: Illam scz terram quē iustis est p̃parata. Tu autē o christiane queris vindicari de aduersario tuo qui tibi forisā iniuriā fecit: estuas: furis: anhelas: festinas vindicari: attende christū medicum egritudinis tue: attende redemptorē animę tue. Propter te pepēdit in ligno: et nōdum est vindicatus: et tu vis vindicari: et nō vis tātū et talē magistrū imitari? Ideo pati voluit: vt tibi patētig sue demonstraret exemplū. Glade pendētem: et tibi languenti de suo sanguine medicamentum cōficiētem. Glade pendētē: et tibi de ligno tanq̃ de tribunali p̃cipiētē. Audi precantē: Pater inquit ignosce illis quia nesciunt quid faciūt. Sed potuit hoc christus: dicis mibi: ego non possum. Ego enī homo sum: ille deus homo. Deus ergo vt qd homo: si nō corrigi homo? Sed hec tibi loquor: homo: Abultum est a te imitari dominū tuum. Attende stephanum cōseruum tuū. Lerte stephan⁹ homo erat an deus? Plane homo erat: hoc erat quod tu. Sed quod fecit: non fecit nisi donante illo quē rogas et tu. Glade tamē quid fecit: Loquebat iudeis: sciebat et diligebat. Utrūq̃ debeo demonstrare: et scientē et diligentem. Audi scientē: Dure ceruices. Verba sunt sancti stephani quando loquebat iudeis: Dure ceruices et nō circumcisi corde et aurib⁹: vos semp resistitis spiritui sancto.

Sermo III De sancto Stephano Ser. III

Annotatio Quē pphetaz nō occiderūt patres vestri: Audisti scientē: audi et diligentē. Irati illi facti et grauius inardescētes et mala pro bonis reddentes ad lapides cucurrerunt: et dei famulū lapidare cēperūt. Hic pbemus sancti stephani patientiā et dilectionē. Hic victorē diaboli triumphatorēq̃ cernamus. Audiūm⁹ scientē aduersus tacētes: videntes: videamus si diligat lapidātes. Ecce stephanus lapidatur: sic cōstitur quasi ante oculos nostros. Ecce membrum christi: ecce athleta christi. Inspice illū q̃ pendit in ligno. Crucifigebat ille: iste lapidabatur. Ille dixit: Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciūt: iste quid dicit? Audiamus illum forte vel ipsum imitari valem⁹.

Primo beatus stephanus stans orauit pro se et ait: Domine iesu accipe spiritū meum. Deinde genu flexit: et flexo genu ait: Domine ne statuas illis hoc peccatum: et b̃ dicto obdormiuit. Felix somnus et requies vera. Ecce quod ē requiescere: p̃ inimicis orare. Sed paululū queso te sancte stephane expone nobis hoc nescio qd: quare p̃ te stans orasti: et p̃ inimicis genu flexisti? Respōderet fortasse quod intelligim⁹. Pro me stans orasti: quia pro me qui recte deo seruiui orando et impetrando nō laboraui: quia q̃ p̃ iusto orat nō laborat: Ideo p̃ te stans orauit. Gentium est vt oraret p̃ iudeis: p̃ interfecto-ribus christi: p̃ interfecto-ribus sancto-rum: p̃ lapidato-ribus suis: attendit tam multā et magnā esse impietate ipsorum quē difficile donari posset: genu flexit et ait: Domine ne statuas illis hoc peccatū. Ergo charissimi mi si nō potestis imitari dñm: imitami cōserui: imitami sanctū stephanū: imitami nō omnes martyres sanctos. Homines erāt: cōserui tui erant. Sicut tu nati erāt: sicut tu nati sed a christo sunt coronati: qui viuūt et regnat in secula seculorum Amen.

Sermo III. In eodem festo Sermo III

Onet mibi dominus pauca dicere salubriter: q̃ donauit stephano tanta dicere fortiter. Sic cepit ad suos psecutores loq̃: quasi timeret eos: Uiri fratres et patres audite. Quid lenius? Quid clementius? Conciliabat auditorē: vt com-

mēdaret saluatorē. Blande cepit vt diu au- diret. Et quia hinc fuerat accusatus q̃ verba dixerit cōtra dominū et legem: ipsam legē exposuit: vt ei⁹ legis esset p̃dicator: cui⁹ accusabat esse vastator. Et audiūm⁹ et audistis: nō sunt nostra multa necessaria: q̃ multa audistis: hoc tantum exhortandā vobis deo charitatem vestram et edificandā: vt sciatis sanctū stephanū honorē christi quē fuisse: vt sciatis sanctum martyre testem christi fuisse: vt sciatis tāta eum tunc miracula in nomine christi fecisse. Hoc enī salubriter scitis sanctū stephanum fecisse miracula in nomine christi: nullū autē miraculum fecisse dñm christū in nomine stephani: vt discernatis seruū a domino: cultorem a deo: adoratorē ab adorando. Quādo enī discernitis: tunc vos amat. Non enī ille p̃ se sanguinē: sed p̃ christo fudit. Videte cui animam suā cōmēdauit: Ecce inquit video celos apertos: et filium hominis stantē ad dexterā dei. Vidit christum: cōfitemens christū: moriturus p̃ christo: precturus ad christum. Dñs in cruce pēdēs p̃ inimicis suis ait: Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciūt: stephanus sub lapidibus genu flexo ait: Domine ne statuas illis hoc delictum. Secur⁹ est vesti giapasto- ris sui: tanq̃ bona ouis. Bonus agnus secur⁹ est agnum: cui⁹ sanguis tollit peccata mundi. Impleuit quod ait apostolus p̃etrus: Christus p̃ nobis passus ē: relinques vobis exemplū vt sequamini vestigia ei⁹. Sequunt⁹ ergo martyres vestigia domini. Christus in cruce ait: Pater i manus tuas cōmendo spm meum: stephan⁹ sub lapidibus: Dñe iesu accipe spm meū. Christus i cruce: Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciūt: stephan⁹ sub lapidibus: Dñe iesu ne statuas illis hoc delictum. Quomō non posset ibi iste esse vbi erat quē secutus est: vbi erat quē imitat⁹ est? Triumphauit: coronat⁹ est. Sane corona nra est edificatio vestrā. Et gaudium nrm salus vstra: salus et temporalis et sempiterna. Promissionē enī habemus sicut dixit ap̃lus vitę p̃sentis et future: sed salutem p̃sentē donat deus et hominibus et pecorib⁹: donat de⁹ et bonis et malis. Hanc autē salutem temporālē: p̃ eterna salute martyres cōtempserūt. Gaudetis sine dubio quia saluos nos videtis: et nos i christo d̃ vestra salute gaudem⁹: sed satagite vt

Sermo III

De scto Stephano Ser. III

etiam in illo die de vobis gaudeam: quia quod ait apostolus: per sua dispensatione tam magna et ampla ut ei vix vestigia cōsectemur: hoc nobis loquebatur quod dicebat. Et quem edidit. **Pbil. 4.** ficabat dicebat: Gaudium et corona mea. Quicumque ergo perficiunt in christo de laboribus nostris: gaudium sunt et corona nostra: quia nostrum est fideliter dispensare non nostram sed dominicam pecuniam: vestrum est cum cura et sollicitudine suscipere. Ego enim possum esse dator: non exactor. Et dator non quasi meum rei: sed deo unde et ego vivo: quia ad unam domum magnam omnes pertinemus: unum patrem familias dominum habemus. Cellarium habet amplum: unde nos et vos vivere possumus. Tantum enim rogemus fastidium detergat: prius donet esuriam: et porrigat panem. Unde vivo: inde dico. Unde pascor: hoc ministro. Nam vobis scilicet pauper sum. Divitiis omnes deus noster: vita omnium nostrum beata eterna. Ergo qui gloriatur in domino gloriatur: qui vivit et regnat deus per immortalia secula seculorum Amen.

Sermo III. In eodem festo: Sermo III

Exo. 17. Elus filius naue in heremo pugnat: et moyses orabat: Non quia ambo pugnabant: nec ambo orabant: sed unus pugnabat et alius orabat. Aherito qui pugnabat non desiciebat: quia ille orando vincebat. Ita et ego loquor quod video: et alius orantibus loquor: ut precibus eorum contingat mihi quod dominus ait: Aperi os tuum et ego adimplebo illud. **Ezech. 2.** Si ille ab uno tempore orante iuvabatur et non superbabatur: quantomagis ego ubi non unus sed multi rogant deum meum: Loquedo iam non timebit cor meum: quia laudem domini loquetur os meum. Dominus noster Iesus christus iubet nobis aliquid: et permittit nobis aliquid. Quod iubet hic est: quod permittit alibi est. Quod iubet finis: quia temporale est: quod permittit non finis: quia eternum est. Quod iubet opus est: quod permittit merces est. Hinc advertat vestra sanctitas quanta est ei misericordia erga nos: ut labor hic posuerit cum fine: mercedem in celo sine fine. Et ideo debemus potius hic laborare et postea in celo mercedem sumere: quam hic mercedem velle accipere: et postea laborare. De quibusdam enim dicit: Amen dico vobis: preceperunt mercedem suam. Sed forte audis es ad mercedem et piger ad laborem: qui fronte postulas quod permittit deus: si non facis quod iussit deus: Prius audi monitiones: et

sic exige repromissiones. Prius inquam audi iubentem: et tunc exige pollicentem. Iubet enim nobis et dicit: Diligite inimicos vestros: bene facite his qui vos oderunt: et orate pro persecutoribus et calumniatoribus vos. Audisti opus: exspecta mercedem: Et sitis inquit filij patris vestri qui in celis est: qui solus suus oriri facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. Attendite ipsum dominum qui hoc iussit quod fecerit. Nonne post tanta que in eis commiserunt impij iudex: qui retribuere eis mala pro bonis: pendens in cruce ait: Pater ignosce illis. Quia nesciunt quid faciunt. Oravit in homine qui exaudivit cum patre. Nam et modo orat pro nobis: orat in nobis: et orat a nobis. Et sacerdos noster orat pro nobis: ut caput nostrum orat in nobis: ut deus noster orat a nobis. Quando ergo in cruce pendens orabat: videbat et providebat omnes inimicos: sed multos ex illis futuros amicos providebat: ideo omnibus veniam postulabat. Illi sequebantur: et ille orabat. Illi dicebant pilato crucifige: Ille clamabat: Pater ignosce. In asperis clavis pendebat: sed lenitate non amittebat. Illis iam petebat veniam: a quibus accipiebat iniuriam. Illi sequebantur: illi circumstabant: illi insultando caput agitabant quod sanctum non habebant: quia caput quod est christus non habebant: et quasi in uno summo medico in medio constituto phrenetici circumquaque sequebantur: pendebat ille: et sanabat. Pater inquit ignosce illis. Attendite fratres: Magna pietas: Pendebat et tamen petebat. Et non descendebat: quia de sanguine suo medicamentum phreneticis faciebat. Denique fratres post resurrectionem sanavit: quos pendens insanissimos toleravit: et sanguinem quem fuderunt sequebantur: biberunt credentes: et facti sunt sequentes qui erant persecutores. Ecce quare venit christus non perdere quod inuenerat: sed querere et salvare quod perierat: ut diligendo sequentes inimicos: faceret credentes amicos. Sed ne multum graue esse dicas imitari dominum tuum qui propter te passus est: relinquens tibi exemplum ut sequearis vestigia eius: attende stephanum cōservum tuum. Homo erat sicut et tu: de massa peccati creatus sicut et tu: eo precio redemptus quo et tu. Diaconus erat: euangelia legebat: que legere vel audis et tu. Ibi invenit scriptum: Diligite inimicos vestros. Didicit legendo: perfecit implendo. Qui cum a iudicis saxorum gradine cedere:

Sermo V

De scto Stephano Ser. V

non solum non comminabatur: sed insuper lapidatori b' suis veniam precabatur. Postulavit enim genibus orabat dicens: Domine ne statuas illis hoc delictum. Illi lapidabant: et ille orabat. Illi cum furore persequiebantur: ille pacatus christum sequebatur. Illi malicia cecabant: ille aperto celo viso filio dei sapientia illustrabatur. Illi lapides mittebant: ille orationes premittebat tanquam dixisset: Domine si istos modo occideris inimicos: quos postea facies amicos. Denique fratres ut noueritis quantum valuerit oratio sancti martyris stephani: recurre nobiscum ad illum adolescentem nomine saulum. Qui cum sanctus stephanus lapidaretur: omnium vestimenta servabat: et tanquam manibus omnium lapidabat. Et postea sicut noster accepit epistolam a principibus sacerdotum: ut quoscunque inuenisset christianos viros ac mulieres: victos adduceret in hierusalem torquendos et puniendos. Hic cum iret in viam: subito circumfulsit eum lumen de celo: cecidit in terram: et audiuit vocem dicentem sibi: Saule saule: quid me persequeris? Et ille: Tu quis es domine? Et dominus ad illum: Ego sum inquit iesus nazarenus: quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare: quia non stimulum: sed pedes quibus calcitras vulnerabis. Quid mihi et tibi? Quare me persequeris? Quare te erigis contra me malo tuo? Sed contra tanta mala quam committis in me: olim quidem debui perdere te: sed stephanus meus oravit pro te. Elus est sequeus: erectus est credens. Elus est lupo: erectus est agnus. Elus est persecutor: erectus est predicator. Dicam planius: dicam apertius. Elus est filius perditionis: erectus est vas electiois. Elus est saulus: erectus est paulus. Nam si martyr stephanus non sic orasset: ecclesia paulum non haberet. Sed ideo de terra erectus est paulus: quia in terra inclinatus exaudivit stephanus. Ecce quare dominus dicit: Diligite inimicos vestros: quia diligendo inimicum: facis amicum. Sed contra tanta et talia hec: tu quis es qui non diligis? Figis genua: collidis fratrem in terram et dicis: Oro ut moriatur inimicus meus. Deus si quid te premeret: occideret inimicum meum. Et utique tu qui oras ut homo moriatur: malus oras pro mala: et facti estis duo mali. Ille male agendo: tu male orando. Tu malus orando incipis esse quando dicis: Deus occide malum. Respondet tibi ipse: Quem

vestrum? Advertat sanctitas vestra. Iudex homo per seipsum reum non occidit: sed iubet: et spiculator occidit. Iudex dicit: Occide: et tortor occidit. Et tu quando dicis: Occide inimicum meum: te facis iudicem: et deum queris esse tortorem. Respondet tibi deus: Non ero propterea: non ero peccatoris tortor: sed liberator: quia nolo mortem peccatoris: sed ut convertatur et vivat. Nam si voluntatem tuam haberem: te prius occiderem antequam inuitatus venires. Nonne me blasphemasti? Nonne me in tuis malis operibus irritasti? Nonne nomen meum de terra delere voluisti? Nonne me in preceptis vel in servis meis contempsisti? Si tunc te occidisset inimicum: quem modo facerem amicum? Quid ergo male orando voces me: quod non feci in te? Immo ergo dicit tibi deus: Doceam te ut imiteris me. In cruce pendens dixit: Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. Docui hoc milites meos: docui martyres: Prius esto et tu martyr meus: tyro meus adversus diabolum: aliter inuicem nullo modo pugnabis nisi pro tuis inimicis oraveris. Converteris ad dominum deum patrem tuum.

In eodem festo: Sermo V Sermo V.

Esterno die natalem habuimus domini saluatoris: hodie summa deuotione veneramur sancti martyris stephani passionem. Hesterno quo redimimur ad patriam: hodie quo provocamur ad exemplum. Bene ergo hesternis solennitatibus festiuitas hodierna coniuncta est: ut illa credentes eueheret ad vitam: hec cōfidentes duceret ad coronam. Omni ergo ecclesie beatus stephanus datus est ad perfectum. Adhuc laicus diaconus meruit electionem: et leuita martyris optinuit principatum. In plebe adhuc positus erat: sed iam virtutibus eminebat. Humilis erat: sed cellus fide. Discipulus erat ordine: sed factus est magister exemplo. Quo sequebatur deuotione fidei: precessit velocitate martyris. Scriptum est enim de eo in actibus apostolorum: quod ad ministerium viduarum sit ab apostolis deputatus. In hac etiam re quod propositus est seminis: testimonium meruit sincerissime castitatis. Beatus ergo erit frater charissimè: qui hunc sectatur: qui hunc imitatus fuerit: et pudicitie palmam et martyris consequitur coronam. De quo et lectio apostolorum actusque nobis hodie lecta est dilectissimi fratres: cum plurimum habeat in ipsa specie admiratio

Sancti

Augustini

Bnis: non minus tamen continet in mysterio
Act. 7. dignitatis. Ecce inquit beatus Stephanus: vi-
deo celos apertos: et filium hominis stantem a dex-
tris dei. Considerate attentius dilectissimi
fratres: cum beatus martyr dominum Iesum Chris-
tum ad dexteram dei patris stare vidisset: cur
se filium hominis videre testatus est: et non potius
filium dei: cum utique plus delaturus honoris
domino videret si se dei potius quam hominis filium
videre dixisset? Sed certa ratio postulabat
ut hoc ita ostenderet in celo et predicaretur
in mundo. Omnium enim iudiciorum scandalum
in hoc erat: cur dominus noster Iesus Christus
qui secundum carnem erat filius hominis: esse etiam
dei filius diceretur. Ideo ergo pulchre scriptu-
ra divina filium hominis ad dexteram dei patris
stare memoravit: ut ad confutandam iudiciorum
incredulitatem ille martyr ostenderet in celo
qui a perfidis negabatur in mundo: et illi testimo-
nium celestis veritatis daret: cui fidem terrena
impietas derogaret. Unde licet iuxta psal-
mum qui lectus est: preciosa sit in conspectu
domini mors sanctorum eius: si quid tamen di-
stare inter martyres potest: precipuus videatur
esse qui primus est. Nam cum sanctus Stepha-
nus diaconus ab apostolis ordinatus sit: apo-
stolos ipsos beata ac triumphali morte preces-
sit: ac sic qui erat inferior ordine: primus fa-
ctus est passione: et qui erat discipulus gra-
du: magister cepit esse martyrio: complens il-
lud quod beatus propheta in psalmo qui lectus
est dixit: Quid retribuam domino pro omnibus quae
retribuit mihi? Retribuere enim voluit primus
Stephanus martyr domino: quod cum omni humano
genere accepit a domino. Adhuc enim quam salua-
tor dignatus est pro omnibus pati: hanc ille pri-
mus reddidit salvatori. Post haec subiicit scri-
ptura sacra quae ait: Positis inquit genibus
clamavit dicens: Domine: ne statuas illis hoc
peccatum. Videte dilectissimi affectu beati
viri: videte magnam et admirabilem charitatem.
In persecutione positus erat: et pro persecutoribus
deprecabatur: atque in illa lapidum ruina quando
alibi obliuisci poterat etiam charissimos suos:
tunc ille domino commendabat inimicos. Quid
enim dicebat cum lapidaretur? Domine: ne statuas il-
lis hoc peccatum. Plus itaque tunc illorum dole-
bat peccata: quam sua vulnera. Plus illorum
impietatem: quam suam mortem dolebat. Et recte
plus. In illorum quippe impietate erant multa
quae plagae potuissent: in illius autem morte non

erat quod debuisset doleri. Illorum impietatem
mors sequebatur eterna: huius autem mortem vi-
ta perpetua. Imitemur ergo in aliquid dilectissi-
mi fratres tanti magistri fidem: tam preclari
martyris charitatem. Diligamus nos hoc alio
in ecclesia fratres nostros: quo ille tunc dilexit
inimicos. Sed quod prius est aliquoties non
solum inimicos non diligimus: sed ne amicis
quidem fide integrum custodimus. Sed dicit ali-
quis: Non possum diligere inimicum meum:
quae quotidie velut hostem patior crudelissi-
mum. Quicquid ille es: attendis quid tibi fe-
cerit homo: et non consideras quid tu feceris
deo. Cum enim tu multum graviora in deum pecca-
ta commiseris: quare non dimittis homini pa-
rem: ut tibi deo dignetur dimittere multum? Re-
cole quid tibi in euangelio veritas ipsa promi-
serit: et quam tibi quodammodo cautionem fece-
rit: Si enim inquit dimiseritis hominibus pec-
cata eorum: dimittet et vobis pater vester ce-
lestis peccata vestra. Si autem non dimiseritis:
nec pater vester dimittet debita vestra. Vi-
detis fratres: quia cum dei gratia et potestate no-
stra possumus qualiter a domino iudicemur. Si
inquit dimiseritis: dimittet vobis. Nam se-
pe dixi fratres: et frequenter dicere debeo: ne-
mo se circumueniat: nemo se seducat. Qui vel
vnum hominem in hoc mundo odio habet: quic-
quid deo in operibus bonis obtulerit totum perdet:
quia non mentitur Paulus apostolus dicens:
Si dederimus omnes facultates meas in cibos
pauperum: et si tradiderimus corpus meum ut
ardeamus: charitatem autem non habuerimus nihil mihi
prodest. Quam rem etiam beatus Iohannes pre-
dicat dicens: Omnis enim qui non diligit fra-
trem suum: manet in morte. Et iterum: Qui
fratrem suum oderit: homicida est. Hoc lo-
co fratrem: omnem hominem oportet intelli-
gi: omnes enim in Christo fratres sumus.
Nemo enim sine charitate de virginitate pre-
summat: nemo de elemosinis: nemo de ieiuniis:
nemo de orationibus perficitur: quia quamdiu ini-
micitiam in corde tenuerit: neque in istis neque in
alijs quibuslibet bonis operibus placare sibi
dominum poterit. Sed si vult habere proprium do-
minum: non dedignetur audire consilium meum. Au-
diat non me: sed ipsum dominum suum. Si offers in-
quit munus tuum ad altare: et ibi recordatus
fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum
te: relinque ibi munus tuum ante altare: et va-
de prius reconciliari fratri tuo: et tunc veni-

Sermo VI. De Sancto Stephano Ser. VI

et regnat in secula seculorum Amen.

In eodem festo Sermo VI Sermo VI.

ens offeres munus tuum. Et nos pugnas ha-
bemus intrinsecus: et dolos in corde versan-
tes: et quasi qui bonam conscientiam habeamus
prosumimus accedere ad altare: non timemus quod
scriptum est: Qui manducat et bibit indigne:
iudicium sibi manducat et bibit. Sed dicit ali-
quis: Grandis labor est inimicos diligere:
pro persecutoribus supplicare. Nec nos nega-
mus fratres: non parum quidem labor est hoc
seculo: sed grande erit promissum in futuro. Per
amorem enim hominis inimici: efficietis amici
dei: Immo non solum amicus sed etiam filius: si
cut ipse dominus dixit: Diligite inimicos vestros:
benefacite his qui oderunt vos: ut sitis filii pa-
tris vestri qui in celis est. Si te aliquis homo
diues in hoc seculo vellet adoptivum filium fa-
cere: quod fuisset: quis ei dignitates impenderet:
etiam fuorum eius quae servitium durissimum et ali-
quid turpissimum sustineret conuicia: ut
ad caducam et fragilem hereditatem ipsius pueni-
res? Quod si ille sustinet propter substantiam
terrenam: tu sustine propter vitam eternam. Con-
vincimur enim certissima ratione: quia propter
deum possumus quidem sed nolumus iniuriam su-
stinere. Denique si nobis aliqua potens perso-
na iniuriam facit: si nos etiam in faciem maledi-
cit: nec respondere aliquid asperum: non dicam
vicem reddere ausi sumus. Quare hoc? Ne ab il-
la persona potente adhuc maiora quam potui-
mus patiamur. Quod a nobis extorquet hominis
timor: deberet a nobis exigere Christi amor.
Si ergo potens persona contra nos sequitur tacemus
et nihil dicere ausi sumus: Si vero equalis
aut forte inferior vel leuius nobis contume-
liam fecerit: quasi fere bestie sine ulla pati-
entia: ac sine aliqua dei contemplatione consurgi-
mus: et aut in presenti nostra iniuriam vindicamus:
aut certe ad maiorem vicem reddendam
nostrum animum preparamus. Quid est hoc quod
quando potens persona nobis iniuriam intulit
patienter accepimus? quando inferior nimio fu-
rore succedimus? Quia ibi timuimus hominem:
hic deum timere nolumus. Unde ergo fratres
quantum possumus cum dei adiutorio cor nostrum
ad patientiam preparemus: et in omnibus malis
hominibus medicorum vicem agere studeamus:
et non ipsos homines: sed ipsorum maliciam odio
habeamus. Pro bonis oremus ut semper ad
meliora conscendant: pro malis ut cito ad emen-
dationem vitae per penitentiam medicamenta con-
fugiant. Quam rem orationibus vobis ipse pre-
sta re dignetur: qui cum patre et spiritu sancto vivit

et regnat in secula seculorum Amen.
Noniam video nostras disputatio-
nes graphio ceraque ligari et nequaquam
sumus idonei lectitare: adiuuate me
ipsum queso intercessu vestro apud martyrem
istum: quem Gamaliel stolatus reuelavit: Sau-
lus spoliat lapidavit: et Christus panis in-
uolutus ditavit: et precioso lapide coronavit.
Triumphalis est dies iste beatissimi: trium-
phalis est dies sancto Stephano martyri: a
lapidibus mortuis condonato: extra ciuita-
tem lapide precipitato: corpore periculatoris: capite
vulnerato: lapide conuulso: et angulari la-
pide coronato. Pulcher erat minister: quia
pulcher erat et magister. Pulcher erat ubique
Stephanus iste: in corde et in corpore. De ma-
gistro pulchritudine cantat in psalmo: Spe-
ciosus forma prae filiis hominum: diffusa est gra-
tia in labijs tuis. Et ipse cantamus in psalmo:
Specie tua et pulchritudine tua: ite deus prope-
cede et regna. Stephano ergo martyri et pul-
chritudo erat corporis: et flos etatis: et eloque-
ria sermocinantis: et sapientia sanctissime me-
tis: et operatio diuinitatis. Inuidia magna ob-
stiterat iudeis ob christianam causam perfessio-
nis. Uidebat enim Stephanus iudei iudeum: in
medio iudeorum in ciuitate metropolitana pa-
rentium suorum disputantem contra sacra iudeorum:
et sacrificia: et contra legem: et contra circumsi-
onem: contra sabbata: exurgentes in iracundiam
et percipientes venenata sententia: loquebantur ad
inuitum sibi talia verba: Quid est istud? quid
est hoc quod agimus? quid facimus? quid dicimus?
quid vult sibi iste homo et iuuenis et pulcher:
et eloquentissimus et sapientissimus homo?
Nam signa magna et mirabilia facit iste ho-
mo: et sine causa Christus mortuus est ho-
mo: Venite inquiunt fratres simulque conue-
niamus in vnum: faciamus consilium: confirmemus
falsum testimonium. Fecimus contra deum: facia-
mus et contra famulum. Diximus contra domi-
num: Expedit ut vnus moriatur quam tota gens
pereat: dicamus contra famulum: Exterminemur
eum de terra viventium: et nomen eius non memo-
retur amplius. Quando consilium contra Iesum fe-
cimus: multum nobis prosumus? quia perualuimus:
circuuenimus: dedimus: accepimus: ligauimus:
tradidimus: superauimus: oppressimus: cruci-
fiximus. Amatori cupiditatem dedimus pecu-

habet in odio
eum quia deo ob-
pervet.

stis genibus

statuas illis hoc p.

nlā: quā d māmōna iniquitatis dīstraxim⁹
vnusquisq. Ligauim⁹ incapabilē filiū vir-
ginitatis: tradidim⁹ iudici iudicē equitatē:
superauimus superatē imperiū vanitatis:
oppressimus opprimentē supbiā calamita-
tis: conspuim⁹ faciē sanctitatis ⁊ crucifixi-
mus cēci filiū maiestatis. Occidim⁹ tñ: sepe
liuim⁹: cuiusq. sepulchrū anulo nostro signa-
uimus: sed ab angelo resignatū inuenim⁹.
Dicamus: iudicem⁹ sepulchrū signatum cu
stodientibus custodibus: ⁊ miraculū resur-
rectionis videntibus: tantā pecuniā vt pī-
lato n. ntirent cōtulim⁹: testimoniāq. pdu-
rimus: et confusione vigilantes caruimus.
Sed ⁊ nū ico viri quid agemus: quid facie-
mus: qui dicemus: qui vnū christum occi-
dimus ⁊ multos christianos cōspicim⁹? Ec-
ce inquit in vno christo a nobis occiso: du-
centi sunt discipuli eius de ipso numero no-
stro trāslati: ⁊ nicodem⁹ sacerdos noster est:
⁊ tria ⁊ quinq. milia hominū ad eoz baptis-
mum cucurrerūt: multas iudeas ⁊ grēcas ⁊
barbaras nationes baptizauerūt: ⁊ suis sa-
crarijs pposuerūt. Ecce adhuc quod est no-
bis peius ac deterius: septem diacones or-
dinauerunt: inter quos vnus qui vocat⁹ ste-
phan⁹ ⁊ iuuenis ⁊ pulcher ⁊ eloquentissim⁹
⁊ sapientissimus est p̄ omnib⁹: ⁊ signis mi-
raculorū est plenus: ⁊ si est plen⁹ necesse est
vt cōfluat ad eū noster populus: ⁊ in nram
cōfusionē apud omnes iudeos sit magnifi-
catus: nisi nostris manib⁹ fuerit lapidatus.
Cur ergo iquit adhuc stam⁹? Quē expecta-
m⁹? Quare tardam⁹ stephanū istū nre cō-
fusionis demonstratorem? Publicum publi-
ce rapiamus ad cōciliū: in nostro statuam⁹
medium: pōtificiali pturbemus synodo: te-
stimonio opprimam⁹ falsissimo: faciam⁹ mi-
nistro quod fecim⁹ ⁊ magistro. Si enī nō du-
bitauim⁹ magistrum lanceare: non debem⁹
dubitare stephanū lapidare. Consenserunt
q. omnes iudei impij viri: ad homicidium
semp parati. Rapiūt stephanū: ad suūq. p-
ducunt cōciliū. Exagitant ⁊ pturbāt: ⁊ in-
rogant: audiūt ⁊ attendūt. Audiunt sapiē-
tissimū: ⁊ cōspiciunt speciosissimū. Iudei
semp inimici dei: intendite bene: qui iudica-
tis non bene. Si ergo iusticiā loquimini: re-
cta iudicate filij hominū. Intendite simul
pōtiffices ⁊ ministri: sacerdotes ⁊ ppli oēs: si-
mul iudei intendite faciem ministri dei: intē-
dite faciē stephani si potestis. Moyses enī

pp̄ter excepcionē vestrā cōtra faciē suā po-
fuit velamētū: stephan⁹ vero ad cōfusionē
vestrā cōtra vestrū cōuentū resurrectionis
annūciat sacramentū. Sed o iudei fidē nul-
laten⁹ miramur in vobis: p multa cōgruit
iniquitatib⁹ vestrīs. Qui enī faciē despiciatis
legislatores: psonā suscipitis delatores: pso-
nā iudei suscipitis delatores. Qui despecti-
stis faciem moysi legislatoris: psonā iudei
suscepistis crudelissimi delatores: ⁊ ad dede-
cus vestrū semp additis crimen vestrū. Et
moyses vester quādo velamētū posuit cō-
tra sanctā faciē suā: nolebat videre crimino-
sam faciē vestrā: Stephanus vero reuelata
faciē suā: speculabat in celū gloriā dei filij:
ideo videbat vultū ei⁹ iudei tanq. vultum
angeli dei. Et nūc tātūmodo beate martyr
stephane terrā despice: celū cōspice: ⁊ ponti-
ficem sperne: patrem attēde. Despice iude-
um ⁊ sacerdotē ⁊ populū: cōspice in celo pa-
trē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū. Indica tñ iudeo
quid sit illud quod diu cōtēplaris in celo.
Ecce inquit stephan⁹: video celū aptum: et
iesum quē crucifixus: quē illulstis moriē-
tem: quē signato sepulchro posuistis iacen-
tem: video ego ad dexterā patris stantem.
Quid ḡ vobis pfuit iudei: quia crucifixus
filiū dei: ⁊ filij dei martyrē lapidatis? Ecce
duplo labefacti estis: q. ciuitatem vestrā
amissistis: ⁊ ipm lapidatorū principē pdidi-
stis: ⁊ de ciuitate sancta eradicata est vestra
planta. Impleta est enī in iudea maledicta
maledictio illa dauitica: Propterea de⁹ de
struet te in finē: euellet te ⁊ emigrabit te de
tabernaculo tuo: ⁊ radicē tuā de terra viuē-
tisi. Silentii aut fecerunt turbe iudeorum
damnabili animositate sua: ⁊ sup martyrē
stephanū dentibus colubrinis stridebant:
quē quasi serpentē in corde habebant: p̄ci-
pitantq. martyrē sanctū extra ciuitatem
suā: pmittentes testimonia dicentes falsita-
tem: p̄ciuntq. vestimenta ante saul vesti-
gia: ⁊ currunt cū lapidib⁹: vlnas erigūt: bra-
chia dirigunt: petras iaciūt: lapidantq. iu-
stum iniusti p̄cubentē: morientē: orantē at-
q. dicentem: Dñe iesu me⁹: ostēde me⁹: de-
fensor meus: pp̄ter quē sequit in me nudus
lapidator meus: exaudi me: exaudi sancte
meus: virginis filius. lapis viuus: ad exau-
diendū me vnus: intende in me ipsum tui
fontis lauachro mūdātū: tui salutaris gra-
tia sine macula p̄secratū: p tuo nomie spo-

Sermo VII. De sancto Stephano: Ser. VII

laturum: humanis lapidatum manibus: sed
ab amore sauli non separatū: Et ne statuas
illis hoc peccatū misericors vsq. in finem:
Stephanus sanctus moriens: et in eterna
pace dormiuit.

Item in eodē festo: Relatio san-
cti Augustini de miraculis sancti
VII Stephani: VII

A Daquas tibilitanas ep̄o afferente
a p̄iecto reliqas martyris gloriosissi-
mi stephani ad ei⁹ memoriā venie-
bāt magnē multitudinis cōcursus ⁊ occur-
sus: vbi c̄c i mulier vt ad ep̄m portatē pig-
nora sacra: ducere orauit: flores q. serebat
dedit: recepit: oculis admouit: ptin⁹ vidit.
Stupētib⁹ cūctis q. aderāt: p̄ibat exultās:
viā carpēs: ⁊ vī ducē vltēr⁹ nō requirēs.
B Ademorati memoriā martyris quē posi-
ta est in castello synicensi q. hipponēsi co-
loniē vicinum est: eiusdem loci lucillius ep̄i-
scopus populo p̄cedente atq. sequente por-
tabat: fistula cui⁹ molestia iam diu labora-
uerat: ⁊ familiarissimi sui medici qui eā se-
carent operiebāt manus: illi⁹ p̄ie sarcinē ve-
cratione repente sanata est: Nam deinceps
eam in suo corpore nō inuenit. Eucharistia p̄-
sbyter ex hispania: calame habitas: veterē
morbo calculi laborabat: p memoriā supra-
dicti martyris quā possidius illo aduerit ep̄i-
scopus: saluus est factus. Idem ip̄e postea
morbo alio p̄ualefcere mortuus sic iacebat
vt ei iam pollices ligarentur: opitulatione
memorati martyris cum de memoriā eius
reporata esset: ⁊ sup iacentis corpus missa
D ipsius p̄sbyteri tunica suscitatus est. Fuit
ibi vir in ordine suo primari⁹ noie marcia-
lis: quo iam grauis: ⁊ multum abhorrens a
religione christiana. Habebat sanc fidelem
filiam ⁊ generū: eodem anno baptizatum.
Qui cū cum egrotantē multis ⁊ magnis la-
chrymis rogarēt vt fieret christianus: pro-
sus abnuī: eosq. a se turbida indignatione
submouit. Tristum est genero ei⁹ vt iret ad
memoriā sancti stephani: ⁊ illic p eo quā-
tum posset oraret: vt deus illi daret mentē
bonam: qua credere nō differret in christū.
Fecit hoc ingenti gemitu ⁊ fletu: et sinceri-
ter ardente pietatis affectu. Deinde abscē-
dens de altari aliquid florum quod occur-
rit tulit ei⁹ cū iam nox esset ad caput posu-
it. Tunc dormitum est: et ecce ante dilucu-

lum clamat vt ad ep̄iscopū curreret: qui me
cū forte tunc erat apud hipponē. Cum ergo
eū audisset absentem: venire p̄sbyteros po-
stulauit. Venerunt: credere se dixit. Admi-
rantibus atq. gaudentibus omnib⁹ bapti-
zatus est. Hoc quādiu vixit in ore habebat:
Christe accipe spiritū meū: cū hęc verba be-
atissimi stephani quādo lapidatus est a iu-
deis vltima fuisse nesciret. Quē huic quo-
q. vltima fuerunt: nā nō multo post etiam
ip̄e defunctus est. Sanati sunt illic per eun-
dē martyrē etiā tres podagrici: duo ciues
peregrinus vn⁹: Sed ciues omnimodo: pe-
regrinus autem p reuelationem quid adhi-
beret quādo doleret audiuit: ⁊ cū h̄ fecisset:
dolor cōtinuo cōquieuit. Audurus est no-
men fundi vbi ecclesia est ⁊ in ea memoria
martyris stephani. Puerum quēdā paruu-
lum cum in area luderet: exorbitantes bo-
ues qui vehiculum trahebant rota obtrūe-
runt: ⁊ confestim palpitauit expirās. Hunc
mater arreptū ad eandē memoriā posuit: ⁊
nō solū reuixit: verū etiā illeſus apparuit.
Sanctimonialis quēdā in vicina possessio:
ne quē caspilina dicūt: cū egritudine labora-
ret ac desperaret: ad eandē memoriā tunica
ei⁹ allata est. Quē anteq. reuocaret: illa de-
functa est. Hac tñ tunica operuerunt cada-
uer ei⁹ parētes: ⁊ recepto spiritu salua facta
est. Apud hipponē bassus qdam syrus ad
memoriā eiusdē martyris orabat p egrotāte
⁊ periclitante filia: eoq. secum vestem eius
attulerat: Cū ecce pueri de domo occurre-
rūt: qui ei mortuā nunciaret. Sed cum orā-
te illo ab amicis ei⁹ exciperent: p̄hibuerūt
eos illi dicere: ne p publicū plangeret. Quis
cum domū redisset iam suoz eiulātib⁹ per-
sonantem: et vestem filie quā serebat super
eā proieciſset: reddita est vitē. Rursum ibi
dem apud nos hyrenei cuiusdā collectarij
filius egritudine extinct⁹ est. Cumq. corpus
iaceret exanimē: atq. a lugentibus ⁊ lamen-
tantibus exequiē pararent: amicorum ei⁹
quidam inter aliorum consolantium verba
sugessit vt eiusdē martyris oleo corpus per-
ungeret. Factū est: ⁊ reuixit. Itemq. apud
nos vir tribunicius eleusinus sup memo-
riā martyris q. i suburbano ei⁹ egritudine
exanimatū posuit infantulū filiū: ⁊ post ora-
tionē quā multū lachrymis ibi sudit: viuē-
tē leuauit. Vbi etiā q. colonia vtiē vicina
est: multa p̄clara p eundem martyrē facta

Sancti Augustini

cognouimus: cuius tibi memoria longe prius apud nos ab episcopo euodio pstituta est. Cui enim nup illic essem? petronia clarissima femina quae ibi mirabiliter ex magno atque diuturno: in quo medicorum adiutoria cuncta defecerat languore sanata est: hortati sumus volente supradicto loci episcopo ut libellum daret qui recitaret in populo: et obedientissime paruit. In quo posuit etiam quod hic reticere non possum. A quodam iudeo dixit sibi fuisse persuasum: ut anulum capillatio vinculo infereret: quo sub omni veste ad nuda corporis cingeret: qui anulus haberet sub gemma lapide in renibus inuentum bonis. Hoc alligata quasi remedio: ad sancti martyris limina veniebat. Sed praefata a carthagine: cum in confinio fluminis bagrade in sua possessione mansisset: surgens ut iter pegeret: ante pedes suos illi iacentem anulum vidit: et capillatiam zonam qua fuerat alligatus mirata reperiuit. Quam cum omnino suis nodis firmissimis sicut erat coperisset astricta: crepuisse atque exiliuisse anulum suspicata est. Qui etiam ipse cum integerrimus fuisset inuentus: futurum salutem quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse praesupposuit: atque illud vinculum soluens: simul cum eodem anulo piecit in flumen. Non credent hoc quod etiam dominum iesum per integra virginalia matris enitum: et ad discipulos ostensum clausis ingressum fuisse non credunt. Sed hoc certe quod erat: et verum inuenerunt: credant. Clarissima femina est: nobiliter nata: nobiliter nupta: Carthagini habitat: ampla ciuitas: ampla persona: re quereutes latere non sinit. Unum est apud nos factum non maius quam illa quod dixi: sed tam clarum atque illustre miraculum: ut nullum arbitrer esse hipponensem qui hoc non vel viderit vel didicerit: nullum qui obliuisci vel la ratione potuerit. Decem quidem fratres: quorum septem sunt mares: tres feminae de celsa rea capadociae suorum ciuium non ignobiles: male dicto matris recenti patris eorum obitu destitute: quae iniuria sibi ab eis facta acerbissime tulit: tali pena sunt diuinitus coegriti: ut horribiliter quaterent omnes tremore membrorum. In qua sedissima specie oculos suorum ciuium non ferentes: quaquaersum cuique ire visum est: toro pene vagabantur orbe romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo frater et soror: paulus et palladia: multis alijs locis miseria diffamata iam cogniti. Tunc

runt autem ante pascha ferme dies quindecim: ecclesia quotidie et in ea memoriam gloriosissimi stephani frequentabant: orantes ut iam sibi placaret deus: et salutem praestinam redderet. Tunc et pascha: atque ipso die dominico mane cum iam frequenter populus praesens esset: et loci sancti cancellos ubi martyrium erat: idem iuuenis orans teneret: repente prostratus est: et dormienti simillimus iacuit: non tamen tremens sicut etiam per somnum solebat. Stupentibus qui aderant: atque alijs pauentibus: alijs dolentibus: cum enim quidam vellent erigere: nonnulli prohibuerunt: et potius exitum expectandum esse dixerunt. Et ecce surrexit et non tremebat: quoniam sanatus erat et stabat incolumis intus intueres. Quis ergo se tenuit a laudibus dei? Clamantium gratulantiumque vocibus ecclesia visque quaque completa est. Inde ad me currit ubi sedebam iam praesens: inruit alter quisque post alterum: omnis posterior quasi nouum quod alius prior dixerat nuntians: meque gaudentem et apud me deo gratias agente: ingreditur etiam ipse cum pluribus: inclinatur ad genna mea: erigit ad osculum meum. Procedimus ad populum: plena erat ecclesia: per sonabat vocibus gaudiorum: Deo gratias: deo laudes: nemine tacente hinc et inde clamantium. Salutaui populum. et rursus eadem feruentiori voce clamabant. Facto tandem silentio: scripturarum diuinarum sunt lecta solennia. Ubi autem ventum est ad mei sermonis locum: dixi pauca per tempore: et pro illius iocunditate leticie. Nobiscum homo prandit: et diligenter nobis omnem suum fraterneque ac matris calamitatis indicauit historiam. Sequenti itaque die post sermonem redditum: narrationis eius libellum in crastinum populo recitandum promisi. Quod cum ex dominico paschae die tertio fieret: in gradibus exedrae in qua de superiore loquebar loco feci stare ambos fratres. Cum eorum legeretur libellus: intuebatur populus uniuersus sexus utriusque unum stantem sine deformi motu: alteram in membris omnibus contrementem: et qui ipsum non viderant quid in eo diuinae misericordiae factum esset: in eius sorore cernebant. Videbant enim quid in illo gratulandum: quid per illam esset orandum. Inter haec recitatio eorum libello: de conspectu populi eos abire praecipimus: et de tota ipsa causa aliquanto diligentius ceperamus

Ser. VIII. De sanctis Innocentibus: Ser. I.

disputare. Cum ecce me disputante voces alie de memoria martyris nouae gratulationis audiunt: conuersi sunt eo qui me audiebant: ceperuntque concurrere. Illa enim ubi de gradibus descendit in quibus steterat: ad sanctum martyrem ozare prexerat. Quae mox ut cancellos attigit: collapsa similiter velut in somnum sana surrexit. Dum ergo requireremus quid factum fuerit: vnde ille strepitus letus extiterit: ingressi sunt cum illa in basilicam ubi eramus: adducentes eam sanam de martyris loco. Tunc vero tatus ab utroque sexu admirationis clamor exortus est: ut vox continua cum lachrymis non videretur posse finire: perducta est ad eum locum ubi paulo ante steterat tremens: exultabant eam similem fratri: cui doluerant remansisse dissimilem: et nondum susas praes suas per illam: iam tamen suam voluntatem tam cito exauditam esse cernebant. Exultabant in dei laude voce sine verbis tanto sonitu: quantum nostrae aures ferre vix possent. Quid erat in cordibus exultantium: nisi fides christi per quo stephani sanguis effusus est? Cui nisi huic fidei attestaret istam iracula: in qua praedicatus christus resurrexisset in carne: et in celum ascendisset cum carne? Quia et ipsi martyres huius fidei martyres: id est huius fidei testes fuerunt.

De sancto iohanne apostolo.

In festo sancti iohannis apostoli et euangeliste: Homelia de eo quod scriptum est in euangelio eiusdem: Dixit iesus petro: Sequere me etc. quae habet in expositione doctoris Ibi

De sanctis Innocentibus.

In festo sanctorum Innocentium. Sermo

Ser. VIII

A
ps. 75.

Redimus iudeis quia notus aliquis in iudea deus: et ipsi id negant propter quod credimus quod non patrem nouerunt qui filium negant. Unum dominum communis natura testatur: quod unus est mundus. Unum deum significat: quod una est fides noui et veteris testamenti. Unum spiritum sanctum gratia testatur: quod unum baptismum in nomine trinitatis: dum prophetae dicunt: apostoli audiunt. Unum deum magi crediderunt: auxilium thus et myrrham supplices ad christi cunabula detulerunt. Aurum et thus et myrrra: pastores: magi: machera: ut cruentis victimis infantium eterna

repleant altaria: ubi cum paruuli victimant: matres misere lamentantur. Nascere domino: luctus cepit: non celo sed mundo. Indicit matribus lamentatio: angelis exultatio: infantibus transmigratione. Deus est qui natus est: innocentes illi debentur victimae qui venit donare mundi malitiam. Agnelli debent immolari: quod agnus futurus est crucifigi qui tollit peccata mundi. Sed oves ululat matres: quod agnos perdunt sine voce balantes. Grande martyrium: crudele spectaculum. Eximit machera: et nulla interuenit causa. Sola stridet inuidia: cum qui natus est nulli faciat violentiam. Sed oves cernimur matres qui superant agnos lugentes. Vox in rama audita est: plorat et ululat magnus. Pignora sunt non credita sed creata: non deposita sed exposita. Testis est ipsa natura qui pugnabat in martyres: cum tyrannus iaceret infantes. Absterge crines capitis dissipabat qui ornametum capitis amittebat. Quamvis modis infantem volebat abscondere: et ipse se infantulus publicabat. Nesciebat tacere quod necdum didicerat formidare. Pugnabat mater et carnifex. Ille traherebat: illa tenebat. Ad carnificem mater clamabat: Quid separas a me: quem genui ex me? Uterus genuit: non mater ille cum vixit: vera mea frustra lacte coctorquet: caute portauit quem a te video manu crudeli iactari. Abodo enim effuderunt viscera mea: et tu elidis ad terram. Alia acclamabat mater: cum exactor latro non compelleret simul occidi cum paruulo matrem: ut quod me dimittis in anem? Si culpa est: mea est. Si non est crimen: iunge mortem: et libera matrem. Alia dicebat: Quid queritis? Unum queritis et multos occidit: et ad unum qui unus est attingere non potestis. Alia de contra clamabat: Veni iam: veni saluator mundi. Quadiu queris: nullum times: videat te miles: et nos non occidat infantes. Abscebat lamentatio matrum: et ad celum transibat oblatio paruulorum. Sed ille qui agnum reptaui: ipse per herodem agnulos iugilauit. Abanet auctori et ministro supplicium: diaboli et herodis iudicium: cum ista resurrectio ceperit mortuorum. Herodes quod putas acturus eris qui te tantorum classes infantium iudiciale ceperint exercere litigium? Inuenies clarum linguam: magnam vocem: mensuram praefatis: oes inuenies candidatos: in mensuram etatis plenitudinis christi fulgentes. Cum stare ceperint ante eum quem putaueras occidendum: per quo fuderunt sanguinem preciosum:

B

Mat. 21.

Ep. 4.

Ber. IX. De sanctis Innocentibus Ber. II

Apoc. 6. Ps. 78. **I**psū videbis throno igneo p̄sidentē: illos solū dominicū circūdantes: candore rubeo splendētes ppter candidā etatem et sanguinem passionis. Quid acturus es? quid dicturus? Facebis reus: dum tātus cantabit exercit⁹ sanctorū: Cū dūca sanguinē seruo- rū tuorū qui effusus est: Introeat in cōspectu tuo gemitus cōpeditōr: ipso iuuante q̄ cū patre et spiritu sancto uiuit et regnat per omnia secula seculorū Amen.

Ser. IX. In eodem festo: Sermo II

Matth. 2. **C**hristo igit scōm pphetie fidem nato in bethleem iude: tēporib⁹ herodis regis: de orientis partibus aduentantes quidā viri ex magorū gente: percutant ab herode ubi nā esset rex qui natus est iudeorū: affirmantes vidisse stellā eius in oriente: quē sibi etiā dux itineris extitisset: causam vero tantę pperationis adorandi ac venerandi nup editi regis esse. Quibus ille auditis incredibiliter deterreret: timens et verens ne status sui periclitaret imperij: Aduocatis accersitisq; legis doctoribus requirens punctat ubi nā christū nasci sperarent. Ut vero ex micheę oraculus locus natiuitatis ei⁹ apud bethleem designatus est: vno pcepto rex oēs lactētes pueros: nō solū apud bethleem: sed et in omnibus eius finibus a bimis et infra: scōm tempus qd̄ explorauerat a magis interimi iubet: si quo mō etiā iesum cū equeuis posset extinguere. Sed puenit regis insidias puer adductus in egyptū: parentib⁹ de polo regis angelo p̄nunciantē cōmonitis. Deceptus itaq; herodes rex et illus a magis: mittit i bethleem et in oēs fines ei⁹ ut interficiant pueri a bimatu et infra. Occidunt p christo paruuli: p iusticia moris innocentia. Beata etas: quę necdum christum potest loqui: et iam p christo meretur occidi. Nondū oportuna vulneri: et iam idonea passioni. Feliciter nati: quib⁹ in primo nascendi lumine eterna vita obutā venit. Incurrunt quidē inter ipsa primordia acceptę lucis periculū et finē salutis: sed de ipso p̄tinus sine capiunt principia eternitatis. Immaturo quidē vident ad mortē: sed feliciter moriunt ad vitā. Uix dū gustauerant p̄sentem: statim trāseunt ad futuram. Nondum ingressi infantie cunas: et iam pueniunt ad coronas. Rapiunt quidē a cō-

plexibus matrum: sed reddunt gremijs angelorum. Nihil ergo egisti ferocissime austeritatis audacia: potes martyres facere: christum nō potes inuenire. Putabat se infelix tyrannus domini saluatoris aduentu regali solio detrudēdū: Sed nō ita est. Nō ad hoc venerat christus ut alienam gloriā inuaderet: sed ut suam donaret. Nō inquit ad hoc venerat christus ut regnum terrestris p̄riperet: sed ut celeste donaret. Non venerat ad potestates dignitatesq; rapiendas: sed ad contumelias et iniurias pferendas. Non ad hoc venerat ut sacrum illud caput ad diadema gemmatū: sed ut ad coronam spineam ppararet. Non inquit ad hoc venerat ut constitueret supra sceptrā magnificus: sed ut crucifigeret illus. Nāscente ergo domino cōturbat herodes: et omnis hierosolyma cū eo. Quid mir⁹: si pietate nascēte perturbet impietas? Ecce iacentem in p̄se pio primescit armatus: cōtremiscit humilē rex supbus: obuolutū pannis metuit purpuratus: cū simulatione alloquit magos: Ite inquit requirite de puero: et cū inuenieritis renunciate mihi: ut et ego veniens adorem eū. Simulabat adorare se velle: quē conabat occidere. Sed non timet veritas falsitatis insidias. Ceca feritas: quę credebatur qd̄ deprehendere dominū fraudibus posset. Ecce cuius terra celumq; ostēdebat aduentum: qui pastorū nō latebat simplicitatem: quē magi de extrema venientes ethiopię parte merentē agnoscere: dolis suis ad illum non potest rex sacrilegus peruenire. Fallitur ergo stulti furor tyranni: christum non potest inuenire perfidia: quia deus nō crudelitate sed credulitate querendus est: qui uiuit et regnat in secula seculorū Amē.

In eodem festo: Sermo III Ser. X.

Odie fratres charissimi natalem illorum infantum colimus quos ab herode crudelissimo rege interfectos esse euāgelij textus eloquitur. Et ideo cū summa exultatiōe gaudeat terra celestium militum et tantorum parens fecunda virtutum. Ecce prophanus hostis nūquā beatissimis paruulis tūc pdesse potuisset obsequio: quātū pfuit odio. Nā sicut sacratissimum p̄sentis diei festum manifestat quantum in beatos paruulos iniquitas abundauit:

Sermo X. De sanctis Innocentibus Ber. III

Tantū in eis gratia b̄ndictionis refudit. Beata es o bethleem terra iuda q̄ herodis regis immanitate in pueroꝝ extinctione perpeffa es: quę sub vno tēpore candidatā plebem imbellis infantie deo offerre meruisti. Digne tū natalem illoꝝ colimus: quos beatus eterne vite mūdus edidit: q̄ quos maternorū viscerū partus effudit. Siquidem ante vite ppetuę adepti sunt dignitate: q̄ vsuram p̄sentis acceperint. Aliorū quidē p̄ciosa mors martyꝝ laudem in cōfessione pmeruit: horū in cōsumatione cōplacuit. Quia sc̄piētes vite primordiis ipse eis occasus initium glorię dedit: qui p̄sentis terminum imposuit. Quos herodis impietas lactātes matrū vberib⁹ abstraxit: qui iure dicunt martyꝝ flores: quos in medio frigore infidelitatis exortos: velut primas erumpentes ecclesię gēmas quēdā p̄secutionis prima decorit. Et ideo dignū est interfectis p christo infantib⁹ honores impendere certimonias non dolores: sacramentis dare vota nō lachrymis: q̄ ipse illis fuit causa p̄p̄nē qui extitit et coronę: ipse odiū causę qui p̄miū. Parate autē herode paruulis necē: ioseph p angelū admoneat: ut christū dñm nostrū in egyptū transferat: egyptū idolis plenā. Nā post iudeorū p̄secutionē et ad occidēdū christū pphāq; plebis assensum: christ⁹ ad gentes idolis deditas trāfere dignat⁹: et iudeā relinquēs ignoranti seculo colendus inferet. Et quia ex scripturis diuinis fratres charissimi: bonos et iustos viros p̄secutionē malorū semp sustinuisse cognoscimus: si diligenter cōsideram⁹: inueniem⁹ illos maiora supplicia sustinere. Omnis em̄ homo q̄ aliū in corpore persequit⁹: prius ipse in corde p̄secutionē sustinere cognoscit. Nam si etiā illi quē p̄sequit⁹ aliquid de substantia sua tulerit: maius sibi ipse dispēdiū facit: q̄ nemo habet iniustū lucrum sine iusto damno. Ubi lucrū et ibi damnum: lucrum in arca: damnum in conscientia. Tulit vestē et p̄dit fidē: acquirit pecuniā et p̄dit iusticiā. Sed homines ideo faciūt: q̄ diem nouissimū atterdere nolūt. Si enim diē mortis sue cogitare iugiter vellent: animū suū ab omni cupiditate vel malicia cohiberent. Sed quod modo nolūt salubriter cogitare: necesse habent postea sine villo remedio sustinere. Veniet em̄ illis dies nouissima: veniet dies iudicij: quādo eis nec penitentia licebit age-

re: nec bonis operib⁹ se ab eterna morte poterūt redimere: q̄ pcutit etiā hac animaduersione peccator: ut moriēs obliuiscat sui qui dum viueret oblit⁹ est dei. Veniet dies iudicij: quādo mouebunt fundamēta montium: et ardebit terra vsq; ad inferos deorsum: quādo celi ardentes soluent⁹: quādo sol obscurabit⁹: et luna nō dabit lumen suū: quādo stelle cadent de celo: quādo peccatores et impij mittent⁹ in stagnū ignis: et fum⁹ tormentorū illorū ascendet in secula seculorū: ubi fletus et stridor dētiū. Veniet tēpus fratres charissimi: q̄ nulli bono erit male: nulli malo erit bene. Veniet inquit nouissima dies: quādo discernūt p̄j ab impijs: iusti ab iniustis: laudatores dei a blasphematoribus dei. Veniet et quādo discernunt⁹: ut nulli: sicut dictū est: bono sit male: nulli malo sit bene. Quare ḡ modo nō sic? Forte et modo sic. Sed qd̄ nūc est in occulto: tunc erit in manifesto. Lege scripturā diuinā: in gredere mecū si potes in sanctuarium dei: forte ibi si possum docebo te: imo discemecū ab eo qui docet me: etiam nūc nō eē malis bene: et meli⁹ esse bonis q̄ malis: quāuis nōdū venerit bonorū plena sc̄licitas: nōdū q̄ venerit malorū p̄na nouissima. Si legē dei diligenter attendis: forte intelligis me: cū nō esse bene malis. Rogo em̄ te et quero abs te: tibi quare malū est? Respōsur⁹ es: Egēstas angit: p̄mit difficultas: dolor fortasse mēbroꝝ: timor ab inimico. Tibi ideo male est quia pateris mala: et bene est illi q̄ est ipsum malum? Multū interest inter malū pati: et malum esse. Tu qd̄ pateris nō es: malū em̄ pateris: sed tu malus nō es: Ille hoc malū non patit⁹ et malus est. Noli ergo falli: Non potest fieri ut tibi male sit q̄ pateris malū: et illi bene sit qui ē malus. Cum em̄ malus est: putas q̄ nō patit⁹ malum cū patit⁹ seipsum? Tibi male est quia malū alienum pateris in corpore tuo: et illi bene est q̄ malum seipsum patit⁹ i corde suo? Tibi male ē qui forte malam habes vitā: et bene est illi qui malam habet animā? Esto bonus q̄ habes bona. Bone sunt diuitie: bonum est aurum: bonū est argentū: bonę familię possessiones. Omnia ista bona sunt: sed vnde facias bene: nō quę te faciāt bonū. Habeto bona: quę te faciāt bonum. Quę sunt inquis ista? Fac iudiciū et iusticiā. Bona sunt quę habes: Fac iudiciū et iusticiā. Esto et tu

Matth. 24. Apoc. 14. Matth. 8. Nulli bono male Nulli malo bene

Quare nō nō sic

Quare tibi male

De Abis dñi Ser. 12. b.

Sermo IX. De sanctis Innocentibus Ser. III

bonus in bona tua: erubescere bonis tuis. Esto bonus malsurus inter bona peritura: erubescere bonis tuis. Noli esse malus in eis: ne pereas cum eis. Ita ergo aurum et argentum distribuit hominibus conditor rerum et administrator deus: ut ipsum per se natura et genere suo bonum sit: copia vero eius non extollat bonos: nec elidat inopia. Malus autem homo et cum offert excusat: et cum auferit excruciat: et cum acquirit diuitias falsam letitiam tribuit: et cum perdit veram tristitiam derelinquit. Discamus amare veras diuitias: id est castitatem et iustitiam: pacem et misericordiam. Iste enim iuste dicitur diuitis: quia bonis meritis iustisque tribuitur. Ille vero dicitur diuitis: quia quisque eas habuerit non egerebit: dum iuxta apostolum habens victum et vestitum his contentus est. Istas vero terrenas diuitias: iniustum est putare diuitias: quae non auferunt egestatem. Tantum enim magis quisque ardebit egestate auaricie: quanto magis eas diligens maiores habuerit. Quomodo ergo sunt diuitis quibus crescat inopia: quae amatoribus suis quantum fuerint ampliores non afferunt faciem: sed inflammat cupiditate diuites? Tu putas quia minus indigeres: si minus haberes. Unde bene qui dicit: Crescit amor nimis: quantum ipsa pecunia crescit. Cum pecunie enim incremento rabies cupiditatis augetur. Nam omnes auari vel cupidi velut hydrops morbo egrotare videntur. Quomodo enim hydrops? quantum plus bibit: tantum amplius sitit: ita auarus vel cupidus acquirendo non satiat. Hos vero fratres cogitantes peregrinos nos et hospites esse in hoc seculo: hoc tantum quod ad victum et vestitum opus est nobis in itinere vite istius referuamus: et quantum possumus in eternam beatitudinem per elemosinam pauperum dirigamus: ut cum in die iudicii cupidi et auari per sterilitatem bonorum operum audire meruerunt: Discedite a me maledicti in ignem eternum: nos per bonis operibus audire possimus: Venite benedicti percipite regnum: quia esuriui et dedistis mihi manducare: sitiui et dedistis mihi bibere: nudus fui et operuitis me. Ad istam benedictionem vos dominus sub sua protectione perducatur: cui est gloria in secula seculorum Amen.

Sermo XI.
In eodem festo: Sermo III
Gloriosumque fratres sanctorum martyria celebramus: totiens laudes saluatoris edicimus: et quotiens eorum

asserimus passiones: toties christi gloriam praedicamus. Non enim suspicimus quod passi sunt: sed propter quem passi sunt admiramur. Igitur non pena in laude: sed fides est in honore. Magnificamus ergo martyres: sed precipue illos qui nascere christo in ipso exordio non loquendo sed moriendo confessi: ad regna perpetua ceteros prouenerunt. Videte autem quem idem locum apud homines mereantur: qui apud deum locum sub altario meruerunt. Dicit enim sancta scriptura: Vidit enim sub ara dei alas occisorum propter verbum dei: et propter testimonium iesu quod habebant. Sub ara inquit dei vidi animas occisorum. Quid reuerentius: quid honorabilius dici potest: quam sub illa ara requiescere: in qua deo sacrificium celebratur: in qua offeruntur hostiae: in qua dominus est sacerdos: sicut scriptum est: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Recte sub altario iustorum animae requiescunt: quia super altare corpus domini offertur. Nec immerito illic iusti vindictam sanguinis postulant: ubi etiam per peccatores christi sanguis effunditur. Conuenienter igitur et quasi per quodam sortio ibi martyribus sepultura decreta est: ubi mors domini quotidie celebratur: sicut ipse ait: Quotienscumque hoc feceritis: mortem meam annuntiabitis donec veniam: scilicet ut qui propter mortem eius mortui fuerunt: sub sacramenti eius mysterio requiescant. Non immerito inquam sortio quodam illic occisis tumulus constituitur: ubi occisionis dominice membra ponuntur: ut quos cum christo vnius passionis causa deuinxerat: vnius etiam loci religio copularet. Legimus plerosque iustorum abrahae sinibus refoueri: nonnullos paradisi amenitate letari: nemo tamen melius propter martyres meruit: hoc est ibi requiescere: ubi et hostia christus est et sacerdos: scilicet ut per participationem oblationis hostiae consequantur: et benedictionem functionemque sacerdotis accipiant. Inter ceteros igitur martyres quos sub ara dei consistere predicamus: etiam beatos illos infantum lactentium per christum primitias martyrum laudamus: qui non loquendo sed moriendo confessi coronas meruerunt. Neque enim dubitandum est eos in martyrio plura praeter ceteris exorare: qui in martyrio per ceteris praecesserunt. Et clamauerunt inquit iohannes voce magna: Vindicta domine sanguinem nostrum. Et datus sunt illis singulae stolas albae: et dictum est illis ut requiesceret tempus adhuc modicum.

Sermo XI. De sanctis Innocentibus Ser. III

cum donec impleatur numerus fratrum et conseruorum eorum. Quis questio in hoc loco: cur sancti iam cum domino manentes vindictam de inimicis expectant: cum dominus in euangelio dicat: Diligite inimicos vestros et orate pro persequentibus et calumniantibus vos. Sed sciendum quod illi sancti iam in conspectu creatoris sui consistentes vident voluntatem illius: et ideo ab ipso accipiunt quod eis velle facere nouerunt: et de ipso bibunt quod de ipso sitiunt. Perunt autem vindictam de inimicis duobus modis: et hoc causa charitatis: ut scilicet quod ad vitam eternam praedestinati sunt: conuertantur a malo ad bonum: qui vero praesciente deo damnandi sunt: moriantur et peccare desistant: ut per hoc minorem penam in inferno habeant: ubi unusquisque secundum qualitatem operum sustinebit magnitudinem penarum. Perunt autem de reprobis vindictam: quia optant venire diem extremi iudicii: et resurrectionem suorum corporum. Et datus sunt illis singulae stolas albae. Per stolas albas debemus intelligere mercedem baptismi: primum martyrum: mercedem eternam et gaudium celestis patriae. Habent ergo ante resurrectionem sancti singulas stolas: quia in sola anima adhuc eternis beatitudinibus praefruiunt. Postea autem accepturi sunt binas: quando receptis corporibus immutabiles erunt in anima et incorruptibiles in corpore. De hoc esaias: In terra sua duplicia possidebunt. Et dictum est illis ut quiescerent tempus adhuc modicum donec impleatur numerus fratrum et suorum. Dictio ista inspiratio est diuina: qua mentibus eorum desiderantibus diem iudicii immittebat patientiae: ut patienter ferant omnia expectantes numerum illorum qui similiter interficiendi sunt per christum cum eis postmodum regnaturi: ut qui desiderant recipere sua corpora: gaudeant ex numero colligendorum fratrum. Tali modo loquitur de omnino potes sanctis: veluti quilibet paterfamilias habet multos filios: singulosque de agro reuerentibus et rogantibus ut cibum sibi tribuat: respondet: Refectio quidem vestra parata est: sed expectate fratres vestros: ut cum in unum positi fueritis omnes in coena comedatis et epulamini gaudentes: quia interficiendi sunt et illi vel apertis scilicet martyrio vel occulto. Dicite illis vindictam postulantibus: post datum munus ut descant atque sustineant: donec completur numerus conseruorum illorum. Videtis igitur quam propter nos martyrum vindicta differtur. Dum enim nos retardamus: horum sanguis

inultus est. Sed hoc praeiungit nostra desideria: qui non sicut dictum est religiose viuimus: quod non pie sicut congruit operamur. Nam si bonorum operum ad dominum iusticia nostra praecederet: iam conseruorum numerus qui expectatur esset completus. Nulli autem dubium est: vindictam post iudicium martyres praecipuos: qui etiam ante iudicium primis celestibus honorantur. Unde oportet fratres charissimi quia primum tias martyrum hodierna festiuitate veneramur: de eterna quae in celis est martyrum festiuitate sedule cogitemus: eorumque vestigia in quantum possumus sequendo et ipsi eiusdem festiuitatis supernae participes existere curemus: testate apostolo: Quia si socii passionum fuerimus: simul et gloriamus erimus: nec tam de morte eorum lugeamus: quam de iusta palmarum praeparatione letemur. Si quidem singulos eorum cum per tormenta pellerent et hac vita: Rachel gemebunda: id est ecclesia gemens luctu lachrymisque persecuta: sed tam hunc expulso superno hierim: quod est mater omnium nostrum: mori aliam vitam obuiis leticie ministris excipit: atque iudicium domini sui perpetuo coronados introduxit. Unde dicit iohannes: Stabant ante thronum in conspectu agni amicti stolis albis et palmarum in manibus eorum. Stant enim modo ante thronum dei coronati: quod quoddam ante thronum iudicii terrenorum iacebat penis astricti. Stant in conspectu agni nulla ratione illic praeparata ei gloria sepandi: a cuius hic amore nec per supplicia poterat separari. Stolis fulget albis et palmas in manibus habet: quia primum in operibus habet deum corpa quae per domino ignibus vestulari ac bestiarum dilacerari: flagris absumi: per precipitia dissolui: ungulabradis omnimodo penarum genere passim sunt dissipari: per resurrectionem glorificata recipiunt. Et clamabant inquit voce magna dicentes: Salus deo nostro quod sedet super thronum et agno. Magna voce salutem deo decantant: qui magna gratia actione recolitur: non sua se virtute sed ipso auxiliante tribulationum impugnationum superasse certamina. Dicit iterum eorum et praeteritos agones et coronas describens perpetuas: Ibi sunt qui venerunt de tribulatione magna et lauerunt stolas suas: et dealbauerunt eas in sanguine agni. Stolas quippe martyres in sanguine agni lauerunt: dum membra sua quae oculis inspicere visa sunt penarum squalore fedari: sic potius fuso per christum sanguine ab omnibus maculae re contagis: insuper et beata immortalitatis luce digna reddidere: quod est etiam lotas habuisse stolas in sanguine agni. Ideo sunt

Sermo XII. De sancto Vincentio Ser. I

inquit ante thronum dei et seruauit die ac nocte in templo eius. Non est laboriosa sed amabilis et optanda seruitus in dei laudibus perpetuo assistere. Dies quippe et nox non uicissitudine temporis proprie sed perpetuitate tropice significat. Nox enim non erit illuc sed dies una melior in atrijs christi super milia. In quo non plorat Rachel filios suos sed absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum: datque uocem leticie et salutis eterne in tabernaculis iustorum: qui uiuit et regnat deus etc.

De sancto Vincentio

In festo sancti Vincentii martyris: Sermo I

Sermo XII. I

In passione que nobis hodie recitata est: fratres charissimi euidenter ostenditur iudex feror: torzor cruentus: martyr inuictus. In cuius corpore penis varijs exarato: iam tormenta defecerant: et adhuc membra durabant. Tot conuicta miraculis persistebat impietas: tot uerata supplicijs non cedebat infirmitas. Agnoscat ergo operata diuinitas. Quando enim corruptibilis puluis contra tam immania tormenta duraret: nisi in eo christus habitaret? In his enim omnibus ille agnoscendus: ille glorificandus: ille laudandus est qui et in prima uocatione dedit fidem: et in suprema passione uirtutem. Uultis nosse quid uirtutis donatum est? Audite apostolum paulum: Vobis inquit datum est per christum non solum ut credatis in eum: uerum etiam ut patiamini pro eo. Acceperat utraque hec beatus Vincentius leuita: acceperat et habebat. Si enim non accepisset: quid haberet? Habebat in sermone fiduciam: habebat in passione tolerantiam. Nemo ergo de suo corde presumat quando perfert sermone: nemo de suis uiribus perfidat quando suffert temptationem: quod ut et bona prudenter loquamur: ab illo est non nostra sapientia: et ut mala fortiter perferamus ab illo est: non nostra est patientia. Recolite dominum christum suos in euangelio discipulos admonente: Recolite martyrum regem cohortes suas armis spiritualibus instruente: bella monstrante: adiutoria ministrante: premia pollicente: quia cum dixisset discipulis suis: In hoc mundo pressuram habebitis: mox unde terribiles solare: tur adiunxit dicens: Sed confidite: quia uici mundum. Quid ergo miramur charissimi si in illo uincetius uicit: a quo victus est mundus? In hoc inquit mundo pressuram habebitis: ut si premit non opprimat: si oppugnat non expugnet. Duplicem mundus aciem producit contra milites christi. Blandis ut decipiat terret ut frangat. Non nos teneat uoluntas propria: non nos terreat crudelitas aliena: et victus est mundus. Ad utroque aditus occurrit christus et non uincit christianus. Si consideret in ista passione humana patientia: incipit esse incredibilis: si agnoscat diuina potentia desinit esse mirabilis. Tanta grassabat crudelitas in martyris corpore: et tanta tranquillitas prefacebat in uoce: tantaque pregarum asperitas sciebat in membris: ut mirum modo putaremus Vincentio patiente alium loquentem non torqueri. Et vere fratres charissimi ita erat. Propterea ita erat. Alius loquebatur. Promisit enim et hoc testibus suis christus in euangelio: quos ad hominum certamina preparabat. Sic enim ait: Nolite premeditari quomodo aut quid loquamini. Non enim uos estis qui loquimini: sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Caro prepatiebatur: et spiritus loquebatur. Et loquente spiritu non solum conuincebatur impietas: sed etiam confortabatur infirmitas. Clariorem nobis martyrem tot tormenta faciebant. Ad multiplicem enim uulnorum uarietate confusus non deferebat pugnam: sed acrius iterabat. Putares quod ei duraret: flagma non uideret: et tanquam figuli fornax lutum molle suscipiens: dura redderet testam. Poterat martyr noster dicere dacioni: Jam non uideret ignis tuus carnem meam: quia exaruit sicut testa uirtus mea: et quomodo scriptum est ueraciter: Clasa figuli prebat fornax: et hostes iustos temptatio tribulationis: prebat atque decoctus illo igne Vincentius: dacioni uero arsit et crepuit. Si enim non ardebat: unde cremabatur? Quid enim erant uerba irascentis: nisi fumus ardentis? Ergo martyri nostro refrigerium in corde habenti: flammam extrinsecus admovebat: sed ipse facie furoris accensus tanquam dibanus intus ardebat: et habitatores sui diaboli concremabat. Per furiosas enim dacioni uoces: per truces oculos et minaces uultus et totius corporis motus ille habitator interior mouebatur: et per hec signa uisibilia tanquam per signa sui uasculi quod impleuerat crepantis rimula prouidebat. Non tantum martyrem cruciabant plurima tormenta: quantum illum uastabat insania. Sed iam fratres illa omnia transierunt: et ira dacioni et pena Vincentii. Nunc autem pena dacioni: corona uero manet uin-

bitis: ut si premit non opprimat: si oppugnat non expugnet. Duplicem mundus aciem producit contra milites christi. Blandis ut decipiat terret ut frangat. Non nos teneat uoluntas propria: non nos terreat crudelitas aliena: et victus est mundus. Ad utroque aditus occurrit christus et non uincit christianus. Si consideret in ista passione humana patientia: incipit esse incredibilis: si agnoscat diuina potentia desinit esse mirabilis. Tanta grassabat crudelitas in martyris corpore: et tanta tranquillitas prefacebat in uoce: tantaque pregarum asperitas sciebat in membris: ut mirum modo putaremus Vincentio patiente alium loquentem non torqueri. Et vere fratres charissimi ita erat. Propterea ita erat. Alius loquebatur. Promisit enim et hoc testibus suis christus in euangelio: quos ad hominum certamina preparabat. Sic enim ait: Nolite premeditari quomodo aut quid loquamini. Non enim uos estis qui loquimini: sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Caro prepatiebatur: et spiritus loquebatur. Et loquente spiritu non solum conuincebatur impietas: sed etiam confortabatur infirmitas. Clariorem nobis martyrem tot tormenta faciebant. Ad multiplicem enim uulnorum uarietate confusus non deferebat pugnam: sed acrius iterabat. Putares quod ei duraret: flagma non uideret: et tanquam figuli fornax lutum molle suscipiens: dura redderet testam. Poterat martyr noster dicere dacioni: Jam non uideret ignis tuus carnem meam: quia exaruit sicut testa uirtus mea: et quomodo scriptum est ueraciter: Clasa figuli prebat fornax: et hostes iustos temptatio tribulationis: prebat atque decoctus illo igne Vincentius: dacioni uero arsit et crepuit. Si enim non ardebat: unde cremabatur? Quid enim erant uerba irascentis: nisi fumus ardentis? Ergo martyri nostro refrigerium in corde habenti: flammam extrinsecus admovebat: sed ipse facie furoris accensus tanquam dibanus intus ardebat: et habitatores sui diaboli concremabat. Per furiosas enim dacioni uoces: per truces oculos et minaces uultus et totius corporis motus ille habitator interior mouebatur: et per hec signa uisibilia tanquam per signa sui uasculi quod impleuerat crepantis rimula prouidebat. Non tantum martyrem cruciabant plurima tormenta: quantum illum uastabat insania. Sed iam fratres illa omnia transierunt: et ira dacioni et pena Vincentii. Nunc autem pena dacioni: corona uero manet uin-

Ser. XIII. De sancto Vincentio Ser. II

centio. Denique his premissis future uidelicet retributionis finibus: etiam in hoc mundo martyrum gloriam demonstramus. Que hodie regio: que ue provincia uilla quousque uel romanum imperium uel christianum nomen exte ditur: natalem non gaudet celebrare Vincentii diaconi? Quis autem hodie uel nomen dacioni audisset: nisi uincetij passionem legisset? Ad uero tanta cura seruauit dominus martyris corpus: quid aliud demonstrauit nisi gubernasse se uiuentem: quem non reliquit exanimem? Uicit ergo dacionum uiuens uincetius: uicit et mortuus. Uiuens tormenta calcauit: mortuus maria transnatauit. Sed ipse inter undas gubernauit cadauer extinctum: qui inter ungulas animam donauit inuictum. Non flexit flamma tortoris cor eius: non mer sit aqua maris corpus ei. Sed in his et humilissimi modum nihil est aliud: nisi preciosa in conspectu domini semper mors sanctorum eius: cui est honor et imperium in secula seculorum Amen.

In eodem festo: Sermo II

Unctio licet dilectissimi gloriosas martyrum passiones: quos distincta regionibus loca meruerunt: una si des faciat omnibus indiscreto honore uenerabiles: propria tamen sibi in hoc uenerationis obsequio uendicant dignitatem: qui ecclesia dei et documentis pre ceteris exeperunt: et patrocinijs adiunxerunt. Inter quos iuste beatum leuitam Vincentium cuius confessione et morte christum incredulis predicatum incutit agnoscimus catholicis studiis celebratum. Qui ut fidelium deuotionem deo studio commendaret: altiori charitatis flammascens affectu: morti se se tradere fideliter obtulit: quo uidelicet robur fidei in solidissima petra christo fundatum sequacibus imitandum daret: necnon et semen apostolicę predicationis per eum pluribus disseminatum opere sue intercessionis tutum ac perfecte consummationis fruge referri in celestibus demum horreis condere. Nunc ergo amplius propria uenerentur: quem etiam peregrina mirantur: quatenus eis se largiorem exhibeat in beneficijs: quibus se amabiliore cognoscat in gaudijs: fiatque in eius solennitate uerior leticie ambitus de quo fidei creuit effectus. Huius denique spiritus tanto uirtutum munere claruit: ut sacri ministerij fulgore officio: quo filium dei dominum nostrum secuturus esset in passione: eiusdem christi calicem credentibus prius ministraret in salutem. Cuius habitu feliciter mente debuius rabidi hostis

atque in christum scientis insania interire adiit: modestus sustinuit: securus irritis: sciens paratus esse ut resisteret: nesciens elatus esse quo uinceret: quod cuius amore spiritualibus armis premunitus resistebat: ei aduitorio quicquid penarum in illum ferientis ira excogitabat: insuperabilis fortiter patiendo vincebat. Ideo non hinc lamine ignis facta gignis: non eculi: non ungule ferreę man: non vires pauende cedentium: nec dolor scissorum membrorum: non foci fragor et strepitus in patientis uisceribus salis iniectio dacioni qui uerunt aliquid subdere iussioni: Sed dum intantum ei uerordie tumor excreceret: ut tantis passionum subactum doloribus aut uicisse aut interemisse se letabundus extolleret: suscepta spe frustratus: unde uictor uisus est apparere: inde victus compulsum est erubescere: quoniam quo dei martyr duriori urgebatur pena: eo ampliori confessionis exultabat constantia. Unde ipsius passionis uel ultima prouidere seu morari fratres euidentius placet quatenus animaduertat sanctitas uestra quo diabolus suum perduxerit dolis ministrum uel quo christus suum in fine usqueque seruauerit famulum. Ex quo illud sane erat mirabile: quod quantum iste extrinsecus multiplici pregarum genere contritus artabatur: tantum intrinsecus exultante interiori homine dilatabatur: quantumque ille exterius lactantia temporalis potentie inflabatur: tantum interius despicere se pendens interiori uetustas hominis prefacebat. Contemni igitur se uidentis sciebat: nec in quem iam uindicta inferret inueniebat. Uidebat namque de scientium manus carnificum plus in eo inuenire uulneris quam corporis: solumque ingentem spiritum eo stulticia exprimebat suam quod prouocabat ueritatis notam. Quapropter credens quod causam confessionis auerteret: si personam que se spectaret absentaret: minusque dacionem erubesceret si uincetium plus non uideret: iussit eum a publico remoueri. Sed nec sic quod caret supplicio. Lottusa que iacebat testa subternit: ut uis acuminis cocisam mole supiecti corporis plus discinderet atque reddita tormentis membra que secaret obuia suscipere fragmenta. Fallit tamen uincetij opinione ceca crudelitas: Nam diuina bonitas dilectum suum amplius in passione comitata infert nouam tenebris lucem: et tabernaculum splendidum obscurum reddit ergastulum. Souebat laceros artus medica dei manus: et uenustiori pristine sanitatis augmento: fossi

lateris dāna supplebat. Insolita igitur huius
lumis claritate percussus: obstupere custodes
quin et vocē angelis hymnū deo cōcinentib⁹
mēs pallidi tanitorū expaui. Currat exami-
nis minister ad p̄sidē: quē graui⁹ relatio nū-
ciū q̄ ictus percussit gladiū: et cū non posset ex
magnitudine rei tacere qd viderat: tremor
iudicē occupat: dolor lacerat: furor inflam-
mat: et ne in penis vincenti⁹ vincens gloriā
martyrii obtineret: citi⁹ inq̄t dācian⁹ pdu-
cat e carcere: ne dū in insim⁹ rebellem puni-
re: videamur eū potius victoria coronare.
Proferat itaq; ex illo terri carceri baratro ce-
lesti qdē gratia pulchrior: et si adhuc eēt pas-
sur⁹ robustior. Sed vbi desiderū ad regni
vocationē tendentis nullo pgnarū vel mor-
tis genere frāgendū intelligit: iubet inuida
mēs lenioris strati fulcra substitui: ac blan-
diori eū requie p̄ferri: scz vt si amoto pau-
lulū carnifice aīam qet⁹ exbalaret: diceret
nō esse occisus sed mortu⁹: quasi non eū p̄-
na pemerit: cum quo et pena simul perierit.
Interea beatū vincētū celestis aula susce-
pit: ac beatę felicitatis munere donat. Ad
cui⁹ ingressum angelici letant sp̄s: omnes
q; simul cōciues gratulantur sancti: Hosq;
tibi gratias agimus dñe iesu: q; anima tuo
digna p̄sortio q̄ p̄tinax tulit supplicii: men-
dax fugit obsequiū: Et q̄ fuit cōtēta p̄secu-
tor q̄ fureret: sit designata qd parceret. Lo-
gnito igitur iudex insan⁹: et q; christ⁹ vidisset
in vincēntio: nesci⁹ dācian⁹ sc̄to ei⁹ abscessu
illius sibi p̄mittit cadaueris expositiōe vin-
dictā: cui⁹ gemit ex virtute victoriā. Feris
nāq; et canib⁹ decepta furoris supbia ab-
mēdū p̄ijci mādāt lictoribus: vt tali pastu
eorū impleat ventrē: q̄rū ip̄e gerebat mētē.
Sed vt diuinis excrecētib⁹ beneficijs ma-
ioris victorię vincēntio gratia cōferat: mit-
tis corū auis inimica cadauerib⁹: expositas
corpis dapes fuatura ieiuna. Hinc fratres
dilectissimi: hinc aduertite distincta merito-
rū obsequia. Helias quodā impias achab
vel iezebelis man⁹ caute declinās in deser-
to coruis ministratib⁹ pasci: assertor autē ve-
ritatis vincētū dāciani rabie pempt⁹ feris
exponit cōsumēdus: sed coruo famulāte ser-
uat ille ius. Obtinuit ergo helias diuino nu-
tu coruis p̄stantib⁹ quo aleret: p̄stitū ē vin-
cētio obsequēte quoq; coruo ne comederet.
Qui vt celit⁹ se custodē designatū ostende-
ret: aduētantes reliquas aues emin⁹ nō se-
gnū impetu p̄urbabat: inter quas imānem

quoq; lupū p̄pius accedentē: veluti qd cō-
missum thesaurū sacrilega audacia attāmi-
nare p̄sumeret: pennis et alis deuerberās p̄-
cul abegit. Sed ille q; non tā ad inferēdam
venisset iniuriā q̄ ad augendam miraculi
pompā qdā sui habitudine stupidus indi-
cabat. Impudens furor et stulta vefania:
Lorū obsequiū: lupus venerat: dācian⁹
p̄secut⁹: nec erubescit velle se adhuc ferorū p̄de-
re: quē māsuefacta bestialis feritas satage-
bat p̄tegere. Unde ad occulendā martyris
laudem nō iam secretū sed p̄fundū elegit: cre-
dēs sibi ad delitescendā ei⁹ gloriā non clau-
stra fidē seruatura sed maria: quasi non idē
elemētū dñs esset: p̄ quē dudū ei carceris ab-
dita celesti fulgore radiata micuissent. Da-
tur nautis mergendū corpus in fluctib⁹: vt
ad auxiliū saltem equora p̄ficerent: cui ad
vincēdū christi militē terra defecisset. Ena-
uigatis itaq; magna ex pte freti gurgitib⁹
p̄iectū inter sorbentes vndas p̄porēs ē dei
dextera cōsecuta: et q̄ sp̄m intulerat in celū:
corpus moreretur ad sepulchrū. Sic p̄dica-
tor veritatē charissimi nec tormētōz vincē-
ntis: nec tenebrosi carceris superat angu-
stias. Non bestijs dilaniat: non p̄fundo ce-
las: sed lictorū reddidit: p̄conio diffamat: vt q̄
vere cōfessus fuerat nomē deitatis: verita-
te sibi adesse experiret diuinę suffragia bo-
nitatis. Cui⁹ gloriōsam virtute vitā ita p̄e-
ciosę mortis gratia decorauit: vt qd viuen-
do docuit: moriendo cōstātē astrueret: erat
q; p̄secut⁹ q̄ten⁹ ad ei⁹ visionē p̄ mortē at-
tingeret: quē p̄babilis vitę cōuersiōe semp
attestāt⁹ fuisset: sciēs qd d cōtēptu p̄sentis
vitę gloria surgit beatitudinis eternę: p̄stā-
te dño nro iesu christo: q̄ viuit et regnat etc.

De sancti Pauli cōuersione

In festo conuersionis Sancti
Pauli: Sermo

hodie de actibus apostolorū lectio
hęc p̄nūciata est: vbi paulus ap̄lus
ex p̄secutore christianorū annūciator
fact⁹ ē christianorū. Percuties eū christ⁹ et
sanās: occidēs et viuificās: occisus agn⁹ a lu-
pis: et faciēs agnū de lupis. Ita em̄ erat: vt
ait p̄clara p̄phetia: cū iacob patriarcha b̄-
diceret filiis suis: p̄sentia tangēs: futura p̄-
spiciēs. P̄dictū em̄ erat qd in paulo conti-
git. Erat aut paul⁹ sicut ip̄e testat⁹ de tribu
beniamin. Cū aut iacob b̄dicens filios su-
os: venisset ad b̄dicendū beniamin ait de

Sermo XIII. De S. Pauli cōuersiōe Ser. I

illo: Beniamin lupus rapax. Quid ē? Lu-
pus rapax semp ē? Absit: q̄ mane rapit p̄-
dā: ad vesp̄as diuidit escas. Hoc in ap̄lo
paulo impletū est: q; de illo dictū erat. Itā
si placet audiam⁹ illū mane rapientē: ad ve-
sp̄as escas diuidētē. Abane et vesp̄e po-
siti sunt p̄ eo: ac si diceret: Prius rapiet: po-
stea diuidet escas. Attēdite raptorē. Saul⁹
inquit acceptis eplis a p̄ncipib⁹ sacerdotū
ibat vt vbiq; inueniret christianos ad sa-
cerdotes attraheret: et adduceret vtiq; puni-
endos. Ibat spirās et anhelans cedes: h̄ est
mane rapiens. Itā et qū lapidat⁹ est stepha-
n⁹ p̄m⁹ martyr p̄ noīe christi: euident⁹ ad
erat et saulus: et sic aderat lapidatib⁹ vt nō
ei sufficeret: si tantū suis manib⁹ lapidaret.
Et em̄ esset in oīm lapidantiū manib⁹: ip̄e
oīm vestimēta seruabat: mag⁹ sc̄uens om-
nes adiuvādo q̄ suis manibus lapidādo.
Audiuim⁹ mane rapier: audiam⁹ ad vesp̄-
rū q̄lter diuidat escas. Vt ce christi p̄stra-
t⁹ de celo: et accipēs desup interdicitū iā sc̄ui
endū: cecidit in faciē suā: prius p̄sternendus
postea erigendus: p̄m⁹ p̄cutiendus: postea sa-
nandus. Itā em̄ in illo postea christ⁹ vineret
nisi occideret i eo qd male aī vixisset. Quid
ē p̄strat⁹ audit⁹? Saule saule: qd me p̄seque-
ris? Durū ē tibi p̄ stimulū calcitrare. Et ille
Quis es dñe? Et vox desup. Ego sū iesus
nazaren⁹ quē tu p̄sequeris. Adhuc adhuc
positis in terra caput clamabat in celo: et nō
dicebat qd p̄sequer⁹ fideles meos: s̄ qd me
p̄sequeris? Et ille: Quid me iubēs facere? Itā
parat se ad obediendū: q̄ prius sc̄uebat ad
p̄sequēdū. Jam format⁹ ex p̄secutore p̄dica-
tor: ex lupo ouis: ex hoste miles. Quis au-
diat qd facere debeat. Lecus sane fact⁹: vt
interiore luce fulgeret cor ei⁹. Exterior lux ad
t̄ps subtracta ē p̄secutori vt interior redderet
p̄dicatori: et tñ in eo t̄pe q̄ cetera nō videbat
iesū videbat: ita et ip̄a cecitas ei⁹ i formabat⁹
ad mysteriū credentiū. Quisq; in christū cre-
didit: ip̄m itueri debet. Letera creatura vi-
lescat: vt creator in corde dulcescat. Videā-
m⁹ ē. Adduct⁹ ē ad ananiā: et ananias intē-
p̄rat ouis. Ecce lup⁹ rapax adducit ad ouē
sequēdā nō rapiendā: et ne rapientē ouis ex-
pauesceret lupū: ip̄e pastor de celo q̄ oīa fa-
ciebat: nunciāuit lupū venturū ouī: sed nō
securū: et tñ tā imānis fama lupū illū p̄ce-
serat: vt nō posset ouis audire ei⁹ noīe non
cōturbari. Itā cū dñs iesus eidē ananiē nū-
ciasset saulū venisse: iam vt crederet ad eū

ananiās ire se debere: ait ananiās: Dñe quē
diuī a multis de viro hoc q; multa mala in
sanctis tuis operat⁹ ē: et nūc litteras accepit
a p̄ncipib⁹ sacerdotū vt vbiq; inueniret
tui noīs sectatores p̄trabat. Dñs aut ad il-
lū: Sine: ego illi ostēdā quāta illū oporteat
pati p̄ nomine meo. Adira et magna res ge-
rif. Lupo sc̄uitia interdicit. Lupus ad ouē
captiū ducit. Tanta aut p̄cellerat fama lu-
pi raptoris: vt ei⁹ noīe audito timeret ouis
etiā sub manu pastoris. Confortat ne iā pu-
ter sc̄uentē: ne timeat timētē. Ab agno pro-
ouib⁹ mortuo: sit ouis secura de lupo. Ego
inquit illi ostēdā: quāta illū oporteat pati
p̄ noīe meo. Ubi terror? Ubi saulus? Qd
faciebat p̄ nomē pastoris: patit⁹ p̄ noīe pa-
storis. Sc̄uitia: o misericordia. Vides illū
p̄parare ferrū: secatur⁹ ē nō pemptur⁹. Lu-
ratur⁹ et nō occisus. Christus dicebat: Ego
illi ostēdā quāta illū oporteat pati p̄ noīe
meo. Sed q̄ fine? Ip̄sū q̄ patiebat⁹ audire.
Itā sunt cōdignę passionēs hui⁹ t̄pis ad fu-
turā gloriā q̄ reuelabit⁹ i nobis. Ac si dicat:
Sc̄uiat mūdus: fremat mūdus: p̄crepet lin-
guis: coruscet armis: qd p̄t faciat: qd faci-
et rei quā accepturi sum⁹? Appendo qd pa-
tior cōtra id qd spero. Hoc nūc sentio: illud
credo: et tamē plus ē qd credo q̄ qd sentio.
Quicquid est qd sc̄uit p̄ noīe christi: si po-
test viuere tolerabile est: si nō potest viue-
re migrare hinc facit. Non extinguit sed
accelerat ip̄sum p̄mū: ipsam dulcedinem.
Quē cum venerit: sine fine erit. Opus cum
fine: merces sine fine. Nam et operarius de-
ficeret in via: nisi attenderet qd accepturus
esset. Cum em̄ attenderis quid sis acceptu-
rus: omnia tibi erunt vilia quę pateris: nec
digna estimabis p̄ quibus illud accipias.
Adiraberis tantū dari p̄ tanto illo labore.
Clita nra christus est: Christus attēdite. Pa-
ti venit s̄ glificari. Lōtēni: s̄ etiā exaltari.
Adiri: sed etiā resurgere. Itā cogitātes fra-
tres charissimi nō desperem⁹: q; et si pecca-
tores sumus: magnū medicū habem⁹: ip̄m
medicū audite. Non em̄ veni vocare iustos
sed peccatores ad penitentiā. Utilitas aut
rei gestę hui⁹ hęc ē. Apostolus ip̄e cōmemo-
rat in epistolis suis. Dicit em̄ ad hoc sibi ve-
niā datā peccatorū suorū: vt nemo de se de-
speret q̄ fuerit magnis p̄ctis inuolut⁹: et in
magnis scelerib⁹ irretit⁹: quasi veniā nō sit
accepturus si cōuersus fuerit ad eū q̄ p̄dēs
in cruce p̄ p̄secutorib⁹ orauit dicēs: Pater Luc. 23.
b 4

Ser. XV. XVI. De cathe. S. Petri Ser. I. II

1. Timoth. 1. Ignosce illis qz nesciunt qd faciunt. Factus est ille ex persecutore predicator et doctor gentium. Qui prius inquit sui blasphemus et persecutor et in iuriosus. Elides qz meritum p pena psequit. Gratia enim salui efficimur de peccatis nostris: largiente ipso domino nostro iesu christo: qui uiuit et regnat in secula seculorum Amen.

Item in eodem festo alius sermo: qui habet de uerbis apostoli. ix. et. x.

Item in eodem festo alius sermo qui insertus est i sermone. xvij. in libro quinquaginta homeliarum: littera B et sequentibus.

Item in eodem festo Homelia de eo qd scriptum est in euangelio secundum lucam: Homo quidam erat diues q habebat villicum etc. q habet libro. j. de questionibus euangeliorum. ca. xxxiij. et sequentibus.

De marie virginis purificatione.

In festo purificationis sanctissime virginis marie: Ser. Hodiernus dies etc. q habet inter sermones de tempore. ii.

De cathedra sancti Petri

Ser. XV. In festo cathedre sancti petri: Ser. I

A Institutio solennitatis hodiernae a senioribus nostris cathedre nomen accepit: ideo qz primus apostolorum petrus hodie episcopatus cathedram suscepisse refertur. Recte et ecclesie natalis sedis illi colitur: quam apostolus p ecclesiarum salute suscepit dicente domino: Tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Petrus itaque fundamentum ecclesie dominus nominauit: et ideo digne fundamentum ecclesie colitur: supra quod ecclesiastici edificij altitudo consurgit. Unde conuenienter psalmus q lectus est dicit: Exaltet eum in ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudet eum. Benedictus deus q exaltari in ecclesia hoc precepit: qz dignum est ut fundamentum hoc in ecclesia honoretur p quod ad celum ascendit. Quod natalis et cathedre hodie colitur: sacerdotale honoretur officium. Sibi hoc ecclesie inuicem prestant: quia tanto necesse plus habet ecclesia dignitatem: quanto sacerdotale officium plius honoris. Cum solennitate hac ecclesie merito religiosa observatio introduxerit: miror cur apud quosdam infideles hodie tam perniciolosus error increuerit: ut super tumulos destructorum cibos et uina conferant: quasi egre

se de corporibus anime carnales cibos requirant. Epulas enim et refectiones caro tantum requirit: spiritus autem et anima his non indigent. Parare aliquis suis charis dicit quod ipse deo largitur: quod prestat ventri imputat pietati. Lessate fratres ab hoc gentili infidelitatis errore. Anime enim sancte que in seculo aut per uitam innocentiam pure sunt: aut penitentie satisfactione purgantur: a saluatore nostro recipiuntur: et cum eo esse credende sunt: secundum apostoli dictum: Cupio dissolui et esse cum christo. Anime ergo fratrum paritumque nostrorum minime cibis carnalibus delectantur. Offendi his magis possunt quam delectari: si cum illis in sacris sedibus sint: vos eas in terra esse credat. Lessate et ab his erroribus: et sicut scriptum est: Quae sursum sunt sapite: non quae super terram: ut suppositiones fidei vestre prius repudiantes: dum ea quae deo placita sunt facitis: etiam vos cum christo in eternum esse mereamini. Quod ipse prestare dignetur qui etc.

In eodem festo: Sermo II

A istis fratres charissimi beatissimi petrum in saluatoris passionis suis crucioribus perfecisse: et postea quod negauit dominum fuisse apud dominum meliorem. Fidelior enim factus est postea quod fidem se perdidisse desinuit: atque ideo maiorem gratiam reperit quam amisit. Tanquam bonus enim pastor tuendum gregem accepit: ut quod sibi antea infirmus fuerat: fieret omnibus firmamentum. Et quod ipse interrogatiois temptatione negauerat: ceteros fidei stabilitate confirmaret. Denique p soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur: sicut ait dominus: Tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Petra enim dicitur: eo quod primus nationibus fidei fundameta posuerit: et tanquam saxum immobile totius operis christiani copage molem praebeat. Petra et p deuotionem petri dicitur: et petra p uirtute dominus nuncupatur: sicut ait apostolus: Bibebat autem de spiritali sequente eos petra: petra autem erat christus. Recte consortium meretur nomen quod consortium meretur et opis. In eadem domo enim petri fundamentum ponit: petri plantat: dominus in cremetatur: dominus irriguus subministrat. Petrus et temptationibus suis perficitur: sicut et suis gaudet: piculis suis crescit. Ibi namque in mare dum super undas temerari viator ingreditur: nutat incessu: sed conualecit affectu. Periculosa corporis: sed deuotione non labitur. Abergit pedibus sed christi dextera sustentatur. Sustentabat enim fides: quem unda mergebat: et quem fluctuum procella turbabat: saluatoris dilectio confirmabat. Ambulabat enim in mari

Sermo XVII. De Annunciatione dominica Ser. I

petrus magis dilectione quam pedibus. Non enim videbat ubi pedum vestigium figeret: videbat autem ubi figeret vestigium charitatis. In nauem enim positus considerat dominum: et amore eius ductus descendit in mare. Non cogitat labentes aquas: non fluctu currenda: et dum christum respicit: non respicit elementum: dum credit fide: etiam in undas solidum inuenit vestigium. Factus est fluctibus mare: uentis pelagus turbetur: non tamen turbabat petri semita quae ducit ad dominum. Ambulat igitur super aquas petrus: et sub pedibus eius mollis unda non cedit. Legimus in veteri testamento filios israel per mare rubrum siccis itineribus ambulare: et ad securitatem gradientium ne laberentur unda iter solidatum: quanto hic melius ubi ambulante petro nec mutatur unda nec labitur nec solidatur aqua nec refugit? Abest inquam ubi eadem unda quae fluctuat et sustinetur: ibi idem gurgis qui mergit et famulat. Illic ut portaret per mare populum israel meatum suum natura perdidit: hic dum portat in aquis petrus: cursum suum fluentem non perdidit. Temerarius ergo viator apostolus noui itineris uiam carpit: modo curuati gurgitis mole ascendit: modo sublabentes sinus unde descendit: et inter marinos fluctus ascensus illi itineris descensusque non deest. Sed ubi turbantibus uentis exagitantur: incipit temerare quod credidit: statim ei gurgis subtrahitur: unda subducitur. Ad hoc enim deficiente fide: defecit semita. Tunc exclamans ad dominum iesum saluum se fieri deprecatur. Quae apprehensa manu saluator liberat: et subiungit dicens: Adhuc fidei: quare dubitasti? Hoc est: cur tam modice fidei es: ut qui credendo in mare ambulare ceperas: non id perseuerando transires? Scriptum est enim: Qui perseuerauerit usque in finem: hic saluus erit. Sed dum cunctaris et dubitas: iter quo ingressus fueras perdidisti. Cur inquam tam modice fidei es: ut non ea fide qua venire ceperas peruenires? Intellige ergo: quia in mare credulitas te portabat: perfidia submergebat. Igitur sanctus petrus dum fluctuat: dum mergitur: dum periculatur: sic peruenit ad dominum: ostendens nobis quod non nisi per pericula peruenire ad christum. Abest enim diaboli fluctus sunt in hoc mundo: temptationum multa naufragia: a quibus ita liberi possumus: si clamantibus manum suam saluator extenderit. Nos ergo clamare ad dominum non cessemus: ille auxilium solutus non nega-

bit: iesus dominus noster qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat in secula seculorum Amen.

De Annunciatione dominica

In festo Annunciationis dominice: de eo quod scriptum est in Esaia: Et requiescet super eum spiritus timoris domini etc. Sermo I

A ista nobis fratres de dei timore accepta sunt: et quod sit utile timere deum innumerabiliter diuina eloquia sonuerunt. Ex qua uerissima copia pauca commemorantem: et ad ea quantum per tempus breuitate potuero differenter libenter aduertite. Quis non sapienter se esse letet: aut si nondum est esse desideret? Sed quid dicit scriptura? Initium sapientie timor domini. Quae non regnare delectet? Sed audiamus quid in psalmo spiritus moneat: Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram. Seruite domino in timore: et exultate ei cum tremore. Unde et apostolus dicit: Cum timore et tremore uestram ipsorum salutem operamini. Legimus etiam scriptum. Concupisti sapientiam: serua iusticiam: dominus prebebit illam tibi. Abultos enim reperimus negligentissimos iusticie: et auditissimos sapientie. Hos docet scriptura diuina peruenire non posse ad id quod appetunt: nisi seruando quod negligunt. Serua inquit iusticiam: et prebebit tibi dominus quam concupisti sapientiam. Quis autem potest nisi deum timeat seruare iusticiam? Dicit enim alio loco: Nam qui sine timore est non poterit iustificari. Porro si dominus non prebet sapientiam nisi seruanti iusticiam: qui autem sine timore est non poterit iustificari. Recurrit ad illam sententiam: Initium sapientie timor domini. Esaias etiam propheta cum septem illa nobilissima dona spiritalia commendaret: incipiens a sapientia peruenit ad timorem dei: tanquam de sublimi descendens ad nos: ut nos doceret ascendere. Inde ergo cepit quod uolumus peruenire: et illuc peruenit unde debemus incipere. Requiescet in eo inquit spiritus dei: spiritus sapientie et intellectus: spiritus consilij et fortitudinis: spiritus scientie et pietatis: spiritus timoris domini. Sicut ergo ille non deficiente sed docendo a sapientia usque ad timorem descendit: sic nos non supbiendo sed perficiendo a timore usque ad sapientiam oportet ascendere. Initium enim sapientie

plentie timor dñi. Ipsa est em illa couallis
plorationis: de q psalm^o dicit: Ascensiones
in corde ei^o disposuit in coualle plorationis.
Ps. 83. Per conuallē quippe humilitas significat.
Quis ē aut humilis: nisi timēs deū? Et eo
timore conterens cor in lachrymis cōfessio/
Ps. 50. nis et penitētiē: Quia cor contritū et humi-
liatum deus nō spernit. Sed nō timeat: ne
in coualle remaneat. In ipso em corde cōtri-
to et humiliato qd de^o nō spernit: ascēdēs
p quas i illū assurgerem^o ipse disposuit. Itā
ita psalm^o dicit: Ascēdēs i corde ei^o dispo-
suit in coualle plorationis: in loco quē dispo-
sit. Ubi sūt ascēdēs? In corde inquit.
Sed vnde ascēdēdū est? Utrū a coualle plo-
rationis. Et quo ascēdēdū est? In locum
inquit quē disposuit. Quis iste locus est: ni-
si quietis et pacis? Ibi em illa clara et quē
nunq̄ marcescit sapiētia: Unde ad nos ex-
ercitādos quibusdā doctrine gradib^o descē-
Isa. 11. dit elias a sapientia vsq̄ ad timorē: A lo-
co scz sempiternę pacis vsq̄ ad couallē plo-
rationis: vt nos in cōfessione penitentię do-
lendo: gemēdo: flēdo nō remaneam^o in do-
lore et gemitu et fletu: sed ascēdētes ab ista
conualli in montē spiritalē vbi ciuitas san-
cta hierusalē mater nostra pterna secunda/
Lta est: impurbabili leticia pfruamur. Ergo
ille cū pposuisset sapientiā: lumē scz mētis
indeficiens: adiunxit intellectum: itaq̄ quē-
rentib^o vnde ad sapientiā veniret: respōde-
ret: ab intellectu: vnde ad intellectū a con-
silio: vnde ad cōsiliū a fortitudine: vnde
ad fortitudinē a scientia: vnde ad scientiā
a pietate: vnde ad pietatem a timore. Ergo
Eccl. 1. ad sapientiā a timore: qz initium sapientię
timor dñi. A coualle plorationis vsq̄ ad
Matth. 5. montē pacis. Beati em pauperes spiritu:
quoniā ipsoz est regnū celozum. Ipsi sunt
in coualle humiles: ipsi in timore cor cōtri-
tum et humiliatū sacrificāt deo. Unde ascē-
dūt ad pietatē vt nō resistant volūtati ei^o:
siue in sermonib^o eius vbi non capiunt sen-
sum eius: siue in ordine ipso et gubernatiōe
creature cū pleraq̄ aliter accidunt q̄ priua-
ta hoīs voluntas exposcit. Ibi quippe dicē-
Matth. 26. dū est: Uerū nō qd ego volo: sed qd tu vis
Matth. 5. pater. Beati em māueri: qm ipsi heredita-
te possidebunt terrā. Itā terrā morientium
sed terrā de qua dictū est: Spes mea es tu:
Ps. 141. portio mea in terra viuentiū. Ab ista quip-
pe pietate merebunt scientię gradū: vt no-

uerint nō solū mala pteritoz peccatoz suo-
rū de qb^o in pmo gradu penitentię dolore
fleuerūt: et etiā p̄sentia rē. In christo videt
fuisse diuinitatē. Porro si fides dñm natū
credit in carne: deo nō dubitet esse vtrūq̄
possibile vt et corp^o maioris erat nō refera-
to aditu dom^o int^o possit p̄sentaret: et spō-
sus infans d thalamo suo: hoc est vtero. vir-
ginali illeſa matris virginitatē pcederet.
Illic nāq̄ dei filius humanā sibi dignatus
est coniungere naturā: vt sibi capiti imma-
culato immaculatam cōsociaret ecclesiā:
quā paulus apostolus virginē vocat: nō so-
las in ea cōsiderās corpore virgines: sed in-
corruptas desiderans omniū mentes. De
sponsauit inquit vos vni viro virginem. ca-
stā exhibere christo. Ergo et ecclesia imitās
domini sui matrem: qm corpore nō potuit
mente: tamē et mater et virgo est. Nullo ita-
q̄ modo virginitatem matris suę nascēdo
christus ademūt: qui ecclesiā suā de fornicā-
tione demonum redimēdo virginē fecit.
Ex cui^o incorrupta virginitate pcreate vir-
gines sanctę quę terrenas nuptias cōtem-
nētes esse etiā carne virgines elegistis gau-
dentes celebrare solēniter hodierno die vir-
ginis partum. Ille quippe est natus ex femi-
na: qui non est a masculo satus in femina.
Qui vobis attulit qd amauerit: matri nō
abstulit qd amaris. Qui sanat in vobis qd
extraxistis ex eua: abſit vt vitaret qd dile-
xistis i maria. Illa igit cui^o vestigia sc̄ta se-
ctamini et vt p̄ciperet cū viro nō māſt: et vt
pareret virgo permāſit. Imitamini eā quā
tū potestis: non fecunditate: qz hoc nō po-
testis salua virginitate. Sola vtrūq̄ potu-
it quę omnipotētē peperit: qui et vtrūq̄ pos-
se cōcessit. Solum em vnicum dei filiū: isto
vnicū incorrupto partu fieri oportebat ho-
minis filiū. Nec tamen ideo nō est vobis
aliquid christus: quia vnus est virginis fi-
lius. Itā et vos eū et si filiū edere non potui-
stis in carne: sponſum tñ inuenistis in cor-
de. Et talem sponſum quem redemptorem
sic teneat felicitas vestra: vt pemptorem nō
timeat xginitas vestra. Qui em mris virgi-
nitatē nec corpali abstulit partu: multoma-
gis in vobis eā spiritali seruat amplexu.

In eodem festo: de eo qd scriptū
est in euangelio fm lucam: **Mittus**
est angelus rē. Sermo

Ber. XVIII. De Annūciatione dñica Ber. II

Gr. XVIII. **A**dest nobis dilectissimi: optat^o di-
es beatę ac venerabilis semp virgi-
nis **Marie**: Ideo cum summa exul-
tatione gaudeat terra nostra: itaq̄ virginis
illustrata die solēni. Hęc est em flos campit-
de qua ortum est preciosus lilium conualli-
um: per cuius partum mutat^o natura pro-
platorum: deſet et culpa. Precisum est in ea
illud eue infelicitatis elogium: quo dicit^o:
Eccl. 3. In dolore paries filios tuos: qz ista in leti-
cia dominum peperit. Eua em luxit: ista ex-
ultauit. Eua lachrymas: maria gaudium
in ventre portauit. Quia illa peccatoz: ista
edidit innocentem. Virgo quippe genuit:
quia virgo concepit. Inuiolata peperit: qz
in conceptu libido non fuit. Utrobq̄ mira-
culū: et sine corruptione grauida: et in par-
tu virgo puerpera. Descēdit angelus de ce-
lo missus a patre deo in nostrę redemptionis
exordium: ad beatam salutādo mariā:
Luce. 1. Aue ait gratia plena domin^o tecū. Imple-
ta est q̄ gratia: et eue vacuata est culpa. **Aba-**
ledictio eue: in benedictionē mutatur ma-
rie. Aue inq̄t grā plena: domin^o tecū. Tecū
dñs in corde: tecū in ventre: tecū in vtero:
tecū in auxilio. Gratulare bñ virgo: christ^o
repe celo suo incarnat^o in vtero tuo: ex sinu
patris in vterum dignat^o descēdere matris.
Benedicta tu inquit in mulieribus: quę vi-
ram et viris et mulieribus peperisti. Mater
generis nostri pgnā intulit mūdo: genitrix
domini nostri salutē attulit mūdo. Auctrix
peccati eua: auctrix meriti maria. Eua occi-
dendo obſuit: maria viuificando p̄fuit. **Al-**
la p̄cussit: ista sanauit. Pro inobediētia em
obediētia cōmutat^o: fides p̄ p̄fidia cōpen-
satur. **Leta** igit maria gestat infantem: ex-
ultās amplexat^o filiū: portat a quo porta-
bat^o. Nec fortuitū vt fingūt fabelliani repe-
rit puulū: sed decursis nouē mēſib^o peperit
christum. Pladat nūc organis maria: et in-
ter voloces articulos tympana puerperę cō-
crepent. **Lōcinat** letātes chori: et alternati-
b^o modulis dulcifona carmina misceat. Au-
dite igit quēadmodū tympanistria nostra
Luce. 1. cātauerit. Ait em: **A**gnificat anima mea
dominū. Et exultauit spirit^o me^o: in deo sa-
lutari meo. Quia respexit humilitatē ancil-
le suę: ecce enim ex hoc beatā me dicent om-
nes generationes. Quia fecit mibi magna
qui potens est rē. Lausam igitur inualeſcē-
tis errati: miraculum noui partus euicit: et

eue plāctum marię cantus exclusit. **Veni.**
qz post illius benedicibile angeli p̄ſagium:
dum tacita secum virgo mentis alteratio-
ne conſixit: qualis esset ista salutatio: nun-
cius interim celestis exequitur: **Ne timeas**
maria: inuenisti gratiam apud dñm: **Ece**
cōcipies in vtero et paries filium: et vocabis
nomē ei^o iesum. At illa: **Quomodo** inquit
fiet istud: quoniā virū nō cognosco? **Et an-**
gelus ad eā: Spiritus sanct^o supueniet in te:
et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq̄
qd nascet^o ex te sanctū: vocabit^o filius dei.
Jam audisti quomō fiet hoc: respōde nunc
verbū. **Utam** quid tricas mūdo? Audisti
quō fiet hoc: qz spiritus sanct^o supueniet in
te: vt plem gignas: et virginitatē nō p̄das:
filiū p̄feras: et post partū incorrupta p̄mane-
as. **O** beata maria: seculū omne captiuum
tuū deſcat assensum: te apud deū mundus
suę fidei obſidē fecit. **Noli** morari virgo: nū-
cio festinanter responde verbū et suscipe fi-
liū: da fidem et senti virtutē. **Ece** inquit an-
gel^o reuertit^o nūcius: et virginalē thalamū ingre-
dit^o christ^o. **Efficiē** subito p̄gnās beata dei
genitrix: et cūcta p̄ secula p̄dicat^o felix. **Lōce-**
pit mor^o ad credulitatē verbū: virilis ignara
cōsortij: **Imple** vter^o nullo hūano pollut^o
amplēxu. **Exat** itaq̄ xgo cū concepit: xgo
grauida: virgo cū parit: et virgo post partū.
P̄declara q̄ illa virginitas: et gliosa fecūdi-
tas. **Exultat** maria et matrē seleta mirat^o: et d
spūs sancto se p̄tulisse gaudet: nec qz peperit
inupta terre: sed qz genuit cum exultati-
one mirat^o. **Gaudeamus** ergo et nos fratres
in die annūciatiōis q̄ p̄ angelū hodie facta
est ad aures virginis: quę dum desponsare
tur fabro: celi nupſit architecto. **Promittit**
em ei filius per visitationē sancti spiritus.
Hęc illa audiens gaudet: cupitq̄ effici ma-
ter. **Quid** igitur mirum si sine corruptione
nascitur: qui de sanctificatione cōcipit? **Nō**
enim decebat vt ille qd nobis afferebat salu-
tem: matri p̄ciperet integritatis dignita-
tem. **Itā** qui terra mari celoz non capis:
intra vnus corpusculi membra suscipitur.
Hęc est illa nouitas: hieremię p̄phete vati-
cinio p̄nunciata. **Faciet** inquit dñs nouum
sup terram: semina circūdabit virum. **O** ſe-
mina sup seminas benedicta: quę virū om-
nino nō nouit: et virum suo vtero circumde-
dit. **Circūdat** virū maria angelo fidē dan-

Gen. 3. do: quia Eva perdidit virū serpentī cōsen-
tiendo. Salutat angelus puellam viri salu-
tatiōis ignarā: Terref virgo nouitate ver-
borum. Ad quā angelus vt superius p̄uli-
mus dixit: Ne timeas Maria: inuenisti enī
Luc. 1. gratiam apud dominū. Ne inquit a cōspe-
ctu meo terrear: mater domini mei: ego cō-
ceptionis tūc minister adueni: nō vt virgi-
nitatē amitteres interueni. Ipse me misit
ad te: qui est nasciturus ex te. Lōcipies enī
et paries filium: nō cuiuslibet meriti homi-
nem: sed totius seculi saluatorem. Recole
Esa. 7. Maria in libro esaię pphete virginem quā
pariturā legisti: et gaude atq; exulta: quia tu
esse meruisti. Tu ibi p̄figurata es dgo: Tu
Matt. 1. ecce cōcipies in vtero: nō de viro: sed de spi-
ritu sancto: et grauida eris et incorrupta per-
manebis. Paries quidē filiū: et virginitatē
nō patieris detrimentum. Efficeris graui-
da et eris mater semp intacta. Senties pon-
dera ventris: et pudorem nō pdes castitatē.
Intumescet vbera tua: et intacta manet ge-
nitalia tua. At illa dixit: Ecce ancilla domi-
ni: fiat mihi fm verbum tuū. Felix obedi-
entia: O insignis gratia: quę dū fidē dedit
humiliter: celi in se opificē corpauit. Imple-
Sec. 6. uit in ea dñs: quod dudū p̄dixerat. Obedi-
entia inquit malo q̄ sacrificiū: et sciētia dei
plus q̄ holocausta. Hęc fuit vera obediētia
omniq; sacrificio gratior: hęc volūtas cūcti
hostijs acceptior: hinc p̄meruit gloriā: quā
Luc. 1. ipsa postmodū hausit. Ecce ait: Ex hoc bea-
tam me dicent omnes generationes. O be-
ata maria: quis tibi digne valeat iura gra-
tiarū ac laudū p̄conia rependere: quę singu-
lari tuo assensu mundo succurristi perditō:
Quas tibi laudes fragilitas humani gene-
ris p̄soluat: quę solo tuo commertio recupe-
randi aditū inuenit: Accipe itaq; quascūq;
exiles: quascūq; meritis tuis impares gra-
tiarū actiones: et cū susceperis vota: culpās
nras orado excusa. Admitte nras p̄ces itra
sacrarū exauditiōis: et reporta nobis anti-
dotū recōciliatiōis. Sit p te excusabile qđ
p te ingerim: fiat impetrabile qđ fida mēte
poscimus. Accipe qđ offerim: redona qđ
rogam: excusa qđ timem: quia tu es spes
vnica peccatorū: p te speram veniam deli-
ctorū: et in te beatissima: nostrorū est expe-
ctatio p̄miorū. Sctā Maria succurre mise-
ris: iuuā pusillanimes: refoue debiles: Ora
p̄ populo: interueni p̄ clero: intercede p̄ de

uoto femineo seru. Sentiant oēs tuū iuua-
men: quicūq; celebrant tuā cōmemoratio-
nē. Assiste parata votis poscentiū: et repen-
de omnibus optatū effectum. Sint tibi stu-
dia assidue orare p̄ populo dei: quę merui-
sti benedicta redēptorem ferre mundi: qđ vi-
uit et regnat in secula seculorū.

In eodem festo: Sermo

Sermo X
A

Corruptū peccatis originalibus et
actualib: mundū mūdi cōditor se-
creto et mirabili p̄silio p̄ mysterium
verbi incarnati eiusdē mūdi lapsum voluit
repare: qđ eo verbo quo potuit de nihilo cū-
cta creare: potuit quę p̄dita fuerāt reforma-
re. Ipse nāq; dixit et facta sunt: ipse manda-
uit et creata sunt. Hęc eius potētia nō credi-
m⁹ iminorata: non credim⁹ imutata: apud
quē nō est transmutatio nec vicissitudinis
obumbratio: quo min⁹ esset potēs et sapiēs
in reformādo: qđ fuerat i plasmando. Om-
nipotentis quippe siguli man⁹: cui⁹ vniuer-
se vię misericordia et vitas qđ lutū d terra le-
uatū rōnalis naturę dignitate sublimauit:
sic voluit ruinā vasis fragilis reforma-
re vt nec peccatū hominis dimitteret impu-
nitū qđ iustus est: nec insanabile qđ miseri-
coris est. Si tñ iustus esset: cui⁹ sapia attin-
git a fine vsq; ad finē fortiter et disponit oīa
suauit: potuit sua fortitudine aduersus sedu-
ctōrē generi hūani p̄cedere: et ouē p̄ditā ad
gregē reducere suo dñio restituere. S; h mō
videt eminentiā tantū suę virtutis ostēdis-
se: non medicinale misericordiā impendisse
redemptis: nec appareret quanta charitate
creator creaturā diligebat: a qua se diligen-
dū esse multiplici beneficio expetebat: qua
ten⁹ miser homo p̄cedente gratia obtineret
etiā p meritū: qđ ei male merito rependeba-
tur indebitū. Qđ ergo dei sapientia potuit
facere sapienter et fortiter: voluit facere sua-
uiter: vniens sibi infirmitatē carnis nostrę
quā primo in se sanaret: et p̄ hęc quasi medi-
cinale confectionē generi humano sanitatē
restitueret: nō qđ nō potuerit aliter fieri quā
tū ad pitā et potētia medici: sed quia nō po-
tuit cōmodius antidotū p̄curari quātū ad
cōplexionē egroti. Quod enī infirmū ē dei
fortius est hominibus: et quod stultū est dei
sapienti⁹ est hominibus. Hęc causa nobis
specialis esse videt cū dei fili⁹ hominē indu-
ere voluerit et inter hoīes cōuersari: vt mor-

Sermo XIX. De Annūciatione dñica Ser. III

talitatem quā a nobis accepit moriendo su-
peraret: et naturā nostrā sup̄ primę originis
dignitatē reparatā secum ad immortalita-
tē reuocaret: vt eo sequeretur humilitas gre-
gis: quo p̄cessit celsitudo pastoris. Sic radi-
us solis humorem quē ad se trahit exiccāt:
ipse tamen virtutem suę caloris et splendo-
ris nec minorat nec immutat. Sic ignis ma-
teriā quā assumit in se cōuertit: naturam ve-
ro suam ideo nec mutat nec minuit. Abulto
Deut. 4. fortius ille ignis de quo dicit: Deus noster
ignis cōsumens est: mortalitatē nostram in
se assumpsit: et inde gratia sanitatis totum
corpus resumpsit. Admirabile et incompatibile
genus medicinę: ppter quā medic⁹ voluit
egrotare: et egrotos quib⁹ salutis remediū
p̄curabat: sua decreuit infirmitate sanare.
In h apparet qđ incompatibili charitate nos
dilexit: qđ in eo qđ desertores suos q̄stuit:
semen abrahę apprehendit: errantes reduxit:
saucios curauit: nihil sibi addidit: Non est
inde fact⁹ altior: nō ē fact⁹ inde beator. To-
ta hęc dispensatio nostrę vtilitati cōsuluit:
nostrę salutis militauit: diuine potētis nil cō-
tulit. Hā et cū essem⁹ vasa cōtumelię: omni-
potētis siguli manū effugere nō potuim⁹:
vtebat vasis ire put volebat ad manifesta-
tionē suę glorię. Sic enī dictū est pharaoni:
Exo. 9. In h ipm excitauit te vt ostēdā in te virtutē
meā: et annunciet nomē meū in vniuersa ter-
ra. Nonne et demones cū a dño eijcerent de
corporibus obsessis dñm glorificabāt quā-
Matt. 8. do dicebant: Quid nobis et tibi iesu fili dei
viui? Quid venisti ante temp⁹ torq̄re nos?
Constat ergo ex his et hmoi alijs: qđ diuina
virtus nostra reparatiōe nō eguit: sed th ea
bonitate qua nos cōdidit: eadem nos refor-
mare voluit: et ad hoc medicamē nūq; forte
posuit: sed qđ lenius complexiōi egrotantis
cōpetere perspexit apposuit. Solent quippe
medicinę periti egrotantes quas curadas
suscipiūt aliquādo curare p cōtraria: aliquā-
do p similia. Hoc fecit dñs noster iesus chri-
stus: sua pauprate nos ditās: sua humilita-
te nos subleuās: sua infirmitate nos sanās:
sua morte nos viuificās. Sic ratione medi-
cinę sicca humidis: humida siccis: calida fri-
gidis opponunt: et min⁹ fortia cōtraria a for-
tioribus cōtrarijs supueniētibus superant.
Simili rōne: similia similibus apponunt: cū
fm quātitatē vulnerū vel tumorū mēsurā
tur longitudo vel latitudo epitematū. Sic

scorpionum carnes oleo coctę p̄cussionibus
medentur scorpionum: sic tiriaca de serpen-
tis carne cōfecta: moribus serpētinis occur-
rit: et potiones veneno infectas in potu sū-
pta expellit. Ad hanc similitudinem medi-
cus noster mortē carnis nostrę de serpente
veniente: carnis suę morte sanauit: et ad im-
mortalitatis suę speciē in tpe restitutiōis cō-
plendā reformauit. Ubi diligentius atten-
dendū est: qđ mors qđ p lignū venit: p lignū
superata est. Et ipsa ligni forma longitudi-
ni et latitudini et altitudini hūani corpis cō-
figurata est: quorum sicut totū corpus mo-
tum est vt manus ad veritū extendere: ita
corpus p omnia membra sua in cruce disten-
dere: et totū qđ reatu paterni delicti contra-
ctū fuerat: hoc emplastrū malaxatione cōso-
lidare. Sed huic medicamēto p similia cō-
posito: admixtū est et medicamentū factū p
oppositū. Hā hic sanauit obediētia: quod
ibi corruerat iobediētia. Et qđ ibi cōtrami-
nauit gulę oblectamentū: hic reformat cru-
cis tormentū. Continet in hac crucis figura
altius sacramentū: qđ quāto est alti⁹: tanto
attēdendū diligentius. Intelligit nāq; in la-
titudine crucis dilectio p̄mi: quę nō tantū
vsq; ad amicos sed etiam extendēda est vsq;
ad diligēdos inimicos. Intelligit quoq;
in eiusdem longitudine: longa et p̄seuerans
labor et p̄secutionū sustinentia: quā patie-
ter ferre debet ad patriā suspirās nostra pe-
grinatio: tam p dilectiōe p̄miorū qđ pro
exhibitiōe omniū bonorū operū. Figuraf
simili ratiōe in altitudine ei⁹ eminentia spei
penetrans vsq; ad interiora velaminis: vbi
visiōe pacis p̄uenit qđ hic a ciuib⁹ babilonic
multipliciter exercēt donec in libertatē gl̄ie
filiorū dei a seruitute corruptiōis hui⁹ liberē-
tur. Significauit hęc charitatis latitudinē
dñs iesus i cruce caput ad oriētē erigēs: pe-
des ad occidētē submittēs: man⁹ ad aqlo-
nē et austrū extendens: vt adimpleret qđ d
se ante passionē suā p̄dixerat: Eū exalat⁹ su
ero a terra: id est cū crucifixus fuero: oīa tra-
hā ad meipm: id est vocabo ad me totū mū-
dum. Hoc sacramēto crucis sanct⁹ heliscus
sumamitis filiū os ori: manus suas manib⁹
eius applicans orando suscitauit: et viuū ma-
tri restituit. Eiusdē virtute sacramēti moy-
ses in deserto bis silicē virga percussit: et sitie-
ti populo aquam de petra produxit. Vna
quippe percussio: duū lignorū figurate intel-

ligit in cruce facta cōpactio. Bis ergo petra percussit: cū christus de quo dicit apłus: Petra aut erat christus: in duobus lignis crucis extensus lancea perforat. De hac petra aqua profudit: cū sanguis redemptionis et aqua baptismatis: quibus in nouū hominē transformamur de latere christi manauit.

¶ Preterea inter has crucis dimēsiōes sollert attendenda est crucis profunditas: quia profundū est mysteriū crucis: in quo multorū quod sapientes dicebant ingenia defecerūt: quod hoc ausi sunt reprehendere: quod nō potuerūt humana ratione comprehendere: videlicet cur verbū deo patri cōternū oīa continēs: oīa implens in assumpto homine totū se cōcludit: et tamē totū mūdū regere: cōplere et cōtinere non desierit: nō satis considerantes quod valet in minori: multo magis posse valere in maiori: cū vox vna et tota de ore loquētis p deat: et tota ad multorū hominū aures pueniat. Qui de hac questione strupulosius discipulant: et tanquā clauso ostio ad parietē palpat: audiant primū dicentem apłm: **¶** Homo tu quis es qui respondeas deo? Demū intescant et cū pietate pulsant vt aperiatur eis: et iustū fuisse cōditōrē in cōdēnando: et misericordē in redimēdo credāt: nec potuissent sanari sine misericordia: quod iuste cōdemnauerat omnipotentis iusticia. hinc consequēter aduertant cur vsq; ad captiuari hominū paupertatē et crucis ignominia se humiliauerit diuina omnipotētia: quē in paradiso reū hoīem cōdemnauerat iusta sentētia. Cum enī de ppetrata a dño argueret in obedientia: nō se humiliter vt culpa exigebat accusauit: sed auctore supbe accusauit dicens: **¶** Mulier quā dedisti mihi: dedit mihi fructū et comedi. Hec dicendo se putauit excusatū: et creatorē mulieris cōditōrē ad peccatū virū traxerat inculpatū. Qui si humili se accusasset: et in auctore suū culpā nō retorquisset: a paradiso nō exulasset. Erat autē cōtra diuinā iusticiā si reū impenitentem in pūstinū gradū restitueret: et nō vsq; ad dignū penitētiē fructū qua veller rōne cōpelleret. Diuina itaq; sentētia morti est iudicatus: et cū tota posteritate quod de lūbis ei erat pcessura: eiectus est d paradiso et erumno so cōdēnatus exilio. Et quia sine penitētia in statum suū redire nō poterat: monēdus et admonēdus erat ad penitētiā: vt reformaret voluntaria et subiecta humilitas quod corru

perat male erecta iniquitas. Nō est cōueniens erat: vt inuit⁹ traheret ad penitētiā quod spontane⁹ corruerat in penā: ne itidē ingratu existeret suę reformationi sicut ingratu extiterat primę cōditioni. Prouisum ē igit tale medicamētū quale cōueniebat egroto: quod duritiā tumoris sic emolliret vt molle factus sponte mortiferū virus effunderet: dicente psalmista: Effundite coram illo corda vestra: id est p pessione eijcite de pscientiis vestris oīa immūda. **¶** Quādiu tardauit facere mūdus: tādū remāsit imūdus. Et hoc fieret misit medicus noster pcones et testes suos ante se legislatores et pphetas: quod corda auditorū ad penitētiā ppararet et ei in tpe gratię testimoniū pberet. Venit ipse medicus in tpe plenitudinis publicę: p dicitur causam aduentus sui: fact⁹ doctor medicę dicens: Penitētiā agite: appropinquabit enī regnū celorū. Et itē: Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit: hoc p siliū medicę acceperūt multi. Contēptorib⁹ placuit adhuc magis sibilus serpentis perimētis: quod persuasio medici redimentis. Filius adoptionis audiuit: et obaudiuit voci promittentis quod in paradiso non obedierat pcepto mortē cōminantis. Expleta dispensatiōe doctrię suę: et cecitate in israel ex pte p durate: tādē exhibuit se medicū et fecit de seipso medicamētū. Exhibuit se sacerdotē: et fecit seipm sacrificiū: vt cōpleret ad quod venerat: et pbarer quāta dilectione dilexerat eos p quibus corpus suū in ara crucis offerebat. Unde et in euāgelio suo ante p dixerat: **¶** Maiorem charitatē nemo habet: quod vt animā suā ponat quod p amicis suis. Hinc est quod apłs dicit: Cōmendat charitatē suā deus in nobis: quia cū inimici essemus reconciliauit nos sibi per mortē filiū sui. Et quia naturale est vt homines diligentes se diligāt: hac humilitate et charitate humiliata est et liqfacta duricia mundi: vt agnosceret beneficiū suę reparationis: quē nō agnouerat excellentiā suę pditionis. Unde psalmista: **¶** Homo cū in honore esset nō intellexit: cōparatus iumentis insipientibus: et similis factus ē illis. Postquā vero ad se reuersus est: et per dilectionē redimentis: et eruditiōē admonentis cognouit quāta corruisset glia: et in quāta versaret miseria: expertus est quod magna indigeret misericordia: et impletū est quod dicit psalmista: **¶** Multiplicate sūt infirmitates

Sermo XX. De S. Johāne baptista Ser. I

eorū: postea accelerauerunt. Predicata est enim virt⁹ crucis p vniuersum mūdū: quod p trib⁹ suis p quattuor mūdū ptes est extensa: et totū mūdū sua malaxatione cōplexata. Nec iam potuit mundus ex toto esse ingratus: qui tanta fuerat charitate sanatus. Crucifix⁹ noster a morte surrexit et celos ascendit: crucē nob in memoriā suę passiōis reliquit: crucē reliquit ad sanitatē. Hoc signū p siliū est amicis: obstaculū ē inimicis. Hui⁹ crucis mysterio rudes cathēzizant: eodē mysterio fons regeneratiōis cōsecrat: eiusdē crucis si gno p man⁹ ipositionē baptizati dona gratiā accipiūt: cū eiusdē crucis caractere basilicę dedicāt: altaria cōsecrat: altar sacramēta cū interpositiōe dñicorū verborū cōficiūt: Sacerdotes et lenitē p hoc idem ad sacros ordines pmouent. Et vniuersalit oīa ecclesiastica sacramenta: in hui⁹ virtute pficiūtur.

¶ Qui hoc mare magnū et spaciosum in quo sunt reptilia quorū non est numerus: absq; naufragio trāsire desiderat: crucē sequatur: crucē teneat: et eā nō deserat donec ad optatū salutis portū pueniat. Hoc cursum nrm dirigit: hoc ad agonē nos instruit: hoc i luctamine adiuuat: hoc ad victoriā puebit: hoc ad coronā puebit: hoc maleficia destruit: et oīa demonū machinamēta ad nihilum redigit. Et quod faciebat in terris corporis christi p sēntia: hoc facit cum fideli inuocatione nois christi victoriosę crucis insignita memoria. Lōgū est p singula virtutē crucis exponere: Qui vero in angaria christi crucē portat: poterit plura de eius virtute experimēto cognoscere: quod possit fmo retexere vel humana cogitatio cōphendere.

¶ In eodē festo: Sermo: Vos in quā cōuenio o iudei et c. quod insert⁹ est in sermone quarto de tepore inter. 2. et. R.

¶ In eodē festo: Sermo: Legimus et fideliter retinem⁹ et c. quod habetur inter sermones de tepore. ix.

De sanctis quorū festa inter pascha et pentecosten occurrunt.

De sanctis Philippo et iacobo.

In festo sanctorū Philippi et iacobī apostolorū: Homelia de eo quod scriptū ē in Johāne: Nō turbetur cor vestrū neq; formidet et c. in-

cipiēs. Erigēda et c. quod supra est ex expositione doctoris Ibidē. Et ex sermonibus de Verbis dñi. liij. et sequentibus. Et ex libro Quinquaginta homeliarum. xxiij.

De inuentione sanctę crucis.

In festo inuentiōis sanctę Crucis: Homelia de eo quod scriptum est in euangelio in Johāne: Erat homo ex phariseis et c. incipiēs: Nicon demus ex his erat et c. quę sumpta est ex expositione doctoris Ibidē. Et ex sermonib⁹ de Verbis apostoli. xiiij. Et ex libro Quinquaginta homeliarū. iij.

De ceteris sanctis quorū festa eodē tempore occurrūt: Homelia de eo quod scriptum est in euangelio in iohanne: Ego sum vitis vera et c. incipiēs: Iste loc⁹ euāgelicus et c. quod supra est ex expositione doctoris Ibidē. Et ex sermonibus de Verbis domini. lix.

De sancto Johanne baptista.

In vigilia sancti Johānis baptiste: Homelia de eo quod scriptum est in euāgelio in Luca: Fuit in diebus herodis regis indec et c. quę habetur in libro Quinquaginta homeliarū. xliij.

In festo Natiuitatis sancti Johannis baptiste: Sermo. XX.

Est illū sacrosanctū dñi natalis di-

p em: nulli⁹ hoīm natiuitatē legim⁹

celebrari: nisi soli⁹ beati iohānis baptiste.

In alijs scis et electi dei nouim⁹ illū

diē colit: quod illos post psumationē laborū et

deuictū triūphatūq; mūdū i ppetuas eter

nitates p sēns hec vita parturit. In alijs cō

sūmata vltimi diei merita celebrant: in hoc

etiā prima dies et ipsa etiam hoīs initia p se

crant: pro hac absq; dubio causa: quia p hunc

dñm aduētū suū: ne subito hoīs insperatū

nō agnosceret voluit esse testatū. Johānes

autē figura fuit veteris testamēti: et in se for

mā p sūlit legi: Et ideo iohānes p nūcianit

saluatorē: sicut lex grām pcurrit. Quod autē

nōdū nat⁹ de secreto materni vteri. p pbe

tauit: et expers lucis iam testis est veritatis: h
est intelligendum: quod latens sub velamine et
carne littere: et redemptor mundi spiritus predica
uit: et nobis dominum nostrum de quodam legis vte
ro proclamauit. Ergo quod iudei errauerunt a ve
tre: id est a lege quam christo grauida erat: Er
rauerunt a vetre locuti sunt falsa: id est venit in
Job. 1. testimonium: ut testimonium prohiberet de lumi
ne. Quod autem iohannes in carcere constitutus
Wanb. 11. ad christum discipulos suos ordinat: lex ad
euangelia transmittit. Quae lex iuxta typum io
hannis quasi ignorantie clausa carcere iob
scuro et in occulto lacebat: et iudaica cecitate
sensus intra istam tenebat inclusus. De hoc
Job. 5. beatus euangelista proloquitur. Ille erat lucerna
ardens: id est spiritus sancti igne succensus: ut mi
do ignorantie nocte posset lumen salutis
ostenderet: et quasi inter densissimas delictor
um tenebras splendidissimum iusticie solē: lu
cis sui radio demonstraret: et de seipso dicens:
Wanb. 3. Ego vox clamantis in deserto. Videamus
in quo deserto: id est in gentiliū populo. Cla
ma enim timore dei pectora: et spiritus sancto carē
tia: deserto squalentis heremi comparant.
Desertum enim erat huiusmodi ab omni cultura
fidei et timoris dei: et peccatorum spinis obli
tus squalabat tanquam ager incultus: et nullus pe
nitentis bonorum operum fecunditate attulerat:
nullum imbrem gratie spiritualis acceperat.
Adhuc beatus iohannes quod est prophetica atque
apostolica predicatione annuncians peniten
tiam: quasi rudem campum perscinderet: secunda
ret et excoleret: diuini verbi seminibus imple
ret: et ad maturam frugem: id est ad regenerationem
et gratiam prepararet. Jam illud quantae glorie
Luc. 1. est: quod zacharias sacerdoti seni et helisabet
sterili a gabriele: id est ab illo angelo promit
titur a quo marie natiuitas domini nuntiatur: et quasi
ex aliquo similis domini promittitur filius sterilis an
te filium virginis: nescio quod maius miraculum
ipsa natiuitate declarans. Insuperata plebe po
steritas muneratur: quod nouo partu erat mune
randa et vitanda virginitas. Premittitur ante
iesum christum iohannes: quasi testamentum ve
tus ante nouum: ut dies diei cructet verbum: et
sacramentorum obscura profunditas euidentio
ribus nouae doctrine mysterijs reueletur. Pre
mittitur et lucerna ante solē: seruus ante dominum
amicus ante sponsum: proco ante iudicem: vox
ante verbum: Et id de se dicit: Ego vox cla
mantis in deserto. Quid est quod beatus iohan
nes vocem se esse dixit: id est quia verbi annun

ciator et predicator erat. Hic iam sollicite redra
m: quod inter verbum sit et vox. Scripturae sancte
verbum esse diffinitum: quod intra amini silentium me
te concipimus. Verbum esse diffinitum ipsam co
gitationem quae adhuc intra conscientie secreta
retinetur: vocem vero per quam verbum profertur in me
diū. Vox sonus est iudex cogitationis: ver
bum vero ipsa cogitatio. Sicut enim quod verbum
corde concipimus necessaria est vox quasi quod
dam vehiculum verbi: et qualibet verbum ipsum per
oris sonum ad alium transferamus: tamen illud
integrum etiam intra nos: id est clausum a lo
quente transferretur: ut tamen in sua sede teneatur. Ita
et omnipotens pater innotescere nobis volens
sapientiam et verbum illud quod in principio erat
Job. 1. deus apud deum: sicut ipse testatur. Eructauit
Job. 44. cor meum verbum bonum: beatum iohannem quasi
vocem per quam ad nos verbum suum profertur assu
psit. Quod quidem verbum de illa sede ita ad
nos descendit: ut in sinu: id est in profundo pa
terni pectoris permaneret: terrena visitans: et
caelestia non relinquens. Hanc itaque gloriam
beatus iohannes baptista non de longinquo si
cut reliquos prophetas: sed vicinam et proximam an
tecessit. Illi aduentum regis ante multa tem
pora predicauerunt: alij dixerunt quandoque veteru
rus est: alij ecce cito venit: iste autem quem ve
turum praedixit: digito ostendit: et prophetiam suam
per ipsum quem annuntiabat assistentem compleuit.
Adhuc itaque in utero matris suae spiritus san
cto est repletus: et sua ipsius natiuitate prophe
tando prouenit. Ad similitudinem domini sanctifi
catus antequam natus: intra viscera exultans: et
saluatoris aduentum materno ore praestans.
Clare lucerna ardens in quo tam singularis
gratia diuinae dignationis effulsit: ut iam
quod affore redemptoris sanctae genitricis voce
narraret: et per eam velut per quamdam veritatis lu
cernam: nondum in luce platus ostenderet. Hic est
ille qui noui et veteris testamenti idoneus me
diator: et gloriosus agni dignus ostensor: qui
dominum suum et annuntiare vno tempore meruit et vi
dere: vna eademque suae natiuitatis et patris et no
ua incipiens et vetera concludens. De persona
huius euangelista testatur. A diebus iohannis re
Wanb. 11. gnus celorum vim patitur. Nouimus quod familiaris
mens humana in diuersis huiusmodi illecebris et
concupiscentiis deuicta fugit laboris: experit
voluptatem: et vix adducit ut consuetudinem a se
vite poris excludat: sed cum experit cogitare vl
timi diei necessitatem: ac futuri iudicii pondus:
incitata et stimulata vel spe promissionis vel timore

re supplicij: voluntarium bellum indicit passio
nibus: et vim facit pristinis suis desiderijs: et
violenter se vincere ipse contendit. Non enim si
ne violentia fieri potest: ut de abundantia
et delictijs ad famem et sitim: ad abstinentiam et
crucem transeat: ut somno peritiam et ocio amica
carnem contritione vigilijsque concias. Non in
quam sine violentia fieri potest: ut vnusquisque ira
cuiusdam patientia: superbia humilitate comuteret:
amore paupertatis diuitiarum ac sufficientie af
luentiam superet: vinolentia sobrietate: luxu
ria castitate condemnent: et homo subito in vi
ram transformetur perfectus: et quodammodo alter
reddat ex altero: ac sic a talibus per violentiam re
gnus caelestis diripitur. Duo autem sunt abstinentie
et crucis genera: vnus corporalis: aliud spiritualis.
Vnus a potu atque epulis temperare appeti
tum gulae: a delectationibus: et mollissimis sua
uitatibus coercere: ab his quae per tactum et gustum
visusque decipiunt sensum viriliter reuocare: ac vi
olenter abstrahere. Alterum abstinentie: et crucis
genus est preciosius atque sublimius: morum ani
mi regere: et perturbationes illius modestie tra
quillitate placare: ire ac superbie impetus qui
si fera bestia refrenare: litigare quotidie co
tra vitia sua: increpare se quadam censura au
steritatis et virtutis: et rixam quodammodo cum
homine interiore conserere. Preciosa in conspectu
dei et gloriosa crux: cogitationes malas in
potestate redigere: voluntates proprias ab
negare: easque interiore examinatione discu
tere: et regere imperio subiugare. A sermo
ne atque opere quo anima leditur tanquam a cibis
noxij abstinere: et sensum ab his quae peria sunt
spirituali temperantia sobrius custodire. Hec quod
facit: prout passiois muro: violenter ad ce
lorum regna conscendit. Cum itaque sibi factu
ra est anima: ut palmam laborum quam sibi sub
trahi multis inimicis aduersantibus sentit: vi
ribus contendat eripere. Necesse est cum summo
labore ex hoc mundo rapere palmam salutis: et
quasi excubantibus et circumiectis hostibus ob
sessos paucis intentione fructus decerpere: et
quidam a thesauro vite velut de medio abre
ptum seculi huius incendio reportare. Est et ali
ud direptionis genus: quod alijs promissa et obla
ta diripimus. Saluator ad hoc vel maxime
suscepta incarnatione descendit: ut iudeo
rum populum iustificaret: sicut ipse in euangelio
loquitur: Non sum inquit missus nisi ad oues
quae perierunt domus israel. Sed et discipuli
ita incredulam synagogam plebem coarguebant:

Vobis inquit prius oportuerat verbum
dei loqui: sed quod vos indignos iudicatis eter
ne vite: ecce conuertimur ad gentes. Ergo cum
iudei munera sibi parata respicerent: publi
cani et peccatores ex gentibus crediderunt: ac sic
rapit ecclesia synagoga regnum. Regnum enim
nostrum christus est. Rapimus itaque eum: cum a iu
deis occiditur: sepelitur a nobis. Rapimus itaque
eum illis dormientibus: sicut ipse in euangelio prae
tur. Dicite inquit quod discipuli eius nocte ve
nerunt: et furati sunt eum nobis dormientibus.
Surgat ergo qui dormit: ne forte christum per
negligentiam resolutum amittat: dum mens ei
in infidelitate et in corpore dormitat. Rapimus
itaque regnum celorum: dum negamus a domesticis:
et a gentibus adoramus. Rapimus cum alijs ad salutem
mittitur ab alijs iuenitur. Cum enim sui eum recusant:
suscipiunt alieni. Insecrantur proprii: concipitur
tur inimici. Quando hereditatem cuius respu
it: peregrinus inuadit: filius repudiat: ser
uus recognoscit. Adhuc et alio ordine: regnum
celorum vim patitur: quando illud homines acqui
runt quod angeli perdidit: quando illuc adop
tati humiles ascendunt: vnde superbi incole ce
derunt. Ergo cum inter tantos inuidos: in
ter tantos latrones et inuisibiles insidato
res viuamus: quibus tandem viribus celorum regna ca
piemus? Quis inquam nisi obediendo doctori
bus: et virtutibus et iniusticijs ex cupiditate nascen
tibus resistendo: desedendo peccata et ea ieiunijs
atque elemosynis redimendo?

In eodem festo: Sermo II Ser. XXI.

Atque sancti iohannis fratres charissimi
nisi hodie celebramus: quod nulli vnquam
sanctorum legimus fuisse concessum.
Soli enim domini et beati iohannis dies natiui
tatis in vniuerso mundo celebratur et colitur. Il
lum enim sterilis peperit: illam virgo concepit. In
helisabet sterilitas vincitur: in beata maria
conceptionis consuetudo mutat. Helisabet
virum cognoscendo filium genuit: maria ange
lo credidit et peperit. Hominem concepit helisa
bet: hominem et maria. Sed helisabet solum
hominem: maria deum et hominem. Quid sibi
vult iohannes? Unde interposuit? vnde per
missus? Adhuc igitur iohannes: cuius magni
tudini etiam saluator testimonium prebet di
cens: Non surrexit inter natos mulierum maior
iohane baptista. Praecellit ceteros: eminent
vniuersis. Antecellit prophetas: supergreditur
patriarchas: et quisque de muliere natus est

Ber. XXII. De S. Johanne baptista Ber. II

*Int natus mulieru
maior qd et chris*

Inferior est iohanne. Dicit fortasse aliquis. Si inter natos mulieru iohannes maior est: maior est saluatore. Absit. Iohannes enim natus mulieris: christus autem virginis natus est. Ille corruptibilis vteri sinibus effusus est: iste impollute virginis flore pgenit. Ideo autem cum iohannis natiuitate dñi generatio de putat: ne dñs extra veritatē videat cōditio nis humane si cōparet hominib. Iohannes pmissus est ante deū. Tanta in illo excellentia erat: tanta gratia vt ipse putatus sit christus. Quid igitur dixit de christo? Nos oēs de plenitudine ei⁹ accepim⁹. Quid igitur nos? Omnes pphete: patriarche: apostoli quot quot sancti: et ante incarnationē pmissi: vel ab incarnato missi: omnes nos de plenitudine ei⁹ accepim⁹. Nos vasa sum⁹: ille fons est. Si ergo intelligim⁹ mysterium fratres mei: iohannes homo est: christus deus est. Humilis homo vt exaltet de⁹: scdm illud **Iob. 3.** qd d domino ipse iohannes dixit: Illū oportet crescere: me autē minui. Et humiliaret homo: hodie natus est iohannes: quo incipit decretere dies. Et exaltet deus eo die natus est christus: quo incipit crescere dies. Abagñ sacramentū fratres charissimi. Ideo celebramus natalem iohannis sicut et christi: qz et ipsa natiuitas plena ē mysterio. Quo mysterio nisi humilitatis nre: sicut natiuitas christi plena est mysterio altitudinis nostre? Ergo in hōie minuiamur vt in deo crescā. In nobis humiliemur: vt in illo exaltemur. Humilis hūana psumptio: vt crescat diuina misericordia. Mā huius rei sacramentū etiā in passionibus amboz impletū est. Et minuat homo: caput iohannis abscidit: vt exaltet de⁹: christus i ligno suspendit. Quare autem beatū iohannē dñs et saluator noster lucernā esse dixerit: et quare eū mitti ante se voluerit: breuiter si lubetis charitatis vestre aurib⁹ intimabo. Premissus est enim velut vox ante verbum: lucerna ante solem: pco ante iudicem: seruus ante dominū: amicus ante sponsum. Et quia vnuersum mundū peccatorū tenebrę et nox infidelitatis opprēsserāt: et solē iusticię aspiceret nō valebant: beat⁹ iohannes quasi lucerna pmissus: vt cordis oculi qui lipitudi ne iniquitatis opprēssi fuerāt: magnū et verū lumen viderenō poterant: ad lumen lucernę pmissū quasi tenuem splendorē videre cōsuescerent: vt paulatim peccatorum nubilo

remoto: et infidelitatis humore digesto: adueniente christo ab illo celesti lumine letificari possent potius qz reorqueri. Sicut enim lipientes oculos ad videndū puocas: si exigū splendorē lucernę ostenderis: et amplius crucias si lūmē magnū ingesseris: ita domin⁹ et saluator noster qui est lumen verū: nisi prius beatū iohannē velut lucernā pmitteret: claritatē ei⁹ totus mundus suscipere non posset. Loquar iohannes et dicar: Ego vox clamantis in deserto. Vox erat: qz verbi dei spiritū replebat. Sicut sermo vocis quodammodo ministerio ac vehiculo ad audientē a loquente trāsmittit: ita iohannes christū sonās verbi erat minister et portitor. Sicut inquit iohannes typū i se legis qz christū longe p signa et indicia monstrabat ostēdit: et ideo misit ad christū duos de discipulis suis. Isti duo discipuli a iohanne ad christū missi: forte duo populi sunt: quorū vnus ex iudeis credidit: alter ex gentib⁹. Iohannes dirigit ad christum: lex mittit ad gratiā: et per euāgeliū fidē veterē desiderat astringi veritatē. Nos ergo fratres dilectissimi vt tam sanctā festiuitatē nō solū corporali s; etiā spiritali cū gaudio celebrare possimus: scdm vires nostras ad dādas elemosinas et ad tenēdā cū omnib⁹ pacē nostros animos pparem⁹: et ab omni scurrilitate vel turpiloquio nō solū nosmetipsos: sed et omnē familiā nostrā: et vnuerfos ad nos ptinētes p amore dei et zelo sanctę disciplinę prohibere totis virib⁹ laborem⁹: nec pmittam⁹ solennitatē sanctā cātica luxuriosa pferēdo polluerē. Tūc enim p nobis sanct⁹ iohannes quicqd petierim⁹ poterit obtinere: si nos festiuitatē suā pacificos: sobrios: castos: absqz vilo turpiloquio cognouerit celebrare. Hęc ergo fratres charissimi p paterna sollicitudine suggero: nā deo ppitio ita de vřa deuotiōe cōfido: qz nō solū vosipsos s; etiā oēs q ad vos ptinēt cū omni honestate castos sobriosqz conseruetis. Unde deo grās agens supplico: vt q vobis dedit ea q scā sunt fideliter incipere: pcedat vobis felicē p seueratiā custodire: q cū patre et spiritu sancto viuūt et regnat.

In eodem festo: Sermo III Ser. XXII
Tūc de terra eligere q nouerūt: vbi diuitē senserūt venā: ibi quicqd arēt est: quicqd laboris impendunt. Et

Ber. XXIII. De S. Johanne baptista Ber. III

*Luce. 1.
Ioh. 1.*

*Sine que
nulla*

*No erat
alij p*

*Matth. 11.
Ioh. 1.*

1. Cor. 3.

*Ioh. 1.
Ioh. 1.*

nos fratres qz in sancto zacharia celestē vidim⁹ latere thesaurū: in ipso totū qd sermo nis est nostri: qd vestri audit⁹ est occupam⁹ quaten⁹ cōmune lucrū sit: qd fuerit cōmuni labore acq̄sitū. Fuit inquit i dieb⁹ herodis regis iudeę: sacerdos quidā noie zacharias et vxor ei de filiab⁹ aaron: et nomē ei⁹ helisabet. Et erat inquit ambo iusti ante deū: incedentes in oibus mādatis et iustificationib⁹ dñi sine querela. Beati igitur fratres qz in seculo isto aliq culpa nō pcutit: nullū vulerat crimen. Beati plane isti qz vlla non potuit aliq tangere querela. Incedētes inquit in oibus mādatis et iustificationib⁹ domini sine qrela. Si pueritia: si adolescētia: si iuuent⁹ eoz extitit sine qrela vbi tñ maxime solet esse querela: qualis esse potuit eoz senectus? Si tale fuit initū: qualis esse potuit finis? Et nō erat inquit illis fili⁹: eo qz ē helisabet sterilis. Nō dixit: nō erat illis fili⁹: sed nō erat illis fili⁹: qz singularis futur⁹ erat: qz erat de talib⁹ nasciturus. Audi dñm dicēte: Nō est maior inter natos mulieru iohanne baptista. Eo qz esset helisabet sterilis. Erat quidē sterilis corpore: sed fecunda virtutib⁹. Tarda soboli: sed nō tarda deo. Nō germine clausa sed tpe: nō negata pignorb⁹: s; seruata mysterio. Fratres helisabet scē part⁹ nō ablat⁹ ē: s; dilāt⁹: donec trāsiret tps carnis: passio corpis: cōiugij necessitas: voluptat⁹ causa: cupiditat⁹ sēsus: et totū qd hūanū confundit: grauat: onerat cōsciētā. Abū dabat enim lōgo tpe sacrificij dom⁹: scitāt⁹ hospitij metatū metatoris christi: angeli domiciliū: aula spū sancti: dei tēplū. Dei tēplū estis inquit apłus et spūs dei habitat in vobis. Deniqz vbi tota corporis sedata ē qrela: et i toto facti sūt sine qrela: vox sterilitat⁹ fugit: reuiuiscit senect⁹: fides cōcipit: parit castitas: nascitur maior hoie: par angelis: tuba celi: pco christi: arca nū patris: filij nūci⁹: signifer supni regē: peccatorū venia: iudeozū correctio: vocatio gentiū: et vt pprie dicā legis et gratię sībula que disploidē summi sacerdotis sancto patri iugebat in corpe. Euangelista igitur virtutes pñs matrisqz describit: vt generatiū meritis dignitas germinis nosteret: et pparet maior hoie q ortu suo excedebat leges natiuitat⁹ humane. Sed si pcessurus est iā nascat iohannes: qz instat natiuitas christi. Surgat nobis lucifer qz iubar veri solis erumpit: et vociferet pco qz adest iudex. Et qz pcessu

rus est deus: angelus pcedat. Tūc qz qd supra hoiem ē: homo referre nō sufficit: virtutē nascētis angeli: angelus tā loquar. **Ioh. 1.** Iohannes inquit angelus ad zachariā: Me timueris zacharia: exaudita ē enim obsecratio tua: et helisabet vxor tua pariet tibi filiū: et vocabis nomē ei⁹ iohannē: et erit gaudiū tibi et exultatio: et multi in natiuitate ei⁹ gaubūt. Erat enim magn⁹ corā dño: Cū igitur siccā nō bibet: et spiritus sancto replebit⁹ adhuc ex vtero matris sue: et multos filiorū israel cōuertet ad dñm deū ipsozū. Et ipse pcedet ante illū in spiritu et virtute helisabet conuertere corda patrū in filios: et incredulos ad pūdetiā iustozū: parare dño plebē pfectā. **Matth. 23.** Ecce hic fratres magn⁹ sermo: silet p̄dicatio tractatoris. Quādo euāgelico p̄conio iohannis gloria p̄dicatur: virt⁹ insonuit: laus collaudat⁹: nec est qd illi tā adiciat homo cui de cōtulit totū. Spiritu inquit sancto replebit⁹ adhuc ex vtero matris sue. Videtis fratres quēadmodum iohannes ante puenit ad celū qz tāgeret terram. Ante accepit diuinū spiritū qz humanū. Ante suscepit diuinā numerā qz humana corpis mēbra. Ante cepit viuere deo qz sibi. Immo ante vixit ille dñs qz deus viueret illi: iuxta illud apłi: Jam nō ego viuo: sed viuūt in me christus. **Gal. 2.** Sexto inquit mense: sue matris exultat in vtero: et in vtero virginis venisse nūciat christū. Seruens nūcius: qui ante gēstuit nunciare qz viuere. Impatiēs dux: qui anteqz pueniret ad corp⁹ puenit ad regē. Ante rapuit arma qz mēbra. Ante acie petiit qz lucē. Et vt vinceret mūdū: vicit ante naturā. Ipse enim sine viscerib⁹ viscera mris exuscitat: et qz tardabat corp⁹: solo spiritu implet euāgelizat⁹ officiū. Quid dicā fratres? Iohannes anteqz christū pcederet seipm pcessit. Patris: matris: filij corda vnus atqz idē implet spiritus sanctus: vt vno sanctitatis organo resonet natiuitatis dñicę cātilena. **In eodem festo: Sermo III Ser. XXIII.** Iei hodiernę solēnitatis: solēnē desiderat tāta expectatiōe sermonem. Ergo adiunāte dño: ministrabim⁹ vobis qd dederit: recolentes et alio tenētes nostri officiū seruimus: vt loquamur nō tā qz magistri: sed tāqz ministri: nō discipulis sed cōdiscipulis: qz nec seruis sed cōseruis. Abagister autē vn⁹ nobis: cui schola in terra ē: et cathedra i celo. Cui⁹ p̄cursor iohannes est natus: cui⁹ natiuitat⁹ dies hodiern⁹ tradi

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

Ioh. 1.

estis. Cum natalé loam
nunt pñemg martij
celebramus.

Ró.

Ilia quashio.

2025.11.

tur: hodie celebrat. Hoc maiorꝝ traditiōe suscepimꝰ: h ad posteros imitanda deuotione trāsmittimꝰ. Iohānis ḡ nō euāgelistꝰ: s̄ baptistꝰ natalē hodie celebramꝰ. Quia p̄ma reposita: occurrit q̄stio non p̄tereūda: quare natalē q̄ ē natꝰ ex vtero iohānes potiꝰ celebramꝰ: q̄ cuiuslibet apli vel martyris vel pphetꝰ v̄l p̄riarchꝰ. Si interrogemur: qd̄ r̄spondebimꝰ? Quātū mihi videtꝰ: q̄tū mearū viriū mediocritati occurrit: ē cā hec. Discipuli dō mini nati sūt: ⁊ p̄ etati accessū ad annos capaciores pducti: in discipulatu assūpti sūt. Illorū postea fides dñi adhēsit: s̄ nulliꝰ illorū natiuitas dñi militauit. Recordemur ⁊ p̄phas: recolamꝰ p̄riarchas: nati sūt homines: etati accessu pleni sp̄s sctō: christū p̄phetauerūt. Nati sūt vt postea p̄pharent: Iohānis aut dñm christū ip̄a natiuitas p̄phetauit: quē conceptū ex vtero salutauit. Ista vt potuimꝰ soluta q̄stione: alterā agrediamur: p̄ viribꝰ q̄s dederit dñs. Occurrit em̄ alia q̄stio aliquāto vt mihi videtꝰ obscurior: ⁊ ad p̄scrutandū laboriosior: in qua me multū adiuuabit v̄sa intentio: ⁊ p̄ mea exiguitate ad dñm dep̄catio: Iohānes iste tāta excellēs gr̄a: vt quēadmodū victū est: dñm etiā ex vtero salutaret: nōdū loq̄ndo: sed exultādo: cuiꝰ gr̄a i deū iā tūc erat aperta: qñ eiꝰ caro in carne erat excluda. Bic q̄ iohānes nō inuenit inter discipulos dñi: s̄ inuenit potiꝰ discipulos habuisse cū domlo. Quid est hoc? Quis est iste hō? Homo tm̄. Quis hō tātꝰ: quātꝰ tātus hō? Tamē nō se quebat inter discipulos dñm: ⁊ seq̄bant eū discipuli. Absit vt dicā p̄ dñm: sed tñ qñ ex tra dñm. Discipulos habebat christꝰ: discipulos habebat iohānes. Docebat christꝰ: docebat iohānes. Quid iā dicā? Baptizabat iohānes: baptizabat christꝰ. Plꝰ hic de baptismo dico: a iohāne baptizatꝰ est christꝰ. Ubi sūt q̄ de ministerio baptismi: arrogātia tumide animositate inflāt? Ubi sūt voces carētes humilitate: elate supbia: ego baptizo: ego baptizo? Quid dixisses: si xpm baptizare meruisses? Abagña iā q̄ tñ aduertit s̄cītitas v̄sa: apparere ⁊ emine- re cā cepit: q̄ fuerat christꝰ a p̄se mittendus: ⁊ iohānes a patre p̄mittendus. Prior missus est iohānes: s̄ sicut ab obsequētibꝰ antecedit iudex. Posterior hō creatꝰ ē christꝰ: s̄ iohāne creauit deꝰ christꝰ. Erat igit iohānes hō p̄fectꝰ qd̄dē: ⁊ cuiꝰ tāta gr̄a cōmēdata est: vt ip̄e de illo dñs diceret: In natis mulierū

nemo exurrexit maior: iohāne baptista. *Iste ergo tam magnus: agnoscat dñm i paruo magnus: agnoscat hō eū q̄ venerat hō deus. Si em̄ i natl mulierū: h̄ ē in hoib⁹ nemo exurrexit maior: iohāne baptista: quisq̄s iohāne pl⁹ est: nō tm̄ hō s̄ ⁊ de⁹ est. Debuit ḡ tātus iste ⁊ discipulos pprios h̄fe: ⁊ cū discipulis suis magistrū oīm christū cognoscere. Qd̄ em̄ est mai⁹ testimoniū veritatē: q̄ se humiliando eū agnoscere: cui emulādo potuit in uidere: Putari christus potuit ⁊ noluit: rex iſtimari christ⁹ potuit ⁊ noluit. Dixit hō mīes cū fallerent i eo: Nū forte h̄ ē christ⁹? Respondit ille qd̄ non erat: vt maneret qd̄ erat. Inde q̄ppe adā lapsus pdidit qd̄ erat: q: qd̄ non erat vsurpauit. Recolebat h̄ iste magn⁹: s̄ in paruo christo minimus. Mouerat h̄: recalebat h̄ ⁊ tenebat: q: recipe qd̄ pdiderat cogitabat. Homo ḡ iste vt dixi magn⁹ iohānes: cui dñs tale phibuit testimoniū: quē sic vltas comēdauit vt diceret: In natis mulierū non exurrexit maior iohāne baptista: potuit credi christ⁹: imo iā ab eis q̄ ei⁹ magnitudinis ḡfa fallebāt credebāt christ⁹: ⁊ illo morerent̄ nisi ab illo cōfiteēte corrigerent̄. Rndit ḡ putatib⁹ ⁊ ait: Mō sū ego christ⁹: Tāq̄ diceret: Lerte i honorē meum ita fallimini: ⁊ certe mibi h̄ putādo magnā addidit laudem: s̄ debeo cognoscere: vt vob̄ errātib⁹ ille possit ignoscere. Si em̄ qd̄ nō erat fallaciter putaret: ab illo q̄ erat veraciter amputaret. Premissus ē ergo iohānes: vt dñm humilem baptizaret. Baptizari em̄ dñs ppter humilitatē voluit: nō ppter iniquitatē. Dñs christ⁹ q̄re ē baptizari? Dñs christ⁹ dei fili⁹ vnigenit⁹: q̄re ē baptizari? Inueni q̄re ē natus: ⁊ inuenies q̄re sit baptizari. Ibi q̄ppe iuenies humilitatē viā quā pede supbo nō capis. Quā nisi humili pede calcaueri: ad celsitudinē q̄ ducit puenire nō poteris. Baptizari est ppter te: q̄ de scēdis ppter te. Tūde quāt⁹ facit sit tānll⁹. Qui cū in forma dei esset: non rapinā arbitrat⁹ ē ēē eq̄lis deo. Mō em̄ erat rapina: sed erat naturē eq̄litas filiū cū patre. Iohānes si se christū putari veller: illi rapina eēt. Mō ḡ rapinā arbitrat⁹ ē ēē equalis deo: Erat em̄ ⁊ sine rapina: erat cogn⁹: ab eterno nato erat. Tū semetipm̄ exinaniuit formā seruī accipiens: h̄ ē formā hoīs. Qui cū i forma dei eēt: si formā dei accipit: s̄ cū i forma dei esset: semetipm̄ exinaniuit. Suscepit qd̄ nō erat: ita vt nō pderet qd̄ erat. Abanēs de?*

boiem assūpſit. Formā serui accepit ⁊ fact⁹
 deus homo: a quo factus ē homo. Glide ḡ
 que maiestas: ḡ potestas: que sublimitas:
 que cū patre equalitas: Venit ppter nos
 ad indu mentū formę: ⁊ intellige illā a ma-
 gistro tāte humilitatē viā: qm̄ pl⁹ ē q voluit
 hō fieri q̄ q voluit ab hoīe baptizari. Ba-
 ptizat ḡ inq̄ iohānes christū: seruus dñi:
 Job. 1. vox dñi. Ad mentore est: Ego sum vox
 clamantis in deserto: ⁊ memētor: q; dñi ca-
 ro factū ē: ⁊ habitauit i nobis. Baptizat ḡ
 inq̄ iohānes christū: seru⁹ dñi: vox verbū:
 Malachie. 4. cit hūc solē: solē de q dictū ē. Er̄ ē mihi sol
 iusticię: ⁊ sanitas i pennis ei⁹. De q impj se
 Sap. 5. ro penitētes: i siue dicturi sūt. Quid nobis
 pfuit supbia: aut qd diuitiarū iactātia con-
 tulit nobis? Trāsierūt illa oīa tāq; ymbra:
 ⁊ cū ymbis q secuti sūt ymbas. Ergo inq̄-
 unt: Erāuim⁹ a viā veritatis: ⁊ iusticię lu-
 mē nō luxit nobis: ⁊ sol itelligētiē nō ē or⁹
 nob. Illis nō ē or⁹ christ⁹: a qb⁹ nō est agni-
 tus christ⁹. Sol ille iusticię: sine nube: sine
 nocte. Ipse nō ori⁹ malis: non ori⁹ impijs:
 nō ori⁹ infidelib⁹. Hā solē istū de cēlo corpo-
 reum: q̄tidie facit ori⁹i sup bonos ⁊ malos.
 Matth. 5. Baptizauit ḡ vt dixi creatura creatorē: lu-
 cerna solē: ⁊ nō se extulit baptizator: s̄ sub-
 didit baptizando.

Luc. 11. **Itē in eodē festo: Domelia de eo**
qđ scptū ē i euāgelio sm Luca: De
lisa bet impletū ē tempus pariedi 2c.
q̄ habet de questionib⁹ euāgelioꝝ
lib. i. ca. ii. Et lib. ii. ca. i.

De sanctis: petro et paulo aplis:

In vigilia Petri et pauli aposto-
lorum: de eo qd scriptum e in euangelio
fm Johāne: Simon iohānis dili-
gis me plus his: Sermo I

A Postolū petrū p̄mū oīm apłoz me
a ministis i dñi passione fuisse turba-
tum. Fuit em̄ prius audax p̄sum-
ptor: ⁊ postea fact⁹ ē timidus negator. Pro-
miserat se p̄ dño moritur⁹: cum prius p̄ illo
Matth. 26. eēt dñs moritur⁹. Qñ q̄ dicebat: Tecū pa-
Job. 13. rat⁹ sū vsq; ad mortē ire: Et aīam meā p̄ me
ponā: Rēdidit ei dñs: Aīam tuā p̄ te pones.
Amē dico tibi p̄s q̄ galus ceteret te me ne-
gabis. Veniū ē ad horā. Et qz de⁹ erat xpi
Matth. 115. fī: hō aut̄ petr⁹: iplena ē s̄ptura: Ego dixi i

pauore meo: ois hō mēdax. Dixit autē apo-
stol⁹: *Quis de verax: ois autē hō mēdax.* *Ue* Ro. 1.
rar christ⁹: mēdax pet⁹: Abodo qdē iterro. B
gat cū dñs: sic audist⁹ cū euāgelij legeres:
et dicit ei: Simō iohānis dilig⁹ me pl⁹ his⁹ JoB. 21.
Rēdit ille et dixit: Dñe tu scis quia amo te.
Et itēx dñs h⁹ iterrogauit: et tertio h⁹ interro-
gauit. Et respōdenti dilectionē: cōmēdauit
gregem. Per singula em̄ dicebat dñs petro
iesus dicenti: Amo te: pasce agnos meos:
pasce ouiculas meas. In vno petro figura-
bas vnitas oim pastorū: s⁹ bonorū q⁹ sciant
oues christi pascere christo nō sibi. Nunq⁹
mō pet⁹ mēdax erat: aut amare se dñm mē-
dacit⁹ rēdebat: Ueracit⁹ h⁹ rēdebat: h⁹ em̄ re-
spōdebat qd in corde suo videbat. Quā autē
dixerat: Aiaim meā p te ponā: de futurū vo-
luit psumere virib⁹. Dis autē hō q⁹lis sit tūc
cū loquit⁹ forte scit: qualis crastino futurus
sit q⁹ scit. Reuocabat q⁹ oculos suos ad cor
suū petrus q⁹ interrogabat a dño: et fidēs
rēdebat qd sibi videbat: Etia dñe: tu scis
q⁹ amo te: Qd tibi dico: tu scis. q⁹ hīc vi-
deo in corde meo: vides et tu. Nō ausus ē tñ
dicere qd dñs iterrogauerat: Nō em̄ simpli-
citer dñs dixerat: Diligis me: s⁹ addiderat:
Pl⁹ his dilig⁹ me: id est pl⁹ me dilig⁹ q⁹ isti:
de alijs discipulis: ille nō potuit dicere nisi
amo te: nō ausus ē dicere plus his. Roliuit
itēx esse mēdax: Sufficeret ei testimonium
phibere cordi suo: nō debuit esse iudex cor-
dis alieni. Uerax q⁹ petrus: an verax in pe-
tro christus? Quā autē voluit dñs iesus chri-
stus deseruīt petrū et inuētus ē hō petrus:
quando autē placuit dño iesu christo imple-
uit petrū: et inuēt⁹ est petr⁹ verax. Ueracē
petrū petra fecerat: Petra em̄ erat christ⁹. I. Cor. 10.
Et qd ei nūciauit qñ tertio rēdit amare se
christū: et tertio dñs petro suas ouiculas cō-
mēdauit. P⁹ncipiauit ei passionē suā. Cū
eēs inq⁹ iunior cigeas te et ibas q⁹ volebas:
cū autē senuer⁹: extēdes man⁹ tuas et alter te
ciget et feret q⁹ tu nō vis. Euāgelista nob⁹ ex-
posuit qd dixerat xps: Hoc autē dicebat in-
quit significā q⁹ morte clarificatur eēt des:
id est q⁹ p christo fuerat crucifigēd⁹: hoc est
em̄ extēdes man⁹ tuas. Ubi ē ille negator?
Deinde post hēc ait dñs iesus christ⁹: Seq⁹,
re me: Nō sic quōd p⁹s qñ vocauit discipu-
los. Nā et tūc dixit: Seq⁹re me: s⁹ tūc ad do-
ctrinā: mō ad coronā. Nūqd nō qñ negauit
xpm occidi timuit: hoc timuit pati qd pass⁹
ē xps. Sz iā timere nō debuit. Videbat em̄

Ser. XXV XXVI. De S. Pe. et Paul. Ser. I II

in carne viuētem quē viderat in ligno pendēte. Resurgēdo christ⁹ abstulit mortis timorē: et qm̄ abstulerat mortis timorē: merito interrogabat petri amorē. Ter negauerat timorē: ter p̄fessus est amor. Trinitas negationis desertio veritatis: Trinitas cōfessionis: testimoniū dilectionis.

In festo apostolorū petri et pauli. Ser. XXV. li. Sermo

Alioli mei audite nos: et liberate vos. Currite p̄ vobis: et nobis p̄statis et vobis. Cōmune erit gaudium nrm̄: si vos viderim⁹ induere christū. Iuvenes et virgines: seniores cū iuniorib⁹ ad gratiā festinēt. Abater nostra pariendo nō discernit etates. Ipsa genuit petrū: ipsa parturivit et paulū: vt ex lupo fieret agn⁹. Tanq̄ gnāt⁹ est saulus: creuit et fact⁹ ē magn⁹. Baptizāt⁹ est a matre: illuminat⁹ a deo patre: Et cepit velle petrū videre: et cū quēreret eū velle videre: magis eū petrus cepit timere. Audiuit eū petr⁹: q̄ saulus eū q̄reret. Nolī timere beate petre: q̄ saulus nō te q̄rit: s̄ paulus vas electiōis te cupit videre. O sancte petre benedic patrē et suscipe fratrem: et habes cū quo potes defendere matrē. O beate petre: q̄ cōuersus ē saulus miraris: qualis es tu: erit et ipse talis: et vn⁹ vobis erit natalis. Qui fecit ex saulo paulū: ipse fecit ex simone petrū. Vnus vos honorauit: vnus vos coronauit. Abutauit p̄secutorē: mutauit et piscatorē. Et si te p̄orē: tñ ambos dicitur honore vno. Veni sancte paulē: veni sequere petrū: sed docet nō fugientē. Fugiebat qm̄ te nesciebat. Nam iste beatissimus paulus: sicut in lectione actus ap̄loz cum recitaret audiui⁹: celesti voce p̄strat⁹ est. **Act. 9.** Dum fureret ad caulas in lupina rabie: et exosum sibi nomē innocētis agni p̄sequit⁹: dū q̄rit discerpere aut verare gregem: audiuit altisonā vocē: Saule saule qd me p̄sequeris: Quid frustra insanisti p̄ nomē meū: et occidisti martyrem meū? Quid qdē debui p̄dere te: s̄ stephan⁹ me⁹ orauit p̄ te. Et ille: **Act. 7.** Quis es dñe? Et dñs ad illū. Ego sum inquit iesus nazaren⁹: quē tu p̄sequeris. Laqueus de celo p̄ membris clamat. Inquietat corpus: et de celo intonat christus. Saule inquit saule: qd me p̄sequeris? Quid est q̄ rugiente saulo mugit arcanū: et contra sequitū pauli militia cōquerit celi: nisi vt q̄ nō crediderat resurgēti: saltem crederet in celo sedē-

ti? Nā dicis ananias: Accede ad eum: et signa eū charactere meo: multa enī paties p̄ nō meo. Et ille: Dñe audiui a multis de viro h̄ q̄ multa mala fecit factis tuis. At illi dñs: Glade: quoniam vas electiōis est mihi. O beate anania: merito in timore trepidares si forti manu non esset cui militares. Ideo p̄ sternis supbia: vt erigas sanctitas. Venit et ananias: baptizauit saulū: et fecit paulum. Baptizauit lupū: et fecit agnū: et cepim⁹ habere p̄dicatōrē: quē habuim⁹ p̄secutorē. Deniq̄ cepit p̄dicare christum: cui antea resisterat: postea paratus pati p̄ eo p̄ quē antea pugnabat. Patit paulus: qd fecerat saul⁹. Saulus lapidauit: paul⁹ lapidat⁹ est. Saulus christianos virgi affecit: paul⁹ p̄ christo qnq̄s q̄dragenas vna min⁹ accepit. Saulus p̄secut⁹ ē ecclesiā dei: paulus submissus est in sporta. Saulus vixit: paulus vincit. Et dū saulus sequēs querit minuire numerū christianorū: etiā ipse accessit ad numerū cōfessorū. Et dū inferret alijs necē: suscepit ipse p̄ eo mortē. Dū intrat lupus rapax in stabula pecudis: subito et ipse fact⁹ ouis. Itaq̄ qd iam desperet de magnitudine criminis: aut de humilitate generis: Nā beatissimū petrū piscatorē: modo genib⁹ puluis adorat gentiū multitudo credentiū: p̄ dominū nostrū iesum christū rē.

In eodē festo: Sermo II Ser. XXVI

Ali vobis omnib⁹ est fratres charissimi et vniuerso mūdo notissimū q̄ beatissimorum petri et pauli natalis sit hodie: nec aliquā p̄te orbis latere potuit tāta deuotio. Si qdē cū h̄is dicat dauid p̄pheta: In omnē terrā exiit son⁹ eorū: et in fines orbis terre verba eorū. In omni terra mira petri virt⁹ est: et in fine orbis terre ep̄le pauli penetrauerūt. Quis enī nō audiuit q̄ prim⁹ ap̄lus petr⁹ sedenti ad speciosam portā templi claudō: et ex matris luge vtero olim iam debili pedū restituerit firmitatē: vt qd natura min⁹ cōtulerat: apostolice ḡa repararet? Cū enī claud⁹ ille stipem rogās: aliqd pecunię se ab apostolis crederet accepturū: ait illi ap̄lus petr⁹: Argentū et aurū nō habeo: s̄ qd habeo h̄ tibi do. In nomine iesu christi nazarenī surge et ambula. Beata plane largitas quē petri argentū qdē nō cōtulit: sed cōtulit sanitatem. Beata largitas: q̄ de thesauris suis aurū non potuit: sed potuit medicinam. Beat⁹ et ille claud⁹ qd stipē querit pecunię: diuitias in-

Ser. XXVII. De S. Petro et Paulo Ser. III

columitatis accepit. Hoc enī ab ap̄lis donū meruit: qd nullis thesauris a medicis redimere potuisset. Prim⁹ ergo signū mirabile qd beat⁹ apostol⁹ petr⁹ fecit: claudō pedū restituēdo vt dixim⁹ vestigia. Audistis frequēter ipm̄ petrū a dño petrā nūcupatū: si cut ait: Tu es petrus: et sup̄ hāc petrā edificabo ecclesiā meā. Si et petrus petra est sup̄ quā edificat ecclesiā: recte prius pedes sanat: vt sicut in ecclesiā fidei fūdamētū cōtinet: ita et in hoīe mēbroz fundamētā cōfirmet. Recte in quā pedes christiano curat: vt iā non trepid⁹ qd nec imbecillis possit supra petrā ecclesię stare: s̄ robust⁹ et fort⁹ icedere. Ubi aut⁹ pauli verba nō legunt⁹? Quis locus ea lris nō scribit: corde retinet: cōuersatiōe cūstodit? Qui paulus a dño vas electionis ē notatus. Bonū vas: in quo p̄ciosa mandatorū christi p̄cepta condunt. Bonum vas: de cui⁹ plenitudine substantia vitę populis semp̄ erogat et pleni⁹ ē. Optima ap̄loz nomia petra et vas necessaria sūt domui saluatori. Dom⁹ enī petrarū fortitudinē cōstruit: vtilitate vasis ornat. Petra ad firmitatem nec labant sustentat ip̄los: vas ad custodiā ne tēptet operit christianos. Exit⁹ vero eorū de h̄ seculo q̄ beat⁹ fuerit: nemo q̄ ignoret. Nā p̄ma hec illis beatitudo est: q̄ ambo vna die passi esse noscūt: scz vt qd vna fides seruitio deuinxerat: vna dies martyrio coronaret. Deinde ipsa passio licet diuersa i singulis fuerit: tñ vna referta ē ḡa sanctitatis. Nā petrus crucē sicut saluator i exitu p̄tulit: et dominicę deuotiōis simili morte discerptus est: scz vt quē imitabatur fide: imitaret et passionē. De pauli vero ceruice cū eā p̄secutor gladio percussisset: dicit fluxisse lacris magis vnda q̄ sanguinis: et mirū i modū sanctū ap̄lm̄ baptisimī ḡa: in ipsa nece fecit splendidū poti⁹ q̄ cruentū. Quē quidē res in sancto paulo stupenda nō est. Quid enī mirū si abundat lacte nutritor ecclesię: sicut ipse ad corinthios ait: Lac vobis potū dedi si escā: hec ē plane re promissio illa terra: quā patr⁹ nris p̄misit de⁹ dicens: Dabo vobis terrā melle et lacte manantē. Nō enī de hac terra locut⁹ est: q̄ manantib⁹ aquis censū iuoluit lutūq̄ p̄miscerē: de illa tra pauli et similitū pauli: q̄ suauē potū distillat. Quē enī pauli epistola nō meliore dulcor: nō lacte cādidi⁹? Quē ep̄le tāq̄ vbera ecclesię ip̄los enutrit ad salutē. De

ceruice et apostoli p̄ sanguine lac manauit. Legim⁹ i epla ip̄i: q̄ caro et sanguis regnū dei nō possidebūt. Iā igit paul⁹ possidet regnū: qd caro et sanguis nō p̄st: q̄ impedire dicūt regnatū. Adhuc et paul⁹ i tris possit iam in regni celestis substantiā transformā. Ideo fratres charissimi quotienscūq̄ martirū memorias celebram⁹: p̄termittis oib⁹ seculi actib⁹ sine aliqua dilatione cōcurrere debem⁹ ad domū dei: reddere illis honorificentia: q̄ nobis salutē effusione sui sanguinis pepererūt: q̄ tā sacratā hostiā p̄ nra p̄pitatione dño se obtulerunt: p̄sertim cū dicat ad sc̄os suos omnipotēs de⁹: Qui vos honorat me honorat: et qui vos spernit me spernit. Quisquis et honorat martyres: honorat et christū: et q̄ spernit sanctos: spernit christum dominū nostrum: qui viuit rē.

In eodem festo: Sermo III Ser. XXVII.

Ali oēs beati apostoli parē gratiā apud dñm sanctitatis obtineāt: nescio quo tñ pacto petr⁹ et paulus vident⁹ p̄ ceteris p̄c u liari qdā in saluatore fidei dñte p̄cellere. Qd qdē ex ip̄ius dñi iudicio possum⁹ approbare. Nam petro sicut bono disp̄satori clauē regni celestis dedit: paulo tanq̄ idoneo doctoz gētū: magisteriū ecclesię institutionis iniunxit: scz vt quos iste erudierit ad fidē: ille suscipiat ad salutē: vt quoz corda paul⁹ patefecerit doctrina verborū: eoz aīab⁹ petr⁹ aperiat regna celoz. Clauē enī qdāmodo a christo sciētē et paulus accepit. Clauis enī dicēda ē qua ad fidē pectorū dura referant⁹: mētū se creta pandūt: et quicqd intrinsec⁹ tenet clausum: in palā rōnabili manifestatione pducit. Clauis in quā ē q̄ et cōsciētia ad cōfessionē peccati aperit: et ḡam ad eternitatē mystē salutaris includit. Ambo igit clauēs a dño p̄ceperūt: sciētē iste: ille potētē. Diuitias immortalitatis ille dispensat: sciētē thesauros iste largit⁹. Sūt enī thesauri sciētē: sicut scriptū est: in q̄ sunt oēs thesauri sapientię et sciētē absconditi. Ergo beati petrus et paul⁹ eminent sup̄ vniuersos ap̄los: et peculiari quadā prerogatiua p̄cellūt. Ceterū inf ip̄los qd cui p̄ponat icertū ē. Puto enī illos equales esse meritis: q̄ q̄les sunt passionē: et similit eos fidei deuotiōe vixisse: qd simul videm⁹ ad martyrii gloriā puenisse. Nō enī sine causa putem⁹ factū q̄ vna die vno in

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

Luc. 10.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

Eminent sup̄ oī
stiles
qui mi p̄p̄o

Ser. XXVIII. De S. Petro et Paulo Ser. III

2. q. 7. beati

loco: tyranni vnus tolerauere sententiā. Vna die passi sunt: vt ad christū pariter puenirēt: vno in loco: ne alteri roma deesset. Sub vno psecutore: vt equalis crudelitas vtrūq; cōstringeret. Dies ḡ p merito: loc⁹ p gloria: psecutor: decret⁹ est p virtute. Et in quo tandē loco martyriū pulerūt sancti apostoli? In vrbe roma ḡ principatū tenebat: et caput obtinet nationū: scz vt vbi caput supstitiōis erat: illic caput q̄sceret sanctitatis: et vbi gentiliū pncipes habitabāt: illic ecclesiā morarent pncipes. Cui⁹ autē meritū sint beatissimi petrus et paulus: hinc possum⁹ intelligere: q̄ cum dñs orientis regionē ppria illustrauit passione: occidētis plagā ne quid minus esset: vice sui apostolorū sanguine illuminare dignat⁹ est. Et licet illius passio nobis sufficiat ad salutē: tñ etiā horū martyriū nobis contulit ad exemplū. Ithodierna igi die beati apostoli sanguinē pfuderunt: sed videam⁹ causam quare ista ppassi sunt: scz q̄ inter cetera mirabilia etiā simonē magū illū orationibus suis de aeris vacuo p̄cipitiū ruina pstrauerint. Cū em̄ idē simon se christum diceret: et tanq; filium ad patrem assereret volādo se posse cōscendere: atq; elatus subito magis artib⁹ volare cepisset: tñ petr⁹ fixis genibus p̄cat⁹ est dñm: et p̄catōe sancta vicit magica leuitatē. Prior em̄ ascēdit ad dñm oratio q̄ volat⁹: et ante puenit iusta petitiō q̄ iniqua p̄sumptio. Ante iniquā petr⁹ iteris postitus obtinuit qd rogauit: q̄ simon pueniret in celestia quo tendebat. Tunc igitur petrus velut vincum illum de sublimi aere deposuit: et quodā p̄cipitio in saxo elatus ei⁹ crura confregit. Et h̄ in opprobrio facti illi⁹ est: vt qui paulo ante volare tempraauerat: subito ambulare nō posset: et qui pennas assumpserat: plātas amitteret. Sz ne forte hoc mirū videat⁹: q̄ magus iste p̄sente apostolo p aerem aliquādiu volitauerat: h̄ patientia petri fecit. Permisit em̄ illū aliquādiu sublimius ascendere: vt alci⁹ caderet. Voluit em̄ in excelsū leuari a cōspectu oim: vt ruentem illū de excelsū oim puerent oculi. Hec igi est iniquitatis elatio: vt in altum se ferat: in sublime se erigat: sed sancta oratio omnē humiliat supbiā: vniuersam deijcit vanitatē: pstante dño.

Ser. XXVIII In eodem festo: Sermo III

Iscariot⁹ et psecutoris sacratissimū A p diē geminē festiuitatē occursum deuotione p̄cipua hodie celebrem⁹. Ille q̄ retia euasit seculi: iste q̄ ex p̄done cōfessor factus est christi. Elegit ecce duos: vnū piscatorē: alterū grassatorē. Illū vocat ex litore: istū clamat ex itinere. Illū accersit ex ponto: istū terret de celo. Cum igi petrus linea castra laxaret in fretis: christ⁹ retia misit in vbo. Lepit christ⁹: cepit et petr⁹. Christus discipulū: petr⁹ pisciculū. Et dū circūdat gētē squameā: ipse venit i retia. P̄teriens inquit iesus vidit duos fratres: simonem qui dicit petrus: et andrea fratrē ei⁹ retia mittentes in mare. Erāt em̄ piscatores. Quibus christ⁹ sic ait: Venite inquit post me et faciam vos fieri piscatores hominū. At illi relictis retibus: sicut sunt eum. Strabat petrus mobilitate et gurgire p̄dulus: et inter obscuras aquas inquieti maris: victum quē nō habebat artificio requirebat: nutabat sup ambigūā vndam: vt possit inuenire capturam. Clario fere referturq; vestigio: stat mobilis: et mouebat stabili. Rīmāf int ceteros marini gēmis fluctus: sub obscura vmbra fugitiuā insequit p̄dā: maculosus paries sit: ceca piscibus in mari custodia. Et dum insidiatur petrus gregib⁹ equoreis pisciū in mari: ipse in rete incidit saluatoris. Sit de p̄done p̄datio: de piscatore piscatio: de pirata captiuitas. Venite inquit post me: et faciam vos piscatores hominū. At illi relictis retib⁹ suis secuti sūt eum. Dum veller petrus inani muro querens concludere piscem: hamo verbi christ⁹ et ipsum tenuit piscatorem. Distēdebat petrus sinu lini voluit in se vacuum cortinā: et dum insequit grauidi semp equoris plē: captozem suum emptorem: saluatorem trahēbat et trahēbat. Exercebat in equore violentiam et patiebāt in mente capturā. Quaeque genus pirata reptilium: deseruisti artificii hoc quē mutasti de pisce ad piscem. Est em̄ christus piscis ille: qui ad robā ascendit de flumine viu⁹: cui⁹ iecore p passionē afflato: fugatus est diabolus: et p amaritudinē fellis afflatus est cec⁹: et illuminatus ē mūdus. De pisce inquit ad piscē: de rete ad ecclesiā: de mari ad fontē: de captura fact⁹ est factura. Reliq̄ ḡ salū fluctuātē: et cepit ambulare post piscē. Similitudo artis inflamat desiderii audientis: vt q̄ ante capturā latebat in

Sermo XXIX. De S. Petro et Paulo Ser. V

salobbi nūc retia spargat i mūdo. Tūc em̄ pisces induxit: nūc autē hoies sagentis spiritalib⁹ irretiuit. Paul⁹ aut parū: sed ex paruo magn⁹: dū diceret saul: sydereq; voc tu ba conterrit⁹: certe elisus audacia: vt seminet erect⁹ i mūdo doctrinā. Saule inquit saule quid me psequeris? Ibat igi saulus furis inuēt⁹: duri pectoris efflabat incendiū: sanctorūq; sāguinē sitiēs: p totā iudeā alien⁹ ferebat insania: vt christi membra laniaret i terris. Sit vna religiōe crudelis: vt questionarius: et innocētū p cāpos sceleratissimi aggeri euacuatur⁹: vt iudea q̄ pridē seruierat in capite: crudelitātē exercebat in corpore. Acceperat em̄ salus ptātem a pncipibus sacerdotū: vt hoies fidei nostrę occideret: et germinatē fidei campū manu nefaria detuncaret. Dū ḡ portat saulus funereū p milites christi gladiū: fulminei de celo accepit testimoniū. Dū crassat pcutit⁹: dū christi sanctos psequit⁹: violētō radio celestis luminis cecat⁹. Et q̄ aduersus deū erigebat⁹: diuina voce terribiliter p̄sternit⁹. Saule inquit saule qd me psequeris? Caput p membris clamat. Inquietat corp⁹: et itonat christus in celis: Saule saule quid me psequeris? Quid est qd muget popul⁹: muget arcū: et contra seuitiā pauli puincia cōquerit celi: vt qui nō crediderat resurgētē: saltem crederet in celis sedētē: et qui defuncto apostolorū dño assueuerat ex sepulchro mēdaciū: d celo viuētis acciperet testimoniū. Saule inquit saule quid me psequeris? Subito igi ad istā diuinā vocē increpatōis infixus in terrā et seuitiā p̄dit et semitam: deponit feritātē et incurrit oculorū cecitatem. Lepit habere ductores quos habuerat ante psecutores. Vbi nam paulē currebas: quando currebas? Ecce nunc aberrās queris locū: et qui psequēbaris christū: cec⁹ curris ad manū. Saule rapax lupe: comedes sed expecta paululū et digerēs digereris. Credis ḡ saule in deo: adhibes fidem p̄fido? Nō solēt iste manus in sanguine pollui: nisi te ad huc ab eis videri cruciari. Pax erat generi tuo q̄ crucifixerat christū: insup et manus mittere nō formidauit in celū. Exp̄ssit patibulū: posuit in ostia sepulchri custodes. Iba christus ascēdit ad patrem et adhuc genitrix tua nō caret seueritate. Diudea pphetarū sanguine temulenta: nōdū faciata es a sanguine abel vsq; ad sanguinē zacharię? Flu

mina tui secler⁹ spumāt: et te adhuc vsq; nō faciant. Ab origine mūdi sanguinē bibis et adhuc sitis: necdū tui facinoris vnda siccauit etiā alueo tui secleris sitis. Adodo christū patibulo crucifixi: et tā cito crudelitate sanguinis aruisti? Sed ecce p̄sternit audacia tua: vt sanctitas erigat⁹. Ladit miles diaboli: vt surgat signifer christi. Aditit petr⁹ in seculū retiaculū: circūfert paulus dñicū in mūdo verillū. Et iste piscator hoim: et ille titulat signo crucis gentiles. Currunt itaq; vterq; ad palmā martyrii: et vterq; pueniunt ad coronā. Nō qdē eodē tēpore cursu: sed eodē anni vertentis occursum. Petrus p christo capite deorsum verso in ligno suspēdit⁹: paul⁹ p christo gladio trucidat⁹. Ille p prijs gressibus p̄fiscēbat ad christū oculis q̄ superiora respiciēs beatū spiritū deducebat ad celū: iste ceruicē curuat ad penā et os ferebat ceruicē capitis ad coronā. Petrum cruci necat: paulū gladi⁹ immolat. Duo genera suppliciorū domini et christi in duob⁹ apostolis christi: Petrus patif crucē: paul⁹ sentit pugionē. Piscatorem suspēdit ham⁹ crucis: psecutorē mucro minuit psecutoris. Nūc ad memoriā piscatoris flecrūt genua imperatoris. Ibi radiant gemmę diadematis: vbi fulgent beneficia piscatoris. Ex piscatore fecit domin⁹ apostolorū principem: ex psecutore fecit apostolicū cōfessorē. P̄sternit passio socios: quos fecerat fidei p̄dicatione copulatos. Veneremur ergo principes gregi nri: si volum⁹ caulas itrare pastoris.

In eodem festo: Sermo V Ser. XXIX.

Edie duos christiani nominis fundatores exultantis ecclesie festa cōcelebrant. Ibi em̄ duo electi sunt ad duorum populorū salutē. Petr⁹ ad iudeorū: paulus ad gētū. Petrus vt in iudea veterem ac desertum agrū repararet: atq; eum sub vmbra legis infructuosum et a calore veri solis absconditū fidei salubritate et gratie fecundaret: paulus vero ad gentes mittit⁹: et ad terrā nouā quē nullā ante dederat frugē: nullū fuerat experta cultorē: qui aratro dominice crucis p̄cinderet: et in rudi campo christi nouellam insatigibilis operarius excitaret. Petrus itaq; vineam vbi iam fuerat reparat: paulus plantat vbi non erat. Petrus in iudgis arbozem ab antiqui generis nobilitate degenerē: in radice sua ex

colit: paulus vero in alieno fomite pegri-
nos ponit gentiū ramos. Petrus in iudcis
terrā male fecundā excolit: paulus in gētib⁹
nōdū culturā fecundat: A petro i iudea olea
reparat: a paulo in gentib⁹ oleaster inserit.
Ro. 11. Petrus in iudcis mollit duritiā: paulus in
gētib⁹ illuminat ignorantiā. Petr⁹ tenebras
et vitia pellit ex oculis: paulus reddit ocu-
los a natiuitate cecati. Clario ac diuerso ge-
nere innumeri populi ad vnius regis mili-
tiā cōgregant: ac sic duo potētissimi duces
petrus antiquū de veterib⁹ reducit: paulus
nouū ē tyronibus christi cōducit exercitū.
Discurrūt itaq; per vniuersum mūdū duo
splendidissimi negociatores: portantes corā
gētib⁹ et regib⁹ et filiis israel p̄ciosā fidei mer-
cimoniā. Circūferūt aromata iusticię: thu-
ra diuine venerationis: incensum cōpūctio-
nis: balsamū castitatis. Illi igit sal p̄uden-
tię spiritualis: d quib⁹ dicit: Vos estis sal ter-
rę: quib⁹ vtiq; animę cōdianē: vt inuolante
Matth. 5. ab eterna peccati corruptiōe seruent. Ero-
gant p̄ omnē terrā spiritales dispensatores
p̄cia salutis thesauros sanctitatis: Quęrit
quos secū ad cēlos attrahant p̄ssimi alarū
parētes: dispares partiū studiis: operū me-
ritis pares. Equales em illos ac similes per
varia ac diuersa virtutum genera dixerim.
Itā et si cū petro christ⁹ vixit in terris: et pau-
lū cōpellere nō dedignat e celis: adhuc etiā
p̄sequētē. Sed in opere p̄sequētis aposto-
li fidē p̄uidebat: et ideo q; p̄sperit zelū: ho-
norauit affectū. Et q; sub p̄posito placēdi
deo agebat ignarus ad culpā: statim post
admonitiōē cucurrit deuot⁹ ad gratiam.
Morbem et si in corpore nō ē locut⁹ cū chri-
sto paulus: nō minus est illud qd locut⁹ est
2. Cor. 13. christus i paulo: dicēte eodē: An experimē-
tū queritis ei⁹ qui in me loquit⁹ christus: Ac
sic quē foris p̄dicationib⁹ p̄ferebat: int⁹ cor
de gestabat. Nescio igit qd ei defuerit san-
ctitatis: de cui⁹ pectore dñs quasi de pecu-
liari tēplo suo salutaria populis reddebat
Matth. 14. oracula. Petrus ambulare sup aquas debi-
ta soli deo potestate p̄sumpsit: et rerū obsta-
te natura p̄ insuetū itineris nouas vias pen-
dulū inferens gressum. tumētia maris dor-
sa calcauit: sed nō minor paulus q̄ sicut ipse
2. Cor. 11. de se dicit: nocte et die i p̄fundo maris fuit.
1. Ion. 2. Nō minor inquā paulus quē velut noui te-
stamenti ionā: die ac nocte p̄ maris p̄fun-
da iactatū absorbuit fluct⁹ et reddidit: quasi

sacrū depositū violare nō audēs: q; famula
trix eū vnda custodiēs illesum p̄p̄orū p̄di-
cationib⁹ reseruabat. Hic est quoq; beatus
petrus in illa celestīū discipulorū schola p̄ci-
pius: ac prim⁹ idone⁹ q̄ vba vitę ex christi
ore suscipiēs: p̄ euangelij potestātē iudcorū
gētē p̄ditā quęreret: et abdicatos ad hēredī-
tātē vocaret: interpretes legi: assertor gratię:
destructor synagoge: ecclię repator: et ideo
solus int̄ apostolos meruit audire: Amen
dico tibi: q; tu es petrus: et sup hāc pētram
edificabo ecclēsiā meā: dign⁹ certe qui edifi-
candis in domo dei populis: lapis esset ad
fundamentū: colūna ad sustentaculū: clauis
ad regnū. De hoc ait sermo diuinus: Et po-
nebat inquit infirmos suos: vt vmbra saltē
trāsēntis petri obumbraret eos. Si tūc opē
ferre poterat vmbra corpis: quantomagis
nūc plenitudo virtutis: Si tunc supplicati-
b⁹ p̄derat aura quēdā p̄transēntis: quāto ma-
gis gratia nūc p̄manēt: Adherito p̄ omnes
christi ecclēsiās auro p̄ciosius habet ferrum
illud penaliū vinculozū. Si tam medi-
cabilis fuit obumbratio visitat⁹: quāto ma-
gis catena vincit⁹: Et vmbra inquā trās-
euntis petri obumbraret eos. Si inanis q̄-
dā species vacuę imaginis h̄re potuit in se
vim salutis: quāto plus de corpore meruerit
attrahere salubritatis ferreo pōdere sacris
imp̄ssa mēbris vincula passionis: Si ad p̄si-
diā supplicantū tam potēs fuit ante mar-
tyrū: quāto magis efficac post triūphum:
Felicis illi nexu qui de manicis et cōpedi-
bus in coronā mutandī: apostolū cōtingen-
tes martyre reddiderūt felices catenę: quę
nudatis pene ossibus inherentes: viuas re-
liquias de sanguinis sudore iam attrita car-
ne rapuerunt: tactusq; membrorū cruciat⁹
sui sanctificat instrumentū: in quo dū affli-
ctio crescit ad penam: causa penę p̄ficat ad
gloriā. Felicia vincula quę reū suū vsq;
ad christi crucē nō tam cōdemnatura q̄ con-
secratura miserūt. In illa itaq; cruce imita-
ri metuēs sacrificiū redēptoris: capite in tra-
demergi elegit. O virt⁹ humilitat⁹ igenit⁹:
honorari etiā supplicij genere p̄mescit: et q̄
nō recusat officiū tormenta patibuli: similu-
dinem exp̄p̄at trīphū.

Itē eodē festo: Homelia de eo
qd scriptū ē in euāgelio fm̄ Mattheū:
Venit iesus in partes cesarie phi-
lippi et. quę inserta est in sermone

Ser. XXX. De sancto Laurentio Ser. I

xxi. de Verbis apostoli: Ira. B. et
sequentibus

Item in octauis eorū dē aposto-
lorū: Homelia de eo qd scriptū est
in euāgelio fm̄ Mattheū: Iussit
discipulos ascendere i nauiculā et.
quę sup̄ta est ex sermonib⁹ de Ver-
bis domini: xii. et. xiii.

De sancta Maria magdalena.

In festo sanctę marie magdale-
nę: Homelia de eo qd scriptū est in
euāgelio fm̄ lucā: Rogabat iesum
phariseus qdā et. Incipiens: Nō
admonemur et. quę habet i libro
Quinquaginta homeliarū. xlii.

De sancto Petro ad vincula

In festo sancti Petri ad vincula
Homelia de eo qd scriptū ē in euā-
gelio fm̄ Mattheū: Venit iesus in
partes cesarie philippi et. quę in-
serta est i sermone. xxi. de Verbis
apostoli: littera. B. et sequētib⁹.

De sancto Laurentio.

In festo sancti Laurentij: Ser. I

A Estissimi laurentij martyris: cuius
natalē hodie celebramus: passionē
nosse vos credo: et quāta in persecu-
tione pertulerit: dilectionē vestrā scire posse
non dubito. Tanta em̄ eius martyrij gloria
extitit: vt passione sua mūdū illuminauerit
vniuersū. Illuminavit mūdū plane laureti⁹
eo lumine q̄ ipse accēsus est: et flāmis quas
ipse pertulit: omniū christianorū corda cale-
fecit. Quis nolit ad horā vī laurentij igne:
vt eternū gehēnē nō patiat⁹ incendiū: Bea-
ti igit lauretij exemplo puocamur ad mar-
tyriū: et accendimur ad fidē: incalescimus ad
deuotionē: et si in nobis persecutoris flāma
deest: fidei tñ flāma nō deest. Non ardē⁹
quidē corpore pro christo: sed ardemus affe-
ctu. Non subiicit mihi persecutor ignē: sed
saluatoris ignem legimus in euāgelio: di-
cente eodem domino: Nescitis quia veni
ignem mittere in terrā: et quid volo nisi vt
accendat⁹: Quo igne succens illi duo disci-
puli dixerunt: Nōne cor nostrū ardens erat
in nobis: dū loqueret⁹ in via: et aperiret no-
bis scripturas: Hoc igit igne beatus laurē-

tius accensus: flammaz nō sentit incendiū:
et dum christi ardet desiderio: p̄secutoris pē-
nā nō sentit. Inquātum em̄ in illo fidei ar-
dor fuerit: instantū supplicij flāma frigescit.
Corporali em̄ beatus laureti⁹ laborat in-
cendio: sed diuinus saluatoris ardor mate-
rialem tyranni restinxit ardorem. Quāuis
em̄ in fauilla membra soluant⁹: fidei tamen
fortitudo nō soluit. Corporis quidem detri-
mentum sustinet: sed lucrum salutis acqui-
rit. Non enim fratres beatus laureti⁹ bre-
ui vel simplici passiōe perimitur. Nam qui
gladio p̄cutit: semel morit⁹: qui in flammaz
camino mergit⁹ vno impetu liberat⁹: hic au-
tem lōga et multiplici pena cruciat⁹: vt mors
ei assit ad supplicij et desit ad finem. Dicit
em̄ ab illo sequissimo p̄secutore hęc brō laurē-
tio constituta pena: vt ardentium exposita
massa carbonū: insup eū ferrea crate disten-
tum lenta flamma cōsumeret: vt nō tam in-
flammando cito interimeret hominē: q̄ diu
exurēdo torqueret: ita vt cū vnum latus ex-
ustum p̄secutor cerneret: aliud latus ignib⁹
objiceret exurendū. Legim⁹ ananiam: aza-
riam et misabelem beatissimos pueros a re-
ge in camino ignis inclusos: in penarū sua-
rū deambulasse flammis: et igneos globos
pedibus cōculcare: Unde et beat⁹ laurēti⁹
nō minori est gloria p̄ferendus. Si quidem
illi in penarū suarū flammis ambulabāt
hic et in ipso supplicij sui igne discubuit. Illi
vestigijs pedū cōculcarunt incendia: iste la-
terū suorū diffusionē extinguit. Illi inquā
stantes in pena eleuatis manibus orabant
ad dñm: hic autē p̄stratus in sua pena: toto
corpore dominum deprecā. Iterum ergo be-
atus laureti⁹ in dorsum supinus vertit⁹: et
renes ei⁹ ignibus exurunt⁹: vt impleret psal-
mi p̄phetia: quę dicit ex persona lauretij:
Proba me dñe et tēpta me: vire renes meos
et cor meū. Ure inquit renes meos et cor me-
um: Duplici se postulat igne cōburi. Itā si
de solo mundi igne loqueret⁹: sufficeret re-
nes tantū exurendos incendijs obtulisse.
Cor autē nisi flāma christi nō vrit: atq; ideo
ad comprobandā deuotionē suā geminū si-
bi ignem postulat: vt lucramie habito ossē
dat in se plus posse amorem christi q̄ penā
tyranni. Quemus igit fratres beatū lauren-
tium: q̄ dum fide sua p̄secutoris flammis
vicit: ostendit nobis per ignem fidei gehē-
nē incendia superari: et amore christi diem

Bermo XXXI. De sancto Laurentio Ber. II

ludicij nō tūmeri. Nos vero fratres dilectis-
simi ad cōsiliū sanctoꝝ martyꝝ pueni-
re volum⁹: d̄ imitatione martyꝝ cogitem⁹.
Debent em̄ in nobis aliquid de suis virtu-
tibus recognoscere: vt p nobis dignent̄ do-
mino supplicare. Si em̄ tormēta que sancti
martyres p̄tulerūt sufferre nō possum⁹: vel
cōtra malas cōcupiscentias ip̄is intercedē-
tibus repugnemus. Et q̄ nō desunt quoti-
diana peccata non: desunt etiā quotidiana
remedia. Nemo se credat aliquā felicitatē
aut aliq̄d verum gaudiū in hoc seculo possi-
dere. Beatitudinē hic p̄parare potest: possi-
dere nō p̄t. Duo sibi tēpora ordine suo suc-
cedunt: tempus flendi: tēpus ridēdi. Ne-
mo se circūueniat frēs: nō ē in h̄ mūdo tēpus
ridēdi. Scimus fratres: q̄ oīs hō gaudere
desiderat: s; nō toti ibi querūt gaudiū vbi
oportet inquiri. Verum in hoc mūdo gau-
diū nec fuit nec est nec esse poterit. Sic em̄
ipse dñs i euāgelio suos discipulos admo-
net dicens: In hoc mundo pressurā habē-
bit. Et iterū: Abundus gaudebit: vos au-
tē cōtristabimini: sed tristitia vestra vertet̄
in gaudiū. Ac sic in hac vita cū labore: t̄ do-
lore quod bonū est auxiliāte dño faciam⁹:
vt in futuro seculo bonoꝝ fructus colligere
cū gaudio t̄ exultatione possim⁹: p̄stare do-
mino nostro iesu christo qui viuit t̄ regnat
in secula seculorum Amen.

Ser. XXXI. In eodem festo Sermo II

Itē dñs in euāgelio: Qui simile ē
regnum dei? Et cui simile illud esti-
mabo? Simile ē grano sinapis: q̄d
acceptū homo misit in hortū suū: t̄ creuit t̄
facta est arbor: t̄ volucres celi requieuerunt
in ramis ei⁹. Abouer fortasse sensus v̄os:
q̄re regnū dei tā p̄clarū atq̄ magnificū gra-
no sinapis exiguo cōparet̄: t̄ spei nostre in
sc̄a grande solatiū: rei vilissimę simile esse
dicam⁹: p̄sertim cū alibi idē dñs discipulis
suis dicat: Si habueritis fidē sicut granum
sinapis: dicetis huic mōti: tollere t̄ iactare
in mare t̄ fiet. Iḡ si fides tanta est que po-
test ab ip̄is sedib⁹ montiū fundamēta trā-
sferre: necessario t̄ granū sinapis magnū ē:
ad cui⁹ similitudinē fidem habere compelli-
mur. Ab agnū aut̄ dixerim⁹: nō specie s; vir-
tute: t̄ fides nō q̄litate oleris cōparādū: s; vi-
gore acrimonię coꝝquādū. Nā si diligēt in-
tendam⁹: inueniem⁹ a dño recte hanc simili-

tudinē cōparatam. Sicut em̄ granū sina-
pis prima fronte speciei sue est parū: vile:
despectū: nō saporem p̄stans: nō odorem
circūferēs: nō indicās suauitatē: At vbi te-
ri cepit: statim odorē suū fūdīt: acrimoniā
exhibet: cibū flāmei saporis exhalat: t̄ tāto
caloris feruore succendit: vt mirū sit in tam
friuiolis tātū ignē fuisse cōclusum: Qui⁹ eti-
am semen in cibū homines hyemis p̄cipue
tēpore magna p̄ suauitate p̄cipiunt quate-
nus repellant frigora: humores egerāt: vi-
scentū interna calefaciāt: Sepe etiā ex hoc ca-
piti adhibēt medicinā: vt si quid inualidū:
si qd egrotū fuerit: sinapis igne curet. Ita
ergo t̄ fides christiana prima frōte videt̄ ēē
parua: vilis t̄ tenuis: nō potentia suā ostē-
dens: nō sup̄biam p̄ferens: nō gratiam sub-
ministrās: At vbi diuersis tēptatiōib⁹ teri
cepit: statim vigorē suū p̄dit: acrimoniā
inducat: calorem dominicę credulitatis aspi-
rat: t̄ tanto diuini ignis ardore iactat: vt et
ipsa ferueat t̄ participantes sibi ardere cō-
pellat: Sicut i sancto euāgelio duo ex disci-
pulis dixerunt dñi cū ip̄is post passionē su-
am dominus loqueret̄: Nōne cor nostrum
erat ardens in vobis in via: dñi aperiret no-
bis scripturas dñs iesus? Ergo granū sina-
pis membrorū viscera calefacit: fides aut̄ vi-
gor cordium peccata cōburit. Et illud qui-
dē asperum algore frigoris remouet: hęc au-
tē delictorū diabolicū frigus expellit. Sina-
pis in quā granū humores decoquit corpo-
rū: fides aut̄ libidinū fluēta cōsumit: Et p̄
illud medicina capitis p̄curat: p̄ fidem aut̄
spiritalē caput nostrum qd est christus dñs
sepi⁹ resouet. Sed t̄ fides iuxta cōparatio-
nē sinapis sancto odore p̄fruiunt: sicut ait
apostolus beatus: Qui christi bon⁹ odor su-
mus deo. Iḡ sanctū martyꝝ laurentium
grano sinapis possum⁹ cōparare: qui diuer-
sis attritus passionibus: p̄ torum orbē gra-
tia meruit sui fragrare martyrij. Qui ante
constitutus in corpore erat humilis: igno-
tus t̄ vilis: postea q̄ vexatus: laceratus: ex-
ustus est: vniuersis p̄ totū mundū ecclesijs
odore suū nobilitatis infudit. Recte iḡ
huic cōparatio copulat̄. Si quidē granū si-
napi cū teris accendit: laurentius cū pat̄
inflammat. Illud feruor attritiōis sue mo-
uet: hic ignem plurima vexatione suspirat.
Sinapis in quā i vasculo calido decoquit̄:
laurentius in craticula flammarū igne tor-

Ser. XXXII. De sancto Laurentio Ber. III

ref. Ardebat itaq̄ extrinsecus beatus lau-
rentius martyr tyrāni senientis incendijs:
sed maior illū intrinsecus christi amoris flā-
ma torrebat. Et quāuis rex improb⁹ ligna
subijceret: incēdia maiora supponeret: ta-
men sanctus laurentius has flāmas fidei ca-
lore nō sentit: t̄ dum christi p̄cepta cogitat:
frigidum est illi omne qd pat̄. Nec em̄ po-
test in visceribus ignis tormenta sentire: q̄
sensibus paradisi refrigeria possidebat. Li-
cet iaceat ante pedes tyrāni exusta caro co-
pus exanime: nihil tamen detrimenti pat̄
in terris: cui⁹ anim⁹ demorat in celis. Extē-
ditur ergo sup̄ flammarū ignitos globos: t̄
verat̄ in latera: sed quantū plus penarum
tormenta pat̄: tāto amplius christū dñm
primescit. Nouo admirationis genere ali⁹
illū torquet: t̄ alij sciēti tormēta p̄ficiūt.
Deuotiorē laurentiū saluatori supplicia atro-
ciora fecerunt.

In eodem festo: Sermo III

Om̄ oēs beatos martyres q̄s no-
bis antiquitas tradit honorificen-
tia digna miremur: p̄cipue t̄ beati
laurentij martyris triumphū debem⁹ tota
deuotione suscipere. Abiorem ergo affectū
ibi debeo: vbi credulitatē meā cogit cōtem-
platio: q̄ vbi fidem meam hortat opinio.
Abiorem in quā affectū ibi debeo: vbi p̄ ea
que vidi cōpello: deuotione credere: etiā il-
la que nō vidi. Nam cū audio aliquāta mi-
hi impossibilia videbant̄: sed cep̄ea potius
se credere fieri: dñi similia facta esse cōspexi.
Et ideo tēporis nostri passio: hāc nobis tri-
buit cōferre gratiam: vt fidē p̄teritam cōfir-
maret. Supradictū iḡ virū beatum tota
debem⁹ deuotione suscipere: Primū quia
p̄ciosum sanguinē suū p̄pter dñm tradidit.
Deinde q̄ p̄rogatiuā nobis apud dñm no-
strū non minimam tribuit: ostendens qua-
lis esse debeat i christianis fides: Tertio q̄
idem tā sanctę cōuersationis fuerit: vt coro-
nā martyrij tēpore pacis inuenerit. Sed cū
sanctitate tanta beatū laurentiū p̄ christi no-
mine vidissent certare gētilēs: erroresq̄ co-
rū manifestos rationabili castigatione con-
uinceret: tūc illi inebriati furore rapuerunt
eū: t̄ cede crudelissima lauciārūt: tunc beati
virī corpus flammis i craticula tradiderūt.
Vere beatū corpus: qd nō ad penā funest⁹
ignis: vel tormenta a fide christi immuta-

uit: sed ad requiem dominicā sancta religio
coronauit. S; et ipsa flamma ideo suscepit
martyrē nō vt eū a fide sua ignis mutaret:
sed vt p̄batum dño suo redderet. Tali em̄
incendio beata cōsecrata sunt viscera: non
cōdemnata. Conuenit huic passioni qd ait
apostolus: Ipse aut̄ saluus erit sic tamen
quasi p̄ ignē. Saluus em̄ iste factus est: dñi
venerabilis cōfessionis est incendio concre-
matus. Hęc est ergo tota causa passiois fra-
tres p̄pter quā mortī addit⁹ est sanct⁹ vir:
q̄ sui similes cēteros hortaret̄. Nam exhor-
tatio illa intantū p̄fecit: vt illo a seculo re-
cedente: fides eius regionis ip̄ius loca vni-
uersa p̄uaserit. Ita christ⁹ tūc in beato mar-
tyre suo laurentio p̄secutiones passus est:
nūc illic plurimi christianorū exultāt in po-
pulis. Sufficere nobis debēt ad p̄fectū sa-
lutis nostre martyꝝ exempla sanctorū: qui
p̄pter adipiscendā celestem coronā omnib⁹
se mādatis dominicis subdiderūt: t̄ ita cun-
ctis deuinxerunt se legib⁹ saluatoris: vt p̄-
pter antea actā vitā mererent ad hanc mar-
tyrij gloriā puenire. Nō em̄ illo in tempore
tātū p̄fecerunt p̄ceptū dñi: quo cōfessionis
supplicia p̄tulerūt: sed necesse fuit illis p̄us
fm euāgelij vixisse: vt christi passionibus
participarent. Necesse est in quā vt initia
bona fierent quorū finis est optimus subse-
cutus: t̄ martyres eos nō solū fuisse cū pas-
si sunt: sed etiā tunc martyres christi esse cū
viuerent. Abiorem em̄ gr̄ce: latine testis vi-
dēt. Iḡ quotienscūq̄ bonis actib⁹ manda-
tum christi facim⁹: totiens christo testimo-
nium p̄bitemus. Unde t̄ crux dñi nō tātū
illa viciū que passionis tēpore ligni affixio:
ne construit̄: sed illa que toti⁹ vitę curriculo
cūctarū disciplinarū virtutib⁹ coaptat̄. De
qua mihi videtur saluator dicere: Qui vult
post me venire: tollat crucē suā et sequatur
me. Nunquid em̄ omnes martyres qui se-
cuti sunt dñm: crucifixi sunt cū dño? Nūquid
omnes virgines q̄ iuxta Apocalypsim se-
quunt̄ agnū dei: crucifixę sunt vt sequant̄?
Nūquid paulus apostolus crucifixus fue-
rat cū dicebat: Adhibi aut̄ abist gloriari nūl
in cruce domini nostri iesu christi: p̄ quē mi-
hi mūdus crucifixus est t̄ ego mūdo: hoc
autē dicit̄: vt intelligas crucem nō ligni esse
patibulū: sed vitę virtutisq̄ p̄positū. Tota
iḡ vita christiani hoīs si scdm euāgelij
viuat: crux est atq̄ martyrium.

Ser. XXXIII. De sancto Laurentio Ser. III

Sermo
XXXIII.
In eodem festo: Sermo III

Uti simile est regnū celorū: et cui si-
mile estimabo illud ait dñs. Simi-
le est grano sinapis. Abulta pstrin-
ximus: quibus pbarem? regnum dei gra-
no sinapis nō immerito cōparari: et distan-
tiā in sola estimatione eē dñorū: nō i colla-
tione virtutū. Siquidē christiana fides que
regnū dei est: eandē virtutē obtinet: que si-
napis natura depromit. Nam sicut sinapis
granū cū sumimus vultu cōtristamur: fron-
te contrahimur: ad lachrymas pmouemur:
et ipsam salubritatē corporis nostrī cū quo-
dā sctu austeritatē accipim⁹. Illinc enī ama-
ritudo nos exasperat: acrimonia penetrat:
turbat calor ignei saporis accendit: et toto p-
turbati corpore tūc magis sani efficiamur cū
ampli⁹ deploram⁹. Ita ergo et cū fidei chri-
stianę mandata pcipim⁹: cōtristamur ani-
mo: affligimur corpe: ad lachrymas pmou-
uemur: et ipsam salutē nostrā cū quodam
sctu ac mēore cōsequimur. Inde enī nos
ieiunia exasperant: illinc peccatorū cōscien-
tia macerat. Hinc patrimonij iactura per-
turbat: et toto cōtristati habitu magi salu-
tem psequimur si amplius desiccam⁹: scdm
Job. 16. qd ait dñs: Olos plorabitis et flebitis: sicut
autē gaudebit. Sicut autē cum sinapi ca-
put forte curandū est: iubemur ad rasum ca-
pillis demere: impedimēta cutis vniuersa
deponere: vt nudo corpori pfectius medici-
na pueniat. Ita et cū anima p fidē curada ē:
pcipimur a nobis substantiā auferre seculi:
impedimēta auri argentiq; deponere: vt et
nude et soli anime congruentius spiritalis
medicina cōueniat. Quisq; enī rebus mun-
di et diuitijs seculi obuolutus est: huic fidei
medicina nō pderit. Ergo quod succus sina-
pis in corpore: hoc fides christiana operat⁹
in anima. Sed qm in eadē dominica sentē-
tia scriptū est: Qd acceptum homo misit in
hortū suum: et creuit et facta ē arbor: et volu-
cres requieuerunt in ramis eius: diligenti⁹
requiram⁹ quis iste sit: cui hec cuncta cōue-
niant. Dixim⁹ superius sanctis martyrib⁹
qui diuersis attriti sunt passionib⁹ naturā
sinapis posse cōgruere: Sed qm dicit scri-
ptura: Et creuit et facta ē arbor: et volucres
requieuerunt in ramis ei⁹: arbitror hoc ipsi
christo dñs dicere: et rectius cōparari: qd na-
scendo in homine humiliat⁹ vt granū est:

ascendendo ad celsū exaltatus vt arbor est.
Granū plane ē christus dñs patif: arbor est
dñs resurgit. Granū inquā est: cū famis esu-
riem sustinet: arbor est cū quinq; milia viro-
rum quinq; panibus saturat. Ibi sterilita-
tem humana cōditione patitur: hic saceta-
tem ppria diuinitate largitur. Granū autē
dixerim dñm cū cedit: cū cōtemnitur: cū in
crepat: arborē autē cū cōcos illuminat: mor-
tuos resuscitat: peccata condonat. Ramos
autē hui⁹ arboris si requiras inuenies. Ra-
mus est petrus: ramus est paulus: ram⁹ est
beatus laurenti⁹: cui⁹ hodie natalitia cele-
bramus. Rami sunt oēs apostoli vel mar-
tyres saluatoris: ad quos si quis se fortiter
tenere voluerit: fluctib⁹ seculi minime mer-
git: quin potius sub vmbra illoz latitās gebē-
nē nō patiet ardorē: securusq; de diabolice
tempestatis pcella erit: et de die iudicij ex-
urentis incendio ipso adiuvante qui viuūt
et regnat in vnitate spiritus sancti de⁹: per in-
finita secula seculorum Amen.

Item in eodē festo: Domelia de
eo qd scriptū est in euāgelio fm Jo-
hannē: Amē dico vobis: Nisi gra-
nū frumētī zc. incipies: Humilita-
tis magne zc. que sumpta est de ex-
positione doctoris Ibidem.

De assumptione gloriosissime vir-
ginis marie.

In festo Assumptionis sanctissime Sermo
dei genitricis vginis marie: Ser. I XXXIII.

Interrogata de virginis et matris
vsi resolutione teporalis: et assumptio-
ne penni: qd itelligā respōsurus: te
de⁹ omnipotēs pater voto supplici exoro:
vt qd madas nubib⁹ et pluunt imbres: qd ran-
gis montes et fumigāt: qui aperis terrā et
germinat: quid dicā iubeas: qd pferam p-
beas: ad qd sermonē dirigam aperias. Ve-
nerabile enī mihi est dñe: et p cordijs meis re-
uerēdissimū de matre filij tui loqui: et de sa-
ctissimo corpe ei⁹ linguā sermonib⁹ occupa-
re: qd sola meruit deū hominēq; paritura su-
scipere: facta thron⁹ dei et aula regis eterni:
scdm qd tu docuisti nos p sanctos patriar-
chas tuos: pphetas et apostolos figuris et
sermonib⁹: qd nos credim⁹: qd nūq; fesseli-
sti: qd nec fallere nec falli nouisti: ostendēs si-
liū tuū cōternū tibi et p substantiā lē icarnā-

Ser. XXXIII. De Assumptione Marie Ser. I

qd: et incarnatū p virginis vterū: de qua car-
nē assūpsit: qui corporalia cūcta tecū creauit
auctor: administrator et de⁹: ab hoīe factus
est homo: ab ea naturā sumēs non originē:
sanctificante spiritu tuo: in ea vterū huma-
nū et purificante atq; mūdante ad cōcepti-
onē filij tui: Cui⁹ dignitatē et gratiē effectū:
nec cor cōcipere nec lingua valet exprimere.
Nō enī talis cōceptus: talisq; part⁹ nisi de-
um decuerat: qd venerat redimere quos vo-
luit creare. Creare pfecto maiestate: redime-
re humilitate: humilitatis naturā sumens
sanctā de sanctificato corpe: et immaculatā de
immaculato. Inestimabile enī sanctificati-
onis grām quā cōcipiēdus p̄buit: pcept⁹ et
nat⁹ nō abstulit. Quē quātū i corpe value-
rit virginis: illi soli notissimū est qd de ei⁹ na-
tura naturā suscepit qd cōdidit. Per quem
te queso dñe: qd p illū cūcta bona tribuis: qd
vt tribuas eligis: vt me in offese de tanta
sanctitate loq; tribuas. Et si nō totū vt est:
qd impossibile omni humanę lingūe est: ta-
mē ipm qd est ex parte dicat vt est. Sonet
ergo p̄ciosissimum vera p̄ciositate: sanctissi-
mū certa sanctitate: inestimabilissimū: fidis-
sima veritate. Quē qd humanā rōnē exce-
dunt: spiritus tu⁹ assit: qd suo sacro spirami-
ne inducat nos in omnē dicēdōz veritatē:
vt qd de ei⁹ corpore et aīa loquēdum est: qd
ipse pter naturālē vsum sanctificauit et gra-
tiā cōtulit: non aliena dicere patiat⁹: sed p-
pria ad laudē et gloriā tuam deus omni-
potens pater: et ad honorem filij tui p virginē
nati: et eiusdē spiritus sancti dei et dñi nostri:
cum quo est tibi regnū et imperium: in om-
nia secula seculorum Amen.

Quia p̄fundissime et sua dignitate al-
tissime sum responsurus quęstioni: le-
ctorem meum obsecro: vt p me deprecet⁹: et
si qd a me pleniter dicta cognouerit: donis
dei gratus existat: sin autē minus: nostrę cō-
patiat infirmitati. Quia licet minus vale-
amus dicere: vera tū pculdubio volumus.
De sanctissimo igit corpe ppetuę virginis
marie eiusq; sacre anime assumptione: quā
tū deus donauerit loqui suscipientes: hoc
primū dicimus: quod in diuinis scripturis
postq; dñs in cruce matrē discipulo cōmen-
dauit: vt castitas castis tueret obsequijs:
nihil reperit de ea pter id quod lucas cōme-
morat in actibus apostolorū: cōmemorans
eiusdē nominatim dicēs: Ibi omnes erāt

pseuerantes vnanimiter in oratione cū mu-
lieribus et maria matre iesu et fratribus ei⁹.
Hoc dicim⁹ quia tāto quę magna existunt
cautius tractanda sunt: quāto specialibus
auctoritatum testimonijs nō possunt ad li-
quidū roborari. Sed qd quędam scriptura
sancta veris indagatiōis studijs quęreda
reliquit: qd nō sunt supflua estimanda dñi ve-
ra indagatiōe fuerint patefacta. Scūda ē
enī veritatis auctoritas: et dñi diligētē dis-
cutit: de se gignere quod ipsa est cognoscit-
tur. Sepe enī discussa veram cōueniētiā
parit: quā manifestis sermonib⁹ abscondit:
Et sepe apertis sermonib⁹ insinuat: in quib⁹
b⁹ nihil pter illud qd sonuit qdēdū inuitat:
Et est illud: qd abraā genuit isaac: isaac ge-
nuit iacob: iacob iudā et fratres ei⁹: et cetera
talīa in quib⁹ sola littera tenēda est. Quę-
dam autē sic cōmendat: vt pariter litterā
et mysticū intellectum instruat: vt in trāsitu
maris rubri: et manna celesti: et tabernaculo
dei atq; arca testamenti: vbi futurorū figu-
ra baptisimi videlicet christi et ecclesię ostēsa
ē p̄rogatiua. Quędā tū mystice: vt cū deū
dicit insufflāsse in faciem adā spiraculū vi-
tę: qd tū os ad spirandū non habet: nec ma-
nus ad operandū: licet ppheta dicat: Adā
nus tuę fecerūt me: et plasmauerūt me. Sūc-
etiam quędā: qd quāuis cōmemorari ex to-
to omīssa sint: vera tamē ratione credunt⁹:
atq; ipsa pueniētiā rei qd amō quēadmodū
dux et p̄uia creditur. Nihil enī de melchise-
dech sacerdotē dei excelsi iusticia loquitur:
cum ipa p̄cessisse tāte laudis merita cogno-
scatur. Nihil de enoch et helie postq; rapti
sunt vitę felicitatē cōmēdat: cunctis liqui-
do scientibus beate eos viuere: quos do-
minus hinc in futurū seruandos voluit ra-
pere. Quid ergo de marie morte: quid ve-
de eius assumptione dicendum est: vnde
diuina scriptura nihil commemorat: nisi qd
rendum ratione quod cōueniat veritati:
fiatq; ipsa veritas auctoritas: sine qua ne-
cesse est: nec valeat auctoritas. Admōres
enī conditionis humanę mortem illam
subijisse temporalē dicere nō metum⁹: quā
idem eius filius qui deus et homo est: lege
sortis humanę sustinuit: et hoc quia homo
de eius sūscēptus et p̄fusus est vtero. Sed
si dicimus mortis eā vinculis teneri: et reso-
lutā in cōmunē putredinē: vermē ac cinerē:
laborādū est si b cōueniat tantę sanctitati

tante aule dei progiatue. Scim⁹ em dictu
 Scilicet. 5. primo parenti: Quia pulvis es et in pulve-
 re ibis. Quod si de morte dicit: generalis
 est sententia: si de resolutione in pulverem:
 hanc conditione caro christi euasit de car-
 ne marie sumpta: que corruptione non susti-
 nuit. De hoc em scriptu est: per dauid. pph-
 etam dicentem: Quoniam non derelinques
 animam meam in inferno: nec dabis sanctu
 tuum videre corruptione. De quo autem san-
 cto dictu sit: archangelus pdidit: qd ad ma-
 riam ait: Et quod nascet ex te sanctum: vo-
 cabitur filius dei. Vere sanctum et sanctu
 sanctorum. Unde et illa sancta sanctoru di-
 cunt: que illa seruabant: quibus ille figura
 bas qui veraciter solus sanctus sanctorum
 dicit. Hic em idem est de quo archangelus
 gabriel danieli loquit inter cetera que su-
 tur ostendit dicens: Et impleatur visio et
 pphetia: et vngat sanctus sanctorum. Hic
 em sanctus corruptione non vidit: qui tertia
 die cum triumpho rediens ab inferis resur-
 rexit. Caro ei⁹ que de maria sumpta est: et
 si mortua est ex infirmitate: reuixit tñ ex dei
 virtute. Sed hoc ille qui quando voluit mo-
 ri: quando voluit resurgere potuit. Excipit
 ergo ab illa generali sententia de virgine
 sumpta natura. Qd si marie non congruit:
 congruit tñ filio quem genuit iesu. Voca-
 bulum iesus gloriosum omni ornatu cultu
 q dignissimu: nome quod est super omne
 nomen: non decuit ab hominibus appella-
 ri: neq ab eis efferri in mundu: sed ab excel-
 lentiore quadam maiore natura. Post hec q
 ad dicta sunt de quib⁹ excipit marie fili⁹:
 cotuenda sunt q etia eug dicta sunt: si cunctis
 feminis generalia sint: et si in aliquo excipi-
 atur maria. Scriptum quippe est: Multipli-
 cabo quos dixit deus: Multiplabo erumnas
 tuas et coceptus tuos. In dolore paries fi-
 lios: et sub viri potestate eris: et ipse domi-
 nabit tui. Erumnas maria sustinuit: cuius
 anima gladius passionis christi ptransui-
 sed conceptus non multiplicauit: nec sub vi-
 ri: id est mariti potestate deguit: que iteger
 rimis visceribus de spiritu sancto christum
 suscepit: et virginitatis integritate manere
 virgo pmansit. Quem q sine peccati col-
 lutione: et sine virilis admixtionis detrimē-
 to suscepit: sine dolore genuit et sine integri-
 tatis violatione cum pudore virginitatis
 integra pmansit. Hoc em potuit efficere de

matre: qui sic elegit nasci deus de homine.
 Maria ergo et si communicat erumnis eug:
 non comunicat parturiendo cu dolore. Pro-
 meruit em hoc singularis sanctitas eius et
 singularis gratia: q susceptione dei singu-
 lariter estimata est digna. Non imerito er-
 go a quibudā generalibus excipitur vera
 estimatione: qua tāta seruat gratia: et attol-
 lit dignitatis progiatua. Quantum em chri-
 sti potestas possit mundi ostendit vniuersi-
 tas: quantum gratia marie monstrat integri-
 tas. Que sicut diuersa est a natura: ita di-
 uersa est ab usu. Quid ergo? Si in tanta di-
 uersitate dicimus eā humane sortis morte
 subiisse: nec vinculis ei⁹ retineri: p qua de-
 voluit nasci: et carnis substantia comunica-
 re: nūquid impiu erit? Scim⁹ em iesum om-
 nia posse: qui de seipso ait: Data ē mihi om-
 nis potestas in celo et in terra. Si ergo vo-
 luit integram matrem cu virginitatis serua-
 re pudore: cur non velit incorrupta a putredi-
 nis seruare segete? Dicit qui cognouit sen-
 sum domini: et qui consiliarius ei⁹ fuit: Mā-
 quid non ptinet ad benignitate dñi matris
 seruare honorem: qui legem soluere non ve-
 nerat sed adimplere. Lex em sicut honore
 matris pcepit: ita inhonoratōe damnat.
 Qui em in vita p ceteris illa gratia sin pce-
 pt⁹ honorauit: pium credere ē singulari sal-
 uatione eā in morte et speciali gra honoras-
 se. Potuit em eam tā a putredine q a pul-
 uere alienam facere: qui ex ea nascens vir-
 ginem eā potuit relinquere. Putredo nā-
 q et vermis opprobrium est humane cōdi-
 tionis: a quo opprobrium cum iesus sit alie-
 nus: natura marie excipit qua iesus de ea
 assumpsit pbaf. Caro em iesu caro marie ē:
 et multo specialius q ioseph iude cetero-
 riu fratrum eius quibus dicebat: Frater
 em et caro nostra est. Caro em christi quauis
 gloria resurrectionis fuerit magnificata: et
 potens sup omnes celos ascensione glori-
 cata: eadē tamen carnis mansit et manet na-
 tura que assumpta est de maria. Ipse enim
 est qui conceptus et genitus atq a mortuis
 suscitatus est p gloriam patris: sicut pfecto
 ipse testat post resurrectione: quando apo-
 stolis dixit: Videte manus meas et pedes
 meos quia ego ipse sum. Quid em ē? Ipse
 ego sum: nisi quia alter non sum: q qui tunc
 eram quando passus sum: hoc siquidem co-
 gnoscere potestis: q i manib⁹ et pedib⁹ meis

clauorum vulnera cognoscitis. Ipse ergo
 idemq celos ascendit: et carnem qua de ma-
 tre suscepit sup astra transiit: honorans
 omne humanā naturā: et multo magis ma-
 ternam. Si igit natura matris est filius: cō-
 ueniens est vt sit et filij natura mater: non quā-
 tum ptinet ad equam administrationē: sed
 quantum ptinet ad eandem reciproca substa-
 tiam: vt homo de homine: caro de carne: ma-
 ter a filio: fili⁹ a matre: non ad vnitatē psonę
 sed ad vnitatē corporalis nature et substantię.
 Si em vnitatē facere pōt gratia sine ppi-
 erate specialis nature: quāto magis vbi gra-
 tię vnitatis et corporis specialis ē natiuitas.
 Vnitatis nāq gratię est: vt discipulorum in
 christo eos in nomine ipse dixit: Pater sancte:
 serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi
 vt sint vnum sicut et nos. Et item de omni-
 bus iustis: Mō autē p his rogo tantu: sed et
 p eis qui credituri sunt per verbum eorum
 in me: vt omnes vnum sint sicut et tu pater
 in me: et ego in te: hoc est vt ipsi sint p gratiā
 quod nos sum⁹ p diuinitatis naturā. Hec
 quippe gratię vnitatis que cunctis in chri-
 stum credentibus seruaf: si marie nec min⁹
 sapientiū estimatione non tollitur: quanto
 magis cū gratię vnitatis ipsa specialitas na-
 ture efficit vnum matrē et filium: filiū et ma-
 trem? Quidē etiam est qd de his quos se-
 cum p gratiam vnū esse voluit cōsequēter
 adiungit. Ait em: Pater quos dedisti mihi
 volo vt vbi ego sum et illi sint mecum: vt vi-
 deant claritatē quā dedisti mihi. Magnā
 et inestimabile bonitatem dei: qui secū suos
 habere in gloria vult vt sua claritate fru-
 ant: qui hic sua fide iuncti: vnū cum eo esse
 digni iudicant. Si q secū eos habere vult:
 atq hoc potest qui omnia potest: quid esti-
 mandum est de matre vbi digna sit habe-
 ri si non in pſentia filij? Quantum igit con-
 tueor: quantum intelligo: quantumq cre-
 do: marie anima claritate christi frui: et glo-
 riosis conspectibus eius semper inherere si-
 tiens et semp conspiciens: dum inestimabili-
 ter pascitur: excellētiore quadā speciali q
 rogatiua a filio honorat: possidens in chri-
 sto corpus suum qd genuit glorificatum in
 dextera patris: et si non suum p quod genuit:
 tamen suū quod genuit. Et quare non suum
 per qd genuit? Si non obuiauerit necdū p-
 specta auctoritas: vere credo et per quod ge-
 nuit: quia tanta sanctificatio dignior celo ē

q terra: Thronum dei: thalamum est do-
 mini: tabernaculum christi: dignum est ibi
 esse vbi ipse est. Tam pſiosum thesaurū di-
 gnus est celum seruare q terram: tantā in-
 tēgritatem merito incorruptibilitas non pu-
 tredinis vlla resolutio sequit. Illud ergo sa-
 cratissimū corpus de quo christus carnē as-
 sumpsit et diuinā naturā humane vniuit: non
 amittens quod erat: sed assumēs quod non
 erat: vt verbum caro: hoc ē deus homo fie-
 ret: et eam vermibus traditum: quia sentire
 non valeo: dicere pertimesco: in cōmuni sor-
 te putredinis futurū de vermibus pulue-
 rem. De quo si nihil aliud sentirem q de p-
 prio: nihil dicerē nisi quēadmodū de p-
 prio: qd absq vlla ambiguitate soluēdum est in
 mortem: post mortē est futurū putredo: post
 putredinem vermis: post vermē vt dignū
 est abiectissimū pulvis. Quod de maria
 credēdum non videt consentibile: quia esti-
 mationem procul pellit munus incompa-
 rabilis gratię. Quod me dicere multaz cō-
 sideratio rex inuitat: qñ et illa qdā est quā
 suis aliquādo ministris ipa vntas ait: Qui
 mihi ministrat me seq⁹: et vbi ego sū: illic et
 minister meus erit. Si em hec est genera-
 lis sententia omnium p fidem et piam ope-
 rationem christo ministrantium: quāto ma-
 gis quodāmodo et specialiter marie. Aba-
 riā namq operis exhibitione et fidei fidissī-
 ma veritate ministrā christi fuisse ois q sane
 sapit intelligit. Absq dubio em opere ad-
 ministratrix extitit: que hūc in vtero gessit
 partuz pfulū aluit et fuit: atq vt euange-
 lium refert: i pſepe reclinauit: et a facie hero-
 dis fugiens in egyptū abscondit: et omnem
 infantiā ei⁹ pio p matris affectu est pſecu-
 ta: ita vt vsq ad crucē in qua filiū vidit pē-
 dentem iam virū pfectum: ab eius indubi-
 tanter non recesserit cōsectatu: non solū gres-
 sibus pedum tanq pro reuerentia dei: ve-
 rū etiam et imitatiois affectu. Abaria ergo
 ministratrix christi spiritalium operū quali-
 tatibus: sicut deuotissima extitit: ita absq
 dubio religiōis fide et vere credulitatē cha-
 ritate securitrix fuit. Non em potuit ei⁹ diui-
 nitatis non esse credula: que se nouerat hūc
 non virili semine scdm ordinē nature: sed di-
 uino spiramine nunciante archangelo cōce-
 pisse: videns semper famulantū angelorū
 ei adesse frequentiam vt nascituro et nato:
 quādo videlicet facta est cum angelo multri

tudo celestis exercit⁹ clamant⁹ et dicentium:
 Luc. 2. Gloria in excelsis deo: et in terra pax homini-
 bus bone voluntatis: et in egyptu fugituro
 atq; inde iteru redituro. Quib⁹ liquido co-
 gnoscere potuit: quia talia obsequia non nisi
 Matt. 2. de⁹ decuerat. Unde et stelle annunciatio: et
 magorum de longissimis partibus inspera-
 ta adductio q⁹ maximu illi extitit indicium
 Luc. 2. veritat⁹. Similiter et simeonis et anne p⁹phe-
 tali dignitate insolit⁹ cetus: et huic specialis
 occurfus: Qu⁹ omnia p⁹cul dubio maria co-
 seruans his cunctis altius ad fidem roborata
 pio corde cōferebat: intantū vt omnino nō
 nutabunda: sed certa de filij p⁹ate tanq⁹ de
 Job. 2. dei virtute vera deficiente in nuptijs vino
 dixerit: q⁹ vinu nō habent: sciens plane illū
 hoc potuisse qd eū mox cōtigat diuisio mira-
 culo cōpleuisse. Ecce igit maria fide et ope
 christi ministratrix: et deuota vsq; ad mortē
 eius secutrix: nō plus gressu q⁹ imitatiois:
 vt credendū est: affectu: si ibi nō fuerit vbi
 erit: Et si ibi: nunquid equali gratia? Et si
 Matt. 16. non equali: vbi equa dei censura que vni-
 cuiq; reddit scdm sua merita? Si ergo me-
 rito p⁹ omnibus marię viuenti donata est
 gratia: mortuę erit minuēda? Absit: Quia
 si omnium sanctorū mors est preciosa: ma-
 rig sane est preciosissima: quam tanta comi-
 tata est gratia: vt mater dei dicatur et sit.
 Ad Consideratis igitur vniuersis: vera ratio
 Ca. 10. ne censeo confitendum mariā in christo et
 apud christum esse. In christo: q⁹ in ipso vi-
 uit: mouetur et sumus. Apud christū
 Act. 17. gloriose ad eternitatis gaudia assumptam
 benignitate christi et honorate susceptam
 p⁹ ceteris quam gratia honorauit p⁹ cete-
 ris: atq; ad communem humilitatem non
 esse adductam post mortem putredinis vi-
 delicet vermis et pulueris: que suum et om-
 nium genuit saluatorem. In cuius si pote-
 state est sanctorum de capite capillum non
 perire: est et illam anima et corpore integrā
 posse seruare. De cuius potestate si nullus
 dubitat ecclesiasticorum quin possit matrē
 sine corruptione in perpetuum seruare: cur
 dubitandum est voluisse qd attinet ad tan-
 tam benignitatis gratiā? Si elegit diuina
 voluntas sola gratia inter crepidates vehe-
 Daniel. 5. mentiū ignis flammis non solum puerorū
 corpora seruare illesa: verū etiam vestimen-

ta seruare inusta: cur abnuat i matre p⁹pria
 qd elegit in veste aliena? Bonam seruare in
 ventre ceti p⁹ter naturā vsum voluit incor-
 ruptū sola misericordia: mariā incorruptā
 p⁹ter naturā nō seruabit gratia? Seruatus
 est daniel datus itemperatissime fami leo-
 nū: nō seruanda est maria tātis donata me-
 ritis dignitatē: hęc cuncta que dixim⁹: q⁹
 naturā seruantiā nō cognoscimus: in marię
 integritate plus potuisse gratiā q⁹ naturā
 nō dubitam⁹. Diuinitatis em opa sūt que
 dicimus: et ideo possibilis q⁹ omnipotētia.
 Abusus ergo dei virtus et dei sapiētia cui⁹
 sunt omnia q⁹ patris sunt et velle: Velle aut
 omnia que sunt iusta et digna: et p⁹ hoc vidē-
 tur digna: letari facit mariā leticia inenar-
 rabili anima et corpore in p⁹prio filio cū p⁹-
 prio filio p⁹ p⁹priū filiū: nec vllam sequi de-
 bere corruptionis erumnā quā nulla secuta
 est tantum filiū parturiēdo integritatis cor-
 ruptio: vt sit semp incorrupta quā tanta p⁹-
 fudit gratia: sit integraliter viuens que om-
 nī integrā p⁹fecta q⁹ genuit vitam: sit cum
 illo quē in suo gessit vtero: sit apud illū illa
 que genuit: fouit et aluit illum: maria dei ge-
 nitrix: dei nutritrix: dei ministratrix et dei se-
 cutrix: de qua vt iam dixi: quia aliter senti-
 re nō audeo: aliter dicere nō p⁹sumo. Susci-
 piat igit hūc sensum fraterna charitas: fm
 qd spirit⁹ christi inspirauit. Ostēda sunt ex
 parte que taliter hortata sūt me dicere. Si
 quis autē refragare his elegerit: cū dicere
 nō velit hoc nō posse christum: p⁹ferat qua-
 re nō conueniat velle: ac p⁹ hoc non esse. Et
 cum se veraciter cōsiliū dei de his nosce ma-
 nifestauerit: incipiā credere: de quib⁹ aliter
 nō possum sentire. Adirabor illum altitudi-
 nem cōsiliij diuini inuestigasse: quā me cum
 apostolo digna reuerētia videor debere ad-
 mirari dicente: O altitudo diuinitatū sapiē-
 tię et scientię dei: q⁹ incōprehēsbilia sunt iu-
 dicia eius: et inuestigabiles vię eius. Et q⁹
 scdm eūdem apostolum: ex parte cognosci-
 mus et ex parte p⁹phetamus: dixi de his: et
 si nō quantū est: tamen quēadmodum me
 dicere debuissē credidi. Si ergo vera sunt q⁹
 scripsi: tibi gratias ago christe: quia de san-
 cta Agine matre tua nisi qd pium: dignū et
 iustum est sentire nō potui. Si ergo dixi vt
 debui: approba christe tu et tui. Si autē nō
 vt debui: ignosce obsecro tu et tui: Qui cū

deo patre et spiritu sancto viuīs et regnas
 deus p⁹ omnia secula seculorum Amen.

XXXV. In eodem festo: Sermo II

Adest nobis dilectissimi fratres di-
 es valde venerabilis: dies omni-
 um sanctorum solēnitates p⁹cel-
 lens. Adest inquā dies indyta: dies p⁹cla-
 ra: dies in qua e mūdo migrasse creditur
 virgo maria. Et ideo laudes intonet vni-
 uersa terra cum summa exultatione tan-
 te virginis illustrata excessu: q⁹ indignum
 valde est vt illi⁹ recordationis solēnitas
 sit apud nos sine maximo honore: p⁹ quā
 meruimus auctorem vitę suscipere. Sa-
 tisq; p⁹posterum iudicandum est: vt cū
 sanctorum celebramus victorias marty-
 rum: illius solēnitatem illis non p⁹fera-
 mus que huic mundo edidit principem
 martyrum. In hac siquidem die compe-
 tenter spōso illi celesti p⁹clamat beata vir-
 go: Tenuisti manum dexteram meā: et in
 voluntate tua deduxisti me: et cum gloria
 assumpsisti me. Hodie inquā et ipsa a spō-
 so filio et domino congrue audiuit: Jam
 hyems trāsiit: imber abiit et recessit: Sur-
 ge proxima mea: spōsa mea: colūba mea
 et veni. Hęc ideo dicimus fratres: quia si-
 cut iam in consuetudinem suscepit eccle-
 sia: bodierna die ad celos assumpta fuisse
 credit virgo maria. Sed quo ordine hinc
 ad superna transferit regna: nulla catho-
 lica narrat historia. Non solum autem
 respuere apocrypha: verū etiam ignorare vi-
 citur hęc eadem ecclesia. Siquidem sunt
 nōnulla sine auctoris nomine de eius as-
 sumptione cōscripta: que vt dixi ita cauē-
 tur: vt ad confirmandam rei veritatem le-
 gi minime p⁹mittantur. Hinc sane pulsan-
 tur nōnulli: quia nec corpus eius in terra
 inuenitur: nec assumptio eius cum carne
 vt in apocrypha legit⁹: i catholica reperit⁹
 historia. Quibus dicendum est: quia si
 moysi corpus nō inuenitur ab homine in
 terris cum quo locutus est deus facie ad
 faciem: illius querere dementię est: p⁹ quā
 idem maiestatis deus incarnatus efful-
 sit in terris. Hęc em dignum est de cor-
 poris eius noticia sollicitū quēpiam esse:
 quā nō dubitat super celos eleuatam cū

christo regnare. Sufficere debet tantum
 noticię humane hanc vere fateri reginā
 celorum: pro eo q⁹ regem peperit ange-
 lorum. Sed nec inuenitur apud latinos
 aliquis tractatorum de eius morte quip-
 piam dixisse aperte. Mā illū euāgelij ver-
 siculū quem simeon dixit ad domini ma-
 trem: Et tuam ipsius animā pertransibit
 gladi⁹: beatę recordationis ambrosi⁹ cū
 tractaret ait: Hęc historia nec littera do-
 cet mariam gladio vitam finisse. Hinc et
 Isidorus: Incertū inquit p⁹ hoc dictum
 vtrum gladium spiritus an gladiū signifi-
 cet persecutionis. Et quid de his de qui-
 bus loquor dicam: cum nec ipse qui hanc
 accepit ante crucem domini in sua: id est
 iohannes euāgelista de hoc posteris ali-
 quid retinendum scriptis mandauerit:
 Nullus enim hoc fidelius narrare potuit
 si illud deus manifestare voluisset: q⁹ il-
 le vtiq; qui hāc nutriendam suscepit: nec
 contra morem filius matrem reliquit. Re-
 stat ergo vt homo mendaciter non fingat
 apertum quod deus voluit manere occul-
 tū. Cetera autē de eius assumptione sentē-
 tia hęc esse probat: vt scdm apostolum:
 siue in corpore siue extra corpus ignoran-
 tes: assumptā super angelos eam esse cre-
 damus. His igitur p⁹missis: loquamur
 aliquid in laudib⁹ sacratissime virginis.
 Sed quid nos tantilli: quid actione pu-
 silli: quid in eius laudibus referemus: cū
 et si omnium nostrum membra verteren-
 tur in linguas: eā laudare sufficeret nul-
 lus? Altior celo est de qua loqmur: aby-
 so p⁹fundior: cui laudes dicere conamur.
 Hęc est enim que sola meruit mater et spō-
 sa vocari. Hęc prime matris damna resol-
 uit: hęc homini perduto redēptionem ad-
 duxit. Mater enim generis nostri penā
 intulit mundo: genitrix domini nostri sa-
 lutem edidit mūdo. Auctrix peccati eua:
 auctrix meriti maria. Eua occidendo ob-
 fuit: maria viuificando profuit. Illa per-
 cussit: ista sanauit. Hęc em mirabili atq;
 inestimabili modo omnū rerū et suū pe-
 perit saluatōrē. Quę hęc virgo tā sancta
 ad quā venire dignaret spiritus sanctus:
 Quę tam speciosa: vt eam de⁹ sibi elige-
 ret spōsam: Quę tam casta vt esse posset
 virgo post partum: Hęc est dei templum:

Luc. 4. fons ille signat: et porta in domo dei clau-
sa. Ad hanc namque ut dixi spiritus sanctus
descendit: hanc virtus altissimi obumbrat
Suit. hec est immaculata coitu: secunda par-
tu: virgo lactans: angelorum et hominum
cibum nutries. Adherito namque beata sin-
gulari a nobis preconio extollitur: que sin-
gulare commercium mundo prebuit. Denique
tantum se ad celi fastigia subleuauit: ut ver-
bum in principio apud deum: de suprema
celi arce susciperet. **O felix maria:** et omni
laude dignissima. **O virgo dei genitrix**
gloriosa: o sublimis puerpera: cuius visce-
ribus auctor celi terreque committit. **O felix**
cia oscula lactantis labijs impressa: cui in-
ter crebra indicia reptantis infantie: ut
Luc. 2. pote verus ex te filius tibi matri allude-
ret: cui verus ex patre dominus impera-
ret. Nam auctorem tuum ipsa concipiens
edidisti in tempore puberem quem habe-
bas ante tempora conditorum. **O felix pu-**
erperium: letabile angelis: optabile san-
ctis: necessarium perditis: congruum pili-
gatis. Qui post multas assumptione carnis
iniurias: et ad ultimum verberatus flagris:
Matt. 27. potatus felle: affixus patibulo: ut te ve-
ram matrem ostenderet: verum se homi-
nem patiendo monstrauit. Sed quid di-
cam pauper ingenio: cum de te quicquid
dixero minor laus est quam dignitas tua me-
retur? Si celum te vocet: altior es. Si ma-
trem gentium dicam: precedis. Si formam
dei appellem: digna existis. Si dominam
angelorum vocitem: per omnia te esse per-
baris. Quid ergo de te digne dicam: quid
referam: cum non sufficiat lingua carnis
tuas enarrare virtutes? Has interim lau-
des sileat lingua carnis: quas semper arde-
ter perfert anima: **hic nostras peto ut au-**
res doctrinarum tuarum demulceas orga-
nis. Plaudat nunc tympanis scena tuus
et veloces articulos puerperae corepent.
Concinant letantes chori: et alternantibus
modulis dulcisona carmina misceantur.
Audiamus fratres: audiamus pio mentis
affectu: audiamus quemadmodum tympani-
striarum doctrinis corepet beata virgo
maria. Audiamus inquam: et huic harmonie
moribus respondeamus. Denique cum hec
mulier beatissima ab angelo iam saluta-
ta: spiritus sancto repleta: plenitudine di-

uinitatis afflata: ad belisabet venisset co-
gnatam: post exultationem iohannis in
vtero matris: hec visio decantauit cantica lau-
dis: **Adhagnificat anima mea dominum:** Et exulta-
uit spiritus meus in deo salutari meo. **Primo**
igitur in hoc loco querendum est: quid sit magnifi-
care dominum: Neque enim magnus sit a creatura
creator. Sed sciendum nobis est duobus mo-
dis dici magnificari: id est aut magnus fa-
cere: aut magnus adorare: magnus ad-
mirari. Adhagnificat enim deus a nobis:
cum magnificari dignatur a nobis. Sed
nunquid sic in nobis sicut in beata maria
eandem carnem assumpsit pro nobis? Huc
inquit ad eam angelus gratia plena: do-
minus tecum: benedicta tu inter mulie-
res. Spiritus sanctus superueniet in te: et
virtus altissimi obumbrabit tibi: Ideoque
quod nascetur ex te sanctum: vocabitur fili-
us dei. Quicquid tamen anima sancta
verbum concipere potest credendo: pare-
re predicando: magnificat amando. Unde
et dauid propheta dicit: Adhagnificate do-
minum mecum: et exaltemus nomen eius
in inuicem. Ac si diceret: Adhagnitudine
domini mecum predicat: et nominis eius pro-
nia magna voce attollit. Hinc iterum di-
cit: Domine deus meus: magnificat es
vehementer. Unde autem magnificetur
in nobis isdem propheta ait: Adhagnificata
est usque ad celos misericordia tua. Hinc
namque optandum est in singulis: ut no-
stra anima magnificet dominum: concipi-
at dei verbum: pariat et nutriat: recorde-
saluationis sue pia commercia: quomodo
nullis suis precedebat meritis sit ab ini-
quitate saluata: sed sola dei bonitate gra-
tuita christi sanguine redempta et dicat:
Adhagnificat anima mea dominum. Sic
enim deus dilexit mundum: ait euangelium: ut fili-
um suum unigenitum daret. Hinc namque
et apostolus: Qui proprio inquit filio non
peperdit: sed pro nobis tradidit illum. O
mire pietatis affectus: o inestimabilis ar-
dor charitatis: Quis ante tantae pietatis
diuinitas non obstupescat? Quis ante tam
ineffabilem charitatem non contremis-
cat? Quis unquam posset sperare: ut ex
deo ante tempora natus: nasceretur pro
hominibus in tempore ex femina homo
factus? Unde scriptum est: Cum venit

plenitudo temporis: misit deus filium su-
um factum ex muliere: factum sub lege:
ut eos qui sub lege erant redimeret: ut
adoptionem filiorum reciperem. Quis
inqua posset estimare: ut portaretur ma-
nibus femineis portator orbis: panis an-
gelorum aleretur: virtus celorum infirma-
retur: vita omnium moreretur? **Adhagni-**
ficer ergo in his anima gloriosissime ma-
rie dominum: magnificet et nostra. Ad-
miremur: gratulemur: amemus: laudemus:
adoremus: gratias illi agamus: quoniam per eius-
dem redemptoris nostri mortem de tene-
bris ad lucem: de morte ad vitam: de cor-
ruptione ad incorruptionem: de exilio ad
patriam: de luctu ad gaudium de terris
ad celeste regnum vocati sumus. Qua-
liscumque igitur anima sancta talibus fue-
rit incitamentis occupata: nihil concupi-
scit terrenum: nihil transitorium: nihil quod
ad tempus arridet: nihil quod ad presens
delectat. Hec risum luctum computat: et
gaudium in merorem commutat: cui mun-
dus carcer: celumque habitatio est: Cui ex-
ultatio de presentibus nulla est: quia in il-
lo tantum gaudere appetit: qui super om-
nia res est. Unde in sancto cantico cum di-
ceret: Vgo gloriosa: Adhagnificat anima mea
dominum: Et exultauit spiritus meus: si
gnater addidit: In deo salutari meo. Ac
si diceret: Anima mea que magnificat do-
minum: non in quolibet alio sed in illo tan-
tum exultat: quem amando magnificat.
Flouerat enim esse aliam vituperabilem
exultationem: qua mundus gaudere di-
citur tendens ad luctum. Et de qualibus
salomon ait: Letatur cum male fecerint:
et exultant in rebus pessimis. Hinc et apo-
stolus non quodlibet gaudium in sancto
rum cordibus esse describit: sed in spiritu
sancto. Hinc dauid cum diceret: Gaude-
te iusti: subiunxit: In domino. Hinc cum
domino diceret: Gaudebunt labia mea
dum cantauero: addidit: Tibi. Hanc enim
exultationem nullus eorum gaudet: quis-
quis de presentibus tantum exultat eter-
nisque bonis interesse non concupiscit: cui
exilium patria esse creditur: et mors vita
estimatur: cui deus venter est: et ornatus
non in moribus sed in actu est: qui cum

laudatur extollitur: et cum vituperatur fue-
rit magnis iracundie stimulis agitat: qui
cum mansuetis non humillatur: sed in su-
perbie fascibus eleuatus ceteros quasi ex
alto montis supercilio contempletur. Sed
quis hec ad plenum ita potest calcare: ut
ab hac exultatione hisdem vitis interpel-
lantibus nec ad momentum se credat ab-
strahi: cum scriptura pronunciet: **Corpus**
quod corrumpitur aggrauat animam: et de-
primis terrena inhabitatio sensum mul-
ta cogitat: Ingemisce ergo o sancta ani-
ma quicquid in domino exultas: et quo-
ties te ab hac exultatione abstracta vide-
ris esse: dicito: Ne proicias me domine a fa-
cie tua: et spiritum sanctum tuum ne aufe-
ras a me. Redde mihi leticiam salutaris
tui: et spiritu principali confirma me. Et
hic attentius intueri: quam exultationem
petierit. Quod enim beatus iesus: hoc
latine salutaris dicit. Quicquid hec leti-
cia est iesu: nisi contemplatio eius: qualis
uenturus est in gloria sua? Scendum ve-
ro est: quia illi tunc hac claritate potient:
qui hic positi redemptoris sui vestigia imi-
tantur. Et quidem dominum iesum legi-
mus doluisse: fleuisse: ex itinere fatiga-
tum fuisse: opprobria et iniurias sustinuisse:
sputa: flagella: crucem suscepisse: nun-
quam tamen legimus eum risisse: prosperatum
in terra fuisse. Hinc plane: hinc in spe gau-
dent omnes electi: cum ceperint aduersi-
tatibus mundi fatigari: et nullis eius pro-
speritatibus fallaciter decipi: scientes ali-
am vitam superesse per quam possint celos
penetrare. Hinc est quod isdem dominus
ait discipulis suis: Beati estis cum male
dixerint vobis homines: et persecuti vos fue-
rint: et dixerint omne malum aduersum vos
mentientes propter me. Gaude in illa die et
exultate: ecce enim merces vestra multa est
in celis. Sed in his pressuris atque angustis
nequaquam possent subsistere: et quod his mai-
us est gaudere: nisi veraciter in conspectu dei
et hominum humiles essent. Quibus do-
minus eorum ait: Discite a me quia mi-
tis sum et humilis corde: et inuenietis re-
quiem animabus vestris. Hinc iterum di-
cit: Beati mites: quoniam ipsi posside-
bunt terram. Hinc etiam hec virgo gloriosa

beatam se dici ab omnibus generationibus manifestat: eo quod eius humilitatem deus respexit. **Ita subdit: Quia respexit** **Luc. 1.** humilitatem ancille sue: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. **Q** vere beata humilitas: que deus hominibus peperit: vitam mortalibus edidit: celos innouauit: mundum purificauit: paradysum aperuit: et hominum animas ab inferis liberauit. **Q** in qua vere gloriosa marie humilitas: que porta paradisi efficitur: scala celi constituitur. Facta est certe humilitas marie scala celestis: per quam descendit deus ad terras. **Quia respexit inquit humilitatem ancille sue: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.** Et quid est dicere: Respexit: nisi comprobauit: placuit ei humilitas mea. **Unde per prophetam dominus dixit: Ad quem respiciam: nisi ad pauperculum? et humilem et trementem sermones meos?** **Est. 66.** **Hinc dauid domino dicit: Quia respexit humilitatem meam: saluasti de necessitatibus animam meam.** Multi siquidem videntur in conspectu hominum humiles esse: ut ab eis beatificentur: sed eorum humilitas a domino non respicitur: quia falso et non vere de humilitate gloriuntur. Si enim veraciter humiles essent: deum ab omnibus et non se vellent laudari. **N**on in hoc mundo eorum spiritus exultaret: sed in deo salutari. Humilitatem suam non ab hominibus conspici: sed a deo optarent. **Sequitur in hoc sancto cantico: Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen eius.** **Que tibi magna fecit domina: que gloriosa virgo ut dici beata merearis?** **Puto enim immo veraciter credo: ut creatura ederes creatorem: famula domini generares: ut per te deus mundum redimeret: per te illuminaret: per te ad vitam reduceret.** **Hucusque virgo beata de te ipsa que nos ad amorem dei accenderet: fideliter protulisti: ea vero que sequuntur humano generi prophetasti.** **Adeum autem votum extitit ea tantum inde transcurrere: que ad tui laudem nominis pertinebant.** Sed hec que de te ipsa narrasti: neque tu ut dignitas tua meretur dicere potuisti. **Quas ergo tibi laudes fragilitas humani gene-**

ris persoluet: que solo tuo commercio recuperandi aditum inuenit? **Accipe itaque quascunque exiles: quascunque meritis tuis impares gratiarum actiones: et cum susceperis vota: culpas nostras orando excusa.** **Admitte nostras preces intra sacrarium exauditionis: et reporta nobis gratiam reconciliationis.** **Sit per te excusabile: quod per te ingerimus?** **Accipe quod offerimus: impetra quod rogamus: excusa quod timeamus: quia nec potiorum meritis inuenimus: quam te ad placandam iram iudicis: que meruisti esse mater redemptoris et iudicis.** **Succurre ergo miseris: inuua pusillanimes: refoue debiles: ora pro populo: interueni pro clero: intercede pro monachorum choro: exora pro deuoto semineo sexu.** **Sentiant omnes tuum lenamen: quicumque deuote celebrant tuum nomen.** **Sit tibi compassio super afflictis: sit pius affectus super celorum peregrinis.** **Et cum te letare semper aspicias: fletus nostros quantum ipsa ad deum admittas: eumque ut proprium filium pro nobis interpelles.** **Nos enim adhuc in hac terra affligimur: persequimur: iniuriis lacessimur: opprobriis afficimur: esurimus: sitimus: somnum patimur: in carcere retinemur.** **Tu vero in celestibus regnis placatus es cunctis virginum choris: tu agnus quocunque prexerit sequeris.** **Tu virgineos choros et ab incentiue carnis illecebris alienos per albetia lilia rosasque vernantes: ad fontes perennis vite potandos inuitas.** **Tu in illa beatorum felicissima regna primi ordinis dignitatem adepti plantis roscidis oberrans: inter paradisi amenitatem gramineosque crocos tenero poplice pergis: felicesque palma violas immarcescibiles carpis.** **Tu cunctis sine fine choris coniuncta summis angelis archangelisque sociata indefessa voce: sanctus clamare non cessas.** **Tu in cubiculo regis beatitudinis gemmis ac margaritis ornata assistis.** **Tibi thronus regis ab angelis collocatus in aula eterni regis: teque ipse rex regum ut matrem veram et decoram sponsam per omnibus diligens amoris amplexu sibi associat.** **Hec mixti si dignes tibi aggaudere de regnas: que tu paruulus ex te hominem natum toties osculatus es in terris.** **Has**

ergo tuas felicitates possidens conuertere **Ad nostram miseriarum salutem.** **Inter hec igitur fratres cum toto mentis affectu beatissime virginis nos intercessionibus committamus: omnes eius patrocinia omni nisu imploremus: ut dum nos supplicem obsequio frequentamus in terris: ipsa nos sedula prece commendare dignetur in celis.** **Neque enim dubium quod meruit per liberandis pretere precium: posse plus omnibus liberatis impendere suffragium.** **Sed quid nobis predestinatum hac interpellare vocibus? nisi etiam humilitatis eius exempla teneamus?** **Luremus ergo dilectissimi fratres: ut cum huius diei festiuitati interesse cupimus: vestimentis humilitatis atque charitatis induti appareamus.** **N**on nos inuidia alienae felicitatis torqueat: non ira vel ad diuisionem dilaniet: non cupiditas christum a nobis excludat: non seculi tristitia exurat: non prosperitas eius incaute decipiat: non luxuria inquinet: non immunditia polluat: non elatio corumpat: non supbia inflet: ut dum nos virtutibus ornatos charitate coniunctos humilitate fundatos beata dei genitrix sue nos interesse festiuitati perspexerit: ardenter nobis subuenire festinet apud filium et dominum suum Iesum Christum: deum et saluatorem nostrum: qui coronis perennis regni glorificat sanctos suos: et est eterna laus et expectatio omnibus electis eius: ipsi gloria: virtus: potestas eterna: et nunc et semper per immortalia secula seculorum: Amen.

Item in eodem festo: Homelia de eo quod scriptum est in euangelio secundum Lucam: Intrauit Iesus in quoddam castellum etc. que habet de Verbis domini. xxvi. et. xxvii.

De decollatione sancti Johannis baptiste.

Sermo In festo decollationis sancti Johannis baptiste: Sermo XXXVI.

A **O** die dilectissimi fratres: ob hanc diei dominum precucurrit aduentum natale diei colimus: quod nulli factorum meminimus attributum. **H**odie inquam natale diei vnicuique ac singulari celebritate veneramus. **U**nde quod cum recte extollere non valeamus humane vocis

officio: predicemus dominice attestationis oraculo: proloquente christo: quod inter natos mulierum maior non est iohanne baptista. **I**pse huius dicit: et ideo cognosce magnificentiam laudis ex dignitate laudantis: ac sic dum nemo illo esse maior asserit in nativitate mulierum: datur intellegi quod iohannes supra humanorum fuit mensura meritorum. **E**go vox clamantis in deserto. **H**oc est dicere: Non sum ego verbum quod erat in principio deus apud deum: sed vox potius: id est minister sum verbi ut per me ad auditus hominum sensusque perveniat. **U**nde beatus baptista pari humilitate pronunciat: **I**llum oportet crescere: me autem minui. **I**llum inquit oportet crescere: quod per omnem mundum christi euangelium dilatatur: me autem minui quia iohannis prophetia finit. **I**llum oportet crescere quod erit exaltatus in cruce: me autem minui quod sum truncatus in capite. **J**ohannis enim prophetia sine accepit: quod is qui prophetabat advenit. **J**ohannes ergo formam venturi domini naturam et conversationem signavit. **J**ohannes nascitur de sene patre: christus ex matre a mundi senescentis etate: etate inquam illa que erat fide et operibus infecunda. **J**ohannes venit desperata generatione per sterilem: et christus natura obstupescere per virginem. **I**lle salutem predicavit: hic contulit. **I**lle baptizavit in penitentia: iste regeneravit in gratia. **H**ic est enim iohannes qui impietatem regis herodis quod uxorem fratris iusserat publica auctoritate condempnas propter iustitiam perdidit vitam: sed lucratus est gloriam. **E**t nos interdum per gratiam hominum vel timore offensionum preterimus adulationem et vendimus veritatem: non timemus illud quod terribiliter scriptum est: **S**i non annunciamus iniquitatem suam: sanguinem eius de manu tua requiram. **S**olent tamen aliquotiens doctores ecclesie non per negligentiam peccatum ab increpatione cessare: sed quod eos timet ex ipsa castigatione ad peiora mala precipere. **Q**uando per hac rem non predicant sacerdotes: non possunt habere de taciturnitate reatum: quod si cut viri boni interdum ex dura increpatione corriguntur: ita contra omnes etiam superbi lenissima admonitio ad peiora precipitia provocantur. **N**am et in tantum predicatorum ecclesie aliquoties non ex voluntate sed ex necessitate peccatores non arguunt: ut interdum per spiritale medicamentum et charitatis artificium superbos quosque etiam indignis laudibus presequantur. **E**t dum erubescunt

cunt falsa esse que de eis dicunt: ad emenda-
tionem vite et bona opera puocent: scdm
Ps. 9. illud quod scriptum est: Quonia laudat pec-
cator in desiderijs anime sue: et qui iniqua
gerit benedicit. Et qz vera e illa sapietis vi-
ri sententia: Sicut vera laus ornat: ita falsa
castigat: no est tam impossibile apud deū
vt etiā illi qui ab humanis laudibus inui-
rati bona opera exercere ceperint: de illis
hoc in amorem et cōsuetudinē vertat: scdm
illud qd de sapientibus quidā dixit: Bene
cōsueuisse: pudebit dissuescere. Et iterum:
Bona loquamur: transiet sermo in affectū.
Beatus tamen iohannes plena et perfecta
libertate maluit iniusta sustinere: qz iusta
no dicere: Unde euāgelico ipe beat iohan-
nes alloquio corda nostra pulsat salutifero
Luc. 3. dicens: Ego vox clamantis in deserto: pa-
rate viam domini: rectas facite semitas dei
nostri. Si teneamus in nobis verbū verita-
tis: affectum iusticie: erit in nobis illa via p
quā humanū pectus christus adeat. Ideo
autem dicit: Ego vox clamantis. Vox pco-
nis iudicem loquit: clamor iudicium cōmi-
Abi. 8. nat. Et cōsequēter annūciat: Omnis val-
lis implebit: et omnis mons et collis humili-
abit. Hoc est ergo: qd alijs verbis euangeli-
sta cōmemorat: Qui se exaltat humiliabit.
Veniet tempus fratres dilectissimi vt se su-
perbos fuisse sine vilo remedio doleant: q
se nunc salubriter humiliate dissimulant.
Veniet tempus vt humiles eleuent in cē-
lis: et superbi in inferni pfunditatē mergan-
tur. Veniet tempus vt se auaros omnes fu-
isse diuites doleant: a quibus nunc christi
iridentur pauperes. Nō semp iste qui nūc
humane est cōsuetudinis ordo seruabitur:
Luc. 16. Nō semp lazarus fame torquebit: nec sem-
per auarus diues delictiarum abundantiā p-
fruet: sed cito et ille de sterquilinio ab ange-
lis eleuabit i paradysum: et ille q elemosynā
noluit dare: si penitentia nō subuenerit: de
luxurioso cōuiuio rapiet in tartarū: vt qui
in hoc seculo pauperi noluit dare micā: in
inferno non mereat accipere guttā: Et qui
pauperē pascere noluit delictijs suis: pascat
flamas medullis suis. Nos vero fratres
quātum possumus laboremus: vt quod su-
perbia tumidum elatūqz reddiderat in ani-
mo: humilitate et māsuetudine cōplanetur.
Qd iniquitas deprauauerat: directione iu-
sticie corrigat. Qd malicia exasperauerat:

bonitatē gratia tēperet. Inter hec studia in-
ueniat in nobis christus dominus: quā ipe cō-
ferre dignatus est viam per quā nos pdu-
cat ad patriā: vt de nobis dicere dignet: Et
inambulabo et inhabitabo cum eis: et ero il-
lor de. Si in isto seculo ambulauerit i no-
bis: in illo habitabit in nobis qui viuit et
regnat in secula seculorum Amen.

De omnibus sanctis.

In festo omnium sanctorum: Ser. I Sermo XXXVII.

hodie dilectissimi omnium sanctorum
sub vna solennitatis leticia celebra-
mus festiuitatem: quorum societa-
te celū exultat: quorum patrocinis terra le-
tatur: quorum triumphis ecclesia corono-
nat: quorum confessio quanto in passione
fortior: tanto est clarior in honore: quia dū
creuit pugna: creuit et pugnantium gloria: et
martyrū triumphus multiplici passionum
genere ad ornat: p que grauiora tormenta
gratiora fuere et pmiā: dumqz catholica ma-
ter ecclesia per totū orbem longe lateqz dis-
fusa: in ipso capite suo christo iesu edocta
contumelias crucis et mortem didicit nō ti-
mere: magis magisqz roborata est nō resistē-
do sed perferēdo. Uniuersos autem quos
agmine indyto carcer penalis incluit: pari-
et simili calore virtutis ad gerendum certa-
men gloria triumphalis inspirauit. Vere
beata mater ecclesia: quā sic honor diuine di-
gnationis illuminat: quā vinctiū glorio-
sus martyrū sanguis exornat: quā inuola-
te confessionis candida induit virginitas:
Gloria eius nec rose: nec lilia desunt. Ler-
tent nunc charissimi singuli ad vtrosqz ho-
nores: amplissimas accipere dignitatū co-
ronas: vel de virginitate candidas: vel de
passione purpureas. In celestibus castris
pax et acies habent flores suos: quibus mi-
lites christi coronant. Dei em ineffabilis et
immensa bonitas etiā hoc puidit vt labor
quidē tempus et agonis nō extenderet: nec
longum faceret aut eternū: sed breue: et vt
ita dicā: momentaneū: vt in hac breui et ex-
igua vita agones essent et labores: in illa ve-
ro que eterna ē corona et pmiā meritorum:
vt labores quidē cito finirent: meritorū ve-
ro pmiā sine fine durarent: vt post huius mū-
di tenebras visuri essent candidissimam lu-
cem: et accepturi maiorem passionum cun-
ctarum acerbitatibus beatitudinē: testate

Ro. 8. Hoc apostolo vbi ait: Nō sunt cōdigne pas-
siones huius temporis ad supieturā gloriā q
reuelabitur in nobis. Qlto siui de piglio
reuerentes ciuitas celestis excipit de hoste
pstrato trophēa ferentibus occurrit: cū triū-
phantib' viris et femine veniunt q cū secu-
lo sexu qz vicerunt: et geminata glia militie
virgines cū pueris teneros annos etatib'
transeunt: sed et cetera fidelium turba au-
le ppetue regiam intrabit: qui sinceritatem
fidei inconcussis pceptoū celestium discipli-
nis vnita pace obseruauerunt. Ergo agite
nunc fratres: aggrediamur iter vite: reuer-
tamur ad ciuitatem celestem: in qua scripi-
sumus et ciues decreti. Non sumus hospi-
tes: sed ciues sanctorum et domestici dei: etia
illius heredes: coheredes autem christi. Hu-
ius nobis vrbis ianuas aperiet fortitudo: et
fiducia latum ptebuit ingressum. Conside-
remus ergo indytam vrbis illius felicitatē:
inquantum cōsiderare possibile est. Et em
vere est: comprehendere nullus sermo suffi-
ciet. Dicitur de ea in quodam loco sic: q au-
fugiet ibi dolor: et tristitia et gemitus. Quid
hac vita beatus: vbi non est paupertatis
metus: non egritudinis imbecillitas: Ne-
mo leditur: irascitur nemo: nemo inuidet.
Lupiditas nulla exardescit: nullum cibi de-
sideriū: nulla honoris pulsatio: aut potesta-
tis ambitio. Nullus ibi diaboli metus: insi-
die demonum nullę: terror gehēne procul.
Adors ibi neqz corporis neqz anime erit: sed
immortalitatis munere vita iocunda. Nulla
erit tūc vsqz discordia: sed cuncta cōsona: cun-
cta conuenientia: quia omnium sanctorum vna
concordia: pax cuncta et leticia continet: trā-
quilla sunt omnia et queta. Iugis splendor
non iste qui nunc est: sed tanto clarior quā-
to felicior: qz ciuitas illa: vt legitur: non ege-
bit lumine solis: sed dominus omnipotens
illuminabit eam: et lucerna eius est agnus:
Daniel. 12. Vbi sancti fulgebunt vt stelle in ppetuas
eternitates: et sicut splendor firmamēti qui
ad iusticiā erudiunt multos. Quapropter
nox ibi nulla: nullę tenebrę: concursus nu-
bium nullus: nec frigoris ardorisqz asperi-
tas vlla: sed talis quędaz erit rerum tempe-
ries: quam nec oculus vidit: nec auris audi-
uit: nec in cor hominis ascendit: nisi illorum
qui ea perfrui digni inueniuntur: quorū no-
mina scripta sunt i libro vite: qz lauauerūt sto-
las suas i sanguine agni: et sūt ante thronū

dei seruuntqz ei die ac nocte. Non est sene-
ctus ibi: nec senectutis miseria: dum omnes
occurrunt in virum pfectum: in mensuram
etatis plenitudinis christi. Verum sup hec
omnia est consociari angelorum et archange-
lorum cętib' thronis etiam et dominatio-
nibus: principatibus et potestatib': omnium
qz celestium supnarūqz virtutum contuber-
nii pfrui: et intueri agmina sanctorum splē-
didius syderibus micantia: patriarcharum
fide fulgentia: pphetarum spe letaria: apo-
stolorum in duodecim tribub' israel orbē
iudicantia: martyrum purpureis victorie co-
ronis lucentia: virginū quoqz choros can-
dentia sarta gestates inspicere. De rege au-
tem qui horum medius residet: dicere vox
nulla sufficit. Effugit em omne sermonē: at
qz omnem sensum humane mentis excedit
decus illud: illa pulchritudo: illa virtus: illa
gloria: illa magnificentia: illa maiestas. Ul-
tra em omne sanctorum est gloria ipsius in-
estimabilem aspicere conspectū: et splendo-
re maiestatis eius irradiari. Si em quoti-
die oporteret nos tormenta pferre: si ipsam
gebennam paruo tempore tolerare vt chri-
stum videre digni possemus in gloria veni-
entem et sanctorum ei' numero sociari: nō-
ne erat dignū pati omne qd triste est vt tā-
ti boni tantęqz glorie picipes haberemur?
Que erit illa fratres charissimi iustorum glo-
ria: q gradis sanctorum leticia: cū vnaque
qz facies fulgebit vt sol: cū ordinib' disti-
ctis populum suū dominus in regno patris
sui ceperit recensere: et meritis atqz operib'
singulorum premia pmissa restituere? Pro
terrenis celestia p temporalibus sempiter-
na: pro modicis magna prestare: adducere
sanctos in visionem paterne glorie: et facere
in celestibus cōsedere: vt sit deus omnia in
omnibus: eternitatemqz amatoribus suis
et immortalitatem largiri: atqz eos quos san-
guinis sui viuificatione reparauit: denuo ad
paradysum reducere: regna celorum fide et ve-
ritate sue pollicitationis aperire. Hec hęc
ant firmiter sensibus nostris: hęc intelligen-
tur plena fide: hęc toto corde diligantur:
hęc indefinentium operum magnanimita-
te acquirantur. Reposita est in potestate sa-
cientis: quia regnum celorum vim patitur.
Res ista o homo: id est regnum celeste ali-
ud non querit pciū qz teipsum. Tantū va-
let quantum es tu. Te da: et habebis illud.

Quid turbatis de p̄cio? **Christus** semetip̄m
tradidit ut acquireret tei regnū deo patri:
ita et tu teip̄m da ut sis regnū eius: ac nō
regnet peccatū in mortali tuo corpore: sed
spiritus in acquisitione virg. Ad hanc igit
operum salutarū dilectissimi palmā libe-
ter ac p̄mpte certemus: oēs in agone iusti-
cie deo et christo spectante curram. Et qui
seculo et mūdo maiores esse cepimus: a cur-
su nō nulla seculi cupiditate retardemur.
Si expeditos: si celeres in hoc operis ago-
ne currentes dies vltimus inuenerit: nūq̄
dominus meritis nostris ad premiū deerit
remunerator. Qui coronam in p̄secutione
purpuream p̄ passione donauit: ipse in pa-
ce viuētib⁹ p̄ iusticie meritis dabit can-
didam. Nam nec abraham: nec isaac: nec ia-
cob occisi sunt: et tamen fidei et iusticie meri-
tis honorati inter patriarchas primi eē me-
ruerunt. Ad quorum cōgregat cōiuiū: q̄s-
quis fidelis et iustus et laudabilis inuenit.
Ab eodem esse debemus voluntatē nō no-
stram sed dei facere debere: quia qui fecerit
eius voluntatem: ipse manebit in eternum.
Quomodo et ille manebit in eternum. Qua-
propter charissimi mēte integra: fide firma:
virtute robusta: charitate p̄fecta parati ad
omnem voluntatem dei sumus: conseruan-
tes fortit̄ dominica mandata. In simplici-
tate seruare innocentia: in charitate concor-
diam: modestiam in humilitate: diligentia
in administratione: vigilantiam in adiuuā-
dis laborantibus: misericordiam in fouen-
dis pauperibus: indefessa veritate constan-
tiam: in discipline seueritate censuram: ne
aliquid ad exemplū bonorū factorū in no-
bis desit. Hec sūt vestigia q̄ nobis sancti q̄
reuerterētes in patriam reliquerunt: ut il-
lorū semitis inherentes sequeremur ad gau-
dia. Patriam quoq̄ nostrā paradysum cū
illis computemus: parentes patriarchas iā
habere cepim⁹. Cur nō p̄peram⁹ et currim⁹
ut patriā nostrā videre et parentes salutare
possim⁹? **Ab** agn⁹ illic nos charorū numer⁹
expectat: parentū: fratrum: filiorū frequēs
nos et copiosa turba desiderat: iam de sua
incolumitate secunda: adhuc de nostra salu-
te sollicita. Ad eorum complexum et conspe-
ctum venire: quanta illis et nobis in cōmu-
ne leticia est! Qualis illic celestium volup-
tas conseruorum societatem expectatūm:
et summa et p̄petua felicitas! Illic aposto-

lorum gloriosus chorus: illic prophetarum
exultantium numerus insignis: Ibi marty-
rum populus innumerabilis ob certaminū
victoriam coronatur: Illi clarissima virgi-
num turba: istis etiam confessorum for-
titudo laudat. Sed et illorū remuneratio
censet: qui p̄cepta dominica seruantes: ad
celestia thesauros terrena patrimonialia trā-
sulerunt. Ad hos electos dei auida cupidi-
tate p̄peremus: ut cum his cito esse: et cito
nos ad christum puenire cōtingat: ad eum
quem huius itineris ducem habeamus sa-
lutaris auctorem: lucis principem: leticie lar-
gitorem: qui viuūt et regnat cum deo patre
omnipotente et spiritu sancto in secula se-
culorum. Amen.

Item in eodem festo: **Domelia**
de eo quod scriptum est in euange-
lio s̄m **Matthei**: **Clides** iesus tur-
bas ascendit in montem 22. que sū-
pta est ex primo libro de sermone
domini in monte. 3. 22.

De animab⁹ fidelium defunctorū.

**In die cōmemorationis anima-
rum fidelium defunctorum: de eo
quod scriptum est in euangelio s̄m
Mattheum: Venite benedicti**

Sermo

Odo cum euangelica lectio legere
tur: audiuimus dicēte dñm: **Veni-
te benedicti** p̄cipite regnū quod vo-
bis paratum est ab origine mūdi. Et ergo
istā vocem desiderabile audire: et ab auditu
malo possitis p̄ dei gratiā liberari: totis vi-
ribus deo auxiliante contendite lectione
diuinā in domib⁹ vestris frequēter legere:
et in ecc̄lesia libenter et obediēter audire. Si
cut illa vox desiderabilis est p̄ quā dicat mi-
sericordib⁹: **Venite benedicti** p̄cipite regnū:
ita eōtrario sceleratis et imisericordib⁹ me-
tuēda est et valde terribilis: **Discedite a me
maledicti in ignem eternum.** Auertat a no-
bis hoc de⁹ fratres charissimi: et ab auditu
malo nos liberare dignet: ut in nobis im-
pleatur illud quod scriptum est: **In memo-
ria eterna erit iustus: ab auditu mala nō
timebit.** Hoc est auditum malū quod audi-
turi sunt impij: **Discedite a me maledicti in
ignem eternum.** Irreuerocabilis enim senten-
tia erit: que a p̄ssimo deo ideo multo ante

Ber. XXXVIII. De aiab⁹ fidelium defunctorū Ber. I

Quid dicit: ut a nobis totis viscerib⁹ caueat. Si
enim nos deus noster vellet punire: nō nos
ante tot secula cōmoneret. Inuitus quodā
modo vindicat: qui quomodo euadere pos-
simus multo ante demonstrat. **Re** em te
vult p̄cutere qui tibi clamat obserua. **Con-**
siderate tñ qd dictū est ad dexterā pos-
tis: **Venite inquit benedicti: p̄cipite regnū**
qd vobis paratū est ab origine mūdi. Ad-
uertite fratres charissimi qd regnū celorum
nobis p̄destinatū: gehenna autē non nobis
sed diabolo p̄parata est. **Deniq̄** sic auditu-
ri sunt ad sinistram: **Esuriui** em inquit et non
dedistis mibi manducare. Ergo nec illi qui
ad dexterā erunt: ideo accipiūt: qd nūq̄ pec-
cauerūt: sed qd peccata sua mūdare elemo-
synis studuerūt. Et illi qui ad sinistram erunt
nō ideo mittunt ad ignē qd peccatores fue-
rūt: sed qd peccata sua elemosynis redimere
noluerūt. Ac sic et illos largitas sola glori-
ficabit: et istos sola sterilitas cōdemnabit: qd
sicut impossibile est ut nullus homo possit
sine peccato esse: sic p̄ dei misericordiā possi-
bile est: ut bonis operib⁹ et p̄cipue elemosy-
nis se vnusquisq̄ redimat a peccato: ut tñ
in malo impleat qd scriptū ē: **Judiciū sine
misericordiā illi qd nō fecit misericordiā: Et
sequenter et in bono illud in psalmo: Disp-**
sit dedit pauperib⁹: iusticia ei⁹ manet in se-
culū seculi. Et hoc cōsiderate fratres p̄ qua-
re mittunt in ignē eternū. **Nō** em illis dicē-
dū est: qd homicidia fecistis: adulteria cōmi-
sistis: qd alienā substantiam rapuistis: sed h
solū audituri sunt: qd esuriui et non dedistis
mibi manducare. Rogo vos fratres nolite
hec transitorie cogitare: nec credatis qd hec
de iudicis tantū aut paganis vel hereticis
fuerit dictū: sed diffinitissime credite qd hoc
christiani et catholici qui in malo opere p̄se-
uerare voluerint: audituri sunt. Ad iudici-
um em nō veniūt nec pagani: nec heretici:
nec iudei: qd de ipsis scriptū est: **Qui nō cre-**
diderunt iam iudicat⁹ est. Et ideo inter illos qui
ad sinistram mittendi sunt: non solum laici
erunt: sed et multi ep̄i: quod peius est deri-
ci mali vel monachi cupidi vel supbi: simul
et sanctimoniales et vidue iracunde supbe
vel cupider: si eis fructuosa p̄nitentia nō
subuenerit: audituri sunt illā metuendā et
irreuerocabile vocē: **Discedite a me maledi-**
cti in ignē eternū. Sentētia ista si eā fideli-
ter cum ingēti timore voluerim⁹ audire: ab

omni opere malo nos poterit reuocare. **Di-**
ligēter q̄ caueat et videte quid veritas dixit:
Discedite a me maledicti in ignē eternū: qd
esuriui: et nō dedistis mibi manducare. Si in
ignem mittet qui esuriēti non dedit panē
sui: putas vbi mittendus est qui tulit alie-
nū? Si in ignē mittet qd nudū nō vestit vbi
mittendus est qui vestitum expoliavit? Si
cū diabolo damnat qui hospitib⁹ nō p̄buit
domū suā: putas vbi mittendus ē qui tollit
alienam? Si periturus est qui carcerem nō
visitauit: quid de illo fiet qui forte in carce-
rē misit? Rogo vos fratres charissimi hinc
attendite quā sp̄e habere possunt qui mala
faciūt: qd illi perituri sunt qui bona nō fa-
ciūt? **Deniq̄** alio loco dñs terribilis nos
admonet dicens: **Omnis arbor que non fa-**
cit fructū bonū excidet et in ignem mittet:
Non dixit qd facit fructū malū: sed qd nō fa-
cit fructū bonū. Hinc ergo possum⁹ euiden-
ter agnoscere quas p̄gnas arbor spinosa in
die iudicii patiet: qd illa qd fructū nō dede-
rit excidet et in ignē mittet. **Nemo** se despi-
ciat frēs charissimi: **Nemo** se falsa spe circū-
ueniat: qd christiani noīs non facit sola vi-
gnitas christianum: nihilq̄ p̄dest qd aliq̄s
christian⁹ vocat in noie: si hoc non ostendit
in opere. **Scriptū** ē em: **Fides sine operib⁹**
inoperosa est. Qui em credit et opera bona nō
exercet: clamat illi scriptura diuina: **Tu in-**
quit credis qd deus vnus est: benefacis. Et
demonēs credūt et cōtremescūt. Ac sic qd cre-
dūt et opa bona nō faciūt: sicut demonū vi-
dētur habere: **Qui** vero nō credūt: peiores
demonib⁹ cōprobant. Et illud diligēter cō-
siderandū est qd dñs dicit: **Qui** audit man-
data mea et facit ea: ipse est qui diligit me.
Et iterū: **Si quis diligit me: mandata mea**
seruat: Et sine dubio qd nō custodit nō dili-
git. Et illud valde timendū est qd iterū do-
minus dicit: **Quid** p̄dest qd dicitis: **Domine**
domine: et non facitis que dico vobis:
Scire debemus fratres charissimi qd nihil p̄-
dest verbis p̄ferre fidē et factis deferere ve-
ritatem. Sicut nobis non placet si serui no-
stri verbis se p̄stent esse nostra mancipia:
et tamen non velint implere opera sua: ita
nec deo placet: si se quisq̄ christianum ver-
bis tantūmodo esse p̄nunciat et opera que
fieri iussit christ⁹ implere dissimulet. **Deniq̄**
beat⁹ ap̄lus cū de reddenda rōne in die iu-
dicii loqueret ita p̄nunciavit dicens: **Oportet**

Ad h̄c in be-
remo. 51. 6.

Qua sp̄e dñs p̄ss

Matth. 3.

D

Jacobi. 2.

Abi. 5.

Job. 14.

Matth. 7.

Nō h̄c laici
sunt ab eis et
multis
videtur ita

Ber. XXXIX. De Animabus Ber. II

2. Cor. 5. nos inquit omnes stare ante tribunal christi: ut referat unusquisque propria corporis put gessit siue boni siue mali. Et dñs in euāgelio: Tunc inquit reddet unicuique secundum opera sua: Non dixit secundum fidem suam: sed unicuique secundum opera sua: quia sicut iam supra dictum est: Jacobus 2. apłus clamat: Fides sine operibus mortua est. Nos ergo fratres charissimi: si et penam euadere et ad eternam beatitudinem volumus puenire: non solum credamus in deum: sed etiam toto corde diligamus: et quantum possumus ipsi adiuvante bona opera facere studeamus: ut cum ipso auxiliante fecerimus quae precepit mereamur recipere quae promittit. Amen.

Eodem die: de iudicio extremo et Ber. XXXIX parabola zizaniorum. Sermo II

A Ecogitemus fratres charissimi cuncta mala quae fecimus ut minus eterni iudicii perterriti: ad ultimum saltem studeamus bona facere. Unde dñs in euāgelio dicit: Non omnis qui dicit mihi dñe domine intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui est in celis ipse intrabit in regnum celorum. Hoc etiam fratres charissimi cogitare debemus: quia in illa die reddet deus unicuique secundum opera sua: bonis bona: malis mala. Bonos mittet in vitam eternam: malos in ignem eternum. Quae illi homini qui cum diabolo mansionem habebit. Pselemus quod istud regnum finem habet: regnum dei finem non habet. Ista vita laboriosa: caduca et fragilis: plena scandalis: inuidiosa quod aliud querit nisi māducare: bibere: inebriari: luxuriari: detractiones facere: Lerte ubi volumus permanere: illuc debemus festinare. Fratres nos pegrini sumus in hoc mundo: pueriamur ad deum quod fecit nos. Fratres audistis quod dñs vindicare veniet: et peccatores mittet in ignem eternum: sicut in psalmo dicit: Exurgat deus et dissipent inimici eius. Quid autem suis dicturus sit in die illa audiamus: Venite benedicti patris mei. Et iusti regnabunt sine fine cum christo: sicut dicit: Et iusti epulentur et exultabunt in conspectu dei. Et dñs: nonne bonum semen seminaui in agro tuo: unde ergo mixtum est zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Primum colligite zizania et alligate per fasciculos ad comburendum. Adhuc haec est genus humanum in consummatione seculi ad iudicium congregandum. Zizania peccatores. Inimicus homo diabolus qui suppleminavit peccata.

Adhuc sunt angeli qui eligunt iustos a peccatoribus. Ligate fasciculos: hoc est rapaces cum rapacibus: adulteros cum adulteris: fornicatores cum fornicatoribus: homicidas cum homicidis: avaros cum avaris: iracundos cum iracundis: falsos testes cum falsis testibus: fures cum furibus: derisores cum derisoribus: similes cum similibus. Ibi sunt fasciculi ad comburendum. Triticum autem congregare in horreum meum: id est mittere iustos in paradysum. Fratres expauescere et timere debemus de tam brevi facietate: de tam longa fame: de tam longis tenebris: de tam brevi luce. Dum tempus habemus covertamur ad dominum qui fecit nos: ut non mereamur introire in illas tenebras: sed in lucem: quia omnis homo cui opera facit eius filius est. Si opera dei facimus: filij dei sumus. Quod modo peccamus cito emendare debemus: et non addere peccata peccatis. Unde psalmista: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: et non intrent in iusticiam tuam. Confessionem quoque puro corde: et penitentiam donatam a sacerdotibus perficiamus. Nolite iram recondere in cordibus vestris: quia quando iram portamus: nec oblatio nec oratio a deo recipitur. Date elemosynas: recipite peregrinos in domibus vestris: pedes eorum lauate: et lectos ipsorum preparate: volentes consolamini. Nolite despiciere pegrinos: quia ipsi peregrini estis. Non circumuenias fratrem tuum in negotio: quia deus iudex est. Pauperes et viduas et orphanos nolite opprimere. Nolite de rapinis pauperum elemosynas facere. Tristat qui perdit: gaudet qui acquirit. Lucrat pecuniam et perdit animam. Attendit quid acquirit: et non attendit quod perdit. Fratres cum deus adiutorio dum tempus habemus laboremus quatenus a malis simus penitentes aut per ieiunium: aut per elemosynas: aut per vigilias: aut per orationes: aut per charitatem ut mereamur puenire ad regna celestia: ubi est satietas sine fame: ubi est lux sine tenebris: iuuentus sine senectute: requies sine labore: gaudium sine fine. Ipse qui nos creauit nos adiuvet: ut ad celestia regna mereamur puenire: per christum deum nostrum.

Eodem die: de iudicio extremo cogitando. Sermo III

Fratres charissimi et timendus est ille dies in quo dominus noster iesus christus proponit venire cum flamma ignis

Ber. XL. XLI. De aiabus Ber. III. III

qui inflamabit aduersarios suos et eos qui faciunt iniquitatem. In illa die plangent super se omnes tribus terre: et videbunt filij hominis venientem in nubibus caeli cum virtute magna et maiestate excelsa: et commouebit ante eum terra: et peccatores peribunt: et caeli plumbabitur et mare siccabit: et montes sicut terra ardebunt: et terra usque ad inferos. Sol convertetur in tenebras: et luna non dabit lumen suum: et stellae cadent de caelo in terram: et virtutes caelorum commouebuntur: et tunc apparebit signum filij hominis quod est crux christi: in cuius lumine tenebrabitur totus mundus. Tunc sancti volabunt obuiam christo in aera: et sic semper cum domino erunt: peccatores autem peribunt et confundentur. Et tunc fiet iudicium. Et tunc veniet dominus noster iesus christus: et mittet angelos suos ad quatuor angulos terre: et congregabunt electos eius a summo caeli usque ad summum eius: et tunc sepabit dominus sanctos suos a peccatoribus: et mittet eos in caminum ignis ardentis: ibi erit fletus et stridor dentium: qui preparatus est diabolo et angelis eius. Quae illis hominibus qui habebunt mansionem cum diabolo: ex qua ascendet fumus tormentorum in secula seculorum: Quorum vermes non moriuntur: et ignis non exstinguitur. In qua nullavorum nisi gemitus: ubi nulla requies semper inquietudo. In qua nullum habebunt refrigerium semper flamma: ubi lux nunquam videbit nisi tenebrae: et non venient vnquam in memoriam ante deum. Quorum cibum est cruciatus: et mactio eorum cum diabolo: ubi nulla visitatio nisi pena. O homo qui desideras regnum dei possidere: cur fecisti malum: dum potes emenda: dum tempus habes clama ad omnipotentem deum: dum das spacium luge: dum licentia est peniteas: festina dum potes: dum aia versat in corpore: dum adhuc viuus futurum remedium require tibi prius quam te profundum absque beat pelagus: et prius quam te malignus rapiat infernus: ubi nulla datur indulgentia: ubi nullus regreditur ad veniam: de qua pena prius nos dominus eripere dignetur: qui cum deo patreviuit et regnat per omnia secula seculorum Amen.

Eodem die de igne purgatorio: Ber. XLI. Sermo. III

In lectione apostolica fratres charissimi audiuimus apostolum dicentem: Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est: quod est christus iesus. Si quis

autem superedificat supra fundamentum hoc aurum: argentum: lapides preciosos: ligna: fenum: stipulam: vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit: quia in igne reuelabitur: et vniuscuiusque opus quale sit: ignis comprobabit. Si cuius opus manserit quod superedificauit: mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur: ipse autem saluus erit: sicut si quis quasi per ignem. Multi sunt qui lectionem istam male intelligentes falsa securitate decipiunt: dum credunt quod si supra fundamentum christi capitalia crimina edificent: peccata ipsa per ignem transitorium possint purgari: et ipsi postea ad vitam perpetuam puenire. Intellectus iste frater charissimus corrigendus est: quia ipse se seducit qui taliter sibi blanditur. Illo enim transitorio igne: de quo dixit apostolus: Ipse autem saluus erit sicut si quis per ignem: non capitalia sed minuta peccata purgantur. Et quis quod peius est non solum maiora: sed etiam minuta si nimium plura sint merguntur. De ipsis tamen maioribus siue minoribus peccatis si non omnia vel aliqua commemoranda sunt: ne aliquis se inaniter excusare conetur dicat nescire se quae sint minuta peccata vel quae crimina capitalia. Et quis apostolus capitalia plura commemorauit: nos tamen ne desperationem facere videamur: breuiter dicimus quod sunt illa: Sacrilegium: homicidium: adulterium: falsum testimonium: furtum: rapina: superbia: inuidia: auaricia: et si longo tempore teneat iracundia: et ebrietas si assidua sit in corpore numero computat. Quicunque enim aliqua de istis peccatis in se diu cognouerit: nisi digne se emendauerit: et si habuerit spacium longo tempore penitentiae egerit: et largas elemosynas erogauerit: et a peccatis ipsis abstinerit: in illo transitorio igne: de quo ait apostolus: purgari non poterit: sed eterna illi flamma sine villo remedio cruciabitur. Quae autem sunt minuta peccata: licet omnibus nota sint: tamen quia longum est ut omnia replicentur: opus est ut ex eis vel aliquod nominemus. Quotiens aliquis in cibo aut in potu plus accipit quam necesse sit: ad minuta peccata nouerit pertinere. Quoties plus loquitur quam oportet: aut plus tacet quam expedit. Quotiens pauperem impertinenter petentem exasperat. Quoties cum corpore sit sanus alius ieiunantibus praedare voluerit: aut somno deditus tardius ad ecclesiam surgit. Quoties excepto desiderio filiorum uxoris suae cognouerit. Quoties in carcere clausus et in vinculis positus tardius requisierit. Quoties

dis. 25. vñ. circa me.

Capitalia peccata

Abstinere non oportet

Minuta peccata

8
9
tūc infirmos tardi⁹ visitauerit: Si discor-
des ad cōcordiā reuocare neglexerit. Si pl⁹
aut p̄mū aut vxorē aut filiū aut seruū ex-
aspauerit q̄ oportet. Si ampli⁹ fuerit blādi-
tus q̄ expedit. Si cuiusq̄ maiori p̄sonę aut
ex voluntate aut ex necessitate adulari volu-
erit. Si pauperib⁹ esuriētib⁹ cibū nō dede-
rit: aut nimis delitiosa aut sūptuosa sibi cō-
uiuia p̄parauerit. Si se i ecclesia aut extra ec-
clesiā fabulis ociosis de q̄b⁹ i die iudicij ra-
tio reddēda est occupauerit. Si dū incaute
iuram⁹: et cū h̄p aliqua necessitate implere
nō poterim⁹ vtq̄ piuram⁹. Et cū omni sa-
cilitate vel temeritate maledicimus: cū scri-
ptum sit: *Reus maledicti regnū dei posside-
bunt.* Et cū aliqd suspicamur temere: qd̄ tñ
plērius non ita vt credimus cōprobat: sine
vlla dubitatione delinquim⁹. Hęc enī et his
similia ad minuta pctā p̄tinere non dubiū
est: q̄ sicut iam dixi enumerari vix possūt:
et a quibus non solum populus christianus
sed etiā nullus sanctorū immunis esse po-
tuit aliqd aut poterit. Quibus peccatis li-
cet occidi aīam nō credam⁹: ita tñ ea velut
quibuscūq̄ pustulis et quasi horrenda stobie
replentes deformem faciūt: vt eam ad am-
plexus illius sponi celestis aut vix aut cū
grandi cōfusione venire p̄mittant. De quo
scriptum est: *Aptauit sibi ecclesiā nō habentē
maculā aut rugā.* Et ideo cōtinuis orati-
onibus et frequentib⁹ ieiunijs et largiorib⁹
elemosynis: et p̄cipue p̄ indulgentiā eorum
qui in nos peccant assidue redimant: ne for-
te simul collecta cumulū faciāt et demergāt
animā. Quicquid enī de istis peccatis a no-
bis redēptū nō fuerit: illo igne purgādū ē:
de quo dixit apl⁹: *Quia in igne reuelabi-
tur.* Et si cui⁹ opus arserit: detrimentū pa-
tiet. Aut enī dum in hoc mūdo viuim⁹: ipsi
nos p̄ penitentiā fatigam⁹: aut certe volen-
te aut p̄mittente deo multis tribulationi-
bus p̄ istis peccat⁹ affligimur: et si deo gra-
tias agim⁹ liberamur. Quod ita sit: si quo-
tiens maritus aut vxor aut filius mort⁹ vel
si substantia a nobis plus q̄ oportet amat:
aufert. Licet pl⁹ christū q̄ ipam substantiā
diligam⁹: et si necessitas fuerit malimus ip-
sam substantiā pdere q̄ christum negare: tñ
q̄ sicut iam dixi: si plus eā q̄ oportet diligi-
mus: amittere eā aut dū viuim⁹ aut dū mo-
rimur sine grandi dolore nō possum⁹: et ta-
men si deo q̄ illam a nobis auferri velut pi-

us pater p̄mittit: tāq̄ boni filij gratias aga-
mus: et minus nos pati q̄ meremur cū vera
humilitate p̄feramus. Ita peccata ipsa in
hoc seculo purgantur vt in futuro ille ignis
purgatorius aut nō inueniat aut certe paz
inueniat qd̄ exurat. Si aut nec i tribulatio-
ne deo gr̄as agim⁹: nec bonis operib⁹ pec-
cata redimimus: ipsi tādū in illo purgato-
rio igne moras habebim⁹: q̄dū supradicta
peccata minuta tanq̄ ligna: senum: stipula
consumant. Sed dicit aliq̄s: *Nō p̄tinet ad
me q̄dū moras habēa: si tñ ad vitam eter-
nā p̄rexero.* Nemo hoc dicat fratres charis-
simi: quia ille purgatorius ignis durior erit
q̄ qd̄ potest in hoc seculo p̄nāz videri aut
cogitari aut sentiri. Et cū de die iudicij scri-
ptū sit: *q̄ erit dies vnus tanq̄ mille anni:* et
mille anni tāq̄ dies vnus: vnde scit vnus-
quisq̄ vtrū diebus an mensib⁹ an forte etiā
et annis p̄ illum ignē sit transurus. Et qui
modo nec vnū digitū suū in ignē vult mi-
tere: timeat necesse est vel tunc paruo tēpo-
re cū anima et toto corpore cruciari. Et ideo
totis viribus vnusquisq̄ laboret vt capita-
lia crimina possit euadere: et minuta pecca-
ta ita operibus bonis redimere: vt de ipsis
nihil videatur remanere qd̄ ille ignis possit
absumere. Illi aut qui capitalia crimina cō-
mittunt si q̄dū viuūt ea redimere peniten-
tię medicamentis noluerint: ad illū ignē de
quo dixit apostolus: *Ipse aut salu⁹ erit:* sic
tamē q̄si p̄ ignem: sicut iam dictū est: veni-
re nō poterunt: sed magis illā duram et irre-
uocabilem sententiā audituri sunt: *Discedi-
te a me maledicti in ignē eternum.* Et ideo
q̄ ab ista p̄petua p̄nā: et ab illo purgatorio
igne desiderāt liberari: crimina capitalia nō
admittant: aut si iā cōmiserunt: fructuosam
agant penitentiā: et illa parua vel quoti-
diana peccata bonis operib⁹ redimere non
desistant. Quibus tñ operib⁹ minuta pctā
redimant: plenius vobis insinuare deside-
ro. Quotiens infirmos visitam⁹: in carce-
re clausos: et positos in vinculis requirim⁹:
discordes ad cōcordiā reuocamus: indi-
cto ecclesię ieiunio ieiunam⁹: pedes hospiti-
bus abluim⁹: ad vigilias frequēter cōueni-
m⁹: elemosynā ante ostium p̄terestib⁹ pau-
peribus damus: inimicis nostris quotiens
petierint ventā indulgētiā. Istis enī operi-
b⁹ et his similib⁹ minuta peccata redimuntur
quotidie. Pro capitalibus vero criminibus

pro capitalib⁹

Sermo XLII. De Apostolis Ser. I

nō hoc solū sufficit: sed addēde sunt lachry-
mę: rugitus et gemitus: cōtinuata longo tē-
pore ac p̄tracta ieiunia: et largiores elemo-
synę erogandę: vltro nos ipsos a cōmunio-
ne ecclesię remouētes: in luctu et in tristitia
multo tēpore p̄manentes: et penitentiā etiā
publice agentes: q̄ iustū est vt qui cū mul-
torum destructione se pdiderit: cū multorū
edificatiōe se redimat. Ad extremū nō ē im-
possibile vel incongruū qd̄ suggero: vel sic
lugeam⁹ extinctam nostrā animā quō alie-
nā carnē mortuam plangimus. Si aut vxor
aut filius aut marit⁹ mortui fuerint: in ter-
ram se collidunt homines: capillos traben-
do: pectora tundēdo: i luctu et penitētia vel
in lachrymis nō paruo tempore p̄seuerant.
Rogamus fratres: exhibeam⁹ nos anime
nostrę qd̄ illi exhibent aliene carnī. Et hoc
videte fratres q̄ malum sit vt lugeam⁹ qd̄
nō possum⁹ suscitare. Carnē quā nō possum⁹
suscitare plangim⁹: et animā nostrā mor-
tuā nō plangimus: quā possumus p̄ penitē-
tiā ad statū pristini reuocare. Sed qd̄ no-
bis peius ē: corp⁹ mortuū plangim⁹ qd̄ ama-
m⁹: animā vero mortuā quā nō amam⁹ nō
dolem⁹ nō plangim⁹. Et ideo mutata vice
incipiam⁹ pl⁹ dñm amare q̄ seruū: id est pl⁹
factorē corporis q̄ corp⁹: plus dñm q̄ an-
cillā: id est pl⁹ aīam ad imaginē dei factā: q̄
carnē de limo terre formatā: vt cū die vlti-
mo caro nra putrescere et a vermib⁹ deuora-
ri cōperit in sepulchro: anima in abrahe gre-
mio angelorum manib⁹ eleuet⁹: et in die iu-
dicij recepto p̄ resurrectionē corpore audire
mereat⁹: *Euge serue bone et fidelis intra in
gaudiū dñi tui.* Et vt hec quę supra dixim⁹
cordibus vestris tenaci⁹ valeant inherere:
et ipsa apostolica lectio plen⁹ possit intel-
ligi: breuiter ea charitati vestre volo repete-
re. Omnes sancti qui deo fideliter seruiunt
lectioni vel orationi vacare: et in bonis ope-
rib⁹ p̄seuerare contendunt. Nec capita-
lia crimina: nec minuta peccata: id est ligna
senū et stipulā supra fundamētū christi: sed
bona opera: id est aurum: argētū: lapides
p̄ciosos supedificantes: p̄ ignē illū de quo
dicit apl⁹: *Quia in igne reuelabit⁹: absq̄
vlla violatione transibūt.* Illi vero qui q̄-
uis capitalia crimina nō admittūt: et ad p̄-
petrandā minuta peccata sunt faciles: et ad
redimēda sunt negligētes: ad vitā eternā p̄-
eo q̄ in christū crediderūt et capitalia pecca-

ta nō admiserūt venturi sunt: sed prius aut
in hoc seculo p̄ dei iusticiam vel misericor-
diā: sicut iam dictum est: amarissimis tribu-
lationibus sunt coquēdi: aut illi p̄ mul-
tas elemosynas: et p̄cipue dñi inimicis suis
clementer indulgēt: p̄ dei misericordiā libe-
randi: aut certe illo igne: de quo dicit apo-
stolus: *lōgo tēpore cruciādi vt ad vitā eter-
nā sine macula et ruga pueniant.* Illi ve-
ro q̄ aut homicidiū aut sacrilegiū aut adul-
teriū: vel reliq̄ his similia cōmiserunt: sicut
iam dictum est: si eis digna penitentiā non
subuenerit: nō p̄ purgatoriū ignem transire
merebunt ad vitā: sed eterno incendio p̄ci-
pitabunt ad mortem. Et ideo quōtēns in le-
ctiōe apostolica audierit⁹: si q̄s supra fun-
damentum christi supedificat aurū: argētū:
lapides p̄ciosos: de sanctis hoc et p̄fectis
christianis accipite: qui velut aurū purga-
tum merebunt ad eterna p̄mā puenire. Illi
vero qui supedificāt ligna: senum et stipu-
lam: de bonis christianis: sed negligentib⁹
minuta peccata purgare: vt sepe dictū est:
intelligite: quę peccata si nec diuina iusti-
cia multis tribulationibus purgauerit: nec
vnusquisq̄ elemosynarum largitate rede-
merit: nō sine grādi dolore in illis implebit⁹
illud quod dicit apostolus: *Si cui⁹ opus ar-
serit detrimentum patiet: ipse autē saluus
erit sicut q̄si p̄ ignē.* Nemo tñ sicut iā sup̄ di-
ctū est: seipsum circūueniat: vt h̄ etiā p̄ capi-
talibus criminibus si incurata remanserit
posse fieri credat. Et ideo sicut iā sepe dixi:
quantū possum⁹ cum dei adiutorio labore-
mus vt et maiora peccata possimus euade-
re: et minuta sine quibus esse nō possumus
iugiter amore inimicorum et elemosynarum
largitate redimere: p̄stante dño iesu chri-
sto: qui cum patre et spiritu sancto viuūt et re-
gnat deus in secula seculorum Amen.

De sanctis in genere siue cōiter.
De Apostolis

In festis sanctorum apostolorū:
de eo quod scriptum est in euange-
lio s̄m̄ Lucam: *Designauit dñs et
alios septuaginta duos et c.* Ser. I Ser. XLII.
In lectione euangelij quę modo re-
citata est admonemur querere quę
sit messis de qua dñs ait: *Abessis
quidem multa: operarij autem pauci.* Ro-
gate dñm messis: vt mittat oparios in mes-
sē

sem suā. Tūc adiecit duodecim discipulis
suis quos et aplos noiauit: alios septuagin-
ta duos: et misit illos oēs sicut ex verbis ei⁹
apparet ad paratā messē. Quē ē erat illa
messis? Nō ē illa messis in his gētib⁹ erat
vbi nihil fuerat seminatū. Restat ē vt intel-
ligam⁹ istā messē fuisse i p̄lo iudeorū. Ad
illā messē venit dñs messis: ad illā messē
misit messorēs: ad gentes aut nō messorēs:
sed seminatores. Intelligam⁹ ē messē fa-
ctū in p̄lo iudeorū: semētē in p̄lis gentiū.
Ex illa em mēse apostoli electi sunt: vbi iā
cū metere maturū erat: qz ibi pphete semi-
nauerunt. Delectat inspicere agriculturam
dei: et oblectari donis ei⁹ et opa in agro ei⁹.
In hac em agricultura opabat q dicebat:
1. Cor. 15. Plus omnib⁹ illis laboraui. Sed vires ei
dabāt ad opandū a dño messis: ideo subie-
cit: Nō ego sū ē gfa dei meci. Nā se in agri-
cultura sari satl ondit: vbi ait: Ego plāta-
ui: appollo rigauit. Hic aut apostol⁹ de sa-
ulo paulus: hoc est de supbo minim⁹. Saul⁹
em a saule denotat. Paulū em modicū est.
Unde nomē suū quodāmodo interpretatus
1. Cor. 15. ait: Ego sum minim⁹ aploz. Ipse ē paul⁹:
id est modicus et minim⁹ missus ad gētes: p̄-
cipue ad gentes se missum dicit. Ipse scri-
bit: nos legim⁹: credim⁹: p̄dicamus. Ipse ē
Gal. 1. et 2. dicit in epistola sua q̄ est ad Galatas: voca-
tum se iam a dño iesu venisse hierosolimā:
et euāgeliz cū aplis cōtulisse: dexterās sibi
datis fuisse et signū cōcordiē: signū cōsonā-
tiē: qz ab eis se ipsi didicerāt in nihilo discre-
pabat. Deinde placuisse dicit int se et ipsos
vt ipse ad gētes: illi aut in circūcisione irēt:
ille seminator: illi messorēs. Aherito etiam
athēsiēses q̄uis nesciētes nomē suū ei dix-
erunt. Audientes em ab eo verbū: quis est
inquit hic seminator verborū? Attendite ē
et delectet vos meci inspicere agriculturam
dei i messes duas: vnā trāfactā: aliā futurā.
Trāfactā i p̄lo iudeorū: futurā in p̄lis gen-
tiū. Probem⁹ hoc: et vnde nīsi de scriptura
dei: dñi messis? Ecce habemus ibi in p̄sen-
ti capitulo dictū esse: Aheris multa: oparij
autē pauci. Rogate dñm messis vt mittat
oparios in messē suā. Sed qz in illa messē
futuri erāt p̄radictores et p̄secutores iudei:
Ecl. 8. Ecce inquit mitto vos sicut agnos in medio
luporū: Enidētius de hac messē aliqd osten-
dam⁹ in euāgelio fm iohāne: ad pureū vbi
fatigatus dñs sedit: magnā quidē acta sūt

sacramēta: ē angustū tps est vt oia p̄tractē-
tur. Qd aut ad p̄sentē rē p̄inet audite. Su-
scipim⁹ em messē eadē i p̄lis i q̄b⁹ pphē-
tē p̄dicauerunt: ideo em illi seminatores: vt
apli possint esse messorēs. Samaritana mu-
lier loq̄t cū dño iesu: Et iter ceteracū dixit/
set ei dñs quō debeat adorari de⁹: ait illa:
Scim⁹ qz veniet messias q̄ dicit christus: et
oia nos docebit. Et dñs ad illā: Ego sum q̄
loquor tecum. Crede qd audis: qd queris
quod vides? Ego sū q̄ loquor tecū. Qd aut
illa dixerat: Scimus qz messias veniet quē
annūciauerūt moyses et pphete: qui dicitur
christus: Jam em spica messis erat gignē-
da: accipat et pphetas seminatores: aposto-
los expectabat matura messorēs. Aher vt
hoc audiuit credidit: et hydriam dimisit et se-
stināter cucurrit: annūciare dñm cepit. Di-
scipuli tūc ierūt ad emēdos panes: Qui re-
desūtes inuenerūt dñm loquēte cū muliere:
et mirati sūt. Nō sunt tñ ausi dicere ei quid
vel quare cū illa loqueris. Admirationem
apud se habuerūt: audaciā corde p̄fesserūt.
Huic ē samaritana nō erat nouū nomē chri-
sti: iā expectabat veniēte: iā crediderat esse
vērū. Unde crediderat: sine moysē semina-
uerat: ē exp̄ssius audite. Dñs tūc ad disci-
pulos suos ait: Dicitis qz adhuc longe est
estas: leuate oculos v̄os: et videte albas re-
giones ad messē. Et adiūgit: Alij labora-
uerūt: et vos i labores eorū intrastis. Labo-
rauit abrahā: isaac: iacob: moyses: pphete
laborauerūt seminādo: in aduentu dñi ma-
tura messis inuēta ē. Adissi messorēs cū sal-
ce euāgelij: portauerūt manipulos ad areā
dñicā vbi stephanus triturare. Hic aut ac-
cepit paul⁹ ille et ad gētes mittit: et nō tacet
h i cōmēdādo grām quā p̄cipue p̄prieq su-
scepit. Aut em i scripturā suis: missum se esse
p̄dicare euāgeliz: vbi christ⁹ nō erat noiat⁹.
Sed iā qz facta est illa messis: et oēs iudei q̄
remāserūt: messē attēdam⁹ qd nos sum⁹.
Seminatū est em ab aplis et pphētis. Ipse d
dñs seminavit: Ipse em i aplis fuit qz et ipse
messuit christ⁹. Nō em illi aliqd sine illo: il-
le p̄fect⁹ ē sine illis. Ipse em illis ait: Quia
sine me nihil potestis facere. Seminans ē
christ⁹ iam in gētib⁹ qd dicit: Exijt seminas
seminare. Ibi mittit messorēs metere: hic
erijt seminas seminare impiger. Quid em p̄-
timuit qz aliud cecidit i via: aliud in petrosa
loca: aliud inter spinas? Si istas difficiles

terras timeret: ad terrā bonā nō pueniret.
Quid ad nos: qd nobis est iam de iudeis
disputare et loqui de palea: hoc solū ad nos
ne via sim⁹: ne saxū: ne spina: ē terra bona:
Paratū cor meū vnde tricenū: vnde sexa-
genū: vnde millenū et cētenū illud minus
est: et illud plus est: sed totū triticum est: via
nō sit vbi cōculcatū semē a trāsēuntib⁹ velut
avis auferat inimicus. Saxū nō sit vbi mo-
dica terra statim faciat germinare qd non
possit solē portare. Spina nō sint: cupidita-
tes seculi: sollicitudines vitē vitiose. Quid
em pelus sollicitudine vitē q̄ puenire nō p̄-
mittit ad vitā? Quid miserius ē curando
vitā: amittere vitā? Quid infelici⁹ ē tamen
do mortē cadere i mortē? Extrapent spinē:
paret ager: suscipiant semina: pueniatur ad
messē: horreū desideret nō ignis timeat.
Ad nos itaqz p̄inet quos qualescūqz dñs
in agro suo constituit operarios: dicere ista
vobis: seminare: plantare: rigare: aliq̄bus
etiā arborib⁹ circūfodere et cophinū sterco-
ris adhibere. Pertinet ad nos hec fideliter
agere: ad vos fidelit cape: ad dñm nos ad-
iuuare opantes: vos credētes: oēs laboran-
tes: sed mundū in illo vincētes. Quid ē ad
vos p̄inet dixi: qd ad nos p̄tineat volo di-
cere. Sed forte alicui ex vobis videt⁹: qz dixi
sup̄flū aliqd me velle dicere: et apud seipm
loquēs in cogitatione dicit: Si iam dimit-
tat nos: iam dixit qd p̄tineat ad nos: qd ad
ipsum p̄tinet quid ad nos? Puto melius
esse in alterna et mutua charitate p̄tinea m⁹
ad vos. De vna modo qdem vos familia
estis: nos ex eadem quidē familia dispensa-
tores sum⁹ omnes: ad vnū dñm p̄tinemus
omnes. Nec quod do: de meo do: sed illi a
quo accipio et ego. Nam si de meo dederō:
mēdaciū dabo. Qui em loq̄t mendaciū: de
suo loquit. Debetis ē audire qd p̄tineat ad
dispensatōrē: siue vt i vobis ipsi si tales inue-
neritis cōgratulamini: siue etiā in h ipso in-
struamini. Multi em i hoc populo futuri
sūt dispensatores: et nos ibi sum⁹ vbi estis:
Et nos qui videmur modo de supiori loco
cōseruis metiri cibaria: ante paucos annos
in inferiori loco cū cōseruis accipiebam⁹ ci-
baria. Episcopus laicis loquor. Sed inde
scio q̄ multis futuris epis loquor. Ergo vi-
deam⁹ quō nos intelligam⁹ qd p̄cepit dñs
eis quos mittebat euāgeliz p̄dicare et men-
te paratā messē videam⁹. Nolite inquit

ferre sacculū aut perā: aut calciāmēta: et ne
minē p viā salutaueritis: Et in quācūqz do-
mū intraueritis: dicite: Pax huic domui.
Si est illic fili⁹ pacis: requiescet sup illū pax
vestra: Si quo min⁹ ad vos reuertet. Si re-
quieuit: p̄didit: Absit hoc a mente sanctorū.
Ergo nec illud accipiendū est carnaliter: ac
p hoc forte nec sacculus nec calciāmēta nec
pera: maximeqz illud vbi nobis si simplici-
ter sine discussione accipiam⁹: supbia videt⁹
imposita: ne quēqz in viā salutem⁹. Attēda-
mus dñm nostrū exēplū verū et adiutorū:
Probem⁹ qz adiutorū: Sine me nihil pote-
stis facere. Probemus qz exēplū: Christ⁹ p
nobis passus est: Petrus dicit: nobis relin-
quēs exēplū vt sequamur vestigia ei⁹. Ipse
dñs noster oculos habuit in viā: et ipsos
oculos iude cōmēdauerat. Patiebatur qui-
dē furē. Sed ego a dño meo discere cupiēs
dico: Dñe patiebaris furē: vnde habebas
vnde tolleret: me hominē miserum et infir-
mū monuisti nec sacculū portare. Tu porta-
sti oculos et erat vbi furē patereris. Si non
portares: nec ille inueniret quod auferret.
Quid restat nisi qz hic dicat mibi: intellige
qd audis: noli portare sacculū. Quid est sa-
culus? Pecunia clausa: id est occulta sapi-
entia. Quid est: nolite portare sacculum?
Nolite fieri sapientes penes vosmetipsos.
Accipe spiritū sanctū. Fons in te debet esse
nō sacculus: vnde erogat: nō vbi includat.
Hoc est et pera qd sacculus. Calciāmēta qd
sunt: Calciāmēta quib⁹ vtimur coria mor-
tuorū sunt: nobis tegmina pedū. Per h er-
go iubemur renunciare mortuis operibus.
Hoc in figura moyses admonēbat qz do-
min⁹ loquēs ait: Solue calciāmēta de pedib⁹
tuis: locus em in quo stas terra sancta
est. Quid tā terra sancta ē dei ecclesia? In
illa ē stem⁹: calciāmēta soluam⁹: id est mor-
tuis operibus renūciem⁹. Nā de his calcia-
mentis: quib⁹ calciati ambulam⁹ cōsolatur
me idem ipse dñs me⁹. Si em ipse calciat⁹
nō esset: non de illo iohannes diceret: Non
sum dign⁹ soluere corrigiā calciāmētorū.
Sit ergo obedientia: nō surrepat supba do-
ritia. Ego inquit euāgeliz impleo: qz nudo
pede ambulo: Tu potes ego non possum.
Qd simul accipimus custodiam⁹. Quomō
charitate flagrem⁹: inuicē diligam⁹: Ac sic
sit: vt ego amem fortitudinē tuā: et tu por-
tes infirmitatē meā. Quid aut tibi videt⁹ qz

nō vis itelligē quēadmodū ista dicta sint: et cogitis prauiter ipsi dñō calūniari de loculis et calciamentis? Quid tibi videt? Ita ne placet ut iter agentes occurrā? charis nostris et eos nō salutem? maiores: nō salutem? minores? Jam ne euāgelii impleat quia salutaris et taces? Hic vero nō viatorum iter agere: sed militario similis eris iter ostendenti. Ergo stoliditate deponam? et verba vñi intelligam? et in via neminē salutem? Non em̄ sine causa hoc iubemur: aut nollet nos facere qd iuberet. Quid ē est: neminē salutem in via? Pōt qd et simpliciter sic accipit: qz iussit nos festinant agere iniuncta. Et h̄ ita dixit: Reminē p viā salutaueritis: Tāqz diceret: oia p̄mittatis dñi qd iniunctū est pagari: ea locutione qua solēt dicta exaggerari p̄suetudine sermocinandi. Rec lōge p̄gam? in eodē sermone paulo post dicit: Et tu capharnasi quē vsqz ad celū exaltata es: vsqz in infernū deprimemur. Quid est vsqz ad celū exaltata es? Nunqd ciuitatis illi⁹ magna nubes tetigerūt: aut ad sidera puenerūt? Sed quid est in celū exaltata es? Nimiū tibi felix videris: nimiū potens: nimiū supba es. Sicut ergo hoc exaggerandi gratia dictum est: in celū exaltaris et ciuitati quē nō vtiqz exaltabat in celū aut ascēdebat: sic p festinatione exaggerationis dictum est: ita currite: sic agite qd iniunctū: ut ne nimiū quidē vos retardet agere: sed oia cōtemnētes ad finē ppositā festinate. Sed est aliud qd hic magis recogitare: non dissimile intelligere: qd plus p̄tinet ad me: et ad oēs dispensatores: et ad vos auditores. Qui salutem salutē dic. Hā et anti: qui in eplis suis sic scribebāt: Ille illi salutē: Salutatio a salute nomē accepit. Quid ē est: neminē in via salutaueritis? Qui salutem in via: p occasione salutāt. Vnde vos cito intellexistis: nec tñ debeo iā finire. Non em̄ oēs cito intellexistis. Vidi in voce intelligentes plures: video silētio requirentes. Sed qz de via loquimur: tāqz in via ambulē. Veloces tardos expectate: et pariter ambulate. Quid ē dixi: Qui in via salutem p occasione salutāt? Nō ad cū ibat quē salutem: Aliud agebat: aliud occurrat: aliud petebat: aliud trāuerso quod ageret inuenit. Quid est ergo p occasione salutare? Per occasionē salutē annūciare. Quid est aut aliud salutē annūciare: qz euāgelii p̄dicare? Si ergo p̄dicās: hoc age p dilectionē non p

occasione. Sunt q̄ hoies qui sua querentes nō aliud p̄dicāt euāgelii: De quibus apostolus gemēs dicit: Omnes em̄ sua querūt nō quē iesu christi. Et h̄ salutabāt: hoc est salutē annūciabāt: euāgelii p̄dicabāt: sed aliud querebāt: et ideo p occasionem salutabant. Et quid est hoc? Si talis fueris quisquis es facis: immo nō talis quisqz facis: sed forte talis aliquis qui facis. Si talis fueris nō facis: sed sit de te. Hā et tales admittit apostolus: nō tñ ut tales essent p̄cepit. Et ipsi agunt aliquid: et p̄fici ex ipsis: aliud q̄ runt: et verbum annūciāt. Quid querat annūciator: ne cures: qd annūciat te ne velit. Quid vero attēdit: nō ad te p̄tineat. Salutē audi ab ore ipsius. Salutē tene ab ore ipsius. Noli iudex eē cordis ipsius. Si vides eū alta requirere qd ad te: Audi salutē: Quē dicit facite. Secūz te fecit. Quid ē Aug dicit facite. Abala faciūt: q̄ facere nolite. Bona faciūt non in via salutāt: nō p occasione euāgelii annūciāt. Imitatores cor̄ estote sicut et ipsi christi. Bonus tibi p̄dicat: carpe vñā de vite. Abal tibi p̄dicat: carpe vñā pēdentē in sepe. Boti implicite i palmite inter spinas creuit: et de spinis nō germiauit. Plane qñ tale aliquid vides et eluris: sollici te carpe: ne cū ad vñā manū mittis laceret a spinis. Hoc ē qd dico: sic audi qd bonū ē ne malos mores imiteris. P̄dicet ex occasione: salutem in via: illi nocebit q nō audit p̄ceptū christi: Reminē in via salutaueritis tibi nō nocebit. Qui siue a trāseunte siue a veniente salutē audis: salutē tenes. Apostolum audi sicut p̄miserā admittentē ista. Quid em̄? P̄ omni modo siue occasione siue veritate christus annūciat: et in hoc gaudeo sed et gaudebo. Scio em̄ qz ipsum mihi p̄ficere in salutē p vestram obsecrationem. Tales igit apostoli christi p̄dicatores euāgelii nō salutātes in via: hoc est nō aliud querentes vel agētes: sed germana charitate euāgelii annūciantes: Veniant ad domū et dicāt: pax huic domui: Nō ore solū dicūt: quo pleni sunt fundūt: p̄dicant pacē et habēt pacē. Nō sūt tales de qualibz dicitur: Pax pax: et nō est pax: Quid ē pax pax: et nō est pax? P̄dicantes nō habent: laudant et amant: dicūt et nō faciūt. Sed tamen tu accipe pacē: siue occasione: siue veritate christus annūciat. Qui ergo plen⁹ est pace et salutem: Pax huic domui: si ē illic filius pacis: requiescet sup eū pax illius: Si

Sermo XLIII. De Apostolis Ser. II

quo minus: forte em̄ nō est illic fili⁹ pacis: nihil perdidit qui salutauit. Ad vos inquit reuertet. Reuertet ad te quē non discessit a te. Hoc em̄ dicere voluit: tibi pdest qd annūciasti: nihil p̄fuit qui nō suscepit: nō qz ille inanis remansit: ideo tu p̄didisti mercedem: redditur tibi pro voluntate tua: reddet tibi p charitate quā impendisti: reddet tibi qui te securū velit voce angelica: Pax in terra hominibus bonę voluntatis.

I. In eisdem festis: Sermo II

Omniū sanctorū martyrum grata nobis debet esse solennitas: fratres charissimi: quāto gratior eorū qui p̄sentem securi sūt principem martyrum? Si agnorū: q̄tomagis arietū? Illorum em̄ filij nō generatione carnis: sed imitatione virtutis facti sūt omnes: qui poster⁹ vsqz ad mortē cōfessi sūt christum. Hos obtulerit populi gentiū: de quibz psalm⁹ ante cantauit dices: Afferte dñō filios arietū. His p̄misi dñs cū ad cōfessionē sui nois hortaret: nō solū se p̄misi victorię coronatori: sed et certaminis adiutori etiam in ipsis: et posteros admonerat: qm̄ qd dicebat: scriptū posteris relinquebat. Illis ergo ait exhortās eos: Cum aut adducunt vos ad principes et potestates: nolite cogitare quid respōdeatis: vel quid loquāmini: Non em̄ vos estis qui loquāmini: sed spūs patris vestri q loquit in vobis. Adheritari vetuit et cōfiteri p̄cepit. Adhuc em̄ auferre p̄sūptionē humanā: et gratiā dare diuinā: ut in semetipsis timidi et mundo essent audaces. Vnde et in alio psalmo vox martyrum dicit: quasi ex parte humane fragilitatis verendo: Eripe me de inimicis meis de⁹ manus: et ab insurgen- tibus in me libera me. Et paulo post de auxilio diuino cōfidens dicit: Fortitudinē meā ad te custodiā. Supra ceteras em̄ turbas si deliū necnō antiquorū iustorū et p̄phetarū eminetes apostolos suos volēs dñs ostendere dixit ad eos: Beati oculi qui vident q̄ vos videtis: et aures q̄ audiunt q̄ vos auditis. Multi em̄ p̄phetę et iusti voluerūt videre q̄ vos videtis: et nō viderūt: et audire q̄ auditis et nō audierūt. Itē alibi: Jam inq̄ nō dicā vos seruos: qz seru⁹ nescit qd faciat dñs eius. Vos aut dixi amicos: qz omnia quęcumqz audiui a patre meo nota feci vobis. Itē ait idē alio loco: Quęcumqz alligaueritis sup terrā: erūt ligata et in celo: et quę-

quę solueritis sup terrā: erūt soluta et in celo. Itē alibi sciscitanti petro qd sibi et sociis suis p̄fisset reliquisse oia: et sequi redēptorem: respondit dicens: Amen dico vobis q̄ vos q̄ secuti estis me in regeneratione cum sederit fili⁹ hois in sede maiestatis sue: sede bitis et vos sup sedes duodecim iudicātes duodecim trib⁹ israel. Isti sunt lux mundi: qz p ipsos lumē fidei et verę scientię primū dñs huic mūdo tradidit: et ab errorū ac peccatorū tenebris gētes et populos eruit. Isti sunt sal terre: qz p eos terrigenę cōdimentū saporis vite eterne p̄ceperunt: ut restringerent carnis lasciuia: et a putredine peccatorū et vitiōrū vermibz seruaret ille. Isti sunt lapides p̄ciosi: quos in fundamento celestis edificij posuit. Iohānes in apocalypsi sua describit: qz p̄dicatio eorū ecclesie fundamēta locauit. Vnde et paulus ait: Vos estis ciues sc̄orū et domestici dei: supēdificati sup fundamētū ap̄lorū et p̄phetarū. Isti sunt duodecim portę hierusalē nouę: quę de celo descēdit: qz p ipsos ianuā fidei primū intra uim: et inter ciues sc̄orū annumerati sum⁹. Hęc q̄ cōsiderātes fratres charissimi: q̄ tāti duces p̄ nos docuerunt: studeam⁹ factis implere q̄ illi iusserūt. Discam⁹ cor̄ exēplo mūdi diuitias cōtenere: p̄sentē seculi voluptatē nō amare: regnum celeste desiderare: x̄po nihil p̄ponere: et ei⁹ mādāt i oibus obedire: paupertatē p̄sentis rerū diligere: stutū diuitias h̄re: sapiē thesaurū appetere: spirituales delicias q̄rere: nulli iudicare: et oēs hoies diligere: amicos i deo et inimicos p̄p̄ deū: qz hęc est vera et sola dilectio. Hā amor carnalis et vitiosus in p̄cipitiū trahit: et cōparabit odio. Vnde scriptū ē: Qui vult amicus esse huic seculi: inimicus dei p̄stituit. Isti q̄ p̄ncipes n̄ri i amore dei p̄fectissimi: et i p̄p̄orū dilectiōe repleti: hinc potuerūt mūdi impetū vincere: et cruciū seculi domare: qz nihil amauerūt i omni re nisi dei voluntatem. Ita et nos frēs diligam⁹ in oib⁹ reb⁹ dei facere voluntatē: et creatorē n̄m amem⁹ in semetipso: creaturā vero i cōditore suo: et sic habebim⁹ ordinatissimā chantatē: qz deus charitas ē: et q̄ diligit hāc dilectionē diligit deū. Et si ita dilexerim⁹: diligit nos ipse de⁹: diligit nos et sc̄i ap̄li iudices n̄ri et exorāt p nobis: ut i vniuersali iudicio christi cū ipsis in p̄petuū coronemur. Qd p̄stare dignet ipse iudex et dñs noster q̄ cū patre et sancto spiritu uiuit et regnat de⁹ p oia sc̄la sc̄lorū Amē.

Ser. XLIII. De vno martyre Ser. I

Item in eisdē festis: Homelia de eo qđ scriptum est in euangelio fm̄ Matth. 11. Cōfiteor tibi dñe pater zc. que habet de Uerbis dñi. viii.

Item alie homelie de eo quod scriptum est in euangelio fm̄ Jobāne: Job. 15. Ego sum vitis vera: et pater meus agricola zc. que habet in expositio ne doctoris Ibidē: Et de Uerbis domini. lix.

Item alia homelia de eo qđ scriptum est in euangelio scđm eundem: Abi. 5. Doceat pceptū meū zc. que habet in expositione doctoris Ibidē.

Item alia homelia de eo quod scriptum est in euangelio fm̄ eundem: Job. 15. Nec mando vobis vt diligatis in uicem zc. que habet in expositioe doctoris Ibidem.

De vno martyre

Ser. XLIII. In festo vni⁹ martyris: Ser. I

Riumphalis beati martyris. R. dies hodie nobis anniuersaria celebritate recurrit: cuius glorificationi sicut cōgaudet ecclia: sic ei⁹ pponit seq̄nda vestigia: Si enī cōpatimur: z cōglorificabimur. In cui⁹ glorioso agone duo nobis p̄cipue cōsideranda sunt: indurata videlicet tortoris seuitia: z martyris inuicta patientia. Seuitia tortoris: vt eā detestemur. Patientia martyris: vt eā imitemur. Audi psalmistā aduersus maliciā increpantē: Noli emulari in malignatib⁹: qm̄ tāq̄ senū velociter arescent. Qđ aut̄ aduersus malignātes patientia exhibenda sit: audi aplm̄ suadentē: Heb. 10. Patientia vobis necessaria est: vt reportetis promissiones. Coronata itaq̄ est beati martyris patientia: mancipata est eternis cruciatib⁹ tortoris incorrecta malicia. Hoc attēdēs in agone suo gloriosus christi athleta: nō exhorruit carcerē. Ad imitationē capiti sui tolerauit p̄bra: sustinuit irrisiones: flagella nō timuit: z qđ ante mortē p̄ christo pertulit supplicia: tot ei de se obrulit sacrificia. Qđ enī p̄pinatē ap̄lo biberat alte retinebat: qđ nō sunt cōdignę passioes hui⁹ tēporis ad futurā gloriā que reuelabit in nobis: Et qđ momentanē hoc z leue nostrę tribulationis eternū glorię pondus operat in

celis. Hui⁹ p̄missionis amore a terrenis suspensus z p̄gustata sup̄e suauitatis dulcedine ineffabiliter affect⁹: dicebat cū psalmista: Quid mihi est in celo: z a te qđ volui super terrā? Defecit caro mea z cor meū: de cordis mei: z pars mea de⁹ in eternū. Cōtēplabat enī quantū in enigmate infirmitas humana oculū mētis i eternitate figere potest: quāta sint sup̄e ciuitatis gaudia: z ea enarrare nō sufficiens admirādo clamabat: Quid mihi est in celo? Quasi diceret: Excedit vires meas: excedit facultatē eloquētię meę: trāscēdit capacitātē intelligentię meę illud decus: illa gloria: illa celsitudo: qđ nobis a cōturbatione hominū remotis in abscondito faciei suḡ: ielus christus dñs noster reformauit corpus humilitatis nostrę cōfiguratū corpori claritatis suḡ. Hui⁹ perfectę libertatis cōtēplatione nullū vitabat periculū: nullū horrebat supplicium: z si milles posset mori: nō putabat se hāc digne posse aliqua ratione p̄mereri. Patiēter enī p̄mit tūt egroti se a medicis secari: vri: et varijs amaritudinū cōfectionib⁹ anxari: vt tēporali tadē restituant sanitati: Quātomagis vir beatus longanimitē tolerauit omnem acerbitatē tormentorū tēporaliū: vt coronaret i misericordiā z miserationib⁹ z in bonis satiaret desideria suā? In torculari itaq̄ cōculcari voluit: vt tanq̄ vna matura in vinū deficeret: et vinū malorū granatorū dilecto suo p̄pinaret: quo mētes religiose debuātę sciūt viriliter cōculcare: z ad eterna in rectoris oculis anbelare. Qui qđ in tyrociniū suo mūdanas cōtēp̄t diuitias: qđ corporales etiā refrenauit illecebras: qđ i p̄uictu militię sue multas est p̄pessus iniurias: in p̄fectione sacrificij nil sibi reseruās: seipm̄ obtulit holocaustū: bibēs illū calicē p̄ciosum: quē sedēs ad magnā mēsam sacre lectionis sibi prius ab inuitatore suo videat appositum. Cui⁹ inors quātūcūq̄ videat in cōspectu reproborū despicibilis: in oculis tñ ei⁹ est p̄ciōsa qđ in sanctis suis est mirabilis. Ipse enī p̄mo vocauit militē suū: ipse iustificauit: ipse magnificauit: ipse dedit ei pugnare: ipse dedit ei z vincere. Longe est dissimilis hec militia mūdane militię: in qua victores existimant: qđ male desiderant assequunt: qui letant cū malefecerint: z exultāt in reb⁹ p̄simis. In christiano ḡ agone manifesta est p̄ena: occulta victoria: scđm quod ex p̄sona

Ser. XLV. De plurib⁹ martyribus Ser. I.

9. martyriū clamat psalmista: De⁹ tu repulisti nos: z nō exibis in exercitiis nostris. Da nobis auxiliū de tribulatione: qđ vana sal⁹ hoīs. In deo faciem⁹ virtutē: Tāq̄ si dicerent: Victoria nostra: gloria nostra int⁹ est: nō foris ē. Foris despecti: int⁹ dilecti. Hinc est qđ ecclia in p̄sursis posita infirmiora mēbra sua cōfortat dicēs: In mūdo p̄sursā habebit: s̄ nolite timere pusillus grex: qđ ego vici mūdū. Sed quō vicit mūdū? Factus est obediēs patri vsq̄ ad mortē. Quid aut̄ de morte? Propter qđ z deus illū exaltauit z donauit illi nomē qđ est sup̄ omne nomē. Quō vicit christ⁹: vincere appetat christia⁹ nus: vt vbi est christ⁹: esse mereat z christia⁹ nus. Audi christiane militię p̄secutor: ipm̄ christū p̄ militib⁹ suis sic orantē: Volo pater: vt vbi ego sum illic sit z minister me⁹.

Item in eisdē festis: Homelia de eo qđ scriptum est in euangelio fm̄ Jobāne: Nisi granū frumētī zc. que habet in expositione doctoris Ibidē

De pluribus martyribus

Ser. XLV. In festis pluriū martyriū: Ser. I

Saluus qđ cantat dñs: videat san⁹ p̄ cris martyrib⁹ cōuenire. Sed si mēbra christi sum⁹: sicut esse debem⁹: ad oēs nos p̄tinere intelligam⁹: Qui semināt in lachrymis: in gaudio metēt. Euntē ibant z flebant: mittentes semina sua. Venientes aut̄ venient cum exultatione portantes manipulos suos. Quo euntē: z vnde venientes? Quid seminātes in lachrymis? Quę sunt semina: qui manipuli? Euntē in mortem: venientes a morte. Euntē nascendo: venientes resurgendo. Seminātes opera bona: metentes mercedem eternam. Semina ergo sunt nra quicquid boni fecerimus. Manipuli nostri qđ i fine recipiem⁹. Si qđ bona semina bona sunt opa: quare seminant cū lachrymis: cū hilarē datorē diligat de⁹? Hic primū videte charissimi: quō maxime ad beatos martyres verba ista p̄tineant. Nulli enī tñ impenderūt: qđ illi qui seip̄os impenderūt: sicut dicit aplm̄ paul⁹: Et ipse impēdar p̄ aīab⁹ vestris. Impēderunt enī seip̄os cōfiteōdo christū: z impledo in ei⁹ adiutorio qđ dictū est: Ad mēsam magnā sedisti: scito qm̄ talia te oportet p̄parare. Quę est magna mensa: nisi vnde ac

cipim⁹ corpus christi z sanguinē? Quid est scito qm̄ talia oportet te p̄parare: nisi quod beat⁹ iohānes exponit: Sicut christ⁹ p̄ nobis aliam suā posuit: sic z nos debem⁹ p̄ fratribus animas ponere? Ecce quātū impenderūt. Sed nūqđ sancti martyres perierūt qđ securitatē a dño etiam de capillo acceperūt: Perit manus: vbi nō perit pilus? Perit caput: vbi nō perit capillus? Vbi nō perit palpebra: perit ocul⁹? Hic qđ accepta magna securitate: impenderunt seip̄os. Operibus qđ bonis seminem⁹ cū tēpus est: dicē te apostolo: Qui parce seminat: parce z metet. Infatigabiles inquit cū tēpus habem⁹ operemur bonū ad oēs: maxime aut̄ ad domesticos fidei. Et iterū: Bonū inquit facientes non deficiam⁹. tpe enī suo metemus. Qui defecerit in semine: nō gaudebit in messe. Quare qđ in lachrymis: cū oīa opera bona habere debeant hilaritatē? Equidem de martyrib⁹ dici pōt: qđ cū lachrymis seminauerūt. Fortiter enī certauerūt: z in magnis tribulationib⁹ fuerūt. Nam vt eorū lachrymas christ⁹ cōsolaret: transtulit eos in se: et trāfigurauit eos z dixit: Tristis est anima mea vsq̄ ad mortē. Uerūtū fratres mei vides mihi: qđ caput nostrū infirmiorib⁹ suis mēbris cōpassum est: ne de se forte membra desperātia infirma: sicut est humana fragilitas: morte p̄p̄n quātē p̄turbarent: z dicerent nō se ad dñm p̄tinere: Nā si p̄tinerent gauderēt. Prius qđ christus sub p̄sona martyriū dixit: Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortē: Pater si fieri pōt: trāseat a me calix iste. Quis hoc dicit? Quę potestas: qđ infirmitas? Audite qđ dicit: Potestatē habeo ponēdi aīam meā: z p̄tātē habeo iterū sumendi eā. Nemo tollat eā a me: sed ego pono eā: z iterū sumo eā. Hęc potestas tristis erat: qđ faciebat qđ nō faceret nisi voluisset. Potestate enī fecit nō cōditiōe: qđ ipse voluit: nō qđ iudeus potuit. Trāfigurauit qđ se infirma mēbra corporis sui. Et forte de illis dicit: Qui semināt in lachrymis i gaudio metēt: id est de infirmiorib⁹. Nō enī i lachrymis seminabat ille ip̄ius christi magn⁹ p̄co qđ dicebat: Ego enī iā immolor: z tps meę resolutiois instat. Bonū certamē certauit: cursū cōsummauit: fidē suauit. De cetero mihi sup̄ est corona iusticię: corona de manipulis. Superest inquit mihi corona iusticię: quā reddet mihi dñs in illā diē iust⁹ iudex: Quasi dices

ret: Reddet mihi messem cui meipsum im-
pendo sementem. Hec verba quantum in-
telligimus fratres exultantis sunt: nō plo-
rantis. Nunquid quando ista dicebat: in
lachrymis erat? Ad infirmos ergo refera-
mus hec verba: vt nec ipsi desperent qui in
lachrymis seminauerunt: quia et si semina-
uerūt in lachrymis: transiet dolor et gemitus:
transit tristitia cum fine: et venit leticia sine
fine. Verū tamē audistis fratres charissimi
quō mihi videtur ad oēs pertinere quō dictū
est: Qui semināt in lachrymis in gaudio me-
rent: Eunt ibant et flebāt: mittentes se-
mina sua: Venientes autē veniēt cū exul-
tatione: portantes manipulos suos. Audi-
te si adiuvante domino explicare potuero
quēadmodū ad oēs pertineat: Eunt ibant et
flebant: Ex quo nascimur imus. Quis em̄
stat? Quis nō ex quo viam intravit cogit
ambulare? Infans natus est: crescendo am-
bulat. Adhuc finis est. In die iam venien-
dū est: sed cum exultatione. Quis em̄ non
hic plorat in via ista mala: quando ipse in-
fans inde incipit? Utique infans quādo na-
scitur: de angustijs vteri in huius mundi latitu-
dinē fundit: de tenebris pcedit ad lucē: et tū
de tenebris veniēs ad lucē plorare pōt: ride-
re nō pōt. Est em̄ vita ista vt qñ gaudet hic
time ne fallat: qñ h plorat roga vt euadas:
et trāsit tribulatio: et venit tribulatio: Et ri-
dent homines et plorant homines: et quod
rident homines plorandū est. Sed plorat
alius damnū suum: plorat alius pressurā
suam: quia in carcere est cōstitutus. Plorat
alius quod amiserit mortuū aliquē amico-
rum suorum. Ille hinc: ille hinc. Iustus vn-
de? Primo de his omnib: Iustus em̄ plo-
rat veraciter plorātes steriliter. Plorat plo-
rantes: plorat ridentes: quia et qui plorant
de rebus vanis inaniter plangunt: et qui ri-
dent de rebus vanis: malo suo rident. Ille
et vbiq: plorat: plus ergo ipse plorat. Sed ve-
nient cum exultatione portantes manipu-
los suos. Vides ergo hominem iustū cum
facit opus bonum hilarem esse? Ita plane
hilarescit. Hilare em̄ datorem diligit deus.
Quando em̄ plorat? Quando bona opera
sua orando cōmendat. Orationes sanctorū
voluit cōmendare psalmus: orationes pe-
reginantū: orationes in hac via laboran-
tium: orationes amātū: orationes gemen-
tū: orationes eternę patrię suspirantū: do-

nec ea visa satient qui nunc in merore sunt
constituti. Etenim fratres mei quid sum? in
corpore: peregrinamur a deo. Non deside-
rat patriā peregrinatio sine lachryma. Si
desideras quō nō habes: funde lachrymas.
Nam vnde dicitur? es deo: Posuisti lachry-
mas meas in prospectu tuo: Unde diciturus
es deo: Factę sunt mihi lachrymę meę pa-
nes die ac nocte. Unde? Dum dicitur mihi
quotidie vbi est deus tuus. Quis iust? nō
habuit istas lachrymas? Qui non habuit:
peregrinum se esse non voluit. Qua fronte
ad patriā venit: qui nō absens suspiravit?
Nōne nobis quotidie dicitur: vbi est deus
tuus? Discite fratres mei: discite de paucis
esse. Bene viuite: ambulate viā dei: et vide-
te quā audiat: vbi est deus tuus. Felices erit cū
hoc audierit: infelices si dixeritis. Quādo
em̄ defendimus fidē christianā: et responde-
mus nobis: ecce p̄dicat vbiq: nomē christi: qua-
re abundant mala: quid aliud dicit nisi vbi
est deus tuus? Qui audit gemit: quia q̄ di-
cit perit. Sunt lachrymę plorū: sunt lachry-
mę sanctorum quas indicat orationes eo-
rū. Bene operat et hilaris est: et plorat vt be-
ne operetur: plorat quia bene operat est.
Plorando erigit bonum opus: plorando cō-
mendat bonū opus quō fecit. Crebrius ergo
sunt lachrymę iustorum: sed in ista viā. Nū-
quid in patriā? Quare nō in patriā? Quia
venientes venient in exultatione: portan-
tes manipulos suos. Felicitas venit: nun-
quid lachryma redit? Porro autem illi qui
hic inaniter plorant: inaniter rident: cupidi-
tatibus suis dissipati quādo fraudant ge-
munt: quādo fraudat exultant. Plorant ipsi
in viā ista: plorant et ipsi: sed nō in exultatio-
ne portantes manipulos suos. Quid colligunt
qui nihil seminauerunt? Immo colligunt:
sed quod seminauerunt: quia spinas se-
minauerunt: ignem colligunt: et eunt nō de
fletu ad risum sicut sancti: Eunt ibant et
flebant mittētes semina sua: veniētes autē
veniēnt in exultatione. Illi a fletu ad fletū:
a fletu cū risu ad fletum sine risu. Quid em̄
illis fiet? Quo eunt qui resurrexerit? Quid
nisi quō dominus dixit: Ligat illis manus
et pedes et projicite illos in tenebras exterio-
res? Age quid postea? Tenebrę erunt et do-
lor non erit? Forte palpabunt sed non do-
lebunt? Non videbunt: nō cruciabuntur?
Absit. Nō solū tenebrę erūt: nō eis sola tol-

litur species qua gaudebant: sed datur etiā
quod in eternū gemant. Ne contemneres
em̄ tenebras: o quisquis es flagitiosus: qui
soles ppter tua mala facta: et ppter lasciva
adulteria non solū tenebras nō horrere: sed
querere: qui soles plus gaudere quādo lu-
cerna extinguit: nō tales tenebras habebis
vbi gaudeas: vbi leteris: vbi te voluptati-
bus carnis oblectes: non sic erunt ipse tene-
brę. Quomodo erunt? Vbi erit fletus et stridor
dentium. Toror sine defectu: tortus si-
ne defectu. Nec qui torquet fatigatur: nec
qui torquet moritur. Erunt ergo eterne la-
chrymę illis qui sic vixerunt: eterna gaudia
sanctorū: quādo venientes venient in exul-
tatione: portantes manipulos suos. Dicet
em̄ tempore messis domino suo: Dñe adiu-
uante te fecimus quod iussisti: redde quod
pmisisti nobis in eternum.

Ser. XLVI.

In eisdem festis: Sermo II

En martyriū sola effusio sanguinis
cōsumat: nec sola dat palmam exul-
tatio illa flammā. Peruenit nō so-
lum occasu: sed etiā cōtemptu carnis ad co-
ronā. Absq: iniuria sanctorū in psecutioni-
bus defunctorū dicere liceat carnē afflixit:
se: libidinem supasse: auaricię restitisse: de
mundo triumphasse: pars magna martyrii
est. Si vero fratres dilectissimi ad cōsortiū
martyrii vel sacerdotū volumus puenire:
de imitatione martyrii cogitemus. Debēt
enim in nobis aliquid recognoscere de suis
virtutib: vt p nobis dignent dñō suppli-
care. Si em̄ tormenta quę sancti martyres
pulerunt sufferre non possumus: vel cōtra
malas cōcupiscentias ipsis intercedētib:
repugnemus. Et quā nō defunt quotidiana
pctā: non desint etiā quotidiana remedia.
Nemo se credat aliquā felicitatē aut aliq̄
verum gaudiū in hoc seculo possidere. Be-
atitudo hic parari potest: possideri non po-
test. Duo sibi tēpora ordine suo succedunt:
tempus flendi et tempus ridendi. Nemo se
circumueniat fratres: nō est in hoc mundo
tempus ridendi. Scio fratres: q̄ omnis ho-
mo gaudere desiderat: sed nō toti ibi que-
rūt gaudiū: vbi oportet inquiri. Verū gau-
dium in hoc mundo: nec fuit nec est nec esse
poterit. Sic em̄ ipse dñs in euangelio suos
discipulos admonuit dicēs: In mūdo pres-
suram habebitis. Et iterum: Abūsus gau-

debit: vos autem tristes eritis: sed tristitia
vestra cōuertet in gaudiū. Ac sic i hac viā
cū labore et dolore quō bonum est auxiliari
te dñō faciam: vt in futuro seculo bonorū
fructus colligere cum gaudio et exultatione
possim: scdm illud: Qui semināt in lachry-
mis in gaudio metet. In hūc itaq: fratres
charissimi mundum p peccatum primi ho-
minis de beata paradisi sede pecti et qua-
si in exilium missi sum: ac sic in hoc seculo
patriam nō habemus. Sic et apostolus di-
cit: Dum sumus in corpore: peregrinamur
a domino. Non ergo requiramus gaudiū
in hoc mūdo: quā sicut supra dictum est: verū
gaudium cōparari hic potest: possideri non
potest. Nō queras in viā: quō tibi seruat
in patria. Et quia contra diabolum christo
duce quotidie tibi pugnare necesse est: pre-
mium nō requiras in p̄lio: quō tibi seruat
in regno. Nō queras in pugna: quod tibi ser-
uat in futuro cū fuerit pfecta victoria. Ab-
his illud attende quō apostolus dicit: Om-
nes qui volunt pie viuere in christo: psecu-
tione patiunt. Et iterum: Per multas tri-
bulationes oportet nos intrare in regnum
dei. Ita ergo agere debemus vt ad p̄ncipiū
palē patriā redire feliciter mereamur: Vbi
nos parentes nostri patriarchę: pphetę et
apostoli suscipere vel videre desiderāt: vbi
etiam cōciues nostri angeli et ciuitas illa ce-
lestis hierusalem et rex ciuitatis ipseus chri-
stus expansis nos brachijs charitatis expe-
ctant: vt ad ipsos prostrato diabolo: pleni
bonis operibus feliciter redeamus. Scitis
em̄ fratres quā omnes negotiatores et qui-
cūq: alia agentes interim in viā sunt sollici-
ti vt in patria possint esse securi: Et tūc ha-
bent veram leticiā: quādo cū magno lucro
peruenire merent ad patriā: Ita et nos dile-
ctissimi fratres tunc animū nostrum ppare-
m ad gaudiū: quādo puenire merebimur
ad christū. Interim modo gaudeam in spe:
vex gaudiū postea habituri i re. Quō peius
est: multi sunt quī pverso ordine de volupta-
te et delitijs et luxuria seculi huius gaudere se
credunt: sed quod in gaudio vident serere
necesse illis erit cum luctu et lachrymis reci-
pere: quia nō meretur ille qui in euangelio
dixit: Et vobis quī ridetis nūc: quā lugebitis
et flebitis. Sic fecit et ille infelix diues: quī pur-
pura induebat et bysso. Gaudiū quidē ha-
buit in mūdo: sed flamas iuenire meruit in

Ser. XLVII. De plurib' martyrib' Ser. III

inferno. Lazarus qui iacebat ad ianuā ei⁹: tristitiā habuit in viā: sed verū gaudiū recepit in patria. Nos vero frēs charissimī quācū possimus: dei misericordiā deprecemur: vt nobis ita amorē vitę eternę inspirare dignetur: vt plus patriā velimus amare q̄ viā: et amplius de futuro q̄ de presenti seculo cogitem⁹. Et sic semper in exiliō mundi huius agere studeamus: vt ad futurū iudiciū cum libera et secura p̄scientiā ornatī bonis operibus peruenire possimus: p̄stante dñō nostro iesu christo: cui est honor et gloria cū patre et spiritu sancto in secula seculorū: Amē.

Ser. XLVII. In eisdem festis: Sermo III

A Quotienscūq̄ fratres charissimī sanctorū martyrum solennia celebramus: ita ipsis intercedētib⁹ expectem⁹ a dñō p̄sequi temporalia beneficia: vt ipsos martyres imitādo accipere mereamur eternā. Ab ipsis enī sanctorū martyrum in veritate festiuitatū gaudia celebrant: qui ipsorum martyrum exempla sequunt. Solēnitates enī martyrum exhortationes sunt martyrum: vt imitari nō pigeat: quod celebrare delectat. Sed nos volumus gaudere cum sanctis: et tribulationē mundi nolumus sustinere cum ipsis. Qui enim sanctos martyres in quantum potuerit imitari noluerit: ad eorū beatitudinē non poterit peruenire. Sic et paulus apostolus predicat dicens: Si fuerimus socij passionū: erimus et consolationū. Et dñs in euangelio: Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Recusat esse in corpore: qui odium nō vult sustinere cū capite. Sed dicit aliquis: Et quis ē qui possit beatorū martyrum vestigia sequi? Huic ego respondeo: q̄ non solum martyres: sed etiā ipsum dominū cū ipsis adiutorio si volum⁹ possum⁹ imitari. Audi non me: sed ipm dñm generi humano clamantē: Discite a me: quia mitis sum et humilis corde. Audi et petrū apostolū admonentem: 1. Petri. 2. Christus passus est p nobis: relinques nobis exemplū vt sequamur vestigia ei⁹. Si Ep̄s. 5. militet paulus apostolus clamat: Imitatores dei estote sicut filij charissimī. Quid ad hęc respondebim⁹ fratres: vel quā excusatiōnē habere poterim⁹? Non tibi aliquis dicat: vt virtutes quas fecit deus debeamus imitari. Iusta potest esse excusatio tua: q̄ virtutes et mirabilia facere nō omnib⁹ va-

tum est: iuste et caste viuere: et charitatē cum omnib⁹ custodire: cū dei adiutorio p̄mptū est. Nā ipse dñs nō dixit: Discite a me mortuos suscitare: super aquas siccis pedibus ambulare: nō hoc dixit: sed quid ait? Quia mitis sum: et humilis corde. Et iterum: Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderūt vos: sicut et pater vester celestis: qui solē suū oriū facit super bonos et malos. Et iterū: Estote p̄fecti sicut et pater vester celestis p̄fectus est. Et licet sint alia multa in quibus debemus deū et beatos martyres imitari: ista tñ duo p̄cipua sunt: id est vt mitis simus et humiles corde: et inimicos nostros totis virib⁹ diligam⁹. De diligēdis inimicis fratres charissimī nullus vnq̄ in veritate se poterit excusare. Potest mihi aliquis dicere: nō possum ieiunare: nō possum vigilare: nūquid potest dicere: nō possum amare? Potest dicere: non possum res meas totas pauperib⁹ dare: et in monasterio deo de seruire: nūquid potest dicere nō possum diligere? Si dixeris q̄ non possis a vino vel a carnibus abstinere: credim⁹ tibi: si autē dixeris quod nō possis in te peccatibus indulgere: omnino nō credimus. Et q̄ nulla nobis remanet excusatio: dñi non de cellario sed de corde p̄feram⁹ istā elemosynā: iubemur implere: vt p viā vitę ad eternā mereamur patriā puenire. Nō solū amicos: sed etiā inimicos diligam⁹: his enī duob⁹ p̄ceptis: id ē diliges deū et diliges proximū: q̄ si duob⁹ spiritualibus pedibus si p viam verę charitatis voluerim⁹ currere: ad eternā patriā possumus feliciter puenire. Istis pedibus curabat ap̄lus paul⁹ q̄ dicebat: Ego autē sic curro: nō q̄ si incertū. Qui ergo dilexerit inimicos suos: illud in eo impletū erit qd dñs dixit: Diligite inimicos vestros: vt istis filij patris vestri qui in celis est. Elige modo qd tibi placuerit. Si inimicos dilexeris: nō solum amicus: sed etiā filius dei esse mereberis. Si vero inimicos amare nolueris: p̄pitium deū habere nō poteris: q̄ scriptum est: Qui odit fratrem suū homicida est. Et iterū: Qui nō diligit: manet in morte. Et iterū: Qui odit fratrem suū in tenebris est: et in tenebris obsecrauerunt oculos eius. Et iterum alibi scriptum est: Strinera impiorū: qui iniuriam retinent malefacti in mortem. Nunquid hęc vba mea sūt fratres mei? De scri-

Ser. XLVIII. De plurib' martyrib' Ser. III

pturis sanctis et canonicis p̄ferunt. Et h nec homicidę sim⁹ nec in tenebris remanea- mus: studeam⁹ nō solū amicos sed etiā inimicos diligere: vt p̄mptū et misericordiē dñm possum⁹ scdm cautionis sue vinculū libera cōsciētia cōuenire. Ipse enī dixit: Si dimiseritis hoib⁹ pctā eorū: dimittet vobis pater vester celestis pctā v̄stra: Si nō dimiseritis: nec pater vester dimittet vobis debita v̄stra. Diligenter attendite frēs: et scitote aliud esse in deū peccare: aliud in hominē. Quando enī in nos peccat hoies: si p̄nitentib⁹ veniā non indulgeam⁹ peccatū incurrim⁹: q̄n autē aliq̄ in deū peccauerint: si sine discretionē grādī indulgere voluerim⁹: p̄ncipes nos eorū peccati efficiamur. Dicit et dñs: Si dimiseritis hominib⁹ pctā eorū: dimittet et pater vester celestis pctā v̄stra. Rogo vos fratres: qd delicatius: qd benigni⁹ dici pōt? In potestate nostra posuit: qualiter i die iudiciū iudicemur. Nō dixit vade in orientē et quere iusticiā: nauiga vsq̄ ad occidentem vt accipias indulgētiā: Dimitte inimico tuo: et dimitte tibi. Indulge: et indulge tibi. Dabit tibi. Nihil a te extra te querit. Ad te ipsum et ad cōsciētiā tuā te deus dirigit. In te enī posuit qd requirit. Nō enī medicamēta vulnerib⁹ tuis lōge opus habes inquirere: peccatorū tuorū indulgētiā si vis in tus in cellario cordis tui poteris inuenire. Sed dicis: tanta mala me inimicus me⁹ cōpulit sustinere: vt eū nulla possum rōne diligere. Attendis qd tibi fecerit homo: et nō attendis quid tu feceris deo. Si cōsciētiā tuā diligenter discutis et inquiris: sine vlla compensatione maiora tu peccata commisit in deum q̄ in te commiserit homo. Et qua fronte vis vt tibi de⁹ dignetur dimittere multū: q̄ si vis dimittere paruum? Si hęc q̄ supra diximus spiritalia medicamēta sicut deo p̄pitante cōsuectis libenter accipitis: et in grario sanctę cōsciētię vestre reconditū diligētissime custoditis: auxiliante dñō venena diaboli nō timebitis: et p odiū vel iracundiā aut nūq̄ nobis animarū vulnera ingerent: aut si forte surreperint: p charitatē cito ad pristinā salutē reuocant.

Sermo XLVIII. In eisdem festis: Sermo III

A Nūquid bonorū fidelis christi-
anorū: maxime tñ gloriosorū marty-
rū vox est: Si deus p nobis: q̄s

nos? Fremebat mūdus aduersus eos: po-
puli meditabant inania: p̄ncipes cōuenie-
bāt in vñū: excogitabāt nouos cruciat⁹: et
p̄enas i credibiles iueniebat ingeniosa cru-
delitas: Obreabant opprobrijs falsis: ar-
guebant criminib⁹: custodijs intolerabili-
bus includebant: vngulis artabant: ferro
perimebant: bestijs subigebant: ignib⁹ cre-
mabant: et dicebāt: Si de⁹ p nobis q̄s p̄tra
nos? Totus mūdus p̄ vos: et dicitis q̄s con-
tra nos. Respondent tibi: Et q̄s est tor⁹ mū-
dus: quādo p eo morimur p quē factus est
mūdus? Dicāt dicāt: audiam⁹ audiam⁹. Si
deus p nobis q̄s p̄tra nos? Sequere pos-
sunt: maledicere possunt: calūniari possunt:
falsis opprobrijs agitare possunt: Et vt bre-
uiter dicā: postremo possunt nō solū corpus
perimere: sed etiā dilaniare: et quid faciet?
Ecce enī de⁹ auxiliator mihi est: et dñs suscep-
tor est anime meę. Adūsus interfector cor-
poris mei: dñs susceptor est anime meę. Et
quid mihi obest si sit mūdus interfector cor-
poris mei: cū dñs adiutor est aīę meę? Quā-
do autē domin⁹ est susceptor anime meę: erit
restitutor et corporis mei. Quid mihi deerit
si membra mea dilaceret inimicus: q̄n capil-
los meos de⁹ dinumerat? Exhortas mar-
tyres suos christ⁹ ne ab inimicis p̄secutori-
b⁹ formidaret: Capilli inquit vestri nume-
rati sunt. Quid timebo damna mēbris: q̄n
securitatē accipio de numero capillorū?
Ergo dicam⁹: dicam⁹ ex fide: dicam⁹ in spe:
dicamus flagrantissima charitate: Si de⁹ p
nobis q̄s p̄tra nos? Ecce p̄tra te est rex: si deus
p nobis q̄s p̄tra nos? Ecce p̄tra te est p̄lus: si de-
us p nobis q̄s p̄tra nos? Unde p̄bas o beate
et gloriose martyr: vnde mihi p̄bas qd di-
cis: Si deus p nobis q̄s p̄tra nos? Ah ani-
festū est enī: q̄ si de⁹ p nobis q̄s cōtra nos:
sed p̄ba q̄ deus p nobis. Nō q̄ p̄bo: q̄ si
tradidit eū: hoc qd sequit cū ap̄lus legere
tur audistis. Lū enī dixisset: Si deus p no-
bis q̄s p̄tra nos: tanq̄ ei diceret: p̄ba quia
de⁹ p nobis: cōtinuo attulit grādē documē-
tū: continuo introduxit martyrē martyrum:
testē testium: illū scz cui pater nō pepercit:
sed p nobis oibus tradidit eū. Hinc p̄ba-
uit apostolus vere se dixisse: Si deus p no-
bis q̄s cōtra nos: q̄n filio p̄prio nō pepcit:
sed p nobis omnib⁹ tradidit illū. Quō nō
etiam et cū illo oia nobis donauit? Quādo

Ber. XLIX. L. De plurib' mar. Ber. V VI.

cū illo nobis omnia donauit: et ipsum no-
bis donauit. Terrer te fremit' mūdi: cui do-
natus est artifex mūdi: Christū nobis do-
natū esse gaudeam': et nullos christi inimi-
cos in hoc seculo timeam'. Quis em̄ nobis
donatus sit videre. In principio erat ver-
bū: et verbū erat apud deū: et deus erat ver-
bū. Ipse est christus: ipse vnigenitus filius
dei: ipse est gignenti coetern'. Omnia p ip-
sum facta sunt. Quō nobis donata nō sūt:
quē p ipsum facta sunt: qñ nobis donatus
est ipse p quē facta sunt oīa: Et vt sciatis qñ
ipse verbū caro factū est et habitauit in no-
bis: desidera expetendo datā tibi vitā chri-
sti: et donec pueniat tene pignus mortē chri-
sti. Promittēs em̄ nobis victurū se esse no-
biscū: non potuit nobis maius pign' dare
q̄ mori p nobis. Abala inquit vestra ptu-
li: bona mea nō reddā: Promisit cautionē:
fecit pignus. Dedit euāgelīū: et tu dubitas
credere: Promisit cū hic inter homines am-
bularer: cautionē fecit cū euāgelīū scribe-
rer: Ad pign' ipsius q̄tidie dīcis: amē. Pi-
gn' qd accepisti: quotidie erogā tibi. Noli
despe desperare: q̄ viuīs ex pignore: p̄stare
dñō nostro iesu christo: qui viuīt et regnat in
secula seculorum Amen.

Ser. XLIX. In eisdem festis: Sermo V

A Examine vniuersorū martyriū fulci-
ri atq; eorū victoria quorū natalis
victoris glorię celebrat: quo robu-
sta fides sit ad agonem passionis cōgressus
roborari debem': certo scientes q̄ in omni-
b' christ' patit: et q̄ ad regna celorū statim
cū exultatione corpis trāsserunt: et cū gētes
horreāt in egritudine mortē: hi i ipsa morte
cōsequat' ppetuā hēreditatē. Per passionē
vero trāssationem magis credunt esse q̄ si-
nē. Hec est arcana sapiētia quę in electis tu-
is dñe nō psuasione colligit: sed de tuis mar-
tyrib' et de fonte diuino virtutes oriunt: q̄
bus viuere christus est: et mori lucrū. Triū-
phantes in christo sua morte peccata lucra-
tes: quāq; qui in illo patit omnino nō mo-
rit. Confessionis em̄ mors non est sed hēre-
ditas vitę. Ad martyriū est igit' indulgētia cri-
minū: dñi caput: occasio iusticię: domini
cē passionis imitatio. O felicissimi marty-
res renūciātes seculo: maluerūt meliora nō
uissima esse q̄ prima. Quorū deniq; cōsum-
matio iustū initium facit. Diuino tuo nutu

omnipotēs de': gloriōssimi martyres chri-
sti testes esse meruerūt. Victoriā quoq; me-
ditati: cōfessi sunt christū in flagellis: in car-
cerib': in ergastulis: in solitudine. Iustorū
em̄ comes: semp debet esse cōfessio. Indy-
te beatorū animę: et gloriōsa victoria marty-
rū: inter quos deuotissime semine simul se-
culū sexūq; vicerunt: p̄liantes cū diabolo:
fortiores viris torquētib' extiterūt: quę car-
nifici gratias agētes erāt sequenti. Ab om-
nib' em̄ fidē expectat deus omnipotēs ma-
gis q̄ mortē: sed diabol' q̄ cōfidentes odit:
coronas p̄stat inuitus. Facit martyres q̄s
occidit: et cū dei seruos vincere cōtendit: cō-
tēnit ipse dū sequit. Liberalitas q̄ tua de' ha-
ctenus nobis martyria p̄posuit: vt aduer-
sarius quo adā elisus est: a filiis adē cōstan-
ter elidi mōstraret. Voluisti em̄ hoīem non
tātū de diaboli ptate eruerē p fidem: sed in-
culcatorē ei' interficere p virtutē: vt q̄ gau-
dem' christi sanguine mortui: facili' libera-
ti ducētes martyria in christo postea trium-
phem' coronati: p ipsum dñm nostrū iesum
christū: q̄ viuīt et regnat i secula seclorū Amē.

In eisdem festis: Sermo VI Sermo L.

Quoniam dies scōrū martyriū est: vn-
de poti' aliqd delectet nos dicere
nisi de gloria ipsorū? Adiuuet nos
dñs martyriū. Audiuim' paulo ante beatū
aplm p̄dicantē: Quis nos separabit a cha-
ritate christi? Ista vox est martyriū. Tribu-
lacio: an angustia: an p̄secutio: an fames
an nuditas: an periculū: an gladius? Sicut
scriptum est: Propter te mortificamur tota
die: deputati sum' vt oues occisionis. Sed
in his omuib' superam' ppter eū q̄ dilexit
nos. Hec est vox martyriū oīa tolerare: et de
se nihil p̄sumere: illū diligere q̄ glorificat in
suis: Et q̄ gloriā in dñō gloriē. Mouerāt
et illi qd nos cātauim' paulo ante: Letami-
ni in dñō et exultate iusti in deo. Si iusti in
dñō letant: iniusti vero nō nouerunt letari
nisi in seculo. Sed ipse sunt primę acies de-
bellandę: primo vincēdę sūt delectationes:
et postea dolores. Quō pōt superare mūdū
sequenti: q̄ nō pōt supare blandientē: Blan-
diē h' mūdus pollicēdo honores: diuitias:
voluptates. Adinā hic mūdus intendēdo
dolores: egestates: humilitates. Qui non
cōtēnit qd pollicet: quō supare pōt qd mi-
nat: Habet delectationē suā diuitiū: Quis

Sermo LI. De vno cōfessore Ber. I

nesciat? Sed plus habet delectari iusticia:
delectare diuitiis cū iusticia. Ubi aut talis
articulus temptatiōis incidit: vt duo hęc
veniant in tēptatiōē: diuitiē et iusticia: et
nō possis habere vtrūq; equalē: sed si dimi-
seris manum ad iusticiā pereant diuitiē: si
dimiseris manum ad diuitias necesse est vt
amittas iusticiā: modo elige: mō pugna:
modo videam' si nō sine causa cantasti: Le-
ramini in dñō et exultate iusti: modo videam'
m' si nō sine causa audisti: Quis nos sepa-
bit a charitate christi? Equidē p̄termisit oīa
quib' blanditur mūdus: et te voluit cōme-
morare cui blandit mūdus. Quare? Quia
certamina martyrum p̄nūciabat: illa vtiq;
certamina: vbi vicerūt p̄secutionē: famē: si-
tim: egestatē: ignominia: ad extremū timo-
rem mortis: hostem nouissimū. Sed videte
fratres: totū ars christi facit. Admonet apo-
stolus: vt p̄feramus charitatem dei mūdo.
Quantas angustias patiunt: qui volūt ra-
pere res alienas? An p̄secutio ait: Et ipsa
nō frāgit? Auaricia terref: avarus rapit ac-
timet penā: estuat in rapinā. Multi em̄ fa-
mem patiunt dū acquirunt et faciūt lucra:
quibus p̄cipim' ieiunare: et excusant se sto-
macho. Tacet illis tota die solidos nume-
rare: et ieiuni dormiunt. An nuditas ait.
Quid dicā de nuditate? Quotidie negocia-
tores de naufragio nudi euadunt: et iterum
nauigant ad periculū. Unde quotidie peri-
clitant homines: nisi ppter diuitias acqui-
rendas? Nec gladius phibet. Capitale crī-
mē est falsitas: et tamē comitat' hēreditas.
Si ergo h' mereat christi hēreditas: Avarus di-
cit i corde suo: q̄ forte nō audet lingua sua:
Quis nos sepabit a cupiditate auri? Tra-
bulacio: an angustia: an p̄secutio? Possunt
et avari dicere auro: Propter te occidimur
tota die. Optime ergo dicūt sancti marty-
res i psalmo: Iudica me de': et discerne cau-
sam meā de gente nō sancta. Discerne inq;
tribulationē meā: tribulant' et avari. Discer-
ne angustias meas: patiūt' angustias et aua-
ri. Discerne p̄secutiones meas: patiunt' et
aui. Discerne famē meā: p auro acquirē-
do esuriūt et avari. Discerne nuditatē meā:
p auro despoliant' et avari. Discerne mortē
meā: p auro moriunt' et avari. Quid est di-
scerne cām meā? Propter te mortificamur
et tota die. Ille ppter aurū: nos ppter te. Si

miles p̄neg: sed discreta causa. Ubi ergo di-
creta est causa: certa est victoria. Si q̄ cau-
sam intuemur: solennitates martyriū ama-
mus. Amam' in eis nō passiones: sed cau-
sas passionū. Nā si amarem' passiones: mul-
tos inuenturi sum' q̄ peiora patiunt' in cau-
sis malis. Sed si causam attēdam': crucem
christi attendite. Ibi erat christus: vbi et la-
trones. Similis pena: sed dissimilis causa.
Unus latro credidit: alius blasphemauit.
Dñs itaq; de tribunali inter ambos iudica-
uit. Illū qui blasphemauit in tartarū dam-
nauit: aliū in paradiso secū cōstituit. Qua-
re hoc? Quia et si equalis pena: sed impar-
erat causa. Eligite ergo martyriū causas si
vult' puenire ad martyriū palmas: p domi-
num nostrum iesum christū: cui est gloria in
secula seculorum Amen.

Item in eisdem festis: homelia de
eo quod scriptū est in euāgelio fm
Mattheum: Clides iesus turbas
et. quę sumpta est ex libro. j. de ser-
mone domini in monte. ca. j.

De vno cōfessore

In festis vnius cōfessoris: de ser-
mo pigro qui talentū acceptū noluit
erogare: Sermo

Omini fratres et coepiscopi mei p-
sentia qdē sua nos vīitare et exhi-
larare dignati sunt: sed nescio qua-

re nolūt me festum adiuuare. Hoc ideo cha-
ritati vestre dixi ipsis audientibus: vt quo-
dāmodo audientia vestra intercedat p me
apud illos: vt qñ eos rogo faciāt et ipsi ser-
monē. Erogent qd acceperūt: operari ma-
gis q̄ excusare dignent'. A me aut fatigato
et vix loquente: pauca libenter accipite. Iba-
bemus em̄ et libellū de beneficiis dei p san-
ctū martyrem datis: pariter libentius audi-
amus. Quid ergo est qd dicā vobis? Audi-
stis in euāgelio et bonorū seruorū meritū
et penā malorū. Et malitia tota serui illius
reprobati grauitēq; dānati ista fuit: quia
noluit erogare. Seruauit ad integrū qd ac-
cepit: sed domin' ei' lucra querebat. Aua-
rus est deus ad salutem nostram. Si sic dā-
nat qui non erogauit: quid debēt expecta-
re qui pdunt? Nos ergo dispensatores su-
mus. Nos erogamus: vos accipitis. Lu-
cra quērim': bene viuite. Lucra em̄ ergo-
gare

Bitionis nŕe ista sunt. Sed etiā ad nos nolite existimare nō ptinere erogationē. Non potestis erogare de isto loco superiore: sed potestis vbi cūq; estis. Ubi respēdit christus defendite. Ad murmuratores respondete: Blasphematores corripite: ab eorum vos societate alienate. Sic erogatis: si aliquos lucrāmini. Agite vicem nostrā in domibus vestris. Episcopus inde appellatus est: quia superintendit: q; intendendo curat. Unusquisq; ergo in domo sua si caput est domui suę. debet ad eū ptinere episcopatus officii: quomodo sui credant: ne aliqui ipsorū in heresim incurrāt: ne vxor: ne fili: ne filia: ne ipse seruus: q; tanti est emptus.

Eph. 6. Disciplina apostolica p̄posuit dominū seruo: et seruū subdidit domino: christum tamē pro ambobus vnum precii dedit. Ad inimos vestros nolite contemnere: domestici vestrorum salutem omni vigilantia p̄curate. Hęc si facitis: erogatis. Pigri serui non eritis: damnationē tam detestandā non timebitis.

Itē in eisdem festis: homelia de eo quod scriptū est in euāgelio s̄m Mattheū: Vos estis sal terre etc. que sumpta est ex libro. j. de sermone domini in monte. ca. ij.

De Virginitate

In festis sanctarum virginum: homelia de eo quod scriptū est in euāgelio s̄m Mattheū: Simile est regnum celorum decem virginibus etc. que habent de verbis domini. xxij. et. xxiii. Et de questionibus euangeliorum lib. j. ca. xliij. Et in libro. lxxxiij. questionū: questione. lix.

Explicitum est opus sermonum de sanctis: diui Aurelij Augustini: Basileę p̄magistrū Joannē de Amerbach: Anno salutis virginis partus: nonagesimo quinto supra millesimū quaterq; centesimū.

Annotatio principalium sententiarum

Materialium atq; sententiarum notatione dignarū ex sermonibus de factis diui Aurelij Augustini collectarū: sumaria ac breuis annotatio.

- Ab**stinētię duo sunt genera: vñū corporale aliud spiritale. xx. B.
- Ad** Adam cū a dño argueret de inobedientia: se excusando auctorem supbe accusauit. xix. B.
- De** causa aduentus domini in carne: et qđ mūdo vtilitatis cōtulit. xix. B. lx. ix. L.
- Ad**ulatio vendit veritatē. xxxvj. L.
- In** agone certantes cur ab omnib; abstinerere debeant. xxxvj. S.
- In** agone sanctorum duo nobis consideranda sunt. xlv. A. B.
- In** christiano agone manifesta est p̄gna et occulta victoria. xliij. S.
- Sub** altari quō animę sanctorū requiescere legunt: et quare. xi. A. B.
- Cū** apostoli oēs parem gratiā et sanctitatē obtineāt: cur alij alijs p̄ferat. xxvj. A. B.
- Quomodo** intelligendū sit qđ p̄cipit dominus apostolis nō ferre saculum neq; perā aut calciamenta: et neminem per viam salutare. xliij. S. B.
- Apostoli** ideo sūme sunt venerādi. xliij. A.
- Supra** ceteras turbas fidelium et iustorū: apostolos suos christus esse ostendit. xliij. B.
- Cur** dicant lux mundi: sal terre: lapides p̄ciosi: et duodecim porte hierusalē: Ibidē circa finem.
- In** q̄bus ap̄los imitari debeam. xliij. L.
- Christus** ascēdens supra celos: in eadē carnis natura quā de matre suscepit omnem humanā honorauit naturā. xxxiiij. B.
- Ascensiones** in corde disponere quid sit. xvij. B. L.
- Auarus** est deus ad salutē nostrā. lj. A.
- Auarus** hydropico cōparat. x. S.
- Augustinus** tam episcopus multis futuris episcopis loquit. xliij. L.
- In** p̄sentia coepiscoporum suorum cogit facere sermonem. lj. A.
- Licet** minus valeat dicere: vera tñ semp oportet dicere. xxxiiij. L. et. xliij. L.
- De** veris gratias deo agere: si autē aliqd dixerit qđ nō debuit ignosci petat. xxxiiij. B.
- Lucrum** augustini est bona vita subditorum. lj. A. in fine. iij. L. (ligari. vj. A.)
- Disputationes** suas graphio et cetera videt

Dicit se loqui nō tanq; magistrū: sed tanq; ministrum. xxij. A.

Aptizari christus voluit p̄pter habilitatem non p̄pter iniquitatem. xxij. E. in fine.

Beati quos in isto seculo culpa aliqua p̄cutit et nullū crimen vuluerat. xxij. A.

Beatitudo hic parari potest possideri non potest. xxx. S. et. xlvj. B.

Beatorum leticia q̄ta sit. xxxvj. L. D. E.

Beatorum numerus nōs expectat. xxxvj. B.

Bona terrena nō te faciūt (xlvj. E.)

bonū nisi inde feceris bona. x. D.

Bonorum copia bonos nō extollit nec deijcit eorum inopia. x. E.

Alciamenta que de corio mortuorū aliali sūt qđ signēt. xliij. S. i medio

Sine charitate nemo de castitate: nemo de elemosynis: nemo de orationib; et ieiunijs cōfidere debet. v. D. in fine.

Cathedra petri inde nomē accepit. xv. A.

Ciuitas celestis q̄nto gaudio excipit repositates d̄ hoste trophea. xxxvj. B. xlvj. E.

Quāta sit huius ciuitatis felicitas. xxxvj. L.

Ad ciuitatem celestem quibus (L. D. E.) vestigijs puenit. xxxvj. B.

Huius ciuitatis felicitatem nemo enarrare sufficit. xliij. L.

Quomodo conciuēs nostri nos illic expectent. xxxvj. B.

Clauēs ecclesię dūe sunt: scz scientię et potestis. xxvj. B. (xlix. B.)

Iustorum comes semp debet esse cōfessio. x. B.

Bene p̄sueuisse pudebit dissuescere. xxxvj. L. in fine.

Sicut boni ex correctione dura interdū corrigunt: ita supbi lenissima admonitione ad peiora puocant. xxxvj. L.

Credere impossibilia fieri: facta similia per se suadent. xxxij. A.

Qui credūt et opa bona nō faciūt: fidem de monū videntē habere: qui vero nō credūt peiores demonib; cōprobant. xxxviij. D.

Crux christi non solū ligni est patibulū: sed vite virtutisq; ppositū. xxxij. D.

Christus est granū sinapis dum patit: et arbor dum resurgit. xxxij. L.

Crucis duo sunt genera. xx. B.

Ipsa crucis forma longitudini: latitudini et altitudini humani corpis cōfigurata est.

Quid significet crucis latitudo: (xix. D.)

lōgitudo: altitudo et p̄funditas. xix. E. S.

Crucis mysteriū olim figurabat. xix. E. cir-
 cur se ad crucis ignominia hu- (ca finē.
 miliaverit diuina potentia q̄ p̄ aliū modū
 hoīem liberare potuit. xix. A. B.
 Crucis memoria sue passiōis reliquit ad sa-
 nitatē: qd̄ signū p̄sidiū est amicis: obsta-
 culū inimicis. xix. B.
 In hui⁹ x̄tute oīa sacramēta eccl̄astica p̄s-
 ōd faciebat in terris corpis. (ciū. xix. J.
 christi p̄sentia: h̄ facit cū fideli inuocatiōe
 noīis christi victorioso crucis insignita me-
 ritū p̄dest christianū di- (morā. xix. J.
 ci in noīe si h̄ nō ostēder in ope. xxxvii. D.
 Annatū nō sola tollet species qua
 gaudebat: s̄ dat etiā qd̄ i eternum
 cruciat. xlv. AB. (medio.
 De Deserti noīe mūdus intelligitur. xx. B. in
 Remo desperet de magnitudine criminis
 aut de humilitate generis. xxv. L. in fi.
 Deū vnū esse cōis natura testat: q̄ vn⁹ est
 mūdus. viij. A.
 De diligēdis inimicis nullus se vnq̄ in ve-
 ritate excusare poterit. xlvij. B. L.
 Qui inimicū diligere noluerit: p̄pitiū deū
 habere nō poterit. xlvij. D.
 Ut diligas inimicos nō extra te sed in te
 in tua potestate positiū est. xlvij. E.
 Diligere inimicos nō sit laboriosū: multū
 tū ē meritorū: et grāde p̄mū parat. v. F.
 Conuincimur rōne q̄ p̄pter deū possum⁹:
 sed nolum⁹ inimicos diligere aut iniurias
 sustinere. v. F. in fine. G.
 Diligite inimicos vestros et benefacite his:
 exponit. iij. B. v. L. in fine. D. F.
 Dilectio carnalis i p̄cipitiū trahit et odio cō-
 parat. xlvij. L.
 Si dimiserit hoīb⁹ p̄ctā corū dimittet pat-
 vester celestis p̄ctā v̄sa: exponit. xlvij. E.
 Frustra petit sibi dimitti a deo multa q̄ nō
 vult dimittere p̄mo pauca. xlvij. F.
 Discere a christo q̄ debeam⁹. xlvij. B.
 De diuine purpurato et lazaro: exponitur.
 xxxvj. D. in medio. xlvj. F.
 Diuitie falsam leticiā tribuūt et verā tristi-
 tiam sunt verē diuitie q̄ amato (ciā. x. E.
 rib⁹ nō afferūt facietatē s̄ inflāmāt cupi-
 ditatē: et que sint verē diuitie. x. E.
 Qui nos docet magister: ei⁹ schola in terra
 est: et in celo cathedra. xlvij. A.
 Eccl̄esia est mater et virgo. xlvij. D.
 Mater eccl̄ia pariendo nō discernit
 ḡtates. xxv. A.

Constat ex duob⁹ populis: scz iudeorū et gē-
 tiliū. xxix. A.
 Ecclesia nō solū respuere: sed etiā ignorare
 dicit apocrip̄a. xxxv. B. (xxxvj. A.
 Ecclesia roborata est p̄ferēdo nō resistēdo.
 Edificare stipulā: lignū: sēnū: aux et argētū ea
 quid sit. xlvj. p̄ totum.
 Ab elemosyna spiritali faciēda null⁹ vnq̄ ei
 se excusare poterit. xlvij. L.
 Elemosyna nō ē faciēda d̄ rapina. xxxix. L.
 Episcopus ab eo appellatus est: q̄ sup̄intē Epi-
 dit: q̄ intendendo curat. l. B.
 Episcopat⁹ officiū vnusquisq̄ in domo sua
 exercere debet. Ibidem.
 Eucharistia indigne p̄cipit q̄ odiū in corde Eu-
 angeliū nō est p̄pter lu- (seruat. v. E.
 crū annūciandū: sed germana charitate:
 ostēdit ex x̄bis christi. xlvj. B. J. (A. D.
 Exultare i deo salutari: quid sit. xxxv. AB. E.
 Elititas nulla in hoc seculo posside s̄
 ri potest. xxx. B. xlvj. B.
 Tunc festa sanctorū in veritate cele-
 briam⁹: cū ip̄s exēpla sequimur. xlvij. A.
 Q̄ vna sit fides veteris ac noui testamēti. si
 fidē p̄terita cōfirmāt. xxxij. A. (viij. A.
 Nihil p̄dest verbis p̄ferre fidē et factis de-
 serere veritatē. xxxvii. D. (xxxij. A.
 Fides recte grano sinapis cōparat. xxxj. B.
 Filius dei ideo fact⁹ est hoīs fili⁹: vt filios
 hoīm faceret filios dei. i. A. (in fine.
 Eius fili⁹ quisq̄ ē cui⁹ opa facit. xxxix. B.
 Fuga christi i egyptū qd̄ significet. viij. B. fu-
 ndamentū aliud nemo pōt ponere p̄ter
 id qd̄ positiū est: Si q̄s edificat sup̄ h̄ fun-
 damētū rē. exponit. xlvj. p̄ totum.
 Audere oēs desiderant: sed nō oēs gau-
 diū querūt gaudiū vbi oportet inq̄-
 ri. xxx. B. xlvj. L. (xxxv. A. l. B.
 De duplici gaudio laudabili et vitupabili.
 Peruerse gaudēt q̄ in voluptate seculi gau-
 diū nō sit gaudēdū i p̄speris (dēt. xlvj. F.
 mūdi s̄ aduersis: p̄bat auctatib⁹. xxv. D.
 Gaudiū verū in hoc mundo nec fuit nec est
 nec esse poterit. xxx. B. xlvj. B. L.
 Gaudiū verū est gaudere in illo qui sup̄ oīa
 est: et quare. xxxv. AB.
 Gaudiū verū cōpari hic pōt: possideri non
 potest. xxx. B. xlvj. B. D.
 Hūc gaudēdū est in spe: postea in re. xlvj.
 L. in fine.
 Gaudiū beatorū quo p̄cio acq̄ratur. xxxvj.
 F. xlvij. D.

Gaudiū beatorū quale sit: xxxvj. L. D. E.
 xxxix. L. in fi.
 Nemo illud enarrare pōt. xlvij. L.
 De grano sinapis. xxxj. A. xxxij. p̄ totum.
 Idropicus quātū plus bibit: tāto
 mag⁹ sitit: et significat cupidū. x. F.
 Lex sicut honorē parētū p̄cipit: ita
 inhonoratiōē damnat. xxxij. B.
 Humilitatis cōmendatio. xxxv. P.
 Quorūdam humilitatem deus respicit et
 quorūdam nō. xxxv. P.
 Ignē eternū si mittēdi sint q̄ bo-
 na non faciūt: qualē spem habituri
 sūt q̄ mala faciūt. xxxvii. L. circa fi.
 De duplici igne: mūdi et saluatoris. xxx. B.
 L. E. xxxj. B. circa finē.
 Ignis purgatorū nō criminalia sed venia-
 lia purgabit: ostēdit ex x̄bis ap̄li. xlvj. A.
 Quē sint q̄ purgabit. xlvj. L. F. B. J.
 Ignis ille purgabit quicq̄ hic nō fuerit p̄
 opa pietatis redemptū. xlvj. D.
 Q̄ sit durior q̄ quicq̄ in hoc seculo pena-
 rū videri vel cogitari possit. xlvj. E.
 Cruciat corpus cū aīa p̄ lōgū vel breue spa-
 ciū t̄pis scdm̄ qualitātē culpe. xlvj. E.
 Qui ab illo igne liberari desiderat: crimina
 capitalia nō admittat: aut si iam cōmisse-
 rit: fructuosam habeat penitentiā: et illa par-
 ua vel quotidiana p̄ctā bonis operib⁹ re-
 dimere nō desistat. Ibidē.
 Innocētib⁹ beatis nūq̄ hostis tātū p̄desse
 potuit obsequio: quātū p̄sunt odio. x. A.
 Digne natalis corū colit q̄s beatus eterne
 vite mūdus edidit: q̄ quos maternorum
 viscera part⁹ effudit. x. A. in medio.
 Ipse eis fuit causa p̄ne q̄ extitit et corone:
 ipse odiū causa q̄ p̄mij. viij. B. x. A. in fi.
 Ideo christo nato debebat imolari. viij. A.
 In morte inocētū matres quō sint lamētā-
 Quō herodē in iudicio accu- (re. viij. B.
 sabunt. viij. L.
 De causa cur ab herode occidant infantes.
 Beata etas q̄ christū nōdū po- (x. A. L.
 tuit loq̄ et iā p̄ christo meret occidi. ix. B.
 Q̄ sint primitie martyriū. xj. A. (xj. A.
 Nō loquēdo sed moriēdo christū p̄fessi sūt.
 In iohannis baptiste natalis cur singulari cele-
 britate veneret. xx. A. xxxvj. A.
 De laude parētū iohannis. xxij. A. B.
 Q̄ iohannis natiuitas cū christi natiuita-
 te cōparet. xx. L. xj. A. B. xxxvj. A. B.
 Ideo natiuitas iohannis sicut et christi cele-

brat: q̄ et ipsa plena est mysterio. xj. L.
 Cur ei⁹ natiuitas potius celebret q̄ cuiusli-
 bet ap̄li vel martyris vel p̄phetę aut pa-
 triarchę. xxij. B.
 Quid figuret q̄ in vtero materno adhuc ex-
 pers luc⁹: testis erat veritatē. xx. A. circa fi.
 Iohānes venit desperata generatione p̄-
 sterilē: et christus natura obstupēte p̄ virgi-
 nem. xxxvj. B.
 Iohānes formā venturi dñi natiuitate et
 cōuersatione signauit. xxxvj. B.
 Hunc p̄bat maior hoīe qui ortu suo excede-
 bat leges natiuitatis humane. xxij. L.
 Q̄ p̄n⁹ puenit ad celū q̄ tāgeret terrā: an-
 te accepit diuinū sp̄m q̄ hūanū. xxij. D.
 Serueus nūcius q̄ ante gestiuit nūciare q̄
 viuere: et anteq̄ pueniret ad corpus perue-
 nit ad regē. Ibidē.
 Magnificētia laudis ei⁹ ex dignitate christi
 laudātis attendit. xxxvj. A.
 Cū inter natos mulierū iohānes sit maior:
 cur nō maior saluatore. xxj. B. xxij. D.
 Cur cū christ⁹ lucernā dixerit: et an se mitti
 voluerit. xx. B. E. xxj. D.
 Cur dicat vox clamāt in deserto. xx. B. in
 medio. D. et. xxj. L. xxxvj. D. xxij. G.
 Iohānes suā p̄phetiā p̄ ip̄m quē annūcia-
 uerat assistentē cōpleuit. xx. E.
 Q̄ fuit noui et veteris testamēti mediator
 idoneus. Ibidē.
 Iohānes par angelis: tuba celi: p̄co christi:
 arcanū patris: filij nunci⁹: p̄ctorū venia:
 iudeorū correctio: vocatio gentiū: legis et
 gratie s̄bula: q̄ d̄plōidē sūmi sacerdotis
 sancto patri iūgebat in corpe. xxj. B. i. fi.
 Iohānes christ⁹ putari potuit: sed ideo nō
 Cur iohānes nō inter di- (luit. xxij. D.
 scipulos dñi iueniat: sed poti⁹ discipulos
 habuisse cū dñio inuenit. xxij. L. D.
 Figurā legis gessit in eo q̄ duos ad christū
 discipulos misit. xx. B. xxj. E.
 Formā legis p̄tulit q̄ p̄nūciavit saluatore
 sicut lex gratiā p̄cucurrit. xx. A. in medio.
 Quid sit qd̄ dicit: Illū oportet crescere me
 aut minui. xxxvj. A. in fine.
 Propter iusticiā p̄didit vitā: sed lucrāt⁹ est
 gloriā. xxxvj. B.
 Abaluit ex p̄fecta libertate iniusta sustinere
 q̄ iusta nō dicere. xxxvj. L. in fine.
 Nemo iudex esse debet cordis alieni: exem-
 Iudex neminē p̄ se occidit (plū. xxij. L.
 sed p̄ ministrū. iij. F.

De signis iudicii extremi pcedētib⁹. xl. A.
Iudicii extremi ideo semp est timendū. x.
Ad iudiciū nō veniēt paga. (L. xxxix. A.
ni nec heretici nec iuda: sed christiani: et
quales. xxxvii. L.
In iudicio fiet retributio non scdm fidē sed
scdm operationē: pbat scriptur. xxxvii.
D. L. xxxix. A.
In potestate nostra est qualiter iudicabi-
mur. v. D. xlvij. L.
Sententia iudicis bonis est iocunda et ma-
lis formidanda. xxxvii. A.
Erit irrevocabilis. Ibidem.
Cur soli opera pietatis facta vel non facta
cōmemorēt. xxxvii. B.
Aborem deus hic posuit cum fine:
sed mercedē i celo sine fine. iij. B.
Sunt lachrymę vituperabiles: sūt
et laudabiles. xlv. lb.
Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac
nocte dū dicit mihi vbi est deus tuus et.
exponit. xlv. J. lk.
In dei laudib⁹ ppetuo cōsistere: nō est la-
boriosa sed amabilis et optabilis servit⁹.
Abali dum erubescunt false lau- (x). E.
dari: quādoq; ad emendationē puocant.
xxxv. L. circa finem.
Sicut laus vera ornata: ita laus falsa casti-
gat. xxxvi. L.
Laurentius cōparat grano sinapis ppter
multa. xxxj. et. xxxiiij. p totum.
Tanta erat sancti laurentij gloria martyrij
vt passione sua mundum illuminaret vni-
uersum. xxx. A. xxxj. L.
Quis nolit ad horam vni laurentij igne: vt
eternā gehennę nō patiat incēdium. xxx.
Beati laurentij exemplo puo (A. in fine.
camur ad martyrium: accēdimur ad fidē:
incalescim⁹ ad deuotionē. xxx. B.
Q igne diuino accensus flāmarū nō sensit
incēdium. xxx. B. i fine. L. xxxj. L. i medio.
Nō breui vel simplici passiōe perimū. xxx.
Q in crate ferrea lento igne. (L. in fine.
cōsumit: vñ nec minori glia ē trib⁹ pueris
in camino ignis iclusis pferēdus. xxx. D.
Duplici igne se postulat vñ: vt ostēdat pl⁹
in se posse amorē christi q; pgnam tyrāni.
xxx. E. xxxj. L. in fine.
Dum christi pcepta cogitat: frigidum est il-
li omne quod patit. xxxj. L. post mediū.
Beatus laurentius inter omnes martyres
pūpua deuotione est venerandus pro-

pter tria. xxxij. A.
Ideo flamma suscepit martyrem: nō vt eū
a fide ignis mutaret: sed vt pbatum do-
mino redderet. xxxij. B.
Quę fuit causa passionis eius. xxxij. B. in
Si iusti in domino letent: iniusti (medio x.
nō nouerunt letari nisi in seculo. l. B.
Lex vetus gratiā pcurrit. xx. A. i medio.
Lex mittit ad euangelium. xx. B. xj. E.
Loculos cur christ⁹ iudē cōmiserit. xli. f. 20.
Nemo bonū seu vix loquit ex se. xli. E.
Dum bona loquimur transit sermo in affe-
ctum. xxxvj. L. in fine.
Lucrum iniustū nemo habet sine iusto dā. 2a
Lugere debemus animas nō (no. x. B.
stras peccatū extinctas: potius q; corpora
charissimorum. xli. B.
Agnificat a nobis deus duob⁹ mo-
dis. xxxv. lk. 2.
Abalis non est bene: nec bonis ma-
le. x. L. in fine. D.
Inter malū pati et malū esse multū interest.
Abali tolerādū sunt: exemplo christi. xli. f.
Abaria impleta est gratia: et eū vacuata
est culpa: quia maledictio eū i benedicti-
onem mutat marię. xvij. A.
Ideo benedicta in mulierib⁹ q; vitā viris et
mulierib⁹ peperit. Eua penā intulit mun-
do: maria salutē attulit mūdo et. Ibidē.
Q nō fortuitu reperit paruulū: sed decur-
sis nouē mētib⁹ peperit christū. xvij. B.
Abarię cantus eū planctū exclusit. xvij.
Ideo sup eā spūsanct⁹ venit vt (B. in fi.
plē gigneret et xginitatē nō amitteret: si-
liū pferret et icorrupta pmaneret. xvij. L.
Abarię assensum omne seculū deprecatur
ptiū. xvij. L. in fine.
Concepit ad credulitatē verbi: virilis igna-
ra cōsortij. Extat xgo cū cōcipit: xgo gra-
uida: virgo cū parit et post partū. xvij. D.
Abaria dū despōsaret fabro: celi nupsit ar-
chitecto. xvij. D. in fine.
Abaria sup oēs feminas bñdicta: q; virum
omnino nō nouit: et virū suo vtero circū-
dedit. xvij. E.
Abaria circūdat virū angelo fidē dādo: q;
eua pdidit virū serpēti pntiēdo. xvij. E.
Angelus cōceptiois minister aduenit: nō
vt virginitatē amitteret maria interuenit
Sentit pondera ventris et pūdo (Ibidē.
rem nō amisit castitatē: intumescunt vbe-
ra et intacta manēt genitalia. xvij. E. i fi.

Dum humiliter fidem dedit: celi opificē in
se corporauit: et mundo succurrit perditio.
Sit per te excusabile quod per (xviij. f.
te ingerimus: sit impetrabile quod fide et
mente poscimus: accipe quod offerimus:
redona quod rogamus: et excusa quod ti-
memus. xvij. B.
Abaria quomodo secūda fuit et virgo pmā
sit: exemplis ostendit. xvij. D. E.
Si omniū membra in linguas verterent: ea
laudare sufficeret nullus: q; altior celo est
et pfundior abyssu. xxxv. D. lk.
Hec pūpua matris damna resoluit: et homi-
ni pdito redemptionē adduxit. xxxv. D.
Auctrix peccati eua: auctrix meriti maria
Eua occidēdo obfuit: maria viuificando
pfuit. xvij. A. xxxv. E.
Adrito a nobis singulari pconio extollit⁹ q;
singulare cōmeritiū mūdo pūit. xxxv. f.
Q auctorem suum cōcipiens genuit in tē-
pore puberem: quē habuit ante tempora
cōditorē. xxxv. B.
Quicquid de ea dicit⁹: minor laus est q; di-
gnitas sua meret⁹: q; eius virtutes nō suffi-
cit ligna enarrare carnis. xxxv. lb.
Abarię humilitas facta est scala celi p quā
dñs descendit ad terras. xxxv. p.
Abarię que magna fecit dñs. xxxv. D.
Abaria succurre miser: iuuua pusillanimes:
refoue fletibiles: ora pro populo. xvij. B.
xxxv. lk.
Abarię gloria in celis hec est. xxxv. S.
Nihil pdest eā interpellare vocib⁹: nisi hu-
militatis eius exempla teneam⁹. xxxv. T.
De marię tēporali resolutione et assumptio-
ne penni: venerabile est manū et linguā oc-
cupare. xxxiiij. A.
De ea nemo digne loquit nisi diuinitus ad-
iutus. xxxiiij. B.
Postq; christus in cruce mariā discipulo cō-
mēdauit: nihil de ea legit pter id qd lucas
in actib⁹ cōmemorat: dicēs: Dñs vnani-
miter in oratione pseuerātes cū maria et.
xxxiiij. L.
Querendum est ratione quod consentiat
veritati vbi nihil scriptura cōmēmorat de
marię morte vel assumptione. xxxiiij. D.
Q scdm cōditionē h⁹ manam mortua est:
sed vtrū excipiat ab illa generali sentētia
q; dictū ē: Puluis es et i puluere ibis sicut
et caro christi de natura ei⁹ assumpta q; cor-
ruptionē nō vidit: laborādū ē. xxxiiij. E.

Sicut christ⁹ excipit a sentētia adq; ita ma-
ria a cōditione eū: q; licet cōicet erumnis
eū: nō tñ cōicat parturiēdo cum dolore.
Quia sine peccati colluione (xxxiiij. f.
et viri admixtione concepit: sine dolore ge-
nuit: sine integritatis violatione cū pu-
dore virginitatis itegra pmāsit. xxxiiij. f.
Hoc pmeruit singularis eius sanctitas et
gratia: q; susceptione dei estimata est di-
gna. xxxiiij. f. in fine.
Quantū possit gratia marię: mōstrat inte-
gritas: quę sicut diuersa ē a natura: ita di-
uersa est ab usu. xxxiiij. B.
Qui i vita p ceterū illā grā sui pcept⁹ hono-
rauit: pūū ē credere singulari saluatiōe eā
in morte et spāli grā honorasse. xxxiiij. B.
Potuit eā tam a putredine q; a puluere fa-
cere alienā q; ex ea nascens virgine eā po-
tuit relinquere. xxxiiij. lb.
Cum christus carnē quā de maria suscepit
sup celos trāsuēxit: honorauit oēm bñā
naturā: multo magis maternā. xxxiiij. lb.
Si vnitas gratię quę cunctis in christū cre-
dētibus seruat⁹: marię nō tollit⁹: quāto ma-
gis spālitās nature cū grē vnitate efficit
vnū matrē et filiū: filiū et matrē. xxxiiij. J.
Abarię aīa claritate christi fruit⁹ dū excellen-
tiori quadam et speciali prerogatiua a filio
honorat⁹: possidēs in christo corpus suum
quod genuit et per d⁹ genuit: q; dignū est
ibi esse vbi ipse ē: et tā pūosum thesaurū
dignius ē celū seruare q; terrā. xxxiiij. lk.
Abarię corpus in escam vermib⁹ traditum
q; sentire nō valeo: dicere ptimeo: Nam
estimationē pūū pūellit munus incōpa-
rabilis gratię. xxxiiij. lk. in fine.
Abaria fide et opere christi ministratrix et de-
uota vsq; ad mortē eius secutrix: nō plus
gressu q; imitationis affectu: si ibi nō fue-
rit vbi christus suos ministros vult esse:
vbi ergo erit? Et si ibi: nūquid equali gra-
tia? Et si non equali: vbi est dei censura?
xxxiiij. L.
Abariam in christo et apud christū esse: nec
ad communem humilitatē putredinis et
puleris post mortem adductā quę suū et
omnium genuit saluatorem: vera ratione
constitendum est: et exemplis ostenditur.
xxxiiij. ad.
Indignū ē marię assumptionē peragere si-
ne maximo honore: per quā meruim⁹ au-
ctorem vite suscipere. xxxv. A.

Annotatio

Cū moysi corpus ab hoīe nō inueniat i ter-
ris: non cuiq̃ sit dubium mariam super ce-
los eleuatam: sed quo ordine trāserit ad
superna regna: nulla hoc narrat catholica
historia. xxxv. B.
Abare aliam quō gladii dicat ptransisse cū
hoc de ea nō legat. xxxij. f. xxxv. L.
Quoties martyria sanctorū celebrant: to-
riens christi gloriā p̄dicam. xj. A.
Quādo martyria scōp̄ veneramur de eter-
na eoz q̄ in celis est festiuitate cogitare de
Si ad martyriū cōsōtiū vo- (bem. xj. B.
lum puenire: de imitatione ipsorū cogite-
mus. debet em̄ in nobis aliqd de suis vir-
tutibus recognoscere vt p nobis dignent̄
dño supplicare. xxx. f. xlvj. A.
Si tormēta eorū ferre nō possum⁹ vel p̄ ma-
las concupiscentias repugnemus. xxx. f.
Nō solū eos martyres fuisse cū (xlvj. B.
passi sint credendū est: sed etiā tūc cū vi-
uerent. xxxij. L.
Martyr grece: latine testis dicit̄: Et quoties
cūq̄ mādātū christi bonis actib⁹ facim⁹:
toties christo testimoniū phibem⁹. xxxij.
Tota vita christiani hoīs si scdm (L. in fi.
euāgelii vixerit: crux est atq̄ martyrium.
Cū martyriū creuit pugna: cre- (xxxvj. B.
uit et pugnantiū gloria. xxxvj. A.
In martyrijs sanctorū duo cōsiderāda sunt
scz scuitia tortoris et patia martyris. xliij.
Quot ante mortē ptulerūt suppli (A. B.
tia: tot deo obtulerūt sacrificia. xliij. B.
De martyrib⁹ exponit̄ versus psalmi: Qui
seminat in lachrymis et. xlv. per totū.
Q̄ se impenderūt cōfiteōdo christū et imple-
rūt illud: Ad mēsam potēt̄ sedisti. xlv. B.
Ideo se impēderūt q̄ securitatē a dño acce-
perūt. xlv. L.
Quare i lachrymis seminasse dicit̄. xlv. B.
Martyriū psonā christus in se suscepit. xlv.
Nō martyriū sola effusio sanguis (D. E.
cōsumat et flāmarū exustio: sed etiā cōtem-
ptu carnis ad coronā puenit. xlvj. A.
Martyriū solennitates exhortationes sunt
martyriorū. xlvij. A.
Qui martyres scōs inquātū potuerit imi-
tari noluerit: ad eorū beatitudinē nō pote-
rit puenire. xlvij. A.
Nō solū martyres sed et dñm ipm cū ipsius
adiutorio possum⁹ imitari. xlvij. B.
Martyriū vox est: Si de⁹ p nobis q̄s cōtra
nos. xlvij. p totū.

Triūphantes in christo sua morte pctā lu-
crantes: quāq̄ qui in illo paritur omnino
nō morit̄. xlix. A.
Martyriū est indulgētia criminū: virtutū
caput: occasio iusticij: dominicę passionis
Inter martyres deuotio (imitatio. xlix. A.
tissimę femine simul sculū et sexū vicerūt:
et fortiores viris torquentibus existerūt.
Ab omnib⁹ de⁹ fidē magis q̄ (xlix. B.
mortem expetit. xlix. B.
De martyrib⁹ exponit̄: Quis nos sepabit
a charitate christi: Et ppter te monifica-
mur tota die. l. A.
Nō tolerarent nisi in eis christ⁹ habitaret.
Ut in prima vocatione ha (xj. A. in fi.
beat fidē et in passione virtutē: eis donatū
Clariorē martyre tormēta fa- (est. xj. B.
ciunt. xj. B.
Nō tñ martyres cruciabat̄ tormēta illata:
quātū tortores vastabat infania. xj. E.
Qui martyres honorat: honorat et christū.
Martyrib⁹ christ⁹ p̄meditari (xxxvj. B.
vetuit et cōfiteri p̄cepit: vt in semetipsis ti-
midi et mūdo essent audaces. xliij. A.
Mirabile medicinę genus ppter quā me- (De
dicus egrotat: vt egrotis sanitatē cōferat
xix. B. B.
Medici quādoq̄ curāt p̄ria: q̄sq̄ p simi-
lia. exemplū. xix. L.
Adherces bonę vitę nō est sperāda in hac vi-
ta. xlvj. B.
Adhesis multa: operarij aut pauci: Rogate
dñm mēsis: exponit̄. xliij. A.
Adhesis due sunt: vna transacta: altera fu-
tura. xliij. L.
Adilitia seculi et militia dei in hoc differunt
Miracula christ⁹ facit sine san- (xliij. f.
ctis: s̄ facti nō sine christo. j. A. i. fi. iij. A.
Cū mortalitatē nostrā in se christ⁹ assūpsit
et inde gratia sanitatē totū corpus resum-
psit: nō ideo factus est altior vel beator:
sed tota hęc dispensatio nostrę utilitati cō-
suluat et militauit: nihil suę diuinitati con-
tulit. xix. B.
Cur mori voluit christus p genere huma-
no: q̄s p sapientiā vel potētiā potuisset
liberasse. xix. A.
Q̄ morte carnis suę mortem nostrę carnis
deserpente venientem sanauit: et ad im-
mortalitatis suę speciē in tempore resurre-
ctiōis cōplēda reformauit: exemplū. xix. L.
Q̄ mors quę per lignum venit per lignum

Principalium sententiarum

superata est. xix. B. (xj. B.
Mors anime plus dolenda est q̄ corporis:
Quid infelicius q̄ timēdo mortem cadere
in mortem. xliij. D. circa finem.
M. Mulier samaritana prima credidit ex gēti-
bus. xliij. L. in medio.
M. Adus dupliciter pducit aciem p̄ milites
christi: scz bladiēdo vt decipiat: et terredō
vt frangat. xj. L.
M. Alit christus sine corruptiōe q̄ de
n. sanctificatione p̄cipit: nec decebat vt
q̄ nobis afferebat salutē: matri p̄ri-
peret integritatē dignitatē. xviij. D. i. fine.
Q̄ nascēdo x̄ginitatē m̄tis suę nō ademūt
q̄ ecclesiā suā de fornicatione demonū re-
dimēdo virginē fecit. xvij. D.
Ratus est ex femina q̄ nō est a masculo sa-
tus in femina. xvij. L.
Dum nascimur: trāsim⁹. xlv. B.
Dum q̄ nō vult sustinere cū capite
o. recusat esse in corpore. xlvj. A. i. fi.
D. Ratio prior ascēdit ad celū q̄ vola-
et orarem⁹ p inimicis christi. (x. xvij. L.
stus et sancti nobis exempla reliquerunt.
j. B. iij. B. L. iij. L. D.
Q̄ orauit p inimicis i hoīe q̄ exaudiuit cū
orare p inimicē et si elabo- (patre. iij. L.
riōsū: multū ē tñ meritorū. iij. B. et. v. f.
Contra eos qui orāt deū vt occidat eoz ini-
micos. iij. f.
Par. Atrē nō nouit q̄ filiū negat. viij. A.
p. Ideo christus pati voluit vt nobis
patientie exemplū pberet. ij. B.
Par. Passus est christus q̄ voluit nō q̄ iudex
potuit. xlv. L.
Nō sunt cōdigne passionēs ad futurā glo-
riā et. Exponit̄. xliij. f.
Paulus a paululo: id est modico noiatur.
Paulus ex lupo fact⁹ est agnus: (xliij. B.
et cū factus est magn⁹: baptizat⁹ a matre
illuminat⁹ a patre: cepit defendere matrē.
Lōtra pauli scuitiā mi- (xliij. D. xxv. A.
litiā celi cōgrit. xv. B. xliij. L. xxvij. L.
Paulus patit q̄s saulus fecerat. j. L. xliij.
Dum intrat lupus stabula pe- (f. xxv. L.
cudis: factus est ouis. xxv. L.
Q̄ vestimēta seruabat vt oīm manib⁹ ste-
phanū lapidaret. j. L. xliij. B.
Elisus est psecutor et erect⁹ gentiū p̄dicator:
iij. E. xxv. B. L. xxvij. D.
Cum querit minuire numerū christianorū
etiā accessit. ipe ad nūc cōfessor. xxv. L.

Locus factus est vt interiore luce fulgeret.
Utilitas cōuersiōis sancti pauli (xliij. D.
apostoli hęc fuit. xliij. B.
Bonū vas electionis paulus in quo p̄cio-
sa mādatorum christi p̄cepta cōdunt: et de
cui⁹ plenitudine substantia vitę populis
semp̄ erogat et plenū est. xxvj. B.
Lecidit miles diaboli vt surgeret signifer
christi. xxvij. D.
Quia sub pposito placēdi deo agebat ig-
narus ad culpā: statim post admonitiōē
cucurrit deuor⁹ ad gratiā. xxix. B.
De paulo exponit̄: Benjamin lup⁹ rapax
Paulus p̄ ceteris aplis (et. xliij. A. B.
clauē sciētię accepit. xxvj. B.
De pauli ceruice cū decapitaret lac p san-
guine ferē fluxisse. xxvj. L.
Pacem multi p̄dicāt et nō habent: laudāt et
amāt: dicūt et nō faciūt. xliij. B.
Aliud est peccare in deū: aliud peccare i ho-
Sicut sine pctō nemo esse (minē. xlvj. E.
pōt: ita p dei misericordiā possibile est vt
bonis operibus se vnusquisq̄ redimat a
pctō. xxxvij. B.
Peccata criminalia sunt q̄ aliam in eternū
occidūt nisi p penitētiā et elemosynas lar-
gas redimant. xlv. B.
Peccata minuta sine quib⁹ hęc vita nō agi-
tur sunt. xlv. L.
Quia nō desūt quotidianā pctā: nō desunt
etiā quotidiana remedia. xxx. f. xlvj. B.
Licet minuta pctā animā nō occidāt: tñ de
formē faciūt: et ad amplexū sponsi celestis
venire nō pmittunt. xlv. D.
Q̄ cōtinuis orationib⁹: ieiunijs et elemosy-
nis: et p̄cipue indulgētia eoz q̄ in nos pec-
cāt assidue redimunt. xlv. D. B. J.
Q̄ remittūt p aduersitates tpales si equo-
aio et cū gfaruactione sustinent. xlv. D.
Qui pctā criminalia cōmittūt et q̄diu viuūt
ea penitētię medicamentis redimere nolu-
erint: non ad ignē purgatorij s̄ ad eternū
descendent. xlv. L. in medio.
Quib⁹ operib⁹ minuta pctā dimittant et q̄-
bus peccata criminalia delectant. xlv. f.
Crescit amor nūmi quantum pecunia cre-
scit. x. E. circa finem.
Pene damnatorū eternę erunt. xlv. A. B. et
xl. A. in fine et. B.
In penis similes similib⁹ iūgent. xxxix. B.
Peregrinatio patriam nō desiderat sine la-
chrymis. xlv. J.

Annotatio.

Qui alii psequi in corpore ipse prius persecutionem
sustinere cognoscitur in corde. x. B. L. in
Pedes anime duo sunt. xlvij. D. (fi. D.
Petra bis virga percussa christum significat.
xix. E. in fine.
Petra p soliditate deuotionis ecclesia/
rui petra dicitur: quia primus nationibus fidei
fundamenta posuit. xvj. A.
Petra p deuotione petri dicitur: et petra pro
virtute dñs nūcupat: et ideo recte meretur
cōsortium nominis qui cōsortium meretur
et operis. xvj. A. xv. A.
Cū petri linea cassa laxaret i feto: christus re
tia misit i xbo: cepit christus: cepit et petrus.
Christus discipulum: petrus pisciculum.
Petrus dñs insidiat gregibus. (xxvij. A.
piscium in mari equoreis: ipse in rete inci
dit saluatoris. xxvij. B.
Dum temerariū mare ingredi nutat inces
su: sed conualefcit affectu: periclitat corpore:
sed deuotione nō labit: qz magis dile
ctione qz pedibus ambulabat. xvj. B.
Abelior vnda vbi ambulat petro nec mu
tat neclabit: nec solidatur nec refugit qz
olim in mari rubro facta legim. xvj. L.
Petrus dum deficit fide: deficit et vnda: qz
cū in mari credulitas portabat pfidia sub
mergebat. xvj. D.
Ideo petrus factus est timidus negator qz
erat audax psumptor. xxij. A.
Trinitas negationis desertio est veritatis:
et trinitas cōfessionis testimoniū dilectio
nis. xxij. D.
Petrus piscatore modo adorat genibus puo
luti multitudo gētiū. xxv. L. xxvij. E.
Petrus suis erroribus psecit: qz fidelior factus ē
postea qz fidē se pdidisse desleuit. xvj. A.
Ideo tertio si diligit interrogat: qz in vno
petro figurabat vnitatis pastoris. xxij. B.
Nō mendaciter: sed veraciter responde
bat: animā meā p te ponā: Et tu scis quia
amo te. xxij. B.
Veracē petrus: petra fecit. xxij. L.
Beata petri largitas qz petenti argentū nō
attulit sed cōtulit sanitatē. xxvj. A.
Recte petrus prius pedes claudi sanat: vt sicut
in ecclesia fidei fūdamētū cōtinet: ita i hoīe
mēbriorū fundamēta cōfirmet. xxvj. B.
Si petri vmbra olim transeuntis supplicā
tibus pderat: qz magis nunc gratia per
manentis. xix. D.
Sicut in omni terra mira petri virtus est: ita

et in fines orbis terre epistolę pauli pene
trauerunt. xxvj. A.
Petrus et paulus fuerunt pares quo ad me
ritū licet alter pcellat potestate: alter scien
tia. xxvj. A. B. L.
Electi sunt ad duorum populorum salutē: pe
trus ad iudeorum: paulus ad gētiū. xix. A.
Erant dispares prius studiis: sed operum
meritis pares. xix. B. L.
Optima apolorū noia petra et vas necessa
ria sunt domui saluatoris. xxvj. B.
Licet ipsoz passio diuersa in singulis fue
rit: tñ vna est referta sanctitate. xxvj. L.
Petrus simili morte cū christo discerptus est
vt quē fide imitabat: imitaretur et passio
ne. xxvj. L. xxij. D.
Ambo simul vna die in vrbe roma occisi
sunt a nerone. xxvj. L. D. xxvj. L.
Puenērūt ad palmā martyrii nō eodē tē
pore cursu: sed eodē anni vertentis occur
su: petrus crux necat: paulum gladius imo
lat. xxvj. E.
Cuius meriti sint ex hoc intelligit. xxvj. D.
De causa passionis eorundē et quō simonē
magū orationibus pstrauerit. xxvj. L. S.
Eos pstruit passio copulatos quos pdica
tio fidei fecerat socios. xxvij. L. in fine.
Petrus ex humilitate capite in terram
verso crucifigi eligit. xix. D. in fine.
Piscis ille qui de flumine ad tobiam ascen
dit christū significat. xxvij. B. circa finē.
Ploreat aliū hoc aliū illud: iustus ploreat plo
rantes et ridētes. xlv. B.
Predicadores qñ ex taciturnitate habeant
Quid ad auditores (peccatū. xxvj. L.
et quid ad pdicadores ptineat. xlv. D. E.
Predicator debet erogare nō includere: ex
emplum. xlv. S.
Si pdicas: hoc age p dilectionē non p occa
sionē: exemplū. xlv. S. B.
Bonū tibi pdicat: carpe vna de vite: malū ti
bi pdicat: carpe vna pēdētē i sepe. xlv. J.
Quod bonū ē audi: nec malos mores imi
tare. Ibidem.
Predicator alijs oratib⁹ digna loq̃. iij. A.
Apropiū pena qualis erit hinc ppen
di pōt. xxvij. L.
Raptor dñs rapit rē: pdit fidē. x. B.
De redemptione vel repara
tione generis humani: vide infra verbū.
Regnum celorum aliud nō querit precium
qz teipm: da te et habebis illud. xxvj. S.

Principalium

Regnum celorum tā pclarū et magnificū cur
reb⁹ minimis cōpet. xxvj. A.
Regnum celorum vim patit et violenti rapi
unt illud: duob⁹ modis exponit. xx. S. B.
B. xxvj. S.
Respicere dei est ipso approbare. xxvj. P.
Laro christi quīs gloria resurrectionis et
ascensionis sup celos fuerit magnificata et
glorificata: eadē tñ māsit et manet carnis
natura qz assumpta est de maria. xxvij. B.
Resurrectionē corporū suoz cur sancti de
siderent. viij. L. in fine. xj. B. L.
Quod ridet hoies plorādū est. xlv. B.
Roma caput ē: et principatū obtinet natio
num. xxvj. D. (xxvj. B.
Abelliani quid de christo sentiant
Sacculus est pecunia clausa: et si
gnificat sapientiā occultā. xlv. S.
Salutare p viā quid sit. xlv. B. B.
Salutatio a salute nomen accepit: quia an
tiqui in epistolis suis sic scribebāt: ille illi
salutem. xlv. B.
Qui in via salutat: p occasionē salutat: Et
qd sit p occasionē salutare. xlv. B. J.
Vere sancti sanctorū christi dicit: vñ et illa
sancta sanctorū dicit qz illa seruabāt qui
bus ille figurabāt. xxvij. L.
Cuius sanctorū omniū festiuitas sub vna so
lennitatis leticia celebrat. xxvj. A.
Cū sancti volum⁹ gaudere: sed nolum⁹ tri
bulationē cū eis sustinere. xlv. A.
Scorpionū carnes oleo decoctę pussiones
scorpionum sanant. xix. L.
Scriptura facta sepe discussa verā cōueniē
tiā parit quā manifestis sermonibus absco
dit: sepe apertis sermonibus insinuat: in qui
bus nihil pter id quod sonuit q̃rēdū inui
tat: quedā sic cōmendat vt pariter litterā
ac mysticū intellectū instruat: quedā tātū
mystice: et qdā omnino omittit quē tñ ve
ra rōne credunt: exemplum. xxvij. D.
Cum quedam veris indagationū studiis
querēda relinquit: nō ideo tñ superfina esti
manda est. xxvij. D.
Loquit p exaggerationē. xlv. S.
Exijt qui seminat seminare semen et expo
nitur. xlv. D.
Semina bona sunt opera bona. xlv. A. B.
Qui defecerit in semine nō gaudebit in
messe. xlv. D.
Qui seipsum impendit semetrem: reddet il
li deus messem. xlv. S.

sententiarum

Qui seminat i lachrymis in gaudio metet
quō ad omnes ptineat hoies. xlv. B.
Qui difficiles terras timet: ad terrā bonā
dum seminat nō peruenit. xlv. D.
Super sepulchra mortuorum nō sunt ppa
randa cōuiuia. xv. B. L.
De Seruo pigro qui noluit talentū sibi cre
ditum erogare: exponit. l. j. per totum
Simō magus cū se christū diceret et tanq̃ si
li⁹ ad patrē magicis artibus volare tempta
ret: ofonibus aploz pcepit. xxvj. E. S.
Sinapis granū magnum est nō specie sed
virtute: et ideo regno celoz et fidei nō qua
litate oleris sed vigore acrimonie compa
ratur. xxvj. A. B. xxvij. A. B.
Sinapis semen tempore hyemis multam
cōfert medicinam. xxvj. B. xxvij. A. B.
Quid significet quod seminatum sit arbor
ita vt volucres requiescēt in ramis eius.
Sollicitudine vite hui⁹ nil (xxvij. L. D. So
petus: quē ad vitam eternam puenire nō
permittit. xlv. D. in medio
Cui spiritus sancti dona esaias cōmendās Spi
a sapientia incipiens ad timorem dei per
uenit. xxvj. B.
Stephanus orauit p suis lapidatoribus: Sicut
christus p suis crucifixoribus. j. B.
Qualia in mensa domini sui co
medit: talia pparauit. j. B. circa finē.
Si non orasset pro inimicis: ecclesia paulū
non haberet. j. L. iij. L.
Stephan⁹ grece: latine corona dicit. ij. A.
Primiceri⁹ est martyriū: quia christū pri
or in flore iuuentutis sanguine purpureo
secutus est. j. A. ij. A.
Nō expetebat de psecutoribus vindictā sed
eis poti⁹ a deo veniā postulabat. ij. B.
Sequebat in iudeos et diligebat. ij. L.
Cui stans orabat pro se et genu
flexu p psecutoribus. ij. D. iij. D. v. L.
Secutus est vestigia pastoris sui vt bona
dat⁹ est oī ecclesie ad p
secutū: qz humilis erat et cellus fidei disci
pulus ordine sed magister exēplo. v. A.
In hoc qz ppositus fuit seminis habuit te
stimoniū sincerissimę castitatis. v. A.
Cui se filiū hominis et nō filium dei videre
a dextris dei asserat. v. B.
Pcipu⁹ videat inter martyres qz prim⁹:
et qz erat inferior ordine fact⁹ est prim⁹ passi
one: et qui erat discipulus gradu cepit esse
magister martyrio. v. B. in medio.

Synopsis

Annotatio principalium sententiarum

- Plus volebat lapidantium peccata q̄ sua vulnera. v. l.
- Stephanū gamaliel stolar⁹ reuelauit: saul⁹ spoliari lapidauit: et christ⁹ pannis inuolutus ditauit. vi. a.
- Stephano erat pulchritudo corporis: flos etatis: eloquētia sermocinantis: sapiētia sanctissime mētis et opatio virtutū. vi. a. in fine. b.
- De causa cur in stephanū iudēi cōsurrexerunt. vi. b. l. d. e. (totum.)
- Relatio miraculorū sancti stephani. vii. p.
- Stolę albę sanctorū quę sint. xi. l. d.
- Stolas lauare i sanguine agni qd sit. xi. l.
- Aciturnitas doctoris quando habeat reatum. xxxv. l.
- Duo sibi tpa ordine suo succedunt: tps scđi: et tps ridēdi. xxx. b. xlv. b.
- Testimoniū christo phibemus quoties mādāda ipsius facimus. xxxij. l. in fine.
- Cur tempus laboris sit momentaneum: et mercedis eternum. xxxv. b.
- Tenebre exteriores q̄les erūt. xlv. ab.
- De timore dei p̄cepta multa in scripturis ponunt. xvij. a.
- Esaias cum septem dona spiritalia cōmendaret: incepit a sapientia et peruenit ad timorem. xvij. b. l.
- Liriaca de serpentis carne cōfecta morsib⁹ serpētinis occurrūt: et portiones veneno infectas in potu sumpta expellit. xix. l.
- Tribulatio peccata purgat si patienter perferat. xij. d. in medio.
- Tristis est anima mea vsq̄ ad mortem: exponit. xlv. d. e.
- Allis plorationis quid sit. xvij. b.
- Secūda est veritatis auctoritas: qz dū discutit de se gignere quod ipsa est cognoscit. xxxij. d. (d. in fine.)
- Sine veritate nō valet auctoritas. xxxij. b.
- Verbū diuinū naturā humanā sibi vniuit: nō amittēs qd erat: sed assumens qd non erat. xxxij. l. in medio. (xxxij. a.)
- Quāsumpsit ex maria naturā non originem Verbū quō differat a voce. xx. d.
- Verbū diuinū ita ad nos descendit et celestia nō reliquit: quō verbū nostrū a loquēte trāssert vt tamē clausum in sua sede teatur. xx. d.
- Verbū dei quomodo aia cōcipiat: pariat et enutriet. xxxv. l.
- Verbū dei icarnari voluit: nō qz aliū nō poterat redimere hoīem p sapiētiā vel potētiā: s qz sic cōmodi⁹ cōgruebat. xix. a. b.
- Quā mortalitātē nostrā assumēs: immortalitātē suā nō amittit: exēplis ostēdit. xix. b.
- Quā nō eguit nra repatione: sed ea bonitate qua nos cōdidit eadē nos reformare voluit. Ibidem.
- Quā omnia cōtinens: oia cōplens in assumptio homine totū se cōclūsit et tū totū mundū regere: cōplere et continere nō desinit: exemplo ostēdit. xix. f.
- Verbū totū de ore loquentis p̄dit: et totū ad multorū aures puenit. xix. f.
- Clincēt⁹ martyr habebat in sermone fidutiā: et in passione cōstantiā. xij. b. xij. a.
- In eo vicit a quo vicit⁹ ē mūdus. xij. l.
- In vinctij passione si humana patientia cōsideret: incipit esse incredibilis: sed si diuina potentia agnoscat: desinit esse mirabilis. xij. d.
- Vincentio refrigeriū in corde habenti dātianus extrinsecus flāmas admouebat: sed ipse facib⁹ furoris accensus intus quasi cūbanus cremabat. xij. l. xij. l.
- Quā vicit dātianum viuens: vicit et mortuus. xij. f. xij. l. f.
- Quo duriori vrgebat pena: eo ampliori cōfessionis exultabat cōstantia. xij. b.
- Eius passio sub cōpēdio recitat. xij. l. d.
- Uisio dei q̄ iocūda sit. xxxv. d. in fine.
- Virgines et si filiū dei edere non possunt in carne: sp̄sum tū teneāt redēptorē: quē nō timeat virginitas pemptorem. xvij. l.
- Uita p̄sens viē cōpat. xlv. b. l. b.
- Quid miserius q̄ curādo vitā: amittere vitam. xlv. d. circa finem.
- Unitatem gratia facere pōt sine pprietate specialis nature. xxxij. f.
- Inter vocē et verbū hoc distat. xx. d.

Finis

Annotatio precipuarum sententiarum

- Precipuarū sententiā dñi Aurelij Augustini: ex sermonib⁹ de Clericis domini collectaz: breuis ordinataq̄ Annotatio.
- Ab. Braam cur postea q̄ fuit ei nomen mutātū nūq̄ nomine p̄stino sicut iacob vocet⁹ Sermonē. xl. l.
- Abscōdisti ea a sapiētib⁹ et prudentib⁹ et reuelasti ea paruulis: quō exponit⁹ Sermonē. viij. l. circa p̄ncipiū.
- Ac. Accusare nō debet aliquē de quo ipse nō est imunis: Sermonē. xlvij. l.
- Ad. Adam cur regebat se post peccatū: et q̄ tales genuit q̄lis ipse fact⁹ fuerat: Ser. xxxj. a.
- Quā adoratione sit adorāda caro siue hūanitas christi: Ser. lviij. d. in fine.
- Lum vadis cū aduersario tuo ad p̄ncipē: in via da operam tē. quomō sit intelligendū j. a. in medio. et. b.
- Adulatores vendūt oleū. xxiij. b. in fi. xxiij. l. in fine.
- In adulterio magis vir peccat q̄ mulier. Ser. xlvj. b.
- Am. Quis vestrū habens amicū: et vadit ad euz nocte tē. exponit. xxiij. p. totū.
- Amicus veniens de via: quis sit mystice. xxiij. a. in medio.
- Amici boni valent ad bonū: et mali ad malum. lix. f. in p̄in.
- Amor grauius leuiā facit. ix. b.
- Amor castus probat. xlix. l. circa fi.
- An. Angeli ascendētes et descendētes sup filiū hominis qui sint. xl. d. xl. b.
- Animā suā christus posuit et reassumpsit. lxiij. d.
- Anima humana quō in se habeat imaginē trinitatis sed longe dissimilit. lxiij. f.
- In anima tria separatim demōstrant⁹: scz memoria: intellect⁹: et volūtas: q̄ tū inseparabiliter opant⁹: sic in trinitate tē. lxiij. b. l. b.
- Quid horū triū quē in aia sunt: p̄tinet ad similitudinē patris: aut filiū: aut sp̄s sancti. lxiij. l. b. in medio.
- Alia quedā resurrectio p̄ fidē p̄cedit resurrectionē corporū. lxiij. d.
- Aliales qui se segregāt: sp̄m nō habētēs: differūt ab aialibus et carnalib⁹ et paruulis in christo in ecclesia cōstitut. xj. p. cir. p̄n.
- Ar. Aut facite arborē bonā et fructū eius bonū: aut arborē malā et fructū ei⁹ malū: quō exponit⁹ Et ibidē de arboze ficulnea et sterili. xij. a. b.
- Arbori nō habenti nisi folia: cur christ⁹ maledixit: et quid mystice significet. xliij. b.
- Non est arguēdus in publico qui peccator est i occulto. xv. l. xv. l. in me. d. e. f.
- Arrius qd sentiat de christo. xxxv. d. l. j.
- A. lviij. a. lviij. a.
- Salomon dicit: Qui arguit palā: pacem facit: quō intelligendū sit. xv. l. circa fi.
- Contra arrianos agit. xxxv. l. l. j. a. lviij. a. lviij. a. lxiij. l. lxiij. l.
- Auaricia cōpat hydropi. Ser. v. a. an me. a.
- Augustini humilitas. lxiij. in p̄in.
- Aptizato christo: trinitas manifeste apparuit. lxiij. a.
- Baptizatis ab hereticis vel scisma: tics nō repetēdus ē baptism⁹. xj. a. i p̄n.
- Baptism⁹ q̄ semel adhibet p̄ fidē: mundat. xxx. a. circa p̄in.
- Baptismū verū nō nisi a bonis posse dari: heretici dicūt et q̄ ipsi sint illi boni: et apud eos sit verus baptism⁹. xlv. l.
- Beatus vere nemo potest esse nisi cui⁹ dñs deus eius. xxxv. l. in fi. et. d.
- Beati in vita eterna erūt equales: quib⁹ meritorū diuersitate fulgebūt. lix. b. in fi.
- Beati quales erūt post iudiciū: et quō deus videbūt. lxiij. f.
- De blasphemā in sp̄s sanctū. Ser. xj. p. bla. totum.
- Blasphemā in sp̄s sanctū multipliciter cōmittit. xj. l.
- Opinio illoz qui dicūt criminalia cōmittētes: aut fidē negantes soluz blasphemare in sp̄s sanctū. xj. d. in p̄in.
- Quā in scripturis nulla maior et difficilior q̄stio iuenit q̄ de blasphemā i sp̄s sanctū. xj. d. in medio.
- Cur de ipsa sepe disputare noluit. Ibidē.
- Distinctio verborū: q̄ dñs nō dixit: Omnis blasphemā sp̄s non remittet⁹: sed qui dixerit verbū. xj. l. f. b. l. b.
- Quā euāgelistę de blasphemā sp̄s non discordant: quib⁹ alijs et alijs verbis id exprimunt. xj. b.
- Quē sit illa blasphemā quē nō remittitur incipit ostēdere. Ibidē. et. l. j. l. k.
- Quā blasphemā in sp̄s sanctū ē ipa impenitentia finalis. xj. l. in medio. l. et. d. i. fi.
- Quā blasphemā in sp̄s sanctū potest cōmitti sola cogitatio. xj. l. in fi.

Annotatio

Quo blasphemia dimittit que impedit re-
missionem aliorum peccatorum. xj. A. in pn.
Quo ideo non dimittit blasphemia in spiritu
sancto: quia vel patre vel filio maior sit spi-
ritus sanctus. Ibidem
De blasphemia in spiritu sancto pluries do-
minum locutum fuisse auctoritatibus demon-
strat: et quia ipsa blasphemia in spiritu sancto
sit impunita finalis. xj. R. S.
Quia sanctus petrus negando christum: non blas-
phemavit in spiritu sancto. xj. R. circa pn.
Bo. Est bonum quod faciat bonum: et est bonum unde
nos faciemus bonum. Ser. v. A. circa pn.
Quia multi volunt habere bona: et nolunt esse
boni: et de vno summo bono querendo. xij.
B. xvj. S.
Bonum iuga quinq: quid mystice significet
xxij. A. in medio. et. B.
Ca. Aput et corpus ecclesie christus est. xlij.
c. A. liij. A. lxj. B. in medio.
Charitas comparat oleo. xxij. B. L.
Sine charitate non valet opus bonum. xvij. J.
in fi. l. A. circa pn.
Carnem cur christus suscepit. xvij. A.
Carnis delectatio cur non sit appetenda. Ser.
xxij. L.
Super cathedram moysi sederunt scribe et phari-
sei etc. quod hoc non solum dictum sit de scribis
et phariseis: sed etiam de malis pastoribus:
Et de falsa interpretatione quam quidam co-
nant inducere. xlix. L. in medio. D. E. S.
Cathecumini non sermonibus tantum sed bonis
moribus sunt hortandi sumendum corpus
christi. xlvj. A. et. B. in pn. xxvij. B.
Ca. De cecis duobus. Ser. xvij. per totum.
Leci illi duo: quos figuratiter designant.
xvij. E.
Celorum nomen qui intelligant: et quomodo in
eis sit deus. xxvij. A. in medio.
In celo quomodo christus est simul et in terra:
nec ideo duo sunt christi. vij. L.
De cetera magna et de tribus hominum generi-
bus quod ad illas venire recusant. Ser. xxij.
per totum.
Centurionis fides et devotio. vj. A. B.
Centurio ille figurat ecclesiam ex gentibus.
vj. B. circa pn.
Ci. Libus anime deus est: nec comestus minui-
tur: Exemplum de luce. lxij. L. in fi.
Libi delicati cur non sint appetendi: et quibus

liceat eis uti. v. E.
Licatrices vulnerum cur christus servauerit in
corpore post resurrectionem. xvij. A. in me.
De circumcellionum pravitate. vj. B. in pn.
Clamare ad christum quid sit: et qui prohibent et
clamare. xvij. S. et. B.
Clericis non licet mercimoniam exercere: nec
turpia lucra sectari. xix. B. in medio.
Logernum et coquum quomodo differunt. xxxvij. Co.
E. circa fi. S. B.
Quia aliter nos colimus deum: aliter ipse nos
colit. lix. A.
Non est nobis colluctatio adversus carnem et
sanguinem etc. quod intelligat. vij. B.
Conceptus duplex scilicet a christo et a diabolo.
xx. B.
Concupiscere non debemus res alienas: sed
vitam semper mansuram. xx. A. post pn. et. B.
Concupiscentia triplex: et que. xxij. L.
De concupiscentia carnis adversus spiritum
etc. xlij. B. L. D. E. S.
Quia concupiscentia vocat peccatum: quia meri-
to peccati contigit ex prima transgressionem
mandati. xlij. L. in fi.
Quia ibi est concupiscentia carnis adversus spi-
ritum: ubi est spiritus sanctus. xlij. D.
Quia concupiscentie carnis deprimi possunt:
extingui perfecte non possunt nisi post mortem
xlij. E.
Concupiscere per facere ponit: et quia concupiscen-
tia non nocet si ei non consentiat. xlij. S.
Confiteor tibi pater domine celi et terre etc.
de qua confessione hoc dicit. vij. A.
Quia in confessione sui accusatio: dei est lauda-
tio. Ibidem.
Quia qui confitetur peccata sua: a morte revivit
scit: non tamen propria virtute. vij. A. ante
medium.
Quia deus non crescit de cognitore sed cogni-
tor ex cognitione dei. xxxvij. L.
Coniugalium vita est laudabilis: et in corpore
christi locum habet: et ideo si coniugales tenent
humilitatem: superbis castis sunt preferendi. liij.
B. in medio. L. E.
Conscientias aliorum infirmas patientes
quod in christum peccet. vj. L. in fi. D. E. S.
Consilium petunt aliquando subditi a plerisque
ut circumveniant: Exemplum. xlix. S. in medio.
Continere nos debemus a quibus: et a quibus
xxij. B.
Sunt continentiores humiles: sunt et superbi. liij. E.
In continentia multi viris fortiores semine

Precipuarum sententiarum

inveniunt. xlvj. B.
Quia gloriosior est continentia viri deum timetis
quam mulieris que legem viri timet. xlvj. B.
circa fi.
Continentia coniugibus viri servet: quam a coniu-
gibus requirit. xlvj. B. in medio.
Continentia servet qui vult sumere corpus christi.
xlvj. L.
Converti cur quidam tardant: et quod malum sit
differre conversionem. lix. E.
Contritionis signa. vij. A.
Corpus christi duobus modis sumit. xj. B.
in medio.
Corpus christi vtrum quotidie sit sumendum.
xxvij. B.
Corpus christi comestum non minuit. lxij. L.
in fine.
Ad corpus christi sumendum hortatur. xlvj. A. B.
Corruptio fraterna quod sit exhibenda. xv.
A. E. xvj. p. totum. xvij. J. circa pn.
Corruptio est in omni re sub sole. Ser. v. D.
Cr. Qui crediderit et baptizatus fuerit salus erit:
quod intelligat cum tamen omnes credentes non
salventur. xj. B. in medio.
Credere christum et credere in christum quod dif-
ferunt. lxj. A. in medio.
Credere quidam nolunt nisi que sensu percipiunt
xxij. A. in medio. B. et. L.
Christus quod simul est in celo et in terra: nec
tamen duo christi. vij. L.
In christo due nature sunt: et sicut anima ratio-
nalis et caro unum est homo: ita deus et homo unum est
christus: et quia christus in his omnibus et singulis.
lvij. B. in pn. et post medium.
Christus duo bona habuit: iusticiam et immorta-
litatem: nos duo mala iniquitatem scilicet et mor-
talitatem. Suscepit penam non culpam: et dele-
vit penam et culpam. xxxvij. A. circa fi.
Christus tria in se habuit: scilicet veritatem: ma-
suetudinem et iusticiam. xlvj. B.
Christus unde dicatur: et quod christiani a chri-
sto. xlvj. A. in fi.
Crucis signum olim cunctis formidolosum: modo
portat in frontibus regum: Ubi pulchre de cru-
cis gloria. xvij. D. in medio.
De cruce cur christus descendere noluit: et quod
iudici ignorabant deum esse in humana carne.
lix. D. circa pn.
Da. Annari si aliquis debeat per pecca-
to iudici soli noto. xvj. E.
De. Debitor est omnis homo: habes tamen et ipse
debitor. xv. B.

Desperatio occidit animas. lix. E.
Desperare de nullius salute debemus quod diu alii
quis vivit. xj. L.
Bonum semper patiuntur detractiones malorum.
liij. A. in fi. et. B.
Deus quid sit: et quod ubique est inseparabilis:
invisibilis et incomprehensibilis. vij. L. lxij. E.
Deum unum esse creatura demonstrat: et per hoc
ostensum est. lv. A. lxij. E.
Diabolum quod superare possumus. vij. B.
Diem iudicii aut horam quod nemo scit neque si
prius nisi pater solus. Ser. xxj. p. totum.
Diem iudicii multi primum dicunt propter abun-
dantiam iniquitatis. xxij. B. in fi. L.
Dies iudicii indubitater complebitur: sicut omnia
que de christo predicta erant videmus imple-
ta. xxxj. B. in fi. L.
Dies mali que sunt: et que dies crescentibus potius
decedunt quam accedunt: et de vno die eternitatis
a que isti dies denotant. xvij. A. in medio.
Quis est homo qui vult vitam: cupit videre dies
bonos: quod exponit. xxxix. B. L.
Digito cur christus scribebat in terra: et quod
scribebat. xlvj. L. (et. B. xlij. B.
Dilectionis ordo siue gradus. vij. A. in fine:
Dimittere debemus debitoribus nostris et quo-
tiens. xv. B. L. D.
Discere a christo debemus humilitatem non for-
mare celos. x. A. circa pn.
Tunc vere discipuli mei eritis: si in sermone meo
manseritis: quod exponit. xlvij. A.
Divitis et pauperis filius est introitus in hunc
mundum et similis exitus. v. L. D. E.
Aliud est divitiam esse: et aliud velle fieri divites
v. L. in fine.
Precipe divitibus huius mundi non superbe sapere:
quomodo intelligat: et quod divitiis generat su-
perbiam. v. D.
Divites licite utuntur melioribus: dummodo
pauperibus non denegent necessaria. v. E.
De divite epulone et lazaro mendico. xxij.
A. circa pn. xxv. p. totum.
Divites avarus peior est belua. xxv. A. cir. pn.
Divites et pauperes si sint duo contraria: tamen si
bi sunt necessaria. xxv. A. circa me.
Divitiis terrenis sicut non acquirit sine labore
sic nec celestibus: et quod sint superflue: nec cu-
randum si nobis auferantur per iniquorum violen-
tias. vj. S. circa pn.
Quia divitiis iste non sunt vere divitiis nec bea-
tificantes suos possessores: ideo sunt pendende
ne perdant. xxxv. L. D.

Do. Qui bñ docet & male vivit: sibi nocet & alijs pdest. xli. l. d. e.
 Docentē & audientē: ad pceptorū observatiōē par causa cōstringit. iij. A.
 Dominari velle: pñū & maximū vitium est. xxiiij. A. in medio. xxiiij. B. (L. d. e.)
 Cōtra donatistas agit. xvij. J. k. l. et. l.
 Dormire quō in scripturis accipit. xxij. B.
 Ec. Ecclesia in toto orbe est nō in africa
 e tñ contra donatū: & quō sine malis esse nō pōt in hac vita. xvij. J. k.
 L. et. l. l. d. e.
 Ecclesię auctoritas quāta sit. viij. A. p. me.
 Q deus eligit fm suā gratiā: nō fm nostrā iusticiā. vij. B.
 Ecclesia vna est: licet ex diversis gentibus sit collecta: & de ei⁹ figuris. xli. A. l. i me. liij. A. l. j. B. in medio.
 Ecclesia figurat mystice. Ser. xij. et. xiiij.
 Ecclesia cur vocat⁹ xgo. ser. xij. et. xiiij. p to.
 El. Elemosyna duplex: & quę. xv. B.
 Elemosyna duplex: scz iudicij & charitatis: & cui sit exhibēda. xx. B. post prin.
 Quō elemosynę non sinūt ire in tenebras. xvij. B. in fine.
 Elemosynę nō sunt faciendę de rapinis aut vñuris: sed de iustis laborib⁹. xxv. B.
 Elemosyna anime est potior. lix. f. v. d. e.
 Q elemosynę de male partis fieri possunt. xxv. B. in fine.
 Christus cur elegit paupes piscatores: & nō mñdi pñces aut oratores. lix. f. cir. pn.
 Er. Erubescētia ex peccato ortū habet. xl. A.
 Et. Etates hominis cōpanf etatibus mundi. lix. B. in medio: et. l.
 Ex. Hō exactio: sed exactio iniqua apud deū cōdemnat. xix. A. in medio.
 Excoicationē iniustā soluit iusticia. xvj. l.
 Exire quō christus dicat. lix. d.
 Extasis quid sit: & quō qui in extasi positus supra se agnoscat. liij. l. circa pn.
 Fa. Icens fratri suo: satue: reus erit ge-
 o benne ignis: Et linguā nemo hominū domare potest: non sunt contraria. liij. A. B.
 Fe. De fermēto qđ acceptū mulier abscondit in farinę sata tria. xxij. A.
 Festuca de oculo: est ira in corde. xvj. A.
 Fla. Cū flagellat de⁹ siue castigat mñdū: vult eū nō pñre: s̄ parcēdo s̄quit. xxvij. B. (liij. B.)
 Flagellas dei cur libenter debeam⁹ sustinē.
 Fre. Frenesis quid sit: & quos significet. lix. f.

De ficulnea sterili: & muliere curua. xij. A. in fl. medio. et. xxij. p totū.
 Cū esses sub ficu vidi te: quō exponit. x. B. circa fl. xl. p totum.
 Sine fide christi impossibile est aliquē a peccato siue originali: siue actuali mñdari. lx. A.
 Fides debet pcedere intellectus: vt intellectu sit pñmū fidei. li. A.
 Fides: spes & charitas figurant i trib⁹. xxix. A. in fine: et. B.
 Fides compas pisci. xxix. B.
 Fides sine spe & dilectiōe nō sufficit ad salutem. lxj. A. in fl.
 Fidem metimur ex opere: sed deus intuetur cor. vj. B.
 Si fides deficit oīo perit: & q multi habent fidem sed imperfectā. xxvj. A. circa pn.
 De fide Lenturionis. vj. A. B.
 Fides nō ideo est irridenda: quia credit quę non videt. liij. A.
 Filius dei coetern⁹ est patri: ptra arrianos: & si demonstrari hoc oīno non pōt: silere tñ doctos de hoc nō expedit: ppter simpliciōres. xxvij. d.
 Filiū esse coeternū patri similitudinibus monstrat: & q natiuitates creaturay nō possūt equipari creatoris: & quō coeternū & cognū differūt. xxvij. l. e.
 Sicut splendor ab igne pcedēs: nec tñ splēdore ignis pōt: sic fili⁹ ē coetern⁹ patri: nec tñ pater pōt est filio. xxvij. d. in pn. & f.
 Filius cur compef splendori. Ibidem.
 Q filius sit coetern⁹ patri: quō imago vīgulti de virgulto nata sup aquas: aut sic imago hoīs intuetis i speculū. xxvij. f.
 Q similitudines istę nō dicūt oīmodā equalitātē: & q ex duob⁹ generib⁹ similitudinū vnū colligit: quo filius coeternus & equalis patri demonstrat. xxvij. B.
 Q equalitas ista nō pōt videri nisi a puro corde: & q vult capere eius celsitudinē: pus capiat eius humilitatē. xxvij. lb.
 Filius dei est vni⁹ nature & subē cū pfe: sed nos filij sum⁹ adoptiōe nō natura. li. A.
 Filiū esse vni⁹ substantię & nature cui⁹ ē de⁹: ostēdit similitudinib⁹. li. A. in medio. B. l.
 Q fili⁹ equal ē pfi: & alia psona q pfi: & q fili⁹ a pfe sit: ostēdit p arriū & sabelliū. lvj. A.
 Fili⁹ fm q hō ē: nō solū patre s̄ spū sancto & etiaz seipso minor est: q pfi est equalis fm diuinitatē. lvij. A. in medio.
 Q nō solū hō christ⁹ s̄ etiā caro ei⁹ in sepul-

cro vocet filius dei. Ibidem.
 Filius equalis est patri nō p rapinā sed per naturā: & cum forma serui ei accessit forma dei ab eo nō recessit. Ibidem.
 Filiū dei arri⁹ dicit eē creaturā: ppter illud salomonis: Dñs creauit me i pñcipio viarū suarū &c. & de duab⁹ eius generatiōib⁹. lvij. B. ante mediū.
 De his qui argumētant filiū nō esse coeternū patri: q̄s auctoritate aplica conuincit: vbi dicit filiū splendorē glorię & figurā sub stantię patris esse. lvij. d.
 Filius semp filius est nunq̄ pater: q̄ nō genuit. Ibidem.
 De his qui dicūt filiū esse creatū: nō genitū & nō naturā esse filiū s̄ creatū. lvij. d.
 Filius nō est filius spū sancti: s̄ pñs tantū filius. xj. j. in prin.
 Q filius aliqñ facit quę non facit pater nec spū sanctus: nō tñ sine eis. xj. d.
 Sicut p filiū pater oīa fecit: ita etiam p ipm omnia regit. liij. B. in prin.
 Filius solus nat⁹ est ex maria virgine & pñsus nō pater nec spū sanctus: nō tñ sine pfe nec sine spū sancto. liij. B. ante mediū.
 Quęstio nodosa vtrū filius aliqd faciat qđ nō pater aut spū sanctus. Ibidem.
 Q filij natiuitas facta ē a pfe. liij. l. i pn.
 Filiū cur apñs dicat factū ex muliere: & ppheta ex virgine. liij. l. ante mediū. (li.)
 Filij natiuitas facta ē ab ipso filio. liij. l. i
 Filij natiuitas lōge differt a natiuitate hominis. xxvij. l. e. (ipso filio. liij. d.)
 Filij passio & resuscitatio facta est a pfe & ab filio de patre est: & q semp filius: q̄ semp genitus. liij. l.
 Filius dei sic factus est filius hoīs vt libera ret qđ pierat: nō perdēdo qđ erat. liij. l.
 Filij dei sūt q spū dei agunt: quō intelligat liij. d. circa finem. (li.) A.
 Filij adoptiui quō differūt a filio naturali. liij. iudgoz quō dicūt apli. xj. A. in me.
 De duob⁹ filiis & altero pdigo. Ser. xxiiij. p totū. (lea. vj. f.)
 Fo. Fornax est mñdus: aurū electi: & iniqui pa-
 fu. Fugere nō possum⁹ a facie dei. x. B. in me.
 Fungus qđ sit & quō comest⁹ generat mortem. vj. B. in medio.
 Ga. Quomodo galile⁹ dicit christ⁹. xlvj. A. circa finē.
 q Cur gallinę se cōpat christ⁹. xxix. l.
 Gaudere nemo simul pōt in dño & in seclō:

& gaudiū seculi quid sit. xxvij. A. B.
 Generationes christi dñe. lvij. B. ante me s̄e. diū. xxvij. l.
 Generatio christi a pfe eterna. liij. l.
 Generationē christi fm carnē: cur alter euan gelistarū narrat ascendēdo & alter descen dēdo: Et de mysterio generationū septua ginta. xv. l. d.
 Omne generās generat sibi sile. li. B. in me.
 Gratie dei omne bonū nostrū: & iniquitati s̄ra. nostrę omne malū & imperfectū nostrū tribue re debemus. vij. B.
 Ex gratia dei fortes sum⁹: s̄ ex nobis infir mi. liij. A. post mediū. l. in prin.
 Gratie singularis & pfecte fuit vt hō suscipe retur a christo in vnitate psonę. vij. l.
 Graues corde qui sint. xij. B. in medio.
 Creditas dei sum⁹ & ipse nra. xxvj. de. b. d. in fl. liij. A. post prin.
 Heretici: pagani & iudei fecerūt vni tatē cōtra vnitatē: & q aliqñ p potentia co gendi sunt vt bene faciāt. vj. lb.
 Heretici cū psequūt: dicūt se p veritatē hoc sustinere. l. A.
 Heretici inter se diuisi sunt. xj. B. lvj. A.
 Hereticorū & scismaticorū aliqualis differen tia: & quō sacramenta corpalia habere pos sūt: nō tamē virtutē. xj. p. d.
 Heretici cū psequātur titulo ecclie pda suaz defendere volūt: & tñ nolūt esse sub ecclia. liij. A. i me. (deo. vj. A. in fine & B.)
 Honoradi sūt parētes: s̄ magis obediendū do. B.
 Homo ad quid cōditus sit. liij. A.
 Hō qđaz descendit ab hierusalē in hiericho et incidit in latrones &c. quomō exponit. xxvij. A. (fact⁹. liij. f. B. lb.)
 Hō fm qđ sit ad imaginē & similitudinē dei In quorūdaq̄ domib⁹ christus hospitio reci pitur: & nō in cordib⁹: & aliqñ in quorūdaq̄ cordib⁹ & nō i domib⁹ eorū hospitaf. vj. A.
 Hospitio cur christus recipi voluit: & de bo no hospitalitatis. xxvj. A. l. & xxvj. A.
 Hospites colligere debem⁹ libenter: q̄ hō spites sumus. xxvj. B.
 Hore ille in quib⁹ exiit paterfamilias pduce re oparios in vineā qđ mystice significet. lix. B. i medio. (xpm. liij. B. cir. pn.)
 Hūana natura quātū sit sublimata i deo p hu. B.
 Hūilitas christi medicina est tumoris homi nis. xli. A. liij. A. circa prin. lix. f.
 Hūilitas est fundamentū oīs structure spi ritualis edificij: & ad quātā celsitudinē per- A 3

ducit. x. A. et. B. in fine.
 Cur humilitas subleuat. liij. E.
 3a. Acob postq̄ vocatus est israel: cur
 etiā noie pristino in scripturis appel-
 letur. xl. L.
 3a. Si quis viderit eū q̄ habet sciaz in idolio re-
 cubete: nōne p̄sciētia ei⁹ cū sit infirma p̄di-
 ficabit ad manducandū idolatritā rē. quō
 exponit. vj. L. in medio. D. E. f. G. h.
 Utrū idolis imolata possint vefci a christia-
 nis. vj. L. in medio. D. E. et. f.
 Idola paganorū nō sūt destruenda: nisi iu-
 sta potestate accepta. vj. h.
 Ignis noie spūscūs itelligit. xj. B. cir. p̄n.
 Ignis et splendor simul sūt et simul oriun-
 tur. xxxvij. f.
 3m. Imago patris quomō est filius. xxxvij. f.
 Imago et similitudo trinitatis est hō: sed lō
 ge dissimiliter: et q̄ homo ē imago ad ima-
 ginē: f. fili⁹ ē imago: nō ad imaginē. lxij. f.
 Immundū tangere qd sit. xvij. h. i. f. r. L.
 Impenitentia ip̄a est blasphemia: v̄l pecca-
 tum in spūsanctū. xj. h. in medio.
 3n. Incarnatio christi a quo sit facta. lxij. L.
 Inimicus noster inuisibilis est diabolus: et
 sicut inimicū visibīlē supamus feriēdo: sic
 diabolū credendo. viij. B.
 Inimicus noster ē r̄sūpius: qui fauet pec-
 catis nostris. xvj. f.
 Intentio diuersificat actus vt sint vel boni
 vel mali. ij. A. B.
 Inuidia filia est supbiē. liij. L. in medio.
 3r. Irasci quō debem⁹ sine peccato. xxxv. B. in
 Ira quomodo differat ab odio. xvj. A.
 De iudicio extremo: et media nocte: et voce
 tubę. xxiij. B. in fine. L. et. D. in prin.
 3u. Iudiciū extremi diē quō filius dicat nescire.
 Ser. xxi. p totū.
 Iudiciū extremū quare qdaz primū dicat.
 xxiij. B. in fine. L.
 Iudiciū extremū idubitatē erit. xxxj. B. L.
 Iudicis forma q̄lis apparebit bonis et ma-
 lis. lxij. L. in medio. f.
 Iudiciaria potestas erit filij. lxij. f. G.
 De iudicio temerario vitādo. xj. L.
 Iugū christi leue: et onus eius suauē: f. iugū
 mundi graue est. ix. A. B. r. A.
 Iusticia nostrā nō debem⁹ facere ppter fa-
 uorē humanū. ij. A. B.
 Iusticia acquiritur: si pecunia p deo eroga-
 tur. v. A. circa finem. D. E.
 Iusticia elurientes et sitientes quō dicatur

beati. v. B. circa finē.
 Iusticia de q̄ mūdus arguit cui⁹ sit. lxj. B.
 Abores grauiorē sustinet mali pio 2a.
 I malo q̄ boni p bono. ix. B.
 Lampadū noie qd significet: et quō
 qbusdaz extinguant alijs xō nō. xxiij. B.
 et. L. circa fi.
 Lapis quē erexit iacob in titulū et vixit: qd
 figuret. xl. A. in medio: et. D.
 Lapis angulari christ⁹ ē. xxiij. E. in fi. xlix.
 L. circa fi.
 Bis deū laudam⁹ si pie nos accusam⁹ deū
 q̄ laudam⁹. viij. A. circa p̄n. B.
 Lazari mors et resuscitatio qd mystice figu-
 ret: et cur resuscitat⁹ a discipulis solui iubet.
 viij. A. post medium. xliij. L. in medio: et
 D. liij. per totū.
 Lethargia qd sit: et qd mystice figuret. lix. 2a.
 f. ante finem.
 Legis transgressio nō est puniēda a trans-
 gressoribus legis. Ser. xlvij. L.
 Liberare dicitur duobus modis: et de vera li-
 bertate et liberatore. xlvij. A. in me. et. B.
 Libido quō domari pōt. xliij. E. circa fi.
 Lignū scię boni et mali quale sit: et cur sic vo-
 cet: et cur de illo vefci de⁹ p̄hibuit: et de p̄-
 na trasgressiōis. xxxiiij. A. in medio. B.
 Lingua nemo hominū domare pōt: sed solus
 deus. iij. A. B.
 Lingua cohibēda est a malo: et a q̄. xxxix. L.
 Quicqd loco capis: eius forma describit: et 2a.
 ē min⁹ i pte q̄ i suo toto. xxxvij. B. cir. fi.
 Quō a se nō loquitur fili⁹. lvi. A.
 Luceat lux vestra corā hominib⁹: vt videant 2a.
 opa vestra bona: Et attēdite ne iusticiā ve-
 strā faciatis coram hominib⁹ rē. quomō nō
 sint cōtraria. ij. A. B.
 Lucē corporālē multi plorant amissā: min⁹
 curātes de luce aīę. xvij. B. in medio.
 Quō ad lucē venit q̄ veritatē facit. xliij. L.
 Luxuriā quidā dicit nō esse p̄m. xvj. f.
 Lūbos p̄cingere et lucernas tenere quid sit.
 xxxix. A.
 Agnus vel minor: quomō quis vo- 2a.
 m cet in regno celoz. Ser. iij. p totū.
 Abali facti sum⁹ p̄prio arbitrio qui
 boni a bono deo creati erant. v. A.
 Per malos s̄pe boni colligūt. xj. B. cir. fi.
 Abali p pace ecclīę tolerādī sūt: et tñ arguē-
 di: nec nocet eorū cōuersatio: nisi eis cōsen-
 tiatur. xvij. B. h.
 Abali bonis necessarij sunt: Si tu aurū es
 p alea tua est malus. liij. B.

Abāmōna iniquitatis qd sit: et quō de eo fa-
 ciendi sint amici. Ser. xxxv. p totū.
 Abāmōna v̄l dicat. xxxv. A. i. f. et. L. i p̄n.
 De duobus modis māducandi corpus chri-
 sti. xj. h. in medio.
 Qui māducat carnē meā et bibit meū san-
 guinē i me manet rē. quō exponit. xlvj. A.
 Abare sup qd christ⁹ ambulat: significat p̄-
 sens seculū: et qui sint fluctus et vent⁹ eius.
 et quō sit caleādū. Ser. xxiij. et. xxiij. p totū.
 De martha et maria sororibus. Ser. xxxvj. et
 xxxvij. per totū.
 Abartyres veros sola charitas facit: et quō
 de falso martyrio h̄retici gloriānt. l. A.
 Abedica aīę est fides vera. lx. A.
 3a. Abedic⁹ christ⁹: alia p̄cepta dedit adē sano:
 et alia nobis languētib⁹: et quō ipse p̄o bi-
 berit poculū mortis ne dubitaret egrot⁹.
 xvij. D. lix. f. ante mediū.
 Abedici dei sum⁹. v. A. in fi. xv. B. xij. B.
 Abecēnarij qui dicant: et quō in ecclīa sint
 tolerandi. xlix. L. in medio. D. E. et. f.
 Abecēnarij quomō dicat fugere lupo ve-
 niente. xlix. f. in medio.
 3a. Abilitare aut mīstrare rebus publicis: non
 est delictū: sed iniuste calūniari: aut velle
 vitari damnable videt. xix. A.
 Abilitib⁹ et cūctis officijs ex l̄is sacris re-
 gula p̄scribit. xix. A. ante mediū.
 Abilitū officiū quale sit: et ne iustas leges v̄-
 dant: ideo eis stipēdiū debet. xix. A. circa
 finem: et. B.
 De militia spiritali quo clerici militāt: et de
 eorū stipēdio. xix. B. in medio.
 Abinimi christi qui dicant. xxxv. A. cir. p̄n.
 Abiracula cur christ⁹ hic corporaliter exhibuit
 et cur mō nō sint tot miracula sicut in p̄mi-
 tiua ecclīa. xvij. A. in medio. B. et. D. i. f.
 xliij. A.
 Abiracula christi sūt etiā signa: et quō aliter
 et aliter moueant audietes et videntes ea.
 xliij. A. B.
 Abiracula christi nō erāt ludicra v̄l inania
 et maxie miraculū qd apparuit in suscitati-
 one lazari. liij. A.
 De⁹ sicut ē misericors p̄ctōres tolerādo: sic
 et iust⁹ est et verax eos puniēdo. xlvij. D.
 Abisericordia dei ad p̄ctōres q̄nta sit. iij. B.
 Abisericordia duplex: et q̄ nobis pius debe-
 m⁹ misereri deinde p̄rio. xv. B. et. xxx. B.
 Abisericordię opa solis miseris sint neces-
 saria. xxxj. L. p̄ mediū. et. xxxvj. B. cir. p̄n.
 3a. Abyses representat p̄sonā christi. xlix. D.

In montē cur christ⁹ solus ascendit. xliij. A.
 Abonstrū q̄ aliqd esse dicit. li. B. in fi.
 De morte bona aut mala. xxiij. p totū.
 Abors corpis nece saria ē f. mors aīę volū-
 taria. vj. A. in fi.
 Aborte nihil certi⁹ et nihil hora mortis incer-
 tius: et quō moriēdi necessitate aliq̄s bene
 vti debet. xxi. A. in medio. B.
 Abortius est christ⁹ f̄m carnē solū: non f̄m
 diuinitatē. lxij. E. circa p̄n.
 Abortui quō sepeliāt mortuos. vj. A. in fi.
 xvij. B.
 Abortui quō dicant audire vocē filij dei: et
 viuere. lxij. D. E. in prin. et. B.
 Abortui tres quos christ⁹ suscitauit: qd my-
 stice figuret. xliij. f. in medio. xliij. p to-
 3a. Nemo tā facile excitat i lecto: q̄ christ⁹ i se-
 pulcro: et sicut tres mortuos semel visibi-
 lē ita milia inuisibilē excitat. xliij. A. i me.
 De muliere curua. xij. A. et. xxxj. p totū. 2a.
 De muliere dephensa i adulterio. xlvj. p to-
 3a. Utrū differat mulier et virgo. lxij. L. i me.
 Abūdi noie qd itelligat. xxxix. A. liij. A. B.
 lx. A. lxj. A.
 Abūdu cur tot flagellis atterit. xij. B. i fi.
 Abūd⁹ p̄mit amatores suos et cadit: nō eos
 p qbus christ⁹ vicit mūdū. xxi. B. cir. p̄n.
 Abūdu cōpā scorpionis: et q̄ multis amari-
 tudinibus sit resp̄sus: et cur nō sit amādus
 xxxix. B. in fi. L. D.
 Abūdu quō odit et psequit christū in mem-
 bris suis. liij. A. circa p̄n. et. B.
 Abūdu quō arguat de peccato: iusticia et
 iudicio. lx. A. B. lxj. A. B.
 In mūdo erat et mūdus p ip̄m fact⁹ ē: et mū-
 dus eū nō cognuit: quō itelligat. xxxix. A.
 3a. Atiuitas christi facta a p̄e et ab ip̄o 2a.
 n filio. lxij. L. lxij. L. circa fi.
 3a. Atiuitas christi de x̄gine q̄lis sit.
 3a. Duplex fuit et vtrāq̄ mirabilis. xlvij. A.
 3a. Huius discipulorū q̄ iactabat fluctib⁹: signi-
 ficat ecclīā: et de mystica nauigatiōe. Ser.
 xij. et. xliij. p totū.
 3a. Neophicos hortat ad puritatē vitę. lxij. 2a.
 3a. Nescire aliq̄s quō se deus dicat: q̄s tñ iudi-
 caturus est. xxiij. D. circa fi.
 3a. Numer⁹ denari⁹ et vndenari⁹ et septuages- 2a.
 m⁹ et septim⁹ qd mystice significet. xv. L. D.
 De nuptijs quibus christus intererat. Ser.
 xli. per totū.
 3a. Bediendū est semp maiori f. licita 2a.
 3a. p̄cipiēti: et q̄ min⁹ illicita iubēti nō
 A 4

Annotatio

- sint timēde. vj. d. f. in fi. et. b.
Obedientia est prima et maxima virtus. xxxiij. A. in medio.
Qualis obedientia sit pposita. xvj. b. cir. fi.
Oculus duplex scz carnis et mētis: et quē deo magis requirat: et quid vtrūq; conturbet. xvij. b. l. e.
Oculi pascuntur lumine. lxij. l. in fine.
Odiū quid sit et cui noceat. xvj. A.
Olei viderē qd sit. xxiij. b. in fi. xxiij. l. i. fi.
Olei noie charitas designat et de ei' ppritate. xxiij. b. l.
Operarij vinee quomodo mystice conducuntur. lix. b. l.
Opa nostra bona sic faciēda sūt in publico vt intētio tñ maneat in occulto: exempluz de radice latēte et fructificatē. ij. A. b.
Opa bona nemo malus facere potest qdū est malus et opa mala nemo bonus facere potest qdū bonus est. xij. A. b.
Opera charitatis quare libenter sint exercenda. v. A. d. e.
Opa trinitatis quō sint idiuisa ostēdit. xj. J. A. d. et. d. in fi. lxij. b. l. d. e.
Oratōe pharisei et publicani. xxxvj. b. lxij. b. in fine.
Oratōis instātia. Ser. v. et. xxiij. p totū.
Oratio dñica exponit. Ser. xxvij. p totū.
Oratio beati augustini quā dicere cōsueuerat post sermonē factū. xxx. b. in fine.
Orationē fides fundit et oratio fusa impetrat fidei firmitatē. xxxvj. A.
Oratōes cur nō sp exaudimur. liij. d. in me.
Oratōes tria cōsiderare debēt. v. b. an me.
Ostius intrare in ouile qd sit: et de his q nō intrāt postū. xlix. b. i. medio. et. f. i. me.
Ou. habeo alias oues q nō sūt de hoc ouili qd oportet me adducere: quō exponit. l. l. e.
Ou. pharisei q dicant: et de eoz falsa iusticia. Ser. xxx. per totū.
Ou. panis in altari an cōsecrationē panis dicit: sed post psecrationē corp' christi vocat. xxvij. b.
Opanis iste nō corp' sed aīe substantiā fulcit. xxvij. b. circa pn.
Cur panē istū quotidianū petim': et quō latini et greci codices i hoc cōcordēt. Ibidē.
Panes tres quos petit amīc sibi cōmodari p eo q venit de via q sint. xxiij. A. cir. fi.
Pabola petendi et fiducia tribuēdi. Ser. xxiij. per totū.
Pabola zizaniorū. xvij. l. k. l.
Parietes duo: significāt plos duos. xvij. l.
- D**e paruulis q offerebant christo ad tangēdū: et quō causē paruulorū debēt tueri per maiores. xxxvj. l. in medio.
Paruuli qbus deus reuelat secreta sua qui sint. viij. l.
Pasci cur christus voluit in terris a fidelibus. xxxvj. A.
Passio christi facta ē a pfe et ab ipso. lxij. d.
Ubi pascas: vbi cubas in meridie: quō exponit. l. l. d. e. lxij. A. in fi.
Pastore et mercenario. xlix. et. l. p totū.
Pastor est diligēdus: et mercenari' est tolerādus: s latro cauēdus. xlix. l.
Pastor nō debet dissimulare sed dicere grege mala quē facit. xlix. b. in medio.
Pastores boni membra sint vni' veri et boni pastores. l. b.
Pastorū cura qlis eē debeat ad oues. lxij. A.
Pater quō maior legitur esse filio. lvij. A.
Pater est honorandus: s deo obediendū. vij. A. in fi. b.
Pater semp pater est et non filius: quia ingenus. lvij. d.
Pater nō est spūs sancti pater: s tñ filij. xj. J.
Pater pater quēdā attribuūt: q nec filio: nec spūi sancto: nō tñ sine filio et spūi sancto. xj. A. in fine: et. d.
Pater nihil facit sine filio. lxij. b. l.
Pater nō ē nat' de xgine: nec passus: nec resurrexit a mortuis: tñ natiuitatē filij aut passiōē resurrectōz cū filio opat' ē. lxij. l. d.
Pater quō legit filio dedisse vitā: et q pater nō ē de filio: sed filij pater est. lxij. l. e.
Ego et pater vnū sum: quō exponit. Ser. l. j.
Pater patrē nrm vocam' ex sua misericordia nō ex nris meritis. xxvij. A.
Pater aliter est deus p vnigenito filio suo sibi cōsubstantiali q nobis. Ibidem.
Patipassiani q sint: et qd eoz error. lxij. b.
Pauci quō sint q saluēt et multi. Ser. xxxij.
Paulus cur nō fuit exaudit' p stimulo carnis. liij. d.
Christus pauper ē vt hō: sed diues vt deus et qd paup' donat: christo donat. xj. b.
De bono pacis: et de incōmodis qui eā nō habuerint. lvij. A.
Si peccauerit in te frater tuus vade et corripe eum inter te et ipm: quō exponit. xv. A. l. xvj. per totū.
Qui peccat i fratrē suū: i deū peccat. xvj. b.
De peccato in spūs sanctū. Ser. xj.
Peccati puerudo q mala sit: et q ad illam quattuor pgressibus puenit. lxij. d.

Precipuarū sententiarū

- P**eccatū qd iudei nō habuissent si eis christus locut' nō fuisset. xj. f. et. lx. A. in me.
Peccato infidelitatis retēto: nullū aliud soluit peccatū. lx. A. lxj. A.
De peccato in spūs sanctū et de ei' remissioe. Ser. xj. p totū.
Peccatū qn est in mēbris nris: aut quando regnat. lxij. l. in fi. l. in fi.
Peccatorū tria sunt genera: et q peccatū tribus modis pficit: exemplo triū mortuorū quos christus suscitauerat. lxij. l. d.
Peccatū christ' nō habuit: sed factus est p nobis peccatū. lxvij. b.
Peccatū vocat sacrificiū p peccatis. lxvij. b. in medio.
Pectoris tussio signū est cōtritiōis. viij. A.
Pedagogus ē vt ille discipulo. vj. l. i. me.
Penitentia cur agere debeam'. j. A.
Penitentia impetrat veniā in hoc seculo quē valere in futuro. xj. l. k. in fi.
Penitentibus deus pmissit indulgentiā: sed non diem crastinū. xvj. b.
De his q differūt penitentiā putātes in fine se penituros: et veniā accepturos: et q penitentibus deus nō pmissit longā vitam: sed veniā. lxvij. d. lix. l. in medio. d. et. e.
Persona vna est christ': deus et hō. viij. l.
Petite et dabit vobis: querite et inuenietis et quō exponit. Ser. v. p totū.
Petendi fiduciā tribuit. Ser. xxiij. p totū.
Petentes cur nō statim accipim'. v. b.
Petentes tria cōsiderare debent: et quē. v. b. ante mediū.
Petentib' deus aliqui dat iratus qd petūt qd alijs ppitius negat. liij. d. in medio.
Deus pniore est ad dandū q nos ad petendū. xxix. A.
Petrus a petra nō petra a petro nomē accepit: et q petr' representat in se vniuersalē ecclesiā: et cur sathan vocat': et quō timuit ambulare sup mare. Ser. xxiij. et. xxiij. p totū.
Petrū cur dñs ter interrogat si eū amet et de petri psumptioe. xlix. b. l. b. lxij. A.
Placete p oia: sicut et ego p oia placeo: Et si adhuc homib' placere christi seru' nō esset: quō nō sint parricidii. ij. A. in medio: et. b.
Populi duo figurant. xvij. l.
Potestas impia cōpat nouaculę radeti pilos supfluos: et cur nō sit timēda. vj. b.
Pregnates et nutrices q sint spiritaliter: et cur illis vē impcat. xvij. A. b.
Preglari vel ppositi qles eē debeāt. xvij. l.
- P**reglatus si bon' ē: nutritor est: si malus totor tuus est: et si sit obediendū iniqua pcienti. vj. f.
Preceptū cur adē dabat in paradiso: et de pēna transgressiōis. xxxiij. A. in medio: et. b.
Sicut p pceptoz obseruatiā vita acqrit: ita p pceptū mors cōtumaciā inuenit. ij. A.
De his qui christū nō recte pdicant: sed ppter lucrū. xlix. l. in medio.
Predicatorū periculū. Ser. lxij. in prin.
Presumptio pdit qd ex pssideratiōe nre infirmitatis colligim'. xxiij. b. circa fi. et. l.
Priniceps mūdi quō dicat foras missus et iaz iudicat': qui tñ temptare nō cessat. lx. b. circa fi. lxij. b. in fi.
Prinipiū officiū quale sit. vj. l. b. in medio.
De pbatica piscina et egro sanato. lxij. p to. p. ro.
Proxim' noster christ' est: nō tñ hoc qd nos sed ppter nos. xxxvj. A.
Apina: vide elemosyna. Ra.
Recedere a deo et nolle ei subdi: qd malū sit. xxxiij. A. Ra.
Recōciliari debemus fratri cito post offensam. xvj. b.
Regnū aduersus se diuisū desolabit': quid sit. xj. A. b.
Regnū xpi nō est diuisū: qd illud heretici conent diuidere: et qle illud sit. xj. b. et. S.
Regnū dei quō adueniat. xxvij. A. in fi.
Regna oia perisse christianis tēp oribus pagani fidelib' insultat: quos cōuincit ostēdens ex ppijs auctoribus: nihil eē stabile pter regnū xpi. xxxiij. A. et. xxix. l. d.
Remissio peccatorū cur attribuūt spūi sancto. xj. J. in medio: et. l. k. A. d.
Resurrectiōes due sunt: scz mētis pñdem et corporū in extremo iudicio. lxij. d. l. e. b.
Resuscitare mortuos nō est deo impossibile. Ser. lxij. b.
Resuscitatio filij a quo sit facta. lxij. d.
Roma capta a rhadagaiso rege gothorū: et deos perdidit. xxix. d.
Acrāmēta corpalia apud hereticos salsunt: s virtute carent. xj. p. d.
Sacramēta christi mlti accipiūt: nō tñ cōputant in mēbris christi: qz ipsi sunt q psequūt christi mēbra. liij. A. in medio.
Quō saluadi sint pauci et multi. xxxij. p to.
Samaritan' qd sit: et cur christ' se nō esse samaritanū: sed demoniū habere negabat. xxxvj. A. circa mediū. (circa fi.
Sanctificare nomen dei quid sit. xxvij. A.

Annotatio

- Sapiētes et pūdētes quibus deus nō reuelat secreta sua qui sint. viij. l.
- Sathanas nō eicit sathanā. xj. A.
- Sc. Scia sine charitate inflat: sed cuz charitate edificat. liij. D.
- Scripturę sacrę aliqñ sic loquūt vt qñ aliqd sic dicūt vt neq ex toto neq ex pre dictū si nia: non sit necesse vt ex toto fieri possit aut ex pre non intelligat. xj. l. in fi. et. f. B. lb. Ik. in fi. et. A. in medio.
- Scripturę sacrę nō dixerūt aliqd: qd aut nō euenit: aut nō sit vtrū. xx. A. et. B. cir. fi.
- Sc. Sensus corpis quicq: et de eorum effectū: et quō duplicant: et contra eos qui nūbīl credūt nisi qd sensu corporeo percipiunt. xxij. A. in medio. B. l.
- Sequi volentē chāstū cur chāstus reuocat: et alterū discipulū recusantē trahit. vj. A. vj. A.
- Sermo dei est aduersari⁹ nī cui cōsentire de bem⁹ in via. j. A. in medio. B.
- Seruitus peccati ē grauior seruitus. xviij. A. circa fi. (do. xxxvij. B.)
- Seueritas quid sit et quō deus seuit pēn. Si. Similitudo solet capere nomē eius rei cur est similitudo. xviij. B. circa pn.
- So. Sodales qui dicunt. l. D.
- Sp. Speciosus forma ē filiis hoīm: quō fact⁹ ē p nobis nō habēs speciē neq decorē. l. l. Qui vos spernit me spernit: quomō exponit. xxiij. A. reunt. xlvj. D.
- Sp. Sperando aliqui et aliqui desperādo pe- Sicut spes boni liberat: ita spes pueria de- cipit. lix. l. in medio. et. D. E.
- Spes cōparat ouo: de q pullus sperat sed nondū videt. xxix. B.
- Spes nra nō de istō tpe neq de hoc mūdo: sed de eterna vita futura ēē debet: et qua- lis sit illa. lxiiij. A. B. et. f.
- Spinariū noīe q intelligant: et quō a spinis et tribulis nō colligunt vne aut sic. xlix. B.
- Spūs dicūt multū modis. xliij. D. circa pn.
- Spūs sanctus aliqñ indeterminate spiritus. vocat. xj. f. in fi.
- Spūs sanctū heretici negant. xj. l.
- Spūs sanct⁹ est pīs et filij spūs. xj. f. et. D. xxvj. B. in fi.
- Spūs sanct⁹ vnit nos deo. xj. f. circa pn.
- Spūs sanctū sit remissio peccatorū: que post initium fidei maximū munus dī ē. xj. f. in medio. et. Ik.
- Aliud sit nasci de spūs sancto: et aliud sit pasci de spūs sancto. xj. f. in fi.
- Spūs sanct⁹ noīe ignis significat. xj. Ik. ante mediū.
- Spūs sanct⁹ nō ideo maior est pfe vel filio: qz qd in ipm peccat non dimittit. xj. A. B.
- Spūs sanct⁹ cur attribuit peccatorū remissio cum tamē et pater et fili⁹ et etiā peccata di- mittant. xj. A. D.
- In spū dei quō fili⁹ eicit demonia. Ibidē.
- De his q dicūt spūs sanctus dari pot⁹ a pfe et filio q sua volūrate opari. xj. A. i medio
- Spūs sanct⁹ videt aliqñ facere sol⁹ aliqua que tamē nō facit sine patre et filio. xj. A. in fine. D. (xj. D. in fi.)
- Spūs sanct⁹ cur in linguis igneis apparuit. Spūs sanct⁹ pter vnitatē ecclesie pcta nō dimittit: neq sine eo peccata soluunt. xj. D. in medio. P. et. D.
- Spūs sanctus patri et filio est cōis: et in ipso est cōmuniō ecclesie. xj. P. in pn.
- Spūs sanctū nō habēt heretici et scismati- ci. Ibidem. et. D.
- Spūs sanctū in ecclesia aliquis etiā ignorās habere potest. xj. P. circa fi.
- Spūs sanctū nō habet fictus in ecclesia. xj. D. in prin.
- Spūs sanct⁹ neminē inhabitat sine patre et fi- lio. xj. D. ante fi.
- Extra spūs sanctū tūc verbū dicūt: cū ex de- speratiōe nunq redit. xj. S. an fi.
- Spūs ambulate et desideria carnis ne pce- ritis: quō exponit. xliij. B.
- Spūs sanct⁹ donū ē equale donātī: et q sine eo nō possumus diligere deū neq pxiū. xliij. A. in fi.
- Spūs sanct⁹ pugnat i nobis p nō. xliij. D.
- Spūs sanct⁹ quō arguet mūdū de peccato: de iusticia: et iudicio. lx. A. et. B. in medio lxj. A. B.
- Spūs sanct⁹ cur nō venit ad discipulos: nisi post ascēsiōē chāsti. lx. B.
- Spūs sanct⁹ omīe graue leue facit. ix. A.
- Splēdor nō ē nisi solis aut lune aut certi lu- mis: et cur fili⁹ dicat splēdor glie. xlvj. D.
- Stare chāsti quid sit. xviij. B.
- Unius substantie quō aliquid esse dic- t. Su. l. B. in fi.
- Substancie siue nature due erant in chāsto: i vna psona inseparabiles: et i sua ppietate manētes. lviij. B.

Precipuarū sententiarū

- Supbia parat diabolo nidū in corde filiorū cōtra parentes. liij. l.
- Supbia non est sine inuidia: et q amor excel- lentie ipa est supbia. liij. l.
- Suscitatus est chāstus nō solū a patre: sed et a seipso. viij. A. in medio.
- La. Tangere simbulā vestimētōz qd sit: Et hec mulier figurat ecclesiā ex gentibus: et tur- ba cōprimens: carnales iudeos. vj. B. cir- ca fi. l. D. E.
- Tem. Templū dei est aia et corpus hūanū. xvj. f.
- Tempus transit et nos cū tpe. j. B. i medio.
- Temporis triplex distinctio: scz ante legem sub lege et sub gratia. xxxj. A.
- Chāstus tēptatus a diabolo cur nō muta- uit lapides in panē sicut in nūptijs cōuer- tit aquā in vinū. xli. A. in medio.
- Judei tēptabant chāstū de tribus pstantan- do ei adulterā. xlvj. B.
- Temptatio duplex: scz adducens peccatū: et pbans fidem. xj. lb. (medio.)
- In tēptatiōē induci quid sit. xxxvj. A. in
- Te. Testamentū vetus et nouū nō sibi contra- riant. xvj. D. in medio.
- Testimoniū dū sancti de chāsto reddūt: ipe sibi p eos testimoniū phibet. xliij. A.
- Testimoniū reddūt de chāsto et ecclesia scri- pturę sacrę. Ser. xlv. p totū.
- Thomas dubitans de chāsti resurrectione quos figurat. xxxij. B.
- Tortores anime in pstanti vita: sunt timor et dolor. xliij. A. in medio.
- Trabes in oculo est odiū in corde. xvj. A.
- Traditus est chāstus a patre: a seipso et a iu- da: sed dissimiliter. lxij. D.
- Transire chāsti qd sit. xviij. D. circa fi. f. B.
- Tribulatio fidelibus qdū mūdus stat nō deerit: et quātomagis appropinquat eius finis: eo magl abūdat: Et q scripturę san- ctę nihil nobis aliud pmittunt. xx. A.
- Triennū in ficulnea sterili quid significet. xij. A. in medio. xxxj. A.
- Verba trinitate trinaq vnitatem. Ser. lxij. p totū.
- Trinitas est vnus deus. xxvj. B. in fi. xxx. A. circa fi.
- Trinitas manifeste et distincte apparuit: chā- sto baptizato. lxij. A.
- Utrūq trinitas sit inseparabilis: qz separabilis apparuit. lxij. A. ante mediū.
- Trinitatis psonalis distinctio: et inseparabi- lis opatio. Ibidem. B. l. D.
- Trinitatis imago vtrūq in creatura aliqua inueniri possit. lxij. l.
- Trinitatis imago in sola anima rationali pfectius inuenit. lxij. f.
- Trinitas sepatim demonstrat: et inseparabi- liter opat: ostēdit exemplo aie in qua tria sunt: sed tamē vna. lxij. B. lb.
- Christus quō vadit et venit ad discip- pulos. lviij. A. et. B. circa pn.
- Rei venalis triplex est taxatio. xxxvij. A.
- Venia est petenda ab illo quem lesisti. xvj. B. in medio. (B. circa mediū.)
- Venatorū q inutilis sit labor: ostendit. ix.
- Venite ad me omnes qui laborat et onerati estis et quō exponit. Ser. ix. et. x. p totū.
- Verbo dei nihil equipari pot: nec ad imita- tionē subici: nec supponi aliquid: q vult ergo habere illud det seipm ne pdat seip- sum. xxxvij. A.
- Verbū dei ineffabiliter pot intelligi: et qd impedit ne intelligat: et que sit diffinitio eius. xxxvij. B. in prin.
- Q in verbo sint oia: et sub ipso oia. Ibidē.
- Q verbū est forma omnū rerū nō formata sine tēpore: sine spacijs locor. Ibidem in medio.
- Q verbū intelligi aliquātulū potest: cōpre- hendi aut oīno nō potest: Exemplū de vi- tu. xxxvij. l.
- Q verbū incorpale: inuolabiliter et sine tpali natiuitate sit natū: p arrianos. xxxvij. l.
- Q verbū istud nō cernitur: nisi puro oculo cordis. xxxvij. lb.
- Cur verbū caro factū est: et quō nō transiuit in carnē: et qui vult capere eius celsitudinē capiat pū eius hūilitatē. xxxvij. lb. circa pn. xliij. B.
- Q verbū dei seno nostre mortalitatis ma- gna cōtulit. xliij. A. in medio. et. B.
- Verba ponunt pro ope. lxj. A.
- Verba multa: scriptura appellare verbū so- let. xj. A. in medio.
- Si in verbo dei māserim⁹: verbū dei in no- bis manet. xlvij. A.
- Ego suz via veritas et vita: quō exponitur. A. Ser. liij. et. lx. p totū.
- Iuxta viā: sed nō in viā nobis insidiat dia- bolus. liij. A. circa pn.
- Sine viā multi currūt: et quāto plus currūt tanto plus errāt. ly. A. in fi.

Aut. Deus videt omnia facta nostra: siue bona:
siue mala. x. B.
Videre sub ficu quid sit. x. B. et. xl. p. totū.
Videre ponit p. omi sensu corporeo. xxxij.
L. ante mediū.
Vidit dei erit beatorū gaudium. lxiiij. f.
Mali videbūt solam formā serui in iudi-
cio. Ibidem.
Vidit nō totū qd videt aspiciat: sed in par-
te. xxxviiij. L.
Al. Vigilię noctis sunt quattuor. x. B. et. xliij. B.
Vincula iniusta dirumpit iusticia. xvj. L.
in medio.
Vineę opatores cōducit paterfamilias. x.
quod exponit. lix. B. L. D.
Alr. De virginib⁹ decem. xxiij. et. xxiij. p. totū.
De virginis noie ecclesia vniuersalis signi-
ficet. xxiij. L. in fi. xxiij. A. post mediū.
Virginitas vñ dicat: et q. pprie sit inuptaz
xxij. A. circa fi.
Virginitas equat angelis. xlvj. L.
Melior est virginalis sanctitas q. pudicitia
cōiugalit: Et melior est hūilis maritata q.
virgo supba. liij. B. in medio. L. L.
Alra. Vita quō dedit pater filio. lxiiij. L. L.
Sicut vita corporis est aia: ita vita animę
est deus. vj. A. in fi.
Qualitas vitę future p. siderari pōt ex mi-
seria vitę p. sentis. j. B. in medio. et. xvij. p.
totū
Vita beata qualis erit. lxiiij. A. B. f.
Vita eterna quo p. cio acquirat. lxiiij. B.
Vite dūc figurat i martha et maria. xxvij. L.
Vita p. sens cōparat vitę quę omnibus non
eque cito finit. j. B. xvij. A. i medio. xxv.
A. in fi. xxiij. A. in medio.
Spes vitę longioris non p. mittit multos
emēdare vitā suā malā: et q. multi volūt
habere vitā longā et nō bonā. xij. B. xvj.
f. B. xlvij. B. lix. L. i medio. D. E. xxxix.
B. et. xliij. B. in fi.
Vite p. senti breuitas et incertitudo. xliij. B.
in fi. lix. L.
P. vita temporalē plus laborāt homines
q. p. eterna. lxiiij. A. in fi.
Pro vita tpali plus laborāt iniqui: q. iusti. p.
vita eterna. ix. B.
Ego sum vitis vos palmites: et pater meus
agricola: quō exponit. lix. A.
Vivere bene debemus ne male moriamur.
xxij. p. totū.

Quidā non vocati ad christū veniūt alij. A.
vocati venire renuunt. vj. A. circa pn. vij.
A. B.
De bonę volūtati nihil facilius q. ipsa sibi.
ix. B. in fi.
Voluptates carnis cur non sint appetendę.
xxij. L.
Unū quō sint pater et filius. l. p. totū. lvi. An.
A. in medio.
Christus aliter est vnū cum patre q. nobis.
cum. lxj. B. in medio.
De vnitāte seu vno querēdo: quō solū est ne-
cessariū. xxvj. A. B. L.
Unū p. ponit multis: quia ab vno multa.
xxvij. B.
Vulpes foueas habent et volucres celi ni-
dum. x. quō exponat. vij. A. circa pn.
Vxor si vere amet maritum sic probat. xlix. B.
E. circa fi.
De zacheo euāgelico et ei⁹ iusticia. xxxv. B.

Finis

Diuus Aurelius Augusti-
nus de Verbis domini

Beati Aurelij Augustini Hipponensis
episcopi: tractatuū de verbis domini sal-
uatoris fm formā sermonū editorū: ordi-
nata breuissq; annotatio.

De verbis dñi in euan-
gelio fm Matthēi.

Matth. 4. De eo qđ scriptū est in euangelio fm Abat-
thēi: Agite penitentia: Appropinquabit
em̄ regnū celoy: Tractatus vel Sermo. I.

Matth. 5. De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Sic luceat lux vřa corā homib⁹: vt videāt
opa vřstra bona ⁊ glorificent patrē vřstrū

Matth. 6. qui in celis est: Et cōtra: Attēdite ne iusti-
ciā vřstrā faciatis corā homib⁹: vt videā-
mini ab eis. Sermo. II.

Matth. 5. De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Qui fecerit ⁊ docerit sic: maxim⁹ vocabit̄
in regno celoy. III

Abi supra De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit ge-
henne ignis. IIII

Matth. 7. De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Petite ⁊ dabit̄ vob: qrite ⁊ inueniet̄ rē. V

Matth. 8. De puero Lenturionis ⁊ verbis eius indl-
gnū se p̄sentia dñi iudicātis: in euangelio
fm eundē. VI

Matth. 8. De tribus: quoy vnus dixit: Dñe sequar te
quocūq; ieris ⁊ reprobatus est: Alius nō
audebat ⁊ excitatus est: Terti⁹ differebat
⁊ culpatus est. VII

Matth. 11. De eo qđ scriptū est in euangelio fm Abat-
thēi: Cōfitebor tibi pater dñe celi ⁊ terre
Et cētera que sequūt̄. VIII

Abi s. De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Venite ad me om̄s qui laboratis ⁊ onera-
ti estis: ⁊ esto reficiā vos rē. IX

Matth. 11. De eo de q̄ supra: Venite ad me oēs rē. X

Matth. 12. De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Qui blasphemauerit in spūs sancto: nō re-
mitter̄ ei: neq; in hoc seculo neq; in futu-
ro. XI

Abi s. De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Aut facite arborē bonā ⁊ fructū eius bo-
num: aut rē. XII

Matth. 14. De dño christo ambulāte sup aq̄s maris: ⁊
petro titubāte: In euangelio f3 eundē. XIII

Matth. 14. De eo de quo supra. XIII

Matth. 18. De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Si peccauerit in te frater tuus: corripe eū
inter te ⁊ ipsum solū. XV

Abi s. De eo de quo supra: Si peccauerit in te fra-

ter tuus rē. Et de verbis salomonis: An-
nuens oculis cum dolo: congerit homini-
bus mēsticiā: Qui autē arguit palā: pacē
facit. XVI

De eo quod scriptū est in euangelio fm eun-
dem: Si vis ingredi ad vitam serua man-
data. XVII

De duobus cecis sedentibus secus viam ⁊
clamātib⁹: Dñe miserere nostri fili dauid:
in euangelio fm eundē. XVIII

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Reddite q̄ sunt dei deo: ⁊ que sunt cēsaris
cēsari: Et de stipendijs militātū. XIX

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Uē pregnātib⁹ ⁊ nutrietib⁹. XX

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
De die illo et hora nemo scit: neq; angeli
celoy rē. XXI

De decem virginib⁹: In euangelio fm eun-
dem. XXII

De eisdem de quib⁹ supra. XXIII

De verbis dñi in euan-
gelio fm Lucam.

De eo qđ scriptū est in euangelio fm Lucā:
Qui vos spernit me spernit. XXIII

De diuite ⁊ Lazaro: In euangelio fm eun-
dem. XXV

De Abartha ⁊ maria: In euangelio fm eun-
dem. XXVI

De eisdē de quibus supra. XXVII

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Dñe: doce nos orare. XXVIII

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Quis vřstrū habet amicū ⁊ ibit ab illum
media nocte rē. XXIX

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Nūc vos pharisēi qđ foris est parapsidīs
lauatis rē. XXX

De arboze ficulnea que p̄ triennū fructū nō
afferebat: In euangelio fm eundē. XXXI

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Dñe si pauci sunt qui saluant̄. Et quō per
angustā portā pauci intrāt. XXXII

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Ihō quidā fecit cenā magnā rē. XXXIII

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Ihō qđaz habuit duos filios rē. XXXIII

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eundē:
Facite vobis amicos de māmōna iniqui-
tatis. XXXV

De iudice iniquo qui nec deū timebat: nec
hominē reuerēbat: In euangelio fm eun-

Annotatio sermonū de verbis dñi

dem. XXXVI
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Luc. 10. Homo quidā descendit ab hierusalē in bīe
richo et incidit in latrones. XXXVII

De verbis dñi in euan- gelio fm Johanne.

De eo qđ scriptū est in euāgelio fm Johan-
nem: In pñcipio erat verbū et verbū erat
apud deū et deus erat verbū: Et repñsū
one arrianorū. XXXVIII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Abi. 8. In mūdo erat et mūdus p ipm factus est:
et mūdus cum nō cognouit XXXIX
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Joh. 1. de Nathanaele: Eum esses sub arbore fici
vidi te. XL
Joh. 2. De cōuersione aque in vinū: In euāgelio
fm eūdem. XLI
Joh. 5. De infirmo lactente ad piscinā: In euāgelio
fm eūdem. XLII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Abi. 8. Si ego testimoniū phibeo d me tē. XLIII
De tribus mortuis quos dominus suscita-
uit Luc. 7. XLIII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm Johan-
nem: Scrutamini scripturas XLV
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Joh. 6. Qui manducat carnē meā et bibit sangui-
nem meū tē. XLVI
Joh. 8. De muliere dephensa in adulterio: In euā-
gelio fm eūdem. XLVII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Abi supra Si māsēritis in verbo meo: vere discipuli
mei estis. XLVIII
Joh. 10. De pastore et mercenario et fure: In euāge-
lio fm eūdem. XLIX
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Abi. 8. Ego sum pastor bonus tē. L
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Joh. 10. Ego et pater vnū sumus. LI
Joh. 11. De resuscitatione Lazari quadriduani: In
euāgelio fm eūdem. LII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Joh. 12. Qui credit in me: credit in eū qui me mī-
sit. LIII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Joh. 14. Ego sum via: veritas et vita. LIII
Abi. 8. De eo de quo supra: Ego sum via: veritas et
vita. LV
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:

Quē ego loquor vobis: a meipso non lo-
quor. LVI
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Pacem meā do vobis: pacem meā relin-
quo vobis. LVII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Joh. 14. Nō turbet cor vřm neq; formidet. LVIII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Ego sum vitis: vos estis sarmenta: pater
meus agricola. LIX
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Ego veritatē dico vobis: expedit vobis
vt ego vadam. LX
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Ipse arguet mūdum de peccato: de iusti-
cia et de iudicio. LXI
De trina interrogatōne domini si petrus se
diliget: et trina petri respōsiō. LXII
De manifesta ostēsiōne trinitatis in deo no-
stro ex euāgelio de baptismo dñi apud
flumen iordanē. LXIII
De eo qđ scriptū est in euāgelio fm eūdem:
Joh. 5. Amē amē dico vobis: q; venit hora et nūc
est quādo mortui audient vocē filij dei: et
qui audierint viuent. LXIII

Finis

Sācti Augustini de verbis dñi Tractat⁹ ac Sermo I

Dñi Aurelij Augustini hipponē-
sis episcopi: liber de verbis dñi sal-
uatoris: feliciter incipit.

De verbis dñi in euan- gelio fm Mattheū.

De eo qđ scriptū est in euāgelio
fm Mattheū: Agite penitentia: ap-
propinquabit em regnū celoz: Tra-
ctatus ac sermo. I.

Euāgelium audiuimus.

et in eo dñm eos ar-
guentē qui faciē ce-
li volūt pbare: et tē-
pus fidei regni celo-
rum appropinquātis
nesciūt iuenire. Judicis autē b dicebat: et etiā
ad nos fmo puenit. Dñs autē ipse iesus xps
euāgelij sui pdicationē ita cepit: Agite pe-
nitentiā: appropinquabit em regnū
celoz: Et iohānes euāgelista apłus eius:
similit et iohānes baptista pcurzor ipi cepit:
Agite penitentia: appropinquabit em regnū ce-
lorū. Et mō corripit dñs q nolūt agere pñi-
tentiā: appropinquāte regno celoz. Regnū
celoz sicut ipse ait: nō veniet cū obseruatōe.
Et iterū ipse ait: Regnū celoz: intra vos ē.
Prudēter ergo accipiat vnusquisq; monita
pceptoz: nō pdat temp⁹ misericordie salua-
toris: quē mō impendit qđ diu generi huma-
no parat. Ad hoc em parat homi vt cōuer-
tat: et nō sit qui damnet. Eliderit de⁹ qñ ve-
nerit finis seculi: Est tñ modo temp⁹ fidei:
Finis seculi vtrū hic aliquē nostrū inueniat
nescio: et fortasse non inueniet. Tēpus cuiq;
nostrū pñmū est: q; mortales sum⁹. Inter-
casus ambulam⁹. Si vitrei essem⁹: min⁹ ca-
sus timerem⁹. Quid fragilius vase vitreo:
et tñ seruaf et durat p secula: Et si em casus
vitreo timent: senectus eit febris nō timef.
Nos q fragiliores et infirmiores sum⁹: q; et ca-
sus omis qui nō cessant in reb⁹ hūanis: fragi-
litate vtiq; nra quotidie formidam⁹: et si ipi
casus n accedāt. Tēpus ambulat: vitat hō
ictum: nūquid vitat exitum: Vitat quē ex
trīnsecus eueniunt: nūquid qđ intus nascit
pellit: Deniq; nūc lūbricos gignūt interio-
ra: nūc morbus qliber subito occupat: Po-

stremo quātūvis homi parcat: nouissime se
nectus cū venerit: nō est quo differat. Pro
inde audiam⁹ dñm in nobis ipis: agam⁹ qđ
pcepit. Videam⁹ qđ est ille aduersari⁹: de q
nos terruit dicens: Si vadis cū aduersario
tuo ad pñcipem: da operā in via liberari ab
illo: ne forte tradat te principi: et pñceps mi-
nistro: et mitteris in carcerē: inde non eries
donec soluas nouissimū quadrantē. Quis
est iste aduersari⁹ nisi diabol⁹? Jam liberati
sumus ab illo. Quale pñm p nobis datum
est: vt ab illo redimeremur? De q dicit apo-
stolus de ipa redēptiōe nra: Qui eruit nos
de potestate tenebrarū: et trāstulit in regnū
filij charitatis sue. Redempti sum⁹: diabo-
lo renūciauim⁹: Quō dabim⁹ operā libera-
ri ab illo: ne nos iterū captiuos faciat pecca-
tores? Sed nō ē ipse aduersari⁹: de quo nos
dñs cōmonet. Alio em loco: idē alius euan-
gelista sic illud posuit: vt si vtraq; verba iū-
gamus: et vtraq; euāgelioz duozum cōpa-
remus: aduersariū istū cito intelligem⁹. Ec-
ce em hic quid dixit: Cū vadis ad pñcipē
cū aduersario tuo: da operā in via liberari
ab eo. Alius autē euāgelista hoc ipm sic di-
xit: Esto cōsentiēs aduersario tuo cito cum
es cum illo in via. Letera sñta sunt: ne forte
aduersari⁹ tradat te iudici: iudex ministro:
minister in carcerē. Ambo euāgelistę similit
hoc explicauerūt. Vnus dixit: Da operā in
via liberari ab illo: alter dixit: Cōsenti illi.
Nō em poteris liberari ab illo: nisi ei cōsen-
seris. Vis liberari ab illo: pñti illi. Nūqd
diabol⁹ est cui debet pñtēre xpian⁹? Quē
ramus ergo istū aduersariū cui debem⁹ con-
sēire: ne tradat nos iudici: iudex ministro.
Quēram⁹ illū: et cōsentiam⁹ illi. Si peccas:
aduersarius tuus sermo dei est. Verbi cau-
sa. Fortitan delectat te inebriari: dicit tibi:
Noli. Delectat te spectare et nugari: ille dic
tibi: Noli. Delectat te adulterari: dicit tibi
sermo dei: Noli. In quibuscq; peccat⁹ vo-
lueris facere voluntatē tuā: dicit tibi: Noli.
Aduersarius est volūtatis tue. Qđ bonus
aduersarius: qđ vtilis aduersarius: non qrit
nostrā volūtātē sed vtilitatē. Aduersari⁹ ē
nobis qđ diu sum⁹ et ipsi nobis. Qđ diu tu tī-
bi inimicus es: inimicū habes sermonē dei.
Esto tibi amicus et cōcordas cum illo. Non
homicidiū feceris: audi et cōcordasti. Non
falsum testimoniū dicas: audi et concordas-
ti. Non cōcupisces vxorem pñmi tui: audi

Aduersarij nri
sermo dei

Sancti Augustini de verbis dñi

et concordasti. Non concupisces rem primi
tui: audi et concordasti. In his omnibus cum
tuo isto aduersario concordasti: dic mihi qd
perdidisti? Nō solum nihil perdidisti: sed et
teipsum qui pieras inuenisti. **Clia:** vita ista
est. Si cōcordauerimus cum illo: si cōsenser
rimus illi: finita est via: non timebimus iu
dicem: ministrū: carcerem. Quando finitur
via: non omnibus vna hora finitur. Unus
quisq; habet horā: quādo finitur via. **Clia**
vita ista dicta est: finisti istam viam: finisti
vitam. Ambulam? et ipsum viuere accede
re est: Nisi forte putatis: quia tempus acce
dit et nos stamus. Nō potest fieri. Quomō
accedit tempus: accedimus et nos. Et non
anni nobis accedunt: sed magis decedunt.
Valde errant homines quādo dicunt: Puer
iste minus sapit: accedunt illi anni: puer
erit. Attende quid dicas: Accedunt dixisti.
Ego ostendo quia decidit: cum tu dicis ac
cedunt. Et audi qd facile probō. Putemus
nos scisse annos ipsi ex quo nat' est: **Clia:**
bi gratia: vt bene illi optemus: octoginta
annos victurus est: puenturus est ad sene
ctutē. Scribe octoginta annos. Eligit vnū
annū: Quot habes i summa? Quot tenes?
Octoginta. Deduc vnū. Eligit decē: septua
ginta restiterūt. Eligit viginti: sexaginta re
stiterunt. Lerte accedebant. Quid est hoc?
Veniunt vt abeat. Anni nostri veniūt in
quā vt eant. Non enī veniunt vt stent no
biscū: sed cum transiunt p nos: terunt nos:
et minus minusq; valere nos faciunt. Talis
est via in qua venimus. Quid facturi sum?
cum aduersario illo: id est cu3 sermone dei:
Concorda cum illo: Nescis enim quādo via
finiatur. Cum via finita fuerit: iudex restat
et minister et carcer: vt si seruaueris aduersa
rio tuo bonam voluntatem: et cū eo cōsen
seris: pro iudice inuenias patrem: pro mini
stro seuo angelū tollentem in sinum abra
ge: pro carcere paradysum: q̄ cito in via cuncta
mutasti: q̄ tuo aduersario cōsensisti.

De eo qd scriptū est in euangelio
fm eūdem: Sic luceat lux vestra co
ram hominib': vt videant opa ve
stra bona et glorificet patrē vestrū
qui in celis est: Et contra: Attendi
tene iusticiā vestrā faciatis coram
hominibus vt videamini ab eis:
Sermo II

Olet multos mouere charissimi q̄
dominus noster iesus xps in sermo
ne euangelico cu3 pus dixisset: **Lu**
ceat lumen vestrū corā hominibus
vt videat bona opera vestra et glo
rificent patrē vestrū qui i celis est:
postea dixit: Attendite ne iusticiā ve
strā faciatis corā hominibus vt vi
deamini ab eis. Turbat enim mens pa
rum intelligentis: et pcepto vtriq; obaudire
cupientis per diuersa et aduersa distendit.
Tam nemo enī potest q̄uis vni dño obtem
perare repugnātia iubenti: q̄ nemo potest
etiā duobus dominis seruire. Qd eodē ser
mone saluator ipse testatus est. Quid ergo
faciet animus nutans: cum se obtemperare
nō posse existimat: et non obtemperare formi
dat? Si enim bona opera sua in luce posue
rit hominib' intuentia: vt faciat qd pceptū
est: Sic luceat lumen vestrū coram hominib'
vt videant opera vestra bona: et glorificent
patrē vestrū qui in celis ē: resū se teneri arbi
trabit: quia contra pceptum fecit vbi dixit:
Attendite ne iusticiā vestrā faciatis coram
hominib': vt videamini ab eis. Rursumq;
si hoc timens et cauēs: ea quē bene facit abs
conderit: non se putabit seruire imperanti
et dicenti: Luceat lumen vestrū coram homi
nibus: vt videant bona opera vestra. Qui
autē recte intelligit: vtrūq; implet et seruiet
vniuersissimo domino: qui seruū pigrū non
damnaret: si ea quē fieri nullo modo pote
rant imperaret. Audi enī Paulū seruū xpi
iesu vocatū apostolū segregatū in euange
liū dei: vtrūq; et facientē et dicentē. Videte
quēadmodū luceat lumen eius corā homi
nibus: vt videant bona opera eius. Lōmē
damus inquit nosmetipsos ad omnē cōsci
entiam hominū in cōspectu dei. Et iterum:
Prouidem' enim bona: non solū corā deo:
sed etiā corā hominibus. Et iterum: Place
te omnib' p omnia: sicut et ego omnib' per
omnia placeo. Videte rursus q̄ attendat
ne faciat iusticiā suā coram hominib' vt vi
deatur ab eis: Opus autē suum probet in q̄
vnusquisq; et tūc in semetipso habebit glo
riam et nō in altero. Et iterum: Nam gloria
nostra hec est: testimoniū cōscientie nostre.
Et illud quo nihil manifesti: Si adhuc in
quit hominib' placerem: christi seruus non
essem. Sed ne quisq; eorū qui de pceptis q̄si
repugnantibus ipsius dñi moueat: multo

placere hominibus p oia. Contra.
Si vobis placere serui dei nō esse.

In euangelio scdm Mattheū Sermo II III

magis aplo eius ingerat questionē et dicat:
Quomō tu dicis: Placete omnib' p omnia
sicut et ego omnib' p omnia placeo: et tu idē
dicis: Si adhuc hominib' placerem: christi
seruus nō essem? Adstt ipse domin': qui etiā
in suo seruo et apostolo loquebat: et aperiat
nobis voluntatē suam: et tribuat obediendi
facultatē. Ipsa quippe verba euangelica se
cum portant expositiones suas: nec interclu
dunt ora esurientū: quia pascit corda pul
santium. Intentio quippe cordis humani
quo dirigat: et quō expectet intuentum est.
Si enī qui vult videri ab hominib' bona ope
ra sua: gloriā et vtilitatē suā ponit ante ho
mines: et hanc in conspectu hominū querit:
nihil eorū quē de hac re dominus pcepit
impleuit: quia et attendit facere iusticiā suā
coram hominib' vt videret ab eis: et non sic
eluxit lumen eius coram hominibus: vt ad
hoc viderent bona opera eius: vt glorificet
patrē qui i celis est. Se quippe voluit glo
rificari: non deū: et suam quēsiuit vtilitate:
non dilexit dñi voluntatē. De quibus dic
apostolus: Omnes enim quē sua sunt quē
runt: non quē iesu christi. Itaq; nō illic sen
tentia terminata est: vbi ait: Sic luceat lux
vestra corā hominib' vt videant bona opa
vestra: sed cōtinuo subiūxit cur faciendū
sit: Et glorificent patrē inquit vestrū qui in
celis est: vt homo cum bene faciens videtur
ab hoib' intentionē boni facti habeat in cō
scientia sua: intentionē vō innotescendū nō
habeat nisi in laudibus dei: propter eorum
quibus innotescit vtilitatē: quibus hoc pro
dest vt deus placeat qui hoc prestitit homi
ni: atq; ita non desperent etiā sibi si volue
rint hoc posse prestari. Itaq; aliam senten
tiam vbi ait: Attēdite ne iusticiā vestrā fa
ciatis coram hominib': nō alibi terminauit
q̄ vbi dixit: Et videamini ab eis: nec addi
dit: Et glorificet patrē vestrū qui i celis est:
sed potius addidit: Alioqn mercedē nō ha
bebitis apud patrē vestrū qui in celis est.
hinc enim ostendit eos qui tales sunt: qua
les suos fideles esse non vult: in eo ipso mer
cedem querere q̄ videntur ab hominibus:
ibi cōstituere bonū suum: ibi oblectare va
nitatem cordis sui: ibi exinaniri et inflari: ibi
tumescere et contabescere. Cur enī non suffi
cit vt diceret: Attēdite ne faciatis iusticiā
vestrā corā hominib': s̄ addidit: Et videa
mini ab eis: nisi quia sunt quidam qui sic fa

ciunt iusticiā suā coram hominibus: nō
vt videant ab eis: sed vt ipsa opera videan
tur: et glorificet pater qui in celis: qui ea iu
stificatis impijs donare dignatus est? Qui
tales sunt: nec suā iusticiā deputant: sed
eius ex cuius fide viuunt. Unde et apostol'
dicit: Et xpm lucrificam et inueniar in illo
non habens meā iusticiā quē ex lege est: sed
eam quē p fidem xpi quē est ex deo iusticiā
ex fide. Et in alio loco: Et nos simus iusti
cia dei i illo. Unde et iudeos ita reprehendit:
Ignorantes inquit dei iusticiā et suā volētes
statuere: iusticiā dei nō sunt s̄iecti. Quisq;
ita vult videri ab hominibus opera sua: vt
ille glorificet a quo ea quē in illo vident ac
cepit: et sic ad imitandū bonū idem ipsi qui
vident pietate fidei puocent: vere lumē ei'
lucet coram hominib': quia lux charitatis
radiaf: non superbiē fumus euomif: et in eo
ipso cauet ne iusticiā suā faciat coram ho
minibus vt videat ab eis: quia nec suā de
putant illam iusticiā: nec ideo facit vt ipse
videat: sed vt ille intelligat qui laudat i ho
mine iustificato: vt faciat et in laudante qd
laudat in altero: id est vt laudantē faciat eē
laudabilē. Attēdite et apostolū cu3 dixisset:
Placete omnib' p omnia sicut et ego omni
bus p omnia placeo: quomō non ibi reman
sit quasi ibi cōstituerit finem intentionis sue
vt placeret hominib': alioqn falsum dixis
set: Si adhuc hominib' placere xpi seruus
non essem: sed statim subiūxit quare homi
nibus placeret: Non querens inquit quod
mibi vtile est: sed qd multis vt salui fiant.
Ita et nō placebat hominib' propter suā
vtilitatem: ne christi seruus nō esset: et place
bat hominib' propter illorū salutem: vt xpi
esset dispensator idoneus: quia et illi coram
deo cōscientia sufficiebat: et de illo corā ho
minib' qd imitarent elucebat.

De eo qd scriptum est in euange
lio fm eūdem: Qui fecerit et docue
rit sic: maximus vocabit in regno
celorum. Sermo III

Um nobis pro officio competat
dicere: vobis autē conueniat pro
deuotione audire: quid tam neces
sariū tamq; p̄tinens poterit vtrūq; contin
gere: q̄ vt qd religiose dicitur et deuote au
ditur: obsequijs cōpetentibus teneat: Nā
si religiosa nō tacere lucrū est: tacere dispen
sariū tamq; p̄tinens poterit vtrūq; contin
gere: q̄ vt qd religiose dicitur et deuote au
ditur: obsequijs cōpetentibus teneat: Nā
si religiosa nō tacere lucrū est: tacere dispen

diu: quanto itaq; potiora lucra potuerint
 puenire: cum opationis effectus monstrat
 quicquid magisterijs celestibus et discitur et
 tenet: Par enim causa et docentem et audientem
 cōstringit: ut vtriusq; confessio factorum testi
 ficatione signetur. Et quis dissimile doctoris
 discens officium: tamē vtriusq; debet
 sanctarū legū obsequiū: ut iungant factis q̄
 separant officijs: copulenti opere qui diuer
 si sunt nomine: et quos vocabula abinuicē
 separant: eos obseruantia pceptorum fideli
 ter ac deuote cōiungat. Quare sic fit ut vtriusq;
 diuersus actus sed obseruatīe par sit ne
 cessarius in vtriusq; effectus: ut factorum in
 ambobus cōspiret assensus: quibus diuer
 sus est in vocabulis sonus. In doctore em̄
 molesta est causa: nec facere: nec p̄cipere: nec
 obseruare: in discente v̄o audire velle quod
 nolit implere: aures v̄o auditu accommoda
 re: et ab opere voluntatē auertere. Ceterum
 qui facit qd̄ docet: et quicquid imperat com
 plet: maxim⁹ in celestibus sententia domi
 ni declarat. At v̄o qui qd̄ discit negligit: et
 quicqd̄ audit cōtemnit: salutis reus existit:
 qui obseruanda cōtempnit: et pericula nō vi
 tauit. Amat em̄ mortē: qui vitę p̄cepta non
 seruat: et horret vitam qui peccata morti
 debita desperata morte frequētat. Ut enī
 p̄ obseruantia legis vita acquirat: ita per cō
 temptū mors cōtumacibus inuenit. Dicen
 te domino: Si vis vitā inuenire: serua man
 datū. Ita enim pfectus doctor liber est dis
 cente quē docuit: ut discipulus cōtemp
 tor inexcusatus erit: qui facienda didicit et cō
 tempnit. Nam et doctor econtrario grauius
 affligitur: et obsequentis discipuli exemplo
 plectitur: qui faciēda alijs tradidit: quę ip̄e
 nō fecit: ut nec a discipulis quos docuit po
 tuisset ediscere: ut quibus doctrinę tradide
 rit magisteriū: ab hisdē factorū mutaret ex
 emplo. Neq; em̄ pfectio in legib; est noticia
 constituta: cum sit scriptū: Non em̄ audito
 res legis iusti sunt apud deū: sed factores le
 gis iustificabunt. Neq; em̄ in q̄ is religios⁹
 et sanctus est: qui nouit legem cessantib; fa
 ctis: cum expediat facere q̄ docere: q̄a mo
 lestum est docere et non facere. Cōs amici
 mei estis: inquit: si feceritis ea quę mando
 vobis. Magna bonitas dei: Lūi cum pro
 cōditione reddere debeamus obsequia: ut
 pote serui domino: famuli deo: subiecti po
 tenti: mancipia redemptori: amicitiarū no

bis p̄mia repromittit: ut nobis obsequia
 debita seruitutis extorqueat: ut quos nolle
 seruire conspiciat sponte: suorum beneficio
 possit p̄missionibus inuitare: et quorum vo
 luntates a se compescit alienas: eorum mē
 tes p̄miorū liberalitatibus constituat su
 as. Nā vnde frequē aut inuitat p̄mio aut
 t̄ret supplicio: nisi ut benignitatis cōsilio a se
 formato homini cōsulat: redēpto p̄uideat:
 ut qui non terret supplicio: inuitet p̄mio: et
 quē metus a factis reuocare non possit: pro
 missionū benignitas proferat. Lupit enī etiā
 nolentib; subuenire: desiderat misereri pec
 cantib; qui si peccauerit dignos fructus exhi
 beat p̄nitentię. Inuitus enim in reos vin
 dicat: si rei indulgentiā miserantis non con
 temnat. Amat enim corrigi peccatores: qui
 in vitam non in mortem a principio consti
 tuit homines. Ip̄e enim sibi infert interitū:
 qui medentis domini cōtempnit cōsiliū.
 Reuertimini inq̄t ad me: et reuertar ad vos.
 Et iterum: Nolo mortem morientis: tantū
 reuertat et viuat. Non vult domin⁹ in quē
 q̄ dominari mortem: non vult in penā de
 duci hominē: quem in vita constituit. Cete
 rum homo ip̄e se dignum efficit mortis: qui
 non paruit legi. Odit vitam: qui diuinam
 contempnit disciplinā. Nam cum domin⁹
 vellet hominē demonstrare quē obseruantē
 vitam: contempnēti afferret mortem: inuita
 uit p̄mio: terret supplicio. Ita enim de cō
 temptu vita non poterit puenire: ut de ob
 seruantiā mors euenire non poterit: ut iam
 homo quod voluerit mereat: et eo q̄ merue
 rit iudicet: et hoc totum in potestate hominis
 cōsistit: qui sibi ex qualitate vitę meritū qd̄
 haberet inuenit. Qua re his sollicitē perpē
 sis: id est vnde salus et vnde piculū enasca
 tur: salutis cōmodum diligenti obseruatia
 teneamus: ut periculorum incōmoda dele
 gis cōtemptu et prouidi caueamus et cōtem
 nentes prospera et repellentes aduersa in
 conspectu domini inueniamur ab ip̄o cum
 omnibus sanctis in eterna secula seculorū.
 Amen.

De eo quod scriptū est in euange
 lio fm̄ eundem: Qui dixerit fratri
 suo fatue: reus erit gehennę ignis
 etc. Sermo IIII

Ante euangelij capitulū quod
 modo cum legeret audiuimus: val
 de nos terruit si fidem habemus:
 Eos autē non terruit qui fidem non habēt.
 Et quia nō terret eos: volunt esse pueri se
 curi: nescientes distribuere et distinguere tē
 pora timoris et securitatis. Timeat ergo qui
 ducit modo vitam cum fine: quo possit i illa
 vita habere securitatem sine fine. Si ergo ti
 muimus: Quis enim non timeat loquentem
 veritatem: et dicentem: Qui enim dixerit
 fratri suo fatue: reus erit gehennę
 ignis: Lingua autē nullus hominū domare
 re potest. Et homo domat ferā: non domat
 linguam. Domat leonem: et nō refrenat ser
 monē. Domat ip̄e: et non domat seipsum.
 Domat qd̄ timebat: et ut se domet nō timet
 qd̄ timere debebat. Sed quid sit? Sentētia
 vera et ista p̄cessit de oraculo veritatis: Lin
 guam autē nullus hominū domare potest.
 Quid ergo faciem⁹ fratres mei? Video me
 quidem ad multitudinē loqui: sed q̄a vnū
 sumus omnes i christo: tanq̄ in secreto cō
 silium capiamus. Nullus nos audit extra
 neus: vnum sumus: quia in vnum sumus.
 Quid faciem⁹? Qui dixerit fratri suo fatue:
 reus erit gehennę ignis: Linguam autē nul
 lus hominū domare potest. Ibunt gōmes
 i gehennā ignis: Absit. Domine refugium
 tu factus es nobis: in generatione. Ira tua
 iusta est: neminē in gehennā mittis iniuste.
 Quo ibo a spiritu tuo: et a te quo fugiam nī
 si ad te? Ergo intelligamus charissimi: quia
 si linguaz nullus hominū domare potest: ad
 deū confugiendū est qui domat linguā no
 stram. Si em̄ tu eam domare volueris: non
 potes: quia homo es: linguā nullus homi
 nū domare potest. Attendite similitudines
 ab ip̄is bestijs quas domamus. Equus nō
 se domat: Camelus nō se domat: Elephāt⁹
 non se domat: Aspis non se domat: Leo nō
 se domat: Sic et homo nō se domat. Sed ut
 domet equus: bos: camelus: elephāt⁹: leo
 aspis queritur homo: Ergo deus querat ut
 domet homo. Ergo Domine refugium tu fa
 ctus es nobis. Cōseruamus nos ad te: et bene
 nobis erit de te. Ad alū est em̄ nobis de no
 bis: quia dimisim⁹ te: dimisisti nos nobis.
 Inueniamur ergo in te: quia perieram⁹ in
 nobis. Dñe: refugium factus es nobis. Quid
 ergo fratres mei? Dubitare debemus quia
 māsuetos nos faciet dñs si nos domandos

ei p̄beamus? Domuisti leonē quē nō fecisti:
 non domat te qui fecit te? Unde em̄ bestias
 tam imanes domare potuisti? Nūquid eis
 equaris viribus corporis? Qua ergo virtu
 te ingentes bestias domare potuisti? Ipsa
 iumenta quę dicunt: bestię sunt. Non enim
 indomita tolerant: sed quia non eas nouit
 cōsuetudo nisi in manib; hominū et sub fre
 nis hominū et sub potestate hominū: putas
 eas māsuetas nasci potuisse? Lerte feras i
 manes attende. Fremit leo: quis non time
 at? Et tamē vnde te intelligis fortiorē? Nō
 corporis virtute: sed mentis ratioe interio
 re. Fortior es leone: vnde factus es ad ima
 ginem dei. Imago dei domat feram: et non
 domat deus imaginē suam? In illo spes ē:
 ei nos subdamur: et misericordiam p̄cemur.
 In illo spem nostrā ponamus: et donec do
 memur et p̄domemur: id est p̄ficiamur domi
 torē feramus. Plerūq; enim p̄fert domitor
 noster etiā flagella. Si em̄ tu ad domanda
 iumenta tua p̄fers virgā: p̄fers flagellum:
 deus non p̄feret ad domanda iumenta sua
 qd̄ sumus nos: qui de iumētis suis faciet fi
 lios suos? Domas equū tuū: quid daturus
 es equo tuo cū te ceperit portare: māsuetus
 ferre disciplinā tuā: obedire p̄cepto tuo: esse
 iumentum: hoc est adiumentū infirmitatis
 tuę? Quid ei retribuīs quē nec saltem sepe
 lis cum mortuus fuerit: sed dispendiū vo
 latilibus p̄icis? Domitor tibi deus h̄redi
 tatem seruat: qd̄ est ip̄e deus: et ad tempus
 mortuū resuscitat te: carnē tuam vsq; ad nu
 merū capillorū reddet tibi: et cōstituet te cu
 angelis i eternū vbi tā nō indigeas doma
 ri: sed tantūmodo a p̄ssimo possideri. Erit
 em̄ tunc deus omnia in omnib;: nec erit vl
 la infelicitas quę nos exerceat: sed felicitas
 sola quę pascat. Ip̄e autem pastor noster:
 deus noster est. Ip̄e por⁹ n̄r: de⁹ n̄r. Honor
 n̄r: deus n̄r. Diuitie nostre: de⁹ n̄r. Quęcūq;
 hic varia s̄nt: ip̄e tibi vn⁹ oīa erit. Ad hanc
 sp̄e hō domat: et domitor intolerabilis ha
 bet: Ad hanc sp̄e hō domat: et p̄ istū vtilē do
 mitorē si forte flagellū p̄ferat murmurat:
 Audisti exhortantē aplm̄: Si sepetis vos a
 disciplina: ḡnorbi et nō estis filij. Norbi sūt
 adulteri. Quis em̄ ē fili⁹: cui nō oīz discipli
 nā pater ei⁹? Et carnis quidē nostre inquit
 patres habebam⁹ correptores: et ferebam⁹:
 non multo magis subijciemur patri spiri
 tu et viuemus? Quid em̄ tibi potuit p̄stare

pater tuus: quia corripuit te: quia verberavit te: quia flagellum protulit et cecidit te: Aliquid stare potuit ut viueres i gremio: Quod non potuit prestare tibi: quomodo prestaret tibi? Propter pecuniam suam quatuordecim annos de vris et labore collegit: erudit te flagellis: ne tibi dimissus labor eius te male viuentem disperderet. Et cecidit filios timens perire labores suos: quoniam reliquit tibi quod nec tenere hic poterat: nec auferre. Non enim aliquid tibi dimisit quod ipse esse possit: Lessit ut sic cederes. Deus autem tuus: redemptor tuus: domitor tuus: castigato tuus: pater tuus: erudit te. Quo? Ut accipias hereditatem: ubi non efferas patrem: sed hereditatem habes ipsum patrem. Ad hanc spem erudiris: et murmuras: et si quid triste acciderit: fortasse blasphemias: Quod ibis a spiritu eius? Ecce dimittit te et non flagellat: deserit blasphemantem: non senties iudicantem? Nonne melius est ut flagellet te et recipiat te: quam parcat tibi et deserat te? Dicitur ergo domino deo nostro: Domine refugium tu factus es nobis: in generatione et generatione. In prima generatione taliter generatione: refugium factus es nobis. Tu refugium ut nasceremur qui non eramus: Tu refugium ut renasceremur qui mali eramus: Tu refugium ut pasceres desertores tuos: Tu refugium ut erigas et dirigas filios tuos: Tu refugium factus es nobis: A te non recedemus cum liberaueris nos ab omnibus malis nostris: et impleueris nos bonis tuis. Bona das: blandiris ne fatigemur in via. Corripis: cedis: pcutis: dirigit: ne aberremus in via. Siue ergo blandiris ne fatigemur in via: siue castigas ne aberremus in via: Domine refugium tu factus es nobis.

De eo quod scriptum est in euangelio secundum eundem: Petite et dabit vobis: querite et inuenietis etc. Sermo V.

In lectione sancti euangelij hortatus est nos dominus ad orandum.

Matt. 7.

1. Petrac. 18.

Petite inquit et dabit vobis: querite et inuenietis: pulsate et aperiet vobis. Omnis enim qui petit accipit: et querens inuenit: et pulsanti aperiet. Aut quis est ex vobis homo a quo petit filius eius panem: numquid lapide porriget ei? Aut si pisce petierit: numquid serpente porriget

ei? Aut cum petit ouum: numquid scorpione porriget ei? Si ergo vos inquit cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris: quantomagis pater vester qui in celis est: dabit bona petentibus se. Cum sitis inquit mali: nostis bona data dare filiis vestris. Admiranda res fratres: Alii sumus: et bonum patrem habemus. Quid euidentius? Audiuimus nomen nostrum: Cum sitis inquit mali: bona data nostis dare filiis vestris. Et quos dixit malos: videte qualem patrem illis ostendit. Quantomagis pater vester. Quorum pater? Lerte malorum. Et qualis pater? Nemo bonus: nisi solus deus. Ergo fratres ideo mali bonum patrem habemus: ne semper mali remaneamus. Nemo malus facit bonum. Si nemo malus facit bonum: homo malus quomodo se facit bonum? Facit de malo bonum: qui semper est bonus. Sana me domine inquit et sanabor: saluum me fac: et saluus ero. Quid mihi dicunt vani vana: tu te saluum facis si volueris? Sana me domine: et sanabor. Nos boni conditi sumus a bono: fecit enim deus hominem rectum: arbitrio autem nostro facti sumus mali. Potuimus esse ex bonis mali: et poterimus esse ex malis boni. Sed qui semper est bonus: ipse facit ex malo bonum: quia ipse homo voluntate sua se sanare non potuit. Non queris medicum ut vulneres te: sed cum vulneraueris te: queris qui sanet te. Bona ergo secundum tempus bona temporalia: corporalia: carnalia nouimus dare filiis nostris etiam cum simus mali. Bona sunt enim et ista: quis dubitet? Piscis: ouum: panis: pomum: frumentum: lux ista: aer iste quem ducimus. Bona sunt hec: ipse diuitum in quibus homines extollunt: et pares suos homines alios non agnoscunt. In quibus inquam homines extollunt: magis amantes vestem fulgentem: quam cogitantes communem cutem. Ipse ergo diuitum bone sunt: sed ista omnia bona que commemorauimus a bonis malis haberi possunt. Et cum bona sint: bonos tamen facere non possunt. Est ergo bonum quod faciat bonum: et est bonum unde facias bonum. Bonum quod facit bonum: deus est. Non enim facit hominem bonum: nisi ille qui semper est bonus. Ergo ut sis bonus: deum inuoca. Aliud autem bonum est unde facias bonum: id est quicquid habueris. Aurum est: argentum est: bonum est: non quod te faciat bonum: sed unde facias bonum: habes aurum: habes

argentum. Et habes et concupiscis: et plenus es et sitis: morbus est et non opulencia. Sunt homines in morbo: humore pleni sunt: et semper sitiunt. Quomodo ergo delectas opulentiam: qui habes hydropem concupiscentiam? Habes ergo aurum: bonum est: habes non unde sis bonus: sed unde facias bonum. Quod bonum inquit facturus sum de auro? Non audisti psalmum? Dispersit inquit dedit pauperibus: iusticia eius manet in seculum seculi. Hoc est bonum: hoc est bonum unde sis iusticia bonus: si habes bonum unde sis bonus: fac bonum de bono unde non es bonus. Habes pecuniam: eroga. Erogando pecuniam: auges iusticiam. Dispersit enim: distribuit: dedit pauperibus: iusticia eius manet in seculo seculi. Vide quod minuatur: et quod augeat. Adinuitur pecunia: auget iusticia. Illud minuit quod eras dimissurus: illud minuit quod eras relicturus. Illud autem quod in eternum es possessurus. Locus lucis do lucrum: disce mercari. Laudas enim mercatorem qui vendit plumbum et acquirit aurum: et non laudas mercatorem qui erogat pecuniam et acquirit iusticiam? Sed ego inquit non erogo pecuniam: quia non habeo iusticiam. Eroget pecuniam: qui habet iusticiam. Ego non habeo iusticiam: habeo vel pecuniam. Ergo quia non habes iusticiam: ideo non vis erogare pecuniam? Abagis eroga pecuniam ut habear iusticiam. A quo enim habebis iusticiam: nisi a deo fonte iusticie? Ergo si vis habere iusticiam: esto mendicus dei: qui te paulo ante ex euangelio ut peteres: queres: pulsares: monebat. Abendici suum sciebat: et ecce paterfamilias et magnus diues: diuitiarum scilicet spiritualium et eternarum. Hortatur et dicit tibi: Pete: quere: pulsa. Qui petit accipit: queres inuenit: pulsanti aperietur. Hortatur ut petas: negabit quod petis? Attende a contrario similitudinem vel comparisonem: sicut de illo diuite iniquo hortante nos ad orationem: quando ait dominus: Erat quidam iudeus in ciuitate: nec deum timebat: nec homines reuerbatur. Quendam viduam interpellabat eum quotidie et dicebat: Clin dica me. Nolebat ille per tempus. Illa interpellare non desinebat: et fecit tedio quod nolebat beneficio. Sic enim a contrario nos admonuit ut petamus. Venit inquit ad amicum suum cui hospes venerat: et cepit pulsa

re et dicere: Hospes mihi venit: comoda mihi tres panes. Respondit ille: Ja requiesco et mecum serui mei requiescunt. Ille non cessat: instat: instat: pulsare: et tanquam amicus ab amico mendicat. Et quid ait? Dico vobis: quia surgit: et non propter amicitiam eius: sed propter improbitatem dat illi quatos voluerit. Non propter amicitiam: quia amicus eius sit: sed propter improbitatem. Quid est propter improbitatem? Quia pulsare non destitit: quia et cum esset negatum non se auertit. Ille qui nolebat dare quod petebat fecit: quia ille in petendo non defecit: Quantomagis dabit de bono qui nos hortatur ut petamus: cui displicet si non petamus? Sed cum aliquando tardius dat: commendat dona non negat. Diu desiderata dulcius obtinent: cito autem data vilescunt. Pete: quere: insta. Petendo et querendo crescis ut capias. Seruat tibi de quod non vult cito dare: ut tu discas magna magne desiderare. Unde oportet se perorare: et non deficere. Si ergo fratres mei medicos suos nos fecit deus: monendo nos et hortando et iubendo ut petamus: quaramus: pulsemus. Attendamus et nos qui a nobis petunt. Petimus nos. A quo petimus? Quid petimus? A quo vel qui vel quid petimus? Petimus a deo bono: petimus homines mali. Petimus autem iusticiam: unde simus boni. Hoc ergo petimus: quod in eternum habemus: Quo cum saturati fuerimus: ulterius non egeamus. Sed ut saturemur: esuriamus et sitiamus. Esuriendo et sitiendo petamus: quaramus: pulsemus. Beati enim qui esuriunt et sitiunt iusticiam. Quare beati? Esuriunt et sitiunt: et beati sunt. Aliquando egestas beata est. Non inde beati sunt: quia esuriunt et sitiunt: sed quia ipsi saturabunt. Ibi erit beatitudo in saturitate: non in fame. Sed precedat saturitatem fames: ne fastidium non pueniat ad panes. Ergo diximus a quo petamus: qui petamus: quid petamus. Sed petis et a nobis. Abendici enim dei sumus. Ut agnoscat ille mendicos suos: agnoscamus nos nostros. Sed tibi etiam cogitemus quando petitur a nobis: qui petunt: a quibus petunt: quid petunt. Qui petunt: homines. A quibus petunt? Ab hominibus. Qui petunt: mortales. A quibus petunt? A mortalibus. Qui petunt: fragiles. A quibus petunt? A fragilibus. Qui petunt: miseris. A quibus petunt? A miseris. Excepta

De desiderata
Iulius abbas

Luc. 18

Matt. 5.

Medici dei sunt

Cogitemus qui petunt
a nobis

Sancti Augustini de verbis domini

substantia facultatū: tales sunt qui petunt: quales sunt a quibus petunt. Quā fronte habes petendo ad dominū tuum: qui non agnoscis parem tuum? Non sum inquit talis: absit a me ut talis sim. Inflatu obsecrat ista loquitur de pānoso. Sz ego nudos interrogo: Non interrogo in vestib: q̄ les sitis: sed quales nati fueritis. Ambo nudi: ambo infirmi: ambo miserā vitā inchoātes: ideo ambo plorātes. Ecce recole diues p̄mordia tua: vide vtrum huc aliquid attuleris. Jā venisti: et tanta inuenisti: Dic ergo te quid attulisti: Dic quid attuleris: aut si dicere erubescis: aplm audi: Nihil intulimus in hūc mūdum. Nihil inq̄t intulim⁹ in hunc mūdū. Sed forte q̄ nihil attulisti: et hic multa inuenisti: aliquid hinc tecū ablatu es? Et hoc fortasse amore diuitiarum trepidas confiteri: Audi et hoc: et hoc aplm dicat: qui te nō palpat: Nihil intulimus in hunc mūdum: vtiq̄ quādo nati sumus. Sz nec auferre aliquid possum⁹: vtiq̄ quādo d mūdū eximus. Nihil attulisti: nihil hinc auferes: quid te inflas p̄tra pauperē? Quādo nascunt infantes: recedant de medio parentis: serui: clientes: recedant de medio turbe obsequētes: et agnoscant pueri diuites flentes. Pariant simul diues et pauper: pariant simul mulier diues et mulier paup: nō attendant qd̄ parit: discedant paululū: redeant et cognoscāt. Ecce diues nihil intulisti i hūc mūdū: sz nec auferre hinc aliqd̄ potes. Qd̄ dixi de natis: hoc dico d̄ mortuis. Certe q̄ casu aliquo vetera sepulcra frangunt: ossa diuitis agnoscant: Ergo diues audi aplm: Nihil intulimus in hūc mūdum: Agnosce: vix ē. Sz nec auferre aliqd̄ possum⁹: Agnosce: et hoc vix est. Quid ergo sequit? Elitū et tegumentū habētes: his contenti simus. Nam qui volūt diuites fieri: incidunt in tēptationē et desideria multa et noxia: que mergunt hominē in interitū et p̄ditionē. Radix est enī omniū malorū auaricia: quā quidam sequētes: a fide pertrahunt. Attende quid dimiserunt. Doles q̄ hoc dimiserunt: vide quo se inferuerunt doloribus multis. Sed qui? Qui volunt diuites fieri. Aliud est esse diuitem: aliud velle diuitem fieri. Diues est qui a diuitibus natus est: nō qui voluit. Diues est: quia multi hereditates dimiserunt. Elideo facultates: nō interrogo volupta-

tes. Hic cupiditas accusatur: non aurum: non argentum: non diuitie: sed cupiditas. Nā qui volunt diuites fieri: vī qui non curant: vī qui non ardent cupiditatibus: non auaricie facibus accendunt: sed diuites sūt. Audiant apostolū: hodie lectum est: P̄ceptū diuitibus huius mūdi. P̄cipe: Quid? P̄cipe ante omnia: non superbe sapere. Nihil est enim qd̄ sic generent diuitie: quo modo superbiā. Omne pomum: omne granum: omne frumentū: omne lignum habet vermem suum. Et alius est vermis mali: alius piri: alius fabi: alius tritici: Vermis diuitiarum superbiā. Ergo p̄cipe diuitibus huius mūdi: non supbe sapere. Excluit vītium: non superbe sapere. Doceat vīsum de eo qd̄ sequit: Neq̄ sperare i incerto diuitiarum. Qui non sperant in incerto diuitiarū: non superbe sapiunt. Qui altum sapiunt: timeāt. Si timent: non sapiūt. Multi heri diuites: hodie pauperes. Multi domiunt diuites: et venientibus latronibus et cūcta auferentibus euigilant pauperes. Ergo non sperare in incerto diuitiarū: sed in deo viuo qui p̄stat nobis omnia abundanter ad fruendum eterna: ad vtendum temporalia. Temporalia tanq̄ viatoribus: eterna tanq̄ habitatoribus. Temporalia: vnde bona faciamus: eterna vnde boni efficiamur. Ergo hoc faciant diuites: non superbe sapiant: neq̄ sperent in incerto diuitiarū: sed in deo viuo qui p̄stat nobis omnia abundanter ad fruendum. Hoc faciant. Ex eo autem quod habent quid faciāt? Audi quid. Diuites sint in operibus bonis: facile tribuant. Facile: habent enī vnde. Quare nō faciunt? Paupertas: difficultas est. Facile tribuant: habent vnde. Cōmunicent: id est patres suos mortales agnoscant. Cōmunicent thesaurizent sibi fundamentū bonum in futurum. Non enī quia dico inquit facile tribuant: cōmunicent: expoliare illos volo: nudare illos volo: inanes reliquere volo: Doceo lucrum: cum ostendo: thesaurizent sibi. Non enī volo ut pauperes remaneat. Thesaurizant sibi: Non ut perdant dico: sz quo migrent ostendo. Thesaurizent sibi fundamentū bonū in futurū: ut aprehēdant verā vitā. Hec ē falsa vitā ē: aprehēdant verā vitā. Vanitas enī vanitātū et oīa vanitas. Quē adundantia tanta hoīs in omī labore

In euangelio scdm Mattheū Sermo VI

E suo: quo ipse laborat sub sole? Apphendent: da ergo vera vita: migrādē sunt facultates nostrē ad locū verē vite: ut hoc ibi inueniamus qd̄ hic damus. Abutit illa: qui mutat et nos. Date ergo paupib⁹ fratres mei: Elitum et tegumentū habentes his cōtenti simus. Nihil diues habet de diuitijs suis: nisi qd̄ ab illo postulat paup: victū et tegumentum. Hinc tu quid plus habes ex omnibus que habes? Accepisti victū: accepisti necessariū tegumentū. Necessariū dico: nō inane: nō supflū. Quid plus de diuitijs tuis capis? Dic mihi: Certe oīa tua supflua erunt. Quē sunt tua supflua: sint pauperibus necessaria. Sed ego inquit p̄ciosas epulas accipio: p̄ciosus cibus vescor. Paup qd̄? Ulilib⁹. Ulilib⁹ cibus vescit paup: ego inquit p̄ciosus. Interrogo vos quādo fueritis ambo satiati: p̄ciosus cibus ad te intrat: quid sit cū intrauerit? Nonne si pecuniaria i ventre habemus: de omnibus cibus p̄ciosus erubesceremus: quib⁹ saturatus es? Esurit pauper: esurit diues. Saturari querit pauper: saturari querit diues. Saturat pauper de vilib⁹ cibus: saturat diues de p̄ciosis cibus. Saturitas equalis est: possessio vna ē: quo ambo volūt puenire. Sed ille p̄ cōpendiū: ille circuit. Sed melius inquit mihi sapiunt apparata p̄ciosa. Uix fastidiosus satiaris: Nescis quō sapit: qd̄ fames accendit. Neq̄ ita hoc dixi: ut diuites cogā epulis et cibus pauperū vesci. Utant diuites cōsuetudine infirmitatis sue: sed doleāt aliter se nō posse. Abilius enī possint: si aliter possint. Si q̄ non extollit pauper de medicitate: tu quare extolleris d̄ infirmitate? Ultere cibus electi: p̄ciosus: quia sic cōsuesti: quia non aliter potes: quia si cōsuetudinē mutas egrotas. Cōceditur tibi vtēre supfluis: da pauperibus necessaria. Ultere p̄ciosus: da pauperib⁹ vilia. Expectat a te: expectas a deo. Expectat ille manū que facta est secū: expectas tu manū que fecit te. Sed non soluz te fecit: sed et pauperē tecum. Dedit vobis vnam viam istam vitam. Inuenistis vos comites: vna viam ambulastis. Ille nihil portat: tu nimis oneratus es. Ille nihil secuz portat: tu iterum plus portas q̄ opus est. Oneratus es: da illi de eo qd̄ habes: et illum pascis: et pondus minuis. Date ergo pauperibus: rogo: moneo: p̄cipio: iubeo. Quicquid vultis date pauperibus. Nō enim occultabo cha-

ritati vestre: quare hūc sermonē necesse habui vobis p̄mere. Ex quo hic sumus cūtes ad ecclesiā et redeunt: pauperes interpellat nos: et dicunt ut dicam⁹ vobis ut aliqd̄ accipiant a vob. Nos mouerūt loqui vob: et se vident nō accipere a vobis: Inaniter arbitrant nos laborare in vobis. Expectant et aliquid a nobis. Damus quātū habemus: damus sicut possumus. Nūquid tū ad eorū necessitatē implendā idonei sumus? Quia ergo ad eorū necessitatē implendā idonei nō sum⁹: vī ad vos legati ipor sum⁹. Audistis: laudastis: deo gratias. Semen accepistis: verba reddidistis. Laudes istę vī grauant nos potius et in piculum mittunt. Toleram⁹ illas et tremim⁹ inter illas. Tamen fratres mei istę laudes vestre folia sūt arborum: fructus querit.

De puero Centurionis et verbis eius indignū se p̄sentia dñi iudicatis: i euangelio s̄m eūdē. Sermo VI. Quidam cū euāgeliū legeret: filiū dem nostrā in hūilitate laudari. Ad domū quippe Centurionis cū se promitteret dñs iesus iturū ut puerū ei⁹ sanaret: ille rēdit: Nō sum dign⁹ ut sub te ctū meū intres: sz tm̄ dic verbo et sanabit. Dicendo se indignū: p̄stitit dignū: Nō in cui⁹ parietes: sz in cui⁹ cor xps intraret. Neq̄ d̄ diceret cū tanta fide et hūilitate: nisi iā illū quē timebat intrare domū suam corde gestaret. Nā nō erat magna felicitas: si dñs iesus intraret in parietes ei⁹: et nō eēt in pectore ei⁹. Magister quippe hūilitatis et xpo et exemplo discubuit: et i domo cuiusdā pharisei supbi noie symonis. Et si in domo eius recūberet: nō erat i corde ei⁹ vbi caput fili⁹ hominis reclinarēt. Ita enī quēdā supbū quātū itelligit ex vobis ip̄s dñs: vltro se ire cupientē a suo discipulatu reuocauit: Sequere te dñe quocūq̄ ieris. Et dñs in corde ei⁹ inuisibilia videns: Tulpes inquit foueas habent: et volatilia celi nidos: filius aut hominis non habet vbi caput suū reclinet: hoc ē habitāt in te insidic sic vulpes: habitat supbia sicut celi volatilia: fili⁹ aut hoīs simplex p̄tra insidias: hūilis sz supbiā: nō habet vbi caput suū reclinet. Et ip̄a reclinatio capitis nō erectio: humilitatis magistra. Reuocat ergo istū ire cupientē: trahit alterū recusantem. Eodez quippe loco ait cuidā: Sequere

Hic sermonem meum
Galim dicitur vobis

Soluar tu hūc a
hūc dicitur

Matth. 8.

3. Epit quod fuit
2. Diuites volunt
preciosus

Luc. 7.

4. vltim⁹ sup
da paup
Matth. 2.
Luc. 9.

+
Date ergo pa
vobis

Matth. 8. me. Et ille. Sequor dñe: s̄ sine me p̄mo ire
et sepelire patrē meū. Pie quidē excusauit: et
ideo dignior cui⁹ excusatio remoueret: vo-
catio firmaret. P̄mū erat qđ volebat facere:
sed docuit magister quid debuisset p̄pone-
re. Volebat enī eum esse viui verbi p̄dicato-
rē: ad faciēdos victuros. Erāt autē alij p̄q̄s
Abiā. illa necessitas impleret. Sine inquit mor-
tuos sepelire mortuos suos. Infideles cada-
uer qñ sepeliunt: mortui mortuū sepeliunt.
Illius corpus animā pdidit: illorū aīa deū.
Sicut enim anima est vita corporis: sic vita
animę deus. Sicut expirat corp⁹ cū animā
emittit: ita expirat anima cum deū amittit.
Deus amissus: mors animę: Anima emissa
mors corporis. Adors corporis necessaria: mors
animę voluntaria. Discūbebat ergo dñs in
domo cuiusdā pharisei superbi. In domo
eius erat: vt dixi: et in pectore eius non erat.
In hui⁹ x̄o centurionis domū nō intrauit:
Luc. 19. et pectus possedit. Zachē⁹ x̄o dñm et domo
suscepit et animo. Ibi⁹ tñ fides in hūilitate
laudat. Dixit enim: Nō sum dignus vt sub
tectū meū intres. Et dñs: Amen dico
vobis: nō inueni tantā fidē in isrl̄
fm carnē. Nam et iste iam israelites erat fm
sp̄m. Generat dñs ad israelē carnalē: id est
ad iudeos: ibi primū querere oues pditas:
in quo populo et de quo populo etiā corp⁹
assumpserat: Non ibi inuenit tantā fidē:
ipse dicit: Possumus nos metiri fidē homi-
nū sicut homines? Ille qui iteriora cernebat:
ille quez nemo fallebat phibuit testimoniū
cordis hominis: audiens verba hūilitatis:
pnūciāns sententiā sanitatis. Unde autez
hoc p̄sumpsit? Et ego inq̄t homo sum
sub potestate cōstitutus: habēs sub
me milites: et dico huic vade et va-
dit: et alio veni et venit: et seruo meo
fac hoc et facit. Potestas sum quibuscūq̄
sub me positis: s̄ potestate quadā sup me.
Si ergo ego inquit homo sub potestate: in-
bendi habeo potestatem: quid tu possis cui
omnes seruiūt potestates? Erat autē iste de
gentibus: erat quippe centurio. Jam iudea
gens habebat milite: habebat romanū im-
periū. Ibi iste militē agebat: quātum agere
centurio poterat. Et habens potestatem et
sub potestate: subditus obediens: subdi-
tos regens. Dñs autē qđ intendat p̄cipue ne-
cessario charitas v̄sa: quīs in populo iudat
eo esset: iā pnūciabat ecclesiā toto orbe ter-

rarū futurā: in qua erat missur⁹ ap̄los: Ipse
a gentibus nō visus et credi⁹: a iudeis visus
et occisus. Quō enī domū hui⁹ dñs corpore
nō intrauit: et eius tñ fidē atq̄ ipsam domū
absens corpore: p̄sens maiestate sanauit: sic
et idem dñs in solo iudeo populo corpe fuit:
apud alias gentes nec de virgine natus est:
nec passus est: nec pedibus ambulauit: nec
hūana ptulit: nec diuina mirabilia fecit. Nā
hil horū in ceteris gentib⁹: et tñ de illo imple-
tū est qđ qđez dictū erat: Popul⁹ quē nō co-
gnoui seruiuit mihi. Quō si non cognouit:
In auditu auris obediuit mihi. Iudea gēs
cognouit et crucifixit: orbis terrarū audiuit
et credidit. Hanc quodāmo absentia corpis
sui et presentia virtutis suę in omnib⁹ genti-
bus: et in illa muliere significauit quę sim-
bria vestimentī eius tetigerat: cū requirit di-
cens: Quis me tetigit? Tanq̄ absens req̄-
rit: tanq̄ p̄sens sanat. Turbē te inquit dis-
cipuli cōprimūt: et dic qđ me tetigit? Qua-
si enī sic ambularet vt a nullo p̄sus corpo-
re tangeret: ita dixit: Quis me tetigit? Et
illi: Turbē te cōprimūt. Et tanq̄ diceret do-
min⁹: tangentē quēro nō p̄mentē. Sic etiā
nūc est corp⁹ eius: id ē ecclesia eius. Tangit
eā fides paucorū: p̄mitit eā turba multorū.
Corpus enī x̄pi esse ecclesiā tanq̄ filij eius
audistis: et si vultis ipsi estis. Ap̄lus multis
locis hoc dicit: Pro corpore inq̄t eius qđ est
ecclesia. Et iterū: Vos autē estis corp⁹ x̄pi et
mēbra. Si ergo eius corpus sumus: qđ tñc
corpus eius in turba patiebat: hoc patitur
ecclesia ipsi⁹. A turbis p̄mitit: a paucis tan-
gitur. Caro enī p̄mitit: fides tangit. Erigi-
te quippe oculos obsecro vos: qui habetis
vnde videatis. Habetis enim qđ videatis.
Erigite oculos fidei: tangite extremā sim-
bria vestimentī: sufficiat ad salutē. Videte
qđ audistis ex euāgelio tñc futurū: nūc p̄-
sens ē. Ideo inq̄t dico vobis p̄pter lauda-
tam centurionis fidē tanq̄ alienigenę car-
ne: domestici corde. Propterea inquit: mul-
ti ab oriente et occidente veniēt:
et recubēt cū abraā et isaac et iacob in
regno celoz: filij autē regni eiicientē
in tenebras exteriores. Filij regni: iu-
dei sc̄z. Tñ filij regni: Quia legē acceperūt
ad qđ p̄phę missi sunt: apud qđ templū et sa-

cerdotiū fuit: qui celebrabāt figuras omniū
futuroz. Quarū enī rerū figuras celebraue-
runt: p̄sentia nō agnouerūt. Filij ergo re-
gni ibūt inquit in tenebras exterior-
es: ibi erit ploratus et stridor den-
tiū. Videm⁹ iudeos reprobatos: videmus
xp̄ianos ab oriente et occidente vocatos ad
quoddā cōuiuiū celeste: vt recubāt cū abra-
am: isaac et iacob: vbi panis iusticia: vbi po-
tus sapiētia. Attēdite ḡ frēs: hoc enī estis:
ex hoc p̄lo estis: iāz tñc p̄dicato: nūc p̄senta-
to. De his vtiq̄ estis qui vocati sunt ab ori-
ente et occidente recubere in regno celoz: nō
in tēplis idolorū. Estote ḡ corp⁹ x̄pi: nō p̄su-
ra corporis x̄pi. Habetis vestimentī simbria
quā tangatis: vt a p̄fluuiō sanguis: id est a
carnaliū voluptatū fluxu sanemini. Habetis
inquā vestimentī simbria quā tangatis. Ele-
stem putate ap̄los: sub textura vnitatis ad-
hēretes laterib⁹ x̄pi. In his ap̄lis erat tanq̄
simbria minim⁹ et nouissim⁹ paulus: ipso di-
cente: Ego sum minim⁹ ap̄loz. In veste no-
uissimā et minimā simbria est. Simbria cum
cōreptu aspici⁹: s̄ cū salute tangit. Utiq̄ ad
hanc horā: et esurim⁹ et sitimus et nudi sum⁹:
et colaphizamur. Quid tā extremū? quid tā
cōtempnibile? Lange si fluxū sanguis pate-
ris: exiet virtus de illo cui⁹ vestis est: et sana-
bit te. Simbria nō tangēda p̄ponebat qñ
ex eodē ap̄lo legebat: Si enī qđ viderit eum
qui habet scientiā in idolio recubentē: nōne
p̄scientia eius cū sit infirma edificabit ad mā-
ducandū idolotheat? Et peribit infirmus i
tua sciētia frater: p̄pter quē x̄ps mortu⁹ est?
Quō putatis decipi posse simulacris homi-
nes: quę a xp̄ianis honorari putant? Nouit
inq̄t deus cor meū: sed frater tuus nō nouit
cor tuū. Si infirm⁹ es: caue maiorē egritudi-
nē. Si infirmus es: cura infirmitatē fratris.
Qui vident ista edificant ad idolia: vt non
tñ ibi māducare sed et sacrificare desiderēt.
Ecce pit infirm⁹ in tua p̄scia frat. Audi frat:
Si p̄tenebas infirmū: etiā fratrē cōtemnis.
Exp̄giscere. Quid i ipm x̄pm peccas? Attē-
de enī qđ nullo pacto possis cōtenere. Sic autē
peccātes inq̄t i frēs et p̄cutiētes p̄sciaz eoz i
firmā: i x̄pm peccat. Eāt nūc qđ ista p̄tēnūt:
et recubāt i idolio: nōne erūt p̄mētes nō tā-
gētes? Et cū recubuerint i idolio veniāt et i
pleāt ecclesiā: nō salutē accepturi: s̄ p̄surā sa-
cturi. Sed timeo inq̄s: ne offendā maiorē.
Time p̄sus ne offendas maiorē: et nō offē-
dis deū. Quid enī times: ne offēdas maio-

rē? Vide ne forte maior sit isto quē times of-
fendere. Abiōrē certe noli offēdere. Hec ti-
bi regula p̄ponit. Nōne manifestū ēū min⁹
me offēdēdū: qđ maior est ceter⁹? Discute nūc
maiores tuos. Primi tibi sunt pat̄ et mater:
Si recte educātes: si in x̄pm nutriētes: audi-
endi in omib⁹: obreperandū eis in omi iussi-
one contra maiorē si nihil iubeant et seruaf
illis. Quis ē inq̄s maior eo qui me genuit?
An ille qđ teipm creauit? Generat enī homo:
creauit deus. Unde generat hō nescit: quid
generatur⁹ sit nescit. Ille qđ te vidit vt face-
ret anteq̄ esset quē fecit: certe maior est p̄e-
tuo. Abiōr sit patria et ip̄s parentib⁹ tuis:
vt quicqđ iusserint parētes cōtra patriā nō
audiant: et quicqđ iusserit patria p̄tra deū:
nō audiat. Si enī sanari vis: si post fluxum
sanguis: si post x̄ij. annos in illo morbo: si
post p̄summata oīa in medicis et nō recepta
sanitate aliquando vis sana fieri o mulier:
quā alloquor in typo eccl̄ie: iubet illud pat̄
tuus: et illud iubet p̄sus tu⁹. Sed dicit tibi
dñs tuus: Obliiscere populū tuū: et domū
patris tui. Quo bono: quo fructu: qua mer-
cede? Qm cōcupiuit inq̄t rex decorem tuū. Ps. 44.
Cōcupiuit qđ fecit: qm vt pulchrā faceret fe-
dam amauit. Pro infideli et feda sanguinez
fudit: fidelē ac pulchrā reddidit: dona sua i
te amauit. Quid enī sponso tuo contulisti?
Quid in dotē a p̄ore patre et p̄ore p̄lo acce-
pisti? Nōne luxurias et pannos peccatorū?
Abiecit pannos tuos: discidit ciliā tuum:
misertus est vt ornaret: ornauit vt amaret.
Quid plura frēs xp̄iani? Audistis qđ peccā-
tes in fratres et p̄cutiētes cōscientiā eoz infir-
mā: in x̄pm peccatis. Nolite p̄temnere si nō
vultis deleri de libro vite. Quid conamur
luculēte et delectabilē vobis dicere: qđ dolor
nō cogit quōcūq̄ dicere et tacere nō p̄mittit?
Quicūq̄ voluerit ista p̄tenere i x̄pm peccāt
videāt qđ agāt. Paganos reliq̄s colligi vo-
lum⁹. Lapidēs estis in vīa: venire volētes
offendūt et redeūt. Dicāt enī in cordib⁹ suis:
Quare nos relinqm⁹ deos: quos xp̄iani ip̄i
nobiscū colunt? Absit a me inquis: vt ego
deos gentiū colam. Noui: intelligo: credo.
Quid facis de cōscientia infirmi quā percu-
tis? Quid facis de p̄cioso? Si cōtemnis qđ
emptū est: vide quātū emptū ē. Peribit in-
quit infirm⁹ in tua sciētia quam te dicis ha-
bere vt scias quia nihil est idolum: et animo
cogites deū: et sic recubas in idolio. In hac
scientia perit infirm⁹. Et ne p̄tenas infirmū

Quod addidit: Propter quod xps mortuus est. Quae vis contemnere pccu eius atrede: et cum morte xpi totu mundu appende. Et ne adhuc te putares in infirmu peccare et leue duceres peccatu ac paruipenderes: In xpm inqt peccatis. Solent em homines dicere: In homine pecco: nuquid in deo? Regas deus christu. Audes negare xpm deo? An aliqd in idolio cu recuberes didicisti? No admittit ista doctrinam xpi doctrina. Quere vbi didiceris xpm no esse deo. Paganis hoc solent dicere. Quides quid faciunt mense male? Quides quod corruptu mores bonos: colloquia mala? Tu ibi d euangelio loq no potes: et de idolis loquentes audis. Amittis ibi q xps deo est. Et qd ibi bibis: in ecclia vomis. Forte h audes loqui: forte inter turbas audes murmurare. Nuquid xps no homo fuit? No ne crucifixus est? A paganis hoc didicisti: salutem pdidisti: fimbria non tetigisti. Tange et in b fimbria: recipe salutem: sicut ea te tangere do. **1. Cor. 8.** cum in eo qd scriptu est: Qui viderit frēm in idolio recubentē. Tange illa de diuinitate xpi. Et de iudicis dicebat eadem fimbria: **Ro. 9.** Quoru patres ex qbus xps fm carne: qui e sup oia deus bndictus in secula. Ecce quē vey deū peccas: dū discubis apud deos falsos. No est inqt deus: qz geniū est carthaginis: quasi si mars aut mercuri eē: deo esset. Sed quō ab ipsis habeat atrede: nō qd sit. Nam et ego tecū scio: qz lapis est. Si geniū ornamentū ē aliqd: ciues carthaginis bñ uiuant: et ipsi erūt geniū carthaginis. Si autē **1. Cor. 10.** geniū demoniū est: audisti et ibi: Quē imolant gentes demonibus imolant: et nō deo: Nolo vos socios fieri demonioz. Mouim⁹ qz nō est de⁹: vtiā et illi sic norint. Sed ppter eos q hoc nō norint infirmos: nō debet pcuti cōscientia ipsoz. Hoc monet apłus. Nam et illi q numē habeāt et p numine accipiant illā statuā: ara testat. Quid illic faciat ara: si illd si habet p numē? Nemo mihi dicat: No est numē: nō ē de⁹. Jā dixi: vtiā sic ipi norint hoc: quō nouim⁹ omnes nos. Sz qd habeant: p qua re habeāt: qd ibi faciat: ara illa testat. Conuicit omniū colentiū mētes: nō puincat recubentes: sed nō pmanē xpi ani: si premunt pagani. Corp⁹ xpi est. No ne hoc dicebam⁹: qz corp⁹ xpi pmebat et tangebatur? Tolerabat pmentes: qrebat tangētes: atqz vtiā fratres a paganis pma corp⁹ xpi: a qbus pmi solet: xpiani nō pma corp⁹

xpi. Fratres: ad nos ptnet vobis dicere: ad nos ptnet xpiani loqui. Quid em mibi d **1. Cor. 5.** his q foris sunt iudicare? Ipe apłus ait. Illos alloqmur aliter: tanq infirmos. Blādendū est illis vt audiāt veritatē: in vobis scandā putredo ē. Si queritis vnde vincant pagani: vnde illuminent: vnde ad salutem vocent: deserite oēs solēnitates eoz: derite nugas ipsoz: et si nō pntiūt veritati nō stre: erubescit paucitati sup. Bon⁹ si fuerit q tibi pnt: nutritor tuus ē. Malus si fuerit: tēptator tu⁹ est: et nutritō libēter accipe: et in tēptatiōe approbare. Esto aurū: atrede mundū istū tanq fornacē aurificis. In vno angusto loco tria sunt: aurū: palea: ignis. Ad illa duo ignis apponit: palea vrit: aurū purgat. Cessit quis nescio minis et adduct⁹ est ad idoliū: Quid mibi q palea plango: cinerem video. No cessit minis: non cessit terribus: adductus ad iudicē stetit in cōfessiōe sua: nō est flexus ad idoliū: Quid facit flamma? No ne aurū purgat? State in dño frēs: potēti⁹ est qui vocauit vos: minas impiorū ne timueritis: iūmicos patimini. Habetis p qd oretis. Proius nō vos terreat. Hec est sanitas: haurite hinc in isto cōuuiuo: hic bibite vnde satiemini: nō illic vnde insanitis. State in dño. Aurū eritis: argēti estis. Ista similitudo non a nobis est: de diuina scriptura est. Legistis: audistis: Sicut i for nace aurum pbauit illos: et sicut holocausti hostiā accepit illos. Ecce quid eritis ad thesauros dei? Estote diuites de deo: nō eū facturi diuites: sed de illo futuri diuites. Impleat vos: aliud nō admittatis ad cor vrm. Nuquid in supbia vos erigim⁹: aut dicim⁹ vobis vt adūsus potestates ordinatas pēptores sitis? No h dicim⁹. Qui et hinc egrotat: tēgite et hinc fimbria illā vestimēti. Ipe dicit apłus: Dis aia potestatib⁹ sublimiorib⁹ **Ro. 13.** sūda sit: nō ē em potestas nisi a deo. Quē aut sūt: a deo ordinate sūt. Qui em resistit potestati: dei ordinatiōi resistit. Sz qd si illud iubeat qd nō debeas facere: hic sane cōtēne potestatē. Timēdo potestatē ipos hūa narum rerum gradus aduertite. Si aliquid iusserit curator: nōne faciendū est? Tamen si contra pconsul iubeat: non vtiqz contemnis potestatē: sed eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci: si maior prelata est. Rursum si aliquid ipse proconsul iubeat: et aliud iubeat imperator: nuquid dubitat in

illo contemptu illi esse seruendum? Ergo si aliud impator et aliud de⁹: quid iudicatis? Solue tributū: esto mihi in obsequiū. Recte: sed nō i idolio. In idolio phibet. Quis phibet? Maior potestas. Da veniā: tu carcerem: ille gebennā minat. Hinc iaz tibi assumenda est fides tua tanq scutum in quo possis omnia ignita iacula inimici extinguerē. Sed insidiat ptra te potens: acuit nouacula vnde capillos radat: nō vnde caput incidat. Qd dixi mō: audistis in psalmo: Sicut nouacula acuta fecisti dolū. Quare dolū potēti⁹ male nouaculē cōparauit? Quia non admittit nisi ad supflua nostra. Sicut capilli in corpore nostro tanq supflui videntur et sine detrimēto carnis radunt: sic quicquid potest tibi facere iratus potens: inter supflua tua numera. Tollit paupertatē tuā: nuquid tollit diuitias tuas? Paupertas tua: diuitiē tuē in corde tuo. Supflua tua potuit tollere: damno potuit afficere: pmissus et vsq ad ledendum corpus. Etia ista vita cōgitatibus aliam vitā: ista inquā vita inter supflua deputanda est: Nam et martyres cōtempserūt illā: No vitā pdiderunt: sed vitā acquisierunt. Certi estote fratres inimicos non amitti aduersus infideles: nisi quātum pdest tēptādis et pbandis fidelibus. Certi estote fratres: nemo aliud dicat: Dēm curam vestrā sup dominū mittite: proius vos ipsos totos pūcite in eum. No se subducit vt cadatis: ille qui nos creauit: et de ipsis capillis nostris securitatē nobis dedit: Amē dico vobis inquit: et capilli capitis vestri numerati sunt. Capilli nri numerati sunt deo: quātomagis mores nostri: cui noti sunt sic capilli nostri? Quidē: quia minima nō contemnit deus. Nam si cōtemneret: nec crearet. Nam et capillos nostros ipse vtiqz creauit: et numeratos habet. Sed mō cum sunt inquis: forte peribit: et hinc audyocē eius: **Matth. 10.** Amē dico vobis: capillus capitis vestri nō peribit. Quid times hominē: homo in sinu dei positus: Tu de illius sinu noli cadere: quicqd ibi passus fueris: ad salutē valebit: non ad pniem. Laniatus membroz martyres ptulerunt: et timent xpiani iniurias tēpoz xpianoz? Qui tibi facit iniuriā modo: times facit: Non dicit apte veni ad idoliū: si dic apte veni ad aras meas: ibi cōuuiare. Et si dixerit et nolueris: hoc cōquerat: hoc i postulationē: hoc in querimoniā deponat:

Noluit venire ad aras meas: noluit venire ad templū qd venero. Hoc dicat. Non audeat dicere: sed alia machinat dolose. Para capillos: nouacula acuit: ablatur⁹ ē supflua tua: rāsurus quicquid relicturus es. Tollat quicqd pmanebit si potest. Quid tulit potens nocens? Quid magnū tulit? Qd fuit: qd effractor: vt multū seuiat qd latro. Si et ad ipsum corpus occidendū pmissus fuerit: quid tollit nisi qd latro? Honorauit cum dixi latro. Nā qualiscūqz latro: homo est. Qd febris: qd scorpius: qd fungus mal⁹? Ista tota potentia seuitentiū est: facere qd fungus. Adducāt homines fungū malū: et moriunt. Ecce in q fragilitate est vita humana: quaz quādoqz relictur⁹ es: noli p illa sic pugnare vt tu relinquare. Glia nostra xps est: xpm attende. Pati venit: sed et glorificari. Contemni: sed etiā exaltari. Adori: sed etiā resurgere. Opus te terret: mercedē vide. Quare vis puenire delicatus ad eā rem: ad quā nō pducit nisi labor? Sed times ne pda argenti tui: qz ad argentū tuū cum magno labore puenisti. Si ad argentū tuū qd qūqz vel moriens amissurus es non puenisti sine labore: ad vitā eternā sine labore vis puenire? Lbarior sit tibi illa ad quaz post omnes labores sic peruenies vt nunq amittas. Si hoc tibi charum est ad quaz post omnes labores sic peruenisti vt aliquādo amissurus sis: quātomagis illa ppetua desiderare debem⁹? Verbis ipsoz ne credatis: nec timeatis: hostes nos dicunt idolorū suoz. Sic pset deus et det omnia in potestate: quō dedit qd fractū est. Hoc em dicimus charitati vestre ne faciatis ista: quādo in potestate vestra non est vt faciatis illud. Piauorū hominū ē: furiosoz: circūcellionū: et vbi potestatē non habent seuire: et velle mori: properant sine causa. Audistis quē vobis legimus: omnes q nup in mapalibus affuistis. Cum data vobis fuerit terra in potestatem **Deut. 7. et. 11.** (Prius ait in potestate: et sic dixit quē facienda sunt) Aras eorum inquit destruetis: lucos eorum cōminuetis: et omnes titulos eorum confringetis. Cum acceperitis potestatem hoc facite: vbi nobis nō est data potestas non facimus: vbi data est non ptermittimus. Multi pagani habent istas abominationes in fundis suis: nunquid accedimus et cōfringimus? Prius enim agim⁹: vt idola in eorum corde frangamus. Quā

lent dices hanc

Ma' dicit dices hanc

Sap.

Ro. 13.

11. q. 3. qui resistit

Matth. 10.

Luc. 21.

b

do christiani et ipsi facti fuerint: aut inuitat nos ad tam bonum opus: aut pueniunt nos: Abodo orandum est p illis: non irascendum illis. Si mouet dolor magnus: aduersus christianos mouet: aduersus fratres nostros mouet: quod sic voluit intrare in ecclesiam ut huius corporis habeat: alibi cor. Totus interius esse debet. Si interius quod videt homo: quod foris est quod videt deus? Scitis autem charissimi murmura eorum coniungere se cum hereticis: cum iudeis. Heretici: iudei et pagani unitate fecerunt in unitate: quod corrigat ut quibusdam locis disciplinam acciperet iudei propter improbitates suas: criminant et suspicant aut fingunt: quod talia de illis semper gramus: quod corrigat ut alicubi heretici per nas daret legibus pro impietate et furore violentiarum suarum: iam nos dicunt per oia querere aliquam incommoditatem ipsorum ad perniciem. Rursus quod per paganos placuit ut leges ferrent: imo per paganos si sapiant. Sic enim pueris insensatis ad lulum ludetibus et manus coincinantibus per pedagogum cum venit scelerus: lulum de manu excutit: codicem porrigit: ita voluit deus per principes subditos sibi trere corda insensata puerilia: ut abijciat lulum de manibus et aliquid utile faciat. Quid est utile de manibus? Frange esurienti panem tuum: et egenum sine tecto induc in domum tuam. Et tui pueri euadunt ab oculis pedagogi et redeunt ad lulum furrim: et qui inueniunt abscondit manum ne videant. Quia ergo voluit deus: putat nos vbi cumque querere idola: quod cum inuenerim in omnibus locis frangere. Quare? Non ante nos sunt loca in quibus sunt: aut vere ignoramus vbi sint ista? Et tui non facimus: quod non dedit in potestate deus. Quod deus in potestate: qui christianus erit cuius res est: modo factum voluit cuius res est. Si nollet ipsum locum dare ecclesie: et tantum iuberet in re sua: non rem idola puro: quod deberet summa deuotione fieri a christianis: adiunaret absentes. Christiana anima quod de terra vult deo gratias agere: non vult ibi aliquid esse in prumeliis dei. Huc accedit: quod ecclesia dedit ipsa loca: et in ecclesia idola futura erant. Fratres: ecce quod displicet paganis? Parum est illi quod villis ipsorum si illa tollimus: non illa fragimus et nostris voluit ea seruari. Contra idola predicamus: de cordibus illa tollimus: sumus plectores idolorum: profiteamur. Nunquid fuatores? Non facio vbi non possum: non facio vbi coque: refert deus rei. Vbi autem vult fieri et gratias agere: reus ero si non fecero.

De tribus quorum vnus dixit: Domine sequar te quocumque ieris et reproba-

tus est: Alius non audebat et excitatus est: Tertius differebat et culpatus est. Sermo VII.

Et hoc capitulo euangelij quod dominus docuit nauit audite. Lectum est enim dominum iesum differenter egisse: cum obtulit se vnus ut eum sequeretur et reprobaretur: et alius non audebat et excitatus est: tertius differebat culpatus est. Quia enim dixit: Domine sequar te quocumque ieris: Quid tam promptum: quod tam impigrum: quod tam patum: et quod ad tantum bonum aptissimum: se qui dominum quocumque ierit? Miraris hodie quod hoc: quod magistro bono domino iesu christo inuitate discipulos quibus daret regnum celorum: displicuit tam patum. Sed quod talis magister erat quod futura prouiderit: intelligimus fratres istum hominem si sequeretur christum: sua futurum fuisse non quod iesu christo. Ipse enim dixit: Non omnes qui dicunt michi domine domine: intrabunt in regnum celorum. Et ipse de ipsis fuit: nec sic ipse nouerat quod inspiciebat. Nam si iam se factum esse sperabat: si iam dolosum et insidiosum se nouerat: cui loqueretur non nouerat. Ipse enim de quod euangelista ait: Non opus habebat ut quisque ei testimonium phiberet de homine. Ipse enim sciebat quod esset in homine. Quid ergo rudit? Vulpes foueas habent et volatilia celi nidus: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Sed vbi non habet? In fide tua. Vulpes enim foueas habent in corde tuo: quod dolosus es. Volatilia celi habent nidus in corde tuo: elatus es. Dolosus et elatus: non me sequis. Quod dolosus sequitur simplicitatem: et alter cotinuo tacente et nihil dicente: nihil promittente: Sequere me. Quatuor mali in illor: tantum boni videbat in isto. Sequere me dicis nolenti. Ecce habes hominem patum: Sequere te quod cumque ieris: et tu dicis nolenti: Sequere me? Istum inquit declino: quod video ibi foueas: video nidus. Quid ergo molestus es huic: quod puocas et excusar? Ecce iam compellis et non venit: hortari et non sequitur. Quid enim dicit? Ibo post te pelire patrem meum. Fides cordis eius domino se ostendebat: pietas differebat. Dominus autem christus qui parat homines euangelio: nullam excusationem vult interponi carnalis huius temporalis pietatis. Est quidem: et lex dei habet: et ipse dominus arguit iudeos: quod distribuere ipsum mandatum dei. Et paulus apostolus in epistola sua posuit et dixit: Hoc est mandatum primum in re promissionis: honora patrem tuum et matrem tuam: deus vti quis dixit. Uolebat enim iste inuenis obtemperare deo et sepelire patrem suum: sed est locus et tempus

et est res: qui huic rei: huic tempore: huic loco seruiat. Honorandus est pater: sed obediendum deo est. Amadus est generator: sed preponendus est creator. Ego inquit ad euangelium te voco: ad aliud opus mihi necessarius es. Ad alius est huius quod vis facere? Sine mortuos sepelire mortuos suos. Pater tuus mortuus est: sunt alij mortui qui sepeliunt mortuos. Mortui sepeliunt mortuos qui sunt? Potest ne mortuus a mortuis sepeliri? Quod inuoluunt: si mortui sunt? Quod plangunt: si mortui sunt? Et inuoluunt: et plangunt: et mortui sunt? Infideles sunt. Docuit nos quod scriptum est in canticocanticorum dicente ecclesia: Ordinate in me charitatem. Quid est ordinare in me charitatem? Facite gradus: et cuiusque debet restituere. Nolite anteriora posterioribus subdere. Amate parentes: sed preponite deum parentibus. Attredite matrem machabeorum: Filij inquit: nescio quod apparuistis in ventre: Locipere vos potui: parere potui: formare vos non potui. Illi ergo audite: illi michi preponite. Nolite attredere: ne sine vobis remaneat. Precepit: et secuti sunt. Ad docuit matrem filios: hoc docebat dominus iesus christus istum cui dicebat: sequere me. Quia nunc alius discipulus misit se in medio cui nemo aliquid dixit: Prosequar te domine: ait: sed vado primum renunciare his qui in domo sunt. Redo hic sensus est: Muncie meis: ne forte quod fieri solet querat me. Et dominus: Nemo ponens manum super aratrum et respiciens retro: aptus est regno celorum. Vocat te oriens: et tu attedis occidentem. In hoc capitulo huius discimus: quoniam quos voluit dominus: hos elegit. Eligat autem sic dicit apostolus: et secundum suam gratiam: et secundum illum iusticiam. Talia enim sunt verba apostoli: Attredite inquit quod dicit helias: Domine: per prophetas tuos occiderunt: altaria tua euertunt: et ego relictus sum solus: et circumstant me. Sed quid dicit illi responsum diuinum? Reliqui michi septem milia viroorum qui non curauerunt genu ante baal. Soli te putas esse seruum bene laborantem: sunt et alij me timentes: et non pauci: Nam septem milia habeo. Et adiungit: Sic ergo in hoc tempore. Crediderunt ergo alij iudei: et multi fuerunt reprobat: sicut et ille qui vulpium foueas gestabat in animo. Sic ergo inquit et in hoc tempore: reliquie per electionem gratie israel salutem facte sunt: id est idem christus est nunc qui tunc: et modo qui et illic tunc helix dixit: Reliqui michi. Quid est reliqui michi? Ego illos

elegi: qui vidi metes eorum de me presumptentes non de se: nec de baal: Non sunt mutati: sic sunt ut a me facti sunt: et tu qui loqueris nisi de me presumeres vbi esses? Isti gratia mea plenus esses: nonne ante baal etiam ipse genu flecteres? Gratia autem mea plenus es: quia nihil de tua virtute: sed totum de mea gratia presumpsisti. Noli ergo in hoc gloriari ut putes te in seruitio tuo non habere cōseruos: sunt quos elegi sicut et te: de me salic presumptes: Sicut ait apostolus: Et nunc reliquie per electionem gratie salutem facte sunt. Laue o christiane: caue supbia. Licet enim imitator scripturarum sis: totum gratie semper reputa: quod ut esset aliquid reliquum: gratia in te dei non tuum meritum fecit. De ipsis denique reliquiis: dixerat propheta Esaias commemorans: Isti domus sabaoth reliquisset nobis semine: sicut sodoma facti esse mus: et sicut gomorra similes fuissim. Sic ergo inquit et in hoc tempore reliquie per electionem gratie salutem facte sunt. Si autem gratia inquit: iam non ex opibus: id est iam non de tuo merito extollaris: Alioquin gratia iam non est gratia. Si enim de tua opera presumis: ergo merces tibi reddi: non gratia condonatur. Si autem gratia est: gratis datur. Interrogo nunc: Credis o peccator christo. Dicis: Credo. Quid credis? Gratia vniuersa peccata per ipsum tibi posse remitti: habes quod credidisti. Gratia gratis data. Quid tu iuste credis? Te sine deo non posse seruare iusticiam ipsius? Ergo totum reputa quod iustus es pietati? Aut peccator es: tunc iniquitati ascribe. Esto accusator tuus: et ille erit indultor tuus. Domine enim crimine: facinus vel peccatum nostrum est negligetie: et omnis virtus et sanctitas dei est indulgentia. Conuersi ad dominum.

De eo quod scriptum est in euangelio secundum Mattheum: Confiteor tibi pater domine celi et terre: Et cetera que sequuntur. Sermo VIII

Antum euangelium cum legeret: audiui mus exultasse dominum iesum in spiritu et dixisse: Confiteor tibi pater domine celi et terre: quod abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulibus. Hucusque interius verba domini: si digne diligenter: si quod primum est pie consideremus: inuenimus primum non semper cum in scripturis legimus confessionem: debere nos intelligere vocem peccatoris. Maxime autem hoc dicendum fuit: et hinc admonenda charitas vestra: quod mor-

ut hoc verbu sonuit lectoris: secutus est etiā
sonus tusionis pectoris vñ: audito scilicet
qđ dñs ait: Cōfiteor tibi pater. In his pso q
sonuit: Cōfiteor: pectora tutudist. Tūdere
aut pectus qđ est: nisi arguere qđ latet i pe
ctore: et euidēti pulsu occultū castigare pec
catū: Quare hoc fecist: nisi qđ audistis: Cō
fiteor tibi pater: Cōfiteor audistis: qui cōfi
tetur nō attēdistis. Hūc g aduertite. Si cō
fiteor xps dixit: a quo est longe omne pecca
tum: nō solius est peccatoris: sed etiā lauda
toris. Cōfitemur g: siue laudātes deus: siue
accusantes nosiplos. Pia ē vtraq cōfessio:
siue cū te repēdis qđ nō es sine peccato: si
ue cum illū laudas qđ non potest habere pec
catū. Si autē bñ cogitemus: repēnsio tua
laus ipius est. Quare em iam cōfiteris i ac
cusatione ipsius tui? Quare confiteris: nisi
qđ ex mortuis uiuus factus es? Scriptura
Eccl. 17. quippe ait: A mortuo quasi qui non sit perit
cōfessio. Si perit a mortuo cōfessio: qui cōfi
tetur uiuit: Et si peccatū pñtē: vtiq a mor
te reuixit. Si peccati cōfessor reuixit a mor
te: quis eum suscitauit? Nullus mortu⁹ est
sui ppsius suscitator. Ille se potuit suscitare:
qđ mortua carne non mortu⁹ est: Etenim hoc
suscitauit qđ mortuū fuerat. Ille suscitauit
qđ uiuebat i se: in carne autē suscitāda mortu⁹
erat. Nō em pater sol⁹ filiū suscitauit: de qđ di
ctū est ab aplo: Propter qđ eum deus exal
tauit: sed etiā dñs seipsum: id est corp⁹ suū.
Job. 2. Unde dicit: Soluite templū hoc et i triduo
suscitabo illud. A mortuis autē est peccator:
maxime ille quē moles cōsuetudinis pñtē:
quasi sepultus est lazarus. Parum em erat
quia mortuus: etiā sepultus. Quisqđ igit
male cōsuetudinis: male vitę: terrenarū scz
cupiditatū mole pñtetur: ita in illo iaz factū
sit: qđ in quodā psalmo mirabiliter dicitur:
Ps. 13. et 32. Dixit stultus in corde suo: nō est deus. Sit
4. sen. dist. 17 talis de quali dictū est: A mortuo velut qui
ca. 1. nō sit perit confessio. Quis em resuscitauit:
nisi qđ remoto lapide clamauit dicēs: Laza
re prodi foras: Quid ē aut foras pdirē: nisi
qđ occultū erat foras pdirē? Qui confitē:
foras pdir. Foras pdirē nō posset nisi uiue
ret: Quare nō posset nisi resuscitatus esset.
Ergo in cōfessione sui accusatio: dei lauda
tio est. Dicit g aliquis: Quid pdest ecclesia
si iam cōfessor voce dñica resuscitatur prodi
t? Quid pdest ecclesia confitenti: cui dñs ait:
Matt. 16. Quę solueritis in terra: soluta erūt i celo?
Job. 11. Iplum lazari attēde: Lū ynculis prodi:

Jā uiuebat pñtēdo: si nondū liber ambula
bat yncul irretit⁹. Quid g facit ecclesia cui di
ctum est: Quę solueritis soluta erūt: nisi qđ
ait dñs cōtinuo ad discipulos: Soluite illū et
finite abire: Siue g nos accusēm⁹: siue deū
laudem⁹: bis deū laudam⁹ si pie nos accu
sam⁹ deūq laudam⁹. Qñ deū laudamus:
tanqđ eū qui sine peccato ē: pñdicamus. Qñ
autē nosiplos accusam⁹: ei p quē resurrexi
mus gloriā damus. Hoc si feceris: nullā oc
casionē inuenit inimicus qui te circūueniat
ante iudicē. Cū em tuipse fueris accusator:
et dñs liberator: quid erit ille nisi calumnia
tor? Aherito ille hinc sibi tutelā puidit adu
sus inimicos nō spicuos: carnē et sanguinē
miserandā potius qđ cauendā: sed aduersus
illos inimicos cōtra quos apls nos hortat
ut armemur: Nō ē nobis colluctatio aduer
sus carnē et sanguinē: id est aduersus hoies
quos uidetis scire in vos. Mala sunt: ali
vñ. Organa sunt: alius tangit. Immisit se
inquit diabolus in cor iudę: ut traderet do
minū. Ait aliqđ: Quid ergo ego feci? Audi
aplm: Neqđ detis locum diabolo. Tu mala
volūtatē locū dedisti: intrauit: possedit: vti
tur. Si locū non dares: nō possideret. Ergo
nos admonēs ait: Nō est nobis colluctatio
aduersus carnē et sanguinē: sed aduersus pñcipes
et potestates. Possit qđqđ putare aduersus
reges terre: aduersus potētes seculi. Qua
res? Ipi nō caro et sāguis: Semel dictū ē: nō
aduersus carnē et sanguinē: Auertē ab oī
homie. Qui g restat inimici? Aduersus pñ
cipes et potestates spirital neqđie: rectores
mūdi: Quasi plus dedit diabolo et angelis
eius. Plus dedit: rectores mūdi appellauit.
Sed ne male intelligas: exponit qđ sit mū
dus: cuius sint illi rectores. Rectores mūdi
tenebrarū hāz. Quid est mundi tenebrarū
harū quib⁹ ē rector? Dilectorib⁹ suis et infi
delibus plenus est mūdus. Has appellat
apls tenebras: harū rectorē diabol⁹ et an
geli ei⁹. Hę tenebrę nō naturales sunt: nō in
cōmutabiles sūt: mutant et lumē efficiunt:
credūt et credendo illuminant. Quod cū in
eis factū fuerit: audiēt: Fuiſtis em aliqñ te
nebrę: nūc autē lux in dño. Hā qñ tenebrę:
nō in dño. Itey qñ lux: nō in te sed in dño.
Quid enim habes qđ nō accepisti? Quia g
sūt iuisibiles inimici: iuisibilis sūt expugnā
di. Quippe hostē visibilē yncis feriēdo: iui
sibilē yncis credēdo. Visibilis ē hostis hō:
visibile ē et ferire. Inuisibilis ē hostis diabo

lus: inuisibile ē et credere. Est g pugna inui
sibilis aduersus inuisibiles inimicos. Ab his
inimicis quō se tutū dicit quidā? Hoc enī
cōperā dicere: et necesse habui de his inuisi
aliquādo cū mora tractare. Jam g cōnitis
inimicis: videam⁹ tutelā. Laudam⁹ inuoca
bō dñm: et ab inimicis meis salu⁹ ero. Hā
bes qđ agas: Laudas inuoca⁹ ed dñm lau
dans inuoca. Si em te laudāris: ab inimi
cis tuis salu⁹ nō eris. Laudas inuoca dñm:
et ab inimic⁹ tuis salu⁹ es. Quia qđ ait ipse
dñs: Sacrificiū laudi gloriābit me: et ibi
via est vbi oñdā illi alutare meū: Ubi via?
In sacrificio laudis. Noli pedem extra hāc
viam mittere. Si via esto: noli a via recede
re: A laude dñi nec ynguē: nedum pedē.
Si em volueris ab hac via deuiare: et p dño
te laudare: nō eris saluus ab illis inimicis:
qđ de illis dictū ē: Juxta semitā scādala po
suerunt mihi. Quicqđ g putaueris boni te
habere abs te: deuiasti a laude dei. Quid iā
miraris si te seducit inimic⁹: qñ tuip⁹ sedu
ctor es? Audi aplm: Qui enim putat se ali
quid esse cū nihil sit: seipm seducit. Dñm g
attēde cōfitemē: Cōfiteor tibi dñe pater celi et
terre. Cōfiteor tibi: laudo te. Laudo te: non
accuso me. Quātū aut pñtinet ad ipi⁹ homis
susceptionē: tota gñ: singularis gñ: pfecta
gñ. Quid meruit hō ille qđ xps est: si tollas
gratiā? Et tantā gñam: qđ vñ oportebat eē
xpm: et ipm esse quē nouim⁹. Tolle gñā istā
qđ xps nisi hō: Quid nisi qđ tu? Suscepit
animā: suscepit corp⁹: suscepit plenū hoiez:
Coaptat sibi: vñā facit dñs cū seruo psonā.
Quāta ista gñā: xps i celo: xps in terra. Si
mul xps et in celo et in terra: nec duo xpi: sed
idē xps in celo et i terra. Xps apud patrem:
xps in ytero vginis: xps in cruce: xps apud
infernōs subueniēs qbusdā. Eo aut ipso die
xps in paradiso cū latrone cōfitemē. Et ibi la
tro qđ meruit: nisi qđ illā viā tenuit: vbi ostē
dit salutare suū: A qđ tibi pes non exeat. In
eo em qđ se accusauit: deū laudauit: et vitam
suā beatā psumpsit quidem a dño: et ait illi:
Luc. 23. Dñe memēto mei dñi veneris in regnū tuū.
Cōsiderabat em facinora sua: et pro magno
habebat si ei vel in fine parceret. Dñs autē
cōtinuo cū ille diceret: memēto mei: sed qñ:
cū veneris in regnū tuū: Amē inqđ dico ti
bi: hodie mecū eris in paradiso. Ad misericordia
obtulit: qđ miseria distulit. Audi g dñm cō
fitemē: Cōfiteor tibi dñe pater celi et terre.

Quid cōfiteor? In q te laudo? Hec em cōfi
fessio vt dixi laudē habet. Qui abscondisti h
a prudētib⁹ et sapiētib⁹: et reuelasti ea paru
lis. Quid est hoc frēs? A pñario sensu intel
lige: Abscondisti hęc inqđ a sapiētib⁹ et prudē
tib⁹: et nō dixit reuelasti ea stultis et impu
dētib⁹: s air: Abscondisti quidē a sapiētibus
et prudētib⁹: et reuelasti ea paruulis. Sapiē
tibus et prudētibus irridēdis: arrogātibus
falso grādib⁹ vere autē tumētib⁹: opposuit nō
sapiētes nō prudētes: s paruulos. Qui sūt
paruuli? Hūiles. Ergo abscondisti hęc a sapi
entib⁹ et prudētib⁹. Nō omē sapiētū et prudē
tiū: supbus intelligi pōt: Ipse exposuit cū
ait: Reuelasti ea paruulis. Ergo abscondisti
nō paruulis. Quid ē nō paruulis? Nō hūili
bus. Quid est nō hūilib⁹ nisi supbis? Quia
dñi: aut nō erat: aut latebat vt reuelēf nōb.
Uñ dñs exultauit: nisi qđ reuelatū ē paru
lis? Debem⁹ esse puuli: Hā si voluerim⁹ esse
magni: qñ sapiētes et prudētes: nō nobis il
lud reuelat. Qui sunt magni? Sapientes et
prudētes: Dicētes se esse sapiētes: stulti fa
cti sunt. Habes remediū a pñario. Si dicens
do te esse sapiētē stult⁹ fact⁹ es: dic te stul
tū et sapiēs eris. Sic dic. Dic et inqđ dic: sic
est vt dicis. Si dicis: corā homib⁹ noli dīce
re: et coram deo nō dicere. Proius qđ ad te
ipm pñtinet: qđ ad tua: tenebrosus es. Quid
est em aliud esse stultū: nisi esse tenebrosū in
corde? Deniq de illis sic ait: Dicētes se esse
sapiētes: stulti facti sunt. Anteqđ h dicerēt:
quid sursum? Et obscuratū est in sapiēs cor.
Dic qđ tu tibi lumē non es. Ut multū: ocul⁹
es: lumē nō es. Quid pdest patens et sanus
ocul⁹: si lumē desit? Ergo dic a te tibi lumen
nō esse: et clama qđ scriptū est: Tu illumina
bis lucernā meā dñe. Lumē tuo dñe illumi
nabis tenebras meas. Adhęc em nihil nisi te
nebrę: tu aut lumē fugans tenebras illumi
nās me: nō mihi lumē existēs: s lumē nō pñ
cipās nisi in te. Sic Ioh⁹ es et amic⁹ spōs: xps
putabā: lumē putabā. Nō erat ille lumē: Job. 11.
s vt testimoniū phiberet de lumie. Quod
aut erat lumen: erat lumē verū. Quid ē ve
rū? Qđ illuminat oēm hoiem. Si verū lumē
qđ illuminat oēm hoiem: g et iohannē recte di
centē: recte pñtente: Hos aut de plenitudine
ei⁹ accepim⁹. Uide si aliud dixit qđ tu illumi
nābis lucernā meā dñe. Deniq iā illuminat⁹:
testimoniū phibebat. Propt cccos: lucerna ē
dici testimoniū phibebat. Uide qđ lucerna ē
b 3

Cōfiteor hbi: et la
Et abscondisti h
Sapientib⁹ qui
Paruuli
Sapientib⁹ et prudē
tiū: supbus intelligi pōt: Ipse exposuit cū
ait: Reuelasti ea paruulis. Ergo abscondisti
nō paruulis. Quid ē nō paruulis? Nō hūili
bus. Quid est nō hūilib⁹ nisi supbis? Quia
dñi: aut nō erat: aut latebat vt reuelēf nōb.
Uñ dñs exultauit: nisi qđ reuelatū ē paru
lis? Debem⁹ esse puuli: Hā si voluerim⁹ esse
magni: qñ sapiētes et prudētes: nō nobis il
lud reuelat. Qui sunt magni? Sapientes et
prudētes: Dicētes se esse sapiētes: stulti fa
cti sunt. Habes remediū a pñario. Si dicens
do te esse sapiētē stult⁹ fact⁹ es: dic te stul
tū et sapiēs eris. Sic dic. Dic et inqđ dic: sic
est vt dicis. Si dicis: corā homib⁹ noli dīce
re: et coram deo nō dicere. Proius qđ ad te
ipm pñtinet: qđ ad tua: tenebrosus es. Quid
est em aliud esse stultū: nisi esse tenebrosū in
corde? Deniq de illis sic ait: Dicētes se esse
sapiētes: stulti facti sunt. Anteqđ h dicerēt:
quid sursum? Et obscuratū est in sapiēs cor.
Dic qđ tu tibi lumē non es. Ut multū: ocul⁹
es: lumē nō es. Quid pdest patens et sanus
ocul⁹: si lumē desit? Ergo dic a te tibi lumen
nō esse: et clama qđ scriptū est: Tu illumina
bis lucernā meā dñe. Lumē tuo dñe illumi
nabis tenebras meas. Adhęc em nihil nisi te
nebrę: tu aut lumē fugans tenebras illumi
nās me: nō mihi lumē existēs: s lumē nō pñ
cipās nisi in te. Sic Ioh⁹ es et amic⁹ spōs: xps
putabā: lumē putabā. Nō erat ille lumē: Job. 11.
s vt testimoniū phiberet de lumie. Quod
aut erat lumen: erat lumē verū. Quid ē ve
rū? Qđ illuminat oēm hoiem. Si verū lumē
qđ illuminat oēm hoiem: g et iohannē recte di
centē: recte pñtente: Hos aut de plenitudine
ei⁹ accepim⁹. Uide si aliud dixit qđ tu illumi
nābis lucernā meā dñe. Deniq iā illuminat⁹:
testimoniū phibebat. Propt cccos: lucerna ē
dici testimoniū phibebat. Uide qđ lucerna ē

Job. 5. Vos inquit misistis ad Johannē: et voluistis exultare ad horā in lumie ei⁹. Ille erat lucerna ardēs et lucēs. Ille lucerna: ē res illuminata: accēsa vt luceret. Quē accēdi pōt: pōt extingui. Sed vt nō extinguat: ventum supbiē nō patiat. Ergo p̄stetor tibi dñe p̄f celi et t̄rē: q̄ abscondisti hēc a sapiētib⁹ et p̄dētibus: lumē se putātib⁹: et tenebrē erāt. Et eo q̄ tenebrē erāt et lumē se putātib⁹: nec illuminari potuerāt. Illi autē q̄ tenebrē erāt: et tenebras se eē cōstebant: paruuli erāt si magni: hūiles erāt: si supbi. Recte ḡ dicebāt: Tu il lumina lucerna mea dñe. Se aḡscebāt: dñm laudabāt: a via salutari nō recedebāt. Laudantes dñm inuocabant: et ab inimic⁹ suis salui erant.

De eo qd scriptū est in euangelio fm eūdem: Venite ad me oēs q laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos etc. Sermo. IX

Frū q̄busdā videt frēs charissimi cū audiūt dñm dicentē: Venite ad me oēs q laboratis et onerati estis et ego reficiam vos. Tollite iugū meū sup vos: et discite qz mitis sū et hūilis corde: et inuenietis requiē aīa: bus vris: Iugū em meū suauē est et on⁹ meū leuē. Et p̄derāt eos q iugū ip̄sū itrepida ceruice sberūt: et illā sarcinā māsuetissimis hūeris acceperūt: tantis agitari et exerceri difficultatib⁹ hui⁹ seculi: vt nō a laborib⁹ ad q̄tē: s̄ a q̄tē ad laborē vocati viderent: cū et ap̄lus dicat: Oēs q volūt in xp̄o pie viuere p̄secutiōez patient. Aut ḡ aliq̄: Quō iugū leuē est: et sarcina leuīs: qñ quidē illud iugū et sarcinā ferre nihil ē aliud q̄ pie viuere in xp̄o. Et quō dicat: Venite ad me q laboratis et onerati estis et ego reficiam vos: ac nō poti⁹ dicat: Venite q vacat⁹ vt laboretis.

1. Timoth. 3. Hā et vacātes inuenit q̄s cōduxit in vineā: vt ferret estū dici. Et ibi illo iugo leui et sarcina leui: audiam⁹ ap̄lm dicere: In oib⁹ cōmēdātes nosmetip̄os tanq̄ dei mīstros: in mītra patiētia: in tribulatiōib⁹: i necessitatib⁹: i angustijs: i plagis etc. Et alio loco i eadē epla: A iudicis qñq̄s q̄dragenas vna min⁹ accēpi: Ter virgis celsus sū: semel lapidat⁹. Amter naufragiū feci: nocte et die in p̄fundo maris fui: Et cetera q̄ nūerari picula q̄dez p̄t: s̄ tolerari nisi sp̄scto iuuatē nō p̄t. Dīa ḡ illa q̄ cōmemorauit aspera et graua: frequēti⁹ et abūdanti⁹ sustinebat: s̄ p̄fecto aderat

Matth. 20. 2. Cor. 6. 2. Cor. 11.

ei sp̄s sanct⁹ q̄ in exterioris hoīs corruptiōe interiorē renouaret de die i die: et gustata reue spirituali in affluētia delitiaz dei: in spe bitudinis future oīa p̄sentia deliniret aspa et oīa releuaret. Ecce q̄ suauē iugū xp̄i portat et q̄ leuē sarcinā: et oīa illa q̄ sup̄ enūmerata dura et imania oīs auditor hor̄ reficit: leuē tribulationē diceret: itūes interiorib⁹ et fidelib⁹ oculis: quāto p̄cio tp̄aliū emē da sit futura v̄a: nō pati q̄nos labores impiorū: et sine vlla illicitudine p̄fui etna felicitate iustorū. Secū et v̄i se hoīs patiunt: vt dolores nō p̄tēti s̄ aliquāto diu turnioris vlcis aciorū dolorū p̄uo redimant: in lan guida et incerta vacatiōib⁹: reuissimē atq̄ vltima vita. Immanissimis bellis miles atterit: plurib⁹ fortasse annis i laborib⁹ inquiet⁹ q̄ i ocio quietur⁹. Quib⁹ tēpestatib⁹ et p̄ocellis: q̄ horribili et tremēde seuitie celi et maris ip̄ortuni sūt mercatores vt diuitias venrosas acq̄rāt: maiorib⁹ q̄ q̄bus acq̄siti sūt piculis et tēpestatib⁹ plenas. Quos p̄tus: q̄ frigora: q̄ picula ab equis: a fossis: a p̄cipitijs: a flumib⁹: a feris p̄ferūt venatores: quē laborē efuriēdi et sitiēdi: quātas vilissimī et sordidissimī cibi et pot⁹ angustias vt bestia capiāt: et inter dū nec ip̄i bestie carnes p̄p̄t quā hēc tantas sustinēt epulis necessarias. Q̄s et si aper ceruicē capiāt: magis suauē sit venātis aio qz capt⁹ ē: q̄ comedētis palato qz coct⁹ ē. Quātis cruciatib⁹ p̄pe quorū dianarū plagaz tenera pueroz etas s̄dīf: Quātē etiā scholis vigiliāz et abstinentie molestijs exercēt: nō p̄pter discendā sapiētia: s̄ p̄p̄ opes honoresq̄ vanitatis: vt numeros et l̄fas et disertas fallacias eloqui discāt. Sed i his oib⁹ q̄ hēc nō amant: eadē graua patiunt. Qui nō amāt eadē quidē: sed non graua pati vident. Dīa em̄ sc̄ua et imania: p̄lus facilia et p̄pe nlla efficit amor. Quāto ḡ cert⁹ ac facili⁹ ad verā beatitudinē charitas facit: qd ad miserā quātū potuit cupiditas fecit. Et facile tolerat q̄libet aduersitas tp̄alis: vt eterna pena vite: etna req̄es cōparet. Hō imerito ille vas electiōis cū ingenti leticia dixit: Hō sunt cōdigne passiones hui⁹ tp̄is: ad futurā gloriā q̄ reuelabit i nobis. Ecce vnde illud iugū suauē est: et sarcina leuis. Et si angusta ē paucis eligētib⁹: facilis tamē omnib⁹ diligētib⁹. Dic psal mista: Propter verba labioz tuoz: ego cū rodini vias duras. Sed quē dura sūt labo

rantibus: eisdē ip̄s mitescunt amātibus. Propter qd ita diuine pietatis dispēlatiōe actū est: vt interior homo qui renouat de die in diē: nō adhuc sub lege positus: s̄ iam sub gr̄a exonerat⁹ sarcinis innumerabiliū obseruationū: qd erat reuera graue iugū: sed dure ceruici cōueniēter impositū: facilitate simplicis fidei et bone spei et sancte charitatē q̄ quid molestiaz exteriori homi forinsec⁹ intulisset ille p̄nceps q̄ missus est foras: interiorē gaudio leuē fieret. Nihil em̄ tā facile bonē volūtati est: q̄ ip̄a sibi: et hēc sufficit deo. Quālibet ḡ seuiat iste mūd⁹: verissime angelus nato in carne dñi clamauerūt: Gloria i excelsis deo: et in terra pax homib⁹ bone voluntatis: qz qui natus erat suauē iugū est et sarcina leuis. Et sic dicit ap̄lus: Fidelis de⁹ qui nos non sinit tēptari supra qd possum⁹ ferre: sed facit cū temptatione etiā exitū vt possumus sustinere.

De eo de quo supra: Venite ad me omnes etc. Sermo X

Udiuimus in euangelio dñm exhoratū spū dixisse deo patri: Cōfiteor tibi pater dñe celi et terre: qui abscondisti hēc a sapiētib⁹ et p̄u detib⁹: et reuelasti ea paruulis. Ita p̄r: qz sic placitū ē ante te. Dīa mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo agnoscit filiū nisi p̄r: neq̄ patre q̄s agnoscit nisi fili⁹: et cui voluerit fili⁹ reuelare. In clamādo laboram⁹: in audiēdo laboratis. Audiam⁹ ḡ eū q̄ sequit et dic: Venite ad me oēs q laboratis. Quare em̄ oēs laboram⁹: nisi qz sum⁹ mortales: fragiles: infirmi: lutea vasa portatē: q̄ faciūt iugē angustias: s̄ si angustiant vasa carnis: dilatent spacia charitatis. Quid ḡ dic: Venite om̄s q laboratis: nisi vt laboretis? Deniq̄ pmissio ei⁹ in p̄mptu ē: qm̄ laborātes vocauit. Querēt forte q̄ mercede vocati sunt: Et ego vos inquit reficiā. Tollite iugū meū sup vos: et discite a me: nō mūdū fabricare: nō cūcta visibilia et inuisibilia creare: nō in ip̄o mūdō mirabilia facere: et mortuos suscitare: sed qm̄ mitis sū et hūilis corde. Adagn⁹ esse vis: a minimo incipe. Logitas magnā fabricā p̄struere celsitudinis: de fundamēto p̄us cogita hūilitatis. Et quātū q̄s vult et disponit sup̄ impone mole edificij: quāto erit mai⁹ edificij: tanto alt⁹ fodit fundamētū. Et fabrica qdē

cum cōstruit: in supna cōsurgit: Qui autē fōdit fundamētū: ad ima deprimūt. Ergo et fabrica ante celsitudinē humiliat: et fastigiū post hūiliatiōē erigit. Quod ē fastigiū cōstruēde fabricē quā molimur? Quo p̄uētur est velamē edificij? Lito dico: Usq̄ ad sp̄e crū dei. Videtis q̄ excelsū est: quāta res est sp̄picere deū. Qui desiderat et qd dico: et qd audit intelligit. Promittit nobis conspect⁹ dei: veri dei: summi dei. Hoc em̄ bonū ē: videntē videre. Hā qui colūt deos: facile illos vident: s̄ eos vidē illos habēt et nō vidēt. Nobis autē p̄mittit visio dei videntis et vidētis: vt illū deū videre cōcupiscamus: de q̄ dicit scriptura: Qui plātauit aurē B nōne audiet? Qui finxit oculū: nōne cōsiderat? Hō ḡ audit q̄ fecit tibi vnde audias: Et nō videt q̄ creauit vnde videas. Bñ autē p̄loquit in ip̄o psalmo et dicit: Intelligite q̄ insipientes estis in ip̄o: et stulti aliqñ sapite. Multi em̄ p̄te rea mala faciūt: dū putāt qd nō videant a deo: et difficile est quidē vt euz credāt videre nō posse: s̄ putāt nolle. Pauci inueniunt tantē impietatis: vt impleat i eis qd scriptū est: Dixit stult⁹ i corde suo: nō est deus. Insania ista paucorū ē. Sicut em̄ magna pietas paucorū est: ita et magna impietas nihilominus paucorū est. Hoc autē qd dico turba dic: Ecce mō inde cogitat de⁹ vt sciat qd faciā in domo mea: et curat deus qd velim agere i lecto meo: Quis dicit? Intelligite q̄ insipientes estis in populo: et stulti aliqñ sapite. Tu homo cū sis quia laboras si oīa dom⁹ tue noueris: et p̄tineant ad te oīa verba: omnia facta laborū tuozum: putas et deum sic laborare vt attendat ad te: q̄ non laborauit vt crearet te? Oculū in te nō intēdit suum qui fecit tuum? Non eras et creauit te vt esses. Hō te curat cum iam sis: qui vocat ea que nō sunt tanq̄ sint? Non ergo tibi hoc p̄mittas: velis: nolis videt te: et ab eius oculis non est vbi abscondas te. Si em̄ celum ascēderis: ibi est: si descēderis in infernū adest. Laboras: nōne recedere a factis malis: et volēs nō videri a deo: Adagnus labor. Facere vis mala quotidie: suspicaris te nō videri: Audi scripturā dicentē: Qui plātauit aurē: nonne audiet? Qui finxit oculū: nōne p̄siderat? Ubi mala facta tua abscondit? Ab oculis dei? Si vis recedere ab ip̄s: multū laboras. Audi dicentem: Venite ad me oēs qui laboratis. Hō finis laborare su

giendo. Ab illo eligis fugere: nō ad illū. In ueni quo: et fuge. Si autē ppter ea nō potes ab illo fugere: qz vbiqz p̄sens est: de primo fuge ad deū: qz p̄sens est vbi stas: fuge. Ecce fugiēdo excessisti celos: ibi est. Descēdisti ad inferos: quascūqz terraz solitudines elegeris: ibi est qd dicit: Celū et terrā ego impleo. Ergo si celū et terrā ip̄e implet: et quo fugere possis ab illo nō est: noli laborare. Fuge ad p̄sentē: ne sentias venientē. p̄sume te vlturū bñ viuēdo: a quo videris et male viuēdo. Male enī viuēdo videri potes: videre nō potes: Bene autē viuēdo et videris et vides. Quanto enim te familiari⁹ videbit qui coronat dignum: qui misericorditer vidit vt vocaret idignū. Mathanael ait dñō quē nondū sciebat: Unde me nosti? Ait ei dñs: Cū esses s̄b arbore ficī vidi te. Videret te p̄s in ymbra sua: nō te videret i luce sua: Quid est enī: cū esses sub arbore ficī vidi te: Quid sibi h̄ vult? Quid significat? Recordare originale peccatū adq: in quo om̄es morimur. Qñ p̄mo peccauit: de folijs ficulneis succinctoria sibi fecit. Significat i illis folijs puritū libidinis: qd peccatō peruenit. Inde nascimur: sic nascimur: in carne peccati nascimur: quā sola sanat similitudo carnis peccati. Ideo misit deus filiū suū in similitudine carnis peccati. Inde venit: sed sic nō venit. Nō enī eū virgo libidine: sed fide concepit. Venit in virgine: qd erat ante virginē. Quā creauit elegit: quā eligeret: creauit. Attulit virginī fecunditatē: nō abstulit integritatē. Qui q̄ sine puritū folioz ficus venit ad te: cū esses s̄b arbore ficī vidi te. Para te videre sublimiter: a quo visus es misericorditer. Sed qz magnū fastigiū est: de fundamento cogita. Quo in q̄s fundamēto? Disce ab illo: qm̄ mitis est et hūilis corde. Hoc in te fondi fundamētū hūilitatis: et puenies ad fastigiū charitatis.

De eo qd scriptū est in euangelio h̄m̄ eūdem: Qui dixerit v̄bū cōtra sp̄m̄ sanctū: nō remittet ei: neqz i hoc seculo neqz in futuro. Sermo. XI. Agna q̄stio est de recēti euāgelica lectione p̄posita: Cui soluēde quātū ad nos attinet: impares sum⁹: s̄ susficiētia n̄ra ex deo est: quātū eius adiutorū vel accipe vel capere possum⁹. Prius q̄ magnitudinē aduertite q̄stionis: vt cū ei⁹ molē humeris n̄ris impositā videritis: oretis pro laborib⁹ n̄ris: atqz in auxilio qd nobis p̄bet

inueniatis edificatiōē mētibus v̄ris. Cui dñō fuisset oblat⁹ demoniū habēs cecus et mur⁹ et curasset eū ita vt loqueret⁹ et videret⁹ et stuperet oēs turbe dicētes: nūqd hic ē fili⁹ dauid? Pharisei audientes dixerūt: Nūc eijcit demones: nisi in beelzebub p̄ncipe demonioz. Jesus autē sciēs cogitatiōes eoz dixit eis: Dm̄ regnū i seipm̄ diuisū desolabit⁹. et oīs ciuitas vel dom⁹ diuisa p̄tra se non stabit. Et si sathanas sathanan eijcit: aduersū se diuisus ē: Quō ergo stabit regnū ei⁹? Hoc dicēs ex ip̄oz p̄fessione volebat intelligi: qd in eū nō credendo in regno diaboli esse delegissent: quod vtiqz aduersū se diuisum stare nō possit. Eligat qz pharisei qd voluerit. Si sathanas sathanā nō pōt eijcere: nihil p̄ dñm qd diceret inuenire potuerūt. Si autē pōt: mltomagis sibi p̄spiciat: et recedat de regno ei⁹ qd aduersū se diuisum stare nō pōt. In quo autē dñs x̄ps eijciat demones: ne demonioz p̄ncipē existiment: attendat qd sequit⁹. Et si ego inquit in beelzebub eijcio demones: filij v̄ri in quo eijciūt? Ideo ip̄i iudices v̄ri erūt. Dixit h̄ vtiqz de discipulis suis: illi p̄p̄ filijs: qui certe discipuli dñi iesu x̄pi bñ sibi cōscij fuerant: nihil se malarū artū a bono magistro didicisse: ne in p̄ncipe demonioz eijceret demones: Id inqt ip̄i iudices v̄ri erūt. Ip̄i inqt ip̄i ignobilia et cōtēptibilia hūi⁹ mūdi: in q̄bus non artificiosa malignitas sed sancta simplicitas meqz virtutis apparet: ip̄i testes mei: iudices v̄stri erunt. Deinde subiūgit: Si autē ego i spū dei eijcio demones: igit puenit i vos regnū dei. Quid ē h̄? Si ego inqt in spū dei demones eijcio: nō aliter possunt filij v̄stri eijcere: qd nō malignā doctrinā s̄ fidē simplicitē dedi: proculdubio puenit in vos regnū dei qd subuertit regnū diaboli: cū quo et vos subuertimī. Et qm̄ dixerat: Filij v̄ri in q̄ eijciūt: vt oñderet i eis grām suā: nō meritū illoz: Aut quō pōt qd inqt: intrare i domū fortis et vasa ei⁹ diripe: nisi pus alligauerit fortē: et sic domū ei⁹ diripe: Filij inqt v̄ri vel qd crediderāt i me vel adhuc credituri sūt et eijcaturi demones: nō i demonū p̄ncipē: s̄ in simplici scititate qd certe v̄l fuerūt vel h̄ sūt qd etiā vos estis: id est p̄ctōres aut impij et ideo in domo diaboli et vasa diaboli: quomō ab illo possint erui

quos p̄ualente iniquitate fortē obtinebat: nisi alligare iusticię meę viculis: et vasa ei⁹ eriperē quę fuerant vasa ire: et ea facerē mea vasa misericordię: Hoc est qd etiam beatus ap̄lus sup̄bis et quasi de suis meritis gloriātib⁹ increpans dicit: Quis enim te discernit? Hoc est: a massa p̄ditionis ex adā: et a vasis ire qd te discernit? Et ne qd diceret: iusticia mea: Quid enī habes inqt qd nō accepisti? Unde et de seipso dicit: Fuimus enī et nos aliquando naturalit filij ire sic et ceteri. Ergo et ipse vas erat in domo illi⁹ male fortis: cū esset ecclesię p̄secutor: blasphem⁹: iniurius: in malicia et inuidia: sic fateat agēs. Sed ille qd alligauit fortē ab eo vasa p̄ditionis eripuit: et vasa electōnis effecit. Deniqz ne putaret increduli et impij adūsantes nomini x̄piano ppter diuisas hereses et scisma: ta eoz: qui sub noīe x̄piano greges colligūt p̄ditōz etiā x̄pi regnū aduersū se eē diuisū: cōsequēter adiūgit: Qui nō est mecū cōtra me ē: et qd nō cōgregat mecū spargit. Nec ait: qui nō est sub voce nomis mei: aut sub specie sacramēti mei: sed qd nō ē me: cū cōtra me est. Nec ait: qui nō cōgregat s̄ voce nomis mei: sed qd nō cōgregat mecū spargit. Nō ē est aduersū se diuisum regnū x̄pi: et si homines conant diuidere: qd emptū est p̄cio sanguis x̄pi. Mouit enī dñs qui sūt eius. Et recedat inqt ab iniquitate oīs qd nominat nomē dñi. Nā si ab iniquitate nō recedit: nō p̄tinet ad regnū x̄pi etiam nominās nomē x̄pi. Et q̄ aliqua: exēplī grā: cōmemorē: spūs auaricię et spūs luxurię: qz ille cōtra hit: ille diffundit: diuisi sunt ambo adūsū se: et p̄tinent ad regnū diaboli. Apud idolorū cultores spūs iunonis et spūs herculis diuisi sūt aduersū se: et ambo p̄tinet ad regnū diaboli. Pagan⁹ et iude⁹ hostes x̄pi diuisi sūt aduersū se: et ambo p̄tinet ad regnū diaboli. Arrian⁹ et sotinian⁹ ambo heretici: et aduersū se ambo diuisi. Donatista et maximianista ambo heretici et adūsū se abo diuisi. Dia vitia errorēqz mortaliū int se p̄trarij diuisi sūt aduersū se: et oēs p̄tinent ad regnū diaboli: ideo nō stabit regnū eius: Iustus autē et impius: fidelis et incredul⁹: catholic⁹ et hereticus: diuisi quidē sunt aduersū se: sed nō ambo p̄tinent ad regnū x̄pi. Mouit dñs qui sunt ei⁹. Nemo sibi de vocabulo blandiat. Si vult sibi p̄desse nomē dñi: recedat ab iniquitate qd innocat nomē dñi. Sed ista verba euāgelica et si habebant aliqd obscuritatis:

qd dñs arbitroz adiuuante explanatū: non erat tñ tante difficultatis: quātē apparet esse qd sequit⁹. Ideo dico vobis: Dm̄ne peccatū et blasphemia remittet hominib⁹: spūs autē blasphemia nō remittet. Et quicūqz dixerit verbū cōtra filiū hoīs: remittet ei: Qui autē dixerit p̄tra sp̄m̄ sanctū nō remittet ei: neqz in hoc seculo neqz i futuro. Quid ē fiet d̄ his quos lucra cupit ecclesia? Nūquid nā correcti et ad eā ex quocūqz errore veniētib⁹ spes falsa p̄mittit in remissiōe oīm p̄ctōz? Quis enī nō p̄uicē dixisse v̄bū p̄tra sp̄m̄ sanctū: ante qd x̄pian⁹ vel catholic⁹ fieret? Primo ip̄i qd pagani appellant multorū deozū falsorūqz cultores et idolorū adoratores: cū dicunt dñm x̄pm̄ magicis artib⁹ fecisse miracula: nōne istis sūt siles qui eū dixerūt i p̄ncipe demonioz eieciisse demonia? Deinde cū quotidie nostrā sanctificationē blasphemāt: qd aliū blasphemāt qd sp̄m̄ sanctū? Quid iudei qd dixerunt de dño vnde iste exor⁹? ē sermo? Nōne adhucqz verbū p̄tra sp̄m̄ sanctū loquunt⁹: sic negātes eū esse in x̄pianis: sic illi in x̄po esse negauerūt? Neqz enī i illi spū sancto nō maledixerūt: aut nō eum dicētes esse: aut esse quidē: sed deū nō esse: s̄ esse creaturā: aut ad demones eijciendos nihil valere: non ista indigna: nō aliqd sile d̄ spū sancto locuti sūt? Saducei enī sp̄m̄ sanctū negabāt: pharisei v̄o eū esse p̄ saduceo rū heresim defendebāt: s̄ esse i dño iesu x̄po negabāt: quē demones eijcere in p̄ncipe demonioz putabāt: cū eijceret ille in spū sc̄to. Ac p̄ hoc et iudei et quicūqz heretici sp̄m̄ sanctū cōstent s̄ eū negāt eē in x̄pi corpe: qd ē vnica ei⁹ ecclesia nō vtiqz nisi vna catholica: proculdubio siles sunt phariseis qui tūc etiā si esse sp̄m̄ sanctū fatebant⁹: negabāt tñ eū esse in x̄po: cui⁹ opa in demonib⁹ eijciēdis demonioz p̄ncipi tribuebāt. Omitto qz quidā heretici ip̄m oīno sp̄m̄ sanctū vel nō creatorē sed creaturā esse contendūt: sicut arriani et eunomiani et macedoniani: vel eū prorsus ita negant vt ipsum deū negent esse trinitatem: sed tantūmodo esse deum patrem asseuerant: et ipsum aliquādo vocari filium: aliquādo vocari sp̄m̄ sanctū: sicut sabelliani: quos quidā patripassianos vocant: ideo quia patrem p̄hibent passum: cuius negant esse aliquem filium: sine dubio negant esse sp̄m̄ sanctū. Sotiniani quoqz patrē solū eē deū: filij v̄o nō nisi boīem dicūt: negātes

Matth. 12.

Peripat. dicit Cont. 3.5.

Sic Iul. d.

Saducei spūm̄ s. nō

Heretici

Sic dicit Pat. p. a.

Peripat. dicit de v. lo. blanchinus

Taking

oīno tertiā psonā spiritūs sanctū. Adānifestū
est igit̃ a paganis ⁊ a iudēis ⁊ ab hereticis
blasphemari spūs sanctū. Nunquā nā ē de se
rēdi sūt ⁊ sine vlla spe deputādi: qm̃ fixa sen
tētia ē: Qui x̃bū dixerit ⁊ spūs sanctū nō ei
dimitte: neq; in h̃ seculo neq; i futuro: ⁊ illi
soli estimādi sunt ab hui⁹ grauissimī pecca
ti reatu liberi qui ex infantia sunt catholici:
Nā quicūq; x̃bo crediderūt vt catholici fie
rēt: vtiq; aut ex paganis: aut ex iudēis: aut
ex hereticis in gratiā x̃pi pacemq; venerūt:
Quib⁹ si nō est dimissū qd̃ dixerūt verbū ⁊
spiritūs sanctū: inaniter pmittit̃ ⁊ p̃dicat̃ ho
minib⁹ vt cōuertant̃ ad deū: ⁊ siue i baptis
mo siue in ecclia pacē remissionēq; accipiat
peccatorū. Neq; em̃ dictū ē: Nō remitte: ei
nisi in baptismo: sed nō remitte: inq̃t neq;
hoc seculo neq; in futuro. Nonnullis videt̃
eos tantūmō peccare in spūs sanctū: q̃ lauacro
regeneratiōis abluti in ecclia ⁊ accepto spūs
sancto velut tanto postea dono saluatoris
in gratiā: mortifero aliq̃ peccato se immerferit:
qualia sūt vel adulteria vel homicidia: vel
ip̃a discessio siue omimō a noīe x̃piano siue
a catholica ecclia. Sed iste sensus vnde pro
bari possit ignoro: cū ⁊ penitentiē q̃rūq; cri
minū locus in ecclia nō neget: ⁊ ip̃os hereti
cos ad h̃ vtiq; corripēdos dicat aplūs: Ne
forte det illis de⁹ penitentiā ad cognoscendā
veritatē: ⁊ respiciat de diaboli laqueis a q̃
captiui tenent̃ fm̃ ip̃i⁹ volūtātē. Quis em̃ ē
fruct⁹ correctiōis sine vlla spe remissionis?
Postremo nō ait: q̃ fidelis catholic⁹ dixerit
verbū p̃tra spiritūs sanctū: s̃ qui dixerit: hoc
est q̃libet dixerit: quicūq; dixerit: nō remit
te: ei: neq; in h̃ seculo neq; in futuro. Siue
ergo sit ille pagan⁹: siue iudēus: siue x̃pian⁹
siue hereticus: siue q̃libet aliud habeat no
men erroris: nō dictū est ille aut ille: sed qui
dixerit verbū ⁊ spūs sanctū: id est blasphema
uerit spūs sanctū: nō remitte: ei neq; in h̃ se
culo neq; i futuro. Porro aut̃ si oīs error cō
trarius veritati ⁊ inimicus catholice paci: sic
supra ostēdim⁹: dicit x̃bū ⁊ spūs sanctū: nec
tamē cessat ex omī errore corrigere atq; collī
gere q̃ remissionē peccatorū et ip̃m quē blas
phemauerāt accipiat spūs sanctū: puto q̃ grā
de secretū tā magnē hui⁹ q̃stionis ostēdim⁹.
Lumē ē expositiōis a dño req̃ram⁹. Erigite
itāq; fr̃es: erigite ad me aures: ad dñm men
tes. Dico charitati ṽf̃e: Forte in oib⁹ sancti
scripturis nulla maior q̃stio: nulla difficilior

inuenit̃. Unde vt vobis aliqd̃ de me ip̃so fa
tear: semp i sermonib⁹ quos ad ip̃m habui:
hui⁹ q̃stionis difficultatē molestiasq; vitauī:
Nō q; nihil habere qd̃ ide vtiq; cogitarē:
neq; em̃ in re tanta petere: querere: pulsare
negligere: sed q; ip̃i intelligentiē q̃ mihi ali
quātū apiebat̃ verbis ad horā occurrentib⁹
me posse sufficere nō putarē. Hodie aut̃ le
ctiones audiens de quib⁹ vobis esset sermo
reddēdus cū euāgelii legeret̃: ita pulsātū ē
cor meū: vt credere deū velle aliquid hinc p
meū ministeriū vos audire. Prius ē vt ad
uertatis ⁊ intelligatis admoneo: nō dixisse
dñm: Oīs blasphemia spūs nō remitte: ei:
sed q̃ dixerit verbū. Illud em̃ si dixisset: ni
hil nobis oīno remaneret vnde disputare
possimus: qm̃ si oīs blasphemia ⁊ omne x̃bū
qd̃ dicit̃ ⁊ spūs sanctū nō remitteret̃ hoib⁹:
ex nullo genere impietatis eorū q̃ dono x̃pi
⁊ sanctificatiōi ecclie p̃radicūt vel pagano
rū vel iudēorū vel quozūlibet hereticorū quē
nulloz etiā in ip̃a catholica imperitoz quē
q; in ecclia lucraret̃. Sed absit vt h̃ dñs di
ceret: Absit inquā vt veritas diceret omne
blasphemia ⁊ omne verbū qd̃ cōtra spūs san
ctū diceret̃ nō habere remissionē neq; i hoc
seculo neq; in futuro. Exercere quippe nos
voluit difficultate q̃stionis: nō decipere sen
tentie fallitate. Quapropter nō ē necesse vt
omne blasphemia ⁊ omne verbū qd̃ dicit̃ ⁊
spiritūs sanctum: remissionē quisq; existimet
nō habere: sed necesse est plane vt sit aliqua
blasphemia ⁊ aliqd̃ verbū: qd̃ si dicat̃ cōtra
spiritūs sanctū: nullā vnq; veniā remissionēq;
mereat̃: Quia si omne acceperim⁹ quisnā po
terit saluari? Si aut̃ rursus nullū putaueri
mus: p̃radicim⁹ saluatori. Est ē sine dubio
aliqua blasphemia ⁊ aliqd̃ verbū: qd̃ si di
ctum fuerit contra spiritūs sanctū: non remit
tetur. Quid sit autē hoc verbū: queri a no
bis dom̃ voluit: ideo nō expressit. Que
ri inquā voluit: non negari. Solent em̃ scri
pturę ita loqui: vt quando aliquid sic dicit̃
vt neq; ex toto neq; ex parte dictum finiat̃:
nō sit necesse vt ex toto fieri possit vt ex par
te non intelligat̃. Ista ergo sententia ex to
to: id est vniuersaliter pronunciet̃: si dice
ret̃: Omnis blasphemia spiritus nō remit
tetur: qualecūq; verbum contra spiritūs san
ctū non remitte: ei: neq; in hoc seculo neq;
in futuro. Ex pte aut̃: id ē p̃ticularit̃ p̃nūcia
ret̃ si diceret̃: Quēdā blasphemia spūs nō re

mitteret̃. Quia ē nec vniuersalit̃ nec p̃ticularit̃
enunciata sententia est. Nō em̃ dictū est: Om
nis blasphemia spūs: aut quēdāz blasphe
mia: sed tñmō indiffinitē dictū est: spiritus
blasphemia nō remitte: ei. Nec dictū ē: Quicū
q; dixerit quodcūq; verbū: aut q̃ dixerit qd̃
dam verbū: sed indiffinitē: qui dixerit x̃bū:
nō est necesse vt omne blasphemia vel omne
verbū intelligamus: sed necesse est plane vt
quādam blasphemiā ⁊ quoddā verbū volu
erit intelligi dñs: quis id exprimere nolue
rit: vt petendo: querēdo: pulsando: si quid
recti intellectus acceperimus nō viliter ha
beamus. Hoc vt manifestius videatis: illd̃
attendite qd̃ ait idem ip̃e iudēis: Si nō ve
nissim⁹ ⁊ locutus fuissim⁹ eis: peccatū nō ha
berent. Neq; em̃ ita dictum est: vt sine vllō
peccato oīno vellet intelligi futuros fuisse
iudēos si non venisset ⁊ locutus eis fuisset:
Ip̃enos quippe inuenit̃: oneratosq; peccatū.
Propter qd̃ dicit̃: Venite ad me omēs qui
laboratis et onerati estis. Vñ: nisi sarcinis
peccatorū ⁊ transgressionib⁹ legis: Qm̃ lex
subintravit: vt abundaret delictū. Lū ergo
ipse etiā alibi dicat̃: Nō veni vocare iustos
sed peccatores: quō si non venisset peccatū
non haberent: nisi q; sententia ista nec vni
uersalit̃ nec p̃ticularit̃: sed indiffinitē p̃
nunciata nō omne peccatū cogit intelligi:
Sed plane nisi aliqd̃ peccatū intellexerim⁹
qd̃ nō haberent nisi x̃ps venisset ⁊ locut⁹ eis
fuisset: fallam qd̃ absit sententiā dicerem⁹.
Nō ergo ait: Si nō venissim⁹ ⁊ locut⁹ fuissim⁹
eis: nullū peccatū haberēt: ne veritas mēti
ret̃: nec rursus diffinitē dixit̃: Si nō venissē
⁊ locutus fuissim⁹ eis: quoddā peccatū non
haberēt: ne p̃iū studiū parum exerceret̃. In
omni quippe copia scripturarū sanctarū pa
scimur apt̃: exercemur obscur̃. Illic fames
pellit̃: hic fastidiū. Quia ē nō est dictū pec
catū nullū haberent: nō p̃turbemur cū pec
catores iudēos etiā si dñs nō venisset agno
scimus. Sed tamē quia dictū est: Si nō ve
nissim⁹ peccatū non haberēt: vnde necesse ē
etiā si nō omne: aliqd̃ tamē eos ex aduentu
dñi qd̃ nō habebāt cōtraxisse peccatū: illud
ip̃m p̃fecto est: qd̃ in p̃sentē sibi loquentē
nō crediderūt: eūq; inimicū deputātes qm̃
vera dicebat insup occiderūt. Hoc peccatū
tā magnū ⁊ tā horrendū si nō venisset ⁊ locu
tus eis fuisset: vtiq; nō haberēt. Sicut ē ibi
cū audimus: Peccatū nō haberēt: nō omne

sed aliqd̃ peccatū intelligim⁹: Ita i hodiernā
lectiōe cū audim⁹: Spūs blasphemia nō
remitte: nō omne blasphemiā sed quādā:
Et cū audim⁹: Qui dicit x̃bū p̃tra spūs sanctū
nō remitte: non omne verbū s̃ quoddā x̃bū
intelligere debem⁹. Nam ⁊ hoc ip̃m qd̃ ait:
Spūs aut̃ blasphemia nō remitte: vtiq; si
oīs spūs: sed spūs blasphemia necesse ē in
telligam⁹. Quod et si planius alibi nō dice
ret: quis tā vecors esset vt aliqd̃ aliud intel
ligeret? Scdm̃ hanc regulā locutiōis: ⁊ illud
accipit̃: Nisi q; renatus fuerit ex aqua ⁊ spi
ritu. Nō em̃ ⁊ ibi ait: spūs sancto: hoc tñ intel
ligit̃. Nec qm̃ dixit̃: ex aqua ⁊ spūs: oēm spūs
quisq; intelligit̃. Quocirca cū audis spirit⁹
aut̃ blasphemia nō remitte: sicut nō omne
spūs: ita nō oīs spūs blasphemia oportet ac
cipias. Audire iā velle vos video: qm̃ nō est
oīs: quē nā illa sit blasphemia spūs quē nō
remitte: ⁊ qd̃ sit verbū qm̃ nō est omne: qd̃
si dictū fuerit cōtra spiritūs sanctū nō remitte
tur: neq; in h̃ seculo: neq; i futuro. Iā et ego
vellē dicere qd̃ intentissime expectat̃ audi
re: sed tolerate aliquātas maiores diligētiē
moras: donec adiuuāte dño: totū qd̃ occur
rit expediā. Alij quippe duo euāgelistę mar
cus ⁊ lucas cū de hac re loquerent̃: nō dixe
rūt: blasphemiā seu verbū: vt intelligerem⁹
nō omne blasphemiā sed quādā: nec verbū
omne sed quoddā. Quid ē dixerūt? Apud
marcū ita scriptū ē: Amē dico vob: qm̃ oīa
dimittunt̃ filijs hoīm peccata ⁊ blasphemie
qd̃ blasphemauerūt: qui autē blasphema
uerit i spūs sanctū nō habet remissionē in eter
nū: s̃ reus erit eterni delicti. Apud lucā ita:
Oīs q̃ dicit verbū in filiū hoīs: remitte: ei:
ei aut̃ qui in spūs sanctū blasphemauerit: nō
remitte: ei. Nūquid p̃pter nōnullā verborū
diuersitatē recedit̃ ab eiusdē veritate sentē
tię? Nā neq; alia causa ē cū euāgelistę eadē
nō eodē mō dicāt: nisi vt inde discamus res
verbis: nō reb⁹ verba pponere: nihilq; aliū
i loquēte q̃rere nisi volūtātē: p̃pter quā in
sinuandā x̃ba pponunt̃. Quid em̃ ad rem
interest: vtrū dicat̃ spūs blasphemia nō re
mitte: an dicat̃ q̃ blasphemauerit i spūs sanctū
non ei remitte: nisi forte q̃ eadē aptius isto
mō q̃ illo dicit̃: ⁊ aliū euāgelistā nō destruit
ali⁹ s̃ exponit̃? Spūs aut̃ blasphemia clau
se dictum est: q; nō exp̃sum est cui⁹ spiritus:
Non em̃ quicūq; spūs: spūs sanct⁹ ē. Ite po
test dici spiritus blasphemia: cui⁹ spūs quisq;

blasphemar: quod potest dici spūs oratio cū
 1. Cor. 14. spū qsqz orat. Tū dicit aplūs: Orabo spū:
 orabo et mēte. Cū dicitur: Qui blasphemauerit in spū sanctū: ille abiguitates solute
 Marci. 3. sūt. Itē qd scriptū est: Nō habet remissionē
 i eternū: sed reus erit eterni delicti: quid est
 Matt. 12. aliud qd id quod fm Matthēu legi: Nō remitte-
 ret ei: neqz in hoc seculo neqz in futuro?
 Alijs quippe verbis: et alio loquendi mō ea-
 dem ipa est exp̄ssa sententia. Et qd est apud
 Abi. 3. Matthēu: Qui dixerit verbū cōtra spū sanctū:
 sanctū: ne aliud aliquid qd blasphemā itel-
 ligeremus planius alij dixerunt: Qui blasphemauerit in spū sanctū. Eadem tamē
 res ab omnibz dicta est: nec aliquis eorū a
 loquētis voluntate discessit: ppter quā intel-
 ligendā verba dicunt: scribunt: legunt: au-
 diunt. Sed ait aliquis: Ecce accepti et intel-
 lexi: quia cū dicitur blasphemā: nec exprimit
 omnis aut quēdā: potest quēdam intelligi:
 aut omnis. Sed nec necesse ē vt omnis. Mi-
 si autē quēdā intelligat: falsum est qd dicit.
 Ita et verbū si nō dicat omne seu quoddā: nō
 est necesse vt omne intelligat: sed nisi vel quē-
 dam fuerit intellectus: nullo mō potest esse
 qd dicit. Sed vbi legi: qui blasphemauerit:
 rit: quomō intelligo quādam blasphemāz
 vbi nō legitur nisi blasphemā: vel quoddā
 verbū vbi nō legi nisi verbū: sed tanqz ge-
 neraliter dici videtur: qui blasphemauerit:
 huic cōtradictioni respōdemus: qz etiā hic
 si diceret: qui blasphemauerit quācūqz blas-
 phemiā i spū sanctū: nihil esse cur aliquā
 blasphemā querendā putaremus: quando
 omnē intelligere deberemus. Sed quia oīs
 nō potest intelligi: ne pagani: iudeis: here-
 tici: omniqz hominū generi: q diuersis er-
 roribus et cōtradictionibus suis blasphemāt
 in spū sanctū spes remissionis si se correpe-
 rint auferat: restat vt itaqz vt in eo qd scriptū
 est: qui blasphemauerit in spū sanctū nō
 habere remissionē in eternū: ille intelligat
 qui nō omi modo sed eo mō blasphemauerit
 vt ei nunqz possit ignosci. Sicut i eo em
 Jacobi. 1. qd dictū est: Deus neminē temptat: nō om-
 ni: sed quodā tēptationis mō deus neminē
 tēptare intelligendū ē: ne falsum sit illud qd
 Deut. 13. scriptū ē: Tēptat vos dñs deus vester: ne
 xpm negemus deū: vel dicam? falsum euan-
 gelij vbi legim? Quia interrogabat discipu-
 lū tēptans: ipe autē sciebat qd esset factur.
 Est em tēptatio adducens peccatū: q deus

neminē temptat: et est tēptatio pbans fidē:
 qua et deus temptare dignat: Ita cū audi-
 mus: Qui blasphemauerit i spū sanctū:
 non omne blasphemādi genus debem? acci-
 pere: sic nec ibi omne tēptādī. Itē cū audi-
 mus: Qui crediderit et baptizatus fuerit sal-
 uus erit: nō vt itaqz intelligim? eo modo credē-
 tem quo et demones credunt et cōtemiscunt:
 nec i eo numero baptizatos: in quo symon
 magus baptizari potuit: sed saluus esse nō
 potuit. Sicut g cum diceret: Qui crediderit
 et baptizatus fuerit saluus erit: nō omis cre-
 dentes et baptizatos: sed quosdā intuebatur
 in ea scz fide cōstitutos que apostolo distin-
 guente p dilectionē operat: Ita cū dixerit:
 Qui blasphemauerit i spū sanctū nō ha-
 bet remissionē in eternū: non omnē sed quē-
 dam blasphemantis spū sancti intende-
 bat reatū: quo quisqz fuerit obligatus: nul-
 la vnqz remissione soluet. Illud etiā qd ait:
 Qui manducat carnē meā et bibit sanguinē
 meū in me manet et ego in illo: quō intelle-
 cturi sum? Nūquid etiā illos hic poterim?
 accipere: de quibus dicit aplūs: q iudicium
 sibi māducent et bibant: cum ipsam carnem
 māducent et ipm sanguinē bibant? Nunqd
 et iudas magistri venditor et traditor impi-
 qz primū ipm manibz eius cōfectū sacra-
 mentū carnis et sanguis ei? cū ceteris disci-
 pulis: sicut aptius Lucas euāgelista decla-
 rat: māducauerit et biberit: mansit in christo:
 aut xps in eo? Abultri deniqz qui vel corde
 ficto carnem illam māducant et sanguinē bi-
 bunt: vel cū manducauerint et biberint apo-
 state sunt: nūquid manent in xpo: aut xps
 in eis? Sed pfecto est quidā modus mādu-
 candi illaz carnē et bibendi illum sanguinē:
 quomō qui māducauerit et biberit in christo
 manet et xps in eo. Non ergo quocūqz mō
 quisqz māducauerit carnē xpi et biberit san-
 guinē xpi: manet in xpo et in illo xps: sed cer-
 to quodā modo: quē modū vt itaqz ipse vide-
 bat quādo ista dicebat. Sic igit et in eo qd
 ait: Qui blasphemauerit i spū sanctū nō
 habet remissionē in eternū: nō quocūqz mō
 blasphemauerit reus est huius irremissibi-
 lis delicti: sed mō quodam quē nos querere
 aut intelligere voluit: qui hanc sententiam
 veram terribilēqz deprompsit. Quisnam sit
 aut iste blasphemādī mod? vlt pot? imode-
 ratio: quēnā sit ista blasphemā: et qd sit ver-
 bū cōtra spū sanctū: iam quātū existimo

ipe ordo expostulat vt dicam? vtrāqz expe-
 ctationē tādū ē necessario detentā nō vltē-
 rius differam. Hostis charissimi i illa inui-
 sibili et incorruptibili trinitate quā fides vstra
 et catholica ecclesia tenet et p̄dicat: deū patrē
 non spū sancti patrē esse sed filiū: et deū filiū
 nō spū sancti filiū esse s patris: deū aut spū
 ritū sanctū non solius patris aut solius esse
 filij spm: sed patrē et filiū. Et hāc trinitatē qz
 uis seruata singulariū pprietate et substantia
 separabilē eternitatis: veritatis: bonitatis
 essentiā vel naturā: nō esse tres deos s vnū
 deū. Ac p hoc p captu nostro quātū ista p
 speculū et in enigmate: p̄sertim talibz qua-
 les adhuc sum? videre cōcedit: insinuat no-
 bis in patre auctoritas: in filio natiuitas: in
 spū sancto patris filijqz cōmunitas: in tribz
 equalitas. Qd ergo cōmune ē patri et filio:
 p hoc nos voluerit hēc cōmunionē et inter
 nos et secū: et per illud donū nos colligere in
 vnū qd ambo habēt vnū: hoc est p spū san-
 ctū deū et donū dei. In hoc em recōciamur
 diuinitati: eaqz delectamur. Itaqz qd nobis
 pdeset quicqd boni nossim? nisi etiā dili-
 gerem? Sicut aut veritate discim? ita cha-
 ritate diligim? vt et pleni? cognoscim? et be-
 ati? cognito p̄sumamur. Charitas poro diffu-
 sa est in cordibus nostris: p spū sanctū qd da-
 tus est nobis. Et quia peccatis alienamur a
 possessione verorū bonorū: Charitas cooperit
 multitudinē peccatorū. Est ergo pater filio
 veritati origo verax: et filius de veraci patre
 orta veritas: et spū sanctus a patre bono et fi-
 lio bono effusa bonitas: omniū est aut non
 impar bonitas nec separabilis vnitas. Primū
 g in nos ad accipiendā vitā eternā quē i no-
 uissimo dabit de bonitate dei mun? venit
 ab initio fidei: remissio peccatorū. Illis enī
 manētibus manēt quodāmodū inimicitie ad-
 uersus deū: et ab illo alienatio quē a nostro
 malo ē: qm nō mentis scriptura dicit: Pec-
 cata vestra sepant intervos et deū. Itō itaqz
 nobis infert bona sua: nisi auferat mala no-
 stra. Et intantū illa crescūt: in quātū ista mi-
 nuunt: nec illa p̄ficiunt nisi ista finiant. Itaqz
 xō q dñs iesus sic in spū sc̄to peccata dimittit:
 cit: quēadmodū in spū sancto demones ej-
 cit: hinc intelligi pōt: q postea qz resurrexit
 a mortuis: cū dixisset discipulis suis: Acci-
 pite spū sanctū: cōtinuo subiecit: Si cui di-
 miseritis peccata dimittentur ei: si cui tenuer-

itis tenebunt. Itā et illa regeneratio vbi sit
 omniū p̄teritorū remissio peccatorū: in spū
 tus sancto sit: dicēte dño: Nisi quis renat? su-
 erit ex aq et spū: nō pōt introire i regnū dei.
 Itō aliud ē nasci de spū: aliud pasci de spū: sic
 aliud ē nasci de carne: qd sit cū parit mater:
 aliud pasci de carne: qd sit cū lactat infans
 ad h cōuersuz vt cū voluptate biberet vnde
 natus est vt viueret: vt inde accipiat viuē-
 di alimentū vnde accepit nascēdi initium.
 Primū itaqz credentiū beneficiū ē benigni-
 tatis dei: in spū sancto remissio peccatorū.
 Unde ita cepit et p̄dicatio Johis baptiste:
 qui p̄cursor dñi missus est. Sic em scriptū ē:
 In diebus illis venit Johānes baptista p-
 dicans in deserto iudee et dicens: Pēnitentiā
 agite: appropinquabit em regnū celozū. Ait
 aut iohānes inter cetera quē locutus est ad
 eos qui venerūt vt ab illo baptizaret: Ego
 quidē vos baptizo aqua in pēnitentiā: q aut
 vtrū ē post me fortior me ē: cui nō sum di-
 gn? calciamēta portare. Ipse vos baptizabit
 i spū sancto et igni. Ait et dñs: Johes qdē ba-
 ptizauit aq: vos aut baptizabimini spū san-
 cto nō post multos hos dies: quē accepturi
 estis vsqz ad pentecosten. Q aut dicit Jo-
 hānes: Et igni: quis possit itelligi et tribula-
 tio quā p noie xpi credētes fuerāt p̄pessuri:
 tñ nō ab re est eūde spū sanctū etiā nomie
 ignis significatū videri. Propter qd et in ad-
 uentu eius dictū est: Elise sūt illis lingue di-
 uise velut ignis: qui et infudit sup vnūquēqz
 eorū. Hinc et ipse dñs ait: Ignē veni mittere
 in mundū. Hinc et aplūs ait: Spū seruētes:
 qm hinc feruet charitas. Diffundit quippe i
 cordibz nris p spū sanctū qui dat? ē nobis.
 Cui seruoz p̄trariū est qd dñs ait: Refrige-
 scet charitas multorū. Sed pfecta charitas:
 pfectū donū est spū sancti. Prius est aut il-
 lud qd ad remissionē p̄tinet peccatorū: per
 qd bñficiū eruiamur de potestate tenebrarū:
 et p̄nceps hui? mūdi mittit foras fide nra: q
 opat in filiis infidelitatis: nulla alia nisi fo-
 cietate et obligatiōe peccati. In spū em sc̄to
 quo in vnum dei plūs cōgregat eūc̄st spūs
 imūdos: qui i seipm diuisus est. Cōtra hoc
 donū gratuitū: cōtra istā dei gratiā loquit
 cor impēnitēs. Ipsa g impēnitētia est spūs
 blasphemā: quē nō remittet neqz i hoc secu-
 lo neqz in futuro. Cōtra spm em sanctū quo
 baptizant quorū peccata oia dimittunt: et
 quē accepit ecclesia: vt cui dimiserit peccata

dimittunt et: verbū valde malū et nimis im-
piū: siue cogitatio: siue etiā lingua sua dic-
t. 2. quē patietia dei cū ad penitentiā adducat:
ip̄e fm duriciā cordis sui et cor ip̄gnitēs the-
saurizat sibi irā in die ire et reuelatōis iusti-
iudicij dei: qui reddet vnicuiq; iuxta opera
eius. Hec ergo impgnitētia: Sic em̄ vno ali-
quo nomie possum⁹ vtciq; appellare et blas-
phemā et verbū p̄tra sp̄s sanctū qd remissi-
onē nō habet in eternū: hēc in quā impgnitē-
tia p̄tra quā clamabat et p̄co et iudex dicetēs:
Matth. 3. et. 4. Penitentiā agite: appropinquabit em̄ regnū
celoz: cōtra quā dñs os euāgelicē p̄dicatio-
nis aperuit: et p̄ quā ipsum euāgelium i toto
orbe p̄dicadū esse p̄dixit: vbi postea q̄ resur-
xit a mortuis: ait discipul: Oportebat pati
xp̄m et resurgere a mortuis t̄rio die: et p̄dica-
ri i noie ei⁹ penitentiā et remissionē peccato-
rū p̄ om̄s gentes incipit⁹ ab hierusalem.
Hec oīno impgnitētia nō habet remissionē
neq; in hoc seculo neq; in futuro: qz peniten-
tia impetrat remissionē in hoc seculo q̄ vale-
at in futuro: Sed ista impgnitētia vel cor im-
pgnitens q̄diu quisq; in hac carne viuit: nō
poteſt iudicari. De nullo em̄ desperandū est
q̄diu patietia dei ad penitentiā adducit: nec
Eccl. 33. de hac vita rapit impiū: qui nō mortē vult
imp̄i: quātum vt reuertat⁹ et viuat. Pagan⁹
est hodie: vnde scis vtrū sit futur⁹ crastino
xp̄ianus? Iudeus infidelis est hodie: quid
si cras credat in xp̄o? Hereticus ē hodie: qd
si cras seq̄ catholicā veritatē? Scismatic⁹ ē
hodie: qd si cras amplectat⁹ catholicā pacē?
Quid si isti quos in quocūq; genere erroris
notas et tanq; desperatissimos dānas: ante-
q̄ finiāt istam vitam agant penitentiā et in-
ueniant verā vitā in futuro? Proinde fr̄es
etiā ad hoc vos admoneat qd ait apostol⁹:
1. Cor. 4. Nolite ante temp⁹ quicūq; iudicare. Hec em̄
blasphemā sp̄s qui nunq; ē vlla remissio:
quoniā nō omnē sed quādam intelleximus
eāq; p̄seuerantē duriciā cordis impgnitētis
vel diximus vel inuenim⁹ vel etiā quātum
existimauim⁹ ostendim⁹: nō poteſt in quocūq;
vt diximus dū in hac adhuc vita est depre-
hendi. Qd nō ideo videat⁹ absurdū: qz cum
homo vsq; in finē hui⁹ vite in dura impgni-
tentia p̄seuerans: diu multūq; loquat⁹ adū-
sus hanc gratiā sp̄s sancti: euāgelium tamen
tam longā cōtradictionē cordis impgniten-
tis: q̄si breue aliq̄d verbū appellauit dicens:
Quicūq; dixerit verbū p̄tra filiū hominis: re-

mitteret et: qui aut dixerit cōtra sp̄s sanctum
nō remittet ei neq; in hoc seculo neq; i futu-
ro. Hec em̄ quīs plura sit et pluribus verbis
cōtexta et p̄ducta blasphemā: solet tamen
scriptura etiā multa verba verbū appellare.
Hec em̄ vñū verbū locut⁹ ē quicūq; p̄phe-
ta: et tamē sic legi⁹. Verbū qd factū ē ad illū
vel ad illū p̄phetā. Et ap̄lus: Presbyteri in-
quit duplici honore honorent⁹: maxie qui la-
borāt in verbo et doctrina. Hō ait in verbis
sed in verbo. Et sanct⁹ Iacobus: Estote in-
quit factores verbi: et nō auditores t̄m. Hō
ait et ip̄e verboz sed verbi: quīs tam multa
verba de scripturis sanctis i ecclesia celebrat
et solēnter legant⁹: dicant⁹: audiant⁹. Sicut q̄
quātocūq; tempore quisq; nostrū in p̄dican-
do euāgelio laborauerit: nō verboz sed vbi
dicat⁹ p̄dicator: et quātocūq; tempore quisq;
vestrū nostrā p̄dicationē diligenter atq; in-
stanter audierit: nō verboz sed verbi audi-
endi studiosissim⁹ nuncupat⁹. Ita eo more q̄
scripturę loquunt⁹ et quez nouit ecclesiastica
cōsuetudo: quisq; vniuersa sua vita q̄ istaz
gerit carnem: quātālibet longitudine plon-
gat⁹: quecūq; verba vel ore vel sola cogitati-
one locutus fuerit corde impgnitēti p̄tra re-
missionē peccatoz que sit in ecclesia: verbū
dicat⁹ p̄tra sp̄s sanctū. Ideo aut nō solū ver-
bum quod dictū fuerit p̄tra filiū hominis: sed
omne p̄osus peccatū et blasphemā remit-
tet hominibus: quia vbi hoc peccatū nō fue-
rit cordis ipgnitentis cōtra sp̄s sanctū: quo
in ecclesia peccata soluunt⁹: cūcta alia dimit-
tunt⁹. Quō autē hoc dimittit⁹: qd etiā remis-
sionē impedit aliorū? Omnia ergo dimittit⁹
tur eis: in qbus non est qd nunq; dimittet⁹.
In qbus est autē: quō hoc nunq; dimittit⁹:
nec alia dimittunt⁹: qz oīm remissio vinculo
istius impedit⁹. Hō ergo p̄pterea quicūq;
dixerit cōtra sp̄s sanctū non remittet ei: qz
in trinitate maior ē filio sp̄s sanctus: quod
nullus vnq; vel hereticus dixit: sed quoniā
quisq; restiterit veritati: et blasphemauerit
veritatē: qd est xp̄s: etiā post tantā sui p̄di-
cationē apud homines: vt verbū caro fieret
et habitaret in nobis: qd est filius hominis: id
est ip̄e xp̄s: si non dixerit verbū illud cordis
impgnitentis contra sp̄s sanctū: de quo di-
ctum est: Qui non renatus fuerit ex aqua et
sp̄s: et de quo item dictum est: Accipite sp̄i-
tū sanctū: si cui dimiseritis peccata dimittū-
tur ei: id est si penituerit eum: accipiet p̄ hoc

donū remissionēz omniū peccatoz: simul et
hui⁹ qd verbū dixit cōtra filiū hominis: quia
peccato ignoratiē siue cōtumaciē vel cuius-
cūq; blasphemie nō addidit peccatū imp-
gnitētiē cōtra donū dei et gratiā regeneratio-
nis vel recōciliationis que sit in ecclesia sp̄s
sancto. Proinde nec illud sentiendū est: qz
quidā putant ideo remitti verbūz qd dicat⁹
cōtra filiū hominis: nō remitti aut qd dicat⁹ cō-
tra sp̄s sanctū: quia p̄pter susceptā carnem
factus est filius hominis xp̄s: qua carne vtiq;
maior est sp̄s sanctus: qui substantia p̄pria
equalis est patri et vnigenito filio fm ei⁹ di-
uinitatē: fm quā et ip̄e vnigenit⁹ filius equa-
lis est patri et sp̄s sancto. Itā si hoc p̄pterea
dictū esset: p̄fecto de omī blasphemā tace-
ret⁹: hēc sola irremissibilis videret⁹: que p̄tra
filiū hominis dicat⁹ quasi cū homo solus puta-
tur. Cū vō p̄missum sit om̄e peccatū: et blas-
phemā remittet hominib⁹: qd etiā apud aliū
euāgelistā ita impositū ē: Dia dimittent⁹ fi-
lij hominū peccata et blasphemie qd blas-
phemauerint: p̄culdubio et illa blasphemā
q̄ p̄tra patrē dicat⁹ ista generalitate p̄cludit⁹:
et tamē hēc sola irremissibilis definit⁹ q̄ dicat⁹
cōtra sp̄s sanctū. Nūquid nā et pater formā
serui accepit: qua sit maior sp̄s sanct⁹? Non
vtiq; sed ideo post vniuersalē cōmemorati-
onē omniū peccatoz omnisq; blasphemie
eminētius voluit exprimere blasphemā q̄
sit contra filiū hominis: qz etiā si in illo pecca-
to fuerint homines obligati: qd cōmemora-
uit vbi ait: Si nō venissē et locut⁹ eis fuissē:
peccatū nō haberēt: qd etiā in euāgelio fm
iohannē valde graue ostēdit esse peccatum:
vbi ait de sp̄s sancto: cū eum se missurū esse
p̄mitteret: ille arguet mundū de peccato et
de iusticia et de iudicio. De peccato quidem
qz nō crediderūt in me: tamē si nō dixerit il-
la cordis impgnitētis duriciā verbū contra
sp̄s sanctū: etiā hoc qd dictū est cōtra filiū
hominis remittet⁹. Hic fortassis aliq; querat
vtrū t̄mō sp̄s sanctus peccata dimittat:
an et pater et filius? Respōdemus qz et pater
et filius. Ip̄e em̄ fili⁹ de patre dicit: Si dimi-
seritis peccata hominib⁹: dimittet vobis et pa-
ter vester peccata vestra. Cui nos quoq; di-
cimus in oratiōe dominica: Pater n̄s qui es
in celis: Atq; inter cetera et hoc petim⁹ dicē-
tes: Dimitte nobis debita n̄ra. De seip̄o au-
tem ait: Ut sciatis qz habeat fili⁹ hominis po-
testatē in terra dimittēdi peccata. Si q̄nq;

et pater et filius et sp̄s sanctus dimittunt pec-
cata: cur illa impgnitētia que nunq; dimitte-
tur: t̄mō ad sp̄s blasphemā dicat⁹ p̄tine-
re: tanq; ille qd hoc impgnitētiē peccato fue-
rit obligatus: dono sp̄s sancti resistere vide-
atur: qd eo dono fiat remissio peccatoz?
Ubi et ego q̄ro: vtrū xp̄s elegerit demonia:
an et pater et sp̄s sanct⁹? Si em̄ t̄mō xp̄s:
qd est qd ip̄e dicit: Pater autē in me manēs: Job. 14.
ip̄e facit opa? Ita em̄ dictū ē: Ip̄e facit ope-
ra: tanq; filius nō faciat: sed pater manens
i filio. Cur q̄ alio loco dicit: Pater me⁹ vsq; Job. 5.
modo operat⁹: et ego operor? Et paulo post:
Quicūq; em̄ ille fecerit: hēc et fili⁹ eius simi-
liter facit. Qd alio loco dicit: Si opera non
fecissē i eis q̄ nemo alius fecit: ita dicit q̄si
solus faciat. Si autē hēc ita dicunt⁹ vt tamē
insepabilia sint opera patris: qd credendū
est de sp̄s sancto: nisi quia et ip̄e pariter ope-
rat⁹? Nam in eo ip̄o loco vnde exorta est ista
questio quā discutim⁹: cū filius eijceret de-
monia: ip̄e tamen ait: Si ergo in sp̄s sancto
eijcio demonia: igit puenit in vos regnum
dei. Hic forte qd dicat sp̄s sanctū dari pot⁹
a patre et filio q̄ sua volūtate aliq̄d operari:
et ad hoc p̄tinere qd dictū est: in sp̄s sancto
eijcio demonia: qd non ip̄e sp̄s sanctus sed
xp̄s id faceret sp̄s: vt sic intelligat⁹ qd dictū
est: i sp̄s sancto eijcio: tanq; diceret⁹: sp̄s eij-
cio. Solent quippe ita loqui scripturę: Int-
fecerunt in gladio: id est gladio. Succende-
runt in igne: id est igni. Et accepit iesus cul-
tros petrinos in qbus circumciderat filios
isrl. Sed qui p̄pterea demunt in sp̄s sancto
p̄p̄riam potestatē: illud attendat qd a dño
dictum legi⁹: Sp̄s vbi vult spirat. Illud
vō quod apostol⁹ ait: Omnia autē hēc ope-
rat⁹ vnus atq; idem sp̄s: verendum est ne
quisq; arbitret⁹ qz ea nō operet⁹ pater et fili⁹:
cum in eis operibus cōmemorauit donatio-
nes curationum et operatiōes virtutū: vbi
est vtiq; et expulsio demonioz. Cum vō ad-
iungit et dicit: Diuidēs p̄pria vnicuiq; pot-
estatem: s̄ a patre et filio plane indiuiduāz.
Si ergo hēc ita dicunt⁹: vt tamē inseparabi-
lis intelligat⁹ operatio trinitatis: ita vt cum
operatio patris dicat⁹: non eā sine filio et sp̄s
ritus sancto intelligat⁹ operari: vt cum ope-
ratio filij non sine patre et sp̄s sancto: et cū ope-
ratio sp̄s sancti non sine patre et filio: satis
notū est recte credētib⁹: vt etiā vt possunt

Questio vtrū
Abi⁹ em̄ sp̄s s̄ p̄
Amittit em̄ d. 1
filij.

Intelligētib⁹: et illud ideo dictū esse de pa-
 tre Ipe facit opa: q̄ ab illo sit etiā origo ope-
 rū: a quo ē existētia cooperantū psonarū: q̄
 et filius de illo natus est: et spūs sanctus p̄ci-
 paliter de illo p̄cedit de quo natus est fili⁹:
 et cū quo illi cōis est idē spūs. Et illud quod
 ait dñs: Si opera nō fecissem in eis q̄ nemo
 alius fecit: non ad patrē vel spm̄ retulisse q̄
 ei nō sint in illis operibus cooperati: sed ad
 homines a quib⁹ legunt multa facta miracu-
 la: et tamē a nullo q̄ filius fecit. Et qd̄ ait
 1. Cor. 12. apl⁹ de spūs sancto: Dia autē hęc opaf vn⁹
 atq; idē spūs: nō ideo dictū: q̄ nō ei coope-
 rat pater et fili⁹: sed quia in his opibus non
 sunt multi sed vnus spūs: et in diuersis suis
 opationibus non est a se ipse diuersus. Nec
 tamē inaniter sed rationabiliter et veraciter
 dicit patrem dixisse: nō filium et spm̄ sanctū:
 2. ad. 3. Tu es fili⁹ me⁹ dilect⁹: i quo mihi cōplacui.
 Sed hoc miraculū de celo sonabilis verbis:
 q̄uis ad psonam patris tñ modo noscam⁹
 p̄tinere: cooperatos esse filium et spm̄ sanctū
 nō negamus. Neq; em̄ quia tunc filius car-
 nem portans cum hominib⁹ cōuersabat in
 terra: ideo nō erat etiā i sinu p̄is tanq̄ vni-
 genitū verbū: quādo illa de nube vox facta
 est: aut sapiēter et spiritalit̄ credi potest: deū
 patrem operationē verborū suorum sonan-
 tiū atq; transeuntū a suę sapientie suę spi-
 ritus cooperatiōe separasse. Eodem modo
 cuz rectissime dicam⁹: non patrē nec spiritū
 sanctū: sed filium sup mare ambulasse: cuius
 vnus caro erat illa et plantę fluctib⁹ innitē-
 tes: illud tamē opus tanti miraculi patrē et
 spm̄ sanctum cooperatos esse quis abnuat⁹?
 Sic em̄ et solū filiū verissime dicimus: ipsam
 suscepisse carnem: nō patrē aut spm̄ sanctū:
 et tamē hęc incarnationē ad solū filiū p̄tinē-
 tem: quisquis negat cooperatū patrem aut
 spm̄ sanctū nō recte sapit. Itē dicimus: nec
 patrē nec filiū: sed solū spm̄ sanctū et in colū-
 1. Matt. 3. 2. bē specie: et in linguis velut igneis apparuis-
 se et sedisse: p̄nunciare illis in quos venerat
 multis et varijs linguis magnalia dei: a quo
 tamē miraculo ad solū spm̄ sanctū p̄tinēte:
 cooperationē p̄is et verbi vni geniti separa-
 re nō possum⁹. Itē quoq; singulorū in trini-
 tate opera trinitas operat⁹: vnicuiq; opat⁹:
 te: cooperatibus duobus: cōueniente in tri-
 bus agendī cōcordia: non in vno deficiente
 efficacia pagendi. Quē cū ita sint: hinc ē q̄
 dñs iesus i spūs sancto dēmones eicit. Neq;

em̄ et sol⁹ hoc implere nō poterat: atq; illud
 adiutorū tanq̄ huic operi nō sufficiēs assu-
 mebat: sed spm̄ diuinus in semetipm̄ eo spū
 cōgruebat expelli: quē pater et filius indiui-
 si in semetipsis cōiter habent. Sic et peccata
 quia p̄ter ecclesiā nō dimittunt: in eo spū di-
 mitti oportebat: quo in vnū ecclesiā cōgre-
 gat⁹. Deniq; si quēq; extra ecclesiā suorū p̄-
 niteat pctōr: et hui⁹ tanti peccati qd̄ alienū
 est ab ecclesiā dei cor imp̄gnitens habeat: qd̄
 ei pdest illa p̄nitētia: cū isto solū verbū di-
 cat p̄tra spm̄ sanctū: qd̄ extraneū ē ab ecclesiā:
 q̄ accepit hoc donū vt in ea i spūs sancto fiat
 remissio pctōr. Quā remissionē cū trinitas
 faciat: p̄prie tamē ad spm̄ sanctū intelligit
 p̄tinere. Ipe em̄ est spūs adoptionis filiorū
 in quo clamam⁹: Abba pater: vt ei possim⁹
 dicere: Dimitte nob⁹ debita nra. Et in h̄ co-
 gnoscim⁹: sic dicit apl⁹ iohes: qm̄ xps ma-
 ner in nobis de spū quē dedit nobis: Ipe
 spūs testimoniū reddet spūi nro: q̄ sum⁹ fi-
 liū dei. Ad ipm̄ em̄ p̄tinet societas qua effi-
 mur in vnū corp⁹ vniū filij dei. Cū scriptū
 est: Si qua igit̄ exhortatio in xpo: si qd̄ sola
 tiū charitatis: si qua societas spūs. Prop̄
 hanc societate illi in quos p̄mitus venit: lin-
 guis omnū gentiū sunt locuti: q̄ p linguas
 cōsociator est societas generis hūani. Sic
 oportebat p linguas omnū gentiū signifi-
 cari istā societate filiorū dei et membrorū xpi
 futurā in oib⁹ gentib⁹: vt quēadmodū tunc
 ille apparebat accepisse spm̄ sanctū q̄ loq̄bat⁹
 linguis oim̄ gentiū: ita se nūc ille agnoscat
 accepisse spm̄ sanctū q̄ tenet vinculo pacis
 ecclesię: q̄ diffundit in oib⁹ gentib⁹. Cū dic̄
 apl⁹: Studētes seruare vnitatē spūs i vin-
 culo pacis. Quā aut sit ipe spūs patris: ipe fi-
 lius dicit: De patre p̄cedit. Et alio loco: Nō
 em̄ vos estis q̄ loq̄mini: sed spūs p̄is vestri
 q̄ loquit̄ i vobis. Quā ipse sit et spūs filij:
 apl⁹ dic̄: Abiit de⁹ spm̄ filij sui i corda ve-
 stra: clamantē abba pater: hoc ē clamare fa-
 cientē. Nos em̄ clamam⁹: s̄ in illo: id est ipso
 diffundente charitatē in cordib⁹ nris: sine q̄
 inanit̄ clamat quicūq; clamat. Cū itē dicit:
 Quisq; aut spm̄ xpi nō habet: hic nō ē ei⁹.
 Ad quē ḡ in trinitate p̄prie p̄tinet hui⁹ cō-
 munio societatis: nisi ad eū spm̄ q̄ est p̄ri fi-
 liorū cōis: hūc spm̄ q̄ illi nō habeat q̄ sunt
 ab ecclesiā segregati: Judas apl⁹ aptissime
 declarauit dicēs: Qui seipos segregat: ani-
 males: spm̄ nō hñtes. Cū in ipa ecclesiā etiā

illos qui p noia hominū quis in vnitatē ei⁹
 p̄stitutoz quedā scismata moliebant: Pau-
 lus apl⁹ arguēs iter cetera ait: Alialis aut̄
 hō nō p̄cipit q̄ se spūs dei: stulticia em̄ ē illi
 et nō pōt intelligere qm̄ spiritalit̄ dijudicat.
 Quidit qd̄ dixerit: Nō p̄cipit: id ē sciaz nō ca-
 pit xbi. Hos i ecclesiā cōstitutos puulos dic̄:
 nondūz spirituales s̄ adhuc carnales: et lactē
 alēdos nō esca: Quasi paruuli inq̄t in xpo
 lac vobis potū dedi nō esca. Nondūz enim
 poteratis: s̄ nec adhuc quidē potestis. Vbi
 dicit: Nō dū vel nō adhuc: p̄fecto nō despe-
 rat⁹: s̄ eo tendit vt sit aliqñ qd̄ nōdū est. Ad
 huc em̄ estis inq̄t carnales. Et ostēdēs vñ sint
 carnales: Lū em̄ sit inq̄t iter vos emulatio:
 nōne carnales estis: et fm̄ carnē ambulatis?
 Atq; idipm̄ plant⁹ apiens: Lū em̄ q̄s dicat:
 Ego inq̄t sum pauli: alius aut̄ apollo: nōne
 homines estis? Quid ḡ est apollo? Quid aut̄
 paul⁹? Abiit xpi p̄ q̄s credidistis. Ibi ḡ: id ē
 paul⁹ et apollo: cōcordes erāt in vnitatē spi-
 rit⁹: i vinculo pacis: et tñ q̄ eos isti in se diui-
 dere et p altero inflari aduersus alterū cōpe-
 rant: dicunt et homines carnales et animales:
 nō valētes p̄cipere q̄ sunt spūs dei: Et tamē
 q̄ nō sunt ab ecclesiā segregati: paruuli appel-
 lant̄ in xpo: quos vtiq; vel angelos vel deos
 esse cupiebat quos arguebat: q̄ boies erāt:
 id est in his cōtentōibus nō q̄ dei sunt: sed
 quē hominū sunt sapiebāt. De illis vñ qui
 sunt ab ecclesiā segregati: nō dictum est: ea
 quē sunt spūs nō p̄cipiētes: ne ad sciētie per-
 ceptōz referrent: sed dictū est: spm̄ non ha-
 bētes. Nō est aut̄ cōsequēs: vt q̄ habet etiā
 sciendo p̄cipiat qd̄ habet. Habēt ḡ istū spm̄
 in ecclesiā cōstituti paruuli in xpo: adhuc ani-
 males: adhuc carnales: qd̄ habeant p̄cipere
 nō valētes: id est intelligere nō posse. Nā quō
 essent paruuli in xpo: nisi renati ex spūs scō?
 Nec mirū videri debet q̄ q̄s aliqd̄ habet:
 et qd̄ habet ignorat. Ut em̄ taceā de omipo-
 tētis diuinitate atq; incōmutabilis trinita-
 tis vnitatē: quis facile sciētia p̄cipit quid sit
 aia: et q̄s nō habet animā? Postremo vt cer-
 tissime nouerim⁹ q̄ paruuli in xpo nō p̄cipiē-
 tes quē sunt spūs dei: habēt tamē spm̄ dei:
 paulopost intueamur quēadmodū eos p̄pos
 increpās ait: Nescitis q̄ templū dei estis: et
 spūs dei habitat in vobis? Hoc vtiq; nullo
 mō diceret ab ecclesiā segregatis: q̄ dicti sunt
 spm̄ nō habētes. Sed nec ille dicēd⁹ esse in
 ecclesiā: et ad istā societate spūs p̄tinere: q̄ oūi

bus xpi corporali tñ cōmixtione ficto corde
 misceat. Sanct⁹ em̄ spūs discipline fugiet si
 ctū. Quapropt̄ q̄cūq; i scismatici vel heretici
 cōgregatiōibus vel poti⁹ segregatiōib⁹ re-
 nati baptizant⁹: quis n̄ sint spūs: tāq; hisma-
 eli similes qui fm̄ carnē nat⁹ ē abrag: nō fm̄
 isaac q̄ fm̄ spm̄ q̄ p repromissionē: tñ cū ad
 catholicā fidē veniūt et societati spūs aggre-
 gat⁹: quē foris pculdubio n̄ hēbāt: nō eis re-
 petit̄ lauacrū carnis. Nō em̄ defuit etiā fo-
 ris positis ista forma pietatis: s̄ accedit eis
 quē nisi int⁹ nō pōt dari vnitās spūs i vin-
 culo pacis. Tales quippe erāt anteq̄ catho-
 lici essent: de qualib⁹ dicit apl⁹: Habētes
 formā pietatis: virtutē aut̄ eius abnegātes.
 Potest em̄ esse visibilis forma palmitis etiā
 p̄ter vitē: s̄ inuisibilis vita radices haberi nō
 potest nisi in vite. Proinde corpalia sacra-
 mēta quē portant et celebrant etiā segregati
 ab vnitatē corpis xpi: formā possūt exhibe-
 re pietatis. Virtus em̄ pietatis inuisibilis et
 spiritalis: ita in eis nō pōt esse: quēadmodū
 sensus nō sequit̄ hominis mēbrū qm̄ amputat⁹
 a corpe. Quē cū ita sint: remissio peccatorū
 qm̄ non dat nisi in spūs sancto: in illa ecclesiā
 tantūmō dari pōt: quē habet spm̄ sanctum.
 Hoc em̄ sit remissione peccatorū: ne p̄nceps
 peccati spūs q̄ in seipm̄ diuisus est regnet in
 nobis: vt eruti a potestate spūs imundi: tē-
 plū deiceps efficiamur sancti spūs: et a q̄ mū-
 damur accipiēdo idulgētiā: ipm̄ accipiam⁹
 habitatorē ad faciendā: augendam: p̄ficien-
 dāq; iusticiā. Nā et in pmo ei⁹ aduētū cuz hi
 q̄ eū acceperāt linguis oim̄ gentiū loq̄rent⁹:
 et stupentes eos q̄ aderāt alloqueret apl⁹
 petrus: cōpuncti sunt corde: et dixerūt ad pē-
 trū et ad aplos: Quid ḡ faciem⁹ frēs: mōstra-
 te nobis? Et dixit petr⁹ ad eos: Agite p̄ni-
 tentiā: et baptizet̄ vnusq; vñ in noīe iesu
 xpi in remissionē pctōr: et accipietis donūz
 spūs sancti. Vtiq; in ecclesiā vtrūq; factū: id ē
 et peccatorū remissio: et donū hui⁹ acceptio in
 qua erat spūs sanct⁹. Ideo aut̄ in nomie iesu
 xpi: q̄ cū eundē spm̄ sanctū p̄mitteret: quēz
 mittit inq̄t p̄ in nomie meo. Neq; em̄ habi-
 tat i quoq; spūs sanctus sine patre et filio: sic
 nec fili⁹ sine patre et spūs sancto: nec sine illis
 pater. Inseparabilis quippe est habitatio quo-
 rum inseparabilis operatio: sed sigillatim ple-
 rūq; p creature significationes non p suam
 substantiā demonstrant: sicut sua temporū
 spacia syllabis occupatib⁹ separatim vocē

pnficiant: nec tamē a seipſis vllis interval-
lis momentisq; temporū separant. Non em̄
vnq; dici possunt simul: cum esse nō possint
nisi semp simul. Sed vt iā nō semel dixim⁹:
ideo remissio peccatorū qua in se diuisi spūs
euertit ⁊ expellit regnū: ideo societas vnita-
tis ecclesie dei extra quā nō sit ipsa remissio
peccatorū: tanq; pprū est opus spūs sancti:
patre sane ⁊ filio cooperantibus: quia socie-
tas ē quodamō patris ⁊ filij ipe spūs sanct⁹.
Itā pater nō cōmuniter habet pater a filio
⁊ spūs sancto: q; nō est pater amboꝝ. Et fili⁹
nō cōmuniter habet fili⁹ a patre ⁊ spūs sancto:
q; nō ē fili⁹ amboꝝ. Spūs autē sanct⁹ cōmu-
niter habet a patre ⁊ filio: q; spūs est vnus
amboꝝ. Quisq; igit reus fuerit impeniten-
tiē cōtra spm̄ in quo vnitas ⁊ societas cōmu-
nionis cōgregat ecclesie: nunq; illi remittet:
q; hoc sibi clausit vbi remittit: ⁊ merito dā-
nabit cū spū qui in seipm̄ diuisus est: diuis⁹
⁊ ipe cōtra spm̄ sanctū qui in seipm̄ diuisus
nō est. Hoc ipsū ⁊ euāgelica testimonia nos
admonent: si ea pscrutamur attētius. Nam
⁊ fm̄ lucā quidē nō ibi hęc dicit dñs: vbi re-
spōdet eis q; dixerūt q; in pncipe demonioꝝ
rū eijcit demones: nō ei remitti qui blasphe-
mauerit in spm̄ sanctū. Unde apparet nō se-
mel a dño dictū hoc: sed ibi quoq; nō negli-
gent ptereundū quo loco dictū sit. Loq̄bat
enim de his qui eū cōfessi essent vel negarēt
Zuc. 12. corā hominib⁹: vbi ait: Dico autē vobis: qui
cūq; pſessus fuerit me corā hominib⁹: ⁊ fili⁹
hominis confitebit illū corā angelis dei. Qui
autē negauerit eū corā hominib⁹: denegabit
corā angelis. Et ne ex hāplī petri despera-
ret salus qui eū corā hominib⁹ ter negauit: cō-
tinuo subiicit: Et oīs qui dicit verbū i filiū
hominis remittet ei: ei autē qui in spm̄ sanctū
blasphemauerit non remittet: illa scz blas-
phemia cordis impenitentis qua resistit re-
missioni peccatorū quę sit in ecclesia p spirita-
sanctū. Quā blasphemā petrus nō habuit
Matt. 26. quęz mox penituit qm̄ amare fleuit: victoꝝ
spū qui in seipm̄ diuisus est: ⁊ qui eū veran-
Zuc. 22. dū poposcera: cōtra quē p illo dñs rogauit
ne deficeret fides eius. Accepit etiā ipsū cui
nō restitit spm̄ sanctū: vt nō solū ei remitte-
ret peccatū: sed p cū p̄dicaret ⁊ daret remis-
sio peccatorū. Apud duos autē alios euange-
listas qđ narrať vt de blasphemā spūs hęc
sentētia diceret: causa extitit ex cōmemora-
tione spūs immūdi: qui in seipm̄ diuisus ē.

Dictū enim erat de domino: q; in pncipe de-
monioꝝ eijceret demones. Ipse se dñs ait in
spūs sancto eijcere demones: vt spūs qui nō
est in se diuisus: eum qui in se diuisus ē vin-
cat atq; eijciat: Ille autē homo in eius pditi-
one maneat: qui in hui⁹ qui in se diuisus nō
est pacē p impenitentia transire detractat.
Hoc em̄ marc⁹ ita narrat: Amē dico vobis: Marc. 3
q; oīa dimitunt hominibus peccata ⁊ blas-
phemię quib⁹ blasphemauerint: qui autēz
blasphemauerit in spm̄ sanctū nō habet re-
missionē in eternū: sed reus erit eterni deli-
cti. Hęc verba dñi cū dixisset: sua deinde cō-
iunxit dicēs: qm̄ dicebat spm̄ immūduz ha-
bet: vt ostēderet hinc fuisse exortā causam:
vt hoc diceret: eo q; dixissent eū i beelzebub
pncipe demonioꝝ demones pellere: non qz
esset blasphemā quę nō remittit: cūz ⁊ hęc
remittat si recta penitentia cōsequat: sed q;
hinc vt dixi causa extitit: vt a dño illa sentē-
tia pferret: facta mētiōe spūs immūdi quē
aduersū seipm̄ diuisū dñs ostēdit ppter spi-
ritū sanctū: qui nō solū aduersum se diuisus
nō est: s; etiā quos colligit efficit indiuisos:
peccata q; adūsum se diuisa sunt dimittēdo:
eosq; mūdātos inhabitando: vt sit quēad-
modū scriptū est in actib⁹ aplosū: multitu-
dinis credentiū cor vnuz ⁊ anima vna. Cui
dono remissionis nō resistit: nisi qui duriciā
cordis impenitētis habuerit. Itā ⁊ alio loco
dixerūt iudci de dño: q; demoniū haberet:
nec tamē ibi aliqd dixit de blasphemā spūs
sancti: qm̄ nō ita obiecerūt spm̄ immūduz: vt
in se diuisus ex ore ipoz possit ostendi: sicut
beelzebub a quo eijci demones posse dixe-
runt. In hac vō lectōne fm̄ mattheū multo
manifestius aperuit dñs qđ hic vellet intel-
ligi: id est q; ipe dicat verbū ptra spm̄ sanctū
qui vnitati ecclesie corde impenitēti resistit:
vbi in spūs sancto sit remissio peccatorū. Hūc
em̄ spm̄ nō habet: vt iam dictū est: qui etiāz
xpi sacramēta portātes atq; tractantes: ab
eius cōgregatiōe seiuncti sunt. Itā vbi dixit
de diuisione sathane aduersus sathanan: q;
ipse in spūs sancto eijceret demones: vtiq; in
spū qui nō est aduersus seipsum: sicut ille di-
uisus: ibi cōtinuo ne p illos qui sub nomine
xpi extra eius ouile cōuenticula sua congre-
gant: quisq; putaret etiā regnū xpi aduer-
sum se esse diuisum: Qui nō est mecū in qđ
me est: ⁊ qui non cōgregat mecū spargit: vt
illos ostēderet ad se nō p̄tinere: qui extra cō-

gregādo nollent cōgregare ⁊ spargere. De-
inde subiūxit: Ideo dico vobis: om̄e pecca-
tū ⁊ blasphemā remittet hominib⁹: spūs autē
blasphemā nō remittet. Quid est hoc? Itā
sola spūs blasphemā nō remittet: qm̄ q; nō
est cū xpo ⁊ ipm̄ est: ⁊ cū illo non cōgregat
spargit? Ideo vtiq;. Qui em̄ nō cū illo con-
gregat: quomōlibet sub eius noie cōgreget
non habet spm̄ sanctū. Hic oīno: hic cōpulit
nos nō alibi intelligere fieri remissionē oīs
peccati: oīsq; blasphemie: nisi in xpi congre-
gatiōe q; nō spargit. Cōgregat quippe i spū
sancto q; nō est ⁊ seipm̄ diuisus: sic ille imun-
dus spūs. Et p̄ptea oēs cōgregatiōes vel po-
tius dispōsiōes q; se xpi ecclesias appellāt: et sūt
inter se diuisę atq; p̄trarię vt vnitatis cōgre-
gatiōi q; vera ē ecclesia eius inimicę: nō q; vi-
dent eius hñe nomē: idcirco p̄tinent ad eius
cōgregatiōē: p̄tinerēt autē si spūs sanct⁹ i
quo sociat hęc cōgregatiō aduersus seipsuz
diuisus esset. Hoc autē q; nō est: qui em̄ nō ē
cū xpo ptra ipm̄ est: ⁊ q; cū illo non cōgregat
spargit: ideo peccatū om̄e atq; oīs blasphe-
mia dimittet hominib⁹ in hac cōgregatiōe quā
in spūs sancto ⁊ nō aduersus seipm̄ diuiso cō-
gregat xps. Ipse autē spūs blasphemā illa
quę sit vt corde impenitēti huic tāto dei do-
no vsq; in finē vitę isti resistat: nō remittet.
Itā ⁊ si quisq; ita sit p̄trari⁹ veritati: vt deo
loquēti nō p̄phetis sed vnico filio: cū ppter
nos eū vt nobis in eo loq̄ret filiū hominis eē
voluit reluctet: remittet ei: cū penitēdo con-
uersus fuerit ad dei benignitatē: q; cum mor-
tē impij nollit quātum vt reuertat ⁊ viuat:
dedit ecclesie sue spm̄ sanctū: vt cuiq; in eo
peccata dimitteret: dimitterent ei. Qui vō
huic dono extiterit inimicus: vt non illud p
penitētiā petat: sed ei p impenitentia ptra-
dicat: sit irremissibile: nō quodcūq; peccatū
sed p̄tēpta vel oppugnata ipa remissio pec-
catorū: atq; ita dicat verbū ptra spm̄ sanctū
cū ex dispōsiōe ad cōgregatiōē nunq; veni-
tur: quę ad remittēda peccata accepit spiri-
tū sanctū. Ad quā cōgregatiōē etiā si p ma-
lū clericū sed tamē catholici ministrū repro-
bū ⁊ fictū aliquis accesserit corde non ficto:
in ipso sancto spū remissionē accepit pecca-
torū: qui spūs in sancta ecclesia etiā isto tēpo-
re quo velut area cū palea triturat: sic ope-
rat vt nullius verā p̄fessionē asp̄net: nulli⁹
simulatione fallat: atq; ita reprobos fugiat
vt etiā p eorum ministeriū probos colligat.

Unū ergo suffugiū est: ne sit irremissibilis
blasphemā cor impenitens caueat: nec aliē
penitentia pdesse credatur: nisi vt teneatur
ecclesia vbi remissio peccatorū dat: et socie-
tas spūs in pacis vinculo custodit. Et po-
tuit difficillimā questionē: si tñ aliquatenus
potuit: dño miserate atq; adiuvante tracta-
ui: quicqd tamē in eius difficultate apphen-
dere nō potui: nō imputet ipsi veritati quę
salubriter pios etiā cū occultat exerceat: sed
infirmitati meę quę vel intelligēda cōspice-
re vel intellecta explicare nō potui. De his
autē quę forte potuim⁹ ⁊ cogitādo iustifica-
re ⁊ dicēdo expedire: illi sunt agendę gratię
a quo quesuim⁹: a quo petuim⁹: ad quem
pulsauim⁹: vt haberem⁹ vnde ⁊ nos medi-
tando aleremur: ⁊ vobis loquēdo ministra-
remus.

De eo qđ scriptū est in euangelio
fm̄ eūdem: Aut facite arborē bonā
⁊ fructū eius bonū ⁊c. Sermo XII

Demonuit nos dñs nñ iesus xps vt
a bonę arbores simus: ⁊ fruct⁹ bonos
habere possim⁹. Aut em̄: Aut faci-
te arborē bonā ⁊ fructū eius bonū
aut facite arborē malā ⁊ fructū ei⁹
malū. De fructu enim arbor cognos-
cit. Vbi ait: Facite arborē bonā: ⁊ fructus
eius bonū: hoc itaq; nō est admonitio s; p̄p-
ceptū salubre: cui obediētia necessaria ē. Q;
autē dicit: Facite arborē malā ⁊ fructū ei⁹ ma-
lum: nō p̄ceptū est vt facias: sed admonitio
ne facias. Cōtra hos em̄ dixit q; putabāt se
cum malī essent loqui bona posse: vel bona
opa habere. Hoc dñs iesus dicit non posse.
Prius est em̄ mutādus hō vt opera muten-
tur. Si em̄ manet homo in eo q; malus est:
bona opa hñe nō pōt. Si manet i eo q; bon⁹
est: mala opa habere nō potest. Quis autē a
dño bonus inuētus est: cū christ⁹ p impijs
mortuus sit? Omnes g malas arbores inue-
nit: ⁊ dedit potestātē filiis dei fieri credenti-
bus in nomine eius. Quisquis igit hō hodie
bonus est: id est arbor bona: mala inuēta ē
⁊ bona facta est. Et si quando venit malas
arbores eradicare: vellet vtiq; remanere q;
nō digna esset eradicari: sed venit p̄rogare
misericordiā: vt postea exerceat iudiciū: cui
dicat: Misericordiā ⁊ iudiciū cantabo tibi
dñe. Dedit ergo credētib⁹ remissionē pec-
catorū: noluit cum eis ⁊ de p̄teritis chartis

rationē habere. Remissio em̄ peccatorū fa-
cit arbores bonas. Distulit securim: dedit
securitatē. De hac securi iohānes loquit di-
cens: Jā securis ad radicē arborū posita est.

Dis arbor q̄ nō facit fructū bonū excidet: et
i ignē mittet. De hac securi cōminat pater

familias in euāgelio dicens: Ecce triennū ē
q̄ venio ad hanc arborē et fructū in ea nō in-
uenio. Nā debeo locū euacuare: pinde am-
putet. Et intercedit colon⁹ dicens: Domine
dimitte eā hoc anno: circūfodiā eam et adhū
bebo cophinū stercoris: si fecerit fructū: bñ:
si min⁹: venies et amputabis eā. Tāq̄ p tri-
ennū dñs visitauit gen⁹ hūanū: hoc ē trib⁹
tēporib⁹: Quib⁹? Primū temp⁹ ante legez:
secūdū tēpus i lege: tertīū qd mō est: tēpus ē
gr̄e. Nā si nō visitauit gen⁹ hūanū aī legē:
vnde abel: vnde enoch: vnde noe: vñ abraā
vnde isaac: vnde iacob: quorū dñm se dici
voluit: et cui⁹ oēs gentes erāt quasi triū ho-

min⁹ deus esset: Et ego sū inq̄ deus abraā
et isaac et iacob. In lege autē si nō visitaret:
ipsam legē nō daret. Post legez venit et ipse
paterfamilias: passus est: mortu⁹ est et resur-
rexit: spūs sanctū dedit: euāgelīū p totū orbē
terrarū pdicari fecit: et adhuc quedam arbor
infructuosa pmāsit. Est quedā adhuc pars
gener⁹ hūanū: q̄ adhuc se nō corrigit: Inter-
cedit colon⁹: p plebe orabat aplūs: Flecto

cequit genua mea p vob ad patrē: vt i chari-
tate radicati et fundati: valeatis apphēde-
re cū oib⁹ sanctis q̄ sit latitudo: longitudo:
altitudo et pfundū. Cognoscere etiā supemi-
nentē sciētiā charitatis xpī: vt impleamī in
omnē plenitudinē dei. Flectendo genua p
nobis incedit apud patrēfamilias: ne era-
dicemur. Ergo q̄ necesse est vt veniat: aga-
mus vt fructuosos nos inueniat. Circūfos-
sio arboris: est hūilitas pgnitētis. Dis enī
fossa hūilis. Cophinū stercoris: sordes pgni-
tētie. Quid em̄ stercore sordid⁹? Sit q̄ vnus
quisq̄ arbor bona: nō se arbitret hñe fruct⁹
bonos: si manet arbor mala. Nō erit fruct⁹
bon⁹: nisi arboris bonē. Aduta cor: et muta
bif opus. Extripa cupiditatē: plāta charita-
tē. Sicut em̄ est radix omnīū malorū cupidi-
tas: sic est radix oīm bonorū charitas. Quid
ergo homines multat in se vel cōtendūt: di-
cētēs: Quid ē bonū? Si sciret: qd sit bonū.

Qd habere vis nō est valde bonū: qd ē nō
vis hoc est bonū. Vis em̄ hñe sanitatē cor-
poris: hoc est bonū: nec tamē putes magnū
bonū esse qd habet et malus. Aurū et argētū

habere vis: ecce et hoc dico bonū ē: sed si bñ
vltus fueris. Bene autē nō vteris si mal⁹ fue-
ris: ac p hoc aurū et argentū malis maluz ē:
bonis bonū est: nō q̄ eos bonos aurū et ar-
gētū facit: sed q̄ bonos inuenit: in vltum bo-
nū cōuertit. Honorē habere vis: bonū est: si
hoc si bene vtaris. Multis honor occa-
sio exitij fuit. Discernam⁹ q̄ bona opa si pos-
sum⁹: q̄ de bonis arborib⁹ loqmur. Et hic
nihil ē qd sic quisq̄ cogitare debeat: nisi vt i
semetipsū oculos puertat: in se discat: se in-
spiciat: se discutiāt: se querat: et se inueniat:
et qd displicet necet: qd placet optet et plan-
tet. Lū em̄ se homo inanē inuenit melior
bonorū: vt qd est auidus extem⁹ bonorū:
Ecce qd pdest plena bonis arca: inanis con-
scientia. Bona vis habere: et bonus nō vis
esse. Non vides te erubescere debere bonis
tuis: si dom⁹ tua plena ē bonis: et te habet
malū? Quid em̄ est qd velis habere malū?
Dic mihi. Nihil oīno. Nō vxo: nō filiū: nō
filiā: nō seruū: nō ancillā: nō villā: non tuni-
cā: postremo non caligā: et tamē vis habere
malā vitā. Rogo te: ppone vitā tuam cali-
gē tuā. Omnia quē circa iacent oculis tuis:
elegātia et pulchra tibi chara sunt: et tibi ipse
vilis es: sed es. Si tibi possēt mīdere bona
q̄bus ē plena dom⁹ tua: q̄ habere optasti: q̄
pdere timuisti: nōne et tibi clamarēt: Sic tu
nos bona vis hñe: sic et nos volumus bonū
habere dñm: Tacita voce interpellant ptra-
te dñm tuū: Ecce bona tanta dedisti huic: et
ipse malus est. Quid ei pdest qd habet: qñ
eū qui oīa dedit non habet? Querit q̄ aliq̄s
admonitus his verbis meis: et forte cōpū-
tus querit qd sit bonū: quale bonū: vnde
bonū? Bñ intellexisti: hoc te q̄rere deberet:
Respōdebo querētī et dicā. Hoc est bonum:
qd nō potes inuit⁹ amittere. Potes em̄ au-
rū pdere et nōleus: potes domū: potes ho-
nores: potes ipsā carnīs salutē. Bonū dō q̄
vere bonus es: nec inuit⁹ accipis: nec inuit⁹
amittis. Quēro ergo quale sit hoc bonum?
Psalm⁹ quidam admonet nos rem magnā
forte quā querim⁹. P̄t em̄: Filij hoīm: quo-
usq̄ graues corde? Quid est graues corde?
Et qd diligitis vilitatē et queritis menda-
ciū? Et a tergo ait qd querendū est: Scitote
qm̄ dñs magnificauit sanctū suū. Jā et xp̄s
venit: iā magnificat⁹ ē: iā surrexit et ascēdit i
celū: iā nomē eius toto mūdo pdicat⁹: quosq̄
graues corde? Sufficiant pter tempora.
In magnificatō illo sancto: quosq̄ gra-

ues corde? Post triennū qd restat nisi secu-
ris? Quousq̄ graues corde? Et qd diligitis
vanitatē et queritis mendaciū? Adhuc vana:
adhuc inutilia: adhuc pompatica et volati-
ca: ita xp̄o facto magnificato: adhuc ista re-
quirunt⁹? Jam clamat veritas: et adhuc q̄rit
vanitas? Quousq̄ graues corde? Adhuc
fortiter flagellat⁹ hic mūdus. Lognouit em̄
iam verba dñi mūdus. Et seruus inq̄t nesci-
ens voluntatē dñi sui et faciens digna: pla-
gis vapulabit paucis. Quare? Et q̄rat vo-
luntatē dñi sui. Seruus q̄ nesciens volunta-
tē: hoc erat mūdus anteq̄ magnificaret san-
ctū suū. Seruus erat nesciens voluntatē dñi
sui: et ideo vapulabat paucis. Seruus autē
iā voluntatē sciens dñi sui: hoc est mō ex q̄
magnificauit deitas sanctū suū: et nō facies
voluntatē eius vapulabit multis. Quid q̄
mirū si mūdus multa vapulat? Seruus est
sciens voluntatē dñi sui: et facies digna pla-
gis. Nō ergo recuset vapulare multis: qm̄ si
nō vult audire pceptorē i nūste patet vltor-
rem: vel nō murmuret ptra castigatōrē: cum
videat se plagis dignū: vt misericordiā me-
reat p christū dñm nostrū: qui viuit et regnat
cum patre et spūs sancto: Amen.

De dño christo ambulāte super
aquas maris: et petro titubāte. In
euāgelio sū eūdem. Sermo XIII
Euāgelīū qd recentissime recitatū
est de dño xp̄o qui sup aquā maris
ambulauit. et de aplo petro q̄ ambu-
lans timēdo titubauit et diffidēdo merus:
cōfido rursus emerit: admonet nos in-
telligere mare p̄sens seculū esse: petrum vō
aplm ecclē vnicē typū. Ipse em̄ petr⁹ i apo-
stolorū ordine p̄mus: in xpī amore p̄missi-
mus: sepe vn⁹ respōdit p omnib⁹. Ipse de-
niq̄ dñs iesu xp̄o req̄renti: quē naz homines
dicerēt eū esse: et opiniones varias hominū
discipulis respōdentib⁹: rursusq̄ dñs inter-
rogante et dicēte: Vos autē quē me esse dici-
tis? Respōdit petrus: Tu es xp̄s fili⁹ dei vi-
ui. Unus p multis dedit respōsū: vnitas i
multis. Tūc ei dñs ait: Beat⁹ es symon ba-
riona: q̄ nō reuelauit tibi caro et sanguis: s̄
pater me⁹ q̄ est in celis. Deinde addidit: Et
ego dico tibi. Tanq̄ diceret: Quia tu dixi-
sti mihi: Tu es xp̄s fili⁹ dei viui: et ego tibi:
Tu es petr⁹. Symon quippe ante vocabat⁹.
Hoc autē nomē ei vt petrus appellaret a dño
impositū ē: et vt ea figura significaret ecclē-
siā. Quia em̄ xp̄s petra: petr⁹ p̄s xpianus.

Petra enim principale nomen est: ideo pe-
trus a petra: nō petra a petro: quomō nō a
xpiano xp̄s: s̄ a xp̄o xpianus vocat⁹. Tu es
ergo inq̄t petr⁹: et sup hāc petrā quā p̄fessus
es: sup hāc petrā quā cognouisti dicēs: Tu
es xp̄s fili⁹ dei viui: edificabo ecclēsiā meā:
id est sup meipm filiū dei viui: edificabo ec-
clēsiā meā. Sup me edificabo te: nō me sup
te. Nā volentes homines edificari sup hoīes
dicebant: Ego quidē sū pauli: ego autē apol-
lo: ego vō cephe: ipse est petr⁹. Et aliq̄ nō
lebant edificari sup petrū sed sup petrā: ego
autē sum xpī. Aplūs autē paul⁹ vbi cognouit
se eligi et xp̄m cōtēni: Diuisus est inq̄t xp̄s:
Nūquid paul⁹ p vobis crucifixus ē? aut in
noīe pauli baptizati estis? Quō nō i pauli:
sic nec in petrī: sed i noīe xpī vt petr⁹ edifica-
ret supra petrā: nō petra sup petrū. Idem q̄
petr⁹ a petra: cognomiat⁹ beat⁹: ecclē figu-
rā portās: apostolat⁹ pncipatū tenēs: conti-
nuo post paululū iā audito q̄ beat⁹ ē: iam
audito q̄ petr⁹ esset: iā audito q̄ supra petrā
edificat⁹ ē: p̄ ea q̄ audiuit futurā dñi pas-
sionē: q̄ pdixerat eā cito futurā discipulis suis
displicuit ei. Timuit ne pderet moriētē: quē
p̄fessus fuerat vitę fontē: Turbat⁹ ē: Absit a
te inq̄t dñe ne fiat istud. Propitius esto tibi
dñe: nolo te mori. Petr⁹ dicebat xp̄o: Nolo
te mori: s̄ meli⁹ dicebat xp̄s: Volo p te mo-
ri. Deniq̄ p̄tinuo resp̄ndit: quē paulo ante
laudauerat: et quē beatū dixerat: sathanan
appel-
lat. Redi inq̄t post me sathana: scāda-
lū mihi es: nō em̄ sapis q̄ dei s̄: s̄ q̄ s̄ hoīm.
Quid nos vult facere ex h̄ qd sum⁹? q̄ sic cul-
pat q̄ hoīes sum⁹? Multis scire qd nos velit
facere? Audite psalmū: Ego dixi dii estis: et
fili⁹ excelsi oēs. S̄ hūana sapiēdo: Vos autē
sic hoīes moriemini. Idē ipse petr⁹ paulo an-
te postea sathanas. In momēto vno: infra
pauca verba mirat⁹: differētias attēde cāp.
Quid miraris: q̄ paulo an-
te beat⁹ postea sa-
thanas? Attēde cām q̄re beat⁹: Quia si tibi
reuelauit caro et sanguis: s̄ p̄ me⁹ q̄ i celis ē.
Jō beat⁹: q̄ tibi si caro et sanguis reuelauit.
Si em̄ caro et sanguis tibi reuelaret d tuo:
q̄ vō nō caro et sanguis tibi reuelauit: s̄ p̄
me⁹ q̄ i celis ē: d meo nō d tuo. Quare d meo?
Quia oīa q̄ h̄z p̄ mea sūt. Ecce audisti cāp: Jōb. 16.
re beat⁹: et q̄re petrus. Quare autē illud qd
horrescimus et repetere nolum⁹? Quare: nisi
quia de tuo? Non em̄ sapis q̄ dei sunt: sed q̄
sūt hoīm. Hoc intuetes nos ecclē membrū: B

103. 67. ipſo ſentit infirmū. Pluuiā volūtariā ſegre
gans deus hereditati ſue. Quid ꝑceditis: q̃
qđ dictur ſuꝝ noſtis: Tēperet velocitas: vt
ſequat tarditas. Hoc dixi ꝛ hoc dico: audi-
te: capite: facite. Nemo adeo fit firmus: niſi
qui ſe a ſeipſo ſentit infirmū. Pluuiā g̃ vo-
luntariā: ſicut pſalm⁹ dicit voluntariā: non

meritoꝝ nroꝝ: sed voluntaria. Pluuia & vo-
luntaria segregas de hereditariis sue: etenim
infirmata est: tu vero perfecisti eam: quia pluuia vo-
luntaria segregasti: non attendens hominem me-
rita sed tuam gratiam et misericordiam. Infirma-
ta est & ipsa hereditas: et agnouit se infirmam
in se: ut firma esset in te. Non firmaret: si non
infirmaret: ut abs te in te perficeret. Uide hu-
ius infirmitatis portunculam. Paulus vide in-
firmatum qui dixit: Non sum idoneus vocari
apostolus: quia persecutus sum ecclesiam dei. Quare &
apostolus es? Gratia dei sum id quod sum. Non sum
idoneus: sed gratia dei sum quod sum. Infirmatus est
paulus: tu vero perfecisti eum. Nam vero quia gra-
tia dei est quod est: vide quid sequatur. Et gra-
tia eius in me non fuit vacua: sed plus omnibus
illis laboraui. Uide ne presumptione perdas:
quod infirmitate meruisti. Bene hoc bene: Non
sum idoneus vocari apostolus: gratia eius sum
quod sum: et gratia eius in me non fuit vacua. Dia-
optimus: Sed plus illis omnibus laboraui. Qua-
si tibi cepisti tribuere: quod paulo ante deo de-
deras. Agnosce et sequere. Non ego autem: sed
gratia dei mecum. Bene infirme firmissime
eris exaltatus: quia non es ingratus. Tu es idem
ipse paulus: in te paruus: in domino magnus.
Tu es qui ter dominum rogasti ut stimulus carnis
angelus sathanæ a quo colaphizabar is au-
ferret a te. Quid tibi dictum est: quod audisti
quando hoc petisti? Sufficit tibi gratia mea: 2. Cor. 12
nam virtus in infirmitate perficitur. Etenim infirma-
tus est: tu vero perfecisti eum. Sic et petrus. Iube
me inquit venire ad te super aquas: homo au-
dio: sed non homines rogo. Iubeat deus homo ut pos-
sit: quod non potest homo. Veni inquit. Et cepit am-
bulare super aquas: et potuit petrus: quia iusserat pe-
tra. Ecce quod petrus in domino: quid in se? Uides
uentum validum timuit. Et cum cepisset
mergi exclamauit. Domine pereō: libe-
ra me. Presumpsit de domino: potuit de domino.
Titubauit ut homo: rediit ad deum. Si dice-
bamus: mortuus es pes meus: Psalmus loquitur: sancti
cantici vox est: et si agnoscamus et nostra: imo si ve-
limus et nostra est: Si dicebamus mortuus es pes meus. Qua-
re mortuus: nisi quia meus? Et quod sequitur? Abscondita
tua domine adiunabat me. Non virtus mea: sed mise-
ricordia tua. Aliquid enim dominus deseruit titu-
bante: quod audiuit inuocantem. Ubi est illud:
Quis inuocauit deum? desertus est ab eo? Ubi et
illud: Et omnis qui inuocauerit nomen domini saluus erit? Job 4. 2
Continuo porriges adiutorium dextere sue: le-
uauit mergentem: increpauit dissidentem. Mo-
dice fidei quare dubitasti? De me presumpsisti

A **U**m sanctū euāgeliū legeret audire
uimus nautellā picitante: christuz
periclitantibus subuenientē: petruz
christo occurrentez. In qbus omnib⁹ mira
culū expectauim⁹: mysteriū requiram⁹. Quā
em̄ possum⁹ de diuinis opib⁹ q̄ legunt intel
lectū alicui⁹ mystice significatōis exculpere:
quasi de abstrusis fauorū cellis mella pdu
cim⁹: vel xpī discipulos imitātes: spicas ma
nibus cōficam⁹: vt ad latēria grana pueni
amus: et in eis vitā inueniam⁹. Ascēdit ergo
dñs n̄s iesus xps: vt lectū est: in montē sol
zare. Adhōc altitudo est. Quid em̄ in hoc
mūdo alti⁹ celo? Quis x̄o in celuz ascēdit:
nouit optie fides v̄sa. Cur autē sol⁹ ascēdit?
Iob. 3. Quia nemo ascēdit in celū nisi q̄ de celo de
scendit filius homis q̄ est in celo. Quis et in
fine cū venerit et nos oēs sua mēbra college
rit ac leuauerit in celū: etiā tūc solus ascēdit
q̄ caput cū corpe suo vn⁹ est xps. Itāc autē
solū caput ascēdit: mediator dei et hoīm hō
xps iesus. Ipse ascendit solus ozare: q̄ ipse

ascēdit ad patrē p nob interpellare. Uenit
tamē charissimi dñ ille orat in excello: nauicula
turbat fluctib⁹ in pfundo: quia insur-
gunt fluctus: pōt ipsa nauicula turbari: sed
qz xps orat nō potest mergi. Autellā dñpe
istā fratres ecclesiā cogitare: turbulētū ma-
re hoc seculū. Qñ aliquis impię volūtatis:
maxię potestatis psecutionē indicit ecclesię:
z quātū in ipso ē xpianū nomē conat⁹ extin-
guere: sup nauiculā xpi grandis vnda cōsur-
git. Sed in his tēptatiōibus erigat⁹ antēna
vt suspēsa arbori crucē figuret. hñc xpian⁹
respiciat z non deficiat: quia sicut dicit apo-
stolus petrus: Xps p nob passus ē relin-
quēs nobis exemplū: vt sequamur velligia
eius. Dicit etiā beat⁹ iohānes: Sic em̄ xps
p nob animā suam posuit: sic z nos debe-
mus p fratrib⁹ alas ponere. Huic g antēna
id est cruci xpi: simplex cōuersatio z pura cō-
fessio tanq̄ candentia vela religenē. Et hęc
vela nra fluctibus abluant⁹: vestisq̄ tendat⁹
vt sine macula z ruga iueniā. Quātūlibet
mare sequat⁹: vētus incūbat inter fluct⁹ z flu-
ctus: nauis ista turbet tñ: nō mergat⁹ z cur-
rit. Deniq̄ postea q̄ nauis hęc edificata est
in hierlm atq̄ inde in medio pelagi hui⁹ fre-
mētis emissā est: estuantū volumina vnda-
rū: z furentiū flabra ventorū: dñ eā huc atq̄
illuc circūferūt: omniū gentiū litorib⁹ appu-
lerūt: pegrinā merces quacūq̄ inuenit ad-
uexit. Quid em̄ tā pegrinū in terra nra q̄ p
penitentiā remissio peccatorū regnūq̄ celo-
rū: z tamē oportebat xpm pati z resurgere
a mortuis tertia die: z p̄dicari in nomine ei⁹
penitentiā z remissione pctōz p oēs gentes
incipiētib⁹ ab hierlm. Uenit g dñs ad visi-
tandos discipulos suos q̄ turbabant⁹ i mari
quarta vigilia noctis. Quarta vigilia noctis
extrema pars noctis. Vigilia vna tres ho-
ras habet: ac per hoc nox quattuor vigiliās
habet ternis horis p singulas vigiliās distri-
buit. Quarta g vigilia noctis: hoc est pene
iam nocte finita: Sic veniet in fine seculi ini-
quitaris nocte trāfacta ad iudicādos viuos
z mortuos. Uenit em̄ nūc: sic audistis: val-
de mirabiliter: ambulās sup aquas. Surge-
bant fluctus sed calcabant⁹. Fremens pēla-
gus sub domini velligia murmurabat: sed
tamē eum volens nolens portabat. Quātū-
libet rumores seculi potestatesq̄ plurgāt
pmit eoz caput nostrū caput. Lū xō appo-
pinquaret nauicule: turbati sunt p̄ timore

Matth. 14.

discipuli: et exclamauerunt putantes pharasma esse. Quibus dominus ait: Habetote fiduciam: ego sum: nolite timere. Quid est: ego sum? Non sum pharasma quod putatis: agnoscite quem videtis. Ad hanc vocem exiit petrus et ait: Domine si tu es: iube me venire ad te super aquas. Si tu es: non miro: quod solidam carnem super liquidis elementis terga suspēdis. Quid enim mirum: si conditori suo creatura famulari? Hoc ego non miro: fac quod mirer: ambulet petrus. Fac quod mirer: Iube me venire ad te super aquas. Scio enim quod corpus humanum naturę lege non finitur in fluctibus liquidis habere fixa vestigia: sed accedat donum gratię: et paululum cesset lex ista naturę. Si tu es: iube me venire ad te super aquas. Tu deus es: ego homo sum: Voluisti de meo habere infirmitatem in carne quam portas: habeam et ego de tuo potestate ut vinda me portet. Domine si tu es: iube me venire ad te super aquas. Quod enim mihi in mari non erit via si tu iusseris: qui propter nos factus es via? Et dominus: veni inquit. Nec dubitavit petrus: audiuit domini verbum: et mox cucurrit ad verbum. Lito credidit: quod fidelis homo erat. Sed cum surrexisset ventus validus titubavit: quod homo erat. Titubatio ista fratres: quasi mors fidei fuit. Sed ubi exclamavit: fides iterum resurrexit: Non ambularet nisi crederet: sed nec mergere nisi dubitaret. In petro itaque ceteris omnino nostro considerationis conditio est: ut si nos in aliquo temptationis vetus conat subvertere: vel vinda submergere: clamemus ad christum. Quid est clamemus? Item: porriget ille manum et eruet de profundo. Etenim manus eius deducet nos et continebit nos dextera eius: donec nos ad sempiternam suam promissa perducatur.

De eo quod scriptum est in euangelio secundum eundem: Si peccaverit in te frater tuus: corripe eum inter te et ipsum solum. Sermo XV

Matth. 18.

Esterna dies: sanctum euangelium admonuit nos non negligere peccata nostra: Sed si peccaverit inquit in te frater tuus: corripe eum inter te et ipsum. Si te audierit: lucratus es fratrem tuum. Si autem contempserit: adhibe tecum duos vel tres: ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Si autem et ipsos contempserit: dic ecclesię. Quod si et ecclesia contempserit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Ibi dierna etiam die ad ipsam rem pertinet capitulum quod sequitur: quod modo cum le-

geret audiuimus. Cum enim dixisset dominus iesus petro: subiecit et interrogavit magistrum: quotiens ignosceret fratri qui in illo peccasset: et quantum sufficeret septies. Respondit illi dominus: Non solum septies sed etiam septuagies septies. Deinde narravit similitudinem valde terribilem: Quia sicut est regnum celorum hominum primum: quas posuit rationem cum servis suis: in quibus invenit debitorem decem millium talentorum. Et cum inisset ut omnia que habebat: et omnes eius famulas et ipse venderet et debitum solveret: ad eum venit remissionem. Misertus est enim dominus eius sicut audiuimus: et omne debitum dimisit illi. At ille debito liber: sed iniquitatis servus: postea quod egressus est a facie domini sui: invenit etiam ipse debitorem suum qui debebat: non decem millia talentorum quantum ipse solus debuit fuit: sed centum denarios: cepit eum in suffocatum trahere: et diceret: Redde quod debes. At ille rogabat perferri sicut et ipse rogauerat dominum: sed non tale istud invenit consilium: quale ille dominum. Non solum remittere illi debitum noluit: sed nec dilationem dedit: ceterum rapiebat ad solutionem. Ita debitor domino liber: displicuit consilium et renuncia servum et dixit ei: Serue nequam: cum mihi tanta deberes misertus tui omnia dimisi tibi: Non ergo te oportebat misereri consilium tui: sicut et ego tui misertus sum? Et iussit omnia que illi dimiserat exigi. Ergo hanc similitudinem ad nostram instructionem proposuit: et admonendo perire nos noluit: Sic inquit et vobis faciet pater vester celestis: si non remiseritis vniuersis quos vestrum fratribus vestris ex corde vestro. Ecce fratres res in apto est: admonitio utilis et valde salubris. Obedientia debet: ut quod iussus est impleatur: quod omnis homo et debitor est dei et debitor debet fratri suo. Quis est enim qui non sit debitor dei nisi in quo nullum potest inveniri peccatum? Quis est autem qui non habeat debitorem fratrem: nisi in quem nemo peccavit? Putasne quisque in genere humano reperiri potest: qui non et ipse aliquo peccato obstrictus sit fratri suo? Debitor est ergo omnis homo: habens tamen et ipse debitorem. Ideo deus iustus constituit tibi regulam in debitore tuo: quod faciet et ipse cum suo. Duo sunt enim opera misericordie que nos liberant: que benevolens ipse dominus posuit in euangelio: Dimittite et dimittet vobis: date et dabit vobis. Dimittite et dimittet vobis: ad ignoscendum pertinet. Date et dabit vobis: ad prestandum beneficium pertinet. Quod ait de ignoscendo: et tu tibi ignoscit quod peccasti: et habes alium cui tu possis

Luc. 6.

ignoscere. Rursus quod pertinet adtribuendum beneficium: petit te medicus et tu es dei medicus. Dominus enim quando oramus mendicem dei sumus: ante ianuam magni patrisfamilias statimus: Immo etiam prosternimur: supplices ingemiscimus: aliquid volentes accipere: et ipsum aliquid ipse deus est. Quid a te petit mendicem? Panem. Et tu quid petis a deo: nisi christum qui dicit: Ego sum panis vivus: qui de celo descendi. Ignosci vobis vultis: ignoscite: Remittite et remittet vobis. Accipe vultis: date et dabit vobis. Sed quid in hac apta perceptione mouere possit: audite. In remissionem vivere nia petit: et ab ignoscere debet. Hoc potest mouere: quod et petrus mouit: Quoties debeo inquit ignoscere? Sufficit vobis septies: Non sufficit ait dominus: Non dico septies: sed septuagies septies. Jam tu enumera quotiens in te peccaverit frater tuus. Si potueris pervenire usque ad septuagesimam culpam et octauam: ut trans eas septuagies septies: tunc moliris vindictam. Ita ne verum est quod dicit: Et vere ita se res habet: ut si peccaverit septuagies septies: ignoscas. Si autem peccaverit septuagies octies: iam licet at tibi non ignoscere. Audeo dicere: ut et si septuagies octies peccaverit: ignoscas. Si autem peccaverit ut dixi septuagies octies: ignosce. Et si centies peccaverit: ignosce. Et quod dicitur toties? Domino quoties peccaverit: ignosce. Ergo ego ausus sum suppedi modum domini mei? Ille in septuagesimo et septimo numero ignoscendi limitem fixit: hunc ego limitem transire presumam? Non est verum: non sum ausus plus aliquid. Christum dominum meum audiui loquentem in apostolo suo: ubi modus et numerus prescriptus non est. Ait enim: Donantes vobis metipsis si quis aduersus aliquem habet querelam: sicut deus in christo donauit vobis. Audistis formam. Si septuagies septies peccata tibi christus donauit: si hucusque ignouit et ultra negauit: pone et tu limitem: et ulterius noli ignoscere. Si autem christus milia peccata peccatorum inuenit: et tamen omnia donauit: noli subducere misericordiam: sed posce illius numeri solutionem. Non enim sine causa dominus septuagies septies dixit: cum omnino nulla culpa sit quam non debeat ignoscere. Ecce ille ipse servus cui debetis inuentus est debitor: decem millia talentorum debebat. Puto enim quia decem millia talentorum: ut parum sit: decem milia peccatorum sunt. Nolo enim dicere vnum talentum: quod omnia peccata concludat. Seruus autem ille quantum ei debebat? Centum denarios de-

bebat. Jam plus est quam septuagies septies: et tamen iratus est dominus: quia non dimisit. Non solum enim centum plus sunt quam septuagies septies: sed centum denarii forte mille asses sunt. Sed quid ad decem milia talentorum? Ac per hoc omnes culpas que in nos committunt: parati sumus ignoscere: si nobis desideramus ignosci. Si enim desideremus peccata nostra et numeremus: quid facit: quid oculo: quid aure: quid cogitatione: quid innumerabilibus motibus: nescio versus dormiamus sine talento. Ergo quotidie petimus: quid tibi diuinas aures orando pulsamus: quoti die nos prosternimus et dicimus: Dimittite nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quod debita tua? Omnia: an aliquam partem? Respondebis omnia. Sic ergo et tu debitori tuo. Hanc ergo regulam ponis: hanc conditionem loqueris. Hoc pacto et placito quando oras commemoras ut dicas: Dimittite nobis sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quid sibi ergo vult septuagies septies? Audite fratres magnum mysterium: admirabile sacramentum. Quando dominus baptizatus est: lucas euangelista sanctus ibi commemoravit generationes eius: quo ordine: qua serie: qua stigmatem ad illam generationem ventum fuerit: quod natus est christus. Mattheus cepit ab abraha et venit usque ioseph descendendo. Lucas autem ascendendo cepit numerare. Quare ille descendendo: iste ascendendo? Quia mattheus generationem christi commendabat qua descendebat ad nos: ideo quando natus est christus cepit numerare descendendo. Lucas autem quia tunc cepit numerare quando baptizatus est christus: ibi est initium ascensionis. Iste ascendendo numerare cepit: numerando autem compleuit generationes septuaginta et septem. A quo numerabat? Intendite a quo. Exorsus est numerare usque ad ipsum adam: qui primus peccauit: et nos cum peccati obligati obligatione generauit. Peruenit usque ad adam: et numerans generationes septuaginta et septem: hoc est a christo usque ad adam: quas diximus septuaginta et septem. Et ab adam usque ad christum septuaginta et septem. Si ergo nulla generatio pretermissa est: nulla culpa preteritur ubi non debet ignosci. Nam ideo ipse septuaginta et septem generationes enumeravit: quem numerum dominus in peccatorum remissione commendauit: quoniam a baptismo cepit numerare: ubi omnia peccata soluantur. Et hoc fratres adhuc accipite sacramentum maius. In septuagesimo septimo numero: myste-

Matth. 6.

Luc. 3.

Matth. 1.

2. 1. questionum
euang. ca. 21.
2. Petrac. 12.

riū est remissionis peccatorum: Tot generati-
ones inueniunt a xpo vsq; ad adam. Dein
de paulo diligētius interroga ipsius nume-
ri secretū: latebrasq; inquire: pulsa diligen-
tius vt aperiat tibi. Iusticia lege dei pstat:
Clertū est. Nam lex in decē pceptis cōmen-
datur: ideo ille debebat decem milia talen-
torum. Ipse est ille memorabilis decalogus
scriptus digito dei: traditus populo p moy-
sen famulū dei. Debebat q; ille decem milia
talentorum: oia peccata significat. ppter nume-
rū. Debebat et ille centū denarios: nō min⁹
ab eodē numero: Nā et centies centū sit de-
cem milia: et decies deni sit centū. Et ille de-
cē milia talentorum: et ille decies deni. A legi-
timo em̄ numero nō recessus est: in q; vtroq;
inuenies vtraq; peccata. Vterq; debitor: et
vterq; veniē deplorator et impetrator: s; ille
seruus malus: seruus ingrat⁹: iniquus no-
luit repēdere qd accepit: noluit prestare qd
illi indigno prestitum fuit. Videte ergo fra-
tres: Quisq; incepit a baptismo liber exit:
dimissa sunt illi decē milia talentorum: et cum
exierit inuenire habet conseruū suū debito-
rem. Obseruet ergo ipm peccatū: q; nume-
rus vndenari⁹ transgressio legis est. Lex em̄
denarius: peccatū vndenari⁹. Lex em̄ p de-
cem: peccatū p vndecim. Quare peccatū p
vndecim? Quia transgressio denarij ē vt eas
ad vndenariū. In lege autē modus fixus ē:
transgressio aut peccatū est. Jam vbi trans-
gredieris denarium: ad vndenariū venis. A
deo magnū mysteriū figuratū est: qn̄ iussus
est tabernaculū fabricari. Abulta ibi nume-
rosa dicta sunt: in magno sacramēto. Inter
cetera vela cilicina iussa sunt fieri: non decē
sed vndecim: quia p ciliciū ostendit cōfessio
peccatorum. Quid aut amplius queris? Uis
nosse oia peccata pteriri numero isto septu-
agesimo septimo? Septimum solet p voto
cōputari: quoniā septē diebus voluit tem-
pus. Et finito septenario: rur⁹ ad caput re-
ditur: vt eadē forma voluat. Per huiusmo-
di forme reuolutiōes secula transeunt: a sep-
tenario tamē numero nō recedūt. Oia enī
peccata dixit: quādo septuagesies septies di-
xit: q; illud vndecim ductū septies: fuit septu-
agesies septies. Oia ergo dimitti peccata vo-
luit: q; ea septuagesimo numero psignauit.
Nemo cōtra se teneat nō ignoscendo: ne cō-
tra illū teneat quando orat. Dicit illi deus:
Dimitte: et dimittet tibi: Sed ego prior di-

missi: dimitte vel postea. Nam si nō dimise-
ris reuocabo te: et quicquid tibi dimiserā: re-
plicabo tibi. Nō enim mentis veritas: non
fallit aut fallit xps: qui subiecit dicēs: Sic et
vobis faciet pater vester qui est in celis. In-
uenis patrē: imitare patrem. Si em̄ imitari
nō vis: exhereditari disponis. Faciet q; vo-
bis ista in qd pater vester celestis: si nō remi-
seritis vnusquisq; fratrib⁹ vestris ex cordib⁹
vestris. Ne dicas in lingua: ignosco: et corde
differas. Supplicij em̄ ostendit tibi de⁹: mi-
nando vindictā. Nouit de⁹ vbi dicas. Glo-
cem tuā homo audiuit: cōscientiā tuā deus
cōspicit. Si dicis dimitto: dimitte: Abeliū
est cū clamas ore et dimittis in corde: q; blan-
dus ore: crudelis in corde. Jam ergo obse-
crant pueri indisciplinati et nolunt vapula-
re: qui sic pscrībunt nobis quādo volumus
da re disciplinā: Peccauit: ignosce mihi. Ec-
ce ignoui: et iterum peccat: Ignosce: ignoui.
Peccat tertio: Ignosce: tertio ignoui. Jam
quarto vapulet. Et ille. Nūquid septuagi-
ses septies te fatigauit? Si hac pscriptiōe seque-
ritas disciplinē dormiat: rep̄sa disciplina se-
uit impunita nequicia. Quid ergo faciendū
est? Corripiam⁹ vbi: et si opus ē verberib⁹:
sed delictū dimittam⁹: culpam xō de corde
abijciam⁹. Ideo em̄ dñs subdidit: De cordi-
bus vris: vt si p charitatē imponis discipli-
na: de corde lenitas nō recedat. Quid enim
tā piū q; medicus ferēs ferramentū? Plorat
secandus et secas: plorat vrendus et vritur.
Nō est illa crudelitas: absit vt sequitū medi-
ci dicat. Sequit in vulnus vt homo sanetur:
quia si vulnus palpeŕ homo p̄ditur. Sic q;
ista monuerim fratres mei: vt frēs nros qui
peccauerint omnimodo diligamus de corde
nostro. Charitatē in eos nō dimittamus: et
disciplinā cū opus est demus: ne p solutio-
nem disciplinē crescat nequicia: et incipiam⁹
ppter deū accusari: quia recitatū est nobis:
Peccātes coram omnibus corripe: vt ceteri
timorē habeant. Lerte si quis qd solū est ve-
rū distinguit tēporat et soluit questionē: verū
est. Si peccatū in secreto est: in secreto corri-
pe. Si peccatū publicū est et apertū: publice
corripe: vt ille emēdet et ceteri videant.

De eo de quo supra: Si peccare
rit i te frater tu⁹ et c. Et de vbiis salo-
monis: Annuēs oculis cū dolo: cō-
gerit hoib⁹ mesticia: Qui aut argu-
it palā: pacē facit. Sermo. XVI

A Dmonet nos dñs noster non negli-
gere inuicē peccata nostra: nō que-
rēdo quid reprehendas: sed vidēdo qd
corrigas. Eius quippe dixit acutū oculū ad
eijciendā festucā de oculo fratris sui: qui tra-
bē in oculo suo nō habet. Quid aut hoc sit:
breuiter insinuo charitati vestre. Festuca in
oculo ira est: Trabes in oculo odiū est. Nū-
ergo quis odit irascentem: festucam vult de
oculo fratris tollere: sed trabe impediri quā
ipe portat i oculo suo. Festuca iniriū trabis
est. Nā trabes quādo nascit⁹: pus festuca est.
Rigando festucā pducis ad trabē: Alendo
irā: malis suspitiōib⁹ pducis ad odiū. Abul-
tū aut interest in peccatū irascētis: et crude-
litate odio hñtis. Nā et filijs nris qnq; irasci
mur. Odisse xō filios qd inuenit? In ipsis
quodq; peccatoribus mater aliqui bucula sugen-
tē vitulū tedio quodā auertit irascens: sed
viscerib⁹ amplecti matris. Quasi tedij fa-
cit cum impingit: querit tamē si deest. Nec
dam⁹ aliter filijs disciplinā: nisi aliquātum
irascēdo et indignando: nec tamē daremus
disciplinā: nisi amādo. Uspadeo nō ois q;
irascit odit: vt aliquādo magis odisse cōuin-
cat qui nō irascit. Fac em̄ puerū velle in aq;
fluminis ludere: cui⁹ impetu pereat: tu si vi-
des et patient pmittis: odisti. Tua patiētia
illi⁹ mors est. Quāto melius est si irascaris et
corrigis: q; nō irascēdo iterire pmittere. Odij
ergo ante oia vitandū est: trabes de oculo
eijcienda est. Abultū quippe aliud ē quādo
quisq; irascēs in aliquo verbi modū excedit
qd postea debeat pgnitēdo: et aliud est obser-
uare insidias iclusas i corde. Abultū postre-
mo interest inter hec verba scripture: Tur-
batus est ira oculi⁹ meus. De illo aut quid
dictū est? Qui odit fratrē suū homicida est.
Abultū interest inter turbatū oculū et extin-
ctū. Festuca turbat: trabes extinguit. Hoc q;
pmū nobis psuadeam⁹: vt qd hodie admo-
niti sum⁹ bñ facere atq; implere possim⁹: aſi
oia non odisse. Tunc em̄ quādo trabes non
est in oculo tuo: vides recte quicquid fuerit in
oculo fratris tui: et vim pateris donec eijcias
de oculo fratris tui: qd vides nocere oculo
fratris tui. Lumē qd in te est: non te pmittit
negligere lumē fratris tui. Nam et si odisti et
vis corripere: quō emēdas lumē qui p̄didit
lūmē? Dixit em̄ et hoc apte eadē scriptura
vbi dictū est: Qui odit fratrē suū homicida
est. Qui odit in qd fratrē suū in tenebris est

vsq; adhuc. Odiū tenebrę sunt. Nō pōt aut
fieri: vt qui odit alterū nō sibi prius noceat.
Illū em̄ ledere conat extrinsec⁹: se vastat in-
trinsecus. Quātū autē anim⁹ nř corpe ma-
ior est: tantū ei pspicere debem⁹ ne ipse le-
dat. Ledit autē animū suū: qui odit alterū.
Et quid factur⁹ est ei quē odit? Quid factu-
rus? Tollit pecuniā: nūquid fidē? Ledit fa-
mā: nūquid cōscientiā? Quicquid nocet: forin-
secus nocet. Sibi attēde quid noceat. Int⁹
em̄ sibi ipse inimicus ē: qui odit alterū. S;
quia nō sentit qd sibi malū faciat: in alterū
scuit: eo piculosis viues: quo nō sentit qd
secū malū agit: quia et scuiendo sensum per-
dit. Sequisti i inimicū tuū: te scuiente ille nu-
datus est: tu iniqu⁹ es. Abultū interest iter
nudū et iniquū. Ille p̄didit pecuniā: tu inno-
centiā. Quere qd grauius damñū p̄essus
est. Ille p̄dit rem periturā: tu factus es pitu-
rus. Ideo debem⁹ amādo corripere: nō no-
cendi auaritate: sed studio corrigendi. Ta-
les si fuerimus: optime facim⁹ qd hodie ad-
moniti sum⁹: Si peccauerit in te frater
tuus: corripe illū inter te et ipm so-
lū. Quare illum corripis? Quia tu doles q;
peccauerit i te. Absit. Si amore tui id facis:
nihil facis. Si amore illi⁹ facis: optime fac.
Deniq; in ipsis verbis attēde: cuius amore
id facere debeas: vtrū tuū an illius. Si te
audierit inquit: lucratus es fratrem
tuum. Ergo ppter illū fac vt lucreris illū. Si
faciēdo lucraris: nisi fecisses perierat. Quid
est q; p̄ter q; homines ista peccata premnūt
et dicūt: Quid magnū feci? In hoīem pecca-
ui. Noli cōtemnere. In hoīem peccasti: vis
nosse quia i hominē peccando peristi? Si te
ille in quē peccasti corripuerit inter te et ipsū
solum: et audieris illum: lucratus est te. Quid
est: lucratus est te: nisi quia perieras si nō lu-
crareſ te? Nam si nō perieras: quomō te lu-
cratus est? Nemo erga premnat quādo pec-
cat in fratrē. Aut enim quodā loco apostol⁹:
Sic aut peccātes i frēs et pcutiētes pscientiā
eorū infirmā: in xpm peccat⁹: id q; mēbra xpi
oēs facti sum⁹. Quō nō peccas i xpm: q; pec-
cas i mēbrū xpi? Nemo q; dicat q; nō pecca-
ui i deū: s; peccau i fratrē: In hoīez peccau i
lene peccatū est aut nullū p̄ctū. Forte inde
dic⁹ leue ē: q; cito curat. Peccasti i frēm: fac
satis et sanat⁹ es. Lito fecisti mortiferā rē: s;
remediū cito iuenisti. Quis nřm spet regnū
celoz frēs mei: qn̄ dic euāgelij: Qui dixerit

Exo. 26.

1. Timoth. 5.

1. Cor. 8.

Abi 3

1. Job. 2.

Matth. 5.

Sancti Augustini de verbis domini

fratri suo fatue: reus erit gehēne ignis? Abi-
gnus terror: sed vide vbi remediū. Si obtru-
leris munus tuū ad altare: et ibi recordatus
fueris: quia frater tuus habet aliqd aduer-
sum te: relinque munus tuū ante altare. Non
irascit de: qui differt imponere munus tuū:
Te querit deus magis q̄ munus tuū. Nam
si malū animū gerens aduersus fratrem tuū
adueneris cū munere ad deū tuū: respōdet
tibi: Tu pisti: mibi qd attulisti? Offers mu-
n⁹ tuū: et tu nō es munus dei. Plus q̄rit xps
quē redemit sanguie suo: q̄ qd tu inuenisti i
horreo tuo. Ergo relinque ibi munus tuum
an altare: et vade p̄us reconciliari fratri tuo:
et tūc veniens offer munus tuū. Ecce ille rea-
tus gehēne q̄ cito solutus est. Nondum re-
cōciliat⁹: eras gehēne re: recōciliat⁹: secur⁹
offers mun⁹ tuū ad altare. Homines aut faci-
les sunt ad irrogādas iniurias: et difficiles ad
cōcordiā req̄rendā. Pete inq̄t veniā ab ho-
mine quē offendisti: ab homie quem lesisti.
Respōdet: Nō me hūiliabo. Vel deū tuum
audi: si frater tuū contemnis: Qui se humi-
liat exaltabit. Nō vis te hūiliare qui cecidi-
sti? Abultū interest inter se hūiliantē: et in-
sacētē. Jam iaces et hūiliare te nō vis? Bū
diceris: nolo descendere: si noluisse ruere.
Hoc ergo debet facere q̄ fecit iniuriā. Qui
autē passus est: quid debet? Qd audiui⁹
hodie: Si peccauerit in te frater tuus: corri-
pe eum inter te et ipsum solū: Si neglexeris
peior es. Ille iniuriā fecit: tu iniuriā faciēdo
gravi seipm vulnere percussit: tu vuln⁹ fratris
tui cōtemnis? Tu es vides pire et negligis?
Peior es tacēdo q̄ ille cōuiciando. Quādo
ergo in nos aliq̄s peccat: habeam⁹ magnā
curā: nō p nobis. Nam gloriōsus est iniurias
obliuisci: sed obliuiscere iniuriā tuam: non
vulnus fratris tui. Ergo corripe inter te et ip-
sum solū: intuens correctioni: parcens pu-
dori. Forte em̄ p̄ verecūdia incipit defende-
re pctm suū: et quē vis correctio: facis pe-
iorē. Corripe q̄ inter te et ipm solū. Si te au-
dierit lucratus es fratri tuū: q̄ perierat nisi
faceres. Si aut nō te audierit: id ē pec-
catū suū quasi iusticiā defenderit: adhibe
illi duos vel tres: q̄ in ore duorū
vl trū testiū stat om̄e vbu. Si nec
ipsos audierit: sit tibi sic ethnicus
et publican⁹. Noli illū deputare iā in nu-
mero fratru tuorū: nec ideo tamē salus eius
negligenda est. Nam et ipsos ethnicos: id est

gentiles et paganos in numero quidē fratru
nō deputam⁹: sed tamē corū salutē inquiri-
mus. Hoc ergo audiui⁹ dñm ita monentē
et tanta cura p̄cipientē: vt etia hoc adderet
cōtinuo: Amē dico vobis quēcūq̄ ligaueri-
tis sup terrā: ligata erūt et in celo: et quēcūq̄
solueritis sup terrā: soluta erūt et in celo. Le-
pisti habere fratrem tuū tanq̄ publicanū: li-
gas illum in terra: sed vt iuste alliges vide.
Nam iniusta vincula dirūpit iusticia. Lū aut
correxeris et cōcordaueris cū fratre tuo: sol-
uisti illū in terra. Lū solueris in terra: solut⁹
erit et in celo. Abultū nō tibi p̄stas sed illi:
quia multū nocuit nō tibi sed sibi. Hec cum
ita sint: quid est qd ait Salomon qd ex alia
lectione p̄mitus audiui⁹? Annues ocu-
lis cū dolo cōgerit hominib⁹ mesti-
ciā: qui autē arguit palā: pacē facit.
Quomodo corripis illū inter te et ipsum solū?
Abertuendū est: ne sibi contraria sint p̄cepta
diuina. Sed intelligam⁹ esse ibi summā con-
cordiā: nō quēadmodū quidā vani sapiam⁹
qui errantes opinant⁹ cōtraria sibi esse duo
testamēta in libris veterib⁹ et nouis: vt ideo
putemus hoc ipsum esse contrariū: quoniā
illud est in Salomonis libro: hoc in euāge-
lio. Si em̄ aliquis imperit⁹ et calūniator di-
uinarū scripturarū diceret: Ecce vbi sibi con-
tradictū duo testamēta. Dñs dicit: Corripe
illū inter te et ipsum solū: Salomon dicit: Qui
arguit palam pacē facit: ergo nescit dñs qd
p̄cepit. Salomon vult cōtundi frontē peccā-
tis: xps parit pudori erubescētis. Ibi enim
scriptū est: Qui arguit palā: p̄cepit fecit: hic
autē: Corripe illū inter te et ipsum solū: nō pa-
lam: sed in secreto et occulte. Vis nosse quis
quis talia cogitas: non sibi repugnare duo
testamēta: q̄ illud in libro Salomonis: hoc
i euāgelio reperit⁹? Aplm audi. Certe aplm
minister est noui testamēti. Audi ergo aplm
paulū timotheo p̄cipientē et dicentē: Peccā-
tes corā omnib⁹ argue: vt et ceteri timorē ha-
beant. Jam nō salomonis liber cum euāge-
lio: sed pauli apli epistola videt⁹ cōfligere.
Salomonē paululū sine iniuria seponam⁹:
xpm dñm et paulū seruū ei⁹ audiam⁹. Quid
dicas dñe? Si peccauerit in te frater tuus: cor-
ripe illum inter te et ipsum solū. Quid dicas
apostole? Peccātes corā omnib⁹ argue: vt ce-
teri timorē habeāt. Quid facimus? Lōtro-
uersiam istā velut iudices audimus? Absit.
Immo sub iudice cōstituti pulsem⁹: vt nob

In euangelio scdm Mattheū Sermo XVI

aperiri impetrem⁹: fugiamus sub alas dñi
dei nostri. Nō em̄ aplo suo contrariū locut⁹
est: q̄ et in illo ipse locutus est: sicut dicit: An
vultis expimentū eius accipere: qui in me lo-
quit⁹ xps? Xps in euāgelio: xps in aplo: xps
ergo vtrūq̄ dixit: vnū ore suo: alterū ore p̄-
conis sui: q̄ quādo p̄eco d tribunali aliqd
dicit: nō scribit⁹ in gestis: p̄eco dicit: sed ille
dixisse scribit⁹: qui p̄coni qd diceret impera-
uit. Duo q̄ ista p̄cepta fratres sic audiamus
vt intelligam⁹: et inter vtrāq̄ p̄cepta pacati
cōstituamur: cū corde nro nos cōcordemus
et scriptura sancta i nulla pte discordat. Ele-
rū est em̄ oīno: vtrūq̄ verū est. Sed discer-
nere debem⁹ aliqñ illud: aliqñ illud esse fa-
ciendū: aliqñ corripiendū fratrem inter te et
ipsum solū: aliqñ corripiendū fratrem coram
omnib⁹: vt et ceteri timorē habeant. Si alī-
quādo illud: aliqñquādo illud fecerimus: cō-
cordiā scripturarū tenebimus: et in faciendo
atq̄ temperādo nō errabim⁹. Sed dicit mī-
hi aliquis: Quādo facio illud: quādo illud:
ne tūc corripā inter me et ipsum solū: qñ de-
beo corā omnib⁹ corripere: aut tūc corripā
coram oib⁹: qñ debeo in secreto corripere?
Lito videbit charitas vestra: quid qñ face-
re debeam⁹: sed vtrāq̄ facere pigri nō sim⁹.
Intendite et videte: Si peccauerit inquit in-
te frater tuus: corripe eū inter te et ipsum so-
lum. Quare? Quia peccauit i te. Quid est
i te peccauit? Tu scis: q̄ peccauit. Quia em̄
secretū fuit: in te peccauit: secretū quere eū
corrigis qd in te peccauit. Nam si solus nosti
q̄ peccauit in te: et eū vis corā omnib⁹ argu-
ere: nō es correptor: sed p̄ditor. Attēde quē-
admodū vir iust⁹ ioseph: tanto flagicio qd
de vxore fuerat suspicatus: tanta benignita-
te pepercit anteq̄ sciret vnde illa cōceperat
q̄ grauidā senserat: et se ad illā nō accessisse
nouerat. Restabat itaq̄ certa adulteriū sus-
picatio: et tamē q̄ ipse solus senserat: ipse so-
lus sciebat: qd de illo ait euāgelist⁹: Ioseph
autē cū esset vir iust⁹: et nollet eā diuulgare.
Abariti dolor: nō vindictā quesiuit. Voluit
pdesse peccātū: nō punire peccātē. Lū inq̄t
nollet eā diuulgare: voluit eā occulte dimit-
tere. Hec eo cogitāte: ecce āgel⁹ dñi apparuit
ei i somnis et indicauit qd eēt: q̄ nō violauit
viri thoz: q̄ de spūscro cōceperat dñm ambo-
rū. Peccauit q̄ in te frater tuus: si tu solus no-
sti: tūc vere in te solū peccauit. Nam si multis
audietibus tibi fecit iniuriā: et in illos pecca-

uit quos testes suē iniquitatis effecit. Dico
em̄ fratres charissimi q̄ et vosp̄si i vobisp̄-
sis potestis agnoscere: Quādo me audietē
fratri meo quisq̄ iniuriā facit: absit vt a me
iniuriā illā alienā putē. Proius et mibi fe-
cit: imo mibi pl⁹ fecit: cui putat placere qd
fecit. Ergo ipsa corripienda sunt corā omi-
nib⁹: quē peccant corā oib⁹. Ipsa nō corri-
pienda sunt secretius: quē peccant secretius.
Distribuite tēpora: et cōcordat scriptura. Sic
agam⁹: et sic agendū ē: nō solū quādo i nos
peccat: sed quādo peccatur ab aliquo vt ab
altero nesciat⁹: in secreto debem⁹ corripere:
in secreto arguere: ne volētes publice argu-
ere pdamus hominē. Hos volum⁹ corripe-
re et corrigere: quid si inimic⁹ querit audire
qd puniat? Nōuit em̄ nescio quē homicidā
episcop⁹: et alius illū nemo nouit: Ego volo
illū publice corripere: et tu queris inscribe-
re. Proius nec p̄do: nec negligo: corripio
i secreto: pono ante oculos dei iudiciū: ter-
reo cruentā cōscientiā: p̄suadeo penitentiā.
Hac charitate p̄diti esse debem⁹. Vbi aliqñ
homines rep̄hendūt nos q̄ quasi nō corripi-
amus: aut putāt nos scire quod nescimus:
aut putant nos tacere qd scim⁹. Sed forte
qd scis et ego scio: sed nō corā te corripio: q̄
curare volo nō accusare. Sūt homines adul-
teri in domibus suis: in secreto peccant: ali-
quādo nobis p̄dunt ab vxoribus suis ple-
rūq̄ zelātibus: aliqñquādo maritorū salutem
querētibus: nos nō p̄dimus palā: sed in se-
creto arguim⁹. Vbi cōrigit malū: ibi moria-
tur malū. Nam tamē vuln⁹ illud negligim⁹:
ante oia ostēdentes homi in tali peccato cō-
stituto sauciāq̄ gerenti cōscientiā: illud vul-
nus esse mortiferū: qd aliqñquādo qui cōmit-
tunt nescio q̄ pueritate cōtemnūt: et nescio
vnde sibi testimonia nulla et vana cōquirūt
dicētes: Peccata carnis de⁹ nō curat. Vbi
ē qd hodie audiui⁹? Fornicatores et adul-
teros iudicat de⁹? Ecce qd attende: quisq̄s
tali morbo laboras: quod dic de⁹ audi: non
qd tibi dicit fauens peccatis tuis amicus
tuus: aut eadez iniquitatis catena ligatus
amic⁹ tuus: vel potius inimic⁹ tuus et suus.
Audi q̄ qd dicit aplm: Honorabiles iquit vbi
nuptie i omnib⁹ et thorus imaculatus. For-
nicatores et adulteros iudicat deus. Age q̄
frater: esto correctus. Times ne te inscribat
inimicus: et nō times ne te iudicet de⁹? Vbi
est fides: time cur est qñ timeas. Longe est

Qua peccatur corā o
corā oib⁹ corripit
Et que secretis peccat

Sūt homines adulteri
in domibus suis

Nō est corrector et
p̄ditor

Quid dñs p̄dator
dñs nō curat

quidē dies iudicij: sed vniuscuiusq; hominis dies vltim⁹ longe esse nō pōt: q; brevis ē vita. Et q; ipa breuitas semp incerta: qñ sit dies tuus vltim⁹ nescis. Corrige te hodie ppter cras. Profit tibi et modo i secreto correctio. Palā em loquor: et in secreto arguo. Aures omnium pulso: et psciētias quorūdā cōuenio. Si dicere: tu adulter corrige te: pmo forte dicere qd nescire: forte qd temere audierā suspicarer. Nō dico: tu adulter corrige: s; qd in h pso adulter corrige te. Publica est correctio: sed secreta correctio. Scio: q; ille qui timuerit: corrigit se. Nō dicat in corde suo:

1. Cor. 3. peccata carnis nō curat de⁹. Nescitis iquit aplūs: q; templū dei estis: et spūs sanct⁹ habitat i vobis. Quisq; templū dei violauerit: dispdet illū de⁹. Nemo se fallat. Sed forte ait aliq;: Templū dei anim⁹ me⁹ ē: nō corpus meū. Adiecit etia testimoniu. Inq; interpretatio: puniēda cogitatio. Scñū dictū est caro: q; mori: s; qd ad temp⁹ mori: non resurgit cū crimie. Elis nosse aptā inde sententiā: Nescitis inq; idē aplūs: q; corpa vestra templū in vobis ē spūs sancti: quē habetis a deo. Cōtemnis corpale peccatū: ptemnas qd peccas in tēplū: ipm corpus tuū tēplū in te est spūs dei. Jam vide qd facias d tēplo dei. Si eligeres in ecclia facere adulteriu itra istos parietes: qd te esset scelerat⁹?

1. Cor. 6. Adhūc autē tuipe es templū dei: templū intras: templū exis: templū in domo tua manes: templū surgis. Elide qd agas: vide ne offendas templū habitatorē: ne deserat te et abi in ruinā vertaris. Nescitis inq; q; corpora vestra (et hoc de fornicatiōe loquebat apls: ne cōtemnerent corporalia peccata) templū i vobis ē spūs sancti quē habetis a deo: et nō estis vestri. Empti em estis precio magno. Si cōtemnis seruū tuū: considera pciū tuū. Scio ego et mecū ois hō qui paulo attēti⁹ cōsiderauerit: neminē deū timentē sub verbis ei⁹ nō se corrigere: nisi q; putat q; pl⁹ habet viuere. Ipā res est q; multos occidit: cū dicit cras: cras: et subito ostiū claudit. Remāsit foris cū voce coruina: q; nō habuit gemitū colūbinū. Cras: cras: corui vox. Beme vt colūbus: et tunde pectus: sed plagas tibi dando i pectus: celsus correctus esto: ne nō videaris cōscientiā cedere: s; malā psciētiā pugnis pauiēto solidiorem reddere: non correctiorē: Beme non inani gemitu. Forte em dicit tibi: pmisit tibi de⁹ indulgentiā:

qñ me correxero: secur⁹ sum. Legō diuinā scripturā: Iniqu⁹ in q die conuersus fuerit ab iniquitatib⁹ suis: et fecerit iusticiā: oēs iniquitates ei⁹ obliuiscar. Secur⁹ sum: qñ me correxero dat mihi deus indulgentiā de malis meis: Et qd ego dictur⁹ sū ptra deū: Redamatur⁹: dicturus sum deo: noli illi dare indulgentiā: Dictur⁹ sum hoc scriptū nō esse: hoc deū nō pmisisse: Si ista dixerō: oia falsa dico. Bñ dicit: verū dicit. Indulgentiā correctiōis tuę pmisit de⁹: negare nō possū: sed dic mihi rogo te: Ecce ego cōsentio et cōcedo et cognosco: q; indulgentiā de⁹ pmisit tibi. Crastinū em diez: q; tibi pmisit: Tūbi mihi legis indulgentiā te acceptur⁹ si te correxeris: lege tibi mihi quantū victurus sis. Nō lego inq; Nescis ergo quantū victurus sis. Esto correct⁹ et semp parat⁹. Noli timere diē vltimū tanq; furē: q; dormiēti pfodiāt parietem: s; vigila et corrige te hodie. Quid differs in crastinū? Longa vita erit. Ipā lōga bona sit. Prandiū bonū longum nemo differt: et vitā malā longā vis habere. Utiq; si longa erit: melius bona erit. Si brevis erit: bñ factū est vt bona pducere. Sic aut homines negligūt vitā suā vt nolint habere malā nisi ipsam. Uillā emis: bonā queris. Uxorē vis ducere: bonā eligis. Filios tibi vis nasci: bonos optas. Caligas locas: et nō vis malas: et vitam amas malam? Quid te offendit vita tua quā solā vis malā: vt iter omnia bona tua solus sis malus? Ergo fratres mei si aliquē vestrū vellē in pte corripere: forte audiret me: multos vestrū publice corripio: omis me laudat. Audiat me aliq;: nō amo iu voce laudatorē: et in corde cōtemptorē. Cum em laudas et nō te corrigis: te testis es. Si mal⁹ es: et qd dico placet tibi: displicet tibi: qñ mal⁹ displicueris tibi: correct⁹ placebis tibi. Quod nudius tertius nisi fallor dixi: in oib⁹ vobis meis speculū ppono. Nec mea ista sunt vba: s; dñs in bēteliquor: q; terrēte nō taceo. Naz q; nō eligeret tacere: et rōnez de vob nō reddere? Sed iaz suscepim⁹ on⁹: qd ab hūeris nris excutere nō possum⁹ nec debem⁹. Audistis frēs mei: cum epla ad hebreos legeret: Obedite ppositis vris et subditi estote: q; ipsi vigilant p aiab⁹ vris: tanq; rōnē reddituri p vob: vt cū gaudio h faciāt et nō cū tristitia: Nō em expedit vobis. Nū facim⁹ ista cū gaudio? Nū vide m⁹ boles pficere i vobis dei. Nū laborat cū

gaudio oparius i agro? Nū attēdit i arborē et fructū videt: qñ attendit segetem et fructu areę pspicit vbertatē: nō sine causa laborauit: nō sine causa dorsū curauit: nō sine causa man⁹ attriuit: nō sine causa frigus et estus tolerauit. Hoc ē qd ait: Ut cū gaudio h faciāt et nō cū tristitia: Nō em expedit vob. Nunqd dixit: nō illis expedit? Sed dixit nō expedit vob. Nā illi ppositi qñ pstant d malis vris: expedit illis: ipsa tristitia pdest illis: s; nō expedit vob. Nihil aut nobis volumus expedire: qd nō expedit vobis. Simul ergo in dominico agro fratres bonū operemur: vt simul de mercede gaudeam⁹.

De eo qd scriptū est in euangelio fm eundem: Si vis venire ad vitam serua mādata. Sermo XVII

19. Irit dñs cuidā adolescēt: Si vis venire ad vitam: serua mādata. Nō dixit: si vis venire ad vitam eternā: sed si vis venire ad vitam: eā definiēs vitā q fuerit eterna vita. Ihu⁹ ē vitē amorē nos pmittit cōmedem⁹. Etenim amat et qualiscūq; vita ista: et ipam qualēcūq; erūnosam: miserā finire boles timent et pauescūt. Hinc videndū est: hinc pssiderandū: quēadmodū amāda sit eterna vita: qñ sic amatur misera ista et qñq; finiēda vita. Cōsiderate fratres quantū amāda sit vita: vbi nunq; finias vitā. Amas q istā vitā vbi tñ laboras: curris: fatigis: anhelas: et vix enumerant q necesse sunt i misera vita: Seminare: arare: nouellare: nauigare: molere: coquere: texere: et post hec oia finire habes vitā. Ecce q patris i misera ista quā diligis vitā: et putas te semp victurū: et nūq; moritur⁹. Repla: saxa marmora: ferro plūboq; consolidata: tamē cadūt: et hō nunq; se putat moritur⁹. Discite q frēs querere eternā vitā: vbi ista nō tolerabitis: s; in eternū cū deo regnabit. Qui em vult vitā: sic diē ppheta: diligit dies videre bonos. Nā in dieb⁹ malis mors poti⁹ optat q; vita. Nōne audim⁹ et videm⁹ homines i aliquib⁹ tribulatiōib⁹ et angustijs et cōflictatiōib⁹ et egritudinib⁹ dñi sūt cōstituti: et vidēt se laborare: nihil aliū dicere: De⁹ mihi te mihi moriet: accelera dies meos: et aliqui venit egritudo: curris: adducūt medici: solidi et munera pmittūt. Dicit tibi ipa mors: Ecce assuz: quā pauloante a dño petebas: quid me mō fugere vis? Inueni te saluato-

rem: et misere vitē amatoz. De his aut diebus quos agim⁹ ait aplūs: Redimētes tēpus: qñ dies mali sunt. Nō sunt q; dies mali q; agim⁹ in corruptela hui⁹ carnis: in tanta vel sub tāta sarcina corruptibilis corpis: inter tantas tēptatiōes: inf tantas difficultates: vbi falsa voluptas: nlla securitas gaudiū: timor torquens: cupiditas auida: tristitia arida: Ecce q malos dies: et nemo vult finire ipsos malos dies: multumq; hinc rogant hoies deū vt diu viuāt. Quid est autē diu viuere: nisi diu torqueri? Quid ē aliud diu viuere: nisi q malos dies malis diebus addere? Et cū crescūt pueri: qñ accedūt illis dies et nesciūt q; minuūt: et ipa est falsa computatio. Crescētib⁹ em decedūt dies poti⁹ q; accedūt. Cōstitue alicui hōi nato: vbi grā octoginta annos: quicqd viuit de sūma minuit. Et inepti homines gratulant plurimis natalicij: tam suis q; filioz suoz. Viruz prudentē: si tibi vinū minuat in vtre tristitias: dies pdis et gaudes. Adali q sunt dies: et eo peiores q; diligunt. Sic blandit h mūdus: vt nemo velit finire erūnosam vitam. Tera em vita vel beata hec est: cū resurgimus et cū xpo regnabim⁹. Nā et impj resurrexerunt: sed in ignē ituri. Vita itaq; nō est nisi beata. Et vita beata essē nō pōt nisi eterna: vbi sunt dies boni: nec multi s; vn⁹. Ex cōsuetudine hui⁹ vitē appellati sūt dies. Dies ille nescit ortū: nescit occasū. Illi diei nō succedit crastin⁹: q; nō pcedit eū hesternus. Hūc diē vel hos dies et hāc vitā et verā vitā in pmisiss habem⁹. Alicui⁹ q opis merces ē. Si em mercedē amam⁹: in ope nō deficiam⁹: et in eternū cū xpo regnabim⁹.

De duobus cecis sedētib⁹ secus viā et clamantib⁹: Dñe miserere nri fili dauid: In euangelio fm eundem. Sermo XVIII

1. Ene nobiscum nouit sanctitas vfa dñm nrm et saluatoz iesū xpm me dicū nre salutis esse et salutē eternę: et ad hoc eū suscepisse infirmitatē nature nre ne sempiterna eēt infirmitas nra. Nū pfit em corp⁹ mortale in q occideret mortē. Et quis crucifix⁹ ē ex infirmitate nra: sic ait aplūs: sed viuit in virtute dei. Eiusdē apli vba sunt: Et q; iā nō mori: et mors ei vltra nō dominabit. Hec q; bñ nota sunt fidei nre: simul et hoc cōsequēs est: vt nouerimus oia miracula quę corporaliter fecit valere ad

Dicit: Dñs nrm mō mortē
Dicit nri mors. Ecce a dñs

admonitione nostra: ut percipiamus ab eo quod non est transitorium neque in fine abiturum. Quod reddidit cecis: quod erat vitiis mors aliqui clausura: resuscitavit lazari iterum morituri. Et quicquid ad salutem corporum fecit: non ad hoc fecit ut sempiterna essent: cum tamen daturus sit etiam ipsi corpori in fine sempiternam salutem. Sed quia illa quae non videbantur non credebantur: per ista temporalia quae videbantur edificauit fidem ad illa quae non videbantur. Nemo itaque fratres dicat non facere ista modo dominum nisi iesu christum: et propter hoc presentibus ecclesie sit tempus potius proponere. Quodam quippe loco idem dominus videntibus et ideo credentibus proponit eos quod non videtur et credunt. Itaque eorum illo tempore discipulorum et nutabat infirmitas: ut quem videbant iam resurrexisse: etiam cōtrectandum putarent ut crederent. Non sufficiebat oculis quod viderent: nisi et manus admoventes membris: et cicatrices recentium vulnerum tangerent: ut ille quod dubitabat discipulus: repente tactis et cognitis cicatricibus exclamaret: Dominus meus et deus meus. Cicatrices ostendebant enim: quod omnia vulnera in alijs sanauerat. Nihil quid non poterat dominus sine cicatricibus resurgere? Sed in corde discipulorum vulnera nouerat: propter quod sananda cicatrices in corpore suo seruauerat. Et quod ubi dominus illi cōfiterenti ac dicenti: Dominus meus et deus meus? Quia vidisti inquit credidisti: beati qui non viderunt et crediderunt. Quos dixit fratres: nisi nos? Non quia solos nos sed et post nos. Post paruum enim tempus postea quod ab oculis mortaliu recessit ut firmaretur in cordibus: quicumque crediderunt non videntes crediderunt: et magni meriti habuit fides eorum: cui fidei cōparandum: cor tantum admoventur pius: non et palpantem manum. Hec ergo fecit dominus ut inuiteret ad fidem. Hec fides nunc seruetur ecclesia toto orbe diffusa. Et nunc maiores sanitates operatur: propter quod non est designatus tunc exhibere illas minores. Sic enim animus melior est corpore: sic et melior salus animi quam salus corporis. Ad hoc caro ceca non aperit oculos miraculo domini: et cor cecum aperit oculos sermone domini. Ad hoc non resurgit mortale cadauer: resurgit anima quae mortua iacebat in viuo cadauere. Ad hoc aures corporis surde non aperiuntur: sed quod multi habent aures clausas cordis: quae tamen verbo dei penetrante patefiscunt: ut credant quod non credebant: et beati uiuant quod male uiuebant: et obediunt quod non obediabant: et dicimus ille credidit: ac miramur cum audimus de his quos aliqui duos noueram. Cur ergo nunc miraris credentem: innocentem: deo seruientem:

nisi quia cōspicis videntem quem noueras cecum: cōspicis videntem quem noueras mortuum: cōspicis audientem quem noueras surdum? Itaque videte aliter mortuos: de quibus mortuis dicebat dominus quidam ideo tardati ne dominum sequerentur: quia sepelire patrem volebat. Sine inquit mortuos sepelire mortuos suos. Certe mortuos sepulturi non sunt corpore mortui: quia si essent mortua corpora sepelire non possint. Tamen mortuos eos vocat. Ubi: nisi intus in anima? Sicut enim etiam visibilis plerumque in domo integra et salua: dominus eiusdem domus mortuus iacet: sic in corpore integro multi habent interius animam mortuam: et hos sic excitat apostolus: Surge qui dormis: exurge a mortuis et illuminabit te christus. Ipse illuminat excipiat: qui excitat mortuum. Eius enim voce per apostolum clamat ad mortuum: Surge qui dormis. Luce illuminebit cum resurrexerit. Surdos autem quod multos ante oculos suos dominus intuebat cum diceret: Qui habet aures audiendi audiat. Quis enim audi illi sine corporis auribus stabat? Quas ergo alias aures nisi interioris hominis requerebat? Inter quales oculos querebat cum loqueretur vtrique videntibus: si videntibus oculos carnis? Itaque cum ei diceret philippus: Domine ostende nobis patrem et sufficit nobis: bene quidem hoc intelligebat ut demonstraret patrem possit sufficere: si cui non sufficiebat equalis patri: quod sufficeret pater? Quare autem non sufficiebat? Quia non videbat. Quare non videbat? Quia nondum erat sanus oculus unde possit videri. Hoc enim quod in carne domini videbat: his oculis non solum discipuli viderunt quod honorauerunt: sed et iudei qui crucifixerunt. Qui ergo aliter se videri volebat: alios oculos requerebat. Et ideo sic respondit dicenti: Ostende nobis patrem et sufficit nobis. Tanto tempore vobiscum sum et non me cognouistis. Philippus: qui me videt: videt et patrem. Et ut interim fidei oculos sanaret: prius admonet secundum fidei ut possit ad speciem peruenire. Et ne sic putaret philippus cogitandum deus quod videbat in corpore domini iesu christum: statim subiicit: Non credis quia ego in patre et pater in me? Ita dudum dixerat: Qui me videt: videt et patrem. Sed nondum habet philippus sanum oculum unde videret patrem: atque ideo nec unde videret ipsum filium patri coequalē. Itaque aciem mentis adhuc saucia et tanta luce aspicere non valentis fomētis suscepit et ait: Non credis quia ego in patre et pater in me est? Qui nondum potest

videre quod demonstraturus est dominus: non querat prius videre quod credat: sed prius credat ut possit oculum sanari quo videat. Sola enim forma serui exhibebat seruilibus oculis: quia ille qui non rapinam arbitratur esse equalis deo: si ab eis quos sanari voluit iam videri possit equalis deo: non oportet haberet semetipsum exinanire: et formam serui accipere. Sed quia non erat unde videretur deus: et erat unde videretur homo: qui deus erat factus est homo: ut id quod videbat sanaret illud unde non videbat. Ipse enim alio loco ait: Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Poterat vtrique philippus respondere et dicere: Domine: ecce te video. Talis ne est pater qualem ego? Hoc quod video: quoniam dixisti: Qui videt me videt et patrem. Antequam hoc ruderet philippus: vel fortasse antequam cogitaret: cum dixisset dominus: Qui videt me videt et patrem: continuo subiicit: Non credis quia ego in patre: et pater in me est? Illo enim oculo nondum videre poterat: nec patrem nec equalē patri filium: sed ut sanaretur oculus ad videndum: inungendus erat ad credendum. Ideo antequam videas quod videre non potes: crede quod nondum vides. Ambula per fidem: ut peruenias ad speciem. Species si letificabit in patria quae fides non solat in via. Sic enim dicit apostolus: Quod sumus in corpore: peregrinamur a domino: Statimque subnectit quod a domino peregrinamur: quis iam crediderim? Per fidei inquit ambulamus: non per speciem. Tota igitur opera vestra fratres in hac vita est sanare oculos cordis unde videtur deus. Ad hoc sacrosancta mysteria celebrant: ad hoc sermo dei predicatur: hoc exhortationes ecclesie morales: id est peritentes ad corrigendos mores: ad emendandas carnales concupiscentias: ad renuntiandum non voce tamen sed mutata vita huic saeculo: ad hoc quicquid agunt diuine sanctaeque litterae: ut purgetur illud interius ab ea re quae nos impedit ab aspectu dei. Sic enim oculus factus ad hanc lucem temporalem videndam et quibus celestis tamen corporis atque cōspiciunt: non solum hominibus sed etiam vilissimis animantibus. Ad hoc enim factus est ut hanc lucem videret: tamen si aliquid infectum fuerit vel irruerit unde turbetur: secludit ab hac luce: et quibus eum sua presentia circumfundat: ille tamen se auertit atque absens est. Non solum autem absens sit perurbatione sua a luce presentis: sed etiam penalis illi est lux ad quam videndam factus est. Sic et oculis cordis perturbatur atque sauciatur auertit se a luce iusticie: nec audet eam contemplari nec valet. Quid turbat oculum cordis? Lupidi-

tas: auaricia: iniquitas: concupiscentia secularis: claudit: excipiat oculum cordis. Et tamen quod querit medicus cum oculum carnis turbatur: est: quod non differat ut aperiat atque purget et sanet: unde lux ista videatur? Currit: nemo requiescit: nemo differat si vel stipula in oculo cadat. Solum certe quem sanis oculis videre volumus deus fecit. Multo est vtrique lucidior ille qui fecit: nec huius generis lux est quam pertineat ad oculum mentis. Lux illa est eterna sapientia. Fecit autem te deus o homo ad imaginem suam: daret ne tibi unde videres solum quod fecit: et non tibi daret unde videres eum qui te fecit? Luce te ad imaginem suam fecerit: dedit et hoc. Vtrique dedit tibi: sed multum hos oculos exteriores diligit: multum illi interiori negligis. Detritum portas atque sauciatus: pena tibi est si se voluerit ostendere fabricator tuus: pena est oculo tuo antequam cures atque sanes. Itaque in paradiso peccauit adam: et abscondit se a facie domini. Luce haberet ergo cor sanum pure conscientie: gaudebat ad presentiam dei. Postquam peccato oculum ille sauciatus est: cepit lucem formidare diuinam: refugit in tenebras atque in densa lignorum: veritatem fugiens: umbras appetens. Ergo fratres mei: quoniam et nos inde nati sumus: et sicut dicit apostolus: In adam omnes mortuif. Omnes enim nos duo homines aliqui fuimus? Si nolumus obtemperare medico ut non egrotare mus: obtemperemus ut ab egitudine liberemur. Dedit nobis precepta medicus sanis: dedit precepta medicus ne medico indigeremus. Non opus est inquirere sanis medicus: sed egrotantibus. Sani precepta contempsimus: et expiemento sensim in quanta perniciem nostram preceptum illud contempsimus. Egrotare iam cepimus: laboramus in lecto: infirmati sumus: sed non despemus. Quia enim ad medicum venire non poteramus: ipse ad nos venire dignatus est. Non contempsit saucium preceptum a sano. Non destitit dare alia precepta languenti: qui prima custodire noluit ne langueret: tanquam diceret: Certe expiemento sensisti verum me dixisse quoniam dixi: Noli tangere hoc. Sanare ergo tandem et reuiuifce. Ecce porto infirmitatem tuam. Bibe amarum calicem: tu enim tibi fecisti. Precepta illa mea quae sano data sunt tam dulcia: tam laboriosa precepta sunt. Contempsisti laborare: sanari non potes nisi amarum calicem biberis. Calicem temptationum quibus abundat haec vita: calicem tribulationum: angustiarum: passionum. Bibe inquit: bibe ut uiuas. Et ne responderet ei languidus: Non possum: non

fero: nō bibo: prior biberat medicus sanus: ut bibere non dubitaret egrotus. Quid enim amarū est in tali poculo qd ille non biberit? Si cōtumelia: pōr audiuit cū demones expelleret: Demoniū habet: et qd i beelzebub eijcit demonia. Ubi et vt ipe cōsolaret egros ait: Si patrēfamilias beelzebub vocauerūt quātomagis domesticos eius? Si dolores amari sunt: ligat et flagellat et crucifigit est. Si mors amara ē: etiā mortuū est. Si genus mortis exhorrescit infirmitas: nihil illo tpe fuit ignominiosius qm mors crucis. Nō em̄ frustra cōmendās ei obedientiā aplūs: addidit dicēs: Factus obediēs vsq ad mortē: mortē aut crucis. S3 qz ipe honoratur erat fideles suos in fine huius seculi: pū honorauit crucē in h seculo: vt terrarū pncipes credētes in eū phiberēt aliquē nocentiū crucifigi: et qd cū magna insultatōe psecutores iudei dño pcurarūt: magna fiducia serui eius etiā reges in fronte nūc portāt. Nō tñ aparet mō quales mortē p nobis dñs subire dignat est: sic ait aplūs: Factus p nobis maledictū: et cū ei pendēti iudeorū cecitas insultaret: possit vtiq descendere de cruce: q si nollet nō esset i cruce: sed ampli erat de sepulcro surgere: q de cruce descendere. Hec q dñs faciēs diuina: patiens hūana: admonet nos miraculis corporalibus et patiētia corporali: vt credam et sanemur ad spiciēda illa inuisibilia q carnis ocul nescit. Hoc q agēs curauit cecos istos: de qbus nunc euāgeliiū recitatū est: et in curādo videte qd admonuerit egrotū interiorem. Attendite ipius facti exitū et ordinē rerū. Sedēt illi in via duo ceci: trāseunte dño exclamabāt vt corū misereretur. A turba dō q cū dño erat: cōpescēbāt ne clamaret. Neq hoc sine mysterio derelictū putetis. Illi aut cōpescēntē se turbā psecuerantissimo clamore vincebāt: vt pueniret vox corū ad aures dñi: quasi nō iam ille cogitata cognosceret. Clamauerūt q duo ceci vt audirent a dño: et turbis cōprimi nequerunt. Trāsebat dñs et illi clamabāt. Stetit dñs: et sanati sūt. Nā stetit iesus et vocauit eos et ait: Quid vultis vt vobis facia? At illi dixerūt: Ut apianī oculi nři. Pro fide illoz fec dñs: instaurauit oculos eoz. Si intellexim iā interiōrē egrotū: interiōrē surdū: interiōrē mortuū: ibi gram et interiōrē cecū. Clausi sūt oculi cordis: trāsit iel vt clamem. Quid ē trāsit iesus? Agit trāsi-

toria iesus. Attendite et videte quanta eius gesta transferūt. Natus ē de virgine maria: nunquid semp nascit? Infans lactatus ē: nunquid semper sugit? Per etates cucurrit vsq ad iuuetutē: Nūq sp corpaliē crescit? Infantie puericia: puericie adolecētia: adolecētie iuuetus trāseūti cedētiq successit. Ipsa etiā q fecit miracula trāserūt. Legū et credū. Quia em̄ talia scpta sūt vt legi possint: trāsebat cū fieret. Postremo ne i multē moremur: crucifigit est: nūquid semp pendet in cruce? Sepult est: resurrexit: ascēdit in celū: iāz nō moriē: et mors ei vltra nō dñabit: et diuinitas ei semp manet: et immortalitas iā corpis ei nūq deficit. S3 tñ illa oia que tēporalit ab eo gesta sunt trāserūt: et legēda scripta sūt: et credēda pdicant. In illis ergo omib trāsiit iesus. Quid duo ceci iuxta viā sunt: nisi duo ppli ad quos sanandos venit iesus? Ostēdam hos duos plos in scripturis sanctis. Est in euāgelio scriptū: Habeo Job. 10 alias oues q nō sunt de h ouili: et illas oportet me adducere: vt sit vn grex et vn pastor. Qui sunt q duo ppli? Vn iudeorū: et ali gētiū. Nō sum missus ait: nisi ad oues q perierunt dom isrl. Quib hoc dixit? Discipulis: qñ illa chanaanē clamabat: q se esse canē cōfessa est. Et qz meruit: iā duo demōstrati sūt ad quos venerat: iudaic scz populus de q ait: Nō sum missus nisi ad oues q perierunt dom isrl: et gentiū populus: cui typū pten debat hēc mulier: quā pmo respuerat dicēs: Nō est bonū sumere panem filioz et mittere canibus: et cui dicēti: Ita dñe: nam et canes edunt de micis q cadūt de mensa domino: rū suorū: responderat: O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Inde em̄ erat et ille centurio de quo dicit idē dñs: Amen dico vobis: nō inueni tantā fidē in isrl: qz ille dixerat: Nō sum dignus vt intres sub tectū meū: sed tñ dic dñs et sanabit puer meus. Ita q dñs ante passiōē et clarificatiōē suā duos iā plos designabat: Vnū ad quē venerat ppter pmissa patrū: et alterū quē ppter misericordiā nō repellebat: vt impleret qd pmissū erat abra: In semine tuo bñdicent omēs gentes. Propterea et aplūs iā post resurrectionē dñi et ascensionē vbi cōtemptus est a iudeis: prexit ad gētes: nec tamē ecclesię que de iudeis crediderant tacuit. Eram inquit ignotus facie ecclesijs iudeę que sūt in christo: Tantū aut audiebant: quia q al-

quando nos psequeretur: nūc euangelizat fidem quā aliquādo vastabat: et in me inq magnificabāt deū. Sic et angular lapis dicit xps: q fecit vtrūq vnū. Angul em̄ duos parietes copulat d diuiso venientes. Quid tā diuersum: q circūcisio et pputiū? Habes vnū parietē de iudca: alterū parietē de gentibus: s angulari lapide copulant. Lapidē em̄ quē reprobaauerūt edificātes hic factus est in caput anguli. Angulus in edificio nō est: nisi cum duo parietes ex diuerso venientes in illū cōueniunt: et quadā vnitate iungunt. Isti q duo parietes fm typū: duo ceci erant clamātes ad dñm. Attendite nūc dilectissimi: Domin trāsebat: ceci clamabāt. Quid est trāsebat? Trāsitōria opera faciebat: sic iā dixim. Scdm hēc transitoria opera fides nra operat. Credimus em̄ in filiū dei: nō tñ quia verbū dei est p quem facta sunt oia: Si em̄ semp in forma dei manens cōlis deo: nō semetipm exinaniret formā serui accipiens: nec sentirēt ceci vt possint clamare: S3 cū operaret trāsitōria: id est hūiliaret se factus obediēs vsq ad mortē: mortē autē crucis: clamauerunt ceci: Miserere nři fili dauid: quia et hoc ipm qd dñs et creator dauid: etiam filius dauid esse voluit: in tpe hoc egit: trāsiens hoc fecit. Quid ē autē clamare ad xpm: nisi gratie xpi cōgruere bonis opibus: hoc dico frēs: ne forte sim strepentes vocib et muti morib. Quis est qui clamat ad christū vt pellat interiōr cecitas trāseunte xpo: id est dispēfante nobis tēporalia sacramēta: qd admoneamur ad eternā capiēda? Quis ē q clamat ad xpm? Qui ptemnit mundū: clamat ad xpm. Qui spernit seculi voluptates: clamat ad xpm. Qui dicit nō lingua sed vita: Abibi mūd crucifixus ē et ego mūdo. Qui dispergit dat pauperib vt iusticia eius maneat i seculū seclū: clamat ad xpm. Qui em̄ audit et nō surdus audit: Res vřas vēdite et date paupib: Facite vobis saculos nō veterascētes: thesaurū nō deficientē in celis: tanq vestigiōz solitū xpi trāseuntis audiēs clamer: adhuc cecus: id est faciet ista. Vox eius in factis sit: incipiat mundū cōtemnere: in copia sua distribuere: p nihilo habere q homies amāt: cōtemnat iniurias: nō apperat vindicari: pauper maxillaz pcutienti: ore p inimicis: si qd ei abstulerit sua non repetat: si qd alicui abstulit: reddat quadruplū. Luz ista facere ce-

perit: omnes sui cognati: affines: amici cōmouentur. Qui diligunt seculum: cōtradiunt. Quid infans? Nimius es. Nunquid alij nō sūt xpiani? Ista stulticia ē: ista demētia ē: et cetera alia turba clamat. Ne ceci clamēt: turba clamātes corripiebat: s eoz clamores nō vincebat. Intelligāt qd faciāt: q volūt sanari. Et nūc iesus trāsit: q iux viā se clamēt. Ibi sūt em̄ q labijs honorāt: cor autē eoz longe ē a deo. Ipi sunt iuxta viā: qbus pcepit dñs obrutis corde. Nam cū recitānt ea que fecit dñs trāseuntia: semp nob exhibet trāsēs iesus: qz vsq in finē seculi nō desunt ceci sedētes ad viā. Opus est q vt clament illi iuxta viā sedētes. Turba q cū dño erat: cōpescēbat clamorē quērentiū sanitatē. Frēs videtis qd dicā. Nescio em̄ quō dicā: s pl nescio quō taceā. Hoc dico: et apte dico. Timeo em̄ ielū trāseūtē et manētē: et iō tacere nō possum. Bonos xpianos vere studiosos volētes facere pcepta dei q in euāgelio scripta sunt: xpiani mali et tepidi phibent. Turba ipsa que cū dño est: phibet clamātes: id est phibet bene operātes: ne psecuerādo sanent. Clament illi: nō deficient: neq ducant quasi auctoritate turbarū: nec eos q pōres xpiani facti sunt male viuētes et bonis opibus inuidētes imitent. Nō dicant: quomō isti viuūt tam multi: sic viuamus. Quare nō poti quomō dicit euāgeliiū? Quare vis viuere fm increpationē turbe phibentis: et nō fm vestigia dñi trāseuntis? Insultabūt: vituperabūt: reuocabunt: tu clama qusq puenias ad aures ielū. Nā qui psecuerauerint in faciendo talia qualia pcepit christus: et nō attenderint turbas phibentes: neq magnipenderint q xpm vident sequi: id est q xpiani appellant: s plus amauerint lucez quā christus est redditur: q timuerint strepitū phibentiū: nullo mō separabuntur: et stabit iesus et sanabit eos. Quomō em̄ sanant oculi nři? Quomō p fidem sentim xpm trāseūtē tēporali dispensatiōe: sic intelligam xpm stantē in cōmutabilitate eternitate. Ibi em̄ sanat ocul: quādo intelligit christi diuinitas. Percipiat h charitas vřstra: Attendite qd dicam grande sacramentū. Omnia temporaliter gesta a domino nostro ielū christo: fidem nobis inserūt. Credim i verbū dei: nō solū in verbū: p qd facta sunt omnia: sed ipm verbum factū carnē vt habitaret in nobis: natus de

Esa. 29.
Matth. 15.

virgine maria: et cetera q̄ fides habet: q̄ nob̄ exhibita sunt: vt x̄ps trāsiret et cecis vestigia trāsirentis audieribus clamaret opib⁹ vitę: p̄fessione fidei cōmemorātes. Itā vt clamātes sanent: stat iesus. Etenim itā stantē videt iesū qui dicit: Et si noueram⁹ x̄pm fm carnē sed itā nūc nō nouim⁹. X̄pi em̄ diuinitatē vt̄debat: quātū in hac vita pōt. Est diuinitas x̄pi: est hūanitas x̄pi. Diuinitas stat: hūanitas trāsīt. Quid est diuinitas stat? Nō mutatur: nō cōuellit: non recedit. Nō em̄ sic ad nos venit vt a p̄se discederet: nec ita ascendit vt loco moueret. Assumpta carne: locuz mutauit: deus aut̄ assumēs carnē: q̄ i loco nō est nec mutat locū. Tāgamur statē x̄po: sanent oculi n̄ri. S̄z quoz oculi? Clamātiū sc̄z cū trāsīt: id ē bñ opatiū p̄ eā fidē q̄ disp̄sata est t̄p̄aliter ad erudiēdos nos puulos. Sanatis aut̄ oculis: qd̄ p̄ciosus h̄re poterim⁹ fr̄es? Lumē hoc q̄ vidēt qd̄ factū ē de celo vel qd̄ exhibet de lucerna: gaudēt. Et quō miseri vident qui b̄ videre nō possunt? Ego aut̄ q̄re loquor: quare ista dico: nisi vt hortor oēs nos ad clamādū dū trāsīt iesus? Lucē cōmendo sanctitati v̄s̄e amandā: quā forte nō videtis. Credite dū nōdū videtis: et clamate vt videatis. Quāta putat infelicitas hoīm q̄ lucē istā corpālē nō vidēt. Ex cecatus ē aliq̄s cōtinuo dicit: Frat̄ dñi habuit: aliqd̄ malū cōmisi. Hoc v̄kor tobī dicebat viro. Clamabat ille p̄pter bedū ne de furto esset: nolebat sonū furti audire in domo suo. Illa defendēs factū suū: opprobriū p̄cutiebat maritū. Et cū ille diceret: Reddite si de furto ē: Illa rīdebat insultās: Ubi sunt iusticię tuę? Ceca erat si furtū defendebat: et quā lucē videbat q̄ furtū reddi im̄perabat. Illa erat foris i luce solis: ille erat int⁹ in luce iusticię. Quis eorū erat in luce meliore? Ad hanc lucē fr̄es amandā hortamur dilectionē v̄strā: vt clametis opibus. Cū dñs trāsīt: sonet vox fidei: vt stās iesus id est incōmutabilis manēs dei sapiētia: et maiestas verbi dei p̄ qd̄ facta sunt oīa apiat oculos v̄ros. Idē tobias monēs filiū suū ad hoc monebat vt clamaret: id ē ad bona opa monebat. Dicebat illi vt daret paup̄ibus: p̄cipiebat vt elemosynas faceret indigentib⁹: et docebat dicēs: Fili elemosynę nō sinūt ire i tenebras. Cōsiliū p̄cipiendū atq̄ obtinēdū lucis cecus dabat. Elemosynę inq̄t nō sinūt ire i tenebras. Si ei fili⁹ respon-

deret mirat⁹: quid q̄ pat: tu elemosynas nō fecisti: vt mō cecus loq̄ris: tu nūc nōne i tenebris es q̄ mihi dicis? Elemosynę nō sinūt ire i tenebras? Mouerat ille de qua luce doceret filiū: nouerat i interiore hoīe qd̄ videbat. Fili⁹ patri porrigebat manū vt ambularet terrā: et p̄ filiū vt habitaret i celo. Breuiter vt cōcludā fr̄es sermonē istuz ex eo qd̄ nos plurimū tangit atq̄ angit: videte esse turbas q̄ corripiebāt cecos clamātes. Om̄s q̄ i hac turba sanari vult nō vos deterreat: q̄ multi sūt noīe x̄piani et opib⁹ ip̄ij: nō vos deterreat a bonis opib⁹. Clamate int̄ turbas p̄p̄scētes: reuocātes: insultātes: male viuētes. Nō em̄ sol vocib⁹ cōp̄mūt bonos x̄pian⁹ nos mali: s̄ et malis opib⁹. Nō vult bonus x̄pian⁹ ire spectare. Hoc ip̄m qd̄ frenat cōcupiscētiā suā ne p̄gat ad theatrū: clamat p̄ x̄pm: clamat vt sanet. Alij cōcurrūt: s̄ forte pagani: forte iudei. Immo x̄o tā pauci eēnt i theatris vt erubescēdo discederēt: si x̄piani ad theatra nō accederēt. Currūt q̄ et illi portātes et sanctū nomē ad p̄nā suā. Clama q̄ nō eundo p̄mens in corde tuo tēporālē cōcupiscētiā: et tene te i clamore forti et p̄seuerati ad aures saluatoris: vt stet iesus et curet te. Int̄ ipsas turbas clama: ne desperes de aurib⁹ dñi. Nō em̄ et illi ceci ex illa pte clamauerūt vbi turba non erat: vt ex ea pte audirent vbi nō esset impedimētū p̄hibentiū. Int̄ ipsas turbas clamauerūt: et tñ dñs audiuit. Sic et vos etiā int̄ peccatores et luxuriātes: int̄ amatores seculariū vanitatū: ibi clamate: ibi clamate vt sanet vos dñs. Nolite p̄ aliā p̄te clamare ad dñm: nolite ad hereticos ire: et ibi clamare ad deum. Attēdite fratres: q̄ i illa turba q̄ clamare p̄hibebat: ibi sanati sunt q̄ clamabant. Nā et hoc attēdat sanctitas v̄stra: qd̄ sit p̄seuerare in clamādo. Dicā q̄ multi mecū expti sunt in nomine x̄pi. Non em̄ cessat ecclesia tales p̄hibentes parere. Luz quisq̄ x̄pianus cepit bene viuere: seruere bonis operibus mundumq̄ cōtemnere: in ipsa nouitate operum suorum patitur rephensores et contradictores frigidus christianos: si autēz p̄seuerauerit et eos superauerit p̄durando: et nō defecerit a bonis operib⁹: idē ip̄s itā nobis obsequent q̄ an p̄hibebat. Tādū em̄ corripuit et p̄turbat et vetant: q̄ diu sibi cedi posse p̄sumit. Si aut̄ victi fuerint p̄seuerantia p̄ficiētiū: cōuertūt se et dicere incipiūt. Abagnus

hō: sanct⁹ hō: sc̄lx cui de⁹ cōcessit. Honorat: gratulant: bñdicūt: laudant: quō illa turba que cū dñō erat: Ipsa p̄hibebat ne ceci clamaret: s̄ postq̄ illi ita clamauerūt vt mererent audire et ipetrare misericordiā dñi: ipsa turba rursū dicit: Vocat vos iesus. Jam et hortatores sūt qui pauloante corripiebant vt tacerēt. Sol⁹ aut̄ ille nō vocat a dñō: qui in h̄ seculo nō laborat. S̄z q̄s in ista vita nō laborat in peccatis et iniquitatib⁹ suis? Si aut̄ oēs laborat: omib⁹ dictū est: Venite ad me oēs q̄ laborat. Si aut̄ oib⁹ dictū est: quare culpā tuā tribuis inuitatori tuo? Veni. Nō tibi sit angusta dom⁹ eius: parit ab oib⁹: totū a singulis possidet. Regnū dei crescēte possessorū numero nō minuit: q̄ nō diuidit. Unicuiq̄ inteḡ est: qd̄ cōcordit habet. A multis. Hoc tamē i mysterio lectiōis hui⁹ cognouim⁹ fr̄es: q̄ alijs libroz sanctorū loc̄ ap̄issime sonat: esse int⁹ in ecclesia et bonos et malos: qd̄ sepe dicim⁹ et frumentū et paleā. Nemo an̄ temp⁹ deserat areā: toleret paleā in tritura: toleret in area. Qd̄ em̄ toleret: in horreo nō habebit. Veniet v̄tilator et q̄ diuidit malos a bonis. Erit etiaq̄ corpāl̄is separatio quā mō spirital̄ p̄cedit. A malis corde semp̄ diuisū gimini: ad t̄pus caute corpore copulami: nec tñ negligētes sitis i corrigēdis v̄ris: ad curā sc̄z v̄strā quoquo mō p̄tinentibus: monēdo: docendo: hortādo: terrendo. Quibuscūq̄ modis potestis agite: ne cū in uenitis i scripturis et i exēplis sc̄torū: siue qui ante: siue q̄ post dñi aduentū i hac vita fuerūt q̄ mali bonos i v̄nitate nō maculat: efficiamini pigri ad corrigēdos malos. Duob⁹ modis si te maculat mal⁹: si ei nō p̄sentias: et si redarguas: hoc ē nō cōmunicare: nō cōsentire. Cōmunicat quippe q̄ factū eius cōsortio volūtatis vel approbatiōis adiungit. Ep̄s. Hoc q̄ admonens ap̄lus ait: Nolite cōmunicare: magis aut̄ et redarguite. Et q̄ paruz erat nō p̄sentire si sequeret negligētia disciplinę: Abagl aut̄ inq̄t et redarguite. Quidē quēadmodū v̄trūq̄ cōplex⁹ ē. Nolite cōmunicare: magis aut̄ et redarguite. Quid ē: nolite cōmunicare? Nolite p̄sentire: nolite laudare: nolite approbare. Quid ē: magis aut̄ et redarguite? Rep̄hēdite: corripite: coercete. Deinde in ip̄a correctiōe vel coercitiōe alienorū peccatorū cauendū est ne se extollat qui alterū corripit: et ap̄lica illa cogitāda sentētia: Quapropter q̄ se putat stare: videat ne cadat. Foris terribilē p̄sonet increpatio: in-

tus lenitatis teneat dilectio. Si p̄occupat⁹ sal. 6. fuerit hō in aliquo delicto: sic idē dicit ap̄lus: vos q̄ spirituales estis huiusmodi instruite i spū m̄suetudinis: intēdens teip̄m ne et tu repteris: Alter alteri⁹ onera portate: et sic ad implebitis legē x̄pi. Item alio loco: Seruū inq̄t dñi non oportet litigare: s̄ mitē esse ad oēs: docibilē: patientē: in modestia corripientē diuersa sentiētes: ne forte det illis de⁹ penitētiā ad cognoscēdā veritatē: et respiciant a diaboli laqueis a q̄ capti tenent ad ip̄ius volūtātē. Neq̄ q̄ cōsentientes sitis malis vt approbetis: neq̄ negligētes vt nō arguatis: neq̄ supbiētes vt insultant arguat. Qui aut̄ deseruerit v̄nitatē: violat charitatē: et quisquis violat charitatē: qd̄libet magnū habeat: ip̄e nihil est. Si linguis hō: minū loquat⁹ et angeloz: si sciat oīa sacramēta: si habeat omnē fidē vt mōtes trāsferat: si distribuāt oīa sua paup̄ib⁹: si corp⁹ suū tradat vt ardeat: nihil ē: nihil ei p̄dest. Vniuersa inutilit̄ habet: q̄ vnū illud q̄ vniūsis v̄taf nō habet. Amplectamur itaq̄ charitatē: seruare v̄nitatē spūs i vinculo pacis. Nō nos seducat q̄ carnalit̄ intelligūt: et corpāl̄iter separationē faciētes: ab eccl̄ie frumētis toto orbe diffusis spiritali sacrilegio separant. Per totū em̄ mūdū semiatū ē bonū semen. Bon⁹ ille semiator: fili⁹ hoīs: nō i africa sola s̄ vbiq̄ sparsit semē bonū. Inimic⁹ aut̄ sup semiauit zizania. S̄z tñ qd̄ ait p̄ssamiliat⁹? Sinite v̄traq̄ crescere: v̄trūq̄ p̄ agrū. Quis ē ager? Per qd̄ crescere? Vtrūq̄ p̄ agrū. Quis ē ager? Nūquid nā africa? Nō. Quis est ager? Non interpretemur nos: dñs dicat. Reminē sinam⁹ aliqd̄ p̄ arbitrio suspicari. Dixerūt em̄ m̄gro discipuli: Enarra nob̄ pabolā zizaniorū. Et enarrauit dñs. Semē bonū dixit: filij sūt regni. Zizania v̄o filij mali. Quis ea seminauit? Inimic⁹ aut̄ inq̄t q̄ ea semiauit: diabol⁹ ē. Quis ē ager? Ager ē inq̄t h̄ mūd⁹. Quē ē messis? Messis ē ait: finis secl̄i. Qui sūt messores? Messores inquit angeli sunt. Nunqd̄ africa ē mūd⁹? Nūqd̄ messis h̄ temp⁹? Nūqd̄ messor donat⁹? Per totū orbē trax expectate messē: p̄ totū orbē trax crescite in messē: p̄ totū orbē terraz zizania tolerate vsq̄ ad messē. Nō vos seducat puer se paleę nimis leues: euolat an̄ aduentū v̄tilatoris ex area. Nō vos seducant. Tenete eos ad istā vel solā similitudinē zizaniorū: neq̄ illos sinatis loqui amplius. Ille codices tradidit: Nō. Sed ille codices tradidit.

2. Cor. 5.

Tobie. 2.

Tobie. 4.

2. Timoth. 2.

2. 3. q. 4. a mal

1. Cor. 13.

Ep̄s. 4.

Matth. 13.

Duo modis
Abi 110 h̄ maculat
luz

Quilibet tradiderit: nūquid infidelitas tra-
ditorū fidē dei euacuauit? Quē ē fides dei?
Bē. 12. Quā pmissit abraā dicēs: In semie tuo bñdi-
cent oēs gentes. Quē est fides dei? Sinite
Matth. 13. vtraq; crescere vsq; ad messē. Per qd crescēt?
Per agrū. Quid ē p agz? Per mūdū. Hic il-
li dicūt. Creuerat qdē vtrūq; p mūdū: s̄ iāz
frumēta diminuta sunt: et in istā nostrā regi-
onē paucitatē reuocata. Nō te permittit
dñs interpretari qd vis. Ipse qui exponit hāc
pabolā claudit os tuū: os sacrilegū: os im-
piū: os pphanū: os tibi contrariū: qd dñs
testatori etiā te ad hereditatē vocāti. Quō
Abi. claudit os tuū? Dicēdo: Sinite vtraq; cre-
cere vsq; ad messē. Si iā fuit messis: creda-
m⁹ eē frumēta diminuta: quāq; ne tūc qdēz
minuent: s̄ in horreū recōdent. Sic em̄ ait:
Colligite pñm zizania et alligate fasciculos
ad cōburēdū ea: frumētū autē recōdite i hor-
reū meū. Si qvq; ad messē crescūt: p messē
recōdunt: Improbe: ipie: qñ minuunt? Lō-
cedo in cōpatione zizaniōz s̄ atq; palearū
frumēta esse pauciora: tñ vtraq; crescūt vsq;
ad messē. Lū em̄ abūdat iniquitas: refrigescit
charitas multorū: crescūt zizania: crescit pa-
lea. Sed qz toto agro deesse nō pōt frumen-
tū qd pseuerādo vsq; ad finē saluū fiat: cre-
scunt vtraq; vsq; ad messē. Et si ppter abū-
dantiā dictū est malorū: Putas veniēs fili⁹
Luc. 18. homis inueniet fidē in tra: hocq; noie signi-
ficant quicunq; legis p̄uaricatione imitant
Bē. 15. eū cui dictū est: Sic erit semē tuū sicut stelle
celi: et sic harena maris: Et iā illd nō tacitū ē:
Matth. 8. Quia multi ab oriēte et occidēte veniēt et re-
tūbent cū abraā in regno dei. Vtraq; ergo
crescūt vsq; ad messē: et suas sentētias i scri-
pturis habēt zizania vel palea: suas aut fru-
mēta. Quē q nō intelligūt cōfundunt et cō-
fundunt: atq; ita p̄strepunt ceca cupiditate
vt nolint obmutescere vel p̄fecta verita-
te. Ecce inquit dicit ppha: Recedite: exite
inde: et imundū ne tetigerit. Quō g malos
p pace tolerabim⁹: a qbus exire et recedere
iubemur ne tangam⁹ imundū? Hos istā re-
cessionē spiritalit̄ intelligim⁹: illi corporalit̄.
Nā et ego clamo cū ppheta: et q̄liacūq; sum⁹
vasa: vti nobis deus i disp̄satiōe vestra.
Clamam⁹ et nos et dicim⁹ vobis: Recedite:
exite inde: et imundū ne tetigerit: s̄ cōtactu
cordis nō corporis. Quid ē em̄ tāgere imū-
dū: nisi p̄sentire peccatis? Quid ē aut exire
inde: nisi facere qd p̄tinet ad correptionem
malorū: quātum p vniūscuiusq; gradu atq;

psona salua pace fieri pōt? Displicuit tibi q
quisq; peccauit: nō tetigisti imūdū. Redar-
guisti: corripuisti: monuisti: adhibuisti etiā
si res exigit cōgruā et q vnitatē nō violet di-
sciplinā: existi inde. Attēdite i facta sancto-
rū: ne forte nra videat̄ interpretatio. Quomō
hec verba intellexerūt sancti: sic vtrūq; intel-
ligēda sunt. Exite inde inq; ppheta. Prius
v̄sita ipsi⁹ verbi cōsuetudine assero istam
sententiā: et postea ostēdo nō meā. Plerūq;
accusant homines: et cū accusati fuerit defen-
dunt se. Lū aut se ille q accusat hō rōnabi-
liter iusteq; defenderit: qui audistis dicunt:
Exiit inde. Abanens loco: exiit inde. Quō
inde exiit? Rōne reddita: et defensiōe iustissi-
ma. Hoc est qd faciebant sancti: qñ excutie-
bāt puluērē de pedib⁹ adūsus eos q sibi pa-
cē nūciatā nō accipiebāt. Exiit inde ille spe-
culator: cui dictū est: Speculatorē posui te
dom⁹ isrl. Illi em̄ dicūt: Si dixeris iniquo et
non se auerterit ab iniquitate et a via sua: in-
quus ille in sua iniquitate moriet̄: et tu animā
tuā liberabis. Hoc si facit: exiit inde: nō se-
paratiōe corporis s̄ defensione opis sui. Fecit
em̄ iste qd faciendū fuit: etiā si ille nō obrē-
pauit: cui obrēperādū fuit. Hoc est: exite in-
de. Clamauit ista moyses: clamauit esaias: 23. q. 4. recedite
clamauit hieremias: clamauit ezechiel. Uti-
deam⁹ si ipsi fecerūt: si dimiserūt p̄m dei:
et se ad gentes alias trāstulerūt. Multa et
q̄ vehementer hieremias increpauit i pecca-
tores et sceleratos p̄m sui: inf eos tamē erat.
Unū cū illis tēplū intrabat: eadē sacra cele-
brabat. In ea hoim sceleratorū cōgregatiōe
vīuebat: s̄ clamādo exiebat inde. Hoc ē exi-
re inde: hoc ē imundū nō tāgere: et vōlūtate
nō p̄sentire: et ore nō parcere. Quid dicā de
hieremia: de esaiā: de daniel: de ezechiel: de
ceteris pph̄is: q nō recesserūt a p̄lo malo:
ne defererēt bonos. Illi p̄lo cōmixtos: vbi
et ipsi tales eē potuerūt. Moyses ipse frēs cū
accipet legē in mōte: p̄plus deosū idolū fecit:
Popul⁹ dei: p̄plus duct⁹ cedētib⁹ fluctibus
rubri maris: q sequētes inimicos obruerāt:
post tanta signa et miracula in egyptiorū
plagis ad mortem: et sua p̄tectione ad salu-
tem: tamen idolū poscit: idolū extorsit: ido-
lū fecit: idolū adorauit: idolo sacrificauit. In-
dicat deus famulo suo p̄m factū: et dic eos se
p̄diturū a facie sua. Intercedit moyses ad
ipm populū rediturus: et habuit occasiōē
recedendi et exeundi ab eis: sicut isti intelli-
gunt: ne imundū tangeret: ne cū talib⁹ vīue-

ret: nō fecit tamē. Et ne forte hoc necessita-
te pot⁹ q̄ charitate fecisse videret: obtulit
Exo. 32. illi deus aliū populū: facio te inq; i gentē
magnā: vt illos deleat. At ille si accepit: co-
hēret peccatorib⁹: petit p peccatoribus. Et
quō petit? Ab agna p̄batio dilectiōis frēs.
Quō petit? Elidete illā de q sepe locuti su-
mus maternā quodamō charitatem. Lū
deus minaret̄ sacrilego populo: pia moysi
viscera tremuerūt: opposuit se pro illis ira-
Abi. cū die dei: Dñe inquit si dimittis eis peccatū
dimittes: sin autē dele me de libro quem scri-
psisti. Et paternis maternisq; viscerib⁹: q̄
securus hoc dixerit: attēdens iusticiā et mise-
ricordiā dei: vt q iustus est ne pderet iustū:
quia misericors ignosceret peccatorib⁹. Er-
te iam manifestū est prudentiē vestre: quō
accipienda sint oia talia testimonia scriptu-
raz: vt quādo scriptura sonat: recedere nos
debere a malis: nō aliud intelligere iubea-
mur: nisi vt corde recedam⁹: ne maius malū
in sepatione bonorū cōmittam⁹ q̄ in malo-
rū cōiunctione fugiamus: sicut ipsi donati-
stę fecerunt. Qui si vere boni malos argue-
rent: ac nō potius ipsi mali bonos infama-
rent: qualeslibet p pace tolerarent q maxi-
mianistas receperūt tanq; integros: quos
tanq; p̄ditos antea damnauerūt. Lerte ma-
nifeste dixit ppheta: Recedite: exite inde:
et imundū ne tetigeritis. Ego vt intelligam
qd dixit: attendo qd fecit. Facto suo mihi
exponit dictū suū. Dixit recedite. Quibus
dixit? Vtrūq; iustis. A qbus vt recederēt di-
xit? Vtrūq; a peccatorib⁹ et iniquis. Quō a
talib⁹ vtrūq; ipse recesserit? Inuenio q non re-
cesserit. Ergo aliter intellexit. Recessit cor-
de: obiurgauit atq; arguit: continendo se a
cōsensu nō tetigit imundū. Obiurgādo aut
exiit liber in cōspectu dei: cui neq; sua deus
peccata imputat qz nō fecit: neq; alia q̄ non
approbauit: neq; negligētia qz nō tacuit: ne-
q; supbiā quia in vnitatē p̄māsit. Sic g frēs
mei quotquot habetis inter vos qui adhuc
amore sculi p̄grauant̄: auaros: p̄uiros: ad-
ulteros: spectatores nugarū: p̄sultores ma-
thematicorū: phanaticorū: augurū: auspiciū:
ebriosos: luxuriosos: quicqd inter vos ma-
lorū esse nōstis: quātū potestis improbate:
vt corde recedat̄: et redarguite vt exeat in-
de: et nolite p̄sentire vt imundū nō tāgatis.
De eo qd scriptum est in euange-
lio fm eūdem: Reddite quē sūt dei
deo: et quē sūt cesaris cesari: Et de

stipēdijs militantiū. Sermo XIX
Nulli fratres qui aut militie cin-
n gulo detinent̄: aut i actu sunt publi-
co p̄stituti: cū peccant grauiter: hac
solent a peccatis suis p̄ma se voce excusare
q militanti: et ne bene aliquādo faciant occu-
patos se malis actib⁹ cōquerunt: Perinde
quasi militia hoim nō vōlūtas in culpa sit:
ita qd ipsi gerūt officijs suis ascribūt. Non
em̄ militare delictū est: sed ppter p̄dā mili-
tare peccatū est. Nec rēpublicā gerere crimi-
nosum est: sed ideo agere rēpublicā vt rēsa-
miliare pot⁹ augeas: videt̄ esse dānabile.
Propterea em̄ p̄uidentiā quadā militatib⁹
sunt stipēdia cōstituta: ne dū sumptus que-
rūt: p̄da grasset̄. Illud aut quale est cum ob-
erorē aliquē a seniorib⁹ arguunt: et iputāt
alicui de illis cur ebrius fuerit: cur res alie
nas puaserit: cedem cur turbulētus admise-
rit: statim respondeat: quid habebā facere:
homo secularis aut miles: nunquid mona-
chū sum p̄fessus aut clericū: quasi ois qui
clericus nō est aut monachus: possit ei lice-
re qd nō licet. Lūctis igit officijs sacris lris
p̄scribit̄ norma viuendi: ois ad bene viuē-
dū puocat̄ sexus: etas et dignitas. Iḡitur
nemo se excuset publicis actibus: nemo de
occupatiōe militie conqueras. Apud omnē
xpianū prima honestatis debet esse militia.
Nam vt id qd dicim⁹ auctoritate euāgelica
cōprobem⁹: videam⁹ lectionē q paulo ante
decurra ē. Aut em̄ euāgelij: Venerunt autē
et publicani ad iohannē vt baptizarent ab
eo: et dixerūt ad eū: Abagister qd faciem⁹?
At ille dixit: Nihil ampli⁹ exigatis: qd cō-
stitutū ē vobis. honesta plane publicanorū
interrogatio: ac sancti pph̄e iusta r̄sio. Illi
em̄ solliciti interrogāt: ne aut ignorātes pl⁹
exigēdo peccatū incidāt: aut cessātes publi-
cā decipiāt functionē: hic aut moderate p̄-
cipit: vt et iniquitas locū nō habeat: et cōstitu-
tū habeat vectigal effectū. Nō em̄ dixit: Nihil
exigatis: sed nihil ampli⁹ exigatis. Unū
intelligim⁹ q apud deū nō tā exactio q̄ exac-
tio iniq; dānet̄. Dic em̄ ipse dñs: Reddite
q dei sūt deo: et q cesaris cesari. Iḡit
qd cesar p̄cipit ferendū ē: qd impator idicir
tolerādū ē: sed sit intolerabile: dū illd p̄da
exactiōis accumulatur. Hoc aut qle ē qd idēz
ipi q hmoi necessitates pcurāt: peccat̄ suis
peccata cōgemināt: h est q fraudes suas ac
rapinas cōmodū vocāt: cū ipsa p̄da inferat̄
in cōmodū. Illd aut addit̄ scelerib⁹ suis: vt

23. q. 1. militare

prima militicia cō-
p̄batio

Luc. 3.

Matth. 22.
23. q. 1. milita-
re. ante me.

q̄s idēfēfos viderit: ip̄os poti⁹ psequāf: et
putēt se necessitates decepiſſe publicas niſi
domos deceperint orphanorū: ita quorū pa-
ter biduū forſitan fuerit amīc⁹: collega vel
frater: interueniēte morte: eiūſdē liberi ha-
beant tanq̄ ignoti: viles ⁊ miſeri. Elidua
aut ſi qua fuerit aut ſic iniurijs exagitat⁹ vt
nubat: aut ſi voluerit in caſtitatis pmanere
p̄poſito: dādo munera in facultate vix p-
manet. Cum hijs q̄ fraudib⁹ repleuerint fa-
culos ſuos: videas illos letos et accuratos
ad eccleſiā pperare: ⁊ deo gr̄as agere: quaſi
ab ip̄o illis hęc pecunia cōſerāf: illud quoq̄
peccātes q̄ rapinaz ſuaz deū volūt eē pri-
cipē. Dīc em̄ ſc̄r̄m euāgelii: Inrogauerūt
illū ⁊ milites: qd̄ faciem⁹ ⁊ nos? At illis io-
hānes: Reminē cōcutiatis: neq̄ calūniā fa-
ciatis: ſed cōtenti eſtote ſtipēdijs v̄ſis. Hic
iam cognoscere ſe debet oīs hō qui militat.
Nō em̄ tantū de hijs militātib⁹ ſcriptura lo-
quit⁹: qui armata militia detinēt: ſed quiſq̄
militie ſue cingulo v̄ſi dignitatis ſue miles
aſcribit⁹: atq̄ ideo hęc ſentētia poteſt dici:
Verbi gratia: militibus: p̄tectoribus: cun-
ctiſq̄ rectorib⁹: Quicūq̄ ſtipendia ſibi pu-
blice decreta cōſequit⁹: ſi ampli⁹ querit: tāq̄
calūniator ⁊ cōcuſſor: ioh̄is ſentētia cōdem-
nat⁹. Elq̄ adeo aut hoc inoleuit malū: vt iā
quaſi ex cōſuetudine vendant⁹ leges: corū
panē iura: ſentētia ipſa venalis ſit: et nulla
iam cauſa poſſit eſſe ſine cauſa. Hęc autē di-
uina ſentētia quę ad milites loquit⁹: poteſt
etiā ad clericos retorqueri: quia etiā ſi non
militare videamur ſeculo: tamen deo ⁊ dñō
militam⁹: ſicut ait ap̄lus: Nemo militans
deo: obligat ſe negocijs ſecularibus. Elide-
mur inq̄ nō militare remiſſis ac fluentibus
tunicis: ſ; habem⁹ militie n̄ſe cingulū: quo
caſtimonię interiora cōſtringimus. De quo
cingulo dñs ait ad ap̄los ſuos: Sint lumbi
veſtri p̄cincti: ⁊ lucernę veſtre ardentes in
manib⁹ veſtris. Abiles igit⁹ xp̄i ſumus: et
ſtipendiū ab ip̄o donūq̄ p̄cipim⁹: ſicut di-
cit ap̄lus: Qui dedit nobis pignus ſpiri-
tus: hoc eſt qui ſp̄ſ ſancti nos remuneratiōe di-
tauit. Si q̄s ergo xp̄ianoꝝ hoc donatiuo cō-
tentus forte nō fuerit: ⁊ querit ampli⁹: inci-
pit hoc ipſo carere qd̄ meruit. Qd̄ ſpecialit̄
contingit hereticis arrianis. Dū em̄ nescio
qd̄ ampli⁹ querūt: inueniētes erroris ſpi-
ritū: gratiā ſanctiſp̄s pdiderūt. Nā ⁊ catho-
licus clericus hac ſentētia retinet. Si enim
nō cōtētus ſtipēdijs fuerit quę de altario

dñō iubente cōſequit⁹: ſed exercet mēramo-
nia: interceſſiones vendit: viduarū munera
libētē amplectit⁹: hic negotiator magis po-
teſt videri q̄ clericus. Nec dicere poſſum⁹:
nemo nos inuaſores arguit: violentię null⁹
accuſat: quaſi nō interdū maiorē prēdā a vi-
duabus blandimēta eliceant q̄ tormenta.
Nec intereſt apud deū vtrū vi an circūuen-
tione q̄s res alienas occupet: dūmodo quo
quo pacto teneat alienū.

De eo qd̄ ſcriptū eſt in euangelio
fm̄ eudē: De p̄gnatibus ⁊ nu-
trientibus. Sermo XX

Lire ⁊ intelligere debemus fratres
chariſſimi: quia xp̄ianis duꝝ in hoc
corpore viuūt tribulatio de eſſe non
poterit. Sic em̄ nos ſicut auditiſtis cōteſtaf
ap̄lus dicens: Om̄s qui volūt pie viuere in
xp̄o: p̄ſecutiōz patient⁹. Et iterū: Per multas
tribulationes oportet nos intrare in regnū
celorū. Claturi ſunt dies tribulationū: ⁊ ma-
larum tribulationū venturi ſunt: ſicut dicit
ſcriptura: Et quātū accedūt dies: augēt tri-
bulationes. Nemo ſibi p̄mittat qd̄ euāge-
liū nō p̄mittit. Quō em̄ appropinquāte ſine
mūdi: ſic dīc dñs i euāgelio: abūdabit iniq̄-
tas: refrigeſcet charitas: ſic p̄p̄ ipſas iniq̄-
tates nunq̄ deerit aduerſitas: Q̄pus eſt vt
animū noſtrū nō ſolū ad p̄nitentiā: ſ; etiā
ad patientiā p̄paremus. Fratres mei: obſe-
cro vos attendite ſcripturas ſanctas: ſi ali-
quid ſefellerunt: ſi aliquid dixerunt: ⁊ aliter
accidit q̄ dixerūt: Necceſſe eſt vt vſq̄ in ſinē
ſic fiat quēadmodū dixerūt. Nō nobis pro-
mittunt ſcripturę n̄ſe i hoc ſeculo niſi tribu-
lationes: p̄ſuras: anguſtias: augmēta do-
lorū: abūdantiā tēptationū. Sic ⁊ ipſe dñs
in euāgelio dicit: In mūdo p̄ſuram habē-
bitis. Et iterum: Abūdus gaudēbit ⁊ vos
tristes eritis: ſ; triſticia veſtra vertet⁹ in gau-
diū. Ad iſta p̄cipue nos paremus: ne impa-
rati deſiciam⁹. De ip̄is em̄ tribulatiōib⁹ cū
euāgelii legereſ auditiſtis: De p̄gnatib⁹
⁊ nutrientibus. P̄gnātes ſunt: q̄
in ſpe intumeſcūt: Nutrientes autē id eſt la-
ctantes: qui iā adepti ſunt qd̄ cōcupierant.
Etenī mulier p̄gnās in ſpe tumet filij: nō
dum videt filiū: quę autē iam lactat ample-
ctitur qd̄ ſperabat. P̄gnās eſt: q̄ res alie-
nas cōcupiſcit: nutrit⁹ eſt qui iaz rapuit qd̄
cōcupierat. Et vt hoc aptius etiā ſimplices
intelligere poſſint: aliqua ſimilitudinē p̄po-

In euangelio ſc̄dm̄ Mattheū Sermo XX

nam⁹. Lōcupiſcit aliq̄s villā alienā ⁊ dicit:
Bona eſt iſta villa vicini mei: Si mea eſſet:
o ſi adiūgerē illā ⁊ facerē de iſto ſūdo ⁊ de il-
lo vnitatē. Amat ⁊ auaricia vnitatem. Qd̄
amat bonū eſt: ſ; vbi amādū ſit nescit. For-
te diues eſt vicini⁹ ille q̄ hꝝ villā bonā: ⁊ ſuſpi-
cat q̄ illā ſi poſſit tollere: q̄ potēs hō ē: ⁊ nō
p̄ualet ſe ſ; illū deſedere: nec cōcupiſcit: nec
imp̄gnat⁹: niſi ſperās ſi cōcepit: nō eſt p̄-
gnās aio. Si vō iux aliq̄s vicini⁹ ſit paup⁹: q̄
vel in neceſſitate poſit⁹ eſt vt poſſit v̄dere:
vel poteſt op̄imi vt cogatur vendere: inij-
citur ocul⁹: ſperat ſe poſſe tollere aut villā
aut coloniā vicini paup̄is: et imittit illi ali-
quas tribulatiōes: Verbi gr̄a: Agit ſecreti⁹
apud eos q̄ poſſūt vt illū exatores aut aſſi-
ctū aut in aliq̄ publica admiſtratiōe cōſtrin-
gant: ex quib⁹ cōtractis debitis multis ne-
ceſſe habeat inſelix v̄dere caſellā vnde aut
ip̄e aut filij ſui ſuſtētabant. Necceſſitate q̄ cō-
puſus venit ad illū p̄ cui⁹ nequiciā p̄mit et
aſſigil⁹: ⁊ nesciens q̄ ip̄ius imiſſiōe hoc pa-
tiſ: dicit ad eum: Da mihi dñe rogo te pau-
cos ſolidos: patior neceſſitatē: vigeor a cre-
ditoꝝ. Et ille: Nō habeo mō in manibus.
Ideo ſe dīc in manib⁹ nō habere: vt ille op-
p̄ſus calūnia: neceſſe habeat vendere. De-
niq̄ cū ei dixerit: q̄ p̄ nimia aſſiſtione ſua
cōpellat diſtrahere: ſtatim ille rīdet: Et ſi nō
habeo pecuniā p̄p̄iā: vnde cūq̄ ſtudeo mu-
tuare vt tibi amico meo ſubueniā: ⁊ ſi ita ne-
ceſſe eſt etiā argētulum meū diſtraho ne tu
iniuriā patiaris. Qñ bñficiū petebat: p̄ſeſ-
ſus eſt penit⁹ nō habere: at vbi dixit q̄ poſ-
ſeſſione ſua venderet: qñ amico ſe ſubueni-
re dixit: ⁊ cū eum ad hanc neceſſitatē addu-
xerit: dicit illi vt venditiōe facere debeat:
⁊ caſellā p̄ qua prius: verbi gr̄a: forte centū
ſolidos offerebat: vt eū op̄imi viderit: nec
mediatē p̄cū dāre acquieſcit. Iſtis em̄ ta-
libus: ſicut iā ſupra dictū ē: euāgelista pro-
clamat: Ele p̄gnatibus ⁊ nutrientibus. Iſtis
em̄ v̄g erit i die iudicij: ⁊ ab auditu malo nō
poterūt liberari: ſed audituri ſunt: Diſcedi-
te a me maledicti in ignē eternū: qui patus
eſt diabolo ⁊ angelis ei⁹: q̄ elurui ⁊ nō de-
bi bibere. Hoc loco diligēter attēdat chari-
taſ v̄ſa: Si in ignē mittit⁹ q̄ nō dedit rem p̄-
p̄iā: putas vbi mittēdus ē qui inuaſit alie-
nā? Si cū diabolo ardere habet q̄ nudū nō
veſtiuit: putas vbi arſur⁹ eſt q̄ expoliavit?

Et ideo quotiēſcūq̄ vobis euāgelica lectio
recitata fuerit in qua dicit: Ele p̄gnatib⁹ ⁊
nutrientibus: nō hoc de mulierib⁹ legitimis
viros habētib⁹ credite. Quid em̄ malū fecit
mulier q̄ d̄ p̄prio marito p̄cepit? Quare illi
in die iudicij male erit: quę hoc fecit qd̄ de-
iuiſit? Nō ergo de mulierib⁹ q̄ iuſte p̄cipiūt
⁊ pariūt hoc credendū eſt: ſed de illis q̄s ſu-
pra dixim⁹: qui iniuſte cōcupiſcendo rē alie-
nā imp̄gnati eſſe vident⁹. De quib⁹ ſcriptū
legim⁹: Lōcepit dolorē: ⁊ peperit iniquitatē. Ps. 7.
Oīs em̄ hō p̄cipit: nec vllus pōt eſſe ſine p̄ce-
ptu. Sed alij cōcipiūt de xp̄o: alij de diabo-
lo. Sicut em̄ de illis q̄ a diabolo cōcipiunt
dicit⁹: Lōcepit dolorē ⁊ peperit iniquitatē: Ita
⁊ de illis q̄ a ſp̄ſ ſancto cōcipiūt: ſcriptū eſt:
A timore tuo in vtero cōcepim⁹: ⁊ peperim⁹
ſp̄m̄ ſalut⁹ tue. Hęc em̄ q̄ dixim⁹ fr̄es chariſ-
ſimi q̄ diligēter attēdit: et ſupradicta mala
aut fuiſſe in ſe aut forſitan adhuc eē cogno-
ſcit: cito ſe corrigat. Nō em̄ nocēt mala p̄te-
rita ſi nō placent: Adhuc em̄ eſt p̄nitendū ⁊
corrigēdi locus. Nōdū facta eſt illa diſun-
ctio alioꝝ ad dexterā: alioꝝ ad ſiniſtrā. Nō
dum apud inferos ſumus: vbi eſt diues ille
ſitiens ⁊ ſtillā deſiderās. Audiam⁹: dū viui-
mus corrigamur. Nō cōcupiſcam⁹ res alie-
nas ⁊ imp̄gnati tumeam⁹: nec velim⁹ pue-
nire ad illas: ⁊ eas adipiſcendo tanq̄ filios
oſculemur. Qñ em̄ cōcupiſcit aliq̄s rem alie-
nā: ſicut iā dictū eſt: anima ſua qñ cōcepit
videf. Si vō qd̄ cōcupiſcit p̄ aliquā callidi-
tatē aut nequiciā potuerit obtinere: qñ na-
tū filiū oſculari ac nutrire cognoscit. Non q̄
ſic amem⁹ iſta terrena fr̄es: vt pdamus cele-
ſtia. Abutandū ē cor: leuandū ē cor: nō h̄ ha-
bitem⁹ iā corde. Abala regio ē amor mūdi:
ſufficiat q̄ hic adhuc in carne eſſe videmur.
Audiam⁹ ap̄lm̄ dicentē: Si reſurrexiſtis cū
xp̄o quę ſurſum ſunt ſapite: quę ſurſus ſunt
querite: nō quę ſup̄ terrā. Nō apparet qd̄ vo-
bis p̄miſſū eſt. Iā em̄ patū eſt: ſ; nō videf.
Lōcupiſcendo imp̄gnari vīs: hinc imp̄gna-
re. Lōcupiſce vitā eternā: ad quā vitā te in-
uitat de⁹: ip̄a ſit ſpes tua. Certus erit par-
tu⁹: nō erit abortus. Nō tp̄aliter amplecte-
ris qd̄ peperis: ſ; in eternū poſſidebis. Qd̄
em̄ p̄miſſū ē: ſine dubio dandū ē: ſed adhuc
retro eſt. Nō dabit mō: ſ; dabit poſtea. Vi-
dere iam quāta data ſint fr̄es. Quis illa v̄l
enumerare p̄ualet? De oib⁹ em̄ reb⁹ q̄ nobis
i ſcripturis diuinis p̄miſſa ſunt: vna tñmō

ut p̄gnatib⁹
intelligat⁹

Iahu ſapientia
mi n̄yig⁹

Eſa. 26.

Lactantii Verba

Matth. 25.
Luc. 16.

Col. 3.

remāst. Deus em̄ q̄ nobis i tantis reb⁹ vez
dixit: i vna nos fallit? Scptū ē de ecclia: qz
erit: r videf qz ē. Scptū est de idolis: qz nō
erunt: r videf quia non sunt. Scptū est: qz
pedituri erant iudei regnū: r videf. Scptū
est de hereticis: quia futuri erant: et videf.
Scptū est r de die iudicii: scptū est et de
p̄m̄is bonorū r de pena malorū: Nemo se
circūueniat fratres. Quomō illa omnia ve
nerūt q̄ p̄missa sunt: sic r dies iudicii: r ma
lorū pena: r iustorū p̄mia sine vlla dubita
tione ventura sunt. Et ideo vnusquisqz no
strū dum licet r cū dei adiutorio in potesta
te nostra consistit r peccata vitare et qd bo
num est exercere contēdat: vt cum ille dies
terribilis r metuēdus aduenerit: nō cū im
pijs r peccatorib⁹ penni incendio cōcreme
tur: sed cū iustis r deū timētib⁹ puenire ad
eternū p̄miū mereat: qd ipse p̄stare dignet
cui ē honor r imperiū i secula seculorū: Amē

De eo qd scriptum est in euange
lio fm̄ eūdez: De die illo r hora ne
mo scit: neqz angeli celoꝝ rē. Ser
mo
XXI

Matres qd audistis monentē scptu
ram atqz dicentē vt ppter diem no
uissimū vigilemus: vnusquisqz de
nouissimo suo die cogitet: ne forte cū sen
sitis vel putaueritis longe esse nouissimū
seculi diem: dormitetis ad nouissimū vestz
diem. De die nouissimo seculi hui⁹:
audistis quid dixerit: quia nesciūt eum
neqz angeli celoꝝ neqz fili⁹ nisi pa
ter. Vbi quidē magna questio ē: ne carna
liter sapiētes putem⁹ aliquid patrē scire qd
nesciat filius. Nā vtrūqz cū dixit: Pater scit:
ideo hoc dixit: qz in patre r filius scit. Quid
em̄ est in die qd non in verbo factū est: p qd
factus es dies? Nemo inq̄t querat nouissi
mū diē quādo futurus sit: sed vigilem⁹ oēs
bene viuendo: ne nouissima dies cuiuscūqz
nostrū nos inueniat imparatos: r q̄lis q̄sqz
hinc exierit suo nouissimo die: talis inuenia
tur in nouissimo seculi die. Nihil te adiua
bit: qd hic nō feceris. Vnū quēqz opera sua
inuābūt: aut opa sua p̄sura sunt. Et quō in
psalmo cantauim⁹ dñō: Adserere mei dñe
qm̄ cōculcauit me homo? Homo dicit qd fm̄
hominē viuit. Deniqz illis qui fm̄ deum vi
uunt dicit: Dñs estis: r filij excelsi om̄s. Re
probis autē qui vocati sunt vt essent filij dei

r esse potius voluerūt homines: id est fm̄ ho
minē viuere: Cōs aut inq̄t: sicut hoies mo
riemini: r sicut vnus ex p̄ncipibus cadetis.
Etenim qd mortalis est homo: ad disciplinā
illi debet valere: non ad iactantiā. Vnde se
iactat vermis crastino moritur⁹? Dico cha
ritati vestre fratres: de diabolo debent eru
bescere mortales supbi. Ille em̄ r si supb⁹:
tamē immortalis est: spūs est et si malignus.
Illi dies nouissim⁹ p̄gnalis seruaf in finem:
tamē mortē quā nos patimur: ille nō patit.
Audiuit autē homo: Adorte morieris: vtaf
bene pena sua. Quid est qd dixi: Utatur bñ
pena sua? Non inde eat ad supbiam vnde
accepit penā: agnoscat se mortale: r frāgat
elatiōez: audiat sibi dici: Quid supbit terra
r cinis? Etia si supbit diabolus: nō est terra
r cinis. Ideo dictū est: Cōs aut sic homines
moriemini: r sicut vn⁹ de p̄ncipib⁹ cadetis.
Nō attenditis qz mortales estis: r sicut dia
bolus supbi estis. Utatur ergo homo pena
sua fratres: bene vtaf malo suo vt p̄ficiat
bono suo. Quis nescit qz pena est necesse ēē
vt moriamur: r qd est grauius quādo nesci
mus? Pena certa est hora incerta: r de ista
pena sola certi sumus in rebus hūanis. Le
tera nostra r bona r mala incerta sunt: sola
mors certa est. Quid est qd dico? Lōceptus
est puer: forte nascit: forte abortiū facit. Ita
incertū ē: Forte crescit: forte nō crescit. For
te senescit: forte non senescit. Forte diues
erit: forte paup. Forte honorat⁹: forte hūili
atus. Forte habebit filios: forte nō habebit.
Forte ducet vxorē: forte nō ducet. Quicqd
aliud nominaueris in bonis: respice r ad ma
la. Forte egrotat: forte nō egrotat. Forte a
serpente pcutit: forte nō pcutit. Forte a be
stia deuorat: forte nō deuorat. Et respice oia
mala: vbiqz est forte erit: forte nō erit. Nun
quid potes dicere: forte mori: forte nō mo
ritur? Quomō medici qm̄ inspererūt valitu
dinē r mortiferā esse cognouerūt: hoc p̄nū
ciant: mori: inde nō euadit. Ex quo nascit
homo: dicendū est nō euadit. Quādo nat⁹
est: egrotare cepit. Quādo mortuus fuerit:
finit quidē egritudinē: sed nescit vtrū p̄gat
in peiorē. Finierat diues ille egritudinē de
liciosā: venit ad tortuosam: Pauper vō ille
finit egritudinē: r puenit ad sanitatē. Sed
qd postea haberet h̄ elegit: r qd ibi messuit
hic semiauit. Ideo cū viuim⁹ vigilare debe
mus: r eligere debemus qd in futuro tenea

mus. Adhūc nō amem⁹. P̄mit amatores
suos: nō eos ad bonū adducit. Laborandū
est in eo poti⁹ ne capiat: q̄ timendū ne ca
dat. Ecce cadit mūdus: stat xpianus qz non
cadit xps. Nam quare dicit dñs: Gaude qz
ego vici mūdum? Respōdeam⁹ ei si placet:
Gaude: s tu. Si tu viciisti: tu gaude. Quare
nos? Quare nobis dicit: gaudete: nisi quia
nobis vicit: nobis pugnauit? Vbi em̄ pu
gnauit? Quia hoīem suscepit. Tolle qd de
virgine nat⁹: tolle qd semetipm̄ exinanauit
formā serui accipiēs: in similitudine homi
nū factus: r habitu inuētus vt hō. Tolle h̄:
vbi luctamē? vbi certamē? vbi temptatio?
vbi victoria quā nō p̄cessit pugna? In p̄nci
pio erat verbū: r verbū erat apud deum: et
deus erat verbū. Dia p̄ ipm̄ facta sūt: r sine
ipso factū est nihil. Nūquid h̄ verbū iudeus
crucifigeret? Nunquid huic verbo impius
insultaret? Nūquid hoc verbum colaphis
cederet? Nūquid h̄ vbi spinis coronaret?
Ut aut ista pateret: verbū caro factū est: et
ista passus resurgēdo vicit. Ergo nobis vi
cit qbus securitatē resurrectionis ostēdit. Di
cis ergo deo: Adserere mihi dñe: qm̄ cōcul
cauit me hō. Tu te noli conculcare: r non te
vincit hō. Ecce enim homo potēs terret te.
Vnde te terret? Spolio: dāno: torqueo: oc
cido: et clamas tu: Adserere mihi dñe: qm̄
cōculcauit me homo. Si verū dicis: te ipsū
attēdis: qz times minas homis: mortu⁹ te
cōculcat. Et qz non timeres nisi esses homo
conculcat te homo. Qd est gremediū o hō?
Ibere deo a quo fact⁹ est hō: illi ibere: in ipso
p̄sume: ipsū inuoca: virtus tua ipse sit. Dic
illi: In te dñe virtus mea: et a cōminationi
bus hominū cantabis: et qd postea cantes
ipse dñs dicit: In deo sperabo: non timebo
quid faciat mihi homo.

De decem virginibus: In euan
gelio fm̄ eūdem. Sermo XXII

Matr parabolā a dño dictas: solet
querētes multū mouere ista: quē de
decem virginib⁹ posita est. Et multi
quidē hinc multa senserūt q̄ nō sunt p̄ter fi
dem: sed quō p̄ribus eius omnib⁹ cōueniat
expositio: id elaborandū est. Legi etiā i qua
dam scriptura: ex earū genere q̄ apocriphe
nominant⁹: q̄ nō sit cōtra catholicā fidē: sed
huic loco nihil mihi min⁹ cōgruere vīssū est
consideranti ois hui⁹ similitudinis p̄tes. De q̄

tamē expositio temere nihil audeo iudica
re: ne forte nō eius incōueniētia mihi angu
stia fecerit: s mea tarditas in eā puenientiā
nō venerit. Quid aut mihi videat nō absur
de de hoc loco accipi: quātū potero breuif
r diligēter exponā. Interrogat⁹ igit dñs n̄
a discipulis de cōsummatiōe seculi: int mul
ta q̄ est locutus: hoc quoqz dixit: Nūc sile
estimabif regnū celoꝝ decē virgi
nib⁹: q̄ acceperūt lapades suas: et
venerūt obuiā spōso. Quib⁹ ex eis
erat fatue: r quib⁹ prudētes. Sed
quib⁹ fatue acceperūt lapades? Quib⁹
autē acceperūt oleum in vasis cum
lapadib⁹? Tardate aut spōso: dor
mierūt oēs. Media aut nocte cla
mor fact⁹ ē: Ecce spōs⁹ venit: surgi
te obuiā ei. Tūc surrexerūt ille vgi
nes r aptauerūt lapades suas. Et
dixerūt ille stulte ad sapiētes: Da
te nobis de oleo vestro: qz lampa
des n̄r extinguunt. Rūderūt aut
sapiētes dicētes: Ne forte nō suffici
at nobis r vobis: ite poti⁹ ad vedē
tes r emite vobis. Et dū eunt eme
re: venit spōsus: r q̄ pate erat intra
uerūt cū eo ad nuptias: r clausa est
ianua. Nouissime aut venerūt reli
quē vginēs dicētes: Dñe dñe: ape
ri nobis. At ille rīdens ait: Amen
dico vobis: nescio vos: vigilate er
go qz nescitis diē neqz hora. Decem
vtrūqz virginū q̄ quinqz admittunt⁹: quinqz
excludunt⁹: bonorū r malorū discretioz signi
ficat. Quapropter vginitatis nomē qd bo
norabile est: cur receptis exclusisqz cōmune
est? Deinde: qd sibi vult numer⁹ in vtrāqz
pte quinarī? Quid autem significat oleū:
mirū videf qd sapiētes petētib⁹ nō cōmu
nicāt: cū inuidere fas nō sit eas q̄ ita p̄fecte
sunt vt ab spōso recipiant⁹: quo nomie n̄llo
dubitāte dñs iesus xps significat: et miseri
cordes esse oporteat ad p̄standum ex eo qd
habēt: p̄scribēte illa sentētia eiusdē dñi di
centis: Omni petēti te tribue. Quid est aut
qd possit dando non sufficere vtrūqz? Hec
maxie augēt q̄stionis difficultatē: Quāqz r
cetera diligēter p̄siderata vt oia in vna rati
onē cōcurrāt: nihilqz i vna p̄tē dicat q̄ impe
diat alia: magna cautio ē adhibēda. Vnde
tur itaqz mihi qnqz vginēs significare: qnqz

bona et mala sunt
ita sunt sola mors certa

Matth. 24

iqz ē forte erit
nte nō erit

il te adimab
a hic nō fecerit

ps. 55

ps. 81

scil. 2

eccl. 10

ps. 81

Luc. 16

De q̄stionib⁹
ai. l. 1. ca. 43

Matth. 25

Sapienter aut nō
est oleū

Luc. 6

Sancti Augustini de verbis domini

ptitā ptinētiā a carnis illecebris. Lōtinēd^o est em̄ ai appetit^o a voluptate oculoꝝ: a voluptate auris: a voluptate olfactu: gustu: di: tāgēdi. S3 qz ista ptinētiā ptim corā deo fit vt illi placeat interiore gaudio pscientie: partim corā hoib^o tñ vt glia hūana capiat: quicqz dicunt sapiētes et quicqz stultē: vtreqz tñ virgines: qz vtrāqz ptinētiā ē q̄uis diūso fomite gaudeat. Lāpades aut sunt: qz manib^o portant: opa q̄ fm istā ptinētiā fiunt. **Matth. 5.** Dicitū est autē: Luceat opa v̄ra corā hoib^o. Dēs vō acceperūt lāpades suas: et venerūt obuiā spōso. Intelligendū ē xpi noie cense-ri: de q̄b^o agit: nō em̄ possunt q̄ xpiani nō sunt: spōso xpo venire obuiā. Sed qnqz fa- tue acceptis lāpadibus suis nō sumpterūt oleū secuz. Multi em̄ q̄uis de xpi bonitate plurimū sperēt: gaudiū tñ nō habēt dū cōti- nent viuūt: nisi in laudib^o hoim. Nō ē hūit oleū secū. Nam ipam leticiā oleo significari arbitror. Propterea: inq̄t: vixit te de^o deus tuus oleo leticię. Qui aut nō ppter ea gau- det: qz deo intrinsec^o placet: non habet oleū secū. Prudētes aut acceperūt oleū secū i va- sis cū lāpadib^o suis: id ē leticiā opex bonoz in corde atqz pscientia posuerūt. Sic et aplūs monet: Probet se inq̄t hō: et tūc in semetipō habebit gloriā et nō in altero. Tardate ergo spōso dormierūt oēs: qz ex vtroqz genere cō- tinentiū hoim: siue corā q̄ corā deo exultāt: siue eoz q̄ in laudib^o hoim acquiescūt: moriū- tur hoc intervallo t̄pis: donec sub aduentū dñi fiat resurrectio mortuoz. Adēdā autēz nocte: id est nullo sentiēte aut sperāte: q̄pe cū ipse dñs dicat: De die autē illa et hora ne- scitis. Et aplūs dicat: Dies dñi sic fur ita i nocte veniet: Ex quo significat penit^o latere cū venit: Clamor fact^o ē: ecce spōsus venit: surgite obuiā ei. In ictu oculi: nouissima tu- ba: oēs resurgem^o. Ergo surrexerūt oēs ille xgines et aptauerūt lāpades suas: id est ra- tiones reddēdas operū suoz. Oportet nos exhiberi ante tribunal xpi: vt illic recipiat vnusquisqz qd̄ gessit i corpe: siue bonū: siue malū. Et dixerūt stultē ad sapiētes: Date nobis de oleo v̄ro: qz lāpades n̄re extinguitur. Quoz em̄ facta aliena laude fulciunt: eadē subtracta deficiūt: et de cōsuetudine id semp inq̄rit vñ anim^o gaudere solet. Itaqz hominū q̄ corda nō vidēt testimoniū volūt habere apud deū: q̄ cordis inspector ē. Sed qd̄ rñderūt sapiētes: Ne forte non sufficiat

nobis. Vnusqzqz em̄ p se rōnez reddet: nec alieno testimonio qd̄qz adiuuat apud deū: cui secreta cordis aparēt: et vix sibi qd̄qz suffi- cit: vt ei testimonii p̄bibeat conscientia sua. Quis em̄ gloriabit mūdū se h̄re cor? Inde est qd̄ aplūs dicit: Adhibi minimū ē vt a vo- bis dijudicet: aut ab hūano die: s̄ neqz me ipm iudico. Quapropt^o euz de se quisqz aut nō oino: aut vix possit verā pferre sentētiā: quō pōt de alio iudicare: euz sciat nemo qd̄ agat in homie: nisi spūs hois. Ite magl ad vendētes et emite vobis. Nō p̄siliū dedisse putāde sunt: s̄ crimē eaz ex obliquo cōme- morasse. Qlēdūt em̄ oleū adulatores: q̄ siue falsa: siue ignorata laudādo in errores aias mittūt: et eis vana gaudia tanq̄ fatuis cōci- liādo aliquā de his mercedē siue ciboz: siue pecunię: siue honoris: siue alicui^o cōmodi tē- poralis accipiūt: nō intelligentib^o qd̄ dictū est: Qui vos felices dicūt: in erroē vos mit- tunt. Adeli^o ē aut obiurgari a iusto q̄ a pec- catore se laudari. Emēdauit me iust^o inq̄t i misericordia et arguit me: oleū aut peccato- ris nō impinget caput meū. Ite q̄ ad vendē- tes magis et emite vobis: id ē videam^o nūc qd̄ vos adiuuat: q̄ vobis laudes v̄dere cō- sueuerūt et vos in erroē inducere: vt nō co- rā deo s̄ ab homib^o gloriā q̄reretis. Eūtib^o aut illis emerevenit spōsus: id est inclināti- bus se illis in ea q̄ foris sūt: et solitis gaude- re q̄rentib^o: qz gaudia int̄na nō nouerāt: ve- nit ille q̄ iudicat. Et q̄ paratē erāt: id est q̄b^o bonū corā deo testimoniū cōscientia p̄bibe- bat: intrauerūt cū eo ad nuptias: id est vbi mūdā aia sempit̄no dei v̄bo scēda copula- tur. Clausa ē ianua: id est receptis illis q̄ sūt in angelicā vitā imutandi: Dēs em̄ resurge- mus inq̄t: s̄ nō oīs imutabimur: clausus ē aditus ad regnū cēloꝝ. Nō em̄ post iudiciū patet p̄cum aut meritoꝝ locus. Nouissime aut veniūt et reliq̄e virgines dicētes: Dñe dñe: api nobis. Nō dictū ē q̄ emerint oleū: et iō intelligēde sūt nllō iā remanēte de alie- nis laudib^o et magnis afflictatiōibus redire ad implorationē dei: Sed magna est ei^o se- ueritas post iudiciū: cui^o ante iudiciū ineffa- bilis miscōia p̄rogata est. Itaqz rñdens ait: Amē dico vobis: nescio vos: ex illa scz regu- la quā nō habet ars dei: hoc ē sapiētiā dei: vt intrēt in gaudiū ei^o q̄ nō corā deo: sed vt placerēt homib^o vñ sūt aliqd̄ fm p̄cepta ei^o opari. Itaqz ita pcludit: Vigilate q̄z nesci-

In euangelio scdm Mattheū Sermo XXIII

tis diem neqz horā: Non modo illius vlti- mi temporis quia venturus est spōsus: sed suę qd̄qz dormitiōis diē et horā nescit. Quis- quis aut paratus est vsqz ad somnū: id est vsqz ad mortē que omnibus debet: paratus inueniet etiā cū illa vox media nocte sonue- rit: qua oēs euigilaturi sumus. Vō spon- so dixit obuiā venire virgines: sic intelligē- duz puto: vt ex ipsis virginib^o cōstet ea que dicat sponsa: tanq̄ si omnibus xpianis in ec- clesiā cōcurrētib^o filiū ad matrē p̄currere di- cant: cū ipsis filiis p̄gregatis cōstet ea que dicitur mater. Nūc enī desponsata est eccle- sia et virgo ē ad nuptias deducēda: id est cū se cōtineat a corruptione seculari. Illo autē tēpoze nubit: quo vniūsa mortalitate p̄ter- eunte immortalī cōiunctiōe sc̄ta. Despon- saui vos inquit vñ viro virginē castā exhi- bere xpo. Vos inquit virginēz: a plurali ad singularē pcludēs: ideo et virgines dici pos- sunt et virgo. Cur aut quinqz: vt mihi videf^o expositū est. Sed videmus nūc i enigmate: tūc aut facie ad faciē: et nūc ex pte: tūc aut ex toto. Ipsum aut in enigmate et ex pte nunc in scripturis aliquid cernere: quod tamē sit fm catholicā fidē: ex illo pignore cōtigit qd̄ accepit virgo ecclesia humili aduentu spon- si sui: que illo vltimo aduentu euz veniet in claritate nuptura est: cū iam facie ad faciem cōtuebit. Dedit enī nobis pignus spiritū: sicut dixit apls: Et ideo ista expositio nihil certū intuetur: nisi vt fm fidez sit: neqz alijs p̄iudicat que nihilomin^o fm fidem esse po- tuerint.

De eisdem de quibus supra. Ser- mo. XXIII.

A Esterno die qui affuistis pmissionē nostram tenetis: que hodie nō solis vobis: sed plurib^o etiam qui cōue- nerūt dño adiuuante reddēda est: Quę sint decem virgines: quarū sunt quinqz pruden- tes: quinqz stultę: nō facile indagari potest. Ceterū tamē fm ea que ptinet ipā lectio: quā caritati vestre etiā hodie volui recitare: quā tū mihi dñs intellectū donare dignatur: nō mihi videf^o ista parabola vel similitudo ad eas solas ptinere p̄pria et excellentiori san- ctitate virgines que in ecclesia nominātur: quas etiā v̄sitationi vocabulo sanctimonia- les appellare pluerimus: sed nisi fallor: hęc similitudo ad vniūsa ecclesiā ptinet.

uis et si illas solas intelligerem^o que sancti- moniales vocant: nūquid decē sūt? Absit: vt tanta virginū multitudo ad tam exiguū numerū reuocetur. Forte aut dicat aliquis: Quid si multe sunt noie et tā pauce sunt i ve- ritate vt vix decem inueniant? Non ita est. Nam si solas decem intelligi vellet bonas: nō ibi ostenderet quinqz fatuas. Si enī mul- te sunt virgines que vocant: quare q̄nqz ostia domus magne claudūtur? Intelliga- m^o ē charissimi ad oēs nos: id est ad vniūsa oino ecclesiā istā ptinere parabolā: nō ad so- los p̄positos de q̄b^o hesternō die locuti su- mus: nec ad solas plebes: s̄ p̄orsus ad oēs. Quare ergo quinqz? Quinqz istę et q̄nqz vir- gines: omnes omnino sunt animę xpianoz. Sed vt dicamus vobis quod deo inspiran- te sentim^o: nō qualescūqz animę: s̄ tales ani- mę que habēt catholicā fidē: et habere vidē- tur bona opa in ecclesia dei: et tamē ex ipsis quinqz sunt prudētes et quinqz fatue. Qua- re ergo appellatę sunt quinqz: et quare virgi- nes prius videam^o: et deinde cetera cōside- remus. Omnis anima in corpore ideo quā- nario numero censet^o: qz quinqz sensib^o vti- f. Nihil est enī qd̄ sentimus in corpore nisi ia- nua quinqzptita: aut videndo: aut audien- do: aut odorādo: aut gustando: aut tangē- do. Qui ergo se abstinet ab illicito visu: ab- stinet ab illicito auditu: ab illicito odoratu: ab illicito gustatu: ab illicito tactu: propter ipam integritatē virginis nomen accepit. Sed si bonum est abstinere ab illicitis senti- endi motibus: et ideo vna queqz anima xpia- na virginis nomē accepit: quare quinqz ad- mittuntur: quinqz aut repelluntur? Et vir- gines sūt et repellunt. Parū est qz virgines sunt et lampades habent: virgines ppter abstinentiā ab illicitis sensibus: lampades habent ppter opa bona. De quibus operi- bus dñs dicit: Luceat opa v̄ra corā hoib^o **Matth. 5.** vt videat bona facta v̄ra: et glorificet patrē vestrū qui in celis est. Ite z discipulis dicit: Sint lumbi v̄ri p̄cincti: et lucernę ardentes. **Luc. 12.** In lūbis accinctis virginitas: in lucernis ardētib^o opa bona. Nō solet dici xginitas vtiqz in cōiugatis: tñ etiā ibi est fidei xgini- tas q̄ exhibet pudicitia cōiugalē. Nā vt no- uerit sacritas v̄ra: nō importune fm animā et fm integritatē fidei q̄ etiā ab illicitis ab- stinet et bona opa fiunt: vñ quęqz vel vñ- quāqz animā virginē dici: tota ecclesiā q̄ pstat

Sancti Augustini de verbis domini

ex virginibus et pueris: et maritatus feminis: et uxoris viris: vno nomine virgo est appellata. Unde hoc probamus: Apulum audi dicentem: non solis sanctimonialibus sed vniuersis prorsus ecclesie: Desponsavi vos vni viro virginem castam exhibere christo. Et quod huius virginis corruptor: diabolus: cauendus est: continuo ipse apulus cum dixisset: Desponsavi vos vni viro virginem castam exhibere christo: adiunxit et ait: Timeo autem ne si serpens eam seduxit in verbera sua: sic et vestri sensus corrumpani a castitate que est in christo. In corpore virginis paucis habet: in corde omnes habere debet. Si ergo ab illicitis abstinentia bona est: unde virginitas nomen accepit: et opera bona laudabilia sunt que significant lapidibus: que quoniam admittunt et quoniam repellunt? Si ergo et lapides fert et tamen non admittit: ubi se videt que nec virginis ab illicitis seruat: nec opera bona volens habere: in tenebris ambulat. De istis ergo fratribus meis: de istis potius disputem. Qui non vult videre quod malum est: qui non vult audire quod malum est: ab illicitis sacrificiorum nidoribus auertit odoratum: ab illicitis sacrificiorum cibis auertit gustatum: fugit complexum alienum: frangit panem esuriendi: hospitium inducit in domum: vestit nudum: concordat litigiosum: visitat egrotum: sepelitur mortuum: Ecce ergo: ecce habet lapides. Quid ergo amplius? Adhuc quero. Quid adhuc quis inquit? Adhuc ergo: intendit me fecit euangelium sanctum. Etiam ipsas virginis et ipsas ferentes lapides: alias dixit: prudentes alias stultas: Unde intuemur: vni discernimus. De oleo. Aliquid magnum significat oleum: valde magnum. Putas non charitas est? Querendo dicimus: non sententiam precipiamus. **1. Cor. 12.** Ubi mihi videatur oleum charitas significari: dicam vobis. Apulus dicit: Adhuc supereminetior vobis via demonstrat. Supereminetior vobis via quam demonstrat. Si linguis hominum loquar et angelorum: charitatem autem non habeam: factus sum gramatum sonans aut cymbalum tinniens. Ipsi est supereminens via: id est charitas que merito oleum significat. Omnibus enim hominibus oleum supereminet. Adhuc aqua et superinfunde oleum: oleum supereminet. Adhuc oleum: superinfunde aquam: oleum supereminet. Si ordinem seruauerit vincit: si ordinem mutauerit vincit. Charitas nunquam cadit. Quid ergo frater? Iam disceptemus de quoniam virginibus prudentibus: et quoniam fatuis. Voluerit obuiam ire sponso: Quid est ire obuiam sponso? Lorde ire: expectare ei aduentum: si ille

tardabat. Dum tardat ille: dormierunt omnes. Quid est omnes? Et fatuer sapientes: dormitauerunt omnes et dormierunt. Putamus bonum est somnus iste? Quid est somnus iste? Ne forte tardante sponso: quoniam abundat iniquitas: refrigeret charitas multorum? Siccine intellecturi sumus istum somnum? Non mihi placet: dico quare: quia sunt ibi prudentes: et utique quoniam dixit dominus: Qui abundauit iniquitas refrigeret charitas multorum: subiecit et ait: Qui autem pseuerauerit usque in finem: hic saluus erit. Ubi vultis esse istas prudentes? Nonne in his que pseuerauerunt usque in finem? Non ob aliud fratres: non ob aliud prorsus admitterent intro: nisi quod pseuerauerunt usque in finem. Non ergo eis obrepserit frigus charitatis: non in eis refriguit charitas: si seruet usque in finem. Quia seruet usque in finem: ideo sponsum ianuam patuerunt: ideo eis dictum est ut intraret: sicut illi optimo seruo: Intra in gaudium domini tui. Quid est ergo dormitauerunt omnes? Est alius somnus quem nemo euadit. Non recordamini apulum dicentem: De dormientibus autem nolo vos ignorare fratres: id est de his que mortui sunt. Quare enim dormientes vocant: nisi quod suo die resuscitantur? Ergo dormiunt omnes. Putas: quod prudentes est: ideo non habet mori? Fatua sit ergo: prudens sit virgo: somnum mortis omnes patiuntur. Aliqui autem dicunt sibi homines: Ecce iam dies iudicii venit: tanta mala sunt: tante tribulationes crebescunt: Ecce omnia que prophete dixerunt pene completa sunt: iam dies iudicii instat. Qui hoc dicunt et fideliter dicunt: tanquam obuiam eunt sponso cogitationibus talibus. Sed ecce bellum super bellum: tribulatio super tribulationem: terremotus super terremotum: fames super famem: gens super gentem: et non dum venit sponsum. Cum ergo expectat ut veniat: dormiunt omnes illi que dicunt: Ecce venit dies iudicii: ecce hic nos inuenit. Cum dicit: dormit: Ergo obseruet ad somnum suum: et pseueret in charitate usque ad somnum suum: expectantem illum inueniat somnum. Puto enim quod dormit. Aliquid quod dormit si adiciet ut resurgat? Dormierunt ergo omnes: et de illis prudentibus et de illis fatuis dictum est: dormierunt. Ecce media nocte clamor factus est. Quid est media nocte? Quoniam non spatium: quoniam domino non credit. Noctem posuit per ignorantem: ne aliquis quasi coputer sibi et dicat: Ecce ab adam tot anni transierunt: et ecce complens sex milia annorum: et continuo quomodo quidam tractatores coputauerunt: continuo venit dies iudicii: Et veniunt et transcunt computationes: et adhuc

In euangelio secundum Mattheum Sermo XXIII

remoras sponsum aduentus: et dormiunt omnes que obuiam ierant. Ecce dum non speras: dum dicitur sex milia annorum expectabant: et ecce transferuntur. Unde scimus iam quando veniet? Abedia nocte veniet. Quid est media nocte veniet? Dux nescis veniet. Quare dux nescis veniet? Ipsi dominum audi: Non est vobis scire tempora: que pater posuit in sua potestate. Dies domini: ait apulus: tanquam fur in nocte ita veniet. Ecce vigila nocte ne fure patiaris. Non somnus mortis velis nolis veniet. Sed cum factus fuerit clamor media nocte: Quis iste clamor: nisi de quo apulus dicit: In actu oculi in nouissima tuba: Lanet enim tuba: et mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. Denique clamore facto media nocte que clamabit: ecce sponsus venit: quod sequitur? Surrexerunt omnes. Quid est surrexerunt omnes? Veniet hora: dixit ipse dominus: quoniam omnes qui sunt in monumentis audient vocem eius et procedunt. Ergo ad nouissimam tubam surgent omnes. Prudentes autem ille tulerunt oleum secum in vasis suis: Stultus vero ille non tulerunt oleum secum. Quid est non tulerunt oleum secum in vasis suis? Quid est in vasis suis: id est in cordibus suis. Ubi dicit apulus: Gloria nostra hec est: testimonium conscientie nostre. Ibi oleum: magnus oleum: De dono dei est hoc oleum. Denique homines oleum mittere intro possunt: oliuam creare non possunt. Ecce habeo oleum: Numquid tu creasti oleum? De dei dono est. Habes oleum: porta tecum. Quid est porta tecum? Intra habet: ibi place deo. Etenim ecce iste omnes stultus que non portauerunt oleum secum: abstinentia sua qua omnes appellant: et bonis operibus suis quoniam lampades ferre vident: hominibus volunt placere: et ideo omnia ista laudabilia faciunt: oleum secum non portant. Tu ergo tecum porta: intra porta. Ubi videt deus: ibi porta testimonium conscientie tue. Qui autem ambulat ad testimonium alienum: oleum non portat secum. Si ideo abstines ab illicitis: et facis bona opera ut ab hominibus lauderis: non est intra oleum. Denique cum ceperit homines: non deficiunt lampades. Intendat itaque charitas vestra: Antequam dormirent ille omnes: non est dictum: quod extinguantur lampades illarum. Sapientium lampades ardebant de oleo eterno: de conscientie securitate: de interiore gloria: de intima charitate. Ardebant tamen et illarum fatuarum. Quare tunc ardebant? Quia non decrant laudes hominum. Postea vero que surrexerunt: id est in resur-

rectione a mortuis: ceperunt aptare lampades suas: id est parare deo operum suorum reddere rationem. Et quod tunc nemo est qui laudet: omnis homo cause sue vacat: nemo est tunc qui non de se cogitet. Non ergo erant qui oleum venderent: ceperunt deficere lampades: et conuerterunt se fatue ad quoniam prudentes: Date nobis inquit de oleo vestro: quod lampades nostre extinguunt. Hoc querebant quod psueuerant: id est alieno lucere: ad alienas laudes ambulare. Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostre extinguunt. At ille: Ne forte inquit non sufficiat nobis et vobis: ite potius ad vendentes et emite vobis. Non consensit: sed irridenti est ista responsio. Quare irridenti? Quia sapientes erant: quia sapientia erat in illis. Non enim sapientes de suo erant: sed illa in illis erat sapientia: de qua scriptum est in quodam libro: que dicit contemptoribus suis cum veniret ad mala: que illis minuta est: Et ego vestre perditioni supridebo. Quid mirum est quod sapientes irridet fatuas? Quid est irridere? Ite ad vendentes et emite vobis: que non solebatis bene viuere: nisi quod vos homines laudabant: quia vobis oleum vendebant. Quid est oleum vendebant? Laudes vendebant. Qui vendunt laudes nisi adultores? Quantomagis non acquiesceret adulatoribus? et intus oleum portaretis: et propter bonam conscientiam omnia bona opera faceretis: Tunc diceret: Emendaui me iustus in misericordia et arguit me: oleum autem peccatoris non impiguit caput meum. Abeliis inquit emendet me iustus: arguet me iustus: quod impiguet caput meum oleum peccatoris. Quid est oleum peccatoris: nisi blandimenta adulatoris? Ite ergo ad vendentes et emite vobis: hoc facere consueuistis: Nos autem non vobis damus. Quare? Ne forte non sufficiat nobis et vobis. Quid est non sufficiat? Non desperatione dictum est: sobria et pia humilitate. Quis enim bonus habeat bonam conscientiam: unde scit quemadmodum iudicet ille qui neminem fallit? Habet bonam conscientiam: non illi titillant crimina in corde concepta: sed propter quotidiana quedam vitia huiusmodi peccata: licet bona conscientia sit: tamen dicit deo: Dimitte nobis debita nostra: quia fecit quod sequitur: Sicut et nos dimittimus debita debitoribus nostris. Fregit panem esurienti ex corde: vestiuit nudum ex corde: de oleo in-

teriore fecit opa bona: et tamē in illo iudicio
trepidat ipsa bona conscientia. Uide quid est:
Date nobis oleū: Audierūt: Ite potius ad
vendedes: quia laudib' hūanīs uiuere cō-
sueuistis: vobiscū oleū nō portatis: nō aut
nos damus ne forte nō sufficiat nobis et vo-
bis. Uix enim de nobis iudicamus: quāto
minus de vobis possumus iudicare? Quid
est vix de nobis possumus iudicare? Quia
cum rex iustus sederit in throno: quis glo-
riat' castum se cor habere? Forte tu nō inue-
nis aliquid in cōscientia tua: et inuenit ille q
melius videt: cuius acies diuina penetrat
altiora. Uidet forte aliquid: inuenit forte
aliquid. Quāto melius illi dicis: Ne intres
in iudiciū cum seruo tuo? Et quāto meli-
us dicis: Dimitte nobis debita nostra? Quia
et dicis tibi propter illas faces: propter illas
lampades: Esuriui et dedistis mihi mandu-
care. Quid ergo? Et ille non illud fecerūt?
Non fecerūt ante illum. Sed quomodo fe-
cerunt? Quomō phibet dñs qui dixit: La-
uete iusticiā vestram facere coram hominib'
ut videamini ab eis: Alioquin non ha-
bebitis mercedē apud patrem q in celis est.
Et nolite similes esse hypocritis quādo ora-
tis. Amant enī stare in plateis orare: ut vi-
deant' ab hominib'. Amen dico vobis: rece-
perūt mercedē suam. Emerūt oleum: precii
dederūt. Emerūt: nō sunt fraudati laudib'
humanis. Quesserūt laudes hūanas: et ha-
buerunt. Iste laudes humanas in die iudicii
non eos adiuvant. Ille autem quomō fece-
runt? Luceant opera vestra coram homini-
bus ut videant bona facta vestra: et glorifi-
cent patrem vestrū qui in celis est. Non ait
vos. Non enī de tuo habes oleū. Facta te-
ne dic habeo: si habeo. Quid enī habes qd
nō accepisti? Ergo ille sic fecerūt: ille sic. Nō
ē aut mirandū cū eunt emere: cū grūt a qb'
laudent et non inueniunt: cū querūt a qui-
bus consolent et nō inueniunt: aperta est ia-
nuā: venit sponsus et sponsa. Tūc glorifica-
ta est cū christo ecclesia: ut singula membra
ad totū se colligant. Et intrauerunt cum eo
ad nuptias: et clausum est ostium. Et ille fa-
tus postea venerunt: sed nūquid oleū eme-
runt: a quibus emerēt aut inuenerūt? Ido
ianuas clausas iuenerūt: Pulsare ceperūt:
sed sero. Dictū est: verū est: non fallaciter di-
ctum est: Pulsate et aperiet vobis. Sz mō

quādo tempus est misericordiē: nō quando
tempus est iudicii. Non enī possunt cōfun-
di ista tempora: cum misericordiā et iudiciū
domino suo cantet ecclesia. Tempus est mi-
sericordiē: age penitentiā. Tempore iudicii
illam habes agere? Eris in virginib' illis:
cōtra quas clausum est ostium. Domine do-
mine aperi nobis. Nūquid non penitentiā
egerunt: quē secum oleum non portauerūt?
Et quid illis pfuit sera penitentiā: quando
eas irridebat vera sapientiā? Clausum est q
ostium. Et quid illis dictum est? Non noui
vos. Non illas nouit: qui oīa nouit. Quid
ergo est? Non noui vos? Improbo vos: re-
probo vos. In arte mea non vos agnosco:
ars mea nescit vitia. Hoc est autē magnū: et
nescit vitia: et iudicat vitia. Nescit faciēdo:
iudicat arguendo. Sic ergo non noui vos:
ierunt: intrauerunt quinq' prudentes. Sz
multi estis fratres mei in nomie christi: sint
in vobis quinq' prudentes: sed nolite qnq'
homines. Sint in vobis quinq' prudentes:
ad istam prudentiam quinarū numeri per-
tinentes. Veniet enim hora: et quando ne-
scimus veniet. Medie nocte veniet: vigila-
te. Sic clausit euāgeliū. Vigilate: quia ne-
scitis diem neq' horam. Si ergo dormituri
sumus: quomō vigilamus? Lorde vigila-
te: fide vigila: spe vigila: charitate vigila: ope-
ribus vigila: et quando corpore dormieris:
veniet tempus ut surgas. Cum autē surre-
xeris: ppara lampades. Tūc nō extingui-
tur: tūc i interiore cōscientiā oleo vegetent:
tunc sponsus ille incorporeis nexibus am-
plectatur: tunc te introducat in domū vbi
nūq' dormias: vbi nūq' possit tua lāpas
extingui. Hodie dō laboram: et lampades
nostre inter ventos seculi huius temptatio-
nes fluctuant: Sed ardeat in rubore flam-
ma nostra: ut ventus temptationis augeat
ignem potius q' extinguat.

De verbis domini in
euangelio fm Lucam.

De eo qd scriptum est in euange-
lio fm Lucam: Qui vos spernit me
spernit. Sermo XXIII

A **D**ominus noster iesus christus
qd discipulis suis loquebatur
illo tempore scribebat: et no-
bis audiendū parabat. Audi-
uimus ergo verba eius. Quid
enim nobis pdeset si videret et non audire-
tur? Nec modo aliquid obest: quia non vi-
detur et tamē audit. Dicit ergo: **Qui vos
spernit me spernit.** Si solis aplis dixit:
Qui vos spernit me spernit: spnite nos. Si
aut sermo ei' puenit ad nos et vocauit nos:
et i eo loco pstituit nos: videte ne spnatis
nos: ne ad illū pueniat iūria quā nob fecer-
itis. Si enī nos nō timeret: illū timete q dixit:
Qui vos spernit me spernit. Quid autē nos
loqmur vob q spni nolum' a vobis: nisi ut
de vestris bonis moribus gaudeamus? Pe-
riculorū nostrorū sint solatia: vestra bona
opera. Viuite bñ: ne moriamini male. Nec
i his verbis quē dixi: Viuite bene ne mori-
amini male: attendatis eos qui forte male
vixerūt: et i lectulis suis mortui sunt: et acta
est pompa funeris eorum et positi sunt in p-
ciosis sarcophagis: i sepulcris pulcherrime
et operosissime fabricatis: Et q forte dic sibi
vniūsq' fm: sic vellē mori: putetis me rē
vanā dicere voluisse: qm dixi velle me ut bñ
viuat ne male moriamini? Contra forte
occurrit aliquis: q bñ vixit: et fm opinionē
hominū male est mortuus: Forte a ruina ē
mortuus: a naufragio mortuus est: a bestis
mortuus est: Et dicit vniūsq' carnalis i cor-
de suo: Quid est bene viuere? Ecce ille sic
vixit: et sic est mortuus. Redite ergo ad cor:
et si fideles estis inuenietis ibi christū. Ipse
vobis loquit' ibi: Ego enī clamo: ille dō in
silentio plus docet. Ego loquor p sonū ser-
monis: ille int' loquit' p timorē cogitatio-
nis. Ergo ipse asserat in corde vestro verbū
meū: qm dicere ausus sum: bñ viuite ne ma-
le moriamini. Ecce quō fides est i cordibus
vestris: et ibi est christus: et ipse habet doce-
re qd ego cupio personare. Recordamini in
euangelio diuitem illū: et pauperē illum. Di-
uitem indutū purpura et bysso: et quotidia-

nis epulis saginatū: pauperē dō illum iacē-
tem ante ianuā diuitis esurientē: et de mēsa
eius micās requirentē: vlcere plēnū a ca-
nibus linctū. Recordamini ergo. Unde re-
cordamini: nisi qd christus ibi est in cordib'
vestris? Dicite mihi qd ipsum intus interro-
gaueritis: et respōderit vobis. Sequit enī et
dicit: Contigit mori inopem illum: et auferri
ab angelis in sinū abraē. Abortuus est autē
et diues et sepultus est in infernū. Cum autē
in tormentis esset: leuauit oculos et vidit la-
zarū requiescentē in sinu abraē. Tūc clama-
uit dicens: Pater abraā: mitte lazarū ut in-
tingat digitū suū in aqua ut stillet i linguā
meā: quia crucior in hac flāma. Supbus tē-
poris: mēdicus inferni. Pauper enī ille pue-
niebat ad micā: ille dō nō pueniebat ad gut-
tam. De duob' q istis dicite mihi: quis est
bene mortuus: et quis est male mortuus? No-
lite oculos interrogare: ad cor redite. Si enī
oculos interrogaueritis: falsa vobis respō-
dent. Abultū enī splēdida sunt et seculariter
fucata: quē illi diuiti morienti exhiberi po-
tuerūt. Quē potuerūt agmina plangentū
esse seruo et ancillarū: quē pompa clientū:
qui splendor funeris: qd pium sepulture?
Credo eum aromatibus obrutum. Quid q
dicturi sumus fratres: bene istū mortuū: an
male mortuū? Si oculos interrogatis: opti-
me mortu' ē: si magistrū vrm interiorē req-
ritis: pessime mortu' ē. Si q sic mortuū sup-
bi rex suar puatoris et nihil inde paupib'
largietes: quō mortuū q rapiūt res alienas?
Clex q dixi: viuite bñ ne male moriamini: ne
quō diues ille moriamini. Nō pbat malā mor-
tē: nisi tpus post mortē. Ecce attēdite illū
pauperē: si nolite oculos: Nā errabit. Fides
attēdat: cor videat. Cōstituite illū an oculos
vros iacentē in tra vlcerosū: venietes canes
lingētes vlcera ei'. Sz cū talē illū reuocatis
an oculos vros: pūno expūitis: faciē auerti-
tis: nares obduratis. Lordis oculis videte.
Abortu' ē et ablat' ē ab angel in sinū abraē.
Familia diuitis videbat plāgēs: angeli nō
videbant gaudentes. Quid q ridit diuiti
abraā? Memeto fili: q pcepisti bona i vita
tua. Nihil bonū putasti nisi qd i ista vita ha-
buisti. Accepisti bona: sed transferūt dies: et
totum pdidisti: et torquēdus in inferis remā-
sisti. Opportunū ergo est fratres: ut hec vo-
bis dicant. Attendite pauperes: siue iacen-
tes: siue ambulātes. Attendite pauperes:

Sancti Augustini de verbis dñi

facite bona opera. Qui soletis facite: et qui non soletis facite. Crescat numerus bñi operantium: quoniam et crescit fidelium numerus. Quod facitis quatum bonum sit nōdum videtis: quia et rusticus quando seminat segetem nō videt: sed terre credit: Tu deo quare non credis? Veniet messis nra. Puto quā modo laborantes agimus: laborantes opere ramur: recepturi sicut scriptum est: Euntes ibant et flebant iactantes semina sua: venientes autē venient cum exultatione portantes manipulos suos.

De diuitie et Lazaro: In euangelio secundum eundem. Sermo XXV

A Duertit sanctitas vestra fratres charissimi: et mecum ut arbitror tota mentis intentione prosperit opulentia diuitis: et indigentia mendicantis: Unus cibus estuantem: et alium fame deficientē. Ambo quidē homines: ambo carnales: ambo mortales: sed non ambo equales. Natura vna: sed vita non vna. Nullus eorum a conditio- ne mortis immunis: et tamē vnus epulatur splendide: et alter in pannis et in erumna fordescit. Ille delicatis escis ad inuentionem coquorum gaudebat: iste si caderent mices de mensa eius expectabat. Audiant nūc diuites qui nolunt esse misericordes: audiāt quā vna omnes nascimur lege: vna viuim⁹ luce: vnum spiramus aerē: vna quoque extingui- mur morte: quē si nō intercederet: nec pauper ipse duraret. Hic vlcerosus et nudus iacens lazarus: ad abrahe sinum angelorum portatur manibus. Ecce diues refectus et splendid⁹ tartareo carcere claudit. Ubi ē vestis byssi- na? Ubi vita abundans et affluēs copiis mul- tis? Nōne morte omnia trāseunt tanquā vmbra? Nihil intulimus in hunc mūdum: dicit apostol⁹: sed nec quicquid auferre possumus. Nihil nobiscū tollimus aut rapimus. Quid si aliquid tolleremus: nōne viuos homines vorarem? Quē est ista auaritia concupiscē- tię: cum ipse belug habeant modū? Tūc em rapiunt quādo esuriunt: percent vno prede cum senserint satietatem. Inexplebilis est sola auaritia diuitum: semper rapit et nunquā satiatur: nec deū timet: nec hominē reueretur: Non patri parit: non matrē agnoscit: nec fratri obtemperat: nec amico fidem seruat: Eliduas opprimit: pupulli rem inuadit: liberos in seruitiū reuocat: testamentū sal-

sum perfert. Res mortui occupant: quasi nō et ipsi qui hoc faciunt moriantur. Quē est ista rogo animarū insania: amittere vitam: appe- tere mortē: acquirere auri et perdere celum? Sed quia nemo cogitat deū: ideo manet in morte iudicium. Adrito dictum est diuiti: Quia precepisti bona in vita tua: et lazarus sicut mala: nūc autē hic cōsolat⁹: tu vō cruciaris. Audiant ista diui- tes: qui nolunt esse misericordes. Audiant irrogari supplicia: eis qui nolūt erogare sub- sidia. Audiat pauper refrigerantē: audiāt diuitē penitus grauiorib⁹ estuantē. Pater abraham inquit: dimitte lazaru vt in- tingat extremus digitus tui in aqua et refrigeret linguā meā: quia crucior in hac flama. At ille: Memeto inquit fili quia precepisti bona in vita tua: et la- zarus similiter mala. Pensant pro di- uitibus penitus refrigeriū pro paupere: pro purpu- ra flamma: refectio pro nuditate: vt salua sit equitas staterę: et non mentis modus illius mensurę. In qua inquit mensi fueritis me- sura: ita metiet vobis. Ideo negat in penitus misericordia diuiti: quia ipse dum viueret no- luit miseri. Ideo rogans diues nō exaudit in tormentis: quia rogantē pauperē nō exau- diuit in terris. Diues et pauper duo sunt sibi- tria: sed iterū duo sibi necessaria. Nullus indigeret si inuicē supportaret: et nemo laboraret si se ambo iuuarent. Diues propter pauperē factus est: et pauper propter diuitem. Pauperis est orare: et diuitis erogare. Deī ē pro paruis magna pensare. De misericordia eius parua: magna nascit copia. Secundus est ager pauper: cito reddit dominatib⁹ fru- ctū. Tercia celi est pauper: pro quā venit ad patrē. Incipe erogare si nō vis errare. Patrimo- nium tui quod es ligat⁹ cōpedē in hac vita resolue: vt libere ad celū possis accedere. Abijce ab- te diuitiarū onera: abijce vincula voluntaria: abijce anxietates et tedia: quia te plurib⁹ in an- nis inquitat. Da petenti vt possis ipse accipe: tribue pauperi: si nō vis flammis exuri. Da i ter- ra christo vt tibi reddat in celo. Obliviscere quod es: et attende quod futur⁹ es. Presens vita fragilis ē: et in mortē percliuus. Nemo potest sta- re: sed oēs cogimur trāsire. Nolētes imitari: in- uiti exim⁹: quia mali sum⁹. Si autē an nos al- quid mitterem⁹: nō ad inane hospitium venire- mus. Quod em pauperi dam⁹ ante nos promitti- mus: quod autē rapim⁹ hic totū dimittim⁹.

Quod pauperi dam⁹ ante nos promittim⁹
Quod rapim⁹ hic totū dimittim⁹

In euangelio secundum Lucam Sermo XXVI

De Martha et maria: In euangelio secundum eundem. Sermo XXVI

A Verba domini nostri iesu christi quę modo ex euangelio recitata sūt: ad- monent nos esse vnu aliquid quo tendamus: quādo in huius seculi multitu- dine laboramus. Tendimus autem adhuc peregrinantes nondum manentes: adhuc in via nondum in patria: adhuc desiderando nōdum fruendo: Tamē tendamus et sine pi- gricia et sine intermissione tendamus: vt ali- quando peruenire valeamus. Martha et maria due sorores erant: ambę non solum carne sed etiā religione germanę: ambę do- mino coheredunt: ambę domino in carne p- senti concorditer seruierunt. Suscepit eum martha: sicut solent suscipi peregrini. Sed tamē suscepit famula dominū: egra saluato- rem: creatura creatorē. Suscepit autē spiri- tu pascenda: in carne pascendū. Voluit em dominus formam serui accipere: et accepta forma serui in illa pasci a seruis: dignatione non conditione. Nam et ista dignatio fuit: se- pberē pascendum. Habebat carnem in qua esuriret quidē et sitiret: sed nescitis quia in- heremo esuriēt angeli ministrabant. Ergo quod pasci voluit: pascendi pstitit. Quid autē mirū si et de sancto helia pstitit viduę quem prius coruo ministrante pascibat? Nūquid pascendo defecerat: quādo ad viduā mitte- bat? Non. Sed religiosam viduam per ob- sequium exhibitu seruo suo benedicere dis- ponebat. Sic ergo susceptus est dominus tanquā hospes: qui in sua propria venit: et sui eum non receperunt: Sed quotquot recepe- runt eum dedit eis potestatem filios dei fieri: adoptans seruos et liberos faciēs: redimēs captiuos et faciēs coheredes. Ne quis ta- men vestrū forsitan dicat: O beati qui christū suscipere in domū propriā meruerunt: Noli dolere: noli murmurare: quia temporibus natus es: quādo iam dominū non vides in carne: non tibi abstulit istam dignationē: sed hi fecistis. Hęc de domino pascendo pascen- te in spiritu: pauca pro tempore dixerimus: Veniamus ad causam quam de vnitatem p- posui. Martha dominū pascere disponens et pparans: circa frequēs ministeriū occupa- batur: maria soror eius pasci a domino ma-

gis elegit. Deseruit quodāmodo sororem suam circa multum ministeriū laborantē: et sedit ipsa ad pedes domini: et vacans au- diebat verbum eius. Auris fidelissima au- diebat: Uacate et videte quomodo ego suus do- minus. Illa turbabat: ista epulabat. Illa multum disponebat: ista vnum aspiciebat. Utrūque officium bonum: sed tamen quod sit melius: quid nos dicamus? Habemus quem interrogemus: patienter audiamus. Quid sit melius: iam cum legere audiu- mus: et me cōmemorantem audiamus. In- terpellat martha hospitem: ad iudicem de- ponit postulationē piarū querelarū: quā cam soror deseruit: et sic laborantem ministerio adiuuare neglexit. Non respondente illa: sed tamē p- sente: iudicat dominus. Maria causā suā tanquā ociosa iudici maluit com- mittere: nec in respondendo voluit labora- re. Si em pararet respondendi sermonē: re- mitteret audiendi intentionem. Respondit ergo dominus qui in verbo non laborabat: quia verbū erat. Quid ergo dixit? Mar- tha martha. Repetitio nominis iudiciū est dilectionis: aut forte mouendę intenti- onis: vt audiret attentius: Bis vocata est Martha martha: Audiuit: circa mul- ta es occupata: Tūc autē op⁹: id est vnu necessariū est. Non vnum quasi singu- lare opus: sed opus est: expedit: necessariū est. Quod vnum elegerat maria? Tūc cogita- te fratres mei: et videte ipsa multitudo si delectat nisi vnum. Ecce deo ppitio quā mul- ti estis: Quis vos ferret: nisi vnum sapere- tis? Unde in multis ista quies? Da vnum: et populus est. Tolle vnu: et turba est. Quid est enim turba: nisi multitudo turbata? Sed audite apostolū: Obsecro autē vos fratres: Multitudini dicebat: sed omnes in vnum facere volebat: Obsecro autē vos fratres: vt idipsum dicatis omnes: et non sint i vobis scismata: sitis autē perfecti in eodem sensu: et in eadem sciētia. Et alio loco: Unanimes vnum consentientes: nihil per contentione neque per inanem gloriā. Et dominus ad pa- trem de suis: Ut sint vnum sicut et nos vnu sumus. Et in actibus apostolorū: Multitu- dinis autē credentiū erat aia vna et cor vnu. Ergo magnificate dñm mecum: et exaltem⁹ no- men eius in vnu: quia vnum est necessariū: vnu illud supernū: vnum vbi pater et filius

et spiritus sanctus sunt unus. Videte nobis
comendari unitatem. Certe trinitas est de-
noster. Pater non est filius: filius non est pa-
ter: spiritus sanctus nec pater est nec filius:
sed amborum spiritus: et tamen ista tria
non tres dii: non tres omnipotentes: sed
unus omnipotens: ipsa trinitas unus de-

us: quia unum necessarium est. Ad hoc unum
non nos perducit: nisi multi habeamus cor-
vnum. Bona sunt ministeria circa paupe-
res: et maxime circa sanctos dei servitia de-
bita: obsequia religiosa. Reddunt enim non

1. Cor. 9. dant: dicente apostolo: Si nos vobis spiri-
talia seminavimus: magnū est si carnalia vſa
metamur: Bona sunt: exhortamur ad hec:
et in verbo domini edificamus vos: nolite
pigri esse ad suscipiendos sanctos. Aliquā-

do nesciētes: suscipiēdo quos nesciunt: an-
gelos susceperūt. Bona sunt hec: melius ē
tamē qđ elegit maria. Illud enim habet ex
necessitate occupationē: illud autē habet ex
charitate suavitatē. Vult homo occurrere
quando ministrat: et aliquādo non potest.

Querit qđ deest: parat qđ adest: distendit
animū. Nam si martha illa sufficeret: adiu-
torii sororis nunq̄ posceret. Abulta sūt: di-
versa sunt: quia carnalia sunt: q̄ tempora-

lia sunt: et si bona sunt: transitoria sunt. Mar-
tha autēz quid ait dñs? **Meliorē partē**
elegit. Non tu malā: sed illa meliorē: quia
non aufereſ ab ea. A te auferetur aliquādo
onus necessitatis: eterna est dulcedo verita-
tis. Non aufereſ ab ea qđ elegit: Non aufe-
retur: sed tamen auget. In hac vita auget:

in alia vita pficietur: nunq̄ aufereſ. Leterū
tu martha pace tua dixerim: in bono mini-
sterio benedicta: p̄ isto labore tuo mercedē
queris quietem: modo occupata es circa
multū ministeriū: pascere vis mortalia cor-

pora: licz sanctorū: Nūquid cūz veneris ad
illā patriā inuenies peregrinū quem susci-
pias hospitio? Inuenies esurientē cui panē
frangas: sitientē cui potum porrigas: egrū
quem viſites: litigantem quem concordēs:

mortuū quē sepelias? Qđ maria elegit: ibi
pascimur: non pascimus. Ideo hoc ibi erit
plēnū atq̄ pfectū: qđ hic elegit maria. De
illa mensa opulēta: de verbo dñi micās col-
ligebat. Nam vultis nosse qđ ibi erit? Do-

minus ipse dicit servis suis: Amen dico vo-
bis: quia facit eos recubere: et transibit et mi-

nistrabit illis. Recubere quid est: nisi vaca-
re? Recubere quid ē: nisi requiescere? Quid
est transibit et ministrabit illis? Prius trāsi-
bit: et sic ministrat. Sed vbi? In illo cōuiui-
supno de quo dicit: Amē dico vobis: multi
ab oriente et occidente venient et recumbent
cūz abraā: isaac et iacob in regno celoz. Ibi
dñs pascit: sed prius hinc trāsit. Itaq̄ vt no-
ueritis: pascha trāsitus interpretatur. Venit
dñs: fecit diuina: passus est humana: Nun-
quid adhuc cōspuit? Nūquid adhuc expul-
mat? Nunquid adhuc spinis coronat? Nū-
quid adhuc flagellatur? Nūquid adhuc cru-
cifigitur? Nunquid adhuc lancea vulnerat?
Transiuit. Deniq̄ et euāgelii sic loquitur:
quādo pascha fecit cū discipulis suis. Quid
dicit euāgelista? Cum autē venisset hora vt
iesus transiret de hoc mūdo ad patrē. Ergo
ille transiuit vt pascat: nos sequamur vt pa-
scamur.

De eisdem de quib⁹ supra. Ser- mo XXVII

Antū euāgelii cūz legeretur: au-
diuimus a femina religiosa susce-
ptum esse dñm hospitio: eaq̄ mar-
tha vocabat. Et cum esset ipsa occupata in
cura ministrandi: soror eius maria sedebat
ad pedes domini et audiebat verbum eius.

Laborabat illa: vacabat ista. Illa eroga-
bat: hec implebat. Clerū tamen martha la-
boras multū in illa occupatione et negocio
ministrandi interpellauit dominū et de sorore
sua cōqueſta est qđ eam laborantē nō adiu-
uaret. Domin⁹ autē p̄ maria respondit mar-
thę: et ipse eius fact⁹ est aduocatus qui iudex
fuerat interpellatus. Martha inquit cir-
ca multa es occupata: quādo vnus
est necessariū. Maria meliorē par-
tem elegit quē non aufereſ ab ea.

Audiuimus enim interpellationē interpel-
lantis: et sententiā iudicis. Quē sententiā
interpellanti respondit: susceptā defendit.
Erat enī maria intenta dulcedini verbi do-
mini: intenta erat martha quomodo pasce-
ret dominū: inrēta maria quomodo pasce-
retur a domino. A martha cōuiuiū domino
parabat: i cui⁹ cōuiuiū maria iā locūdabat.

Lū ḡ maria suauiter audiret verbū dulcissi-
mū et corde intentissimo pascereſ: interpella-

to dñs a sorore sua: quō putam⁹ eā timu-
se: ne diceret ei dñs: Surge et adiuua sororē
tuaz? Adira enī suauitate tenebat: quē pro-
fecto maior est mentis q̄ ventris. Excusata
est: sedit securior. Quomō autē excusata est
attendam⁹: inspiciam⁹: p̄scrutamur qđ pos-
sumus. Pascamur et nos. Quid enī? Pura-

mus nos rephensū esse ministeriū marthę
quā cura hospitalitatis occupauerat: qđ ipm
dñm hospitio receperat? Quomō recte rep-
henderebat: quē tanto hospite letabat? Hoc
si verū ē: dimittāt hoies qđ mistret gentib⁹:

eligant sibi partē meliorē qđ non aufereſ ab
eis: vacent verbo: inbient doctrinē dulcedi-
ni: occupent circa scientiā salutarē: nihil eis
cure sit quisq̄ peregrinus in vico sit: quis
egeat pane: quis indumento: quis viſitan-

duz: quis redimēdus: quis sepeliēdus: va-
cent opera misericordie: vni instet scientie.
Si melior pars est: cur nō omēs hoc faciūt:
quando ipsum dominū in hac causa patro-
nū habem⁹? Non enī timemus in hac re: ne
offendamus eius iusticiā: cum patronā te-
neamus eius sententiā: Et tamē ita nō est:

sed sicut dixit dominus ita est. Quomō in-
telligis nō est: est autem quomō intelligere
debeas. Ecce aduerte: Circa multa es occu-
pata: quādo vnū est necessariū: A maria me-
liorem partē elegit. Non tu malam: sed ista
meliorē. Sed vnde meliorē? Quia tu circa

multa: illa circa vnū. Preponis vnum mul-
tis. Non enī a multis vnum: sed multa ab
vno. Abulta sunt quę facta sunt: vnus qui
fecit celum: mare et omnia quę in eis sunt.

Quanta sunt: quis ista enumeret? Quis
horū multitudinē cogitet? Quis hoc fecit?
Deus omnia. Ecce bona valde. Bona val-
de quę fecit: quanto melior ille est qui fecit?

Attendamus igit occupationes nostras cir-
ca multa: necessariū ē ministeriū corpa refe-
cturis. Quare hoc? Quia esuritur: quia siti-
tur: misericordia miseris necessaria ē. Fran-
gis panē esurienti: quia inuenisti esurientē.

Tolle famē: cui frangis panem? Tolle pere-
grinationē: cui exhibes hospitalitatē? Tol-
le nuditatē: cui pparas vestem? Nō sit egrū
tudo: quē viſitas? Non sit captiuitas: quē
redimis? Non sit rixa: quem cōcordas? Nō
sit mors: quem sepelis? In illo seculo futu-
ro non erunt ista mala: ergo nec ista mini-

steria. Bene ergo martha circa corporalem

domini: quid dicam: necessitatē an volūta-
tem: ministrabat carni mortali. Sed qđ erat i
carne mortali? In principio erat verbum: et
verbū erat apud deum: et deus erat verbū:

Ecce qđ maria audiebat: Verbū caro factūz
est: et habitabit in nobis: Ecce martha cui
ministrabat. Ecce maria meliorē partē ele-
git quē non aufereſ ab ea. Hoc enī elegit qđ
semp manebit: ideo non aufereſ ab ea. Cir-
ca vnum se voluit occupari: iam tenebat:

Adhibi autē adhęre deo bonum est. Sede-
bat ad pedes capitis nostri: Quāto humi-
lius sedebat: tanto amplius capiebat. Con-
fluit enī aqua ad humilitatē cōuallis: vena-
tat de tumoribus collis. Nō ergo dominus
opus rephendit: sed munus distinguit. Circa

multa es occupata: porro vnum est necessa-
rium. Jam hoc sibi maria elegit. Transiit la-
bor multitudinis: et remanet charitas unita-
tis. Ergo qđ elegit non aufereſ ab ea: a te
autem quod elegisti vtiq̄ hoc sequi: vtiq̄
hoc subintelligi: a te quod elegisti aufereſ.

Sed bono tuo aufereſ: vt qđ melius est de-
tur. Auferetur enī a te labor vt requies de-
tur. Tu nauigas: illa iā in portu est. Vide

ergo charissimi et quātū arbitror iam in-
telligitis: in his duab⁹ mulieribus quę am-
be fuerūt dñs gratę: ambe amabiles: ambe
discipule: Videt⁹ ergo et magnū aliquid in-
telligitis quicūq̄ intelligit: qđ audire et ſci-

re debetis etiā qui nō intelligit: in his dua-
bus mulieribus: duas vitas esse figuratas:
p̄sentē et futurā: laboriosā et quietā: erum-
nosā et beatā: temporālē et eternā. Due sūt
vitę: de illis vos copiosius cogitate. Quid
habeat hec vita nō dico mala: nō iniqua:

non nefaria: non luxuriosa: non impleta: sed
laboriosa: erumnis plena: timoribus casti-
gata: temptationibus sollicita: hanc ipsam
innocentē vitam dico: qualem decebat ha-
bere martham: hanc ergo quātum potestis
inspicite: et de hac vt dixi copiosi⁹ qđ loqui-

mur cogitate. Vita nō iniqua aberat ab il-
la domo: nec cum martha erat: nec cum ma-
ria. Et si aliquādo fuit: domino intrāte fu-
git. Remanserunt ergo in illa domo qđ susce-
perat dominū in duabus feminis due vi-
tę: ambe innocētes: ambe laudabiles: Una
laboriosa: altera ociosa: nulla facinorosa:

nulla desidiosa: Ambe innocētes: ambe
inquā laudabiles: sed vna laboriosa: altera

ociosa: nulla facinorosa: quaz cauere debet laboriosa: nulla desidiola: quam cauere debet ociola. Erant ergo in illa domo iste dñs vite: et ipse fons vite. In martha erat imago pñsentiu: in maria futuroz. Quod agebat martha ibi sum: qđ agebat maria hoc speram. Hoc agamus bene vt illud habeamus plene. Nā qđ inde habem? In qñtuz habem? Quid hic sum: quātū est qđ inde habem? Nā tñ mō inde aliqd agim: remoti a negocijs: sepositis familiarib' curis: cōueniatis: statis: audiet. In quātū h' agitis: maris siles estis. Et facili' vos intēdit qđ agit maria qđ ego qđ pñrogo. Si quid tñ dico: xpi est. Ideo vos pascit: qđ xpi: qđ panis cōmunis est: vnde et ego vobiscū viuō. Nūc autē viuimus: si vos frēs statis in dño: Nolo in nobis si in dño: qđ neq; qui plantat ē aliqd neq; qui rigat: sed qui incrementū dat de'.

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eūdem: Domine doce nos orare. Sermo XXVIII

Postoli sancti dicebāt ad dominū iesum: Dñe doce nos orare: sicut iohānes docuit discipulos suos. Tūc ait dñs orationem: Pater n' qui es in celis sanctificet nomē tuū: Adueniat regnū tuum: per totū. Uides qđ breuis oratio: et omniū plena virtutū. Pūm' sermo: quantē sermo grē. Qđ hō: faciē tuā nō audebas ad celū attollere: oculos tuos i terrā dirigebas: et sibi to accepisti gratiā xpi. Dia tibi peccata dimissa sunt: Ex malo seruo: factus es bon' filius: Ideo pñsume nō de opatione tua: s' de xpi grā. Gratia enī saluati estis: aplūs ait. Nō h' hic arrogātia est sed fides: pñdicare qđ acceperis: nō est supbia sed deuotio. Ergo attolle oculos ad patrē: qui te p lauacrū genuit: ad patrē qui per filiū te redemit: et dic: Pater noster. Bona pñsuptio: s' moderata. Patrē dicis: quasi fili': sed noli tibi aliquid specialiter vēdicare. Solius xpi specialis ē pater: nobis omib' in cōmune est pater: qđ illū solū genuit: nos creauit. Dic qđ tu per gratiā: Pat n' vt fili' esse merearis ecclē. Cōtuitu et pñsideratōne teipm cōmēda: Pat n' qui es in celis. Quid ē in celis? Audi scripturā dicentē: Excelsus sup oēs celos dñs.

Et vbiq; habes qđ sup celos celoz dñs sit: quasi nō in celis et angeli: quasi nō in celis et dñatōes: s' in celis illis: de qbus dictū est: Celi enarrāt gloriā dei. Celi est: vbi culpa cessauit. Celi ē: vbi flagitia nō sūt. Celi ē: vbi nullū mortū vuln' ē. Pat n' qui est i celis: sanctificet nomē sanctū tuum in nobis. Quid ē sanctificet? Quasi optemus vt sanctificet ille qđ ait: Estote sancti: qđ et ego sanctus sum: qđ si aliquid ei ex nra pñdicatōe sanctificatōis accedat: Nō. Sed sanctificet in nobis: vt ad nos possit ei' sanctificatio puenire. Pñ n' qđ es i celis sanctificet nomē sanctū i nob: adueniat regnū tuū. Quasi si sepiatū sit dei regnū: ipse dñs dic: Ego i h' na tus sum: et tu dicis: pater veniat regnū tuū: qđ si non venerit? Sed tūc venit regnū dei: quādo estis gratiam eius cōsecuti. Ipse efficit: Regnū dei intra vos est. Veniat regnū tuū: fiat volūtas tua sicut in celo et in terra. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. Sanguis xpi pacificata sunt oia: vel in celo vel in terra. Sanctificatū est celū: delect' est diabolus. Vbi versat: vbi et homo quē ille decepit. Fiat volūtas tua: hoc est sit pax in terra: quēadmodū i celo. Panē nrm quotidianū da nobis hodie. Ademini sermonis mei: Luz de sacramētis tractare dixi vobis qđ ante verba xpi qđ offert panis dicat: vbi xpi verba de prompta fuerint: tā non panis dicat s' corpus appellat. Quare h' in oratōe dñica qđ postea sequit' ait: Panē nrm. Panē qđ dicit s' ē mōiōiōi dicit: h' ē supsubstā tialē. Nō iste panis qđ vadit i corp': s' ille panis vite eterne: qđ aīc nfe subaz fulcit. Ido h' grēce ē mōiōiōi dicit. Latin' aut hūc panē quotidianū dicit: qđ grēci dicūt adueniētem. Ergo qđ latinus dicit et grēcus: vtrūq; vtile videt. Grēc' vtrūq; vno sermōe significauit: latin' quotidianū dicit. Si quotidianus ē panis: cur post annū illuz sumas: quē iam modū grēci in oriente facere cōsueuerūt? Accipe quotidie: qđ quotidie tibi pñsit. Sic viue: vt quotidie merearis accipere. Qui non meret' quotidie accipere: non meretur post annū accipere. Quo mō sanctus iob quotidie pro filijs offerebat sacrificiū: ne forte aliquid vel in corde vel in sermone peccassent. Ergo tu audis qđ quotienscūq; offertur sacrificiū: mors domini: resurrectio domini: eleuatio domini significetur et re-

missio peccatorū: et panem istum vite nostre quotidianū nō assumis? Qui vuln' habet medicinā requirit. Vulnus ē: qđ sub peccato sumus: medicina est celeste et venerabile sacramentū. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. Quotidie si accipis: quotidie tibi hodie est. Tibi hodie est xps: tibi quotidie resurgit. Quō? Fili' meus es tu: ego hodie genui te. Hodie est: qđ xps resurgit. Iheri et hodie ipse est: Paul' aplūs ait. S' alibi dicit: Hic pñcessit: dies appropinquauit. Hic hesternā pñcessit: dies hodiern' appropinquauit. Sequit': Et dimitte nobis debita nra: sicut et nos dimittim' debitorib' nris. Debitū quid ē nisi peccatū? Ergo si nō accepisset alieni scñoris pecuniā nō egeres: et ideo peccatū tibi imputat. Habuisti pecuniā cum qđ diues nascereris. Diues eras: ad imagines dei et similitudinē factus: pdidisti qđ habebas: hoc est hūilitatē. Nū arrogantiā desideras vindicare: pdidisti pecuniā. Sic adā nudus es factus: accepisti a diabolo debitū qđ nō erat necessariū. Et ideo qđ eras liber i xpo: debitor factus es diabolo. Cautionez tuā tenebat inimicus: s' eā dñs crucifixit: et suo cruore deleuit. Abstulit debitū tuū: redidit libertatē. Bene h' ait: Dimitte nobis debita nra: sicut et nos dimittim' debitorib' nris. Uide qđ dicas. Quō ego dimittis: sic et tu dimittis mihi. Si dimiseris: bñ cōuenis vt dimittat tibi. Si nō dimittis: quō eum cōuenis? Et ne patiaris nos induci in temptationē: quā ferre nō possum: sed libera nos a malo. Uide quid dicat: Quā ferre nō possum. Nō dicit: nō inducas in tēptationē: sed qđ athleta talē vult temptationē quā ferre possit hūana cōditio: et vnusq; vt a malo: hoc ē ab inimico ab peccato liberet. Potens ē aut dñs qui abstulit peccatū vestrū et delicta vra donauit: tueri et custodire vos aduersum diaboli aduersantis insidias: vt non vobis obrepat inimic' qui culpā generare cōsueuit. Sed qđ deo se cōmittit diaboli nō timet. Si enī deus p nobis: qđ cōtra nos? Ipsi h' gloria a seculis nūc et semper et in omnia secula seculoz: amē.

De eo qđ scriptū est in euangelio fm eūdem: Quis vestrū habet amicum et ibit ad illū media nocte et. Sermo XXIX

Udiuimus nos exhortatū dñm nō strū celestē magist' et fidelissimū cōsiliariū: eundē hortatorē vt petam' et datorē cū petim'. Audiūm' enī in euangelio hortantē nos eū petere instant' et pulsare vsq; ad similitudinē improbitatis. Proposuit enī nobis: exempli grā: si qđ vestrū haberet amicū a quo nocte peteret tres panes: cum illi amic' de via venisset: et qđ ei apponeret nō haberet. Si aut ille rñdeat tā se reqdesce re et seruos suos secū: nec debere illi pñcibus inqetare: instando ille pulset et pseueret: nec pulsare territū abscedat: sed necessitate coact' imineat surrecturū illū: et si nō pñt amicitia: certe ppter illi' improbitatē: et daturū ei quātū voluerit. Quātos aut voluerit? Nihil plus ille voluit qđ tres. In hac h' similitudine adiūxit hortationē dñs: et oīno stimulat nos querere: petere: pulsare: donec accipiamus qđ petim': qđ querim': qđ pulsamus: vsus exemplo a contrario: sicut de illo iudice qđ nec deū timebat: nec hoīes reuerēbas: et tamē cū eum quēdā vidua interpellet cotidie: tedio victus dedit qđ nō bñficiū potuit inuit'. Dñs aut n' iesus xps petitor: cū patre dator: nō vtiq; nos tantū hortaret vt peteremus: nisi dare vellet. Erubescat humana pigritia: plus vult ille dare qđ nos accipere. Pl' vult ille misereri: qđ nos a miseria liberari: et vtiq; si non liberati fuerimus: nos miseri remanebim'. Nam ille qđ nos hortat: ppter nos hortat. Euigilemus et hortati credam': promittēti obsequamur vt ad dantē gaudeam'. Fortassis enī et nobis aliquādo venit amicus de via et non inuenimus qđ ei apponeremus: et necessitatē passi sumus: et accepimus et nobis et illi. Sieri enim nō potest nisi vt aliquis passus fuerit amicū aliquid interrogantē quod respondere non possit: et tunc se inuenit nō habere quādo coactus est dare. Venit amicus tibi de via: id est de vita hui' seculi: in qua omīs velut peregrini transeunt: nec vllus quasi possessor manet: sed omni homini dicitur: Refectus transi: age iter: da venturo locū. Aut forte de via mala: hoc est de vita mala fatigatus nescio quis amicus tuus: non inueniens veritatē: qua audita et pcepta beatus fiat: sed lassatus in omni cupiditate et egestate seculi: venit ad te tanq; ad christianū et dicit: Redde mihi rationem: fac me christianū. Et interrogat forte quod tu per

simplicitate fidei nesciebas: Et nō est unde reficias esurientem: et te admonitus inuenis indigentem: et cū vis docere aliquem cogis discere. Et dū erubescis eū qui te interrogauit qd̄ querebat nō in te inueniens: cōpelleris q̄rere vt merearis inuenire. Et vbi queras? Vbi: nisi in dñicis libris? Fortassis qd̄ ille interrogauit: i libro positi est: s̄ obscurū est. Forte dixit hoc ap̄lus in epla sua. Sic dixit vt intelligere possis: aut intelligere nō possis: transire non pmitteris. Urget em̄ interrogator: ip̄m paulū aut petrū aut aliq̄m pphetā interrogare non sineris. Jā em̄ requiescit familia ista cum dñio suo: et seculi hui⁹ ignorātia valida est: hoc est nox media et viger amicus esuriens. Tibi forte sufficiebat simplex fides: illi nō sufficit: Nūquid desideratus est? Nūquid de domo p̄ficiendus? Ergo ad ip̄m dñm: ad ipsū cū q̄ familia requiescit pulsa orādo: pete: insta. Nō quōd amicus ille i similitudine positi⁹ tedio vici⁹: surgit et dabit: Dare vult: tu pulsās nōdū accipisti: pulsa dare vult. Et qd̄ dare vult differt: vt ampli⁹ desideres dilatū: ne vilescat scito datū. Cū aut̄ puenieris ad tres panes: hoc ē ad cibum et intelligentiā trinitatis: habes et vnde viuas: et vnde pascas. Nec peregrinū venientē de via reformides: s̄ excipiedo ciuē domesticū facies: nec timeas ne finias. Nō panis ille finiet: s̄ indigētia tuā finiet: Panis est: et panis ē: et panis est: de⁹ pater: deus filius: deus sp̄s sanct⁹. Etern⁹ pater: coetern⁹ fili⁹: coetern⁹ sp̄s sanct⁹. Incomutabilis pater: incomutabilis filius: incomutabilis sp̄s sanct⁹. Creator: et pater et filius et sp̄s sanct⁹. Pastor: et vitē dator: pater et filius et sp̄s sanct⁹. Libus et panis eternus: et pater et fili⁹ et sp̄s sanct⁹. Disce et doce: viue et pascē. Deus q̄ tibi dat: nihil meli⁹ q̄ se tibi dat. Auare quid aliud querebas? Aut si aliud petas: quid tibi sufficit: cui deus non sufficit? Sed opus est vt habeas charitatē: habeas fidē: habeas sp̄m: vt possit tibi dulce ēē qd̄ dat. Et hec ip̄a tria sūt: fides: spes: charitas. Et hec ip̄a dona dei sunt. Nā fidē Ro. 12. ab ip̄o accepim⁹: sicut deus inquit vniciūq; partitus est mēsurā fidei. Et sp̄m ab ip̄o accepim⁹. p̄m cū dicat: In quo sp̄m dedisti mihi. Et Ro. 5. charitatē ab ip̄o accepim⁹: de q̄ dicat: Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nr̄is p sp̄m sanctū q̄ datus est nobis. Sed hec tria itidem 1. Cor. 13. aliquātilū diuersa: sed oīa dei dona. Abā-

nent em̄ tria hec: fides: spes: charitas. Abāior aut̄ horū est charitas. In illis panib⁹ nō est dictus aliq̄s panis maior alijs: sed simpliciter petite: et dat tres panes. Ecce alia tria. Quis est vestrū a quo petit filius suus panē: nūquid lapidē porriget ei? Aut qd̄ est vestrū a quo petit piscē: nūquid serpentē porriget ei? Aut a quo petit ouum: nūquid porriget ei scorpionē? Si h̄vos cū sitis malis nōstis bona data dare filijs vris: quātoma gis pater vester de celo dabit bona petenti bus se? Triā ḡ ista rursus cōsiderem⁹: ne forte ibi sint illa tria: fides: spes: charitas. Abāior aut̄ horū est charitas. Pone ḡ tria: panē: piscē: ouū. Abāior horū panis. Ideo panē bene intelligim⁹ in his trib⁹ charitatē. Propterea panē lapidē opposuit: q̄ dūcia contraria est charitati. Piscē: fidē intelligam⁹. Dixit quidā sanctus: et nos dicere delectat: Discis bonus: pia est fides. Cluit int̄ fluct⁹ nec frangit: nec soluit fluctibus. Cluit iter tēptatiōes tēptatesq; hui⁹ seculi pia fides. Sequit mūdus et integra est. Tantū ptrariū fidei serpentē illum obserua. In fide em̄ de sp̄sata est illa: cui dicat in canticis canticorum: Veni delibano sponsa: veniens et pertransiens ab initio fidei. Ideo et desponsata: q̄ et desponsatis initū fides est. Propterea desponsatē huic dicit ap̄ls: Desponsauī vos vni viro: virginē castā exhibere xp̄o. Et timēo ne sicut serpens seduxit euam astutiā sua: sic et vestri sensus corumpat a castitate quē est in xp̄o: id est q̄ est in fide xp̄i. Habitare em̄ inq̄t xp̄m p fidē in cordibus vris. Diabolus ḡ nō corumpat fidē ne deuoret piscē. Restat spes q̄ quātū mihi videt ouo cōparat. Spes em̄ nondū puenit ad rem: Et ouū est aliqd̄: sed nōdū est pullus. Quādrupedes ḡ pariūt filios: aues autē sp̄m filiōrū. Spes ḡ nos adhuc hortatur vt p̄sentia cōtemnam⁹: futura expectem⁹: ea quē retro sunt obliuiscētes: cū ap̄lo in anteriora extēdamur. Sic em̄ dicit: Unū aut̄: quē retro oblitus in ea quē ante sunt extētus: s̄m intentionē sequor: ad palmā sup̄ne vocatiōis dei in xp̄o iesu. Nihil ḡ taz inimicū spei q̄ retro respicere: id est in eis rebus quē p̄terlabuntur et trāseunt sp̄m ponere: sed in his quē nondū datē sunt sed dande quādociq; nūq; trāsbunt nō sperare. Quā aut̄ sciet tēptatiōib⁹ mūdus velut pluuiā fodomē sulphurea: metuendū ē exemplū vxoris loth: Cant. 19.

Retro em̄ respexit: et vbi respexit ibi remansit. In salē pueria ē: vt prudētes p̄diret exemplo. Ap̄lus paulus de hac spe ita loquitur: Ro. 8. Spe em̄ salui facti sum⁹. Spes aut̄ quē videt: nō est spes. Qd̄ em̄ videt quis qd̄ sperat? Si aut̄ qd̄ nō videmus speramus: p patientiā expectam⁹. Qd̄ em̄ videt quis: quid sperat? Ouū est. Est ouū et nōdū pullus est: et testudine tectum est: non videt q̄ operit: cū patientia expectet: feruescat vt viuiscat. Intende extendere in anteriora: obliuiscere p̄terita. Quē em̄ videt tēporalia sunt. Nō respiciētes inq̄t quē videt: sed quē nō videt. Quē em̄ videt tēporalia sunt: quē aut̄ non videt eterna. In illa ḡ quē nō videt extēde sp̄m: expecta: sustine: noli retro respicere. Quo tuo scorpionē time. Elide qd̄ de cauda pcutit: quā retro habet. Non ergo scorpī pimat ouū tuū: mūdus iste sp̄m tuū: vt ita dicā veneno eo p̄rio q̄ retrario. Quāta tibi loquit mūdus: quāta post dorsū strepit vt retro respicias: id est vt in rebus p̄sentibus nec p̄sentib⁹: non em̄ dicēda sunt p̄sentia nūq; stantia: spez tuā ponas: et ab eo qd̄ p̄misit christus et nōdū dedit: s̄ qd̄ fidelis dabit: auertas animū tuū et velis requiescere in mūdo peunte. Ideo em̄ de⁹ sc̄l citatibus terrenis amaritudines miscet: vt aliqua quera felicitas: cui⁹ dulcedo nō fallat: et d̄ ip̄is amaritudinib⁹ conat mūd⁹ auertere ab eo qd̄ intēdis interiora et retro cōuertere. De ip̄is amaritudinib⁹: de ip̄is tribulationibus murmurat et dicis: Ecce peunt oīa xp̄ianis tēporib⁹. Quid strepis? Nō h̄ p̄misit mihi de⁹: qd̄ ista nō pibūt: Nō hoc mihi p̄misit xp̄s: Eterna p̄misit etern⁹: si credidero ex mortali siam etern⁹. Quid strepis? Quid mūde imunde: quid strepis? Quid auertere conaris? Tenere vis periens: quid faceres si maneres? Quē nō deciperes dulcis: si amarus alimēta mētiris? Ego si habeo sp̄m: si teneo sp̄m: ouū meū non est a scorpione p̄cussus: Benedicā dñio in omni tempore: semp laus eius i ore meo. Scl̄r sit mūdus: evertat mūdus: Benedicā dñm q̄ fecit mūdum. B̄ndicā p̄sūs. Scdm carnē b̄n sit: s̄m carnē male sit: B̄ndicā dominū i omni tpe: semp laus eius i ore meo. Nam si benedico quādo b̄n est: et blasphemio quādo male est: suscepi scorpionis aculeū: cōpunct⁹ respexit retro. Qd̄ absit a nobis. Dñs dedit dñs abstinuit: sicut dñs placuit ita factū ē: sit nomē

dñi benedictū. Abānet ciuitas quē nos carnaliter genuit: Deo ḡas. Utinā et spiritaliter generef: et nobiscū trāseat ad eternitatē. Si nō manet ciuitas quē nos carnaliter genuit: manet quē nos spiritaliter genuit. Edificans hierusalē dñs. Nūquid dormitando edificiū suū p̄didit: aut nō custodiēdo hostes admisit? Nisi dñs custodierit ciuitatē: frustra vigilat q̄ custodit eam. Et quā ciuitatē? Nō dormit nec dormitabit: q̄ custodit israel. Quid ē israel: nisi semē abraē? Quid ē semen abraē: nisi christus? Et semini tuo inq̄t qd̄ est christ⁹. Et nobis quid? Vos aut̄ xp̄i: ergo semen abraē estis: s̄m p̄missione heredes. In semine tuo inquit benedicent om̄s gentes. Ciuitas sancta: ciuitas fidelis: ciuitas i terra pegrina: in celo fundata est. Si delis noli corrūpere sp̄m: noli amittere charitatē: accinge lumbos tuos: accēde: p̄tende lucernas tuas: expecta dñm quādo veniat a nuptijs. Quid expauescis: q̄ pereunt regna terrena? Ideo celeste p̄misit: est: ne cū terrenis perires. Nā ista p̄tura p̄dicta sūt: p̄dicta oīno. Nō em̄ negare possum⁹ qd̄ p̄dictū ē. Dñs tuus quē expectas dixit tibi: Exurget gens cōtra gentē: et regnū adūsus regnū. Ihabēt mutatiōes regna. Veniet ille de quo dictū est: Et regni eius nō erit finis. Qui hoc regnis terrenis p̄misit: nō veritate ducti sunt: sed adulatiōe mentiti sunt. Poeta illoz quidā induxit iouē loquētem: et ait de romanis: His ego nec metas rerum nec tempora pono. Imperiū sine fine dedi. Nō plane ita respondet veritas. Regnū h̄ qd̄ sine fine dedisti in tra est an i celo? Utiq; in terra. Et si eēt in celo: Celū et terra transirent. Trāssent quē fecit ip̄s: quāto citius qd̄ cōdidit romulus? Forte si vellemus hinc exagitare virgiliū et insultare quare h̄ dixerit: in parte tolleret nos: diceret nobis: Et ego scio. Si quid facerē qui romanis verba vendebam: nisi hac adulatiōe aliquid p̄mitterem qd̄ falsus erat? Et tū in hoc cautus fui: quādo dixi: Imperiū sine fine dedi: Fouem ip̄soz induxi qui hoc diceret: Non ex p̄sona mea dixerim falsa: sed ioui imposui falsitatis p̄sonā. Sicut de⁹ falsus erat: ita mēdax vates erat. Nā vultis nosse q̄ ista nouerāt? Alio loco qñ non iouē lapidē induxi loquētem: sed ex p̄sona mea locut⁹ sum: dixi. Nō res romane periturae regna? Videte quia dixi peritura regna. Dixit peritura regna:

Sancti Augustini de verbis domini

nō tacuit peritura. Veritate nō tacuit: semper mansura adulatioe pmissit. Nō ergo de faciamus frēs: finis erit terrenis omnibus regnis. Nūc si finis est: deus videt. Forte enim nondū est: et infirmitate quadā vel misericordia vel miseria hoc optamus vt nōdū sit: nūc quid tamē ideo nō erit? Sigite spem in deū: eterna p̄cupiscite: eterna expectate. Christiani estis frēs: xp̄iani sumus. Nō ad delicias xp̄us in carnē descendit: toleremus potius p̄sentia q̄ diligamus: aduersorū manifesta est p̄nitens: p̄sperorū falsa blandities. Teme mare: et quādo mollicies ē. Omnino nō frustra audiamus: Sursus cor. Quid ponimus cor in terra: cū videamus quia euerit terra? Hos nō possum nisi exhortari vos: vt habeatis qd dicatis: et qd p̄ spe vestra respōdeatis insultatorib⁹ et blasphematoribus nominis xp̄iani. Nemo vos murmurando auertat ab expectatiōe futuroz. Omnes qui ppter istas aduersitates blasphemant xp̄m verū: cauda scorpionis sunt. Hos ouī nfm sub alis illius galline ponamus euāgelice galline: que clamat: Hierusalē: hierusalē illi falsē et p̄ditē: quotiēs volui colligere filios tuos tanq̄ gallina pullos suos: et noluiisti? Nō nobis dicat: q̄tiēs volui et noluiisti. Illa em gallina diuina sapientia est: sed assumpsit carnē vt pullis pgrueret. Elidete gallinā hispida plumis: dimissis alis: voce fracta et quassa et laesa et languida cōgruere paruulis suis. Quū ḡ nostrū: id est spem nō strā sub alis illius galline ponamus. Ad auertitis forte: quō gallina cōcidat scorpione. Et nā ḡ et istos blasphemantes: in terra reptātes: de cauernis p̄deūtes et male pungētes: illa gallina p̄cidat et deuoret: in corp⁹ suū traiciat et in ouī d̄rat. Nō irascant: cōmoti videmur: s̄ maledicta maledictis non reddim⁹. Abaledicimur et benedicim⁹: blasphemati deprecamur. Sed nō dicat de roma: dictū est de meo. S̄ taceat de roma: quasi ego insultor sim et nō poti⁹ dñi deprecator: et vester qualiscūq̄ exhortator. Absit a me vt insultē. Auertat deus a corde meo et a dolore p̄sciētie mee. Ibi multos frēs nō habuim⁹? Nō adhuc habem⁹? Portio pegrinatīs hierusalē ciuitatis: nō ibi magna deger: nō ibi tēporalia prulit: s̄ eterna nō p̄didit? Quid ergo dico cū de illa nō taceo: nisi q̄ falsū est qd dicit d̄ xp̄o nfo: q̄ ipse romā p̄diderit: q̄ dñi lapidei tuebāt et lignei: Adde p̄ciū aerei:

adde plus argentei et aurei. Idola gentium p̄s. 113. argentū et aurū. Nō dixit lapides: nō dixit lignū: nō dixit testa: s̄ qd p̄ magno habent aurū et argentū. Tamē ipm aurū et argentū oculos habet et non vident. Deus aureus et deus ligneus ad p̄ciū dispares sunt: et habere oculos et nō videre frēs possūt. Ecce quilibet docti homines romā custodib⁹ cōmiserūt: habētibus oculos et nō vidētibus. Aut si romā seruare potuerūt: quare ipsi aperi erūt? Inquit tunc perijt roma. Tamē perierunt? Nō inquit ipsi perierūt: s̄ simulacra eoz. Quō ergo custodiret tecta v̄sa: qui nō potuerūt custodire simulacra sua? Alexandria olim tales deos p̄didit. Constantinopolis ex quo p̄dita ē i magnā ciuitatē: qm a christiana impatore cōdita est: olim deos ipsos falsos p̄didit: et tamē creuit et crescit et manet. Quid vult deus manet. Non et illi ciuitati q̄ dicimus: eternitatē p̄mittimus. Carthago i nomie christi manet: et olim euerfa ē a scelestis: q̄a nō fuit celestis: sed terrestris. Et illud qd dicit nō est verū: quia dñs p̄ditis roma capta est: afflicta est. Prius non est verū: ante simulacra ipsa euerfa sunt: et sic victi sunt gothi cū rhadagaiso. Adem⁹ tote fratres: memēto: nō est longū: pauci anni sunt: recordamini. Euerfis in v̄be roma oib⁹ simulacris: rhadagaisus rex gothorū cum magno exercitu multo numerosiore q̄ halaricus fuit: venit. Pagan⁹ homo erat rhadagaisus: sacrificabat q̄tidie. Nūciabat vbiq̄ q̄ sacrificijs non desisteret rhadagaisus. Tūc oēs isti: Ecce nos non sacrificam⁹: ille sacrificat: vinci habem⁹ a sacrificante: q̄bus nō licet sacrificare. Deus ostendens q̄a nō in istis sacrificijs est ipa tēporalis salus: ipsa regna terrena: vict⁹ ē rhadagaisus adiuuante dño miro mō. Postea venerūt gothi nō sacrificātes: et si fide christiana nō catholici: tamē idolis inimici venerūt: idolis aduersantes et ipsi ceperūt. Uicerūt de idolis p̄sumētes: et p̄dita idola adhuc querebant: et p̄ditos adhuc sacrificare cupiētes: sed ibi erat et nfi et afflicti sunt: sed nouerāt dicere: Bndicā dñm in omni tpe. Afflicti sunt i regno terreno: s̄ regnū celoz nō p̄diderunt: imo ad illud capeffendū exercitatiōe tribulationū meliores effecti sunt. Et si in tribulationib⁹ nō blasphemauerūt: tanq̄ integra vasa de fornace exierūt: et dñica bndictione repleti sūt. Isti autē blasphematores: terre:

In euangelio scdm Lucam Sermo XXX

na sectātes: terrena desiderātes: in terrenis spem ponētes: cum ista velint nolint p̄diderint: quid tenebunt? vbi remanebunt? Foris: int⁹ nihil: inanis arca: inanis cōscientia: Ubi requies? Ubi sal⁹? Ubi spes? Veniant ergo desināt blasphemare: discāt adorare: scorpij pungētes a gallina comedant: in corpus traicientis conuertant: in terra exerceant: in celo coronent.

De eo qd scriptū est in euangelio fm eūdem: Nūc vos pharisei qd foris est parapsidis lauatis etc. Sermo XXX

A Udistis sanctū euāgelij: quō dñs iesus i eo qd phariseis dicebat: suos vtiq̄ discipulos cōmonebat: ne i corporis mūdatione putaret esse iusticiā. Omī die em pharisei anteq̄ pranderet abluerunt se aqua: q̄si quotidiana lauatio possit cordis eē mūdatio. Deniq̄ q̄les tales eēt ostēdit. Ille dicebat qui videbat: nō em facies eoz: sed etiā interiora cernebat. Deniq̄ vt hoc sciatis: ille phariseus cui respōdit christus: apud seipsū cogitauit voce nō sonuit: et ille tamen audiuit. Apud se em respōdit dñm christū: q̄ sic venit ad cōmuniū eius nō lotus. Ille cogitabat: hic audiebat: ideo respōdebat. Quid ḡ respondit? Nūc vos pharisei qd foris est parapsidis lauatis: intus autē pleni estis dolo et rapina. Venire ad prandij: quō peccit homi a q̄suerat iuitat⁹? Magis obiur gando pepercit vt correcto in iudicio parceret. Deinde quid ostēdit nobis? Quia et baptis mū qd semel adhibet: p̄ fidē mūdāt. Fides autē intus est nō foris. Unde dicit et legitur in actibus aploz: Fide mūdans corda eoz. Et ap̄lus petrus in epla sua ita loquit: Sic inquit et vobis dedit similitudinē de arca noe: quō octo anime saluē factę sunt per aquaz. Et adiunxit: Sic et vos simili forma baptisma saluos faciet: nō carnis depositio sordidū: s̄ p̄scię bonę interrogatiōe pharisei cōtemnebat: et qd erat foris lauabant: int⁹ inquinatissimi pmanebāt. Et quid eis ait postea? Uerū tamē date elemosynā: et ecce oia mūda sunt vobis. Laudata est elemosyna: facite et p̄bate: s̄ paulisper attēdite qd phariseis dictū est. Pharisei isti iudei erant: quasi egregij iudeoz. Mobilio:

res em atq̄ doctiores tūc pharisei vocabāt. Baptismo christi abluti nō erant: in christū filiū dei vnigenitū q̄ inter illos ambulabat et ab eis nō agnoscebat: nōdum crediderāt. Quō eis dicit: Date elemosynā: et ecce oia mūda sunt vobis? Si audirent illū pharisei et daret elemosynas: iā fm verbū eius mūda illis essent oia: quid opus erat vt crederent i eo? Si autē mūdari nō possint: nisi credentes in eū qui fide mūdāt cor: qd est date elemosynas et ecce oia mūda sunt vobis? Attēdam⁹: et forte ipse exponit. Cū hec dixisset: sine dubio cogitauerūt illi qui dabāt elemosynas. Et quō dabant? Omnia sua decimabant: de omnib⁹ fructibus suis decimaz partē detrahebāt et ipsam dabāt. Nō facile hoc facit aliquis christianus. Ecce qd faciebant iudei: Nō triticū suū: sed oleū et vinū: neq̄ hoc solum: sed etiā res cōtemptibiles ppter p̄ceptū dei: ciminū: rutā: mētā et anetum totū decimabāt: id est decimā partē detrahebant et elemosynā dabāt. Credo ergo q̄ reuocauerūt ad se et putauerūt dñm xp̄m inaniter loqui: quasi eis qui nō facerent elemosynas: cū ipsi scirent opa sua: qd et minutissima et p̄tēptibilia fructuū suoz decimabant et elemosynas dabant: iriserūt illum apud se talia dicentē: quasi omnib⁹ q̄ elemosynas nō facerēt. Hoc dñs sciēs: p̄tinuo subiūxit: Uerū ve vobis scribe et pharisei qui decimatis mētā: ciminū et rutā et ome olus. Et sciāt: noui elemosynas vestras. Lerte istę sunt elemosynę vestre: istę sunt decimę: etiā minuta quęq̄ et cōtemptibilia fructuū vestroz decimatis: et relinquitis grauiora legis iudiciū et charitatē. Attendite. Reliquistis iudiciū et charitatē: et decimatis olera. Nō est h̄ facere elemosynā. Et hec inquit oportet facere: et illa nō omittere. Quę facere? Iudiciū et charitatē: iusticiā et misericordiā: et illa si omittere. Facite illa: s̄ ista p̄ponite. S̄ hec ita sunt: quid ē qd illis dixit: Facite elemosynas: et ecce omnia mūda sūt vobis? Quid est: facite elemosynā? Facite misericordiā. Quid est: facite misericordiā? Si intelligis a te incipe. Quō enim es misericors alteri: si crudelis sis tibi? Date elemosynā et oia mūda sunt vobis. Facite verā elemosynā. Quid ē elemosyna? Misericordia. Audi scripturā: Misereere aīę tuę placens deo. Fac elemosynā: misereere aīę tuę placens deo

Nō facile hoc faceret aliquis christianus

Eccl. 30

Sancti Augustini verbis domini

Adedicat a te ala tua: redi ad scientiam tuam. Quicquid male viuis: quicquid infideliter viuis: redi ad conscientiam: et ibi inuenis mendicantem animam tuam: inuenis egentem: inuenis pauperem: inuenis erubescens: inuenis forte nec egentem: sed egestate obmutescens. Nam si mendicat: esurit iusticiam. Quando inuenis animam tuam talez: intus in corde tuo sunt illa: fac puer elemosynam: da illi panem. Quae panem? Si phariseus interrogaret: diceret illi dominus: fac elemosynam cum anima tua. Hoc enim illi dixit: sed ille non intellexit: quando illis enarrauit elemosynas quas faciebant: et putabant latere christum: et ait illis: Nonne quod facitis: decimat mentem et animum: ciminum et rutam? Sed ego alias elemosynas loquor: Correnit iudicium et charitatem. In iudicio et charitate fac elemosynam cum anima tua. Quid est iudicium? Respice et inueni: displice tibi: pronuncia in te. Et quid est charitas? Dilige dominum in toto corde tuo: tota anima tua: tota mente tua: Dilige primum tanquam teipsum: et fecisti misericordiam puer cum anima tua: in conscientia tua. Hanc autem elemosynam si permittis: de quanto vis dona: quantum vis retrahes de fructibus tuis: non decimas sed dimidias. Moue partes da: et vna mihi dimitte. Nihil facis quando tecum non facis: et tecum pauper es. Anima tua vescat ne fame pereat. Da illi panem. Quae panem inquit? Ipse tecum loquitur. Tu si audires et intelligeres et crederes dominum: ipse tibi diceret: Ego sum panis viuus: qui descendi de celo. Nonne istum panem primum dares animae tuae: et faceres cum illa elemosynam? Si ergo credis facere debes: ut puer pascas animam tuam. Crede in christum et mundabuntur qui intus sunt: et quae foris sunt munda erunt. Non uersi ad dominum deum patrem omnipotentem puro corde: et quantum potest paruitas nostra: maximas atque veras gratias agamus: precantes toto animo singulare mansuetudine eius: ut precem nostras in beneplacito suo exaudire dignetur: inimicum quoque a nostris actibus et cogitationibus sua virtute expellat: nobis multiplicet fidem: mentem gubernet: spirituales cogitationes concedat et ad beatitudinem suam perducat: per iesum christum filium suum.

De arboze ficulnea que per triennium fructum non afferebat: et de muliere que decem et octo annos habebat in infirmitate: In euangelio secundum eundem. Sermo XXXI

Arboze ficulnea triennium habebat: et fructum non afferebat: et de muliere que decem et octo annos habebat in infirmitate: quod dominus donauerit audire. Arboz ficulnea genus humanum est. Triennium autem tria sunt tempora: vnum ante legem: alterum sub lege: tertium sub gratia. Non est autem importunum: ut arboz ficulnea intelligat genus humanum. Primum enim homo quando peccauit: folijs ficulneis pudenda velauit. Iste velauit vnum nati sumus membra. Quae enim ante peccatum fuerant glorianda: post peccatum pudenda sunt facta. Denique antea nudi erant: et non confundebantur. Non enim erat vnde erubescerent: quoniam peccatum non precesserat: nec poterant de sui creatoris opibus erubescere: quoniam opibus sui creatoris bonis nullum adhuc malum opus suum miscuerant. Non dum enim maleducauerant de ligno scientie bonum et malum: vnde maleducare prohibiti erant. Postea ergo quando maleducaverunt et peccauerunt: natum est de illis genus humanum: id est homo de homine: obnoxius de debito: re: mortalis de mortali: peccator de peccatore. Hos ergo appellat in hac arboze qui per omne tempus fructum dare noluerunt: et propter hoc imminuebat securis radicibus arboris infructuosae. Intercedit colonus: differt supplicium: ut adhibeat auxilium. Qui autem intercedit colonus est omnis sanctus: qui intra ecclesiam orat pro eis qui sunt extra ecclesiam. Et quid orat? Dominus dimitte illam et hoc anno: id est tempore isto sub gratia: parce peccatoribus: parce infidelibus: parce sterilibus: parce infructuosis. Circumfodio eam et adhibeo copiosius stercoreis. Si fecerit fructum bonum: sin autem minus: venies et amputabis eam. Venies: quando? In iudicio venies: quando venturus es iudicare viuos et mortuos. Interim modo parce. Quid est autem fossa: quid est circumfodere: nisi humilitatem: penitentiam et patientiam docere? Fossa enim humilis terra est. Copiosius stercoreis: in bono intellige: Sordes sunt: sed fructum dant. Sordes cultoris: dolor est peccatoris. Qui agunt penitentiam in sordibus agunt: si tamen intelligant et veraciter agunt. Huic ergo arbozi dicit: Agite penitentiam: appropinquabit enim regnum celorum. Quid illa mulier decem et octo annos habens in infirmitate? Sex diebus deus profecit opera sua. Ter seni: decem et octo faciunt. Quod ergo significauit triennium in arboze: hoc decem et octo anni in illa muliere. Lurua erat et sursum aspicere non potuit: quia sursum cor: sine causa audiebat. Sed erexit eam

In euangelio secundum Lucam Sermo XXXI

Dominus. Est ergo spes: sed filius. Quousque venit at dies iudicii: multum sibi dat homo. Et quod est homo? Iustus homo: magnum aliquid est homo. Sed homo: nisi quod memor es eius? Tunc videre quod est homo: non potest. Lantauim? Exurge domine: non potest homo. Quid est non potest homo? Nonne apostoli erant homines? Nonne martyres homines erant? Ipse dominus iesus deus esse non desistens: homo esse dignatus est. Quid est ergo? Exurge domine: non potest homo? Si quis homo maledax: exurge vitas: non potest falsitas. Homo ergo si vult esse aliquid boni: non sit de suo proprio. Si enim de suo esse voluerit: maledax erit. Si verax esse voluerit: de deo non de suo erit. Exurge ergo domine non potest homo. Tantum valuit maledax ante diluuium: ut post diluuium octo remansissent homines. Per ipsos terra rursus impleta est hominibus maledacibus: et electus est populus dei: facta sunt miracula multa: progata diuina beneficia: Ad terram promissionis perductus est: ab egyptiorum seruitute liberatus: prophetae in illo excitati sunt: Templum accepit: sacerdotium accepit: vocationem accepit: legem accepit: Sed de ipso postea dictum est: Filii alieni meriti sunt mihi. Ad extremum missus est ille per prophetas ante promissionem. Non potest homo: vel quod deus factus est homo: sed etiam ipse faciens diuina premissus est: prestans tam multa beneficia presus est: flagellatus est: suspensus est. Huc usque pualuit homo dei filium prendere: dei filium flagellare: dei filium spinis coronare: dei filium ligno suspendere. Tantum pualuit homo. Sed quousque: nisi quousque deligno depositus: positus est in sepulcro? Si ibi remansisset: deus homo pualuisset. Sed propheta iste etiam ipsum dominum iesum alloquitur dicens: Exurge domine: non potest homo. Dominus in carne venire dignatus: verbum caro factus: verbum super nos: caro inter nos: verbum caro in deum et hominem: virginem concipiendus: fidei carnem elegisti: virginem concipiendus inuenisti: natum virginem reliquisti: non agnoscebaris. Apparebas et latebas. Apparebat infirmitas: latebat potestas. Hoc totum factum est: ut sanguinem funderes: quod est precium nostrum. Fecisti miracula tanta: valitudinibus egrotorum sanitatem tribuisti: beneficia multa prestitisti et recepisti mala pro bonis. Insultatum est tibi: pependisti in ligno: agitur est ante te caput ab impijs et dictum est: Si filius dei es: de scende de cruce. Ita ne tu pederas potentiam: an potius demonstrabas patientiam? Et tunc

illi insultauerunt: et tamen illi irriserunt: tamen illi te occiso quasi victores discesserunt. Ecce in sepulcro iaces: Exurge domine: non potest homo. Non potest impius inimicus: non potest cecus iudeus. Tu enim crucifigeris: pualuisti sibi visus est iudeus cecus. Exurge domine: non potest homo. Factum est: oino factum est: Et quod restat: nisi ut iudicent gentes in conspectu tuo? Resurrexit enim sicut nobis: ascendit in celum: inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Eia arboz infructuosa: non derideas quoniam paratur tibi: dilata est securis: noli esse secura: veniet et amputaberis. Crede quoniam venturus est. Ista omnia quae vides non erant: Christianus populus toto orbe terrarum aliquando non erat. In prophetia legebat: in terra non videbatur: modo autem et legis et vide. Ista ecclesia sic est completa. Non ei dictum est: Vide filia et audi: sed audi et vide. Audi predicta: vide completa. Quod ergo fratres charissimi non erat christus natus de virgine? Promissus est: et natus est. Non fecerat miracula: promissa sunt et fecit. Non dum erat passus: promissum est et factum est. Non resurrexerat: predictum est et impletum est. Non enim eius per totum mundum non erat: predictum est et impletum est. Idola deleta et fracta non erant: predictum est et impletum est. Heretici impugnantes ecclesiam non erant: predictum est et impletum est. Sic et dies iudicii nondum est: sed quod predictum est: implebitur. An fieri potest ut quod in tantis verax apparuit: de die iudicii maledax sit? Promissorum suorum nobis chirographum fecit. Non debendo sed promittendo debitor se deus fecit: id est non mutuo accipiendo. Non possumus ergo dicere: Redde quod accepisti. Quia quod per dedit illi et retribuet ei? Non possumus dicere: Redde quod accepisti: sed plane dicimus: Redde quod promissisti. Unde namque est quod audeamus dicere quotidie: Adueniat regnum tuum: ut adueniente regno eius et nos cum illo regnemus? Quod nobis in his verbis promissum est: Tunc dicam illis: Venite benedicti patris mei: percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Sed plane: si fecerim quod ibi sequitur: Esuristi enim et dedisti mihi maleducare et. Promissum patribus nostris: sed cautionem fecit quam legemus et nos. Si faciat nobiscum rationem quod dignatus est facere cautionem: et dicat legite debita mea: hoc est debita promissionum mearum et computate quod reddidi: computate etiam quae debeo: ecce quod multa reddidi: modicum est quod debeo. Pro modico quod restat: infidelis me promissorum

Sancti Augustini verbis domini

esse putabitis? Quid rident? manifestissimi
mā veritatē? Ergo q̄ sterilis est agat p̄nitē-
tia: et faciat fructū dignū p̄nitētiē. Qui cur-
uus ē vt terrā intueat: frena felicitate letet:
istā solā putat esse vitā beatā vbi beat⁹ esse
possit: aliā nō credit: Quicūq; tā curuus ē
erigat: si p̄ seipm̄ nō p̄or: iuocet dñm. Nū-
quid em̄ et mulier illa p̄ seipaz erecta est? Vt
illi esset: si manū ille nō porrexisset.

De eo qđ scriptū est in euangelio
fm̄ eundem: Dñe si pauci sūt q̄ salua-
tur: Et quomō p̄ angustāz portā
pauci intrant. Sermo XXXII

A Rīa sata farinē de qđ dñs loq̄bat:
gen⁹ hūanū ē. Recolite diluuiū vñ:
ceteri reparēt: tres remāserūt. Tres
filios habebat noe: de ipsīs repatū est gen⁹
hūanū. Mulier illa sancta q̄ abscondit fermē
tū: sapiētia ē. Ecce clamat orbis tot⁹ i ecclesia
dei: Ego cogui qđ magn⁹ ē dñs. Certe pau-
ci sūt q̄ saluant. Recolite q̄stionē ex euāge-
lio nobis mō p̄positam: Dñe: dictū est: si
pauci sūt q̄ saluant: Dñs ad hoc quidē
nō ait: Non pauci: s̄ multi sūt q̄ saluant.
Nō hoc dixit. Sed qđ dixit: Lū audisset: si
pauci sūt q̄ saluant: Contendite inquit
intrare p̄ angustā portā. Qñ audis q̄:
Pauci sūt q̄ saluant: cōfirmat dñs qđ audi-
uit et inquit: p̄ angustā portā pauci intrāt.
Alio loco ipse h̄ ait: Arta via est et angusta
que ducit ad vitā: et pauci sūt q̄ ingrediun-
tur p̄ illā. Lata autē et spaciola ē via q̄ ducit
ad interitū: et multi sūt q̄ ambulāt p̄ eam.
Quid gaudem⁹ ad multitudines? Audite
me pauci. Scio qđ multi auditis et pauci ob-
auditis. Arē video: et grana quēro. Et vix
vident grana qñ area tritatur: sed ventu-
rū est vt ventilet. Pauci q̄ saluant in con-
patōe multoz perituroz. Nā ipsi pauci ma-
gnā massāz facturi sūt: cū venerit ventila-
tor ferens ventilabū in manu sua: et mūda-
bit arē suā: frumētā recōdet in horreo: pa-
leā autē cōburet igni inextinguibili. Nō sub
fannet palea granū: hoc verū loquit: nemi-
nē fallit. Estote gñt multos multi: sed i cō-
paratiōe quorūdā multoz pauci. Lata mas-
sa p̄cessura est de hac area vt impleat hor-
reū celi. Non em̄ p̄trari sibi esset dñs iesus
qui dixit: Pauci sūt q̄ intrāt p̄ angustā por-
tā: multi p̄ latā viā pereūt. Lōtrarius sibi
esset q̄ alio loco dixit: Multi ab oriēte et oc-

cidēte veniēt. Multi certe et pauci et pauci et
multi. Alij q̄ pauci: ali j multi. Nō. Sed ipsi
pauci q̄ multi. Pauci in cōparatiōe multoz
p̄ditoz: multi in societate angeloz. Audite
charissimi. Apocalypsis hoc scriptū habet: **Apo. 7.**
Post hęc vidi ex omī lingua et gente et tribu
venientes cū stolis albis et palmis multitu-
dinē quā nemo dinumerare pōt. Hęc ē mas-
sa sanctorū. Quāto clarioze voce dictura est
area ventilata a turba impioz et maloz sal-
forūq; christianoz segregata ad ignes eter-
nos sepatis his q̄ p̄munt nō tangūt. Multi
er em̄ quedā simbiā tāgebat turba: christū
p̄mebat. Segregatis ḡ omnib⁹ damnādis:
massa purgata stans ad dexterā: nullū sibi
misceri timēs maloz: nullū timēs p̄dere bo-
norū: regnatura cū christo: quāta fiducia vi-
ctura est: Ego cognoui qđ magnus est dñs: **Aud. 2.**
Si ḡ fratres mei granis loquor: si agnoscut
qđ dico p̄destinati in vitā eternā: opibus lo-
quant nō vocib⁹. Logimur loqui vobis qđ
nō debuim⁹. Inuenire em̄ in vobis debu-
mus qđ laudarem⁹: nō querere qđ admone-
rem⁹. Ecce tñ breuit dico: nō imoror: Agno-
scite hospitalitatē: p̄ quā p̄uētū ē ad dñm:
Suscipe hospite: cui⁹ et tu es comes in via:
quia om̄s pegrini sumus. Ipse est christia-
nus: qui et in domo sua: et in patria sua pere-
grinū se esse cognoscit. Patria n̄a sursum est:
ibi hospites nō erim⁹. Nā vnusq; hic et in
domo sua hospes est. Si nō est hospes: non
inde trāseat. Si trāstus est: hospes est. Nō
se fallat: hospes est. Velit nolit: hospes est.
S3 dimittit illā domū filijs suis: hospes ho-
spitibus. Quare? Et in stabulo si es: non
alio veniēte discederes? Hoc facis et i domo
tua. Cessit tibi locū p̄ tu⁹: cessurus es locū
filijs tuis. Nec māsus manes: nec māsus
relinquis. Si om̄s trāsim⁹: aliqd qđ trās-
re nō pōt opemur: vt cum transferim⁹ et illo
venerim⁹: vñ trāseam⁹ opa n̄a bona ibi in-
ueniam⁹. Lustos est christ⁹. Quid times ne
p̄das qđ erogas? Conuersi ad dñm. Et post
sermonē qđ nouit charitas v̄a suggerim⁹.
Dies anniūfari ordinatiōis dñi senis aure-
lij crastinus illucelcit: rogat et admonet per
humilitatē meā charitatē v̄strā: vt ad bass-
licā fausti deuotissime venire dignemini.

De eo qđ scriptum est in euange-
lio fm̄ eundem: Homo quidā fecit
cenā magnā etc. Sermo XXXIII

n euangelio scdm̄ Lucam

A ctiones sancte p̄positę sunt: et qđ
audiam⁹: et de quib⁹ aliquid sermo/
nis adiuuante dño p̄feramus. In
lectione apostolica gratie agunt deo de fide
gentiū: vtiq; ideo quia ip̄e fecit: In psalmo
diximus: Deus virtutū cōuertere nos: et ostē-
de faciē tuā et salui erimus: In euāgelio: ad
cenā vocati sumus: immo ali j vocati: nos
nō vocati sed ducti: Nō solū ducti: sed etiā
coacti. Sic em̄ audiūm⁹: qđ Homo qui-
dam fecit cenā magnā. Quis est iste
hō: nisi mediātor dei et hominū: homo christus
iesus? Misit vt venirent inuitati: qđ
hora iā erat vt veniret. Qui sūt in-
uitati: nisi p̄ p̄missos vocati p̄phas? Quia
olim ex quo mittunt p̄phete et inuitāt ad cē-
nā christi: Abiitunt ḡ ad populū isrl. Sepe
missi sūt: sepe vocauerunt vt ad horā cēnę
venirent. Illi autē inuitates acceperūt: cenā
repudiauerūt. Quid est inuitantes accepe-
runt: cenā repudiauerūt? Prophetas lege-
runt: et christū occiderūt. Sed qñ occiderūt:
tūc nobis cenā nesciētes p̄parauerūt. Para-
ta iam cenā imolato christo: post resurrecti-
onē christi cōmendata quā sciunt fideles ce-
na dñi: eiusq; manibus et ore firmata: missi
sunt apli ad quos missi ante fuerāt p̄phete.
Venite ad cenā. Excusauerūt q̄ venire no-
luerūt. Quomō? Tres fuerūt excusatiōes:
Unus dixit: Villā emi eo videre il-
lā: habet me excusatus. Alius dixit:
iuga boū emi qñq; ea volo p̄bare:
habet me excusatu. Tertius dixit: vxo-
re duxi: habet me excusatu: nō possū
venire. Putam⁹ nō istę sūt excusatiōes
q̄ impediūt oēs homines: qđ ad istā cenā veni-
re detrectant? Queram⁹ eas: discutiam⁹: in-
ueniam⁹: s̄ vt caueam⁹. In villa empta do-
minatio notat: ergo supbia castigat. Habet
re em̄ villam: tenere: possidere: homines sibi
in illa subdere et dominari delectat. Villā
malū: vitiū primū. Prim⁹ em̄ hō dñari vo-
luit: qui dñm habere noluit. Quid ē dñari:
nisi p̄pria potestate gaudere? Est maior po-
testas: illi subdamur vt tuti esse valeamus.
Villā emi: habet me excusatu. Inuenta sup-
bia: venire noluit. Alius dixit: Quis iuga
boū emi: Nōne sufficeret boues emi? Aliqd
p̄culdubio est qđ nos ad querendum et in-
telligendū obscuritate sui p̄locat. Et quia
clausū est: vt pulsemus horat. Quis iuga

Sermo XXXII XXXIII

boū: sensus hui⁹ carnis quinq; numerant.
Sensus carnis hui⁹ qđ omnib⁹ notū est: et
qui forte nō aduertūt: cōmoniti sine dubio
recognoscūt. Sensus ḡ carnis hui⁹ quinq;
inueniunt. In oculis visus est: audit⁹ in au-
ribus: odoratus i narib⁹: gustat⁹ in faucib⁹:
tactus in oib⁹ mēbris. Alba et nigra et q̄ quo-
mō colorata: lucida et obscura sentim⁹ vidē-
do. Rauca et canora: audiēdo sentim⁹. Sua-
ue olētia et ḡue olētia: odorādo sentim⁹. Dul-
cia et amara: gustādo sentim⁹. Dura et mollia:
lenia et aspa: calida et frigida: graua et leuia:
tangēdo sentim⁹. Quinq; sūt et iuga sūt.
Sed qđ iuga sūt: in trib⁹ poribus sensibus
facili⁹ apparet. Duo sūt oculi: duo sūt au-
res: gemine nares. Ecce tria iuga. Fauces:
id est sensu gustadi: geminatio quēdā inue-
nitur: quia nihil gustando sapit nisi lingua
et palato tangat. Voluptas carnis que ad
tactū p̄tinet in occultis geminat. Est em̄ et
fouiscus et intrinsecus: ergo et ipsa gemina
est. Quare boū dicunt iuga? Quia per sen-
sus istos carnis terrena requirunt. Boues
em̄ terrā versant. Sūt autē homines remoti a
fide: terrenis dediti: carnalib⁹ occupati: no-
lunt credere aliqd nisi ad qđ sui corpis sen-
su quinq; p̄rito pueniūt. In eis quinq; sensi-
bus totius volūtatis sibi regulas ponunt.
Non inquit credo ego: nisi quod video. Ec-
ce quod noui: ecce qđ scio. Album est: nigrū
est: rotundum est: quadratū est: sic vel sic co-
loratum est: noui sentio: tenco: natura ip̄a
me docet. Nō cogor credere: quod mihi nō
potes ostendere. Clor est: sentio: quia vox
est. Vñ cantat: male cantat: suavis est: rau-
ca est: noui: scio: puenit ad me. Bene olet:
male olet: scio: sentio. Hoc dulce ē: hoc ama-
rum: hoc saluz: hoc insulsum: Quid mihi
plus dicas nescio. Tangēdo noui quod du-
rū sit: quid caleat: quid frigeat: Quid mihi
plus monstraturus es? Tali impedimento
tenebat apostolus noster thomas: qui do-
mino christo: id est de christi resurrectiōe nec
solis oculis credere voluit: Nisi misero in-
quit digitos meos in clauorum et vulnerū
loca: et nisi manū meā in latus ei⁹ misero:
non credā. Et dñs qui possit sine villo signo
vulneris resurgere seruauit cicatrices: que
a dubitante tangerent et cordis vulnera sa-
parent: Et tamē vocaturus ad cenā contra-
f 4

Sancti Augustini de verbis dñi

excusationē quinq; iugorū boum: Beati inquit qui non vident et credunt. Hos fratres mei ad cenā vocati: ab istis quinq; iugis nō sumus impediti. Non enim carnis facie dñi videre i hoc tempore cōcupiuius: aut vocem ex ore carnis illius pcedentes auribus admittere desiderauim⁹: nullū i illo tēpora-
Job. 12. lez odorē quesuim⁹. Perfudit enim cum quēdam mulier p̄ciosissimo vnguento: dom⁹ illa odore impleta est: sed nos ibi non fuimus: et non olfecimus et credim⁹. Cēnā manibus suis cōsecratā discipulis dedit: sed nos i illo cōuiuio non discubui⁹: et tamē ipsa cēnā fide quotidie manducam⁹. Nec magnū putetis in illa cēna quā suis manibus dedit si ne fide interfuisse: melior extitit fides postea q̄ tūc p̄fida. Non ibi fuit paulus q̄ credit: ibi fuit iudas qui tradidit. Multi et modo in ipsa cēna q̄uis illam tunc mensam nō viderint: nec panem quē domin⁹ gestauit i manibus oculis suis nō aspexerint vel faucibus gustauerint: tamē quia ipsa nunc p̄paratur: Multi etiā nūc i ipsa cēna iudiciū sibi māducant et bibūt. Unde aut tanq̄ occasio nata est domino: vt de ista cēna loqueret: dixerat vnus de discubentibus: In cōuiuio em̄ erat quo fuerat inuitatus: Beati qui manducant in regno dei panes: quasi in lōginqua iste suspirabat: et ipse panis illum discubebat. Quid est panis de regno dei: nisi qui dicit: Ego sum panis viu⁹ q̄ de cēlo descendit: Nolite pare fauces s̄ cor. In de cōmēdata ē ista cēna: Ecce credim⁹ i christū: cum fide accipimus. In accipiēdo nouimus quid cogitem⁹. Ab odicū accipim⁹: et i corde saginamur. Nō ergo qd̄ videt: sed qd̄ credit pascit. Nō ergo etiā sensum illū extrēmū quesuim⁹ nec dixim⁹. Crediderint qui dominū ipsum resurgētē si verū est qd̄ dicit: viderūt oculis: manib⁹ palpauerūt: nos nō tangim⁹: q̄re credim⁹? Si talia credere mus: quinq; illis iugis boum ad cenā impediremur? Ut noueritis fratres istoz quinq; sensuū nō delectationē quē pmulcet et ingerit voluptatē: sed curiositatē quāda3 notatam fuisse: nō ait: Quinq; iuga boum emi: eo pascere illa: sed eo probare illa. Qui vult p̄bare p iuga boum nō vult dubitare: quō sanctus thomas per iuga noluit dubitare. Videam: tangā: digitos mittaz. Ecce inq̄t
Job. 20. Digitos tuos mitte p latus meū: et noli esse incredulus. Occisus sum ppter te: p locum

quē vis tangere sanguinē fudi vt redimerē te: et adhuc dubitas de me? Ecce et hoc p̄sto: ecce et hoc exhibeo. Tange et crede: inueni locum vulneris: sana vulneris dubitationis. Tertius dixit: Uxorē duxi. Ista voluptas carnis quē multos impedit: vtinam foris et non intus. Sunt homines qui dicūt: Nō est homini bene: nisi cui assunt carnis delitię. Ipsi sunt quos notat ap̄lus dicens: Aban-
1. Cor. 15. ducemus et bibamus: cras enim moriemur. Quis huc inde surrexit? Quis nobis qd̄ ibi agi dicit: Hoc nobiscū tollim⁹ qd̄ in hoc tēpore bene est nobis. Qui hoc dicit: vxorem duxit: carnē amplexat: carnis voluptatib⁹ iocundat: a cēna excusat: obseruet ne fame interiore moriat. Attendite sanctū iohannē ap̄lm et euāgelistā: Nolite diligere mundū:
1. Job. 1. neq; ea quę in mūdo sunt. Qui ad cenam dñi venitis: nolite diligere mundū: nec ea q̄ in mūdo sunt. Nō dixit: Nolite habere: sed nolite diligere. Habuisti: possidisti: dilexisti. Amor rerum terrenarū: viscū est spirituum pēnarū. Ecce concupisti: hēstisti. Quis dabit tibi pennas sicut columbę? Quando volabis: vbi vere requiescas: quādo h̄ vbi male hēstisti: puerse requiescere voluisti? Nolite diligere mundū: tuba diuina est. Contra hui⁹ tubę verbis: terraz vniuerso dicit mūdo: Nolite diligere mundū: nec ea quę i mūdo sūt. Quisq; dilexerit mundū: nō est charitas patris in illo. Qui oia q̄ in mūdo sunt: p̄cupiscētia carnis sunt: et cōcupiscētia oculorū: et ambitio seculi. Ab vno cepit quo euāgelistā terminauit. Inde ille cepit vbi euāgelistā terminū posuit. Cōcupiscētia carnis: vxorē duxi. Cōcupiscētia oculorū: quinq; iuga bouū emi. Ambitio seculi: villā emi. Ido autē a pte seculi p solos oculos cōmemorati sūt isti sensus: qz oculorū ē in quinq; sensib⁹ p̄ncipatus. Propterea cū p̄prie ad oculos p̄tinet: at visus: ipm videre p oēs quinq; sensus sole mus appellare. Quō? Prio qd̄ ad ipos oculos p̄tinet dicit: vide q̄ candidū ē: intēde et vide q̄ candidū ē: hoc ad oculos p̄tinet. Audi et vide q̄ canorū ē. Nūquid cōuersim potes dicere: Audi et vide q̄ candidū est: hoc qd̄ dicit: vide: p oēs sensus currit. Intēde et vide q̄ canorū ē. Odora et vide q̄ suauē est. Gustā et vide q̄ dulce ē. Tāge et vide q̄ molle est. Utiq; qm̄ sunt sensus: sic poti⁹ dicemus: Audi et senti q̄ canorū ē. Odora et senti q̄ suauē ē. Gustā et senti q̄ dulce est. Tange

In euangelio scdm Lucam Sermo XXXIII

et senti q̄ calidū est. Palpa et senti q̄ leuē ē. Palpa et senti q̄ molle est. Nihil horū. Nā ipse dominus post resurrectionē cum apparuit discipulis suis: cūq; cernentes adhuc tubarent in fide putantes se spiritū videre:
Luc. 24. Quid inq̄t dubitatis: et quare cogitationes ascendūt in cor vestrū? Quidete man⁹ meas et pedes meos. Et parū est videre: tangite et palpate inquit. Intēdite et videte: palpate et videte: in solis oculis videte: in omnibus sensibus videte. Quia interiores sensum fidei querebat: exteriorib⁹ corporis sensibus adiacebat. Hos nihil ab istis exterioribus sensibus in dño carpsimus: auditu audiui⁹ mus: corde credim⁹: et ipm auditū nō ab illorū ore: sed ab ore p̄dicatorū eius: ab ore illorū qui iā cgnabant et nos ructando inuitabāt. Tollamus ergo de medio excusationes vanas et malas: et veniam⁹ ad cenā qua intrinsecus saginemur. Nō nos impediāt extollētia supbi: nō nos extollat: vel non nos terreat curiositas illicita et auertat a deo. Non nos impediāt voluptas carnis a voluptate cordis. Veniamus et saginemur. Et q̄ venerunt nisi mēdici: debiles: claudi et cēci? Illi autē nō venerunt diuites: sancti: q̄si bene ambulātes et acute cernentes: multū de se p̄sumentes: et ideo desperationes quāto supbi ores. Veniant mēdici: qz ille inuitat qui ppter nos paup factus est cum diues esset: vt illius paup̄tate mēdici dītaremur. Veniant debiles: qz nō est opus sanis medicis: s̄ male habētibus. Veniant claudi qui ei dicant:
Ps. 16. Lōpone gressus meos in semitis tuis. Veniant qui dicant: Illumina oculos meos ne vnq; obdormiā i morte. Tales venerūt ad horā. Illis p̄us inuitatis: sua excusatiōe reprobati: venerūt ad horā: intrauerūt de plateis et vicis ciuitatis. Et respōdit seru⁹ qui missus erat: Dñe factū est qd̄ iussisti: et adhuc locus est. Eri inq̄ i vias et sepes: et quos inueneris coget intrare. Quos inueneris vt dignent noli expectare: coget intrare. Ab agnā cenā: magnā domū parauit: nō ibi patior locū vacare. Veniunt de sepibus heretici: hic inueniūt pacē. Nā qui cōstruūt sepes: diuisiones querūt. Trahanā a sepi⁹: euellant a spinis. In sepi⁹ hēserunt: cogi nolunt. Volūtate inquit nra intrem⁹. Nō hoc dñs imperauit? Loge inq̄t intrare. Foris inueniat necessitas: nascitur

intus voluntas.

De eo qd̄ scriptum est in euangelio s̄m eūdes: Homo quidā habuit duos filios etc. Sermo XXXIII

In lectōne euāgelica quā audim⁹: A de homine dictū est qui habuit duos filios. Deniq; filius minor q̄ voluit in suā potestātē habere substantiā quę illi apud patrē optime seruabat: factus suę potestati: p̄fectus est i regionē longinquā. Hēst p̄ncipi malo: et porcos pauit: fame cor reple: Quia saturitate supbus abscesserat. Ergo quisq; ita vult similis esse deo: vt ad illū stet: fortitudinē suā: sicut scriptū ē: ad illū custodiat: nō ab illo recedat ei coherendo: signet tanq̄ ex anulo cēra affixus: habeat imaginē eius: faciēs qd̄ dictū est: Abi: hī autē adherere deo bonū est: vt custodiat similitudinē et imaginē ad quam factus est. Porro autē si puerse vult imitari deum: vt quomō deus nō habet alium a quo formet: non habet a quo regat: sic ipse velit sua potestate vt: vt quomō deus nullo formante: nullo regente viuat. Quid restat fratres nisi vt recedens ab eius calore torpescat: recedens a veritate vanescat: recedens ab eo qd̄ summe atq; incōmutabiliter est: in deterius mutatus deficiat: hoc diabol⁹ fecit. Imita ri deū voluit: sed puerse: non esse sub illius potestate: sed habere cōtra illū potestatem. Homo autem positus sub p̄cepto audiuit a domino deo: Noli inquit tangere banc arborē. Quid est em̄ illa arbor? Si bona est: q̄re nō tango? Si mala est: quid facit in paradiso? Proius ideo est in paradiso: qz bona est: s̄ nolo tangas. Quare nō tango? Quia obediētē te volo: nō contradicētē. Serue audi: adhuc serue: sed noli male serue. Serue audi p̄us dñi iussu: et tunc iubētis disce consiliū. Bona ē arbor: nolo tangas. Quare? Quia dñs sum et tu seruus. Hęc rota causa est. Si parua est: dedignaris esse seruus? Quid aut tibi expedit: nisi esse s̄ domino? Quomō eris sub domino: nisi fueris sub p̄cepto? Porro si expedit tibi esse sub domino et sub p̄cepto: quid tibi iussurus erat dñs de? Aliqd̄ em̄ querit abs te. Offer mibi sacrificium: dicturus est tibi: nonne ipse fecit omnia: in quib⁹ te fecit? Obsequere mibi: dicturus ē tibi: siue ad lectū cū requiesco: siue

In euangelio scdm Lucam Sermo XXXV

veniret tecū ad iudicem hominē quēlibet in
hac terra habentē iudicandū aliquā potesta-
tem: vellet tecū causāz dicere: si tu de p̄da
z spoliatione illa inopis dares aliquid iudi-
ci vt p te iudicaret iudex ille vel tibi place-
ret: nempe p te iudicauit: et tamē tanta vīs
est iusticię vt z tibi displiceat. Noli tibi talē
pingere deū: noli collocare i templo cordis
tui tale idolū. Nō est talis deus tuus: qua-
lis nō debet esse nec tu. Si tu non sic iudi-
ces: sed iuste iudices: etiam sic melior est te
deus tuus: non est inferior: iustior est sōns
iusticię Quicqd boni fecisti: inde sumpsisti:
z qcqd boni eructuasti: inde bibisti. Lau-
das vas: quia habet inde aliquid: z vitupe-
ras fontem: Noli velle elemosynas facere
de fenore z vsuris. Fidelibus dico: eis qui
bus corpus ch̄isti erogam⁹ dico. Timete:
corrigite vos: ne dicam postea: tu facis z tu
facis. Et puto quia si fecero non mihi debe-
tis irasci: sed vobis vt corrigamini. Ad hoc
enim valet quod dictū est in psalmo: Irasci
mini z nolite peccare. Volo vos irasci: s̄ nō
vt peccetis. Ut autē peccetis: quib⁹ habetis
irasci nisi vobis? Quid est em̄ homo p̄ni-
tens: nisi homo iratus sibi? Ut accipiat ve-
niā de seipso exigit p̄naz: z recte dicit deo:
Auerte faciē tuā a peccatis meis: qm̄ pecca-
tū meū ego agnosco. Si tu agnoscis: et ille
ignoscet: qui faciebatis nolite facere. Non
licet. Sed iam si fecistis z pecunias tales ha-
betis: z inde sacellos implestis: inde thesau-
rizabitis. De malo est qd̄ habetis: iā nolite
malum facere: z facite vobis amicos de mā-
mona iniquitatis. Nūquid Zachus de bo-
no habebat? Legite et videte. Abaior erat
publicanus: id est cui vectigalia publica cō-
ferebant. Inde habebat diuitias: Abultōs
p̄sserat: multis abstulerat: multa p̄gesserat.
Intrauit domū eius ch̄istus: z venit salus
super domū eius. Sic em̄ ait ip̄e dominus:
Hodie salus huic domui facta est. Sed ipsā
salutē videte. Primo desiderabat dominū
videre: quia statura pusillus erat: sed turba
impediente ascendit i arborem sycomorū z
vidit transeūtem. Ille autem aspexit eum z
ait: Zachee descende: apud te oportet me
manere. Tu pendes: sed non te suspendo:
hoc est nō te differo. Volebas videre trans-
euntē: hodie me apud te iuenies habitārē.
Ingress⁹ ad eū dñs: replet⁹ ille gaudio ait:
Dimidiū rerū mearū do pauperibus. Ecce

14. q. 5. qui
habentis.

Job. 1.

Matt. 6.

Ps. 143.

quomodo currit qui currit facere amicos de
māmona iniquitatis. Et ne reus aliū de te-
nere: Si cui aliqd tuli: ait: quadruplū red-
dam. Infixit sibi cōdemnationē: ne incurre-
ret damnationē. Ergo qui habetis malum:
facite inde bonū. Qui nō habetis de malo
nolite acq̄rere d malo. Esto bon⁹ tu q̄ bonū
facis de malo: et cū ceperis boni aliqd face-
re de malo: noli remanere tu malus. Nūmi
tui cōuertunt in bonū: tu autē remanes ma-
lus. Est quidē et alius intellectus: nec ipsuz
tacebo. Māmona iniquitatis: diuitiē sunt se-
culi om̄s vnde cūq̄ sint. Unde cūq̄ congre-
gent: māmona iniquitatis est: id est diuitiē
sūt iniquitatis. Quid est diuitiē sunt iniqui-
tatis? Pecunia est quā nomie diuitiarū apel-
lat iniquitas. Si em̄ veras diuitias q̄ris: aliq̄
sunt. Talib⁹ iob nudus abūdabat: quādo
in deū cor plenū habebat: et laudes deo per-
ditis omnib⁹ rebus tanq̄ gemas p̄ciosissi-
mas p̄ferebat. De quo thesauro si nihil ha-
bebat: ipsa sunt verē diuitiē. Habe illas: nō
rephendo: hereditas venit: pater tu⁹ diues
fuit et dimisit tibi. Boneste acq̄sisti: de iustis
labourib⁹ plenā domū habes: non rephēdo.
Tamē etiā sic nō illas dices diuitias: Nā si
dicas illas diuitias: amabis illas. Et si ama-
ueris illas: pibis cum illis. Perde ne peas:
dona vt acq̄ras: semina vt metas. Has no-
li appellare: q̄ vere non sunt. Paup̄tate ple-
ne sunt: et semp obnoxie casib⁹. Quales di-
uitiē sunt: ppter quas latronez times: pro-
pter quas times seruū tuū: ne te occiso aufe-
rat et fugiat? Si vere diuitiē essent: securita-
tem tibi darent. Ergo ille sunt verē diuitiē:
quas cum habuerim⁹ p̄dere nō possumus.
Et ne forte ppter illas furē timeas: ibi erūt
vbi nullus auferet. Audi dominū tuū: The-
saurizate vobis thesauros in celo: quo fur
nō accedat. Tūc erūt diuitiē: quādo eas mi-
graueris. Quid i terra sunt: diuitiē nō sūt:
sed diuitias vocat illas mūdus: iniquitas vo-
cat. Deus ideo māmona iniquitatis: q̄ diui-
tias vocat iniquitas. Audi psalmū: Dñe libe-
ra me de manu filiorū alienorū quorū os locu-
tū est vanitatē: et dextera eorū dextera iniq̄-
tatis. Quorū filij sicut nouelle cōstabilitē a-
iuentute sua. Filij eorū ornatē: circūorna-
te vt similitudo templi. Cellaria eorū plena
eructuaria ex hoc illud. Boues eorū crasse:
oues eorū secunde: multiplicatē in itineri-
bus suis. Nō est ruina neq̄ transitus: neq̄

clamor in plateis eorū. Vidisti psalmū q̄lem
felicitatē descripsit: sed audi qd sit: q̄s ppo-
luit filios iniquitatis. Quorū os locutū ē vani-
tatē: et dextera eorū dextera iniquitatis. Ip̄os
pposuit: et dixit felicitatē eorū tñ sup terrā:
Et qd adiūxit? Beatū dixerunt populū cui
hec sunt. Sed q̄ dixerūt? Filij alieni: alieni
genē et nō ptinētes ad semē abraē. Ip̄i dixe-
runt populū beatū cui hec sunt. Qui dixe-
runt? Quorū os locutū est vanitatē. Ergo
vanū est dicere beatos esse eos quibus hec
sunt: et tamē dicat ab eis: Quorū os locutū
est vanitatem. Ab ipsis dicunt istē diuitiē
quē vocant māmona iniquitatis. Tu autem
quid dicis? Quia illi filij alieni: q̄ illi quorū
os locutū est vanitatē: dixerūt beatum esse
populū cui hec sunt. Tu quid dicis? Falsē
sunt istē diuitiē: da mihi veras. Rephēdis
istas: ostēde qd laudas. Tūc vt cōtemnam
hoc: ostēde qd p̄ferā. Dicat ipse psalmus:
Qui enim dixit: beatū dixerūt ip̄m cui hec
sunt: tale nobis dat responsum: quasi dice-
rem⁹ illi: id est ipsi psalmo: Ecce h nobis tu-
listi: et nihil nobis dedisti. Ecce ista cōtemni-
mus: vnde viuim⁹: vnde beati erim⁹? Quia
qui locuti sunt: ipsi de seipsis recipiēt. Q̄s
em̄ diuitias habētes beatos esse dixerunt:
Tu quid dicis? Respōdet sic interrogat⁹ et
dicat: Illi dicūt diuites beatos: ego dico be-
atus popul⁹ cuius domin⁹ deus eius. Audi
stis veras diuitias: fac amicos de māmo-
na iniquitatis: et eris beat⁹ populus cuius est
domin⁹ ip̄s. Aliquādo trāsim⁹ viā: et vi-
demus amenissimos et yberes fundos et di-
cimus: Lū⁹ est ille fundus? Asserit illius: et
nos dicim⁹: Beatus homo: vanitatē loqui
mur. Beat⁹ ē cui⁹ illa domus: beatus ē cui⁹
ille fundus: beatus est cui⁹ illud pecus:
beatus est cuius ille seruus: beat⁹ est cuius
illa famula: Tolle vanitatē: si vis audire ve-
ritatē. Beat⁹ est: cui⁹ est dñs deus ip̄s. Nō
em̄ cuius est fundus iste beatus est: sed ille
cui⁹ est deus. Sed vt aptissime beatitudinē
rerū annūcies: dicis: q̄ beatū te fecit fund⁹
tuus. Quare? Quia inde viuīs. Nā quādo
laudas p magno fundū tuū hoc dicis: Ille
pascit me: inde viuo. Attēde vnde viuas.
Ille est vñ viuus: cui dicis: Apud te est fons
vite. Beatus populus cui⁹ ē domin⁹ deus
ip̄s. O domine deus meus: o dñe deus
noster: vt veniamus ad te: fac nos beatos
de te. Nolumus de auro neq̄ de argento:

Ps. 15.

Job. 15.

A

Luc. 18.

Ro. 10.

Luc. 22.

nec de fundis: Nolumus de terrenis istis et
vanissimis: et de caduce vite trāstorij. Nō
loquar os nostrum vanitatē: fac nos bea-
tos de te: quia non p̄dimus te. Lū tenueri-
mus te: nec te p̄dimus: nec nos perim⁹. Fac
nos beatos de te: q̄ beat⁹ popul⁹ cui⁹ est
dñs deus ip̄s. Nec irascit autē si dixeris
de deo: fūdu noster. Legim⁹ em̄: Domin⁹
pars hereditatis meę. Magna res frēs: et
hereditas ip̄s sumus: et hereditas nra est:
quia et colim⁹ eum et colit nos. Nulla est in-
iuria illi: quia colit nos. Quia si nos colim⁹
illū vt deū nostrū: ille colit nos vt agrū suū.
Et vt sciatis quia colit nos: audite eū quē
misit vobis. Ego suz inquit vitis: vos estis
palmites: pater meus agricola est. Ergo co-
lit nos: sed si fructū reddam⁹ parat horreū.
Si autē sub tanto custode stirpes esse volu-
erimus: et p frumēto spinas p̄ferimus: nolo
dicere qd sequi: ad gaudiū finiam⁹.

De iudice iniquo qui nec deū ti-
mebat nec homines reuerēbat: In
euangelio fm eūdē. Sermo XXXVI

Actio sancti euangelij edificat nos
ad orandū et credendū: et nō de nob
s de dño p̄sumendū. Quē ad oran-
dū maior hortatio: q̄ vt nob de iudice iniq̄
pponit similitudo? Iudex em̄ iniquus nec
deū timens nec hominē reuerēs: audiuit tñ
viduā interpellantē se: victus tedio nō pie-
tate inclināt. Si q̄ exaudiuī qui oderat qd
rogabat: quō non exaudiat qui vt rogemus
hortat⁹? Lū ergo nobis ista ecōtraria cōpa-
ratione dñs suaderet: q̄ oportet semp
orare: et nō deficere: adiecit et ait: Cle-
rūtamē cum venerit filius homis:
putas inueniet fidē in terra? Si fides
desipit: oratio perit. Quis em̄ orat qui non
credit? Unde et beatus ap̄lus cū ad orandū
exhortaret⁹ ait: Dis quicūq̄ inuocauerit no-
mē dñi saluus erit. Et vt ostēderet fidē fon-
tē esse oratiōis: nec posse ire riuū vbi caput
aque siccare: adiūxit atq̄ ait: Quō aut in-
uocabūt in quē nō crediderūt? Ergo vt ore-
m⁹ credam⁹: et vt ip̄a nō deficiat fides q̄ ora-
m⁹: orem⁹. Fides fūdit oratiōē: fusa oratio
fidei impetrat firmitatē. Etenī ne in tēptati-
onibus deficeret fides: propterea dñs ait:
Vigilate et orate: ne intretis in tēptationē.
Quid ē in tēptationē intrare: nisi a fide exi-
re? Intantū em̄ tēptatio p̄ficit: inquantū

fides deficit: Et intantū tēptatio deficit: in-
quantū fides p̄ficit. Nā vt aptius nouerit
charitas vestra de fide ne deficeret et periret
dixisse dñm: Vigilate et orate ne intretis in
tēptationē: eo loco euāgelij ait: Hac no-
cte postulauit sathanas vexare vos sicut tri-
ticū: et ego rogauī patrē p vobis ne deficiat
fides v̄sa. Rogat qui tuet⁹: et nō rogat q̄ pi-
clitat⁹? Qd aut ait dñs: Lū venerit filius ho-
minis: putas inueniet fidē in terra? De fide
dixit quē p̄fecta est. Ipsa em̄ vit inuenit in
terra. Ecce plena ē dei ecclia: Quis huc ac-
cederet: si nulla esset fides? Quis nō mōtes
trāfferet: si plena esset fides? Attēdite ip̄os
ap̄los: Dimissis omnib⁹ suis calcata spe se-
culi dñm nō sequerent⁹: nisi magnā haberēt
fidem. Et tamē si plenā haberēt fidē: nō di-
cerent domino: Auge nobis fidē. Vide etiā
vtrūq̄ illū de se consentiēt. Vide fidē: et nō
plenā fidē. Qui cū obtulisset dño filiū a ma-
lo demonio sanandū: et esset interrogat⁹ vt
crederet: Respōdit⁹ ait: Credo dñe: adiuua
incredulitatē meā: Credo inq̄: credo do-
mine: ergo ē fides. Sed adiuua incredulita-
tem meā: ergo non plena est fides. Sed q̄
non est fides superborū: sed humilū. Di-
xit ad quosdā qui sibi iusti videba-
tur: et spernebāt ceteros: similitudi-
nē hāc. Duo homines ascenderūt
in templū orare: vnus phariseus et
alter publicanus. Phariseus dice-
bat: Grās tibi de⁹: q̄ nō sum sicut
ceteri hominū. Diceret saltē sicut multi
homines. Quid est ceteri homines: nisi om̄es
p̄ter ipsum? Ego inq̄ iustus sum: ceteri pec-
catores. Nō sum sicut ceteri homines:
iniusti: raptores: adulteri. Et ecce ti-
bi ex vicino publicano maioris tumoris oc-
casio. Sicut inq̄ publican⁹ iste. Ego
inq̄ sol⁹ sum: iste de ceteris est. Nō suz inq̄
talis qualis iste: p iusticias meas q̄bus ini-
quus nō sum. Ieiuno bis in sabbato:
decimas do oim q̄ possideo. Quid
rogauerit deū: quē in verbis eius: nihil i-
uenies. Ascēdit orare: noluit deū rogare: s
se laudare. Pax ē nō deū rogare: s se lauda-
re: insup et roganti insultare. Publican⁹
aut de lōginquo stabat: Et deo tñ ip̄e
ppinquabat: cordis p̄cia remouebat: pie-
tas applicabat. Publican⁹ aut de lōginquo
stabat: s dñs eū de ppinquo attēdebat. Ex-
cellus em̄ dñs et humilia respicit. Excelsos

Luc. 17.

Marcl. 9.

Luc. 18.

Ps. 137.

aút qualis erat ille phariseus: Excelsa aút a lóge cognoscit. Deus aút a lóge cognoscit: sed nō ignoscit. Adhuc audi hūilitatē publicani. Parū ē: qđ de longinquo stabat: Nec oculos suos ad celū leuabat: vt respiceret si respiciebat. Premebat pscia: spes sū leuabat. Adhuc audi: Percutiebat pectus suū dicens: Dñe: ppiti⁹ esto mihi peccatori. Ecce qđ rogat. Quid mirari si de⁹ ignoscit: qđ ipse agnoscit? Deinde de phariseo ⁊ publicano accepisti cōtrouersia: audi sententiā. Audisti supbū accusatorē: audisti resū hūilē: audi nūc iudicē. Amē dico vobis: veritas dicit: deus dicit: iudex dicit: Amē dico vobis: descēdit iustificat⁹ publican⁹ ille de tēplo: magis qđ ille pharise⁹. Dic dñe causā: Ecce vīdeo publicanū iustificatū magis de templo descēdere qđ phariseū. Quēre qđ? Quēris quare? Audi qđ: Quia oīs qui se exaltat hūiliabit⁹: ⁊ qđ se hūiliat exaltabit⁹. Audi sententiā: caue causā malā. Aliud dico: Audisti sententiā: caue supbiā. Elideant nūc: audiāt ista nescio qđ impie garrientes ⁊ de suis dñitib⁹ psumētes. Audiāt qđ dicit: De me hoīem fecit: iustū ipse me facio. Peior ⁊ detestabilior phariseo. Pharise⁹ ille supbe quidē iustū se dicebat: sed inde ille deo grās agebat. Iustū se dicebat: s̄ tñ deo grās agebat. Grās tibi de⁹: qđ nō sū s̄ ceteri hoīes. Grās tibi de⁹: Grās deo agit: qđ nō est s̄ ceteri hoīes: ⁊ tñ tanqđ supbus ⁊ inflatus rephendit: non qđ deo grās agebat: sed quia velut nihil sibi addi cupiebat. Grās tibi: qđ nō sū sicut ceteri hoīes iniusti: Ergo tu iustus: ergo nihil rogas: iā plenus es. Ergo nō est tēptatio vita hūana sup terrā. Ergo iā plen⁹ es: ergo iā abūdas. Ergo iam nō est qđ dicās: Dimitte nobis debita nra. Quid est qđ impie oppugnat grām si rephendit qui supbe agit deo grās? Et ecce post dicā cōtrouersia: platāqđ sententiā: pcedunt ⁊ paruuli: imo afferunt ⁊ offerunt tangendi. Qui tangēdi: nisi medico? Certe infanti cui offerunt infantes tangēdi? Qui? Saluatori. S̄ si saluatori: vtqđ sanādi. Qui nī si illi qđ venit qđrere ⁊ saluare qđ pierat? Ubi isti perierāt: qđ ad ipos pprie attinet ino-centes? Uideo reatū quēro vnde. Aplm audio: Per vnū hoīem intrauit peccatū in orbē terraz. Per vnū inqđ hoīem peccatū intrauit in mundū: ⁊ p peccatū mors: ⁊ ita in oēs

homīes ptransiuit in quo omnes peccauerūt. Veniāt qđ paruuli: veniant. Audiat dñs dicens: Sumite puulos venire ad me: Veniāt paruuli: veniāt languidi ad medicū: veniant pđiti ad redēptorē: veniāt: nemo phibeat. In ramo adhuc nihil cōmiserūt: s̄ in radice perierūt. Bñdicat dñs pusillos cū magnis. Tangat medic⁹ ⁊ pusillos ⁊ magnos. Lausa paruulorū: cōmendat⁹ maioribus. Loqđmini p tacentib⁹: orate p silentib⁹. Si nō frustra estis maiores: estote tutores: tueri mini eos qđ adhuc cām suā agere nō possūt. Cōmunis fuit pđitio: sit cōmunis inuētio. Simul pieramus: simul inueniamur i xpō. Dispar est meritū: s̄ cōmunis est grā. Nihil mali habēt: nisi qđ de fonte traxerūt. Nihil habēt mali nisi qđ de origine traxerūt. Nō eos impediāt a salute: qđ ad id qđ traxerunt multa addiderūt. Qui maior est etate: maior est iniquitate. S̄ grā dei delet qđ traxisti: delet ⁊ qđ addidisti. Ubi em abūdauit peccatū: supabūdauit gratia.

De eo qđ scriptū est in euangelio fin eūdem: Homo quidā descēdit ab hierlm in hierico ⁊ incidit in latrones. Sermo XXXVII

Audere nos apls pcpit: s̄ in dño nō in seculo. Quicūqđ em voluerit amicus esse hui⁹ seculi: sicut scriptura dicit: inimic⁹ dei reputabit⁹. Sic autēz nō pōt hō duob⁹ dñis seruire: sic ⁊ nemo i hoc seculo pōt gaudere ⁊ in dño. Abultū iter se hec duo gaudia differūt: suntqđ oīno p̄ia. Qñ gaudet in seculo: nō gaudet i dño. Qñ gaudet in dño: nō gaudet i seculo. Uincat gaudiū in dño: donec finiat gaudiū i seculo. Gaudiū in dño semp augeat⁹: gaudiū in seculo semp minuat⁹ donec finiat⁹. Nō iō ista dicunt: qđ in h seculo cū sumus gaudere nō debem⁹: sed etiā in h seculo pstituti iā i dño gaudeam⁹. S̄ ait aliqđ: In seculo sū: vtqđ si gaudeo: ibi gaudeo vbi sum. Quid enīz? Quia es in seculo: in dño nō es. Audi eūdē aplm ad atheniēses loquētē: ⁊ i actib⁹ aplo-rū dicentē de deo ⁊ de dño creatore nro: In illo viuim⁹: mouemur ⁊ sum⁹. Qui em vbi qđ ē: vbi nō est? Nōne ad h nos exhortabā: Dñs i primo ē: nihil solliciti fueritis: Adhūgnū est h qđ ascēdit sup oēs celos: et prim⁹ ē eis qđ adhuc versant⁹ in tris. Quis ē iste lō-ginqu⁹ ⁊ prim⁹: nisi qđ nobis miscōia factus

est primus: Totū em gen⁹ hūanū est hō ille qđ iacebat i via semiui⁹ a latronib⁹ relict⁹: quē p̄p̄sit trāsies sacerdos ⁊ leuitas: et accessit ad eū curandū ei⁹ opitulandū trās-ens samaritan⁹. Et aūt narraret h vñ causa descēdit: quēdaz qđrentē qđ sint optima p̄cepra ⁊ sūma i lege: admonuit h duo eē: Dili-ges dñm deū tuū ex toto corde tuo ⁊ ex tota aīa tua: ⁊ diliges primū tuū sic teipm. Ille autē: Et qđ ē me⁹ prim⁹? Et narravit dñs. Nō qđaz de-scēdit ab hierlm i hierico. Qñdit illū qđamō israelitā. Et incidit i latrones. Quē cū expoliasset ⁊ plagas ei gra-ues irrogasset: dimiserūt eū semiui-ū i via. Trāsīt sacerdos: vtqđ genē prim⁹: p̄terit iacētē. Trāsīt leuitas: ⁊ h genē prim⁹: iacētē etiā ipē p̄p̄sit. Trāsīt sama-ritan⁹: genere longinqu⁹: miscōia prim⁹: se-cit qđ nostris. In qđ samaritano se voluit itel-ligi dñs nī iel⁹ xp̄s. Samaritan⁹ em cultos Ro. 6. interpretat⁹. Iō resurgēs a mortuis iā nō mo-ris: ⁊ mors ei vltra nō dñabit⁹: qđ nō dormit neqđ dormitat qđ custodit iust. Deniqđ qñ cō-uitijs tantis blasphemabant iudei: dixerūt Job. 8. illi: Nōne verū dicim⁹: qđ samaritanus es ⁊ demoniū habes? Eū qđ duo essent cōuitiosa obiecta dño: dictūqđ illi eēt: Nōne verū dici-m⁹: qđ samaritan⁹ es ⁊ demoniū habes: po-terat rñdere: Nec samaritan⁹ suz: nec demo-niū habeo: Rñdit autē: Ego demoniū nō ha-beo. Qđ rñdit refutauit: qđ tacuit cōfirma-uit. Negauit se hñe demoniū qui senouerat demoniorū exclusorē: non senegauit infirmū custodē. Ergo dñs i primo ē: qđ dñs nobis fact⁹ ē in primo. Quid tā longinquū: qđ tā remotū qđ deū ab homib⁹: immortalē a morta-lib⁹: iustū a peccatorib⁹? Nō loco lóge: s̄ dis-similitudine. Nā solem⁹ etiā ita loqui: cū de duob⁹ homib⁹ dicim⁹: qñ diuersi sūt mores: Iste longe est ab illo. Etiā si iuxta steterint: etiā si vicini inhabitent: etiā si vna catena colligent⁹: longe ē pī ab impio: lóge ē inno-cens a reo: longe ē iustus ab iniusto. Si hoc de duob⁹ homib⁹ dicim⁹: qđ d deo ⁊ homib⁹? Eū qđ longe a nobis eēt immortalis ⁊ iust⁹ tan-qđ a mortalib⁹ ⁊ p̄corib⁹: descēdit ad nos vt fieret nobis prim⁹ ille longinqu⁹. Et qđ se-cit cū haberet ipē duo bona: ⁊ nos duo ma-la? Ille duo bona: iusticiam ⁊ immortalitatē: nos duo mala: iniquitatē ⁊ mortalitatē. Si vtrūqđ malū nrm suscepisset: par nī fuisset:

⁊ liberatore nobiscū opus haberet. Quid qđ fecit vt eēt prim⁹ nobis? Proxim⁹: non hoc qđ nos: s̄ ppe nos. Duo attēde: Iust⁹ est: immortalis ē. In duob⁹ tuis malis: vna ē cul-pa: altera ē p̄na. Culpa ē qđ iniust⁹ es: p̄na est qđ mortalis es. Ille vt esset prim⁹ susce-pit p̄nā tuā: nō suscepit culpā tuā. Et si sus-cepit: delendā suscepit nō faciendā: iustus ⁊ immortalis: lóge ab iniustis ⁊ mortalib⁹. Pec-cator mortalis: longe eras a iusto immortalē. Nō ē fact⁹ ille p̄cor: qđ tu: s̄ fact⁹ ē mortalis qđ tu. Adhuc iust⁹: fact⁹ est mortāl. Sus-cipiēdo p̄nā ⁊ nō suscipiēdo culpā: ⁊ culpā deleuit ⁊ p̄nā. Dñs qđ in primo est: nihil sol-liciti fueritis. Et si sup oēs celos ascēdit cor-pore: nō recessit maiestate. Ubiqđ p̄sens est B qđ fecit oīa. Gaudete in dño semp. In seculo Abi. 8. gaudiū qđ est: Gaudere de iniquitate: gau-dere de turpitudine: gaudere de dedecore: de deformitate. De his qđ oīb⁹ gaudet seculūz. Quē oīa nō essent: nisi homīes voluissent. Alia sunt qđ faciūt hoīes: alia sūt qđ patiunt⁹: et si nolunt: fecerūt. Quid qđ est hoc seculūz: ⁊ qđ est gaudiū seculi? Dico frēs breuif quā-tū possū: quātū de⁹ adiuuat: festināter: bre-uiter dico: Seculi leticia: est impunita neq-cia: Luxuriē hoīes: fornicent⁹: i spectacu-lis nugenē: ebriofitate ingurgitent⁹: turpi-tudine fedent⁹: nihil malī patiant⁹: et videte seculi gaudiū. Ista mala qđ cōmemorauī: nō castiget fames: nō belli timor: non aliqđ ti-mor: nō aliqđ morb⁹: non vlla aduersitas: s̄ sunt oīa in rerū abūdantia: in pace carnis: i securitate malē mētis: ecce vide seculi gau-diū. S̄ nō cogitat de⁹ sic hō. Alia est dei co-gitatio: alia homis. Adhuc misericordie ē nequicie impunitatē nō relinquere: ⁊ ne co-gat in extremo gehennę dānare: mō flagel-lo dignat⁹ castigare. Nā vis nosse nlla p̄na quāta sit p̄na: nō tñ iusto s̄ peccatori: cui ē tpalis p̄na ne succedat p̄na. Uis qđ nosse: nlla p̄na quāta sit p̄na? Psalmū iñtroga: Irritauit dñm p̄cor. Exclamauit vehemē-ter: attēdit: p̄siderauit: exclamauit: Irrita-uit dñm p̄cor. Quare obsecro? Quid vidī-sti? Qui autē h exclamauit: vidit peccatorē ipune luxuriantē: male facientē: bonis abū-dantē: et exclamauit: Irritauit dñm p̄cor. Quare h dixisti? Quid em vidisti? P̄e ma-gnitudine ire suę nō req̄rit. Intelligite frēs christiani miscōia dei: qñ castigat mūdū: nō vult dānare mūdū. P̄e magnitudine ire

Sancti Augustini de verbis domini

suę nō exq̄rit. Iō nō exq̄rit: q̄ multū irasci-
tur. Magna ē ira ei⁹. Parcēdo sēquit: s̄ iuste
sēquit. Est em̄ sēueritas: q̄si sēua veritas. Si
q̄ aliqui sēuit parcēdo: bonū est nobis vt s̄
ueniat castigādo. Et tñ si facta generis hu-
manī p̄siderem⁹: qd̄ parit⁹? Nō fm̄ peccata
nra fecit nob. Filij eius sum⁹. Tñ hoc p̄ba-
mus: Adhuc⁹ ē p̄ nob vnic⁹: ne remaneret
vn⁹. Noluit esse vn⁹: q̄ mortu⁹ ē vn⁹. Adul-
tos em̄ filios dei fecit vnic⁹ filius. Emit sibi
frēs sanguis suo: Probauit reprobatores: re-
demit veditos: honorauit iniuriatos: viuifi-
cauit occisos. Dubitas q̄ dabit tibi bona
sua: q̄ nō dediḡt⁹ est suscipe mala tua? Ergo
frēs gaudete i dño nō in seclō: id est gaude-
te i x̄itate nō i iniquitate. Gaudete i spe eter-
nitatis: nō in flore vanitatis. Ita gaudete
et vbiq̄: et q̄ducūq̄ hic fueritis: dñs in p̄xi-
mo est: nihil solliciti sitis.

De verbis dñi in euā- gelio fm̄ Johanne.

De eo qd̄ scriptū est in euangelio
fm̄ Johanne: In p̄ncipio erat ver-
bū et verbū erat apud deū: et deus
erat verbū: Et reprehensione arria-
norū. Sermo XXXVIII

Apitulu euāgelij quod lectū ē
frēs dilectissimi: purū oculum
cordis inq̄rit. Dñm em̄ nostrū
iesū ch̄istū accepim⁹ fm̄ diui-
nitatē ad cōdendā vniūsa crea-
turā: fm̄ hūanitatē ad repandā lapsa crea-
turā: euāgelizāte ioh̄e. In ip̄o aut euāgelio
quāt⁹ q̄lis vir ioh̄anes fuerit inuenim⁹: vt
ex dignitate dispensatoris intelligat quāti
p̄cij sit verbū qd̄ per talē dici potuit: imo q̄
nulli⁹ sit p̄cij qd̄ superat oīa. P̄cio em̄ aut
cōparat res venalis: aut subijci⁹: aut excedi-
tur eā. Qñ tanto q̄sq̄ cōparat quāto valet:
equat p̄cij rei q̄ cōparat: qñ vilius: subijci⁹
ei: qñ chari⁹: superat eā. Verbo aut dei nec
equari aliqd̄ pōt: nec ad mutationē subijci:
nec supponi aliqd̄. Subijci em̄ oīa possunt
vbo dei: q̄ oīa p̄ ip̄m facta sunt: nō tñ subij-
ciant q̄si p̄cij sint verbū: vt q̄sq̄ det aliquid
vt illud accipiat. Tñ si dici pōt et admittit
nomē h̄ ratio aliqua vel loquēdi p̄suetudo:
p̄cij cōparandi vbi ip̄e cōparator ē: q̄ seipsū
p̄ seip̄o dederit huic verbo. Itaq̄ qñ aliqd̄
emim⁹: querim⁹ aliqd̄ qd̄ demus: vt habea-

mus rem dato p̄cio quā volum⁹ emere. Et
extra nos est qd̄ damus: et si apud nos erat
sit extra nos illud qd̄ dam⁹: vt sit apud nos
illud qd̄ cōparam⁹. Quicqd̄ p̄cij inuenit
qui emit: aliqd̄ necesse est vt tale inueniat:
vt det qd̄ habet: accipiat qd̄ nō habet. Adhuc
tñ ille a q̄ abscedit p̄cij: et accedit ad il-
lud p̄ quo dat p̄cij. Qui aut vult cōparare
verbū hoc: q̄ vult habere non q̄rat extra se:
ip̄m qd̄ det: seip̄m det. Qd̄ cū fecerit: non se
amittit sicut amittit p̄cij: qñ aliquid emit.
Verbū ḡ dei p̄positū est omib⁹. Cōparat q̄
possit: possunt aut q̄ p̄e voluerint. In illo
em̄ verbo par: et par in terra homib⁹ bonē
volūtatē. Ergo q̄ vult cōparare: det seip̄m.
Quasi p̄cij est h̄ vbi si dici aliquo mō pōt:
qñ nec se p̄dit qui dat: et acquirit verbū pro
quo se dat: et seip̄m in vbo acq̄rit cui se dat.
Et quid dat verbū? Nō aliqd̄ ab ip̄o alienū
p̄ quo se dat: s̄ qd̄ p̄ ip̄m verbū factū est: h̄
ei reddit vt reficiat. Oīa p̄ ip̄m facta sunt. Iob. 1.
Si oīa: vtiq̄ et hō. Si celū: si terra: si mare:
si oīa quē in ip̄is: si vniūsa creatura: vtiq̄
ille manifestus q̄ ad imaginē dei fact⁹ per
verbū factus ē hō. Nō mō frēs tractamus: v
quō possit intelligi qd̄ dictū est: In p̄nci-
pio erat verbū et verbū erat apud
deū: et de⁹ erat verbū. Ineffabilis pōt
intelligi. Nō verbis homis sit: vt intelligat
vbi dei. Tractam⁹ et dicim⁹: quare nō intel-
ligat. Nūc nō dicim⁹ vt intelligat: s̄ dicim⁹
qd̄ impedit ne intelligat. Est em̄ forma q̄
daz: forma nō formata: s̄ forma oīm forma-
torū: forma incōmutabilis: sine lapsu: sine
defectu: sine tpe: sine loco: superans oīa: ex-
istens in omib⁹: et fundamētū quoddā in q̄
sint: et fastigiū sub quo sint. Si dicis: q̄ oīa
i illo sūt: nō mētiris. Dictū est em̄ ip̄m vbi
sapiētia dei. Habem⁹ aut scriptū: Oīa i sa-
piētia fecisti. Ergo in illo sunt oīa: et tñ quia
de⁹ ē: sub ip̄o sunt oīa. Dicim⁹ q̄ incōprehē-
sibile sit qd̄ lectū est: et tñ lectū est: nō vt cō-
prehēderet ab homie: s̄ vt doleret hō: q̄ nō
cōprehēdit: et inueniret vñ impedire a cōpre-
hēsiōe et remoueret ea: et inhiaret p̄ceptiōe
incōmutabilis verbū: ip̄e ex deteriore in me-
li⁹ cōmutat⁹. Nō em̄ verbū p̄ficiat aut crescit
accedere cognito: s̄ integrū si p̄maneris:
integrū si recesseris: integrū cum redieris:
manens in se et innouans oīa. Ergo ē forma
omniū rerū: forma infabricata sine tēpore
vt dixim⁹: et sine spacijs locoꝝ. Quicqd̄ em̄

In euangelio scdm̄ Johāne Sermo XXXVIII

loco capis: circūscribit. Forma circūscribit
finibus: habet metas: vnde et quousq̄ sit.
Deinde qd̄ loco capis et mole quadā et spa-
cio distendit: min⁹ est in pte q̄ in toto. Sa-
cit de⁹ vt intelligatis. Quotidie aut de cor-
porib⁹ quē ante oculos nros sunt: quē vide-
mus: quē tangim⁹: inter quē sum⁹: possum⁹
iudicare corp⁹ quodlibet in loco habere for-
mā. Om̄e aut qd̄ spaciū loci occupat: min⁹
est in parte q̄ in toto. Pars corpis hūani:
verbi gr̄a: brachiū. Vtiq̄ min⁹ ē brachiū q̄
totū corpus. Et si min⁹ est brachiū: breuior
ē locū occupat. Itē caput q̄ pars ē corpis
in minori loco est: et min⁹ est q̄ totū corpus
cui caput ē. Sic oīa quē sunt i loco: minora
sunt in pte q̄ in toto. Nihil tale de illo vbo
sentimus: nihil tale cogitemus. Nō de sug-
gestiōe carnis spiritalia imaginemur. Nō ē
ille sermo: nō est ille de⁹ minor in pte q̄ in to-
to. S̄ nō potes tale aliqd̄ cogitare. Adhuc
pia est talis ignorātia q̄ p̄sumpta scientia.
Iob. 1. Loq̄mur em̄ de deo. Dictū ē: Et deus erat
verbū. De deo loq̄mur: quid mirū si nō cō-
prehēdis? Si em̄ cōprehēdis: nō est de⁹. Sit
pia p̄fessio ignorātię magis q̄ temeraria p̄-
fessio scię. Attingere aliquātū te mēte deū:
magna beatitudo ē: cōprehendere aut oīno
ip̄osibile. Ad mēte de⁹ p̄tinet: intelligēd⁹
est: ad oculos corpus: videndū est. Sed cor-
pus oculo cōprehēdere te putas? Dño non
potes. Quicqd̄ em̄ aspicias: nō totū aspicias.
Qui⁹ homis faciē vides: dorsū nō vides eo
tpe quo faciē vides. Et qñ dorsū vides: eo
tpe faciē nō vides. Nō sic ḡ vides vt cōpre-
hendas: sed qñ aspicias aliāz partē quā non
videras: nisi memoriā tecū faciat vt memi-
neris te vidisse vnde recedis: nunq̄ te dice-
res aliqd̄ vel in sup̄ficie cōprehēdisse. Tra-
ctas qd̄ vides: v̄sas huc atq̄ illuc: velut ip̄e
circūis vt totū videas. Vno ḡ aspectu totū
videre nō potes. Et q̄diu v̄sas vt videas:
ptes vides: et cōtexendo q̄ vidisti alias par-
tes: videris totū inspicere. Nō aut hic ocu-
lorū visus: s̄ memorię viuacitas intelligit.
Quid ḡ de illo verbo frēs dici potest? Ecce
de corporib⁹ dicim⁹ subiacētib⁹ oculis nris:
nō illa possunt cōprehēdere aspectu: quis ḡ
ocul⁹ cordis cōprehēdit deū? Sufficit vt at-
tingat: si purus est oculus. Si autē attingit
tactu quodā attingit incorporeo et spiritali:
nō tñ cōprehēdit: et hoc si purus est: et hō
sit beatus cōtingēdo corde illud qd̄ semper

beatū manet: et est illud beatitudo p̄petua:
et vnde sit homo viuus vita p̄petua: vnde
sit hō sapiens sapientia p̄fecta: vnde hō
sit illuminatus: lumē sempiternū est. Et vide
quēadmodū tu cōtingēdo efficeris qd̄ nō
eras: nō illud qd̄ cōtingis facis esse qd̄ non
erat. Hoc dico: Deus nō crescit ex cognito-
re: s̄ cognitor ex cognitione dei. Ne putem⁹
frēs charissimi q̄ b̄ficiū p̄stam⁹ deo: q̄ dixi-
m⁹ p̄cij nos dare qd̄dam⁹. Nō em̄ vnde au-
geat ille dam⁹: q̄ et telapso integer ē: et re-
deunte integer manet: paratus videre vt
beatificet cōuersos: et auersos puniat cecita-
te. Qui em̄ se auertit a lumie x̄o: id ē a deo:
iā cecus efficit. Nōdū sentit penā: sed iam
habet. Itaq̄ verbū dei frēs charissimi i cor-
poraliter: inuolabiliter: incōmutabiliter: sine
tēporali natiuitate: natū tñ intelligamus a
deo. Putam⁹ ne possumus aliquo mō per-
suadere quibusdā infidelibus nō abhorere
a vero qd̄ dicis a nobis fide catholica q̄ dñi
ē arrianis: a q̄bus ecclia dei sepe temptata
est: cū carnales homines facili⁹ illud accipiūt
qd̄ videre cōsuerunt? Ausi sunt em̄ quidam
dicere: Adhuc est pater filio et p̄cedit eū tpe:
id est maior est filio patre: et minor est patre fi-
lius: et a patre in tpe p̄cedit. Et sic disputat:
Si nat⁹ est: vtiq̄ erat pater anteq̄ filius illi
esset natus. Attēdite: Adsit nobis adiuuātū
bus ofonib⁹ v̄sis et pia intētiōne accipe cu-
piētib⁹ qd̄ ip̄e donauerit: qd̄ ip̄e suggererit.
Assit nobis vt possim⁹ quoquo mō explica-
re qd̄ cepim⁹. Tamē frēs ante dico: Si non
potuero ego explicare: nō rationē putetis s̄
homine defecisse. Itaq̄ vos hortor et depre-
cor vt oretis: assit miscōia dei: et ita rem a no-
bis dici faciat: vt vos exaudire oportet: et
nos dicere. Hoc ḡ illi dicit. Si filius dei est:
natus est. Hoc fatemur. Nō em̄ eēt fili⁹ si na-
tus nō esset. Adhuc est: admittit fides:
approbat ecclia catholica: verū est. Adiuḡt
deinde: Si nat⁹ ē patri fili⁹: erat p̄ anteq̄ fi-
li⁹ ei nascere. Hoc respuit fides: respuit au-
res catholice. Anathematizat: extra est qui
hoc sapit: non p̄tinet ad p̄ticipationē socie-
tatēq̄ sanctorū. Ergo ait: Ratōz mihi red-
de: quomodo et filius potuit nasci patri et
cogit ei esse a quo natus est? Et quid faci-
em⁹ fratres: quando carnalib⁹ ista spiritalia
intimamus: si tamē et nosipsi non carnales
sumus: quādo carnalibus ista spiritalia in-
sinuamus: hōie assuefacto natiuitate terre-

na: et videnti istius creature ordinē: ubi successus et decessus: gignentes et genitos etate distinguit? Post patrē em̄ nascit̄ fili⁹: patri utiq; morturo successur⁹. Hoc in hominibus: hoc in alijs animantib⁹ inuenim⁹: parētes pōres tpe: filios tpe posteriores. Hac cōsuetudine vidēdi: carnalia transferre illi ad spiritalia cupiūt: et intentiōe carnaliū facili⁹ seducunt. Nō em̄ ratio audientiū sequit̄ talia p̄dicātes: s̄ cōsuetudo q̄ etiā inuoluit eos vt talia p̄dicarent. Et qd faciem⁹ nos? Silebim⁹? Utinā liceret. Forsitā em̄ silendo aliquid dignū de re ineffabili cogitare. Nam quicqd pōt fari: nō est ineffabile: ineffabilis est autē de⁹. Si em̄ raptū se dicit vsq; iterū celū: ap̄lus paulus: et dicit se audisse ineffabilia verba: quātomagis ip̄e ineffabilis q̄ talia demonstrauit q̄ fari nō possit: cui de monstrata sunt? Itaq; fr̄es: meli⁹ erat si possem⁹ tacere et dicere: hoc habet fides: sic credimus. Nō potes capere: paruul⁹ es: patienter tolerādū donec pēnas nutrias: ne cū volare iplūm volueris: nō sit illa aura libertatis: s̄ casus temeritatis. Quid illi cōtra? Si haberet qd diceret: diceret mibi. Desicienti ista excusatio ē. Eluctus ē: nescit q̄ respondere nō vult. Ille cui h̄ dicit: si non respondet: et in seipso vict⁹ nō est: vincit tñ i titubantib⁹ fratrib⁹. Audiūt em̄ fr̄es infirmi et putāt reuera nō esse qd dicat: et forsitā verū putāt nō eē qd dicat: nō tamē nō esse qd sentiat. Homo em̄ nihil pōt dicere: qd non etiā sentire possit. Pōt etiā aliquis sentire: qd dicere nō possit. Tñ seruata illi maiestatis ineffabilitate: ne cū alijs silitudines p̄ illos dederim⁹: putet nos alijs p̄ istas silitudines iā puenisse ad id qd nec dici nec cogitari pōt certe a paruulis. Et si pōt ab aliqb⁹ maiorib⁹: pōt ex pte: pōt in enigmatē: pōt p̄ speculū nondū aut facie ad faciē. Demus et nos alijs silitudines aduersus illos vñ illi resellant: nō vnde illud capiat. Etenī cū dicim⁹ valde posse fieri: posse intelligi: vt et natus sit et coetern⁹ sit ei a quo nat⁹ ē: vt hoc resellant et qñ falsum esse demonstrant: silitudines nobis dant. Unde? De creatura: et dicunt nobis: hō utiq; erat anteq; generaret filiū: maior est filio suo. Et equus erat anteq; generaret filiū: et ouis et cetera aialia. Si silitudines adhibent de creaturis. Quid? Nobis laborandū ē vt et nobis inueniam⁹ silitudines earū rerū q̄s astruim⁹? Quid si

2. Cor. 12.

ut qui rēdere nō

nō inuenirē? Nō recte possem dicere: natiuitas creatoris fortasse silitudinē in creatura nō habet? Quāto em̄ sup̄ ea q̄ sunt hic in eo qd ibi est: tanto superat ea q̄ hic nascunt in eo qd ibi nat⁹ ē. Sia p̄ deū h̄ sunt: Et qd tñ ē cōpandū deo? Sic oia q̄ h̄ nascunt: illo efficiēte nascunt. Et sic forsitan nō inueniunt aliq̄ silitudo natiuitatis eius: quō nō inueniunt et substantiē ei⁹ et imutabilitatis diuinitatis maiestatis eius. Quid em̄ simile hic inueniri pōt? Si q̄ forsitan nec natiuitatis silitudo inueniat: nūquid inde opp̄ssus sum: qd nō inueni silitudines: creatori omniū i creatura: cupiens inuenire qd esset sile creatori? Et reuera fr̄es nō sū inuētur⁹ tpales silitudines q̄s eternitati possum cōparare. S̄ et tu q̄s inuenisti: quid sunt? Quid em̄ inuenisti? Quia pater maior est tpe q̄ filius: et ideo vis vt filius dei tpe minor sit q̄ pater etern⁹: qd inuenisti minore filii patri tēporali. Da mibi eternū patrē hic: et inuenisti silitudinē. Filiū minore inuenis patre in tēpore: filius tēporalē minore patre tēporali: Nūquid inuenisti mibi filii tēporalē minore eterno patri? Quia q̄ in eternitate stabilitas est: in tēpore autē varietas: In eternitate oia stāt: in tpe alia accedūt: alia succedūt: potes inuenire filii in varietate tpis: succedentē patri: q̄ etiā patri suo ip̄e successit nō eterno patri tēporali. Quid q̄ possum⁹ fr̄es mei in creatura inuenire coeternū: quando in creatura nihil inuenim⁹ eternū? Inueni eternū patrē in creatura: et inuenio coeternū filiū. Si autē nō inuenis eternū: et vincit in tēpore: sufficit vt ad silitudinē inueniam⁹ coeū. Aliud est em̄ coeternū: aliud coeū. Logos quotidie dicim⁹ eos: qui eandē habēt mensurā temporū. Nō alter ab altero p̄cedit tēpore: ambos tamē esse cepimus quos dicim⁹ coeū. Si potuerim⁹ inuenire coeū qd nascit ei a quo nascit: si possūt inueniri coeua duo generans et generatus: hic inuenim⁹ coeua: ibi intelligimus coeterna. Si hic inueniero genitū ex eo esse cepisse ex quo cepit generator: intelligimus certe filiū dei ex eo esse nō cepisse ex quo nō cepit generator. Ecce fortasse fratres inuenimus aliquid in creatura qd de alia re nascatur: et tamē ex eo tempore eē incipiat ex quo cepit illud vnde nascitur: hoc ex eo ex quo illud cepit: illud ex eo ex quo illud nō cepit. Hoc ergo coeum: illud coeternum. Arbitro: sanctitātē vestram iā

intellexisse qd dico non posse comparari tēporalia eternis: sed posse ex aliqua tenui et parua silitudine coeua coeternis. Inueniamus itaq; coeua: et de scripturis admodumur ad has silitudines. Legimus in scripturis de ipsa sapiētia: Lādor est em̄ lucis eterne. Item legimus: Speculum sine macula dei maiestatis: Ipsa sapiētia dicta est. Lādor ē em̄ lucis eterne. Dicta est imago patris. Hinc capiamus silitudinē: vt inueniamus coeua ex qbus intelligam⁹ coeterna. Parriane si inueniero genitorē nō p̄cedere tēporaliter illud quod genuit: si genitū nō esse minore tempore illo a quo generatus est: iustū est vt p̄cedas mibi posse ista coeterna inuenire in creatore: quādo coeua in creatura inueniri potuerūt. Iā quidē aliqb⁹ fratrib⁹ hoc occurrere puto. Nā pueniunt aliq̄ ex quo dixi: Lādor ē em̄ lucis eterne. Ignis em̄ lucem fundit: lux ab igne fundit. Quid a q̄ existat si queramus quotidie cū lucernā accendim⁹ admonemur rei cuiusdam inuisibilis: inenarrabilis: vt lucerna aliqua intelligētē nostre in ista nocte seculi possit attendi. Attēde eū qui lucernā accendit. Non accensa lucerna nōdum est ignis: nōdū est et fulgur qui ab igne exit. Interrogo autē ego et dico: Fulgur ab igne existit: an ignis a fulgure? Dis anima mibi respondet: (voluit em̄ de⁹ insemiare omi aīc inītia intellect⁹: inītia sapiētīe) Dis mibi anima responder et nemo dubitat q̄ splendor ille de igne existit: nō ignis de splēdore. Pona mus q̄ ignēz patrē illius splendoris: q̄ iam p̄locuti sum⁹ coeua nos querere: nō coeterna. Si lucernā accendere cupio: nōdū est ibi ignis: nōdūz et ille splendor. Adhuc autē vt accendero: simul cū igne et splendor existit. Da mibi hic ignē sine splēdore: et credo tibi patrē fuisse sine filio. Attendite: Dicta ē vt tanta res potuit a nobis dici: Dñō adiunā te intentionē orationis vestre et p̄parationē cordis vestri excepisti: quātū capere potuisti. Illa tamē ineffabilia sūt. Nihil dignū putetis dictū: vel eo ipso quo coeuis coeterna cōparant: temporalia semp manētibus: extinguibilia incōparabilibus. Sed q̄ dictus est filius et imago patris: accipiam⁹ et aliquā silitudinē hinc in rebus longe differentib⁹ vt p̄locuti sumus. Imago existit de speculo hōis intuitis speculū. Nō nobis pōt suffragari ad euidentia rei hui⁹ quā ex

plicare utcumq; conamur. Etenī dicim⁹ mibi: Ille qui attendit speculū iā utiq; erat: etiā natus erat. Existit imago vt aspector extiterit. Nā ille qui inspicit erat: et anteq; accederet ad speculū. Quid ergo inueniem⁹ vnde possimus eruere talē silitudinē: sicut erui mus de igne et splēdore? Faciam⁹ hoc animo. Facile nostis quēadmodū aqua corporū sepe reddat imagines. Hoc dicimus: qñ quicq; vel transit sup̄ aquā vel stat: videt ibi imaginē suā. Pona m⁹ q̄ aliquid sup̄ aquāz natū: vel virgultū aut herbā: nōne cū imagine sua nascit⁹? Adhuc vt incipit existere: incipit cū illo existere imago eius: non p̄cedit nascēdo imaginē suā: nō mibi ostendit natū esse aliquid sup̄ aquā: et postea apparuisse imaginē eius: cum illud sine imagine prius non apparuisset: sed nascit⁹ cū imagine sua: et tamē imago ab illo: non illud ab imagine. Nāscit⁹ ergo cū imagine sua: et simul esse incipit virgultū et imago eius. Nūquid nō fateris imaginē esse de illo virgulto: nō virgultū de imagine? Genitā q̄ de virgulto illo cōfiteris imaginē. Itaq; et generans et qd genitū est sile esse cōperit. Ergo coeua sunt: si semper virgultum: semp et imago de virgulto. Qd autē de alio est: utiq; natum est. Potest q̄ semp esse generans: et semp cū illo qd de illo natū est. Ibi em̄ estuabamur: ibi laborabam⁹: quō intelligeret sempiterna natiuitas. Ergo fili⁹ dei fm̄ hoc dicim⁹ qd patē qd habet de quo sit: nō fm̄ qd prior esset pater et postea filius: Semp pater: semp filius de patre. Et q̄ quicqd de aliquo est: natum est. Semp igit̄ filius nat⁹: semp patē: semp imago de illo: quō imago illa virgulti: et de virgulto nata ē: et si semp virgultū: semp nata esset et imago de virgulto. Nō potuisti inuenire coeterna genita eternis genitorib⁹: et inuenisti coeua nata tēporalib⁹ signētib⁹. Intelligo coeternū filiū natū eterno signēti. Qd em̄ ē tpali coeū: hoc ē eterno coeternū. Hinc etiā est modicū qd aduertatis fr̄es ppter blasphemias. Semp em̄ dicim⁹: Ecce dedisti silitudines: s̄ splēdor q̄ fūdit de igne min⁹ lucet q̄ ip̄e ignis: et imago virgulti minus utiq; habet pprietatē q̄ illud virgultū vnde imago ē. Nā h̄et ista silitudinē: sed nō h̄et oimodo equalitatē: quare nō vident esse eiusdē substantiē. Quid q̄ dicem⁹? Ecce intellexi eternū patrē: intellexi coeternū filiū. Tñ sicut effusū splēdore minus lucet

igne: aut sicut effusam imaginem min⁹ q̄ vir/
gultū existentē dicim⁹. **Ad.** Sed equalitas
omoda est. **Ad.** credo ait: q̄ nō inuenisti si/
militudinē: sed credo ap̄lo: q̄ potuit videre
q̄ dixit. **Ad.** rapinā arbitrat⁹ est eē
equalis deo. Equalitas ommodo cōiungit.
Et qd dixit: **Ad.** rapinā. Quare? Quia illd
est rapina qd alienū est. Tame ex istis dua/
bus collationib⁹ et generib⁹ duobus simili/
tudine fortassis inuenim⁹ in creatura: quō
intelligam⁹ filiū cōternū patri: et nequaquā
minore. Sed nō illud possumus inuenire in
vno genere similitudine: Jungam⁹ ambo
genera: vñ vnde ipsi dant similitudines: et
alterū vnde nos dedimus. Dederūt em̄ simi/
tudines illi ex his qui nascunt⁹ in tempore et
pcedunt tempore ab eis a quib⁹ nascunt⁹: sic
homo de homie. **Ad.** ille tempore p̄or na/
tus: sed tamē homo et homo: id est eiusdem
substātie. Homo em̄ hoīem generat: et equ⁹
equū: et pecus pecudem. Ad eandē substan/
tiā generat ista: sed nō ad id tempus. Diuer/
sa sūt tpa: s̄ nō sunt diuersa natura. Quid
ergo hic laudamus in ista natiuitate? Lerte
equalitatem nature. Quid autē deest? Equa/
litas temporis. Leneamus hic vñ qd lau/
das: id est equalitatem nature. In illo autē ge/
nere similitudinū qd nos dedimus de splen/
dore ignis: et de imagine virgulti equalita/
tem nature nō inuenis: inuenis coquitatem.
Quid hic laudamus? Coquitatem. Quid de/
est? Equalitas nature. Cōiunge q̄ laudas.
In creaturis em̄ deest aliqd qd laudas: in
creatore deesse nihil potest: quia qd inuenis
in creatura: a creatore artifice pcessit. Quid
ergo in cogitis? **Ad.** hoc deo dandū quod
ibi laudas? **Ad.** autē deest nō tribuendum
maiestati: in qua nullus defectus est. Ecce
offero tibi genitis coqua gignētia. Laudas
ibi coquitatem: sed disparilitatē respēdis.
Quod respēdis noli tribuere deo: qd lau/
das tribue: Et tribuis illi ex isto genere si/
militudinū p coquitatem cōternitatem: et co/
ternus sit natus cū eo a quo natus sit. De
alio autē similitudinū genere quē et ip̄a crea/
tura dei est et debet laudare creatorē: qd ibi
laudas? Equalitatem nature. Jam ppter illā
distinctionē dederas cōternitatem: da ppter
istam equalitatem: et pfecta natiuitas eiusdez
substātie. Quid em̄ dementis frēs mei:
q̄ vt in aliquo laudem creaturā qd nō sit in
creatore? Laudo in homie equalitatem natu/
rē: et nō credo in eo qui fecit hominē. **Ad.** de
homine natū est homo est: et qd de deo na/
tū est nō id erit qd ille de quo natū est? Lau/
dent q̄ creatorē oīa opa sua. Inuenio hic co/
equū: cognosco ibi cōternū. Hic equalitatem
inuenio nature: ibi intelligo equalitatem sub/
stantie. Totū ergo ibi: qd hic ex partib⁹ sin/
gulis et rebus singulis inuenit. Totū q̄ simul
et non hoc solū qd in creaturis totū inuenio
ibi: s̄ tanq̄ in creatore: quāto ampli⁹ qd hēc
visibilia: illa inuisibilia: h̄ tēporalia: illa eter/
na: hēc cōmutabilia: illa incōmutabilia: hēc
corruptibilia: illa incorruptibilia. Postremo
in homie ipso ea quē inuenim⁹ homo et hō
duo homies sunt: ibi pater et filius vñ de⁹.
Ad. deo nro gr̄as ago inenarrabiles: q̄ ex
h̄ loco scrupulosissimo et laboriosissimo in fir/
mitatē meā liberare dignat⁹ est: petentibus
vobis. Ante oīa tamen seruate hoc: quicqd
de creatura potuim⁹ colligere: aut sensu cor/
poris: aut cogitatione animi: inenarrabiliter
transcēdere creatorē. Sed vis illū mēte con/
tingere: purga mēte: purga cor tuū. **Ad.** hū/
dū fac oculū: vnde illud quicqd est possit at/
tingi. **Ad.** hū dū fac oculū cordis: Beati em̄
mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbūt. **Ad.** autē
mūdato corde: quid potuit misericordi⁹ pro/
curari aut donari ab eo: nisi vt illud verbū
de quo tanta et tam multa dixim⁹ et nihil di/
gnū diximus: nisi vt illud verbū p qd facta
sūt oīa fieret qd nos sum⁹: vt attingere pos/
simus illud qd nō sumus? **Ad.** em̄ deus su/
mus: sed possum⁹ mente vel cordis acie in/
teriore videre deū. Peccat⁹ acies nre obtri/
te: obtrus⁹: infirmitate deiect⁹ cupiūt vide/
re: sed in spe sumus: in re nondū sum⁹. Filij
dei sum⁹. **Hoc** ait iohānes qui ait: In pñci/
pio erat verbū et verbū erat apud deū: et de⁹
erat verbū: qui supra pect⁹ dñi discūbebat:
qui secreta ista de sinu illius cordis haurie/
bat. Ipse ait: Dilectissimi: filij dei sumus: et
nondū apparuit quid erimus. Scimus quia
cum apparuerit similes ei erimus: qm̄ vide/
bim⁹ eum sicuti est. **Hoc** nobis pmittit. S̄
vt pueniamus si nōdum possumus verbū
videre dñi: audiamus verbū carnem: quia
carnales facti sumus: audiamus verbū car/
nē factū. Ideo em̄ venit: ideo suscepit infir/
mitatē nostrā: vt possis firmā locutionē ca/
pere dei portātis infirmitatē tuā. Et vere di/
ctū ē lac. Lac em̄ dat paruulis: vt cibū sapi/
entie det maioribus. Lactare patienter: vt

uide pascaris. Quō em̄ sit etiā lac quo la/
ctantur infantes? **Ad.** hōne esca erat in mensa?
Sed inualidus est infans ad comedendam
escam: quē in mensa est. Quid facit mulier?
Incarnat escā: et cōficit lac de ip̄a. Cōficit
nobis qd capere possum⁹. Sic verbū caro fa/
ctū est: vt lacte paruuli nutremur: qui ad
cibū quidē eram⁹ infantes. Tūc hoc inter/
est: q̄ quādo cibū mater icarnatū lac facit:
cibus ille lac conuertit. Incōmutabiliter autē
manēs verbū carnē assumpsit: vt esset quo
dāmodo contextū. Quid est: non corrupit?
Ad. cōmutauit vt p habitū tuū tibi loque/
ret: non in hominē transmutat⁹ atq̄ cōuer/
sus. Inconuertibilis em̄ et incōmutabilis et
oīno inuolabilis manēs: fact⁹ est qd tu ad/
te: qd ip̄e ad patrē. Ipse em̄ infirmis qd dīc
vt possint recuperato visu verbū ex aliqua
parte attingere: p quod facta sunt oīa. **De/
nīte** ad me oēs q̄ laboratis et onerati estis: et
ego reficiā vos. Tollite iugū meū sup vos:
et discite a me q̄ mitis sum et humilis corde.
Quid magister fili⁹ dei: sapiētia dei p quez
facta sunt oīa contionat⁹? **Locat** hūanū ge/
nus et dicit: Venite ad me oīs qui labora/
tis: et discite a me. Putabas forte dicturam
sapiētiā dei: Discite quō celos feci et astra.
Oīa etiā in me anteq̄ fierēt numerata erāt:
quomō in virtute rationū incōmutabilium
etiā capilli vestri numerati sunt. **Hec** puta/
bas et talia esse dicturā? **Ad.** S̄ p̄us illud:
Qm̄ mitis suz et hūilis corde. Ecce qd capi/
atis: videte fratres: certe parū est. Ad ma/
gna nos tendim⁹: parua capiam⁹: et magni/
erim⁹. **His** capere celsitudinē dei: cape p̄us
humilitatē dei. Dignare eē hūilis ppter te:
q̄ de⁹ dignat⁹ est hūilis esse ppter eūdē te:
nō em̄ ppter se. Cape ergo hūilitatē christi:
disce hūilis esse: noli supbire. Cōfiteri infir/
mitatē tuā: iace patiēter ante medicū. Cum
ceperis hūilitatē eius: surgis cuz illo: nō q̄ si
et ipse surgat s̄m qd verbū est: sed tu potius
vt magis magisq̄ a te capias. Intelligebas
p̄mo titubant⁹ atq̄ hesitant⁹: intelligis post/
ea certius et clarius. **Ad.** ille crescit: sed tu p/
fiscis: et quasi tecū videt surgere. Sic frēs:
Credite pceptis dei: et facite illa: et donabit
vobis robur intelligentie. Non psumatis et
quasi anteponatis scientiā pcepto dei: ne
inferiores nō solidiores remaneatis. Arbo/
rē attendite. Petit ima p̄us vt sursum exres/
cat. Sigit radicē in hūili vt verticem tendat

In euāgelio scdm̄ Iohannē Sermo XXXIX

ad celum. **Ad.** quid nititur nisi ab humilita/
te tua? Item sine charitate: sine humilita/
te vis excelsa cōprehendere: sine radice au/
ras petis. Ruina est ista: non incrementū.
Inhabitante christo p fidem in cordibus vris
in charitate radicamini atq̄ fundamini: vt
impleamini in omnē plenitudinē dei.

De eo qd scriptum est in euange/
lio s̄m eūdē: In mūdo erat et mū/
dus p ipsum factus est: et mundus
eum nō cognouit. Sermo XXXIX

ominus noster iesus christ⁹ et venit
ad homies et abscellit ab homibus
et ventur⁹ ē ad homies. Et tñ h̄ erat
qñ venit: nec recessit qñ abscellit: et ad eos
ventur⁹ est qbus dixit: Ecce ego vobiscum
sum omnib⁹ diebus vsq̄ ad p̄sumationē
seculi. Scdm̄ formā q̄ serui quā suscepit pro
nobis: quodā tpe nat⁹ ē: occisus ē et resurre/
xit: et iā nō mori: nec mors illi vltra dñabit.
Scdm̄ diuinitatē autē qua equalis est patri:
in hoc mūdo erat: et mūdus p ipsū
factus est: et mūdus ipsum non co/
gnouit. De hoc audistis mō euāgelij qd
monuerit nos vel admonuerit: cautos nos
faciēs: et volēs esse expeditos et paratos ad
expectandū nouissima: vt post nouissima q̄
sunt in h̄ seculo metuenda succedat requies
q̄ nō habz finē: beati q̄ p̄icipes facti fuerit.
Erūt autē tūc securi: q̄ mō nō sūt securi: et iter/
tūc timebūt: q̄ mō timere nolūt. Ad hāc ex/
pectatiōz et ppter hāc sp̄ xp̄iani facti sum⁹.
Ad. hōne spes nra nō est de seculo? **Ad.** amem⁹
seculū. Ab amore seculi hui⁹ vocati sum⁹: vt
aliud seculū sperem⁹ et diligam⁹. In h̄ absti/
nere nos debem⁹: ab oib⁹ illicitis cōcupiscē/
tijs: hoc est lūbos accinctos h̄re debem⁹: et
seruere et lucere i opib⁹ bonis: hoc ē lucernas
ardētes i manib⁹ h̄re. Dixit em̄ ip̄e dñs disci/
pulis suis alio loco euāgelij: Nemo accēdit
lucernā et ponit eā sub modio: s̄ sup cādelā/
brū: vt luceat oib⁹ q̄ in domo sūt. Et vt ostē/
deret vnde dicebat: subiecit ait: Sic luceat
lux v̄sa corā homib⁹ vt videant bona facta
v̄sa: et glorificent patrē v̄sm qui in celis est.
Ideo lūbos nostros accinctos esse voluit et
lucernas ardētes. Quid ē lūbos accinctos?
Declina a malo. Quid ē lucere? Quid ē lu/
cernas ardētes habere? **Hoc** ē: Et fac bonū.
Quid ē qd adiūxit et ait: Et vos siles estote

ad celum. **Ad.** quid nititur nisi ab humilita/
te tua? Item sine charitate: sine humilita/
te vis excelsa cōprehendere: sine radice au/
ras petis. Ruina est ista: non incrementū.
Inhabitante christo p fidem in cordibus vris
in charitate radicamini atq̄ fundamini: vt
impleamini in omnē plenitudinē dei.

De eo qd scriptum est in euange/
lio s̄m eūdē: In mūdo erat et mū/
dus p ipsum factus est: et mundus
eum nō cognouit. Sermo XXXIX

ominus noster iesus christ⁹ et venit
ad homies et abscellit ab homibus
et ventur⁹ ē ad homies. Et tñ h̄ erat
qñ venit: nec recessit qñ abscellit: et ad eos
ventur⁹ est qbus dixit: Ecce ego vobiscum
sum omnib⁹ diebus vsq̄ ad p̄sumationē
seculi. Scdm̄ formā q̄ serui quā suscepit pro
nobis: quodā tpe nat⁹ ē: occisus ē et resurre/
xit: et iā nō mori: nec mors illi vltra dñabit.
Scdm̄ diuinitatē autē qua equalis est patri:
in hoc mūdo erat: et mūdus p ipsū
factus est: et mūdus ipsum non co/
gnouit. De hoc audistis mō euāgelij qd
monuerit nos vel admonuerit: cautos nos
faciēs: et volēs esse expeditos et paratos ad
expectandū nouissima: vt post nouissima q̄
sunt in h̄ seculo metuenda succedat requies
q̄ nō habz finē: beati q̄ p̄icipes facti fuerit.
Erūt autē tūc securi: q̄ mō nō sūt securi: et iter/
tūc timebūt: q̄ mō timere nolūt. Ad hāc ex/
pectatiōz et ppter hāc sp̄ xp̄iani facti sum⁹.
Ad. hōne spes nra nō est de seculo? **Ad.** amem⁹
seculū. Ab amore seculi hui⁹ vocati sum⁹: vt
aliud seculū sperem⁹ et diligam⁹. In h̄ absti/
nere nos debem⁹: ab oib⁹ illicitis cōcupiscē/
tijs: hoc est lūbos accinctos h̄re debem⁹: et
seruere et lucere i opib⁹ bonis: hoc ē lucernas
ardētes i manib⁹ h̄re. Dixit em̄ ip̄e dñs disci/
pulis suis alio loco euāgelij: Nemo accēdit
lucernā et ponit eā sub modio: s̄ sup cādelā/
brū: vt luceat oib⁹ q̄ in domo sūt. Et vt ostē/
deret vnde dicebat: subiecit ait: Sic luceat
lux v̄sa corā homib⁹ vt videant bona facta
v̄sa: et glorificent patrē v̄sm qui in celis est.
Ideo lūbos nostros accinctos esse voluit et
lucernas ardētes. Quid ē lūbos accinctos?
Declina a malo. Quid ē lucere? Quid ē lu/
cernas ardētes habere? **Hoc** ē: Et fac bonū.
Quid ē qd adiūxit et ait: Et vos siles estote

Sancti Augustini de verbis dñi

hominibus expectantibus dñm suū qñ reuer-
tat a nuptijs: nisi qđ in illo psalmo sequit:
Inqre pacē ⁊ psequere eam: hęc tria: hoc ē
abstinentia a malo: ⁊ operatio boni: ⁊ spes
pmij eterni cōmemorata sunt in actib⁹ apo-
stolorū: vbi scriptū est: Quia docebat eos
paul⁹ de pñetia: qđ ē spes vitę etne. Ad cōti-
nētiā pñet: Sicut lūbi vñ accincti. Ad iusti-
ciā pñet: Et lucernę ardētē. Ad expectati-
onē dñi pñet: Quę ē spes vitę etne. Ergo
declina a malo: hęc est pñetia: hī sunt lū-
bi accincti. Et fac bonū: hęc est iusticia: hę
sūt lucernę ardentes. Quere pacē ⁊ sequere
eā: hęc ē expectatio futuri seculi. Ergo illes
estote homib⁹ expectantibus dñm suū: quā-
do veniat a nuptijs. Habētes autē ista pce-
pta ⁊ pmissa: quid qñmus in terra dies bo-
nos: vbi eos iuenire nō possum⁹? Scio em̃
qñ eos qñtis qñ aut egrotatis: aut in tribu-
lationibus estis: quę abundāt in hoc seculo:
qm̃ quādo etas vergit ad finem: ⁊ senex ple-
nus est querelis ⁊ nullis gaudijs: inter om̃s
tribulationes quib⁹ cōterit gen⁹ hūanū non
querūt homies nisi dies bonos: ⁊ vitā vo-
lunt longā quā hic habere nō possunt: qñ et
longa homis vita tanta breuitate pstringit
ad vniuersi seculi illius latitudines: quasi si
vna gutta ad vniūsum marē cōparet. Quid
ergo est vita homis: etiā illa quę lōga dicit:
Longa vitā dicit qñ in seculo isto brevis est:
⁊ sic dixi: abundant gemit⁹ vsq; ad decrepi-
tā senectutē. Hoc totū modicū ⁊ breue est: ⁊
tū quō querit ab homib⁹: quāta diligētia:
quāto labore: quāta cura: quāta vigilātia:
quāto opere querunt homies vt diu hic vi-
uant ⁊ senescant? Ip̃m aut diu viuere: qđ ē
aliud nisi ad finē currere? Habuisti hesternū
diē: habere vis ⁊ crastinū diē. Sed cuz dies
iste trāsserit ⁊ crastin⁹: min⁹ illū habes. Idō
optas vt luceat dies: vt ppiquet tibi quo-
tu nō vis puenire. Exhibes aliquā solēnita-
tem amicis tuis: audis ibi a bene optantib⁹:
dicat tibi: multos annos viuas: ⁊ veniat qđ
illi dixerūt: Quid? Ut veniat anni et anni:
⁊ nō vis vt veniat finis annoꝝ. Studia tua
praria sūt. Ambulare vis: ⁊ puenire si vis.
Clericamē vt dixi si tāta cura inest homib⁹
vt quotidianis magnis ppetuisq; laborib⁹
cupiant vt tardi⁹ moriant: quāta cura agen-
dū est vt nunq; moriant? Inde nemo vult
cogitare. Quotidie querunt in isto seculo di-
es boni vbi nō iueniunt: ⁊ nemo vult sic vi-

uere vt illuc pueniat vbi iueniunt. Idō eadē
scriptura admonet ⁊ dicit: Quis est hō qui
vult vitā: et diligit dies videre bonos? Sic
interrogauit scriptura vt sciret qđ illi rīde-
ret: sciens qđ oēs homies vitam quēret et
dies bonos. Pro desiderio ip̃sꝝ interroga-
uit: tanq; sibi de omniū corde rīderet. Ego
volo: Sic dixit: Quis est hō qui vult vitā
⁊ diligit dies videre bonos? Quēadmodū
etiā ista hora qñ vobis loquor: cū audisti me
dixisse: Quis est homo qñ vult vitā: ⁊ diligit
dies videre bonos: oēs respōdistis in corde
vfo: Ego. Mā ⁊ ego qñ vobiscū loquor: vitā
volo ⁊ dies bonos. Qđ qñtis vos: hoc qñro
⁊ ego. Quomō si aurū nobis omib⁹ esset
necessariū: ⁊ ego ad aurū vna vobiscū pue-
nire volēs: et esset alicubi in agro vfo ī loco
vfr potestatis subdito: ⁊ viderē vos quē-
tes aurū: ⁊ dicerē vobis: qđ qñtis: respon-
deretis mihi aurū: ⁊ ego vobis dicerē: aurū
qñtis ⁊ ego aurū quēro: qđ quēritis ⁊ ego
quēro: sed nō ibi qñtis vbi possum⁹ iueni-
re: Ergo audite me: vbi possum⁹ iuenire:
vobis nō tollo: locū vobis ostēdo: imo seq-
mur oēs eū qui nouit vbi sit qđ quērimus.
Sic ⁊ nunc: quia desideratis vitam et dies
bonos: nō possum⁹ vobis dicere: nolite de-
siderare vitam ⁊ dies bonos: sed illud dici-
mus: nolite ⁊ hic qñre in hoc seculo vitā ⁊
dies bonos: vbi boni esse nō possunt. Mōne
vita ipsa morti similis est: Dies autē ipsi p-
perantes transeunt: quia hodiern⁹ dies he-
sternū exclusit. Crastin⁹ ideo nascit: vt exclu-
dat hodiernum. Ip̃s dies nō stant: tu qua-
re cum illis vis stare? Desideriū ergo vestrū
qñ vitam vultis ⁊ dies bonos: nō solum nō
reprimō: sed etiam vehementius accendo.
Proius querite vitā: querite dies bonos: L
sed vbi possunt iueniri: ibi querant. Tul-
tis em̃ audire me cū consiliū eius qui nouit
vbi sint dies boni: ⁊ vbi sit vita? Audite nō
a me: sed mecum simul. Aut enim nobis qui-
dam: Venite filij audite me: et cōcurramus
⁊ stemus: ⁊ aures erigamus: ⁊ corde intelli-
gamus patrem qui ait: Venite filij audite
me: timorē domini docebo vos. Et quā rez
vult docere: et cui rei vtilis est timor domi-
ni. Sequit: Quis est homo qui vult vitam
⁊ diligit dies videre bonos? Respondem⁹
omnes: Hos volumus. Quid sequit audi-
am⁹? Lohibe linguā tuā a malo: ⁊ labia tua
ne loquant⁹ doli. Abodo dic. Ego iadudū

In euāgelio scđm Johānnē Sermo XL

qñ dicebā: Quis ē hō qui vult vitā: et dili-
git dies videre bonos: oēs rīdebam⁹. Ego.
Iheia rīdeat mihi aliq; Ego. Ergo cohibe
linguā tuā a malo: ⁊ labia tua ne loquant⁹ do-
lū. Dic mō. Ergo dies bonos ⁊ vitā vis: co-
hibere linguā tuā nō vis a malo: ⁊ labia tua
ne loquant⁹ doli? Ad mercedē alacer: ad op-
piger: ⁊ cū nō opanti reddis merces: vtinā ī
domo tua: vel opanti mercedē reddas. Mā
scio qñ opanti nō reddis. Quare? Quia ni-
hil opanti: nihil debes. Et de⁹ posuit mer-
cedē. Quā mercedē? Vitā ⁊ dies bonos qñ
om̃s desideram⁹: ad qñ dies oēs conamur
venire. Promissā mercedē datur⁹ est. Quā
mercedē? Vitā ⁊ dies bonos. Et qñ dies
boni? Vita sine fine: reqdes sine labore. Aba-
gnā mercedem pposuit. In tanta pposita
mercede: videam⁹ qđ iussit. Itā em̃ mercede
tantę pollicitatiōis ⁊ amore mercedis accē-
si: parem⁹ iussioni eius vtres nfas: latera: la-
certos. Quasi iussur⁹ est onera grandia nos
portare: forte aliqd fodere: forte aliqū ma-
chinā crigere? Mō iussit tibi rem laboriosā:
sed mēbrū qđ inter oīa mēbra cito moues:
ip̃m tibi pcepit: Lohibe linguā tuā a malo.
Mō est labor erigere fabricā: et labor ē tene-
re linguā? Lohibe linguā tuā a malo. Noli
loq; mēdaciū: noli loq; criminatiōes: noli loq;
calumnias: noli loqui falsa testimonia: noli loq;
loqui blasphemias. Lohibe linguā tuā a
malo. Vide quō irascaris: si quis de te male
loquat. Quō irascit alteri qñ de te male lo-
quit: sic irascere tibi qñ de altero male lo-
queris. Labia tua nō loquant⁹ doli. Qđ ē
intus in corde tuo: hoc dicat foras. Mō aliqd
pectus tegat: ⁊ aliqd lingua pferat. Declina
a malo ⁊ fac bonū. Māz quō dicitur sum-
ei: Veste nudū: qñ adhuc spoliare vult vesti-
tū? Māz qñ pmit dūē suū: quō habet suscipe
peregrinū? Ergo p ordinē: prius declina a
malo ⁊ fac bonū: pri⁹ accinge lūbos tuos:
⁊ tūc lucernā accēde: Et cū h feceris: secur⁹
expecta vitā ⁊ dies bonos: quere pacem ⁊
sequere eam: et tūc bona fronte dices dño:
Feci qđ iussisti: redde qđ pmissisti.

De eo qđ scriptū est in euangelio
fm̃ eūdem de nathanaele: Lū esses
sub arboze fici vidi te. Ser. XL

Et quod dictū est audiui a dño iesu
christo nathanaeli: si bene intelliga-

mus: non ad ipsum pertinet solum. Ipse
quippe dñs iesus sub ficu vidit omne genus
hūanū. Isto em̃ loco intelligit p arboze fici
significasse peccatū. Mō vbiq; h significat:
sed hoc loco vt dixi: ea scz significādi cōgru-
entia qua nostis pmū hominē qñ peccauit:
solis ficulneis fuisse stectū. His solis em̃
pudēda tēxerūt: quādo de peccato suo eru-
buerunt: ⁊ quę deus illis mēbra: ip̃i sibi pu-
denda fecerūt. Mō enim erubescendū est de
ope dei: sed cōfusiōne pcessit causa peccati.
Si nō pcessisset iniquitas: nunq; erubesceret
nuditās. Nudi em̃ erāt: ⁊ nō cōfundebant.
Mō em̃ cōmiserant vnde cōfundent. Hoc
autē qñ dixi: vt p ficū intelligam⁹ significa-
tū esse peccatū? Quid est qñ: Lū esses sub fi-
cu vidi te? Lūz esses sub peccato vidi te. Et
ad rem quidē respiciēs gestā: recordatus est
nathanael se fuisse sub ficu: vbi nō erat chri-
stus. Mō aut ibi erat pñetia corporali: Sci-
entia dō spiritali vbi nō est? Et quō sciebat
se solū fuisse sub ficu: vbi dñs christ⁹ nō erat:
dixit ei: Lū esses sub arboze ficus vi-
di te. Et agnouit in illo diuinitatē: ⁊ excla-
mauit: Tu es rex isrl. Dñs ait: Quia
dixi: vidi te cū eēs sub arboze ficus
inde miraris: maiora horū videbis.
Quę sūt ista maiora? Et dixit: Videbis
celū aptū: ⁊ angelos dei ascēdētes
⁊ descēdētes sup filiū homis. Re-
colamus veterē historiā cōscriptam in libro
sancto: id est in genesi. Quādo iacob obdor-
miuit lapidem ad caput posuit: ⁊ in somnis
vidit scalam a terra ptingentem vsq; ad ce-
lum: ⁊ domū incumbebat sup eam. Ange-
li autē ascēdebant ⁊ descēdebant p eam.
Hoc vidit iacob. Somniū hominis non scri-
beret: nisi magnū in illo aliquid figuraret.
Deniq; ipse iacob quia intellexit quid vide-
rit: posuit ibi lapidem et pfudit oleo. Nam
agnoscitis chrisma: agnoscite ⁊ christū. Ip̃e
est enim lapis quem reprobauerūt edifican-
tes: ipse factus est in caput anguli. Ip̃e est
lapis de quo ipse dixit: Quicūq; offenderit
in lapidem illum: cōquassabit: sup quem
nō venerit lapis ille: cōterit eum. Offendit
in iacentē: veniet aut super eum. Lūm autē
venerit de alto iudicare viuos et mortuos:
vt iudicis: quia cum iaceret humiliter chri-
stus: offenderit in eū. Mō est dicunt hō iste
a deo: qñ soluit sabbatū. Si fili⁹ dei est descē-
dat de cruce. Insane: iacet lapis: ⁊ iō rīdes.

Sancti Augustini de verbis dñi

Sed cū rides: cecus es. Luz cecus es: offendis. Lū offendis: cōquassaris. Lū quassat⁹ fueris illo mō iacēte: postea veniēte desup cōtereris. Ergo vnxit lapidē iacob. Nunq̄d idoli fecit? Significauit: nō adorauit. Adhō autē istū nathanaelē attēdit: p cui⁹ occasi onē dñs iesus exponere nobis voluit visio nez iacob. Hostis q̄ in schola christi eruditi estis: iacob ipm esse et isrl. Duo sūt noia: nā hō vn⁹ fuit. Primū nomē iacob qñ nat⁹ est accepit: qd̄ interpretat suplātator. Qñ autē illi gemini nati sunt: pōr nat⁹ est frat esau: et inuēta ē man⁹ illi⁹ minoris: maioris i pede. Tenebat pedē fratri suo pcedenti nascēdo: postea et ipse secut⁹ est: et ppter hoc factū: qz plantā tenuit fratri suo appellat⁹ ē iacob: id est suplātator. Postea dō cū rediret de me sopotamia: luctat⁹ est cū eo angelus in via. Quē virt⁹ cōparari potest angeli et hominē? Ergo mysteriū ē: ergo sacramētū ē: qz pphē tia est: qz figura ē: ergo intelligam⁹. Elidete em̄ etiā luctamē modū. Adhagna significa tio: vt pualuisset hō angelo. Tenuit illū: tñ ipse hō eū quē vicerat tenuit. Et ait illi: Nō te dimittā: nisi bñdixeris mibi. Qñ victor a victo bñdicebat: christ⁹ figurabat. Angel⁹ q̄ ille q̄ intelligit dñs iesus: ait ad iacob. Jam nō vocaberis iacob: s̄ erit nomē tuū isrl: qd̄ est interpretatū: vidēs deum. Deinde tetigit neruū femoris ei⁹: id est latitudinē femoris et aruit ei⁹: et fact⁹ ē claudus iacob. Ipe est ille victus. Tantū potuit vict⁹ vt femur tange ret: et claudū faceret. Ergo si volēs vict⁹ est: Potestātē em̄ habuit ponēdi virtutē suā: et potestātē habuit assumēdi eā: non irascit⁹ vict⁹: qui nō irascit crucifixus. Nāz bñdixit eū dicēs: Nō vocaberis iacob: s̄ isrl. Lū sup plantator fact⁹ ē: vidēs deū. Et tetigit sicut dixi: femur ei⁹: et fecit eū claudicare. Attēde in iacob plm iudēoz in illa milia sequētū et pcedentiū iumētū dñi: q̄ iuncti aplis adora bant dñm et clamabāt: Osanna filio dauid: bñdictus q̄ venit i noie dñi. Ecce iacob bñ dictus. Iaz claud⁹ in eis remāsit: quō iudēi sūt. Latitudo em̄ femoris: significat multi tudinē generis. De qbus psalm⁹: cū gentes credituras pphētaisset dicens: Popul⁹ quē non cognoui seruiuit mibi: in auditu auris obediuit mibi. Nō ibi sui et audit⁹ suz: affui et occisus sum. Popul⁹ quē nō cognoui ser uiuit mibi: in auditu auris obediuit mibi. Ro. 10. Igit fides ex auditu: audit⁹ aut p xpi.

Et sequit⁹: Filij alieni mētiti sūt mibi: de iu deis. Filij alieni mētiti sunt mibi: filij alieni inueterauerūt: et claudicauerūt a semitis suis. Assignaui vobis iacob: et bñdictū et clau dū. Verū ex hac occasiōe nō est ptereundū: qd̄ pōt fortasse sua spōte vfm aliqūē cōmo uere: Quid sibi vult qd̄ cōmutatū est nomē abzag aut hui⁹ iacob? Nam et ipse abā voca bat p̄us: et de mutauit illi nomē et dixit: Nō vocaberis abā s̄ abraā: Et illo nō est voca tus abā. Augrite in scripturis: et videbitis supi⁹ anteq̄ acciperet aliud nomē: nō ē vo catus nisi abraā: postea q̄ accepit: nō est vo catus nisi abraā. Iste aut iacob qñ accepit aliud nomē: eadē verba audiuit: Nō voca beris iacob s̄ isrl. Augrite scpturas et vide te qz vtrūqz vocat⁹ ē semp: et iacob et isrl. Ac cepto alio noie abraā: nō aliud ē vocat⁹ nisi abraā: Accepto aut alio noie iacob: et iacob vocat⁹ est et isrl. Nomen abzag in hoc seculo explicadū fuit. Ibi est em̄ fact⁹ pat multarū gentiū: vnde nomē accepit: Nōmē autē isrl ad alterū seculū ptinet: vbi videmus deū. Popul⁹ aut: plus xpian⁹ in hoc tpe: et iacob est et isrl. Iacob in re: isrl in spe. Suplātator enim fratris dicit⁹ plus minor plus maioris. Nūquid nos suplātāuim⁹ iudēos? S̄ sup plātatores dicimur illorū: qz nri causa sunt suplātati. Nisi excecati eēnt: christ⁹ nō cru cifigeret. Si christ⁹ nō crucifigeret: sanguis ille p̄ciosus nō funderet. Si sanguis ille nō funderet: orbis terraz nō redimeret. Quia qz nobis p̄fecit cecitas illorū: ideo a minore fratre maior suplātatus ē: et appellat⁹ ē mi nor suplātator. S̄ q̄dū hoc? Veniet tps: veniet finis seculi: et credet tor⁹ isrl. Nō illi q̄ mō sunt: s̄ filij ipsoz q̄ tūc erūt. Nāz mō isti p vias suas ambulantes ibunt ad loca sua: trāsbūt ad dānationē ppetuā. Qñ autē fa ctus fuerit vn⁹ plus tor⁹: fiet illud qd̄ cani mus: Saturabor dū manifestabit⁹ glia tua. Dū venerit pmissio q̄ pmittit⁹: vt videam⁹ facie ad faciē. Adhō videm⁹ p speculū i enig mate et ex pte: quādo aut vterqz populus iā purgat⁹: iam resuscitatus: iam coronatus: iam in imortalem formā et in incorruptionē ppetuam cōmutatus: videbit deus facie ad faciem: et iam non erit iacob: sed solus erit israel: tunc eum in persona huius sancti na thanael videbit dominus et dicet: Ecce vir israelita i quo dolus nō est. Quādo audis: D Ecce vir israelita: veniat tibi i mentē israel.

In euāgelio scdm Iohannē Sermo XLI

Lū venerit in mentē tibi isrl: veniat tibi in mentē somniū illius: i quo somnio scalā vi dit a terra vsqz ad celū: deū supincubentē: angelos dei ascēdentes et descēdentes. Hoc somniū vidit iacob. Post hoc aut appellat⁹ ē isrl: id est post paululū veniēs de mesopo tamia et agēs iter. Si qz iacob vidit scalā: q̄ ē isrl appellat⁹: Est aut et nathanael iste vere israelita in q̄ dolus nō ē: Iō cū mirat⁹ eēt qz dixit ei dñs: Sub arbore fici vidi te: dixit ei: Adhō his videbis. Et itē dixit somniū ia cob. Lū dixit: Et quē appellauit israelitā: in q̄ dol⁹ non est. Quasi q̄ diceret: Lū noie te appellauit: ipse somniū in te apparebit: noli festinare mirari: maiora horū videbis: Elide bis celū aptū: et angelos dei ascēdentes et descēdentes ad filiū homis. Ecce qd̄ vidit iacob. Ecce quare pfudit lapidē oleo iacob. Ecce qre xpm pphēta significauit: et figura uit iacob. Illud em̄ factū pphētia erat. Nunc qd̄ expectetis noui: qd̄ a me velitis audire intelligo. Dicā: et hoc breuit⁹: vt dñs donat. Ascēdentes et descēdentes angelos ad filiū homis. Quō si descēdūt ad illū hō ē: si ascēdūt ad illū sursum est: Si aut ad illū ascēdūt: ad illū descēdūt: et sursum ē: et hic ē: Nullo pacto fieri pōt vt ad illū ascēdāt: et ad illū descen dāt: nisi et ibi sit q̄ ascēdūt: et hic sit q̄ descen dūt. Quō pbam⁹ et illic eū esse: et hō eū esse? Rūdeat nobis paul⁹: q̄ pmo saul⁹. Erptus est illud ipse qñ p̄us erat psecutor: et postea fa ctus ē p̄dicator: P̄i iacob postea isrl: Qui erat et ipse de genere isrl: de tribu beniamin erat. In illo videamus christū sursum: christū deorsū. Primo ipa dñi vox de celo hōndit: Saule saule qd̄ me psequeris? Nūquid paul⁹ in celū ascēderat? Nūquid paul⁹ lapidē saltē in celū miserat? Christianos psequab⁹: ipos ligabat: ipos occidēdos trahēbat: ipos vbiqz latētes q̄rebat: ipis inuētis nulla rōne peccit. Lū ait dñs christ⁹: Saule saule. Qñ clamat⁹: De celo. Ergo sursum ē. Quid me psequis? Ergo deorsū est. Dia et si breuit⁹ vt potui exposui charitati vsqz: Ero gau⁹ qd̄ ad me ptinet: qd̄ aut ad vos ptinet: paupe res cogitate. Lōueris.

De cōuersione aque in vinū: In euāgelio fm eūdem. Sermo XLI

Litis frēs: In christū em̄ credentes didicist⁹: et assidue etiā nos misterio nro cōmēdaui⁹ vobis: qz medic/

na tumoris homis: hūilitas est xpi. Nō em̄ pisset hō: nisi supbiā suscepisset. Initiū enī: sicut dicit scriptura: ois peccati supbia. Lō tra initia peccati: initium iusticie necessariū fuit. Si qz ois peccati supbia initium: vñ sana ret tumor supbie: nisi de⁹ dignaret hūilis fieri? Erubescat hō esse supbus: qñ fact⁹ est hūilis de⁹. Nāz qñ dicit homi vt hūillet se: dedignat⁹: et vt velint homines vindicari qñ ledunt⁹: supbia facit. Lū hūillari dedignant⁹ vindicari volūt: qñ p̄na cuiqz pdesse possit aliena. Vetus et iniuriā pass⁹: vidicari vult: de aliena p̄na sibi qrit medicamētū: et acq rit grāde tormētū. Iō i oib⁹ dñs christ⁹ hūi liari dignat⁹ ē: p̄bēs nob viā: si tñ dignemur ambulare p eā. Ecce in cetera fili⁹ virginis venit ad nuptias: q̄ cū apud patrē eēt insti tuit nuptias. Quō facta ē p̄ma mlier p quā venit peccatū de viro sine semina: sic vir per quē delectū est peccatū de semina sine viro. Per illū ruim⁹: p hūc surgim⁹. Et qd̄ in ipis nuptijs fecit? De aqua vinū. Quid potēt⁹? Qui poterat talia facere: dignat⁹ est indige re. Qui fecit de aqua vinū: potuit facere et de lapidib⁹ panē: Eadem potētia erat. Sed tūc diabolus tēptauit: ideo christ⁹ nō fecit. Scit em̄ qz qñ tēptat⁹ ē dñs christ⁹: s̄ ei sug gessit diabol⁹. Esuriuit em̄: qz et hō dignat⁹ ē: qz et hō ad humilitatē ptinuit. Esuriuit panis sic de hē via: sic vulnerata ē sanitas: sic mor tua ē vita. Lū esuriret vt nostis: ait illi tē ptator: Si fili⁹ dei es: dic lapidibus istis vt panes fiat. Et rīdit tēptator: docens te re spōdere tēptatori. Ad hoc em̄ pugnat impe rator: vt milites discāt. Quid respōdit? Nō in solo pane viuūt hō: s̄ in omī verbo dei. Et nō fecit de lapidib⁹ panes: q̄ vtiqz sic potuit facere sic de aqua vinū. Eiusdē em̄ potētie ē facere de lapide panē: s̄ nō fecit vt volūta tem ptēneret tēptatoris. Aliter em̄ tempta tor nō vincit nisi cōtemnat⁹. Et cum vicisset diabolū temptatorē: venerūt angeli et mini strabant ei. Qui ergo tantū poterat: quare illud non fecit: et hoc fecit? Lege imo recole: quō audisti qñ fecit hoc: id est de aliq̄ vinū: Quid addidit euāgelista? Et credidit i eū discipuli eius. Nūquid tūc diabolus fuerat creditur⁹? Qui q̄ tanta potuit: esuriuit: siti uit: fatigat⁹ est: dormiuit: cōprehēsus est: ce sus est: crucifix⁹ ē: occisus ē. Ista ē via: Am bula p humilitatē vt venias ad eternitatē. De⁹ christus: patria est quo imus: hō christ⁹

via ē q̄ imus: ad illū im⁹: p̄ illū imus. Quid
timem⁹ ne errem⁹: Nō recessit a patre: et ve-
nit ad nos. Ubra fugebat: et mūdū cōtine-
bat. In p̄sepi iacebat: angelos pascbat.
Zud. 2. Sed nō vnde hō: inde de⁹: q̄ verbū hō: q̄
Job. 1. verbū caro factū est: et deus manēdo: et ho-
minis carnē assumēdo: addēdo qd nō erat:
nō pdendo qd erat. Ergo et mō iam passus
p̄ ipsam hūilitatē: iā mortu⁹: iā sepult⁹: iam
resurrexit: iā ascēdit in celū: ibi ē et sedet ad
dexterā patris: s̄ hic est egens in paup̄ibus
suis. Et iā hesternio die h̄ cōmendauit chari-
tati vestrę: p̄pter illud qd dixit nathanael:
Abi. 3. Abiis his videbis. Dico autē vobis: vi-
debitis celū aptū: et angelos dei ascēdentes
et descēdentes ad filiū hoīs. Et essui⁹ qd
esset: et diu locuti sum⁹: Nūquid et eadē vo-
die replicare debemus: Qui affuerūt recoz-
dent: Breuiter tñ cōmemoro: Non diceret
ascēdentes ad filiū hoīs nisi sursum eēt: nō
diceret descēdentes nisi deorsū eēt. Ipse
sursum: ipse deorsum. Sursum in se: deorsū in
suis. Sursum apud patrē: deorsū in nob̄. Uñ
Act. 9. et vox illa ad saulū: Saule saule qd me p̄seq-
riss: Nō dicet: Saule saule nisi qd sursum erat.
Sursum eū saul⁹ nō p̄sequēbat: Nō diceret
qd me p̄sequeris: qd sursum erat: nisi eēt et de-
orsum. Timete christū sursum: agnoscite deor-
sum. Habe christū sursum largiē: hic agno-
sce indigētē. Hic paup̄ est: ibi diues. Et
hic paup̄ est christus: pro nobis: ipse loquitur.
Matt. 23. Esuriui: situi: nudus fui: hospes fui: in car-
cere fui: et quibuscūq̄ dixit: ministrastis mi-
hi: quibuscūq̄ dixit: nō mihi ministrastis. Ecce
p̄bauimus christū paup̄erē: christū diuitē:
qd nescit: Et hic ad ipas diuitias p̄nebat:
aquā in vinū vertere. Si diues est q̄ habet
vinū: qualis diues est q̄ facit vinū: Ergo di-
ues et paup̄ christ⁹. Tanq̄ de⁹ diues: tanq̄
hō paup̄. Iā et ipse hō diues ascēdit in celū:
sedet ad dexterā patris: adhuc tñ hic paup̄
esuriit: sitit: nud⁹ ē. Tu qd es: diues an pau-
per: Abulū mihi dicūt: paup̄ suz: et verū di-
cūt. Agnosco paup̄erē aliqd habētē: agno-
sco et indigētē. S̄ habet qdā multū auri
et argenti: s̄ agnoscat se paup̄erē. Agno-
scit se paup̄erē: si agnoscat iuxta se paup̄erē.
Quid em̄: Quātū vis habeas quicūq̄ di-
ues es: dei mēdicus es. Uenit ad horā ora-
tiōis: et ibi te p̄bo. Petis. Quomō nō pau-
per es q̄ petis: Plus addo. Panē petis. An
Matt. 6. nō es dictur⁹: Panē nostrū quotidianū da

nobis: Qui panē quotidianū petis: pauper
es an diues: Et tñ christ⁹ dicit tibi: Da mihi
ex eo qd tibi dedi. Quid em̄ attulisti qñ ve-
nisti: Quia que creauit: creatus: hic inuenisti:
nihil attulisti: nihil hinc tolles. De meo mi-
hi quare nō dānas: Quia tu plen⁹ es: et pau-
per inanis es. Primordia v̄sa attēdite: am-
bo nudi nati estis: Et tu s̄ nudus natus es.
Abulū hic inuenisti: Nūquid tecū aliquid
attulisti: De meo q̄ro: da et reddo. Habuisti
me largitorē: facito debitorē: h̄c habebat
ratorē. Pauca mihi das: plura reddas.
rena mihi das: celestia reddam. Tēpe
mihi das: eterna restituas. Teipm tēpe red-
dam: qñ te mihi reddidero.

De infirmo iacente ad piscinam:
In euangelio fm eūdē. Ser. XLII

Centissima in auribus nris sonuit
euāgelica lectio: et ad cognoscendū
qd sibi vellēt que lecta sunt fecit at-
tentos. Hoc de me expectari arbitror: s̄ me
p̄ virib⁹ expositorū dñō adiuvante pollice-
or. Proculdubio em̄ si frustra siebāt illa mi-
racula: et aliqd nob̄ p̄ etna salute figurabāt.
Nā sal⁹ corpis q̄ reddita ē homi: quā tñ tps
fuit: Quē em̄ vita v̄sa: diē scriptura: Clapoz
in q̄t ad modicū aparēs: deinceps extēma
bit. Et gilli⁹ hoīs corpi ad tēpus reddita ē
sanitas: reddita ē nō illa diuinitas vaporū.
Nō itaq̄ p̄ magno aud h̄mū ē: Uana sal⁹
hoīs. Et illud recolite fr̄es: illud p̄phetiā et
euāgelicū: Disce qd s̄nū: et oīs honoz car-
nis et flos s̄ni: s̄nū aruit: flos decidit: s̄nū
dñi manet in etnū. Verbū dñi etnā s̄no dat
honoz: et honoz s̄i trāstoriū. Dat em̄ et car-
ni immortalitatē. S̄ pus trāstribulatio vi-
tę hui⁹: de q̄ nobis p̄stat auxiliū cui v̄m⁹:
Da nobis auxiliū de tribulatiōe. Tota q̄pe
ista vita intelligētib⁹ tribulatio est. S̄ em̄
duo tortores aīe: nō s̄l torquetel: s̄ cruciatu
alēnates. Hoz duoz tortoz noīa sūt timor
et dolor. Qñ tibi h̄i ē times: qñ male et do-
les. Seclū h̄ quē nō decipit p̄spira: s̄ h̄a
git adūstas: Tenēda ē in h̄ s̄no: et nō h̄c
ni via n̄: tor: s̄nū dei. Lū em̄ dñi: et dñi
caro s̄nū: oīs glia eius et flos s̄ni: s̄nū
aruit: flos decidit: qñ nos q̄ram⁹ q̄ s̄no sp̄s
que florē s̄ni s̄nū: sed verbum inquit
dñi manet in etnū. Et vnde inoīa ad me
verbū dñi: Verbū caro factū est: et habita-
uit in nobis. Verbū em̄ dñi tibi dicit: Noli
respuere p̄missum meū: qd nō respui s̄nū
meū. Hoc q̄ nobis p̄stitit verbū dñi vt ad

ipm nos tenerem⁹: ne cuz flore s̄ni transire-
mus: hoc q̄ nobis p̄stitit vt verbum caro
fieret: suscipiēs carnem nō mutātū in carnē
manēs et assumēs: manēs qd erat: assumēs
qd nō erat: hoc ergo qd nobis p̄stitit etiam
p̄ piscina illa significat. Breuiter dico: Aqua
illa: iudaicus p̄lus erat: quinq̄ portib⁹ lex.
Quinq̄ em̄ libros scripsit moyses. Ergo aq̄
quinq̄ portib⁹ cingebat: sicut ille p̄lus le-
ge cōtinebat. Aque p̄urbatio: in illo p̄lo
est vñ passio. Qui descēdebat sanabat nō
nisi vnus: ipsa ē vitas. Quibuscūq̄ ista
dixit: et xpi passio: sup̄bi sūt: noli descēde
re: et sanā. Et ego in h̄c creditur⁹ s̄i vñ i car-
ne: deū natū et s̄nū: deū cruciatū flagella-
tū: mortuū: vulneratū: sepultū: Abst̄ vt h̄
cred⁹ de deo: indignū ē. Loquas nō cer-
uit. Sup̄bi videt dñi hūilitas indigna: s̄
a talib⁹ longe sit sanitas. Noli te extollere:
si vis sanari descēde. Expauescere pietas
debit: si christ⁹ in carne mutabilis diceret.
Nunc autem cōmendat tibi veritas imuta-
bilem christū q̄rum attinet ad verbum. In
p̄ncipio em̄ erat verbū: et verbū erat apud
deū: nō qd sonaret et transiret: qd deus erat
verbū. Abanet q̄ in cōmutabilis deus tuus.
Q̄ verat pietas: manet deus tuus. Noli ti-
mere. Nō petis: et ipsum nec tu peris. Aba-
net: nascit ex semina: sed in carne. Verbum
autē et matrē fecit. Qui erat anteq̄ fieret: fecit
sibi in qua fieret. Infans fuit: sed in carne.
Suxit: creuit: alimēta sumpsit: p̄ etates cu-
curnit: ad iuentū puenit: sed in carne. Sati-
gatus dormiuit: sed in carne. Esuriem sitim
q̄ passus est: sed in carne. Cōprehensus: li-
gatus: flagellatus: contumelios affectus:
p̄stremo crucifix⁹: occisus: s̄ i carne. Quid
expauescas: Verbum dñi manet in etnū.
Qui respuit istā dei hūilitatē: nō vult sibi a
mortifero tumore sup̄bi caritatē. Prestitit
ergo dñs iesus christus p̄ carnē suā carni nō
s̄i sp̄m. Suscepit em̄ qd noueram⁹ in hac
terra qd hic abūdabat: nasci et mori. Nasci et
mori hic abūdabat: resurgere et in etnū vi-
uere non hic erat. Inuenit hic viles merces
frestres: attulit p̄grinas cel̄stes. Si expa-
uiscis mortē: ama resurrectionē. Dedit tibi
auxiliū de tribulatiōe tua: nā vana remase-
rat salus tua. Salutem itaq̄ in hoc mundo
p̄grinam: hoc est sempiternā fratres agno-
scamus et diligamus: et in hoc mundo tanq̄
p̄grini viuamus. Trāstire nos cogitemus:
et minus peccabimus. Agamus potius deo

gras: qd hui⁹ vitę vltimū diē et breuē esse vo-
luit et incertum. A p̄ma infantia vsq̄ ad de-
crepita senectutē: spaciū breue est. Et tam
diu vixerat qd p̄fuisset ei si adā hodie mor-
tu⁹ esset: Quid diu ē: vbi finis ē: Hesternū
diē nemo reuocat: hodiern⁹ crastino vige-
t vt trāseat. Ip̄o paruo spacio h̄i viam⁹: vt
illo eam⁹ vñ nō trāseam⁹. Et mō cū loq̄mur
vñ trāsim⁹. Verba currūt: et hoz volant.
sic etas n̄ra: sic actus n̄ri: sic honozes n̄ri: sic
la n̄ra: sic ista s̄licitas n̄ra. Totū trāsit
leo nō expauescam⁹. Verbū dñi manet in
etnū. Cōuersi ad dominū.

De eo qd scriptum est in euange-
lio fm eūdē: Si ego testimoniu
phibeo de me tē. Sermo XLIII

Udium⁹ verba sancti euāgelij: et h̄ A
p̄t aliquē p̄monē qd ait dñs iesus:
Si ego testimoniu phibeo
de me: testimoniu meū nō est verū.
Quo ḡno est verū testimoniu vitatis: Nō
ne p̄eē q̄ dicit: Ego sū via et veritas et vita:
p̄fect em̄ nō vult credere nisi falsitati: q̄
nō eligit credē vitati. Dictū ē ḡ fm ip̄os:
vt sic intelligas: et ex his verbis h̄c sensum
cōcipias: Si ego testimoniu phibeo de me: te-
stimō meū nō est verū: id est sic putatis.
Ille em̄ nouerat verū esse de se testimoniu
sū: p̄pter infirmos: p̄pter incredulos: p̄-
pter n̄ intelligētes sol lucernas q̄rebat. Ful-
gorē s̄i p̄eē s̄i p̄p̄tudo eoz ferre nō po-
terat. Ideo q̄st̄ est iohes q̄ testimoniu phi-
beret vitati: dñs qd ait: Vos veni-
stis ad iohannē. Ille erat lucerna ar-
dens et lucēs: et vos voluistis exulta-
re ad horā in lumie ei⁹. Lucerna ista
ad illoz p̄fusione pata ē: qd de h̄ dictū est a
tantū tps in psalmis: Parauit lucernā xpo
meo. Et qd lucernā soli: Et inimicos eius
indua p̄fusione: sup̄ ipm aut efflorebūt san-
ctificatio mea. Deniq̄ hinc sūt p̄fusi quodā
loco p̄ ipm iohannē: qñ dixerūt dñō iudei:
In q̄ potestate ista facis: Dic nobis. Quib⁹
r̄dit: Dicite mihi et vos: Baptismū iohis
de celo ē an ex hoib⁹: Audierūt et tacuerūt.
Logitauerunt em̄ apud se cito: Si dixerim⁹
ab hoib⁹ lapidat nos p̄lus: qd p̄phetā h̄it
iohannē. Si dixerim⁹ de celo: dicitur⁹ ē nob̄:
Quare ḡnō credidistis ei: Quia iohes phi-
bebat xpo testimoniu. Angustati in cordib⁹
suis q̄st̄ōib⁹ suis: et illaqueati laqueis suis:
responderūt: Nescim⁹. Quē potuit alia vox
esse tenebrarū: Rectū est quidē homi: vt qñ

o sint h̄t̄oz
m̄a Timar et ad
loz

nescit: dicat: Nescio. Quando autem scit et dicit: Nescio: testis est contra se. Utique no-
uerant excellentiā iohannis: et quia de celo erat baptismū eius: sed nolebant acquiescere cui testimonium phibuit iohānes. At ubi di-
xerūt: Nescim: respondit eis iesus: Nec ego dicā vobis i qua potestate ista facio. Et p̄su-
si sūt: et impletū est: Parauit lucernā christo meo: vt inimicos eius induam confusione. **Ps. 131.**
A Martyres nōne testes sūt christi: et testimo-
niū phibent veritati? Sed si diligētī cogite mus: qñ illi martyres phibent testimoniu: ipse sibi phibet testimoniu. Ipse em̄ habitat in martyrib: vt phibeant testimoniu veri-
tati. Audi vnū ex martyrib: ipm aplm pau-
lū: Nūquid expimentū vultis accipe eius q̄ in me loquit̄ christus? Dū phibet q̄ testimo-
niū iohānes: christ⁹ sibi phibet testimoniu qui habitat in iohāne. Phibeat testimo-
niū petrus: phibeat paulus: phibeant ceteri apli: phibeat stephanus: ipse sibi phibet testimoniu q̄ habitat in omib. Ipse em̄ sine illis deus est: illi sine illo quid sunt? De ipso dictū est: Ascēdit i altū: captiuauit captiui-
tate: dedit dona homib. Quid est captiua uit captiuitatē? Uicit mortē. Quid ē capti-
uauit captiuitatē? Abortē pcurauit diabo-
lus: et ipse diabol⁹ de morte christi ē captiua-
tus. Ascendit in altū. Quid alti? celo? Ro-
uimus euidenter et ante oculos discipulorū suorū ascēdit in celū. Hoc scimus: hoc credi-
mus: hoc fatemur. Dedit dona hoib. Que dona? Spiritū sanctū. Qui tale dat donū: qualis ipse est? Abagha est aut misericordia dei. Donū dat equale sibi: q̄ donū eius spi-
ritus sanct⁹ ē: et vnus de tota trinitas: pater et filius et spūs sanct⁹. Quid nobis p̄stirrit spi-
ritus sanct⁹? Aplm audi: Caritas dei inquit diffusa ē i cordib⁹ nr̄is. Unde tibi o mēdice caritas dei diffusa est in corde tuo? Quid aut in quo caritas dei diffusa est in corde hūano? habem⁹ inq̄ thesaurū istū in vasis fictilibus. Quare in vasis fictilib⁹? Ut emi-
nētia dñitatis sit dei. Deniq̄ cū dixisset: Caritas dei diffusa est in cordib⁹ nostris: ne pu-
taret quisq̄ a se sibi esse qd̄ diligit deū: cōti-
nuo addidit: Per spm̄ sanctū qui datus est nobis. Ut ergo ames deū: habitet i te de⁹: et amet se de te: id est ad amorē suū moueat te: accendat te: illumet te: excitet te. Lucta est em̄ i isto corpe. Quid viuim⁹ pugnam⁹? Quid pugnā? p̄clitāmur: Sed in his omi-
bus superam⁹: p̄ est qui dilexit nos. Pugnā

nostrā mō cū aplus legeret̄ audiui⁹. **Sal. 5.**
inquit lex in vno sermone implet⁹: in eo qd̄ diligis primum tuum sicut teipsum: Ista dilectio de spūs sancto ē. Diligis primum tuū sicut teipm: prius vide si iam nosti diligere teipsum: et cōmitto tibi primum que diligis sicut teipm. Si aut̄ nondū nosti diligere te: timeo ne decipias primum sic te. Si em̄ amas iniquitatē nō diligis te: **Psalm⁹** testis ē: Qui aut̄ diligit iniquitatē: odit animā suā. Si aut̄ odisti animā tuā: quid tibi p̄dest q̄ diligis carnē tuā? Si odisti animā tuā et diligis carnē tuā: resurgit caro tua: sed vt torqueas anima tua. Ergo pus anima diligēda est q̄ deo subdenda est: vt ordinē suū seruitus ista custodiat: anima deo: animē caro. Uis seruiat caro tua aie tuē? Deo seruiat anima tua. Debes regi vt possis regere. Nam lu-
cta ista tā picola ē: vt si dimiserit rector rū-
na sequat̄. Que lucta? Si autē mordetis et **Sal. 5.**
comeditis inuicem: videte ne ab inuicē con-
sumamini. Dico autē spū ambulate et cōcu-
piscētias carnis ne p̄feceritis. Dico autē spū ambulate: et cōcupiscētias carnis: nō dixit nō habueritis: neq̄ hoc dixit: ne feceritis: s̄ ne p̄feceritis. Quid sit aut̄ hoc adiūuante dño dicā vt potero: adeste vt intelligatis: si spū ambuletis. Dico autē spū ambulate: et cōcu-
piscētias carnis ne p̄feceritis. Sequitur: ne forte aliquid in hoc qd̄ hic obscurū est: in ei⁹ sequētib⁹ verbis facilius possit intelligi. Dixi em̄ si frustra aplm noluisse dicere: Cō-
cupiscētias carnis ne feceritis: sed dixisse: cō-
cupiscētias carnis ne p̄feceritis: ipsam no-
bis luctā p̄posuit. In hoc p̄lio versamur: si deo militam⁹. Quid ē sequi? Caro em̄ con-
cupiscit aduersus spiritū: spūs aduersus car-
nē. Hec em̄ sibi inuicē dñant: vt nō ea q̄ vul-
tis faciatis. Hoc si nō intelligat: piculosissī-
me audir̄: ideo sollicitus ne male homines intelligēdo pereant: suscepi hec verba apli adiūuante dño exponere vt charitati: La-
cat nobis: matutina cēpim⁹: hora p̄adij nō viger: ad istuz diem: id est sabbatum maxie hī assolent cōuenire: qui esuriūt verbū dei. Audite: attēdite: dicā quātū potero diligē-
ter. Quid est hoc qd̄ dixi: Periculose au-
dis: si nō intelligat. Multi cōcupiscētis car-
nalib⁹ et damna lib⁹ victi: cōmittūt queq̄ facinora atq̄ flagicia: et imundicijs tā pessī-
mis volutant: que turpe est etiā dicere: et di-
cūt sibi ista verba apostoli. Uide quid dixit aplus: Ut nō ea q̄ vultis faciatis. Nolo fa-

Ro. 7. cere: cogor: cōpello: vincor: facio que nolo: **Sal. 5.**
sicut ait aplus: Quia caro cōcupiscit aduer-
sus spm̄: spūs aut̄ aduersus carnē: vt nō illa que vultis faciatis. Uidetis q̄ piculosē au-
ditur: si nō intelligat. Uidetis quēadmodū p̄tineat ad officiū pastoris optos fōtes api-
re: et aquā purā innoxia sitiētibus ouib⁹ mī-
nistrare. Noli ergo vinci quando pugnas. Uidetis quale bellū p̄posuit: quale pugna: quale rixam intus intra teipsum: Caro con-
cupiscit aduersus spm̄. Si non cōcupiscit et spūs aduersus carnē: fac adulteriū. Si autē spūs cōcupiscit aduersus carnē: luctā video: victū nō video. Pugna est: cōcupiscit caro aduersus spm̄: delectat adulteriū. Fateor qd̄ delectat. Sed spūs cōcupiscit aduersus car-
nē: vt certe nō vincat a carne. Adulteriū tenebras querit: castitas lucem desiderat. Quō vis innotescere sic viuē. Quō vis ho-
minibus innotescere: etiā p̄ter oculos hoim sic viuē: qm̄ qui fecit te et in tenebris videt te. Quare laudat castitas publice ab omni-
bus? Quare nō laudant adulteriū nec adul-
teri? Qui q̄ querit veritatē: venit ad lucem. S̄ delectat et adulteriū: cōtradicat: resista-
tur: repugnet. Non em̄ nō habes vnde pu-
gnes: De⁹ tuus in te est: spūs bonus datus est tibi. Et tamē p̄mittit ipsa caro cōcupisce-
re aduersus spm̄: suggestiōib⁹ prauis. Si-
at qd̄ ait aplus: Nō regnet peccatū in v̄ro mortali corpore. Non dixit: Nō sit. Jam est ibi. Qd̄ ideo peccatū vocat: qd̄ merito pec-
cati cōtigit. Non em̄ in paradiso caro cōcu-
piscit aduersus spm̄: aut erat ibi ista pu-
gna vbi pax erat sola: sed facta transgressi-
one postea q̄ homo noluit seruire deo et do-
natus est sibi: nec sic donatus sibi vt possit saltem possidere se: sed ab eo possessus a q̄ deceptus: cēpit caro cōcupiscere aduersus spi-
ritū. Et hī in bonis cōcupiscit aduersus spm̄. Nam in malis non habet cōtra quem cōcu-
piscere. Ibi em̄ cōcupiscit aduersus spiritū: **Sal. 5.**
vbi est spiritus. Qm̄ em̄ ait: Caro cōcupiscit aduersus spiritū: et spūs aduersus carnē: noli putare spiritui homis tantūde dātū: Spūs dei est qui pugnat in te aduersus te: aduersus illud qd̄ est in te contra te. Noli-
sti enim stare ad dñm: cecidisti. Fractus es: quomō vas quando de manu homis cadit in terram: Fractus es. Et quia fractus es: ideo aduersus te: ideo es contra te. Nihil sit in te contra te: et integer stabis. Nam vt

noueritis ad spiritū sanctū hoc officiū p̄tine-
re: alio loco dicit aplus: Si em̄ fm̄ carnem vixeritis: moriemini: Si autē spū facta car-
nis mortificaueritis: viuētis. Expone nobis ap̄le quo spū. Habet em̄ et hō spm̄ ad natu-
rā p̄p̄iā p̄tinentē quo homo est. Homo em̄ cōstat ex corpore et spū: Et de ipso spū homi-
nis dictū ē: Nemo scit que sint homis: nisi **1. Cor. 2.**
hōmis spūs qui i seipso est. Uideo q̄ et ipm hoim habere spiritū suū p̄tinentē ad natu-
rā suā: et audio te dicentē: Si autē spū facta carnis mortificaueritis: viuētis. Quēro quo spū? A deo an dei? Audio em̄ verba tua: et adhuc ambiguitate pmoueor. Spūs em̄ cū dicat: et homis est aliquādo: et pecoris spirit⁹ dicat: sicut scriptū est: p̄ diluuiū mortuā esse **Gen. 7.**
omnē carnē que habebat in se spiritū vite. Ac p̄ hoc et pecoris spūs dicat: et homis spūs dicat. Aliquādo et vent⁹ spūs dicat: sic habet in psalmo: Ignis: grando: nix: multis mo-
dis dicat spūs et pestatis. Cum ergo multis modis dicat spūs: quo spū dixisti o aposto-
le: facta carnis mortificāda: mō an dei? Au-
di qd̄ sequit̄: et intellige. Sublata ē questio sequētib⁹ verbis. Luz em̄ dixisset: Si autē spū facta carnis mortificaueritis: viuētis: p̄ti-
nuo addidit: Quotq̄ em̄ spū dei agunt: hī filij sūt dei. Agis si agaris: et bñ agis si a bo-
no agaris. Ergo qd̄ dixit tibi: Si spū facta carnis mortificaueritis: viuētis: et ambiguū tibi erat de q̄ spū dixerit: i sequētib⁹ v̄bis intellige p̄ceptorem: agnosce redemptorē. Etenī ille redēptor tibi spm̄ dedit: quo mor-
tifies facta carnis. Quotquot em̄ spū dei **Ro. 8.**
agunt: hī filij sunt dei. Non sunt filij dei: si nō agunt spū dei. Si autē spū dei agunt pu-
gnant: quia magnū habet adiutorē. Nō em̄ deus sic nos expectat pugnātes: quō expe-
ctat populus venatores. Popul⁹ venatori fauere potest: picitantē adiūuare non pōt. Si ergo hic caro cōcupiscit aduersus spm̄: et spūs aduersus carnē: et quid ē vt nō ea que vultis faciatis? Hic em̄ periculū est malū in-
tellectoris. Sit nūc officiū qualiscūq̄ expo-
sitoris: vt nō ea que vultis faciatis: Atten-
dite sancti quicūq̄ pugnat: p̄liantib⁹ loqr̄. Intelligūt q̄ pugnat: nō me intelligit q̄ nō pugnat. Nā qui pugnat non ideo intelligit me: s̄ p̄uenit me: q̄ vult hō castus vt nulla oīno surgat in mēbris ei⁹ cōcupiscētia adu-
saria castitati. Pacē vult: s̄ nōdum habet. Qm̄ em̄ ad illud ventū fuerit vbi nulla oīno

Sancti Augustini de verbis domini

exurgat concupiscentia aduersanda: nullus erit hostis cum quo luctemur: nec expectat ibi victoria: quia de hoste iam victo triumphat. Audi ipsam victoriam: ipso apostolo dicente: Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem corruptibile hoc induerit incorruptionem: et mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Audi voces triumphantium: Ubi est mors contentio tua? Ubi est mors aculeus tuus? Percussisti: vulnerasti: deiecisti: sed vulneratus es propter me qui fecit me: et de morte sua vicit te. Et tunc triumphantes dicturi sunt: Ubi est mors contentio tua? Ubi est mors aculeus tuus? Adhuc autem qui caro concupiscit aduersus spiritum: et spiritus aduersus carnem: contentio mortis est. Non quod volumus faciamus. Quare? Quia volumus ut nullus sint concupiscentie: sed non possumus. Velimus nolimus habemus illas: velimus nolimus titillant: bladiunt: stimulant: infestant: surgere volunt: premuntur non dum extinguunt: quod diu caro concupiscit aduersus spiritum: et spiritus aduersus carnem. Numquid hoc etiam cum mortuus fuerit homo? Absit. Deponeis carnem: quomodo tecum trahis concupiscentias carnis? Sed si bene pugnavisti: recipieris ad quietem. De qua quiete coronandus es: non dandus: ut postea producaris ad regnum. Ergo quod diu hic vivis frater: sic est sicut et nos qui senimus in ista malicia. Adhuc quidem hostes habemus: sed tamen habemus. Fatigati sunt quodammodo hostes nostri iam etiam per gratiam: sed tamen etiam fatigati non cessant qualibuscumque moribus infestare senectutis quietem. Acriter pugna invenit est. Nonimus eam: transivimus per eam. Caro enim concupiscit aduersus spiritum: et spiritus aduersus carnem: ut non ea quicquid vultis faciat. Quid enim vultis o sancti: o boni plures: o fortes milites christi? Quid vultis? Ut non sint omnino concupiscentie malae: sed non potestis. Exercete bellum: sperate triumphum. Adhuc enim interim pugnat. Caro enim concupiscit aduersus spiritum: et spiritus aduersus carnem: ut non ea quae vultis faciat: id est ut omnino nullae sint concupiscentie carnis. Sed facite quod potestis: quod ait ipse apostolus in alio loco: quod commemorare iam cogeris: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore: ad obediendum desiderijs eius. Ecce quod nolo mala desideria surgunt: sed nolo obedire. Arma te: sume instrumenta bello-

rum. Precepta dei: arma tua sunt. Si bene me audis: et quod loquor: arma. Non inquit regnet peccatum in vestro mortali corpore. Quod enim portatis mortale corpus: pugnat contra vos peccatum: sed non regnet. Quid est non regnet? Id est ad obediendum desiderijs eius. Si cuperis obedire regnat. Et quid est obedire: nisi exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato? Nihil hoc doctore scilicet. Quid vis iam ut exponam tibi? Fac quod audisti. Non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato. Dedit tibi deus potestatem per spiritum suum: ut membra tua teneas. Surgit libido: tene tu membra. Quid factura est qui surrexit? Tu tene membra: Noli exhibere membra tua arma iniquitatis peccato. Noli armare aduersarium tuum contra te. Tene pedes ne eas ad illicita. Libido surrexit: tu tene membra tua. Tene manus ab omni scelere. Tene oculos ne male attendant. Tene aures ne verba libidinis libenter audiant. Tene totum corpus: tene latera: tene summa: tene ima. Quid facit libido? Surgere novit: vincere non novit. Surgendo assidue sine causa discit et non surgere. Redeamus ergo ad verba quae obscura de apostolo proposita sunt: et plana iam esse videbimus. Hoc enim propositum quod non dixit apostolus: Spiritus ambulate et concupiscentias carnis ne habueritis: quia necesse est ut habeamus illas. Quare ergo non dixit: Concupiscentias carnis ne feceritis? Quia facimus eas: concupiscimus. Spiritum concupiscere: facere est. Sed ait apostolus: Jam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. Ergo quod tibi cavendum est? Hoc sine dubio ne perficias. Surrexit libido danabilis: surrexit: suggerit: non audiat. Ardet non se concupiscit: et velles ut non arderet. Et ubi est: ut non ea quae vultis faciat? Noli dare membra. Ardeat sine causa: et consummat se. In te ergo fiet ipse concupiscentie. Fatendum est: sunt. Ideo dixit: Ne perfeceritis. Sed non perficiant. Decrevisse facere: perficisti. Perfecisti etenim si decernas faciendum esse adulterium: et ideo non facias: quia locus non est inuentus: quia oportunitas non datur: quia forte illa casta est de qua videris esse comotus. Ecce iam illa casta est: et tu adulter es. Quare? Quia perficisti concupiscentias. Quid est perficisti? In animo tuo faciendum esse adulterium decrevisse. Jam quod absit si et membra fuerint operata: in mortem devolutus es. Suscitavit christus mortuam in domo filiam archisynagogi. In domo erat: elata non dum erat. Sic est homo

In euangelio secundum Iohannem Sermo XLIII

qui flagitium decrevit in corde: Abortuus est sed intus iacet. Si autem usque ad membrorum perturbationem pervenerit: elatus est foras. Sed et si non filium viduae suscitavit dominus: quoniam extra portam civitatis mortuus efferebatur. Sic ergo gaudeo dicere: aliquid decrevisse in corde tuo: si revocaveris ab actu tuo: sanatus eris antequam pertres. Si enim egeris in corde tuo penitentiam: quare mala et scelerata et flagitiosa danabilia decreveras: ibi ubi mortuus iacebas intus: sic intus surrexisti. Si autem perfeceris: iam es foras elatus: sed habes qui tibi dicat: Juvenis tibi dico surge. Etiam si perpetrasti et peniteat te: de primo redi: noli in sepulchrum venire. Sed hic mihi tertius mortuus est qui etiam productus est ad sepulchrum: iam supra se habet consuetudinis pedes: moles eius terrena multum premit. Multum enim exercitatus est in flagitijs: consuetudine sua nimis ingravit: clamat et christus: Lazarus prode foras. Homo enim pessime consuetudinis iam putet: merito ibi christus clamavit. Nec solum clamavit: sed magna voce clamavit. Ad christum enim clamorem etiam tales licet mortui: licet sepulti: licet putres: resurgunt tamen et ipsi. De nullo enim iacente desperandum est sub tali suscitatore.

De tribus mortuis quos dominus suscitavit. Sermo XLIII

Tracula domini nostri et salvatoris christi iesu: omnes quidem audientes et credentes moveret: sed alios atque alios aliter et aliter. Quidam cum corporalia eius miracula stupentes: maiora intueri non norunt. Quidam vero ea quae gesta audiunt in corporibus: nunc amplius in animis mirantur. Dicit ipse dominus: Sicut enim pater suscitavit mortuos et vivificavit: sic et filius quos vult vivificat. Non utique alios filius: alios pater: sed eosdem pater et filius: quia omnia pater per filium. Nemo ergo dubitet qui christianus est: etiam nunc mortuos suscitari. Sed omnes homo habet oculos: quibus videri potest mortui resurgere. Ita resurrexit filius viduae: qui modo ex evangelio recitat. Unde autem videant homines resurgere mortuos in corde: non omnes habent: nisi qui iam resurrexerunt in corde. Amplius est resuscitare semper victurum: quam suscitare iterum morturum. De iuvene illo resuscitato: gaudio est mater vidua: de hominibus in spiritu quotidie suscitatis: gaudet mater ecclesia. Ille quidem mortuus erat corpore: illi autem merere. Illius mors visibilis visibiliter

plangebatur: illorum mors invisibilis nec querebatur nec videbatur. Quasi ille qui noverat mortuos: ille solus noverat mortuos: qui poterat facere vivos. Nisi enim ad mortuos suscitandos venisset: non apostolus diceret: Surge qui dormis: exurge a mortuis et illumina bit te christus. Dormientem audis cum dicit: Surge qui dormis. Sed mortuum intelligit: cum audis: Exurge a mortuis. Dicti sunt sepe dormientes et mortui visibiliter. Et plane omnes ei qui potest excitare dormiunt. Abortuus enim tibi mortuus est: qui quantumlibet pulses: quantumlibet vellices: quantumlibet lamies: non expugnetur. Christo autem ille dormiebat: cui dictum est: Surge: et continuo surrexit. Nemo tam facile excitat in lecto: quam facile christus in sepulchro. Tres autem mortuos invenimus a domino suscitatos visibiliter: milia invisibiliter. Quot autem mortuos visibiles suscitaverit: quis novit? Non enim omnia quae fecit scripta sunt. Iohannes baptista dixit: Alia alia fecit iesus: quam si scripta essent: arbitror tamen totum mundum non posse libros capere. Multi ergo sunt alibi sine dubio suscitati: fortasse suscitati: sed non tres frustra commemorati. Dominus enim noster iesus christus ea quae faciebat corporaliter: etiam spiritaliter volebat intelligi. Neque enim tantum miracula propter miracula faciebat: sed ut illa quae faciebat miracula essent videtibus: vera essent intelligentibus. Quodammodo qui videt litteras in codice optime scripto et non novit legere: laudat quidem antiquarii manu: admirans apicem pulchritudinis: sed quod sibi velint: quod indicent illi apices nescit: et est oculis laudator: mente non cognitor. Alius autem et laudat artificium: et capit intellectum: ille utique qui non solum videre quod commune est omnibus potest: sed etiam legere quod non videtur non potest. Ita qui viderunt christi miracula et non intellexerunt quod sibi vellet: et quod intelligentibus quodammodo inveniunt: mirati sunt tantum quia facta sunt. Alii vero et facta mirati et intellecta assecuti. Tales nos in schola christi esse debemus. Qui enim dicit christum propterea tantum fecisse miracula: ut non essent nisi miracula: potest illud etiam dicere nescire quod non esset tempus pomorum quoniam ficus quiescit in arbore. Non enim erat illi pomum tempus: sicut euangelista testatur: et tamen esurientes poma quiescit in arbore. Christus nesciebat quod rusticus sciebat: quod noverat arboris cultor: non noverat arboris creator: cum ergo esurientes poma quiescit in arbore: significavit aliquid aliud se esurire: et aliquid aliud

querere: et arborē illaz sine fructu solijs plenā reperit: et maledixit: et aruit. Quid arbor fecerat fructū nō afferēdo? Quē culpa arboris infecūditas? Sed sunt q̄ fructū volūtatē dare nō possunt. Illorū ē culpa sterilitas: q̄ rū fecūditas est volūtas. Erāt ḡ iudei habētes x̄ba legi: et facta nō habētes: pleni solijs et fructus nō ferētes. Hoc dixi vt persuaderem dñm nrm̄ iesū christū ideo miracula fecisse: vt aliqd̄ illis miraculis significaret: vt excepto eo q̄ mira et magna et diuina erant: aliquid inde etia3 discerem. Elideam⁹ q̄ quid nos discere voluit in trib⁹ mortuis q̄s suscitauit. Resuscitauit filiā mortuā archisynagogi: ad quā egrotantē petebat: vt eam de egrotitudine liberaret. Et cū p̄git mortua nūciatur: et quasi iā frustra fatigare: renūciatū est patri eius: Puella mortua est: qd̄ ad huc fatigas magistrū? Ille autē p̄xit: et ait patri puellę: Noli timere: crede tñmō. Venit ad domū et iuenit iā obsequia funeris debita p̄parata: et dicit illis: Noli timere: non enī est mortua puella: s̄ dormit. Tlex dixit: dormiebat: sed illi a q̄ poterat excitari. h̄ac excitans: reddidit viuā parētib⁹. Excitauit et hūc iuuenē filiū viduę: de quo nūcadmoniti sumus: vt hincista q̄ ipse largiri dignat cū v̄sa charitate loq̄remur. Adhodo audistis quō excitat⁹ est. Appropinquabat dñs ciuitati: et ecce ferebat iā mortuus extra portas. Adiscōia cōmor⁹ qd̄ ferebat mat̄ vidua et destituta vnico filio: fecit qd̄ audistis dicens: Adolescēs tibi dico surge. Surrexit ille mortuus: cepit loqui: et reddidit illuz matri suę. **Job. 11.** Excitauit et lazarus de sepulcro. Et ibi cum egrotantē sciret discipuli cū q̄ loq̄bat (diligebat autē illū) Lazar⁹ inq̄t amic⁹ n̄r dormit. Illi putātes egri somnū salubrē: Si dormit inquit saluus erit. Et ille dico vobis ap̄tiam loquēs: Lazarus amic⁹ n̄r mortu⁹ est. **Eccl. 7. 1.** Eltrūq̄ verū dicēs: Adortu⁹ est vobis: dormit mibi. Ista tria genera mortuorū: s̄ tria genera peccatorū: q̄s hodieq̄ suscitāt x̄ps. Illa enim mortua filiā archisynagogi intus erat i domo: nondū erat a secretis parietib⁹ elata i publicū. Ibi int⁹ suscitata ē: viuā parētib⁹ reddita. Iste autē iam quidē nō i domo: sed tamē nōdum i sepulcro: parietibus elat⁹ erat: terre mādatus nō erat. Qui suscitauit mortuā nōdū elatā: suscitauit mortuū iā elatū: nondū sepultū. Tertiū restabat vt et sepultū suscitaret: et hoc fecit i lazaro. Sūt

ergo intus q̄ peccatū i corde habēt: in facto nondū habent. Nescio q̄ cōmōtus est aliq̄ cōcupiscētia. Dicit enī ipse dñs: Qui viderit muliērē ad cōcupiscendū eā: iā m̄gebat⁹ ē eā in corde suo. Nōdum accessit corpore: consensit in corde: mortuū intus habet: nondū extulit. Et sit vt nouimus: vt quotidie homines i se experiunt aliqñ audito x̄bo dei: tanq̄ dñs dicēte: Surge: cōdemnat cōsensu ad iniquitatē: respirat in salutē et iusticiā. Surgit mortu⁹ i domo: reuiuiscit cor i cogitationis secreto. Facta est ista resurrectio aie mortuę int⁹ intra latebras cōsciētię: tanq̄ i tra domesticos parietes. Alij post cōsensu eunt in factū: tanq̄ efferētes mortuū: vt qd̄ latebat in secreto appareat in publico. Nūquid iam isti q̄ in factū p̄cesserant desperati sunt? Nōne et illi iuueni dictū est: Tibi dico surge? Nōne et ille redditus est matri suę? Sic ḡ et qui iā fecerit si forte cōmonit⁹ et cōmōtus verbo veritatis ad christi vocē resurgit: viuus reddi. Potuit p̄gredi: in eternū d̄pire nō potuit. Qui autē faciēdo qd̄ malū ē: etiā mala cōsuetudine se implicat vt ipa cōsuetudo mali non eos sinat videre q̄ malū est: sunt defensores malorū factorū suorum. Irascunt cū rephendunt: intātū vt sōdometē quōdaz dicerēt viro iusto rephendēt nequissimā voluntatē: habitare venisti: non leges dare. Tanta ibi nefandē turpitudinis p̄suetudo erat: vt iam nequicia ēēt iusticia: et phibitor poti⁹ rephenderet q̄ factor. Tales p̄suetudine maligna p̄ressi: tanq̄ sepulti sunt. Sed qd̄ dicam⁹ fr̄es? Ita sepulti vt de lazaro dictū est: iā putet. Aboles illa iposita sepulcro: ipa est vis dure cōsuetudinis q̄ p̄mit aia: nec resurgere nec respirare p̄mittitur. Dictū est autē: Quatriduan⁹ ē. Reuera ad istā p̄suetudinē de q̄ loquor: quarto quodā p̄gressu puenit aia. Prima ē enī q̄ titillatio delectatiōis in corde: secūda cōsensio: tertiū factū: quarta p̄suetudo. Sūt enī q̄ relilicetas obuias cogitatiōib⁹ suis p̄sus ita abijciūt: vt nec delectē. Sūt q̄ delectant et nō p̄sentiūt. Nōdū p̄fecta mors ē: s̄ qd̄amō inchoata. Delectationi accedit p̄sensio. Iā est illa dānatio. Post p̄sensioē in factū p̄cedit. Factū in p̄suetudinē vertit: s̄ sit qd̄az desperatio vt dicat: Quatriduanus est: iā3 putet. Venit ergo dñs cui vtiq̄ facilia erāt omnia et difficultatē quandā ostendit. Ibi infremuit sp̄ritu: ostēdit multo clamore ob-

De eo qd̄ scriptum est in euangelio fm̄ iohannē: Scrutamini scripturas. Sermo. XLV

iurgatiōis opus esse ad eos qui p̄suetudine duruerunt. Tamē ad vocem clamantis domini: rupta sunt vincula necessitatis. Tremuit inferni dominatio: reddit⁹ est lazarus viuus. Liberat enī et de mala consuetudine domin⁹ quatriduanos mortuos. Nam ipse quatriduan⁹: christo volenti resuscitare dormiebat. S3 quid ait? Elidete genus resuscitationis. Processit de monumento viuus: et ambulare nō poterat. Et dominus ad discipulos: Soluite eū: et sinite abire. Ille suscitauit mortuū: illi soluerūt ligatuz. Aliquid pertinere videte: ad p̄prium maiestatis dei suscitantis. Increpat aliquis in mala cōsuetudine positus: verbo veritatis: Multi increpant et nō audiunt: Quis ergo agit intus cum illo qui audit? Quis vitaz inspirat intrinsecus? Quis est qui secretā pellit mortem: secretam dat vitam? Nōne post oburgationes: post increpationes dimittunt homines cogitatiōibus suis: et incipiunt secum voluere q̄ malam vitam gerant: q̄ pessima consuetudine p̄manēt? Deinde displicētes sibi: mutare vitā instituūt. Resurrexerūt isti: reuiuiscētes ambulare non possunt. Hec sūt vincula ipsius reatus. Opus est ergo vt qui reuixit soluat et ire p̄mittatur. Hoc officium discipulis dedit quibus ait: Quē solueritis in terra: soluta sunt et in c̄lo. Hec ergo charissimi sic audiamus vt qui viuunt viuant: qui mortui sunt reuiuiscant. Siue sit adhuc peccatū corde conceptū: et non p̄cessit in factū: p̄niteat: corrigat cogitatio: surgat mortuus intra domū cōsciētię: Siue iam quod cogitauit admisit nec sic desperet. Non surrexit mortuus intus: surgat elatus. Peniteat facti: de p̄mo reuiuiscat: non eat in p̄fundum sepulture: non accipiat desup cōsuetudinis molē. Sed forte iam illi loquor qui iam duro sui moris lapide p̄mitur: qui iam v̄getur cōsuetudinis pondere: qui iā3 quatriduanus putet. Nec ipse desperet: profundus mortuus est: sed altus est christus. Nouit clamādo terrena onera rūpere: nouit intrinsecus per seipsum viuificare: soluenduz discipulis tradere. Agant etiā tales p̄nitentiā. Neq̄ enim lazaro resuscitato post quatriduū vllus putor in viuente remanserat. Ergo qui viuunt viuant. Quicūq̄ autē mortui sunt: in quacūq̄ harum trium morte se iuenerint: agant vt celere iam resurgāt.

De euangelicā lectionē quę recens sonuit in aurib⁹ nostris aduertat charitas vestra: dum pauca loquimur quę dñs donat. Ad iudcos dñs loq̄bat⁹ iesus: et dicebat eis: Scrutamini scripturas in quib⁹ putatis vos vitā eternam habere: ipe testimoniū phibet de me. Deinde post paululū. Ego inquit veni in nomine patris mei: et nō accepistis me. Si alius venerit in nomine suo: ipsum accipietis. Deinde post paululū. Quomō potestis mibi credere: gloriā ab inuicē expectantes: et gloriā quę a deo solo est non querentes? Ad extremū ait: Nō ego vos accuso apud patrē: est qui vos accusat moyses i quē vos speratis. Si em crederetis moysi: crederetis forsitan et mibi. De me enī ille scripsit. Cū autē verbis illi⁹ nō creditis quō potestis mibi credere? Ad hec p̄posita nobis diuinit⁹ ex ore lectoris: s̄ ministerio saluatoris: audite pauca nō numeranda: sed appetenda. Nam ista oia facile est intelligere de iudcis: Sed cauendū est ne cū illos nimis attendim⁹: a nobis oculos auferamus. Discipulis enī suis domin⁹ loq̄bat⁹: et vtiq̄ qd̄ eis loquebat⁹: et nobis posteris loquebat⁹. Neq̄ enī ad illos p̄tinet qd̄ ait: Ecce ego vobiscū sum vsq̄ ad cōsumationē seculi: sed ad om̄s etia3 postea futuros christianos: et vsq̄ in finē seculi puenturos. Loquēs ḡ illis ait: Lauete a fermēto pharisęorum. Tunc putauerūt ideo dñm dixisse hoc: q̄ panes non tulerāt: nō intellexerūt: q̄ caute a fermēto pharisęorū: hoc dictū est: caute a doctrina pharisęorū. Quē fuit doctrina pharisęorū nisi quā mō audistis? Gloriā ab inuicē q̄rētes: gloriā ab inuicē expectātes et gloriā q̄ a solo deo est nō querētes. De his ap̄lus paulus dicit ita: Testimoniū eis phibet: q̄ zelū dei habēt: s̄ nō fm̄ sciētiā. Zelū inq̄t dei habēt: noui: scio: apud illos fuit talis fuit. Zelū dei habēt: sed nō fm̄ sciētiā. Quid est hoc ap̄le? Nō fm̄ sciētiā? Expo- ne nobis quā cōmēdes sciētiā: quā doleas in illis nō esse: et in nobis velis esse. Secut⁹ adiunxit: et qd̄ clausum posuerat aperuit.

Quid est: Zelū dei habēt s nō fm scientiā: Ignorantes em̄ dei iusticiā r suam volētes pstituerē: iusticię dei nō sunt subiecti. Igno- rare ergo dei iusticiā r suam velle constituere: hoc est ab inuicē gloriā expectare: et glo- riā quę a solo deo est non requirere: hoc est fermentū pharisęorū. Ab hoc cauere domi- nus iubet. Si seruus iubet r domin⁹ iubet: caueamus ne audiamus. Ut quid mihi di- citis: domine dñe: r nō facitis quę dico? Re- linque ergo paululū iudeos: quibus domi- nus tunc loquebat. Foris sunt: audire nos nolūt. Ipsum euangelium oderūt: falsa testi- monia i dñm pcurauerūt vt damnarēt vi- uum: alia testimonia emerūt pecunia cōtra mortuum. Quādo eis dicimus: Credite in iesum: Respondent nobis. In hominē mor- tuū credituri sumus? Cum autē addimus: Sed resurrexit: Respondēt: Absit. Discipu- li eius furati sunt eum de sepulcro. Amant falsitatem iudei emptores r contemnūt ve- ritatē domini redemptoris. Quid loqueris iudei: parētes tui pecunia emerūt: r hoc in te remansit: quod emerūt. Attende potius B eū q emittit te: nō qui mēdaciū emit tibi. Sz istos vt diximus relinquam⁹: istos attēda- mus fratres nostros cum quibus agimus. Nam christus caput est r corpus. Caput in celo est: corp⁹ in terra est. Caput domin⁹ ē: corpus eius ecclesia est. Sed meministis di- ctim⁹: Erunt duo in carne vna. Sacramētū hoc magnū est ait apostol⁹: Ego autē dico in christo et in ecclesia. Si ergo duo sunt in carne vna: duo sunt in voce vna. Caput no- strū dñs christus locutus est ad iudeos ea q̄ audiui⁹ cum euangelium legeret. Caput ad inimicos suos loquar: r corpus ad inimi- cos suos nostis ad quos loquatur. Qui ha- ber loqui: nō dixi de meo: vt vox vna sit: q̄a caro vna: vox vna. Hoc ergo illis dicamus. Vocē ecclesię loquor. O fratres: filij disper- si: oues errantes: rami p̄cisi: quid mihi calū- niamini? Quid me nō agnoscitis? Scruta- mini scripturas in quibus vos putatis vi- tam eternā habere: ipse testimoniū phibent de me. Iudeis dicit caput nostrū: qd vobis corpus dicit. Quęritis me r nō me inuenie- tis. Quare? Quia nō scrutamini scripturas quę testimoniū phibent de me. Testimo- niū p capite. Abraz dicte sunt pmissiones r semini eius. Non dicit: ex seminib⁹ tanq̄ in multis: sed tanq̄ in vno: et semini tuo qd

est christ⁹. Testimoniū p corpore ad abraā: quod cōmemorauit apostolus. Abraz dicte sunt pmissiones: Tuus ego dicit domin⁹: p memetipsum iuro: quia obaudisti vocē meę r non pepcisti dilecto filio tuo ppter me: ni- si benedicēs benedicā te: r implendo imple- bo semen tuū sicut stellas celi: r sicut arenā maris: r benedicent in semine tuo om̄s gen- tes terrę. Habes testimoniū pro capite: ha- bes pro corpore: Audi aliud breue: r ppe vna sentētia complexū pro capite et p corpore. De resurrectione christi psalmus loquebat: Exaltare sup celos deus. Lōtinuo p corpo- re: Et sup omnē terrā gloria tua. Audi testi- moniū p capite: Foderunt manus meas et pedes meos: dinumerauerūt oīa ossa mea. Ipsi nō considerauerūt et conspexerūt me: diuiserūt sibi vestimēta mea: et sup vestem meā miserunt sortē. Audi cōtinuo p corpo- re: post pauca verba: Cōmemorabunt r cō- uertent ad dominū vniuersi fines terrę: Et adorabunt in cōspectu eius vniuersę patrię gentiū: Qm̄ domini est regnum: et ipse do- minabit gentiū. Audi p capite. Et ipse tan- q̄ sp̄s pcedens de thalamo suo. In ipso psalmo audi p corpore: In omnē terrā exi- uit sonus eorum: et in fines orbis terrę ver- ba eorū. Hęc iudeis: r istis nostris. Quare? Quia istas scripturas veteris testamenti r iudei accipiunt: r nostri ipsi accipiunt. Sed ipsum christū quem illi non accipiūt: videamus si isti accipiunt. Dicit r ipse: dicat et p se qui caput est: r p corpore suo qd est eccle- sia: quia r in nobis caput loquit p corpore. Audi p capite: Resurrexit a mortuis: inue- nit discipulos hęsitātes: dubitātes p gau- dio: non credentes: aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas: r dicit eis: Quia sic scriptū est: et sic oportebat christū pati et re- surgere a mortuis die tertio. Habes p capi- te: dicat r p corpore. Et p̄dicari in nomine eius p̄nitentiā r remissionē peccatorū per om̄s gentes: incipiētibus ab hierusalē. Di- cat ergo ecclesia inimicis suis: dicat. Dicit plane non tacer: sed si illi audiant. Fratres audistis testimonia: iam noscite me. Scruta- mini scripturas in quib⁹ vos speratis vi- tam eternā habere: ipse testimoniū phibent de me. Quę dixi nō sunt de meo: sed de do- mini mei: et tamen adhuc auersamini: ad- huc tergiuersamini. Quomō potestis mihi credere gloriā ab inuicem expectantes: et gloriā quę a solo deo ē nō q̄rentes: q̄ igno-

10.10. ratis dei iusticiā: Zelū dei habetis: s nō fm scientiā. Ignorātes em̄ dei iusticiā r vestrā volētes cōstituere: iusticię dei nō estis subie- cti. Quid ē aliud ignorare dei iusticiā et suā velle cōstituere: nisi dicere: Ego sanctifico: ego iustifico: qd ego dederō sanctū est: Di- mitte deo qd dei est: Agnoscere homo qd ho- minis est. Ignoras dei iusticiā: r tuā vis cō- stituere. Iustificare me vis: sufficit tibi vt L mecū iustificeris. De antichristo dictū est: r Iob. 5. om̄s sic intelligūt qd ait domin⁹: Ego veni in noīe p̄ris mei r nō susceperis me: si alius venerit in noīe suo hūc suscipietis. Sed au- diam⁹ r iohannē. Audist⁹ q̄ venit antip̄s: r nūc antichristi multi facti sunt. Quid autē expauescim⁹ in antichristo: nisi q̄ nomē suū honoratur⁹ r nomē dñi p̄ceptur⁹? Quid ali- ud facit qd dicit: Ego iustifico: Rūdet ei: Ego ad christū veni: nō pedibus sed corde veni. Ubi euāgelium audiui: ibi credidi: i deū cre- didi. Et ille: Nō es mūdus. Quare? q̄ non ibi fui. Dic quare nō sum mūdatus: hō qui baptizatur⁹ sū in hierlīm: hō qui baptizatur⁹ sū: Verbi gr̄a: apud ephesios ad q̄s datā eplaz legis: r quoz pacē spernias? Ecce ad ephesios scripsit apl⁹. Fundata est ecclesia: manet vsq̄ nūc: r vberius manet: multiplici⁹ ma- ner: tenet qd accepit ab aplo. Si q̄s annū- ciauerit vobis p̄ter q̄ qd accepistis: anathe- ma sit. Quid ergo? Quid dicis mihi mūd⁹ nō suz? Ibi baptizatus mūdus nō sū: Et iā nō es. Quare? Quia ego ibi non fui. Sed q̄ vbiq̄ est ibi fuit: in cuius nomē credidi. Tu nescis vnde veniēs: imo nō veniēs: sed vo- lens vt ego ad te veniā: hic post⁹ dicis mi- hi: Nō es recte baptizatur⁹: q̄ ego ibi nō fui. Vide quis ibi fuit. Quid dictū est iohāni? Sup quē videris sp̄m̄ descendētē quasi co- lumbā: hic est qd baptizat. Ipsum habes q̄- rentē te: Immo q̄ mihi ab ipso baptizato inuidisti: ipm̄ pdidisti. Intelligite q̄ fratres mei vocē nostrā r illoz: r videte qd eligat. Nos hoc eleganter dicim⁹. Simus sancti: deus scit: Simus iniqui: et hoc magis ipse scit. Vos in nobis spem non ponatis: qua- lesq̄ simus. Si boni sumus: facite quod scriptū ē: Imitatores mei estote: sicut r ego christi. Si autem mali sumus: nec sic deserti estis: nec sic sine cōsilio remansistis. Audite dicentē: Quę dicunt facite: quę aut faciunt facere nolite. Illi aut cōtra: Nisi boni fueri mus peristis. Ecce est alius qui veniet i no-

mine suo. Ergo vita mea ex te pendebit: et salus mea ex te religabit⁹? Ita ne oblitus sū fundamentū meū? Nōne petra erat christ⁹? 1. Cor. 10. Nōne qui edificat supra petram: ipsum nō Matt. 7. deicit ventus: pluuia: flumia? Veni q̄ me- cū si vis sup terrā: r noli mihi eē velle p pe- tra. Dicit ergo r nouissimū illud ecclia: Si Iob. 5. crederetis moysi: crederetis et mihi. De me enī ille scripsit: q̄ corpus suz eius de quo scripsit. Et de ecclesia moyses scripsit. Nam moysi verba dixi: In semine tuo benedicent om̄s gentes. Moyses hoc in p̄mo libro scri- psit. Si crederetis moysi: crederetis vtiq̄ et christo. Quia moysi verba cōtemnitis: ne- cesse est vt christi verba cōtemnatis. Habēt ibi inq̄t moysen r pphetas. Nō pat abraā: Luc. 16. si quis a mortuis venerit: ipsum audiēt. Et ille: Si moysen r pphetas non audiūt: nec si q̄s a mortuis resurrexerit: credent. Hoc de iudeis dictū est: Ergo nō dictū de hereticis? A mortuis resurrexerat qui dicebat: Spor- tebat christū pati: r resurgere a mortuis ter- tio die. Hoc credo. Credo inquit: Credis. Quare non credis qd sequit⁹? Quia credis: Spor-tebat christū pati et resurgere die ter- tio a mortuis? Hoc dictū est de capite: cre- de quod sequit⁹ de ecclesia: P̄dicari in no- mine eius p̄nitentiā r remissionē peccato- rū p om̄s gentes. Quare credis de capite vt nō credis de corpore? Quid tibi fecit ecclia vt eā velis qdāmō decollare? Tollere vis ecclie caput: et capiti credere: corpus relinq̄re: q̄si exanime corp⁹. Sine causa capiti: quasi fa- mulus deuotus blandiris. Qui decollare vult: r caput r corpus conat occidere. Erubescunt negare christū: r non erubescūt ne- gare verba christi. Christū nec nos vidim⁹ oculis nec vos. Iudei viderūt r occiderūt. Nos nō vidimus r credidimus: verba ip̄i nobiscū sunt. Comparete vos iudeis. Illi contempserūt pendētē in ligno: vos con- temnitis sedentē in celo. Illis suggerētib⁹ stetit titulus christi: vobis stantib⁹ deletur baptism⁹ christi. Sed qd restat fratres: nisi oremus r p sup̄bis: oremus r p elatis: qui se sic extollunt? Dicam⁹ p illis deo: Logno- scant: q̄ tibi nomē dñs r nō homies: sed tu solus altissimus sup omnē terrā.

De eo qd scriptū est in euangelio fm̄ eūdez: Qui māducat carnē meā r bibit sanguinē meū rē. Ser. XLVI

Sancti Augustini de verbis dñi

Aut audiuim⁹ cū sanctū euangeliū
legere: dñs iesus christ⁹ exhortat⁹ ē
pmissiōe vitę eterne ad māducadā
carnē suā: et bibendū sanguinē suū. Qui au-
distis hęc: nōdū oēs intellexistis. Qui enim
baptizati et fideles estis: qđ dixerit nostis.
Qui autē int⁹ vos adhuc cathecumini vel au-
diētes vocant⁹: potuerūt eē cū legere audi-
entes: nūquid et intelligentes? Ergo sermo
noster ad vtrōsq; dirigīt. Qui iam mandu-
cant carnē dñi et bibūt sanguinē ei⁹: cogitēt
quid māducent et qđ bibant: ne sicut apłus
1. Cor. 11. dixit: Iudiciū sibi māducent et bibāt. Qui
autē nōdū māducent et nōdū bibūt: ad ta-
les epulas inuitati festinēt. Per istos dies
magistrati pascūt: Christ⁹ quotidie pascit:
mēsa ipi⁹ ē illa i medio cōstituta. Quid cau-
se est? Audientes vt mēsam videatis: et ad
epulas nō accedatis? Et forte mō cū euāge-
liū legere: dixistis in cordib⁹ vris: Putam⁹
Job. 6. quid ē qđ dicit: Caro mea vere esca ē:
et sanguis me⁹ vere potus est. Quō
māducat caro dñi et bibīt sanguis dñi? Pu-
tam⁹ qđ dicit: Quis ē te clausit vt hoc nesci-
as? Velatū ē. Sz si volueris: erit reuelatū.
Accede ad p̄fessionem: et soluisti questionē.
Quid enī dixit dñs iesus: iam fideles noue-
rūt. Tu autē cathecumini⁹ diceris: audiēs et
surdus es. Aures enī corporis patentes ha-
bes: quia verba quę dicta sunt audis: Sed
aures cordis adhuc clausas habes: qđ dī-
ctū est nō intelligis. Disputo nō dispero. Ec-
ce pascha ē: da nomē ad baptismū. Si nō te
excitat festiuitas: ducat ipa curiositas: vt sci-
as qđ dictū sit: Qui māducat carnē meā et
bibīt sanguinē meum: in me manet et ego in
illo. Et scias qđ dictū sit: pulsa et aperiet tibi
bi. Et vt tibi dico: pulsa et aperiet tibi: ita et
ego pulso: aperi mihi. Auribus p̄sono: et ad
pectus pulso. Sed si cathecumini⁹ exhortā-
di sunt frēs mei: vt ad tātā gratiā regenera-
tionis accedere nō morent⁹: quāta nobis cu-
ra esse debet i edificandis fidelib⁹ vt p̄sit eis
qđ accedūt: non sibi tales epulas in iudiciū
māducent et bibāt: Ut autē nō iudiciū man-
ducent et bibant: bene iuuant. Exhortato-
res estote nō sermonib⁹: sed morib⁹ vris: vt
illi qđ nō sūt baptizati: sic vos sequi festinēt
vt nō pereant imitando vos. Qui cōiugati
estis: fidē thori seruare cōiugib⁹ vris. Red-
dite qđ exigitis. Vir a femina exigit castita-
tē: p̄be illi exemplū nō verbū. Tu es caput:

qua is vide. Hac enī debes ire: qua illi nō sit
piculosū sequi: Immo tu ipse qđ vis eā sequi:
illuc debes ambulare. Ab imbecilliori sexu
exigis fortitudinē: carnis p̄cupiscentiā am-
bo habetis: Qui fortior est prior vincat. Et
tamē qđ dolendū est: multi viri a femis vin-
cunt. Seruat femine castitatē quā viri fuare
nolūt: et in eo qđ nō seruant se viros videri
volūt: qđ p̄pterea sit fortior sex⁹: vt eū faci-
lius subiugēt inimicus. Lucta est: p̄liū est: Ep̄. 5.
pugna est. Vir fortior femina: vir caput est
femine. Femina pugnat et vincit: tu hosti sū-
cūbis: Stat corpus: et caput iacet. Qui autē
vxoies nōdū habetis: et tñ ad mensā dñicā
iā acceditis et carnē christi māducatis et san-
guinē bibitis: si ducturi estis vxoies serua-
te vos vxorib⁹ vris. Quales eas vultis ad
vos venire: tales et vos debēt ipse inuenire.
Quis iuuenis ē qđ nō castā velit ducere vxorē:
Et si acceptur⁹ ē virginē: qđ nō itactā de-
sideret? Intactā q̄ris: intact⁹ esto. Purā q̄-
ris: noli eē impur⁹. Non enī illa pōt: et tu nō
potes. Si fieri nō possit: nec illa possit. Quia
xō illa pōt: doceat te qđ fieri pōt. Et illa vt
possit: de⁹ regit. Sz tu gl̄iosior eris: si fece-
ris. Quare gl̄iosior? Illa p̄mit parētū custo-
dia: refrenat infirmioris sex⁹ ipa verecūdia.
Postremo leges timer quas tu non times.
Ideo qđ gl̄iosior eris si feceris: qđ tu si feceris
deū times. Habet illa multa qđ timeat p̄ter
deū: tu solum deū times. Sz tu quē times:
maior est omib⁹. Ipse timēdus ē in publico:
ipse in secreto. Proceas: videris: intras: vi-
deris. Lucerna ardet: videt te: lucerna exti-
cta est: videt te. In cubile intras: videt te.
In corde versaris: videt te. Ip̄m time: illū
cui cura est vt videat te: et vel timendo cast⁹
esto. Aut si peccare vis: quere vbi te nō vi-
deat: et fac qđ vis. Qui xō iam vouisti: cor-
pus artius castitate: et cōcupiscētie frenos
nec ad ipa qđ p̄missa sunt patiamini relaxare
vt nō solū a cōcubitu illicito diuertatis: sed
etiā licitū cōtemnatis aspectū. Admērote i
quocūq; sexu sitis: siue mares siue femine: an-
geloz vitā ducere vos i terra. Angeli enī nō
nubūt: neq; vxoies ducūt. Hoc erimas cu3
resurrexerim⁹. Quāto vos meliores: qui id
qđ erūt homies post resurrectionē: hoc vos
incipitis eē añ mortē: Seruate grad⁹ vfos:
fuit enī de⁹ honores vfos. Lōpata ē resur-
rectio mortuoz: stellis i celo p̄stitut. Stella
enī ab stella differt i gl̄ia: vt apłus dīc: Sic et

In euāgelio scđm Johanne Sermo XLVII

resurrectio mortuoz. Aliter ibi lucebit vir-
ginitas: alit⁹ ibi lucebit castitas cōiugalit⁹:
alit⁹ ibi lucebit sancta viduitas. Diuersę lu-
cebūt: s̄ oēs ibi erūt. Splendor dispar: celū
cōmune. Logitātes qđ grad⁹ vfos: seruātes
et p̄fessioez vram: accedite ad carnē dñi: ac-
cedite ad sanguinē dñi. Qui se scit alit⁹ eē: nō
accedat. Cōpūgimini magis sermone meo.
Cōgratulant⁹ enī qđ sciūt seruare cōiugib⁹ qđ
a cōiugib⁹ exigit: qui sciūt seruare oimodo
cōtinētiā si hāc deo vouerūt. Quia xō au-
diūt dicentē me: Quicūq; nō seruatis casti-
tate: nolite accedere ad illū panē: p̄tristant.
Et ego nollē hoc dicere. Sz qđ facio? Time-
bo hoīem: et taceā x̄itātē: Ergo si illi serui si
timēt deū: etiā ego nō timeā: qđ nō scia di-
ctū esse: Serue nequā et piger: tu dares et ego
exigerē. Ecce dedi dñe deus me⁹: ecce in cō-
spectu tuo et angeloz tuoz: et i cōspectu ipi⁹
plebis tuę erogauī pecuniā tuā. Timeo enī
iudiciū tuū. Ego dedi: tu exige. Et si nō di-
ci: factur⁹ es. Ergo hoc pot⁹ dico: Ego dedi
tu cōuerte: tu parce. Fac pudicos qđ fuerunt
impudici: vt simul in tuo p̄spectu cū iudiciū
venerit gaudeam⁹: et qđ erogauit et cui erga-
tū est. Placet hoc? Placeat. Quicūq; impu-
dici estis: corrigite vos dñi viuitis. Ego enī
verbū dei loqui possū: impudicos autē i neq-
cia p̄seuerantes: de iudicio dei et damnatiōe
liberare non possum.

De muliere dephensa in adulte- rio: In euāgelio scđm eūdem. Ser-

Amo XLVII
Eminit charitas v̄ra sermone p̄sti-
mo: ex occasiōe lectiōis euāgelij lo-
cutos nos esse vobis de sp̄s sancto.
Ad hūc potandū cū dñs inuitasset credētes
in se: loquēs int⁹ eos qđ illū tenere cogitabāt
et interficere cupiebāt nec valebāt qđ ille no-
lebat. Lū qđ hęc locut⁹ esset: nata ē de illo in-
turba dissēsiō: alijs putātib⁹ qđ ipse eēt chri-
stus: alijs dicētib⁹: qđ de galilea nō exurgeret
christ⁹. Qui xō missi fuerāt vt eū tenerēt: re-
dierūt imunes a crimie: et pleni admiratiōe.
Hā et testimoniū p̄hibuerūt diuine doctrine
cū dicerēt: a qbus missi erāt: Quare nō ad-
duxistis eum? Rūderūt enī nunq; se audisse
hoīem ita locutū. Non enī quisq; sic loquit⁹
hō. Ille autē sic locut⁹ est: qđ deus erat et hō.
Tamē pharisei testimoniū eozū repellētes:
dixerūt eis: Nūquid et vos seducti estis? Qui
dem⁹ enī delectatos vos eē sermonib⁹ illi⁹.

Nūquid aliqđ de p̄ncipib⁹ credidit in eum:
aut ex phariseis? Sed turba hęc qđ nō nouit
legē: maledicta ē. Qui nō nouerāt legē: ipi
credebāt in eū qđ miserat legē: et eū qui mise-
rat legē cōtemnebāt illi qđ docebant legem:
vt impleretur quod dixerat ipse dominus:
Ego veni vt nō videntes videant: et viden-
tes cęci fiāt. Leci enī facti sunt pharisei do-
ctores: illuminati sunt ipi legē nesciētes et in
auctore legis credētes. Nicodem⁹ tñ vn⁹ ex
phariseis qđ ad dñm nocte venerat: et ipse qui
dē nō credul⁹ ē timidus: nā et nocte venerat
ad lumē: qđ illuminari volebat: et sciri time-
bat: rūdit: Nūquid et lex nostra iudicat quēq;
hominē: nisi audierit ab ipso p̄us: et cognoue-
rit quid faciat? Volebāt illi p̄uergere ante esse
dānatores qđ cognitoies. Sciebat enī nico-
demus vel potius credebāt: qđ si tñmō vel-
lent eū patiēter audire: forte siles fierēt illis
qđ missi sunt tenere et maluerūt credere. Illi
rūderūt p̄iudicio cordis sui: qđ et illis: Nū-
quid et tu galile⁹ es: id est quasi a galileo se-
ductus? Dñs enī galile⁹ dicebat: qđ de na-
zareth ciuitate erat parētes ei⁹. Scđm ma-
riā dixi parētes: nō fm virile semē. Non enī
qđ fuit in terra patrē: qđ iā habebat desuper
patrē. Hāz vtrāq; eius natiuitas mirabilis
fuit: diuina sine m̄se: hūana sine p̄re. Quid
qđ illi qđ legis doctores ad nicodemū? Scr-
utare et vide: qđ p̄pheta a galilea nō surget: s̄
dñs p̄phaz inde surrexit. Reuersus est: inqđ
euāgelista: vnusq; i domū suā. Inde per-
rexit iesus in montē: In montē autē oliueti:
in montē fructuosum: in montē vnguētū: in
montē chrisimatis. Ubi enī decebat docere
christū: nisi in monte oliueti? Chusma autē grece:
latine vinctio nūcupat. Ideo nos vnxit: qđ
luctatores cōtra diabolu fecit. Et diluculo
iterum venit in templū: et oīs p̄plus venit ad
eū: et sedēs docebat eos: et nō tenebat: quia
nō pati dignabāt. Hūc etiā attēdite vbi ab
inimic⁹ tēptata sit dñi māuetudo. Addu-
cūt autē illi scribe et pharisei mulierē
i adulterio dephensā et statuerūt eā
i medio et dixerūt ei: Magister: hec
mulier mō dephensa est i adulterio.
In lege autē moyses mādauit nobis
huiusmodi lapidare: Tu ergo quid
dicis? Hec dicebant tēptātes vt
possent accusare euz. Unde accusare? B
Nūquid ipm i aliquo facinore dephederāt:

+ quasi nō scia

Ego verbū dei
p̄st

Abi. 5.

peccare vñ que
vbi h. deo no
eat
Nūquid h. in
quocūq; statu
est

aut illa mlier ad eū aliqui prinuiffe dicebat: Quid est q̄ temptātes vt accusaret eū? In-
telligim⁹ fr̄es admirabilem māsuetudinē in
dño p̄monuisse: animaduertit eū nimis
esse mitem: nimis mansuetū. De illo quipe

Ps. 44. fuerat ante p̄dictum: Accingere gladio tuo
circa femur tuū potentissime. Specie tua et
pulchritudine tua: intēde p̄spere p̄cede ⁊ re-
gna. Propter veritatē et māsuetudinē ⁊ ius-
ticiā. Ergo attulit veritatē vt doctor: man-
suetudinē vt liberator: iusticiā vt cognitor.
Propter hęc eū esse regnaturū in sp̄s sancto
p̄pheta p̄dixerat: Lū loq̄bat veritas agno-
scebatur: cū aduersus inimicos non moueret
māsuetudo laudabat. Lū q̄ de duob⁹ istis:
id est de veritate ⁊ māsuetudine eius inimi-
ci liuore ⁊ inuidia torquerent: in tertio: id est

Leuit. 20. iusticia scandalū posuerunt. Quare? Quia
lex iusserat adulteros lapidari: ⁊ vtq̄ qd i-
iustū erat lex iubere nō poterat. Sed si quis
aliter diceret q̄ lex iusserat: iniustus dephē-
deret. Dixerunt q̄ apud semetipsos: Uerax
putat: māsuetus videt: de iusticia illi q̄ren-
da calūnia est. Offeram⁹ ei mulierē in adul-
terio dephēnsā: dicam⁹ de illa qd i lege scri-
ptū est. Si eam iusserit lapidari: māsuetudi-
nē nō habet. Si eā dimitti cēserit: iusticiā
nō tenebit. Ut aut māsuetudinem inquisit
nō p̄dat: in q̄ p̄lis iā amabilis fact⁹ est: sine
dubio dimitti eā iubebit. Hinc nos iueniē-
m⁹ occasionē accusandi: ⁊ reū faciem⁹ tanq̄
legis p̄uicatorē dicētes ei: Hostis es legi:
cōtra moysen respondes: imo p̄tra eū qui p̄
moysen dedit legē: Reus es mortis: cū illar
tu ipse lapidandus. Posset his verbis atq̄
sententijs inflāmari inuidia: feruere accusa-
tio: flagitari damnatio. S; cui hęc p̄ruer-
sitas rectitudinē: falsitas veritati: curuū di-
recto: stulticia sapiētici? Quā illi laqueos pa-
rarent: in quos nō ipsi p̄us caput elicerent?
Nō est captus cui ip̄i tendebāt: sed poti⁹ ca-
pti sunt q̄ tendebāt: q̄ nō crediderūt in eū q̄
eos possit de laq̄is eruere. Ecce dñs i respō-
dēdo ⁊ iusticiā fuatur⁹ ē: ⁊ a māsuetudine nō
ē recessur⁹. Quid em̄ r̄ndit dñs iesus? Quid
r̄ndit veritas? Quid r̄ndit sapientia? Quid
r̄ndit ip̄a cui calūnia p̄bat iusticia? Nō di-
xit: nō lapidē: ne p̄ legē dicere videret. Ab-

Luc. 19. sit aut vt diceret: lapidē. Venit em̄ nō per-
dere qd inuenerat: sed querere qd perierat.
Quid q̄ respōdit? Videte q̄ plen⁹ ē iusticia:
⁊ plen⁹ māsuetudine ⁊ veritate. Qui sine

peccato ē v̄m inq̄: pot i illā lapidē
mittat. Q̄ n̄sio sapiētici: quō eos intromi-
sit i se. Foris em̄ calūniabant: seip̄os intrin-
secus nō p̄scrutabant. Adultera videbāt: se
nō respiciebāt. P̄uicatorē legi legē im-
plere cupiebant: ⁊ hoc calūniando nō vere
tanq̄ adultera castitate dānādo. Audistis
iudci: audistis pharisei: audistis legis docto-
res: legis custodē: sed nōdū intellexistis le-
gis custodiē. Quid aliud vobis significat: cum
digito scribit in terrā? Digito em̄ dei lex scri-
pta est. Nūc dñs i terra scribebat: q̄ fructū
req̄rebat. Audistis q̄: impleat lex: lapidetur
adultera. S; nūquid q̄ puniēda est: lex im-
plēda est a puniēdis? Cōsideret se vnusq̄q̄
vestrū: intret in semetip̄m: ascēdat tribunal
mētis sue: p̄stituat se ante cogitationē suā:
cogitet se confiteri. Scit em̄ qui sit: q̄ nemo
scit hoim q̄ sunt homis nisi sp̄s homis qui
in ip̄o est. Vnusq̄q̄ in se intēdens: pecca-
torē se inuenit. Ita plane. Ergo aut istā di-
mittite: aut simul cū illa legis p̄nā excipite.
Si diceret: lapidē: māsuet⁹ nō videret. Di-
cit qd dicere debet: ⁊ māsuet⁹ ⁊ iustus: Qui
sine peccato ē v̄m: pot i illā lapidē mittat.
Hec vox iusticię est: Puniat peccatrix: s; nō
a peccatorib⁹. Impleat lex: sed nō a p̄uari-
catorib⁹ legis. Hęc vox oīno iusticię est: qua
iusticia illi tanq̄ trabali telo p̄cūsi se inspi-
ciētes: ⁊ reos se inueniētes: vnus post vnū
oēs recesserūt. Relicti sunt duo: misera ⁊ mi-
sericordia. Dñs aut cū eos telo iusticię per-
cussisset: nec dignat⁹ ē cedētes attendere: s;
auerso ab eis obtutu rursus scribebat in ter-
ra. Relicta aut illa sola muliere oibusq̄ ab-
euntib⁹: leuauit oculos suos ad mlierē. Au-
diuim⁹ vocē iusticię: audiam⁹ ⁊ māsuetudi-
nis. Pl⁹ em̄ credo frita erat illa mlier cū au-
disset a dño dictū: Qui sine peccato ē v̄m:
pot in illā lapidē mittat. Illi em̄ attēdētes ⁊
ip̄o abscessu p̄fessi: dereliq̄rūt mulierē cū ma-
gno peccato: ei q̄ erat sine peccato. Et q̄ illa
h̄ audierat: Qui sine pctō ē v̄m: pot in illā
lapidē mittat: ab illo se puniēdā sperabat: i
q̄ peccatū inueniri nō poterat. Ille aut q̄ adū-
sarios ei⁹ repulerat lingua iusticię: leuās i eā
oculos māsuetudinis interrogauit eā: Ne-
mo te cōdemnauit? Respōdit illa.
Domine nemo. Et ille: Nec ego te
cōdemnabo: a quo forte damnari timui:
sit: q̄ i me pctm̄ nō inuenisti. Nec ego te cō-
demnabo. Quid ē dñe? Fauēs q̄ peccatis?

Nō plane ita. Attēde quod sequit⁹: Uade
deinceps iam noli peccare. Ergo ⁊
dominus damnauit: sed peccatus non ho-
minē. Si aut peccator⁹ fautor esset: diceret:
Nec ego te damnabo: vade viue vt vis: de
mea liberatione esto securus: ego te quantū
cūq̄ peccaueris ab omī p̄nā: etiā a gehē-
nē ⁊ inferni tortorib⁹ liberabo. Nō dixit h̄.

Ps. 24. ⁊ timeat veritatē. Etenī dulcis ⁊ rect⁹ dñs.

Eccl. 4.2. Amas q̄ dulcis ē: time q̄ rectus est. Tanq̄

Ps. 102. māsuetus dixit: Tacui: sed tanq̄ iust⁹. Nū-
quid semp̄ tacebo? Adhuc addit: Longanimis.
Adde adhuc: Et multū misericors. S; time
qd ē in nouissimo: Et verax. Qd em̄ modo
sustinet peccātes: iudicatur⁹ ē cōtemnētes.

Ro. 2. An diuitias lōganimittatis eius cōtemnis?
Ignoras q̄ patiētia dei ad penitētiā te ad-
ducit? Tu aut fm̄ duriciā cordis tui ⁊ cor im-
penitēs thesaurizas tibi irā in die ire ⁊ reue-
latiōis iusti iudici dei: qui reddet vnicuiq̄
iuxta opa sua. Adhuc addit: longanimis

Ps. 102. dñs: misericors dñs: sed ⁊ iust⁹ dñs ⁊ verax
dñs. Largitur tibi spaciū correctiōis: sed tu
plus amas dilationē q̄ emēdationē. Adhuc
fuit heri: hodie bon⁹ esto. Et hodiernū diē
in malicia pegisti: vel cras mutare. S; expe-
ctas: ⁊ de misericordia dei tibi plurimū pol-
liceris: q̄ si ille qui tibi p̄ penitētiā p̄misit sa-
lutē: p̄misit tibi etiā longā vitā. Unde scis
quid pariat crastinus dies? Recte dicis in
corde tuo: q̄ mi correxero: de⁹ mihi omnia
peccata dimittit. Negare non possumus q̄
correctis atq̄ cōuersis indulgentiā de⁹ p̄mi-
sit. Nā in q̄ p̄phā mihi legis: q̄ p̄misit de⁹
correcto indulgentiā: nō mihi legis q̄ pro-
misit tibi longā vitā. Ex vtroq̄ igit homines
piclitant: sperando ⁊ desperādo p̄trarijs re-
bus. Sperādo decipi⁹ q̄ dicit: Bon⁹ ē de⁹:
misericors ē de⁹: faciā qd mihi placet: quod
liber: laxem habenas cupiditatib⁹ meis: im-
pleam desideria aīc meę. Quare hoc? Quia
misericors ē deus: māsuetus est deus. Spe-
listi piclitant. Desperatiōe aut qui cū incide-
rint in grauiā peccata: putātes sibi iam nō
posse ignosci penitētib⁹: et statuētes se ad
damnationē sine dubio destinatos: dicunt
apud seip̄os: Jā damnati sum⁹: quare nō
qd volum⁹ facim⁹? animo gladiatoriū ferro
destinator⁹. Ideo molesti sūt desperati. Jā
em̄ qd timeat nō habent: ⁊ vehemēter time-

di sunt. Istos desperatio necat: illos spes.
Inter spem ⁊ desperationē estuat aīa. Ahe-
tuendū est ne te occidat spes: ⁊ cum multuz
speras de misericordia: incidās in iudiciū.
Ahetuendū est rursus ne te occidat despera-
tio: ⁊ cū putas iā nō tibi ignosci que grauiā
cōmisisti: nō agas penitentiā: ⁊ incurras iu-
dicem sapientiā: que dicit: Et ego v̄fē p̄diti-
oni sup̄ridebo. Quid q̄ egit deus cū piclitā-
tibus vtroq̄ morbo? Illis qui spe piclitant
h̄ dicit: Ne tardes cōuerti ad deū: neq̄ dis-
feras de die i diē. Subito em̄ veniet ira ei⁹:
⁊ i tēpore vindictę dispdet te. Illis q̄ despe-
ratiōe piclitant quid dicit? In quacūq̄ die
iniquus cōuersus fuerit: oēs iniquitates eius
obliuiscar. Propter illos q̄ desperatiōe peri-
clitant: p̄posuit indulgētię portū. Propter
illos qui spe piclitant ⁊ dilatiōib⁹ illudunt:
fecit deus diem mortis incertū. Quā veniat
vltim⁹ dies nescis. Ingratus es: q̄ hodie
nū habes: in quo corrigaris? Sic q̄ ad istam
mulierē: Nec ego te cōdemnabo. S; facta se-

Prover. 1. cura de p̄terito: caue futura. Deleui qd cō-
misisti: obserua qd p̄cepti vt inuenias quod
promisi.

Eccl. 5. De eo qd scriptum est in euange-
lio fm̄ eūdem: Si māsueritis in ver-
bo meo: vere discipuli mei estis.

Exec. 18. Sermo XLVIII

Quit charitas v̄fa omnes nos vnū
magistrū habere: ⁊ sub illo condisci-
pulos esse. Nec ideo magistri sum⁹:
q̄ de loco sup̄iore loq̄mur vobis: sed maḡ ē
oim q̄ habitat i nob oib⁹. Ip̄e mō in euāge-
lio nobis oib⁹ loq̄bat: et dicebat nobis: qd
etiā ego dico vobis. Dicit aut ille de vobis
⁊ nobis ⁊ nob: Si māsueritis in v̄bo meo: nō
vtiq̄ i meo q̄ mō loquor: s; in ei⁹ q̄ mō i euā-
gelio loq̄bat: Si māsueritis i v̄bo meo
inq̄: vere discipuli mei estis. Ad disci-
pulū est parū accedere: s; manere. Nō q̄ ait:
Si audieritis verbū meū: aut si accesseritis
ad verbū meū: aut si laudaueritis verbum
meū. Sed videte quid dixerit: Si māsue-
ritis in verbo meo: vere discipuli
mei eritis: ⁊ cognoscetis veritatē: ⁊
veritas liberabit vos. Quid diximus
fratres? Adanere in verbo dei: labor est an
non est? Si labor est: attende magnum pre-
miū. Si labor nō est: gratis accipis premiū.
Adanemus ergo i eo qui manet in nobis.
Nos si non manserimus in illo: cademus.

Job. 8. Sermo XLVIII

Quit charitas v̄fa omnes nos vnū
magistrū habere: ⁊ sub illo condisci-
pulos esse. Nec ideo magistri sum⁹:
q̄ de loco sup̄iore loq̄mur vobis: sed maḡ ē
oim q̄ habitat i nob oib⁹. Ip̄e mō in euāge-
lio nobis oib⁹ loq̄bat: et dicebat nobis: qd
etiā ego dico vobis. Dicit aut ille de vobis
⁊ nobis ⁊ nob: Si māsueritis in v̄bo meo: nō
vtiq̄ i meo q̄ mō loquor: s; in ei⁹ q̄ mō i euā-
gelio loq̄bat: Si māsueritis i v̄bo meo
inq̄: vere discipuli mei estis. Ad disci-
pulū est parū accedere: s; manere. Nō q̄ ait:
Si audieritis verbū meū: aut si accesseritis
ad verbū meū: aut si laudaueritis verbum
meū. Sed videte quid dixerit: Si māsue-
ritis in verbo meo: vere discipuli
mei eritis: ⁊ cognoscetis veritatē: ⁊
veritas liberabit vos. Quid diximus
fratres? Adanere in verbo dei: labor est an
non est? Si labor est: attende magnum pre-
miū. Si labor nō est: gratis accipis premiū.
Adanemus ergo i eo qui manet in nobis.
Nos si non manserimus in illo: cademus.

Job. 8. Sermo XLVIII

Quit charitas v̄fa omnes nos vnū
magistrū habere: ⁊ sub illo condisci-
pulos esse. Nec ideo magistri sum⁹:
q̄ de loco sup̄iore loq̄mur vobis: sed maḡ ē
oim q̄ habitat i nob oib⁹. Ip̄e mō in euāge-
lio nobis oib⁹ loq̄bat: et dicebat nobis: qd
etiā ego dico vobis. Dicit aut ille de vobis
⁊ nobis ⁊ nob: Si māsueritis in v̄bo meo: nō
vtiq̄ i meo q̄ mō loquor: s; in ei⁹ q̄ mō i euā-
gelio loq̄bat: Si māsueritis i v̄bo meo
inq̄: vere discipuli mei estis. Ad disci-
pulū est parū accedere: s; manere. Nō q̄ ait:
Si audieritis verbū meū: aut si accesseritis
ad verbū meū: aut si laudaueritis verbum
meū. Sed videte quid dixerit: Si māsue-
ritis in verbo meo: vere discipuli
mei eritis: ⁊ cognoscetis veritatē: ⁊
veritas liberabit vos. Quid diximus
fratres? Adanere in verbo dei: labor est an
non est? Si labor est: attende magnum pre-
miū. Si labor nō est: gratis accipis premiū.
Adanemus ergo i eo qui manet in nobis.
Nos si non manserimus in illo: cademus.

Sancti Augustini de verbis dñi

Ille autē si in nobis non māserit: non ideo domū perdidit. Nouit ille manere in se: qui nunq̄ deserit se. Absit autē ab homie vt maneat in se: qui perdit se. Ergo nos in illo manemus indigentia: ipse in nobis manet misericordia. Jam q̄ si ppositū est quod facere debeamus: quid accepturi sum⁹ videamus. Indixit enī opus: et pmisit mercedē. Quod est opus? Si māseris in verbo meo. Breue opus. Verbu breue: magnū opere: Si māseritis. Quid est si māseritis? Si in petra edificaueritis. Q̄ magnū est fratres hoc: sup petra edificare q̄ magnū est. Venerūt flumina: flauerūt venti: descenderūt imbres et impegērūt in domū illā et nō cecidit: fundata enī erat supra petra. Quid est ergo in verbo dei manere: nisi nullis temptatiōib⁹ cedere? Prēmū quid est? Lognosceris veritatem: et veritas liberabit vos. Cōpatimini nobis: q̄ vocē meā sentitis obtusam. Adiuuate me tranquillitate. Q̄mū. Lognosceris veritatem. Forte aliquis diceret: et qd mibi pdest cognoscere veritatē? Et veritas liberabit vos. Si nō delectat veritas: delectet libertas. In cōsuetudine latine lingue liberari duob⁹ modis dicit. Et maxime i eo cōsueuim⁹ audire hoc verbū: vt quicq̄ liberat: intelligat periculū euadere: molestiis carere. Liberari autē p̄prie dicit liberū fieri: Quō saluari salutū fieri: sanari sanū fieri: sic liberari liberū fieri. Ideo dixi: Si nō delectat veritas: delectet libertas. Hoc in greca lingua euidentius sonat: nec potest aliter intelligi. Et vt noueritis q̄ aliter intelligi nō potest: loquente dño: respōderūt iudei: Nos nemini seruiuimus vnq̄: quō dicitis: veritas liberabit vos? Id est veritas liberat vos facit. Quō dicitis eis q̄ nemini vnq̄ seruiuim⁹: quos vides inquit non habere seruitutis necessitatē: quō eis polliceris libertatē? Audierūt qd debuerūt: sed nō fecerūt qd debuerūt. Quid audierūt? Quia dixit: Veritas liberabit vos. Attēdistis vos q̄ nō seruitis homini: et dixistis: Remini seruiuimus vnq̄. Dis iudeus et grecus: diues et paup⁹: honorat⁹ et puatus: impator et mendicus: ois qui facit peccatū: seruus est peccati. Dis inquit qui facit peccatū: seruus ē peccati. Si agnoscant homies seruitutē: vnde debunt vnde accipiūt libertatē. Ingenuus est aliquis: captiu⁹ a barbaris: ex ingenuo factus est seruus. Audirē hō miserator: cōsi-

derat se habere pecuniā: sit redēptor: pergit ad barbaros: dat pecuniā: redimit hominē. Plane redidit libertatē: si abstulit iniquitatē. Sed q̄s abstulit iniquitatē? Homo homi⁹? Ille q̄ seruiebat apud barbaros: a redēptore suo redēptus est. Et multū interest in redēptorē et redemptū: tamē sub dña iniquitate forte cōserui sunt. Interrogo redēptorem: habes peccatū? habeo inq̄t. Ergo nec tu te iactes redemptū: nec tu te extollas redēptorē: fugite ambo ad verū liberatōrē. Parū est: q̄ sub peccato sunt: serui dicti sūt et mortui dicunt. Qd timet homo ne faciat illis captiuitas: iam illi fecit iniquitas. Quid enī: q̄ vident viuerē? Nūquid ideo errauit ille q̄ dixit: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos? Ergo mortui oēs sūt peccato: serui mortui: seruēdo mortui: moriendo serui. Quis ē liberat a morte et a seruitute: nisi in mortuis liber? Quis est i mortuis liber: nisi inter peccatores sine peccato? Ecce venit pnceps mūdi: ipse dicit redēptor nri: liberator nri: Ecce venit pnceps mūdi: et i me nihil inueniet. Teneat q̄s decept: quos seduxit: q̄b⁹ peccatū mortē p̄suasit: in me nihil inueniet. Veni dñe redēptor veni: Agnoscat te captiu⁹: fugiat te captiuator: tu esto mibi liberator. Ille me p̄ditū inuenit: in quo diabolus nihil inuenit qd caro agit. Inuenit carnē in illo pnceps hui⁹ mūdi: Inuenit. Et qualē carnē? Abortalem: quā possit tenere: quā possit crucifigere: quā possit occidere. Erras deceptor: non fallit redēptor. Erras. Clides i dño carnē mortālē: nō est caro peccati: similitudo est carnis peccati. Absit enī deus filiū suū in similitudinē carnis peccati. Tera caro: mortalis caro: sed nō peccati caro. Absit enī deus filiū suū in similitudinē carnis peccati: vt de peccato dānaret peccatū in carne. Absit enī de⁹ filiū in similitudinē carnis peccati in carnē: nō tñ in carne peccati. Propter quid? Ut de peccato: certe nullū peccatū: vt de peccato dānaret peccatū in carne: vt iusticia dei impleret in nobis: qui nō sūm carnē ambulam⁹: sed sūm sp̄ritū. Si ergo similitudo carnis erat peccati nō caro peccati: quō vt de peccato dānaret peccatū in carne? Solet et similitudo cape nōmē eius rei: cui⁹ ē similitudo. Hō dicit verus: et etiā si pictū in pariete oīdas: et q̄ras qd sit: respondet hō. Peccatū ḡpellata est caro: hñs similitudinē carnis peccati: vt esset sacrifici-

In euangelio scdm̄ Iohannē Sermo XLIX

est: p peccato. Dicit idem ap̄lus alio loco. 1. Cor. 5. Eum qui nō nouerat peccatū: p nobis peccatū fecit. Eū qui nō nouerat peccatū: Quē qui nō nouerat peccatū: nisi eum qui dixit: Ecce venit princeps mūdi: et in me nihil inueniet? Eū q̄ non nouerat peccatū: peccatū p nob fecit: Eū ip̄m christū nescientē peccatū: fecit deus p nobis peccatū. Quid est h fratres? Si diceret: Fecit in illum peccatū: aut fecit illum habere peccatū: intolerabile videret. Quomō toleram⁹ qd dictū est: Fecit enī peccatū vt ip̄e christus sit peccatū? Qui nouerat scripturas veteris testamēti: recognosceret qd dico. Nō enī semel dictū ē: s̄ aliq̄tēs creberrime. Peccata dicta sūt: sacrificia p peccatis. Offerebat: verbi ḡsa: p peccato hyrcus: aries: quodlibet: ipsa victima que offerebat p peccato peccatū nominabat. Peccatū ergo dicebat sacrificiū pro peccato: ita vt alicubi dicat lex sacerdotes ponere debere manus suas super peccatū. Ergo eū qui nō nouerat peccatū: fecit p nobis peccatū: id est sacrificiū p peccato. Factū est peccatū: oblat⁹ est: et deletū est peccatū. Sufus est sanguis redemptoris: et deleta est cautio debitoris. Ip̄e est sanguis q̄ p multis effusus ē in remissionē peccatorū. Quid est ergo q̄ insipienter exultasti meus captiuator: quia carnē mortālē habuit me⁹ liberatōr? Si habuit peccatū vide: Si aliqd tuū in eo inuenisti tene. Verbu caro factū est. Verbu creator ē: caro creatura ē. Quid ibi tuū inimice? Et verbū de⁹ ē: et aia hominis creatura est: et caro hominis creatura est: et caro mortalis dei creatura ē. Peccatū ḡre. Sed qd queris veritas loquit: Veniet pnceps mūdi: et in me nihil inueniet. Nō ergo nō inuenit carnē: sed nihil inueniet. Nō ergo peccatū. Decepisti innocētes: fecisti nocentes. Occidisti innocentē: pemisti quem non debebas: redde qd tenebas. Quid ē? Ad horā insultasti: q̄ inuenisti in christo carnē mortālē: Adscipula tua erat. Unde letat⁹ es: inde captus es. Ubi te exultasti aliquid inuenisse: inde nūc doles qd possederas perdidisse. Ergo fratres q̄ credimus in christū: maneam⁹ in verbo eius. Si enī māserimus in verbo eius: vere discipuli eius sum⁹. Nō enī soli illi duodecim ei⁹ sumus: et cognoscamus veritatē: et veritas liberabit nos: id est christus fili⁹ dei qui dixit: Ego sum veri-

tas: liberos nos faciet: hoc ē liberabit nos: nō a barbaris sed a diabolo: nō a corporis captiuitate: sed ab aie iniquitate. Solus est qui sic liberat. Nemo se liberū dicat: ne seruus remaneat. Non remanebit in seruitute anima nostra: quia quotidie dimittunt debita nostra.

De pastore et mercenario et fure: In euangelio s̄m eundē. Ser. XLIX

Non ignorat fides vestra charissimi: et ita vos vidicisse nouimus dicēte magistro de celo i quo spem vestrā posuistis: q̄ dñs nri iesus xps q̄ iaz p nobis passus est et resurrexit: caput est ecclesie: et est corpus eius ecclesia: et in eius corpore vnitas membrorū: et cōpago charitatis tanq̄ sanitas existit. Quicq̄ autē in charitate frigit: infirmat in corpore christi. Sed potens est ille qui exaltauit caput nostrū: etiā infirmā mēbra sanare: dñs tamē nō nimia impietate p̄cidant: sed h̄reant corpori donec sanent. Quicq̄ enī adhuc h̄ret corpori: non desperatē sanitatis est. Qd autē p̄cisum fuerit: nec curari: nec sanari pōt. Eū ergo ille sit caput ecclesie: et sit corpus eius ecclesia: totus christus caput et corpus est. Resurrexit iam ille. Caput ergo habemus i celo. Caput nostrum interpellat pro nobis. Caput nostrū sine peccato et sine morte: iam propitiū pro peccatis nostris deum: vt et nos i fine resurgentes et imutati in gloriā celestē: seq̄mur caput nostrū. Quo enī caput et cetera mēbra. Sed dñs hic sumus: mēbra sumus: ne desperem⁹: q̄ secutura sum⁹ caput nostrū. Clidete enī fr̄es dilectiōez illi⁹ capitis nri. Jā in celo est: et hic laborat q̄ diu hic laborat ecclesia. Hic christ⁹ esurit: hic sitit: nudus est: hospes est: infirmat: in carcere est. Quicq̄ enī h̄ patit corpus eius: se dixit pati: et in fine segregans ipsum corpus suū ad dexterā: et reliq̄s a quib⁹ mō cōculcat segregans ad sinistrā: dicitur est his q̄ sunt ad dexterā: Venite benedicti patris mei p̄cipite regnū qd vobis paratū est ab origine mūdi. Quib⁹ merit⁹? Esuriui enim et dedistis mibi māducare et. Sic exequit tanq̄ ip̄e accepisset vsq̄ adeo vt illi nō intelligēt: respōdeant et dicant: Dñe: quādo te vidim⁹ esurientē: hospitē: et in carcere? Et dicit eis: Luz vni ex minimis meis fecistis: mibi fecistis. Sic etiā in nostro corpore caput sursum est: pedes in terra sūt.

petra et sacrificia peccati.

ponere manū in peccatū

Mysapula tua

Matth. 25.

Sancti Augustini de verbis domini

in aliq̄ cōstipatiōe et coartatiōe hoīm: q̄n
tibi aliq̄s pedē calcat: nōne dicit caput: cal-
cas me: nec caput tuū nec linguā tuā quisq̄
calcauit: Sursum est: in tuto est: nihil ei ma-
li cōtingit: et tū q̄ p cōnexionē charitatē vni-
tas est a capite vsq̄ ad pedes: nō se inde lin-
gua separauit: sed dixit: Calcas me: cū eam
nemo p̄tulerit. Quō ḡ lingua quā nemo cō-
tigit dicit: Calcas me: Sic x̄ps caput q̄d ne-
mō calcat dixit: Esuriui et deditis mihi mā-
ducare. Et illis q̄ hoc nō fecerūt dixit: Esuri-
ui et nō deditis mihi māducare. Et quō con-
dixit: Sic. Būt illi in cōbustionē etnā: iu-
sti aut̄ in vitā etnā. Lū ergo nūc loqueret̄
Job. 10. dixit se eē pastore: dixit eē et ianuā. Et rōg
ibi habes: et ego sum ianuā: et ego sū pastor.
Janua est in capite: pastor in corpore. Dicit
enī petro: in quo vno format ecclesiā: Petre
Job. 21. amas me? Respondit. Dñe amo. Pasce oues
meas. Et tertio: Petre amas me? Cōtrita-
tus ē petr⁹ q̄ cū tertio interrogauit: q̄si ille
qui vidit p̄scientiā negatoris: nō videbat si
dem cōfidentis. Mouerat illū semp: nouerat
illū et q̄n se petrus ipse nō nouerat. Tūc enī
Luc. 22. se nō nouerat: quando dixit: Tecū ero vsq̄
ad mortē: et q̄ eēt infirmus nesciebat. Quō
plerūq̄ reuera et infirmis cōtingit: vt egrot⁹
nesciat quid cū illo agat: medicus aut̄ sciat:
cū ille egrotū illū patiat: medic⁹ nō pa-
tiat. Magis dicit medic⁹ quid agat i altero
q̄ ille qui egrotat quid agat in seipso. Pe-
trus ḡ tunc infirmus: dñs aut̄ medicus. Di-
cebat se habere vires quas nō habebat. Il-
le aut̄ tangēs venā cordis eius: dicebat q̄d
ter eū esset negatur⁹. Et ita factū est quō p̄-
dixit medicus: nō quomō p̄sumpsit egrot⁹.
Ergo post resurrectionē suā dñs interroga-
uit eū: nō nesciens quo ille animo cōfiteret̄
amorē christi: sed vt trina cōfessione amoris
deleret trinā negationē timoris. Ergo hoc
dñs exigit a petro: Petre amas me? Quasi
quid mihi dabis: quid mihi p̄stabis: quia
amas me? Quid erat p̄statur⁹ petrus resur-
genti dño et eunti in celū: atq̄ sedēti ad dex-
terā patris? Quasi diceret: hoc mihi dabis:
si mihi p̄stabis: si amas me: vt pascas oues
meas. Per ianuā intres: nō per aliam partē
ascendas. Audistis cum euangeliiū legeret:
Qui intrat per ianuam pastor est:
qui aut̄ ex alia parte ascendit: fur est
et latro: Et dissipare querit et spargere et
tollere. Quis ē qui intrat p ianuā? Qui in-

trat per christū. Quis est iste qui imitatur
passionem christi? Qui cognoscit humilita-
tem christi: vt cū deus factus sit homo pro
nobis: cognoscat se homo nō esse deū s̄ ho-
minē. Qui enī vult de⁹ videri cū sit hō: nō
imitat̄ illū qui cū deus esset hō factus est.
Tibi aut̄ nō dicit: esto aliquid min⁹ q̄ es: s̄
cognosce quid es. Cognosce te infirmū: co-
gnosce te hominē: cognosce te peccatorē: co-
gnosce te q̄ ille iustificat: cognosce q̄ macu-
losus es. Appareat in cōfessione tua macula
cordis tui: et trinebis ad gregē christi: q̄ cō-
fessio peccatorū inuitat medicū sanaturū:
quō in egrotū qui dicit: sanus sum: nō
querit medicū. Aliquid nō ad templū ascē-
derat phariseus ille et publican⁹? Ille de sua
sanitate gloriabatur: ille vulnera sua medico
ostēdebat. Dicebat enī ille: Deus gr̄as tibi
ago: q̄ nō sum sicut publican⁹ iste: Gloria-
batur sup alterū. Ergo si publican⁹ ille sanus
esset: inuideret illi phariseus: q̄ nō haberet
sup quē extolleret. Quō ergo venerat q̄ sic
inuidebat? Ille erat vtiq̄ sanus. Et cū se sa-
num diceret: nō descendit curatus. Ille aut̄
ad terrā oculos deiciens: et nō audēs in ce-
lū attollere: pcutiebat pectus suū dicens:
Propiti⁹ esto mihi peccatori. Et quid dicit
dñs? Amē dico vobis: q̄ descendit iustifica-
tus de templo publican⁹ magis q̄ pharise⁹:
quia oīs qui se exaltat humiliabit: et qui se
humiliat exaltabit. Qui aut̄ se exaltat: p alte-
rā p̄tē volunt ascendere ad ouile. Qui aut̄ se
humiliat: p ianuā intrat ad ouile. Ido de illo
dixit: intrat: de illo: ascendit. Qui ascendit vi-
detis q̄ alta petit: nō intrat sed cadit. Ille
aut̄ qui se submittit vt per ianuā intret: nec
cadit: sed pastor est. Sed tres psonas dixit
dñs: et debem⁹ illas inuestigare i euangelio:
pastor: mercenari⁹ et fur. Lū legere puto
q̄ aduertistis: designauit pastorem: desi-
gnauit mercenariū: designauit furē. Pasto-
rē dixit animā suā ponere p ouib⁹ suis: et
intrare per ianuā. Furem dixit ascendere per
aliam partē. Mercenariū dixit lupum vel
furē si videat fugere: quia nō est illi cura de
ouibus. Mercenari⁹ est enī non pastor.
Ille intrat p ianuā: quia pastor ē. Ille ascē-
dit p aliam partē: quia fur est. Ille videns
eos qui volunt tollere oues: timet et fugit
quia mercenari⁹ est: quia non est illi cura
de ouibus. Mercenari⁹ est enī. Si inue-
nerimus tres istas psonas: inuenit sanctitas

In euangelio scdm Johannē Sermo XLIX

visa et quos diligatis: et quos toleretis: et q̄s
caueatis. Diligendus est pastor: tolerand⁹
est mercenari⁹: cauendus est latro. Sūt ho-
mines in ecclesia: de quibus dicit apls: qui ex
occasiōe euāgelizāt: querētes ab hominibus
cōmoda sua: siue pecuniaria siue honoz vel
laudis hūanę. Quomodolibet volētes ac-
cipere munera euāgelizant: nō tam salutē
eius querunt cui annūciāt: q̄ cōmodum su-
um. Ille aut̄ qui audit salutē ab eo qui non
habet salutē: si ei crediderit quē illi annūci-
at neq̄ in illo sp̄e posuerit p quē illi annūci-
atur salus: qui annūciat habebit detrimen-
tum: cui annūciabit habebit lucrū. Habes
dñm dicentē de phariseis: Cathedrā moysi
sedent. Nō eos solos significabat domin⁹:
quasi x̄o eos qui crederēt in x̄pm ad iudeo-
rum scholā mitteret: vt ibi discerēt quē ad-
modū iter sit ad regnū celoz. Nonne ideo
dñs venit vt instrueret ecclesiā: ip̄osq̄ iude-
os bene credētes et bene sperātes et bene di-
ligētes segregaret tanq̄ frumenta a paleis:
et faceret vñū parietē circūcisionis: cui p̄iun-
geretur alius paries ex sp̄putio gentiū: qui-
bus duob⁹ parietibus de diuerso venienti-
bus eēt ipse lapis angularis? Nōne ḡ idem
dñs de duab⁹ istis plebibus in vno futuris
dixit: habeo et alias oues: quę nō sunt ex h̄
ouili: Loquebat̄ aut̄ iudeis. Oportet me i-
quir et eas adducere: vt sit vnus grex et vn⁹
pastor. Ideo dūc naues erāt vnde vocaue-
rat discipulos: duas psonas plebis signifi-
cabant: quādo miserūt retia et leuauerūt tā-
tam vim et tātum numerū pisciū: ita vt pene
retia rūperēt. Et onerauerūt inquit duas
naues. Dūc naues significabāt vñā ecclesiā:
sed de duab⁹ plebibus factam: cōiunctā in
x̄po: aliq̄ de diuerso venientē. Hoc signifi-
cant etiā dūc vxores habētes vnum virū ia-
cob: līa et rachel. Has duas significāt etiam
duo ecci: qui sedebāt iuxta viā quos dñs il-
luminauit. Et si aduertat̄ scripturas i mul-
tis locis inuenietis significari duas ecclesi-
as: quę nō sūt dūc s̄ vna. Ad hoc enī valet
lapis angularis: vt ex duabus faciat vnā.
Ad h̄ valet ille pastor: vt de duob⁹ gregib⁹ fa-
ciat vñū. Ergo dñs doctur⁹ ecclesiā: et habitu-
rus scholā suā p̄ter iudeos: sic videm⁹ mō:
nūquid credentes in se ad iudeos missurus
erat vt discerent? Sed nomie phariseoz et
scribarū significauit quosdā in ecclesia sua
futuros: qui dicerēt et nō facerent: Se autē

figurauerat in psona moysi. Etenī psonam
eius gerebat moyses: et velū ante se ideo po-
nebat: quādo loquebat̄ p̄lo: quia q̄diu illi
in lege carnalibus gaudiis et voluptatibus
dediti erāt: et regnū terrenū querebāt: vela-
men positū erat cōtra faciē eoz nē viderent
x̄pm in sc̄pturis. Ablato enī velamine: postea
q̄ passus est dñs: visa sunt secreta templi.
Ideo cū in cruce penderet: scissum est velū
templi a sūmo vsq̄ deorsus. Et aperte dicit
ap̄lus paulus: Lū autē transieris ad x̄pm
2. Cor. 3. auferetur velamē. Qui autē nō trāserit ad
x̄pm: quis legat moysen: velamē positū est
sup cor eius: sicut dixit ap̄lus. Lū ḡ p̄figura-
ret quosdā tales futuros dñs i ecclesia sua:
quid ait? Scribe et pharisei cathedrā moysi
sedent. Quę dicūt facite: s̄ quę faciūt facere
nolite. Quādo illud audiūt clerici mali q̄d
i ip̄os dicit: volūt puertere istā sententiā.
Nūquid nō si illis liceret delerēt illā de euan-
gelio? Quia x̄o delere illā nō p̄t: puertere
illā quērūt. Sed adest dñi gr̄a et misericōdia: nec
sinit eos facere: q̄ circūsepsit vitate sua oēs
sententias suas et liberauit: vt quisq̄ inde
aliquid p̄cidere voluerit: aut inducere male
legendo vel interpretādo: ille si cor habet q̄d
p̄cisum est iungat scripturę et legat supiora
vel inferiora: et inueniet sensū quē volebat
ille male interpretari. Quid ḡ putatis istos
dicere de q̄b⁹ dicit: Quę dicūt facite? Quia
reuera a sanis laicis dicit. Laicus enī q̄ vult
bene viuere: cū attenderit clericū malū: q̄d
sibi dicit: Dñs dixit: Quę dicūt facite: quę
faciūt facē nolite. Ambulabo viā dñi: nō se-
quar istius mores. Audiā ab illo: nō verba
ip̄ius sed dei. Sequar deum: sequar ille cu-
piditatē suā: Quia si voluero apud deum
sic me defendere vt dicā: Dñe vidī male vi-
uentē clericū tuum: et ideo male vixi: nonne
mihi dictur⁹ est: Serue nequā nō a me audi-
eras: Quę dicunt facite: q̄ aut̄ faciūt facere
nolite? Valis aut̄ laicus: infidelis: nō p̄ti-
nens ad frumentum x̄pi: qui tanq̄ palea in
area toleratur: quid sibi dicit quando cōpe-
rit illum arguere verbū dei? Exi: Quid mi-
hi loq̄ris? Ip̄i episcopi: ip̄i clerici nō illud
faciunt: et me cogis vt faciā. Querit sibi non
patronū ad causas malā: s̄ comitē ad penā.
Nam nūq̄ eum defensurus est in die iudi-
cij: quęcunq̄ malū voluerit imitari. Quo-
modo enī diabolus omnes quos seducit nō
seducat cū quib⁹ regnet: sed cū quibus dam-

netur: Sic omnes q sequuntur malos: comites
sibi ad gehennam querunt: non patrocina ad re
gna celorum. Quod ergo puerunt isti hanc se
tentiam: quando illis dicit male viuētibus
merito dictum est a domino: Quae dicit facite:
q aut faciunt facere nolite? Recte dictum est iqui
unt. Dictum est enim vobis: ut quae dicim facia
tis: quae aut nos facim vos non faciat. Nos
enim offerimus sacrificium: vobis non licet. Vi
dere versutias hominum: Quid dicam mercena
riorum? Nam si pastores essent: ista non dice
ret. Ideo dñs ut os illis clauderet: securus ē
Matt. 23. et dixit: Cathedra moysi sedent: Quae dicunt
facite: quae aut faciunt facere nolite. Dicunt enim
et non faciunt. Quid est q fratres? Si de sacri
ficio diceret offerendo: diceret: dicunt et non faci
unt. Faciunt enim sacrificium deo. Offerunt qui
dem quod dicunt: et non faciunt. Audi quid se
quatur: Alligat enim onera graui et importa
bilia: et imponit ea super ceruices hominum: q ipsi
vno digito nolunt attingere. Aperte exprobra
uit: describit et ostendit. Sed illi q sic voluit
puertere sententiam: ostendunt q nihil querunt
in ecclesia nisi comoda sua: nec euangelium lege
runt. Si enim nossent ipsam paginam et totum le
gissent: nunq hoc dicere auderent. Sed aper
tius attendite: q habet tales ecclesia. Ne q
dicat nobis prius de phariseis dixit: de scri
bis: de iudeis dixit. Nam tales non habet ec
clesia. Qui sunt q illi de quib dñs dixit: Non
omnis qui mihi dicit: dñe dñe intrabit in re
gna celorum: Et addidit: Multi dicent mi
hi in illa die: dñe dñe: nonne in nomine tuo p
phetauim? et in nomine tuo virtutes multas fe
cimus: et in nomine tuo manducauimus et bi
bimus? Nunqd in nomine christi faciunt ista?
Certum est: manifestum est: q de his dicit qui no
men christi habet. Sed quid sequitur? Tunc di
xit: cam illis: Nunquā vos cognoui. Recedite a
me omnes qui opamini iniquitatem. Audi apo
stolus. stolū gementē de talibus. Dicit alios annū
ciare euangelium p charitatem: alios p occasio
nem. De quibus dicit: Annūciant euangelium
non recte. Rem rectā: sed ipsi non recti. Quod
annūciant rectū est: s qui annūciant non sūt
recti. Quare non est rect? Quia aliqd querit i
ecclesia: non deū querit. Si deus quereret: ca
stus esset: q legitimū maritū anima deum
habet. Quis a deo pter deū querit: non es
se deū querit. Videre frēs: si vxor amet ma
ritū q diues est: non est casta. Non enim maritū
amat: s aurum mariti. Si autē maritū amat

et nudum amat et pauperē amat. Si enim pro
pterea amat q diues est: quid si quomodo
sūt casus humani pscriptur: subito egens
remaneat? Renūciat illi forte: qd qd ama
bat non maritus erat: s res eius. Si autē vere
maritū amat: etiā pauperē plus amat: q cū
misericordia amat. Et tñ fratres de noster
nunq paup esse pōt: diues est: ipse fecit oia: ce
lum et terrā: mare et angelos. Quicqd vide
mus: quicquid non videm? in celo: ipse fecit.
Sed tamē non diuitias amare debemus: sed
euz qui fecit illas: Non tibi promisit nisi se.
Inueni aliquid piosius: et hoc dabit. Pul
chra est terra: celum et angeli: sed pulchrior ē
qui fecit hec. Qui ergo annūciant deū: amā
tes deum: qui annūciant deum ppter deū:
pascunt oues: et non sunt mercenarij. Ipsaz
castitate exigit dominus noster iesus chris
tus quādo dicebat petro: Petre amas me? Quid
est: amas me? Castus es. Non est cor
tū adulterū. Non tua queris in ecclesia sed
mea. Sed q talis es et amas me: pasc oves
meas. Non enim eris mercenarius: sed eris
pastor. Illi autē non caste annūciabant: de
qbus gemit aplūs. Sed q dicit: Quid enim?
Dū oī modo siue occasione siue vitate christi
annūciat: permittit ergo esse mercenarios.
Pastor veritate christū annūciat: mercen
narius occasione christum annūciat: aliud
querēs. Tamē et ille christū annūciat: et ille
christum. Audi vocem pastoris pauli: Siue
occasione siue veritate christus annūciatur.
Ipse pastor voluit habere mercenariū. Sa
ciunt enim vbi possunt: viles sunt quātum
possunt. Quādo autē ad alios vsus: quere
bat aplūs cui vīs imitarent infirmi: Abi
si vobis inquit timotheum qui vos cōmo
nificat vias meas. Et quid ait? Abi pa
storē qui vos cōmoneret vias meas: id est
quia quomō ego ambulo et ipse ambulat.
Et mittens pastorem: quid ait? Reminem
enim habeo tam vnam: qui sincera affe
ctione p vobis sollicitus sit. Nonne cū illo
erant multi? Sed quid sequitur? Omnes enim
sua querunt: non quae sunt christi iesu: id est
ego vobis pastorem mittere volui: nā mul
ti mercenarij sunt: sed non oportuerat ut
mercenarius mitteret. Ad alias res et ne
gocia pagenda mittitur mercenarius: ad
illas autem quas tunc volebat: pastor erat
necessarius. Et vix inuenit vnum pastorem
inter multos mercenarios: quia pauci pa

stores: multi mercenarij. Sed quid dicitur
Matt. 6. de mercenarijs? Amē dico vobis: percepe
rūt mercedē suam. De pastore autē quid di
xit apostolus? Quisquis autē mūdauit se
ab huiusmodi: erit vas in honorē sanctifica
tū et vtile dño ad omne opus bonū paratū
semp. Non ad qdā res paratū: et ad quasdā
non paratū: sed ad omne opus bonū para
tū. Hec de pastoribus dixi. De mercenarijs
Matt. 10. autē iam diximus. Ab mercenarijs
videt lupū insidiantē ouibus fugit. Hoc do
minus dixit: Quare? Quia non est ei cura de
ouibus. Tandiu est q vtilis mercenarius
q diu non videt lupū: q diu non videt furem
et latronem. Cū autē viderit: fugit. Et qd est
de mercenarijs qui fugit de ecclesia: quādo
videt lupū aut latronē? Abundat lupi: abū
dant latrones. Ipsi sunt qui ascendūt p al
terā partē. Qui sunt isti qui ascendūt? Qui
de parte donati volunt deperdari oues chris
ti. Ipsi p alterā partē ascendūt: non p christū
intran: quia non sunt humiles. Quia supbi
sunt: ascendunt. Quid est ascendūt? Extollū
tur. Unde ascendūt? Per alterā partē. Un
de parte dicit volunt: qui in vnitatem non sunt:
de altera parte sunt: et de ipsa parte ascēdūt:
id est extollunt: et volunt tollere oues. Quō
ascēdūt: videre. Non inquit sanctificam?
nos facimus iustos. Ecce quo ascenderunt:
Luc. 14. Sed qui se exaltat humiliabit. Potens est
dominus deus noster: humiliare eos. Lupus
autē diabolus est: insidiat ut decipiat et q illū
sequunt. Nam dictū est: Induti quidē pel
libus ouium: intus aut sunt lupi rapaces. Si
viderit mercenarius aliquē peccare: aut sen
tire fm pñiciē animē suę: aut aliquid facere
sceleratū et obscenū: et tamē quia videt habe
re alicui momentū in ecclesia: vnde si sperat
comoda mercenari est. Et cū videt homi
nē perire peccato: videt illuz sequi lupū: vi
det illius guttur trahi mori ad supplicium:
non illi dicit: Peccas: non illi obiurgat: ne p
dat comoda sua. Hoc est q: cū videt lupū
fugit: non illi dicit: Scelerate facis. Non cor
poris sed aie hec fuga est. Quē vides corpo
re stare: fugi animo: cū videt peccatōrē et non
dicit illi peccas: cū etiā consiliū cum illo ha
ber. Fratres mei: nūquid non ascendūt ali
quādo aut p dyster aut episcopus. et non di
cit aliud de superiori loco nisi ne rapiant res
alienę: ne fraudes fiant: ne scelera admit
tant? Non possunt dicere aliud: quia cathe

dram moysi sedent: et ipsa loquit de illis non
ipsi. Quid est ergo: nūquid colligunt de spi
nis vvas: aut de tribulis ficus? Et ois arbor
Matt. 7. ex fructu cognoscit. Phariseus potest bona
loqui: Phariseus spina est. Quomō de spi
na lego vvas: quia tu domine dixisti: Quae
Matt. 23. dicunt facite: quae aut faciunt facere nolite?
De spinis me iubet vva decerpere: cū dixe
ris: Nūquid colligunt de spinis vvas? Re
sponder tibi deus: Non iussi te de spinis vva
legere: sed vide attende bene. Forte ut fieri
solet: vitis cum circueit p terram inuoluta
sit in spinis. Nam aliquādo inuenimus il
lud fratres mei: vitem positā sup caricem:
quia ibi habet sepem spinosam: extēdit pal
mites suos et inserit in sepem: extēdit in spi
nas botros: et qui videt botrū carpit: non tā
de spinis q d vite quae circūpleta est spinis:
Sic ergo illi spinosi sunt: sed sedendo in ca
thedra moysi: inuoluit eos vitis: et pendet ad
eos botri: id est vba bona: et bona pcepta.
Tu lege vva: non te pungit spina q legis:
Quae dicunt facite: sed quae faciunt facere no
lite. Pungit autē te spina: si quod faciunt fa
cis. Ut ergo legas vva: et non inhereas spi
nis: quae dicunt facere debetis: sed quae faciunt
nolite facere. Facta ipsorum spinę sunt: ver
ba ipsor vva est: sed de vite: id est de cathe
dra moysi fugiunt ergo isti quādo vident lu
pum: quādo vident latronem. Hoc aut in
ceperam dicere: quia de loco superiore non
possunt dicere isti: nisi bene facite. Nolite
piurare: nolite fraudare: nolite aliquem cir
cūuenire. Aliquādo autem sic viuunt: ut de
tollenda villa aliena: cum episcopo consiliū
habeat: et petatur ab illo tale consiliū. Ali
quando nobis contigit: expti dicimus: nāz
non crederemus. Multi a nobis cōsilia ma
la petunt: consilia mentiendi: circūueniēdi:
putantes quia placent nobis. Sed in nomi
ne christi si domino placet quod dicimus:
nullus illum temptauit: et non inuenit in
nobis. Quia si vult ipse q nos vocauit: pa
stores sumus non mercenarij. Sed qd ait
apostolus? Abi minimū est ut a vobis in
Matt. 23. dicer aut ab humano die: sed neq ego me
metipsum iudico. Nihil enim mihi cōsciū
sum: sed non in hoc iustificatus sum. Qui
autem iudicat me: dominus est. Non ideo
bona est conscientia mea: quia vos illā lau
datis. Quid enim laudatis quod non vide
tis? Ille laudet qui videt. Ille etiā corrigat

Ab episcopo aliqui
comphiz petunt
consilia

Sancti Augustini de verbis domini

Aliquid ibi videt quod eius oculos offendit: quia et nos non dicimus perfecte nos sanos: sed tūdimus pectus nostrū et dicimus deo: Propitius esto ne peccem. Tamē puto: coram illo em loquor: nihil aliud a vobis querens nisi salutem vestram. Et gemimus plebū in peccatis fratrum nostrorum: et vim patimur: et torquemur animo: et aliquādo corripimus illos: Immo nunq̄ nō corripimus: testes sunt omnes qui recordantur quod dico: quotiens sunt a nobis correpti fratres peccantes: et vehementer correpti. Ahodo consilium nostrū tracto cum sanctitate vestra. In nomine christi plebs dei estis: plebs catholica estis: membra christi estis. Nō estis diuisi ab unitate. Communicatis membris apostolorum: comunicatis memorijs sanctorum martyrum diffusorum per orbem terrarum: et pertinetis ad curam nostrā: ut rationem bonarum de vobis reddamus. Tota autē ratio nostra q̄ est: scitis. Domine scis quia dixi: scis q̄ nō tacui: scis quia animo dixi: scis q̄ fleui tibi cum dicerē et non audirer. Ipsa puto quod integra ratio nostra est. Securos em nos fecit spiritus sanctus per ezechielē prophetam. Hostis em ipsam lectionem de speculatore. **Ezech. 33.** Fili aut hominis: speculatore ponam te domus israel. Si me dicente ad impiū: Impie morietur morietis nō dixeris: hoc est: ego enī tibi dico ut dicas: si em non annūciaueris venientem gladius et tulerit eum: id est qd minatur sum peccatori: ille quidē impius in impietate sua morietur: sanguinē autē eius de manu speculatoris requirā. Quare? Quia non dixit. Si autē speculator viderit gladium venientem: et cecinerit tuba ut fugiat: et nō se obseruauerit: id est nō se correxerit: ut nō eum inueniat in supplicio qd minatur deus: venientem gladius et tulerit aliquē: ille quidē impius in iniquitate sua mortuus est: tu autē inquit animā tuam liberaisti. Et in illo loco euāgelij quid aliud dicit seruo: cum diceret: **Luc. 19.** Domine sciebam te molestū siue durū hominē: quia metis vbi non seminasti: et colligis vbi nō sparsisti: et timens abij et abscondi talentū tuum in terra: ecce habes qd tuū est. Et ille: Serue inquit nequā et piger: magis quia me sciebas molestū et durū eē: metere vbi non seminasti: et colligere vbi non sparsisti: ipsa auaricia mea debuit te docere: quia lucrum quero de pecunia mea: et oportuit te q̄ ut dares pecuniā meā nūmularijs:

et ego veniens cum usuris exigissem meum. Nūquid dixit: dares ut exigeres? Nos ergo fratres damus: veniet ille qui exigit.

De eo qd scriptum est in euangelio fm Johannem: Ego sum pastor bonus et: Sermo L

Udiamus dominū iesum cōmendā et tem nobis boni pastoris officiū. In qua cōmendatione admonuit nos utiq̄ ut intelligi dā bonos eē pastores. Et tū ne intelligeres pueris mō multitudo pastorum: Ego sum inquit pastor bonus. Et vnde sit pastor bonus: consequēter ostēdit. Pastor inquit bonus: animā suā pro ouibus ponit. Mercenarius autē et qui nō est pastor: videt lupū vententē et fugit: quia nō est ei cura de ouibus: mercenarius em est. Pastor q̄ bonus christus. Quid petrus? Nōne bonus pastor? Nōne et ipse animā suā pro ouibus posuit? Quid paulus? Quid ceteri apostoli? Quid eorum tempora cōsequētes beati episcopi martyres? Quid etiā iste sanctus cyprianus? Nōne omnes pastores boni: non mercenarii: de quib⁹ dicit: Amē dico vobis: pceperūt mercedē suā? Omnes q̄ isti pastores boni: non solū q̄ sanguinē fuderunt: sed quia pro ouib⁹ fuderūt. Non em fuderūt elatōe: sed charitate. Nam et apud hereticos qui propter iniquitates et errores suos aliquid molestiarū pessi fuerint: noie martyrum se iactāt: ut hoc pallio dealbati facilius furent: quia lupi sunt. Si autem vultis scire in quo numero habendi sunt: pastorem bonū paulum apostolū audite: Quoniam nō omnes qui corpora sua in passione etiam ignibus tradunt: estimandi sunt sanguinē fudisse pro ouibus: sed potius contra oues. Si linguis hominū loquar et angelorum: charitatem autē non habeam: factus sum velut cramentū sonans: et cymbalum tinniens. Si sciero omnia sacramenta et habuero omnē prophetiam: et omnem fidem ita ut montes transferā: charitatem autē non habeam: nihil sum. Ahagna ergo res est: potremo fides montes transferēs. Illa quidē magna sunt: sed si ego hēc sine charitate habē inq̄: nō illa s̄ ego nihil suz. Sed adhuc istos non tetigit: qui falso martyrum nomine in passionibus gloriāntur. Audite ut eos

In euangelio scdm Johannē Sermo L

1. Cor. 13. tangat: immo ut transfodiat: Si distribuerō inquit omnia mea pauperibus: et traderō corpus meum ita ut ardeam: iam ipse sunt. S3 vide quid sequit: Charitatē autē non habeam: nihil mihi prodest. Ecce venit ad passionē: ecce venit et ad sanguinis effusionem: venit et ad corporū incensio: nem: et tamē nihil pdest: quia charitas deest. Adde charitatem: p̄sunt omnia. Decharitate: nihil p̄sunt cetera. Quale bonū ē charitas ista fratres? Quid p̄ciosū? qd luminosū? quid firmitus: quid vtilius: quid securius? Multa sunt dei dona que tamen habent et mali: qui dicturi sunt: Domine in nomine tuo pphetauimus: in nomine tuo demonia eiecimus: in nomine tuo virtutes multas fecimus. Nec respondebit ille: Nō fecistis. Non enim in cōspectu tanti iudicis audebunt mentiri: aut iactare que non fecerunt: Sed q̄ charitatem non habuerūt: respondet omnib⁹ illis: Non noui vos. Quō autem habet vel exiguam charitatem: qui etiam cōuictus non amat unitatem? Hanc dominus unitatem cōmendans pastoribus bonis: nō cōmendans pastores bonos: noluit multos appellare pastores. Neq̄ em ut dixi iam: Non erat pastor bonus petrus: paul⁹: apostoli ceteri: posteriores sancti episcopi: beatusq̄ cyprianus: Des hi pastores boni: et tamē ille pastoribus bonis non cōmendauit pastores bonos: sed pastorem bonum. Ego sum inquit pastor bonus. Interrogemus dominū qualicūq̄ sensu: et humillima disceptione cū tanto patrefamilias colloquamur. Quid dicit dñe bone pastor? Tu enim bonus pastor qui bonus agnus: Idem pastor et pascua: idem agnus et leo. Quid dicit? Audiamus: et adiua ut intelligam⁹: Ego sum inq̄ bonus pastor. Quid petrus? Aut nō pastor aut malus? Uideamus si non pastor. Amas me? Tu ei dixisti domine: Amas me: Et respondit: Amo. Et tu ei: Pisce oues meas. Tu tu domine interrogatione tua firmamēto oris tui: amator fecisti pastore. Pastor est ergo qui pascēdas oues credidisti. Ipse cōmendasti: pastor est. Uideamus iam vtrū non bonus. Ipsa id interrogatiōe et responsione eius inuenim⁹. Quēstisti vtrum amet te? Respondit: Amo. Uidisti cor: quia verum respondit. Non est ergo bonus: qui amat tantū bonū? Unde illa responsio ex intimis placet visceribus:

vnde ille petrus testes oculos tuos habens in corde suo: contristatus q̄ eum non solum semel: sed iterū et tertio interrogasti: ut trina cōfessione amoris: deleter trinum peccatum negationis? Unde ergo cōtristatus q̄ sepe interrogatus esset ab eo qui sciret qd interrogabat: et donauerat quod audierat? Unde cōtristatus: talia verba retulit: Domine tu scis omnia: ipse nosti quoniam te amo. Ita ne ille talia cōfitemens: immo profitens mentiret? Ueraciter ergo respondit: amorē tuum: et de intimo corde protulit amantis vocem. Tu autē dixisti: Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Ergo et pastor et bonus pastor: nihil quidez ad potestatem ac bonitatem pastoris pastorum: sed tamē etiā ipse et pastor et bonus: et ceteri tales pastores boni. Quid est ergo q̄ pastoribus bonis cōmendas vnum pastorem: nisi quia in vno pastore docēs unitatem? Et exponit aptius ipse domin⁹ p̄ ministeriū nostrum: ex ipso euangelio cōmemorans charitatem vestrā et dicens. Audite quid cōmendauit: Ego sum pastor bonus dixi: q̄ omnes ceteri: omnes pastores boni membra mea sunt. Unum caput: vnum corpus: vn⁹ spiritus. Ergo et pastor pastorū: et pastores pastoris: et oues cum pastoribus sub pastore. Quid sunt hęc nisi q̄ dicit apostolus? Sicut enim corpus vnum est et membra habet multa: omnia autē membra corporis cū sint multa vnum est corpus: sic et christus. Ergo si sic et christus: merito christus i se habens omnes pastores bonos: vnū cōmendat dicens: Ego suz pastor bonus. Ego sū: vnus sum: mecum in unitate omnes vnum sunt. Qui extra me pascit: cōtra me pascit: Qui mecum non colligit spargit. Ergo audite ipsam unitatem vehementius cōmendatam. Habeo inquit alias oues: que nō sunt ex hoc ouili. Loquebat em primo ouili de genere carnis israel. Erāt autē alij de genere fidei ipsius israel: et extra adhuc erāt in gentibus. Erāt p̄destinati: nōdum congregati. Hos nouerat quos p̄destinauerat: nouerat qui redimere sanguine suo fuso venerat. Uidebat eos nondum vidētes eum: nouerat eos nondū credentes in eum. Habeo inquit alias oues que non sunt de hoc ouili: que non sunt de genere carnis israel: sed tamē non erūt extra hoc ouile: q̄a oportet me adducere eas: ut sit vnus grex et vn⁹

Cur
Ter interrogasti
Ter respondit

Matt. 12.

Matt. 6.

1. Cor. 13.

Matt. 12.

Sancti Augustini de verbis domini

pastor. Merito huic pastori pastoribus: amata eius: sponsa eius: pulchra eius: sed ab ipso pulchra facta: prius peccatis scda: post indulgentiam et gratiam formosa: loquitur amans

Cant. 1. et ardēs i eū: et dicit ei: Ubi pascis? Et videte quēadmodum quo affectu hic erigat amor spiritualis. Abeliū isto multo affectu delectantur: qui aliquid ex huius amoris dulcedine gustauerūt. Illi hoc bene audiunt: qui amant christū. In ipsis enim hoc: et de ipsis cantet ecclesia in canticis canticorum. Qui amant christū: quasi scdum et solum formosum.

Esa. 53. Uidimus eū eum inquit: et non habebat speciem neq; decorem. Talis in cruce apparuit: talē se spinis coronatus exhibuit: scdum et sine decore: quasi amissa potentia: quasi non filium dei. Talis visus est cecis.

2. Ex persona quippe iudcorū hoc dixit Esaias: Ubi. Uidimus eum et non habebat speciem neq;

Marci. 15. decorem: quādo dicebat: Si filius dei ē: descendat de cruce. Alios saluos fecit: seipsum

Matt. 26. non potest. Et pcutiente calamo in caput: Prophetiza nobis christe: quis te pcutit: non habebat speciem neq; decorem. Talem

Ro. 11. iudē videbat: Quia cecitas ex parte israel facta est: donec plenitudo gentium intraret

donec alię oues venirēt. Quia ergo cecitas facta est: ideo sine decore vidistis. Si eū cognouissetis: nunq; dominū glorię crucifixissetis. Fecistis autē: quia nō cognouistis. Et tamē ille qui vos quasi scdos tolerauit: pro

Aug. 23. vobis formosus orauit. Pater inq; ignosce illis: quia nesciūt quid faciūt. Si enim sine decore: quid est qd amat ista quę dicit: Annuncia mihi quē dilexit anima mea? Quid est qd amat: quid est qd ardet: quid est qd tantū ne ab illo aberret timet? Quid est qd tantū delectat in ipso: cui sola pēna est sine ipso? Quid esset vnde amaret: nisi formosus esset? Uerū quomō illa sic amaret: si ille illi sic appareret: quomō cecis psequētib; et quid faciant nesciētib;? Quale ergo illa

ps. 44. amauit? Speciosum forma p filijs hominū: diffusa ē gfa in labijs tuis. Ergo de ipsis labijs tuis annūcia mihi quē dilexit aia mea.

Cant. 1. Annūcia inquit mihi o quē dilexit nō caro mea: sed anima mea. Annūcia mihi vbi pascis: vbi cubas i meridie: ne forte fiam sicut opta sup greges sodaliū tuorū. Obscurum

videt. Obscurū factuāriū thalami sacri mysteriū est. Ipsa eū dicit: Introduxit me rex in cubiculū suū. Talis cubiculū hoc secretū est. Sed vos qui ab isto cubiculo pfanī

non estis: audite qd estis: et dicite cum illa: si amatis cū illa. Amatis aut cum illa: si estis i illa. Dicite omnes et tamē vna dicat: quia vnitas dicit: Annūcia mihi quē dilexit anima mea. Erat eū illis in deū vna anima et

Act. 4. cor vnum. Annūcia mihi vbi pascas: vbi cubas i meridie. Quid significat merides? Abagnū seruoze: magnūq; splendorē. Ergo notū fac mihi qui sint sapientes tui: Spiritu seruentes et doctrina fulgentes. Dexterā

ps. 89. tuam notā fac mihi: et eruditō corde i sapientia. Ipsis inherē in corpore tuo: ipsis societ: cū ipsis te fruatur. Dic mihi. Ergo annuncia mihi vbi pascas: vbi cubas i meridie: ne incurram in eos qui alia de te dicūt. Aliud dicūt: aliud de te sentiunt: Alia de te credunt: alia de te pdicant. Et greges suos habent: et sodales tui sunt: quia de tua mensa viuūt: et mensę tuę sacramēta detractant. Sodales eū dicit sūt q simul edant: quasi simul edales. Tales exprobrant i psalmo. Si eū inimicus sup me magna locut fuis: abscondissem me vtiq; ab eo: Et si hic q oderat me super me magna locutus fuisset: absconderem me vtiq; ab eo: Tūdo vnanimis meus: dux meus: notus meus: Qui si mulmecū dulces capiebas cibos: in domo dei ambulauim? cum consensu. Quare contra domū domini modo cū dissensu: nisi qd

1. Job. 21. ex nobis exierunt: sed non erant ex nobis? Ideo o tu quē dilexit anima mea: ne i tales incidam sodales tuos: sed quales fuerunt sodales samson non seruātes amico fidem: volentes eius corrūpere vxorem. Ergo ne i tales incurram: ne fiam sup eos: id est incidam i eos: velut opta: velut latens et obscura: non velut in monte constituta. Annūcia

Cant. 1. ergo mihi o quē dilexit anima mea: vbi pascis: vbi cubas i meridie: qui sint sapientes et fideles in quibus maxime requiescis: ne forte sicut latens incurram in greges nō tuos. sed sodaliū tuorū. Nam tu petro non dixisti: pascas oues tuas: s; pascas oues meas. Respondeat ergo amatē huic pastor bonus: et speciosus forma p filijs hominū: rīdeat ei quā formosam fecit ex filijs hoim. Audite qd respōdeat: intelligite: cauete qd terret: amate qd monet. Quid ē respondit? Quā nō blande: s; blandicijs sferitātē reddit. Corripit vt cōstringat: vt seruet. Nisi cognoueris temetipaz inq; o pulchra inf mīeres: Quātilibet enī sint alię pulchre donis viri tui hereses sūt: ornatu nō vīscerib; pul-

In euāgelio scdm Johannē Sermo L

chre sunt: foris extrinsec? nitent: nomie iusti cū se dealbant: ois aut pulchritudo filie regis intrinsec?. Nisi ē cognoueris temetipaz q; vna es: q; p oēs gentes es: q; casta es: q; colloquio pueris malorū sodaliū corrumpi nō debes. Nisi cognoueris temetipaz: quia

1. Cor. 11. recte mihi desponsauit ille virginē castā exhibere christo: recteq; mihi teipsum exhibeas: ne malis colloquijs sicut serpens euā seduxit astutia sua: sic et tui sensus corrūpanē a castitate mea. Nisi ē talem cognoueris temetipam: exi. Tu exi. Alijs eū dicitur? suz:

Matt. 25. Intra in gaudiū dñi tui. Tibi non dicā: intra sed exi: vt sis inter eos qui ex nobis exierunt: exi tu. Sed nisi cognoueris temetipaz tūc exi. Si autē cognoueris temetipam: intra. Si autē non cognoueris: exi tu in vestigijs gregū: et pascas hedos tuos i tabernaculis pastorū. Exi in vestigijs nō gregis s; gregū: et pascas non sicut petrus oues meas: sed hedos tuos in tabernaculis non pastoris sed pastorū: nō vnitatis sed dissensiois. Nō ibi posita vbi est vnus grex et vnus pastor. Cōfirmata est: edificata est: amata fortior ē facta: parata mori p viro: et viuere cū viro.

E hęc verba quę cōmemorauimus de sanctis canticis canticorū: de spōsi et sponsę epithalamio quodā: spirituales eū nuptię sunt i quibus nobis magna castitate viuendū est: quā ecclesie cōcessit christ? in spū: qd mater eius habuit i corpore: vt et mater et virgo sit. Hęc vō verba donatiste accipiūt ad sensum suū puerum multo aliū. Et quēadmodū nō ta-

cebo: et quid eis respōdeatis: adiūuate vñio quātū potero breuiter admonēbo. Cū eos vigere cōperimus: luce vnitatis ecclesie diffu-

sc toto orbe terrarū et poposcerim? vt ostendant ipsi de scripturis aliqđ testimoniū vbi deus p̄dixit in africa futurā ecclesiāq; p̄ditis ceteris gentib;: hoc solent testimoniū in ore habere et dicere: Africa i meridie est. Interrogans ē inquit ecclesia dñm vbi pascas: vbi cubas: respōdet ille i meridie: vt quasi

Cant. 1. vox interrogātis sit: Annūcia mihi quē dilexit anima mea: Ubi pascis? Ubi cubas? Et vox qñ respondētis. In meridie: hoc est in africa. Si ē quę interrogat ecclesia est: et domus vbi pascas: respōdet: in africa: quia in africa erat: ecclesia quę interrogat nō erat i africa. Annūcia inquit mihi quē dilexit aia mea: vbi pascis: vbi cubas: et rīdit ille cuidā ecclesie pter africanā: In africa cubo: in africa

pasco: quasi te nō pascō. Porro si quę intro-

gat: ecclesia ē: qd null? abigit: qd nec ipsi p̄di-

cūt: et audiūt nescio qd de africa: hęc ē qñ interrogat pter africanā: et qñ ecclesia ē: est pter africanā ecclesia. Ecce accipio in meridie eē africanā: qñ

magis i meridie sub sole medij diei egypt? qñ africa. Illic autē in egypto quō pastor est iste: qui norūt agnoscūt. Qui nō norūt req-

rant qñ magnū illic gregē colligat: quātā numerositatē sanctorū atq; sanctarū habeat cō-

tinentiū penit? mūdū: Brex ille tantū creuit vt etiā ide supstitiōes expulerit. Ut ē omittā quō inde omnē idolorū supstitiōē qñ illic

valida fuerat credēdo fugauerit: accipio qd dicitis o sodales mali: accipio. prius: assentio africa i meridie eē: et africanā significatā in eo qd dicitū ē: Ubi pascis: vbi cubas i meridie. Sed et vos equitatē attēdite: adhuc ista

vba spōse esse nōdū spōsi. Adhuc spōsa dicit: Annūcia mihi quē dilexit aia mea: vbi pascis: vbi cubas i meridie: ne forte sic opta

fiā. Surde: ecce: si i meridie vides africanā: qñ in optā nō intelligis feminā? Annūcia mihi dīc quē dilexit aia mea: Utiq; virū al-

loquit cū dilexit: quō si diceret: Annūcia mihi quā dilexit aia mea: intelligerem? spō-

sū hęc loq ad sponsā. Sic cū audis: Annūcia mihi quē dilexit aia mea: vbi pascis: vbi cubas: illuc adde: ad h? vba prinēt: et qñ se-

quūt i meridie. Quē vbi pascas i meridie ne forte siā sic opta sup greges sodaliū tuorū. Audio. prius accipio d africa qd itelligis: in meridie ipsa significata ē. S; ecclesia xpi sic intelligis trāsmarina alloquit sponū suū: t-

mēs errorē incidere africanū. Quē dilexit aia mea: annūcia mihi: doce me. Audio eū in meridie: id ē in africa duas esse ptes: imo

mītras cōcisiōes. Annūcia ē mihi vbi pascis: qñ oues ad te p̄tinent: qd ouile illic me iubet amare: cui me debeo sociare: ne forte siā velut opta. Illud eū qñ latenti: insultāt qñ

p̄dit: qñ nūq; alibi existenti. Ne ē qñ opta qñ latēs siā sup greges sodaliū tuorū dona-

tistatū: maximianistaz: rogatistatū: ceterarūq; pestiū extra colligentiū et iō spargentiū: rogo te: annūcia mihi si illic pastore meū requirā: vt nō in gurgitē rebaptizatōis incur-

rā.hortor vos: obsecro vos p sacritatē talis nuptiaz: amate hāc ecclesiā: estote i tali ecclesia: estote talis ecclesia: amate pastore bonū virū tam pulchrū: neminē fallentē: neminē

perire cupientē. Orate et pro dispersis ouib;

Sancti Augustini de verbis dñi

bus: veniant et ipsi: cognoscant et ipsi: amet
ut sit vnus grex: et vnus pastor. Lóuersi.

De eo qđ scriptum est in euange-
lio fm̄ Johanne: Ego et pater vnū
sumus. Sermo **L**

A Omnis deus iesus filius dei vni-
cus: natus de deo patre sine aliqua
matre: et nat⁹ de virgine sine homi-
ne. **Job. 10.** pfe: audistis qđ dixerit: Ego et pater vnū
sum⁹. Sic accipite: sic credite: vt mereami-
ni intelligere. Fides em̄ debet pcedere intel-
lectum: vt sit intellectus fidei pmiū. **Pro-**
10. pheta em̄ aptissime dixit: Nisi em̄ credide-
ritis nō intelligetis. Quod ergo simpliciter
pdicat credendū est: quod subtiliter dispu-
tatur intelligendū. Primitus ergo ad im-
buendas vestras mentes p fidem: pdicam⁹
vobis christū dei patris vnicū. Quare ad-
ditur vnicū? Quia cuius est vnicū: mul-
tos filios habet gratia. Ceteri ergo omnes
filij sancti sūt gratia: solus ille natura. Qui
gratia filij sunt: non sunt qđ pater. Deniq⁹
nullus sanctorū ausus est dicere: quod ille
vnicū ait: Ego et pater vnum sum⁹.
Nūquid non pater est et noster? Si non est
Matth. 6. pater noster: quomō dicimus orantes: Pa-
ter noster qui es in celis? Sed nos filij sum⁹
quos voluntate sua filios fecit: nō ex natu-
ra sua filios genuit. Genuit quidem et nos:
sed quomō dicit adoptatos: adoptante ge-
neratos: beneficio nō natura. Deniq⁹ et hoc
dicti sumus: quia vocauit nos deus in ad-
optionē filiorū. Homines adoptati sumus.
Ille dicit vnicū: vnigenitus: quia hoc est
qđ pater: nos autē homines sumus: deus est
pater. Quia ergo ille hoc est qđ pater: dixit
et verū dixit: Ego et pater vnū sumus. Quid
est: vnū sum⁹? Vnius nature sumus. Quid
est: vnum sumus? Vnius substantię sumus.
Forte minus intelligitis. Quid est vni⁹ sub-
stantię? Laboremus vt intelligat: adiunct
deus: et me loquētem et vos audiētes. Ade-
vt ea dicam que vera sunt et apta sunt vo-
bis: deinde vt quomō potestis intelligatis.
Quid ē ergo vni⁹ substantię? Similitudines
vobis adhibeā: vt qđ min⁹ intelligat: exem-
plo clarescat. Ut puta aurum est deus: au-
rum et filius eius. De terrenis si ad celestia
nō sūt dandę similitudines: quomō scriptū

est: Petra erat christus? Ergo quicquid est pa-
ter: hoc est et filius. Sicut dixi: verbi gratia:
aurū est pater: aurū est fili⁹. Itaq⁹ qđ dicit: nō
est ipius substantię filius cui⁹ pater: argen-
tum est filius. Si aurū est pater: argentū est
filius: degenerauit a patre vnicū fili⁹. Hō
hominē generat. Cui⁹ substantię est pater qđ
generat: ipius substantię ē fili⁹ qui generat.
Quid est ipi⁹ substantię? Hō est ille: hō ille.
Animā habet ille: animā et ille. Carnem ha-
bet ille: carnē et ille. Qđ est ille: hoc et ille. S; p
respōdet mihi et dicit heresis arriana: Quid
mihi dicit? Attende qđ dixisti. Quid dixi?
Quia filius hominis cōparāndus est filio dei.
Plane cōparāndus: sed nō vt putas ad pro-
prietatē s; ad similitudinē. Tu autē qđ vis
hinc facere? Dic. Non vides dicit: qđ maior
est pater qui genuit: et minor est filius qđ ge-
neratus est. Quō ergo vos dicitis? Dicite
mihi. Quomō ergo vos dicitis qđ equales
sunt pater et filius: deus et christ⁹: cum vide-
atis quia homo quādo generat filiū: minor
est filius et maior est pater? Homo sapiens i
eternitate tempora inquiris: vbi nō sunt tē-
pora queris etates. Quādo maior est pater
minor ē filius: ambo temporales sunt. Ille
senescit: quia ille crescit. Nam per naturam
homo pater: per naturā vt dixi non genuit
minorē: sed p etatem. Uis nosse: quia p na-
turam non genuit minorē? Expecta: crescat
et patri erit equalis. Puer enim paruus vel
crescendo peruenit ad magnitudinē patris
sui. Tu autē sic dicit minorē dei filium natū
vt nunq̄ crescat: et ad sui patris magnitudi-
nem vel crescendo pueniat. Jam ergo filius
hominis natus ex homine: meliore cōditio-
ne natus est qđ filius dei. Quomodo? Quia
ipse crescit: et puenit ad magnitudinē patris
sui: Christ⁹ autē sicut dicitis ideo minoratus
est vt remaneat minor: et nō sit expectāndus
saltem etatis accessu. Sic qđ dicitis: Quē est i
natura diuersitas? Sed quare hoc dicitis: nō
si qđ nō vis eiusdē substantię credere filium:
cui⁹ substantię est pater? Postremo pus cōsi-
tere ipius substantię: et dic minorē. Attende
hominē: homo est. Quē est substantia eius?
Homo est. Etas dispar est: equalis natura
est. Dic et tu: Qđ est pater: hoc est filius: sed
minor est filius. Dic: fac gradū: dic eiusdem
substantię: sed minorē: et puenis ad equalē.
Non enim parū accedis: nō parum propin-
quas veritati: qđ pteritis equalē: si eiusdem

In euāgelio scđm Johanne Sermo **LII**

substantię confessus fueris et minorē. Si nō
est eiusdē substantię hoc dicitis: aurū est et ar-
gentū. Ergo qđ hoc dicitis: aurum est et argen-
tum: tale est qđ dicitis: quale si hō generaret
equū. Alterius em̄ substantię est hō: alterius
equus. Si qđ fili⁹ alteri⁹ substantię est qđ pater:
monstrū generauit pater. Quē em̄ creatura:
id est mulier parit qđ nō est hō: monstrū di-
cit. Ut autē nō sit monstrū: hoc est qđ nat⁹ est
qđ est ille qđ genuit: id est homo et hō: equus
et equus: columba et colūba: passer et passer.
Creaturis suis dedit de⁹: creaturis mortali-
bus terrenis dedit: donauit vt hoc qđ sunt
generēt: et putas qđ hoc sibi nō potuit ipse
seruare qđ est ante secula: qui nō habet initiū
tēporis: vt qđ generaret filiū nō hoc qđ ipse
est: generaret degenerem? Audi et quanta
blasphemā sit dicere: vnicū dei filium: esse
alteri⁹ substantię. Proius si ita est: degener
est. Si dicat alicui filio hois degener: quāta
iniuria est? Et quō dicit filius hominis dege-
ner? Ut puta pater ipius fortis est: ille timi-
dus et ignauus. Quicquid illū viderit: et vult
corripere: attēdens pferz ipi⁹ vix fortē: qđ ei
dicit: Porro vade degener. Quid est dege-
ner? Fortis vir fuit pater tuus: et tu timorē
premisicis. Ille cui hoc dicit: vitio degener
est: natura par est. Quid est natura par est?
Homo est: qđ est et pater ipi⁹. S; ille fortis:
ille ignauus: ille audax: ille timidus: tamē
homo et hō. Vitio qđ degener est: nō natura.
Tu qđ dicit vnicū filiū: vnū patris filium
degenerē esse: nō aliud dicit: nisi qđ nō hoc
est qđ pater: et iā nō natus degener fact⁹ est
dicitis: s; generat⁹ est. Istā blasphemā qđ fe-
rat? Qualibuscuq̄ oculis: si istā blasphemā
videre possint: fugerēt eā: et catholici fierēt.
Sed qđ dicā fratres? Nō eis irascamur: sed
p eis orem⁹ vt det dñs eis intellectū: qđ for-
te hoc nati sunt. Quid est hoc nati sūt? Hoc
acceperūt a parētib⁹ suis qđ tenēt. Pp̄po-
nūt genus veritati: sicut qđ nō sunt: vt pos-
sint seruare qđ sunt: hoc ē sicut catholici vt
possint seruare qđ homines sūt: vt nō in illis
pereat dei creatura: accedit dei gfa. Putāt
em̄: qđ patrē honorant p cōtumeliā filij. Quē
illi dixeris: blasphemias? Respōdet. Quare
blasphemo? Quia dicit filiū nō hoc esse qđ
pater ē. Et ille mihi. Immo tu blasphemās.
Quare? Quia equare vis patri filiū. Equā-
re volo patri filiū: nūquid extraneū? Gau-
det pater: qđ illi equo filiū vnicū. Gaudet:

qđ nō inuidet. Et deus qđ filio vnico non in-
uidet: ideo qđ ipse est hoc generauit. Tu et
filio facis iniuriā: et ipse patri: in cui⁹ honorē
vis cōtumeliā facere filio. Lerte em̄ ideo di-
cis nō esse eiusdē substantię filium: ne iniuriā
facias patri ipius. Ego tibi cito ostendo: qđ
iniuriā facis ambob⁹. Quō inquit? Si dicā
filio alicui⁹: degener nō hoc es qđ pater: au-
dit illud fili⁹ et irascit: et dicit: Ergo degener
natus sum? Audit illud pater: et plus irasci-
tur. Iratus autē qđ dicit: Ergo ego filiū de-
generē generauit? Ergo si aliud sū: aliud ge-
nerauit: monstrū generauit. Quid ē qđ cū vis
vni deferre p alterius iniuriā: ambob⁹ facis
iniuriā? Filiū offendis: sed patrē nō ppitia-
bis. Cū de filij cōtumeliā honoras patrē: et
filiū offendis et patrē. A quo fugis: ad quez
cōfugis? Nūquid irascente tibi patre: fugis
ad filiū? Quid tibi dicit? Ad quē fugis: quē
degenerē fecisti? Nūquid offenso filio cur-
ris ad patrē? Dicit tibi: Ad quē fugis: quez
degenerē genuisse dixisti? Sufficiat vobis
hec tenete: hoc memorię cōmendate: hoc in
vra fide cōscribite. Hoc autē vt intelligatis:
ad deum patrē et filium: qui vnū sunt: pces
effundite.

De resuscitatiōe lazari quatrīdu-
ani: In euāgelio fm̄ Johanne:
Sermo **LII**

A Icet omnes stutes qđ in terris dei
filij maiestātē suā pditurus imple-
uit: mirari tantū homines valeant vt
verbis definire non possint: excedit tamen
omne miraculū quod christus circa lazariū
fecit: cui non egro reddidit sanitatē: nec de-
bilitatis languore viribus medelam protin-
us verbo restituit. Non deniq⁹ reliquias
aig adhuc possidēt vitā rursus reddidit: sed
iam sepulto: iam monumētis recōdito: iam
legibus legitimis tempoz spacijs ascripto
inferis inquilino: ab ipsa sede pallente: de-
structa esse tartara: mancipium mortis re-
dire iussit ad superos: et post concilia stri-
dentū vmbra: post pfundas noctis pter-
nē caligines vitā ducere: in cōuiuio discūbe-
re: frui discūbētū colloquio: prādere et gau-
dere fecit: atq⁹ vt miraculū diuine virtutis
acresceret: dū cōuiuio interrogatib⁹ tristitia lo-
ca pgnaz: sedesq⁹ alta nocte semp obscurā:
lazarus indicat diligētī narratiōe p ordinē

Job. 11. Miraculi
Lazari

Matth. 11. diu quæsti longisq; temporib; ignorati: inuenerunt tandē inferi pditorē. Nec leues iaz pcesserant in multis curatiōib; diuersę virtutes. Neq; enī lenia sunt vel ludicra ppter lazarus quę christus impleuit: q; claudi redeuntēs gratis gressibus cucurrerūt: et accepto beneficio sanitatis dño gfas retulerūt: q; manci vtrasq; manus ad celū cum laudibus leuauerūt: q; resoluta sunt mutis claustra linguarū et post horribilē vocis inarticulatę mugitū: vinclo nodatę linguę disrupto ex ore diuiduo sensibilia verba pcesserunt.

Luc. 18. q; cecus recepit lucem: quā violentus dolor nube crassi humoris obscurans ab orbib; se derapuerat: et noctē funeratę frontis excutiens dñi totū recipit visum: resurrectionē cęcus meruit oculoꝝ. Recepit hic quidē oculos: aliter accepit: et qđ natura nō dederat: manus christi formauit. Imposuit enī fronti puluerem sputo cōpersum: et ad tactum sacre manus operis disciplina festinans luciferas gemmas orbibus pparatis infixit: et quod natura non dederat: christus artifex integravit. Hęc omnia cunctis fuere miraculo dum fiebant. Quis enī p̄tinus saxeus mirari non cogat: cuꝝ oīa damna membrorū non medicine pigmetis: nec arte aliqua: nec remedijs: sed solo tantūmō videret sermonis imperio restituta? Parua hęc tñ ad christi potentiā videbant: nisi amic⁹ christi lazarus moreretur. Quē ideo christus vitę nature restituit: vt mutaret naturā: et vitę ordinem verteret: vt vnus homo semel nasci et bis mori disceret: vt cōditionē mortis noua resurrectionis lege turbaret. Inuadit igit̄ lazarus p̄nices inimica languoris: et fornaci febris anhelō corpus exurens: miserādi hominis robur quotidie edax incendium assuimebat. Facebat visceribus anhelis exstuant: crebrisq; singultib; corp⁹ excussum: migraturā de domo corporis animā promittebat. Nō amici: non cōsilia: non fomēta: non artis magisterio remedia: pulsa succurrunt. Omnia enī quę p salute data fuerāt: in contrariū x̄tebant. Languor enī iste nō aliquo remedio sed sola morte fuerat finiendus: et mors ipsa p resurrectionē christi vincenda. Aderant enī duę sorores languētī: et casum dolētes iuuenis egrotantis lectulo iugit̄ inhebeant. Souebant x̄o iacentē talibus frequēter alloquijs. Patiēter inquit sustine: fortiter dura: nōli desperatiōe corrūere. Dñi

enī languorē istum fortitudine toleras: cum sustines: cū foueris: venit inter hęc christus vt credim⁹: foristan et sanaberis. Sz qđ vos o maria et martha p germano tantus dolor exurit? Quid iugib; suspirijs optatis mori cū fratre? In cōtrariū potius vota pectoris imutate: pcamini cremēta lāguoris: augmēta febrili querite: et vt in extrema vitę lumina tempestas morbi scuiētis citius impingat optate. Frater enī vester lazarus cui⁹ in gemiscitis tanto affectu languorem: nisi mortu⁹ fuerit nō recipiet sanitatē. Urebat igit̄ egrotum febris assidua: edax flamma penetrāli vapore siccat. Incūbit q̄stionarius corpis dolor: totus homo scuiētiū morborū onerib; p̄mit: vt corpis vinculis anima resoluat. Uicit tandē succū corporis egrotudo: et camin⁹ febrili extremo diuortio de se de corpore animā cōpulsit emigrare. Scindebant maria et martha germanę vestes: la niabant iratis vnguib; genas: spargebant euullos crines: vlulatib; astra pullabant: et tamē incūbentes funeri amplexęq; corpus exanime: inania figētes oscula: sepius b; dicebāt. Poteras miser nec egrotari nec mori: si nulla ratio fecisset christū absentē. In omnes enī quibus sermone medico desiderata cōcessit: si te quocq; languentē cōtingeret aut videret: nō te frigidi corporis sopore opp̄ssum: non spoliātū lumine videremus: Immo illo p̄sente nō tibi febris accederet: nō inuaderet dolor: non egrotudo vastaret. Tanta est enī illius omnipotentia: vt etiā iam mortuus resurgeres si veniret. Proce: Ledit interea fun⁹: longosq; ordine tristib; obsequijs decoratū: inferi sepulcris. Abscōdit cauito saxo: luctuosissq; vocibus cōclama. Venit igit̄ ad bethaniā x̄ps: claustra mortis diuisa potētia destruxit. Occurrūt lachrymosę sorores: fun⁹ hois p̄stātes: dei auxiliū req̄rebant. Erat enī insur⁹ amoris lazari: erat sororū ei⁹ qđā delectatio apud dñm: de seruitijs amoris sui pignus intrinsec⁹ deponētes: in viscerib; h̄re dñm videbant. Sed interrogat de lachrymis de⁹: et licet sciret qđ p̄tigerit: tñ ex illarū voce optat audire. Lazar⁹ inquit quē diligebas mortu⁹ ē. Quid iudicia: o infidel p̄uētio. Te adhuc posito i seculo: lazarus amic⁹ tu⁹ morit̄. Si amic⁹ morit̄: inimic⁹ quid patiat̄? Parū ē si tibi nō soli superi seruūt: ecce tuū dilectū inferi rapuerūt. Lazar⁹ inquit quē diligebas morit̄. Exclut h̄ia

nitatis cōsuetudinē: et vox illa mortalis dicit: Amicus dei plus debuit viuere: sed moritur. Dñs noster christ⁹ intēdens in lachrymas mulierū: quę iugib; suspirijs optabāt mori cū fratre: ad mausoleū lazari vna cum discipulis suis vel plixis turbis accelerat. Iaz enī intra cauātū saxum quattuor dies habuit vt iacebat: iaz fluescentiū mēbroꝝ teterim⁹ fetor phibebat accessum: iā in cōcauis orbib; tabido situ marcescētes resederant oculi: iā deficiebat nariū mollitudo: iā rictus oris dentib; nudatis horrebat: iā nudata cute: laxa timporib; cerebri sedes tegimine attenuato pallescēs: capillis subinde rarescētib; apparebat: iam maria et martha sorores lazari quę christi frequenter resuscitasse mortuos viderant: fratres suum posse resuscitari penit⁹ nō credebāt. Ibi vere x̄ps pbatus est deus: vbi tantū fecit quātū ausa nō est etiā ipsa fides optare. Et cōmotus spū dixit: Ubi posuistis eū? Nō tamē locū sepulcri ignorare credi debuerat: sed fidez p̄li approbare volebat. Venit igit̄ christus ad monumentū in quo lazarus dormiebat: et nō tanq; mortuū: sed tanq; sanū: tanq; viuū: tanq; audire paratū: de sepulcro p̄tinus euocauit. Lazare inq̄t prodi foras. Ideo dicit nomē: ne oēs mortui cogerent exire. Clamat tñ ad monumentū: turbant se inferi: expectant audientia oēs mortui: querebāt sua noīa vocitari: Ne inquit et nos dñs suscitabit? Ubicūq; christ⁹ steterat: patebant inferi. Subito vna vox intercepit ceteros: Lazare veni foras. Non dilatio vlla retinet resurgētē: nō tardant reditus anime: nō impediūt vincula sepulture. Inuolūt⁹ linteis nodisq; lineis irretit⁹: voce christi citius egredi. Surgit: ambulat: currit. Et ne quid quisq; deesse diceret resurgenti: p̄sentibus cūctis agit gfas redēptori.

De eo qđ scriptū est in euāgelio scđm Johannē: Qui credit in me: credit in eū qui me misit. Sermo LIII

Joh. 12. b De admonuit dñs cū euāgelii lege ref: qm̄ qui credit in eū: credit in illū qui misit eū. Absus esse ad nos saluatōre mundi fides verissima tenet: quoniam christū ipse p̄dicat christus: hoc est corpus christi toto orbe diffusum. In celis enī ille erat: et scuiēti in terra p̄secutor dicebat: Quid me p̄sequeris? Ubi domi

nus sic exp̄ssit: et hic se esse in nobis. Sic totus creuit: qđ quēadmodū ille in nobis est hic: sic et nos ibi in illo sum⁹. Hoc facit cōpago charitatis. Ipse qđ caput n̄m: saluator ē corporis sui. P̄dicat qđ christ⁹ christū: p̄dicat corpus caput suū: et tuē caput corpus suū: et ideo nos mūdus odit: sicut ab ipso domi⁹. **Joh. 15.** no audiūm⁹. Nō enī apl̄s hoc dicebat paucis: qđ odisset eos mundus: et quia gaudere deberent cū eis detraherent homines et dicerent oīa mala aduersum eos: qđ ppter hęc merces eorū maior esset i celis. Nō eis solis dixit dñs cū hęc dixit: sed dixit vniuerso corpori suo: dixit omnib; mēbris suis. Quicūq; in corpore eius et mēbroꝝ eius esse voluerit: nō miret̄: qđ odit eum mūdus. Corporis aut̄ eius sacramētū multi accipiūt: sed non oēs qui accipiūt sacramētū: habituri sunt apud eū etiā locū p̄missum membris eius. Pene quidē sacramētū oēs corpus eius dicunt: qđ oēs in pascuis eius simul pascunt: sed venturus est qđ diuidat et alios ponat ad dexterā: alios ad sinistram: et vtrāq; pars dictura est: Dñe dñe: quādo te vidim⁹? et mini⁹. **Matth. 25.** strauim⁹ tibi? Pars vtrāq; dictura est: vni tamē dico: Venite benedicti patris mei p̄cipite regnū. Alteri: Ite i ignē eternū: qui p̄paratus ē diabolo et angelis eius. Nō qđ solos inimicos n̄os deputare debemus charissimi: quicūq; bona p̄cia christi mēbra sumus: nō solos eos inimicos n̄os putare debem⁹: qđ apte foris sūt. Multo enī peiores sūt qđ int⁹ vident̄: et foris sunt. Amat enī mūdus: et ideo mali sūt. Et quidē de nob ea sentiūt: qđ ipsi diligūt: et in hui⁹ mundi q̄st p̄spitātib; qđ ingemiscim⁹ inuidēt nob. Ibi nos sc̄lices putāt: vbi nos piclitamur. Felicitatē x̄o n̄fraz iternā nec nouerūt: qđ nō gustauerūt: quia x̄o quicqđ nobis t̄paliter mūd⁹ arripdet: magl ē piculū qđ ornāmētū n̄m nesciūt qđ ista distinguere gaudia nō nouerūt. Tñ hortamur charitatē vraz maxie qđ vos videmus frequēti cōuenisse: qđ ppositū alti⁹ habet: id ē in ipso corpe christi ex ei⁹ munere nō meritis v̄ris excellentiorē locū tenet: habet p̄ciaz qđ a deo donata ē. Nā et ipsa malis et inuidis n̄ris in suspitionē venit: Ad h̄ tñ morde: vt p̄bet. Si enī in ip̄i p̄scie p̄fessionem laudes querimus hominū: deficiamus reprehensionibus hominū. Cum sis castus seru⁹ dei: ecce mūdus suspicat foristan im pudicum et mordet et rep̄bendit: et libeter in

tuis detractiōibus imorāf. Ad aliūq̄ dīpe
amine quasi dulciter sapit: qđ pessime suspi
catur. Tu autē si ppter laudes hūanas cōti
nentiā suscipere voluisti: rep̄hensionib⁹ hu
manis defecisti: et totū qđ tibi pposueras p
didisti. Porro autē si nosti dicē cū aplo: Glo
ria nra hęc est: testimoniū cōsciētię nre: non
solū tibi rep̄hensionib⁹ mercedē nō minuit:
sed et facit ampliorē. Tu tamē p illo ora: ne
tua mercede moriaf. Nā et hinc pbam⁹ cha
rissimi: qđ si nō haberem⁹ inimicos: nō esset
p quib⁹ orarem⁹ ex pcepto dñi nri dicētis:
Watt. 5. Diligite inimicos vros: et orate pro his qui
vos oderūt. Unde pbamus: vnde cor nō
strū interrogam⁹: vtrū hoc facere valeam⁹:
si nullū inimicū: nullū rep̄hensorē: nullū de
tractorē: nullū maledicū expirem⁹? Uide
tis g: quia et mali necessarij sunt bonis. In
fornace quodāmodō aurificis sum⁹: hoc est in
hoc mūdo. Si aurū es: simul ardes. Si au
rū es: palea tua ē mal⁹. Si et tu palea es: si
mul eris sum⁹. Uerūtm̄ p̄mū vt noueritis
charissimi: in corpore christi excellētiōra mē
bra esse: nō sola est em̄ cōiugalīs vita lauda
bilis: et habet in corpore christi locū suū: si
cut et in nostro corpore non ea sola habēt lo
cū q̄ excellēti⁹ locata sunt: sic sensus in fa
cie superiorē corporis partē occupauerūt: s
nisi pedes portaret: quicquid sublime est i ter
ra iaceret. Uñ aplū dicit: Et q̄ inhonestā
sunt nra: magis necessaria sunt. Deus tēpe
rauit corp⁹ vt nō eēt scissurē in corp⁹. Mo
uimus autē mēbra christi q̄ cōiugalē agunt
vitā: si mēbra christi sūt: id est si fideles sūt:
si futurū seculū sperāt: si quare signū christi
portēt: sic nouim⁹ q̄ honorē deferāt vobis:
nouim⁹ q̄ meliores esse vos iudicāt: q̄ ipsi
sint: S; quātū vos illi honorāt: tantū vos
mutuā honorificentia eis prestare debetis.
Si em̄ est in vobis sanctitas: timete ne per
datis eā. Unde? Per supbiā. Aliē perit san
ctitas casti si adulter fuerit: aliter perit si su
perbus fiat. Et audeo dicere cōiugalē agen
tes vitā: si tenēt hūilitatē: supbis castis me
liores sunt. Cōsideret em̄ charitas vřa qđ di
co: Diabolū attendite. Nūquid em̄ in iudi
ciū dei erit adulterius aut fornicatio? Nihil
horū facit: qui nō habet carnē. Sola em̄ sup
bia et inuidia mittit in ignē eternū. Seruo g
dei cui surrepserit supbia: continuo ibi est et
inuidia. Nō potest supbus esse nō inuidus.
Inuidia filia ē supbię: sed ista mater nescit

esse steris: vbi fuerit priuio parit. Et autē
nō sit in vobis: hoc cogitate: psecutiōis tē
pore: nō solā agnen fuisse ornatā virginē: s
et crispinā mulierē: et forte qđ nō dubitat: al
qui tūc de cōtinētib⁹ defecerūt: et multę de
cōiugatis pugnaverūt atq; vicerūt. Unde
nō frustra dic aplū oib⁹ mēbris christi: Al
alterū existimātes supiorē sibi: et honore mu
tuo pueniētes. Hęc etenim si cogitatis nō eri
tis apud vos magni. Adagis em̄ cogitare
debetis quid vobis desit: qđ vobis assit.
Qđ habes caue ne pdaas: qđ nōdum habes
suplica vt habeas. In quātis sis minor tibi
cogitādū ē: nō i quātis sis maior. Si em̄ co
gitas quātum p̄cessisti: alterū time timorē.
Si nō cogitas quātū tibi deest adhuc: inge
mīscis: et cū ingemīscis curaris: hūilis eris:
tutior ambulabis: nō p̄cipitaris: nō inflabe
ris. Et vtrūq; possint oīs de vna charitate
cogitare. Sola est em̄ q̄ et vincit oīa: et sine q̄
nihil valent oīa: et quę vbiq; fuerit trahit
ad se oīa. Ipsa est quę non emulat. Queris
causam: attēde qđ sequit. Nō inflat. Prior
est in vitis supbia vt dicere ceperat: deinde
inuidia. Nō em̄ inuidia peperit supbiā: sed
supbia peperit inuidiā. Nō em̄ inuidet: nisi
amor excellētię. Amor excellētię: supbia vo
cat. Cum g in ordine pōr sit supbia: sequat
aut inuidia: aplos i laudib⁹ charitatis noluit
dicere pus: Nō inflat: et postea: nō emulat: s
pus dixit: Nō emulat: et p̄ea: si inflat. Qua
re h? Quia cū dixisset: Nō emulat: qđ q̄stitu
r⁹ eras cām. Quare nō emulat? Subdidit:
Nō inflat. Ergo si ideo nō emulat: quia nō
inflatur: si inflaret emularet. Hoc in vobis
crescat: et anima solidat: qđ non inflat. Sci
entia: ait aplū: inflat. Quid ergo? Scientiā
fugere debetis: et electuri estis nihil scire po
tius q̄ inflari. Et quid vobis loquimur: si
melior est ignorantia q̄ scientia? Et qđ vo
bis disputamus: vt quid ista distinguim⁹:
vt quid quod nostis admonemus: quod nō
nostis inferim⁹? Scientia cauenda est ne in
flet. Ergo amate scientiā: s antepōnite cha
ritatē. Scientia si sola sit inflat. Quia nō cha
ritas edificat et non pmittit scientiā inflari:
Ibi g inflat scientia: vbi charitas si edificat:
vbi aut edificat solidata ē. Nō ē ibi inflatio
vbi petra fundamētū. Nū autē temptat in
flatio: hoc est elatio: vt ppter hoc vitii etia
tāt ille apls ap̄positū sibi eē diceret stimulū
carnis agellū sathanę: a q̄ colaphizaret: q̄ co

laphizaf: tundit caput ei⁹ ne erigaf: et ibi de
scia metus erat inflatiōis: h est elatiōis. Et
em̄ in magnitudine reuelationum mearū ne
extollar: ibi metuēda erat elatio: vbi mag
rū rerū erat reuelatio: in magnitudine reue
lationū mearū ne extollar: dat⁹ ē mibi stimu
lus carnis meę angel⁹ sathanę q̄ me colaphi
zet. Propter qđ ser dñm rogauī vt auferret
eū a me: et dixit mibi: Sufficit tibi gfa mea.
Nā virt⁹ in infirmitate p̄ficif. Petit eger vt
qđ ad salutem apponit medic⁹: cur voluerit
egrot⁹ auferaf. Abedic⁹ dicit: Nō mordet s
fanat. Tu dicis: Tolle qđ mordet. Abedic⁹
dicit: Nō tollo qđ sanat. Tu ad medicū qre
venisti? Sanare: an molestiā nō patit? Non
g exaudiuit dñs paulū ad volūtātē: qđ exau
diuit ad sanitatē. Nā nō est magnū exaudi
ri a deo ad volūtātē: nō est magnū. Nec pu
tetis magnū esse hoc: qđ quisq; orat p ma
gno: si exaudif. Quę qđ orat: quę i quo
exaudiat. Nā nō habeatis p magno exau
diri ad volūtātē: habete p magno exaudiri
ad vtilitatē. Ad volūtātē etiā demones ex
auditi sunt: et ad porcos quos petiuerāt: ire
pmissi sunt. Ad volūtātē etiā princeps eorū
exaudif⁹ ē diabol⁹: a quo petitus iob tēpra
dus nō est negat⁹: vt esset ille pbatus: iste
cōfusus. Ad volūtātē etiā israelitę exauditi
sunt: et cū adhuc cibis eēt in ore ipsoz nō sūt
quę consecuta sunt. Nolite g p magno ha
bere ad volūtātē exaudiri. Aliquādo deus
iratus dat qđ petis: et de⁹ ppitius negat qđ
petis. Lū nō de⁹ ea quę laudat: q̄ deus p̄ci
pit: quę de⁹ in futuro seculo pmittit ab illo
petitis: securi petite: et incūbite quātū pote
stis ofonib⁹ vt sumat. Illa em̄ ppitio deo
cōcedunt: illa eius nō ira s misericordia lar
giunt. Nū autē petitis tēporalia: cū mō peti
te: cū timore petite: illi cōmittite vt si p̄sint
der: si scit obesse nō det. Quid aut obsit: qđ
p̄sit: medic⁹ nouit nō egrot⁹. Sūt g cōtinē
tes hūiles: sunt supbi. Nō sibi pmittant su
perbi regnū dei. Excellēti⁹ locus est: q̄ du
cit p̄tineria: Sed qui se exaltat humiliabit.
Quid hris celsiorē locum: appetitu celsitudi
nis: quē potes apphendere retentiōe humi
litas? Si extollis te: deus deicit te. Si tu
deicis te: de⁹ eleuat te. Sentētia dñi est: nec
addi aliqd: nec detrahi pōt. Usc̄geo autē cō
tinētes hoīes supbiūt: vt nō solū qbuscūq;
homib⁹ s etiā parētib⁹ ingrati sint: et aduer
sus parētes extollant. Quare? Quia illi ge

nuerūt: isti nuptias cōtēpserūt. Uñ ingrati
eēt: q̄ nuptias p̄tēpserūt: nisi illi genuissēt.
Sed melior ē filius patre piugato: qđ ipse nō
duxit vxorē. Et melior ē filia matre sua ma
ritata: qđ ipa non quęsivit virū. Si supbi⁹:
nullo mō melior: si melior sine dubitatōe vl
la hūili⁹. Si vis te inuenire meliorē: inter
roga animā tuā si vides ibi inflatiōē. Ubi
inflatio: inanitas est. Diabol⁹ vbi inane in
uenerit: nidū facere molit. Deniq; frēs mei
audio dicere supbis cōtinētib⁹: expedit ca
dere vt in coīpso in q̄ se extollunt hūilient.
Quid em̄ pdest cui inest cōtinētia: s domi
nāf supbia? Lōtempit vnde nat⁹ ē homo:
et appetit vnde cecidit diabol⁹. Nuptias con
tēpisti: bñ fecisti. Aliquid meli⁹ elegisti: sed
noli supbire. De nuptijs hō natus ē: de su
pbia angelī ceciderūt. Si singula bona vřa
cōsiderē: melior es patre tuo q̄ nuptias cō
tēpisti: et tu melior matre tua: q̄ nuptias cō
tēpisti. Etenim melior ē virginālis sanctitas:
q̄ pudicitia cōiugalīs. Ista duo simul si cō
parent: meli⁹ ē illud q̄ illud: quis dubitat?
Sed addēdo alia duo: supbia et hūilitatē: in
istis duob⁹ interrogo vos: et de his respon
dete mibi. Quid est meli⁹: supbia an hūili
tas? Respōdes. Hūilitas. Iunge illā virgi
nali sanctitati. Supbia nō nō solū nō sit in
virginitate tua: s nō remaneat i matre tua.
Si em̄ tu tenuerit supbiā et tua m̄ hūilitatē:
iterū cōparabo vos. Iadudū singula cū in
tenderē meliorē te inuenerā: mō bina cū in
tēdo: nō dubito p̄ferre humilē mulierē vir
gini supbe. Et quō p̄ferre? Uidetis quō p̄fer
rem illā: quomō cōparabam. Bono pudici
tię cōiugalīs: est melior integritas virginali
lis. Duo bona cōparabā: nō malū et bonū:
s et bonū meli⁹ distigebā. Porro autē duo
illa cū posuero: supbiā et hūilitatē: nūquid
possum dicere: bonū ē supbia: s melior ē hu
militas? S; qđ dicim⁹? Supbia malū: hūili
tas bonū: et supbia magnū malū: hūilitas
magnū bonū. Si g horū duoz: vnū ē malū
et alterū bonū: iungit malū ad mai⁹ tuū bo
nū et sit totū malū. Iungit bonū ad m̄is tue
min⁹ bonū: et sit magnū bonū. Adinorē em̄
locū habebit mat in regno celoz qm̄ mari
tata ē: q̄ filia qm̄ virgo ē. Adiorē em̄ locū
filia n̄go: minorē locū mat maritata: ambē
tū ibi: quō fulgida stella: obscura stella: am
bē tū in celo: Si nō m̄ tua fuerit hūilis tu
supba: illa habebit qualēcūq; locū: tu autē

nullū locū. Et quis inuenit alterū locū qui ibi nō habuerit locū: nisi cū illo qui inde cecidit: stantēq; deiecit? Inde cecidit diabolus: stantē deiecit hominē. Deiecit stantem: sed christus descēdens erexit iacentē. Unde et tamē erexit dñs tuus: Attende. Humilitate erexit: factus obediens vsq; ad mortē: hūiliāuit semetipsū. Princeps tu? hūilis: et tu supbus? Caput humile: et mēbrū supbum? Absit. Nō vult esse de corpe capitis hūilis: qui amat supbiā. Si autē fuerit: videat vbi erit. Ego nolo dicere: ne amplius videat terruisse: Immo vtrā terruerim et aliqd egerim. Utinā qui sic fuerat: vel quē sic fuerat: nō sit vltērius. Utinā verba ista infuderim: et non effuderim. Totū sperandū de misericordia dei: q; qui terret cōtristat: qui contristat consolatur. Sed si quis contristatus est: emendat.

De eo qđ scriptum est in euangelio hinc inde: Ego sum: via: veritas et vita: Sermo LVII

Rigunt nos diuine lectiones ne de desperatione frangamur: et rursum terrent: ne supbia ventilemur. Tenere autē viā mediā vestrā rectā tanq; int̄ sinistrā desperatiōis et dexterā p̄sumptiōis: difficilē limū nobiscū esset: nisi christus diceret: Ego sum via. Ego sum inq; viā: veritas et vita. Tanq; diceret: Qua vis ire? Ego sum via. Quo vis ire? Ego sū veritas. Vbi vis pmanere? Ego sum vita. Securi q; ambulem? in via: sed insidias timeamus iuxta viā. Inimic? insidiari nō audet in viā: quia christus est viā. Sed iuxta viā plane nō desinit. Unde in psalmo dicit: Iuxta semitā scandala posuerunt mibi. Dicit et alia scriptura: Adhēro q; in medio laqueorū ingredieris. Isti laquei p̄ q; ingredimur: nō sunt in viā: sed tamē sunt iuxta viā. Quid formidas: quid metuis: si in viā ambulas? Tunc time: si deseras viā. Nam ideo etiā pmittit ponere iuxta viā laqueos: ne securitate exultationis viā deseras: et in insidias incidas. Uia christi: hūilis christus: veritas christus et vita: excelsus et deus. Si ambules in hūili: puenies ad excelsū. Si infirm? humilē nō aspernis: in excelsū fortissimū pmanebis. Quē em causa humilitatis christi: nisi infirmitas tua? Ualde em et irremediabiliter te obsidebat infirmitas. Et hęc res fecit: vt ve-

niret ad te tantus medicus. Si enim vel sic egrotares vt tu posses ire ad medicū: poterat tolerabilis videri ipsa infirmitas: Sed q; tu ire non potuisti ad eū: ille venit ad te. Venit docens humilitatē. Quare? Videamus. Quia superbia nos redire nō sinebat ad vitam: et ipa fecerat nos a vita recedere. Exaltatū em humanū cor aduersus deū: et negligens in ipa sanitate p̄cepta salutaria: decidit aīa in infirmitatē. Dilcat audire infirma: audire illū quē cōtempnit incolomis. Audiat vt surgat: quem spreuit vt caderet. Audiat tamen expimēto edocta: qđ p̄cepto docta noluit obtinere. Docuit em eam miseria sua quā fecit negligentem felicitas. Heu quid mali sit a dño fornicari de se p̄sumendo. Qđ bonū sit semp adhęre dño: semp hūilia sentiendo. Recedere em ab illo simplici et singulari bono: in istas multitudinū voluptates et i amorē seculi corruptionesq; terrenas accedere: hoc est fornicari a dño. Hinc clamat: Facies fornicaria facta ē tibi: et impudorata facta es tota. Videam? nunc obiurgatiōis consiliū. Non em sic increpat vt insultet: sed ad confusiōnē vult pducere p̄sumptiōnē vt sanat. Exclamauit scriptura vebemēter: nec palpauit adulādo: quos voluit reparare sanando. Adulteri: nescitis q; amicus huius mūdi: inimic? deo cōstituet? Amor mūdi adulterat animā: amor fabricatoris mūdi castigat animā. Sed nisi de corruptione erubuerit: ad amplexos illos castos redire nō cōcupiscit. Cōfundat vt redeat: q; se iactabat nē rediret. Supbia q; impediebat aīe reditū. Qui autē increpat nō facit peccatū: sed ostendit peccatū qđ nolebat anima videre. Pōnit ei ante oculos: et qđ post dorsum abire cupiebat: ad facies illi admouet. Uide te in te: qui vides stipulā in oculo fratris tui: tarbē autē in oculo tuo nō vides. Reuocat ad se anima tua: quē ibat a se. Sicut a se ierat: sic a dño suo. Si em respexerat: si biq; placuerat: suq; potestatis amatrix facta fuerat: recessit ab illo et nō remāsit in se. Ideo et a se pellitur et a se excludit: et in exteriora plabitur. Amat mundū: amat temporalia: amat terrena: quē si seipsam amaret: nō neglecto a quo facta ē: iā minus esset: iā deficeret amādo qđ min? ē. Adhuc est em ipsa q; deus: et longe minus: tantoq; min? quātum minus est res facta q; factor. Ergo amādu? ē deus p amore eius: ita vt si fieri

potest nos obliuiscamur. Quis ergo est iste trans? Oblita ē aīa seipsa: et amādo mūdi: nūc obliuiscat se: et amādo artificē mundū. Pulla est q; a se qđ amādo pdidit se: quia nec facta sua nouit videre: iustificat iniquitates suas. Effert et supbit in perulātia: i luxuria: in honorib?: in potestatib?: in diuitiis: i potentia vanitatis. Arguit: corripit: ostendit sibi. Confitef seditatē: desiderat pulchritudinē: et quē ibat effusa: redit p̄fusa. Cōtra illam videt orare qui dicit: Imple facies eorum ignominia. Imple inq; facies eorum ignominia: et querat nomē tuū dñe. Oderat eos q; rā facies impleri ignominia cupiebat: Uide quēadmodū amet eos: quos vult quere re nomen dñi. Amat tantū: an odit tantū? An et odit et amat? Immo et odit et amat. Odit tua: amat te. Quid est odit tua: amat te? Odit qđ fecisti: amat qđ deus fecit. Quē sunt em tua nisi peccata? Et qđ es tu nisi qđ fecit deus? Negligis qđ fac? es: diligis qđ fecisti: amas extra te opa tua: negligis in te opus dei. Adhēro is: merito laboris: merito et a teipso p̄gis: merito audis: Spūs ambulans et nō reuertēs. Audi potius vocantē et dicentē: Cōuertimini ad me: et cōuertar ad vos. Nō em deus auertit et cōuertit: manēs corripit: in cōmutabilis corripit. Auersus est quia tu te auertisti. Tu ab illo fecisti casum: nō ab ipso fecisti occasum. Ergo audi dicentē tibi: Cōuertimini ad me: et ego reuertar ad vos: Quia pueristi: h̄ est em q; cōuertar ad vos: quia cōuertimini ad me. Fugietis dorsa p̄sequit: qui faciē redeuntis illuminat. Quo em fugies a deo? Fugies quo fugies? Fugiens ab illo q; nullo loco p̄tinet: et nūq; absēs ē: Qui puerfū liberat: punit auersū. Quē habes iudicē fugiēs: hūc patrē habeto rediēs. Tumerat autē supbia: et in ipso tumore p angustū redire non poterat. Clamat ille q; factus ē viā: Intrate p artā portā. Locū ingredi: ipedit tumor: et tantomag; p̄niciose conat: quātomag; ipedit tumor. Tumidū em vexat angustia. Flexatus autē amplius tumebat. Amplius tumēs quādo intrabit? Ergo detumescat si cupit ingredi. Ubi autē detumescat? Accipiat hūilitatis medicamentū: Bibat cōtra tumorē poculū amarū: et salubre poculū bibat hūilitatis. Quid se artat? Nō sinet moles: nō magna sed tumida. Magnitudo em soliditatē habet: tumor inflationē. Non sibi magnus tumidus

videat. Detumescat vt magn? sit: vt certus et solidus. Nō ista desideret: nō de statu p̄ parū rerū labentiū corruptibilitūq; gloriē. Audiat euz ipsum qui dixit: Intrate p angustā portā: dicentē: Ego sum viā. Quasi em quere ret tumidus qua intrabo: respondit: Ego sū viā: p me intra. Nō nisi per me ambulas vt intres p ianuā. Raz sicut dixit: Ego sum viā: ita ego sū ianuā. Quid qris q; redeas: q; redeas: q; itres? Ne alicubi erres: ipse tibi omnia factus est. Breuiter q; dicit: hūilis esto: mitis esto. Audiam? hoc aptissimē dicentē: vt videam? qua sit viā: quē sit viā: quo sit viā: quo vis ire. Lerte forte avaricia oīa vis possidere: Oīa mibi tradita sūt a patre meo inq;. Fortasse dicitur? es: Chri? sto sunt tradita: Nūquid mibi? Audi aplm dicentē: Audi vt dixi iā dudū: ne desperatiōne frangaris. Audi quō amar? es: nō amādu? Audi quō amar? es sedus: turpis: aīq; esset in te qđ amari dignū esset. Amatus es pus: vt dignus fieres qui amaretis. Etenim christus sicut ait apls: pro impijs mortu? est. Ante forte impi? amari merebat. Quare? Quid merebat impius? Donare respondet: Christus tamē p impijs mortuus est. Ecce quid tibi p̄stitum impio: iam pio quid seruat? Quid p̄stitū est impio? Chri? p impijs mortu? ē. Desiderabas autē oīa possidere: noli p avariciā: p pietatē q; quere. Si em ita q̄sieris: possidebis. Tenebis em eū p quē facta sunt oīa: et cū ipso oīa possidebis.

De eo de quo supra: Ego sū viā veritas et vita: Sermo LV

Post cetera cū sanctū euāgelū lege res audisti. Ait dñs iesus: Ego sū viā: veritas et vita. Veritatē et vitā omnis hō cupit: sed viā nō oīs hō inuenit. Deū esse quādā vitā eternā: imutabilē: intelligibilē: intelligentē: sapientē: sapiētes facientē: nōnulli etiā hui? seculi philosophi viderūt: vitatē fixā: stabilē: ideclinabilē: vbi sūt oēs ratiōes rerū oīm creaturarū. Uiderūt quidē: et de longinquo viderūt: et i errore positi: et idcirco ad eā tam magnā et ineffabilem et beatificā possessionē: q; viā pueniret nō inuenerūt. Nā qui viderūt: etiā ipi quātū videri ab homie pōt creatorē p creaturā: factorē p facturā: fabricatorē mūdi p mūdū: Paulus apls testis est: cui vtriq; debet credere christiani. Ait em euz de talib? loq̄ref:

Reuelat ira dei de celo sup oem impietates
et iniusticia hoim: q vitatē iniquitate detinet.
Nūquid dixit eis: nō detinere veritatē? S3
vitatē i iniquitate detinet. Bonū ē qd tenet:
sed malū vbi tenet. Veritatē iniquitate deti-
nēt. Occurrebat aut vt diceret ei: Tū autē
illi impij veritatē detinēt? Nūquid deus ad
quēqz eoz locut⁹ ē? Nūquid legē acceperūt
sicut israelita ipsi p moysen? Unde q deti-
nent veritatē: vel in ipa iniquitate? Audite q
sequit⁹: et ostendit. Qd q notū est dei inq: ma-
nifestū est i illis. De em illis manifestauit.
Abanifestauit em illis qbus legē nō dedit.
Audi quō manifestauit. Inuisibilia em ei⁹ p
ea q facta sūt intellecta spiciunt. Inroga
mūdū: ornātū celī: fulgorē dispositionēqz sy-
derū: solē diei sufficientē: lunā noctis sola-
tū: interroga terrā fructificantē herbis et li-
gnis: aialib⁹ plenā: homib⁹ exornatā: intro-
ga mare quātū et qualib⁹ natalib⁹ plenū: in-
terroga aera quātis volatilib⁹ viger: intro-
ga oia et vide si nō sensu suo tanqz tibi respō-
det: De nos fecit. Hec philosophi nobiles
qstierūt: et ex arte artificē cognouerūt. Quid
ergo? Quare reuelat ira dei sup ipaz ipieta-
tē? Quia vitatē i iniquitate detinet. Veniat:
ostēdat quō. Paz em dixit: quō cognouerūt
inuisibilia ei⁹: id est dei: et p ea q facta sūt in-
tellecta cōspiciūt. Sempiterna quoqz ei⁹ vir-
tus et diuinitas vt sint inexcusabiles: qz cūz
cognouissent deū nō sicut deū honorificauē-
runt aut gfas egerūt: s3 euauerunt in cogi-
tandib⁹ suis: et obscuratū ē insipies cor eoz.
Apti dba sunt: nō mea. Et obscuratū est cor
eoz. Dicētes em se esse sapiētes: stulti facti
sunt. Qd curiositate inuenerūt: supbia pdi-
derūt. Dicētes se esse sapiētes: id est bonū
dei sibi tribuentes: stulti facti sunt. Verba
inquā apti sūt. Dicētes se esse sapiētes: stulti
facti sunt. Ostēde: pba stulticia eoz. Qnde
aple: et sicut ostēdisti nob: vnde potuerūt pue-
nire ad cognitionē dei: qm inuisibilia eius
p ea q facta sūt intellecta cōspiciunt: ita nūc
ostēde quō dicētes se esse sapiētes: stulti fa-
cti sūt. Audi: qz imutauerūt: ait: glia icorru-
ptibilis dei i similitudinē imaginis corruptibi-
lis homis et volucris et quadrupedū et serpē-
tis. Figura em istoz aialū: sibi deos paga-
ni fecerūt. Inuenisti deū: et colis idolū. In-
uenisti veritatē: et ipsam veritatē i iniusticia
detines. Et qd p dei opa cognouisti: p opa
hois pdis. Totū plderaisti: celū: terrē: maris

elemētōz oim ordinez collegisti: istud non
vis attēdere q mūdus opus ē dei? Idolum
opus ē fabri. Si faber idolo sic dedit figurā
cor daret: ab ipso idolo faber adoraret. Quō
em o hō faber tuus de⁹ est: sic hō idoli faber
qui ē deus tuus. Qui te fecit qd est? De⁹ fa-
bri. Qui illud fecit qd est? Deus idoli. Ergo
si idolū cor haberet: nō fabri adoraret q illū
fecit? Ecce in q iniquitate veritatē tenuerūt: et
ad possessionē illā quā viderūt viā pducen-
tē nō inuenerūt. Exist⁹ autē qz ipse est apud
patrē veritas et vita: verbū dei de quo dictū
est: Vita erat lux hoim. Quia q ipse ē apud
patrē vitas et vita: et nō habebam⁹ q irem⁹
ad veritatē: fili⁹ dei qui semp in pfe veritas
et vita est: assumēdo hominē factus est via.
Ambula p hominē: et puenis ad deum. Per
ipm vadis: ad ipm vadis. Noli q̄rere q ad
illum puenias pter ipm. Si em via ipse esse
noluisset: semp errarem⁹. Factus ē viā est q
venias: non tibi dico quērere viā. Ipse viā
ad te venit: surge et ambula. Ambula mori-
bus: nō pedib⁹. Multi em ambulāt bñ pedi-
bus: et male ambulāt morib⁹. Aliqñ em ipsi
bñ ambulātes: pter viā currunt. Inuenies
quippe homines bñ viuētes: et nō christianos.
Bñ currunt: s3 in viā nō currunt. Quāto pl⁹
currūt: plus errāt: qz a viā recedūt. Si autē
tales homines pueniāt ad viā: et teneāt viā:
o quāta securitas est: qz et bñ ambulāt: et nō
errāt. Si autē nō tenēt viā: quātū vis bene
ambulāt: heu quātū dolendū est. Abeli⁹ est
em in viā claudicare q̄ pter viā fortiter am-
bulare. Hec satis sint charitati vestre

De eo qd scriptum est in euange-
lio fm Johanne: Que ego loquor
vobis a meipso non loquor: Ser-
mo

LVII
Audi aurib⁹: accipite mētibus di-
a lectissimi: loquētib⁹ quidē nobis: s3
ipso docēte q nō recedit a nob. Nis
dicit: quō cū legere audisti: Verba quē
loquor vobis: a meipso nō loquor.
Pater aut in me manens: ipse facit
opa. Ergo et verba opa sūt. Plane ita est.
Nā pfecto q primū loquēdo edificat: bo-
nū opus operat. Sed qd est a meipso nō lo-
quor: nisi a meipso nō suz q loquor? Et qpe
tribuit quicqd facit: de quo ē ipse qui facit.
Pater em deus nō est de aliquo: filius autē
de⁹ patri equalis. S3 de patre deo: ideo ille

deus: sed nō de deo: et lumē: sed nō de lumi-
ne: iste de⁹ de deo: lumē de lumie. Nam
i his duab⁹ sentētijs: vna q dictū est: Nō a
meipso loquor: alia qua dictū ē: Pater aut
i me manēs ipse facit opa: singulas tenētes
diuersi nobis aduersant heretici: qui nō ex
vna pte sed in cōtraria conātes: a via verita-
tis exorbitāt. Arriani quippe dicūt: Ecce in-
equalis ē patri fili⁹: non a seipso loquit⁹. Di-
cūt sabelliani cōtra: id est patripassiani: Ec-
ce qui pater ē: ipse ē et fili⁹. Quid est em pat-
i me manens ipse facit opa: nisi i me maneo
ego q facio? Cōtraria dicitis: s3 nō eo mō sic
falsum est contrariū de⁹: s3 sicut sunt inter se
duo falsa ptraria errādo in diuersa istis. In
medio ē viā quaz reliquistis: inter vos ipsos
longiore intervallo separati estis: qz ab ipsa
viā cui⁹ desertores estis. Vos hinc: vos autē
illinc: huc venite: alteri ad alteros transire
nolite: s3 hinc atqz illinc ad nos veniēdo in-
uicē vos inuenite. Sabelliani agnoscite quē
p̄mittitis: Arriani equate quē subditis:
et in viā vera nobiscū ambulatis. Est em qd
inuicem ex vobis alteri ex alteris admoneri
vtriqz debeat. Audi sabelliane: Usqz adeo
nō ipse ē pat q fili⁹: vt eū arriani ineqle asse-
rat pri⁹? Audi arriane: Usqz adeo ē fili⁹ equal
patri: vt sabelliani eū de⁹ esse dicat et patrē?
Tu adde quē tollis: tu adimple quē minuis:
et nobiscū ambo consistitis: qz nec tu tollis:
nec tu minuis eū qui et alter ē a pfe vt cōuin-
cat sabellianū: et equalis patri vt conuincat
arrianū. Vtriqz em clamat: Ego et pat vnū
sum⁹. Qd ait: Vnū: audiāt arriani. Qd ait
sum⁹: audiant sabelliani. Et nec illi equalē:
nec illi alter negando sint vani. Si ergo qñ
dixit: Verba q ego loquor vobis a meipso nō
loquor: ppterea putat esse i patris potesta-
te: vt nō qd ipse vult faciat: audiat qd dixit:
Sicut pater suscitāt mortuos et viuificat: sic
et fili⁹ quos vult viuificat. Item si qñ dixit:
Pater in me manēs ipse facit opa: ppterea
putat nō alius eē pater: ali⁹ ipse: audiat qd
dixit: Quicqd facit pat: hec et fili⁹ sūt facit:
Et intelligat non bis vn⁹ s3 duo vnū. Vtrū
qz sic equalis alter alteri: vt tñ alter ex alte-
ro. Id nō loquit⁹ a seipso: qz nō est a seipso.
Ideo pater in me manēs ipse facit opa: qz
p quē et in quo facit: nō ē nisi ab ipso. Deniqz
adiūgit et dicit: Nō creditis: qz ego in patre
et pater in me est: Alioqn ppter ipsa opera
credite. Ante solus philipus arguebat: nūc

aut non eum ibi solum fuisse qui esset argu-
endus ostendit.

De eo qd scriptum est in euange-
lio fm Johanne: Pacem meaz do
vobis: pacem mea relinquo vobis
Sermo

LVII
Domini vox est frēs charissimi: Pa-
a cem meā do vobis: pacē meā
Jo 14.
relinquo vobis. De pace dictū
ri: pus quē pacis sint cōmoda videam⁹. Est
pax serenitas mētis: tranquillitas animi: sim-
plicitas cordis: amoris viculū: cōfortiū cha-
ritatē. Hec ē q simlitate tollit: bella cōpescit
cōprimat iras: supbos calcat: hūiles amat:
discordes sedat: inimicos cōcordat: cunctis
est placita. Nō quirit alienū: nihil deputat
suū: docet amare: q odisse nō nouit. Nescit
extolli: nescit inflari. Hanc q qui accepit te-
near: q pdidit repetat: q amisit exorat: qm
qui i eadē nō fuerit inuētus: abdicat a pfe:
exhredat a filio: nihilomin⁹ et a sanctospū
alien⁹ efficit. Respuit em mun⁹ oblatū qui
datē legis cōtēpserit bonū. Nec poterit ad
hereditatē dei puenire q testamentū nolue-
rit obseruare. Nō pōt cōcordiā habere cum
christo: q discors voluerit esse cū christiano.
Cōtumaci⁹ q crimē ē: qd iubet cōtemnere:
qd p̄cipit nolle: qd imperatū est declinare.
Quid tibi cōmune cū discordia christiane?
Quid simlitate amas: qd auctori pacē pla-
cere si potuit? Quid exeres inimicitias: qz
euadere nō potuit: nec ille q eas p̄mus inue-
nit? Ininitio nāqz inimicitias in p̄thoplastū
dū serpēs exerit interficit: dū homi inuider
ipse p̄sternitur. Dū adā cupit decipere: ipse
p̄mitus ingulat. Quare aut christi charita-
tem amplectere christiane: aut discordiē au-
ctori de similitudine operum parem te esse
cognosce.

De eo qd scriptum est in euange-
lio fm Johanne: Non turbes cor
vestrū neqz formidet: Ser-

LVIII
Acepimus frēs verba dñi dicentis
a ad discipulos suos: Non turbes
Jo 14.
cor vrm: neqz formidet. Au-
distis qz ego dixi vobis: qz vado et
venio ad vos. Si diligere me gau-
deretis vtrqz qz vado ad patrē: qz
p̄ maior me ē. Hinc q turbare et formida-
re poterat cor illoz q ibat ab eis: q̄uis ve-
tur⁹ ad eos: ne forsitan gregē lupus s3 inter-

Sancti Augustini de verbis domini

uallo inuaderet pastoris absentia. **S**3 a qd^o h^o abscedebat de^o n^o relinq^ubat: q^u id^e chri-
stus h^o t^o de^o. Ergo t^o ibat p^o id^e qd^o h^o erat: t^o
manebat p^o id^e qd^o de^o erat. Ibat p^o id^e qd^o vno
loco erat: t^o manebat p^o id^e qd^o vbiq^{ue} erat. Cur
itaq^{ue} turbaret et formidaret cor: q^u sic dese-
rebat oculos vt n^o desereret cor? Quis de^o
etiā q^u nullo p^{ri}ncip^o loco discedat ab eo^{rum} cor-
dibus q^u eū relinquit morib^{us} n^o pedibus: t^o
veniat ad illos q^u cōuertunt ad eū: n^o facie s^{ed}
fide: t^o accedūt ad eū mēte n^o carne. Ut autē
intelligerēt f^om id^e qd^o h^o erat eū dixisse: Ego
t^o venio ad vos: Adiecit atq^{ue} ait: Si dili-
geretis me gauderetis vtiq^{ue}: q^u vado ad pa-
trē: q^u pat^{er} maior me est. Per qd^o g^o fili^o n^o est
equalis patri: p^{ro} hoc erat itur^{us} ad patres: a q^u
t^o ventur^{us} est viuos iudicaturus t^o mortuos.
Per illud autē in q^u equalis ē gignēt^{is} genit^{or}:
nunq^{uam} recedet a patre: s^{ed} cū illo est: vbiq^{ue} to-
tus: pari diuinitate quā null^{us} cōtinet locus.

Phil. 2. Cū em̄ in forma dei eēt: sicut ap^{osto}lus loquit^{ur}:
n^o rapinā arbitrat^{us} est: esse se equalē deo.
Quo em̄ rapina possit eē natura: q^u n^o erat
vsurpata sed nata? Semetip^{sum} autē exinanī-
uit: formā serui accipiēs. N^o g^o amittens illā
sed accipiens istā: eo modo se exinanīens
quo h^o minor apparebat q^u apud patrem ma-
nebat. Forma quipe serui accessit: non for-
ma dei recessit. Hec assumpta est: n^o illa cō-
sumpta. Propter hanc dicit: Pat^{er} maior me
est: p^{ro}pter illā x^o: Ego t^o pater vnū sumus.

Job. 10. Hoc attēdat arrianus: t^o hac attentioe sit sa-
nus: nec cōtentioe remaneat insanus. Hec ē
em̄ forma serui: in q^u dei fili^o minor ē: n^o p^{re}
solo s^{ed} etiā spū sancto. Neq^{ue} id tantū sed etiā
seip^{so}: quia ipse in forma dei maior est seip^{so}.
Neq^{ue} em̄ homo christ^{us} n^o dicit^{ur} filius dei: qd^o
etiā sola caro eius i sepulcro meruit appella-
ri. Nā qd^o aliud cōfitemur cū dicimus crede-
re nos in vnigenitū filiū dei: qui sub pontio
pilato crucifixus ē t^o sepult^{us}? Et qd^o ei^{us} sepul-
tū est: nisi caro sine aīa? Ac p^{ro} hoc cū credim^{us}
in dei filiū qui sepult^{us} est: p^{ro}fecto filiū dei di-
cim^{us} t^o carnē q^u sola sepulta est. Ipe g^o christ^{us}
filius dei equalis patri in forma dei: q^u se-
metip^{sum} exinanīuit n^o formā dei amittēs
sed formā serui accipiēs: maior est et seip^{so}:
q^u maior ē forma dei q^u amissa n^o est: q^u serui
que accepta ē. Quid itaq^{ue} mirū vel qd^o indi-
gnū: si f^om hanc formā serui loquens ait: id
est ipse dei fili^{us}? Ego t^o pater vnū sum^{us}? Unū
em̄ sunt f^om id^e q^u deus erat verbuz: et minor

est patre f^om id^e q^u deus verbū caro factū est. **Job.**
Dicā etiā qd^o arrian^{us} eunomian^{us} negare n^o
possunt. Scdm hāc serui formā puer christ^{us}
etiā parētib^{us} suis minor erat: q^u paru^{us} ma-
ioribus: sic scriptū est: subditus erat. Quid
ig^{it} heretice: Cū christ^{us} sit deus t^o h^o: loquit^{ur}
vt h^o: t^o calūniari^{us} deo? Ille in se naturā cō-
mēdat hūanā: tu in illo audes deformare di-
uinā? Equalis em̄ patri fili^{us}: p^{ro} quē fact^{us} est
homo. Qd^o nisi fieret qd^o esset h^o? Dicit pla-
ne dñs t^o magister n^{ost}r: Si diligeretis me gau-
deretis vtiq^{ue} q^u vado ad patrē: q^u pater ma-
ior me est. Cū discipulis audiam^{us} x^oba do-
ctoris: n^o cū alienis seq^{ui}mur astutiā decepto-
ris. Agnoscam^{us} geminā substantiā christi:
diuinā scz q^u equalis est patri: hūanā q^u ma-
ior est pat^{re}. Vtrūq^{ue} autē simul n^o duo s^{ed} vnus
christ^{us}: ne sit q^uternitas n^o trinitas de^{us}. Sic
em̄ vn^{us} est h^o aīa rationalis t^o caro: sic vnus
est christ^{us} deus t^o h^o. Ac p^{ro} hoc christ^{us} deus t^o
aīa rationalis t^o caro. Christ^{us} in his omib^{us}:
christ^{us} in singulis cōfitemur. Quis est g^o
per quē factus est mūdus? Christ^{us} iesus:
sed in forma dei. Quis ē sub pontio pilato
crucifixus? Christ^{us} iesus: sed in forma ser-
ui. Item de singulis quibus homo cōstat.
Quis n^o est derelictus in inferno? Christ^{us}
iesus: sed in aīa sola. Quis resurrectur^{us} tri-
duo iacuit in sepulcro? Christ^{us} iesus: sed in
carne sola. Dicit g^o et in his singulis christ^{us}.
Uerū hec oīa n^o duo v^{el} tres: sed vn^{us} ē x^os.

Job. 14. Ideo dixit: Si diligeretis me gauderetis
vtiq^{ue}: q^u vado ad patrē. Quia naturē hūa-
nē gratulandū est eo q^u sic assumpta ē a ver-
bo vnigenito vt immortalis cōstitueret in cē-
lo: atq^{ue} ita fieret terra sublimis vt incorrupti-
bilis puluis sederet ad dexterā patris. Nā
p^{ro}fecto ad illum ibat: qui cū illo erat. Sed h^o
erat ire ad eū t^o recedere a nobis: mutare at-
q^{ue} mortale facere qd^o mortale suscepit ex no-
bis: t^o leuare in celū p^{ro} quod fuit i terra p^{ro} no-
bis. Quis n^o hinc gaudet: quis n^o sic dili-
gat christū: vt t^o suā naturā iāz immortalē gra-
tulet^{ur} in x^opo: atq^{ue} se speret futur^{us} esse immor-
talē p^{ro} x^opm? Obijciūt nob^{is} arriani: creaturā dei
filiū asserentes. Quid est quod salomon ad
h^o ex p^{ro}na christi cōsentit t^o dicit: Dñs crea-
uit me: in principio viarū suarū in opa sua
ante sculū fundauit me: initio p^{ro}us q^u terrā
faceret: p^{ro}us q^u p^{ro}dirēt fōtes aq^{ue}: p^{ro}us q^u mō-
tes stabilirent: aīa oēs colles generauit me:
Aduersus q^us ita rīdem^{us}? Abulti quidē do-

In euangelio scdm Johannē Sermo LVIII

ctissimi viri: hoc ex p^{ro}na illi^{us} sapiēt^{is} dictū
asserūt: quā salomō ad iudicādū regendūq^{ue}
populū acceperat. S3 q^u vos animo p^{ro}ina-
ci hoc a nobis ex christi p^{ro}na exigit^{ur}: n^o re-
luctamur neq^{ue} renitimur: s^{ed} ipsius veritatis
autilio roborati: quocūq^{ue} duxeritis sequi-
mur. Primo q^u iam vt superius diximus: li-
cet vnā p^{ro}na in christo credamus: duas tñ
substantias: id est naturas eē fatemur: diui-
nitatis scilicet et humanitatis: assūptionis
t^o assūpt^{is}: creatricē t^o create. Quē tñ substā-
tiē n^o sunt cōfule: s^{ed} vnite: atq^{ue} i vna eadem
q^u p^{ro}na inseparabiles: t^o in sua semp^{er} pprie-
tate manentes. Quā p^{ro}pt^{er} vniciq^{ue} substā-
tiē ppria vtiq^{ue} aptanda sunt: id est infirmi-
tates hūanitati que creatā est: signa x^oo vel
mirabilia diuinitati q^u creauit. Intantū em̄
duē naturē subimer vnite sunt atq^{ue} iuncte
vt idem atq^{ue} idē christ^{us} deus et homo: aliq^{ui}
res aut agat aut loquat^{ur} hūanas: aliq^{ui} diui-
nas: Sicut illud ē q^u dormit in nauī: t^o impe-
rat ventis t^o mari: aut q^u esurierit: et q^u quini-
q^{ue} milia hominū de quib^{us} panib^{us} t^o duobus
piscibus saturarit. Postremo q^u morit^{ur}: et q^u
lazarū quatrīduanū auctoritate diuina iu-
beat a mortuis reuocari. Ex quo mirari non
debes si christ^{us} de humanitate sua dixerit:
Domin^{us} creauit me initio viarū suarū in opa
sua: q^u subsequēs dictū qd^o diuinitati cōue-
niebat: p^{ro}pt^{er} p^{ro}missio oīdit dices: Ante scū-
lū fundauit me initio p^{ro}ius q^u terrā faceret:
t^o p^{ro}us q^u abyssos faceret: p^{ro}us q^u p^{ro}dirēt fon-
tes aq^{ue}: p^{ro}us q^u mōtes stabilirent: ante autē
oīs colles genuit me. Hoc est dicere: Licet
creauerit me de^{us} vt initia viarū atq^{ue} operū
ei^{us} p^{ro} euāgelis demonstrare: sed ante sculū:
id est ante initiiū: anteq^{ue} vel celū vel terrā v^{el}
tēpora fierent genuit me: hoc est vt sine tpe
t^o sine initio separatim genitū demonstraret.
Nā vt totū breuē cōprehendā: christ^{us} fili^{us}
dei deus t^o h^o: f^om diuinitatez ante tpa: sine
initio ienarrabil^{is} a patre genit^{us} ē: sic esaiās
dicit: Generationē ei^{us} q^us enarrabit? Nouis-
simo aut tpe f^om hūanitatē creatus ē. Adue-
nit em̄ diuinitas i vterū virginis marię:
auctoritate illa q^u in paradiso adam de limo
formauit: carnē sibi ex substātia ipsi^{us} marię
fabricauit: quā p^{ro} salute n^{ost}rā suscipiēs t^o sibi
coadunās nat^{us} ē de^{us} t^o h^o. Quā generatiōz
matth^{us} eu^{angel}is enarrat dices: Christ^{us} autē genera-
tio sincerat^{us} ē. Item solēt aduersū nos h^omōt^{es}
venenatū cōponere syllogismū dicētes: Si

coeternū patri creditis filiū: dicite q^usumus
dū esset genit^{us} ē: an nondū esset? Si dū eēt:
duo g^o ingenti ante fuerūt: t^o postmodū vn^{us}
aliū generauit: aut si vt ratio vera p^{ro}mittit:
dū n^o esset genit^{us} ē: erit vtiq^{ue} patre posteri-
or. Ad quā rē nobis n^o aliud agendū ē: nisi
vt tā grandī hereticoz malitię: exēplis apli-
cis resistam^{us}: qd^o facile sapiētia seculari eli-
dit^{ur}. Dū g^o nobis memorata sup^{er} obiecerit:
dicim^{us}. Nos sic solū patres semp^{er} et sine ini-
tio ingenti nouim^{us}: ita filiū semp^{er} t^o sine ini-
tio ex p^{re} genitū p^{ro}temur. Nec alia aliq^{ui} cau-
sa est q^u diuisione faciat p^{ro}sonarū: nisi q^u hic
ingenit^{us} ē t^o ille genit^{us}: id ē hic p^{re} est et ille fi-
lius: q^u p^{re} semp^{er} p^{re} est nūq^{uam} filius: q^u vt dixi-
mus n^o est genit^{us} s^{ed} ipse genuit. Et fili^{us} semp^{er}
fili^{us} ē nūq^{uam} p^{re}: q^u n^o genuit s^{ed} genit^{us} ē. Qua-
dere n^o aliud q^u ap^{osto}lus ipse in medio puocā-
dus est: Qui p^{ro}uidēs eunomū t^o arriani ma-
licia: exēplis rerū visibilib^{us}: inuisibilib^{us} t^o in-
enarrabilē t^o incōprehensibilē rē inquārū po-
tuit vel res ipa p^{ro}misit explanare conat^{us} est.
Quid em̄ scribēs ad hebreos de filio dicit^{ur}?
Qui est inqt splēdor gl^{ori}e et figura substātię
eius. Videam^{us} g^o qd^o causę ē: q^u filiū splēdo-
rē nominauit. Splēdor em̄ nisi fallor: n^o dici-
m^{us} nisi aut solis aut lunę aut cuiuslibet cer-
ti lumis. Quid g^o est? Nūquid taz insanim^{us}?
vt aplm putem^{us} inestimabilē illā diuinitatē
speciē: soli aut igni assimilasse? Absit. Sed
vt exēplo illo intelligam^{us}: q^u sicut splēdor ex
suba solis nascit^{ur}: ita t^o filiū ex suba p^{ro}is geni-
tū. Et sic n^o ē sol aut ignis p^{ro} splēdori suo
licet ex illo nascat^{ur}: sic ex q^u sol aut ignis p^{ro}ces-
sit fil^{ius} t^o cū eo splēdor eius apparuit: nec dici-
p^{ro} splēdor: sole v^{el} igne posterior: cū tñ vt vi-
xi ex ipso nascat^{ur}. Si g^o i creatur^{is} aliqd^o iuenit^{ur}
qd^o t^o nascat^{ur} et posteri^{us} n^o sit a genitore suo:
cur h^o heretice a creatore fieri posse desperas?
Accipe etiā hui^{us} rei aliā similitudinē: Sic splē-
dor ex sole nat^{us} replet orbē terrę: t^o tñ a geni-
tore suo n^o abscondit^{ur} aliq^{ui} nec recedit: ita t^o
fili^{us} ex p^{re} genit^{us} vbiq^{ue} dū sit: in p^{re} semp^{er} p^{ro}-
manet. Et sic subalit^{ur} splēdor i sole ē t^o sol in
splēdore: ita subalit^{ur} pat^{er} i filio: t^o fili^{us} in p^{re} ē.
Et sic soli t^o splēdori vna suba dū sit: n^o tñ ē
vna p^{ro}na: q^u nec solē splēdore eē: nec splē-
dore dicim^{us} solē: q^u scim^{us} q^u sol genuit splē-
dore: splendor vero natus ex sole ē: ita t^o pa-
ter et filius cū sint vnus essent^{is} n^o tñ sunt
vnus p^{ro}na: sicut iam sup^{er} ad plenū me-
morauim^{us}. Et sic sol p^{ro} splendorē t^o calefacit

Uenerabilis syllogismus

et illuminat et siccatur et soluit et candidatur et deni-
gratur: et oia q̄ ei a deo iniuncta sunt opat: ira et
pater p̄ vnigenitū filiū suū oia legim⁹ fuisse
opatū. Creatū inquit eē filiū a p̄re nō geni-
tū. Ad qd̄ breuiter r̄ndēdū ē. Si creat⁹ ē vtiq̄
et seru⁹: q̄ om̄e qd̄ creatū ē: necesse ē vt crea-
tū deseruiat. Et si seru⁹ ē fili⁹: quō in forma
dei p̄stitut⁹ formā serui accepit: Seruus em̄
serui formā accipere nō p̄t. Idē dicunt nō
natura esse dei filiū: s̄ creatū. Aduer⁹ h̄mōi
q̄stiones solito r̄ndendū est. Quia si natura
de⁹ nō ē fili⁹ s̄ creatura: nec colēdus ē oīno:
nec vt de⁹ adorand⁹. Dicēte ap̄lo: Et colue-
rūt et seruiert creature pot⁹ q̄ creatori: qui
est b̄ndict⁹ in secula. Et ad Galatas: S̄z tūc
igr̄ates deū: his q̄ natura nō sūt dī fuisse ba-
tis. S̄z illi ad h̄c replicabūt et dicēt: Quid
q̄ carnē ei⁹ quā creatura esse non negas s̄
cū diuinitate adoras: atq̄ ei nō min⁹ q̄ diui-
nitati deseruis? Ego d̄nīcā carnē imo p̄fectā
i ch̄sto humanitatē p̄pterea adoro qd̄ a di-
uinitate suscepta atq̄ deitati vnita ē: vt nō
aliū atq̄ aliū: s̄ vnū eundēq̄ deū et hōiem
dei filiū p̄stear. Deniq̄ si hōiem sepaueris a
deo: vt photin⁹ vel paulus famosaten⁹: illi
ego nunq̄ credo nec seruiō. Et elut si q̄s no-
strū aut purpurā: aut diadema regale iacēs
inueniat: nūquid ea conabit⁹ adorare? Lum
x̄o ea rex fuerit indur⁹: piculū mortis incurrit
si ea simul cū rege q̄s adorare p̄tēperit: Ita
etiā in ch̄sto d̄no h̄manitatē nō solā aut nu-
dā: s̄ diuinitati suę vnita: vnū dei filiū deū
verū et hōiē verū qui adorare p̄tēperit:
eternę mortis p̄nam patiet.

De eo qd̄ scriptū est in euangelio
fm̄ Johanne: Ego sum vitis: vos
estis sarmēta: pater meus agricola
Sermo LIX

A d sancto euangelio p̄senti tpi p̄sonā
tē s̄litudinē audistis q̄ opant in vi-
nea. Est em̄ mō t̄pus vindemice t̄pa-
lis. Est aut̄ et spirital̄ vindemia: vbi de⁹ gau-
det ad fructū vineę suę. Colimus em̄ deū: et
colit nos de⁹. S̄z nos sic deū colim⁹: vt non
eū meliorē faciam⁹. Colim⁹ em̄ eū adorādo
nō arando: ille aut̄ colit nos tanq̄ agricola
agrū. Qd̄ s̄ nos ille colit: meliores nos red-
dit: q̄ et agricola agrū colēdo facit meliorē:
et ip̄m fructū i nobis q̄rit vt eū colam⁹. Cul-
tura ip̄i ē in nos: q̄ n̄ cessat x̄bo suo extirpa-
re semina mala de cordib⁹ n̄ris: ap̄ire cor n̄rm
tanq̄ aratro fimonis: plātare semina p̄cepto
rū: expectare fructū pietatis. Lū em̄ istā cul-

turā sic acceperim⁹ in cor n̄rm vt eū b̄n colā-
mus: nō existim⁹ ingrati agricolę n̄ro: s̄ fru-
ctū reddim⁹ q̄ gaudeat. Et fruct⁹ n̄r nō illū
ditiorē facit: s̄ nos beatiores. Ecce audite
q̄ sic dixi: Colit nos de⁹. Nā q̄ colim⁹ nos
deū: nō opus ē vt p̄bet vobis. Dis em̄ hō
hoc habet i ore: q̄ homines colūt deū. Quia
x̄o de⁹ colit homines: q̄s expauescit auditor
q̄ audir: q̄ nō est in vsu hōim vt dicat: qd̄
de⁹ colit homines: s̄ q̄ deū colūt homines. Debe-
mus s̄ p̄bare vobis: q̄ et de⁹ colit homines: ne
forte putemur verbū indisciplinatū dixisse:
et aliq̄s i corde suo disputet p̄ nos: et nesciēs
qd̄ dixerim⁹ rep̄ndat nos. Hoc s̄ p̄stitutū
est demonstrare vobis: q̄ et de⁹ colit nos: s̄ iā
dixi: sicut agrū vt meliores nos faciat. His
dic in euangelio: Ego sū vitis: vos estis
sarmēta: pater meus agricola. Quid fa-
cit agricola? Interrogate vos q̄ agricolę estē
qd̄ facit agricola. Puto q̄ agrū colit. Si s̄
pater deus agricola ē: habet agrū et colit ag-
rū suū: et expectat inde fructū. Deniq̄ plātavit
vineā: sic ip̄e d̄ns iesus x̄ps dicit: et locauit
eā agricolis: q̄ redderēt ei fructū tēporib⁹ p̄-
p̄rijs. Et misit ad eos seruos suos vt peterēt
mercedē vineę. Illi aut̄ p̄tumelisi eos affe-
runt: aliq̄s occiderunt: et fructū reddere p̄tēpse-
runt. Abisit alios: talia p̄pessi sunt. Et dixit
ille paterfamilias: cultor agri sui: et plātator et
locator vineę suę. Abistā vniciū filium meū:
forte vel ip̄m reuerbunt. Et misit inq̄ et etiā
filiū suū. Dixerunt illi apud semetipsos: Hic
est heres: venite occidam⁹ eū: et n̄ra erit he-
reditas. Et occiderunt eū: et piecerunt eū extra
vineā. Lū venerit d̄ns vineę: qd̄ faciet illis
malis colonis? R̄sum est: Abalos male p̄-
der: et vineā locabit alijs agricolis q̄ reddūt
ei fructū i t̄pe suo. Plātata ē vinea: lege da-
ta i cordib⁹ iudeorū. Abissi sūt p̄ph̄e: q̄rētes
fructū: bonā vitā eorū. P̄phete ab eis co-
tumelisi affecti: et occisi sūt. Abissus ē et x̄ps
vnicus fili⁹ paterfamilias: et ip̄m occiderunt
heredē: et iō p̄diderunt hereditatē. In p̄trariū
eis vertit malū p̄siliū: Et possiderēt occide-
rūt: et q̄ occiderūt p̄diderūt. Et mō audistis
s̄litudinē ex euangelio sancto: Quia simile ē
regnū celorū paterfamilias: qui erit cōduce-
re operarios in vineā suā. Et erit mane et
quos inuenit cōduxit i vineā suā: et placuit
cū eis mercedē denariū. Er̄it et hora tertia
inuenit alios: et adduxit ad opus vineę. Et
sexta hoc fecit: et nona hoc fecit. Er̄it etiā et
hora vndecima p̄pe sine diei: inuenit q̄sdā

vacuos et stātes: et ait illis: Quid h̄ facitis?
Quare si opamini i vineā? R̄sponderūt: Quia
nemo nos cōduxit. Venite inq̄ et vos: et qd̄
iustū fuerit dabo vobis. Adheredē denariū
placuit. Isti q̄ vna hora erāt operaturi: quō
sibi auderēt sperare denariū? S̄z tñ se aliqd̄
accepturos gratulabant. Adducti sūt et ip̄i
ad vna horā. Finito die: iussit omib⁹ reddi
mercedē: a nouissimis vsq̄ ad p̄mos. Inde
cepit reddere ab eis q̄ hora vndecima vene-
rant: iussit eis dare denariū. Illi q̄ p̄ma ho-
ra venerāt vidētes illos accepisse denariū:
quē cū ip̄is placuerat: sp̄auerūt se p̄ aliqd̄
accepturos. Tlentū est et ad ip̄os: et accepe-
rūt denariū. Aburmurauerūt ad d̄nū patē
familias dicētes: Ecce nos q̄ sustinui⁹ ar-
dore diei et estū diei: equasti et pares fecisti
illis q̄ vna hora opati sunt i vinea. Et ait p̄
familias: iustissimū r̄sum reddēs vni eorū.
Sodalis nō tibi feci iniuriā: hoc ē te nō frau-
davi: qd̄ placui reddidi tibi. Fraudē tibi nō
feci: quicqd̄ pactus sū reddidi tibi. Huic nō
volo reddere: sed donare. Nō licet mibi fa-
cere qd̄ volo de meo: an oculus tuus nequā
est: q̄ ego bon⁹ sū? Si alicui tollerē alienū:
recte rep̄hēderet q̄s fraudator et negator ali-
eni. Lū x̄o debitū reddo: et cui volo etiā do-
no: nec cui debebā p̄t me rep̄bendere: et cui
donavi debet ampli⁹ gaudere. Nō erat qd̄
respōderet: et equati sunt oēs: et facti sūt nō-
uissimi p̄mi: et p̄mi nouissimi. Quid est s̄
q̄ a nouissimis cepit reddere? Nōne oēs sic
legim⁹ s̄l accepturi sūt? Legim⁹ em̄ i alio lo-
co euangelij: q̄ dicitur ē eis q̄s ponit ad dex-
terā: Venite b̄ndicti patris mei: p̄cipite re-
gnū qd̄ vobis paratū ē ab initio mūdi. Si
s̄ oēs simul accepturi sūt: quō h̄ intelligim⁹
p̄ores accepisse illos q̄ vndecima sūt opati:
et posteriores illos q̄ p̄ma? Si potuero sic vi-
cere vt pueniat ad intellectū v̄rm: deo gr̄as.
Illi em̄ debetis gr̄as agere: q̄ vobis p̄ nos
erogat. Nō em̄ de n̄ro erogam⁹. Si interro-
ges de duob⁹: vbi gr̄a: q̄s p̄or accepit: q̄ p̄
vna horā accepit: an q̄ post duodecimā: ois
hō r̄ndet: q̄ p̄or accepit: qui post vna horā
accepit: q̄ q̄ post duodecim. Si ergo quis
vna hora accepit oēs: tñ q̄ alij acceperūt
post vna horā: alij acceperūt post duodecim
horas: illi dicit sūt pus accepisse: q̄ post mo-
dicū t̄pus acceperūt. P̄mi iusti: sic abel: sic
noe: q̄s p̄ma hora vocati: felicitatē resurre-

ctionis nobiscū accepturi sunt. Alij iusti p̄
illos: abraā: isaac: iacob: et quicūq̄ erāt s̄c̄ti
ip̄orū: q̄s tertia hora vocati: felicitatē resur-
rectionis accepturi sunt nobiscū. Alij iusti
moyses et aaron: et quicūq̄ cū illis tanq̄ ho-
ra sexta vocati: felicitatē resurrectionis acce-
pturi sūt. Post ip̄os p̄phete s̄c̄ti tanq̄ nona
hora vocati: eandē felicitatē nobiscū acce-
pturi sunt. In fine seculi oēs christiani tan-
q̄ vndecima hora vocati: felicitatē illius re-
surrectionis cū illis accepturi sunt. Ois si-
mul accepturi sūt: s̄ videte illos p̄mos post
quātū t̄pus accipiūt. Si s̄ illi p̄mi post mul-
tū t̄pus: nos post modicū t̄pus: quis simul
accipiam⁹? p̄ores videmur accepisse: q̄ mer-
ces n̄ra nō tardauit. Er̄im⁹ s̄ in illa mercede
oēs equales: tanq̄ p̄mi nouissimi: et nouissi-
mi p̄mi: q̄ denarius ille vita eterna est: et in
vita eterna ois equales erit. Quis enim
meritorū diuersitate fulgebūt: alius maius
alias min⁹. Qd̄ tamē ad vitā eternā p̄tinet:
equalis erit oib⁹. Nō em̄ alteri erit longior:
alteri breuior: qd̄ pariter sempiternū est: qd̄
nō habebit finē: nec mibi: nec tibi. Alio mō
ibi erat castitas pluralis: alio mō ibi erit in-
tegritas v̄rginalis. Alio mō ibi erit fruct⁹
boni operis: alio mō corona p̄sidijs. Illud
alio modo: aliud alio modo: tamē quātum
p̄tinet ad viuere in eternū: nec ille pl⁹ viuūt
illo: nec ille plus illo. Pariter enim sine fine
viuūt: cum in suis quisq̄ claritatib⁹ viuāt:
et ille denarius vita eterna est. Non murmu-
ret q̄ qui post multū tempus accipit: contra
eū q̄ post modicū temp⁹ accipit. Illi reddidit:
illi donat: vtrisq̄ tamē vna res donat. Est
et in ista vita simile aliqd̄: et excepta illa solu-
tione s̄litudinis: hui⁹ qua intelligunt p̄ma
hora vocati abel et ip̄i s̄c̄ti iusti: tertia abraā
et ip̄ius seculi iusti: sexta moyses et aaron et
ip̄ius seculi iusti: nona p̄phete et ip̄ius se-
culi iusti: vndecima tanq̄ in fine seculi ch̄ri-
stiani omnes: excepta solutione ista simili-
tudinis: Et i hac vita nostra potest aduerti
h̄c s̄litudō. Tanq̄ em̄ p̄ma hora vocant⁹
qui recentes ab vtero matris incipiunt esse
christiani: quasi tertia pueri: q̄s sexta iuue-
nes: q̄s nona vergentes in senū: q̄s vnde-
cima omnino decrepiti: Unum tñ vitę eter-
nę denarium omnes accepturi. Sed atten-
dite et vos fratres mei: ne ideo quisq̄ dis-
ferat venire ad vineā: q̄ secur⁹ est: qm̄ quā-
docūq̄ venerit: ip̄ius denariū acceptur⁹ est.

Securus ē quidē ipse denari⁹ illi pmissis: sed differre nō iubet. Nūquid em̄ et illi qui sunt ad vineā cōducti: qñ ad illos exiebat paterfamilias vt pduceret qñ iuenit hora tertia et pduxit: vbi gñ: dixerūt illi: expecta nō illuc im⁹ nisi hora sexta: aut qñ iuenit hora sexta dixerūt: nō imus nisi nona: aut qñ nona iuenit dixerūt: nō im⁹ nisi vndecima. Om̄ibus em̄ datur⁹ ē tantū dē: quare nos ampl⁹ fatigamur? Quid ille datur⁹ sit: et qd factur⁹ sit: penes ipm̄ pñliū ē. Tu qñ vocaris veni. Ab herces em̄ cūctis equalis pmissis: sed de ipa hora operandi magna questio ē. Si em̄ illi: verbi gñ: qd vocati sūt hora sexta: in hac etate corpis pñtuti vbi iuueniles anni feruēt: sic ipa hora sexta feruet: si dicerēt illi iuuenes vocati: expecta audiuim⁹ em̄ in euangelio: qz om̄s vnā mercedē accepturi sunt: cū senes fuerim⁹ hora vndecima veniemus tantūdem accepturi qre laboraturi: rñderet eis et diceret: Laborare nō vis: qui vtrū viuas vsqz ad senectā: nescis. Sexta hora vocaris veni. Paterfamilias tibi quidē etiam vndecima veniēti denariū pmissit: sed vtrū viuas vsqz ad septimā: nemo tibi promissit. Nō dico vsqz ad vndecimā: s̄ vsqz ad septimā. Quare ḡ differs vocantem te certus de mercede: incert⁹ de die? Uide ne forte qd tibi ille daturus ē pmittēdo: tu tibi auferas differendo. Si hoc recte dicis de infantibus tanqz ad horā pñā pñtētib⁹: si recte dicis de pueris: tanqz ad horā tertiā pñtētib⁹: si recte de iuuenib⁹: tanqz in horē sextē flagrātia cōstitutis: quāto magis recte dicis decrepitis: Ecce iā hora vndecima ē: et adhuc stas venire piger es? An forte nō exiit ad te vocā dñi paterfamilias? Si nō exiit: quid ē qd loqmur? Nempe nos serui dñi familia ipi⁹ sum⁹: cōducere oparios missi sum⁹. Quid ḡ stas? Finisti iam annorū numerū: festina ad denariū. Hoc ē em̄ exire pñtēfamilias inotescere: qñ qui i domo ē in abdito est: non videt ab eis q foris sūt. Lū aut exiit de domo: videt ab eis q foris sunt. Christ⁹ qñ nō intelligit et nō agnoscit: in secreto est. Qñ aut exiit cōducere: ex occulto em̄ pcessit ad noticiā: notus ē christ⁹: vbiqz pñdicat christ⁹: gloriā christi oia quecūqz sunt sub celo clamāt. Sui irrisibilis quodā mō et repñsibilis inter iudeos: visus ē hūilis: cōtemp⁹ est. Occultabat em̄ maiestātē: pñptā habebat infirmitatē. Cōtemp⁹ est illo qd pñptū erat: nec cōgnitū qd occultū erat. Si em̄ cognouissent

hunc dñm gloriā crucifixissent. Nūquid ad huc pñtēnd⁹ est sedēs in celo: si cōtemp⁹ ē cū penderet in ligno? Agitauerūt caput qui eū crucifixērūt: et ante crucē eius stātes: et tūc qd ad fructū suū sequit⁹ pueniētes: insultātē dicebāt: Si filius dei est descēdat de cruce. Alios saluos fecit: seipm̄ saluū facere si pōt. Descēdat de cruce et credim⁹ i eū. Nō descēdebat: qz latebat. Adulto em̄ facili⁹ poterat de cruce descēdere: q potuit de sepulcro resurgere. Ad nostrā informationē demōstrabat patientiā: differebat potentiā: et nō est agnit⁹. Nō em̄ tūc exierat pducere oparios: nō exierat: nō innotuerat. Tercio die resurrexit: demōstrauit se discipulis: ascēdit in celū: et misit spm̄ sanctū quinquagesimo die: Post ascēsiōnē missus spm̄ sanct⁹: impleuit om̄s qui fuerūt in vno cōclau: centū vigin⁹ti homines impleti: illi spm̄ sancto cēperūt loqui linguis omniū gentiū: et expressa est vocatio: exiit ille cōducere. Lepit em̄ veritatis potentia omib⁹ inotescere. Nā tūc etiā vn⁹ accepto spm̄ sancto: etiā vnus loquebat om̄i gentiū linguis. Adhō autē in ecclia ipsa vnitas tanqz vn⁹ loquit⁹: loquit om̄i gentiū linguis. Ad quā linguā religio xp̄iana nō puenit? Ad quos fines nō pñtēnd⁹? Iā nō est q se abscondat a calore ei⁹: Adhuc sit mora ab eo q stat in vndecima. Abanifestū est ḡ frēs mei: oīno manifestū est: tenete: certi estote: qñ de⁹ noster iesus christus: quādo quisqz se cōuerterit ad fidē ipsius: a via sua vel supflua vñ neqz illa: oia illi pñtēta dimittūt: et oīno iamqz donatis debitū sūt cum illo tabulē nouē. Porus omia dimittunt. Nemo sit sollicitus q aliquid ei non dimittat. Sed iterū nemo puerse sit securus. Ista em̄ duo occidūt animas: aut desperatio: aut pueria spes. De his duob⁹ malis pauca audite. Nā sicut liberat bona spes et certa spes: ita decipit pueria spes. Prius attēdite quē admodū decipiat desperatio. Sūt hoīes q cū cogitare cēperūt mala q fecerūt: si sibi putāt ignosci posse: dāt aīaz iā pire desperatōi: pñtē dicētē i cogitatōib⁹ suis: Iā nlla nob spes: neqz em̄ tanta illa q cōmissim⁹ donari nobis aut ignosci possunt: Quare ḡ nō satisfaci⁹ cupiditatib⁹ nris? Impleam⁹ saltē pñtētis tps voluptatē: qz nulla in futuro habemus mercedē. Facim⁹ qd libet: et si non licet vt habeamus suauitatē vel temporalē: quia pñcipere nō meremur eternāz. Talia dicētes desperando pereunt: Siue anteqz omnino

credāt: siue iam christiani: et in aliqua mala peccata et scelera male viuēdo plapfi. Proccedit ad eos dñs vineę: et tanqz desperātes et vacātes: tergū dantes: pulsar et clamat in ppheta ezechiel. In quacūqz die cōuersus fuerit hō a via sua pessima: oēs iniquitates ei⁹ obliuiscar. Hac voce audita et credi tā a desperatiōe recreant⁹: et ab illa altissima et pñfundayozagine q submersi fuerāt emergūt. S3 his timendū est ne in aliā yozaginē incurrāt et puerse sperādo moriant⁹: q desperādo mori nō potuerūt. Adhuc em̄ cogitatōes loqge quidez diuersas: s̄ tñ pñciosas: et rursus incipiūt dicere i cordibus suis: Si quacūqz die cōuersus fuero a via mea pessima: deus misericors: sic veracit⁹ ppheta pmissit: oēs iniquitates meas obliuiscar. Quare hodie cōuertar et nō cras? Quare hodie et non cras? Erit hodiern⁹ dies sic hestern⁹: sit i nequissima voluptate: sit i flagitiōz gurgite: voluatur in mortifera delectatiōe. Cras cōuertar et finis est. Respōdet tibi: Cui rei finis? Dicis: Iniquitatū mearū. Vñ: gaude: qz crastino iniquitatū tuarū erit finis. Quid si ante crastinū tuus erit finis? Ergo bñ quidē gaudez: quia propter iniquitates tuas conuerso tibi indulgentiā de⁹ pmissit: s̄ crastinū diem tibi nemo pmissit. Aut si forte pmissit mathe matic⁹: longe aliud est. Qd o deus multos mathematici fefellerūt: qz sibi plerūqz lucra pmissērūt: et dāna inuenerūt. Ergo etiā pñtē istos male sperātes: pccedit paterfamilias. Quē admodū pccedit ad illos q male desperauerūt et perierūt desperando: et reuocauit eos in spem: Sic pccedit etiā ad istos q male sperādo volūt perire: et dicit eis p alii lib⁹: Eccl. 5. Ne tardes cōuertere ad dñm. Quō illis dixerat: In quacūqz die iniqu⁹ cōuersus fuerit a via sua mala: oēs iniquitates ei⁹ obliuiscar: et tulit eis desperatiōnē q iā dederant animi suū pditioni: omnimodo indulgentiā desperātes: sic pccedit etiā ad istos qui sperādo et differēdo volūt perire: et loquit ad eos et in crepat eos: Ne tardes cōuertere ad dominū: neqz differas de die in diem. Subito em̄ veniet ira ei⁹: et i tpe vindictę dispdet te. Ergo noli differre: noli qd patet claudere. Ecce indulgentiā dāto aperit tibi ostiū. Quid moraris? Baudere debes: si apiret aliqñ pulsan⁹. Nō pulsasti et aperit: et foris remanes. Ne ḡ differas. De miscōie opibus quodam loco scriptura dicit: Ne dixeris: vade et reuertere

re cras ego dabo: cū possis cōtinuo bñ facere. Nō em̄ scis qd cōtingat sequēti die. Audisti pñceptū nō differēdi vt in aliū sis misericors: et differēdo in te es crudelis? Nō debes differre panē datur⁹: et differs indulgentiā acceptur⁹? Si miserādo alter⁹ nō differis: miserere aīę tuę placēs deo. Exhibe aīę tuę elemosynā. Nō dicimus vt tu ei des: sed ne repellas manū dantis. Sed aliqñ homines inde sibi plurimū nocēt: cū alios offendere timēt. Adultū valent boni amici ad bonū: et mali amici ad malū. Iō dñs p salute nra potentiū amicitias pñtēnd⁹: noluit pus eligere senatores: s̄ piscatores. Adhuc artificis miscōia. Sciebat em̄ qz si eligeret senatores: diceret senator: Dignitas mea electa est. Si eligeret diuites: diceret diues: Opulētia mea electa est. Si pus eligeret impatorē: diceret impator: Potestas mea electa est. Si pus eligeret oratorē: diceret orator: Eloquētia mea electa ē. Si eligeret philosophū: diceret philosophus: Sapiētia mea electa ē. Interim inqz differant supbi isti: multū tument. Distat autē int magnitudinē et tumore. Utrūqz grāde est: sed nō vtrūqz sanū est. Differant ḡ inqz isti supbi: aliqua soliditate sanādi sunt. Da mihi inqz pus istū piscatorē. Ueni tu paup sequere me: nihil habes: nihil nostri: sequere me. Idiota paup: seqre me. Nō est qd in te expauescat: s̄ multū est qd in te impleat. Tā largo fonti vas inane ad mouendū est. Dimisit retia piscator: accepit gratiā piscator: et factus est diuinus orator. Ecce qd fecit dñs: de q dicit aplūs: In firma mūdi elegit de⁹ vt cōfundat fortia: et ignobilia mūdi elegit deus: et ea q non sunt tanqz q sunt: vt ea q sunt euacuent. Deniqz legunt mō verba piscatorū: et colla subdunt oratorū. Tollant ḡ de medio inanes ventī: tollat de medio fum⁹ q crescēdo euascat: pus p salute ista pñtēnt. Si quisqz in ciuitate aliquo piculoso morbo corpis egrotaret: et cēt in ciuitate pñtissim⁹ medic⁹ amicus egrotātis: potētib⁹ inimic⁹: q dicerēt amico suo: noli eum adhibere: nihil nouit: dicerēt aut nō iudicāte aīo s̄ inuidēte: nōne ille p salute sua remoueret amicorū potētū fabulas: et vt paucis diebus plus viueret cū illorū qualibet offensiōe pellendo sui corporis morbo: medicū illū quē peritissimū cōmendauerat adhiberet? Egrotat humanū gen⁹: non morbis corpis sed peccatis. Facet toto

sp̄eratio et pñtē
sp̄s occidit aīę
peratio quē

ne nō satisfaci⁹ mō
iditā h̄y mō

1. Cor. 2.

edz potētib⁹ am
as cōm pñtē
Si quacūqz die
Quare hodie cō
tan et nō cras

anglūm chr̄i
ym̄st

1. Cor. 1.

Prover. 3.

orbe terrarū ab oriente vsq; ad occidentem
grādis egrotus. Ad sanādū grandē egrotū
descēdit omnipotēs medic⁹. Hūiliauit se vsq;
ad mortālē carnē: tanq; vsq; ad lectū egro/
tantis. Dat salutis pcepta: cōtemnī: q; au/
diūt liberant. Contemnī: cum dicūt amici
potētes: nihil nouit. Si nihil nosset potētia
ei⁹ gentes nō impleteret. Si nihil eēt: nō esset
anteq; apud nos eēt: pphetas aī se nō mit/
teret. Mōne mō implent q; ante pdicta sūt:
Mōne pbat medicus iste artis suę potētia
pmissa cōplēdo? Mōne p totū mundū pni/
ciosi euerunt errores: et tritura mundi do/
manī cupiditates? Nemo dicat: Antea me/
lior erat mūdus q; mō. Ex q; cepit iste medi/
cus artē suā exercere: multa hic videm⁹ hor/
renda. Noli mirari. Anteq; aliq; curaref:
mūda a sanguie statio medici videbat: im/
mo itaz tū hoc vidēs excute vanas delitias:
veni ad medicū: sanitatis tpus est nō volu/
ptatī. Luremur q; frēs. Si nec medicū agno/
scim⁹: nō i eū tāq; phrenetici scūam⁹: nō ab/
eo tanq; lethargici auertamur. Multi enim
seuēdo: mlti dormiēdo pierūt. Phrenetici
sūt q; nō dormiēdo insaniūt. Lethargici sunt
q; multū dormiēdo pmut. Proxus tales sūt
homies. Lōtra istū medicū alij squire in euz
volūt: q; ipse iā in celo sedet: mēbra eius
in fra psequunt. Lurat r tales. Multi ex eis
conuersi ex inimicis facti sunt amici: ex pse/
cutorib⁹ facti sunt pdicatores. Tales etiam
ipos iudeos in seipsuz: cū hic esset scūētes:
tanq; phreneticos sanauit: p qbus in ligno
pendēs orauit. Dixit em: Pat ignosce illis:
q; nesciūt qd faciūt. Multi tū eoz sedati fu/
rores: tanq; phrenesi oppssa cōgūerūt deū:
cōgūerūt christū. Post ascēsiōnē missio spū/
sancto: cōuersi sunt ad eū quē crucifixerunt:
r in sacramēto credētes sanguinē eius bibe/
runt: quē scūēdo fuderūt. Habem⁹ exēpla.
Perseqbāt mēbra ei⁹ iam sedētis i celo sau/
lus: pseqbāt grauit in phrenesi mēte pdita:
morbo nimio. At ille vna voce de celo da/
mās ei: Saule saule qd me pseqrīs: percu/
sit phrenetici: erexit sanū: occidit psecutorē
viuificauit pdicatorē. Etia lethargici multi
sanant. Ipsi em siles sunt q; nō scūiunt in
christo: nec maliciofi sunt adūsus xpianos:
sed tantū differēdo lāguēscūt xbis somno/
lētis: i lucē oculos extēdere pigrescūt: r q; eos
excitare volūt molesti sūt. Recede a me inq;
languid⁹ lethargic⁹: obsecro te: recede a me.

Quare? Dormire volo. Sed ille: Adhucis
inde. Ille amore somni mori volo ridet. Et
charitas desup: Nolo. Plerūq; istū charita/
tis affectū exhibet etiā fili⁹ seni pfi morturo
post paucos dies: iaz vtiq; etate finita: si le/
thargici videt: r lethargico morbo pmi suū
patrē a medico agnoscat: dicere sibi: Excita
patrē tuū: noli eum pmittere dormire si vis
vt viuat: adest puer senī: pulsar: vellicar: pū/
git: pietate molest⁹ est: nec mori cito pmittit
cito moriturū: r si viderit vt aliquādo plures
dies viuat cū decesserit successurus: Quāto
maiorē charitate nos amicis nris molesti eē
debem⁹: cū qbus non paucos in hoc mūdo
dies: s; apud deū in eternū viuat? Amen
q; nos r faciāt qd audiūt p nos: r colant quē
colim⁹ r nos: vt recipiāt quē speram⁹ r nos.

De eo qd scriptū est in euangelio
fm Johanne: Ego veritatē dico vo/
bis: expedit vobis vt ego vadam:
Sermo LX

Edicina anime oim vulnerū: r vna
m ppitatio p delictis omniū est cre/
dere in christo: Nec oino quicq; mū/
dari potest siue ab originali peccato qd ex/
adam traxit: in quo omis peccauerūt: et filij
isr naturalit facti sunt: siue a peccatis q; ipsi
non resistendo carnali cōcupiscētis: sed eam
sequēdo ei⁹ seruendo in flagitijs r facino/
rib⁹ addiderūt: nisi p fidē coadunent r com/
paginent corpori ei⁹: qui sine vlla illecebra
carnali r mortifera delectatione conceptus
est: Nec em in delictis mater i vtero aluit: r
peccatū non fecit: nec inuentus est dolus in
ore eius. In eum quippe credētes filij dei vi/
uunt: q; ex deo nascunt p adoptionis gra/
tiā quē est in fide iesu christi domini nostri.
Quapropter charissimi merito idem domi/
nus r saluator noster hoc vnum peccatū di/
cit: de quo arguit mundū spūsanct⁹: q; nō
credit in eū. Ego inquit veritatē dico: Joh. 16.
expedit vobis vt ego vadam. Si
ego non abiero: paralytus nō ve/
niet ad vos. Si autē abiero: mittā
eum ad vos. Et euz venerit: ille ar/
guet mundū de peccato: r de iusti/
cia: r de iudicio. De peccato quidē
quia in me nō credūt. De iusticia q;
ad patrem vado: r iam non videbi/
tis me. De iudicio autē: quia prin/
ceps huius mundi iudicatus est.

De hoc q vno peccato voluit mundū argui
q nō credūt in eū: videlicet q; in eū creden/
do cūcta peccata solunt. Hoc vñ imputa/
ri voluit: quo cetera colligunt. Et q; creden/
do nascunt ex deo r filij dei sunt. Dedit em
in eū. Qui q; credit i filij dei: inquit adhe/
ret illi: r sit etiā ipse p adoptionē fili⁹ r heres
dei: coheres aut christi: intantū nō peccat.
Unde dicit iohānes: Qui natus est ex deo
nō peccat. Et ideo peccatū vnde mūdus ar/
guif hoc est q; nō credūt in eū. Hoc est pecca/
tū de quo identidē dicit: Si nō venirē: pec/
catū nō haberēt. Nūquid em alia innume/
rabilia peccata nō habebāt? Sz aduētū ei⁹
h vñ peccatū accessit: non credētib⁹ quo
cetera tenerent. In credentibus aut q; hoc
vñ defuit: factū est vt cuncta dimitterent
credētib⁹. Nec ob aliud aplūs paulus: Dēs
inquit peccauerūt r egent gloria dei: nisi vt
qui crediderit in eum non cōfundat: sicut r
psalm⁹ dicit: Accedite ad eū r illuminamī: r
vultus vři non cōfundent. Qui q; in se gliaf
pfundit. Mō em sine peccatis inueniet. Ille
itaq; tantūmodo nō cōfunditur: qui in dño
gliaf. Omis em peccauerūt r egent glia dei.
Itaq; aplūs cū de iudeozū infidelitate loq;
ret nō ait: Etenī si quidā illoz peccauerūt:
nūquid peccatū illoz fidem dei euacuauit?
Quō em diceret: Si qdā illoz peccauerūt:
cū ipse dixerit: Dēs em peccauerūt: Sz ait:
Si quidā illoz nō crediderūt: nūquid incre/
dulus eoz fidē dei euacuauit? Ut hoc pec/
catū expūsus demōstraret: quo vno claudif
aduersus cetera ne p dei gratiā relaxent. De
quo vno peccato p aduētū spūsancti: hoc
est p donū ipius grē qd fidelib⁹ dat: mūdus
arguit: dicēte dño: De peccato quidē: q; nō
credit in me. Mō autē esset meritū grande
credentiū r beatitudo gloriola: si temp dñs
in resuscitato corpore humanis oculis appa/
reret. Spūs ergo sanc⁹ hoc magnū munus
attulit credituris: vt euz quē carnalib⁹ ocu/
lis nō viderēt: a carnalib⁹ cupiditatib⁹ mē/
te sobria r spiritalib⁹ desiderijs ebria suspi/
rarēt. Unde r ille discipulus q; se dixerat nō
crediturū nisi cicatrices ei⁹ manu tetigisset:
cū cōrectato corpore dñi quasi euigilās ex/
clamasset: Dñs meus r deus meus: At illi
dñs: Quia vidisti credidisti: beati q; non vi/
dent r credūt. Hanc beatitudinē spūsanct⁹
paralytus attulit: vt ab oculis carnis seruif

forma remota quā de xginis vtero accepit:
in ipsam dei formā in q; patri equalis etiam
cū in carne apparē dignat⁹ ē pmāst purgata
mēt acies tēderet: vt eodē spū replet⁹ apls
diceret: Et si noueram⁹ christū fm carnē: sed
iam nō nouim⁹: q; r carnē christi nō fm car/
nē sed fm spū nouit: qui virtutē resurrectio/
nis eius: nō palpando curiosus: sed creden/
do certus agnoscat: Mō dicēs i corde suo: q; s;
ascēdit in celū: hoc est christū deducere: aut
q; s; descēdit in abyssum: hoc ē christū a mor/
tuis reducere: sed ppe est inq; verbū in ore
tuo: q; dñs est iesus: et si credideris in corde
tuo q; deus illū suscitauit a mortuis: salu⁹
eris. Corde em credif ad iusticiā: ore aut cō/
fessio fit ad salutē. Hec fratres apli xba sūt
ipius sancti spūs: sancta ebrietate eructānt.
Cū q; hanc beatitudinē q; nō videm⁹ r credi/
mus: nullo mō habere nō nisi eū a spūsancto
acciperem⁹: merito dictū est: Expedit vob
vt ego vadā. Si em nō abiero: paralyt⁹ nō
veniet ad vos. Si aut abiero: mittā illū ad
vos. Semp quidē diuinitate nobiscū ē. Sz
nisi corporalit abiret a nobis: semp eius cor/
pus carnalit viderem⁹: et nunq; spiritaliter
crederemus: q; fide iustificat r beatificat: id
ipm xbu deū apud deū p qd facta sūt oia: r
qd caro factū ē vt habitaret i nob: corde mū/
dato pteplari mereremur: r sic nō manu tan/
gēdo s; corde credif ad iusticiā. Recte de iu/
sticia nra mūd⁹ arguit: q; nō vult credere ni/
si qd videt. Ut aut nos habere m iusticiā si
dei: de q; mūd⁹ argueret incredul⁹: ppterea
dñs ait: De iusticia: q; ad patrē vado: r iam
nō videbit me. Tāq; si diceret: Hec erit iu/
sticia vfa vt credatis i me mediatorē: quē re/
suscitatū ad pfez isse certissime habebit: q;
uis eū carnalit nō videat: vt p ipm recōcili/
ati deū spiritalit videre possitis. Cū figurā
ecclie gestāti mulieri: cū ei post resurrectionē
ad pedes caderet: Noli me tāgere inq;: nō
dū em ascēdi ad patrē. Ad mystice dictū in/
telligit: Noli me p corporei tactū carnalit
credere: spiritalit aut credis: id ē fide spirita/
li me tangi: cū ascēdero ad patrē: q; beati q;
nō vidēt r credūt. Et hec ē iusticia fidei qua
mūd⁹ carēs: de nobis q; ea si carem⁹ arguit:
q; iust⁹ ex fide viuit. Siue q; i illo resurgē/
tes: r i illo ad patrē veniētes inuisibilis r in
iustificatiōe perficimur: siue q; nō vidētes r
credētes ex fide viuiū: qm iust⁹ ex fide vi/
uit: pptea dixit de iusticia q; ad pfez vado:

De Iusticia

Joh. 16.

Abachua. 2.

Bo. 1.

et iam non videbit me. Recinde se mundus excu-
set: quod a diabolo impedit: ne credat in christum.
Credentibus enim princeps mundi mittit foras: ut
iam non operetur in cordibus hominum quos
christus per fidem cepit possidere: sicut ope-
rat in filiis diffidentibus: quos ad temprandos
et tribulandos iustos plerumque concitat. Quia
enim missus est foras: qui intrinsecus domina-
bat: extrinsecus plia. Et si per eius persecuti-
ones dominus dirigit mites in iudicio: tamen iam
ipse hoc ipso quod foras missus est: iudicatur: et
et de hoc iudicio mundus arguit: quia frustra
de diabolo querit quod vult credere in christum: quod
iudicatur: id est foras missus: et propter nostram ex-
ercitationem forinsecus expugnat promissum: non solum
viri sed etiam mulieres: et pueri: et puellae martyres
vicerunt. Sed in quo vicerunt nisi in illo quod
crediderunt: et quod non videntes dilexerunt: et quod
dominante in cordibus suis pessimo domi-
nante caruerunt. Et hoc totum per gratiam: hoc est
per donum spiritus sancti. Recte itaque idem spi-
ritus arguit mundum. Et de peccato: quia non
credidit in christum. Et de iusticia: quod quod volue-
runt crediderunt: quis in quem crediderunt non
viderunt: et per eius resurrectionem se quosque res-
urrectione perfici sperauerunt. Et de iudicio: quod
ipsi si vellet credere a nullo impedirent: quoniam
Abel. princeps huius mundi iam iudicatur est.

De eo quod scriptum est in euange-
lio secundum Iohannem: Ipse arguit mun-
dum de peccato: de iusticia: et de iudi-
cio: Sermo LXI

¶ Cum dominus et salvator: noster Iesus christus de
aduertu spiritus sancti quem se missus esse
promissit multa diceret: ait inter cetera:
Ioh. 16. Ipse arguet mundum de peccato: de
iusticia et de iudicio. Neque hoc cum di-
xisset sermonem traiecit in aliud: sed ipsa ali-
quanto expressius insinuare dignatur est. De
peccato quidem inquit: quod non credide-
runt in me. De iusticia autem: quod ad pa-
trē vado. De iudicio vero: quia prin-
ceps huius mundi iam iudicatur est. Ob-
ortur ergo nobis intelligendi desiderium: cum pec-
catum hominum quasi solum esset non credere in
christum: ita hoc solo dixit quod mundum spiritus san-
ctus argueret. Si autem manifestum est propter hanc
infidelitatem alia multa hominum esse peccata: cur
de hoc solo mundum spiritus sanctus arguat? An quod pec-
cata omnia per infidelitatem tenent: per fidem dimittuntur?
Propterea hoc vniuersum per ceteris imputat

deus: per quod sit ut cetera non soluantur: dum non
credit in humilem deum homo superbus. Sic enim
scriptum est: Deus superbis resistit: humilibus autem
dat gratiam. Gratia quippe dei: donum dei est.
Donum autem maximum ipse spiritus sanctus est: et ideo
gratia dicitur. Cum enim omnes peccassent et egerent
gloria dei: quod per unum hominem peccatum intra-
uit in mundum: et per peccatum mors: in quo omnes
peccauerunt: id est gratia quod gratis datur. Pro gratis
datur: quod non quasi merces reddat post dis-
cussionem meritorum: sed donum datur post deli-
ctorum veniam. De peccato igitur arguunt infide-
les: id est dilectores mundi: nam ipsi significant
mundi nomine. Cum enim dicit: Arguit mundum
de peccato: non alia quam quod non crediderunt in
christum: hoc denique peccatum: si non sit: nulla pecca-
ta remanebunt: quod iusto ex fide viuente cuncta
soluantur. Sed multum interest utrum quisque
credat ipsum esse christum: et utrum credat in
christum. Nam ipsum esse christum et demones
crediderunt: nec tamen in christum demones cre-
diderunt. Ille enim credit in christum: qui et spe-
rat in christum: et diligit christum. Nam si fidem
habet sine spe ac sine dilectione: christum esse
credit: non in christum credit. Qui ergo in christum
credit: credendo in christum venit in eum chri-
stus: et quoquo modo vnus in eum: et membrum in
corpe eius efficiat. Quod fieri non potest nisi et spes
accedat et charitas. Quid sibi etiam vult quod
ait de iusticia: quod ad patrem vado? Et primo quod
rendum si de peccato mundus arguit: cur et de
iusticia? Quis enim de iusticia recte argui pos-
sit? An de peccato quidem suo: de iusticia vero
christi mundus arguitur? Non video quod aliud
possit intelligi: quando quidem de peccato in-
quit: qui non crediderunt in me: De iusticia: quod
ad patrem vado: Illi non crediderunt: ipse ad
patrem vadit. Illos ergo peccatum: ipsius autem iusti-
cia. Sed cur in eo solo voluit nominare iusti-
ciam: quod vadit ad patrem? Illi non iusticia est etiam
quod huc venit a patre? An illa potius misericordia
est quod a patre ad nos venit: iusticia vero quod ad pa-
trē vadit? Ista fratres expedire arbitror: ut
in tanta profunditate scripturarum in quibus
forte verbis absconditum aliquid latet quod
oportune aperiendum sit: tanquam simul fidelis
inquiram: ut salubriter inuenire mereamur.
Cur ergo hanc appellat iusticiam: quod vadit ad pa-
trē: et non etiam quia venit a patre? An quod mi-
sericordia est quod venit: ideo iusticia est quod va-
dit: ut et in nobis discamus impleri posse iusti-
ciam si pigri non fuerimus propterea misericordia: non quod

non sunt parentes: sed et quod aliorum? Quod cum mor-
nuisset apostolus: continuo de ipso domino coniunxit
Ioh. 2. exemplum. Nihil inquit per contentione neque per in-
anē gloriā: sed in humilitate mentis alter alter-
utrum existimantes superiores sibi: non quod sua
sunt vniuersumque intēderes: sed et quod aliorum. De-
inde statim addidit: Singuli quique sentite
in vobis quod et in christo iesu. Qui cum in for-
ma dei esset non rapinā arbitrat? esse equa-
lis deo: sed semetipsum exinanivit formā ser-
ui accipiens: in similitudine hominis factus et habitu
inuentus ut homo: humiliauit se factus obediens
usque ad mortem: mortē autem crucis. Hec est mise-
ricordia quod venit a patre. Quae igitur iusticia est
qua vadit ad patrem? Sequitur et dicit: Propter
quod et deus illum exaltauit: et donauit illi no-
men quod est super omne nomen: ut in nomine iesu
omne genu flectat: celestium: terrestrium et infer-
norum: et omnis lingua confiteatur: quod dominus iesus christus
in gloria est dei patris. Hec est iusticia quod vadit
ad patrem. Sed si solus vadit ad patrem: quod no-
bis prodest? Ut quod ab ipso sancto de hac iusti-
cia mundus arguit? Et tamen nisi solus iret ad pa-
trē: non alio loco diceret: Nemo ascendit in ce-
lum nisi quod de celo descendit: filius hominis qui est
Ioh. 3. in celo. Sed etiam paulus apostolus dicit: Nostra autem
Ioh. 3. conuersatio in celis est. Sed quare hoc? Quia itē
Ioh. 3. dicit: Si resurrexistis cum christo: qui sursum sunt
Ioh. 3. quare: ubi christus est in dextera dei sedens:
que sursum sunt sapite: non quod super terrā. Ador-
tui enim estis: et vita vestra abscondita est cum chri-
sto in deo. Quod ergo ille solus? An ideo solus:
quod christus vnus est cum omnibus membris suis tan-
quam caput cum corpe suo? Quae autem corpe eius? ni-
si ecclesia? Sicut dicit idem doctor: Vos autem
estis corpe christi: et membra ex parte. Cum ergo nos
cecciderimus et propter nos ipse descendit: quod est
Ioh. 3. nemo ascendit nisi quod descendit: nisi quod nemo
ascendit nisi vnus cum eo factus et tanquam mem-
brum copactus in eius corpe quod descendit? Sic
Ioh. 15. et discipulis dicit: Quia sine me nihil pote-
ritis facere. Aliter enim est vnus cum patre: aliter
vnus nobiscum. Vnus cum patre est: quod vna sub-
stantia est patris et filii. Vnus cum patre est: quod cum in
forma dei esset non rapinā arbitratus est esse
equalis deo. Vnus autem nobiscum factus est: quod
semetipsum exinanivit formā serui accipiens.
Ioh. 3. Vnus nobiscum factus est secundum semē abrahe: in quo
benedicent omnes gentes. Quod cum apostolus come-
morasset: Non dicit in seminibus tanquam in mul-
tis: sed tanquam in vno: et semini tuo quod est christus.
Et quod et nos ad id pertinemus quod est christus: no-

bis simul incorporatis illi capiti coherenti-
bus: vnus est christus: quod et nobis dicit: Ergo
semē abrahe estis: secundum promissionem heredes. Si
enim vnus est semē abrahe: et illud vnum semen
abrahe non intelligit nisi christus: hoc autem semē
abrahe etiam nos sumus: hoc ergo totum: id est ca-
put et corpus vnus est christus. Et ideo nos non
debemus ab illa iusticia separatos putare: quā
dominus ipse commemorat dicens: De iusticia: quod
ad patrem vado. Cum christo enim et nos resurrexi-
mus: et nos cum capite nostro christo sumus inter-
rim fide et spe. Cōplebitur autem spes nostra in vlti-
ma resurrectione mortuorum. Cum autem cōplebitur
spes nostra: tunc cōplebitur etiam iustificatio nostra.
Quā cōpletur dominus: quod sperare debeamus
ostendit in carne sua: hoc est in capite nostro: in quo
resurrexit et ascendit ad patrem: quod sic scriptum
est: Traditus est propter delicta nostra: et resurre-
xit propter iustificationem nostrā. Arguit ergo
mundus de peccato in eis quod non credunt in christo:
et de iusticia in eis quod non resurgunt in membris
christi. Unde dictum est: Ut nos simus iusti-
cia dei in ipso. Si enim non in ipso: nullo modo
iusticia. Si autem in ipso: totus nobiscum vadit
ad patrem: et hec in nobis implebitur perfecta iusti-
cia. Propter hoc et de iudicio mundus arguit: quod
princeps huius mundi iam iudicatur est: id est dia-
bolus princeps iniquorum: qui corde non habi-
tant: nisi in hoc mundo quem diligit: et idem mun-
dus vocant: sic nostra conuersatio in celis est: si
resurrexerimus in christo. Ergo quemadmodum
nobiscum: id est cum corpe suo vnus est christus:
sic cum omnibus impiis quibus caput est cum quo-
dam corpe suo vnus est diabolus. Quapropter sic
nos non separamus a iusticia de qua dominus dixit:
Quia ad patrem vado: sic impij non separantur
ab illo iudicio de quo dixit: Quia princeps
huius mundi iam iudicatus est.

De trina interrogatiōe domini si pe-
trus se diligeret: et trina petri respō-
sione: Sermo LXII

¶ Ectione hodierna aduertit cha-
ritas vestra: dictum esse petro a domino per in-
terrogationem: Diligis me? Cui
respondit ille: Scis domine: quod amo te. Hoc
secundo: hoc tertio: et ad singula verba respondit
dicebat dominus: Pisce agnos meos. Lo-
quēdum erat petro christus agnos suos pasce-
dos: quod pascebat et petrus. Quid enim petrus po-
terat prestare domino: maxime iam mortale corpe ge-
renti et in celo ascensuro? Tanquam ei diceret:

Amas me? In hoc ostende quia amas me: Pasce oues meas. Ergo fratres cum obedi-
entia audite oues vos esse christi: quia et nos
cum timore audimus: Pasce oues meas.
Si nos cum timore pascimus et timemus pro
ouibus: ipse oues quod pro se debet timere?
Pertineat ergo ad nos cura: ad oues obedi-
entia: ad nos vigilatia pastoralis: ad vos hu-
militas gregis: Quia ergo et nos qui vobis vide-
mur de superiore loqui loco cum timore: sub pe-
dibus vestris sumus: quoniam nouimus quod periculosa ratio
de ista quasi blumi sede reddat. Proinde cha-
rissimi catholica germina: membra christi: cogi-
tate qualem caput habeatis. Filii dei: cogitate
qualem patrem iueneritis. Christiani cogitate:
quod vobis hereditas promittatur. Non talis quis
in terra possideri a filiis non potest: nisi cum mortui
fuerint parentes eorum. Nullus enim in terra possidet
hereditatem patris nisi mortui. Nos viuo pre-
sentis non possidebimus quod donabitur: quia pater noster mori
non poterit. Plus addo: plus dico: et verum
dico: ipse pater erit hereditas nostra. Congruenter
vixite: maxime vos candidati christi recetes
baptizati: modo regenerati: sic vos autem admo-
nui et modo dico et sollicitudinem meam promittio:
quia timore mihi maiorem ingessit plenus euange-
lica lectio. Obsecrate vos: nolite imitari ma-
los christianos. Nolite dicere: faciam hoc: quia
multi fideles hoc faciunt. Hoc non est defensionem
parare alicui: sed comites ad gehennam ingredi.
Rescite in hac arena dominica: in hac iueneritis bo-
nos qui et vobis placet: si vos boni fueritis.
Aliquid enim peculium nostrum estis: heretici et
scismatici: et de furtis dominici peculia sibi fecerunt:
et greges non christi: sed suos per christum pascere
voluerunt. Plane in istis deperditionibus suis ti-
tulum illi posuerunt: ut per deum ipsum quasi defende-
rent per titulum potestatis. Quid facit christus: quasi
tales couertuntur: qui foris ab ecclesia titulum eius
baptismatis acceperunt? Elicet per datorem: titu-
lum non deponit: et possidet domum: quia inuenit
ibi titulum suum. Quid opus est ut mutet no-
men suum? Aliquid attenderet quod ait dominus petro:
Pasce agnos meos: pasce oues meas? Al-
iquid dixit ei: Pasce agnos tuos: aut pasce
oues tuas? Exclusis autem: quod dixit in cantico
canticorum ad ecclesiam: Loquens spiritus ad spiritum
sua ait: Nisi cognoueris temetipsam pulchram
inter mulieres: exi tu. Tanquam dicens: Non ego
te exicio: exi tu: nisi temetipsam cognoueris
pulchram inter mulieres: nisi cognoueris te in spe-
culo scripture diuine: nisi attenderis o mulier

pulchra speculum quod te falso nitore non fallit: ^{Ps. 56.}
nisi cognoueris quia de te dictum est: Super omnem ^{Ps. 2.}
terram gloria tua: quia de te dictum est: Dabo tibi ge-
tes hereditatem tuam: et possessionem tuam termi-
nos tibi. Et alia innumerabilia testimonia que ca-
tholica ecclesia commendat. Nisi ergo cognoueris
patrem non habes: hereditatem non te potes facere.
Ergo exi tu in vestigijs gregum non in societa-
te gregis: et pasce hedos tuos: non quod petro ^{Cant. 1.}
dictum est: oues meas. Petro dicitur: oues me-
as: scismaticis dicitur: hedos tuos. Hic oues:
ibi hedus. Hic meas: ibi tuos. Recolite dextera ^{Matth. 23.}
ra et sinistra iudicis nostri: recolite ubi stabunt
hedus et ubi oues: et apparebit vobis ubi dexte-
ra: ubi sinistra: candida et nigra: lumiosa et
tenebrosa: pulchra et deformis: acceptura re-
gnum et inuentura supplicium sempiternum.

De manifesta ostensione trinitatis
in deo nostro ex euangelio de baptismo
domini apud flumen iordanem: Ser-
mo LXIII

Euangelica lectio proposuit nobis vbi
loquimur ad charitatem vestram quam domini
impio et vere domini impio: ab illo enim
expectauit cor meum: tanquam iussione preferendi
sermonis: ut hinc enim intelligerem loqui me vel-
le: quod recitari ipse voluisset. Audiat ergo studi-
um et deuotio vestra: et adiuuet apud ipsum dominum
deum nostrum laborem meum. Videmus enim et tanquam per
positum diuino spectaculo cōtemur: apud flu-
men iordanem cōmēdari nobis deum nostrum in trinita-
te. Cum enim veniret iesus et baptizaretur: et a iohanne
neque dominus a suo: quod fecit ad humilitatis exemplum:
in ipsa quippe humilitate ostendit impleri iusticiam
quoniam dicitur sibi iohanne: Ego debeo a te bapti-
zari et tu venis ad me? Respondit: Sine modo: ut
impleat omnis iusticia. Cum ergo baptizaretur: apertus
est celi et descendit super eum spiritus sanctus in specie
colubę. Deinde vox de super secuta est: Hic est
filius meus dilectus in quo bene sensi. Habemus ergo
distinctam quodammodo trinitatem. In voce patris:
in homine filii: in coluba spiritus sanctus. Hoc quod
de commemorare opus erat: non videtur facili-
limum esse. Evidet enim nec ulla dubitationis scrup-
ulo commendat hęc trinitas: cum ipse dominus
christus nisi forma serui veniens ad iohannem:
vtrique filius est. Non enim dici potest quod pater: aut dici
potest quod spiritus sanctus? Venit inquit iesus: vtrique fi-
lius dei. De coluba quod dubitet? Aut quod di-
cat quod coluba: cum ipsum euangelium testetur aper-
tissime: Descendit super eum spiritus sanctus in specie

colubę: De voce autem illa sicut nulla dubitatio
quod patris sit: cum dicit: Tu es filius meus. Habe-
mus distinctam trinitatem. Et si consideremus loca
audeo dicere: quis timide id dicat. Cum iesus
venit ad flumen: ex alio loco in alium locum: Co-
luba descendit de celo ad terram: de alio loco ad
aliu locum: Vox ipsa patris: nec de terra: nec de
aqua sonuit: sed de celo. Tria hęc quasi sepa-
rant loci: separant officijs: separant opibus.
Dicat mihi aliquis: Quid insepabile trinita-
te. Ad mentem catholicam telocui: catholicis
loqui. Fides enim nostra: id est fides vestra: fides
recta: fides catholica: non opinione presumpti-
onis: sed testimonio lectionis collecta: nec here-
tica temeritate incerta: sed applicata veritate fun-
data: hoc insinuat: non nouimus: sed credimus. Hoc
et si non videmus oculis: nec adhuc corde quod diu-
fide mudamur: ipsa tamen fide rectissime ac robu-
tissime firmemur: per tres filios: spiritum sanctum: insepabi-
le esse trinitatem: vnum deum: non tres deos. Tria tamen
vnum deum ut filius non sit pater: ut pater non sit filius: ut
spiritus sanctus nec pater sit nec filius: sed pater et filius
spiritus. Hanc ineffabilem diuinitatem apud seip-
sam manentem: oia inouantem: creantem: recrean-
tem: mittentem: reuocantem: iudicantem: liberantem.
Hanc ergo trinitatem ineffabilem non nouimus: et insep-
abilem. Quid ergo agimus? Ecce seorsum venit fi-
lius in hominem: seorsum spiritus sanctus de celo descendit
in specie colubę: seorsum vox de celo sonuit:
hic est filius meus. Ubi est insepabilis trinitas? Sed
vos per me deus inter vos. Orate pro nobis: et quasi ap-
petentes finem: donec ipse vult vobis volumus dicere quod
apertus impleat: collaborate nobis. Videtis enim
quod suscepimus: non solum quod: verum etiam quod vult
volumus dicere: vbi positi: quod positi in corpe
quod corruptus et aggrauatus aia: et deperit trena
inhabitatio sensum multa cogitare. Quoniam istum
sensum a multis extraho: et ad vnum deum trinita-
tem ineffabilem colligo: ut aliquid videam quod dicam:
putasne in hoc corpe quod aggrauatus aia: ut ali-
quid vobis digne loquar: potero dicere: Quoniam
ad te domine aiam meam leuauimus: Adiuuet me: le-
uet eam mecum. Non infirmus sum illi: et quis est mihi
ibi. Solet hęc questio ab studiosissimis fratribus pro-
poni: solet in amatorum verbi dei sermone disci-
bus hominibus: Facit aliquid pater quod non facit filius:
aut facit aliquid filius quod non facit pater? Interi de
pater et filio dicam. Cum autem hic expederit: co-
natum nostrum cui dicimus: Adiuutor meus esto domine
ne derelinquas me: intelligit etiam spiritus sanctus ab
opatione patris et filii nequaquam discedere. De pater

ergo et filio fratres audite. Facit aliquid pater sine
filio? Respondemus: Non. An dubitat? Quid enim
facit sine illo: per quem facta sunt oia? Dicit inquit per
ipsum facta sunt. Et faciat inculcans tardis:
duris: litigiosis: addidit: Et sine ipso factum
est nihil. Quid igitur fratres? Dicit per ipsum facta sunt:
intelligimus vtrique vniuersam creaturam factam per
filium: fecisse patrem per ipsum suum: deum per virtutem et
sapientiam suam. Aliquid dicitur sumus: oia quod
quoniam creata sunt per ipsum facta sunt: sed nunc non oia
per ipsum facit pater? Absit. Recedat hęc cogita-
tio a fidelium cordibus: abigat a sensu deuoto-
rum: ab intellectu piorum. Fieri non potest ut ipsum
creauerit: et non per ipsum gubernet. Absit ut sine
ipso regat quod est: quando per ipsum factum est ut
esset. Sed et hoc testimonio scripture doceamur:
mus: non solum per ipsum facta et creata oia: sicut
ex euangelio commemorauimus: Dicit per ipsum fa-
cta sunt et sine ipso factum est nihil: sed per ipsum etiam
regit et disponit quod facta sunt. Agnoscitis ergo
christum dei virtutem et dei sapientiam: agnoscite
dictum et de sapientia: Attingit a fine vestrum ad
finem fortiter: et disponit omnia suauiter. Non
ergo dubitemus per ipsum regi omnia: per quem facta
sunt omnia. Nihil itaque pater sine filio: nihil
filius sine patre facit. Occurrit questio: quoniam
in nomine domini et eius voluntate soluenda susce-
pimus. Si nihil facit pater sine filio: et nihil filius
sine patre: nonne quasi persequens erit: ut et pater di-
camus natum de virgine maria: per quem passum sub
pontio pilato: per quem resurrexisse et in celum
ascendisse? Absit. Non hoc dicimus: quod non hoc credi-
mus. Credidi propter quod locutus sumus: et nos cre-
dimus: propter quod et loquimur. Quid est in fide?
Quia filius de virgine natus est: non pater. Quid est
in fide? Quia filius pater est sub pontio pilato et
mortuus: non pater. Excidit nobis quidam male intel-
ligentes vocari peripassianos: qui dicunt ipsum pa-
tre natum ex femina: ipsum per quem passum: ipsum esse
per quem quod est filius: duo esse nomina: non res duas: et
remouet istos ecclesia catholica a comunione
sanctorum ne aliquem deciperet: ut separati litiga-
rent. Reuocemus ergo difficultatem questionis se-
sibus vestris. Dicat aliquis mihi. Tu dixisti ni-
hil per quem facere sine filio: neque filium sine pater:
et testimonia de scripturis adhibuisti: nihil fa-
cere per quem sine filio: quia omnia per ipsum facta sunt:
nec quod factum est regi sine filio: quia ipse est sapien-
tia patris: attingens a fine vestrum ad finem fortiter:
et disponens oia suauiter. Adhodo mihi dicis
quod contra te ipsum loquens: Filius natus est de virgi-
ne non pater: filius passus est non pater: filius resurrexit

nō pf. Ecce teneo aliqd facē filiū qd nō facit
pf. Aut q̄ p̄stere facē aliqd filiū sine p̄re: aut
p̄stere etiā p̄re natū: passū: mortuū: resur-
rexisse. Aut illud: aut illd dic: Eligēvū de
duob⁹. Ego neutrū eligo: nec hoc nec illud
dico: nec aliqd facere filiū sine patre dico: qz
nihilomin⁹ mēior si h̄ dixero. Quō inq̄t ex-
plicaberis ab his angustijs? Placet vob⁹ q̄-
stio p̄posita: deus adiuvet ut placeat et solu-
ta. Ecce qd dico: vt liberet et me et vos: In
vna em̄ fide stam⁹ in nomie christi: et in vna
domo sub vno dño viuim⁹: et in vno corpo-
re mēbra s̄ vno capite sum⁹: et i vno spū ve-
getamur. Et q̄ dñs ab his angustijs mole-
stissimē questionis liberet: et me q̄ loquor et
vos qui auditis: h̄ dico. Fili⁹ q̄dez inquā nō
pater nat⁹ ē de x̄gine maria: s̄ ipam natiui-
tatē filiū nō p̄ris de x̄gine: et pater et fili⁹ ope-
ratus est. Nō est quidem passus p̄f s̄ filius:
passionē tñ filiū et pater et filius operatus ē.
Nō resurrexit p̄f s̄ fili⁹: resurrectionē tñ filiū
et pater et fili⁹ opatus ē. De quēstione ista vide-
mur iā expediti: s̄ forte vobis meis: videam⁹
etiā vtrū verbis diuinis. Pertinet q̄ ad me
scōp⁹ librorū testimonijs demonstrare natiui-
tatē filiū: et p̄re operatū et filiū: ita passionē:
ita resurrectionē: vt cuz filiū tantū sit et nati-
uitas et passio et resurrectio: hec tñ tria q̄ ad
filiū solū p̄tinet: nec a p̄re solo facta sint: nec
a solo filio: s̄ a p̄re vtiq̄ et filio. Probemus
singula: iudices auditis: causa p̄posita est:
testes p̄cedant. Dicat mihi iudiciū v̄m: qd
solet causas agētib⁹ dici. Doce qd p̄mittis.
Doceo plane adiuvāte dño: et celestis iuris
recito lectionē. Intēte auditis p̄ponentē:
audite interi⁹ iaz p̄bantē. De christi natiui-
tate mihi p̄mo dicendū est: quō eā et pater
fecerit: et filius fecerit: quāvis nō nisi ad fili-
um p̄tineat qd fecit pater et filius. Paulū re-
cito: idoneū iuris diuini cōsultū. Iaz et cau-
sidici habent hodie paulū dictantē iura liti-
gatorū: nō christianorū. Recito inquā paulū
dictantē pacē iura nō litis. Ostendat nobis
sc̄tus ap̄s: quō natiuitatē filiū pater opera-
tus sit. Lū aut venit inquit plenitudo t̄pis:
missit deus filiū suū i terris natū ex muliere:
factū sub lege: vt eos q̄ sub lege erāt redime-
ret. Audistis: et qz planū et aptū est: intellexi-
stis. Ecce pater fecit filiū nasci de x̄gine. Lū
em̄ venisset plenitudo t̄pis missit deus filiū
suū: vtiq̄ pater christū. Quō em̄ missit? Sa-
ctū ex muliere: factū sub lege. Fecit q̄ eū pa-

ter ex muliere sub lege. An forte hoc mouet
qz de virgine dixi: et paulus dicit ex muliere?
Nō moueat: non imoremur. Neq̄ em̄ rudī-
bus loquor. Vtrūq̄ scriptura dicit: et ex vir-
gine: et ex muliere. Ex virgine quōd? Ecce x̄go
in vtero accipiet et pariet filium. Ex muliere
aut sicut audistis. Nō est p̄trariū. Proprie-
tas em̄ locutiōis heb̄ic mulieres nō corru-
ptas x̄ginitate: s̄ et femias appellat. Habes
euidētē scripturā geneleos: qñ ipsa primo
facta ē eua: formauit eā in muliere. Dicit em̄
alio loco scriptura: iubere deū separare mu-
lieres: q̄ non cognouerūt cubile viri. Hoc q̄
iā notū esse debet: nec teneat vos: vt alia q̄
merito tenebunt: dño adiuvante explicare
possim⁹. Probauim⁹ q̄ natiuitatē filiū a p̄re
factā: p̄bemus et a filio factā. Quid ē nati-
uitas filiū de virgine maria? Lerte assūptio
formę serui i virginis vtero. Nūquid nā est
aliud nasci filio: nisi accipere formā serui in
x̄ginis vtero? Audi qz hoc et fili⁹ fecit: Qui
cū in forma dei esset: nō rapinā arbitrat⁹ est
esse equalis deo: s̄ semetip̄m exinaniuit for-
mā serui accipiēs. Lū venit plenitudo t̄pis:
missit de⁹ filiū suū factū ex muliere: q̄ factus
est ei ex semie dauid fm carnem. Videm⁹ q̄
natiuitatē a patre factā: s̄ qz ipse fili⁹ semet-
ip̄m exinaniuit formā serui accipiens: vide-
mus natiuitatē filiū ab ipso filio factā. Pro-
batū ē h̄: trāseam⁹ hinc: intēti aliud accipite
qd ex ordine seq̄r. Probem⁹ et passionē filiū:
et a p̄re factā et a filio factā. Faciat p̄f passioz
filiū. Qui p̄prio filio suo nō pepcit: s̄ p nob⁹
omnib⁹ tradidit illū. Faciat et fili⁹ passionē
suā. Qui me dilexit: et tradidit seip̄m p me.
Tradidit pater filiū: tradidit fili⁹ seip̄m:
Quid hic fecit iudas nisi peccatū? Transea-
mus et hinc: veniam⁹ ad resurrectionē. Vi-
deamus filiū quidē nō patrē resurgentē: sed
resurrectionē filiū et patrē et filium facientē.
Opere pater resurrectionē filiū. Prop̄ hoc
em̄ exaltauit eū: et donauit ei nomē qd ē sup
omē nomē. Resuscitauit q̄ pater filium: exal-
tando eū et excitādo eū a mortuis. Nūquid
et fili⁹ resuscitat semetip̄m? Resuscitat pla-
ne. In figura sui corporis de templo dixit:
Soluite tēplū h̄: et in trib⁹ dieb⁹ resuscitabo
illud. Postremo sic ad passionē p̄inet aiaz
ponere: sic ad resurrectionē aiaz iterū sume-
re. Videam⁹ si fili⁹ quidē aiaz suā posuit: et
ei aiaz suā pater reddidit nō ip̄e sibi. Pater em̄
qz reddidit: manifestū est. Inde em̄ psalm⁹

ps. 40. dicit: Et suscita me: et reddā illis. S̄ qz et fi-
lius aiam suā reddidit: qd a nob⁹ expectat⁹:
Iob. 10. Ipe dicat: Potestātē habeo ponēdi animā
meā. Nō dū dixi qd p̄missi. Ponendi dixi: s̄
iā clamastis: qz puolatis. Eruditi quipe in
schola m̄gri celestis: tanq̄ lectiōes intēte au-
diētes: pie reddentes: qd sequat⁹ nō ignora-
tis. Potestātē inq̄t habeo ponēdi aiaz meā
et potestātē habeo iterū sumendi eā. Nemo
tollit eā a me: s̄ ego pono eā a me: et iterū su-
mo eam. Exoluim⁹ q̄ p̄missi: p̄positiōes
n̄as firmisim⁹ vt arbitror testimoniōz do-
cumētis p̄bauim⁹. Tenete qd audistis. Bre-
uiter replico: et rē vtilissimā quātū existimo
mētib⁹ v̄ris collocandā cōmēdo. Pater nō
est nat⁹ de x̄gine: natiuitatē tñ istā filiū et p̄f
et fili⁹ opatus ē ex virgine. Pater nō est passus
in cruce: passionē tñ filiū et pater et fili⁹ opatus
est. Nō resurrexit p̄f a mortuis: resurrectio-
nē tñ filiū et pater et fili⁹ opatus ē. Habetis plo-
narū distinctionē: et opatiōis inseparabilitatē.
Nō q̄ dicam⁹ aliquid patrē opari sine filio:
et aliqd filiū sine patre. An forte miracula q̄ fe-
cit iesus mouet vos: ne forte aliq̄ ip̄e fecerit
Iob. 14. q̄ nō fecit pater? Et vbi ē? Pater aut in me ma-
nēs facit opa sua: h̄ec q̄ dixim⁹ plana erāt:
tantū dicēda erāt: nō laborādū vt intellige-
rent: sed curandū vt cōmemorarent. Aliqd
adhuc volo dicere: vbi vere et actiorē inten-
tionē vestrā requiro: et deuotiōrē apud deū.
Etenī locis corporalib⁹ nō tenent nec occupā-
tur nisi corpa. Ultra locos corporales ē diui-
nitas: nemo eā tāq̄ in spacijs req̄rat. Vbi-
q̄ inuisibilis et inseparabilis adest: non in pte
maior: in pte minor: sed vbiq̄ tota nūq̄ di-
uisa. Quis videt hoc? Quis capit hoc? Lō-
pescam⁹ nos: meminerim⁹ qui vñ loq̄mur
illud et illud. Quicqd ē qd de⁹ ē: pie credat⁹:
sancte cogitet⁹: et quātū dat quātū pōt inef-
fabilit̄ intelligat. Quiescat v̄ba: cesset lin-
gua: cor excite⁹: cor illuc leuet. Nō em̄ est il-
lud tale qd in cor homis ascendit: s̄ quo cor
hois ascēdat. Attēdam⁹ creaturā: Inuisibi-
lia em̄ ei⁹ a creatura mūdi p ea q̄ facta s̄ itel-
lecta cōspiciunt⁹: ne forte q̄ fecit de⁹ in q̄bus
habem⁹ quādam p̄suetudinis familiaritatē:
iuciam⁹ aliquā s̄situdinē: vñ p̄bem⁹ eē aliq̄
triā: q̄ tria separabilē p̄ferat⁹: inseparabilē op̄ē.
Eia fr̄es adestote toto aio: videte pus qd p-
mittā: ne forte i creatura iueniā: qz creator a
nob⁹ excels⁹ ē: Et forte v̄ba cuiusq̄ n̄m: cui
fulgor v̄tatis aliquā mentē q̄l coruscatiōe

p̄stringit: pōt dicere verba illa: Ego dixi in
extasi mea. In extasi tua qd dixisti? Proie-
ctus sū a facie oculoꝝ tuorū. Etenī videt⁹ mi-
hi iste q̄ hoc dixit: leuasse ad deū aiaz suā: et
effudisse sup se aiaz suā: cū ei diceret quorū-
die: vbi est de⁹ tuus: peruenisse spiritali q̄-
dam cōtactu ad illā incōmutabilē lucē: eāq̄
infirmirate cōspectus ferre nō valuisse: et in
suā q̄l. egritudinē atq̄ languorē iterū reci-
disse: et cōparasse se illi: et sensisse adhuc con-
tēperari nō posse aciē mētis suę luci sapien-
tię dei: et qz hoc in extasi fecerat: Abreptus a
sensib⁹ corpis et subrept⁹ in deū. At vbi quo-
dāmo a deo ad hominē reuocat⁹ ē: ait: Ego
dixi in extasi mea. Vidi em̄ qd nescio i exta-
si qd diu ferre nō potui: et reddi⁹ mortalib⁹
mēbris: et mltis mortalib⁹ cogitatiōib⁹ a cor-
pore qd aggruat aiaz dixi. Quid? Proieci⁹
sū a facie oculoꝝ tuorū. Longe sursum es: lon-
ge deorsum. Quid q̄ dicamus fr̄es de deo?
Si em̄ qd vis dicere sic cepisti: nō ē de⁹. Si
cōprehēdere potuisti: aliud p deo cōprehē-
disti. Si q̄l cōprehēdere potuisti: cogitātiōe
tua decepisti. Hoc q̄ nō est: si cōprehēdisti.
Quid q̄ vis loq̄: qd cōprehēdere si potuisti?
Videam⁹ q̄ ne forte in creatura iueniamus
aliqd: vbi p̄bemus aliqua tria: et separabiliter
demonstrari: et inseparabilē opari. Quo ibim⁹?
Ad celū: vt de sole et luna et syderib⁹ dispute-
mus? Ad terrā: vt de fructib⁹: de arbori-
bus: de aialib⁹ trā iplētib⁹? An de ip̄o celo:
an de ipsa tra: q̄ cōtinet oia q̄ sunt in celo et
i terra? Qdū hō circūis creaturā? Ad te re-
di: te vide: te inspicere: te discute. In creatu-
ra q̄ris aliq̄ tria: et separati demonstrāda et inse-
parabilē opanda. Si in creatura queris: in te
pus q̄re. Nō em̄ tu nō es creatura? S̄situdi-
nē q̄ris: q̄situr⁹ es in pecore? De deo enim
loq̄baris: cū q̄res quādam s̄situdinē. De
trinitate ineffabilis maiestatis loq̄baris: et
qz defecisti i diuinis: tuāq̄ infirmirate debi-
ta hūilitate cōfessus es: ad hūana venisti:
ibi discute. Queris i pecore: q̄ris in sole: in
stellis? Quid em̄ horū factū est ad imaginē
et s̄situdinē dei? Proius familiarit⁹: et melius
aliqd horū q̄ris i te. Hōiez em̄ deus fecit ad
imaginē et s̄situdinē suā. In te q̄re: ne forte
imago s̄situdinis habeat aliqd vestigiū tri-
nitatis. Et q̄? Imago facta lōge distans s̄siti-
tudo tñ et imago longe distans: nō quō ima-
go fili⁹ hoc qd pater. Aliq̄ em̄ imago i filio:
aliter in speculo. Adulcū distat. In filio ima-

go tua: tu ipse es. Hoc est enim fili? qd tu na-
tura. Suba hoc qd tu: psona ali? qd tu. Ad
qd imago tanq vnigenit? fili? s ad imagi-
ne quadā z quadā similitudinē facit? Querat
in se aliqd si possit inuenire: z tria qdā q sepa-
rabiliter pñscient: inseparabiliter opant. Quē-
rā: querite meū. Ad ego in vobis: s vos in
vobis: z ego i me. Quēram? cōmunit: z cō-
munit naturā atq sctitā cōiter ptractem?
Vide hō: adūte si verū ē qd dico. Habes ne
corp? habes carnē? habeo inquis. Nam vñ
est vnde in loco sū: vnde de loco in locū mo-
ueor: vnde vba loquētis audio: nisi p aurē
carnis? Unde os loquēti video: nisi p oculos
carnis? habes: cōstat: nec diu satagendū ē
de re manifesta. Vide aliqd aliud qd opat
p carnē. Audis em aure: sed nō ab aure au-
dis. Ali? est int? q audit p aurē. Vide p ocu-
lū: ipm intueri. An domū agnouisti: habi-
tatorē neglexisti? Nūquid nā videt ocul? p
seipm? Nōne ali? ē q videt p oculū? Ad di-
co nō videt oculus mortui de q constat cor-
porē habitatorē abscēssisse: s ocul? de realia
cogitātis nō videt faciē pñsentis. Respice q
interiorē tuū. Vbi em magis aliqua similitudo
grenda ē quorūdā triū sepatim demonstrato-
rū: inseparabiliter opantiū. Quid habet mens
tua? Forte si queraz: multa inuenio. Sz ali-
quid primū est: qd facili? intelligit. Quid
habet aia tua? Int? cōmemoro: recole. Ad
em qd dicitur? sum id posco vt credat mibi:
noli acceptare: si in te nō inuenieris. Intuere
ergo: s pmo qd nō filij tantū imago est: aut
patris tantū imago ē: s pñs z filij: z vtiqz iā
cōsequēter z spū sancti. Genesis loquit: Sa-
ciam? inquit hoīem ad imaginē z similitudinē
nostrā. Non q facit pat sine filio: nec fili? si-
ne pre. Faciam? hoīem ad imaginē z similitu-
dinē nřaz. Faciam? nō faciā: aut fac: aut fa-
ciat ille: sed faciam? ad imaginē nō tuā: aut
meā: sed ad nostrā. Ergo interrogo: dissimilē
rē dico. Nemo dicat: Ecce qd cōpauit deo.
Iā locut? sū: z plocut? et cautos reddidi et
caut? fui. Longe distāt a sūmis ima: ab in-
cōmutabilib? mutabilia: a creatib? creata:
a diuinis hūana. Ecce pmo hoc cōmendo:
qz qd dicitur? sū longe distāt: nemo mibi ca-
lūniat. Ne forte ergo z ego aures quēram z
ille dentes parat: hoc me pmissi exhibiturū:
aliqua tria demonstrata separatim: opera-
ta inseparabiliter. Sz sint ista similia vñ dis-
similia trinitati omnipotēti nō nūc ago: sed

Beñ. 1.
z. sen. dñi. 16.
ca. quo circa.

in ipa creatura ima z mutabili inuenim? aliq
tria: q possint sepabiliter demonstrari: z inse-
pabiliter opari. Carnalis cogitatio: z cōsci-
entia ptinax atq infidelis. Quid de illa ma-
iestate ineffabili i ea re dubitas: quā i te in-
uenire potuisti? Ecce dico: ecce interrogo. Hō
habes memoriā? Si nō habes: qd dixi quō
tenuisti? Sz forte iā qd paulo ante dixi obli-
tus es. Hoc ipsum qd dico dixi. Quas istas
syllabas nō teneres: nisi p memoriā. Unde
em scires duas esse: si sonāte secūda oblitus
es pñmā? Quid q diutius? Quare sic vigeor?
Quare sic cogor cōuincere? Manifestū est:
habes memoriā. Quero aliud: habes intel-
lectū? habeo inq. Si em nō haberes me-
moriā: nō teneres qd dixi. Si nō haberes
intellectū: nō agnosceres qd tenuisti. Habes
z hoc. Intellectū tuū ad id qd int? tenes re-
uocas z vides: z vidēdo formā vt sciens
dicat. Tertiu quero: habes memoriā qua
teneas qd dicis? habes intellectū: q intel-
ligas qd tenes? De his duob? reqro abs te:
volens tenuisti z intellexisti. Volens plane
inqt. habes q volūtatē. Hec sunt tria q me
dicturū esse pñserā aurib? et mētib? vñs:
tria hęc q sunt in te: q potes numerare z nō
potes separare. Hęc q tria: memoriā: intelle-
ctū: volūtatē: hęc inquā tria aiaduerte sepa-
tim pñsciat: inseparabiliter opari. Aderit do-
min? z video qd adsit. Ex intellectu vñ in-
telligo em adesse. Ex his em vocib? vñs quē
admodū intellexeritis aduerto: pñmo eum
adiuturū vt oīa intelligat. Tria pñmī sepa-
biliter demonstrari: inseparabiliter opari. Ecce
nesciebā qd esset in aīo tuo: demonstrasti mī-
hi dicēdo memoriā: hoc est verbū son? iste:
vox ista pcessit ad aures meas ab aīo tuo.
Hoc em qd est memoria tacite cogitabas: z
nō dicebas. Erat in te: z nondū venerat ad
me. Et aut qd erat i te pferret ad me: dixi-
sti: ipm nomē: id ē memoriā: audiui. Quat-
tuor has syllabas i nomie memorię audiui.
Quattuor syllabę: nomē ē: vox ē: sonuit: ad
aurē meā pcessit: mētī aliqd insinuauit. Qd
sonuit transijt: vñ insinuatū z qd insinuatū
ē manet. Sz h? qro: qñ dixisti b nomē memo-
rię: vides certe: qz b nomē nō ptinet nisi ad
memoriā. Lētera em duo habēt nomia sua.
Nāq aliud vocat intellect? aliud volūtas:
non memoriā. Illud aut vñ vocat memo-
riā. Sz vt b diceret: vt qttuor istas syllabas
oparetis: vñ opat? es: hoc nomē qd ptinet

ad solā memoriā opata est in te z memoriā:
vt teneres qd dicebas: z intellect? vt scires
qd tenebas: z voluntas vt pferres qd scie-
bas. Hās rñō deo nřo. Adiuuit nos: et in
vobis z i nob. Vere dico charitati vřę: hoc
discutiēdū z insinuādū trepidissime aggressus
erā. Detuebā em ne forte letificare ca-
pacitū ingenitū: z facere graue tardiorib? te-
dis. Hūc aut video vos z attētiōe audiēdi:
z celeritate itelligēdi: si solū pcepisse dictū:
s puolasse dicturū. Hās dñō. Videte qz iāz
secur? cōmendo qd intellexistis: nō inculco
incognitū: s repetēs cōmēdo pceptū. Ecce
de trib? illis vna res nōiata ē: vñ rei nomē
dictū ē. Memoria nomē ē vñ? ex illis trib?
tria ipa opata sūt. Ad pōt dici sola memo-
ria: nisi opante volūtatē: intellectu: memo-
ria. Ad pōt dici solus intellect? nisi opante
memoria: volūtatē z intellectu. Nec pōt di-
ci sola volūtas: nisi opante memoria z intel-
lectu z volūtatē. Explicata sūt vt arbitroz
q pmissa sūt: qd sepati pñsciat: insepa-
biliter cogitauit. Vñ horū oīm tria fecerūt: s tñ
hoc vñ qd tria fecerūt: nō ad tria ptinet: s
id vñ tria fecerūt. Nōmē memoriā ē: hoc
nō ptinet nisi ad solā memoriā. Tria fecerūt
nomē intellect? s non ptinet nisi ad solū in-
tellectū. Tria fecerūt nomē volūtatē: s nō
ptinet nisi ad solā volūtatē. Ita trinitas fe-
cit carnē christi: s nō ptinet nisi ad solū chri-
stū. Trinitas fecit de celo colūbā: s non ptī-
net nisi ad solū spū sanctū. Trinitas fecit d
celo vocē: s nō ptinet vox nisi ad solū pñz.
Nemo q dicat mibi: nemo calūniol? me in-
firmū vrgere conet. Quid q in his trib? q in
mēte nřa vel in aīa esse ostēdisti: qd ex his tri-
bus ptinet ad pñz: id ē qñ ad similitudinē pa-
tris: qd horū ad filij: qd horū ad spū sancti?
Ad possū dicere: nō possū explicare. Aliqd
z cogitātib? relinqm? aliqd z silētiō largia-
mur. Redi ad te: ab oī strepitu tolle te. In-
tra te vide: si habes illic aliquid secretariū
dulce cōsciētię tuę: vbi nō pñstrepas: vbi nō
litiges: aut lites pares: vbi nō dissensiones
z puicaciā mediteris. Esto māsuer? ad audi-
endū vñ vt intelligas. Forte dicturus es:
Auditu meo dabis exultationē z leticiā: z
exultabūt ossa: s hūiliata nō elata. Sufficit
qz ostēdim? tria qdā sepabiliter demonstrari:
inseparabiliter opari. Si b in te inuenisti: si b in
hoīe: si hoc i quadā psona in tra ambulāte
corp? fragile qd agguat aīaz apportate: cre-

do patrē z filiū z spū sanctū p singla qz vñ
sibilia: p species qdā assūptę creaturę posse
et sepabiliter demonstrari: z inseparabiliter opa-
ri. Sufficit b. Ad dico: Pat memoriā ē: fili?
intellect? est: spū volūtas est: nō dico quo-
modolibet intelligat: non audeo. Seruem?
maiora capiētib?: infirmis infirmi qd possu-
mus. Non dico ista illi trinitati velut equā-
da: qñ ad analogiā: id est ad rationē quadā
cōpatiōis dirigēda. Ad b dico. Sed qd di-
co? Ecce in te inueni tria sepabiliter demonstra-
ta: inseparabiliter opata: z eorū triū vñ quodq
nomē a tribus factū: qd tñ non ad tria: s ad
triū horū vñ aliqd ptinet. Crede iam ibi
qd non potes videre: si hic audisti z vidisti
z tenuisti. In te em qd ē potes nosse: in eo q
te fecit qd est: qd est: qñ potes nosse? Et si
poteris: nōdū potes. Et tñ cū poteris: nūqd
sic poteris tu nosse deū: quō se nouit deus?
Sufficiat q charitati vřę qd potuim?: dixi-
m?. Exigētib? pmissa reddidim?: cetera quę
addenda sūt: vt perficiat sensus vester: a do-
mino querite.

De eo qd scriptū est in euangelio
scdm Johānnē: Amē amē dico vobis
qz venit hora z nunc est qñ mortui
audiet vocē filij dei et qui audierit
vivent: Sermo LXIII

Pes nřa fratres nō de isto tpe: neqz
de hoc mūdo ē: neqz in ea felicitate
qua excecant et homines qui obliui-
scunt deū. Hoc nosse pñm? z christiano cor-
de tenere debem?: nō ad pñsentis temporis
bona nos factos ēē christianos: s ad nescio
quid aliud qd deus iāz pñmittit z homo nō
dum capit. De hoc em bono dictus est: Qd
oculus nō vidit: nec auris audiuit: nec i cor
hominis ascendit: quę pparauit de? diligē-
tibus se. Ergo qz b bonū tam magnū: tam
pclar?: tā ineffabile: non inuenit hominē per-
ceptorē: tenebit deū pñssorē. Nunc em qd
ei pñssurus est: homo cecus corde nō per-
cipit: nec ei potest ostendi in pñsenti: quid
ipse cui promittit sit futurus: quia z infans
natus si possit verba loquentis intelligere:
cum ipse loqui nō possit: nec ambulare: nec
aliquid agere: sed sicut eum videmus infir-
mū: iacentē: indigum opis alię tantūmō
intelligere possit em qui sibi loqueret? z dices
ret ei: Ecce sic me vides ambulāte: opantē
loquēte: post paucos annos talis eris: attē-
dens se et illū: qñis qd pmitteret videret:

tamē suā cōsiderans infirmitatē: non crede-
ret: et videret tñ qđ pmitteret. Nobis autē
tanq̃ infantib⁹ i hac carne atq̃ infirmitate
facētib⁹: magnū est qđ pmitterē nō videt:
et erigē fides q̃ credimus qđ nō videm⁹: vt
mereamur videre qđ credim⁹. Quicūq̃ irri-
det hāc fidē: vt ideo nō sibi eē credendū qđ
nō videt: qñ venerit qđ nō credebat erube-
scit: cōfusus sepat: sepatus dānat. Qui autē
crediderit segregat ad dexterā: et stabit cum
magna fiducia et leticia inf illos qđ dīcet:
Matth. 25. Venite bñdicti p̃ris mei: p̃cipite regnū qđ
vob̃ patū est ab origine mūdi. Cōclūsit autē
dñs cū hęc vba diceret sic: Ibi tñ in cōbu-
stione ęternā: iusti autē in vitā ęternā. Hęc ē
vitā ęterna q̃ nobis p̃mittit. Quia amant
homies viuere i hac tra: p̃missa ē illis vitā:
et qđ mltū timēt mori: p̃missa ē illis ęterna.
Quid amas viuere: hoc habebis. Quid ti-
mes mori: nō patieris. Hoc sufficere vīsū ē
hūang infirmitati: vt diceret: habebis vitā
ęternā. Capit b̃ mens hūana: vtiq̃ ex hoc
qđ agit qđ futurū est capit. S3 quātū capit
ex b̃ paruo qđ agit: qđ viuit et mori nō vult:
amat vitā ęternā: vult sp̃ viuere nunq̃ mori.
S3 et illi qđ torq̃bunt in p̃nis: velle habēt
mori et nō possunt. Nō ē magnū ē diu viuere
aut sp̃ viuere: s̃ magnū est beate viuere.
Amem vitā ęternā: et ex eo nouerim⁹ quātū
p vitā ęterna laborare debem⁹: cuz videm⁹
homies amatores p̃sentis vitę tp̃alis atq̃
finiēde sic p illa laborare vt qñ venerit me-
tus mortis: quicqđ possunt faciāt: nō vt au-
ferant sed vt differant mortē. Quātū la-
borat hō qñ mors iminet: fugiēdo: latēdo:
quicqđ habet dādo et se redimēdo: laborat
do cruciat⁹ molestiasq̃ sustinendo: medicos
adhibendo: et quicqđ aliud hō pōt. Videte
q̃ cōsumptis laborib⁹ et facultatib⁹ suis: vt
aliquātum viuat pōt facere: vt semp viuat
non pōt. Si ē labore tanto: tanto conatu:
tantis impēdijs: tanta instātia: tanta vigi-
lātia: tāta cura agit vt aliquātū plus viua-
tur: quō agēdū ē vt semp viuat. Et si prudē-
tes dicunt qđ omib⁹ modis agūt vt differāt
mortē et viuat paucos dies ne pdāt paucos
dies: qđ stulti sunt qđ sic viuunt vt pdant diē
ęternū. Hoc solū ē nob̃ p̃mitti pōt: vt dul-
cescat nobis vtiq̃ mun⁹ dei ex b̃ qđ habem⁹
mō: qđ de munere ipsius habem⁹ vt vi-
uam⁹: vt salui sim⁹. Ponam⁹ ē nob̃ aī ocu-
los talē vitā cū p̃mittit ęterna: vti remoue-

am⁹ ab illa quicqđ hic molestū patimur. Sa-
cilius est inuenim⁹ quid ibi nō sit: qđ ibi
sit. Ecce b̃ viuim⁹: viuem⁹ et ibi. Salui sum⁹
qñ non egrotam⁹ neq̃ aliqd̃ dolet in corpe:
salui erim⁹ et ibi. Et qñ nobis ē bñ i hac vita
nllas p̃nas patimur: nllas patiemur et ibi.
Pone ē hic hoies viuētē saluū: nllas p̃-
nas patientem: si ei donaret quisq̃ vt semp
sic eēt: et b̃ bonū nō desineret: quātū gaude-
ret: quātū extolleret: quō se nō caperet leti-
cia sine pena: sine cruciatu: sine fine vite. Si
b̃ solū nobis p̃mitteret de⁹: qđ dixi mō: qđ
potui vbi descripti et cōmēdauit: quātū erat
emendū si venale eēt: quātū dandū erat vt
emeret. Sufficeret qđqd haberes: etiā si to-
tū mūdū possideres. Et tñ venale ē: Eme-
si vis. Nec multū exēstus de re magna p̃-
pter p̃cij magnitudinē. Tantū valet: quātū
habes. Ad aliqd̃ ē magnū et p̃ciosū cōpares
aurū vel argentū vel pecuniā vel fruct⁹ ali-
quos pecorū aut frugū qui in tua possessiōe
nascunt vt emerēs nescio qđ hoc magnū et
p̃clarū quo viuerēs i hac tra felix. Et b̃ eme-
si vis. Noli q̃rere qđ habebas: sed qualis sis.
Res ista te valet: quātū es tu. Te dat habere
bis illā. Quid exēstus: qđ turbaris. Nūqd̃
q̃stus es te: aut emptus es te. Ecce tu qui
es: q̃lis es: da te illi rei: et habebis illā. S3 ma-
lus suz inq̃es: et forte me nō accipit. Dando
te illi: bon⁹ cris. Ut huic fidei p̃missioniq̃
te des: hoc ē bonū esse. Lū autē bon⁹ fueris:
p̃ciū ipsius rei eris: et habebis nō qđ dixi so-
lū salutē: incolomitātē vitā: et sine fine vitā:
nō hoc solū habebis: Adhuc alia tollo: Nō
ibi erit lassari et dormire: nō ibi erit esurire et
sitire: nō ibi erit crescē et senescē: qđ nec nasci
erit: vbi numeri integri manēt. Numer⁹ qui
est ipse est: nec opus est vt augeat: quia nō
ibi fit vt minuat. Ecce quāta tulī: et nōdum
dixi qđ ibi erit. Ecce iā vitā est: iam incol-
mitas est: iam nulla p̃na: nulla fames: nul-
la sitis: nullus defectus: nihil horū: et tamē
nōdum dixi: qđ oculus non vidit: nec auris
audiuit: nec in cor hois ascēdit. Si em̃ dixi:
Falsū est qđ scriptū est: Qđ ocul⁹ nō vidit: 1. Cor. 2.
nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit.
Unde em̃ ascenderet in cor meū vt dicerē:
qđ in cor hois nō ascēdit. Credit et nō vi-
detur: nō solū nō videt: sed nec dicat. Quō
ergo creditur si non dicitur. Quis credit qđ
nō audit. Si autem audit aut credit: dicat.
Si dicitur: cogitatur: Si cogitatur et dicat: et

in aurib⁹ hoim intrat. Et qđ nō diceret: nisi
cogitaret: et i cor hois ascēdit. Iā ecce ista
q̃stio tantę rei cōturbat nos: vt nō possim⁹
verbis explicare q̃stionē: Quis explicat rē:
Attendam itaq̃ euāgelii: mō dñs loq̃bat:
Joh. 5. et faciam⁹ qđ ipse dixit. Qui credit in me
inq̃: transitū facit a morte in vitā.
Amen dico vobis: qđ venit hora et
nūc est qñ mortui audient vocē filij
dei: et cū audierint viuent. Sicut em̃
pat habet vitā i semetipso: sic dedit
et filio vitā habere i semetipso. Bene-
rādo dedit: qđ genuit dedit. Fili⁹ em̃ de p̃re
est: pat nō est de filio: s̃ pat filij pat est: et fili⁹
p̃ris ē fili⁹. Uerū fili⁹ de p̃re genit⁹: nō p̃
de filio: et semp fili⁹. Semp ē genit⁹. Quis
b̃ capiat: semp genitū. Dis em̃ hō cū audit
genitū: occurrit illi. Ergo erat tēpus: qñ nō
erat iste qđ genit⁹ ē. Quid ē dicimus. Nō sic
erat tēpus ante filiū: qđ oīa p̃ ipm facta sunt.
Si oīa p̃ ipm facta sūt: et tpa p̃ ipm facta sūt:
Quō possent esse tpa ante filiū: p̃ quē facta
sunt tpa. Tolle ē oīa tpa: semp cū p̃re fili⁹.
Si semp cū p̃re fili⁹: et tñ filius sp̃ genit⁹. Si
semp genit⁹: semp cū genitore erat qđ genit⁹
est. Nūquā b̃ vidi inq̃es tu: aliquē generā-
tē et semp cū illo quēz generauit: sed p̃cessit
ille qđ generauit: et secut⁹ ē tpe ille qđ generat⁹
est. Bene dicis: nunq̃ hoc vidi: quia hoc ad
aliud p̃tinet qđ ocul⁹ nō vidit. Augris quō
dicat: nō pōt dici: qđ nec auris audiuit: nec i
cor hois ascendit. Credat et colat. Lū credi
colit: cum colit credi: cū credi capitur. Ad-
huc em̃ in ista carne qđ diu pegrinamur a do-
mino: ad angelos sanctos qđ vident infātes
sum⁹: lactandi fide: pascendi specie. Sic em̃
dicit ap̃lus: Qđ diu sumus i corpe: pegrina-
mur a dño. Per fidē em̃ ambulam⁹ non per
speciē. Venturi sum⁹ ad speciē: qđ nobis sic
p̃mittit p̃ iohānnē in epla ei⁹. Dilectissimi:
Joh. 3. filij dei sum⁹: et nōdū apparuit qđ erim⁹. Fi-
lij dei sum⁹ iā p̃ gratiā: p̃ fidez: p̃ sacramētū:
p sanguinē christi: p redēptionē saluatoris:
filij dei sum⁹: et nōdū apparuit qđ erim⁹. Sci-
mus qđ cū apparuerit ei siles erimus: qñ vi-
debim⁹ eū sicuti est. Ecce ad qđ nutrimur ca-
piendū: ecce ad qđ nutrimur p̃cipiendū: co-
medendū: vt tñ qđ comedit nō minuat: et qđ
comedit vegetet. Nō mō cib⁹ vegetat come-
dendo: s̃ minuit cib⁹ qđ comedit. Qñ autē
ceperim⁹ comedere iusticiā: comedere sapi-
entiā: comedere illū imortalē cibū: et nos ve-

getamur: et cib⁹ nō minuit. Si enim nouit
oculus pasci luce: nec tñ minuit lucē: nō em̃
minor erit lux: qđ videt a plurib⁹: plurū ocu-
los pascit: et tñ tanta est quāta erat: et illi pa-
scunt et illa nō minuit. Si de⁹ dedit hoc luci
quā fecit ad oculos carnis: quod est ipse lux
ad oculos cordis. Si glaudaret tibi aliquis
cib⁹ magn⁹ quē p̃asur⁹ esses: parares vē-
trē: Laudat tibi deus: para mentē. Ecce qđ
tibi dīc dñs tu⁹. Veniet hora inq̃: et nūc ē.
Veniet hora: et ipsa hora nūc est. Qñ: quid ē
Qñ mortui audiet vocē filij dei: et qđ audie-
rint viuent. Qui ē nō audierint nō viuent.
Quid ē: qđ audierint. Qui obediērit. Quid
est: qđ audierint. Qui crediderit et obēpera-
uerint: ipi viuent. Ergo anteq̃ crederēt et obe-
dirent mortui iacebāt: et ambulabāt et mor-
tui erāt. Quid valebat qđ ambulabāt mor-
tui. Et tñ si qđ inf illos moreret corpe: curre-
rent: sepulcrū pararet: iuoluerēt: portarent:
sepelirēt mortui mortui. De quib⁹ dictū ē:
Sine mortuos sepelire mortuos suos. La-
Matth. 23. les mortui sic suscitant⁹ vbo dei vt viuat in
fide. Qui mortui erāt i infidelitate: vbo ex-
citant⁹. De ipa hora dicit dñs: Veniet hora
et nūc est. Verbo enim suo suscitabat mor-
tuos infideles. De quib⁹ dicit ap̃lus: Sur-
Eph. 5. ge qđ dormis: et exurge a mortuis: et illumia-
bit te ebull⁹. Hęc resurrectio mentiū est: hęc
resurrectio interioris hois ē: hęc resurrectio
aīc est. S3 nō ista sola ē: restat et corpi. Qui
resurgit in aīa: bono suo resurgit in corpe.
Nō em̃ oēs resurgūt in aīa: oēs resurrecturi
sunt i corpe. In aīa inquā nō oēs resurgūt:
sed qđ credūt et obediūt: qđ qđ audierint viuent.
Sicut autē ait ap̃lus: Nō oīm est fides. Si ē
2. Thessal. 3. nō oīm est fides: nō oēs resurgūt in aīa. Lū
venerit hora resurrectionis corpi: oēs resur-
gent: Boni sint: mali sint: oēs resurgēt. S3
qđ pus resurgit in aīa: bono suo resurgit i cor-
pore: Qui nō resurgit in aīa: malo suo resur-
git in corpe. Qui resurgit in aīa: resurgit in
corpe ad vitā: Qui nō resurgit in aīa: resur-
git i corpe ad p̃nā. Quia ē dñs cōmenda-
uit nob̃ resurrectionē istā aīaz: ad quā om̃s
debem⁹ festinare: in qđ laborare vt viuamus
et viuēdo vsq̃ ad finē pseuerem⁹: restabat vt
cōmēdaret nobis etiā resurrectionē corpi
qđ futura ē in fine seclī. S3 audite quō et ipaz
comēdauit. Lū dixisset: Amē dico vobis: qđ
veniet hora et nunc est quādo mortui: id est
infideles audient vocē filij dei: id est euā-

gelii: et qui audierint: id est qui obediunt vi-
uer: id est iustificabunt: et infideles iam non erunt:
Cuius ergo dixisset: quoniam vidit docendos nos
esse: et de resurrectione carnis non sic relinque-
dos: secutus est et ait: Sicut enim habet pater
vitam in semetipso: sic dedit et filio habere vi-
tam in semetipso: hoc ad suscitandas men-
tes: hoc ad vivificandas mentes. Deinde ad-
iecit: **Et potestatem dedit ei facere iu-**
dicium: quoniam filius hominis est. Iste filius
dei: filius hominis est. Etenim si filius dei: filius
dei maneret: et filius hominis non fieret: filios
hominum non liberaret. Ipse qui fecerat homi-
nem: factus est quod fecit: ne periret quod fecit.
Sic autem factus est homo: ut maneret filius
dei. Factus est homo suscipiendo quod non erat:
non pendendo quod erat. Adhuc deus: factus
est homo. Accepit te: non consumptus est in te.
Talis ergo ad nos venit: filius dei filius hominis:
faciens et factus: creator et creatus: creator ma-
tris: creatus ex matre. Talis ad nos venit.
Secundum id quod filius dei est: ait: Veniet ho-
ra et nunc est quando mortui audient vocem filii
dei. Non dixit filius hominis: Veritatem enim com-
mendabat: in qua equalis est patri. Et qui au-
dierint vivet. Sicut enim pater habet vitam in se-
metipso: sic dedit et filio habere vitam in se-
metipso: Non participando: sed in semet-
ipso. Non enim non habemus vitam in nobis ipsis
sed in deo nostro. Ille autem pater vitam in se-
metipso habet: et tale genuit filium qui haberet
vitam in semetipso. Non fieret vixit participes:
si ipse vitam non esset cuius nos vixit participes esse-
mus: Plane ut haberet vitam in semetipso: et
esset ipse vita. Ut autem fieret filius hominis: a
nobis accepit. Filius dei in semetipso: filius
hominis ut esset a nobis accepit. De suo filius
dei: de nostro filius hominis. Quod minus est a nobis:
suscepit: quod plus est nobis dedit. Nam mortuus
est ex illo quo filius hominis: non enim illud quod filius
dei. Ab ortu est tamen filius dei: secundum carnem
mortuus: non secundum verbum quod caro factus est: et
habitavit in nobis. Ergo quod est mortuus: de
nostro mortuus est. Quod vivimus de ipsius vivi-
mus. Nec ille potuit mori de suo: nec vivere
de nostro. Hoc ergo tanquam unigenitus: tanquam ge-
neranti equalis: commendavit nobis domi-
nus Iesus: quod si audierimus vivemus. Sed et
potestatem inquit dedit ei iudicium facere: quoniam
filius hominis est. Ergo ad iudicium illa forma
ventura est. Forma hominis ventura est ad iudi-
cium: ideo ait: Potestatem dedit ei iudicium face-

re: et filius hominis est. Iudex hic erit filius ho-
minis: forma illa hic iudicabit que iudicata
est. Audite et intelligite. Ita enim propheta dixe-
rat: Videbitur in quem pupugerunt. Ipsam for-
mam videbitur quam lancea percusserunt. Sedebit
iudex: qui stetit in iudice. Damnavit veros
reos: qui factus est falsus reus. Ipse veniet:
forma illa veniet. Hoc et in evangelio habes:
Cum ante oculos discipulorum suorum iret in
celum: Stabant illi et attendebant: et sonuit vox
angelica: Viri galilei quid stat? etc. Hoc est: **Act. 1.**
Iesus sic veniet: quomodo videtis euntem in ce-
lum. Quid est: sic veniet? In ipsa forma veniet.
Potestatem enim dedit ei iudicium facere: et filius
hominis est. Videte autem qua ratione hoc oportet
habere: et hoc rectum erat ut iudicandi videretur
iudicem. Iudicandi autem erant et boni et mali.
Beati enim mundo corde: quoniam ipsi deum vide-
bunt. Restabat ut in iudicio forma servi et bo-
nis et malis ostenderetur: forma dei solis bo-
nis servare. Quid enim accepturi sunt boni?
Ecce iam dico quod paulo ante non dixi: et tamen
dicendo non dico. Dixi enim: quia erimus illi salvi:
erimus icolumen: erimus viventes: erimus sine pe-
nis: erimus sine fame et sitis: erimus sine defectu:
erimus sine orbitate oculorum nostrorum. Totum hoc
dixi: et quid habebimus plus? Nondum dixi.
Videbimus deum. Hoc autem tantum erit et tanta
res erit: ut in eius comparatione nihil sit totum.
Dixi quod viventes erimus: quod salvi et icolumen:
quod fame sitis non patiemur: quod in laetitudine
non cadimus: quod somno non nos premit. Totum hoc
quod ad illam felicitatem deum videbimus? Quia
ergo ipse ut est: modo ostendi non potest: quem tamen vide-
bimus: id quod oculus non vidit: nec auris audi-
vit: hoc videbunt boni: hoc videbunt pii: hoc
videbunt misericordes: hoc videbunt fideles:
hanc videbunt bonam sortem in resurrectione cor-
poris: quod habuerunt bonam obedientiam in resurre-
ctione cordis. Ergo et malus deum visurus est. De quo
dicit esaias: Tollat impius ne videat gloriam
dei. Ergo et pius et impius videbunt formam dei: et
cum fuerit dicta sententia tollet impius ne vide-
at claritatem dei: restat ut circa pios et bonos
impleat quod dominus ipse promissit cum hic in carne
esset et videretur: non solum a bonis et etiam a malis.
Loquebatur inter bonos et malos: et conspicuus
omnibus deus occultus: homo manifestus:
deus reges homines: homo apparatus inter homines
loquebatur. Ergo inter illos dicebat: Qui diligit
me mandata mea custodit: et qui diligit me dili-
get a patre meo et ego diligam eum. Et qua-

si diceret illi: et quid ei dabis? Et ostendam
me illi. Nam hoc dixit? Nam ab hominibus vide-
bat. Nam hoc dixit? Nam et ab eis videbatur: a
quibus non diligebatur. Quod ergo se ostensurum erat
dilectoribus suis: nisi quod tale quale non vide-
bant dilectores sui? Ergo quod forma dei serva-
bat: forma hominis ostendebatur. Per formam ho-
minis hominibus loquens: conspicuus et visibilis
et bonis et malis omnibus ostendebatur se: dilecto-
ribus suis servabat se. Nam se demonstraturum
dilectoribus suis: Post resurrectionem corporis
enim cum apparuerit filius ei erimus: quoniam videbi-
mus eum sicuti est. Ipsa est vita eterna: Nam to-
tum quicquid dicebam: nihil est ad illam vitam quam vivi-
mus quicquid salvi sumus: quia videbimus deum
magnum. Ipsa est vita eterna. Ipse hoc dicit:
Hoc est autem vita eterna: ut cognoscant te vnum
verum deum: et quem misisti Iesum Christum. Hoc est vi-
ta eterna ut cognoscant: videant: capiant: no-
rint quod crediderant: percipiant quod nondum cape-
re poterant. Ita videat mens: quod oculus non vi-
derat: nec auris audierat: nec in corde hominis
ascenderat. Hoc illis dicit in fine: Venite be-
nedicti patris mei: percipite regnum quod vobis
paratum est ab initio mundi. Ibunt ergo illi mali
in combustionem eternam. Iusti autem quod? In vi-
ta eterna. Quid est vita eterna? Hoc est vita
eterna: ut cognoscant te solum verum deum: et quem
misisti Iesum Christum. Loquens ergo de futura re-
surrectione corporis: et non suos dimittens ait:
Potestatem dedit ei iudicium facere:
quod filius hominis est. Nolite mirari hoc
quod veniet hora. Ibi non addidit: Et nunc
est: quia ista hora postea erit: quia ista hora in fine
seculi erit: quia ista hora novissima erit: in novis-
sima tuba erit. Nolite mirari quod dixi: De-
dit ei potestatem iudicium facere: quod filius hominis
est. Nolite mirari: Ideo dixi: quia hominem
ab hominibus oportet iudicari. Quibus hominibus
iudicatis: quos invenit vivos non solum: Sed quod?
Veniet hora quoniam hi qui sunt in monumentis.
Quos expressit carne mortuos: qui sunt in monu-
mentis: quorum iacent sepulta cadavera: quorum fa-
uilla sunt recte: quorum ossa dispersa sunt: quo-
rum caro iam non est: et tamen deo integra est. Cle-
niet hora quoniam omnes qui sunt in monu-
mentis audient vocem eius: et peribunt
omnes. Boni sint: mali sint: audient vocem et
exierunt. Rumpunt omnia vincula inferorum: omne
quod perierit: imo perisse putat restituet. Si enim
deus fecit hominem qui non erat: non reparare

potest quod erat? Puto quod cum dicit: De mortuos
suscitaturus est: non res incredibilis dicitur: quod
de deo non hominem dicitur. Adhuc res est que
fiet: et incredibilis res est que fiet: sed non sit in-
credibilis: quia vide qui facit. Ille dicitur quod
suscitabit te: qui creavit te. Non eras et es: et
factus non eris? Absit: ne credas. Admirabilius
aliquid fecit deus quando fecit quod non erat: et
non creditur reparaturus quod erat ab eis ipsis quod
fecit quod non erat? Hoc est quod rependimus deo: quod
non eram? et facti sumus? Hoc illi rependimus:
ut eum resuscitare quod fecit non posse credamus?
Hec est merces quam illi reddit creatura sua:
Ideo te feci dicit tibi deus o homo antequam
esses: ut non mihi credas futurum te esse qui
eras: qui potuisti esse quod non eras? Sed ecce
inquit in sepulcro quod video favilla est: cinis est:
ossa sunt: et hoc item accipiet vitam: cur? pul-
pas: carne: et resurgit? Quid favilla ista quam
video in sepulcro? Vel in sepulcro vides fa-
uillam: vides ossa: in utero matris tue nihil
erat. Hoc vides: vel favilla sunt vel ossa sunt:
tu antequam es nec favilla erat: nec ossa erant:
et tamen factus es: cum omnino non esses: et credis
quia ossa ista quoquo modo sunt: qualiaccus
sunt: quia sunt tamen: recipiunt formam quam ha-
bebant: cum tu acceperis quod non habebas.
Crede: quia si credideris hoc: tunc suscitabit
anima tua. Et si suscitabit anima tua: tunc
veniet hora et nunc est. Tunc bono tuo resur-
git caro tua: quando veniet hora: ut omnes
qui sunt in monumentis audiant vocem eius
et procedant. Non enim quia audis et prodixi: iam
gaudere debes. Audi quod sequitur: Qui
bona egerunt in resurrectione vivet:
qui autem mala egerunt in resurrecti-
onem iudicii. Convergi ad dominum etc.

Explicit liber sermonum de verbis do-
mini salvatoris: divi Aurelij Augustini: Ba-
sileus per magistrum Johannem de Amerbach: An-
no salutiferi virginis partus: nonagesimo
quarto super millesimum quaterque centesimum.

SECRET

Diui Aurelij Augustini ser/
mones de Verbis apostoli.

Luc. 3. ticiis fm aplm dicentē: hereticū post vitam
correctionē deuota: iam fideles nostros po-
pulos de ipsa fide catholica pfirmem. Mul-
le quippe sunt maiores diuitie: nulli thesau-
ri: nulli honores: nulla mudi huius maior
substantia: q̄ est fides catholica: q̄ peccato-
res homines saluat: cecos illuminat: infir-
mos curat: cathecuminos baptizat: fideles
iustificat: penitētes reparat: iustos augmē-
tat: martyres coronat: virgines: viduas et
coniugales casto pudore pseruat: clericos or-
dinat: sacerdotes consecrat: regnis celesti-
bus pparat: i eterna hereditate cū angelis
sanctis cōmunicat: Sicut ipse dñs pmitte-
re confirmat: In resurrectione neq̄ nubet
neq̄ vxores ducit: s̄ erūt equales angelis
dei: p xpm dñm nrm: q̄ cū pfe et sp̄scto vi-
uit et regnat de⁹ p oia secula seculorū Amē.

De corpore et sanguine dñi iesu
christi: Et de humilitate tenēda ar-
rogatiāq̄ vitada. Sermo II

Audiuius veracē magistrū: diui-
num redemptorē: humanū salua-
torem cōmēdantē nobis p̄ciū no-
strū: sanguinē suū. Locut⁹ est enī nobis de
corpore et sanguine suo: qd corp⁹ dixit esca:
sanguinem potū: sacramētū fidelū. Agno-
scunt fideles. Audientes autē quid aliud q̄
qui audiūt: Cum ergo cōmēdans talē esca
et talem potū diceret: Nisi manducaueritis
carnem meā et biberitis sanguinē meū: non
habebitis vitam in vobis: et hoc diceret de
vita: quis alius q̄ ipsa vita? Erit autē illi ho-
mini mors non vita: qui mendacē putauit
vitam. Scandalizati sūt discipuli ei⁹: nō
quidē omēs: sed plurimī: dicentes apud se-
metipsos: Durus est hic sermo: quis enī po-
test audire? Cum autē hoc dñs apud semet-
ipsum cognouisset: et murmur ac cogitatio-
nes audisset: cogitantib⁹ nec sonantib⁹ vo-
ce respondit: vt se auditores esse cognosce-
rent: et talia cogitare desinerēt. Quid ergo
respōdit: hoc vos scandalizat? Si q̄ vide-
ritis filiū hoīs ascēdētē vbi erat p̄us. Quid
sibi vult: hoc vos scādalizat? Putast⁹ qd de
hoc corpore qd videtis partes factur⁹ sūt: et
mēbra mea p̄cisur⁹ et vobis datur⁹? Quid
si ergo videritis filiū homīs ascēdētē vbi
erat prius? Lerte qui integer ascēdi potuit:
plumi nō potuit. Ergo et de corpore ac de san-
guine suo dedit nobis salubrem refectionē:
et tam magnā breuiter soluit de sua integri-
tate quēstionē. Abanducet ergo qui man-

ducant: et bibant qui bibūt: esuriāt et sitiāt
vitā manducēt: vitam bibant. Illud man-
ducare refici est: sed sic reficeris: vt nō desi-
ciat vnde reficeris. Illud bibere quid est ni-
si viuere? Abanduca vitā: bibe vitam: habe-
bis vitam: et integra est vita. Tunc autē hoc
erit: id est vita vnicuiq̄ erit corp⁹ et sanguis
christi: si qd in sacramento visibiliter sumi-
tur: in ipsa veritate spiritaliter manducet:
spiritaliter bibat. Audiuius enī ipsū do-
minū dicentē: Spirit⁹ est qui viuificat: caro
autē non pdest quicq̄. Verba q̄ locut⁹ sum
vobis: ip̄s et vita sunt. S̄ sūt inquit qui-
dam qui nō credūt: Ip̄s dicebant: Durus
est hic sermo: quis potest eum audire? Du-
rus est: s̄ duris: id est incredibilis et incre-
dulis. Sed vt doceret nos etiā ipsū credere
doni esse nō meriti: Sicut inquit dixi vobis:
nemo venit ad me nisi cui datū fuerit a pa-
tre meo. Vbi autē hoc dñs dixerit: si supio-
ra euangelij recolamus: inueniem⁹ enī dixisse:
Nemo venit ad me nisi pater q̄ misit me
traxerit eum. Non dixit duxerit: s̄ traxerit.
Ista violentia cordi fit: non carni. Quid q̄
miraris? Crede et venis: ama et traheris. Re-
arbitreris istam asperā molestāq̄ violenti-
am: dulcis est: suavis ē: ipsa suauitas te tra-
hit. Nōne oīs trahit: cum esurienti herba
monstrat? Et puto qd non corpore impelli-
tur: sed desiderio colligat⁹: Sic et tu veni ad
christum: noli longa itinera meditari. Vbi
credis: ibi venis. Ad illū enī qui vbiq̄ est
amando venis: non nauigando. Sed quo-
niā etiā in tali itinere abūdant fluctus et tē-
pestates diuersarū temptationū: in crucifi-
xum crede: vt fides tua lignū possit ascēde-
re. Non mergeris: s̄ ligno portaberis. Sic
sic in huius seculi fluctib⁹ nauigabat ille q̄
dicebat: Adhuc autē absit gloriari: nisi in cru-
ce dñi nostri iesu christi. Adhuc est autē q̄ p̄-
dicato christo crucifixo: audiunt duo: vnus
cōtemnit: alter ascendit. Qui cōtemnit im-
putet sibi: qui ascendit nō arroget sibi. Au-
diuit enī a veraci magistro: Nemo venit ad
me: nisi datū fuerit ei a patre. Gaudeat qd
datū est: gratias agat datū corde humilī: nō
arrogātī: ne qd humilis meruit: supb⁹ amit-
tat. Nam etiā qui iam in ipsa via ambulāt:
si sibi eaz tribuerint et viribus suis: peūt de
illa. Ideo humilitatē docens nos sacra scri-
ptura: p aplm dicit: Cum timore et tremore
vestra ipsorū salutē opamini. Et ne sibi ali-
quid inde darent qd dixit: opamini: p̄tinuo

subiungit: Deus enim est qui operatur in vobis: et velle et operari per bona voluntate. Deus est qui operatur in vobis: ideo cum timore et tremore velle facite: imbre suscipite: deplenda implere: alta siccant. *Sic pluvia est. Quid ergo miraris: si deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam?* Ideo cum timore et tremore: id est cum humilitate. Noli altum sapere: sed time. Time ut implearis: noli altum sapere ne scieris. Sed iam inquit ambulo viam istam: operatur ut disceres: operatur ut per doctrinam legis scirem quid agerem. Habeo liberum voluntatis arbitrium: Quis me ab ista via separabit? Si legas diligenter: inuenies quendam de sua quadam abundantia quam tu acceperat extollere se cepisse: dominum autem misericorditer ut doceret humilitatem: quod erat abstulisse: illi vero subito inopem remansisse: et misericordiam dei recordatione confessionis dixisse: Ego dixi in abundantia mea: non mouebo in eternum. Ego dixi in abundantia mea. Sed ego dixi: homo dixi: Omnis homo mendax. Ego dixi. Ego dixi in abundantia mea. Tanta erat abundantia ut hoc dicere auderet: Non mouebo in eternum. Quid deinde? Dne in voluntate tua persististi decori meo virtute: auertisti a faciem tuam: et factus sum conturbatus. Ostendisti inquit mihi: quod illud quod abundabat de tuo erat. Ostendisti mihi unde peteretur: cui tribuerem quod acceperam: cui gratias agere deberem: ad quem currens stans unde implem: et quo impletus essem ad quem custodire. Fortitudinem enim meam ad te custodiam. Quod te largiente impleam: te seruatore non perdam. Fortitudinem meam ad te custodiam. Hoc ut ostenderes mihi: auertisti faciem tuam: et factus sum conturbatus. Conturbatus: quod siccatus: siccatus: quia exaltatus. Dic ergo siccus et aridus: ut rursus implear: Aqua mea velut fra sine aqua tibi. Dica aqua mea velut terra sine aqua tibi. Tu enim dixeras: non dominus dixerat: Non mouebo in eternum: Tu dixeras presumens de te: sed non de tuo: et quasi putabas de tuo. Quod dominus dicit: Seruite domino in timore: et exultate ei cum timore: sic apostolus: Cum timore et tremore: vestram ipsorum salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis. Ergo exultate cum timore: ne quando irascatur dominus. Vide quod clamando peruenitis. Quid enim dicturus sum scitis: clamando peruenitis. Et hoc unde habet: nisi quod docuit ad quem credendo venistis: hoc ergo dicit: audite quod nostis: non doctores: sed commendo predicando: imo nec doceo quod

nostis: nec commendo quod meminit: sed simul dica: memento quod nobiscum tenetis. Hoc dominus dicit: Apprehendite disciplinam et exultate: sed cum timore ut semper humiles teneatur quod accepistis: ne quando irascatur dominus: utique superbis sibi quod habent tribuentibus: non illi a quo habent gratias agentibus. Ne quando irascatur dominus: et peccatis de via iusta. Nunquid dixit: ne quando irascatur dominus: et non veniat ad viam iustam. Nunquid ne quando irascatur dominus: et non vos perducatur ad viam iustam: aut non vos admittat ad viam iustam? Ita in illa ambulatis: nolite superbi: ne etiam de illa peccatis. Et peccati inquit de via iusta: cum exarsit in breui ira eius super vos. Non in longum. Ubi superbis: ibi quod acceperas perdis. Hic terribilis homo quasi diceret: Quid ergo faciam? Sequitur. Beati omnes qui confidunt in eum: non in se sed in eo. Gratia salui facti sumus: non ex nobis: sed dei donum est. Forte dicat: Quid sibi vult quod hoc sepe dicit? Iterum hoc et in tertio hoc: et per nunquam loquitur nisi quasi dicit. Utinam non sine causa dica. Sunt enim homines ingrati gratie: multum tribuentes inopi saucientes nature. Ulex est: magnas arbitrii liberi vires habet cum cedere accepit: sed peccato amissum. In mortem lapsus est: infirmus factus est: a latronibus semivivus in via relictus est: In iumentum suum leuauit eum transiens samaritanus: quod interpretatur custos: ad stabulum adhuc perducitur. Quid extollitur: Adhuc curat. Sed sufficit inquit mihi quod in baptismo accepi remissionem omnium peccatorum. Numquid quod deleta est iniquitas: finita est infirmitas? Accepi inquit remissionem omnium peccatorum. Proxius verum est: deleta sunt cuncta peccata in sacramento baptismatis: cuncta proxius: dicta: facta: congitata: cuncta deleta sunt. Sed hoc est quod infusum est in via: oleum et vinum. Retinetis: semivivus in via ille a latronibus sauciatus quod sit consolatus: accipiens oleum et vinum vulneribus suis. Jam utique error eius indultum fuit: et tamen sanatur languor in stabulo. Stabulum si agnoscit: ecclesia est. Stabulum modo quod viuendo transimus: domus erit unde nunquam migrabimus cum ad regnum celorum sani peruenimus. Interim in stabulo liberum curemur: non adhuc languidi de sanitate gloriemur: ne nihil aliud superbiendo faciamus nisi ut nunquam curando sanemur. Benedic aqua mea dominum: dic aqua tu: dic: Adhuc in hac vita es: adhuc carne fragile portas: adhuc corpus quod corruptum aggrauat aia: adhuc per integritatem resurrectionis accepisti remedium orationis: adhuc

de verbis Apostoli

Matth. 6. utique dicis: donec sanentur languores tui: Dimitte nobis debita nostra. Dic ergo aqua tu: humilis vallis: si erectus collis: dic aqua tu: Benedic aqua mea dominum et noli obliuisci omnes retributiones eius. Quas retributiones? Dic: enumera: gratias age. Quas retributiones? Qui propter sit omnibus iniquitatibus tuis. Hoc factum est in baptismo. Quid sit modo: Qui sanatur omnes languores tuos. Hoc sit modo: Agisco. Sed quid dicit? Qui corripit aggrauat aia. Dic ergo et quod sequitur: Qui redimit de corruptione vitam tuam. Post redemptionem de corruptione quod restat? Qui corruptibile habet induit incorruptionem: tunc sit finis quod scriptum est: Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors? peritio tua? Ibi recte. Ubi est mors aculeus tuus? Quis loci eius? et non inuenies. Quid est aculeus mortis? Quid est: vbi est mors aculeus tuus? Ubi est peccatus? Quis? et nunc est. Aculeus enim mortis est peccatum. Apostoli: non mea verba sunt. Tunc dicitur: Ubi est mors aculeus tuus? Numquid erit peccatum: nec quod te capiat: nec quod te impugnet: nec quod periciat tuam titillet. Tunc si dicet: Debita nostra dimitte nobis: sed quod dicet? Dne deus pacem da nobis: omnia enim reddidisti nobis. Denique post redemptionem ab omni corruptione: quid restat nisi corona iusticie? Ipsa certe restat: sed etiam in ipsa vel sub ipsa non sit caput turgidum: ut recipiat coronam. Audi: attende psalmum qui nolit coronam turgidum caput. Cum dixisset: Quis redimet de corruptione vitam tuam: quod coronat te inquit. Ita hic dicitur: eras: Corona te: merita mea faciet: deus mea fecit: debitum reddidit: non donat. Audi potius psalmum: Aqua et tu dicit: Deus habet mercedem. Audi deus quod dicat: Qui coronat te in misericordia et misericordia. De misericordia te coronat: de misericordia te coronat. Non enim dignus fuisti quem vocaret: et vocatum iustificaret: et iustificatum glorificaret. Reliqua per electionem gratie salutis facte sunt. Si autem gratia: non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. Ita ei quod operatur: merces non imputabitur finis gratie: sed secundum debitum. Apostolus loquitur. Non secundum gratiam: sed secundum debitum. Te autem coronat in misericordia et misericordia: Et si tua merita precesserunt: dicit tibi deus: Discute bona merita tua: et videbis quia dona sunt mea. Hec est iusticia dei. Quomodo dicit: Dominus est salus: non quod salus est dominus: sed quia dat eis quod saluos facit: sic et dei gratia per iesum christum dominum nostrum iusticia dei dicitur: non quod iustus est dominus: sed quod iustificat eos quod ex impijs iustos facit. Quidam vero quasi aliqui iudei et christianos se dicunt voluisse: et adhuc ignorant dei iusticia: suam voluntatem: etiam temporibus nostris: tempore gratie:

Sermo III

temporibus nunc reuelat: per occultat gratie: nunc in area manifestat gratie quasi aliqui latebat in vellere: paucos intellexisse video: plures non intellexisse neque tacendo fraudabo. Quidam dicit antiquis iustis: Iudic. 6. gedon: petiuit a domino signum et dixit: Peto dñe ut vellat quod in area pono compluat: et area sicca sit. Factum est: complutum est vellus: area tota sicca erat. Expositis mane vellum in peluim: quasi humilibus dicit gratia: et in pelui dominus nostis quod fecerit discipulis suis. Ite petiuit alter signum: Tolo inquit dñe: ut vellat sicca sit: area compluta. Et hoc factum est. Repete tempore veteris testamenti: gratia occultata est in nube tanquam imber in vellere. Attende modo tempore noui testamenti: discute gentem iudeorum: quasi vellat sicca inuenies: orbis vero totus tanquam illa area plenus est gratia: non occulta: sed manifesta. Ubi multum plangere cogimur fratres nostros: quod non propter occultatam: sed propter gratiam manifestam preducunt. Iste iudeis: Quid christianis? Quare inimici gratie christi? Quare de vobis presumetes? Quare ingrati? Quare enim christus venit? Numquid natura habet erat? Natura non erat: quam multum laudando decipitur? Numquid lex hic non erat? Sed ait apostolus: Si per legem iusticia: gratia christi mortui est. Quod ait apostolus de lege: sed nos istis dicimus de natura. Si per naturam iusticia: gratia christi mortui est. Quod ergo dicitur de iudeis: sed oino in istis videmus. Zelum dei habent: sed non finem Ro. 10. sciencia. Quid est non finem sciencia? Igitur enim dei iusticia et sua volentes constituere: iusticie dei non sunt ibiecti. Fratres mei: comparimini mecum. Ubi tales inueniuntur: occultare nolite: non sit in vobis prorsus misericordia: prorsus vbi tales inueniuntur: occultare nolite. Redarguite contradicentes: et resistentes ad nos perducite. Ita enim de hac causa duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est: utinam aliquando finiat error. Ergo ut adiutur monemus: ut inueniantur docemus: ut mutantur oremus. Conuerfi ad dominum.

De verbis Apostoli: Spiritu ambulante: et desideria carnis ne perfece-
ritis: Sermo III.

Consideremus fratres: an gratias domini quod fuerit? An memento: et per gratias domini quod accepimus: profecto inueniemus: sic homines in melius commutamus: ita etiam trans loca quasi perit: propter dei gratiam fuerunt: dei gratie dicant. Nos enim: sic dicit apostolus: templum dei ui sumus: propter quod dicit deus: inhabitabo in illis: et deambulo. Quae autem hic simulachra fuerunt: figi nouerunt: ambulare non nouerunt. Deambulantes autem in nobis presentia maiestatis: si latitudinem iue

nerit charitatis. Adhuc nos exhortas apostolus:
 2. Cor. 6. ait: Dilatamini: ne sitis iugum ducentes cum in-
 fidelibus. Si dilatamur: deambulat in nobis
 deus: sed ut dilatamur opetur ipse deus. Si
 enim latitudinem charitatis facit: quæ non nouit
 angustias: videte quia deus sibi in nobis la-
 titudinem facit: ipso dicente apostolo: Cha-
 ritas dei diffusa est in cordibus nostris: per
 spiritum sanctum qui datus est nobis. Propter
 hanc latitudinem in qua: in nobis deambulat
 deus. Adhodo apostoli epistola cum recitaret
 Gal. 5. audiuim: Spiritu ambulate: et desideria car-
 nis ne pfereritis: Caro enim concupiscit aduer-
 sus spiritum: et spiritus aduersus carnes. Hec
 inuicem aduersantur: ut non ea quecuq; vul-
 tis faciatis. Baptizatis dicebat: sed templum
 dei edificabat adhuc: nondum dedicabat. Uide-
 re fratres mei quemadmodum cum loca ipsa ter-
 rena in melius conuertant: alia diruntur atq;
 frangunt: alia in meliores usus conuertant: sic et
 nos sumus. Opera carnis fuerunt in nobis.
 Audistis cum commemorant: Manifesta sunt
 inquit opera carnis: quæ sunt fornicationes: im-
 mundicie: idolorum fuitus: veneficia: non beneficia:
 id est non a bonis dicta sed a venenis: contumeliosæ:
 inimicie: hereses: iudicie: ebrietates: et his similia:
 desidia sunt non mutanda: quæ dico vobis si p-
 xi: quoniam quæ talia agunt: regnum dei non possidebunt.
 Ista in nobis tamquam idola frangenda sunt: in usus autem
 meliores tradenda ipsa corporis nostri membra: ut quæ
 fuebant immundicie cupiditatis: fiant gratiæ chari-
 tatis. Sed videte quid dixerit: et diligenter aduertite.
 Operum dei sumus: adhuc edificat templum dei: et ca-
 pite suo iam dedicatum est: quoniam dominus resurrexit a mor-
 tuis: deuicta morte: mortalitate superata: ascen-
 dit in celum: quæ scriptum de illo erat psalmus dedica-
 tio domus. Non per passionem dicit: Locustis luctum
 meum et gaudium mihi: percidisti saccum meum: et accin-
 xisti me locustitate: ut psallat tibi gloria mea: et
 non concupiscam. Facta est illa post passionem dedi-
 catio in resurrectione. Ergo et nostra mors sit edifica-
 tio per fidem: ut fiat et ipsa dedicatio per ultimam re-
 surrectionem. Denique post istum psalmum dedica-
 tio domus: ubi ostendit resurrectionis caput nostri:
 aliter psalmus post istum: non aliter istum. Sic et titulus:
 2. Cor. 9. Quia domus edificabat post captiuitatem. Recoli-
 te captiuitatem: ubi autem fuerim? quoniam totum mundum
 velut massam infidelium diabolus possidebat. Pro-
 pter hanc captiuitatem redeptor aduenit: precium
 nostri sanguinis suum fudit. Fusus suo sanguine: cap-
 tiuitatis nostre instrumenta deleuit. Rex inquit
 Ro. 7. apostolus spiritualis est: ego autem carnalis sum venunda-

tus sub potestate. Antea sub potestate venundati: sed postea
 gratia liberati. Post istam captiuitatem domus nostra
 edificat: et ut edificet euangelizat. Sic enim in-
 cipit psalmus iste: Cantate domino canticum nouum. Et ne putes domum istam in vino an-
 gulo edificari: sicut edificant scismatici vel he-
 retici: attende quod sequitur: Cantate domino
 omnis terra. Cantate domino canticum nouum:
 pro canticum veteris testamenti nouum: quoniam prius testa-
 menti veteris. Non homo: ut deponat veteris ho-
 mo. Exuite vos inquit veterem hominem cum actibus
 suis: reindeuite nouum quod secundum dei creaturam est: in iusti-
 cia et sanctitate veritatis. Ergo caritate domino canticum
 nouum: cantate domino omnis terra. Cantate et edificate:
 caritate et bene canite. Annunciate diem ex die saluta-
 re ei: annunciate diem ex die christum ei. Quid est
 enim salutare ei: nisi christum ei? Pro isto salutari
 orabamur in psalmo: Ostende nobis domine misericor-
 diam tuam: et salutare tuum da nobis. Desiderabam
 antiquum iusti salutare: de quo dominus dicebat disci-
 pulis: Multi voluerunt videre quod vos videtis:
 et non potuerunt. Et salutare tuum da nobis. Dire-
 runt bene antiquum iusti: Salutare tuum da nobis: christum
 tuum cum in hac carne viuimus videamus: videamus
 in carne quod nos liberet a carne: veniat caro mun-
 dans carnem: patiat caro: et redimat animas et car-
 nem. Et salutare tuum domine da nobis. In hoc deside-
 rio erat ille sanctus senex symeon: In hoc inquit desi-
 derio erat senex ille sanctus et de deo bene meritus
 symeon: sine dubio et ipse dicebat: Ostende no-
 bis domine misericordiam tuam: et salutare tuum da nobis. In
 hoc desiderio: in talibus precibus responsus accepit: quoniam non
 gustaret mortem nisi videret christum dei. Natus
 est christus: veniebat ille: ille ibat: sed donec veniret
 ille ire nolebat. Ita senectus matura excludit
 bar: sed sincera pietas detinebat. At ubi venit:
 at ubi natus est: at ubi esse portari in finis manibus
 vidit: et diuinam infantiam pia senectus agnit: acce-
 pit eum in manibus suas et dixit: Nunc dimittis domine ser-
 uum tuum in pace: quoniam viderunt oculi mei sa-
 lutare tuum. Ecce vnde dicebat: Ostende nobis
 domine misericordiam tuam: et salutare tuum
 da nobis. Impletum est desiderium senis: mun-
 di ipsius senectute vergente. Ipse ad senem
 hominem venit: qui mundum veterem inuenit.
 Ergo si mundum veterem inuenit: audiat mun-
 dus: Cantate domino canticum nouum: cantate domino
 omnis terra. Destruat vetustas: nouitas surgat.
 Cantate domino canticum nouum: caritate domino. Uide-
 te certamen edificantium. Cantate domino: benedicite
 nomini eius: bene nunciate: quod est grece euangelizate.
 Quid? Diem ex die. Quem diem ex die? Lu-

men ex lumine: filium de patre: salutare eius.
 Annunciate in gentibus gloriam eius: in om-
 nibus populis mirabilia eius. Ecce quomo-
 do domus edificat post captiuitatem. Terribilis
 est super omnes deos. Super quos deos? Qui
 omnes dii gentium demonia: dominus autem celos
 fecit. Sanctos fecit: apostolos fecit: Quonia celi
 enarrant gloriam dei. Non sunt loquaces neque ser-
 mones quorum non audiant voces eorum. In
 omnem terram exiit sonus eorum: quoniam omnis
 terra cantat canticum nouum. Audiamus ergo
 1. Cor. 3. et apostolum: architectum magistri: Ut sapiens
 inquit architectus fundamentum posui. Audia-
 mus ergo istum architectum quemdam noua co-
 struentem: quemdam vetera deicientem. Spiritu
 inquit ambulate. Noua est ista constructio. Et
 concupiscentias carnis ne pfereritis. Ueteris
 est ista destructio. Caro enim inquit concupiscit
 aduersus spiritum: et spiritus aduersus carnem.
 Hec enim inuicem aduersantur: ut non ea que
 vultis faciatis. Adhuc enim edificamini: non dum
 dedicamini: ut non ea que vultis faciatis. Quæ enim
 vultis? Ut oino nulle sint concupiscentie malæ
 et illicitæ delectationum. Qui scitis hec non ve-
 lit: Sed non efficit. Quid hic viuimus: hoc non im-
 plet. Caro enim concupiscit aduersus spiritum: et spiritus
 aduersus carnem. Hec enim inuicem aduersantur: ut ea que
 vultis facere: ut nulle sint in vobis prius reprobæ illi-
 citæ concupiscentie non possitis. Quid restat? Spi-
 ritu ambulate. Et quoniam non potestis efficere ut concu-
 piscitias carnis psumatis: concupiscentias carnis ne
 pficiatis. Consumere quidem illas atque finire et pe-
 nitere extirpare oino velle debetis: sed quid sunt in
 vobis: et alia lex in membris vestris repugnans
 legi mentis vestre: concupiscentias carnis ne
 pfereritis. Quid enim vultis? Ut omnino non
 sint concupiscentie carnis: non vos permittat implere
 quod vultis? Nolite eas permittere implere quod vo-
 lunt. Quid vultis? Ut oino non sint: sed sunt: Caro
 concupiscit aduersus spiritum: concupiscit spiritus aduer-
 sus carnem: ut non ea que vultis faciatis: id est ut
 non sint in vobis ipse concupiscentie carnis: nec
 ipse faciant quod volunt: ut operum earum pficiant. Si
 non tibi in totum cedis: noli et tu cedere. Prius
 eques pugna: ut aliquando sit victoria. Etiam
 pauldubio fratres mei erit: credamus: speremus
 amemus: erit aliquando victoria in dedicatio-
 ne domus que modo edificatur post captiui-
 tatem. Nouissima enim inimica destruet mors:
 cum corruptibile hoc induerit incorruptionem:
 et mortale hoc induerit immortalitatem. Preme-
 ditamini verba triumphantium. Ubi est mors co-

tentio tua? Triumphantium ista vox est: non pu-
 gnantium. Pugnantium autem vox est: Absistere
 mei domine quoniam infirmus sum: sana me domine quoniam tur-
 bata sunt ossa mea: et anima mea turbata est valde:
 et tu domine usque. Uide laborantem in certamine. Et
 tu domine usque. Quid est usque? Quousque pbes
 quoniam ego subuenio. Si enim cito subuenire: lucta-
 mentum non sentires: tamquam de tuis viribus subpbes: et
 per istam superbiam nunquam ad victoriam puenires. Vi-
 ctus est quidem: Adhuc te loquente: dicam: ecce assum. Eia. 58.
 Sed deus et cum differt adest: et quod differt
 adest: et differendo adest: ne ppropera cum im-
 plet voluntatem: perfectam non impleat sanita-
 tem. Non enim fratres mei apostolo paulo non
 aderat: quod cum certaret ne extolleretur timebat:
 In magnitudine inquit reuelationum mearum
 ne extollar. Uide in conflictatione certantem:
 non dum in securitate triumphantem. In magni-
 tudine reuelationum mearum ne extollar: Quis
 dicit: ne extollar? O terror: o tremor: Quis di-
 cit ne extollar? Lum tanta eius verba sunt re-
 condentia elationem: concupiscentia tumo-
 rem: et dicit ne extollar: Parum est quia dicit:
 ne extollar: videte medicamentum: quod sibi
 dicit apostolum. Ne extollar inquit: datus est
 mihi stimulus carnis mee: angelus sathanæ. O
 venenum quod non curatur nisi veneno. Da-
 tus est mihi stimul carnis mee: angelus sathanæ:
 ne qui me colaphizet. Caput cedebat: ne ca-
 put extolleret. Antidotum: quasi quod de ser-
 pente conficitur: et propterea tyriacum nuncupa-
 tur. Serpens enim ille superbia persuasit: bu-
 state et eritis sicut dii: superbia persuasio est. Un-
 de cecidit: inde deiecit. Aderito ergo venenum
 serpentis sanatur. Quod ait apostolus: Pro-
 pter quod ter dominum rogavi: ut auferret eum
 a me. Ubi est: Adhuc te loquente dicam: ecce
 assum? Propter quod non semel: sed iterum et ter
 tio dominum rogavi. Nonne tunc et ipse dice-
 bat: Et tu domine usque? Sed nunquid quoniam
 differebat: inde non aderat: et falsum erat: Ad-
 huc te loquente: dicam ecce assum? Quid enim?
 Adhuc quado dat quod desideras adest:
 quado secas non adest? Nonne sub medici fer-
 rameto clamas ut parcat? Et quia magis ad-
 est: magis secas. Denique ut scias quia aderat:
 videre quod ter roganti respondit. Dixit inquit
 mihi: Sufficit tibi gratia mea: Hanc virtus in
 infirmitate perficitur. Ego inquit noui medi-
 cus optimus: ego inquit noui in quem tumor
 pgar quod volo sanare: desce: adhibeam quod scio.
 Sufficit tibi gratia mea: non tibi sufficit volun-

tas tua. Hec erant utique verba certatis: et in certamine plicatatis: et diuinum auxilium postulantis. Triumphasti autem verba que erant: Verba certasti dum domus edificasti: verba triumphasti cum domus ultimum dedicasti. Ubi est mors pretio tua? Ubi est mors aculeus tuus? Aculeus autem mortis est peccatum. Sic ista dicebat apostolus: quasi ipse iam ibi esset. Denique per hanc verba que postulat esse de futura preceptio: non de presenti comminatione: quasi quidem dicit: tunc fiet: non modo fit: tunc fiet. Quid tunc fiet? Sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors pretio tua? Ubi est mors aculeus tuus? Tunc fiet ut nescis sit aculeus mortis: nescis possit inueniri peccatum. Quid festinas? Tunc fiet: tunc fiet. Adheras in te humilitas ut tunc fiat: ne superbia non permittat: ut vel tunc te fiat. Tunc fiet: modo iterum dum pugnas: dum laboras: dum periclitaris: dic dicit: Dimitte nobis debita nostra. Dic oino dum pugnas: vix dicere alio dicit. Si dixerim quod peccatum non habeo: non solum seducimur. Tu tibi diabolus est: non solum seducimur: et veritas in nobis non est. Non enim vix dicimus: dicens: do nos si habere peccatum: cum hic si sum sine peccato. Dicamus ergo veritatem: ut aliquam inueniamus securitatem. Sit veritas in pugna: ut acquirat securitas in victoria. Tunc fiet. Ubi est mors aculeus tuus? Aculeus enim mortis est peccatum. Sed de lege presumpsit: quia data est tibi lex: et datum est tibi preceptum. Bonum est tibi ut spiritus te vivificet: ne littera occidat. Volo ut velis: sed non sufficit ut velis. Adiuvandus es ut plene velis: et impleas quod velis. Nam vis videre: quid valeat sine spiritu adiuvante littera iubens? Ibi dicit: Cum dictum est: Ubi est mors aculeus tuus? aculeus autem mortis est peccatum: continuo subiungit: Ubi autem peccati lex. Quid est peccati lex? Non mala iubendo: vel bona prohibendo: imo de mala prohibendo: et bona iubendo. Ubi autem est peccati lex: quod si intrauit inquit lex ut abundaret delictum. Quid est ut abundaret delictum? Quia ubi gratia non erat: auxit prohibitio desiderium: et cum quasi de proprio presumimus: factum est grade conuictum. Sed quid fecit gratia? Ubi abundauit peccatum: superabundauit gratia. Ubi dicitur: totum quod de aduersariis traxisti: totum quod tuis prauis moribus addidisti: totum dimisit: totum deleuit: ordinem docuit: gratiam promissit: certamen indicit: laboranti subuenit: victorem coronauit. Ita quod inquit apostolus: Lex quidem scripta est: et mandatum scriptum est in iustitiam et bonum. Quod ergo bonum est: mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum: ut appareat peccatum. Nam quasi si prohibebat: erat: sed non apparebat. Nam concupiscentia inquit nesciebat: nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione igitur accepta: peccatum per mandatum se fecit. 2. Cor. 3. me: et per illud occidit: Ecce quod est: ista occidit. Si

vis et euade legem minare: ad spiritum fuge adiuvante. Quod enim lex impat: fides sperat. Clama ad deum tuum: adiuvet te: non remaneas sub lege: sed spiritu tuo te adiuvet deus: ne sis sibi tibi superbius iudex. Cum enim aculeus mortis esset peccatum: virtus autem peccati lex: quod ageret humana infirmitas: inquit fatigabat voluntas? Uelle inquit adiacet mihi: per se cere autem bonum si inuenio. Quid ergo ageret? Ecce aculeus mortis peccatum: ecce peccati lex: id est lex se. intrauit ut abundaret delictum. Si enim lex posset vivificare: oino ex lege esset iusticia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato. Quod conclusit? Ne vagaretur: ne precipitaretur: ne mergeretur: ad gratias conualescentes. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato ut promissio. Qui promissit quod facit: non promissit quod tu facis. Si tu facitur: esset promissio: esset deus: non promissio. Sed conclusit inquit scriptura omnia sub peccato: ut promissio ex fide iesu christi daretur creditibus. Audi: habes quod non accepisti? Ergo quod aculeus mortis est peccatum: virtus autem peccati lex: et hoc de bona providentia dei: utcluderet homines sub peccato: et quereret adiutores: quarent gratiam: quarent deum: non de sua virtute presumere. Ideo et hic cum dixisset: Aculeus autem mortis peccatum: peccati lex: quod times? quid laboras? quid sudas? Audi quod sequitur: Gratias autem deo qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum iesum christum. Certe tu tibi das victoriam? Gratias deo qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum iesum christum. Ergo cum cepis laborare pugnas contra concupiscentias carnis: spiritus ambula: spiritus iuoca: donum dei quere: et si lex in membris repugnat legi mentis tue ex parte inferiori: id est a carne captiuum te tenet sub lege peccati: et si emendabit: et si transiet in iura victoriae. Tu tantum clama: tu tantum inuoca: oportet spiritum orare et non deficere. Inuoca oino: inuoca adiutorium: Adhuc te loquente dicit: Ecce assum. Intellige et audi dicentem a te: Salva tua ego sum. Cum ergo lex carnis repugnare cepit legi mentis: et captiuum te ducere in lege peccati quod est in membris tuis: orando dic: postredo dic: Adhuc ego homo. Quid est enim aliud homo? Quid est homo: nisi quod memores es eius? Dic: miser ego homo: quod nisi venisset filius hominis: perisset homo. Exclama in angustijs: Quis me liberabit de corpore mortis huius? ubi lex in membris meis repugnat legi mentis meae? Quod delector enim legi dei secundum interiora hominis? Quis me liberabit de corpore mortis huius? Si si fidelis: si humilis dicit: dissimulat: Ego dei per iesum christum dominum nostrum. Coniungit ad dominum deum patrem omnipotentem puro corde

De verbis Apostoli

Sermo

III

ei quantum potuit puitas nostra: maxillas atque vberes gratias agamus: precantes toto animo singulare maiestatem eius: ut precem nostram in bono placito suo exaudire dignetur: inimicum quod a nostris actibus et cogitationibus sua virtute expellat: nobis multipliciter fide: mentem gubernet: spirituales cogitationes pcedat et ad beatitudinem suam perducatur: per deum. De verbis apostoli: Cum essemus in carne: passiones peccatorum que per legem sunt operabantur in membris nostris ut fructum ferrent mortis: Cum manicheorum confutatio. ser. III. Ubi dicitur: per corditer respondimus: et deo in persona voce cantauimus: Beatus vir quem tu erudieris dicit: et ex lege tua docueris eum. Silentium si habeat: auditis. Non inuenit locum sapientia: ubi non est patientia. Nos loquimur: sed erudit deus: nos loquimur: sed deus docet. Non enim beatus dicitur: quod docet homo: sed quod tu erudieris dicit. Nos placare possumus: et rigare: sed dei est incrementum dare. Qui placat et qui rigat foris: operatur: quod deus dat incrementum interiori. Quod nobis lectum est scripti apostoli epistolam posita sit ad loquendum: quod difficilis: quod latebrosus: quod si non intelligat aut male intelligat periculosus: puto fratres: imo scio quod nobis cum recitaretur auditis et fluctuatis si aduersitis: aut si aliquid intellexistis quod sit arduum: sine dubitatione vidistis. Hanc itaque lectionem totumque ipsum molestum et obscurum: si intelligetis salubre epistolam apostoli locum suscipimus: adiuvante misericordia dei exponere differendo. Charitativus debitor nos esse scio: exatores vos esse scio. Quod admodum nos ut ista precipiamus oramus: sic et vos orate ut ea vobis explicare valeamus. Si enim oratio nostra concordet: et vos facit deus idoneos auditores et nos debiti huiusmodi fidelissimos reditores. Cum enim essemus in carne ait apostolus: passiones peccatorum que per legem sunt operabantur in membris nostris: ut fructum ferrent mortis. Hic videtur quod intelligit gentibus promissum et grande periculum est: apostolum reprehendere et culpam legem dei. Dicit aliquid: Absit hoc ab animo qualiscumque christiani. Quis vel insanus audeat de apostolo suspicari? Et tamen fratres mei verba ista male intellecta: somniant insanie furor manicheorum subministrant. Manichei enim legem dei per moysen datam dicunt: non a deo datam: et ea euangelio christi esse contendunt: et quasi cum eis agitur in his testimonijs apostoli pauli quod non intelligunt: contra conuincere. Quid dicat catholico non intelligentes: et non potius negligenter? Non enim multum est si quis velit esse diligens post calumnias ab heretico auditas: saltem providere in codice circumspecta lectio: quod si fecerit:

ibi mox inueniet verum aduersarium loquacem redarguat: verum hostes legis rebellesque persternat. Et si enim tardus ad intelligenda verba apostoli: manifesta ibi laus est expressa legis dei. Videte enim per et B aduersitate. Cum enim essemus in carne ait: passiones peccatorum que per legem sunt. Hic iam manicheus erigit ceruicem: exaltat cornua: impetit te et facit impetum. Ecce inquit passiones peccatorum que per legem sunt. Quod bona est lex per quam in nobis sunt passiones peccatorum: et operantur in membris nostris: ut fructum ferant mortis? Lege aliquantulum progredere totum: audi patiens cunctis non intelligens. Hoc enim quod ait: Passiones peccatorum que per legem sunt operantur in membris nostris: multum est ut intelligas si pus esto mecum legis laudator: et tunc fieri mereberis intellectus. Clausum cor habes: et clauem accusas? Ecce iterum quod non intelligimus paululum seponamus: ad laudem legis quod apta est veniam. Passiones inquit peccatorum que per legem sunt operantur in membris nostris ut fructum ferremus mortis. Hic ergo euacuati sumus a lege mortis inquit detinebamur: ita ut fuimus in nouitate spiritus: et non in vetustate littere. Adhuc videtur legem arguere: culpam: improbare: detestari: si non intelligit. Cum enim dicit: Cum essemus in carne: passiones peccatorum que per legem sunt operantur in membris nostris ut fructum ferrent mortis: Hic ergo euacuati sumus a lege mortis inquit detinebamur: ita ut seruamus in nouitate spiritus et non in vetustate littere: quasi utique videtur legem accusare atque culpam. Videtur et ipse videtur: scilicet se non intelligi et contra obscuritatem verborum suorum cogitationes hominum commoueri: sensum quod possint dicere: et prioribus voluit dicere: ut tu non inuenias quod dices. Quid ergo dicimus inquit? Hoc sequitur. Quid ergo dicimus? Lex peccatum est: Absit. Vno verbo legem absoluit: legis accusatorem damnavit. Auctoritatem apostoli contra me preberet manicheus: et dicebas mihi cum legem reprehenderes: ecce audi apostolum: lege apostolum: Passiones que per legem sunt operantur in membris nostris: ut fructum ferrent mortis: Hic ergo euacuati sumus a lege mortis inquit detinebamur: ita ut fuimus in nouitate spiritus: et non in vetustate littere. Iactabas te: clamabas: dicebas: audi legem. Glide ista dixeris: et iam deo tergo ire cupiebas. Expecta: audiui te: audi me: imo nec ego te: nec tu me: sed ambo audiamus apostolum: quod soluit te et alligat te. Quid ergo dicimus inquit? Lex peccatum est: Hoc dicebas: lex peccatum est: hoc nepe dicebas. Ecce audisti quod dicebas: audi quod dicas. Legem dei peccatum esse dicebas quando eam cecus et improvidus reprehendebas.

Errasti. Uidit paulus errorem tuum. Quod dicebas: ipse dixit. Quid ergo dicimus? Lex peccatum est: Quid dicebas: hoc dicimus? Lex peccatum est: Absit. Si apostoli sequebaris auctoritate: appende verbum: et cape inde consilium. Audi: Lex peccatum est: Audi: Absit. Si apostoli sequaris: si eius auctoritate plurimipendis. Audi: Absit: et quod sentiebas a te absit. Quid ergo dicimus? Quid dicimus: quod dixit: Passiones peccatorum quod per legem sunt operabantur in membris nostris ut fructus ferretur morti: quod dixit: Euacuati sumus a lege mortis in qua detinebamur: quod dixit: Seruiamus in nouitate spiritus: et non in vetustate littere. Lex peccatum est: Absit. Quare ergo apostoli post tanta illa dixisti: Lex absit ut sit peccatum? Sed peccatum inquit non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: Non concupisces. Ita modo interrogo te manichee: modo te interrogo responde mihi. Abala est lex quod dicitur: non concupisces: hoc ne luxuriosus mihi et neque aliis responderet? Etenim ipsi homines flagitiosi qui reprehendunt erubescunt: et quando sunt inter castos: lasciuire non audet. Si ergo mala dicis esse legem quae dicitur: non concupisces: impune vis concupiscere: accusas legem quod peccat libidinem. Fratres mei si non audiremus apostolum dicentem: lex peccatum est: absit: sed tantummodo verba legis commemorare: ubi dictum est: non concupisces: etiam legem illo non laudante: nos eam laudare deberemus: illam laudare: nos accusare. Ecce lex: ecce desuper tuba diuina clamat homini: Non concupisces. Non concupiscere: reprehende si potes: fac si reprehendere non potes. Audisti non concupisces: reprehendere non audes. Quia bonum est quod dixit: non concupisces: malum est concupiscere. Abala culpatur lex: a tuo malo prohibet lex. Ergo concupiscere malum culpatur lex: a tuo malo prohibet lex. Ergo fac quod iubet lex: noli facere quod vetat lex: noli concupiscere. Sed quid ait apostolus? Concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: Non concupisces. Ibam enim post concupiscentiam meam: et qua traheretur currebam: eiusque illecebras blandas: et ex carnali suauitate iocundas magnam felicitatem arbitrabar. Laudat enim peccator: ait lex: id desideras anime sue: et qui iniqua gerit: benedicit. Inuenis hominem concupiscentias suas carnales sectantem: totumque se illis seruum donantem: occupari vinctumque voluptate: fornicari: inebriari: non dico amplius fornicari inique inebriari. Hec dixi quae licite committuntur: sed non dei le-

gibus. Quis enim aliquando ad iudicem ductus est: quod meretricis lupanar intravit? Quis enim aliquando in publicis tribunalibus accusatus est: quia per suas lasciuas lasciuus imundusque defluxit? Quis aliquando habens vxorem quod ancillam suam vitiauit: crimine inuenit? Sed in foro: non celo: in lege mundi: non in lege creatoris mundi. Luxuriosus autem imundus atque lasciuus felix dicitur: abundare voluptatibus: frui delictis. Jam vero si se etiam vinum igurgitet: si bibat menses sine mensura: parum est quod non inuenit crimen: etiam viri fortis accipit nomen: tanto nequior: quanto sub poculo inuictior. Cum laudant ista et dicunt felix est: magnus est: bene est illi: et non solum hoc non putat esse peccatum: sed etiam putat vel dei donum: vel certe suauem blandum et licitum bonum. Procedit lex dei et dicit: Non concupisces. Ille homo qui putabat magni boni esse: magnamque felicitatem estimabat ea quae possit suae concupiscentiae non negare: sequi quae trahit: audit: Non concupisces: et cognoscit esse peccatum. Deus dixit: homo audit: deo credidit: peccatum suum vidit: quod bonum putabat: malum esse cognouit: voluit frenare concupiscentiam: non ire post eam: strinxit se: conatus est: victus est: qui fuit antea nescius malorum suorum: factus est doctus: et prius victus: cepit esse non solum peccator: sed etiam peruersator. Peccator enim et antea erat: sed antequam legem audiret: peccator se esse nesciebat. Legem audiuit: peccatum vidit: conatus est vincere: superatus atque prostratus est: factus est et legis peruersator: qui fuit antea nescius peccatoris. Hoc dicit apostolus: Lex peccatum est: Absit. Sed peccatum non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta: peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Adhuc erat concupiscentia quae ante legem secum peccabas: nunc oppositis tibi obicibus legis: fluuius concupiscentiae quasi frenatus est: paululum siccatus: sed in crescente impetu qui te ducebat obicibus nullis: obruit te obicibus ruptis: Concupiscentia tua minor erat quam tuam mouebat libidinem: omnis est quando transcendit et legetur. Tunc nosse quia magna sit? Uide quid ruperit: Non concupisces. Non homo dixit: deus dixit: creator dixit: iudex aeternus dixit: non quicumque dixit. Fac ergo quod dixit. Non facis: obserua iudicantem qui dixit. Sed quid facias homo? Ideo non viciisti: quod de te praesumpisti. Attende ergo nunc superiora: quae videbamur obscura. Cum

A Esterna lectione de sancti apostoli Pauli epistola quae sermoni affuitis: audistis: illa lectio sequitur quae hodie recitata est. Adhuc ista ille difficilis et periculosus locus: quae vobis in adiutorio vestri nostri quantum me religioso apud eum adiutus affectu: per viribus quas dare dignam exponere et enodare suscepimus. Patientiam mihi prebeat charitas vestra: ut si habeo propter obscuritatem rerum difficilem disputationem: saltem habeam facile vocem. Si enim vtriusque sit difficile: multum laborat: et vtriam non sine causa laboraret. Ut autem posset labor non fieri: sit patiens audire vester. Quia legem non culpatur apostolus: hesternam die audientibus quantum existimo satisfecimus. Ibi quippe ait: Sed peccatum non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam: nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta: peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum est: id est latet: non apparet. Ego autem viuere aliquando sine lege: Adueniente autem mandato peccatum reuixit. Ego autem mortuus sum: et inuentum est mihi mandatum quod erat in vita. Quid enim tam pertinens ad vitam: quam Non concupisces? Hoc enim mortem. Peccatum enim occasione accepta per mandatum fecellit me et per illud occidit: concupiscentia terruit non extinxit: terruit non oppressit: fecit timorem penae: non amoris iustitiae. Ita quod inquit: lex quidem sancta: et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quid ergo bonum est: mihi factus est mors? Absit. Non enim lex mors: sed peccatum mors. Quid ergo ex occasione mandati? Sed peccatum ut appareat peccatum: latebat enim quando mortuum dicebam: per bonum mihi operatum est mortem: ut addita peruariatione fiat supra modum peccator: augens peccatum per mandatum: quod peruariatio peccato non adderet: si non esset mandatum. Alio enim loco dicit apostolus: Ubi enim lex non est: nec peruariatio. Quid ergo? Quid dubitamus ad hoc legem esse datam ut inueniret se homo? Quando enim deus non prohibebat a malo: latebat se homo: vires suas languidas non inuenit: nisi quando legem prohibitionis accepit. Inuenit ergo se in malis inuenit se. Quo fugit se? Quocumque enim fugerit se: sequitur se. Et quid ei prodest de se inuenit scientiam: quam sauat per scientiam? Loquitur et in ista lectione quae hodie recitata est ille qui inuenit se. Scimus

inquit quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum: venundatus sub peccato. Quod enim operor ignoro. Non enim quod volo hoc ago: sed quod odi illud facio. Quare hoc loco magna diligenter quaeramus: utrum ipse apostolus qui loquebatur: an alium aliquem in se transfigurauit quem tangeret i se sicut dixit quod loco: Hec autem omnia transfigurauit in me: et apollo propter vos: ut a vobis discatis. Si ergo apostolus loquitur: quod nemo dubitat: et cum dicit: Non quod volo ago: sed quod odi illud facio: non de altero sed de se ipso dicit: quod sumus intellegendum frater meus? Ita ne apostolus paulus nolebat: ubi gratia: facere adulterium: et faciebat adulterium? Nolebat esse auarus: et erat auarus? Quis autem nostrum audeat se includere tali blasphemiam: ut de apostolo sentiat? Forte ergo alius est alius: forte tu es: aut tu es: aut ille est: aut ego sum. Si ergo alius nescimus: quid de ipso audiamus? et non irati nos corrigamus? Si autem ipse est: forte enim et ipse est: non sicut illi gamus quod dicit: Non quod volo ago: sed quod odi illud facio: tamquam velit esse castus et esse adulter: aut velit esse misericors et esse crudelis: aut velit esse pius et esse impius. Non ad hoc accipimus? Non enim quod volo ago: sed quod odi illud facio. Sed ad quod? Volo non concupiscere: et concupisco. Lex quod dicit: Non concupisces. Homo legem audiuit: virtutem agnit: bellum indixit: captiuitatem inuenit: sed forte alius quod homo non apostolus. Quid ergo dicimus? fratres mei? Non habet vlla concupiscentiam apostolus in carne sua quam habere nollit: cui tamen existenti: titillanti: suggerenti: sollicitanti: estuanti: temptanti non cessaret? Dico charitati vestrae: Si crediderimus apostolum nullam prius habuisse infirmitatem concupiscentiae cui reluctaretur: multum credimus de illo: atque vtriam ita sit. Non enim inuidere nos oportet apostolis: sed apostolos imitari. Utrumque charissimi audio ipsum apostolum poscentem non dum esse ad tantam perfectionem iustitiae peruenisse: quanta in angelis esse credimus: quod angelorum equalitatem speramus: si ad hoc quod volumus perueniamus. Quid enim aliud nobis promittit in resurrectione ubi ait: In resurrectione mortuorum neque nubet neque vxor: res ducet: non enim incipiet mori: sed erunt equeles angelis dei? Dicit ergo alius: Et tu videris quod paulus apostolus angeli iustitiam et perfectionem nondum habebat? Non facio iniuriam apostolo: non credo nisi apostolo: alium testem non quero: suspicantem non audio: nimium laudantem non curo. Dic mihi sancte apostole de te ipso: ubi nemo dubitat: quod de te ipso loqueris. Nam ubi dixisti:

1. Cor. 4.

Matt. 22.

Ro. 7. **N**ō qđ volo ago: s̄ qđ odi illud facio: ex-
stant qđ dicant: qđ aliū in te nescio quē trāsi-
guraueris laborantē: deficientē: victū: ca-
ptiuum: Tu mihi dic de te: vbi nemo dubi-
tat qđ loqris de te. Fratres: ait apłus: ego
meipm nō arbitror apphēdisse. Et qđ facit?
Unū autē: qđ retro oblit' i ea qđ antea sūt ex-
tent': fm intētiōē ait: nō fm pfectionē: fm
intentionē sequor ad palmā supne vocatio-
nis dei in chusto iesu. Supra iam dixerat:
Nō qđ iam acceperim: aut iā pfect' sm: Ad-
huc p'radici' r' dicit. Dicebat ista apłus: qđ
nōdū puenerat ad immortalitātē: non qđ nō
puenerat ad iusticię pfectionē: Jam qđ tam
iustus erat qđ sūt angeli: s̄ nōdū immortalis
sicut angeli sunt. Ergo pfectionē iusticię iā
tenebat: s̄ sequēdo palmā supnā immortali-
tatem querebat. Dic nobis sacte apłe aliū
aliquē manifestiorē locū: nō vbi queri immor-
talitatem: s̄ vbi confiteris mortalitātē. Et
hic iam susurrať: iā p'radici'. Uideo: mihi
audire quorūdā cogitationes: r' hic dicitur
mihi: Ulex est: noui qđ dicitur es: Confite-
tur infirmitatē: s̄ carnis nō mētis: confiteť
infirmitatē: sed corporis nō animi. In ani-
mo autē est pfecta iusticia: nō in corpore. Itā
qđ ignorat vtiq; apłm in corpore fuisse fra-
gile: corpore fuisse mortale: sicut dicit: Ha-
bem' thesaurū istū in vasis fictilib'. Quid
tibi qđ cum vase fictili? De thesauro aliquid
loquere: Si aliquid min' habuit: si erat qđ
ei ad aurū iusticię possit addi inueniamus:
2. Cor. 12. **I**płū audiam': ne iniuriosi existimemur. Et
ne magnitudine reuelationū mearū. Apłs
dicit: In magnitudine reuelationū mearū ne
extollar. Nempe hic agnoscitis apłm habē-
tem magnitudinē reuelationum: r' timen-
tē relationis p'cipitiū. Ut qđ noueris qđ r' ip-
se apłs qui volebat alios saluos facere ad-
huc curabat: vt nouer' qđ r' ipse adhuc cura-
batur: si magnipēdis ipł' honorē: audi nō
me: ipłum audi: audi consistentem vt senti-
as docētē: Audi: Et ne magnitudine reue-
lationū mearū extollar. Ecce iā possum dice-
re apło paulo: Ne extollar sancte apłe: tu
ne extollaris: adhuc cauendū est tu ne ex-
tollar: Adhuc timendū est: tu ne extollar:
Adhuc huic infirmitati medicina quēda
est: Quid mihi inqđ dicit tu? Et tu audi qđ
sim: et noli altū sapere: sed time: Audi quō
breuis agn' ingreditur: vbi aries sic picli-
tatur. Ne magnitudine inquit reuelationū

mearū extollar: datus est mihi stimul' car-
nis meę: angel' sathane qui me colaphizet.
Qualē tumorē timuit: qui mordacissimū
epithema accepit? Itā ergo nō dic qđ tāta
illorū erat iusticia: quāta est in angelis san-
ctis: an forte r' angel' sanctus in celo ne ex-
tollat: accepit stimulū angelū sathane a qđ
colaphizet? Absit hoc a sc̄tis angel' suspica-
ri. Hōies sum': apłos sc̄tos hōies agnosca-
mus: vasa electa s̄ adhuc fragilia: adhuc in
hac carne pmanētes: nōdū in celesti patria
triūphātes. Ergo qm dñm ter rogauit vt ab
illo ille stimul' auferret: nec audit' est ad vo-
luntatē: qđ exaudir' est ad sanitatē: forte nō
indecenter ipse loquit' vbi dicit: Scim' autē
qđ lex spiritalis ē: ego autē carnalis sū. Ergo
carnalis apłs qui alijs dicebat: Vos qđ spi-
ritales estis instruite hmoi in spū lenitatē:
alios tanq; spiritales alloquit': r' ipse carna-
lis est? S; quid dicit r' ipis spiritalibus: qđ
nōdū erant securi: nōdū erant in pfectionē
celesti r' angelica: nōdū erāt in illi' patrię
securitate: s̄ in huius pegrinationis sollici-
tudine s̄ sabant? Quid eis dicit? Certe spi-
ritales eos vocauit. Vos inquit qui spiri-
tales estis: instruite huiusmodi in spū leni-
tatis: intēdēs teipłū ne r' tu tēpteris: Ecce
quā spiritalē iam appellauit eratē. Timuit
illi tēptatiōis fragilitatē: vnde possit tēpta-
ri spiritalis. Et si non ex mēte: vtiq; ex car-
ne. Spiritalis em̄ qđ fm spū vtiuit: adhuc
autē ex pte mortal' carnis: idē spirital': idēq;
carnalis. Ecce spirital': Adhuc fūio legi dei:
ecce carnalis: Carne autē legi peccati. Idē qđ
ipse r' spiritalis r' carnalis? Idē plane qđ diu
hic viuit ita est. Noli mirari quisq; es qđ
qđ carnalibus cōcupiscentijs cedis atq; cō-
sentis: qđ eas vel bonas putas ad explēdā li-
bidinis saturitatē: vel certe sic iā vides ma-
las vt eis tñ cedēdo cōsentias: r' quo ducit
sequaris r' ea qđ male suggerūt ppetres: tot'
carnalis es tu: tu tu quisq; talis: r' tot' car-
nalis es. Si autē cōcupiscis quidē qđ lex ve-
tat cū dicit: Nō cōcupisces: seruas tñ aliud
qđ item lex iubet: Post cōcupiscentias tuas
non eas: mēte spiritalis es: carne carnalis.
Aliud est em̄ cōcupiscere: aliud p' cōcupiscēti-
as suas nō ire. Nō cōcupiscere oio pfecti est:
post cōcupiscentias suas nō ire pugnātis
est: luctātis ē. Laborātis ē. Ubi feruet pu-
gna: quare desperat victoria? Quādo erit
victoria? Qñ absorbet mors i victoria: tñc

em̄ vox erit triūphantis: nō sudor pugna-
tis. Quādo futura est vox illa triūphātis?
Cū corruptibile hoc induerit incorruptio-
nem: r' mortale hoc induerit immortalitātē.
Uides victoriā: audi exultatē: expecta tri-
umphantē. Tunc fiet sermo qđ scriptus est:
Absorpta ē mors in victoria. Ubi ē mors
contentio tua? Ubi est mors aculeus tu?
Ubi est? Ecce erat: r' nō est. Ubi ē mors cō-
tentio tua? Ecce mortis cōtentio: Scim'
qđ lex spiritalis est: ego autē carnalis sū. Si
qđ apłs de seipso dicit: si dico non firmo: si
apłs dicit: Scim' qđ lex spiritalis est: ego
autē carnalis sum: mēte em̄ spiritalis: cor-
pore carnalis. Quādo tot' spiritalis? Cū
seminat corp' animale: resurget corp' spi-
ritale. Adhuc ergo qñ feruet mortis cōten-
tio: nō qđ volo ago: ex parte spiritalis: ex
pte carnalis. Ex parte meliori spiritalis: ex
pte inferiori carnalis. Adhuc p'ligo: nōdū
vici: magnū mihi est non vinci. Nō qđ vo-
lo ago: sed qđ odi illud facio. Quid facis?
Concupisco. Et si concupiscētię nō consen-
tio: r' si post cōcupiscentias meas nō eo: tñ
adhuc cōcupisco: r' vtiq; etiā in ipsa parte
ego sum. Nō em̄ ego in mēte: r' alius in car-
ne. Sed quid igitur ipse ego? Quia ego in
mēte: ego in carne. Nō em̄ due nature con-
trarie: s̄ ex vtroq; vn' homo: qđ vnus de-
a quo factus est homo. Igitur ipse ego: ego
ipse mēte seruiō legi dei: carne autē legi pec-
cati: mēte nō consentio legi peccati: sed tñ
nollē esset in mēbris meis lex vlla peccati.
Quia qđ nollē r' tamē est: nō qđ volo ago:
qđ concupisco: r' nolo: nō qđ volo ago: s̄ qđ
odi illud facio. Quid odi? Concupiscere.
Odi cōcupiscere: r' tñ ago illud carne nō mē-
te. Quod odi illud facio. Si autē qđ nolo
illud facio: cōsentio legi qm̄ bona est. Con-
sentires legi: si qđ velles faceres: facis qđ
lex odit: quō cōsentis legi? Proius si qđ
nolo hoc facio: cōsentio legi qm̄ bona est.
Quomō? Quia iubet lex: Nō cōcupisces.
Quid volo ego? Nō cōcupiscere. Uolē-
do qđ vult lex: cōsentio legi qm̄ bona est.
Si diceret lex nō cōcupisces: r' ego vellem
cōcupiscere: non cōsentirē legi: r' om̄ino ab
illa volūtatis pueritate diuersus exis-
tem. Dicente em̄ lege: non concupisces: et
ego vellē concupiscere: nō consentirē legi
dei. Quid modo? Quid dicis o lex? Non
cōcupisces. Et ego nolo cōcupiscere: r' ego

nolo: qđ nō vis: nolo: ideo cōsentio: qđ qđ
non vis nolo. Nō implet legē infirmitas
mea: sed legē laudat voluntas mea. Ergo
si qđ nolo hoc ago: r' ideo cōsentio legi: qđ
nolo qđ non vult: nō qđ ago qđ nolo: Ipsū
em̄ agere concupiscere est: nō cōcupiscētię
p'sentire: ne aliq; iā in apło peccadi sibi qđ
rat exēplū: et det malū exēplū: nō qđ volo
ago. Quid em̄ lex dicit? Nō cōcupisces. Et
ego nolo cōcupiscere: r' tñ cōcupisco: quis cō-
cupiscētię meę assensū nō p'rebeā: quis p'
eam nō eam: resisto em̄: auerto mēte: ne-
go arma: teneo mēbra: r' tñ sit in me quod
nolo. Quod nō vult r' lex: nolo cū lege: qđ
non vult nolo: ergo cōsentio legi. Sed qđ
ego sū in carne: ego sum in mēte: s̄ magis
ego sum in mēte qđ in carne. Quia ego sū
in carne: ego sum in mēte: ego sū in regēte.
Adhuc em̄ regit: caro regit: et magis sū ego
in eo qđ rego: qđ in eo in qđ rego. Quia qđ
magis ego in mēte: nūc autē iam non ego
opero: illud. Nūc autē quid est? Nunc autē
iam redempt': qđ fui antea sub peccato ve-
nundatus: iam accepta gratia saluatoris:
vt mēte condelecter legi dei: nō ego ope-
ror illud: sed qđ habitat in me peccatum:
Scio em̄ qđ nō habitat in me. Iterū ergo in
me: audi qđ sequit': hoc est i carne mea bo-
num. Uelle em̄ mihi adiacet: Scio. Quid
scis? Quia nō habitat in me: hoc est in car-
ne mea bonū. Jamdudū dixerat: qđ ope-
ror ignoro. Si ignoras: quō scis? Adhuc
dicis ignoro: modo dicis scio: ego quō in-
telligā nescio. An hoc est quod intelligo?
Ubi em̄ ait: qđ operor ignoro: dixit igno-
ro: nō approbo: non accepto: non mihi pla-
cet: non cōsentio: non laudo. Nō em̄ r' chri-
stus eos ignorabit quib' dicturus est: Nō
noui vos. Proius etiā hoc intelligo: Qđ
em̄ operor ignoro: qđ non qđ facio ignoro.
Nō em̄ ego operor illud: s̄ id qđ in me ha-
bitat pctm̄: ideo ignoro: qđ non ego facio:
sicut dictū est de dño: Eum qui non noue-
rat peccatū. Quid est qđ nō nouerat? Ergo
nō nouerat qđ arguebat? Nō nouerat qđ
puniebat? Si ergo nō nouerat quod puni-
ebat: iniuste puniebat. Quia nō iuste pu-
niebat: nouerat qđ puniebat: r' tñ peccatū
non nouerat: qđ peccatū non fecerat. Qđ
em̄ operor ignoro: nō em̄ quod volo ago:
sed qđ odi illud facio. Si autē qđ nolo hoc
facio: consentio legi qm̄ bona est. Nūc autē

Ro. 7.
Gal. 6.

1. Cor. 15

Ro. 7

Matth. 7

2. Cor. 5

Ro. 7.
Eccl. 18.

Ro. 11.

accepta iam gratia: non ego operor illud: libera est mens: caro captiua. Non ego operor illud: sed id quod in me habitat peccatum. Scio enim quod non habitat in me: hoc est in carne mea bonum. Velle enim adiacet mihi: perficere autem bonum non. Non adiacet perficere. Adiacet velle: perficere non adiacet. Non dixit facere: sed perficere. Non enim nihil facis? Rebellat concupiscentia: et non consentis: delectat vixor aliena et non annuis: mentem auertis: in secretarium mentis intras. Unde foris strepitum concupiscentia: profer aduersus eam sententiam: mudans conscientiam. Nolo inquit non facio. Puta quod delectat: non facio: habeo cui cōdelecter. Cōdelector enim legi dei secundum interiorē hominem. Quid tu de carne tua tumultuaris? Quid delectationes stultas temporales: fluxas: vanas: noxias: tumultuose suggeris: et eas quasi garrula mihi narras? Narrauerunt mihi iniuste delectationes: unde est et ista concupiscentia? Narrat mihi delectationes: sed non sicut lex tua dicit. Cōdelector enim legi dei: non de me: sed de gratia dei. Tu concupiscentia in carne tumultuaris: mentem tibi non subdis. In deo sperabo: non timebo quid faciat caro: hoc est mente non consentiente tumultuat caro. In deo inquit sperabo: non timebo quod faciat caro. Sicut nec aliena: ita nec mea.

1. Cor. 15. Qui in se hoc ait: nihil facit? Multum facit: magnū est quod facit: sed tamē non perficit. Quid est enim perficere? Ubi est mors contentio tua? Ergo velle adiacet mihi: perficere autem bonum non. Non enim quod volo facio bonum: sed quod nolo malū hoc ago. Et repetit: Si autem quod nolo ego facio: id est concupisco: iam non ego operor illud: sed id quod in me habitat peccatum. Inuenio igitur legem mihi volenti facere bonū. Bonā inuenio legem: bonū est lex: bonum aliquid est lex. Unde 6 pbo: Quia implere volo. Inuenio igitur legem mihi volenti facere bonū: quoniam mihi malum adiacet. Abibi: et hoc mihi. Nūc enim caro non mea: aut de alia substantia caro: aut de alio principio caro: aut anima ex deo: et caro de gente tenebrarum? Absit. Languor repugnat sanitati. Semivivus iacebat in via: curat adhuc: sanentur omnes languores eius. Non quod volo ago: sed quod odi illud facio. Si autem quod nolo ego illud facio: inuenio ergo legem volenti mihi facere bonū: quoniam mihi malū adiacet. Quod

malū? Cōdelector enim legi dei secundum interiorē hominem. Unde aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae: et captiuū me ducentē in lege peccati quae est in membris meis. Captiuū: sed ex carne. Captiuū: sed ex parte. Nam mens repugnat et cōdelectat legi dei. Sic enim intelligere debemus: si de seipso apostolus loquitur. Iam ergo si mens non cōsentit peccato titillanti: suggerenti: blandienti: si mens non cōsentit qui habet alias interioris delectationes suas: delectationibus carnis nulla ex parte proferendas: si ergo non cōsentit: et est in me quiddam mortuū: mors adhuc cōtēdit: sed mēs viua non cōsentit. Nūquid ipsa mors non est in te? Nunquid illud quod mortuū est non pertinet ad te? Adhuc tibi est contentio. Quid etiam inde sperandū est? Abi ser ego homo: et si non in mente: tamē in carne miser homo. Non enim in mente homo: et in carne non homo. Quis enim vnquam carnem suam odio habuit? Abi ser ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Quid est hoc frater? Quasi carere vult corpore? Quid festinas: si tantū ibi est intentio tua ut corpore careas? Adhuc quicquid vltura ē: et te ab isto corpore mortis dies adueniens vltimū pculdubio liberabit. Quid est pro magno quod gemis? Quid est quod dicis: quod me liberabit? Adhuc talis loqueris: moritur loqueris: separatio mentis a carne quādoque ventura est: propter breuitatē vite nūquid longē est: propter quotidianos casus quādo sit nescis. Ergo siue festines: siue tardes: ois vita humana brevis est. Quid pro magno gemis et dicis: Quis me liberabit de corpore mortis huius? Et adiungit: Gratia dei pro iesum christū dominū nostrū. Pagani enim qui non habent gratiam dei pro iesum christū dominū nostrū: non morientur: non die vltimo a carne soluentur: non illo die a corpore mortis huius liberabuntur. Tu quidē quid pro magno gratie christi: gratia dei pro iesu christū dominū nostrū: vis tribuere: quod de corpore mortis huius liberaberis? Respondit tibi apostolus: si sensum eius cepimus: imo quod domino adiuvante sine dubio cepimus: respondet tibi apostolus et dicit: Scio quod loquar: paganos dicis liberari a corpore mortis huius? Veniet dies vltimus vite huius et solvendus ad tempus a corpore mortis huius: Veniet et dies quādo oēs qui sūt in monu

mentis audient vocem eius: et pcedent quod bene fecerūt in resurrectionē vite. Ecce liberati a corpore mortis huius. Qui male fecerūt in resurrectionē iudicii: Ecce redierūt ad corpora mortis huius. Corpus mortis huius redit ad impiū: nec inde aliquando soluet. Tunc non erit vita eterna: sed mors eterna: quia pena eterna. Tu autem o christi: ane roga quantū potes: clama et dic: Abi ser ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Respondet tibi: Securū efficeris non de te: sed de domino tuo: Securū efficeris de pignore tuo. Spera cum christo regnum christi: iam pignus tenes sanguinem christi. Dic dic: quis me liberabit de corpore mortis huius? Et respondeat tibi: Gratia dei pro iesu christū dominū nostrū. Non enim sic liberaberis de corpore mortis huius ut hoc corpus non habeas: habebis: sed non mortis huius. Ipsum erit: sed non ipsum erit. Ipsum erit: quia ipsa caro erit. Non ipsum erit: quia mortale non erit. Sic sic liberaberis a corpore mortis huius: ut mortale hoc induat immortalitatem: et corruptibile hoc induat incorruptionem. A quo? Per quem? Gratia dei: pro iesum christū dominū nostrum: quia pro vnum hominem mors: et pro vnum hominem resurrectio mortuorum. Sicut in adam omnes moriuntur: inde est quod gemis: inde est quod cum morte cōfligis: inde est corpus mortis huius: Sed sicut in adam omnes moriuntur: sic et in christo oēs viuificabuntur. Viuificatus accepto corpore mortali: ubi dicat: Ubi est mors contentio tua? Liberat' eris a corpore mortis huius: non tamē virtute tua: sed gratia dei pro iesum christū dominū nostrū. Cōuersi ad dūm.

Deo. 7. De verbis Apli: Igitur ipse ego mente seruo legi dei: carne autem legi peccati. Sermo. VI

Abi. 8. h. Eterna lectio sancti Apli eousque terminata est: ubi dictū est: Igitur ipse ego mente seruo legi dei: carne autem legi peccati. In qua conclusio demonstrauit apostolus ad hoc se dixisse quae supra dixerat: Jam non ego operor illud: sed id quod in me habitat peccatum: quia non mente operabar cōsentiedo: sed carne concupiscendo. Hoc enim peccati nomine appellat: unde oriuntur cuncta peccata: id est carnali concupiscentia. Quicquid enim est pec-

ccatorum in dictis: in factis: in cogitationibus: non exoriuntur nisi ex mala cupiditate: non exoriuntur nisi ex illicita delectatione. Hinc ergo illicitae delectationi si resistam: si non cōsentiamus: si membra velut arma non ministremus: non regnat peccatum in nostro mortali corpore. Peccatum enim ante regnum perdidit: et sic perijt. In hac ergo vita quantum ad sanctos attinet regnū perdit: in alia perit. Hic enim regnum perdit: quādo post concupiscentias nostras non imitatur: ibi autem perit quādo dicit: Ubi est contentio tua? Ergo cum dixisset apostolus: Abente seruo legi dei: carne autem legi peccati: non dando membra cōmittēdis iniquitatibus: sed tantum concupiscendo: nec tamē illicitae concupiscentie man' dando: Ergo cum dixisset: Abente seruo legi dei: carne autem legi peccati: subiicit et ait: Nulla ergo cōdemnatio est nūc his qui sūt in christo iesu. His qui sūt in carne cōdemnatio est: his qui sūt in christo iesu nulla cōdemnatio est. Ne putares hoc postea futurum: ideo addidit: Nūc. Postea illud expecta: ut nec concupiscentia sit in te cōtra quā cōtēdas: cum qua cōfligas: cui non consentias: quā frenes et domes: post expecta quod nec ipsa erit. Si enim quod nobiscū cōtendit ex mortali corpore etiā postea erit: ubi ē pretio tua: falsū erit. Quid igitur postea futurū sit sciam? Tunc enim fiet sermo qui scriptus est: Absorpta ē mors in victoria. Ubi est mors contentio tua? Ubi est mors aculeus tuus? Aculeus autem mortis est peccatum: virtus autem peccati lex: quia ex prohibitione auctum est desiderium: non extinctū: Lex propter dedit virtutes tantummodo pro liberatione iubendo: non pro spiritu subueniendo. Ergo tunc non erit hoc: sed quid nunc? Quid sit nunc queris: quod et paulo ante dixit. Nūc autem iam non ego operor illud: et ibi nūc. Quid est: non ego operor illud? Non cōsentio: non annuo: non decerno: semper mihi displicet: membra mea teneo: Et magnū est hoc. Luz sit ex carne concupiscentia: et ad carnem pertineat corporis membra: quādo non regnat peccatum: id est carnis concupiscentia: propter habet iuris mens ad tenenda membra carnis ne dentur in arma iniquitatis: quasi ipsa concupiscentia carnis ad mouenda membra carnis. Itaque concupiscentia est carnis: et membra carnis: mens tamē quod dominatū habet: si tamen desuper adiunget: ne cum ei multum

tra dei gratia damus: non regē: sed vt ty-
rannū faciamus. Tantū ergo valet mens:
sic regit cum regit: vt de mēbris ipsius car-
nis contra cōcupiscentias carnis ipsi⁹ pos-
sit agere: quod ait apostolus: Non ergo
regnet peccatum in vestro mortali corpo-
re ad obediendū desiderijs eius: nec exhi-
beat mēbra vestra arma iniquitatis pec-
cato. Nulla ergo cōdemnatio est nunchis
qui sunt in christo iesu: Non sint solliciti si
concupiscentijs illicitis titillant: non sint
solliciti q^{uod} videat adhuc esse lex in mēbris re-
pugnans legi mentis: Nulla em̄ cōdem-
natio est. Sed quibus etiam nūc? Quib⁹?
Qui sunt in christo iesu. Et vbi est illa de
qua dicebat paulo ante: Uideo aliā lege^m
in membris meis repugnantē legi mentis
meę: et captiuantem me in lege peccati quę
est in mēbris meis: Sed me dicebat ex car-
ne: non ex mente. Vbi ergo illa lex: si nul-
la cōdemnatio est his qui sunt in christo
iesu? Lex em̄ spirit⁹ vitę in christo iesu: Lex
em̄ nō illa in monte syna p litterā: Lex em̄
non in illa vetustate litterę: sed spiritus vi-
tę in christo iesu: liberauit te a lege peccati
et mortis. Ut em̄ cōdelecteris legi dei fm̄
interiorem hominē: vnde haberes nisi lex
spiritus vitę in christo iesu liberaret te a le-
ge peccati et mortis? Ideo mens humana
ne tibi tribuas: ne multū supbias: imo ne
omnino supbias: q^{uia} mēs humana q^{uod} nō
consentis desiderijs carnis: q^{uia} lex peccati
nō te de arce deponit: lex spirit⁹ vitę in chri-
sto liberabit te a lege peccati et mortis: non
te de illa lex liberabit: de qua supra dictū
est: Ut seruam⁹ in nouitate spiritus: et nō
in vetustate litterę. Quare illa non libera-
bit? Rōne et ipa digito dei scripta est: Rō-
ne digit⁹ dei spiritus sanctus intelligit: Le-
ge euangelium et vide: quia vbi dicit vn⁹
euangelista: domino dicēte: Si ego in spi-
ritu dei ejicio demonia: alius dicit: Si ego
in digito dei ejicio demonia. Si ergo et lex
illa digito dei scripta est: hoc est in spiritu
dei: quo spiritu victi magi pharaonis dixe-
runt: Digit⁹ dei est hic: Si q^{uod} et ipsa: imo cū
et ipsa spiritu dei: hoc est digito dei conscri-
pta sit: quare nō de illa dicit: Lex em̄ spiri-
tus vitę in christo iesu? Lex em̄ mortis nō
ipsa dicitur: lex peccati et mortis nō illa lex
dicitur quę data est in monte syna. Lex pcti
et mortis illa dicitur: de qua gemēs ait: Ubi

deo aliam legem in mēbris meis repugnā-
tem legi mentis meę. Sed illa lex ipsa est
quę dicta est: Itaq^{ue} lex quidē sancta et mā-
datum sanctū et iustū et bonū: Et subiecit:
Quod ergo bonum est: mihi mors factum
est: Absit. Sed peccatum vt appareat pec-
catum: p bonum mihi operatū est mortē:
vt fiat supra modū peccator aut peccatum
per mandatū. Quid est supra modū? Ut
addat pguaricatio. Data est ergo lex illa:
vt iueniretur infirmitas. Parū est hoc: nō
solum inueniret: sed etiā vt augeret et vel
sic medicus quereret. Si em̄ leuis morbus
esset contemneret: si morbus contemneret
medic⁹ non quereret: si medicus nō quere-
tur: morbus non finiret. Ideo vbi abūda-
uit peccatū: supabundauit gratia: quę de-
leuit cuncta peccata quę inuenit: et nō ad
peccandū volūtati nře conanti adiutorij
subministravit: vt ipsa volūtas nostra nō
in seipsa sed in domino laudaret. In dño
em̄ laudabimur tota die: Et i domino lau-
dabitur anima mea: audiant mites et letē-
tur. Audiant mites: naz superbi et litigiosi
non audiunt. Ergo quare nō ipsa est lex di-
gito dei scripta: quę dat adiutorij hoc gra-
tię de q^{uod} loquimur? Quare? Quia in tabulis
lapideis scripta ē: nō in tabulis cordis car-
nalibus. Deniq^{ue} fratres mei in magno my-
sterio videte concordia: videte distantia.
Cōcordiam legis: distantiam plebis. Lele-
brabat pascha in veteri populo sicut no-
stis occisiōe agni cum azymis: vbi occisiō
ouis christum significat: azyma aut noua
vitā: hoc est sine vetustate fermēti: Vnde
nobis apostol⁹ dicit: Expurgate vetus fer-
mentū: vt sitis nona conspersio sicut estis
azymi: pascha em̄ nostrum imolar⁹ est chri-
stus. Celebratum est ergo pascha in illo ve-
teri populo: nōdum in luce fulgente: sed in
ymbra significante celebratum est: et post
quingenta dies a celebratiōe pasche: sicut
computans inueniet qui voluerit: dat lex
in mōte syna scripta digito dei. Venit em̄
verum pascha: imolat christus: transitum
facit a morte ad vitam: Trāsit em̄ interp-
tatur hebraice pascha. Qd exphit euāgeli-
sta dicens: Lum aut veniret hora vt trans-
iret iesus de hoc mundo ad patrē. Celebra-
tur ergo pascha: resurgit dñs: facit transi-
tum a morte ad vitā qd est pascha: Et nu-
merat quinquaginta dies: et venit spūs san-

ctus digitus dei. Sed videte ibi quō: et hic
quomō. Ibi plebs lōge stabat: timor erat:
amor non erat: nam vsq^{ue} adeo timuerūt vt
dicerent ad moysen: Loquere tu ad nos: et
nō ad nos loquat⁹ dñs: ne moriamur. De-
scendit ergo: sicut scriptū est: deus in syna
in igne: sed plebem longe stantē territans:
et digito suo scribens in lapide non in cor-
de. Hic autē quādo venit spūs sanctus con-
gregati erant fideles in vnum: nec in mon-
te terruit: s^{ed} intravit in domū: De celo qdē
factus est subito sonus quasi ferret flatus
vehemens sonuit: sed nullus expauit. Au-
disti sonū: vide et ignē: q^{uia} et in mōte vtrūq^{ue}
erat et ignis et sonitus: sed illic etiam sum⁹:
hic et ignis serenus. Uisc sunt em̄ illis inqt
scriptura: lingue diuisc velut ignis. Rūqd
de longinquo territans? Absit. Rā insedit
sup vnūquēq^{ue} eorum: et ceperūt linguis lo-
qui sicut spiritus dabat eis pnuiciare. Au-
di lingua loquentē: et intellige spiritū non
in lapide: sed in corde scribentē. Lex ergo
spiritus vitę in christo iesu in quo celebratum
ē verissimū pascha: liberabit te a lege pec-
cati et mortis. Rā vt noueris ipsam esse di-
stantia euidentissimā veteris et noui testa-
mēti: Vnde et dicit apls: Rō in tabulis la-
pideis: sed i tabulis cordis carnalib⁹. Do-
minus apud pphetā dicit: Ecce dies veni-
ent dicit domin⁹: et cōsumabo sup domū ia-
cob testamentū nouum: nō scdm testamē-
tum quod constitui patribus eorū in die q^{uod}
apprehēdi manū eorum: et eduxi eos de ter-
ra egypti. Deinde ipsaz differentia euide-
ter ostēdit: Dñs inquit leges meas in cor-
dibus eorum: in cordibus inquit eorū sup-
scribam eas. Si ergo scribat lex dei in cor-
de tuo: non foris terreat: s^{ed} intus mulceat:
tunc lex spirit⁹ vitę in christo iesu liberabit
te a lege peccati et mortis. Quod em̄ impos-
sibile erat legi: hoc sequit⁹ in lectione apo-
stoli. Qd em̄ impossibile erat legi: et ne ip-
sa culparet: quid subiunxit? In quo nifr-
mabatur p carnē. Lex em̄ iubeat: et nō im-
plebat: q^{uia} caro vbi non erat gra: inuictissi-
me resistebat: et lex infirmabat p carnē: q^{uia}
lex spiritualis ē: ego aut carnalis sū. Quo-
modo ergo lex mihi opitularet iubens per
litteram: et nō dans gratia? Infirmitas p
carnem. Quid fecit deus cū hoc impossibi-
le esset legi: et infirmaret p carnem? Deus si-
lium suum misit. Per quid infirmabat lex:

et propter qd erat hoc impossibile legi? In-
firmabat p carnem. Quid ergo deus? Lo-
tra carnez misit carnē. Peccatū em̄ carnis
occidit: carnis substantia liberauit. Absit
de⁹ filiū suū i similitudinē carnis peccati. In
carne quidē vera: sed non in carne peccati.
Quid autē in similitudine carnis peccati?
Id est vt esset caro: vera caro. Et vnde si-
militudo carnis peccati? Quia de peccato
mors. Mors est vtrūq^{ue} i omni carne peccati:
de qua dicit apls: Ut euacuaret corpus
peccati. Quia ergo est in omni carne pecca-
ti: s^{ed} vtrūq^{ue} ibi ē et mors et pctm i carne. Le-
tex i carne pcti et mors ē et peccatū ē: in si-
militudinē carnis peccati mors erat: et pctm nō
erat. Si em̄ caro peccati esset: et merito pcti
penā mortis lueret: nō diceret ipse dñs: Ecce
venit princeps mūdi: et in me nihil inueniet.
Quare ergo me occidit? Quia q^{uod} nō rapui
tūc exoluebā. Proius qd fecit de tributo:
hoc fecit de morte. Exigebat tributum: di-
dragma. Quare inqt tu et discipuli tui nō
reddidit tributū? Locauit ad se petrū: et ait
ei: Reges mundi a quib⁹ exigūt tributū: a
filijs suis an ab alienis? Responsum est: Ab
alienis. Ergo inqt liberi sūt filij. Tamē ne
scandalizem⁹ eos: vade ad marc: et mitte ha-
mū: et q^{uod} prim⁹ surrexerit: id est pmo genitus
a mortuis: aperi inqt os eius: et luenies ibi
staterem: id est duas didragmas: quattuor
dragmas: quia didragma: id est duo drag-
mata in capite exigebat. Inuenies ibi sta-
terē: hoc est quattuor dragmata: da eis p me
et te. Quid est? Ipse christ⁹: petrus: ecclesia
christi: ecclesie quattuor euāgelia. Abyste-
riū latebat: christ⁹ tñ tributū nō debuit p-
soluebat. Sic psoluit et mortē: nō debebat
et psoluebat. Ille nisi idebitū solueret nūq^{ue}
nos a debito liberaret. Qd ē impossibile
erat legi q^{uod} faciebat pguaricatiōē: q^{uia} nōdū
mēs cōuicta quęsierat saluatorē: in quo in-
firmabat p carnē: misit deus filiū suū in si-
militudine carnis peccati: et de pctō dam-
nauit pctm i carne. Quō q^{uod} nō habebat pec-
catū: si de pctō damnauit pctm? Rā aliqn
exposuim⁹ vobis hoc: s^{ed} q^{uod} meminertis reco-
gnoscat: q^{uod} nō audierūt audiat: q^{uod} obliti sūt
recolāt. Peccatū vocabat in lege sacrifici-
um p pctō: Assidue lex h^{oc} cōmemorat. Rō
semel: nō iterū: s^{ed} sepiissime peccata dicebā-
tur sacrificia p peccatis. Tale peccatū erat
christ⁹. Quid em̄ dicam⁹? Peccatus habet

bat: Absit. Peccatū non habebat: et peccatū erat. Peccatū erat: dixi fīm intelligētiā: qz sacrificiū p peccato. Audi qz hoc mō peccatū erat: Ipse aplm audi: de illo loquens ait: **2. Cor. 5** Eū q nō nouerat peccatū. Ipse sententiā vobis exponēbā: qsi ista dicebā: Eū inqt qui nō nouerat peccatū: id est dñm nrm iēsu xpm: Deo pater eū q nō nouerat peccatū p nobis peccatū fecit: cū ipm xpm q nō nouerat peccatū: deo pater p nobis peccatū fecit: vt nos sim⁹ iusticia dei in ipso. **1. Th. 5** Iusticia dei nō nra: in ipso nō i nobis. Inde illi magni sancti de quib⁹ dicit psalm⁹: Iusticia tua sicut mōtes dei: Et qsi dicere: tur in ipso psalmo: vbi dictū est: Iusticia tua: nō em iusticia eoz: s iusticia tua velut mōtes dei. Leuauit em oculos meos in mōtes: vñ veniet auxiliū mibi: s nō a mōtib⁹. Auxiliū meū a dño: q fecit celum et terraz. Ergo cū dixisset: Iusticia tua sicut mōtes dei: qsi qreret: vt qd galit nascit⁹ q nō pti nēt ad iusticiā dei: subiicit: Iudicia tua sicut abyssi multa. Quid ē sicut multa abyssi? Alit⁹ ē: impenetrabile ē: inaccessū est hūa ne intētiōi. Diuitiē em dei inscrutabiles: **Ro. 11** Inscrutabilia iudicia ei⁹: inuestigabiles viē ei⁹. Ergo et huc misit de⁹ filiū suū ppter peccatōs et pdestinatos: vocādos: iustificādos: glorificādos: vt mōtes dei ducāt. Si de⁹ p nobis: qd cōtra nos? Absit deus filiū suū in similitudine carnis peccati: et de peccatō damnauit peccatū in carne: vt iusticia legis impleat in nobis. Nō implebat p se: impleta est p xpm. Nō em venit lege solueret: s implere. S3 quō iusticia legis impleret in nobis: vel quō impleat nobis: vel qd nobis? Quid audire in qd nobis? Qui nō fm carnem ambulat: s fm spm. Quid ē fm carnem ambulare? Carnalib⁹ pcupiscētijs cōsentire. Quid ē fm spm ambulare? Adiūuari spū in mēte: et pcupiscētijs carnis non obedire. Sic q implet in nobis lex: implet in nob iusticia dei: mō interim implet: Post pcupiscētijs tuas nō eas. Post pcupiscētijs tuas nō eas: debet impleri ex voluntate nra. Adiuta grā dei debet impleri: p pcupiscētijs tuas nō eas. Quicqd em illa pcupiscētia carnis egit in nobis pteritorij peccatōz siue in factis siue in dictis siue in cogitationib⁹: totū deletū ē sacro baptisma: te: oia debita deleuit: rina indulgētia: Restat

q cū carne plicitus: qz deleta ē iniquitas sed manet infirmitas: inest: titillat delectatio illicite pcupiscētijs: pugna: resistit: noli pnti re: et implet hic: Post pcupiscētijs tuas nō eas: qz et si qn surrepserit: et vsurpant sibi oculū: aurē: liguā: volaticā cogitationē: nec sic desperem⁹ de salute nra. S3 qd dicim⁹: **Mat. 5** Dimitte nob debita nra. Iusticia inqt legi impletur in nob. S3 in qd nobis? Qui nō fm carnē ambulat: s fm spm. Qui em carnis sūt: q carnis sūt sapiūt: q aut fm spiritū: q sūt spūs. Prudētia em carnis mors est: prudētia aut spūs vita et pax. Prudētia em carnis inimica i deū: Legi em dei nō est subiecta: neq em pōt. Quid ē neq pōt? Nō hō nō pōt: nō aia nō pōt: nō deniq ipa caro: qz dei creatura nō pōt: s prudētia carnis non pōt: vitii nō pōt: nō natura: quō si diceret: claudicatio recte ambulatiōi nō est subiecta: neq em pōt. Pes pōt: s claudicatio nō pōt. Tolle claudicationē: et videb rectā ambulationē. S3 qd claudicatio ē nō pōt: sic qd prudētia carnis ē nō pōt. Nō sit prudētia carnis: et hō pōt. Prudentia spūs vita et pax. Qz ait: Prudētia carnis inimica in deū: noli sic accipe qsi inimica ista possit ledere deū. Resistēdo inimica est: nō occidēdo. Illi aut nocet in q est prudētia carnis: qz vitii nature nocet in q natura inest. Abdicina aut ideo iucta est: vt pellat vitii et sanet natura. Venit q saluator ad gen⁹ humanū: nullū sanū iuenit: iō magn⁹ medic⁹ venit. Hoc ppterea dixi: qz manichei volētes aliā cōtra deū inducere naturā: qsi de b apli testimonio errorē suū existimāt adiūuari: et putāt qsi naturalit⁹ dictū: qz dictū ē: nō pōt: iūmica ē i deū. Legi em dei nō ē subiecta: neq em pōt: et nō attēderūt nō de carne dictū esse: nō pōt: nō de hoie dictū ē: nō pōt: nō d aia dictū ē: nō pōt: s de prudētia carnis. Prudētia ista vitii ē. Quid nosse qd ē? Sapere fm carnem mors ē. S3 ille ipse vn⁹ hō eadēq natura a dño deo vero et bono pedita: heri sapiebat fm carnem: hodie sapit fm spiritum: expulsum est vitium: sanata est natura. Nam qd diu esset prudentia illa carnis: omnino legi dei subiecta esse non posset. Qd diu em inest p vitium claudicatio: nullo modo potest esse recta ambulatio. Sanato autem vitio: reparata est natura. Qui sūt aliqui te neq: nūc aut lux i dño. Quidēte q quid se-

quit. Qui aut in carne sunt: id ē qui in carne confidūt: qui pcupiscētijs suas sequuntur: qui in his habitāt: q eaz voluptatib⁹ oblectant: qui in earum delectatiōib⁹ beatā felicitēq vitā cōstituit: ipi em sunt in carne: deo placere nō pōt. Nō em sic dictū est: Qui aut in carne sunt: deo placere nō possunt: qsi dictū est: in hac vita cū sūt hoies: deo placere nō pōt. Ergo nō placuerūt sancti patriarche: Ergo nō placuerūt sancti prophete: Ergo nō placuerūt sancti apostoli: Nō placuerūt sancti martyres: q anteq corp⁹ patiēdo deponerēt xpm pntēdo: nō solū voluptatē pntēbāt: s dolores q patiētiissime pferēbāt: Placuerūt: s i carne nō fuerūt. Porta bāt carnē: si portabāt a carne. Jā em paralytico dictū erat: Tolle grabatū tuū. Qui em in carne sūt: quēadmodū dixi: quēadmodū iā exposui: si i seculo viuēdo: s carnis pcupiscētijs pntēdo: deo placere nō pōt. Deniq audite ipsū: qstidēz sine vlla dubitatione soluēt. Quidēz vtiq i b corp⁹ loqba tur: et tñ adiūxit: Vos aut nō estis in carne: Putas ē b aliq i vob cui dictū ē: Ecce populo dei dixit: eccle dixit: romanis qdē scribebat: s vniūq xpi eccle dixit: s tritico dixit nō paleg: masse dixit latenti: nō stipule apparēt. Quidēq i corde suo cognoscat. Nos aurib⁹ loqmur: pscias nō videm⁹: tñ fm ea q sup⁹ locuti sum⁹ existimo i noie xpi eē i plebe xpi qd dictū ē: Vos aut nō estis i carne: s i spū: si tñ spūs dei habitat i vob. Nō est i carne: qz nō facit opa carnis pntēdo pcupiscētijs carnis: s est i spū q fm interiorē hoiez pdelectam legi dei: et b ē tñ spūs dei habitat i vob. Nā si de spū vfo psumit: adhuc i carne estis. Sic q nō est i carne vt i spū dei sit: tñ. n. i carne nō est. Nā si recedat spūs dei: pondere suo spūs hois reuoluūt i carnē: redit ad facta carnalia: redit ad pcupiscētijs sclaras: Et erūt il li⁹ hois peiora nouissima q erāt pma. Sic em habet liberū arbitriū: vt iplozet auxiliū. Nō estis in carne: et hoc ex virib⁹ vestris: Absit. Unde ergo? Si tamē spiritus dei habitat in vobis. Si quis autē spiritus dei nō habet: hic nō est ei⁹. Non q se extēdat: nō se iactet: nō sibi arroget xture puiā: egena et vitiosa natura. Qdā qsi sanus eras nō sterisisti: et tuis virib⁹ surrexisti? Si qd spiritus christi nō habet: Ipse em spiritus dei: q spiritus christi et pfrs: est em et

filij. Si qd spm dei nō habet: nō se fallat: hic nō est eius. Ecce adiūate ipsius misericordia spm xpi habem⁹: ex ipa dilectione iusticie: integra fide: catholica fide spm dei nobis inesse cōscim⁹. S3 qd de carne illa mortali: Quid de lege in mēbris nris repugnante legi mētis? Quid de illo gemitu? Audi. Si aut xps in vob: corp⁹ qdē mortuum ē ppter peccatū: spūs aut vita ē ppter iusticiā. Ergo de corp⁹ mortuo ppter peccatū iam despondū ē: Nā spes ē: Sic dormit: vt si adiciat vt surgat: Absit. Corpus qdē mortuū ē ppter peccatū: spūs aut vita ē ppter iusticiā. Remāsit tristitia de nro corp⁹. Nemo aut carnē suā odio habuit. Quidē q sol licite curet sepultura mortuoz. Corp⁹ qdē mortuū est ppter peccatū: spūs aut vita est ppter iusticiā. Jam dicebas ad consolationē: Quidē qdē et corp⁹ meū eē i hac vita: s qz nō pōt: sit vel spūs me⁹: sit vt aia mea. Expecta noli esse sollicit⁹. Si em spūs ei⁹ q suscitauit iesū a mortuis: habitat i vobis: q suscitauit christū iesū a mortuis viuificabit et mortalia corpa vfa. Quid timetis? Quid etiā p ipsa carne solliciti estis? Capillus caluit vestri nō peribit. Adā peccando dā nauit in mortē corpa vestra: sed iesus si ē spiritus ei⁹ in vobis: viuificabit et mortalia corpa vestra: qz suū sanguinē dedit p salute vestra. Promissum reddi dubitat: qui tale pign⁹ tenes? Sic ergo homo non erit mortis illa cōtentio: sic implebit qd dictū est: Absit ego hō: quis me liberabit de corpore mortis hui⁹? Quia christ⁹ iesus si spiritus ei⁹ in vobis ē: viuificabit et mortalia corpa vfa: sic liberabit de corpore mortis hui⁹: nō corp⁹ nō habēdo: vt alter habēdo: s nō vltius moriēdo. Si em nō adderet: Absit hui⁹: et diceret: Quis me liberabit de corpore: forte suggereret error cogitationi humanę: et diceret: Quidē qz nō vult deus non esse cū corpore? De corpore inquit mortis hui⁹. Absit tolle: et bonū ē corp⁹: Detrahatur mors nouissima inimica: et erit mibi in eternū caro mea amica. Nemo em vnquā carnem suam odio habuit. Etsi spiritus concupiscit contra carnē: et caro concupiscit aduersus spiritū: etsi modo rixa ē in ista domo: maritus litigans non perniciem sed concordia querit vxoris. Absit fratres mei: absit: vt spiritus concupiscendo contra carnem oderit carnē. Vitia carnis

odit: prudentia carnis odit: petitione mori-
tis odit. Corruptibile hoc induat incorru-
ptione: et mortale hoc induat immortalitate:
semine corpus animale: resurgat corpus spiri-
tale: et vide plenam perfectam concordiam.
Bo. 8. videbis creaturam: lauda creatorem. Si ergo
spiritus eius qui suscitauit Iesum a mortuis
habitat in vobis: qui suscitauit Christum a
mortuis: viuificabit et mortalia corpora ve-
stra propter inhabitatam spiritum qui habitat
in vobis: non propter merita vestra: sed propter
munera sua. Conuersi ad dominum.

De verbis Apostoli: Peto non infir-
mari in tribulationibus meis pro vo-
bis: que est gloria vestra: Et de li-
bero arbitrio. Sermo. VII

Postolum audiui: psalmum au-
diuimus: euangelium audiui: euangelium
consonant omnes diuine lectiones

ut spem non in nobis sed in domino collocem.
Abi. 3. Peto: inquit apostolus: vos non infirmari in
tribulationibus meis pro vobis: que est glo-
ria vestra. Peto inquit vos non infirmari:
id est ut non infirmemini: quoniam audistis me
pati pro vobis tribulationes: quoniam hec est glo-
ria vestra. Peto ergo eos ut non infirmemini: quod
non faceret nisi eorum vellet excitare volun-
tatem. Si enim responderet: Quid nos petis
quod in potestate non habemus? Illud quod non
viderent sibi iustum reddidisse responsum: Et
tamen apostolus nisi sciret esse in eis volun-
tatis propriam consensionem: ubi et ipsi aliquid
agerent: non diceret: peto. Et si diceret: iu-
beo: nisi eos nosset adhibere posse iussioni
sue voluntatem: sine causa hoc verbum de ei-
us ore prederet. Sed rursus sciens sine dei ad-
iutorio infirmam esse hominis voluntatem: non
solum ne diceret: voluntatis arbitrium non
habemus: dixit peto: verum etiam ne diceret:
voluntatis arbitrium sufficit nobis: videtur
quid addit: huius rei gratia. Qui rei gra-
tia: nisi quod supra dixerat: Peto non infirma-
ri in tribulationibus meis pro vobis: que est
gloria vestra? Quia ergo voluntatis habetis
arbitrium: peto. Quia vero vobis voluntatis
non sufficit arbitrium ad implendum quod pe-
to: huius rei gratia flecto genua mea ad pa-
trem domini nostri Iesu Christi: ex quo om-
nis paternitas in celo et in terra nomina-
tur. Det vobis. Quid det vobis? Quod
peto a vobis: rogo det vobis. Peto enim a
vobis propter arbitrium voluntatis: rogo det
vobis propter auxilium maiestatis. Sed apostoli

verba peruenimus. Adhuc fortasse expectatis
audire: quod textum eiusdem lectionis memoria non
tenetis: verum reuera ideo apostolus per ipsas ad
patrem genua flectat: ut det illis quod dixerat
eis: peto. Admentore ergo quod petierit ab
eis. Peto vos non infirmari in tribulationibus
meis pro vobis. Hoc ab eis petit. Adhuc
videte quod illis petit. Flecto genua mea
ad patrem domini mei Iesu Christi: ut det vobis
secundum diuitias glorie sue virtute corroborari.
Quid est aliud: nisi non infirmari? Virtute
corroborari inquit per spiritum eius. Ille spi-
ritus gratie: videte quid petit. Hoc a deo
petit quod ab hominibus exigit: quoniam ut deus ve-
lit dare: debes et tu ad accipiendum accommo-
dare voluntatem. Quod vis accipere gratiam
diuine bonitatis: qui sinum non aperis vo-
luntatis? Det inquit vobis. Non enim habe-
tis: nisi det vobis. Det vobis virtute cor-
roborari per spiritum eius. Si enim dederit vobis
virtute corroborari: ibi dabit vobis non infir-
mari: in interiore homine habitare Christum per fidem
in cordibus vestris. Totum hoc det vobis.
In charitate radicati et fundati: ut per qualem
comprehendere cum omnibus sanctis. Quid
comprehendere? Det vobis per spiritum suum
virtute corroborari: et habitare in interiore
homine vestro Christum per fidem: atque ita in
charitate radicati et fundati possitis com-
prehendere. Quid? Quae sit latitudo: longitu-
do: altitudo: et profundum? Altitudo quidem
in latina lingua verum significat: et quod sur-
sum versus est altitudinis nomen habet: et quod in
profundum altum est altitudinis nomen ha-
bet. Ideo bene respondet interpret ad id
quod sursum est altum: altitudinem dicere: ad illud
quod deorsum altum est: profundum dicere. Quid
est ergo fratres mei? Exponas hoc vobis:
quod facilius forte sit cuiusque sibi sit quod? Quid
ergo? Quia latitudinem: longitudinem: alti-
tudinem et profundum: quatuor ista quae dixit apostolus:
minus idoneus sum vel comprehendere vel
perferre: transibo ab hoc: an forte pulsabo:
et ut vobis salubre aliquid proferam: vestris
orationibus adiuuabor. Quid corde pergis
homo Christiane per latitudinem terrae: longitu-
dinem temporum: altitudinem caeli: profundum
tatem abyssi? Quando ista comprehendis vel
mente vel corpore: hoc est siue cogitando siue
carnis oculis intuendo? Quando ista com-
prehendis? Ipsam audi apostolum dicentem sibi:
Adhuc autem absit gloriari: nisi in cruce domini
nostri Iesu Christi. Et nos in illa gloriamur:

vel quia super illas incumbimus? In illa glo-
riamur omnes o boni fratres: in illa glorie-
mur: Ibi forte inueniemus et latitudinem: et lon-
gitudinem: et altitudinem: et profundum. His
enim apostoli verbis: crux quodammodo nobis
ante oculos constituta est. Habet enim lati-
tudinem in qua manus signantur: habet lon-
gitudinem quod inde versus ad terram ducit li-
gnum: habet et altitudinem quod ab ipso trans-
uerso in quo signantur manus excedit aliqua-
tum ubi caput crucifixi ponitur: habet et pro-
fundum: hoc est quod in terra signatur et non vi-
detur. Videte magnam sacramentum. Ab il-
lo profundo quod non vides: surgit totum
quod vides. Ubi ergo est altitudo? Lascert
te ad vitam moresque sanctorum: qui dicunt:
Abi. 3. Absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu
Christi. Inuenimus in moribus eorum lati-
tudinem charitatis: Unde illos admonuit
2. Cor. 6. ipse apostolus dicens: Dilatamini: ne sitis iu-
gum ducentes cum infidelibus. Et quoniam ipse
latus erat qui eos ad latitudinem exhorta-
batur: audi quid dicat: Os nostrum patet
ad vos o corinthii: cor nostrum dilatatum est.
Latitudo ergo charitatis est: quae sola bene ope-
ratur: Latitudo facit ut bilare datorum dili-
gat deus. Si enim angustiam passus fuerit:
tristis dabit: si tristis dabit: perit quod dabit.
Opus est enim latitudine charitatis: ne pe-
reat quicquid boni facit. Sed quoniam ait
dominus: Ubi abundabit iniquitas: refri-
getur charitas multorum: Da mihi et longi-
tudinem. Quae est longitudo? Qui perse-
uerauerit versus in fine: hic saluus erit. Hec
est longitudo crucis: ubi totum corpus cor-
rigitur: ubi quodammodo statum: quo stan-
do perseverat. Si ergo queris qui in cruce
gloriaris habere crucis latitudinem: habeto
bene operandi virtutem. Si vis habere cru-
cis longitudinem: habeto perseverandi lon-
ganimitatem. Si autem vis habere crucis alti-
tudinem: nosti quid audias et ubi audias:
Sursum cor. Quid est sursum cor? Ibi spera:
ibi ama: Inde pete virtutem: ibi expecta mer-
cedem. Nam si bene operaris et hilariter tri-
buis: videris habere latitudinem. Si in his
dem bonis operibus versus in finem perse-
raueris: videris habere longitudinem. Sed
si omnia haec non propter supernam mercedem
facis: altitudinem non habebis: et illa iam
nec latitudo erit: nec longitudo. Quid est
enim habere altitudinem: nisi cogitare deum:

amare deum: et gratis amare ipsum deum
adiutorem: ipsum expectantem: ipsum coro-
natorem: ipsum premij largitorem: postre-
mo ipsum premium deputare: non aliud ab
ipso quam ipsum expectare? Si amas: gratis
amas: si vere amas: ipse sit merces quem
amas. An vero tibi chara sunt omnia: et vi-
lis est qui condidit omnia? Hec ut possim
ideo ut det nobis. Terret enim et euangelium:
Vobis datur est scire mysterium regni: illis
autem non est datum. Qui enim habet da-
bitur ei. Quis autem habet cui dabitur: nisi
cui datum est? Qui autem non habet: et quod
habet auferet ab eo. Quis autem non habet:
nisi cui non est datum? Quare ergo illi da-
tum est: et illi non est datum? Non me piget
dicere: hoc est profundum crucis. De profun-
do nescio quo iudiciorum dei quod perscrutari co-
templarique non possumus: precepsit omne quod
possumus: de profunditate inquam nescio qua
iudiciorum dei: quae inscrutabilia contem-
plari non possumus: perscrutari non valemus:
precepsit omne quod possumus. Quod possum
video: unde possum non video: nisi quoniam hoc
hactenus video quod noui esse a deo. Quare
autem illum et non illum? Abultum est ab me:
Abyssus est: profundum crucis est: admiratio
ne exclamare possum: disputatione demon-
strare non possum. Quid possum exclamare
de ista profunditate? Magnificata sunt
opera tua domine. Bentes illuminant: iu-
dei excecant. Quidam paruuli sacramento ba-
ptismatis abluuntur: quidam vero paruuli in
morte primi hominis relinquuntur. Magnificata
sunt opera tua domine: nimis profundum
de factis sunt cogitationes tue. Et sequitur:
Uir imprudens non cognoscit: et stultus non
intelligit haec. Quid non intelligit stultus
et imprudens? Quia vel profundum est. Nam
si stultus non intelligit: et sapiens intelligit:
non est nimis profundum. Sed si sapiens intel-
ligit quia profundum est: stultus non intelligit
quoniam vel profundum est. Non multi de isto profundo
querentes reddere rationem: in fabulas va-
nitatis abierunt. Alii dixerunt: quoniam auge sursum
in celo peccat: et secundum sua peccata ad corpora
pro meritis diriguntur: et dignis sibi quasi car-
ceribus includuntur. Perunt post cogitatio-
nes suas loqui volentes de dei profundo: mersi
sunt in profundum. Occurrit enim eis apostolus:
volens gratiam commendare: et elegit illos

Ro. 9. geminos in utero rebecca: et dicit: Nondum enim nati: nec quia aliquid egerint boni aut mali. Uide quemadmodum tulit vanis hominibus phantasias conversationis animarum: aut corpus in celo. Si enim ibi iam conuersate sunt: iam aliquid boni egerunt vel mali: et per meritis suis ad corpora terrena directi sunt. Si placet contradicam apostolo qui dixit: Nondum nati: nec quia aliquid egerint boni aut mali. Hoc autem quod propter apostoli euidentem sententiam respuit catholica fides: quod anime in celis prius uiuat et conuersentur: et illi recipiendorum corporum merita assumant: modo

1. sen. dist. 41.
ca. multi.

id est nouelli non audent dicere. Sed quid dicunt aliqui sicut audiuimus ipsorum? Ista disputant. Proius inquit per meritis suis omnes homines moriuntur quia peccauerunt: non enim esset mors nisi veniens de peccato. Sed ego cum hec audio ideo laudo: quia illarum primam mortem intueor: et illi primi hominis

1. Cor. 15. perit. Audio enim apostolum: Sicut in adam omnes moriuntur: sic et in christo omnes uiuificantur.

Ro. 5. bunt. Per unum hominem peccatum intrauit in mundum: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Omnes enim vnus fuerunt. Sic audio dicentem mortem hominis de peccato esse. Non inquit: et quid dicit? Omne hominem deus immortalē creat modo. Admirabilis nouitas: Quid dicit? Proius inquit omne hominem deus immortalē creat. Quare ergo moriuntur puuli infantes? Nam si dicam: quare moriuntur grandes homines: dicturus es mihi: peccauerunt. Ergo de maiorum etate non disputabo: paruulorum infantiam contra te testem citabo. Non loquuntur et conuincunt: tacent et quod dico probant. Ecce infantes in suis utriusque operibus innocentes sunt: nihil secum nisi quod de primo homine traxerunt habentes: quibus propterea est christi gratia necessaria: ut in christo uiuificentur: qui in adam mortui sunt: ut qui iniqui nati sunt generatione: purgetur regeneratio: ipsos testes citabo. Rursus mihi quare moriuntur si omnes homines immortales nascantur: et quomodo peccant: ideo moriuntur? Quid putatis dici potuisse? Quare aures ferat? Peccauerunt et ipsi. Ubi peccauerunt rogo: qui peccauerunt: quomodo peccauerunt? Bonum et malum quid sit nesciunt. Peccatum accipiunt: quod preceptum non capiunt. Proba mihi peccatores infantes. Quid dixisti? Uere quod obliuiscens quod fuisti: proba mihi peccata infantum.

An quia plorant peccant: quia motibus quasi mutorum animalium molestias repellunt: voluntates accipiunt: ideo peccant? Si mortem isti peccata sunt: ampliores peccatores in baptismo fuerunt: quia cum baptizantur vehementissime reluctantur. Quare illis in tanta relictione non imputatur peccatum: nisi quia nullum est adhuc voluntatis arbitrium. Sed aliud dico. Isti quia nati sunt: ut arbitraris peccauerunt: Nam si non peccarent iniquis: non morerentur. Quid de illis dicit qui in utero moriuntur? Angustia. Et ipsi inquit peccauerunt: ideo moriuntur. Abentis: an falleris? Contradicit apostolus: Nondum nati: nec aliquid agentibus boni aut mali. Ab agis apostolus audio quod te: magis apostolo credo quod tibi: nondum natis nec aliquid agentibus boni aut mali. Si autem hoc testimonium refelleris: vade potius ad illas uagationes et dic: quia in celo peccauerunt: et inde in corpora precipitantur. Non dico inquis. Quare non dicitis? Quia dicit apostolus: Nondum nati: nec aliquid agentibus boni aut mali. Si ergo non eos accusas in celo: quare accusas in utero? Ad utrumque respondet apostolus: et eis respondet qui dicunt in celo: et qui dicunt in utero peccauerunt: quia ad utrumque ualeat illa uerba que dicunt: antequam nascerentur nihil egisse vel boni vel mali. Quare ergo moriuntur? Et hic te auditur sum: et non potius magistrum geris? Dic mihi paulus apostolus: quare moriuntur? Per unum hominem peccatum intrauit in mundum: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Ecce primus homo totam massam damnabilem facit. Veniat: veniat dominus noster secundus homo: Veniat: veniat: ex alio tramite veniat: per virginem veniat: uiuus veniat mortuos inueniat: moriatur ut morienti subueniat: ad vitam transferat: mortuos redimat morte: seruet vitam in morte: occidat mortem de morte. Sola est ista gratia paruulorum: sola maiorum: sola liberat pusillos cum magnis. Quare illum et quare illum: quare non illum atque illum? Nolo a me gratias. Homo sum: profundum crucis aduerto non penetror: expauesco non scrutor: Inscrutabilia sunt iudicia eius: inuestigabiles sunt vię eius. Homo sum: homo es: homo erat qui dicebat: Homo quod es quod respondes deo? Homo dicebat: homini dicebat. Audiat homo: ne peccet homo propter quem deus

Ro. 9.

E

Ro. 5.

Ro. 11.

Ro. 9.

factus est homo. In hac ergo crucis profunditate: in hac re tanta obscuritate teneamus quod catuimus: non de nostra virtute presumamus: non ingenioli nostri viribus in hac questionem aliquid arrogemus: psalmum dicamus: cum psalmo dicamus: Miserere mei deus: miserere mei deus: miserere mei. Quare? Quia virtutem habeo quod te premere? Non. Quare? Quia voluntatis arbitrium gero: unde gratiam tuam meritum meum preceat? Non. Sed quare? Quia in te confidit anima mea. Ab agna scientia ista continentia. Conuersi ad dominum.

De verbis Apostoli: Humanus sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Sermo VIII.

1. Timoth. 2.

Udiumus beatum apostolum Paulum dicentem: Humanus sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Humanus et sermo et omni acceptione dignus. Quare humanus et non diuinus? Proculdubio nisi iste humanus sermo etiam diuinus esset: dignus omni acceptione non esset. Sed sic est sermo iste humanus et diuinus: quod est ipse christus: et homo et deus. Si ergo recte intelligimus sermonem istum: non solum humanum esse uerum etiam diuinum. Quare apostolus humanum maluit dicere quod diuinum? Proculdubio enim qui non mentiret si diceret diuinum: non sine causa maluit dicere humanum. Hoc ergo elegit: per quod christus in mundum venit. Venit enim per quod homo erat: nam per quod deus erat semper hic erat. Ubi enim non est deus: qui dixit: Letum et terra ego compleo? Christus est certe virtus et sapientia dei: de qua dicit: Attingit a fine usque ad finem fortiter: et disponit omnia suauiter. Ergo in hoc mundo erat: et mundus per eum factus est: et mundus cum non cognouit. Et hic erat et venit. Hic erat per diuinam maiestatem: venit per humanam infirmitatem. Quia ergo venit per infirmitatem humanam: ideo predicans aduentum eius dixit: Humanus sermo est. Non liberaret humanum genus: nisi sermo dei dignaretur esse humanus. Nam et homo ille dicitur humanus: qui se exhibet hominem: et maxime quod hospitio suscepit hominem. Si ergo humanus dicitur qui in domo

1. Timoth. 2.

Sap. 8.

Job. 1.

suscepit hominem: quod humanus est quod in seipso suscipit hominem? Ergo humanus sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in mundum peccatores saluos facere. Attende euangelium. Venit enim filius hominis querere et saluare quod perierat. Si homo non perisset: filius hominis non uenisset. Ergo perierat homo: venit deus homo: et inuenit est homo. Perierat homo per liberam uoluntatem: venit deus homo per gratiam liberatricem. Queris quid valeat ad malum liberum arbitrium: recolle hominem peccatorem. Queris quid valeat ad auxilium deus et homo: attende in eo gratiam liberantem. Rursus potuit sic ostendi: quantum valeat uoluntas hominis usurpata per superbiam ad uitium sine adiutorio dei malum: non potuit plus et manifestum exprimi quod in homine primo. Ecce perit primus homo: et ubi esset nisi uenisset secundus homo? Quia et ille homo et iste homo: et ideo humanus sermo. Proius nunc sic apparet benignitas gratie et liberalitas omnipotentis dei: quod in homine mediator dei et hominum: homo christus iesus. Quid enim dicimus fratres mei? In fide catholica nutritis loquor: vel in pace catholicam luicrat. Nouimus et tenemus mediatorem dei et hominum: hominem christum iesum: inquam homo erat eius esse naturam cuius nos sumus? Non enim alterius naturae caro nostra et caro illius: nec alterius naturae anima nostra et anima illius. Hanc suscepit naturam quam saluandam esse iudicauit. Nihil minus habebat in natura: sed nihil habebat in culpa. Natura pura: sed non sola humana. Ibi erat deus: ibi erat uerbum dei. Et sicut tu vnus homo anima es et caro: sic et ille vnus christus deus et homo. Audebit ergo aliquis dicere: quia natura nostra in illo mediatore primum per liberum arbitrium promeruit deum: et sic suscipi iesus? Ecce nos possumus dicere uirtutibus nostris: moribus nostris: conuersatione uite nostre meruisse ut efficiamur filij dei: possumus dicere: accepimus preceptum: si seruauerimus et bene uixerimus: recipiemur in numero filiorum dei. Numquid et ille prius uixit filius hominis: et bene uiuendo factus est filius dei? Unde cepit et inde incipit: et susceptione factus est. Uerbum enim caro factum est: ut habitaret in nobis: uerbum dei uerum dei filius assumpsit animam et carnem hominis non antea se promerentis: nec ad illam percipiendam sublimem

2. Cor. 19.

1. Timoth. 2.

Job. 1.

mitatem virtute propria laborantis: si oino
gratis. Nihil enim precessit illam susceptionem.
Susceptus est dei filius: susceptione factus est.
Virgo concepit: ante conceptum virginis ho-
mo mediator: non utique prius iustus fuit. Quod
enim iustus fuit: qui nec fuit? Virgo concepit:
et suscepio hominis inde cepit. Aherito di-
ctum est: Gloriam eius: gloriam tanquam
vni geniti a patre: plenam gratiam et veritatem.

Luc. 15 tri tuo: Da mihi substantiam meam quam me per-
tinuit. Quid te tibi committis? Aherito te potest
seruare: qui te potuit antequam esses creare.
Agnosce ergo christum: gratia plenus est. Hoc
tibi vult fundere quo plenus es: hoc tibi dicit:
Augere dona mea: obliuiscere merita tua:
quod si ego querebam merita tua: non venires ad
dona mea. Noli te extollere: pusillus esto:

Luc. 19 fueris: si turba non potero videre iesum. Noli
esse tristis: ascende lignum ubi per te pepedit
iesus: et videbis iesum. Et quale genus ligni
ascendit zachaeus? Sicomorū. In regionibus
nostris aut omnino nusquam aut raro forte
alicubi nascitur: in illis autem partibus multum
est huius generis ligni. Et poma sicomorū
ra dicuntur: poma quidem similia: sed tamē di-
stant aliquid: quod possunt nosse qui viderunt
vel gustauerunt. Quātū tamen indicant inter-
pretatione nominis: sicomora sicut fatue latine
interpretantur. Jam vide zachaeum meum: vide
illud obsecro te volentem in turba videre ie-
sum: et non valentem. Humilis enim erat: tur-
ba superba erat: et ipsa turba ad videndum bene-
dictum: sicut solet turba seipsam impediebat:
ascendit a turba: et vidit iesum non impedi-
ente turba. Turba enim dicit humilibus: hu-
militatis viam gradientibus: iniurias suas
deo dimittentibus: vindictam de inimicis non
requiruntibus: turba insultat et dicit: Inde-
fense: qui te non potes vindicare. Turba
impedit ne videat iesus: turba gloriam et
exultans: quando se potuerit vindicare: im-
pedit ne videat ille qui pendens ait: Pater
ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Hunc ergo vo-
les videre zachaeum: in quo figurabat persona hu-
milis: non attēdit turbam impediētem: sed ascē-
dit sicomorū: quasi fatui pomi lignum. Nos
enim inquit apostolus predicamus christum crucifi-
xum: iudeis quidem scandalum: attende sico-
morū: gentibus autem stulticiā. Denique de cru-
ce christi nobis insultat sapientes huius mundi.

di et dicunt: Quale cor habetis: qui deus co-
litis crucifixum? Quale cor habemus? Non
utique vestrum. Sapientia huius mundi: stul-
ticia est apud deum. Noli enim vestrum cor habere.
Sed dicatis cor nostrum stultum: dicite
quod vultis: nos ascendamus sicomorū et videamus
iesum. Ideo enim vos iesum videre non
potestis: quia sicomorū ascendere erubescitis.
Apprehendat zachaeus sicomorū: ascendat
humilis crucem: parum est ascendat: ne de cru-
ce christi erubescat. In fronte illa figat ubi
sedes pudoris est: ibi oino: ibi in quo me-
bro erubescit: ibi figat unde non erubescit.
Putat quia tu irrides sicomorū: et ipsa me fe-
cit videre iesum. Sed tu irrides sicomorū quod
homo es: stultum autem dei sapienter est quod ho-
minum. Et vidit dominus ipsum zachaeum. Elusus est
et vidit: si nesci visus esset non videret. Quos
enim predestinavit: illos et vocavit. Ipse est qui
nathanael dixit: iam quasi testimonio suo
adiuvante euangelium et dicit: A nazareth
potest aliquid boni esse. Dominus ad illum: Pri-
usquam te philippus vocaret cum esses sub ar-
bore sicut vidi te. Nostis unde sibi succincto-
ria fecerunt primi peccatores adam et eua:
Quando peccaverunt de folijs sicut succincto-
ria sibi fecerunt et pudenda texerunt: quia quod
eos puderet peccando fecerunt. Ergo si suc-
cinctoria sibi primi peccatores unde originem
ducimus: in quibus perieram: ut veniret ille
querere et saluare quod perierat: de folijs sicut
pudenda tegenda fecerunt: quid aliud dictum
est: Lūc. 19. Tu esses sub arbore sicut vidi te: nisi non
venires ad purgatorie portam: nisi prius te vi-
disset in vmbra peccati? Ut viderem: visum
sum: ut diligere dilectum sum. Deus
meus misericordia eius perveniet me. Jam ergo
dominus qui zachaeum in corde susceperat: in do-
mū eius dignatus est suscipi et dixit: Zachaeus
descende: quia in domo tua oportet me ma-
nere. Magnū beneficium: ille arbitrabatur chri-
stum videre: quia magnū et ineffabile benefi-
cium putabat transire videre: subito me-
ruit in domo habere. Insuper gratia: ope-
ratur fides per dilectionem: suscipit christus in
domū quod iam habitabat in corde. Dicit christo
zachaeus: Domine dimidium rerum mearum do pau-
peribus: et si quid aliquē fraudavi: quadruplum
reddo. Quasi diceret: Ideo mihi di-
midium teneo: non quia habeam: sed unde red-
dā. Elere ecce quod est suscipere iesum: in cor su-
scipere: Ibi enim erat christus: in zachaeo erat:

et de illo sibi dicebat quod ex ore eius audie-
bat. Sic enim apostolus dicit: Habitare christum per
fidem in cordibus nostris. Jam ergo zachaeus erat: quia
princeps publicanorum erat: quia valde pecca-
tor erat: quasi sana illa turba quae impedia-
bat videre iesum admirata est: et reprehendit
quod in domū peccatoris intrasset iesus. Hoc
erat reprehendere quod in domum egroti intra-
uit medicus. Quia ergo velut peccator zachaeus
irrisus est. Irrisus est autem ab insanis sanatus.
domini respondit iridentibus: Hodie salus huius
domui facta est. Ecce quare intraui: salus ho-
die facta est. Utrique si saluator non intrasset:
salus in illa domo facta non esset. Quid ergo
miraris egrotare? Loca et tu iesum: noli tibi
sanus videri. Lūc. 19. spe egrotat quod medicum sus-
cipit: desperare egrotat qui per insaniam me-
dicum cedit. Qualis ergo eius infania quod medi-
cum occidit? Quanta vero bonitas et potentia
medici: de quo sanguine suo: infans interfe-
ctori suo medicamentum fecit? Neque enim ille qui
venerat querere et saluare quod perierat: pendens
sine causa dicebat: Pater ignosce illis: quia
nesciunt quid faciunt. Insani sunt: medicum suum
sequi: patienter ferro: cum occiderint tunc sa-
nabo. Similiter ergo inter illos quos sanat huma-
nus sermo et omni acceptione dignus: quia chri-
stus iesus venit in mundum peccatores saluos fa-
cere: Venit filius hominis querere et saluare quod
perierat. Qui dicit infantilem etatem non habere
quod saluet iesus: omnibus fidelibus infantibus
christum negat esse iesum. Qui dicit inquam infan-
tilem etatem non habere quod saluet iesus in
ea: nihil aliud dicit quam christum dominum fidelibus
infantibus: id est in christo baptizatis infanti-
bus non esse iesum. Iesus enim quod est? Inter-
pretatur iesus: saluator. Saluator est iesus.
Quos non saluat non habendo quod in eis sal-
uet: non est illis iesus. Ita si corda vestra tole-
rāt: aliquibus baptizatis christum non esse iesum:
nescio vestra fides vestra in regula sana pos-
sit agnosci. Infantes sunt: sed membra eius
sumunt. Infantes sunt: sed sacramenta eius ac-
cipiunt. Infantes sunt: sed mensura eius parti-
pes sunt: ut habeant in se vitam. Quid mihi
dicitis? Sanus est: non habet vitium. Quare cum
illo curris ad medicum: si non habet vitium?
Noli times ne dicat tibi: aufer hinc est quem
putas sanum? Filius hominis non venit nisi que-
rere et saluare quod perierat. Quare illū ad me
affers si non perierat? Humanus sermo et omni

acceptione dignus: quia christus iesus venit in
mundum. Quare venit in mundum? Peccatores
saluos facere. Alia causa non fuit quare ve-
niret in mundum: Noli enim de celo ad terram
merita nostra bona et peccata duxerunt. Hec
causa: cur veniret peccatores saluos face-
re. Et vocabis inquit nomen eius iesum. Quare
vocabis nomen eius iesum? Ipse enim saluum
faciet populum suum a peccatis eorum. Loca-
bis nomen eius iesum. Quare iesum? Quare ra-
tio est huius nominis? Audi quare. Ipse enim
saluum faciet populum suum. Unde? A pecca-
tis eorum. Populum suum a peccatis eorum.
Nihil ad istum populum non pertinent puuli:
quos saluos faciet iesus a peccatis eorum.
Pertinet plane: pertinent fratres mei: Sic ha-
bete in corde: sic credite: cum ista fide parui-
los ad gratiam christi portate: ne si hanc fidem
in corde non habueritis per quibus responde-
tis: lingua vestra occidatis. Proius fratres
qui cum ista fide cum paruulo non cucurrerit: sin-
git: sanus est: nihil mali habet: nihil vitij ha-
bet: tollā illū ad medicum. Quare? Quia
sic solet fieri. Noli times ne tibi dicat medi-
cus: Tolle hinc tecum ipsum: non est opus sanis
medicis: sed male habentibus. Comēdaue-
rim charitati vestre causam eorum: qui per se
loqui non possunt. Omnes paruuli tanquam pu-
illi considerent: etiam qui nondum pariteres
proprios extulerunt. Omnis predestinatorum nu-
merus paruulorum populus dei querit tutorem:
qui expectat dominum saluatorem. Uniuersa mas-
sam generis humani in homine primo vena-
tor ille percussit: nemo ad secundum transit a
primo: nisi per baptismatis sacramentum. In
paruulis natis et nondum baptizatis agno-
scitur adam: in puulis baptizatis et ob hoc
renatis agnoscat christus. Qui adam non
cognoscit in puulis natis: nec christum agno-
scere potuit in renatis. Sed quare inquit iam
baptizatus homo fidelis iam dimisso pec-
cato: generat eum qui est cum primis hominibus pec-
cato? Quia carne illū generat non spiritu.
Quod natum est de carne: caro est. Et si exterior
homo noster: aut apostolus: corruptus: sed interior
renouatur de die in diem. Ex eo quod in te re-
nouatur: non generas puulum: Tu ut non in
perpetuum moriaris: natus es et renouatus es: ille
adhuc natus est. Si tu renascendo viuus: sine
ut ille renascatur et viuatur: sine inquam rena-
scatur: sine renascatur. Quare contradicis: quare
nouis disputationibus antiquae fidei regulam

In Gany furo

e lignum ascedit

huius videtur

Luc. 23

1. Cor. 1.

1. Cor. 3.

Ro. 8.

1. Job. 1.

Eccl. 3.

Luc. 19.

Ps. 58.

Luc. 19.

D.

Dimid.

80

Luc. 1.

Matth. 9.

De xbis dñi

Ser. 36. L.

Job. 3.

2. Cor. 4.

frangere conaris: Quid est enim quod dicis: Paruuli non habent oino vel originale peccatum: Quid est enim quod dicis: nisi ut non accedat ad iesum: Sed tibi clamat iesus: Sine pueros venire ad me. Loueris ad deum.

1. Timoth. 1. De verbis Apli: Fidelis sermo et acceptioe dignus. Sermo IX.

¶ Quod lectum est modo de sancto euangelio: hoc et Paulus apostolus dicit: Cuius verba ista sunt:

Fidelis sermo et omni acceptioe dignus: quia christus iesus venit in mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Nulla causa fuit veniendi christo domino: nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos: tolle vulnera: et nulla causa est medicine. Si venit de celo magnus medicus: magnus per totum orbem terre iacebat egrotus: Ipse

3. Thessal. 3. egrotus genus humanum est. Sed non oim est fides. Mouit dominus qui sunt eius. Superbiebant iudei: extollebant se: alte sapiebant: iustos se putabant: et dominum colligentem peccatores insuper recusabant. Qui vero superbiebant: et alta sapiebant: relictus sunt in montibus: ad nonagintanoue pertinet. Quid est relictus sunt in montibus? Relicti sunt in timore terreno. Quid est: ad nonagintanoue pertinet? In sinistra sunt: non in dextera. Nonaginta enim et nouem in sinistra numerant: unum adde: ad dexteram transitur. Uel

Matth. 18. nit ergo: ut ipse alio loco dicit: venit filius hominis querere et saluare quod perierat. Totum enim perierat: ex quo peccauit vnus. Ubi erat totum: perierat totum: sed venit vnus siue peccator: qui saluos faceret a peccato. Isti autem superbiendo quod est peius: et egrotabant et sanos se esse credebant. Periculosum egrotant: qui mentem febribus perdiderunt. Illi ridet: et sani plorat. Ridet enim phreneticus: sed non est sanus. Porro autem qui mentis est sanus: plorat phreneticum ridentem. Primum: si duo ista proponas: quid est melius: ridere an plorare? Quis non sibi eligat ridere? Denique propter dolorem salubre penitentie: in fletu dominus posuit officium: in risu beneficius.

Luc. 19. Quomodo? Quando ait in euangelio: Beati qui plorat: quia ridebunt. Ergo in ploratu officium est: in risu est premium sapientie. Risum enim pro gaudio posuit: non cachinnationem: sed exultationem. Ergo si duo ista proponas: et queras quid horum sit melius: ridere an plorare: omnis homo plorare non vult: et ridere vult. Porro si addas personas ad istos affectus: et ita proponas cum personis: quid est melius: ridere phreneticum: an plorare sanum? Eligis tibi homo fletum cum sanitate: quam risum cum amantia. Tantum valet mentis sanitas: ut etiam cum plactu eligat. Isti enim qui sanos se putabant: multo periculosius et desperatius egrotabant: et ipsa egritudine qua mentes perdiderant etiam medicum cedebant. Parum est cedebant: dicam totum: non solum cedebant: sed etiam occidebant. Ille autem etiam cum occideret medicus erat: vapulabat et curabat: patiebat phreneticum: nec deserebat egrotum: tenebat: alligabat: colaphis percutiebat: harundine plagas accipiebat: iridebat: insultabat ei: postremo audiebatur: damna batur: ligno suspendebatur: undique circumferebatur: et medicus erat. Agnosce phreneticos: agnosce et medicum. Pater ignosce illis: qui nesciunt quid faciunt. Illi perditam mentem sequebantur: et medici sanguinem sequendo fundebant: ille autem etiam de ipso sanguine suo egrotis medicamentum faciebat. Non enim vere frustra dixit: Pater ignosce illis qui nesciunt quid faciunt. Orat christianus: et exauditur: orat christianus et non exauditur. Nam qui exaudit cum patre qui deus est: quod non exauditur homo quod per nobis factus est? Prius exauditus est. Ibi erant: ibi sequebantur: de his erant qui reprehendebant eum et dicebant: Ecce cum publicanis et peccatoribus conuersatur. Erant in ipso populo a quo ipse medicus occidebat: et in eius sanguine etiam ipsis antidotum parabatur. Cum enim dominus non solum sanguinem funderet: verum etiam ipsam suam mortem ad medicamentum confectionem impenderet: resurrexit ad demonstrandum resurrectionis exemplum. Patientia sua passus est: ut doceret patientiam nostram: et in resurrectione sua promissam patientie demonstrauit. Iste ut nostis: et omnes cōstemur: Ascendit in celum: deinde ab eo spiritus sanctus est missus: ante promissus. Dixerat enim discipulis suis: Sedete in ciuitate donec induamini virtute exalto. Venit ergo et promissio ipsius: venit spiritus sanctus: impleuit discipulos: ceperunt loqui linguis omnium gentium: si gnati in illis precedebant unitatis. Loquebatur enim tunc unus homo omnibus linguis: quia locutura erat unitas ecclesie in omnibus linguis. Expauerunt qui audiebant: Mouerunt

enim homines idiotas fuisse: unum tantum linguam: et mirabantur ac stupebant: quia unus linguam homines vel ut multum duarum: linguis omnium gentium loquerentur: suspensi sunt stupe: perdiderunt elationem: de monte facti sunt valles. Iam si humiles sunt: valles sunt: quod infuderis capiunt: non dimittunt. Si uenerit aqua super altitudinem: decurrit et defluit: si uenerit ad concauum et humile locum: et capis et stat. Tales iam illi erant: stupebant: mirabantur: perdiderunt seuitiam. Denique loquente sibi petro: cōpuncti sunt: et factum est in illis quod psalmus predixerat: Loueris sum in erumna: cum confringeret spina. Quid est spina? Compunctio penitentie. Sic habes et verba ipsa scriptura in actibus apostolorum: Compuncti sunt corde: et dixerunt ad apostolos: Quid faciemus? Quare dixerunt: quid faciemus? Mouimus quid fecimus. Quid faciemus? Quam ad nostrum factum pertinet: desperatio est salutis: sit ergo in vestro consilio si fieri potest spes aliqua sanitatis. Mouimus quod fecerimus: dicite quid faciamus. Quid est quod fecimus? Non enim quicquam hominem occidimus: et multum mali fecissemus si quicquam hominem innocente occidissemus. Latrone elegimus: in occidimus: mortuum elegimus: medicum occidimus: dicite quid faciemus? Et petrus: Agite penitentiam: et baptizet unusquisque vestrum in nomine patris et filii et spiritus sancti: ut transeatis de nonagintanoue ad centum: quia cum nonaginta et nouem essetis: penitentiam vobis necessariam non putabatis: et domino colligente peccatores: et volente eos facere penitentes: insuper exultabatis: Abodo et compuncti: quia cognouistis peccatum vestrum: agite penitentiam: et baptizet unusquisque vestrum in nomine domini nostri iesu christi: baptizet in eius nomine quem occidistis sine crimine: et remittunt vobis peccata vestra. Reducti sunt in spe: doluerunt: gemuerunt: conuersi sunt: sanati sunt. Ipse erat illi: Pater ignosce illis: qui nesciunt quid faciunt. Unusquisque ergo fratres charissimi: quando audit dominum iesum christum non uenisse propter iustos sed propter peccatores: non amet esse peccator: Ne forte dicat in corde suo: Si iustus fuero non me amat christus: si peccator fuero amat me: quia propter peccatores descendit: non propter iustos. Respondit enim tibi: Si medicum agnouisti: febrem quare non timuisti? Utrique medicus ad egrotum venit: constat: si

ideo venit medicus ad egrotum: ne ille sit semper egrotus. Quid ergo dicimus? Quid pronunciamus? Quid definimus? Egrotum amat medicus: an sanum? Quod vult facere amat: non quod inuenit. Ad egrotum quidem venit: ad sanum non venit. Noli attendere quia ad illum venit: ad illum non venit. Plus enim amat sanum quam egrotum. Nam ut noueritis quia plus amat sanum quam egrotum: nunc quid faceret quod dedisset? Ergo paulum apostolum attende: Fidelis sermo et omni acceptioe dignus: quia christus iesus venit in mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Dixit: quorum primus ego sum: quod erat primus? Ante illum non fuerunt peccatores: totum iudei? Ante illum non fuerunt peccatores in genere humano? Ante illum in omnibus hominibus non peccato tenebatur adam? Non ante illum fuit qui primus peccauit: et nos et omnes in morte precipitauit? Quid est: quorum primus ego sum? Ad quos venit: primus ego sum. Sed nec hoc verum est. Primus electus est petrus: primus andreas: primi alii apostoli: tu apostolus es non uissimus: quod dicis: quorum primus ego sum? Ergo apostolus nouissimus: primus peccator. Et hoc quod primus peccator? Ante te peccauit petrus: quando ipsum dominum ter negauit. Non lo dicere: quia et ipse nisi peccator inueniret esset: de sinistra ad dexteram non transisset. Quid est ergo: quorum primus ego sum? Quia omnibus peior sum. Ergo peior uoluit intelligi primum. Quomodo in artificibus: quicquid vult edificare quid dicit? Quis est hic primus structor? Quis est primus faber? Aut si curari uult: quis est hic primus medicus? Non utique interrogat quis prior sit etate: aut quis prior sit professione: sed quis prior sit arte. Quomodo illi in arte primi: sic iste in iniquitate primus. Quare paulus in iniquitate primus? Recolite saulum: et inuenietis: Attredite paulum: et obliti estis saulum. Nonne ille est cui ad lapidandum stephanum manus una non sufficiebat: et aliorum vestimenta seruabat? Nonne ipse est qui ecclesiam ubique persequebatur? Nonne ipse est qui litteras acceperat a principibus sacerdotum: quia parum illi erat persequi christianos qui erant in hierusalem: sed volebat ad alia loca venire ubi eos inueniret: et ligaret? Nonne cum iter agens spiraret et anhelaret ad cedem: de celo percussus est: et vocem domini audiuit ad salutem fulminatam?

1. Timoth. 1. 1. Timoth. 4. 1. Timoth. 2. 6. Act. 7. Act. 9.

tus: Dñi ambulat prosternit: vt videat et
cēcat. Ipse est ergo q̄ primus erat persecu-
tor: illo peior nō fuit. Audite vnde plus in-
telligatis. Ananiē loquebat ipse dñs xps:
iam illo prostrato: iam erecto: et dicebat ei:
Glade ad vicū illum: ibi inuenies saulū a
tharso cilici: loquere ei: Qm̄ videt virum
ananiā intrantē ad se: et baptizantē se. Il-
le audiuit nomē saulū: et inter manus ipsi-
us medici tremuit. Quid est autē dulcius?
Saulus vnde vocaret: credo q̄ recolitis: et
propter eos qui nō recolunt cōmemorem.
1. Regl. 18. Saul erat ille persecutor dauid. In dauid
christus erat: in dauid christus p̄figurabatur:
in saule saulus p̄figurabatur. Tanq̄ da-
uid saul dictum est de celo: Saule saule
quid me p̄sequeris? Ananias ouis inter-
pretat. Loquebatur ouis pastor: et timebat
ouis lupū. Tanta huius lupi fama p̄ces-
serat: vt nō se putaret tutā ouis: nec inter
manus pastoris. Et dñs ad illū: quasi ad
ouē tremētē. Ille em̄ cū audisset hoc: di-
xit: Dñe: audiui de isto hoīe q̄nta mala fec-
sanctis tuis in hierusalē: et modo dicis epi-
stolas accepisse a principib⁹ sacerdotū: vt
quoscūq̄ tenuerit: alligatos ducat: Quo-
me mittis? Quē ad lupū? Sz ille nō audi-
uit hanc excusationē. Jam em̄ dixerat pau-
cis ouiculis suis: Ecce mitto vos sic oues
in medio luporū. Si misse sunt oues in me-
dio luporū: quare trepidas ire anania ad
eū q̄ iam nō est lupus? Lupū timebas: sed
respondet tibi dñs de⁹ tuus: De lupo ouē
feci: facio de oue pastore. Quō ē ipse sau-
lus postea paulus gratulatur se ad dei per-
uenisse misericordiā: q̄ primus: hoc est ex-
cellens in peccatis inuentus est: Et tñ mi-
sericordiā p̄secutus sum: vt in me ostende-
ret christus iesus oēm longanimitatē pro-
pter eos q̄ credituri sunt illi in vitā eternā:
vt dicant sibi omnes: Si paulus sanatus
est: ego quare despero? Si a tanto medico
tam desperatus eger sanatus est: ego cum
vulneribus meis illas manus non opta-
bo: ad illas manus nō festinabo? Et hoc
dicerent homines: ideo saulus factus est
ex p̄secutore apls: q̄ quo venit medic⁹: q̄
rit aliquē ibi desperatū: et ipsum sanat: et si
pauperrimū inueniat: tñ desperatū inueni-
at: nō ibi querit mercedē: s̄ cōmēdat artē.
Dicā ergo qd̄ cēperā. Quō ergo saulus tñ
gratulabatur se a xpo: q̄ peccator erat: as-

sumptū atq̄ sanatū: nec dixit: Abaneā in
peccato: q̄ propter me venit christus: non
propter iustū: ita et ante q̄ audieras: quia
christus p̄pter p̄ctōres venit: noli tibi dor-
mire in dulci stratu: sed audi ipsum paulū
dicentē: Surge q̄ dormis: et exurge a mor-
tuis: et illuminabit te christus. Noli amare
stratū peccati: totū stratū eius vertisti in in-
firmitate eius. Dictū est antea: Surge: sa-
nus esto: sanitatē ama: et noli rursus p̄ su-
perbiā de dextera ire ad sinistrā: de monte
ad vallē: de humilitate ad tumore. Luz fa-
ctus fueris sanus: id est cū iuste ceperis vi-
uere: deo tribue: nō tibi. Non em̄ laudādo
te saluus factus es: sed p̄ra te pronūcian-
do. Nam si te laudaueris p̄ superbiā: gra-
uius egrotabis. Omnis em̄ q̄ se exaltat hu-
miliabit: et q̄ se humiliat exaltabit.

De eisdē verbis Apostoli: q̄bus
in sermone p̄cedenti. Sermo X
E diuini lectionib⁹ qd̄ dñs admo-
nere dignat: intēti audite fratres:
illo dante: me ministrante. Primā
lectionē audiuius Apli: Fidelis sermo et
omni acceptione dignus: q̄ christ⁹ iesus ve-
nit in mundū p̄ctōres saluos facere: quoz
primus ego sum. Sed ideo misericordiā cō-
secut⁹ sū: vt in me ostenderet christ⁹ iesus
oēm longanimitatē suam ad informatio-
nem eorū qui credituri sunt illi in vitā eter-
nam. Hoc de apostolica lectione p̄cepim⁹.
Deinde cantauim⁹ psalmū exhortātes nos
inuicem vna voce: vno corde dicētes: Cle-
nite adorem⁹ et p̄sternamur ei: et fleam⁹ co-
ram domino qui fecit nos: et ibi p̄ueniam⁹
faciē eius in p̄fessione: et in psalmis iubile-
mus ei. Post hęc euangelica lectio: decem
leprosos mūdātos nobis ostēdit: et vnū ex
eis alienigenā gratias agentem mūdatori
suo. Has tres lectiones quantū p̄ tempo-
re possum⁹ p̄tractem⁹: dicētes pauca de sin-
gulis: et quātū conari possumus adiūuāte
domino: nō in aliqua earū sic immorātes
vt alijs duabus impedimentūz afferam⁹.
Proponit nobis apostol⁹: scientiā et gra-
tiarum actiones. Abemērote quid vltima
euangelica lectio resonet: quō iesus dñs
laudat grās agentē: ingratos ip̄probat mū-
datos in cure: leprosos in corde. Quid er-
go apls? Fidelis inquit sermo: et omni ac-
ceptione dignus. Quis est iste sermo? Quia
christus iesus venit in mundū. Et quid?

Peccatores saluos facere. Quid tu? Quo-
rum prim⁹ ego sum. Qui dicit vel nō sum
peccator: vel nō fui: ingrat⁹ est saluatori.
Nullus hominū in ista quē ex adam deflu-
it massa mortalit⁹: nullus omnino hominū
nō egrotus: nullus sine gratia christi sana-
tus. Quid de puul⁹ pueris: si ex adā egro-
ti? Nam et ipsi portant ad ecclesiā: et si pedi-
bus illuc currere nō possunt: alienis pedi-
bus currūt vt sanent: accommodat illis ma-
ter ecclesia alioz pedes vt veniant: alioz cor-
vt credant: alioz linguā vt fateant: vt
qm̄ q̄ egri sunt alio peccante p̄grauant:
sic cum hic sani sunt alio pro eis confitente
saluent. Nemo ergo vobis susurret doctri-
nas alienas. Hoc ecclesia semper habuit:
semper tenuit: hoc a maiorū fide percipit:
hoc vsq̄ in finē p̄seueratē custodit: Qm̄
non est opus sanis medicus: sed egrotanti-
bus. Quid necessariū ergo habuit infans
christum si nō egrotat? Si sanus est: quare
per eos qui eum diligūt medicum querit?
Si quando portant infantes dicunt: omni-
no nullū propaginis habere peccatū: et ve-
niunt ad christū: cur nō eis dicat in ecclesia
qui eos apportant: auferte hinc innocētes
istos? Nō est op⁹ sanis medicus: sed male
habentibus: Non venit christus vocare iu-
stos: sed peccatores? Nunquā dictū est: s̄
nec aliquando dicet. Quisq̄ ergo qd̄ po-
test fratres loquat⁹ pro eo q̄ loqui pro se nō
potest. Pro magno cōmendant episcopis
patrimonia pupilloz: quanto magis gra-
parulorum? Pupillū tuē episcopus: ne
mortuis parentib⁹ ab extraneis opprimat:
clamet plus p̄ paruulo: cui timet ne a pa-
rentibus occidat: clamet cū aplo: Fidelis
sermo et omni acceptione dignus: q̄ christ⁹
iesus venit in mundū: nullā aliam ob cau-
sam: nisi peccatores saluos facere. Qui ve-
nit ad christū: habet qd̄ in eo sanat: q̄ non
habet: nō est causa quare medico offerat.
Elegant parentes vnū de duobus: aut cō-
fiteant in puulis suis sanare peccatū: aut
eos medico offerre desinant. Hoc nihil est
aliud: q̄ velle medico sanū offerre. Quid
offers baptizandū? Quē? Infantem. Cui
offers? Christo: Ei certe qui venit in mun-
dum. Ita inquit. Quare venit in mundū?
P̄ctōres saluos facere. Ergo quēz offers:
habet qd̄ in illum saluū fiat? Si dixeris ha-
bet: confitendo deles: si dixeris nō habet:

negādo tenes. Peccatores inquit saluos
facere: quozū primus ego sū. Ante paulū
non erant peccatores? Lerte vel ip̄e adam
ante omēs: et plena peccatoribus terra de-
leta diluuiō: et deinceps q̄m̄lti: Unde ve-
rum est: ego prim⁹ sum? Primū se dixit: nō
peccatoz ordine: s̄ peccati magnitudine.
Ab agnitudine peccati sui vnde se p̄mū di-
xit peccatozū: quō dicat inter aduocatos:
verbi gratia: primi: prim⁹ est iste nō q̄ plu-
res annos habet ex quo causas agit: s̄ q̄
ex quo cepit ceteros supauit. Dicat ē apls
alio loco: vnde p̄m⁹ sit peccatoz. Ego inq̄
sum nouissim⁹ aploz: qui non sū dign⁹ vo-
cari apostol⁹: q̄ p̄secutus sū ecclesiam dei.
Nemo acrior inter p̄secutores: ergo nemo
peior inter p̄ctōres. Sed misericordiā inq̄
consecut⁹ sum. Et quare sit misericordiam
consecutus: exponit causā: Et in me inq̄
ostenderet christus iesus oēm longanimita-
tatem: ad informationē eorū qui credituri
sunt illi in vitā eternā. Christus inquit da-
turus veniā pueris ad se peccatozib⁹ vsq̄
ad inimicos suos: me primo elegit acriorē
inimicū: quē cum sanaret: nemo in ceteris
desperaret. Faciūt hoc medici quando ad
ea loca veniūt vbi ignoti sunt: quos curēt
primus eligūt desperatos: vt in eis et be-
niuentiā exerceant: et cōmendent doctri-
nam: vt vnusquisq̄ in illo loco dicat proxi-
mo suo: Glade ad illū medicū: securus esto
sanat te. Et ille: Ab̄e sanat? Non vides qd̄
patiar? Ego noui quid simile: Tu quod pa-
teris: et ego quidē passus sū. Sic dicit pau-
lus vniciq̄ egrotō: et de se volenti despe-
rare. Qui curauit me misit me ad te: et di-
xit mibi: Illi desperanti vade et dic quid
habuisti: quid in te sanauit: q̄ cito sanauit.
De celo vocauit: vna voce percussit et deiecit:
alia erexit et elegit: tertia impleuit et misit: q̄
ta liberaui et coronauit. Glade dic egrotis:
clama desperatis: Fidelis sermo et omni ac-
ceptione dignus: quia christus iesus venit
in mundū peccatores saluos facere. Quid
timetis? Quid trepidatis? Quozū primus
ego sum. Ego inquit vobis loquor: sanus
egrotantibus: stans iacētibus: securus de-
speratis. Ideo em̄ misericordiā cōsecutus
sum: vt in me ostenderet christus iesus om-
nem longanimitatē. Ab orbū meū diu per-
tulit et sic abstulit: tanq̄ bon⁹ medic⁹ p̄he-
neticum patienter tolerauit: sustinuit me

ferentem se: donauit mihi feriri p se. Om-
nem inquit longanimitatē ostendit in me:
ad informationem eorum qui credituri sūt
illi in vitam eternā. Nolite ergo desperare.
Egroti estis: accedite ad eum et sanamini:
Leci estis: accedite ad eum et illuminamini:
et qui sani estis: et gratias agite: et qui egro-
tatis: ad eum sanandi currite: dicite omnes:

Ps. 94. Teneite adoremus: et prosternamur ei: et
ploremus coram domino qui fecit nos et
homines et saluos. Nam si ille nos fecit ho-

mines: nos autē ipsi nos fecimus saluos:
aliquid illo melius fecimus. Ab eo est enim
saluus hō: q̄ q̄libet homo. Si ergo te de-
us fecit hominē: et tu te fecisti bonū homi-
nē: q̄d tu fecisti melius est. Noli te extolle-
re super deum: subde te: deum adora: pro-
sternere: confitere illi qui fecit te: quia ne-
mo recreat: nisi qui creat: nemo reficit: nisi
qui fecit. Hoc et in alio psalmo: Ipse fecit
nos et non ipsi nos. Sane quando te fecit:

Ps. 99. quid tu faceres nō habebas. Quando autē
iam es: habes et tu ipse quid facias: ad me-
dicum curras: medicū implores: qui vbiq̄
est. Et vt implorares excitauit cor tuum: et
posse implorare donauit tibi. Deus est enim
inquit qui operatur in vobis: et velle et ope-
rari pro bona voluntate: quia vt haberes
bonam voluntatem: illius vocatio p̄ces-

Pbil. 2. sit. Llama: Deus meus: misericordia eius
p̄ueniet me. Ut esses: vt sentire: vt au-
dires: vt consentire: p̄uenit te misericor-
dia eius. P̄uenit te in omnibus: p̄ueni-
t tu in aliquo iram eius. In quo inquis: in
quo? Confitere ista omnia a deo te habere
quicquid boni habes: a te quicquid mali.

Ps. 58. Ne in bonis tuis illum contemnas: te lau-
des: ne in malis tuis illum accuses: te excu-
ses: ipsa est vera confessio. Ille qui in tan-
tis bonis p̄uenit te: venturus est ad te: et
inspecturus dona sua et mala tua: quomo-
do bona eius vsus fueris inspicit te. Ergo
quia in omnibus istis donis p̄uenit te:
vide in quo tu p̄uenias faciem venturi.

Ps. 94. Audi psalmū: p̄ueniamus faciem eius
in confessione. p̄ueniamus faciem eius.
Anteq̄ veniat propitius: anteq̄ assit pla-
cet. Habes enim sacerdotē per quem pos-
sis placare deum tuū: et ipse cum patre de-
us est ad te: qui homo est propter te. Ita
iubilabis in psalmis: p̄ueniēs faciem ei
in confessione. Iubila in psalmo: p̄ueni-

ens faciem eius in cōfessione: Accusa te: in-
bilans in psalmo. Lauda illum accusando
te: et laudādo eum qui fecit te: Veniet qui
mortuus est pro te et viuificabit te. Hec te-
nere: in hoc persistite. Nemo variet: nemo
leprosus sit. Doctrina inconstans: non ha-
bens vni colorem: mentis lepram signifi-
cat: et ista christus mūdāt. Forte in aliquo
variasti et insperisti: et in melius sententiā
cōmutasti: et quod varium erat vnius colo-
ris effectū est. Noli tibi tribuere: ne sis in-
ter nouem qui gratias nō egerunt. Unus
egit grās: Leteri iudei erant. Ille alienige-
na erat: gētes alienigenas significabat: nu-
merus ille christo decimas dedit. Illi ergo
debemus quod sumus: quod viuimus: q̄d
intelligim⁹: quod homines sumus: quod
bene viximus: quod recte intelligimus: illi
debemus. Nostrū nihil nisi peccatū quod
habemus. Quid enim habes quod nō acce-
pisti? Hos ergo maxime qui scitis quid au-
diatis: curandū ab egritudine: mūdātum
a varietate sursum cor ponite: et deo gra-
tias agite.

**De psalmo nonagesimo quarto: Cū
mutatiōe pelagianorū: Ser. XI**

**Salmus quem cantauimus domi-
no: et nos inuicem exhortati sum⁹**

vt adoremus eum: et prosternamur

illi: et fleamus ante dñm qui fecit nos: ad-
monet quere aliquāto diligentius: quid
sibi velit q̄d ait: Qui nos fecit. Quod enim
homo a deo creatus est: nullus dubitat ho-
mo: nisi qui ingratus est. Nouimus enim q̄
ita legimus: et ita credimus: q̄ fecit deus
hominē inter multa quę fecit ad imaginē
suā. Hec hominis est prima p̄ditio: hec est
humana prima creatura. Non tñ arbitror
hoc nos pro magno voluisse cōmonere spī-
ritū sanctū in hoc psalmo: q̄d ait: Fleamus
ante dñm qui fecit nos. Alio enim loco dicit:
Ipse fecit nos et nō ipsi nos. Unde quidē
vt dixi: christianus dubitat nemo: q̄ nō so-
lum deus creauit primū hoīem ex quo oēs
hoīes: sed deus hodieq̄ creat singulos ho-
mines: ille q̄ ait cuidā sancto suo: Priusq̄
te formarem in vtero noui te. Prius ergo
creauit hoīem sine hoīe: siue hoīem ex ho-
mine. Ipse fecit nos et nō ipsi nos. Ad istū
itaq̄ primū verborū istorū et facili sensum:
sed tñ verū: adoremus eū fratres: et prosternamur ei: et plorem⁹ ante dñm q̄ fecit nos.

Aug. 17.

1. Cor. 4.

A

Ps. 94.

Eccl. 11

Ps. 99.

Diet. 1.

De verbis Apostoli

Sermo XI

Non enim fecit et deserit: nō enim curauit face-
re: et nō curat custodire. Plorem⁹ ante do-
minū qui nos fecit: q̄ nō plozauimus q̄
nos fecit: et tñ fecit. Qui ergo fecit anteq̄
rogare: deserit cū rogat? Tanq̄ ergo du-
bitaret homo vtrū exaudiret orans: admo-
nuit eum scriptura cū dicit: Plorem⁹ ante
dñm qui fecit nos. Triq̄ exaudiret quos se-
cit: vtiq̄ nō potest non curare quos fecit.
Terūtamen iuxta altiorē intellectū et quā-
tū existimo vtiliorē: vidit quosdā spūsan-
tus dicentes vel dicturos: q̄ deus eos se-
cerit homines: iustos autē ipsi se faciunt:
huiusmodi eos: admonuit eos: et ab hac extol-
lentia reuocauit eos dicens: Ipse fecit nos
et nō ipsi nos. Quare enim addidit: Et nō ipi
nos: cū sufficeret dicere: Ipse fecit nos: nisi
q̄ illam facturā voluit admonere: vbi di-
cunt homines: Ipse fecimus nos: id est vt
iusti essemus: iustos nos libera voluntate
fecimus: quando conditi sumus: liberū ar-
bitrium accepimus? Ut ergo iusti simus:
libero id arbitrio agim⁹. Quid adhuc de-
um inuocamus: vt iustos nos faciat: quod
habemus in potestate: vt nos ipsi iustos fa-
ciamus? Audite audite: et iustos et iniustos
ipse fecit nos et nō ipsi nos. Creatus est pri-
mus homo in natura sine culpa: in natura
sine vitio: creatus est rectus: nō se fecit re-
ctum: Quid se autē ipse fecerit notū est: ca-
dens a manu sigillī fractū est. Regebat enim
eum ipse qui fecerat: voluit deservire a quo
factus erat: permisit deus tanq̄ dicens: De-
serat me et inueniat se: et miseria sua probet
quia nihil potest sine me. Hoc modo ergo
ostendere voluit deus hominī quid valeat
liberū arbitriū sine deo. Quid malū liberū ar-
bitriū sine deo. Experti sumus quid vale-
at sine deo. Ideo miseri facti sumus: q̄ si-
ne deo quid valeat experti sumus. Exper-
ti ergo tandē aliquando nouerimus: et ve-
nite adoremus eū: et prosternamur ei. Ele-
uite adoremus et prosternamur illi: et fle-
mus coram dño qui fecit nos: vt perditos
nos p̄ nos: reficiat nos q̄ fecit nos. Ecce bo-
nus fact⁹ est homo: et per liberū arbitrium
factus est homo malus. Quando facturus
est bonū hoīem malus homo: per liberum
arbitriū deserens deum? Seruare se nō po-
tuit bonus bonū: et facturus est se malus
bonū: Cum esset bonus nō se seruauit bo-
num: et cū sit malus dicit: facio me bonū?

Quid facis malus: qui peristi bonus: nisi
reficiat te qui permanet bonus? Ipse ergo
fecit nos et nō ipsi nos. Nos autē populus
eius: et oues pascuę eius. Ecce fecit nos ho-
mines ipse suū: q̄ nos fecit. Nō enim creati
homines iam populus ei⁹ eramus. Elidete
fratres mei: et de ipsis psalmi verbis atten-
dite vñ dixerit: Ipse fecit nos et nō ipsi nos.
Hinc dicit: Fecit nos et nō ipsi nos: vt sim⁹
populus eius et oues pascuę eius. Ipse fe-
cit nos. Nam et pagani nascūt: et omnes im-
pij: omnes aduersarij ecclesię eius: vt nasce-
rent ipse fecit eos: Nō enim alius deus crea-
uit eos. Qui de paganis nascunt: ab ipso
facti sunt: ab ipso creati sunt: et nō sunt po-
pulus eius: nec oues pascuę eius. Cōmu-
nis est omnibus natura: nō gratia. Natura
nō putet gratia: sed et si putet gratia: ideo
putet gratia: quia et ipsa gratis cōcessa est.
Non enim hō qui nō erat promeruit vt esset:
si promeruit: iam erat: sed nōdum erat. Er-
go qui promerere nō erat: et tñ factus est:
nec vt pecora factus est: nec vt arbor fact⁹
est: nec vt saxū factus est: sed factus est ad
imaginē creatoris. Hoc beneficiū quis de-
dit? Deus q̄ erat: et ex eterno erat. Lui dedit:
hoī q̄ nōdū erat. Dedit q̄ erat: accepit q̄ nō
erat. Quis autē h̄ facere potuit: nisi q̄ vocat
ea q̄ nō sunt tanq̄ ea q̄ sūt? De q̄ dicit apo-
stol⁹: Qui nos elegit ante mūdi p̄stitutio-
nem. In mūdo isto facti sumus: nec mun-
dus erat quādo electi sumus. Ineffabilia
mirabilia fratres mei. Quis hoc explicare
suffecerit? Quis saltem q̄d explicet cogita-
re? Eligunt qui nō sunt: nec errat q̄ eligit:
nec vane eligit: eligit tamē et habet electos
quos creaturus est eligendos: habet autē
apud seipsum: nō in natura sua: sed in p̄e-
sentia sua. Ergo nolite extolli: homines su-
mus: ipse fecit nos: et fideles sumus: si tñ su-
mus: quādo ista p̄tra gratiā disputamus.
Sed ecce fideles sum⁹: et iā fideles: et iā iusti:
Quia iustus ex fide viuut: Ipse fecit nos et
nō ipsi nos. Quere q̄d nos fecerit? Dicitur⁹
es: hoīes. Non inde psalm⁹ loquebat: il-
lud scimus: illud notū est: illud pater: nec
magna vt hoc nouerimus doctrina indige-
mus: q̄ hoīes ipse nos fecit. Sed vnde lo-
quebat vide: Ipse nos fecit et nō ipsi nos.
Quid nos fecit: nisi q̄d sumus? Quid autē
sumus? Nos autē ecce quid sum⁹? Quid?
Populus eius et oues pascuę ei⁹. Ipse nos

fecit ipsum suum: ipse nos fecit oves pascue sue: qui misit iugulanda ouem innoxiam: fecit ouem de lupis. Hec est gratia. Excepta illa communis gratia nature: qua homines facti sumus: nec digni fuimus: qui non fuimus: Excepta illa gratia: hec est maior gratia qua facti sumus populus eius et oves pascue eius: per Iesum Christum dominum nostrum. Sed dicit aliquis: Per Iesum Christum facti sumus: ut etiam homines essemus. Ita deo per Iesum Christum facti sunt et pagani: et non pagani. Quis est enim Iesus Christus: nisi in principio erat Verbum et Verbum erat apud deum et deus erat Verbum: hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt. Illi ergo debent et pagani quod homines creati sunt: et tanto magis puniendi quod dimiserunt eum a quo facti sunt: et coluerunt quod ipsi fecerunt. Excepta ergo gratia qua condita est humana natura: hec est christianis paganisque communis est: hec est maior gratia: non quod per Verbum homines creati sumus: sed quod per Verbum carnem facti fideles facti sumus. Unus enim deus: et unus mediator dei et hominum homo Christus Iesus: in principio erat Verbum. Nondum erat homo Christus Iesus: et Verbum erat apud deum: et deus erat Verbum. Ipse mundus non erat: quando deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt: et mundus per ipsum factus est. Ergo tunc quando nos fecit ut homines essemus: nondum erat homo. Abhinc ista gratia commendat apostolus christianis: ubi dicit: Unus enim deus: et unus mediator dei et hominum. Non ait: Christus Iesus: ne tu putares secundum Verbum dictum: sed addidit: homo mediator dei et hominum: homo Christus Iesus. Quid est mediator? Per quem coniungeremur: per quem reconciliaremur: quod peccatis propriis separati iacebamus: in morte eramus: propterea perieramus. Non erat Christus homo quando creatus est homo: ne periret homo: ille factus est homo. Hec vobis contra novellam heresim quam temptat assurgere: ut sepe disputare cogimur: quod vos firmos volumus esse in bono: integros autem a malo. Hec enim est disputatio eorum qui primo exoriuntur: et contra gratiam disputare: multum tribuentes non libertati hominis sed infirmitati: et iacentem miserum hominem ideo extollentes: ne manu sibi de super porrecta valeat surgere. Disputantes ergo contra gratiam per libero arbitrio: fecerunt auribus propriis et catholicis offensionem: ceperunt

ori: ceperunt ut certa perniciem devertant: ceperunt de illis dici: quod contra gratiam disputaret: et inveniunt ad reuelanda ista invidiam tale commentum. Non inquit contra gratiam dei disputo. Unde probas? Eo ipso inquit non contra gratiam dei disputo: quod liberum arbitrium defendo. Videte acumen: sed vitreum. Quasi lucet vanitate: sed frangit veritate. Attendite quod sit quasi acute excogitatum quod dicere voluerunt. Hoc ipso inquit quod liberum arbitrium hominis defendo: et dico quod libero arbitrio sufficiens est ut iustus sim: non sine gratia dei dico. Recte sunt aures propter istam quod ista audit: incipit gratulari. Deo gratias. Non sine dei gratia defendit liberum arbitrium. Est enim liberum arbitrium: si nihil valet sine dei gratia. Si ergo liberum arbitrium non sine dei gratia defenditur: quid mali dicunt? Expone ergo nobis o doctor quam dicis gratiam. Cum dico inquit liberum hominis arbitrium: vide quod homo dico. Quid deinde? Homo est quod creavit? Deus. Quis ei liberum arbitrium dedit? Deus. Si ergo hominem deus creavit: et homini deus liberum donavit arbitrium: quicquid potest homo de libero arbitrio: cuius gratia debet nisi eius quod ei condidit cum libero arbitrio? Et hoc quasi acute ab ipsis dictum. Videte tamen fratres mei quod illa generalis gratia predicatur: qua creatus est homo: quod homines sumus: et utique et cum impiis homines sumus: sed non cum impiis christiani sumus. Hanc ergo gratiam qua christiani sumus: ipsam volumus predicant: ipsam volumus agnoscere: ipsam volumus: de qua dicit apostolus: Non irrita facio gratiam dei. Nam si per legem iusticia: ergo christi gratia mortuus est. Videte vnde dixit apostolus. De lege dixit: Si per legem iusticia: ergo Christus gratis mortuus est. Quia ergo ex lege non erat iusticia: ideo mortuus est Christus: ut per fidem iustificemur quod ex lege non iustificabamur. Si enim inquit data esset lex quae possit iustificare omnimodo ex lege esset iusticia. Quod etiam hesternum die commemoravimus: Sed conclusit scriptura omnia sub peccato: ut promissio non per dictio. Qui promisit ipse facit. Ut promissio inquit ex fide Iesu Christi dare credentibus. Ecce quod nos invenit gratia salvatoris: quod nec lex sanos facere potuit. Quare autem dabat lex si sufficiebat natura? Quare lex data: si sufficiebat natura? Et tamen nec lex sufficere potuit: ita infirma erat ipsa natura: data est lex: sed non quae possit vivificare. Quare ergo data est? Lex inquit apostolus:

quarationis gratia data est: quarationis gratia posita est: ut te faceret perquarationem. Quare ut me faceret perquarationem? Quia noverat deus superbiam tuam: noverat quod dicebas: Quod si sit qui doceat: o si sit qui mihi ostendat. Ecce lex dicit tibi: Non concupisces. Lognovisti legem dicentem: Non concupisces: Surrexit concupiscentia quam non noveras: Inerat enim et nesciebat: cepisti conari vincere quod incretus: et apparuit quod latebat. Superbe per legem factus es perquarator: Agnosce gratiam et esto laudator. Sed legem inquis quis dedit? Quia sunt homines vani: et peius impij qui dicunt legem ab alio datam: gratiam vero per dominum nostrum Iesum Christum: quasi legem malam: quasi legem puerilem: gratiam vero rectam: et volunt ita discernere duo testamentum: ut veteris testamentum dicant esse nescio a quo principe tenebrarum: novum autem testamentum a domino deo patre domini nostri Iesu Christi. Ipsum paulum audi: Si propterea putas legem datam ab alio non a deo: quod per illam factus est perquarator: audi ipsum apostolum legis laudatorem. Itaque inquit lex quod sancta: et mandatum sanctum: adde et iustum: adhuc adde et bonum. Quod ergo bonum est inquit: mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum. Erat enim peccatum: sed latebat peccatum. Quando latebat peccatum: quando te adversarius nondum patiebatur. Lepisti conari: et apparuit qui tenebat. Nisi sequeris: catenam non sentiebas: quod si refugium et apparuit vinculum: voluisti fugere et cepisti trahi. Quia ergo cepisti trahi: subueniat tibi qui non est ligatus. Quis non est ligatus: nisi qui dixit: Si inveniatis in me peccatum dicite: Quis non est ligatus: nisi qui dixit: Ecce venit princeps mundi: et in me nihil inveniatis? Quare nihil inveniatis? Quia mors peccato iusta debetur. Quare ergo moreris? Ut sciant inquit omnes quod voluntatem patris mei facio. Ipse soluit qui ligatus non est: ipse a mortuis liberat qui est in mortuis liber. Sed ipse misit et legem: Per servum suum legem: per seipsum gratiam. Attende beliscum in magno altaris mysterio: tanquam prophetam: agendo pronunciantem: non solum loquendo. Mortuus erat filius hospitis ipsius. Quid significavit mortuus puer nisi adam? Runciatum est sancto propheta: gerenti in prophetia typum domini nostri Iesu Christi: misit per

servum baculum suum: et ait illi: Uade: vade: pone supra puerum mortuum. Perrexit ille tanquam servus obediens. Sciebat propheta quod fecerat. Posuit baculum supra mortuum: non surrexit. Si enim data esset lex quae possit vivificare: omnino ex lege esset iusticia. Non ergo potuit lex vivificare. Venit ipse grandis ad parvulum: salvator ad salvandum: vivus ad mortuum venit ipse. Et quid fecit? Juvenilia membra contraxit tanquam seipsum exinanienti: ut formam servi suscipere. Juvenilia ergo membra contraxit: parvum se parvo coaptavit: ut efficeret corpus humilitatis nostrae confortis me corpori glorie sue. Itaque in isto typo christi sto prophetice expresso suscitatus est mortuus: tanquam iustificatus est impius. Ista gratia predicatur: ista est gratia christianorum per hominem mediatorem: per passum et resuscitatum: qui ascendit in celum: et captivavit captivitatem: et dedit dona hominibus. Ista inquam gratia predicatur: contra istam gratiam ab ingratissimis non disputetur. Baculus propheticus mortuo non sufficit: ipsa mortua natura sufficeret? Et ista quam conditi sumus quod hoc nomine appellatam minime legerimus: tamen quia gratis data est: gratiam fateamur: Sed ostendam vobis maiorem esse istam qua christiani sumus: Attendite. Antequam conditi essemus nihil boni merebamur: et ideo gratia quam conditi sumus cum boni nihil mereremur. Si ergo magna est gratia quod nihil boni merebamur: quanta gratia est quod tantum mali merebamur? Qui nondum erat: bonum non merebatur: peccator et male merebatur? Nondum erat quod factus est: nondum erat: sed nec offenderat. Nondum erat: et factus est: offendit et saluus. Qui nondum erat: nihil sperabat: factus lapsus est: lapsus autem damnationem expectabat: et liberatus est. Hec est gratia per Iesum Christum dominum nostrum. Ipse fecit nos: et antequam essemus omnino ipse fecit nos: et factos et lapsos ipse iustos fecit nos: et non ipsi nos. Si ergo igitur in Christo nova creatura: lapsus est verus: facta est nova. Una erat massa perditionis ex adam: cui non nisi supplicium debebatur: facta sunt vasa in dei honorem ex eadem massa. Habet enim potestatem figulus lutum: ex eadem massa. Qua massa? Terte iam pierat: certe iam illi massae iusta damnatio debebatur. Gratulare: quia evasisti: mortem quippe debita evasisti: et vitam non debita reperisti.

Ro. 9. habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem: aliud in contumeliā. Sed dicitis: Ahe quare fecit in honorem: et aliud in contumeliā? Quid respondurus sum? Audietur es Augustinus.

Abi. 5. qui non audisti apostolum dicentem: O homo tu quis es qui respondeas deo? Duo paruuli nati sunt: Si debitum querās: ambo tenent massam perditionis. Sed cur mater aliud portat ad gratiam: aliud mater dormiens suffocat? Dicitur es mihi: Quid ille meruit qui portabat ad gratiam? Quid ille meruit quem mater dormiendo suffocat? Ambo nihil boni meruerunt: Sed habet figulus luti potestatem ex eadem massa facere aliud vas in honorem: aliud in contumeliā. Disputare vis mecum? Immo mirare mecum et exclama mecum: O altitudo diuitiarum. Ambo in pauore concordemus: ne in errore pereamus. O altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei: quae incomprehensibilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles vię eius. Scrutare inscrutabilia: fac impossibile: corrumpe incorruptibilia: vide inuisibilia. Inscrutabilia sunt iudicia eius: audisti: sufficiat tibi: et inuestigabiles vię eius. Quis enim cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi: et retribuet ei? Si dominus retribueret vellet: nihil nisi penam debitam retribueret.

Ps. 55. Nihil dederunt ut eis retribueretur: pro nihilo saluos faciet illos. Quis prior dedit illi: quasi suorum gratia meritorum: quis prior dedit illi: quis preuenit gratiam quę gratis datur? Si aliquid meritorum antequam gratiam: iam non gratis datur: sed ex debito redditur: si autem gratis non datur: gratia quare vocatur? Quis ergo prior dedit illi: et retribuet ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. Quę utique nisi omnia bona quę ab illo accepimus et accipimus ut boni simus? Omne enim datum optimū et omne datum perfectū: desursum est descendens a patre luminis: apud quē non est imutatio. Nā tu in peius mutatus es. Apud quem non est imutatio. Ipse subuenit apud quē non est nec momenti obumbratio: nā tu in tenebris noctis tue iaces. Ab illo ergo omnia. Nemo illi prior aliquid dedit: nemo exigit debitum: Gratia salui facti estis per fidem: et hoc non ex vobis: sed dei donum est. Sed mouet me inquis quod

ille perit: ille baptizatur mouet me: mouet tanquam hominē. Si verum vis audire: et me mouet quia homo sum. Sed si et tu homo et ego homo: ambo audiamus dicentem: O homo: utique si ideo mouemur quia homines sumus: ipsam naturam humanam infirmā ac debilem apostolus alloquitur dicens: O homo tu quis es qui respondeas deo? Nunquid dicit figmentū ei quod se finxit: cur me sic fecisti? Si posset loqui pecus et dicere deo: quare istum hominem fecisti: et me pecudem: non iuste succenseres et diceres: O pecus tu quis es qui respondeas deo? Et tu homo es: sed a deo pecus es: et utinā sis pecus ei? et ouis pascue ei? Agnosce beneficia pastoris: et non sequeris lupi erroris. Lupi eramus: fuimus et nos natura filij ire sicut ceteri: sed mortua est ouis: et fecit nos oues. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccatum: non huius aut illius: sed mundi. Nihil ergo fratres mei ex eo quod aliquid sumus: si tamen in eius fide aliquid sumus: quantumcumque nihil nobis arrogemus: ne et quod accepimus perdamus: sed in eo quod accepimus: illi gloriam demus: ipsum honorem: semina sua ipse compluat. Quid haberet terra nostra: nisi ipse seminasset? Sed dat et pluuiam: non deserit quod seminauit. Dominus dabit suauitatem: et terra nostra dabit fructus suos. Conuersi ad dominum.

De verbis psalmi centesimi decemioctauo: Gressus meos dirige secundum verbum tuum: Et quod lex spiritualis et non carnalis sit: De pugna quoque inter carnem et spiritum: Sermo XII

Inne dubio fratres grauem quandam sarcinam: et grande iugum iniquitatis vitare cupiebat: qui deo dicebat: Gressus meos dirige secundum verbum tuum: et non dominetur mihi omnis iniquitas. Videamus ergo quando homini dominetur iniquitas: ut intelligamus quid orantem audierimus: et quid respondendo etiam ipsi nos orauerimus. Omnes enim ad sanctum psalmum quantumcumque arbitror deuoto et veraci corde respondimus orantes et dicentes domino deo nostro: Gressus meos dirige secundum verbum tuum: et non dominetur mihi omnis iniquitas. Ab huius pessime digne dominatu precioso san-

guine redempti sumus. Et quid proderat legem accepisse iubentem ac minantem et non adiuantem: ut sub illa essemus rei ante gratiam dei? Frustra lex minatur: quando iniquitas dominatur. Lex enim non est corporalis: non est carnalis. Sed quoniam? deus spiritus est qui legem dedit: proculdubio lex spiritualis est. Sed quid ait apostolus? Scimus enim quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Noli ergo mirari o venundate sub peccato: si tibi dominatur cui es venundatus. Audi apostolum iohannem: Peccatum iniquitas est. Et contra tale ergo inuocamus dominum cui dicimus: Gressus meos dirige secundum verbum tuum: et non dominetur mihi omnis iniquitas. Venundatus clamatur: redemptor exaudiat. Ipse homo se vendidit per liberum arbitrium: sed dominante iniquitate et accepit precium exiguum: de arbitrio mea dirige quod ego distorzi: Gressus meos dirige quod ipse meo arbitrio deprauauit. Dirige secundum verbum tuum. Quid est dirige secundum verbum tuum? Ut recti sint gressus mei: quia rectum est verbum tuum. Ego inquit distorzi: sed verbum tuum est regula veritatis. Ahe ergo distorzi a me: corrippe tanquam ad regulam: hoc est ad verbum rectum. Ergo gressus meos dirige secundum verbum tuum: et non distentur mihi omnis iniquitas. Glorididi me: redime me sanguine tuo. In venditore erubescat superbia: in redemptore gloriatur gratia. Deus autem superbis resistit: humilibus autem dat gratiam.

Ro. 7. Lex enim spiritualis est: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Quod enim operor ignoro: non enim quod volo ago. Non quod volo ago: cum carnalis dicit: non legem sed se accusat: nam lex spiritualis non habet culpam. Carnalis venundatus incurrit in culpam: non agit quod vult: cum vult non potest: quod quando poterat noluit. Per malum velle perdidit bonum posse: et captiuus iam loquitur et dicit captiuus? Nō quod volo ago: non enim quod volo facio bonum: sed quod odi malum hoc ago: non quod volo. Et contra homo. Uis prouisus. Non quod volo ago. Omnino quod vis agis. Nō quod volo ago. Crede mihi frater: non quod volo ago. Si velles ageres: quod non vis non agis bonum: non quod volo ago. Crede mihi: noui quid in me agat: non quod

volo ago. Contradictor: gratie: non es arbitror conscientie. Ego me noui non quod volo agere: et tu dicis quod vis agis? Nemo scit quid agat in homine: nisi spiritus hominis qui in ipso est. Et tu homo es: si non vis credere mihi: intende tibi. Ita ne tu ita viuis in hoc corruptibili corpore quod aggrauat animam: ut caro non concupiscat ad spiritum tuum: et spiritus aduersus carnem tuam? Ista rixa non est in te? Nulla est concupiscentia carnis: quę resistat legi mentis? Si nihil in te alteri resistit: vide totum vbi sit. Si spiritus tuus a carne contra concupiscentiam non dissentit: vide ne forte carni mens tua tota consentiat: vide ne forte ideo non sit bellum: quia pax peruersa est. Forte in totum carni consentis: et nulla rixa est. Quam spem habes quod possis aliquando vincere: qui nondum cepisti pugnare? Si autem condelectaris legi dei secundum interiozem hominem: vides autem aliam legem in membris tuis repugnantem legi mentis tue: si hac condelectaris: hac ligaris: liber in mente: seruus in carne: si iam ita est: copatere potius homini dicenti: Non quod volo ago. Tu enim non vis ut concupiscentia illa quę resistit menti tue: omnino non sit in te? Adhuc voti homo es: si tali aduersario non vis carere. Ego fateor tibi: quicquid in me rebellat aduersus mentem meam et litigat mecum delectatione contraria: quicquid tale in me est omnino interficere volo. Et si et forte adiuvante domino non consentio: nolo habere cum quo litigem. Adulto est mihi optabilius inimicum non habere quam vincere. Neque enim illud ipsum quod caro concupiscit aduersus spiritum: non est mecum: Aut vero ex contraria natura compactus sum? Et illud meum est: et quod ei non consentio meum est. Pars aliquantulum libera resistit reliquis seruitutis: totum sanum sit volo: quod totus sum. Ergo nolo ut a me caro mea tanquam extranea in eternum separet: sed ut mecum tota sanetur. Si hoc totum non vis: nescio quid de carne sentias: arbitror te putare quod nescio unde sit: quasi de gente contraria. Falsum est: hereticum est: blasphemum est: mentis et carnis vnus est artifex: ipse quando hominem creauit utrumque fecit: utrumque coniunxit: carnes animę subdidit: animam sibi. Si semper illa staret sub domino suo: semper et ista obediret domino suo. Noli ergo mirari: si ea quę de-

seruit superiorē: penas patitur p inferiorē.
 Gal. 5. Caro em̄ concupiscit aduersus spiritū: spi-
 ritus autē aduersus carnē. Hec em̄ sibi in-
 quit inuicē aduersant: vt nō ea quē vultis
 faciat: Inde et iste: Nō qd volo ago. Lō-
 cupiscit em̄ aduersus spm̄: et nolo vt cupi-
 scat: p magno habeo si nō p sentia: opto tñ
 vt careā. Ergo nō qd volo ago. Tolo em̄
 vt nō cupiscat caro aduersus spm̄: et nō pos-
 sum: hoc ē qd dixi: Nō qd volo ago. Quid
 mibi calumniaris hic? Ingrate medico qd
 calumniaris infirmo: Sine me vt medicus
 rogē: Redime me a calumnijs hoim̄: et cu-
 stodiā legem tuā. Custodiā per redemptio-
 nē tuā: non p potestātē meā. Ideo mibi sa-
 nitatē quā nōdum habeo nō arrego: quia
 medicū rogo. Tu autē naturę defensor: qd
 vtinā nō esses: nō quasi sanę defensionem
 falsam adhiberes: s̄ pro nōdum sana medi-
 cū rogares. Nūc vero tu naturę defēsor vlti-
 potius opugnator: dū quasi de natura sa-
 na laudas creatorē: excludis a laudā sal-
 uatorē. Qui creauit sanat: ruentē p seipsā
 leuat per seipsum. Ipsa fides est: ipsa veri-
 tas: hoc est christianę fidei fundamentum:
 vnus et vnus. Unus homo per quē ruina:
 alius hō per quē structura. Per illū ruina:
 per hunc structura. Cecidit qui nō mansit:
 erigit qd nō cecidit. Ruit ille qd dimisit ma-
 nentē: manens ille descendit ad facientem.
 Si qd concupiscit caro aduersus spm̄: vt in
 hoc ipso nō qd vis agas: qd vis vt nō cu-
 piscat: et nō potes: tene saltē in gfa dñi vo-
 luntatē: et in eius adiutorio perseuera: Dic
 ei qd cāstasti: Gressus meos dirige fm ver-
 bū tuū: et nō dominef mei om̄is iniquitas.
 Quid est: ne dñetur mibi om̄is iniquitas?
 Ro. 6. Audi aplm̄: Non regnet peccatum in vfo
 mortali corpore. Quid est regnet? Obediē-
 do desiderijs ei⁹. Nō dixit: noli habere de-
 sideria mala. Quō em̄ in hac carne morta-
 li: vbi caro cupiscit aduersus spm̄: et spūs
 aduersus carnē: nō habeo desideria mala?
 Ro. 6. Illud ergo fac: Non regnet peccatū in ve-
 stro mortali corpore ad obediendū deside-
 rijs. Et si sunt desideria: nō eis obediat: ne
 iniquitas dominef. Nec exhibeatis mem-
 bra vestra: arma iniquitatis peccato. Non
 fiant mēbra tua arma iniquitatis: et nō do-
 minat tibi om̄is iniquitas. Sed etiam hoc
 vt nō fiant mēbra arma iniquitatis: nunqd
 tu tibi viribus tuis p̄stas? Hoc ipsum in-

quā: hoc ipsum qd non sint membra tua ar-
 ma iniquitatis. Est quidē iniquitas i mē-
 bris tuis in desiderijs illicitis: sed non re-
 gnat. Quomodo reget: qd arma nō habet?
 Pars tua: caro tua: cupiscetia carnis tuę
 languor rebellat aduersus te: languor iste
 tyrannus est. Si vis te tyrannū esse victo-
 rem: christū inuoca imperatōrē. Nam scio
 quid mibi eris dicturus: vel quid apud te
 ipsum modo dicas. Quisquis talis hic es
 et audis me: scio quid tibi intus loquatur
 iniquitas. Adhuc em̄ sub iugo es iniquita-
 tis: quando nō agnoscis precii redempto-
 ris. Scio quid tibi dicas: Ecce concupiscit
 caro mea aduersus spiritū meū: concupiscit
 adulteriū: sed nō consentio: nō annuo: nō
 decerno: nō solum nō ago: sed nec agere cō-
 sentio: Nō solum foris per carnem nō per-
 petro: sed nec ipsa mente sequor rebellan-
 tem: Cōsentio repugnantī: cedo luctantī.
 Nō facio. Ecce nō dominaf mibi om̄is in-
 quitas. Ita est: verū est: Gratias age si ita
 est ei qd tibi donauit vt ita sit. Noli tibi hoc
 arrogare: ne perdas quod accepisti: et inci-
 pias frustra rogare. Non times: De⁹ sup-
 bis resistit: humilibus autē dat gratiā. Er-
 go tu tibi p̄stas: vt non dominef tibi om̄is
 iniquitas? Si vera est ista tua p̄sum-
 ptio: vana ē nostra oratio: vbi dicim⁹ deo:
 Nō dominef mibi om̄is iniquitas. Lanta
 si verba ista hodie: an nō? Hic eras quan-
 do om̄es dicebam⁹: Gressus meos dirige
 fm verbum tuū: et nō dominef mibi om̄is
 iniquitas: Hic eras: cantasti verba ista: pu-
 to te non negaturū. Ergo cantasti in popu-
 lo dei: et rogasti deū dicēs: Gressus meos
 dirige fm verbum tuū: et non dominef mi-
 hi om̄is iniquitas. Si tibi hoc p̄stabas:
 quare mecū rogabas? Teneo precantem:
 conuincio laborantē: Simul ergo audiam⁹
 dicentem: Venite ad me omnes qui labo-
 ratis. Audiamus et veniamus. Quid est
 veniamus? Credendo proficiamus: gratias
 agendo accipiamus: perseuerādo puenia-
 mus: veniam⁹ ad eū qui dicit: Venite ad
 me om̄es qd laboratis. Et tu laboras: et ego
 laboro: illū audiamus: ad illū veniamus:
 intra nos quare litigamus? Ambo audia-
 mus: qd ambo laboramus? Quare intra nos
 litigamus? An vt medicū vocantē nō au-
 diamus? Inscit⁹ infirmitas: Ad se vocat
 medicus: et litibus occupatur egrotus. U-

de quid dicat vocādo: Venite ad me om̄s
 qui laboratis. Ubi laboratis: nisi sub sar-
 cina peccatorū: nisi sub iugo male dñę ini-
 quitatis? Venite ergo ad me om̄es qui la-
 boratis: et onerati estis: et ego vos reficiā.
 Ego qui feci reficiā: ego inquit vos refici-
 am: qd sine me nihil potestis facere. Quo-
 modo vos reficiā? Tollite iugum meū sup
 vos: et discite a me. Quid discim⁹ a te? No-
 uimus te dñe in principio verbū: verbum
 deū: verbū apud deū: om̄ia p te facta no-
 uimus quē vidimus et quē non vidimus.
 Quid discimus a te? Non em̄ alium mun-
 dum discipuli tui tanq̄ discipuli artificis et
 fabricatoris cōdituri sumus: vnū mundū
 cōdidisti: celū et terrā fecisti: vtrūq̄ suis cre-
 aturis ornamētisq̄ illustrasti. Quid a te di-
 scimus? Discitis a me inquit: cum essem in
 principio apud deū creauī vos? Hoc nolo
 discatis a me: sed factus sum qd feci ne pe-
 rirer quē feci. Unde sum factus quod feci?
 Semetipsum exinanīuit: formā serui acci-
 piens: in similitudinē hominū factus: et ha-
 bitu inuentus vt homo: humiliāuit semet
 ipsum. Hoc discite a me. Humiliāuit em̄ se
 metipsum in q̄t. Discite a me qd m̄tis sum
 et humilis corde. Non em̄ in q̄t: hoc vos do-
 ceo: quasi in forma dei aliquādo fuissetis:
 non rapinā arbitantes: esse vos equales
 deo. Illi propriū erat: illi rapina non erat
 cui natura inerat. In patris equalitate: na-
 tus est de patre. Quid tamē fecit propter
 te? Semetipsum exinanīuit: formā serui ac-
 cipiens: in similitudinē hominū factus: et
 habitu inuentus vt hō. Ecce ppter te de⁹
 factus est hō: et nō te vis agnoscere: cuz sis
 homo. Ecce propter te deus factus est hō
 sine peccato: et nō vis te agnoscere cū pctō:
 vt venias ad illū qd ait: Venite ad me om̄s
 qui laboratis et onerati estis: et ego vos re-
 ficiā. Tollite iugū meū super vos. Tulisti
 h iugū: Tulisti: Sentis te habere sessorē?
 Tulisti h iugū: Dicis: tuli. Sentis te habere
 re sessorē? Sentis te habere rectorē? Sentio
 inquit. Illi ergo dic: Gressus meos dirige
 fm verbum tuū. Regit te sub iugo suo: et sub
 sarcina sua. Ut em̄ sarcina eius sit tibi le-
 uis: et iugū eius suauē: ille tibi amorē inspi-
 rauit. Amāti suauē est: nō amāti durū est.
 Amāti suauē est: dñs dedit suauitatem.
 An forte qd vel venisti: audiens: venite ad
 me: hoc ipsum tibi arrogare intendis: qd

venisti? Ecce inquis veni ad illum arbitrio
 meo: voluntate mea. Quia veni reficit me:
 qd veni: iugū suū imponit mibi suauē: qd
 dat amorē: sarcinā suā leuē imponit mibi
 amāti et diligenti. Hec om̄ia fecit in me. Et
 qd veni ad eū. Ergo hoc sapias qd venisti: tu
 tibi hoc p̄stitisti? Quid em̄ habes qd nō
 accepisti? Quomodo venisti? Credēdo ve-
 nisti: sed nōdum peruenisti. Adhuc in via
 sumus: venimus: sed nōdum peruenim⁹.
 Seruite dño in timore: et exultate ei cū tre-
 more: ne qd irascat dñs: et pereatis de via
 iusta. Time: ne cū tibi arrogas qd inuenta
 est a te via iusta: ipsa arrogātia pereas de
 via iusta. Ego inq̄s veni: arbitrio meo ve-
 ni: voluntate mea veni. Quid turgescis?
 quid tumescis? Uis nosse qd et hoc p̄stitū
 est tibi? Ipsū audi inuocantē: Remoue-
 nūt ad me: nisi pater qd me misit traxerit eū.
 Conuersi ad dñm.

De verbis Apostoli: Si em̄ da-
 la esset lex qd possit viuificare: oīno
 ex lege esset iusticia: Sermo XIII
 Erbi dei altitudo exercet studium: A
 nō denegat intellectū. Si oīa clau-
 sa essent: nihil esset vnde reuelaret
 obscura. Rursus si oīa recta essent: nō esset
 vñ alimentū aīa p̄ciperet et haberet vires
 quib⁹ possit ad clausa pulsare. In lectioni-
 bus ap̄licis supiorib⁹ qd charitati vñ quā-
 tū dñs adiuuare dignat⁹ est exposuimus:
 multū laborē et sollicitudinē passi sumus.
 Compatiebamur vobis: et solliciti eram⁹:
 et p nobis et p vob. Quantū aut existimo
 adiuuī et nos et vos dñs: et ea qd p̄sulis dif-
 ficillima videbāt: sic p nos enodare digna-
 tus est: vt nulla q̄stio remaneret qd p̄turbet
 mentē piā. Impia em̄ mēs odit etiā ipsum
 intellectū: et hō aliqñ nīmīū mēte peruersa
 timet intelligere: ne cogat qd intellexerit
 facere. De talib⁹ ait psalmista: Noluerūt in-
 telligere vt bñ agerēt. Vos aut charissimi
 qd bonū est bñ sentire de vobis: exigit in-
 tellectū: exigit deus fructū. Intellect⁹ em̄
 sicut scriptum est: bonus om̄ibus facienti-
 bus eū. Hoc tñ qd restat et hodie recitatū
 est: quīs nō habeat tantā difficultatē quā
 tū habuerūt supiora: qd iā vt potuim⁹ adiu-
 uāte dño trāsuecti sum⁹: desiderat tñ inten-
 tionē vestrā: velut em̄ p̄clusio sit: p̄p̄ illa
 qd dicta sūt. In supiorib⁹ lectōib⁹ laboraba-
 tur ne forte reus p̄stitueret apls oīm quo-

Sancti

Ro. 7. dāmodo peccator dicendo: Nō est qđ vo-
lo ago. Deinde ne lex videret aut sufficere
posse hōi haberi liberū arbitriū: etiā si nul-
lum vltra auxiliū diuinum porrigeret: aut
certe frustra data fuisse crederet: dicta est
et causa quare sit lex data: quia et ipsa in ad-
iutoriū data est: sed nō sicut gratia. Data
est enī sicut iam exposuim⁹: et tenere debe-
tis: et vobis vehementius et diligentius nos
cōmendare debemus. Data est vt inueni-
ret se homo: vt nō morbus sanaret: sed vt
predicatio morbo crescente medicus que-
reret. Et quis est iste medicus: nisi qui di-

Matth. 9. rit: Non est opus sanis medicus: sed male
habentibus. Qui ergo nō pōtē creator:
negat supbus auctorē. Qui autē negat egri-
tudinē suā: superfluū iudicat saluatorem.

Ergo et in natura nostra creatorē laudem⁹:
et ppter vitii qđ nobis infirmitas: saluatorem
queram⁹. Et quō querim⁹ saluatorem: Ut
dei lege: Parum est. Si enī data esset lex
que possit viuificare: omnino esset ex lege iu-

Gal. 3. sticia. Si igitur non est data lex qđ possit viuifi-
care: quare data est? Sequitur et ostendit qre
sit data: qđ etiā sic in adiutoriū data est ne
te sanū putares. Si igitur data cēt lex qđ possit
viuificare: omnino ex lege esset iusticia. Et qđ
quererem⁹: quare igitur data est? Sz pclusit scri-
ptura oīa sub peccato: vt pmissio ex fide ie-
su christi dare credētib⁹. Qđ audis pmissi-
onē: expecta factorē. Idonea fuit humana
natura p liberū arbitriū vulnerare se: s̄ tā
vulnerata et sauciata nō est idonea p liberū
arbitrium sanare se. Si enī volueris intē-
peratē viuere vt egrotas: ad hoc medicū
non requiris: ad labem sufficis tibi: Cum
autē intemperatē agens ceperis esse egro-
tus: nō sic potes ab egritudine liberare te
quō potuisti p intemperantiā te in egritu-
dinē precipitare: Et tñ medicus etiā sano p-
cipit temperantiā. Bonus medic⁹ hoc fa-
cit: nō vult eē necessari⁹ egrotātī. Sic etiā
dñs deus creator hōi sine vitio temperan-
tiā p̄cipere dignat⁹ est: quā si ille seruasset:
medicū postea morbo suo nō desideraret:
sed qđ non seruauit: languid⁹ fact⁹ est: ceci-
dit infirm⁹: creauit infirmos: id ē infirmos
genuit infirm⁹: et tñ in oīib⁹ qđ nascunt in-
firmis deus qđ bonū est operat⁹: formādo
corpus: viuificando corp⁹: alimenta pben-
do: pluuiā suā et solē suū sup bonos et ma-
los dando: nō est vnde accusent boni nec

Augustini

mali: Et etiā sup gen⁹ humanū iusto suo iu-
dicio cōdemnatū noluit in interitū semp-
ternū relinquere: s̄ misit et medicum: misit
saluatorem: misit enī qđ gratis sanaret. Pax
est qđ gratis sanaret: qđ sanatis etiā mercedē
daret. Nihil addit ad istā beniuolentiā po-
test. Quis est qui dicat: sanem te et do tibi
mercedē? Optime fecit. Sciebat enī se di-
uites venisse ad pauperē: et sanat egrotos:
et sanat donat: et nō aliud qđ seipm donat.
Saluator est adiutorii languidi: ipse sal-
uator est pmiū sanati. Ergo frēs qđ hodie

Ro. 8. admoniti estis: debitor es sum⁹ nō carni vt
fm carnē viuam⁹. Ad hoc enī adiuti sum⁹:
ad hoc spm dei accepim⁹: ad hoc etiā in la-
borib⁹ nris quotidianū adiutorii postula-
mus. Lex cui minas nō implēdo qđ iubet:
enī facit esse sub se: hi sūt sub lege: non sub
grā. Bona est lex: si quis ea legitime vta-
tur. Quid est igitur legitime vti lege? Per legem
agere morib⁹ suū et querere ad sanitatem
diuinū adiutorium: Quia sicut dixi et sepe
dicēdū est: Si lex possit viuificare: omnino ex

Gal. 3. lege cēt iusticia: nec quereret saluator: nec
veniret christ⁹: nec sanguine suo oīē pditā
quereret. Sic enī dicit alio loco idē apl⁹:
Nā si p legē iusticia: igitur christ⁹ gratis mortu⁹

Gal. 2. est. Quē igitur vtilitas legis: et qđ adiutori-
um? Quia pclusit scriptura oīa sub pctō:
vt pmissio ex fide iesu christi dare creden-
tib⁹. Itaqz lex inqđ pedagog⁹ noster erat

Gal. 3. in christo iesu. Ex ista similitudine rem de qđ
loquor attendite. Pedagogus puerū non
ducit ad se ipsum: s̄ ad magistrū: s̄ cū puer
bñ institut⁹ tā creuerit: sub pedagogo non
erit. Tractans de his apl⁹ etiā alio loco:
Valde enī assidue hoc cōmendat: s̄ vtinā
nō surdis: Commēdat autē hoc assidue: cō-
mēdans fidem gentib⁹: qđ fide impetrant
adiutorii vt impleat legē: non p legē: sed
vires implēdi impetrates p fidē: ad h̄ assi-
due dicit et cōmendat ista apostol⁹: ppter
iudgos: qui de lege gloriabantur: et libero
suo arbitrio lege sufficere arbitrabant⁹: ac
p hoc qđ libero suo arbitrio legem sufficere
arbitrabant⁹: Ignorantes dei iusticiā: id est

Ro. 10. ex fide iusticiā datam a domino: et suā vo-
lentes statuere: quasi suis virib⁹ impletā:
non dante fide impetratam: iusticię dei: si-
cut dicit: non sunt subiecti. Finis enī legis
christus: ait: ad iusticiā omni credenti. Er-
go cū de his tractat: opponit sibi: Quid er-

De verbis Apostoli

go lex? Quasi que vtilitas legis? Respon-

Gal. 3. dit: P̄guaricatiōis gratia posita est. Hoc
Ro. 5. est qđ dicit alibi: Lex subintravit: vt abun-
daret delictū. Et ibi quid addidit? Vbi au-
tem abundauit delictū: supabundauit gra-
tia: quia leuiore egritudine cōtemnebatur
adiutorii medicinę: creuit morbus: et ques-
tus est medicus. Quid ergo lex? P̄guari-
cationis gratia posita est: vnde humiliare-
tur ceruix superboꝝ multū sibi tribuentiū:
et voluntati suę tantū arrogantū: vt sibi li-
berum arbitriū posse putaret ad iusticiam
sufficere: Que tunc qđ erat integra liber-
tate: id est in paradiso ostendit vires suas:
ostendit quantū possint: sed ad ruendū nō

Gal. 3. ad surgendū. Lex ergo p̄guaricationis gra-
tia posita est: donec veniret semē cui pmissio
est: dispositū p angelos i manu medi-
atoris. Ad mediator autē vni⁹ nō est: deus au-
tem vnus est. Quid est: mediator vni⁹ nō

est: Quia iter duos vtiqz mediator est. Si
vnus est de⁹: et mediator nō est vni⁹: inter
quid et quid deū querimus mediatorē: qđ
mediator vni⁹ nō est: deus autē vnus est:
Inter quid et quid sit mediator: inuenim⁹

1. Timot. 2. ipso aplo dicente: Unus enī deus et vnus
mediator dei et hominū: homo christus ie-
sus. Si nō iaceres: mediatorē necessarium
nō haberes: qđ vero iaces: et surgere nō po-
tes: mediatorē quodāmodo de⁹ tibi porre-
xit brachiū suū. Et brachiū dñi cui reuela-
tum est: Nemo ergo dicat: qm non sumus
sub lege sed sub gratia: ergo peccem⁹: ergo
qđ volum⁹ faciamus. Qui hoc dicit: egrit-
udinē amat: non sanitatē. Gratia medici-
na est. Qui vult semp egrotare: ingratus est
medicinę. Ergo fratres accepto adiutorio:
porrecto nobis desup diuino auxilio bra-
chio dñi: et ipso brachio dñi porrecto nobis

Ro. 8. auxilio spiritus sancto: debitor es sum⁹ non
carni: vt fm carnē ambulem⁹: qđ fides sine
bonis operib⁹ bene operari non pōt nisi p
dilectionē. Ipsa est enī fidelis fides: ne sit
demoniū fides: qđ et demones credūt et con-
tremiscunt. Illa est ergo laudabilis fides:
ipsa est vera gratię fides: que p dilectionē
operat⁹. Ut autē habeamus dilectionē: et
ex ea possim⁹ habere bonā operationē: nū-
quid eā nobis dare nos possum⁹: cū scriptū

Ro. 5. sit: Charitas dei diffusa est in cordibus no-
stris p spiritū sanctū qui datus est nobis:
Charitas vsqz adeo est donū dei vt de⁹ vo-

Sermo XIII

1. Joh. 4. cetur aplo iohāne dicente: Deus charitas
est: et qui manet in charitate in deo manet
et de⁹ in eo manet. Ergo fratres debitor es

Ro. 8. sumus nō carni: vt fm carnē viuamus. Si
enī fm carnē vixeritis moriemini: nō quia
caro malum est: nā et ipsa dei creatura est: et
ab eo cōdita a quo et anima: nec illa: nec ibi
la pars dei: sed et illa et illa creatura dei. Er-
go caro nō est malū: sed scdm carnē viuere
malū est. Deus sūme bon⁹ est: qđ sūme est

Exo. 3. qui ait: Ego sum qui sum. De⁹ ergo sūme
bonus est: anima magnū bonum: sed non
sūmū bonū. Cum autē audis: Deus sūme
bonus est: noli putare de deo tantū patre
dictū: sed de patre et filio et spū sancto. Hec
enī trinitas vnū sunt: et vn⁹ est de⁹ et sum-
me bonus est. Ita plane vnus est deus: vt

quādo de ipsa trinitate interrogaris: hoc
respondeas: ne forte cū audieris: Un⁹ est
de⁹: putes ipsum esse patrē: ipsum esse filiū:
um: ipsum esse spiritū sanctū. Nō ita est: s̄
qui pater est in illa trinitate nō est filius: qđ
filius est in illa trinitate non est pater: qui
spū sanctus est in illa trinitate: nec fili⁹ est

nec pater: sed spiritus patris: idēqz spūs si-
lis: ipse est enī vn⁹ spū sanctus et p̄ris et filij
cōtern⁹: patri et filio cōsubstantialis et equa-
lis. Hec tota trinitas: vn⁹ deus sūme bon⁹.

1. Petrac. 8. Alia vō vt dixi creata a sūmo bono: nō tñ
sūmū bonū s̄ magnū bonū. Itē caro nec
sūmū bonū nec magnū bonū: s̄ parū tñ
bonū. Anima igitur magnū bonū si non sūmū
bonū: viuēs inter sūmū bonū et parū
bonū: id est inter deū et carnē: inferior deo:
carne supior. Quare nō viuūt fm sūmū bo-
num: s̄ viuūt fm parū bonū? Hoc plani⁹ di-
cit⁹: quare nō viuūt fm deū: s̄ viuūt fm car-
nē? Debitrix enī est nō carni: vt fm carne
viuat. Caro debet fm ipsā viuere: nō ipsa
fm carnē. Ipsa viuāt fm ipsam qđ viuūt de
ipsa. Lerte vnaqueqz fm hoc viuāt: vñ vi-
uit. Unde viuūt caro tua? De aīa tua. Un⁹
viuūt aīa tua? De deo tuo. Vnaqueqz hap-
scdm vitā suā viuūt. Caro enī nō est vita:
s̄ aīa carnis est vita. Anima sibi non est vi-
ta: s̄ de⁹ est aīę vita. Anima igitur debet fm
deum viuere: nō enī debet fm carnē: vt fm
carnem viuāt: Ergo que scdm deū debet
viuere: si scdm seipsam viuāt deficit: scdm
viuūt caro scdm animam: si anima viuāt
scdm deū. Itaqz si aīa: non dico fm carnem

¶ fm seipsa vt dixi voluerit viuere: dicitur vobis sum quid sit fm seipsam viuere: Bonum est em̄ vt hoc noueritis et valde salubre. Fuerunt philosophi seculi huius: alij putauerunt non esse beatitudinem nisi fm carnem viuere: et bonū hoīs in voluptate corporis posuerunt. Isti philosophi epicurei dicti sunt ab epicuro quodā auctore m̄gro suo: et alij siles eoz. Extitit aut̄ alij supbi quasi a carne se remouentes: et totam spem beatitudinis sue in anima sua cōstituētes: posuerunt sūmū bonū in virtute sua. Locum psalmi in vobis affectus pietatis agnouit: Scit: nostis: agnouistis quō irrisi sūt i sancto psalmo: Qui cōfidit i virtute sua. Tales fuerunt philosophi: qui stoici nuncupati sūt. Illi scdm carnē viuētes: isti fm aiam viuētes: nec illi nec isti fm deū viuētes. Ideo cū ad urbē atheniensū vbi iste philosophorum disciplinē studio et contentione feruebat: venisset ap̄lus paulus: sicut in actibus ap̄lorū legīt: vbi vos gaudeo nostrū agnoscendo et recolendo preuenire sermonē: sicut ibi scriptū est: Cōtulerūt cū illo quidam philosophorum epicureorū fm carnē viuētes: et stoicorū ptulerūt cū illo fm aiam viuētes: cōtulit cū illis scdm deum viuens. Dicebat epicureus: Adhī frui carne bonum est. Dicebat stoicus: Adhī frui mea mēte bonum est. Dicebat ap̄lus: Adhī aut̄ adherere deo bonū est. Dicebat epicureus: Beatus cui est in fructu voluptas carnis eius. Dicebat stoicus: Immo beatus cuius est in fructu virtus animi eius. Dicebat ap̄lus: Beatus cuius est nomē dñi spes eius. Errat epicureus: Fallū est em̄ eē hominē beatū cuius est in fructu voluptas carnis eius. Fallitur et stoic⁹: Fallū est em̄ et om̄ino mēdosissimū beatum esse hoīem cuius est in fructu virt⁹ animi ei⁹. Beat⁹ ē cuius est nomē dñi spes eius. Et q̄ illi vani sunt et mentiunt: Et nō resperit in vani tates et insanas mendaces. Ergo fratres debitorēs sum⁹ non carni vt fm carnem viuamus: sicut epicurei: sed etiā si fm seipsa sibi voluerit viuere aīa: carnalis erit: carnē sapit: de carne non surgit: Non est em̄ quē admodū inde surgat qui brachiū porrectū iacenti non tenet. Si em̄ scdm carnē vixeritis moriemini. Vbi em̄ dictū est: Quid mihi faciat homo: ibi dictū ē: Quid faciat Ro. 8. mihi caro. Si scdm carnes vixeritis morie-

mini: et si fm spiritū vixeritis viuetis: et illa morte de q̄ dñs in euāgelio terribiliter dicit: Eū timete q̄ habet potestātē et aīam et cor: pus perdere in gehennā ignis. Si ē scdm carnē vixeritis moriemini: si aut̄ spū actiones carnis mortificaueritis viuetis. Hoc ē opus vestrum in hac vita: actiones carnis spū mortificare: quotidie affligere: minuire: frenare: interimere. Multi em̄ pficiētes nō iam delectāt quē autea delectabāt. Quādo ergo delectabat et non ei consentiebat mortificabat: q̄ iam nō delectat mortificatur est. Calca mortuū: trās ad viuū. Calca iacentē: cōstige cum resistente. Adortua ē em̄ vna delectatio: si viuist altera: et illi dum non consentis mortificas: cū cpe rit om̄ino nō delectari: mortificasti. Hec ē actio nostra: hec ē militia nra: In hoc agone cum conligim⁹: deum habem⁹ spectatorem: in hoc agone cum laboram⁹: deum poscimus adiutorem. Si em̄ nos ipse nō adiuvat: nō dico vincere: sed nec pugnare poterim⁹. Cū ergo dixisset ap̄lus: Si aut̄ spiritu actiones carnis mortificaueritis viuetis: id est illas concupiscentias carnis: quibus nō cōsentire magna laus est: quas nō habere pfectio est: hic iā metuendū est: ne q̄q̄ rursus ad mortificandas actiōes carnis de spū suo audeat psumere. Non solū em̄ deus spūs est: et aīa tua spūs est: et mens tua spiritus est. Et cū dicis: Adhēte serui legi dei: carne aut̄ legi pcti: q̄ spūs p̄cupiscit aduersus carnē: et caro aduersus spiritū: Ergo ne ad carnis actiones mortificandas de spū tuo psumas: et supbia pereas: et tibi supbia resistat: non humili gratia cōcedat: Deus em̄ supbis resistit: humilib⁹ aut̄ dat grām. Ne forte q̄ suboriret tibi ista supbia: vide qd seq̄t. Cū em̄ dixisset: Si spū actiones carnis mortificaueritis viuetis: ne hic se extolleret human⁹ spūs: et ad hoc opus se idoneum firmūq̄ iactaret: subiecit et ait: Quotquot em̄ spū dei agunt: hi filij sunt dei. Quid te q̄ iā volebas extollere: vbi audisti: Si spiritu actiones carnis mortificaueritis viuetis: Dicitur em̄ eras: hoc pōt voluntas mea: hoc potest liberū arbitriū meū. Quē voluntas: Quod liberū arbitriū meū? Nisi ille regat cadis: nisi regat iaces. Quō ergo spū tuo: cum audias ap̄lm dicē tem: Quotq̄ em̄ spū dei agunt: hi filij sūt dei: Tu te vis agere a te ipso: vis agi ad

De verbis Apostoli

Sermo XIII

actiones carnis mortificandas: Quid tibi prodest q̄ non eris epicureus et eris stoic⁹? Siue epicureus eris: siue stoicus eris: inter filios dei nō eris. Quotquot em̄ spiritu dei agunt: hi filij sunt dei: nō qui fm carnē viuunt suam: nō qui fm spū suum viuūt: nō qui carnis voluptate ducunt: nō qui spiritu suo agunt: et quotquot spū dei agunt: hi filij sūt dei. Dicit mihi aliq̄s: Ergo agimur: nō agim⁹. Respondeo. Immo et agis et ageris. Et tūc bñ agis: si a bono agaris. Spūs em̄ dei qui te agit: agentibus adiutor est: ipsum nomē adiutoris p̄scribit tibi: q̄ et tu ipse aliquid agis. Agnosce quid possas: agnosce qd p̄steari: qm̄ dicis: Adiutor meus esto ne derelinquas me. Adiutorē vtiq̄ inuocas deū. Nemo adiuvaf: si ab illo nihil agat. Quotquot em̄ inquit spū dei agunt: hi filij sunt dei: nō littera sed spū: nō lege p̄cipiente: minante: promittente: sed spū exhortante: illuminante: adiuvante. Scimus: inquit idē ap̄ls: q̄ diligētibus deū om̄ia cooperant in bonū. Si nō esses operator: ille nō esset cooperator. Si hic fortiter vigilare: ne forte dicat spūs vester: si subtraxerit se cooperator dei: et adiutorū dei: spūs meus facit hoc: et si cum labore: et si cū aliqua difficultate: pōt tñ implere. Nō potest. Quō si aliquis dicat: Remis quidē peruenimus: sed cū aliquo labore: et si ventū habeamus facilius peruenimus. Nō sic est adiutorū dei: nō sic est adiutorū christi: nihil boni agere poteris: agis quidē illo nō adiuvante libera voluntate: sed male. Ad hoc idonea est voluntas tua quē vocat libera: et male agendo sit damnabilis ancilla. Cum dico tibi: siue adiutorio dei nihil agas: nihil boni dico. Nā ad male agendū habes sine adiutorio dei liberā voluntatē: quāq̄ nō est illa libera. A quo em̄ quis deuictus est: huic et seruus peccati: et si vos filius liberauerit: tunc vere liberi eritis. Proius hoc credite: sic vos agere bona voluntate q̄ viuistis vtiq̄ agitis: Nō em̄ adiutor ē ille si nihil agatis: nō em̄ cooperator est ille si nihil opamini. Sic vos tñ scitote agere bona: vt sit rector spiritus adiutor: qui si vero defuerit: nihil boni oīno agere valet: Nō sicut quidā dicere cōperūt: qui cohortati sunt aliqui gratia p̄stare: et benedicimus deū: q̄ vel hoc aliqui dixerūt. Accedendo em̄ proficere potuerūt: et ad id qd vere rectū est peruenire. Jam ergo dicūt adiutricē esse gratiā dei: ad faciēda. Ista sūt verba eoz. Ad h̄ dedit inquit deus gratiā suā hominibus: vt qd facere iubent per liberū arbitriū: facilius possint implere per gratiā. Celo facilius: remo difficili⁹: tñ et remo itur. Sumēto facilius: pedibus difficilius: sed tñ et pedibus peruenit. Non est sic. Magister em̄ verus qui neminē palpat: neminē fallit: verax doctor idēq̄ saluator: ad quē nos duxit molestissimus pedagogus: cū de bonis operib⁹ id est de sarmētoz et palmitū fructibus loqueret: nō ait: Sine me facere qdē potestis aliquid: sed facilius per me: nō ait: Fructū vestrū sine me potestis aliquid facere: sed vberiorē p me: Nō hoc dixit: legite quid dixerit: euāgelistū sanctū est: omniū superba colla subdunt. Non hec dicit augustinus: hec dicit dñs. Quid dicit dñs? Sine me nihil potestis facere. Jam nunc cum audis: Quotquot spū dei agunt: hi filij sunt dei: nolite vos dimittere. Neq̄ em̄ templū suū sic de vobis edificat deus quasi de lapidibus: qui nō habēt motū suū: leuant: ab structore ponunt. Non sic sunt lapides viuī: et vos tanq̄ lapides viuī: coedificamini in templū dei. Ducimini: sed currite: et vos ducimini: sed sequimini: q̄ et cū securi fueritis: verū erit illud: q̄ sine illo nihil facere potestis. Non em̄ volentis neq̄ curritis: et miserētis est dei. Forte dicturi erāt: Et lex sufficit nob. Lex timorē dedit: Et videte quid hinc subiunxit ap̄lus cū diceret: Quotquot em̄ spū dei agunt: hi filij sunt dei: q̄ qui cū spiritu dei agunt: charitate agunt: Charitas em̄ dei diffusa ē in cordibus vestris per spiritū sanctū qui datus ē vobis: secutus adiunxit: Nō accepistis spiritū seruitutis iterū in timore. Quid est iterū? Quō terrēte molestimo pedagogo. Quid est iterū? Sicut in monte sina accepistis spū seruitutis: alius spiritus libertatis. Si alius esset: nō diceret ap̄ls: Ite. Idē ergo spūs: sed in tabulis lapideis in timore: in tabulis cordis in dilectiōe. Jam nudius tertius qui affuistis audistis: quō longe postea plebē: voce: signis fumus in monte terrebat: quō autē viuens spūs sanctus:

Id est ipse digitus dei quinquagesimo die
 1. post ymbra pasche quomodo venerit: et
 igneis linguis super vnuquemque eorum in-
 derit. Jam ergo non in timore: sed in dilectione
 ut non serui sed filij simus. Qui enim adhuc
 ideo bene agit: quia et pena timet: deum non
 amat: nondum est inter filios: utinam tamen
 vel pena timeat. Timor seruus est: charitas
 libera est: et ut sic dicamus: timor est seruus
 charitatis. Ne possideat diabolus cor tuum
 precedat seruus in corde tuo: et seruet domi-
 ne venturę locum: fac fac vel timore pene: si
 nondum potes amore iusticie. Tenet dñs:

1. Job. 4. et seruus abscedit: quia consummata charitas
 Ro. 8. foras mittit timorem. Non enim accepistis spi-
 ritum seruitutis iterum in timore. Nouum testa-
 2. Cor. 5. mentum est non vetus. Vetera transiit: et ec-
 ce noua facta sunt omnia: omnia autem ex deo.

Denique quid sequitur? Quid ergo accepi-
 mus: si diceret? Sed accepistis spiritum ad-
 2. Ro. 8. optionis filiorum: in quo clamamus: abba pa-
 ter. Dominus timeat: pater amat. Accepi-
 stis spiritum adoptionis filiorum: in quo cla-
 mamus abba pater. Clamor iste cordis est
 non faucium: non labiorum: intus sonat: auri-
 bus dei sonat. Clauso ore: labijsque immo-
 1. Dan. 12. tis susanna ista voce clamabat. Sed acce-
 pistis spiritum adoptionis filiorum: in quo cla-

1. Dan. 12. mamus abba pater. Lor clamer: Pater no-
 1. Dan. 6. ster qui es in celis. Ergo quare non tantum
 pater? Quid sibi vult abba pater? Si enim
 queris quid sit abba: respondetur tibi: pa-
 1. Dan. 6. ter. Abba enim hebraice: pater dicitur. Quare

1. Dan. 6. voluit vtrumque apostolus ponere? Quia vi-
 debat lapidem angulare quem reprobaue-
 runt edificantes et factus est in caput an-
 1. Dan. 6. guli: non sine causa angulare dictum: nisi quia
 in osculum recipit vtrumque parietem de diuer-

1. Dan. 6. so veniente: hinc circūcisio: inde preputium:
 tantum a se et inter se longe: quantum ab angu-
 1. Dan. 6. lo longe: quantum autem ad angulum prope: et
 inter se vtrumque prope: in angulo autem inter se

1. Dan. 6. iuncti. Ipse est enim pax nostra: qui fecit vtrumque
 vnum. Ergo inde circūcisio: inde preputium:

1. Dan. 6. 2. Ro. 8. parietum concordia: anguli gloria. Accepi-
 stis spiritum adoptionis filiorum: in quo cla-

1. Dan. 6. mamus abba pater. Qualis res est: si pi-
 gnum tale est? Non pignus: sed arra dicen-

1. Dan. 6. da est. Pignus enim quando ponitur: cum fue-
 rit res ipsa reddita pignus aufertur: Arra
 autem de ipsa re datur: quę dando promitti-
 tur: ut res quando redditur: impleat quod

datum est: non mutetur. Unusquisque ergo at-
 tendat cor suum: vtrum ex intimis cordis me-
 dullis et sincera charitate dicat: Pater. Non
 modo queritur quanta sit ipsa charitas: et
 vtrum magna: an parua: an mediocris: vtrum
 vel sit: quęro. Si nata est latendo crescit:
 crescendo perficitur: perfecta permanebit.
 Non enim perfecta vergit in senium: et a sene-
 ctute veniet ad mortem: ad hoc perficitur ut
 eterna permaneat. Elide enim quid sequitur?
 Clamamus abba pater: Ipse spiritus testi-
 monium reddit spiritui nostro: quia sumus
 filij dei. Non spiritus noster reddit testimo-
 nium spiritui nostro quia sumus filij dei: sed
 spiritus dei arra reddit testimonium pro ea
 re quę nobis promissa est. Ipse spiritus te-
 stimonium reddit spiritui nostro: quia sumus
 filij dei. Si autem filij: et heredes. Non enim in-
 aniter filij: hec est merces: et hereditas. Hoc
 est quod paulo ante dicebam: quia medicus
 noster et sanitatem nobis donat: et mercedem
 insuper largiri dignatur. Quę illa merces?
 Hereditas: sed non quomodo est hominis
 patris hereditas. Relinquet enim filijs suis:
 non possidet cum filijs suis: et tamen magnam
 se facit: et gratias sibi agi desiderat: quia vo-
 luit dare quod non possit auferre. Abominis
 enim tolleretur secum: puto quia si posset nihil
 hic filijs suis dimisisset. Heredes dei sic sunt
 ut ipse deus sit hereditas nostra: cui dicit
 psalm. Dominus pars hereditatis meę. Heredes
 quidem dei: si parum vobis est audire: quod am-
 plius gaudeatis. Heredes quidem dei: cohę-
 redes autem christi. Conuersi ad deum.

De baptismo paruulorum contra pelagianos: Sermo XIII

Atale sancti iohannis inter cetera
 que dicenda videbantur ad baptis-
 mum paruulorum noster sermo dedu-
 ctus est: et quia iam prolixius erat: et de illo
 terminando cogitabatur: non tanta dicta sunt
 de tanta questione: quanta in periculo tan-
 to a sollicitis dici debuerunt. Sollicitos
 autem nos facit: non ipsa sententia iam olim
 in ecclesia catholica summa auctoritate fun-
 data: sed disputaciones quorundam quę mo-
 do crebescere: et multorum animos euertere
 moluntur. Hodie ergo adiuvante deo pla-
 cuit nobis hinc loqui. Diem quidem solennem
 martyris celebramus: sed maior causa est
 omnium fidelium et tantummodo martyrum.
 Non enim omnes fideles etiam martyres: sed

De verbis Apostoli

ideo illi martyres: quia fideles. Elideam
 ergo quid ab eis proponatur: quid eos mo-
 uerit: quoniam et de ipsis non tam refellendis
 quam sanandis cogitare debemus. Concedunt
 paruulos baptizari oportere. Non ergo
 istio est inter nos et ipsos vtrum paruuli ba-
 ptizandi sint: sed de causa queritur quare ba-
 ptizandi sint. Hoc ergo quod conceditur:
 sine ulla cum illis dubitatione teneamus.
 Baptizandos esse paruulos nemo dubitet:
 quando nec illi hinc dubitant: qui ex parte
 aliqua contradicunt. Sed nos dicimus eos
 aliter salutem et vitam eternam non habitu-
 ros: nisi baptizentur in christo: illi autem di-
 cunt non propter salutem: non propter vitam
 eternam: sed propter regnum celorum. Quid
 sit hoc dum exponimus ut possumus: pa-
 rumper attendite. Paruulus inquit et si
 non baptizaretur: merito innocentie eo quod nul-
 lum habeat omnino nec proprium nec origina-
 le peccatum nec ex se nec de adam tractum:
 necesse est autem ut habeat salutem et vitam
 eternam etiam si non baptizetur: sed propter
 rea baptizandus est ut intret etiam in regnum
 dei: hoc est in regnum celorum. Si discutien-
 dum est hoc: discutiendus est propter illos
 non propter nos: fratres enim nostri sunt: pro-
 moti sunt profunditate questionis: sed re-
 gi debuerunt gubernaculo auctoritatis.
 Cum enim dicunt non esse baptizandos salu-
 tis et vite eterne percipiende causa: sed tan-
 tummodo regni celorum et regni dei: baptizan-
 dos quidem fatentur: sed non propter vi-
 tam eternam: sed propter regnum celorum.
 Quid de vita eterna? Habebunt inquit.
 Quare habebunt? Quia nullum peccatum
 habent: et ad damnationem pertinere non pos-
 sunt. Ergo est eterna vita extra regnum ce-
 1. Dan. 6. lorum? Primus hic error auersandus ab au-
 ribus: extirpandus a mentibus. Hoc nouum
 in ecclesia prius inauditum est: esse vitam
 eternam preter regnum celorum: esse salutem
 eternam preter regnum dei. Prius vide fra-
 ter: ne forte hinc consentire nobis debeas:
 quisquis ad regnum dei non pertinet: eum
 ad damnationem sine dubio pertinere. Tlen-
 turus dominus et iudicaturus de viuis et
 mortuis: sicut euangelium loquitur: duas par-
 tes facturus est: dexteram et sinistram. Sini-
 stris dicitur: Ite in ignem eternum qui pa-
 ratus est diabolo et angelis eius. Dextris di-
 cturus: Venite benedicti patris mei perci-

Sermo XIII

pite regnum quod vobis paratum est ab ori-
 gine mundi. Hanc regnum nominat: hanc
 cum diabolo damnationem. Nullus relictus
 est mediū locus: ubi ponere queras infan-
 tes. De viuis et mortuis iudicabit: alij erunt
 ad dexteram: alij ad sinistram: non noui aliud.
 Qui iudicis mediū recede de medio: non
 te offendat qui dexteram querit: et te ipsum
 admonet: recede de medio: si noli in sinistram.
 Si ergo dextera erit et sinistra: et nullū me-
 dium locum in euangelio nouimus: ecce in
 dextera regnum celorum est: Percipite inquit
 regnum. Qui ibi non est: in sinistram est. Quid
 erit in sinistram? Ite in ignem eternum. In dex-
 tera ad regnum vtiq; eternum: in sinistram in
 ignem eternum. Qui non in dextera: procul
 dubio in sinistram. Ergo qui non in regno: pro-
 cul dubio in ignem eternum. Lerte habere non
 potest vitam eternam qui non baptizatur:
 non erit in dextera: id est in regno non erit.
 Vitam eternam computas ignem sempiternum?
 Et de ipsa vita eterna audi expressum?
 Quia nihil aliud est regnum quam vita eterna:
 prius regnum nominauit: sed in dextris:
 ignem eternum in sinistris. Extrema autem sen-
 tentia ut doceret quid sit regnum: et quid sit
 ignis eternus: Tunc inquit abibunt isti in
 combustionem eternam: iusti autem in vitam
 eternam. Ecce exposuit tibi quid sit regnum:
 et quid sit ignis eternus: ut quando psteris
 paruulum non futurum in regno: fatearis fu-
 turum in ignem eternum. Regnum enim celo-
 rum est vita eterna. Nec aliud etiam paulus
 apostolus: cum terreret homines: non paru-
 uulos non baptizatos: sed scelestos: faci-
 nosos: cotaminatos: perditos: non eos
 terruit quod erunt in igne sempiterno: quo sine
 dubio ibunt si non corriguntur: sed tantum
 terruit: quia in regno non erunt: ut cum vi-
 derint se perdere spem regni: non viderent
 esse consequens nisi penam ignis eterni. Non
 lite inquit errare: neque fornicatores: neque ido-
 1. Cor. 6. lis seruientes: neque adulteri: neque molles:
 neque masculorum concubitores: neque fu-
 res: neque auari: neque ebriosi: neque maledi-
 ci: neque rapaces regnum dei possidebunt.
 Non dixit: illi et illi: tales et tales igni eter-
 no torquebuntur: sed regnum dei non possi-
 debunt. Subtrahit dextera: non remansit
 nisi sinistra. Unde autem euadunt ab igne
 sempiterno: non ob aliud nisi quia erunt in
 regno. Sequitur: Et hec quidem fuistis:

Et unde iam nō sunt? Sed abluti estis: sed sanctificati estis in nomine domini nostri iesu christi: et in spiritu dei nostri. In nomine domini nostri iesu christi. Non enim est aliud nomen sub celo: in quo oportet saluos fieri: omnes: pusillos cum magnis. Si autē saluos fieri oportet nos in hoc nomine: sine hoc nomine proculdubio nec salus erit que sine christo promittitur paruulis. Pace eorū dicam: qui cuius salutē promittit sine christo: nescio vtrum ipse salutem habere possit in christo. Deinde querimus ab eis. Quod si aliquis dicat paruulos merito innocentie sue sicut dicitis atque imunitatis ab omni delicto non solum habituros salutem et vitam eternam sed et regnū dei: unde apud vos definitum certūque est sine baptismo regnū dei non habituros paruulos: vt diuideretis eis pro arbitrio vestro nō adiutores paruulorum: sed oppressores miserorum: vt diuideretis eis pro arbitrio vestro: et daretis eis salutem et vitam eternam preter regnū celorum. Alius beniuolentior vobis et misericordior: vt putatis iustior: totū eis dabit et vitam eternam et regnū celorum. Istum quomodo superabitis: quoniam vos aliquando contra euidentissimā auctoritatem ratio humana delectat: proferte ipsam regulam rationis vestre: et asserite quantis viribus valueritis vnde deuscat iste qui paruulis propter merita innocentie: ppter nullam sicut dicitis culpā: hoc est originale peccatum dare voluerit etiam nō baptizatis: nō solū vitam eternā: verum etiam regnū celorū. Istum vincite. Ego sine prejudicio partes huius parumper suscipio: et dicā qd ipse non sentio: sed admoneo vos vt acriter aduersariū videatis. Ecce existit nescio quis et dicit: Paruulus non habens vllum omnino peccatū: nec qd sua vita contraxit: nec qd de vita primi parentis traxit: habebit et regnū celorum et vitam eternā. Respondete: vincite hominē resistentem vobis: qui aliter diuiditis. Vos enim dicitis: Vitam quidem habebit iste non baptizatus eternam: sed non habebit regnū celorum. Ille contra. Immo et vitam et regnū celorum. Quare enim patrimoniu regni celorum arripis innocentē? A quo regnū celorum nō acquiritur: profecto magno bono fraudat. Quare est ista iusticia? Dic quare. Quid offendit paruulus non baptizatus:

nullam habens culpā: nec suam: nec de parente tractā? Quid offendit dic mibi: vt nō intret in regnū celorum: vt separetur a sorte sanctorum: vt sit exul a societate angelorum? Uideris enim tibi misericors: quia non auferes ei vitam: damnas tamen quem separas a regno celorum. Damnas: nō eum percussis: sed in exilium mittis. Nam et qui exultantur: viuūt si sani sunt: in doloribus corporis non sunt: nec torquentur: non carceris tenebris affliguntur: hec illis sola pena est nō esse in patria. Si amatur patria magna pena: si autē non amatur patria peior est cordis pena. Paruum malum est in hominis corde qui societatem nō querit sanctorum: qui non desiderat regnū celorum. Si nō desiderat: pena est de peruerstate: si autē desiderat pena est defraudata charitate. Sed si qd vis parua sit pena: et ipsa parua magna est: si nulla culpa est. Hic defende iusticiam dei. Quare vel parua pena infligitur innocentē: in quo nullum inuenitur omnino peccatū? Dic contra istum aduersarium: qui paruulis non baptizatis misericordia et iusticia maiore qm tu dare vult: nō solum vitam eternam: verum etiam regnū celorum. Responde si potes: sed rationem affer: hac enim te gloriari delectat. Ego istā questionē profundam sentio: et ad eius fundum rimandum vires meas idoneas non agnosco. Libet me et hic exclamare quod paulus: *Altitudo diuitiarū. Paruulus non baptizatus pergit in damnationem: apostoli enim verba sunt: Ex vno in cōdemnationē. Non satis inuenio dignam causam: quia non inuenio in profundo profundum: attendere debeo humanā infirmitatē: non damnare diuinam auctoritatem. Ego prius exclamo: nec me pudet: Altitudo diuitiarū sapientie et scientie dei: qm inscrutabilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles vię eius. Quis enim cognouit sensum domini: aut quis cōsiliarius eius fuit: aut qd prior dedit illi: et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia: Ipse gloria in secula seculorum amen. Ego infirmitatem meā his verbis munio: et hac cautela circūseptus: aduersus sagittas rationum tuarum miratus assisto. Sed tu bellator: hoc est fortis ratiocinator: huic responde qui tibi dicit: Prius innocens*

paruulus et immunis ab omni peccato: et proprio et originali: non solum vitam eternam habebit: sed etiam regnū celorum. Hoc est iustū. Qui nihil mali habet: quare aliquid boni nō habet? Sed scio inquis. Unde scis? Quia dominus dixit. Tandē venisti. Non ergo quia tu ratiocinaris: sed quia dominus dixit. Laudo hoc plane: quia sanum est: sicut homo non inuenisti rationem: fugis ad auctoritatem. Approbo: propterea auctoritatem fuge: non ibi te persequor: non inde expello: immo fugientem recipio et amplector. Profer ergo auctoritatē: stemus in ea simul contra comunem inimicū. Quia enim paruulus non baptizatur: nō intrat in regnū celorum: et tu dicis et ego. Illi igitur comuni aduersario qui dicit non baptizatum paruulum intraturum in regnū celorum resistamus ambo: et aduersus eius insidiosissima iacula scutum fidei proferamus. Cedant paulisper coniecturę rationis humane: assumantur arma diuina. Assumite inquit apostolus: armaturā dei. Ecce simul dicamus huic homini. Christianus es? Christianus inquit. Audi euangelium qui vis non baptizatos paruulos mittere in regnū celorum: audi euangelium: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non intrabit in regnū celorum. Domini sententia est: huic nō resistit nisi nō christianus. Repulsus est ille: remanet mibi tecum certamen: et forte vnde viciisti bono illius: inde bono vinceris tuo. Nam quem viciisti: si durus non est docuisti. Noli ergo esse durus et tu: simul teneamus interim sententiā istā: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non intrabit in regnū celorum. Ideo inquis: paruulo non baptizato polliceri regnū dei non possum: contra domini sententiā apertam. Ecce quare dico: regnū dei non habebunt: Ecce quare dico: ideo baptizandi sunt vt habeant regnū dei. Ideo dicis: Ideo inquit. Elide tamen propter illa que supra diximus: ne forte non inuenias vitam eternam preter regnū dei. Abultū enim aperta sunt dicta de duabus illis partibus: dextera et sinistra: vbi nullum in medio dedit locum vite sine regno. Parū te hoc corripit: parum admonet: ipsam meclū lectio-*

nem vnde hanc sententiā protulisti paruulum aduerte. Dixisti enim te ideo regnū celorum non baptizatis pueris nolle promittere: quia sententia domini aperta est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu: non intrabit in regnū celorum. Non ibi aduertisti cū quęreret nichodemus quomodo ista fieret: id est quomodo renascetur homo: quomodo denuo nasceretur: quoniam non potest vtiq; iterum introire in uterum matris et denuo nasci: quid audierit a domino: quid audierit a magistro bono: quid audierit error a veritate? Inter cetera enim ostendens quēadmodum fiat: etiā similitudinem posuit: sed prius ait: Nemo ascendit in celum nisi qui de celo descendit filius hominis qui est in celo. In terra erat et in celo se esse dicebat: et quod est maius in celo filium hominis: vt vnam demonstraret in vtriusque natura personā: et in eo qd dei filius erat equalis patri: verbū dei in principio deus apud deum: et in eo qd filius hominis erat assumens animā humanam et carnem humanā: et indutus hominem exiens ad homines: quia in hoc vtroque non duo christi sunt: nec duo filij dei: sed vna persona: vnus christus dei filius: idem vnus christus: non alius filius hominis: sed dei filius scdm diuinitatem: hominis filius scdm carnem. Quis autem nostrum qui parum aduertimus: aut parum sapimus: non potius ita vellet distinguere: filius dei in celo: et filius hominis in terra? Sed nec sic diuideremus: et ita diuidendo duas personas induceremus. Non ascendit in celum inquit nisi qui de celo descendit filius hominis. Filius ergo hominis descendit de celo? Nōne filius hominis in terra factus est? Nōne filius hominis per mariam factus est? Sed o homo noli inquit separare quem volo copulare. Parum est quia filius hominis descendit: christus enim descendit: idēq; filius hominis qui filius est dei. Sed est in celo: qui ambulat in terra. In celo erat: quia vbiq; christus: idemq; christus et filius dei et filius hominis: Propter vnitatem personę in terra filius dei: propter eandem vnitatem personę esse probauimus in celo filium hominis: ex his verbis domini: Filius hominis inquit qd est in celis. Propter vnitatem personę: nōne in terra con-*

Matth. 16. Scitote atque conspicite petrus dicit: Tu es christus filius dei vivi? Ergo discat nichodemus quomodo fiat illud quod ei minus intelligenti: incredibile et quasi impossibile videbatur: Nemo ascendit in celum: nisi qui de celo descendit. Omnes autem qui renascuntur vitæ ascendunt in celum: ceteri nemo propterea. Et omnes qui renascuntur per gratiam dei ascendunt in celum: et nemo ascendit in celum nisi qui de celo descendit filius hominis qui est in celo. Unde hoc? Quia omnes qui renascuntur membra ipsius sunt: et solus christus de maria natus vnus est christus: et cum corpore suo caput vñ est christus. Hoc ergo dicere voluit: Nemo ascendit nisi qui descendit: Non ergo ascendit nisi christus. Si vis ascendere: esto in corpore christi. Si vis ascendere: esto membrum christi. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra corporis cum sint multa: vnum est corpus: sic et christus: quia caput et corpus christus. Et quomodo sit hoc: adhuc queramus. Latet questio: exaltatur illa profunditas. Christus peccatum non habet: nec originale traxit: nec suum addidit: extra voluptatem carnalis libidinis venit: non ibi fuit complexus maritalis: de virginis corpore non assumpsit vulnus sed medicamentum: non assumpsit quod sanaret sed vnde sanaret. Quatum ad peccatum pertinet dico. Solus ergo ille sine peccato: quomodo erunt membra eius: quorum nullus est sine peccato? Quomodo? Audi similitudinem que sequitur. Et sicut moyses exaltauit serpentem in deserto: ita oportet exaltari filium hominis: ut qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam. Unde tibi non videbatur peccatores homines posse fieri membra christi: id est illius qui nullum omnino haberet peccatum? Serpentis morsu mouebatur: ideo crucifigitur christus: ideo fundit sanguinem christus in remissionem peccatorum: quia propter peccatum: id est serpentis venenum: Sicut exaltauit moyses serpentem in heremo vnde sanaretur qui in illo deserto a serpentibus mordebantur et illum exaltatum attendere iubebantur: et quisquis attenderet sanabatur: sic oportet exaltari filium hominis: ut omnis qui credit in eum: id est qui attendit exaltatum: qui

non erubescit crucifigum: qui in cruce christi gloriatur: non pereat: sed habeat vitam eternam. Non pereat. Unde? Credendo in eum. Unde non pereat? Attendendo exaltatum: alioquin perisset. Hoc est: Omnis enim qui credit in eum non pereat: sed habeat vitam eternam. Profers paruulum mihi: et iubes ut attendat exaltatum: quem negas habere serpentis venenum. Immo si faues ei: si mouet te innocentia in vita propria: noli negare tractum aliquem reatum de vita prima: non sua: sed parentis sui. Noli negare: confitere venenum: ut possas medicamentum: aliter non sanatur. Aut ut quod ei dicis ut credas. Hoc enim respondetur a portante paruulum. Ad verba aliena sanatur: quia ad factum alienum vulneratur. Credit in Iesum christum: sit interrogatio: respondit: credit. Pro non loquente: pro silente: pro flente: et flendo quodammodo ut subueniatur orante: respondetur et valet. An etiam hoc serpens ille persuadere conatur: quia non valet? Absit a corporibus qualicumque christianorum. Ergo respondetur et valet. Conspiratione quadam communis spiritus: credit in altero: quia peccauit in altero. An vero inuenit vitam presentis seculi: quem parturiuit infirmitas: et non inuenit vitam futuri seculi: quem parturiuit charitas? Ergo moyses exaltauit serpentem in heremo: ut omnis a serpente percussus intueretur exaltatum et sanaretur. Adam primus accepit morsum serpentis cum veneno: Ergo natus est in carne peccati: sit saluus in christo: per similitudinem carnis peccati. Absit enim deus filium suum: non in carne peccati: sed sicut sequitur qui scribit: In similitudine carnis peccati: qui non de complexu maritali: sed de vtero virginali. Absit in similitudinem carnis peccati. Ut quid hoc? Ut de peccato damnetur peccatum in carne: de peccato peccatum: de serpente serpentem: Sed de similitudine: quia in christo nullum peccatum: sed sola similitudo carnis peccati. Ideo exaltatus est serpens: et greus. Exaltata est similitudo carnis peccati: ut sanaretur origo peccati: quia misit deus filium suum in similitudinem carnis peccati: non in similitudinem carnis. Nam vera caro est: sed in similitudinem carnis peccati: qui mortalis caro sine villo omnino

De verbis Apostoli

Sermo XIII

non peccato: propter similitudinem damnetur peccati in carne: propter veram iniquitatem. Vera iniquitas in christo non fuit: sed mortalitas in illo fuit. Peccatum non suscepit: sed penam peccati suscepit. Suscipiendo sine culpa penam: et penam sanauit et culpam. Ecce quomodo dixerat: Quomodo possunt ista fieri? Sic enim sanamur: non quia meremur. Ecce quomodo fuit ista. Adhuc vbi mihi paruulos ponis. Jam dicis: nullo veneno sauiati sunt: Aufer eos a conspectu exaltati serpentis. Si autem non auferas: sanandos dicis: venenatos confiteris. Deinde ipse dominus in eodem sermone ad nichodemum non audistis quid dixerit: cum eadez lectio hodie legeretur? Qui credit in eum non iudicatur: qui autem non crediderit: iam iudicatus est. Et hic queris medium homo de medio et disputas et attenderis nec attendis: Qui credit in eum non iudicatur: qui autem non crediderit: iam iudicatus est. Quid est autem iam iudicatus est? Damnat est. Nam iudicium pro damnatione plerumque poni non solet: scripturę testes sunt: maxime illo vno testimonio apertissimo cui nemo est qui contradicat. De resurrectione cum ageret dominus: Qui bene fecerunt inquit in resurrectione vite: qui male egerunt in resurrectione iudicii: vtiq; iudicium pro damnatione posuit: et tu aliter audes differere aut credere? Qui non credit: iam iudicatus est. Alio loco: Qui credit in filium habet vitam eternam: quam tu paruulis promittebas non baptizatis. Qui credit in filium habet vitam eternam. Sed habet inquit et qui non credit paruulus: quis non habeat regnum dei. Sed vide quod sequitur: Qui autem incredulus est filio: non habet vitam: sed ira dei manet super eum. Vbi ponis paruulos non baptizatos? Profecto in numero credentium. Nam ideo et consuetudine ecclesię antiqua canonica fudatissima: paruuli baptizati fideles vocantur: Et sic de his respondet: christianus. Lathecumini: an fideles? Fidelis vtiq; a fide: fides a credendo. Inter credentes igitur baptizatos paruulos numerabis: nec iudicare villo modo aliter audebis: si non vis esse apertus hereticus. Ergo ideo habet vitam eternam:

quia qui credit in filium: habet vitam eternam. Nolo eis sine ista fide et sine isto sacramento huius fidei promittere vitam eternam. Qui autem incredulus est filio: et qui non credit in filium: non habet vitam: sed ira dei manet super eum. Nō dixit: veniet super eum: sed manet super eum. Respexit originem cum ait: Ira dei manet super eum. Quia respiciens et apostolus dixit: Quimur Ep. 2. et nos aliquando natura filij ire. Non accufamus naturam: Naturę auctor deus est. A deo bona est instituta natura: sed per malam voluntatem a serpente vitata est: ideo quod fuit in adam culpę non naturę: nobis propagatis factum est iam naturę. Ab huiusmodi nature quo nascitur homo: non liberat nisi qui natus est sine vitio. Ab hac carne peccati: non liberat nisi ille qui natus est sine peccato per similitudinem carnis peccati. Ab hoc veneno serpentis: non liberat nisi exaltatio serpentis. Quid ad hec dicis? Satis ne hoc est? Est vnum aliquid acutissimum: quod ab eis profertur. Paululum attendite. Cum ceperint urgeri verbis apostoli dicentis: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Que verba nescio quis non intelligat: in quibus verbis nescio vtrum quisquā expostorem requirat: conatur respondere et dicere: ideo dictum hoc ab apostolo quia primus peccauit adam: et qui postea peccauerunt: illum imitando peccauerunt. Hoc quid est aliud? Quod conari tenebras aperto lumine offendere? Peccatum per vnum hominem intrauit: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Propter imitationem dicis: quia primus peccauit adam. Respondeo propterea: non primus peccauit adam. Si primum peccatorem requiris: diabolus vide. Sed humani generis masculinus volens ostendere apostolus de origine venenata: ideo cum posuit vnde natus sumus: non eum quem imitari sumus. Dicitur quidem et pater tuus: quem fueris imitatus. Filij mei quos iterum parturio. Qui imitetur dicit: Imitatores mei estote. Et propter ipsam imitationem dicit impijs: Vos a patre diabolo estis. Nam constat hic in catholica fide: quod diabolus nec genuit non,

stra naturam nec cōdidit: sola in illa sedu-
ctio est p̄cedentis: imitatio consequen-
tis. Deniq̄ quomodo dicitur est de adam:
in quo om̄es peccauerunt: legatur mibi ali-
cubi: om̄es in diabolo peccauerunt. Aliud
est illo p̄cedente ⁊ seducēte peccare: aliud
in illo peccare: Quia sc̄m propaginē car-
nis in illo eram̄us om̄es anteq̄ nati esse-
mus tanq̄ in parente: tanq̄ in radice ibi
eram̄us: sic venenata est ista arbor ibi era-
mus. Nam q̄ ad diabolu: hoc est principē
peccati: ⁊ vere primum peccatorem nō per-
tinet origo: sed imitatio: cū de illo scriptu-

Sap. 2. ra loqueret: Inuidia inquit diaboli mors
intrauit in orbem terrarum. Imitatur autē
eum qui sunt ex parte ipsius. Imitatio cū
sunt ex parte ipsius. Nunquid dictum est
in illo peccauerunt? Cum vero de adam vi-
ceretur: propter originem: propter posteri-
tatem: propter propaginem viscerum: In
quo om̄es inquit peccauerunt. Nam si pro-
pterea primus constitutus est adam: quia
primus peccauit: tanq̄ exemplo sit: non in
origine: vt quid tam in longinquo: post tā
prolixa tempora cōtra adam queritur chri-
stus? Si om̄es peccatores ad adam pro-
pterea pertinet: quia primus peccator: om̄-
nes iusti debuerunt ad abel pertinere: quia
primus iustus: Quare christus queritur?
Quia in adam damnata est generatio: in
christo queritur regeneratio. Proinde ne-
Rmo nos fallat. Scriptura euidentis est: au-
ctoritas fundatissima est: fides catholicissi-
ma est. Omnis generatus damnatus: ne-
mo liberatus nisi regeneratus. Unde ⁊ al-
teri versutē illorum iam vos instructi: re-
spondete charissimi. Quando dicūt ⁊ par-
uulos turbant: si de peccatore peccatores
nati sunt: quare nō de baptizato iam fide-
li cui remissa sunt om̄ia peccata iusti nasci-
tur? Lito respōdete: Ideo d̄ baptizato nō
iustus nascitur: quia non eum generat vn-
de regeneratus est: sed vnde generatus est.

1. Petr. 3. De christo dictū est: Abornificatus carne:
vniuersificatus spiritu: sic de homine dici po-
test: Tabefactus carne: iustificatus spiritu.

Job. 3. Quod nascitur de carne: caro est. Quis
vt de iusto iustus nascatur: cum videas iu-
stum esse nisi regeneratum om̄ino non pos-
se: Nec attendis domini sententiā quā tu-

Abel. 3. ipse in ore habes: Si quis nō renat⁹ fuerit

ex aqua ⁊ spiritu. Puto quia non hoc factū
est in concubitu. Admiraris quare peccator
nascatur de semine iusti: nō te delectat mi-
rari quare oleaster nascatur de semine oli-
ue? Accipe aliam similitudinē. Iustum ba-
ptizatu: pone granū purgatum. Non at-
tendis quia de grano purgato frumētum
cum palea nascit⁹: sine qua seminatur? De-
inde cum sit in propagine natozum spirita-
lis generatio: vis vt d̄ baptizato baptizat⁹
nascat⁹: cū videas de circūciso nō nasci cir-
cūcisum? Carnalis ē certe ista generatio: ⁊
carnalis est circūcisio: et tamen de circū-
ciso non nascitur circūcisus: sic ergo de ba-
ptizato non potest nasci baptizatus: quia
nemo renatus anteq̄ natus. Aliud eorum
quasi acutissimum. Sed quid acutum non
obtrunditur scuto veritatis? Aliud dicunt: **L**
videte quale. Si adam inquit nocet his
qui non peccauerunt: ergo et christus pro-
desse debet etiam his qui nō crediderunt.
Videtis certe q̄ hoc acutum sit contra ve-
ritatem: audite quantum adiuuet verita-
tem. Qui est hoc dicit: nihil aliud dicit: ni-
si christum nihil prodesse nō credentibus.
Hoc est verum. Quis non accipiat? Quis
nō consentiat: quia christus nō credentib⁹
non prodest: credentibus prodest? Sed dic
mibi obsecro te: Paruulis baptizatis chri-
stus aliquid prodest: an nihil prodest? Ne-
cesse est vt dicat prodesse. Præmitur mole
matris ecclesie: forte quidem vellēt hoc di-
cere. Nam ratiocinationes eorum ad hoc vi-
dent compellere: sed auctoritate reprimun-
tur ecclesie: ne non dicam spiritus hominū
obruantur: sed ipsorum infantium lachry-
mis tanq̄ fluuiū pertranbantur. Si enī di-
xerint nihil prodesse christum baptizatis
infantib⁹: nihil aliud dicūt q̄ superfluo ba-
ptizantur infantes. Et autē non superfluo ba-
ptizantur quia hoc dicere non audent:
prodesse christū baptizatis infantibus cō-
fitentur. Si prodest baptizatis: quero qui-
bus prodest: credentibus an nō credentib⁹?
Elegant quod volunt. Si dixerint non cre-
dentibus: vbi est ergo quod calumniaba-
ris: quia christus non credentibus nō pro-
desse non potest? Ecce tu prosteris prodes-
se infantibus: nō tamen credentibus. Ad
quodlibet prodest? Non putas ad vitam
eternam? Non putas ad salutem eternā?

De verbis Apostoli

Ad ipsum regnum celorū percipiendum?
Quis p̄dest christus paruulis baptizatis.
Prodest ergo non credentibus? Sed ab-
sit vt ego dicam non credentes infantes.
Jam superius disputauī: credit in altero:
qui peccauit in altero: dicit credit ⁊ valet:
⁊ inter fideles baptizatos computat. Hoc
habet auctoritas matris ecclesie: hoc fun-
datus veritatis obtinet canon: contra hoc
robur: contra hūc inexpugnabilem murū
quisquis arietat ipse confringit. Ergo pro-
dest christus aliquid infantibus baptiza-
tis: ⁊ sicut ego doceo: ⁊ sicut mecum tota ec-
clesia dicit credentibus prodest: fidelibus
prodest: tu quod vis elige. Volo quidē vt
quod verius est eligas: vt nobiscum dicas
quia credentibus prodest. Sed si dixeris:
non credentibus prodest: p̄tra te dixisti. Si
dixeris credentibus prodest: mecum dixisti.
Elige vtrum contra te dicas quod falsum
est: an mecum dicas quod verum est. Tu enī
pauloante dicebas christum nō credenti-
bus nihil prodesse: volens efficere quia sic
⁊ adam nō peccantibus nihil nocuit: quō
christus nō credentibus nihil prodest. Ec-
ce iam fateris infantibus nō credentibus
baptizatis aliquid prodesse christum. Sed
si credentibus dicit: bene dicit: mecum di-
cis: credit ⁊ infantes. Unde credūt? Quo
modo credunt? Fide parentum. Si fide pa-
rentum purgantur: peccato parentum pol-
luti sunt. Corpus mortis in primis parēti-
bus generauit eos peccatores: spiritus vi-
tē in posterioribus parentibus regenera-
uit eos fideles. Tu das fidem non respon-
denti: ⁊ ego peccatum nihil agentī. San-
1. Cor. 7. cti inquit de sanctis nasci debuerunt: quia
sicut dicit apostolus: Alioquin filij vestri
imundi essent: nūc autē scī sunt. Et quō b̄
accipis? Quō intelligis de fidelib⁹ natū ita
sanctū: vt baptizari nō debeat? Quomo-
do liber accipias istam sanctitatem. Multi
enī modi sunt sanctitatis: ⁊ multi modi sūt
sanctificationis. Non enī om̄e quod sancti-
ficatur ad regnum celorū mittitur. De esca-
nostra: dixit apostolus: Sanctificat⁹ p̄ ver-
bum dei ⁊ orationem. Nunquid quia esca-
nostra sanctificatur: nō scimus quo mitta-
tur? Disce ergo esse aliquem modū: ⁊ quasi
ymbraclū quoddā sanctificationis: quod
non sufficiat ad perceptionem salutis. Di-
stat: ⁊ quid distet deo notū est. Tamen cū

Sermo XIII

filio fidelium curatur ad baptismū: nō sic
errent parentes vt putent eum iam fidelē
natum. Natum enī possunt dicere: non re-
natum. Nam vt noueris quomodo intelli-
gas sanctificatos filios fidelium: vt modo
nō qugram quia longum est modū sancti-
ficationis huius: ibi ⁊ maritū habes infide-
lem: ibi habes ⁊ vxorē fidelem. Sanctifica-
1. Cor. 7. tur inquit vir infidelis in vxore: sanctifica-
tur mulier infidelis in fratre. Nūquid quia
est ibi forte modus aliquis sanctificationis:
vt vir infidelis sanctificetur in vxore fide-
li: ideo iam securitatem debet accipere q̄ in
regnum celorum intraturus est: ⁊ non ba-
ptizandus: non regenerandus: non christi
sanguine redimendus? Quomodo ergo san-
ctificatur vir infidelis in vxore: ⁊ tamen pe-
rit nisi baptizet⁹: sic filij fidelium: ⁊ si ad quen-
dam modum sanctificati: pereunt tamen si
nō fuerint baptizati. Rogo vos vt paulu-
lum acquiescatis. Lego tantum. Sanctus
Cyprianus est quē in manus sumpsit: anti-
quus episcopus sedis huius: quid senserit
de baptismo paruulorū: immo quid semp̄
ecclesiam sensisse monstrauerit: paululū ac-
cipite. Parum est enī quia isti differunt et
disputant nescio quas impias nouitates:
⁊ nos conantur arguere q̄ aliquid nouum
dicamus. Ad hoc ergo lego sanctū cypria-
num vt videatis quomodo sit intellectus
canonicus et catholicus sensus in his ver-
bis quē pauloante tractauī. Interroga-
tus est vtrum infans baptizari debeat an-
te octauū diem: quia in veteri lege non lice-
Mat. 17. bat circūcidi infantē nisi octauo die. Que-
stio inde erat nata de die baptizandi: nam
d̄ origine peccati nulla erat questio: ⁊ ideo
ex ea re vnde nulla erat questio: soluta est
exorta questio. Sanctus cyprianus dixit
inter cetera quē superius dixi. Propter q̄
neminē putamus ad gratiā consequendā
impigendū esse a lege quē iam statuta est:
nec spiritalem circūcisionē impediri car-
nali circūcisione debere: sed omnē offitio
admittendum esse ad gratiā christi: quādo
⁊ petrus in actibus apostolorū loquatur ⁊
dicat: Deus mihi dixit neminē hominē cō-
Act. 10. munē dicendum ⁊ immundū. Leterū si ho-
mines impedire aliquid ad cōsecutionem
gratię possit: magis adultos ⁊ prouectos ⁊
maiores natu possint impedire quā p̄cā.
Porro autē etiā grauissimis delictorib⁹ ⁊ in

duo multū ante peccatib⁹ cū postea crediderit remissio peccat⁹ dā: et baptismo atq; gratia nemo prohibetur: quātomagis nō debet prohiberi infans: qui recens natus nihil peccauit: nisi q̄ scdm adam carnaliter natus cōtagium mortis antiq̄e prima natiuitate cōtraxit: qui ad remissa peccatorū accipiēda: hoc ipso facilius accedit: quod illi dimittuntur nō propria sed aliena peccata. Elidete quemadmodū de hac re nihil dubitans: soluit illam vnde dubitabatur: hoc de fundamento ecclesie supressit: ad confirmandū lapidem nutantē. Impe- tremus ergo si possumus a fratribus nris: ne nos insuper appellent hereticos: qđ eos talia disputantes nos appellare possumus forsitā si vellemus: nec tamen appellam⁹. Sustineat eos mater p̄is visceribus sanā dos: portet docendos: ne plangat mortuos. Minus est quo progrediuntur: multum est: vit ferendum est: magnē patientiē adhuc ferri. Non abutantur hac patientia ecclesie: corrigantur bonū est: vt amici exhortamur: non vt inimici litigamus. De trahunt nobis: ferimus: canonē detrahūt: veritati nō detrahant: Ecclesie sanctē pro remissione peccati originalis paruulorum quotidie laboranti nō cōtradict. Funda- ta ista res est: ferendus est disputator: errans in alijs questionibus nō diligenter digestis: nōdum plena ecclesie auctoritate firmatis: ubi ferendus ē error: non tantū progredi debet vt etiam fundamentū ipsum ecclesie quaterere moliat. Nō expedit: adhuc forte nostra nō est reprehendenda patientia: sed debemus timere ne culpetur etiā negligētia. Sufficiat charitati vestre: habete ad illos qui nostis illos: habete cū illis amice: fraterne: placide: amanter: dolenter: quicquid potest faciat pietas: quia postea diligenda non erit impietas. Conuersi ad dominū.

De verbis Apostoli: Nos em̄ sumus circumcisio qui spiritui dei seruimus: Sermo XV

Apostolicam lectionē aure et animo intendat sanctitas vestra: adiun- do nos affectu apud dominū deū nostrum: vt ea quę illi nobis reuelare dignetur: ad vos apte atq; salubriter proferre possimus. Ergo cum legeretur: audistis dicentē apostolū paulum: Nos em̄ su-

mus circumcisio qui spiritui dei seruimus. Scio plerosq; codices habere: qui spiritu deo seruimus. Quantū autē inspicere potuimus: plures greci hoc habent: qui spiritui dei seruimus. Sed non ibi questio est: Manifestū est enim vtrūq; et congruum regule veritatis: quia et spiritui dei seruim⁹: et nō carne: sed spiritu deo seruimus. Car- ne em̄ seruit deo qđ de rebus carnalibus sperat se placere deo. Cum vero et ipsa caro ad bona opera spiritui subditur: spiritu serui- mus deo: quia carnem domamus vt spiri- tus obtemperet deo. Spiritus em̄ regit: caro regitur: nec spiritus bene regit: si nō regat. Cum ergo ait: Nos sumus circumcisio: videte quid voluerit intelligi in illa circū- cisione quę in ymbra data est: significante: quę remota ē luce veniente. Cur autē non dixerit: Nos habemus circumcisionē: sed nos sumus circumcisio? Sic accipite hoc voluisse apostolū dicere: Nos sumus iusticia. Circumcisio em̄ iusticia est. Abagis em̄ cō- mendat cum dicit dicendo nos esse iusticia: am: qđ dicendo nos esse iustos: ita tamē vt cum iusticia dicit: esse iustos intelligamus. Non em̄ illa incōmūtabilis iusticia cuius participes facti sum⁹: qđ quēadmodū dicit: magna ibi iuuent⁹ est: p multis iuuenib⁹: sic dicit iusticia vt intelligant iusti. Audite hoc ipsum euidentius: eodem dicente apo- stolo: Et nos inquit sumus iusticia dei in ipso. Nos sumus iusticia nō nostra sed dei: ab illo accepta non a nobis assumpta: im- partita non vīsurpata: donata non rapta. Luidam em̄ rapina erat esse equalis dei: et quoniam quęsiuit rapinā: inuenit ruinā. Do- minus autem noster iesus christus: cum in forma dei esset: nō rapinam arbitratus est esse equalis deo. Qui em̄ equalitas dei natura erat: rapina nō erat: sed tamen semet- ipsum exinanīuit formā seruī accipiens: vt nos essemus iusticia dei in ipso. Si em̄ ille paupertatem vitaret: nos paupertate non careremus. Pauper enim ille factus est: cum diues esset: vt illius paupertate: sicut scriptum est: nos ditaremur. Diuitiē illius quid nos facturę sunt: cuius paupe- tas nos diuites facit? Apostolus ergo non tibi negauit circumcisionem: sed exposu- it: lucem prędedit: ymbra remouit. Nos sumus inquit circumcisio: qui spiritu deo seruimus: et gloriāmur in christo iesu: et nō

B in carne fidentes. Resperit quosdā in car- ne fidentes: ipsi erant qui de carnis circūci- sione gloriabant. De quibus alio loco vi- ditur: Quorū deus venter est: et gloria in pu- dēdis eorū. Intellige tu circūcisionē: et esto circūcisio: intellige et esto. Intellect⁹ em̄ bo- nus: sed omnibus qui faciūt eum. Nō vtiq; frustra octauo die iussus ē infans circūcidi: nisi qđ petra qua circūcidimur christ⁹ erat. Cultellis em̄ petrinis circūcisus est popu- lus: Petra autē erat christus. Quare ergo octauo die? Quia in hebdomadibus idē primus qui et octau⁹. Completis em̄ septē diebus redit ad primū: finitus septimus: dñs sepultus: redit ad primū: dñs resusci- tus. Domini em̄ resuscitatio pręmisit no- bis eternum diem: et consecrauit nobis do- minicū diē. Qui vocat dominicus: ipse vi- det proprie ad dñm pertinere: qđ eo die do- minus resurrexit. Reddita est petra: circū- cidant qui volunt dicere: Nos em̄ sumus circumcisio. Tradit⁹ est em̄ ppter peccā nra: et resurrexit ppter iustificationē nram. Ju- stificatio tua: circumcisio tua: nō est a te. Gra- tia salui facti estis p fidē: et hoc non ex vo- bis: sed dei donū est: Nō ex operib⁹: ne forte dicas: Promerui: et ideo accepi. Nō putes te pmerēdo accepisse: qđ nō pmereres nisi accepisses. Gratia pcessit meritū tuum: nō gratia ex merito: sed meritū ex gratia. Nā si gratia ex merito: emisti: non gratis acce- pisti. Pro nihilo inqđ saluos facies illos. Quid est p nihilo saluos facies? Nihil in eis inuenis vnde saluos: et tñ saluos. Gra- tis das: gratis saluos. Omnia merita pce- dis: vt dona tua cōsequantur merita tua. Proius gratis das: gratis saluos: qui ni- hil inuenis vnde saluos: et multū inuenis vnde damnes. Nos ergo inquit sumus cir- cumcisio qui spiritui dei seruim⁹: et gloriā- mur in christo iesu. Qui gloriat in dño glo- riet. Et nō in carne fidentes. Et quid est fi- dere in carne? Audite inquit. Quāq; ego inquit habē fiduciam et in carne. Si quis alius in carne putat se habere fiduciā: ma- gis ego. Ne arbitremini inquit me hoc cō- demnare quod nō habeo. Quid magnum est si homo abiectus: plebeius: ignobilis: ptemnat nobilitatem: et tunc exhibeat ve- ram humilitatē? Quāq; ego inquit habē fiduciā et in carne: Ideo vos inqđ doceo cō- temnere: quoniam videtis me habere quod

contemnā. Si quis alius in carne putat se habere fiduciā: magis ego. Et audi in car- ne fiduciam circūcisionē octauī diei: id est nō profelitus: nō aduena ad populū dei: nō maior circūcisus: sed a parentibus na- tus iudeus. Habeo circūcisionem octauī diei ex genere israel: de tribu beniamin: he- breus ex hebreis: scdm legem pharisęus. L. Primarij qđ erant: et qđ ad nobilitatē iu- daicā segregati: nō contemptibili plebi cō- mixti: qui dicebantur pharisęi. Nam dicit hoc verbum: quasi segregationē interpre- tari: quomodo in latina dicitur egregius: quasi a grege separatus. Fuerunt autē is- raelitę: id ex genere israel: etiam illi qui se- parati fuerant a templo. Remansit autem ad templū tribus iuda: et trib⁹ beniamin: Tribus leui in sacerdotibus: trib⁹ iuda re- gia: et tribus beniamin: hoc solum reman- sit in hierusalem: et ad templū dei: quando facta est separatio illa in seruo salomonis. Non ergo leuiter accipiat quod ait: tri- bus beniamin inherens iude: nō recedens a templo: hebreus ex hebreis: scdm legem pharisęus: fm emulationē persequens ec- clesiam dei. Inter merita sua cōmemorat qđ fuerit persecutor: scdm emulationē in- quit. Quā emulationē? Non eram inquit piger iudeus: quicquid erat quod legi meę aduersarium videbatur: impatienter fere- bam: acriter insequabar. Hec apud iudeos nobilitas: sed apud christum quęstū humi- litas. Ideo ibi iste saulus: hic paul⁹. Saul a saule nomen diriuat. Qui fuerit saul nostis: ipse electa est statura proceris: Sic eum describit scriptura: qđ supereminens esset de omnibus quādo electus est vt vn- geretur in regem. Non fuit sic saulus: sed factus paulus. Paulus em̄ paruus: ideo paulus modicus. Ergo scdm emulationē inquit persequens ecclesiam. Hinc intelli- gāt homines qualis apud iudeos fuerim: qui christi ecclesiam persequabar emula- tione traditionū paternarū. Addit: Scdm iusticiam quę in lege est: qua fuerim sine querela. Nouit charitas vestra dictos esse sine querela: ambulasse in omnibus iustifi- cationibus domini: zachariam et helizabet. In oibus inquit scriptura iustificationibus dñi ambulasse sine q̄rela. Ecce hoc erat et paulus noster. Quando saulus erat: in le- ge sine q̄rela ambulabat. Et qđ i eo fuit qđ

ne querela: hoc de illo faciebat magnā que-
relā. Quid ergo putamus fratres esse sine
querela? Scdm iusticiā quē in lege est esse
malū est: Si malū est fm iusticiā q̄ in lege ē
esse sine querela: q̄ aliquid mali est lex? Sz
habem⁹ eundē aplm dicentē: Itaq; lex q̄
dem sancta: et mandatū sanctū et iustū et bo-
num. Si lex sancta: et mandatū sanctū: et iu-
stū et bonū: fm iusticiā quē ē ex lege sancta
pueris sine querela: quō potest non esse
bonū? Quō potest nō esse sanctū? An for-
te sanctū nō est? Audiam⁹ ipsum aplm qd
dicat: Quē mihi lucra fuerūt: hec propter
christū damna esse duxi. Damna sua dicit:
et inter damna sua cōputat: q̄ in iusticiā q̄
ē in lege fuerit sine querela. Clertamē in-
quit et arbitror oīa damna esse ppter emi-
nentē scientiā xpī iesu dñi nři. Attēdo in-
quit laudes meas: comparo eminentiē dñi
nostri iesu christi. Illud sitio: hoc ptemno.
Parū est hoc. Propter quē arbitror inquit
omīa nō solum detrimenta esse: verū et ster-
cora existimaui esse vt christū lucrifacerē.
Questio maior exorta est. Si fm iusticiā
quē in lege est versabaris sine querela: et
hoc in detrimentis tuis: in damnis: in ster-
coribus computas vt christū lucrifacias: q̄
iusticia illa a christo prohibebat? Obsecro
te: expone hoc paululū. Deo potius dica-
mus vt illuminet et nos: a quo et ipse illumi-
natus est qui epistolā istā scripsit nobis:
nō attramēto: sed spiritu dei viui. Elidet
charissimi q̄ sit arduū: q̄ difficile intelligen-
re hoc: cum p̄stet legem sanctā esse: et man-
datū sanctū et iustū et bonū: cōstetq; omīno
inter fideles catholicos: ita vt nemo dissen-
tiat nisi qui non vult esse catholicus: hanc
legē nō datā nisi a dño deo nostro: fm istā
iusticiā quē in lege est puerari sine quere-
la: impedimentū fuisse apli ne veniret ad
christū: nec cum venisse ad christū: nisi hoc
qd fuit fm iusticiā quē in lege est sine que-
rela inter damna et detrimenta et sterco-
ra cō-
putasset. Sequamur ergo et accedam⁹ ali-
quantulū: ne forte in ipsīs verbis apli elu-
cescat nobis aliquid: vnde ista remoueat et
soluat obscuritas. Detrimēta inquit credi-
di hec oīa: et sterco-
ra existimaui vt christū
lucrifacerē. Intrēdite obsecro. Damna: de-
trimēta: sterco-
ra ista existimaui: in quibus
etiā illud cōmemoro q̄ fuerim sine querela
fm iusticiā quē in lege est. Existimaui ergo

hec detrimēta et sterco-
ra vt christū lucrifaci-
ciam: et inueniar in illo: nō habens meā iu-
sticiā quē ex lege est. Qui p̄uenistis intel-
lectu expositionē: arbitramini vos tanquā
veloces in viā cum tardioribus ambulare.
Celeritas aliquantū reprimat: ne comes
tardior defera. Et christū inquit lucrifaci-
ciam: et inueniar in illo: nō habens meā iusti-
ciam quē ex lege est. Si meā dixerat: qua-
re addidit ex lege? Si em ex lege esset: quō
tua est? Nunquid tu tibi imposuisti legē?
Deus legē dedit: deus legē imposuit: de-
legi suę te obtemperare p̄cepit. Lex si nō
te doceret: quēadmodum viuere deberes:
quō posses habere iusticiā sine querela fm
legem? Si fm legē habes: quō dicit: nō ha-
bens meā iusticiā quē ex lege est: sed eam
quē est per fidē christi quē est a deo? Jam q̄
dicā vt potero: reuelet melius qui vos pos-
sident: donec et intellectū et effectū. Donabit
em effectū: si donabit affectum: hoc est em
qd volo dicere. Lege dei pposita: ipsa em
dixit: Non cupisces. Lege ergo dei ppo-
sita: exceptis illis carnalibus sacramētis q̄
fuerūt vmbre futuroꝝ. Lege dei pposita
quisquis timuerit: et suis viribus eā imple-
re se posse putauerit: et fecerit qd lex iubet:
nō amādo iusticiā: sed tantūmodo penā:
fuit quidē fm iusticiā quē ex lege est hō si-
ne querela: nō furat: nō adulterat: nō dicit
fallum testimoniū: nō facit homicidiū: nō
cupiscit rem proximi sui. Potest hoc: po-
test fortassis. Unde? Timore penę: quāq;
qui timore penę nō cupiscit: puto q̄ cupi-
scit. Terrore ingenti armorū atq; telorū:
et circūdantis forsitan multitudinis vel ob-
ulam euntis: etiā leo reuocat a p̄da: et tñ
leo venit: leo redit: p̄dam nō rapuit: non
maliciā posuit. Si talis es: adhuc iusticia
est: qua iusticia tibi cōsulis ne torquearis.
Quid magnū est penam nō timere? Quis
eam nō timet? Quis latro: quis scelerat?
quis nefarius? Sed hoc interest inter timo-
rem tuū: timorēq; latronis: q̄ latro timet
leges hominū: et ideo facit latrocinii: quia
sperat se fallere leges hoīm: tu autē leges
eius times: eius penā times quē fallere nō
potes. Nam si fallere posses: quid nō fecis-
ses? Ergo et cupiscentiā tuā malā nō amor
tollit: sed timor premit. Ad ouile venit lu-
pus: latratu canū et clamore pastoz ab oue
li reuersus est lupus. Ipse tñ lupus in ouē

De verbis Apostoli

Sermo XV

vertat. Facit em et hoc dñs: sed ipsa est iu-
sticia eius: nō tua. Nam q̄diu habes tuā:
potes timere penā: nō amare iusticiā. Er-
go fratres mei: habet delicias suas iniqui-
tas: et iusticia nō habet. Delectat malū: et
nō delectat bonū. Delectat omīno: s̄ dñs
dabit suauitatē: et terra nostra dabit fructū
suū. Ille nisi prior det suauitatē: terra no-
stra nō dabit nisi sterilitatē. Hāc ergo iusti-
ciam cupiuit apostolus: delectat⁹ est: me-
mor fuit dei et delectatus est: cōcupiuit aīa
eius et estuauit in atria dñi: et viluerunt oīa
quę p magno habebat: facta sunt damna:
detrimentā: sterco-
ra. Hic em erat et illud qd
Sal. 1. ecclesiā persequebat: fm emulatiōē pater-
nā traditionū. Inde erat q̄ suā iusticiā
p̄stuebat: nō iusticiā dei q̄rebat. Elidete
em q̄ inde plequebat ecclesiā. Quid ergo
dicam⁹? Aut alio loco ipse apls: Quia gētes
quę nō sectabant iusticiā apprehenderūt iu-
sticiā. Sed quā? Iusticia aut quē ex fide ē.
Bentes aut quę nō sectabant iusticiā quē
ex lege est: quasi propriā suam quē sit de ti-
more penę nō de amore iusticię: q̄ nō secta-
bant iusticiā: apprehenderūt iusticiā: iusti-
ciam aut quē ex fide est. Israel aut in q̄t p-
sequēs legē iusticię: in legē iusticię nō pue-
nit. Quare? Quia nō ex fide. Quid est q̄
non ex fide? Non sperauit in deum: non il-
lam petiuit a deo: non credidit in eum qui
iustificat impiū. Non fuit s̄ilis publicano
oculos in terrā deiicienti: pectus suū percu-
tient et dicēti: Dñe propitiū esto mihi pec-
catori. Ergo psequēs legē iusticię: i legē iu-
sticię nō puenit. Quare? Quia nō ex fide:
s̄ quasi ex operib⁹ offenderūt in lapidē of-
fensiōis. Ecce vnde saulus persequebat ec-
clesiā: in lapidem offensiōis offendeat.
Christus humilis in terra iacebat: in celis
quidē et ipse erat. Leuata illo a carne sua a
mortuis resuscitata: sed nisi et in terra chri-
stus iaceret: nō ipsi saulo clamaret: qd me
persequeris. Ergo ille iacebat: q̄ humilita-
tem piā perferebat: ille offendeat: q̄ non
videbat. Et totū hoc nō videre vnde erat?
De timore superbie. Quid est de timore
superbie? Quasi de iusticia sua. Ex lege q̄
dem: s̄ sua. Quid est ex lege? Quia in man-
datis legis. Quid est de sua? Tanq; de vi-
rib⁹ suis. Amor decrat: amor iusticię: amor
charitatis christi. Et vnde illi amor? Solus
possidebat timor: charitati venturę locum

in corde seruabat. Cum seiret et erectus ia-
crabundus glorians apud ipsos iudeos q̄
fm emulatiōē paternā traditionū per-
sequebat ecclesiā: cū sibi videt⁹ excelsus:
audiuit desuper vocē dñi nostri iesu christi
iam in celo sedentis: et adhuc humilitatem
cōmendātis: Saule inquit saule: quid me
persequeris? Durū est tibi aduersus stimu-
lum calces mittere. Possim te dimittere:
tu em vexareris punctiōibus meis: nō ego
frangerer calcibus tuis: sed nō te dimitto.
Seuis et misereor. Quid me persequeris?
Non em timeo te: ne itez crucifigas me: s̄
volo agnoscas me: ne occidas: nō me: s̄ te.
Ihorruit ergo apls: percussus et prostratus:
erectus et instructus. Factū est em in illo:
Ego pcutiā et ego sanabo. Non em ait: Sa-
nabo et percutiā: s̄ percutiā et sanabo. Per-
cutiā te: et dabo tibi me. Sic prostratus hor-
ruit iusticiā suā: i qua erat certe sine quere-
la: laudabilis: magnus: q̄si gloriosus apud
iudeos. Detrimēta existimaui: damna cre-
didit: sterco-
ra deputauit vt inueniret in il-
lo nō habens suā iusticiā quē ex lege est: s̄
eam quē per fidē est christi: quē est inquit
ex deo. Illi aut qui offenderūt in lapidem
offensiōis: qd de illis dicit ipse apostolus:
Qui nō inquit ex fide: s̄ tanq; ex operib⁹:
q̄ ipsi quasi sua iusticia offenderūt in lapi-
dem offensiōis: sicut scriptū est: Ecce pono
in syon lapidē offensiōis et petrā scandali:
et qui crediderit in eum nō pfundet: qui em
crediderit in eum nō habebit suā iusticiā
quē ex lege est: quīs sit bona lex: sed imple-
bit ipsam legem: nō sua iusticia sed data ex
deo. Ita em nō pfundet: Charitas em ple-
nitude est legis. Et vnde ista charitas dis-
fusa est in cordibus nostris? Nō vtiq; a no-
bis: sed per spiritū sanctū qui datus est no-
bis. Offendit ergo illi in lapidē offensiō-
nis et petrā scandali: Et ait de illis: Fratres:
bona voluntas quidē cordis mei: et depre-
catio ad dñm pro illis in salutē. Deprecā-
tis vt puerant. Eliditis q̄ nec ipsa cōuer-
sio sine dei adiutorio. Deprecatio inqt ad
deū pro illis in salutē. Testimoniū em per-
hibeo: q̄ zelum dei habet. Sic habebat et
ipse: zelum dei habebat. Sed quomodo?
Quomodo habebat? Sed nō fm scientiā.
Quid est s̄: nō fm scientiā? Ignorātes em
dei iusticiā: et suā volentes p̄stiuere. Unde

iste correctus inquit: nō habens meā iusticiam. Illi volunt suā p̄stituerē: adhuc eos delectat in stercore iacens. Ego nō habeo meā iusticiā: sed eam quē ē per fidē christi:

Ro. 4. iusticiā ex deo: iusticiā in q̄ ex deo qui iustificat impiū. Tolle te: tolle in q̄ te a te: impedis te: si tu te edificas: ruinam edificas.

Ps. 126. Nisi dñs edificauerit domū: inuanū laborauerūt qui edificant eam. Noli ergo velle habere iusticiā tuam. Lerte ex lege ē: nempe ex lege est. Lerte deus dedit legē: et quia iusticiā ex lege ē: nō sit tua. Apostolus paulus loquit: minantes iusticiā suam nō calumniē. Ecce vbi illū habes: Aperi: lege: audi: vide: tuā iusticiā noli habere: stercore illā deputat apostolus: quis sit ex lege:

Ro. 10. tamē quia suā. Ignorantes em̄ dei iusticiā et suā volētes p̄stituerē: iusticiē dei nō sunt subiecti. Noli putare quia christianus vocaris: ideo te nō posse offendere in lapidē offendis. Adinus ē offendere christū in cruce p̄dentē: q̄ in celo sedentē. Iusticia sit: ex gra sit: a deo tibi sit: nō tua sit. Sacerdos tui inq̄t induat iusticiā. Vestis accipit: nō cum capillis nascit: pecora de suo vestiuntur. Hanc p̄dicat apostolus paulus: a deo tibi sit: Heme vt impetres: plora vt impetres: crede vt impetres. Qui inuocauerit nomē dñi saluus erit. An putatis sic dictum esse: Qui inuocauerit nomen dñi saluus erit: quasi a febre: aut a peste: aut a podagra: aut aliq̄ dolore corpis: Nō sic: s̄ saluus erit: iust' erit: Quia nō ē op' sanis medicus: s̄ male habētib'. Exposuit cū dixit:

Ps. 131. Nō veni vocare iustos sed peccatores. Ubi dēte ergo quid sequit. Et inueniar inquit in illo: nō habens meā iusticiā quē ex lege est: quis ex lege: tamen meā: sed eam quē est per fidē christi: quē impetrat a deo quē est ex deo iusticiā in fide ad cognoscēdum eum: et virtutem resurrectionis eius. Aliquid magnū est: agnoscere virtutē resurrectionis christi. Hoc putatis esse magnū: q̄ carnē suam resuscitauit? Ipsam dixit virtutem resurrectionis eius? Nonne erit etiā nōstra in fine seculi resurrectio? Nonne et nostrum corruptibile hoc induet incorruptio-

Ro. 10. nem: et mortale hoc induet immortalitē? Nōne quomodo ipse resurrexit a mortuis: et iā nō morietur: et mors ei vltra nō dominabitur: sic et nos mirabili: vt ita dicā: Nam

Ps. 131. illius caro nō vidit corruptionē: nra de cinere reparat. Adagnū est quidē quia p̄cessit in exemplo: et dedit nobis quid speraremus: sed nō hoc est solū. Ille qui de iusticia loquebat nō sua: sed illa quē ex deo ē et ibi nominauit virtutē resurrectionis christi: Agnosce ibi iustificationē tuā. Ex illius em̄ resurrectione iustificamur: tanq̄ a petra circūcidamur: p̄pterea inde cepit: Nos sumus circūcisio. Unde circūcisio? A petra. Quia petra? Christo. Quomodo? Octauo die. Quomodo resurrexit? Dominico die. Hanc ergo fratres mei iustificationē: et habeamus inquantū habemus: et perficiamus inquantū minores sumus: et perficiamus cum illuc venerimus vbi dicat: Ubi ē mors victoria tua? Ubi ē mors aculeus tuus? Sed totū ex deo: nō tamē quasi dormientes: nō quasi vt nō conemur: nō quasi vt nō velimus. Sine voluntate tua: nō erit in te iusticia dei. Voluntas quidē nō est nisi tua: iusticia nō est nisi dei. Esse p̄t iusticia dei sine voluntate tua: sed in te esse nō p̄t nisi per voluntatē tuam. Demonstratū est quid agere debeas. Iussit lex: nō facias illud: nō illud: fac hoc atq̄ illud. Demonstratum est tibi: iussum est tibi: apertū est tibi cor: intellexisti qd facias: roga vt facias: si cognoscis virtutē resurrectionis christi. Tra-

Ps. 131. ditus est em̄ propter delicta nra: et resurrexit propter iustificationē nostrā: vt iustificet nos: et iustos faciat nos. Eris opus dei: nō solum quia homo es: sed etiā q̄ iustus es. Adhuc ē em̄ iustū esse: q̄ hominē esse. Si hominē te fecit deus: et iustū tu te facis: melius aliquid facis q̄ fecit deus: sed sine te fecit deus. Non em̄ adhibuisti aliq̄ cōsensum vt te faceret deus. Quomodo consentiebas qui non eras? Quia ergo fecit te sine te: nō te iustificat sine te. Ergo fecit nescientē: iustificat volentē. Tamē ipse iustificat ne sit iusticia tua: ne redeas ad damnā: ad detrimēta et stercore: inuenire in illo nō habēs iusticiā tuam quē ex lege est: sed iusticiā per fidē xpi quē ē ex deo: iusticiā ex fide ad cognoscēdū eum et virtutē resurrectionis ei': et cōmunicationē passionū ei': et ipsa virt' tua erit: cōmunicatio passionū xpi virt' tua erit. Quid aut erit i cōmunicatiōi b' passionū xpi: si charitas nō erit? Nōne i uenitū totū latrones i tāta fortitudine cor-

1. Cor. 15. por: vt quidā eorū nō solum p̄cios prode-

Ro. 6. re noluerint: sed nec oīa sua p̄stiteri dignati sunt? Inter cruciatu: inter tormēta effos-

serit anim' in obstinationē nequissima. Ubi de ergo quid amabant. Facere tñ ista sine magno amore nō poterant. S; nō sic amator dei. Deus nō amatur nisi de deo. Amavit ille nescio quid aliud de carne: sicut homo q̄ quodlibet amauit: socios suos amauerit: p̄scientiā scelerū amauerit: gloriā in facinoribus amauerit: quodlibet amauerit. Multū amauit: quod torqueri potuit: de ficere nō potuit. Si ille nō potuit q̄ torqueri potuit: deficere nō potuit. Si ille nō potuit tanta p̄ferre sine amore: nec tu poteris cōmunicare xpi passionib' sine amore. S; quero quo amore: Non sit cupiditas: s; sit

1. Cor. 13. charitas. Si enim inquit tradidero corpus meū vt ardeā: et charitatē nō habēā: nihil mihi prodest. Et prodest tibi cōmunicatio passionū christi: charitas affit. Unde tibi charitas dei? Mediciſsima infirmitas: vnde tibi charitas dei? Uis ostendo tibi vnde sit tibi: Ipsum interroga horreariū dominicū. Si em̄ in te fuerit charitas dei: cōmunicabis christi passionibus: et verus eris in quo charitas coronat. Ipse erat ver' martyr. Unde ergo tibi? Habemus thesaurū istū in vasis fictilib'. ait ipse ap̄s: vt em̄ nentia virtutis dei sit: et nō ex nobis. Ergo

1. Cor. 4. vnde tibi charitas: nisi q̄ diffusa ē in cordibus nris per sp̄m sanctum qui datus ē nobis? Ecce ad quod geme: Contemne spiritum tuū: accipe sp̄m dei. Nō te timeat spiritus tuus: ne cū cēperit in te habitare spiritus dei: angustias patiat in corpore tuo. Cum habitare in corpore tuo cēperit sp̄s dei: nō inde excludet spiritū tuum. Noli timere. Si diuitē aliq̄ hospitio suscipas: pateris angustias: vbi maneat tu: nō inuenis vbi illi lect' pareat: vbi cōiunx: vbi filij: vbi familia: Quid ergo inquis? Quo eo?

Ps. 17. Quo migrabo? Suscipe diuitē spiritū dei: dilataber: nō angustiaber. Dilatasti gressus meos subter me: dic: Dicis hospiti tuo: Dilatasti gressus meos subter me. Quā nō hic erat: angustias patiebar: implesti cellā meā: et nō me exclusisti: sed angustia meā. Cum em̄ dicat: Charitas dei diffusa ē: ipsa diffusio latitudinē significat. Non ergo timas angustias: recipe hospitē istū: et non sit hospes quasi de trāseuntibus. Non em̄

habet dare discedendo: veniēs habitet in te: et debet. Ipseus esto: nō te deserat: nō in de migrat: tene illū om̄ino: et dic illi: Domine deus posside nos. Ergo ad hoc inq̄t habeamus iusticiā quē ex deo ē ad cognoscēdum eū: et virtutē resurrectionis eius: et cōmunionis passionū eius: cōformati morti ipsius. Consepulti em̄ inq̄t sumus cū christo p̄ baptismū in morte: vt quēadmodum christus surrexit a mortuis: sic et nos in nouitate vitę ambulem? Abore vt viuas: Resepelire vt resurgas. Cum em̄ sepultus fueris et resurrexeris: tūc verū erit: sursum cor. Sapuit qd dixi. Nunq̄d iste sermo saperet nisi esset in vobis interna dulcedo? Conformati inq̄t morti ipsius: si quō occurrā in resurrectione mortuorū. De iusticia loquebatur: iusticia q̄ est ex fide christi: iusticia quē a deo est: et sic cuncta executus ē. Et cū iusticiā querebat dicēs: Ut inueniar in illo nō habēs meā iusticiā quē ex lege ē: sed iusticiā quē ē ex fide christi: quē est ex deo: dicit mō: Si quō occurrā in resurrectione mortuorū.

Ps. 131. Quare dixisti: si quō occurrā? Non q̄ iā acceperim aut p̄fectus sim: sequor aut si apprehendā: in quo et apprehensus sum a christo iesu. Preuenit me iusticia ipsius: sequat illū mea. Tūc aut sequat mea: si nō sit mea. Si quō occurrā: nisi q̄ iā acceperim aut iā p̄fectus sim. Leperunt mirari q̄ hoc audiebant dicentē ap̄m: nō q̄ iam cēperim aut p̄fectus sim. Quid ē qd nōdum acceperat? Fidē habebat: virtutē habebat: spem habebat: charitate flagrabat: virtutes operabatur: inuictissime p̄dicabat: oēs p̄secutiones tolerabat: in oibus patiens: amās ecclesiā: sollicitudinē omnīū ecclesiarū gestans. Quid nōdum acceperat? Non q̄ iam acceperim: aut iam p̄fectus sim. Quid ē qd dicitis? Dicis et miramur: dicis et stupemur. Non uimus em̄ qd audiamus. Quid dicis? Frēs ait. Quid ē qd dicis? Quid dicis? Ego me nō arbitror apprehendisse. Nolite inq̄t i me falli: plus meipse noui q̄ vos. Si nescio qd mihi desit: nescio qd affit. Ego meipm nō arbitror apprehendisse. Unū aut: hoc nō me nōdum apprehendi. Multa habeo: et vnū requirā. Quid petisti: quid requiris? Ut in-

Ps. 131. habitē in domo dñi per oēs dies vitę meę. Ut quid? Ut p̄templer delectationē dñi. Ipsum ē vnū qd dicebat nōdum apprehen-

assie apls: et quantū illi deerat: intm nōdū
 Luc. 10. pfectus erat. Adheministis fratres mei euā-
 gelicē illius lectiois: vbi due sorores dñm
 suscepit: martha et maria. Certe recollitis:
 Martha in multo ministerio puerabat: et
 occupata erat circa curā domi: quippe dñm
 hospitio receperat et discipulos eius. Sata
 gebat omī cura religiosissima: ne scī apud
 eā vllā pateret iniuriā. Lū g esset occupata
 circa mltū mīsteriū: maria soror ei⁹ sedebat
 ad pedes dñi: et verbū eius audiebat. Illa
 in labore stomachabunda q illā videret se-
 dentē et de suis laboribus nihil curantē: in-
 terpellauit dñm. Placet inqt tibi dñe q so-
 ro mea deseruit me: et ecce tñ in ministerio
 laboro: Et dñs: Martha martha circa mltū
 es occupata. Porro vnū est necessariū.
 Maria meliorē partē elegit: q non auferet
 ab ea. Tu bonā: s ista meliorē. Tu bonā:
 (Bonū est em̄ puerari in obsequio scōy) s
 ista meliorē. Deniq qd elegisti trāsit. Ad-
 ministras esurientibus: ministras sitientibus:
 ministras lectulos dormituri: p̄bes do-
 mū habitare volentibus: oīa ista transeūt.
 Erit tempus vbi nemo esurit: nemo sitiat:
 nemo dormiat. Ergo cura tua auferet a te.
 Maria meliorē elegit partē: quē nō auferet
 tur ab ea. Nō auferet: Cōtemplari elegit:
 vbo viuere elegit. Qualis erit vita de ver-
 bo sine verbo? Adhodo ista viuebat de ver-
 bo: sed sonante verbo. Erit vita de verbo
 nullo sonāte verbo. Ipsum verbū vita ē.
 1. Job. 3. Similes ei erimus: qm̄ videbim⁹ eū sicuti
 est. Ipsa erit vna: vt p̄plect delectationē
 dñi. Hoc in scūli huius nocte nō possum⁹.
 Ps. 5. Adhane astabo tibi et p̄templabor. Ergo ego
 3 inqt me nō arbitror apprehendisse. Unum
 aut. Quid g facio? Quē retro oblit⁹ in ea q
 ante sunt extensus: fm̄ intentionē sequor.
 Ps. 3. Adhuc sequor ad palmā sup̄ vocatiōis
 dei i xpo iesu: adhuc sequor: adhuc pficiō:
 adhuc ambulo: adhuc in viā sū: adhuc me
 extendo: nōdum pueni. Ergo si et tu ambu-
 las: si te extendis: si ea q ventura sunt cogi-
 tas: obliuiscere p̄terita: noli in ea respice-
 re: ne ibi remaneas vbi respexeris. Adhē
 Luc. 17. tore vxoris loth. Quotquot g pfecti: s sa-
 piamus. Dixerat: nō sum pfectus: et dicit:
 quotquot pfecti hoc sapiam⁹. Ego nō arbi-
 Ps. 13. troz apprehēdisse: nisi qz iā acceperim: aut iā
 pfectus sim: et dicit: quotquot pfecti hoc sa-
 piamus. Pfecti: et nō pfecti. Pfecti via-

tores: nōdum pfecti possessores. Et vt nō
 ueritis q pfectos viatores dicat: q iam in
 via ambulāt pfecti viatores sunt: Ut scias
 viatores eū dixisse nō habitatores: nō pos-
 sessores: audi qd sequit⁹. Quotquot g pfe-
 cti hoc sapiam⁹: et si qd aliter sapitis: ne for-
 te surrepat vob qz vos aliqd estis: Qui autē
 seipsum putat esse aliqd cū nihil sit: seipsū
 seducit: Et q se putat aliqd scire: nōdū scit
 quēadmodū oporteat scire: g et si qd aliqd
 sapitis: quasi paruulis id q vobis deus re-
 uelabit. Clertū in quo puenim⁹ in eo am-
 bulemus: vt reuelat nobis de⁹: et qd aliter
 sapimus: in quo puenimus nō in eo rema-
 neam⁹: s in eo ambulem⁹. Videtis qz via-
 tores sumus. Dicitis. Quid est ambulare?
 Brevit dico: pficere: ne forte nō intelligat⁹
 et pigri ambuletis. Proficite fratres mei:
 discite vos semp sine dolo: sine adulatione:
 sine palpatōe. Non em̄ aliqs est intus
 tecū: cui erubescas: et iactes te. Est tibi: sed
 cui placet humilitas ipse te probet. Proba
 et teipsum tuipse. Semp tibi displiceas qd
 es: si vis puenire ad qd nōdum es. Nā vbi
 tibi placuisti: ibi remāstisti. Si autē dixeris:
 sufficit et peristi: semp adde: semp ambula:
 semp profice: noli in viā remanere: noli re-
 tro redire: noli deuare. Remanet q nō pro-
 ficat: retro redit q ad ea reuoluit vnde iam
 abscesserat: deuare q apostatat. Adeli⁹ vel
 claudus in viā: q cursor p̄ter viā.

De verbis Apli: Si deus pno
bis quis ptra nos: Sermo XVI
 Postolū beatū audiui⁹ exhortā:
 a tem et pfirmantē nos: cū diceret no-
 bis: Si deus pro nobis: qd est ptra
 nos? Pro qbus aut sit deus: superius ostē-
 dit: vbi ait: Quos aut p̄destinauit: illos
 et vocauit: quos aut vocauit: illos et iustifi-
 cauit: quos aut iustificauit: illos et glorifica-
 uit. Quid g dicim⁹ ad hēc? Si deus p no-
 bis: qd ptra nos? Deus pro nobis vt p̄de-
 stinaret nos: de⁹ p nobis vt vocaret nos:
 deus pro nobis vt iustificaret nos: deus p
 nob vt glorificaret nos. Si de⁹ pro nobis:
 qd ptra nos? P̄destinauit anteq̄ essem⁹:
 vocauit cū auers⁹ essem⁹: iustificauit cum
 pctōres essem⁹: glorificauit cū mortales
 essem⁹. Si deus pro nobis: quis ptra nos?
 P̄destinatis a deo: vocatis: iustificatis:
 glorificatis: q vult aduersari: paret se si po-
 test bellare aduersus deū. Vbi em̄ audiui⁹

De verbis Apostoli

Sermo XVI

mus: Si de⁹ p nob: qd est cōtra nos: nisi q
 deum vincit: nō ledit nos. Et quis est qui
 vincit omnipotentē? Quicunq̄ reluctari
 voluerit sibi nocet. Hoc est quando et pau-
 lo adhuc saulo de celo christus clamauit:
 non tibi expedit contra stimulū calcitrare.
 Sequat sequat quantū potest: q calces ad-
 uersus stimulū mittit: nōne in seipsum se-
 quit⁹? In his aut quattuor rebus quas com-
 mēdauit apostolus insignes: quē pertine-
 ant ad deū pro quibus est deus: id est p̄-
 destinatiōe: vocatiōe: iustificatiōe: glori-
 catiōe: In his ergo quattuor rebus consi-
 derare debemus quid iam habeamus: et
 quid iam expectemus. In his em̄ quē iam
 habemus: laudemus deū largitorē: in his
 quē nōdum habemus: tenemus debitorē.
 Debitor em̄ factus est: nō aliquid a nobis
 accipiendo: sed quod ei placuit promitten-
 do. Aliter em̄ dicimus hominib: debes mihi
 quē dedi tibi: et aliter dicimus: debes mihi
 quia promissisti mihi. Quādo dicit: debes
 mihi quia dedi tibi: a te processit beneficiū
 s mutuatiū nō donatiū. Quādo aut dicit:
 debes mihi quia pmissisti mihi: tu nihil de-
 disti et tamē exigis. Bonitas em̄ ei⁹ qui p-
 misit dabit: ne in maliciā fides conuertat⁹.
 Qui aut fallit: malus est. Deo igit quid di-
 cimus? Redde mihi quia dedi tibi? Quid
 dedimus deo: quādo totū quod sumus: et
 qd habemus boni: ab illo habem⁹? Nihil
 ergo ei dedimus: non est quē admodū ista
 voce erigam⁹ debitorē deū: maxime dicit⁹
 Ro. 11. te nobis aplo: Quis em̄ cognouit sensum
 dñi: aut quis p̄siliari⁹ eius fuit: aut qd pri-
 or dedit illi et retribuet ei⁹? Illo ergo modo
 possumus exigere dñm nostrū: vt dicam⁹:
 redde qd promissisti: qz fecim⁹ qd iussisti: et
 hoc tu fecisti qui laborātes iuuisti. Nemo
 ergo dicat: ideo me vocauit deus qz colui
 deū. Quomō coluisses si vocatus nō fuiss⁹?
 Si propterea te vocauit deus quia co-
 luisti deū: ergo prior dediti: et retribuet ti-
 bi. Nōne istā tibi vocē apls tollit cū dicit:
 Aut qd prior dedit illi et retribuet ei⁹? S; ec-
 ce quādo vocatus es vel iam eras: qm̄ p̄-
 destinareris non eras: quid deo dediti qm̄
 qui aliquid daret nō eras? Quid ergo fe-
 cit deus: quādo p̄destinauit qui nō erat?
 Quod ait apls: Qui vocat ea quē nō sunt
 tanq̄ ea quē sunt. Si iā esses: nō p̄desti-
 nareris: nisi auersus esses: nō vocareris: ni-

si impius esses: nō iustificareris: nisi terre-
 nus et abiect⁹ esses: nō glorificareris. Quis
 ergo prior dedit illi et retribuet ei⁹? Quoniam
 ex ipso et p ipsum et in ipso sūt omīa. Quid
 ergo reddimus? Ipsī gloria quia nō eram⁹
 quando sumus p̄destinati: qz auers⁹ era-
 mus quando sumus vocati: quia peccato-
 res eram⁹ quādo sumus iustificati. Aga-
 mus deo gratias: ne remaneamus ingrati.
 Proposueram⁹ aut cōsiderare de his quat
 tuor rebus quid iam cōsecuti fuerimus: qd
 adhuc adipiscendum expectemus. P̄de-
 stinati em̄ iam sum⁹ et anteq̄ essem⁹: voca-
 ti sumus quādo christiani facti sumus. Iā
 ergo et hoc habemus. Iustificati qd: Quid
 est iustificati? Audemus dicere: iam hoc ter-
 tium habere nos? Et erit quisq̄ nostrū qui
 audeat dicere: iustus sum? Puto em̄ hoc es-
 se iustus sum: quod est peccator non sum.
 Si audeat hoc dicere: occurrit tibi iohānes: 1. Job. 1.
 Si dixerimus quia peccatū nō habemus.
 nos ipsos decipimus: et veritas in nobis nō
 est. Quid ergo? Nihil habem⁹ de iusticia:
 an habemus? Sed non totum habemus.
 Hoc ergo queramus. Si em̄ aliquid habe-
 mus et aliquid nō habemus: crescat qd ha-
 bemus: et implebit⁹ quod nō habemus. Ec-
 ce em̄ baptizati sunt homines: omnia illis
 peccata dimissa sunt: iustificati sunt a pec-
 catis: negare nō possumus: restat tamē lu-
 cta cum carne: restat lucta cū mūdo: restat
 lucta cum diabolo. Qui aut luctat aliquā-
 do ferit: aliquādo percutit⁹: aliquādo vin-
 cit: aliquādo perimit⁹: quomodo de stadio
 exeat attendat. Nam si dixerimus qz pec-
 catum nō habem⁹: nosmetipsos decipim⁹:
 et veritas in nobis nō est. Item si dixerim⁹
 quia iusticiē nihil habemus: aduersum deū
 dona mentimur. Si em̄ iusticiē nihil habe-
 mus: nec fidē habemus. Si fidem nō habe-
 mus: christiani nō sumus. Si aut fidem ha-
 bemus: iam aliqd habem⁹ iusticiē. Ipsum
 aliquid: vis nosse quantum sit? Iustus ex
 fide viuit: iustus inquā ex fide viuit: quia
 credit quod non videt. Patres arietes san-
 cti duces apostoli: quādo annunciauerūt
 nō solum viderūt oculis: sed etiā manibus
 tractauerūt: et tamē dñs seruans nobis do-
 num fidei: cuiā discipulor suoz tractāt:
 palpani: veritatē digitis inquirēt et inue-
 niēt exclamationē: Dñs me⁹ et de⁹ me⁹: ait ipse
 dñs et de⁹: Quia vidisti credidisti: et nos su-
 1. Job. 20.

turos intuens: Beati inquit qui non viderunt et crediderunt. Non vidimus: audiui-
mus et credidimus. Beati predicti sumus: et
de iusticiis nihil habemus? Venit dominus
carnaliter ad iudgos: et occisus est: non ve-

ps. 17. nit ad nos: et acceptus est. Populus quē nō
cognouit seruauit mihi: in obauditu auris
obaudiuit mihi. Nos sumus: et de iusticia
nihil habemus? Omnino habemus. Grati
simus ex eo quod habemus: ut non perdamus
quod habemus. Ergo et hoc tertium iam agi-
tur in nobis. Iustificati sumus: sed ipsa ius-

sticia cum perficimus crescit. Et quomodo cre-
scit dicam: et vobiscum quodammodo conse-
ram: ut unusquisque vestrum iam in ipsa iusti-
ficatione constitutus: accepta scilicet remis-
sione peccatorum per lauacrum regenerationis:
accepto spiritu sancto: proficiens de die in
diem: videat ubi sit: accedat: proficiat et cre-
scat donec consumetur: nō ut finiatur: sed ut
perficiatur. Incipit homo a fide. Quid perti-
net ad fidem? Credere. Sed adhuc ista fides
discernatur ab immundis spiritibus. Ad fi-
dem quid pertinet? Credere. Sed ait apo-

stolus iacobus: Et demones credunt: et cō-
tremiscunt. Si tantum credis et sine spe viuis:
vel dilectionem nō habes: et demones cre-
dunt et cōtremiscunt. Quid magnū est? Di-
cis christum filium dei: hoc dixit petrus: et

audiuit: Beatus es symon bariona: hoc di-
xerunt demones: audierunt: obmutescite.
Ille beatus. Dicit ei: Quia nō reuelauit ti-
bi caro et sanguis: sed pater meus qui in cē-

lis est: Illi autē audiuit: obmutescite: et hoc
dicit et repellunt. Una vox est: sed dominus
radicem interrogat: nō florem. Unde dicit

hebr. 12. ad hebreos: Ne quod radix amaritudinis sur-
sum germinans molester: et per illam cōta-
minetur multi. Prius ergo discerne fidem
tuam a fide demonis. Unde eā discernis?
Demones hoc dixerunt timendo: petrus
amando. Adde ergo fidei spem. Et quę spes
est nisi de aliqua cōscientie bonitate? Spei
et ipsi adde charitatem. Desuper eminen-

tem viam habemus: dicite apostolo: Su-
pereminente viā vobis demonstro. Si lin-
guis hominum loquar et angelorum: charitatē
autem nō habeo: factus sum velut gramen
tum sonans: aut cymbalum tinniens: et ce-
tera narrat bona: et sine charitate nihil pro-
desse cōfirmat. Adhuc autē horum est chari-

tas. Sectamini charitatem. Discernite er-
go fidem vestrā. Jam estis de predestina-
tis: vocatis: iustificati. Paulus apostolus
dicit: Neque circumcisio aliquid valet: neque
preputium: sed fides. Sic adhuc apostole:
adde: discerne: quia et demones credunt et
cōtremiscunt: ergo adde: Demones enim cre-
dunt et cōtremiscunt quod oderunt. Distin-
gue apostole et circūcide fidem meā: et discer-
ne causam meā de gente non sancta. Pla-
ne distinguit: discernit: circumcidit. Et si
des inquit quę per dilectionem operatur.

Unusquisque ergo fratres mei inspicat se in-
tus: appetat se: probet se in omnibus factis suis:
bonis operibus suis: quod faciat cum charitate: nō
expectans retributionem temporalem: sed promissū
dei: faciem dei. Non enim quicquid deus ti-
bi promittit: valet aliquid preter ipsum de-
um. Omnino me non satiaret deus: nisi pro-
mitteret mihi seipsum deum. Quid est to-
ta terra? Quid est totum mare? Quid est to-
tum celum? Quid sunt omnia sidera? Quid
sol: quid luna: quid exercitus angelorum?

Omnium istorum creator scio: ipsum sitio:
ipsum esurio: ipsi dico: Quoniam apud te ē
fons vite. Quid mihi dicit? Ego sum pa-
nis vite qui de celo descendī. Esuriat et si-
tiat peregrinatio mea ut satiatur. Presen-
tia mea arridet mundus: multis rebus pul-
chris: fortibus: varijs: pulchrior est ille qui
fecit: fortior et clarior ille qui fecit: suauior il-
le est qui fecit. Satiabor cum manifestabi-
tur gloria tua. Fides ergo quę per dilectionem
operatur si est in vobis: iam pertinet
tis ad predestinatos: vocatos: iustificatos:
ergo crescat in vobis. Fides enim quę per
dilectionem operatur: sine spe esse non po-
test. Cum autem venerimus: iam erit ibi fi-
des? Dicitur nobis: crede? Non vtiq. Ubi
debemus esse: contemplabimur enim. Dile-

ctissimi filij dei sumus. et nondum apparuit
quod erimus. Quia nōdum apparuit: ideo
fides. Filij dei sumus predestinati: vocati:
iustificati. Filij dei sumus: et nondum appa-
ruit quod erimus. Adhuc ergo fides: ante
quā appareat quod erim. Scimus quod cum
apparuerit similes ei erimus. Nunquid quę
credidimus? Non. Quare ergo? Quoniam
videbimus eum sicuti est. Quid spes erit
ibi? Spes iam nō erit: quando erit res. Et
enim ipsa spes peregrinatione necessaria est:
ipsa est quę cōsolatur in via. Viator enim

De verbis Apostoli

Sermo XVII

quando laborat ambulando: ideo laborem
tolerat: quę peruenire sperat. Tolle illi spem
veniendi: continuo franguntur vires ambu-
landi. Ergo et spes quę hinc est: ad iusticiā
pertinet peregrinationi nostre. Ipsum apo-
stolum audi: Adoptionem inquit expectan-
tes: in nobismetipsis ingemiscimus adhuc.
Ubi ē gemitus iam nō potest dici illa feli-
citas de qua scriptura dicit: Transiit labor et
gemitus. Ergo adhuc inquit in nobismet-
ipsis ingemiscimus: adoptionem expectan-
tes redemptionem corporis nostri. Adhuc in-
gemiscimus. Quare? Spe enim salui facti su-
mus. Spes autē quę videtur nō est spes.
Si enim videt quis quid sperat? Si autē quod
nō videmus speramus: per patientiā ex-
pectamus. In hac ergo patientia martyres
coronabantur: desiderabant quę nō vide-
bant: cōtremebant quę ferebant. In hac spe
dicebant: Quis nos separabit a charitate
christi? Tribulatio: an angustia: an perse-
cutio: an fames: an nuditas: an gladius?
Quia propter te. Et ubi est propter quem?

Quia propter te inquit mortificabimur to-
ta die. Propter te. Et ubi est: Beati qui nō
viderunt et crediderunt: Ecce ubi est: In te
est: quia et fides ipsa in teipso est. An fallit
nos apostolus: qui dicit habitare christum
per fidem in cordibus nostris? Adhuc per
fidem: tunc per speciem: modo per fidem
dū in via: quādiu in peregrinatione. Quādiu
enim sumus in corpore: peregrinamur a do-
mino. Per fidem enim ambulamus: non per
speciem. Si hoc est fides: quid erit species?

Audi quid erit: Ut sit deus omnia in omni-
bus. Quid est omnia? Quicquid hic quere-
bas: quicquid hic pro magno habebas: ipse
tibi erit: quicquid hic volebas: quicquid hic
amabas: manducare et bibere: ipse tibi erit
cibus: ipse tibi erit et potus: quicquid hic vo-
lebas: sanitatem corporis fragilem: transeun-
tem: ipse tibi immortalitas erit: quicquid hic
querebas: diuitias amare. Quid enim tibi
sufficit: si deus ipse non sufficit? Sed quid
amabas? Gloria: honores. Deus tibi erit
gloria: cui et modo dicit: Gloria mea et ex-
altans caput meum. Jam enim exaltauit ca-
put meum. Caput nostrum christus est. Sed
quia miraris: quia caput et cetera membra:
tunc erit deus omnia in omnibus. Hoc mo-
do credimus: hoc modo speramus: cum ve-
nerimus: tenebimus: et iam visio erit: non

fides: cum venerimus tenebimus: et iam res
erit: nō spes. Charitas quid? Nunquid et
ipsa modo est: et tunc nō erit? Si amamus
credendo et nō videndo: quomodo amabi-
mus videndo et tenendo? Ergo charitas erit
sed perfecta erit: sicut apostolus ait: Fides et
spes: charitas: tria hæc: maior autem horum cha-
ritas. Inhabentes et in nobis nutriētes:
securi illo adiuuante perseverantes in eo di-
camus: Quis nos separabit a charitate christi?
Tribulatio: an fames: an nuditas: an periculū:
an gladius? Quoniam propter te mortificabi-
mur tota die: deputati sumus ut oues occi-
derentur. Sed in his omnibus superamus. Unde?
Per eum qui dilexit nos. Ergo si deus pro
nobis quis contra nos?

De verbis Apostoli: Humanum dico propter infirmitatem carnis vestre: Sermo XVII

Esterno die de iustificatione nostra
que nobis ē a domino deo nostro
sermo productus est: ministrantibus
nobis donante illo: audientibus vobis: et cum
simus in hac vita onerati sarcina corrupti-
bilis carnis: nō vtiq. sine peccato: Quia si
dixerimus quia peccatum nō habemus: nos-
ipsum seducimus: et veritas in nobis nō est.
Iustificatos tamen nos esse secundum modum pe-
regrinationis nostre viuētes ex fide quousque
fruiamur specie: claruit quantum arbitror cha-
ritati vestre. Incipit ergo a fide: ut perue-
niatur ad speciem: via curritur: patria que-
ritur: In peregrinatione dicit anima nostra:
Quoniam ante te ē omne desiderium meum et ge-
mitus meus a te nō est abscondit. In patria
vero nullus orandi locus erit: sed tantum lau-
dandi. Quare orandi locus nullus erit? Quia
nihil deest. Quod hic credis: ibi vides: quod
hic speratur: ibi tenebis: quod hic petis: ibi
accipitur. Perfectio tamen in hac vita nul-
la est: ad quā sancti martyres peruenerunt:
Ideoque habet ecclesiastica disciplina quod si-
deles nouerunt: cum martyres eo loco re-
citatur ad altare dei: ibi nō pro ipsis oratur:
pro ceteris autem commemoratis defunctis oratur.
Iniuria est enim pro martyre orare: cui
nos debemus orationibus commendari: Ler-
tauit enim contra peccatum usque ad sanguinem.

Quibusdam vero adhuc imperfectis et ta-
men ex parte iustificatis: ad hebreos dicit
Heb. 12. apostolus: Non dum enim usque ad sanguinem
pugnastis: aduersus peccatum certantes.
Si illi nondum usque ad sanguinem: procul-
dubio aliqui usque ad sanguinem. Qui usque
ad sanguinem? Etiam sancti martyres: de
quibus lectio sancti apostoli iacobi modo

Jacobi. 1. audita est: Omne gaudium existimate fra-
tres mei cum in temptationibus varias incideri-
tis. Perfectis iam dicitur qui etiam possunt

Ps. 138. dicere: Proba me domine et tempta me. Sci-
entes inquit quia tribulatio patientiam ope-
ratur: patientia autem opus perfectum ha-

Ber. Amada est enim iusticia: et in hac iusticia
amada gradus sunt proficientium. Prius est
ut amor iusticie non preponant omnia que
delectant: ipse est primus gradus. Quid est
quod dixi: ut inter omnia que delectant:
plus te delectet ipsa iusticia: non ut alia non
delectent: sed prius ipsa delectet? Delectatur
enim quedam naturaliter infirmitate nostra
ut cibus: ut potus: delectant esurientes at-
que sitientes: ut nos delectat hec lux que de
celo fundit: sole exorto: vel que syderibus
et luna fulget: vel que in terra accendit lumi-
nibus solantibus tenebras oculorum: delectat
canoza vox et suauissima cantilena: delectat
odor bonius: delectant etiam tactum nostrum
quecumque pertinent ad carnis aliquam volu-
pratem: et hec omnia que nos delectant in
sensibus corporis aliqua licita sunt. Dele-
ctatur enim ut dixi oculos et spectacula ista ma-
gna nature: sed delectant oculos etiam spe-
tacula theatrorum: hec licita: illa illicita.
Psalmus sacer suauiter cantatus delectat
audium: sed delectant auditum etiam canti-
ca histrionum: hoc licite: illud illicite. De-
lectant olfactum flores et aromata: et hec dei
creatura: delectatur olfactum etiam thura in
aris demoniorum: hoc licite: illud illicite. De-
lectat gustatum cibus non prohibitus: dele-
ctant gustatum etiam epule sacrilegorum sa-
crificiorum: hoc licite: illud illicite. Delectatur
coniugales amplexus: delectant etiam me-
reticum: hoc licite: illud illicite. Uideris
ergo charissimi in istis corporis sensibus li-
citas esse et illicitas delectationes. Iusticia
sic delectet ut vincat etiam licitas delecta-
tiones: et ei delectationi qua licite delectaris
prepone iusticiam. Constituamus ante ocu-

los propter hoc quod dixi exemplum certa-
minis. Interrogo utrum ames iusticiam:
respondebis: amo. Quod non responderes
veraciter: nisi te aliquatenus delectaret.
Non enim amat nisi quod delectat. Delecta-
re in domino: scriptura dicit: Dominus autem
iusticia est. Non enim tibi fingere debes deum
quasi idolum. Inuisibilibus similis est de-
us: et ea in nobis sunt meliora que sunt in-
uisibilia. Abetior est fides quam caro: melior est
fides quam aurum: et melior est fides quam argen-
tum: quam pecunia: quam predia: quam familia: quam di-
uitie: et ista omnia videntur: fides non vide-
tur. Cui ergo similior putauimus deum:
uisibilibus: an inuisibilibus: an preciosis
inuisibilibus? De vilioribus loquar. Iba-
bes duos seruos: unum deformem corpore:
alium pulcherrimum: sed illum deformem fide-
lem: alterum infidelem. Dic mihi quem plus
diligas: et video te amare inuisibilia. Quid
ergo? Quando plus amas seruum fidelem:
licet corpore deformem: quam pulchrum infidelem
errasti: et sedam pulchrum preposuisti. Etiam
non: sed pulchriora sedis preposuisti. Con-
tempnisti enim oculos carnis: et crepisti ocu-
los cordis. Interrogasti oculos carnis: et
quid tibi renunciauerunt? Ille pulcher est: il-
le sedus. Repulisti eos: eorum testimonium
reprobasti: crepisti oculos cordis in seruum
fidelem: et non in seruum pulchrum. Illum in-
uenisti sedum carne: illum pulchrum: sed
pronunciasti et dixisti: Quid fide pulchrum?
Quid infidelitate deformi? Ergo pre om-
nibus voluptatibus: hoc est delectationibus
etiam licitis: amanda est iusticia. Si enim
habes sensus interiores: omnes illi interio-
res sensus delectantur delectatione iusticie.
Si habes oculos interiores vides iusticie
lumen: Quoniam apud te est fons vite: in lu-
mine tuo videbimus lumen. De illo lumi-
ne dicit psalmus: Illumina oculos meos
ne unquam obdormiam in morte. Item si ha-
bes aures interiores audis iusticiam. Ta-
les aures querebat qui dicebat: Qui ha-
bet aures audiendi audiat. Si habes olfa-
ctum interius: audis apostolum: Christi vo-
nus odor sumus deo in omni loco. Si ha-
bes gustatum interius audis: Gustate et vi-
dete quoniam suavis est dominus. Si habes
tactum interius: audi quid sponsa cantet
de sponso: Sinistra eius sub capite meo: et

Dextera eius amplexetur me. Exemplum er-
go ut dicere cetera huius certaminis pro-
ponamus. Uideamus fratres mei quis na-
sit: interroget et respondeat: quod dicitur
sum: utrum sic delectemur iusticia ut eam
ceteris ad hos sensus corporis pertinenti-
bus delectationibus anteponat. Ecce dele-
ctat te aurum tuum: oculos tuos delectat:
metallum est pulchrum: fulgentissimum: dele-
ctat: pulchrum est non nego: nam si pulchrum
negauero: creatori iniuriam facio. Venit
ergo temptator et dicit tibi: Tollo tibi au-
rum nisi dixeris pro me falsum testimonium:
si autem dixeris: addo tibi. Delectatur in te
duo delectationes. Abodo interrogo te quid
preponas: quid te plus delectet: aurum an
veritas: aurum an verum testimonium: an
hoc lucet et illud non lucet? Fides queritur
in vero testimonio. Aurum lucet: fides non
lucet? Erubescet: habeto oculos: quod ama-
bas in seruo tuo: redde domino tuo. Jam
dudum enim cum interrogarem de duobus
seruis tuis: uno deformi fidelem: alio pulchro
infidelem: quem magis diligeres: responde-
bas mihi iuste: et preponebas quod prepo-
nendum fuit. Redi in te: quia modo agitur
de teipso. Lerte amasti seruum fidelem. Do-
minus tuus indignus est si te habeat ser-
uum fidelem: et tu seruo tuo fidelem pro ma-
gno quid promittebas: ut multum diligeres
summum premitu libertatis. Quid magnus
promittebas fidelem seruo tuo? Libertatem
temporalem. Nonne videmus multos ser-
uientes non egentes: et liberos medicantes?
En exiges ab eo fidelem qui promittebas li-
bertatem: nec ei seruas fidem qui tibi pro-
mittit eternitatem? Longum est per singu-
los corporis sensus excurrere: sed quod de
oculis dixi: hoc de ceteris intelligite: et pre-
ponite delectationi carnis delectationem me-
tis. Carnem quippe vestram delectant illi-
cite voluptates: mentem vestram delectet in-
uisibilis: pulchra: casta: sancta: canora: dul-
cis iusticia: ut non ad ea timore cogamini.
Et si enim ad eam timore cogimini: nondum
delectat. Peccare non debes: non timore pe-
ne: sed amore iusticie. Hinc apostolus dicit:
Ro. 6. humanum dico propter infirmitatem car-
nis vestre. Sicut enim exhibuistis membra
vestra seruire iniusticie et iniquitati: sic nunc
exhibete membra vestra seruire iusticie in

sanctificatione. Quid dixi: humanum di-
co: quod potestis portare dico. Quando
exhibuistis membra vestra iniquitati ad fla-
gitia perpetranda: timore adducti estis: an
delectatione inuitati? Quid dicitis? Respo-
dere nobis: quia et qui bene viuuntis male
aliquando fortasse vixistis. Quando pec-
cabatis delectabamini in peccatis vestris:
timor vos adducebat ad peccandum: an sua-
uitas peccati? Respondebitis: suauitas.
Ad peccatum suauitas adducit: et ad iusti-
ciam timor impingit. Probate vos: in-
spicite vos: tollat aurum qui minatur: sua-
uior est iusticia: lucidior est iusticia. Non de-
aurum qui promittit: preponenda auro ius-
ticia: delectando preponenda est: fulgen-
tior est: lucidior est: suauior est: dulcior est.
Jam ergo si quis se probat et in hoc certami-
ne superauit: audiuit apostolum dicentem:
humanum dico propter infirmitatem car-
nis vestre: sine dubio pepercit infirmita-
ti: et nescio quid gratius minus idoneis di-
cere temptauit. Ecce inquit hoc dico quod
capere potestis: Exhibuistis membra vestra
delictis illicitis: peccatorum suauitate du-
cti estis ut illa faceretis: ducat vos ad re-
cta facta suauitas et dulcedo iusticie: amate
iusticiam quomodo amastis iniquitatem.
Digna est a vobis iusticia que impetret ut
exhibeatis illi quod exhibuistis iniquitati:
hoc est humanum dico: hoc est quod infir-
mitas vestra tolerare adhuc potest. Quid
ergo suspendit apostolus? Quid distulit dicere?
Quid distulit? Dicam si potero. Appende
iusticiam et iniquitatem. Tantum ne digna
est iusticia: quantum digna fuit iniquitas? Sic
amada est ista iusticia: quomodo amata est il-
la? Absit ut sic: sed et utinam vel sic. Ergo
plus? Plus omnino. In iniquitate secutus
es voluptatem: pro iusticia tolera dolorem.
In iniusticia in qua sectatus es delectatio-
nem: pro iusticia tolera dolorem: hoc est plus.
Ecce nescio quis etatis lubricus impudicus
adolescens suauitate illiciente illexit ocu-
los in coniugem alienam: amauit: cupit per-
uenire: querit tamen latere. Sic enim amat
voluptatem: ut plus timeat dolorem. Qua-
re querit latere? Timet apprehendi: liga-
ri: adduci: includi: perducit: torqueri: occidi.
Hec enim omnia timendo: illa appetitione sua-
uitatis sue latebras querit: aucupatur ab-

sentiam mariti: ipsum adiutorē flagitij sui timet inuenire: quia cōscio se formidat implicare: Et vidimus eū suauitate duci: sed suauitas illa nō est tantā vt vincat etiam timorem et dolorem timorēq; penarum. Da mihi pulchram iusticiā: da mihi fidei pulchritudinem. Procedat in mediū: ostēdat se oculis cordis: inspiret feruorem amatoribus suis. Jam tibi dicat: Frui me vis: contemne quicquid te aliud delectat: preme

pro me. Ecce cōtempisti: parum ē illi: humanum est hoc propter infirmitatē carnis vestre. Parum est vt cōtemnas quicquid te delectabat: contemne quicquid te terrebatur: cōtemne carceres: contemne vincula: cōtemne aculeum: contemne tormenta: cōtemne mortē. Hec viciisti: me inuenisti. In

utroq; gradu amatores iusticię vos probate. Inuenimus forsitan aliquos qui preponant iusticię delectationē voluptatibus et delectatiōi corporis sui: Qui autē pro illa pēnas: dolores mortēq; contemnat: putas est aliquis in vobis? Saltem cogitemus quod profiteri nō audemus. Quid cogitamus? Ubi cogitam? Ab illa martyriū adiacent oculis nostris: ipsi veri amatores perfecti iusticię: de illis dictū est: Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis: scientes q; probatio fidei vestre patientiam operatur: patientia autē opus perfectum habet. Quid addi potest vt opus perfectum habeatur: amat: ardet: feruet: calcit: omnia quę delectant et transiit: venit ad aspera: horrenda: truculenta: minantia: calcit: frangit et transiit. O amare: o ire: o sibi perire: o ad deum peruenire. Qui animā suā amat perdet illam: et qui perdiderit animā suā propter me: in vitā eternā inueniet illā. Sic armatus est amator iusticię: sic armatus ē amator iusticię pulchritudinis. Quę dico vobis in tenebris: dicite in lumie: et quę in aure auditis: super tecta predicate. Quid est quę dico vobis in tenebris: dicite in lumine: Quę dico et audietis mente: dicite presumētes. Et quod in aure auditis: p tecta predicate. Quid est in aure auditis? In secreto auditis: quia profiteri et confiteri adhuc timetis. Quid est ergo super tecta predicate? Domus vestre corpora vestra: domus vestre carnes vestre. Ascēde in tectū: calca carnes et predicate verbum. Sed prius

fratres mei plangite quod eratis: vt quod nōdum estis esse possitis: hoc est quod loquor. Abagnū est. Et vnde nobis magnū? Summū est: perfectū est: optimū est. Unde nobis? Audite vnde nobis. Omne datum optimū: et omne donum perfectum de sursum ē: descendēs a patre luminū: apud quem non est transmutatio: nec vicissitudo: nis obumbratio. Inde est quod nōdum habemus bonū: inde est quod nōdum habemus. Non habetis: petite et accipietis. Si vos ait saluator: si vos cū istis malis nō sitis bona data dare filiis vris: quātomagis pater vester celestis dabit bona petētibus se. Examine se ergo omnis homo: et quicquid in se bonū inuenit: quod pertineat ad iustificationē nostrā: agat gratias illi qui dedit: et agendo gratias illi qui dedit: ab illo petat et quod nōdum dedit. Non enim tu in accipiēdo pficis: et ille in dando defecit. Quātilibet capaces fauces: capax ventrem afferas: fons vincit sitientē.

De verbis Apostoli: Nescit q; corpora vestra mēbra christi sunt: Sermo XVIII

Postolum audiuius cū legeret: A corripientē et coercentē humanas libidines et dicentē: Nescit q; corpora vestra mēbra christi sunt: Tollens ergo mēbra christi: faciā mēbra meretricis? Corpora ergo nostra mēbra christi esse dicit: quoniam christus caput nostrū est: eo q; homo factus est: ppter nos. Caput de quo dictū est ipse saluator corporis nostri: corp⁹ autē eius ecclesia est. Si q; dñs noster iesus christ⁹ tñmodo aliam humanā susciperet: mēbra eius nō essēt. nisi aīc nostrę: q; vero et corp⁹ suscepit: per qd etiā caput est nobis q; ex aīa et corpore istamus: profecto illius mēbra sunt et corpora nostra. Si ergo vnus quisq; cupiēs fornicari vilescat sibi: et in se ipso contemnat seipsum: vt non in se contemnat christum: Non dicat: faciā: nihil sum: Omnis caro sēnum: sed corpus tuum mēbrū est christi. Quo ibas? Redi. Quo te precipitare cupiebas? Parce i te christo: agnosce in te christū. Tollens q; mēbra christi: faciā mēbra meretricis? Aheretrix est em quę tibi adulteriū consentit: et cum forte ipsa christiana tollit mēbra christi: et facit

De verbis Apostoli

membra adulteri: inuicē in vobis ptemnitis christū: nec agnoscitis dominū vestrū: nec cogitatis precij vestrum. Qualis autē ille dominus: qui seruos suos fecit fratres suos? Sed parū erat fratres suos: nisi faceret membra sua. Ita ne tanta dignitas vilit? Quia tanta benigne prestita est: non honor ei retribuit? Si nō pstatet: desideraretur: quia prestita est cōtemnit? Hec autē corpora nostra: quę dicit apostolis mēbra esse christi propter corp⁹ christi quod ex genere corporis nostri suscepit: hec ergo corpora nra dicit idem apostolus: templū esse in nobis spiritus sancti quē habem⁹ a deo. Propter corpus christi corpora nostra mēbra sunt christi: propter inhabitantē spiritum christi corpora nostra sunt templū spiritus sancti. Quid horū in te ptemnit? Christum cuius mēbrū es: an spiritus sanctum cuius templū es? Ipsam meretricē quę tibi pscit ad malū: nō audes fortasse introducere in cubiculū tuum: vbi habes lectum tuum iugale: sed queris aliquē abiectum in domo tua et turpē locū in quo turpiter volueris. Defers ergo honorem cubiculo vxoris tue: et nō defers templo dei tui? Nō introducis impudicā vbi dormis cū cōiuge tua: et tu ipse es ad impudicā cū sis templum dei? Puto quia melius est templum dei: q; cubiculū vxoris tue. Quocunq; em ieris iesus videt te qui fecit te: et perditū redemit te: et pro mortuo mortuus est pro te. Tu te nō cognoscis: sed ille a te oculos nō auertit: non ad adiuvandū sed ad puniendum. Oculi em domini super iustos: et aures eius ad pces eorū. Cōtinuo subiecit: et terruit eos qui sibi malā securitatē dabant qui sibi dicebāt: Faciam: Nō em deus me tam turpia facientē dignat attendere. Audi quid sequit: cuius sis attēde: quoniam quocunq; ieris iesus videt. Vultus autē dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorū. Sed de qua terra? Ubi dicit: Spes mea es tu: portio mea i tra viuentiū. Forte em malus: iniquus: adulter: impudicus: fornicarius gaudet quia facit: et senescit in q; libido nō senescit: dicit apud se: Lerte verū est: Vultus autē dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorū. Ecce ego iam senui: q; ab ineunte etate vsq; ad hodiernū diē tanta cōmissi: multos castos ante me sepeliri: multos castos

Sermo XVIII

rum funera iuuentū ad sepulchrū ipse deduxi: et pudicus impudicus superuixi. Quid ē quod dicit: Vultus dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorū? Est alia terra: vbi nō est impudicus: est alia terra in regno dei. Nolite errare: neq; fornicari: neq; idolis seruientes: neq; adulteri: neq; molles: neq; masculorū concubitores: neq; fures: neq; auari: neq; ebriosi: neq; maledici regnū dei possidebūt: hoc est: Perdit de terra memoriā eorū. Abulti em tālia cōmittentes: spem sibi ponunt propter eos qui perdite viuentes spem sibi ponūt in regno dei: quo nō accessuri sunt. Dicitur est: Perdit de terra memoriā eorū. Erit em celum nouū: et terra noua quā iusti inhabitabūt: Ibi impij: ibi mali: ibi neqsimi habitare nō sinunt. Eligat modo qui talis ē vbi desideret habitare cum tempus est vt possit mutari. Quę quippe habitatiōes sūt: vna in igne eterno: alia i regno eterno. Puta quia in igne eterno aliter ille: aliter ille torquebunt: vbi erunt: tamē ibi omnes cruciabunt: minus ille: plus ille: q; tolerabili⁹ erit sodomē in die iudicii q; alteri ciuitati: et quidā circūeunt mare et terras facere vni⁹ profectū: quē cum fecerint: faciunt eū filij gehennę duplo q; sint ipsi. Puta quia alij duplo: alij simulo: puta q; alijs plus: alijs minus. Non est regio vbi tibi eligas locū. Quocunq; ibi mītiōra tormēta sunt: peiora sunt q; quę formidas in isto seculo. Logi ta quomodo tremabas si tibi aliquis calūniat ne mittaris in carcerē: et tu ipse te male vinis vt mittar in ignē: cōtemniscis: cōturbas: pallefcis: ad ecclesiam curris: episcopi videri desideras: ad pedes eius volutaris. Querit: quare? Libera me. Quid agit? Ecce ille mibi calumniatur. Et quid tibi facturū est? Domine concutior: domine in carcerem mittor: miserere mei: libera me. Ecce quomodo timetur carcer: quomodo timetur conclusio: et non timetur gehennę exustio. Postremo quādo augetur calamitas: et pressura sequit atrocior: et vsq; ad mortem sequit: quando bonum videtur homini ne moriat: ne occidatur: debere succurri: omnes clamant: adiutoria cuncta implorantur: subuenite: currite propter animā. Tota exaggeratio calamitatis est quia dicitur propter animā. Succurrendum est quidem: nec huic timori adiutorium dene-

Sancti

gandum: faciendum quod fieri potest a quo potest. Certe tamen ego interroga- re volo perclitantes: et isto nomine mea vi- scera commouent: quoniam dicit: currite pro- pter animam. Facile huic ego respondeo. Ego quidem curro propter carnem tuam: uti- nam tu curreres propter animam tuam. Et ut noueris quia propter corpus tuum curro non propter animam tuam: melius audio christum vera di- centem: quod te timore falso murmurantem. Ipse enim dicit: Nolite timere eos qui corpore occidunt: animam autem non possunt occidere. Er- te propter animam tuam me vis currere: Ecce quem times et sub cuius comminationibus ex- pallefcis: non potest occidere animam tuam: usque ad corpus sequitur: tu noli sequi in animam tuam. Ab illo occidi non potest: a te potest: non lan- cea: sed lingua. Inimicus qui te percutit si- nit hanc vitam: Deus autem quod mentis occi- dit animam. Ex his ergo quae in hoc tempo- re homines timeant: conueniant quae timere debeant. Timet enim carcerem: et non timet ge- hennam: timet questionarios torquentes: et non timet infernales angelos: timet cruciatum temporalem: et non timet penas ignis eterni: postremo timet ad modicum vi- et non timet in eternum mori. Ille qui te occisurus est quem times: quem exhorrescis: quem fugis: a cu- ius timore non sinneris dormire: et ipsum in somnis si vides cum dormieris expauescis: Quid est facturus tibi? Excluditur de car- ne tua anima tua. Anima tua excluditur quo vadit? Nec enim potest ille aliter carnem tuam occidere: nisi inde excludat animam tuam: per quam viuit caro tua. Presentia quippe a se- tunc caro viuit: et quod diu in carne tua praesens est anima tua: necesse est ut viuat caro tua. Ille autem qui tuam mortem querit: eijcere vult de carne tua vitam tuam qua viuit caro tua. Putas: non est aliqua vita qua viuit ipsa anima tua? Est enim anima vita quaedam: qua viuit caro tua. Putas nulla alia vita est: quam viuit ipsa anima tua? Aut quomodo habet ca- ro tua vitam: animam qua viuit caro tua? Sit et ipsa anima tua ut habeat aliquam vitam suam: et quomodo caro cum moritur expirat animam suam: sic et anima quando moritur expi- rat aliquam vitam suam. Si inuenerimus quae sit haec vita: non corporis tui quod est anima tua: sed vitae corporis tui: hoc est vita animae tuae. Si inuenerim eam ex hac mor- te qua times ne de carne eijciat anima tua: pu-

Augustini

to quia plus debes timere illam mortem: ne vita animae tuae proiciatur de aia tua. Breui- ter ergo dicam. Et quid multis teneor? Vi- ta corporis anima est: vita animae deus est. Spiritus dei habitat in anima: et per animam in corpore: et ut corpora nostra templum sint spiritus sancti quem habemus a deo. Cle- nit enim spiritus ad animam nostram: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris. Et totum possidet qui principaliter tenet. In te quippe illud principaliter quod melius est. Te- nens deus quod melius est: id est cor tuum: mentem tuam: animam tuam: perfectio per me- liorem possidet et inferiorem quod est corpus tuum. Sequitur igitur inimicus: minet mor- tem: faciat si permittit: excludat de carne animam tuam: anima tua non excludat a se vi- tam suam. Si recte plangis: et putas te misera- biliter dicere inimico tuo: Noli ferire: pec- sanguini meo: non tibi dicit deus: Absistere animae tuae placet deo? Anima tua forte di- cit: Roga illum ne feriat: nam dimitto te. Si enim percussit: manere tecum non possum: Roga ne feriat: si vis ut non te dimittam. Quae tibi dicit: si vis ut non te dimittam? Tu ipse. Tu enim qui loqueris: anima es. Si enim percussit carnem: tu fugis: tu exis: tu mi- gras: iacet terra in fra. Ubi erit quod anima- uit terram: quod statu dei tibi datum est: ubi erit? Si non efflauit vita sua: id est deus suus: in illo erit quem non perdidit: in illo erit quem non a se exclusit. Si autem obtemperas insu- mitati animae tuae: dicenti tibi: Ferit et dimit- to te: non times deum dicentem tibi: Peccas: et dimitto te. De timore vano timore vtile capiamus. Timor vanus est omnium homi- num timentium amittere temporalia: quan- doque migraturoz et migrare trepidant: vo- luntium semper differre quod non possunt auferre. Vanus est iste timor hominum et ta- men est et vehemens est: et resistere ei non po- test. Hinc increpandi: hinc obiurgandi: hinc plangendi: hinc lugendi homines timentes mori: et nihil aliud agentes: nisi serius mo- ri. Quare non agunt non mori? Quoniam qui id agunt: non efficiunt ut non moriantur. Pos- sunt autem aliquid agere: quo efficiant ut nunquam moriantur? Nullo modo. Proius quicquid egeris: quantumcumque inuigilaue- ris: quocumque fugeris: quolibet munimenta quagseris: quibuslibet diuitiis te redimeris:

De verbis Apostoli

Sermo XVIII

quibuslibet calliditatibus hostem fefelleris: non fallis febrem. Nihil enim aliud agis ut non cito ab hoste moriaris: nisi ut serius ali- quando a febre moriaris. Habes quod agas ut nunquam moriaris. Si times mortem: ama vitam. Vita tua deus est: vita tua christus est: vita tua spiritus sanctus est. Non illi places male agendo: templum ruinosum non inhabi- tat: templum sordidum non ingreditur: sed geme ad illum ut mundet sibi locum: geme ad illum ut edificet templum sibi: quod tu destruxisti ipse co- struat: quod tu exterminasti ipse reformet: quod detecisti ipse erigat. Clama ad deum: cla- ma interius: clama ubi audit: quia tibi pec- cas ubi videt: clama ubi audit: et cum timore correxeris: et vtiliter timere ceperis: non tem- porales cruciatibus: sed eterni ignis supplicia: et ideo adulter non fueris. Hinc enim loqueba- mur propter apostolum: qui dixit: corpora vestra membra christi sunt. Cum ergo ideo adulter esse non ceperis: quia times ardere in igne sem- piterno: non dum laudandus es: non quidem ita dolendus ut ante: sed tamen non dum lauda- dus. Quid enim magnum est timere penam? Aba- gnus est: sed amare iusticiam. Interrogo te: et inuenio te. Tu inspicere interrogationem meam sonantem: et fac de teipso interrogationem silē- tem. Dico ergo tibi: Libidine victus habes presentem: quare non committis adulterium? Et respondebis: quia timeo gehennam: timeo supplicium ignis eterni: timeo iudicium christi: timeo societatem diaboli: ne puniar ab illo: cum illo ardeam: Quid dicitur sum? Abale ti- mes: Quod tibi dicebam de aduersario: quia querebat corpus tuum occidere? Ibi enim re- cte dicebam: male times: securum te fecit deus tuus dicens: Nolite timere eos qui corpus occidunt. Abodo cum dicis mihi: gehennam ti- meo: ardere timeo: in eternum puniri timeo. Quid diciturus sum? Abale times: vane ti- mes? Non audeo: quandoquidem ipse deus ablato timore subiecit timorem: et ait: ubi di- xit: Nolite timere eos qui corpus occidunt: et postea non habet quid faciant: sed eum ti- mere qui habet potestatem et corpus et animam mittere in gehennam ignis: ita dico vobis hunc timere. Cum ergo deus timorem incusse- rit: et vehementer incusserit: et repetendo ver- bum: comminationem ingeminauerit: dicitur ego sum: male times ista? Non dicam. Plane ti- me: nihil melius times: nihil est quod ma- gis timere debeas. Sed interrogo te. Si non

te videret deus: quando facis: ne quis te conuinceret in iudicio illius faceres? Tu te vide. Non enim potes ad verba omnia mea re- spondere: inspicere teipsum. Faceres? Si fa- ceres: ergo penam times: charitatem nondum habes: seruilem times: formido est mali: non dum delectatio boni: si time etiam ut ista for- mido custodiat te: ut perducatur ad dilectio- nem. Timor enim iste quo gehennam times: et ideo mala non facis: continet te: et si volente peccare animo interiore non finit: est quidam custos timor quasi pedagogus legis: littera est minas: nondum gratia iuuans. Custodiat tamen timor iste dum non facis timendo et veniet charitas: intrat in cor tuum: et quantum illa in- trat: tantum timor exit. Timor enim id agebat ne faceres: charitas hic agit ut nolis facere etiam si impune possis admittere. Dixi quid timeatis: dixi quid appetatis. Sectamini charitatem: intret charitas: admittite illam: ti- mendo peccare admittite amorem non pecca- tem: admittite amorem bene viuente. Illa ut dicere ceperat intrante: incipit timor exi- re. Quanto plus illa intrauerit: tanto minor timor erit. Cum illa tota intrauerit: nullus timor erit: quia perfecta charitas foras mittit timorem. Intrat ergo charitas: pellit timorem: non autem intrat et ipsa incommutata. Habet se- cum suum timorem quem introducit ipsa: sed il- lum castum permanentem in seculum seculi. Seruilis timor est quo times cum diabo- lo ardere: timor castus est quo times deo displicere. Considerate charissimi: et ipsos humanos interrogate affectus. Timet ser- uus offendere dominum suum: ne iubeat eum ver- berari: iubeat in compedes mitti: iubeat car- cere includi: iubeat eum pistrino coteri. Hec times seruus non peccat: sed quando sentie- rit absentes oculos domini sui: nec habue- rit testem a quo possit conuinci facit. Qua- re facit? Quia penam timebat: non iusticiam diligebat. Vir autem bonus: vir iustus: ho- mo liber (nam solus iustus liber. Omnis enim qui facit peccatum: seruus peccati est) dele- ctatur ipsa iusticia: et si possit sine teste pec- care: et testem reformidat et deum. Et si possit audire deum dicentem sibi: video te cum pec- cas: non te damnabo: sed displices mihi: il- le nolens displicere oculis patris: non for- midolosi iudicii: timet non ne damnetur: non ne puniatur: non ne crucietur: sed ne offendant gau- dium paternum: ne displiceat oculis amantis.

Si enim amat te ipse et amantem sui dñi sen-
tit: nō facit quod displicet amāti se. Lubri-
cos et inhonestos amores attendite. Si q̄s
amore semine lasciuus et nequā vestit se ali-
ter q̄ illi placet: vestit se aliter q̄ amatq̄ sup
placet: aut ornat se aliter q̄ illi placet: et illa
dixerit: nolo te habere talē byrrhū: nō ha-
bet: si p̄ byemē illi dicat: in laterna te amo:
eligit tremere q̄ displicere. Nunquid illa cui
displicet damnatura est? Nunquid in car-
cerē missura? Nunquid tortores adhibitu-
ra? Hoc solum ibi timef: nō te videbo: hoc
solum ibi contremiscit: faciē meā nō vide-
bis. Si hoc impudica dicit et terret: deo di-
cit et nō terret? Sane plurimū: sed et si ama-
mus. Si aut nō amam: nō inde terremur:
sed terremur vt seruī de igne: de gehenna:
de atrocissimis tartareis minis: de exagge-
ratissimis diaboli angelis: et usq̄ suplicij
vel inde terreamur. Si illud min⁹ amam⁹:
vel illa timeamus. Non ergo fiant fornicā-
tiones. Templū dei estis: et spiritus dei ha-
bitat in vobis. Siquis templū dei corru-
perit: corrumpet illū deus. Licita sunt ma-
trimonia: Nihil ampli⁹ requiritis. Non enī
grande onus impositū est virginibus: ma-
ior amor imposuit maius onus. Virgines
quod licebat noluerūt: vt plus placerēt ei
cui se deuouerūt. Ambierūt illam maiore
pulchritudinē cordis sui. Quid iubet? Ta-
q̄ diceret. Quid iubet? Ne adulterē sim⁹
hoc p̄cipis? Amando te: plus facimus q̄
iubes. De virginib⁹ (ait apostolus) p̄ce-
ptum dñi nō habeo. Ergo quare hoc faci-
unt? Consiliū autē do. Ille autē amantes:
quibus terrene nuptiē viluerūt: quē terre-
nos amplexus nō desiderauerūt: vsq̄ adeo
acceperūt p̄ceptū: vt nō recusatē con-
siliū: vt plus facerēt: plus se ornauerūt.
Corporis enī hui⁹: id ē exterioris hominis
ornamēta: quantomagis appetunt: tanto
sunt interioris maiora detrimēta. Quanto
autē minus appetunt ornamēta exterioris
hominis: tantomagis moribus pulchris
homo interior adornat. Unde dicit et pe-
trus: Ornātes se nō in tortis crinibus. Cū
enī dixisset: Ornātes se: qd aliud a carna-
libus q̄ visibilia ista ornāmēta putarent?
Continuo tulit cogitatiōi quod cupiditas
inquirebat. Non inquit in tortis crinibus
neq̄ auro: vel margaritis: vel veste precio-
sa: sed ille absconditus cordis homo: qui ē

an̄ deū diues. Neq̄ enī de⁹ diuitias daret
exteriori hōi: et in opē relinqueret interiorē:
dedit iuisibili diuitias iuisibiles: et inuisibi-
lē ornauit iuisibiliter. His ornāmētis studē-
tes dei puellę sanctę virgines: nec quod li-
cebat appetierūt: nec quod cogebant p̄sen-
serunt. Adhuc etiā parentū suorū contrari-
os conatus: igne superni amoris superauē-
runt. Gratus est pater: plorauit mater: nō
curauit illa: cui ante oculos versabat spe-
ciosus forma p̄e filij hominū. Et quippe
se ornari desiderauit: vt totā ei⁹ curam ge-
reret. Et q̄ quē nupta est cogitat quē sunt
mūdi: quomodo viro placeat: quē autē in-
nupta est: cogitat quē sunt dei: quomodo
placeat deo. Elidete quid sit amare. Non
dixit: cogitat ne damnet a deo. Adhuc enī
iste timor ille seruilis est: custos quidē ma-
lorū vt abstineant a malis: et abstinēdo di-
gni sint ad se admittere charitatē. Sed ille
nō cogitat quēadmodū nō puniant a deo:
sed quomodo placeant deo pulchritudine
interiore: decore occulti hominis: decore cor-
dis: vbi illi⁹ oculis nudę sunt: nudę intus
nō foris: integre et intus et foris. Vel virgi-
nes doceāt piugatas et piugatas: nō ire in
adulteriū. Ille faciunt plus q̄ licet: ille nō
faciunt quod nō licet.

De verbis Apostoli: Non sic pu-
gno quasi aerē cedens: Et de costi-
tuendis epis: Sermo XIX

Latī apostoli epla cum legeret de A
b constitutendis epis cōmemorauit
nos sine dubio respicere in nos et
vos: cōmemorauit iudicare nos: maxie q̄
oēs audiūm⁹ capitula euāgelicę recētis le-
ctionis nouissima sententia: Nolite iudica-
re personaliter: sed iustum iudiciū iudica-
te. Personam itaq̄ iudicando nemo acci-
pit alienam: si non accipit suam. Beatus
apostolus ait quodā loco: Non sic pugno
quasi aerē cedens: sed castigo corpus me-
um et in seruitutem redigo: ne forte alijs p̄-
dicās ipse reprobos inueniar. Suo timore
nos teruit. Quid enī faciet agnus: vbi
aries tremat? Inter multa ergo quibus scri-
psit apostolus: qualis esse episcopus debe-
at: etiā illud audiuius: vnde mō foris tra-
loq̄ disputare nō sufficiat. Si enī singula
discutere: et de singulis vt dignū est dispu-

De verbis Apostoli

Sermo XIX

tare conemur: nec n̄e vires sufficiunt ad lo-
quendū: nec v̄se ad audiendū. Quid ergo
est qd volo dicere: si adiunget me qd terruit
me? Inter cetera ait episcopū potentē esse
debere in doctrina sana: vt p̄dicētes re-
darguere possit. Adhuc opus est: grauis
sarcina: procliu: arduū. Sz sperabo inqt
in deū: qm̄ ipse liberabit me de laqueo ve-
nantū et a verbo aspero. Nulla enī causa ē
quē magis facit hominē dispensatorē dei
pigriorē ad redarguendos cōtradicētes:
q̄ timor verbi asperi. Prius ergo quid sit
p̄dicētes redarguere: vt dñs donaue-
rit exponā vobis. Contradicētes nō vno
modo intelligendi sunt. Paucissimi enī no-
bis p̄dicāt loquendo: sed multi male vi-
uendo. Quādo mihi audet dicere christia-
nus: bonū esse rapere res alienas: quando
quidē nō audet dicere bonū esse tenaciter
seruare res suas? Nunquid enī diues ille cui
successerat regio: et non inueniebat vbi po-
neret fructus suos: et se p̄siliū inuenisse gau-
deret destruendi veteres apothecas: et con-
struēdi nouas ampliores vt impleret eas:
et diceret anime suę: Alia habes mltā bona
in multū tempus: letare: iocundare: satia-
re. Nunquid ergo iste diues aliena querebat?
Fructus suos colligere disponebat: vbi po-
neret cōsulebat: nō de cuiusq̄ vicini agris:
nō limite perturbato: nō expoliato paupe-
re: nō circūuento simplice: tantūmodo de
suis colligendis cogitabat. Audite quid
audierit qui tenaciter seruabat sua: et hinc
intelligite quid expectent qui rapiunt alie-
na. Cum ergo se prudentissimū consiliū
inuenisse arbitrarē: de apothecis veterib⁹
angustis desciendis: et amplioribus nouis
edificandis: et om̄ibus suis fructibus colli-
gendis et recondendis: nō alienis p̄cupien-
dis atq̄ rapiēdis: ait illi deus: Stulte: vbi
tibi sapiēs videris ibi stulte. Stulte inquit
hac nocte repetunt a te animā tuā: hec quē
preparasti cuius erunt? Si seruaueris tua
nō erunt: si erogaueris tua erūt. Quid in-
quit reponis: qui relicturus es? Ecce incre-
patus ē stultus male recōdens. Si stultus
est qui recondit sua: vos inuenite nomen
eius qui tollit aliena? Si sordidus ē recon-
ditor suorū: vlcerosus raptor alienorū. Sz
non qualis ille vlcerosus erat in corpore: ra-
pior in corde. Fortassis aliquis responde-
at et dicat: Non valde magna pena erat illi
homini: cui dixit de⁹: Stulte. Non sic dicie
deus: stulte: quomō homo dicie. Tale in-
quē dei verbū iudiciū est. Nunquid enī
deus stultis daturus ē regnū celorū? Qui-
bus aut nō ē datur⁹ regnū celorū: qd eis
restat nisi pena gehennarū? Conscire h̄ vi-
demur: apte h̄ manifesteq̄ videm⁹. Nā et il-
le diues ante cui⁹ ianuā iacebat pauperri-
mus vlcerosus: nō est dicit⁹ raptor rerū alie-
narū. Erat quidā diues inquit qui induē-
bat purpura et bysso: et epulabatur quotidie
splendide. Diues inquit erat: non dixit:
calumniator: non dixit pauperū oppressor:
non dixit rerū alienarum raptor: aut dela-
tor: aut receptor: nō dixit: pupilloꝝ spolia-
tor: nō dixit viduarū persecutor: Nihil ho-
rum: sed erat quidā diues. Quid magnus
est? Diues erat: de suo diues erat. Cui ali-
quid tulerat? An forte ille auferret: et domi-
nus de illo reticeret: et personam eius acci-
peret: si crimina eius absconderet: qui no-
bis dicit: Nolite personaliter iudicare? Si
vis ergo audire crimen diuitis illius: noli
amplius querere q̄ audis a veritate. Di-
ues erat: induebat purpura et bysso: et epu-
labatur quotidie splendide. Quod ergo eius
crimen? Iacens ante ianuā vlcerosus et nō
adiutus. Hoc enī aperte de illo dictum est:
q̄ in misericors erat. Nunquid enī charissi-
mi: si pauper ille ante ianuā iacens sufficiē-
tem panem a diuite acciperet: diceret de il-
lo: quia cupiebat saturari de micis quę ca-
debant de mēsa diuitis? Propter hanc so-
lam inhumanitatē qua contemnebat pau-
perem ante ianuā suam iacentē: nec p̄grue
digneq̄ pascebat: mortuus ē et sepultus ē.
Et cum apud inferos in tormentis esset: le-
uauit oculos suos: et vidit pauperē in sinu
abraę. Et qd multis imorer? Desiderauit
guttam: qui nō dedit meā. Nonne accepit
iustā sententiā: qui nō dedit crudeli auari-
cia? Si hec ergo pena est auarorū: quę pe-
na raptorū? Sed ait mihi raptor rerū alie-
narū: Ego similis illi⁹ diuitis nō suz: Ag-
pes facio: vincis in carcere victum mitto:
nudos vestio: pegrinos suscipio. Dare te
putas: tollere noli: et dedisti. Cui dederis
gaudet: cui abstuleris plorat: Quę duorū
istorū exauditur⁹ est dñs? Dicis ei cui dede-
ris: Gratias age q̄ accepisti. Sed alter tibi

Ait 2 aptr
h̄y dñs

Sancti

ex alia pte dicit: Ego gemo cui abstulisti: Et pene totū tenuisti: et exigui illi dedisti. Si ergo qd alteri abstulisses egentibus dedisses: nec talia opera diligit deus. Dicit tibi de: stulte: iussi vt dares: s nō de alieno. Si habes da de tuo: Si nō habes qd des de tuo: melius nulli dabis: q̄ alios spoliabis. Dicitur est dñs christ⁹ cū in iudicio suo sederit: et alios ad dexterā: et ad sinistrā

Matt. 25.

alios separauerit: bene operantibus: Certe benedicti patris mei percipite regnū. Sterilibus aut qui nihil boni in pauperes operati sunt: Ite in ignē eternū. Et qd dicitur est bonis: Esuriui enī: et dedistis mihi manducare: et cetera. Et respondēbūt illi: Dñe quādo te vidimus esurientes? Et ille ad eos: Cum vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. Intelligite ergo stulte: qui vis elemosynas facere de rapinis: qm si qñ pascis christianū: pascis christū: qñ spoliās christianū: spoliās christū. Attendite quid sinistris dicitur est: Ite in ignē eternū. Quare? Esuriui: et nō dedistis mihi manducare: nudus fui: et non vestistis me. Ite. Quod? In ignē eternū. Propterea ite. Quare? Nudus fui: et nō vestistis me. Si ergo in ignem eternū ibit cui dicitur est christus: Nudus fui: et nō vestistis me: quem locū in igne eterno habebit: cui dicitur erit: Vestitus fui: et spoliasti me? Ibi fortasse vt euadas hanc vocē: ne dicat tibi christus: vestitus fui: et spoliasti me: mutata consuetudine: cogitas spoliare paganū: et vestire christianū. Et hic respondebit tibi christus: imo respondet tibi nunc p seruū qualemcuq; ministrū suū: respondebit tibi christus et dicit: Etia hic pce damnis meis. Cū enī tu q christian⁹ es spoliās paganū: impedis fieri christianū. Eia et hic fortasse respondebis: Adhuc ergo nō odio penā ingero: sed dilectōe potius disciplinē. Ideo spolio paganū: vt per hanc asperā et salubrē disciplinam faciā christianū. Audire et credere: si qd abstulisti pagano: redderes christiano. Diximus ptra vniū vitū rapinaz: quo res humane vsq; vaſtant: diximus et nemo nobis ptradicit. Quis enī audet aperissime loquendo ptradicare veritati? Non ergo facimus qd apostolus monuit: nō cōtradicientes redarguimus: obediētes alloquimur: laudantes instruimus: nō ptradicientes redarguimus? Ita vero nō ptradi-

Augustini

cunt lingua: s vita. Aboneo: rapit: doceo: rapit: pceptio rapit: arguo rapit. Quō nō ptradicit? Dicā ergo qd de hac re sufficere existimo. Abstinate vos fratres: abstinate vos filij: abstinate vos a pſuetudine rapiēdi: et vos qui sub manibus raptorū gemistis: abstinate vos a cupiditate rapiēdi. Alius potens est et rapit: tu in manu raptoris gemis: qz rapere nō potes: ideo nō facis. Iba beto facultatē et tibi laudabo domitā cupiditatem. Beatū sancta scriptura dicit: qui post aurū nō abiit: qui potuit transgredi et nō est transgressus: qui facere mala potuit et nō fecit. Tu autē dicis: Nunq negaui rē alienā. Quia forte nemo tibi cōmendauit: aut forte cōmendauit: s sub testib⁹ cōmendauit. Dic mihi: Reddidisti qñ a solo solus accepisti: vbi deus inter vos fuerat? Si tūc reddidisti si mortuo qui cōmendauit nesciēti filio reddidisti: tūc te laudabo: qz post aurū nō isti: qz potuisti transgredi et nō es transgressus: qz nō potuisti mala facere et nō fecisti. Si forte alienū sacculū solidorū: vbi nemo te vidit in via inuenisti: et sine vlla mora cuius fuerat reddidisti. Eia fratres: redite ad vos: inspicite vos: interrogate vos: vera respondete vobis: et iudicate vos nō fm personā: sed iustū iudiciū iudicate. Ecce christianus es: ecclesiā frequētas: verbum dei audis: de lectiōe verbi dei lectissime cōmoueris: Tu laudas tractantē: ego quero facientē. Christian⁹ es: frequentas ecclesiā: amas verbū dei: libenter audis. Ecce h qd ppono in eo te examina: in eo te appende: in eo ascende mentis tue tribunal: et pſtue te ante te: iudica te: et si prauū inueni corrige te. Propono ergo. Deus dicit in lege sua: inuentionē esse reddendam: deus in lege sua dicit: quā primo populo dedit: pro quibus xps nōdum erat mortuus: inuentionem tanq; alienum esse reddendam. Si quisq; verbū gratia: in via inueniat alienū sacculum solidorū: deberet reddere: sed nescit cui. Non se excusat ignorantia: si nō dominet auaricia. Dicā vestre charitati: qm dona dei sunt: et sūt in populo dei qui nō frustra audiūt verbū dei. Dicam qd fecerat pauperrimus homo: nobis apud mediolanū pſtitutis: tam pauper vt proſculus esset grāmatici: s plane christiānus: quīs ille esset paganus grāmaticus:

Proſculus et rāmaticus apud Mediolanū

De verbis Apostoli

Sermo XIX

melior ad velū q̄ in cathedra. Inuenit sacculum: nisi forte me numerus fallit cum solidis ferme ducentis: memor legis proposuit pitaciū publice. Reddendū enī sciebat s cui redderet ignorabat: pposuit pitaciū publice: Qui solidos pdidit: vēiat ad locū illū et q̄rat hoīem illū. Ille q̄ plāgēs circūq; vagabatur: inuēto et lecto pitacio: venit ad hoīem: et ne forte quæreretur alienū: quesiuit signa: interrogauit sacculi qualitatem: sigillum solidorū: etiā et numerū. Et cum oīa illi fideliter respōdisset: reddidit qd inuenit. Ille aut repletus gaudio et querens vicē rependere: tanq; decimas obtulit solidos viginti: q nōluit accipere. Obtulit vel decē: nōluit accipere. Salte rogauit vel quinq; acciperet: nōluit ille. Stomachabundus hō piecit sacculum: Nihil perdidit ait. Si nō vis aliquid a me accipere: nec ego aliquid pdidi. Quale certamē fratres mei: qle certamē: qualis pugna: qualis pſict? Theatrum mundus: spectator de⁹. Vinctus tandem ille qd offerebat accepit: et cōtinuo totū pauperibus erogauit: vniū solidū in domū suam nō dimisit. Quid est? Si aliquid egi in cordibus vestris: si verbū dei insedit in vobis: si requiē inuenit apud vos: facite h fratres mei: nolite putare damniū vos pati si feceritis: magnū lucrum ē si feceritis qd dico. Perdidisti viginti solidos: perdidisti centos: quingentos. Quid perdidisti? De domo tua perierant: alter perdidit: non tu. Terra cōmunis est: in vna domo estis: in hoc mūdo ambo viatores: huius vite vniū stabulū intrastis: Posuit ille: oblit⁹ ē ille: cecidit ab illo: tu inuenisti. Quis inuenisti? Christianus. Quis inuenisti? Qui legem audisti: christianus qui legē audisti. Quis inuenisti? Qui cū audires multa laudasti: tu inuenisti. Si ergo veraciter laudasti: redde quod inuenisti. Si ergo non reddidisti quod inuenisti: qñ laudasti: testimoniū cōtra me dixisti. Estote fideles inuētores: et tunc iniquos vituperate raptōres. Nam qd inuenisti et nō reddidisti rapuisti. Quātū potuisti fecisti: qz plus nō potuisti: ideo nō plus fecisti. Qui alienum negat: si posset et tolleretur. Quod nō tollis: timor phibet: nō bonū facis: sed malū metuis. Quid est magnum timere malū? Adagnū est nō facere malū: magnū est amare bonū. Nam et latro timet malū: et vbi nō pōt nō facit: et tñ

latro ē. Deus enī cor interrogat: nō manū. Lupus venit ad ouile ouīū: querit inuadere: querit iugulare: querit deuorare: Eligant pastores: latrant canes: nihil poterit: nō aufert: nō occidit: sed tñ lupus venit: lupus redit. Nunquid quia ouem nō tulit: ideo lup⁹ venit? et ouis redit? Lup⁹ venit fremens: lupus redit tremēs: lupus est tamē et fremēs et timens. Interroga s te quisq; vis iudicare: et vide si tūc nō facis male qñ potes facere: et ab hoīe nō puniris: tunc tñ me deū: nemo ē ibi nisi tu et ille cui facis malum: et deus qui ambos videt. Elide ibi tñ me. Parum ē qd dico: vide: ibi time malū: ibi ama bonū. Nam etiā si timore gehennę nō facis malū: nōdum es perfect⁹. Audio dicere: si timore gehennę nō facis malū: ē qd ē in te fides qz credis futurū dei esse iudiciū: gaudeo fidei tue: s adhuc timeo malicię tue. Quid est qd dixi? Quia si timore gehennę nō facis malū: nō amore iusticię facis bonū. Aliud ē timere penam: aliud ē amare iusticiam. Almor castus in te esse debet: quo amore desideres videre: nō cēlum et terram: nō campos liquidos maris: non spectacula nugatoria: nō fulgores nitoresq; gemmarū: s desideras videre deū tuū: amare deū tuū: qz dicitur ē: Dilectissimi filij dei. Job. 5. sumus: et nōdum apparuit qd erimus. Scimus aut qz cum apparuerit similes ei erim⁹ qñ videbimus eum sicut ē. Ecce propter quā visonē fac bonū: ecce ppter quā nolī facere malū. Si enī amas videre deū tuū: si in hac peregrinatōe illo amore suspiras: ecce pbat te dñs deus tuus: qñ dicat tibi: Ecce fac quę vis: imple cupiditates tuas: extende nequiciā: dilata luxuriā: quicquid libuerit licitū puta: nō te hic punio: nō te i gehēnas mitto: faciē meā tñ tibi negabo. Si expauiisti: amasti: si hoc qd dictum ē: faciem suā tibi negauit deus tuus: tremuit cor tuū in nō videndo deū tuū: magnā penam putasti: gratis amasti. Si ergo sermo meus inuenit in cordibus vris aliquid scīn tīllam gratuiti amoris dei: ipsam nutrite: Ad hanc augendā vos aduocate prece: humilitate: dolore penitentis: dilectiōe iusti: cū operibus bonis: gemitib⁹ sinceris: cōuersatōe laudabili: amicitia fidelī. Hāc scīn tīllam boni amoris flate in vobis: nutrite in vobis: ipsa cū creuerit et flammā dignissimā et amplissimā fecerit: omniū cupidita-

Deus dicit tibi: Fac quę vis

tum carnaliū fena consumit.

De psalmo nonagesimo quinto:
Et quare dicitur: Miserebor
cui misertus fuero etc. Quod gra-
tio illius non sit scrutanda: Ser-
mo XX

Alomo dōmō ianua introduct in do-
mū: sic titulus psalmi introduct i
intellectū. Prenotat em̄ sic: Quā-

Ser. 3. b. do dom' edificabat post captiuitatē. Que-
Ps. 95. ris q' domus: indicat tibi iā psalmus.

Lantate dñō canticū nouū: cantate dñō oīs ter-
ra. Ecce quē domus. Qñ oīs terra cantat
canticū nouū: dom' dei est. Lantado edifi-
cat: credēdo fundat: sperādo erigit: dilige-
do pficit. Adodo ē edificat: ē in fine seculi
dedicat. Concurrat ē lapides viui ad cāti-
cū nouū: pcurrat ē coaptent in structurā tē-
pli dei: agnoscat saluatores: recipiat habita-
tores. Dicitur est q' dom': dicendū ē post quā
captiuitatē. Et hoc tibi indicat psalmus.
Sequere paululū: Lantate dñō canticū no-
uum: cātate dñō oīs terra. Lātate dñō: be-
nedicite nomini ei': bene nūciate de die in
diē salutare eius. Annūciate inf̄ gētes mi-
rabilia eis: in oib' populis gloriā ei'. Qñ
oēs dñi gentiū demonia. Ecce sub quorū ca-
ptiuitate latebat dom'. Ex prima em̄ trās-
gressiōe primi hoīs: vniuersum gen' huma-
nū natū cum obligatiōe peccati victor dīa
bolus possidebat. Si em̄ s' captiuitate nō
teneremur: redemptore nō indigeremus.
Venit ad captiuos nō captus: venit ad ca-
ptiuos redimēdos: nihil in se captiuitatē:
h' ē iniquitatis habēs: ē carne mortali precū
nostrū portās. Si em̄ carnē mortālē nō ha-
beret: vnde in verbo sanguis quē p capti-
uis funderet? Ille autē q' ad captiuitatē nō
Ro. 8. strā venit cum similitudine carnis peccati: nō
cū carne pcti: similitudo em̄ erat illa carnis
pcti: vera caro sed similis carni peccati: ve-
ra caro sed nō peccati caro. Ille ergo q' ita
q's erat: Bene nūciate de die in diē. Ecce
q's erat: De die in diē. Deus d' deo erat: lu-
Job. 1. men de lumine erat: sed verbū caro factum
est: vt habitaret in nobis: latēs maiestas:
aparēs infirmitas: vt moriā infirmitas: et
teneat maiestas. Si ē vniuersus mundus
Exo. 33. sub captiuitate tenebat: bene dicitur ē: Abi-
Ro. 9. serebor cui misertus fuero: et misericordiā ē
stabo cui misericors fuero. Si em̄ tot' mun-
dus sub captiuitate: tot' mūdus in pctō: to-

tus mūdus iustissime supplicio destinatus: ē
ex parte p misericordiā liberatus. Quis vi-
cat deo: q're damnas mūdū? Quō accu-
sat iudex de? qñ damnat mūdus re? Re-
es. Si qd debeas p'sideres: pena vocat: nec
cū a te debitu exigit: exactor iuste reprehē-
dit. Reprehēdit exactor si indebitū exigit:
cū nō debitu exigit: q's reprehēdat exacto-
rem: quis expectat donatores? Cui vult mi-
sereri: et quē vult obdurat. Dicit itaq' mibi:
Quid adhuc p'quiris? Nā voluntati ei' q's
resistit? Q' hō tu quis es q' respōdeas deo?
Quis sit ille attende: quis sis tu attende.
Ille de' est: tu hō. Sz iusticiā tibi loqui vi-
deris tu: et fons ille iusticie siccatus est? Si iu-
stū loqueri vnde tibi? Aut si iustū loque-
ris: debes tacere. Aut si iustū loqueri: et nō
habes nisi de fonte iusticie. Fons aut iusti-
cie q's est nisi de? Primū ē fundamentū si-
dei pone. Nunqd iniquitas apud deū? La-
tere te equitas pōt: esse ibi iniquitas nō pōt.
Expectas a me fortasse vt dicā tibi: quare
cui vult misereri: et quē vult obdurat: Expe-
ctas a me hō. Si et tu hō: ego hō: ambo au-
diūm'. Q' homo tu quis es q' respondeas
deo? Abior est ē fidel ignorātia: q' teme-
raria scientia. Deus mibi dicit: p aplm xps
loquit'. Q' hō tu quis es q' respōdeas deo?
Et ego indignor: q' nō noui iusticiam dei.
Si hō sum: nō indignor: excedā hominē si
possum: et forte attingā. Sed et si attingero
hōi nō dicā: excedat et ipse attingat mecu.
Et quis est in q's qui hō hoīem excedat? Er-
go nō q'busdā exprobrat ap's et dicit: Lū em̄
dicitis: Ego pauli: ego apollo: nōne hoīes
estis? Quid eos facere volebat: quib' ex-
probrat q' hoīes erāt: homo es: ad adā p-
tines. Pertine ad filiū hoīs: et forte dicit ti-
bi: Jam nō dico vos seruos: ē amicos: qñ
q' audiui a patre meo: nota feci vobis. Sz
discipulis hoc dixit: ap's illis h' dixit: Nō
debem' p'ristari: q' nōdum tales sum'. Et
tñ etiam ipsis quō hoc dixit: Dia quē audi-
ui a patre meo nota feci vobis: Puto q' in
spe dixit hoc nōdum in re: puto q' factus
erat: nō q' iā fecerat. Et vnde probat cū il-
le dicat: nota vobis feci: nō dicat: nota vo-
bis faciā? Quia dicunt qdā in scriptur de
p'terito: q' intelligant de futuro. Quō vi-
cunt de p'terito: cū intelligant de futuro?
Fodeft inqt man' meas et pedes meos: di-
numeraueft oīa ossa mea. Nōdū factū erat.

et tanq' factū annuntiabat qd futurū erat.
1. Cor. 15. Saluos nos fecit p lauacriū regeneratiōis.
Ro. 8. Alio aut loco ipse dicit: Spe salui facti su-
mus. Spes aut quē videt nō est spes. Spe
salui facti sum': nō nisi de p'terito dicim':
et qñ salui sumus nōdum re: adhuc futurū
est qd speramus. Nam iā videmus et tene-
mus: sed nōdum res: sed spes. Qd em̄ vi-
det q's inquit: qd sperat? Si aut qd nō vi-
dem' speram': p patientiā expectam'. Et
tñ salui facti sumus: et tñ adhuc salutē spe-
ctam': et expectamus: nōdū tenem'. Sic et
Job. 15. dñs discipulis ait: Dia q' audiui a p're meo:
nota vobis feci: Si hoc iam factū erat: q're
Job. 16. alio loco dicit illis: Adhuc multa habeo vo-
bis dicere: sed nō potestis portare modo:
Lerte oīa quē audiui a patre meo nota feci
vobis. Sz cū dicit: Nō potestis illa porta-
re modo: et dicit: habeo vob dicere: differt
nō aufert. Propter certā ergo spem q' sine
dubio sciebat id fuisse futurū: ap' illū tāq'
factū cōputabat: et ideo dicebat: Nota vo-
1. Cor. 5. bis feci. Qdū ē sumus in corpore peregrini
namur a dño. Per fidē em̄ ambulamus nō
per speciem. Quantū nobis dat et fidē tenea-
mus: et de iusticia dei nō dubitem': iniqui-
tatē apud illū esse oīno nō credamus: ne in
magnā voragīnē impietatis veniam'. Et
cū pfecta fide tenuerim': nullā apud eū esse
iniquitatē: et si illā modo nō videm': id est
equitatem quē est apud ipsū: finiat via et
venimus ad patriā. Non pōt videri tpe fi-
dei: videbit tpe speciei. Nunc em̄ p fidē am-
bulamus: tunc p speciem. Quid est p speciem?
Ps. 44. Speciosus forma p're filijs hoīm: q' in prin-
Job. 1. cipo erat verbū: et verbū erat apud dei: et
Job. 14. deus erat verbū. Qui diligit me inqt man-
data mea custodit: et q' diligit me diligit a
p're meo: et ego diligā eū. Et qd illi dabis?
Et ostendā meipsū illi. Hec erit species qñ
faciet qd dixit: et ostendā meipsū illi. Ibi
eqtate dei videbis: ibi sine codice in verbo
1. Job. 3. legis. Ergo cū viderimus eū sicuti est: iam
trāsset peregrinatio nra: postea vero gau-
debimus gaudio angelor'. Hec em̄ in via.
Job. 14. Quid ē via? Fides est. Propter fidē tuā fa-
ctus est deformis christ': manet aut specio-
sus christ'. Speciosus forma ē filijs hoīm
videbit post peregrinationē. Adodo aut si
de qualis videat? Et vidimus eū et nō habe-
1. Cor. 15. bat speciem neq' decorē: ē vultus ei' abiectus:
et deformis positio eius: h' est virtus eius.

Despectus et deformis positio eius: hō in
plaga positus: et sciens ferre infirmitates.
Deformitas christi te format. Ille em̄ si de-
formis esse noluisse: tu formā quā pdidisti
nō recepisses. Pendebat i cruce deformis:
ē deformitas illi' pulchritudo nra erat. In
hac ē vita deformē christi teneam'. Quid
est deformē christi? Abstulit mibi glari nisi in
cruce dñi nri iesu christi: p quē mibi mūdus
crucifixus ē et ego mūdo. Hec ē deformitas
xpi. Nūqd dixi me aliqd scire vob nisi viā?
Hec viā: credere i crucifixū: h' deformitas
signū in fronte portamus: de ista deformi-
tate christi nō erubescamus. Hāc viā tenea-
mus: et ad speciem pueniemus. Lū puenie-
mus ad speciem: equalitatē dei videbimus:
et iā nō erit ibi dicere q're huic subuenit: et
huic nō: q're iste adductus ē a gubernatiōe
dei vt baptizaret: ille aut cū bñ cathecumi-
nus vixerit: subito ruina mortu' est et ad ba-
ptismū nō puenit: ille aut cū scelerate vixe-
rit: cū luxuriosus: cū mech': cū seculic': cū ve-
nator: egrotauit: baptizatus ē: discessit: pctm
i eo puctū ē: pctm i eo deletū ē. Quere me-
rita: si iuenies nisi penā: q're grāz? Altitu-
do diuitiarū. Petr' negat: latro credit. Et al
Ro. 11. titudo diuitiarū. Hoc nos putas p'scrutari
posse: qd ap's bñs expauit? Et cū tantā p-
funditatē et altitudinē inspiciēs p'tremisce-
ret: exclamauit: Altitudo diuitiarū sapiē-
tię et scientię dei. Quid em̄ dixerat ante: vt
ad hāc exclamationē veniret? Rem dixerat
vbi si nō credat deo: q' nō est iniquitas apud
dei: iniquitas iudicabit. Sentib' dicebat: si
delib' dicebat de iudicio: Sic vos inqt nō
Ro. 11. credidistis deo: nūc aut misericordiā p'secu-
ti estis illoz incredulitate: sic et hi nō credi-
derūt in vestrā misericordiā vt et ipsi mise-
ricordiā p'sequant'. Conclust em̄ oēs de' in-
credulitate: vt oīm misereat'. Hinc postea
paulus dixit: Et q' ista rō est eqtatis et iusti-
cie dei: pcludere oēs i incredulitate vt oīm
misereat'. Quis tu rōem: ego expauescā
altitudinē. Altitudo diuitiarū sapiētię et
scientię dei. Tu rōcinare: ego mirer: Tu di-
sputa: ego credā: altitudinē video: ad pfun-
dū nō puenio. Altitudo diuitiarū sapien-
tię et scientię dei: q' inscrutabilia sunt iudicia
ei': et inuestigabiles vię ei': forte expostur'
es? Quis em̄ cognouit sensū dñi: aut q's cō-
siliari' ei' fuit: aut q's prior dedit illi: et retri-
buet ei? Qñ ex ipso et per ipsū et in ipso sunt

oia: Ipsi glia in secula seculor. Requeuit
qz inuenit admiratione: nemo querat a me
occulor roem. Ille dic: Inscrutabilia sunt
iudicia ei: et scrutari venisti? Ille dic: In-
uestigabiles sunt vię eius: et tu inuestigare
venisti? Si inscrutabilia scrutari venisti: et in-
uestigabilia inuestigare venisti: crede: nam
peristi. Tale est velle scrutari inscrutabilia
et inuestigabilia inuestigare: quale est velle
inuisibilia videre: et ineffabilia fari. Ergo
edificet dom: cū puerit ad dedicatione:
tunc fortasse iueniet istor occulor aper-
tissimā ratione.

**Sal. 6. De verbis Apli: Inuicē onerave-
stra portate: et sic adimplebit legē
christi: Sermo XXI**

A Via lex veteris testamēti scz custo-
dia timorē habebat: nō potuit ap-
tius significari noui testamēti do-

1. Pet. 2. 5.

Job. 13.

nū esse charitatē: qd hoc loco vbi apls ait:
Inuicē onera vfa portate: et sic adimplebi-
tis legē christi: hanc em legē christus dice-
re intelligit: qz ipse dñs pcepit vt nos inuicē
diligam: tñ in ea sentētia pcepti pond' cō-
stitues vt diceret: In hoc cognoscet qm vi-
scipuli mei estis: si vos inuicē diligat. Hu-
ius aut dilectiois officiū est: Inuicē onera
vfa portate: s b officiū nō est sempiternū.
Perducet sane ad bñtudinē sempiternā in
qua nulla erūt onera nra q inuicē portare
iubeamur: nūc vero cū in hac vita: id est cū
in hac via sumus: onera nra inuicē portem:
vt ad eā vitā q caret oi onere puenire possi-
mus. Sicut em de ceruis nōnulli talis co-
gnitionū studiosi scripserūt: cū fretū ad insu-
lam transeūt pascuaz gfa: sic se ordināt: vt
onera capitū suoz q gestant in cornib' sup
inuicē portēt: ita vt posterior sup anteriore
ceruice plecta caput collocet. Et qz necesse
est vnū esse q ceteros pcedēs nō ante se ha-
beat cui caput inclinet: vñ cib' dicunt id age-
re: vt lassatus sui capitis onere: ille q pce-
dit post oēs redeat: et ei succedat cuius fere-
bat caput cū ipse pñret: ita inuicē onera sua
portātes fretū trāseūt: donec veniāt ad ter-
re stabilitatē. Istā ceruoz naturā fortasse

Prover. 5.

intenderit salomō cū ait: Ceruus amicitie
et pullus grāz colloquant tecum. Rñhil em
sic pbat amicu: quēadmodū oneris amici
portatio. Nec tñ inuicē portāremus onera
nra: si vnū tps esset infirmitatis amboz q
onera sua sustinet: aut vnū infirmitatis ge-

nus: s diuersa tpa et diuersa genera infirmi-
tatis faciūt vt onera nra inuicē portare va-
leamus. Verbi gfa. Iñā fratris tñc portab
cū tu aduersus eū nō irascēris: vt rursū tpe
q te ira pccupauerit: ille te lenitate et trāq-
litate supportet. Hoc exemplū ad id pñet
cū diuersa sūt tpa portantiū onera sua: qz
uis ipsa diuersa nō sit infirmitas: in ambo-
bus em ab inuicē ita portat. Ad diūsu aut
infirmitat' genus aliud exemplū videndū
est: veluti: Si qd in se loquacitatē vicerit: et
pñaciā nōdū vicerit: alius vero sit adhuc
loquax: s etia pñax nō sit: debet ille hui'
loquacitatē: et iste illi' pñaciā: donec illud
in illo: et istud in isto sanet charitate porta-
re. Par qpe infirmitas in duob' si vno ac-
cedat tpe: tolerare se inuicē nō valēt: cū ad-
uersus se intēdit. Nā adūsus aliquē tertis
et duo irati sibi pueniūt et se tolerāt: qz nec
tolerare se inuicē dicēdi sunt: s poti' se inuicē
psolari: sē et tristes de vna re magis se por-
tant: et qñ incūbunt sibi: quasi vnus tristis
esset: et alius gauderet: si aut aduersus se tri-
stes sint: prius se tolerare nō pñt. Et ideo
huiusmodi affectioib' suscipiēda est ali-
quātulū ipsa egritudo de qua vñs pre aliū
liberari: et sic suscipiēda vt ad auxiliū nō ad
equalitatē miserie valeat: quēadmodū se
inclinat q manu iacētū porrigit. Non em se
pñcit vt ambo iaceāt: s incuruat tñ vt ia-
centē erigat. Neqz vlla res officioz istū la-
borē: ad portāda onera alioz facit libētē
ipēdi: nisi cū cogitam' qta p nob ptulerit
dñs. Hinc em admonēs ait apls: Hoc senti-
te in vobis: qd et in christo iesu: Qui cū in
forma dei esset: nō rapinā arbitrat' esse
se equalē deo: s semetipsum exinanīuit for-
mā serui accipiēs: in sñtudinē hoīm fact':
et habitu inuētus vt hō: humiliāuit semet-
ipsum factus obediēs vsq ad mortē: mor-
tē aut crucis. Sup' em dixerat: Nō q sua
sunt vnusquisqz intendēs: s ea quē alioz.
huic sentētie pteruit qd dictū est. Nāz ita
sequit. Hoc sentite in vobis qd et in christo
iesu: ad hoc dñtaxat: vt quēadmodū ille in
eo q verbū caro factū est et habitauit in no-
bis: et sine pctō cū esset: pctā nra suscepit:
nō attendit sua: s nra: Ita et nos libētē ad
eius imitationē inuicē onera nostra porte-
mus. huic cogitatioi accedit etia illa cogi-
tatio qua ille suscepit hoīes: nos aut hoīes
sumus: et psiderare debemus q egritudinē

Job. 1.

Job. 4.

De verbis Apostoli

sue aīe sue corpis quā in hoīe alio videm'
etia nos habere potuimus aut possumus.
hoc q exhibeam' ei cuius infirmitatē por-
tare volumus: qd ab illo nobis velim' ex-
hiberi: si forte nos in ea essemus: et ipse nō
esset. Ad hoc pñet qd ipse apls ait: Oia
oibus factus sum: vt oēs lucrifacerē: cogi-
tando scz in eo vitio etia se esse potuisse vn-
de cupiebat aliū liberare: cōpatiēdo etia
potius id agebat: nō mentiēdo sicut quidā
suspiciant: et hi maxime q mēdacis suis de-
fendēdis q negare nō pñt: alicuius magni
exempli patrociniū requirūt. Deinde etia
illud cogitandū: nullū esse hoīem q nō pos-
sit habere aliqd boni qd tu nōdum habes:
etia si lateat: i quo sine dubio possit te esse
superior: q cogitatio ad pñdendā et edomā-
dam supbiā valet. Ne arbitreris qm tua q-
dam bona eminet et apparēt: ideo aliter nul-
la habere q lateat: et fortasse maioris pōde-
ris bona qbus te superat nescientē. Nō em
falli nos: aut adulatōe potius vti apls iu-
bet cū dicit: Nihil p pñtentionē neqz p inanē
gloriā: s in hūilitate mētis alter alter exi-
stimātes supiorē sibi. Nō hoc ita debemus
existimare vt nō existamus: s nos existere
singamus: s vere existimem' posse esse ali-
qd occultū in alio q nobis supior sit: etia si
bonū nostrū quo illo videmur supiores es-
se nō sit occultū. Istę cogitationes depñmē-
tes supbiā: et acūtes charitatē: faciūt one-
ra fraterna inuicē: nō solū equo pio s etia li-
berissime sustineri. Nullo mō aut de quo-
q hoīe incognito ferenda sentētia est: et ne-
mo nisi p amicitia cognoscit: et ideo amico-
rū mala firmi' sustinem': qz bona eoz nos
delectāt et tenēt. Nullius itaqz repudiāda
est amicitia sese ingerētis ad amicitia copu-
landā: nō vt statim recipiat: s vt recipien-
dus optet: atqz ita tractet vt recipi possit.
Illi em receptū i amicitia possum' dicere:
cui omia pñlia nostra refundere audeam'.
Et sicut quisqz qui se nō audet ingerere ad
amicitiā faciēda cū aliquo nostro tpali ho-
nore aut dignitate reuocat: descendēdum
est ad eum: et offerendū illi quādā comitate
et submissioe aīe: qd petere per semetipsum
nō audet. Sane qñs raro: tñ aliquotiens
accidit: vt eius quē volum' in amicitia reci-
pere: prius nobis innotescāt mala q bona
quib' offēsi et quodāmodo repulsi relin-
quimus eū: et ad bonoz eius q forte occul-

Sermo XXII

tiora sunt indagatiōe nō puenimus. Ad-
monet itaqz dñs noster iesus christus qui
nos vult effici imitatores suos: vt eius in-
firma tolerem': vt ad quēdā sana in quoz
delectatiōe acquiescamus p charitatis to-
lerantiā pducamur. Ait em: Non est opus
sanis medicis: s egrorantib'. Ideoqz si p-
pter christi charitatē etia eū qui ex omi par-
te fortassis egrorant: repellere ab aīo nō de-
bemus: qm sanari pōt p verbū dei: quāto
minus eū q ppter nos videri potest totus
egrotus: qz quēdā eius salutia in primo in-
gressu amicitie nō potuim' sustinere: et qd
ē graui' cū offēsiōe animi de toto hoīe ausi
sum' temerariā pñdici ferre sentētia: nō ti-
metes qd dictū est: Nolite iudicare ne iudi-
cemini: et in qua mensura mensi fueritis in
ea remetiet vobis. Sepe aut illa quē bona
sunt pri' apparēt: in qd' etia temerariū beni-
uolentiū iudiciū cauendū est: ne cū totū bo-
num putaueris: ea q postea mala apparue-
rint: securū et imparatū te inueniāt: et graui-
us offēdat: et eum quē temere dilexeras:
acerbius oderis: qd nefas est: qz etia si nul-
la eius bona pcederēt: et hec q postea appa-
ruerūt mala prius eminerēt: tolerāda tamē
erāt: donec oia cū illo ageres qbus talia sa-
nari solēt: qz tomagis cū ea bona pcessest
q tanq pignora nos debent ad posteriora
toleranda pstringere. Ipsa est q lex christi:
vt inuicē onera nostra portemus. Christi
aut diligēdo facile sustinem' infirmitatē al-
terius: etia quē nōdum ppter sua bona di-
ligimus: Logitam' em qz ille quē diligim'
dñs ppter eū mortuus est. Ipse em dñs
charitatem nobis apostolus ingessit: cum
diceret: Et penbit infirmus in tua scientia
frater ppter quē christus mortuus est: vt si
illū infirmū ppter vitii quo infirm' ē mi-
nus diligim': illū in eo psideremus q mor-
tuus est ppter ipsum. Christi aut nō dili-
gere: nō infirmitas s mors est. Qua ppter
ingenti cura et implorata dei miscōia cogi-
tandū est: ne christū negligamus ppter in-
firmū: cum infirmū debeamus diligere p-
pter christum.

**De eisde verbis Apli: quibus in
sermone pcedenti. Sermo XXII**
Adhuc nos per aplm admonuit vt
ritas vt inuicē onera nostra porte-
mus: et eo ipso q nos admonet vt
inuicē onera nostra portemus: quo fructu

id faciamus ostendit: adiungens dicit: Et sic adimplebitis legem christi. Quae non implebit: nisi inuicem onera nostra portemus. Quae sint onera ista: et quemadmodum portanda sint: quoniam quidem omnes pro nostris viribus conari debemus implere legem christi: adiuvante deo conabor ostendere. Quid me demonstratur esse propositum: memoretur ut exigatis: ut cum reddidero non petatis. Hoc me demonstratur esse propositum: adiuvante deo intentione mea et pro me oratione vestra: qui sunt onera qui inuicem nos iubet ut portemus apostoli: et quemadmodum portanda sint. Hoc si fecerimus: illud ubi fructus posuit sua sponte consequi ut impleamus legem christi. Dicit aliquis: Obsecro enim apostoli locutus est: ut tu coneris exponere: qui sunt ista onera: vel quemadmodum inuicem sustinenda. Est illic questio qui nos cogit onera distinguere: et in ipso quippe capitulo lectionis habens ibi posuit: Unusquisque propter onus portabit. Iam quod occurrit sensus: videris: Si unusquisque propter onus portabit: quod dicit inuicem onera vestra portate: nisi quod onera distinguenda sunt: ne sibi pertraria loqui putetur apostoli. Non enim loquitur: non enim in alia epistola: non enim in hac ipsa loquitur superius aut inferius: sed in eo ipso loco: ita ut sibi sint eadem verba pertrigua vestrisque posuit. Et quod unusquisque propter onus portabit: et quod admonuit et hortatus est: ut inuicem onera nostra portemus. Alia sunt onera in quibus unusquisque propter onus portat: nec portat cum alio alter: nec proicit in alterum: et alia sunt onera in quibus recte dicitis fratri: porto tecum: aut porto pro te. Si ergo distinctione operis est: non est facilis intellectus. Contra eos qui qui putabant posse hominem pertraminari peccatis alienis: respondit apostoli: Unusquisque onus proprium portabit. Item pertraminat eos quibus per hoc possit negligentia subintrare: ut quasi securi facti quod non pertraminarent peccatis alienis ne minime curaret corrigere: inuicem onera nostra portare breuiter dictum: breuiterque distinctum est: et quantum existimo manifestationem veritatis non impedit. Nam et breuiter audistis: et cito intellexistis. Corda vestra non vidi: sed testes cordis voces audiui. Iam ergo tanquam de intellectu securi: aliquanto latius differamus: non ut intelligendum insinuemus: sed ut quod intellectus est commendemus. Onera qui unusquisque sua portat peccata sunt. Has detestabilius onerum sarcinas portantibus hominibus et sub

Matth. 23.

me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos. Quod reficit peccatis oneratos: nisi indulgentia peccatorum? Locutionem mundi: de quadam specula excelsae auctoritatis exclamat: Audi genus humanum: audite filii adam: audi genus laboriosum et infructuosum: Quid deo laboris vestri: videte donum meum: Scio laboratis et onerati estis: et quod est miserius perniciosas sarcinas vestris humeris alligatis: adhuc quod peius est onera addi vobis petitis: non deponi. Quis nostrum breui tempore potest multipliciter et varietate harum differere sarcinas? Tamen inde pauca commemoramus: et de his cetera plectemur. Elidete hominem oneratum sarcina auaricie: videte illi sub hac sarcina sudantem: anhelantem: sitiientem et laborando sarcinam addentem. Quid expectas o auare: amplectens onus tuum et sarcinam sub humeros tuos? Quid expectas? Quid laboras? Quid inhiat? Quid cupiscis? Nepe satiare auariciam. O vota iustitia et facta nequissima. Expectas quod sanare auariciam. Illa te potest perire: tu illam si potes satiare. An forte non est grauis? Quid deo sub hac sarcina sum etiam perdidisti? Non est grauis auaricia? Quare ergo te o somno excitat: quae te aliquid etiam dormire non sinit? Et fortasse habes cum illa alter onus pigritiae: et ista duo nequissima onera secum pugnantia premunt te: et dilaniant te. Non enim paria imperant: non enim similia iubent. Pigritia dicit: dormi: auaricia dicit: surge. Pigritia dicit: noli pati frigidus dies: auaricia dicit: tolera in mari etiam tempestates. Illa dicit: quiesce: illa non sinit quiescere: iubet non solum procedere: sed et nauigare trans mare: quare terras quas ignoras: merces in india deportare sunt: non non si lingua indoxy: sed intelligibilis videtur sermo auaricie. Venies ignotus ad ignotum: das: accipis: emis: portas: periclitatus venisti: cum periculo redis: exclamas in mari exagitatus tempestate: deus libera me. Non audis respondentem. Quare? Absit tibi auaricia tibi iussit ut acquireret quod non habebas: ego tibi iussit ut sine labore ante ostium tuum pauperi dares quod habebas. Illa te ad indos misit ad reportandum aurum: ego tibi ante ostium christi posui: a quo emeris regnum celorum. Laboras in iussione auaricie: in iussione mea non laboras. Ambo iussimus: non audisti me: cui obaudisti liberet te. Multi has sarcinas portant: quanti mihi mo-

De verbis Apostoli

Sermo XXII

do per ipsas sarcinas loquenti sub ipsis posui exclamat. Cum sarcinis intratur: cum sarcinis exeunt: avari ingressi sunt: avari descendunt: ego loquendo per ipsas sarcinas laboravi. Si clamatis: ponite quod portatis. Postremo me nolite audire: imperatores vestri audite clamantem: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. Non enim venitis: nisi laborare desinatis. Multis ad me currere: sed cum grauibus sarcinis non potestis. Venite inquit ad me qui laboratis et onerati estis: et ego vos reficiam. Do veniam preterito: non peccatorum: tollam quod premebat oculos vestros: sanabo quod nocuit humeris vestris. Tollam quidem sarcinas: sed inanes a sarcinis non dimittam. Tollam sarcinas malas: et imponam bonas. Cum enim dixisset: Et ego vos reficiam: adiunxit: Tollite iugum meum super vos. Adale te subiugauerat cupiditas: salubriter te subiuguet charitas. Tollite iugum meum super vos: et discite a me. Si vobis viluit humanum quod lectionis magisterium: discite a me. Christus clamat magister: vnicus filius dei: solus verax: verus: veritas clamat: discite a me. Quid? Quia in principio erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum: et omnia per ipsum facta sunt. Nunquid hoc ab eo discere poterimus: mundum fabricare: cecos luminibus implere: dies noctisque vicissitudines ordinare: terra et secula iubere percurrere: seminibus vim tribuere a salibus terra replere? Nihil horum nos iubet discere magister celestis: illa facit ut deus. Sed quod iste deus? et homo esse dignatus est: in eo quod deus est audi ut recreeris: in eo quod homo est audi ut imiteris. Discite inquit a me: non mundum fabricare et creare naturas: nec illa quidem alia quae hic latens deus: homo manifestus efficit: nec ipsa dicit: discite a me: sed ab egrotantibus pellere: fugare demonia: mortuos suscitare: ventis et fluctibus imperare: super aquas ambulare: nec hoc dicit: discite a me. Hec enim dedit quibusdam discipulis suis: quibusdam non dedit. Hoc autem discite a me: omnibus dicit: ab hoc precepto nemo se excuset: discite a me quia mitis sum et humilis corde. Quare dubitas hanc sarcinam ferre? Hec sarcina grauis est: humilitas et pietas: Hec sarcina grauis est: fides: spes: charitas: Ista enim humilis: ista mitis reddunt. Et vide quia oneratus non eris: si ipsum audieris. Iugum enim meum leue est: et sarcina mea leuis est. Quid est: leuis est?

Quid si habet pondus? Sed minus. Plus habet auaricia: minus iusticia. Nolo sic intelligas. Hec sarcina non est pondus onerata: sed aliquid volatili. Habet enim et aues pennarum suarum sarcinas. Et quid dicimus? Portant illas: et portant. Portant illas in terra: portant ab illis in celo. Tu misericordiam velis prebere aui: perferim estate et dicas: misera ista auicula onerata pennae et detrahas onus hoc: in terra remanebit: cui subuenire voluisti. Porta ergo pennas pacis: alas accipe charitatis. Hec est sarcina: sic implebit lex christi. Distincta sunt onera. Elidete nunc nescio quis auar? intrat: nostri illum auarum stat tecum et tu non es auarus sed etiam misericors: das pauperi quod habes: non inhiat in ea quae non habes: audis dicentem apostolum: Prope. 1. Timoth. 6. cipe diuitibus huius mundi: non superbe sapere: neque sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuio qui praestat nobis omnia abundanter ad fruendum: Diuites sint in operibus bonis: facile tribuat: comunicent: thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum: ut apprehendant veram vitam. Audisti: agnouisti: didicisti: tenuisti: fecisti. Fac quod facis: noli pigrescere: noli cessare: Qui pleuerauerit vobis in finem. Matth. 10. hic saluus erit. Bene fecisti homini: ingratus homo: non te peniteat bene fecisse: ne fundas penitendo quod implesti miserando: dic in corde tuo: Non videt iste in quem feci: videt ille propter quem feci: quia iste si videret: si ingratus non esset: sibi potius quam mihi prodesset: Ad deum me teneam quae non latet quod facio: non solum quod facio: sed etiam quo corde facio: illum sperem retributorem: quia facti mei non querebunt testimonium. Talis es: et forte in populo dei stat iuxta te auarus raptor inhiat rebus alienis. Quem nosti talem: et fidelis est: vel potius fidelis vocatur: non eum potes de ecclesia pellere: non habes aliquem aditum castigando et corripiendo corrumpere: accessus est tecum ad altare: non li timere: unusquisque proprium onus portabit: proprium onus portabit: tamen modo tibi non dicat: porta mecum. Nam si cum illo comunicare volueris auariciam: onus non minuit: sed duo grauabit. Portet sarcinam suam: et tu tuam: quoniam ex humeribus vestris tuam talis sarcinam excussit: alteram imposuit. Excussit cupiditatem: imposuit charitatem. Ergo secundum cupiditates malas unusquisque sarcinam suam portat: malus

malā: bonus bonā. Conuerte te iā ad illud pceptū: Inuicē onera vſa portate. Iba-
bes enī ſarcinā chriſti: vnde portes cū alte-
ro onus ppiū. Paup eſt: diues eſ: onus il-
lius paupertas eſt: tu tale onus non habes.

Sal. 6. dicas: Unuſquiſq onus ppiū portabit.
Hic alter pceptū audi: Inuicē onera vſa
portate. Paupertas nō eſt onus meū: ſ eſt
onus fratris mei. Quid ne diuitiæ ſint ma-
ius onus tuū. Nā nō habes onus paup-
tatis: ſ habes onus diuitias: ſi bene intendas
onus eſt: ille alter onus habet: tu alterū.
Porta cū illo: et portat tecū: vt inuicē onera
vſa portetis. Quid eſt onus paupertatis?
Nō habere. Quid eſt diuitiarum onus? Plus
q opus eſt habere. Et ille oneratus ē: et tu
onerat eſ. Porta cū illo nō habere: portet
tecū plus habere: vt ſiāt q̄les ſarcinæ vſe.
Si enī dederis indigēt: minuiſ illi nō ha-
bēt onus ipſius qd erat nō habere: ſi ei de-
derit incipit habere: minutū eſt illi onus qd
vocat nō habere: minuiſ et ipſe onus tuum
qd vocat plus habere. Duo ambulat vīa
dei in pgrinatōe huius ſeculi: tu portabis
ſumpt? magnos ſupfluos: ille aut ſumpt?
nō habebat: adheſit tibi comes tuus eſſe
deſideras: noli negligere: noli ſpernere: no-
li relinquere. Nō vides q̄tum portes? Mi-
hil portati et nō habenti da aliqd: et comitē
adiuuabis: et te releuabis. Aplica ſentētia
eſtis q̄tum opinor expoſita eſt. Non vob
ſumos vendat qd dicit: Sancti ſumus: nō
portamus ſarcinas veſtras: ideo vobis nō
cōmunicam. Ab aiores iſti portāt ſarcinas
diuiſiōis: maiores portāt ſarcinas p̄ciſiō-
nis: ſarcinas ſciſmat: ſarcinas h̄reſis: ſar-
cinas diſſenſiōis: ſarcinas aioſtatis: ſar-
cinas falſoꝝ testimoniōꝝ: ſarcinas calūnio-
ſaꝝ criminationū: Ibaſ ſarcinas conati ſu-
mus: et conamur deponere de humeris fra-
trū noſtroꝝ. Illi amāt tenētes illas ad ſe:
minores eſſe nolūt: q̄ ipſis ſarcinis tumue-
rūt. Nā et qd ponit ſarcinā quā geſtabat col-
lo q̄ſ minor ſit: ſ pōdus poſuit nō ſtaturā.
S; ego inq̄t nō cōmunicō pctis alieniſ: q̄ſ
hoc dicā: veni cōmunicō pctis alieniſ. Nō
hoc dico: noui qd dicat ap̄lus: ſ illud dico
ppter pctā aliena. Si vera eſſent: et nō tua
magis eſſet: gregē dei mixtū ouib? et h̄dis
ſi deſereres: arēā dñicā q̄dū palea triturf
Mat. 13. nō relinqres: retia dñica q̄dū bonos et ma-

los piſces ad litus trahit nō diſperes. Et
quō inq̄t ferrē quē noui malū? Nōne meli?
ipſum ferres: qd te foras efferres? Ecce quō
ferres ſi attēderet ap̄lm dicentē: Unuſq̄ſq
ppiū onus portabit. Liberet te iſta ſentē-
tia. Non enī cū illo cōmunicares auariciā:
ſ cōmunicares cū illo chriſti mēſam. Et qd
tibi obſet: ſi cū illo cōmunicares xpi mē-
ſam? Ap̄ls dicit: Qui enī māducat et bibit
indigne: iudiciū ſibi māducat et bibit. Sibi
nō tibi. Sane ſi iudex eſ: ſi iudicādi pote-
ſtatē accepit: eccleſiaſtica regula ſi apud
te accuſat: ſi innumeris documētis testiſ
q̄ puincit: coarce: corripe: ex cōmunicā: de-
grada. Si vigilet tolerātia: vt nō dormiat
disciplina. S; dānatus eſt inquit cecilia-
nus. Damnatuſ. A q̄bus? Primo abſens:
deinde a traditorib? innocēs. Allegata ſūt
iſta: geſtis inſerta: pbata ſunt. Eneruare
quidē vires veritatis conati ſunt: et inaniū
nebulis pſeutionū: ei? ſerenitatē nebula-
re q̄tum potu eſt eniſ ſunt: affuit dñs: vi-
cit ſerenitas eiſ nebulas eoꝝ. Et videte
quō neſciētēs abſoluerūt eccleſiā orbis ter-
rarū: cuius cōmunionē gaudem? q̄leſcūq
in ea ſimus: nō ipſos nos ſed ipſā tuemur:
defendimus: obſtinem? arēā dñicā defendē-
do. Pro arēā dñicā clamo: tu qd in ea ſim
nolo cures. Clētilab? expecto: nolo inq̄t vt
cures: aut ſi curare viſ: noli cū lite curare:
vt poſſis fr̄s ſanare. Cura paleā ſi potes:
ſ triticū noli relinquere ſi paleā curare nō
potes. Excitant aliq̄ de arēā dñicā et pa-
leg: interdū et grana: ſ nō longe. Sunt aut
operarij boni: circūeunt arēā: et ea quē foris
exculla ſunt quibūſdā mūdatorib? trahūt
et reuocāt in arēā et ſi trahēdo et ſi cogendo.
Abūdatōria inſtrumēta ſunt leges iſte mū-
danq̄. Reuoca: etiā cū terra trahit triticū:
ne ppter terrā pereat triticū. Damnat eſt
inquit cecilian? dānatus ſemel abſens:
ter abſolutuſ eſt p̄ſens. Reſpōdimus eiſ:
et hoies indocibiles: q̄tum potuim? breui-
ter de ſuis factis admonuimus et diximus:
Quid recitatis ptra cecilianū p̄ciſiū ſeptua-
ginta ep̄oꝝ ſentētiā in abſentē proſeren-
tiū? Ples platē ſūt a maximianiſtaꝝ p̄ciſiō
ptra abſentē p̄mianū. Dixim? abſēs ab ill
dānatus eſt cecilian? abſens ab iſtis dam-
natus p̄mian? Quō iſti non p̄iudicant
abſenti p̄miano: ſic et illi p̄iudicare nō po-
tueſt abſenti ceciliano. Quid eos putat? i

1. Cor. 11.

1. Pet. 10.

Mat. 9.

hac angustia rēdiſſe? Quid enim diceret?
Quo euaderet iduſt retib? vitatis? Et h̄c
retia violētē rūperet: qd dixerit breuiter et
absolute pro nobis? Equidē multa et pene
om̄ia p nob ſicut geſta indicabant: q̄ iam
vſa charitas pponēda lectura eſt. S; h̄ lo-
co rogo vos: obſecro p chriſtū vt teneatis:
dicat: in ore ſp̄ habeatis. Nō potuit enī p
nob breuior et certior et liq̄dior ferri ſentētia.
Quid q̄ dixit: cū h̄ obijcerem? ſic nō p̄iudi-
cāt iſti ceciliano: quō nec illi p̄miano. Et il-
le deſenſor illoꝝ: nec cauſa cauſe p̄iudicat:
nec pſona pſonę. Reſpōſum breue: liqui-
dū: vey. Nō enī ſciuit qd dixerit: ſ cap̄he ſi-
milis cū eſſet p̄tiſer p̄phetauit. Nec cau-
ſa cauſe p̄iudicat: nec pſona pſonę. Si nec
cauſa cauſe: nec pſona pſonę p̄iudicat: ergo
vnuſq̄ſq ſarcinā ſuā portat. Eat nūc obij-
ciat tibi cecilianū: nō tibi cuiuſq̄ hoī ſ ipſi
orbi terrarū obijciat cecilianū. Qd cū facit:
innocētē obijciat innocētib? Proſus geſta
indicabūt. Liq̄diſſime purgat eſt cecilia-
nus. S; fac cū nō purgatū: fac criminoloꝝ
inuentū. Audi vocem tuā ab orbe terrarū.
Nec cauſa cauſe: nec pſona pſonę p̄iudicat.
Alia heretica: inſanabilis: aiōſa: cū in te ſe-
tentiā dicas: iudicē qd accuſas? Si illi ego
corrupti vt iudicaret p me: te qd corrupti vt
damnares te? Utinā h̄c aliq̄ cogitēt: vel
detumefcētē aiōſtate cogitēt: ad ſe redeāt:
ſe interrogēt: ſe diſcutiāt: ſibi r̄ideant p ve-
ritate: nō timeāt eos qd falſitatē diuitiſſi-
me vendidit. Ipſos enī timēt offendere:
erubescūt hūanę iſtimitati: et nō erubescūt
inuictiſſime vitati: Utiq̄ hoc timēt ne vi-
cat eiſ: Quare q̄ nos deceptiſtis? quare nos
ſeduxiſtis? quare tāta mala et falſa dixiſtis?
Reſpōdere deberēt ſi deū timerēt: huma-
nū ſuit errare: diabolicū eſt p aiōſtate in er-
rore manere. Abeliuſ qd erat ſi nunq̄ er-
rarem: ſ vel qd ſcōm eſt faciam? vt erro-
rē aliq̄ emēdemus. Deceptim? qd decepti
eram: falſa p̄iudicauim? qd p̄iudicātib?
falſa credidim. Dicāt ſuis: ſi errauim?
ſi ab errore recedam? Duces vob ſuimus
ad foueā: et ſecuti eſtis cū duceremus ad fo-
ueā: et nō ſeq̄mini cū ducimus ad eccleſiā?
Poſſēt iſta dicere: indignatib? dicerēt: irat?
dicerēt: aliq̄ et illi ponerēt indignationē:
amarēt vel ſero vnitatē. Nos tñ fr̄s patiē-
tes circa illos ſim? In ſeruore ſunt et tūmo-
re oculi qd curamus: nō dico vt curare cel-

lemus: ſ vt nō inſultātib? ad maiores ama-
ritudines puocemus: rōem leniter redda-
mus: nō de victoria ſupbe exultemus. Ser. 2. Timoth. 2.
uū enī dñi litigare ſi oportet: ap̄ls dicit: ſ mi-
tē eſſe ad oēs: docibiles: patientē: in mode-
ſtia corripientē diuerſa ſentientes: ne forte
det illis deus penitentia: et reſpiciāt a dia-
boli laqueis a q̄ captiui tenent ſm ipſius
voluntatem. Patienter ergo ſerte ſi ſanī
eſtis: patienter ſerte inquātum ſanī eſtis.
Nā qd p̄fecte ſanus cū rex iuſtus ſederit in
throno? Quis gl̄iabit mūdū ſe habere cor?
Aut qd gl̄iabit mūdū ſe eſſe a pctō? Ergo
q̄dū tales ſumus: ſ nob debemus vt inui-
cē onera nſa portem? Conuerſi ad dñm.
De verbis Ap̄li: Spe ſalutis facti ſumus.
Speſ aut quē videt nō eſt
ſpes: Sermo XXIII

Aut ap̄lm dixiſſe meminit ſc̄itas A
vſa fratres chariſſimi: Spe ſalutis fa-
cti ſum? Speſ aut inq̄t q̄ videt nō
eſt ſpes. Qd enī videt qd: qd ſperat? Si aut
qd nō videt? ſperam? p̄ patiētia expecta-
m? Hic vob exhortatoꝝ et p̄ſolatorū p̄be-
re ſmonē admonet nos ipe dñs de? n̄ aut
dicit i pſalmo: Speſ mea eſt tu: portio mea
in terra viuentiū. Ipſe inq̄t q̄ ſpes nſa eſt
in terra viuentiū: iubet vt vos alloquamur
in hac terra morientiu: vt nō reſpiciat q̄ vi-
dent: ſ q̄ nō vident. Quē enī vident? tp̄alia
ſunt: q̄ aut nō videt? eterna. Quia q̄ nō
videmus ſperam? et p̄ patiētia expectam?
merito nob i pſalmiſ dicit: Sustine dñm vi-
riliter age: et p̄ſorteſ cor tuū: et ſustine dñm.
Abundū enim promiſſa ſemper fallunt: dei
aut promiſſa nunq̄ fallunt. S; qd mūdus
qd pollicet hic videt daturus: id eſt in hac
terra morientiu in q̄ nūc ſumus: deus aut
qd pollicet in terra viuentiū nob daturus
eſt. Abſti fatigat expectare veracē: et nō eru-
beſcūt amare fallacē. De talib? dicit ſcriptu-
ra: Tē his qd p̄dideſt ſuſtinentia: et diuerſe
rūt i vias prauas: cū etiā viriliter agētib? et
corde p̄ſortato deū ſuſtinentibus ſiliū ſemp-
ternę mortis inſultare nō ceſſant: iactātes
ſuas delitias tp̄ales quē ad tempus obdul-
cant fauces eoꝝ: poſtea vero amariōres ſel-
le inueniūt eas. Dicunt enim nobis: Tūc
eſt quod vobis promittitur poſt hanc vi-
tam: Quis huc inde reuerſus ē et indicauit
vera eſſe quē creditis? Ecce nos in noſtra
rum voluptatum ſacietate letamur: quā

2. Timoth. 2.

Prouer. 20.

Sal. 6.

Ro. 8.

Ps. 141.

2. Cor. 4.

Ps. 26.

Eccl. 2.

qđ videm⁹ speram⁹: vos autē in laborib⁹ cōtinētē cruciamini: credendo qđ nō videt⁹. Deinde subiungūt qđ cōmemorauit apls: **1. Cor. 15.** Abanducem⁹ et bibam⁹: cras enī moriamur. S; videte qđ ipse cauēdū monuerit: Corū pūt inq̄t mores bonos colloq̄a mala. Sobrii estote iusti: et nolite peccare. Lauete ergo fratres: ne talib⁹ colloq̄is mores vestri corrumpant: euerat spes: eneruet patientia: et diuertatis in vias prauas. Immo vero mites atq; māsuēt tenete vias rectas: quas vos docet dñs: de quib⁹ psalm⁹ dicit: Diriget mites in iudicio: docebit mā suetos vias suas. Patientia quipe in laborib⁹ hui⁹ vitę sine qua nō potest custodiri spes future vitę: nemo pōt ppetuo retinere nisi mitis atq; māsuēt: qui nō resistit volū tati dei: cui⁹ iugū leue est: et sarcina leuis: s; credentib⁹ deo et sperantib⁹ in eū et diligen tib⁹ eum. Ita quipe mites atq; māsuēt nō solū psolatiōes ei⁹ amabitis: sed etiā flagella ei⁹ tanq̄ boni filij tolerabitis: vt qm̄ qđ nō videtis speratis: p patientiā expectet⁹. Sic agite: sic ambulate. In christo enī am bulandū sit discite: nō solū ei⁹ verbo: s; etiā ei⁹ exemplo. Huic enī proprio filio suo nō peperit pater: sed pro nobis omib⁹ tradidit illū: nō vtiq; nolentē: neq; recusantē: sed pariter volentē: q; vna est voluntas patris et filij s; equalitatē forme dei: in qua cū esset nō rapinā arbitrat⁹ est esse equalis deo et singulariter obedientē: s; qđ semet ipsum euacuauit formā serui accipiēs. Nā ipse dilexit nos: et tradidit semetipsum pro nobis oblationē et hostiā deo in odorē suauitatis. Sic s; pater pprio filio nō peperit: sed pro nobis omib⁹ tradidit eū: vt et ipse fili⁹ traderet semetipsum pro nobis. Traditus est ergo excelsus: p quē facta sunt oīa: **Ps. 21.** Tradit⁹ ppter formā serui in opprobriū hominū et abiectiōē plebis: in contumeliā: in flagella: in mortē crucis. Docuit ergo nos exemplo passiōis: cū quanta patientia in illo ambulem⁹: et firmavit nos exemplo sue resurrectionis: quid ab illo patienter sperare debeam⁹. Si enī qđ nō videmus speram⁹: p patientiā expectam⁹. Quod nō videm⁹ quidē speram⁹: sed corp⁹ sumus illius capitis in quo ita perfectū est qđ speram⁹. De illo enī scriptū est: q; ipse ē caput corpis ecclesie: primogenit⁹: ipse primatū tenēs. Et de

nobis scriptū est: Vos autē estis corp⁹ christi et mēbra. Si autē qđ nō videm⁹ speram⁹: p patientiā expectam⁹ securi: qm̄ qđ resurrexit caput nostrū est: seruat spem nostrā. Et q; priusq; resurgeret: flagellatū ē caput nostrū: firmavit patientiā nostrā. Scriptū est enī: Quē enī diligit dñs corripit: flagellat autē omne filiū quē recipit. Non itaq; in flagello deficiam⁹: vt in resurrectione gaudeamus. Ita enī vix ē: q; flagellat omne filiū quē recipit: vt nec vnico suo peperit: s; p nobis oīb⁹ tradiderit eū. Intuētes s; eū qđ sine pcti merito flagellat⁹ est: qđ mortu⁹ est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificatiōē nostrā: nō timeam⁹ ne abiciamur flagellati: sed potius p̄sadam⁹ q; recipiemur iustificati. Quis enī nōdum venerit nostri gaudiū plenitudo: nec modo tñ si ne gaudiū relictū sum⁹: q; spe salui facti sumus: Ideo et ipse apls qđ ait: Si qđ nō videmus speram⁹: p patientiā expectam⁹. Dicit alio loco. Spe gaudētes: in tribulatiōe patientes. Habētes ergo talē spem: multa fiducia vtamur: et sermo noster in ḡa p̄dit⁹ sit sale: vt sciam⁹ quēadmodū oporteat vni cuiq; respondere. Dicendū est enī eis qđ cum perdidissent vel nunq; suscepissent sustinētiā: nobis sustinētib⁹ dñm: q; qđ nō videmus sperātes p patientiā expectam⁹: etiā insultare audēt: cum imitari deberēt. Ubi sunt delicta vestre: propter quas ambulat⁹ p vias prauas? Non dicim⁹ vbi erūt: cum hec vita trāserit: sed modo vbi sunt? Cum besternū diē hodiern⁹ abstulerit: et hodiernū crastin⁹ ablatur⁹ sit: quid eorū quę diligitis nō trāscurrit et trāsuoluat⁹? Quid nō fugit pene anteq; capis: cū ex ipso hodierno diē nulla possit vel hora retineri? Ita enī scōa excludit a tertia: sicut prima exclusa ē a scōa: ipsi⁹ horę vnius qđ p̄sens videt⁹: nihil est p̄sens: oēs enī ptes eius et oīa momenta fugitiua sunt. Propter qđ peccat hō: si nō cecat⁹: Cū peccat vel cū peccaret attendat: poterat videre q; voluptas transitura sine prudentia consideratur: vel cū trāserit: cum penitentia cogitatur. Nos irridetis quia speramus eterna quę non videmus: cum vos eis quę videntur temporalibus subditi: nesciatis qualis vobis diē crastina illuceat. Quem sepe bonum sperantes malum inuenitis: nec si bonus fuerit: eum ne fugiat tenere poteritis. Nos irri

De verbis Apostoli

detis q; speramus eterna: quę cū venerint nō transibūt: q; nec ipsa veniūt: sed semp manēt: nos autē ad illa veniemus: cum per viā dñicam ista quę transiūt transferim⁹. A vobis vero temporalia nec sperari aliqui desinunt: et tñ crebro sperata vos fallunt: nec cessant vos inflāmareventura: corū pere veniētia: torquere transiētia. Nōne ipsa sunt quę p̄cupita inardescunt: adepta vilescunt: amissa vanescunt? Ultimur eis et nos fm peregrinatiōis nostre necessitatē: sed nō in eis gaudia nostra figimus: ne illis labentibus subiuamur. Ultimur enim ad eum qui fecit hunc mundū: et in eo maneamus: eius eternitate perfruētes. Quid est autē qđ dicitis: quis huc indevenit: et qđ apud inferos gerat quis hominibus indicauit? Et hinc vobis os clausit qui mortuū quarto diē resuscitauit: et vltra nō mortuū: die tertio resurrexit: et anteq; moreretur qualis vita morietes excipiat tanq̄ ille quē nihil lateret et in paupere quiescente: et in diuine ardente narrauit. Sed illi ista nō credūt: qui dicūt: Quis huc inde reuersus ē? Credituros se volunt videri: si quis parentum suorū reuiuisceret. Sed maledictus hō qui spem suā ponit in hoīe. Ideo ergo de hō factus: mori et resurgere voluit: vt et qđ futurū esset homini in hominis carne ostēderet: et deo tñ nō homini crederet. Et certe ecclesia fidelū toto orbe diffusa: ita ante oculos eorū est. Legāt eam anteq; tota secula vni homini promissam: qđ ptra spem in spē credidit: vt fieret pater multarū gētiū. Qđ ergo vni abraę credenti pmissum ē: iam vīdemus impletū: et qđ vniuerso orbi pmissū credēti: desperamus esse venturū? Eant nunc et dicāt: Abanducem⁹ et bibam⁹: cras enim moriemur. Illi se adhuc cras dicunt morituros: veritas autē illos iam cū ista dicunt inuenit mortuos. Vos autē fratres: filij resurrectionis: ciues sanctorū angelorū: dei heredes et xpi coheres: caute imitari eos qui cras sperādo moriunt⁹: et hodie bibēdo sepeliunt⁹: s; sicut dicit idem apls: Ne corrumpant vestros mores bonos colloquia mala: Sobrii estote iusti et nolite peccare: ambulantes angustā: s; certā viā ducentē ad altitudinē hierusalē celestis: quę mater nostra eterna ē: firmissime sperate qđ nō videtis: patienter expectate qđ nōdum habet

Sermo XXIII

tis: quia veracem promissorē christū fidelissime retinetis. **De verbis Apli: Videte quomodo Ep. 5. caute ambuletis: nō vt insipientes sed vt sapientes: Sermo XXIII** **A**postolū cum legere audistis: imo oēs audistis dicentē nobis: Videte quō caute ambuletis: nō vt insipientes s; vt sapientes: redimentes tps: qm̄ dies mali sunt. Dies malos fratres dū res faciūt: malicia et miseria. Per maliciā hoīm et miseriā ducūt dies mali. Lēter dies isti qđ p̄tinet ad spacia horarū ordinati sunt: Ducūt vices: agūt tpa: orit sol: occidit sol: trāseūt tpa. Qui molesta sūt tpa: si hoīes si bi non sint molesti? Ergo dies malos sicut dixi dū res faciūt: miseria hoīm et malicia hoīm. Sed miseria hoīm cōmunis ē: nō debet malicia esse cōmunis. Ex qđ enī lapsus fuerunt dies nisi mali. Istos pueros qđ nascuntur interrogem⁹: quare a ploratu incipiūt qđ ridere possunt. Nascit⁹ et statim plorat: post nescio quot dies ridet. Qm̄ plorabat nascens: propheta sue calamitatis erat: la chrym⁹ enī testes miserie. Nondū loquūt⁹: et iā prophetat. Quid prophetat? In labore se venturū vel in timore: et si bene vixerit et iustus fuerit: certe in medijs positus temporatiōib⁹ sp̄ timebit. Quid ait apls: **2. Timoth. 3.** Quis volūt in christo pie viuere: psecutionē patiunt⁹. Ecce q; dies mali sunt: sine psecutione viuere hic iusti nō possunt. Qui inter malos viuūt: psecutionē patiunt⁹. Dies mali psecunt bonos: si nō ferro et lapidib⁹: sed vita et morib⁹. Nunqđ aliquis sanctū loth psequēbat⁹ in sodomis? Nemo illi molest⁹ erat: et tñ inter impios viuebat: et inter imū dos: superbos: blasphemos psecutionē patiebat⁹: nō vapulādo: sed malos videndo. Quisq; me audis: s; nōdū viuīs in christo pie: incipe in christo pie viuere: et pbas qđ dico. Deniq; apls cū cōmemoraret piculā sua: Periculis inq̄t in mari: piculis i fluminib⁹: piculis in deserto: piculis i latronib⁹: piculis i falsis fratrib⁹. Lētera picula quiescere p̄t: picula a falsis fratrib⁹ vsq; in finē seculi nō nouunt. Redimam⁹ tps: qm̄ dies mali sunt. Expectatis a me forte scire: qđ ē tps redimere. Dicitur⁹ sū qđ pauci audiūt: pauci ferūt: pauci aggrediunt⁹: pauci agūt: tñ dicā: qm̄ ipsi pauci qđ me audituri sūt inē

Sancti

B malos viuunt. Redimere tps h̄ ē: qñ aliqd tibi infert litē: perde aliqd vt deo vaces: nō litibus perde. Ergo ex eo qđ perdes pcedū ē temporis. Certe qñ pro tuis necessitatib⁹ pcedis ad publicū: das nūmos: emīs tibi panē: aut vinū: aut oleū: aut lignū: aut aliqd supellectilē: das ⁊ accipis: aliqd amittis: aliqd acquiris: hoc est emere. Nam si nihil amittas ⁊ habeas qđ non habebas: aut inuenisti: aut donatū accepisti: aut hereditate acquisisti. Quando autē aliquid amittit: vt aliqd habeas: tūc emīs: qđ emīs: qđ habet emprū est: qđ amittis pcedū est. Quō ergo perdis nūmos vt emas tibi aliquid: sic perde nūmos vt emas tibi quietē. Ecce hoc ē temp⁹ redimere. Prouerbiū natū ē punicū: qđ quidē latine vobis dicā: qđ punice nō omēs nostis. Punicū em̄ prouerbiū est antiquū. Nummū querit pestilentia: duos illi da ⁊ vt ducat se. Nunquid nō hoc prouerbiū de euāgelio videt natū? Nam quid aliud dixit deus: qđ redimētes tempus qñ ait: Si quis vult in iudicio tecū ptendere: ⁊ tunicā tuā tollere: dimitte ei ⁊ palliū. In iudicio vult tecū ptendere ⁊ tunicā tuā tollere: auocare te habet litibus a deo tuo: nō habebis quietū cor: non habebis tranquillū animū: euerteris cogitationibus tuis: irritaris aduersus eum aduersariū tuū: Ecce temp⁹ perdidisti. Quāto ergo melius ē vt nummū amittas ⁊ tempus redimas? Fratres mei in causis et negotiis vestris: qñ ad nos iudicāda veniūt: si homini christiano dico vt pro tempore redimēdo perdat aliquid suū: quanto maiore cura ⁊ fiducia debeo dicere vt reddat alienū? Ambos em̄ christianos audio. Nam ille calumniosus qui vult alteri facere causam ⁊ tollere ab illo: vel pro ppositiōe gaudet ad ista verba: Ap̄ls dixit: Redimētes tempus qñ dies mali sunt. Facio ergo calumniā christiano illi: velit nolit: dat mihi aliquid vt tempus redimat: qđ aplm̄ audiuit. Dic mihi: Si illi dicturus sum: perde aliquid vt sis ociosus: tibi nō sum dictur⁹ calumnie: perdit: fili diaboli quare res alienas auferre moliris? Causā nō habes: ⁊ calumniā plenus es. Si ergo illi dixero: illi da aliquid vt recedat a calumniā: tu vberis qui habebas de calumniā pecuniā? Ille qui propter vitandā calumniā tempus a te redimit: hic tolerat dies malos: tu autē

Augustini

qđ de calumnijs pascaris: hic habebis dies malos: ⁊ post istos habiturus es in die iudicij peiores. Sed hoc forte rides: qđ pecuniā rapis. Ride ride ⁊ cōtemne: ego ero gem: veniet qui erigat.

De verbis sancti Lucē in actib⁹ apostolorum: Nemo quicq̄ ex eo qđ possidebat: suum propriū esse dicebat: Sermo XXV

Egimus in libro qui ap̄loz actib⁹ ascribit: tantā sub memorat⁹ viris deuotionē plebis fuisse: ita populū christiani floruisse primitias: vt post acceptā fidem nemo domū propriā sibi defenderet: ⁊ nemo suū aliquid vendicaret: sed iure fraternitatis essent illis cuncta cōmunia: scilicet vt qui eodē p̄sortio religiōis tenebant: eodē p̄sortio fruerent ⁊ vitē: hoc ē vt quibus erat vna fides: esset vna substantia: quib⁹ erat cōmunis christus: cōmunis esset ⁊ sumptus. Refas em̄ putabant religiosi viri cū sibi participē nō ascribere in substantia: qui particeps erat in grā: atq; ideo charitate fraternitatis oīa cōmuniter utebantur: nisi qđ maior ē fraternitas christi qđ sanguinis. Sanguinis em̄ fraternitas similitudinē tñmodo corporis refert: christi autē fraternitas vnanimitatē cordis atq; de monstrat: sicut scriptū est: Erat autē creditū cor atq; aīa vna. Clere ergo frater ille ē: qui tam corpore qđ vnanimitate german⁹ est: verus inq; frater est: cui⁹ idē spūs ⁊ voluntas in fratre est. Ab elioz ergo ē sicut dixi fraternitate sanguis christi fraternitas: qñ illa iterdū sibi inimica ē: xpi autē fraternitas sine intermissiōe pacifica est. Illa inter se cōmunia cum emulatiōe diuidit: hec etiam cum gratulatione comunicat. Illa in p̄sortio sepe despiciat germanos: hec asumat frequēter alienum. Tanta ergo sicut dixi illo in tempore christianę plebis deuotio fuit: vt nemo domū suā diceret: nemo propriū aliquid vendicaret: sicut ait sanct⁹ lucas dicens: Nemo quicq̄ ex eo qđ possidebat suū propriū esse dicebat. Non em̄ inq; erat quicq; egēs inter ipsos. Beata igitur plebs quę dum plures in christo habet diuites: nullū in sēculo habet indigentē: ⁊ qđ dum eternas cogitat diuitias: a fratribus temporalē repulit paupertatē. Glendebat em̄: sicut ait scriptura: p̄dia ⁊ domos suas: ⁊ precia venditorz ante pedes ap̄loz pone-

De verbis Apostoli

Ser. XXV XXVI

bant: vt erogaretur prout cuiq; opus erat. Glidete sanctorū viroz fidem: quē admōdum ppter christum toto se expoliabāt pa trimonio: ⁊ nihil sibi relinqui faciebāt: nō em̄ verebant ne esuriret ipsi: dum timebāt ne ali⁹ esuriret. Ite igit s̄s ap̄ls fuit plebis deuotio. Adodo quid simile reperim⁹? Et certe christus in nobis: id est quidem christus in nobis: sed nō idem animus in nobis. Eadē plebis fides: sed nō in plebe est ipsa largitio. Ita alter de alterius inopia nō cogitat: vt illud sit qđ dicit ap̄ls: Alius quidem esurit: alius ebrius est: sed etiā diripiunt aliena: nō solum in quā colligentes pecunias suas ad pedes ap̄loz nō deferūt: sed etiā pfugientes fratres suos pertrahūt a pedibus sacerdotum. Nunc est illud tempus: qđ describit beatus ap̄ls dicens: In nouissimis dieb⁹ abundabit iniquitas multoz: ⁊ refrigeret charitas. Adodo abundat auaricia ⁊ iniquitas: quę ante largitatis bonitate cessabāt: ⁊ refrigerat charitas fraternitatis: quę prius christi amore feruebat. Tanta em̄ sub ap̄lis fraternitatis dilectio fuit: vt tunc in puentu suo nō inueniret indigentia: Tanta autē modo christianitatis dissimulatio est: vt in cētū nostro vix inuenias locupletē: locupletē autē nō tam facultatibus dico vix inueniri sed operib⁹. Ait em̄ ap̄ls: Diuites sint in bonis operibus. Locupletem em̄ in ecclesia intelligi voluit: qui diues in christo est. Nam ⁊ ibi quod ait sub apostolis neminem indigentem fuisse ostendit vtiq; tota eos grā fuisse fidei p̄dicos: vt omēs celestium diuitiaz abundauerint largitate. Ite igit hoc tempore inuenimus in christiano populo locupletē: ⁊ si pleriq; in domibus auro sint diuites: tñ in ecclesia sunt mendici. Dum em̄ circa pauperes nō pro eo qđ p̄ualent operant: nec hoc est gratum quod offerunt: nec illud est satiabile quod reseruāt. Dicit dñs ad Cain: cum offerret munera: Si autē recte offeras: recte autē nō diuidas: peccasti. Sic ⁊ tu christiane nō recte diuidis: qđ de tāto auro tuo maiorē partem māmone seruas qđ deo largiris. Sic nāq; ananias in actib⁹ apostolorū: dū putat se recte offerre: ⁊ nō recte diuidit: pecuniā quā obtulit pdidit: ⁊ quā domi seruauit amisit: pecuniā inq; parit pdidit ⁊ salutē. Dū em̄ ex eo qđ pmiserat p̄te subtraxit: sacrilegiū simul pdemnat ⁊ frau-

dis. Sacrilegiū: qđ deū in pollicitatiōe fellerit. Fraudis: quod integris munerib⁹ portionē quandā putauerit subtrahendā. Ait em̄ apostolus petrus: Non es mentis hominib⁹ sed deo. Si ergo fratres ananias pdenat: qđ nō totū dederit qđ de suo ipse pmiserat: quid censemus de eo qui nō vult reddere quod alius repromissit? Glidete ergo ⁊ vos fratres quid promiseritis deo: cū primū fidei grām percepistis. Ecce abundat in ciuitate nostra hospites: facite quod polliciti estis: ne dicat⁹ vobis qđ ananias dicit⁹ est: Non mentiti estis hoib⁹ sed deo.

De verbis sancti Lucē in actib⁹ apostolorum: Petrus ⁊ iohannes ascendebāt in templū: Ser. XXVI

Est resurrectionē christi: quoz ope rum patrociniū predicatio ap̄loz muniat: lectio quā audistis exposuit. Ascendentes inquit petrus ⁊ iohannes in templū: Adateria sermoni: id est p̄dicatiōi ingressum: per signa prepararunt. P̄cedere quippe stupor debuit: vt mirādę rei expositio sequeretur. Fulgor ergo signoz populoz corda pcussit. Nam erat quidā a natiuitate sua claud⁹ qđ portabat manib⁹. Et mendicabat inquit ad speciosam portā templi. Qui cum ingrediētes vidisset apostolos: elemosynā ex more poscebat. Sed cū in eū puertissent intuitū: nihil ille claud⁹ ultra notū solamen operis: credidit affluerā vitem de apostolorū manib⁹ largitatem. Sed petrus apostolus ait ad eū: Intēde in nos. Quos cū respexisset: Argētum inquit ⁊ aux nō est mihi: quod autē habeo hoc tibi do: In nomine iesu christi nazareni surge ⁊ ambula. Verboz ipsoz ordinē debem⁹ diligenter exponere. Neq; em̄ pertinebat ad rem: cum virtutū diuitie sequerent⁹: vt census pauperies narraret: nisi ipsam virtutē voluisset ap̄ls cum sui attestatiōe p̄ferre. Ne em̄ mirareris possessorem virtutū: ante p̄fessus est abrenunciatorē diuitiaz. Iuste nāq; sequebat⁹ vt largiret signa: qui opes p̄tempserat. Quid hac paupertate ditius? Quid hac virtute pauperius? Testimoniū ergo virtutis secutura est p̄fessio paupertatis. Unde ap̄ls loquebat⁹: Tanq; nihil habentes: ⁊ omīa possētes. Quid igit hac paupertate ditius: argētum ⁊ aurū nō habeo? Sed quid habet qui

ps. 117. argētum nō habet? Eloquū vebemēs: eloquū igne purgatū. Qui aurum nō habet: fidem habet. Videamus quid amplius coruscet: aurum quod ita est in abscondito ut illud videatur puidēs hominibus natura damnaſſe: nec expoſuiſſe in rem ſucceſſurā oculis cupidoꝝ: atq; ut adiuuareſ paup̄as: difficultate parādarum diuitiaꝝ cum labore fecit quēri: qđ noluerat inueniri. Ergo videam⁹ qui aurū nō habet: quid habet. Fidē habet: virtutē habet. Expēdam⁹ qđ diximus: quid amplius coruscet. Aurum qđ erumna pquirit: qđ auaricia cupit: qđ ſollicitudo cuſtodit: aurum materia laboꝝ: p̄culosa res poſſidētium: aurū eneruatio virtutū: aurum malus dñs: p̄dior ſeruus. Ergo qui aurū nō habet: quid habet? Fidē habet. Videamus vt dixim⁹: qđ amplius coruscet. Aurum qđ nemo tutum habet: niſi qui ſemp abscondit⁹. Aurum qđ in p̄niciē dñi fulget⁹. Aurum qđ p̄ tenebras quērit⁹: p̄ tenebras cuſtodit⁹. Aurum cuius inquiſitio dñatos habet: cuius amor Iudam facit: ⁊ ne alicui ſit nomē ignotum: de ap̄lo proditorē. Aurū qđ apud auarū animū p̄ferit⁹ chriſto? In cui⁹ appetitu p̄grua magiſter gētium auctoritate detonuit dñs. **Col. 3.** cens: Auaricia quē ē idoloꝝ ſeruit⁹. Quid qđ amplius refulget: aurum qđ ſordidus do minus habet: aurum qđ amplius cruciat: apud quē largius fuerit: aurum qđ amāti ſe nibil de ſua poſſeſſiōe p̄mittit: refundēs ei reatum ſuum: cui vſum ſuum negat grauis accuſatio: erumnoſa poſſeſſiō. Nec tñ cum hęc dicimus: dei creatura damnatur: ſi quoniā obēcata p̄udētia hominū id in magnū p̄cium receptum ē: iam in infami am rei redundat: quicquid de mala cupiditate ſuſcipit. Ideo qđ res illa vituperat⁹: vt auaricia cōtemneſ. Lēterum dominus ait p̄ prophetā: Aurum ⁊ argētum meū eſt. At ſi p̄ ſe mala res eſſet: dei eſſe nō poſſet. Uerum p̄bet materiā miſericordię apud bonos animos: ⁊ nouo genere: tunc magis p̄deſt quādo cōtemniſ: vt ipſa ſua condiōe teſtet⁹: quia mala ē rei huius poſſeſſiō: cui⁹ abdicatione fructuoſa ē. P̄bet qđ materiā ſubueniēdi. Diſperſit dedit paup̄ibus: iuſticia eius manet in eternum. Uis qđ noſſe quoniā iuſti iudicis res ſint aurum ⁊ argētum? Auarus inde torquet⁹: inde miſericordiā adiuaſ. Exerceatur qđ rei cōtemptus: p̄ cō-

temptum vtilis. Ad poſſeſſiōnē eius non omnes idonei: ad cōtemptum eius omnes idonei. Nemo qđ non pōt inter eos reputari qui diſperſerunt tribuerūtq; paup̄ibus: iuſticia eorum manet in eternū. Nemo nō inter eos reputari pōt: qui bene voluerit p̄ fugatium rerū deſpectū placere deo. Abagngē felicitatis ē condiō chriſtianoꝝ: quibus claritudo regni in paup̄itate poſita eſt. Poſſidere qđ cum labore requirit⁹: paucoꝝ eſt: cōtemnere quod cum fructu cōtemnas omniū eſt. Felicitas qđ magna chriſtianoꝝ: quibus datum ē vt paup̄itate faciant p̄cium regni celoꝝ. Non tibi diſpliceat paupertas tua: nihil ea poteſt diutius inueniri. Uis noſſe qđ locuples ſit? Lēlū emit. Quibus theſauris cōferri poſſit: quod videm⁹ paup̄tati indultū? Et ad regnū celoꝝ veniret diues: poſſeſſiōe ſua obtinere poſſit: nunc obtinet vt cōtemptu pueniat. Abulato qđ plus fulget fides qđ aurum: aurum latebris tenebreſcit animū: fides igenito ſplēdore cōſpiciat. Aurum tuto prodi nō prodeſt: fides bono publico ſemp fulget: dignitate fidei fiducia ipſa teſtaſ. Aurum nō inter cōueniētes tutum eſt: fides etiam inter pugnantes ſecura ē. Quid qđ donauit ap̄lo paup̄ cenſu: diues fide: lectiōis ordo proloquitur. Aurum ⁊ argētum nō eſt mihi. S; pro his quid habet? Quod habeo: hoc tibi do. In nomine ieſu chriſti ſurge ⁊ ambula. De effectibus: p̄cia rerum eſtimate. Qui aurum donabāt: implebāt paup̄is ventrē: maius onus pedibus debilibus futurum: ſolabant infirmitatē: ſanitatē reddere non valebāt. Ille autē qui aurum nō poſſidet: ſanitatē dedit. Deo diues eſt: inops auri. Aurum ⁊ argētum nō habeo. Ideo igitur **Act. 19.** tantas virtutum opes p̄tulit. Quod habeo hoc tibi do: In nomine ieſu chriſti ſurge ⁊ ambula. Hoc plane nō in maſcupio: ſi in animo tenebatur. Quid ei dedit? In nomine ieſu chriſti ſurge ⁊ ambula. Paup̄erē hominē expauit infirmitas: equa lege ⁊ eq̄ potētia reges captiuoſq; cōſtringēs. Non potuit ſuſtinere iuſſiōnē paup̄is regib⁹ dominans. Parum ē qđ infirmitatē nomina mus: Paup̄is imperium: etiā natura nō p̄tulit. Ille em̄ claudus erat ex vtero matris ſue. Debilitas itaq; quā ei inuexerat natiuitas: vi paup̄is iubētis excluſa eſt. Quod p̄fecto nō fieret: niſi paup̄ ap̄lo plen⁹ eſſet.

De verbis Apostoli

illo deo qui ē auctor nature. Nihil qđ hac diuſius paup̄tate. Quid donat qui es nō habet? Virtutes largitur: ⁊ gratis confert. Quid enim pōt? In nomine ieſu chriſti ſurge ⁊ ambula. Obediētē ſubditur: quod ex neceſſitate veniebat. Dicif homi: Surge: quod ſemp optabat: ſi quoniā naturali bus vinculis impeditus erat: non poterat qđ volebat. Hunc autē tanta facilitate inſenſibilia ſeruifit: vt ad nutum iubētis illa pedum infirmitas auolaret. Surge ⁊ ambula. Et ſurrexit inquit continuo ⁊ ſtetit. **Malachie. 4.** Animo imperat⁹: ⁊ pedes ſeruifit. Exiliēt inquit p̄pheta: tanq; vituli de vinculis laxati. Et ſolidat⁹ ſunt baſes pedum eius. Quāta velocitate res agat attēdite. Uix aures debilis ſermo intrauerat iubentis: ⁊ cōtinuo viſ ſanitatē irrupit: ⁊ excluſa infirmitate viſui mēbra reddunt. Teſtimoniū velocis reſurrexiōis eſt: velocitas ex debilitate ſurgētis. In momēto: in ictu oculi: in nouiſſima tuba. Lanet enim tuba ⁊ mortui reſurgēt: ⁊ nos immutabimur. Futura metire de factis. In quanto momēto mortui excitent⁹: debilibus a natura crede veſtigis. Surrexit. Lōſolidat⁹ ſunt inquit baſes pedum eius. Parum erat qđ dicebatur in vſum claudus rediſſe: virtus ei cum ſanitate reſtituit⁹. Nō em̄ dixit: Reſtitut⁹ ſunt: ſed cōſolidat⁹ ſunt baſes. Tam abundanter recipiunt ſanitatē: vt ſerant labore. Exiliens inquit ambulabat. Saltus frequēter etiā ſanis grauis eſt. Non ſenſerunt illi pedes pigra remedia: nec velut vnguēti modo lita veſtigia reuocāt: ad momētum viſ medicine irrupētis oſtenditur: ſignat⁹q; fuga infirmitatis excluſe. Sic exilit qui ſanatur a paup̄e. Sanatur qđ ab ap̄lo caro: hoc ipſo indicans quid a deo ſuo cōditore mereatur. Conuicant itaq; ſignis om̄ibus manichei: cuncta ſalutis genera quē carni deferunt teſtimoniū bonę nature ſunt. Di gna em̄ diuino ope cōprobantur: quē non credunt indigna beneficijs. Nomē auctoris ſui mēbra cognoscunt: cum eis dicitur: In nomine ieſu ſurge ⁊ ambula. Si eſſet caro a diabolo: nomen chriſti formidare potuiſſet. Obſequium ſanatorū: teſtimoniū p̄ditoris eſt. In nomine ieſu chriſti ſurge ⁊ ambula. Intulerat natura debilitatē: ad ipſam quodāmodo inuocati nominis auctoritas deſtinatur. Lognoſcit qui iuſſerit:

Sermo XXVII

obſequiū ſuo domino: refragatur cōtrario. Si caro a diabolo eſt: expugnanda eſt a chriſti diſcipulis nō curanda. Si rationē interroges: obligandum eſt quicquid inimicum eſt. Nolo hoc ſolum cogitatiōi cre das: diuina ad hunc ſenſum ſuccurrat auctoritas. Dominus ait in euāgelio: Nemo **Matth. 12.** ingreditur in domū fortis vt vaſa eius diripiat: niſi prius alligauerit fortē. In ſuis ergo erat operibus diabolus alligandus: nunc autē non colligatur diabolus ſed bonozatur: ſi res eius per ſigna curatur. Abagngi beneficij debitor chriſtus carni eſt: ſi qđ poſſit in eius ſalute monſtrauit. Non eſſet materia loquēdi: niſi teſtimoniū miſericordię caro curata feciſſet. Suffragatur p̄dicationi chriſti caro: in ipſa eſt adminiſtratio ſignozū. Claudus ſurgit: vt apoſtoli loquant⁹. Diximus quoniā ſi huius dei opus caro non eſſet: ille claudus nō erat in pedibus ſanandus: ſed in brachijs colligandus. Nunc autē ſurgit claud⁹: vt apoſtoli loquant⁹: p̄dicator⁹ ſit p̄dicatōis. Ut chriſti euāgelium ſonet: claudus exilit. Impudenter apoſtoli fecerūt: ſi dei eozū opus caro non eſſet: nūc autē qm̄ id dicere ſacrilegiū eſt: nō faciūt ap̄li ipudētē. Caro igit opus dei ē: Cum format opus dei eſt: cū cōditur opus dei eſt: cū p̄ducit⁹ dei opus eſt: cū regeneratur opus dei eſt: cum ſignat⁹ opus dei eſt. cum curat⁹ opus dei eſt. Quid debet diabolo: toties opus dei? Irrideant ergo manichei: ⁊ propter honorem dei carnis natura laudetur: atq; om̄e vitium in voluntatem ponatur. Spes emendatiōis hominibus ſuggeratur: vt ſe intelligant nō carnis neceſſitate: ſed tantum voluntatis prauitate delinquere. Nos autē carnem diuino aſſcribimus operi: quā videmus in chriſti reſurrexiōe diuini cōſortij gloriā cōſecutam: quam a chriſto ſuo cōditore ſuſcepit: qui viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoꝝ.

De verbis beati Petri: Audiuimus vocem delatā de celo: hic eſt filius meus dilectus: Et habemus certiorē prophetiū ſermone: **Sermo XXVII**

Initium bonę vitę cui vita etiā eter na debetur: recta fides eſt. Eſt autē fides credere qđ nōdum vides: cuius fidei merces eſt videre qđ credis. Tempore igitur fidei tanq; tempore ſemētis: nō

deficiamus: et usque in finem non deficiamus: sed perseueremus donec quod seminauimus metamus. Cum enim auersum esset genus humanum a deo et iaceret in delictis suis: sicut creatore opus habebamus ut essemus: sic saluatore ut reuiuisceremus. Iustus dannauit hominem: misericors deus liberat hominem. Deus israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi sue benedictus deus. Sed accipiunt credentes: non accipiunt contemnent. Nec de ipsa fide tamē ita gloriandum est quasi aliquid nos possimus. Non enim fides nihil est: sed magnū aliquid: quā si habes perfectio accepisti. Quid enim habes quod non accepisti? Videte charissimi: unde dñs deo gratias agatis ne in aliquo dono eius ingrati maneatis: et propter hoc quod ingrati estis: quod accepistis perdatis. Laus fidei explicari a me nullatenus potest: sed a fidelibus cogitari potest. Porro si ex aliqua parte ut dignū est cogitet: quis digne cogitet quod multis donis dei ipsi prestat? Et si minora dei dona in nobis debemus agnoscere: quātō magis illud quod ea superat debemus agnoscere? A deo debemus esse quod sumus? Quia non nihil sumus: a quo nisi a deo habemus? Sed sunt et ligna: sunt et lapides: a quibus nisi a deo? Hos quoque quid plus? Non viuunt ligna et lapides: nos autē viuimus. Sed ad huc nobis id ipsum viuere: cum arboribus fructibus commune est. Dicunt enim et vites viuere. Nam si non uiuerent: non scriptū esset: Ps. 77. Occidit in grandine vineas eorum. Viuit cum viret: arefcit cum morit. Sed vita ista non habet sensum. Quid nos amplius sentimus? Quinque pertitus corporis notus est sensus: Videmus: audimus: olfacimus: gustamus: tactu etiam per totum corpus nostrum mollia diiudicamus et dura: aspera et lenia: calida et frigida. Est enim in nobis sensus quinque pertitus: sed hunc habent et bestie. Habemus quoque aliquid amplius nos. Et ista tamen quę enumerauimus fratres mei: si consideremus in nobis: quantā de his gratiarum actionē: quantā creatori laudē debemus? Sed tamen amplius quid habemus? Adhuc: rationē: consilium: quod non habent bestie: non habent volucres: non habent pisces: in eo facti sumus ad imaginē dei. Denique ubi scriptura narrat: quod facti sumus: ibi subiungit ut nos peccatoribus non solum anteponeat: sed et preponat: Gen. 1. id est ut ea nobis subiecta sint. Faciamus

inquit hominē ad imaginē et similitudinē nostrā: et habeat potestatem piscium maris et volatiliū celi: et omnium pecorum et serpentium quę repunt super terram. Unde habeat potestatem? Propter imaginē dei. Unde quibusdā dicitur increpando: Nolite esse sicut equus et mulus in quibus non est intellectus. Sed aliud est intellectus: aliud ratio. Nam rationē habemus: et antequam intelligamus: sed intelligere non valeamus nisi rationem habeamus. Est igitur animal rationis capax. Clerum melius citius dicā: animal rationale cui natura inest rationalis: et antequam intelligat iam rationem habet. Nam ideo vult intelligere: quia rationem precedit. Hoc igitur unde bestias anteceditur maxime in nobis excolere debemus et resculpere quodammodo et reformare. Sed quis poterit: nisi sit artifex qui formauit? Imaginē in nobis dei reformare potuimus: habemus igitur ut cuncta breuiter reteramus: ipsum esse cum lignis et lapidibus: viuere cum arboribus: sentire cum bestiis: intelligere cum angelis. Diiudicamus igitur oculis colores: auribus sonores: naribus odores: gustu saporos: tactu calores: intellectu mores. Intellige. Omnis homo vult intelligere: nemo est qui nolit. Crede non omnes volunt. Dicit mihi homo: Intelligam ut credam. Respondeo: crede ut intelligas. Cum igitur nata inter nos sit controversia talis quodammodo ut ille mihi dicat: intelligam ut credam: Ego ei respondeam: imo crede ut intelligas. Cum hac controversia veniamus ad iudicem: neuter nostrum presumat per suam parte sententiā. Quem iudicē inuenturi sumus? Discussis omnibus hominibus nescio vtrum meliorē iudicē inuenire possim: quod hominem per quem loquitur deus. Non eamus igitur in hac re et in hac controversia ad litteras seculares: non inter nos iudicet poeta et propheta. Beatus apostolus petrus cum duobus alijs christi discipulis iacobo et iohanne in monte cum ipso domino constitutus: audiuit vocē delatā de celo: hic est filius meus dilectus in quem mihi bene complacui: ipsum audite. Ad comendās memoratus apostolus in epistola sua dixit: hanc vocē cum illo in monte sancto. Et cum dixisset: hanc vocē nos audiui de celo delatā: subiungit atque ait: Et habemus certiorē prophetici sermonē. Sonuit illa vox de celo: certior est propheticus sermo. Attendite charissimi ad iuuēt dñs et voluntatē meā et expectationē

De verbis apostoli

Sermo XXVII

vestra: ut dicam quod volo: quod volo. Quis enim nostrum non miretur: Delata voce de celo certiorē prophetici sermonē ab apostolo dictum esse? Certiorē sane dixit: certiorē: non meliorē: non veriorē. Tam enim verus ille sermo de celo: quod sermo prophetici: tam bonus: tam utilis. Quid est igitur? Certiorē: nisi in quo magis confirmetur auditor? Quare hoc? Quoniam sunt homines infideles: qui sic detrahunt christo: ut dicant eum magis ceteris fecisse quę fecit. Possent igitur infideles etiam istam vocē delatā de celo: per collectiones humanas et illicitas curiositates ad magicas artes referre. Sed prophetę antea fuerunt: non dico ante istam vocem: sed ante christi carnem. Non dum erat homo christus quādo misit prophetas. Quisquis eum dicit magum fuisse: si ergo magicis artibus fecit ut coleretur et mortuus: nūquid magus erat antequam natus? Ecce quare ait apostolus petrus: habemus certiorē prophetici sermonem. Vox de celo qua fideles admo-neantur: prophetici sermo quo infideles conuincantur. Intelleximus quantum mihi videtur charissimi quare dixerit apostolus petrus: habemus certiorē prophetici sermonem: post vocem de celo delatā. Et ipsa christi quanta dignatio. Petrus iste qui sic loquitur piscator fuit: et modo magnam laudem habet orator: si potuerit ab illo intelligi piscator. Propterea primis christianis loquens apostolus paulus ait: Videte vocationē vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem: non multi potentes: non multi nobiles: sed infirma mundi elegit deus ut confundat fortia: et stulta mundi elegit deus ut confundat sapientes: et ignobilia mundi ut ea quę sunt euacuarentur. Si enim eligeret christus primitus oratorem: diceret orator: Eloquentię meę merito electus sum. Si eligeret senatorem: diceret senator: Dignitatis meę merito electus sum. Postremo si prius eligeret imperatorem: diceret imperator: Potestatis meę merito electus sum. Quiescant et differantur isti: paululum quiescant: non omittantur isti: non contemnantur: sed aliquatulum differantur: quo possint gloriari de semetipsis in semetipsis. Da mihi inquit illum piscatorem: da mihi idio tam: da mihi imperitū: da mihi eum cum quo non indignatur loqui senator: nec quā-

do emit piscē: ipsum inquit da. hunc si impleuero manifestum erit quod ego facio: quod et senator et orator et imperator ego sum factur: quicunque factor ego et senator: sed certius ego piscatorem. Potest senator gloriari de semetipso: potest orator: potest imperator: non potest nisi de christo piscator. Veniat propter docendam humilitatē salubrem: prius veniat piscator: per seipsum melius adducitur imperator. Ad mentem ergo piscatorē sanctum: iustum: bonum: christo plenum: ad cuius missa per mundū retia capiendus cum ceteris etiam apostolis iste ptinuit. Ergo memoretur eum dixisse: habemus certiorē prophetici sermonē. Da mihi ergo ad illā controversiam iudicē prophetam. Quid inter nos agebatur? Tu dicebas: intelligam ut credam: ego dicebā: ut intelligas crede. Nāta est controversia: veniamus ad iudicē: videlicet prophetā: imo vero deus iudicet per prophetam. Ambo taceamus. Quid ambo dixerimus auditum est. Intelligam inquit ut credam: crede inquit ut intelligas. Respondeat propheta: Nisi credideritis: non intelligetis. Putatis autē charissimi nihil dicere etiam illū qui dicit: Intelligam ut credam? Quid enim nunc agimus: nisi ut credant: non qui non credunt: sed qui adhuc parum credunt? Nam si nullo modo credidissent: hic non essent. Fides eos adduxit ut audiat: fides eos fecit presentes verbo dei: sed ipsa fides quę germinauit irriganda est: nutrienda est: roboranda est. Hoc est quod agimus. Ego inquit plantaui: apostolus rigauit: sed deus incrementū dedit. Ita quoque neque qui plantat est aliquid: neque qui rigat: sed qui incrementū dat deus. Loquendo: hortando: docendo: suadendo plantare possumus et rigare: non autē incrementū dare. Nouerat autē ille cum quo loquebatur: qui fidei sue germinanti et adhuc infirmę et ex magna parte titubanti: non tamen nullę fidei sed alicui fidei adiutor orabat: cui dicebat: Credo disse. Adhuc cum euāgelium legere audistis. Si potes credere ait dominus iesus patri pueri: si potes credere omnia possibilia credenti. Et ille intuens semetipsum: et positus ante semetipsum: non habens temerariā confidentiam: sed prius discutiens conscientia: vidit in se esse aliquam fidem: vidit et titubationē: vtrumque vidit. Unum habere se confessus est: et altero

adiutorium postulauit. Credo inquit do-
mine. Quid sequebatur: nisi adiua fidem
meam? Non hoc dixit: Credo domine: vi-
deo hic aliquid vnde non mentior: Cre-
do: verum dico: sed video hic etiam nescio
quid quod mihi displiceat. Stare volo: sed
adhuc nuto. Stans loquor: nō cecidi quia
credo: sed tamen adhuc nuto: adiua incre-
dularē meam. Ergo charissimi et ille quē
pater me constituit et ppter cuius controuer-
sia inter nos nata ppheta iudicem postu-
lauit: nō nihil dicit: etiam ipse cū dicit: intel-
ligam vt credam. Nam vtiq; modo qđ lo-
quor: ad hoc loquor: vt credāt qui nōdum
credunt: et tamē nisi qđ loquor intelligant:
credere non possunt. Ergo ex aliqua parte
verum est qđ ille dicit: intelligam vt credā:
et ego qui dico sicut dicit ppheta: immo cre-
de vt intelligas: verum dicimus: cōcorde-
mus. Ergo intellige vt credas: crede vt in-
telligas. Breuiter dico: quō vtrūq; sine cō-
trouersia accipiamus. Intellige vt credas
verbū meū: crede vt intelligas verbū dei.

**Jacobi. 5. De verbis beati Jacobi: Ante
oia nolite iurare: Sermo XXVIII**

A Prima lectio que nobis hodie reci-
p tata est: apostoli iacobi oblata no-
bis est ad differendum: et quodamō

Abi. Indicta. Intentos em nos fecit: admonēs ante omīa ne iuretis. Difficilis questio est hoc peccatum quem nō reum teneat: si iurare peccatum est? Nam periurium peccatum esse ⁊ grande peccatū nemo dubitat: sed nō ait apostolus d̄ cuius lectiōe tractamus: Ante omīa fratres mei nolite piurare: sed nolite iurare. Precessit etiam ipsius domini iesu christi in euangelio similis ad

Matth. 5. monitio. Audistis inq[ui]r q[ui] dixit ē antiq[ue]:
Nō piurabis: ego autē dico vobis: Nolite
iurare neq[ue] p[er] cēlū: q[ui] sedes dei ē: neq[ue] p[er] ter-
ram: quia scabellum est pedum eius: neq[ue]
p[er] caput tuum iurabis: quia nō tibi est pote-
stas facere vñ capillum album aut nigrū.
Sic autē sermo vester est est: nō nō: si quid
amplius a malo est. Huic dominicę admo-
nitioi memorata apostoli lectio omīno sic
cōgruit: vt nihil aliud inuisse videat: quia
nullus alius hoc dixit: q̄ ille qui p[er] aposto-
Jacobi. 5. lum dixit: Ante omnia inquit fratres mei
nolite iurare: neq[ue] p[er] cēlum: neq[ue] p[er] ter-
ram: neq[ue] aliud q̄cūq[ue] iuramētum: Sit

autē sermo vester est est : nō nō : nisi qđ iste
addidit : ante omnia : ex quo multus fecit in-
tentos : auxitq; difficultatē questio. Inue-
nimus em̃ iurasse sanctos : iurasse primitus
ipsum dominū in quo nō est omnino pecca-
tum. Iuravit dominus ⁊ nō penitebit eū : Ps. 10
tu es sacerdos in eternum scđm ordinē mel-
chisedech. Eternitatem sacerdotij filio cum
iuratiōe pmisit. Habes etiā : Per memet-
ipsum iuro dicit dominus. Et illud iuratio
est : Tuio ego dicit dominus. Quomō ho-
mo per deum : sic deus per seipsum. Nō est
ergo peccatum iurare : sed durum malū est
hoc dicere. Et quoniā dixim⁹ deum iuras-
se : qđ blasphemū est hoc dicere : Iurat de-
us qui peccatum nō habet. Non est qđ pec-
catum iurare : sed magis peccatum ē peie-
rare. Fortasse quis dicat nō esse proponen-
dum de domino deo iuratiōis exemplum. B
Deus est est ⁊ forte illi soli competit iurare
qui non pōt peierare. Homines em̃ falsum
iurant : vel cum fallunt : vel cum falluntur.
Aut putat homo verum esse quod falsum
est ⁊ temere iurat : aut scit vel putat falsum
esse : ⁊ tñ pvero iurat : ⁊ nihilominus cū sce-
lere iurat. Distant aut ista piuria qđ duo cō-
memoravi. Fac illū iurare qđ vez putat esse
p qđ iurat : vez putat esse ⁊ tñ falsū ē. Nō ex
animo iste periurat : fallitur : hoc p vero ha-
bet qđ falsum est : nō pro re falsa sciēs iura-
tionē interponit. Da aliū : qđ scit falsū esse
⁊ dicit verum esse : ⁊ iurat tanq̃ verū sit qđ
scit falsum esse : Uidetis qđ ista detestan-
da sit belua : ⁊ de rebus humanis extermi-
nanda : Quis em̃ hoc fieri velit : Omnes ho-
mines talia detestantur. Fac alium : putat
falsum esse ⁊ iurat tanq̃ verum sit : ⁊ forte
verū est : Verbi gr̃a vt intelligatis : Pluit
in illo loco : interrogas hominē ⁊ putat nō
pluisse : ⁊ ad negotium ipsius cōpetit vt di-
cat pluit : sed putat non pluisse : dicitur ei :
Uere pluit : Uere ⁊ iurat : ⁊ tñ pluit ibi : sed
ille nescit ⁊ putat nō pluisse : periurus est.
Interest : quēadmodum verbum procedat
ex animo. Ream linguā nō facit : nisi mēs
rea. Quis est aut qui nō fallitur : ⁊ si noluit
fallere : Quis homo cui nō surrepat falla-
cia : Et tamē iuratio ab ore nō discedit : fre-
quentatur : plura sunt plerūq; iuramēta qđ
verba. Si discutiat hō quotiēs iuret p to-
tum diem : totiēs se vulneret : quotiēs gla-
dio lingue feriat et transfigat : quis in illo

De verbis Apostoli

locus inuenitur sanus: Quia & graue pec-
catum ē peierare: cōpendium tibi dedit scri-
ptura: Noli iurare. Quid tibi dicitur? Sum
homo: verum iura: Ecce verū iura nō pec-
cas: si verū iuras nō peccas. Sz homo in-
ter temptatiōes positus: carne inuolutus:
Sap. 9. calcās terram sub terra: dum corpus quod
corruptitur aggrauat animā: & depūmit
terrena inhabitatio sensū mītra cogitantē:
inter ista mītra tua cogitata incerta: volati-
ca: coniecturas humanas: fallacias huma-
nas: quando nō subrepat tibi qđ falsum ē:
posito in regiōe falsitatis? Tū ergo longe
esse a periurio? Jurare noli. Qui em̄ iurat:
aliquado verum iurare pōt: qui autē non
iurat: mendacium iurare nunq̄ potest. Ju-
ret ergo deus qui iurat securus: quem nihil
fallit: quē nihil latet: qui oīno fallere igno-
rat: quia nec falli potest. Cum em̄ iurat: se
adhibet testem. Quomodo tu cum iuras
deum adhibes testem: sic ipse cum iurat se
testem adhibet. Tu quādo illum adhibes
Exo. 20. testem: forte supra mendacium tuum: acci-
pis inuanū nomen domini dei tui. Ne mē-
dadium iures: ergo noli iurare. Ipsa est an-
gustia. Periurium precipitium est. Qui iu-
rat iuxta est: qui nō iurat longe est. Peccat
& grauiter qui falsum iurat: non peccat qui
verum iurat: sed nec ille peccat qui omnino
nō iurat. Sed qui nō iurat & nō peccat: lō-
ge est a peccato: qui autē verum iurat non
peccat: sed prope est ad peccatū. Fac te am-
bulare in alio loco vbi a partē dextera spa-
ciosa sit terra: nec vsq̄ angustias patiaris:
a sinistra princeps locus est: vbi eligis am-
bulare? Super finem terre in labio precipi-
tij: an inde longe? Puto qđ inde longe. Sic
qui & iurat in fine ambulat: & ambulat pe-
dibus infirmis quia humanis. Si offendē-
ris deorsum is: si lapsus fueris deorsum is.
Et quid te excipit? Periurij pena. Ergo
volebas verum iurare: audi cōsiliū dei:
Noli iurare. Si peccatū esset iuratio: nec in
veteri lege diceret? Nō periurabis: reddes
autē domino iussurandū tuum. Non enim
peccatum precipiretur nobis. Sed ait tibi
deus tuus: Si iuraueris non damnabo: si
verū iuraueris nō damnabo: Sed nunqđ
si nō iuraueris damnabo: Duo sunt inquit
quę nō damnabo vnq̄: veram iurationē: &
nullam iurationē: damno autē falsam iura-
tionē. Falsa iuratio exitiosa est: vera iura-

Sermo XXVIII

tio periculosa est: nulla iuratio secunda est.
 Scio esse difficile questionē: et charitati ve
 stre fateor: semper illam vitavi: Hunc autē
 cum die dominico debito reddendi sermo
 nis recitaretur eadem lectio: diuinitus mi
 hi inspiratum esse credidi vt inde tractarē.
 hic me dicere deus voluit: hinc vos audi
 re. Obsecro ne cōtemnatis: obsecro vt cor
 stabiliat: lingue mobilitates mutet. Nō
 frustra est omnino: non vacat q̄ cum eam vt
 dixi questionē semper deuitare voluerim:
 imposita est necessitati meę: vt imponatur
 charitati vestrę. Ut noueritis verum iura
 re non esse peccatum: inuenimus et aposto
 lum paulum iurasse: Quotidie morior per
 vestram gloriā fratres: quā habeo in chri
 sto iesu domino nostro. Per vestraz gloriā
 iuratio est. Non enim sic ait: Per vestram
 gloriā morior: quasi vestra gloria me fecit
 mori: quomō si diceret: per venenū mortu⁹
 est: per gladium mortuus est: per bestiam
 mortuus est: per inimicum mortuus est: id
 faciente inimico: faciente gladio: faciente ve
 neno et similia: non sic dixit p̄ vestrā gloriā.
 Ambiguitatez gręcus sermo dissoluit. In
 spicitur in epistola gręca: et inuenitur ibi iu
 ratio quę nō ē ambigua. *μα θυρ υγιασιν
 και αυχαι σιν α θυρ αυ δαδ α γαδ ορ*
 Ubi dixerit gręcus iurat. Quotidie audiri
 gręcos et q̄ gręce nobis *μα δόξην*. Quā
 do dicit *μα δόξην*. Iuratio est p̄ deū *μα
 δόξην*. Ergo nemo dubitet iurasse aposto
 lum paulū cum dixit: Per vestram gloriā
 fratres. Et ne putemus eum per humanā
 gloriā iurasse: quam habeo in christo ie
 su domo nostro. Et alio loco iuratio pro
 fus certa et expressa: Testem deum inuoco
 super animā meam: quia parcens vobis
 nōdum veni corinthus. Et alio loco ad ga
 latas: Quę autē scribo vobis: ecce coram
 deo quia non mentior. Intendite quę et
 aduertite: et si nō tam plausibilis sermo vo
 bis sit propter angustias questionis: vtilis
 tamen est si ad viscera vestra perueniat. Ecce
 iurauit apostolus. Non vos fallant qui
 nescio quomodo volentes ipsas iurationes
 discernere vel potius nō intelligere: dicūt
 nō esse iurationē quando dicit homo: Scit
 deus: testis est deus: inuoco deum super
 animā meam verum me dicere. Inuocauit
 inquit deum: testem fecit deum. Nunquid
 iurauit? Qui hęc dicunt: nihil aliud volūt

9. sen. dist. 39.
ca. b. c. q. r. u. r.

nisi inuocato deo teste mentiri. Ita ne vero quisquis es prauus cordis et peruersus cordis: si dicas per deum iuras: si dicas testis est deus: non iuras? Quid est enim: per deum: nisi testis est deus? Aut quid est: testis est deus: nisi per deum? Quid est autem iurare: nisi ius reddere deo quando per deum iuras: ius salutis tue reddere quando per salutem tuam iuras: ius filijs tuis reddere quando per filios tuos iuras? Quod autem ius debemus salutis nostrae: filijs nostris: deo nostro: nisi charitatis: veritatis: et non falsitatis? Maxime autem per deum cum sit: ipsa est vera iuratio: quia et cum dicit quisque: per meam salutem: salutem suam deo obligat: quando dicit: per filios meos: opignorat deo filios suos: ut hoc veniat in caput eorum quod ex te de ore ipsius: si verum verum: si falsum falsum. Cum ergo filios suos: vel caput suum: vel salutem suam quisque in iuratione nominat: quicquid nominat obligat deo: quam magis quando peierat per ipsum deum? Timet enim falsum iurare per filium suum: et non timet falsum iurare per deum suum? Forsitassis hoc dicens in animo suo: Timeo per filium meum falsum iurare ne moriatur: deus autem qui non moritur: et si falsum per eum iuratur quid mali contingit? Bene quidem dicit: nihil mali contingit deo quando falsum iuras per deum: sed contingit mali multum tibi qui fallis proximum cui testem adhibes deum. Sed aliquid teste filio tuo faceres: et amico vel primo tuo vel cuilibet homini diceret: non feci: et tangeres filio tuo caput: quo teste fecisti et diceret: per huius salutem quia non feci: exclamaret forte filius tuus sub paterna manu tremens: nec tamen paternam manum: sed diuinam tremens: noli patere: non tibi vilis sit salus mea: deum super me inuocasti: ego te vidi: fecisti: noli peierare: te quidem habeo genitorem: sed plus et tuum et meum timeo creatorem: Sed quia deus quando per eum iuras: non tibi dicit: Ego te vidi noli iurare: fecisti: sed times ne te iste occidat: tu te ante occidis. Quia ergo non dicit ego te vidi: putas quia non vidit? Et ubi est quod dicit: Tacui tacui: nunquid semper tacebo? Et tamen plerique dicunt: Ego te vidi: si aliter quando vindicat in periurium: sed non in omnes vindicat: ideo homines educantur ad exemplum. Ego scio ille mihi falsum iu-

rauit et viuit: ille tibi falsum iurauit et viuit: falsum iurauit et viuit: ille falsum iurauit tu falleris. Si et tu oculos haberes unde mortem huius videres: si et tu in eo quod est mortem non mori non falleris: videres huius mortem. Et modo intendere scripturam: et ibi inuenies iacentem quem putas viuentem. Quia pedibus ambulat: quia manibus contrectat: quia oculis videt: et audit auribus: officiis ceteris membrorum satis vititur: viuentem putas: Viuit sed corpus eius: mortua est anima eius: mortuum est quod melius est. Viuit habitaculum: mortuus habitator. Quomodo inquit cum viuebat corpus mortua est anima: cum corpus non viueret nisi viuificatum ab anima? Quomodo ergo mortua est anima de qua viuit corpus? Audi ergo et discite: Corpus hominis creatura dei est: et anima deus viuificat carnem: ipsam item animam viuificat de seipso non de seipso. Vita ergo corporis anima est: vita anime deus est. Adhuc corpus cum recedit anima: moritur et anima si recedit deus. Recedit anima cum corpus percutitur gladio: et putas quia non recedit deus cum ipsa anima feritur periurio? His videre quia mortuus est de quo loqueris? Lege scripturam: Os quod mentitur occidit animam. Sed tu presentem deum vitorem putas: si ille qui te iuratione falsa deceperit continuo expiret. Si expiret ante oculos tuos: expirauit caro ipsius. Quid est expirauit? Caro ipsius spiritu quo viuificabatur eiecit. Hoc est expirauit exclusit spiritu quo viuebat caro. Peierauit: exclusit spiritu quo viuebat anima. Expirauit sed nescis: expirauit sed non vides. Carnem enim iacentem sine anima vides: animam miseram sine deo videre non potes. Crede ergo: adhuc oculos fidei. Nemo periurus impunitus: propterea nemo: cum illo est pena sua. Si haberet in cubiculo suo tortorem carnis puniendus esset: habet in secreto cordis sui tortorem conscientie sue et impunitus vocatur? Et tamen quid dicit? Viuit: gaudet: luxuriatur qui mihi mentiendo iurauit. Quid est quod mittis ad inuisibilia? Quia et ipse deus per quem iurauit inuisibilis est. Iurauit per inuisibilem: feritur pena inuisibili. Sed viuit inquit et quodammodo scatur et bullit luxuriose. Si hoc ita est quod scatur luxuriose: quod

cap. 11.

De verbis Apostoli

bullit luxuriose: vermes sunt anime mortue. Denique omnis homo prudens qui tales luxuriosos periuros attendit: sano cordis olfactu auertit se: non vult intueri: non vult videre: non vult audire. Unde se ista sanitas auertit nisi quia putet anima mortua? Breuiter ergo audite fratres mei: concludam sermonem: figens in cordibus vestris curam salutem: Ante omnia nolite iurare. Quare ante omnia? Si magnus est facinus peierare: nulla aut culpa est verum iurare: quare ante omnia nolite iurare? Debuit enim dicere: ante omnia nolite peierare. Ante omnia inquit nolite iurare. Iurare enim peius est quam furari: Iurare peius est quam adulterare: Non dico falsum iurare: iurare dico: iurare peius est quam hominem occidere: Absit. Hominem occidere: adulterari: furari peccatum est. Iurare non est peccatum: sed falsum iurare peccatum est. Quare ergo ante omnia? Isti verbo quod ait: Ante omnia: cautos nos fecit aduersus linguam nostram. Ante omnia ait: ut attendatis: pro ceteris: ut vigiletis ne surrepat vobis consuetudo iurandi. Tanquam in specula ita te posuit contra te: ante omnia leuauit te super cetera unde te attendas. Considera enim te iurare per deum: per christum occido illum: et hec quod dicit per diem: quotiens per horam? Non aperis os: nisi a tali iuratione. Molles ut diceret tibi ante omnia: ut te aduersus consuetudinem intempestiuam redderet: ut omnia tua inspiceret: omnes motus lingue tue diligentissime custodires: esses custos male consuetudinis tue? Ad ea stringenda: audi ante omnia. Dormiebas pingo: ante omnia spinas admoveo. Quid est ante omnia? Ante omnia vigila: ante omnia intentus esto. Iurauimus? et nos: passim habuimus istam teterrimam consuetudinem et mortiferam. Dico: charitati vestre: ex quo deo seruire cepimus: et quantum malum sit in periurio vidimus: timuimus vehementer: et veterinosissimam consuetudinem timore frenauimus. Frenata restringitur: restricta languescit: languescens emoriatur: et male consuetudini bona succedit. Denique non vobis dicimus: nos non iurare. Si enim hoc dicimus mentimur. Quantum ad me pertinet iuro: sed quantum mihi videtur magna necessitate compulsus. Cum videro non mihi credi nisi faciam: et ei qui

Sermo XXVIII

mibi non credit non expedire quod non credat: hac perpensa ratione et consideratione librata: cum magno timore dico: Foramen deo: aut testis est deus: aut scit christus sic esse in animo meo: et video quia plus est: id est quia amplius est quam est: non non: sed hoc quod amplius est a malo est: et si non a malo iurantis: a malo est non credentis. Denique non ait si amplius facit malus est: et sit in ore vestro est est: non non: si quis amplius facit malus est: sed sit in ore vestro est est: non non: quod autem amplius est: a malo est: sed quere cuius. Sed tamen aliud habet humana pessima consuetudo. Et cum tibi credis iuras: et cum nemo exigit iuras: et horrentibus hominibus iuras: non taces iurando: vix es sanus non periclando. Hi si forte putatis fratres: quia si sciret apostolus paulus credere sibi galatas adderet iurationem et diceret: Quare autem scribo vobis ecce coram deo quod non mentior. Videbat ibi eos quod credebant: Videbat et alios quod non credebant: Ergo noli dicere si iuro si forte exigit. A malo est enim quod facit: si illi quod exigit. Nam tu quod te purges non habes: quod satisfacias negotio quod instat non inuenis. Sed aliud est cui exigit iuratio: aliud cui offertur: et hoc ipsum quod offertur: aliud cum offertur non credenti: aliud cum ventilatur et credenti. Tene ergo linguam et consuetudinem quantum potes: non quomodo quidam quando illis dicit: verum dicis: non credo: non fecisti: non credo: deus iudicat: iura mihi. Et ipse qui exigit iurationem multum interest si nescit illud falsum iuratum an scit. Si enim nescit: et ideo dicit: iura mihi ut fides ei fiat: non audeo dicere non esse peccatum: tamen humana temeratio est. Si autem scit eum fecisse: et non uult fecisse: vidit fecisse: et cogit iurare: hominida est. Ille enim suo periurio se perimit: sed iste manum interficientis et expressit et pressit. Cum vero aliquis sceleratus fur audiat: iura si non tulisti: iura si non fecisti ab eo qui nescit an fecit: ille tunc christiano non licet iurare: quando ab illo exigitur iuramentum: non licet iurare: christianus sum non mihi licet: Lapta talem: auerte te ab illo: dissimula a negotio de quo loquebaris: misce alias fabulas et inuenies eum milles iuramentum: qui semel iurare noluit. Ista ergo consuetudinem quotidianam crebra sine causa

Matth. 9.
De elec. 11.
gnificatio.
De iure in
et si christus

Sal. 11.

22. q. 5. d.
exigit.
3. sen. dist.
39. ca. vi.

nullo extorquere: nullo de tuis verbis dubi-
tante iurandi auertere a vobis: amputate
a linguis vestris: circūcidite ab ore vestro.
Sed consuetudo est: solet dici. Solet dici quā
nō dico: hoc ē ante omnia. Quid est ante
omnia? Pre ceteris cautus esto: plus ad h
intentus esto quā ad alia. Maior consuetudo
maiorē intentionē flagitat: nō rei levis cō-
suetudo. Si de manu aliquid faceres: faci-
lius manui tuę imperares ne faceret: si pe-
dibus aliquo eundum esset pignicia retar-
dāte: excitares te ut surgeres et ires: lingua
facilitatē habet motus: in vdo posita ē: fa-
cile in lubrico labitur. Quāto illa citius et
facilius mouetur: tanto tu aduersus illam
fixus esto. Domabis si vigilabis: vigilabis
si timebis: timebis si christianum te esse co-
gitaueris. Nam tantū malū habet iuratio:
ut quod lapides colūt timeant falsum iurare p
lapides: tu nō times deum presentē: deum
viventem: deum scientē: deum manentē:
deum incōtemporem vindicantē? Clau-
dit ille templū super lapidē: et it ad domū
suam: ipse super deum suū claudit: et tamen
quando illi dicitur: iura per iouem: presen-
tis oculos timet. Et ecce dico charitati ve-
stre: et qui per lapidē falsum iurat: periurus
est. Unde hoc dico? Quia multi et in h
sal-
luntur: nō se crimine teneri periuurij. Proius
periurus es: quia per idem quod sanctum
putas: falsum iuras. Sed ego illum sanctū
nō puto. Sanctum putat cui iuras. Non
enim quando iuras tibi iuras: aut lapidē
iuras: sed primo iuras. Homini iuras ante
lapidē: sed nunquid nō ante deum? Nō
te audit lapis loquentē: sed punit te deus
fallentē. Ante omnia ergo fratres mei ob-
secro vos: ne sine causa me deus hec loqui
cōpulerit. Dico enim ante ipsum: quod dixi
sepe me istaz questionē deuittasse: timui ne
monēdo et picipiendo plus reos facerem nō
audituros: hodie aut plus timui ne loq re-
cusarē quod loqui iuberer. Quasi vero par-
uus sit fructus sudoris huius mei si omnes
qui mihi acclamerunt: clament et contra
se ne falsum iurēt aduersum se: si tot homi-
nes qui me attēissime audierunt: attenti
sint aduersus cōsuetudinē suam: et admo-
neāt se hodie cū ad domos suas venerint:
cum cōsuetudinē suā: id est lapsum lingue
repetuerint: admoneat primus proximi.

22. q. 5. ecce
dico.
3. sen. dis. 39.
ca. hic qrit.

Hoc ē quod hodie audiui: hoc ē quod ob-
stricti sumus. Nō fiat hodie: certe cum recēs
sermo ē expertus: loquar nō fiat hodie: pi-
grus sit cras. Si et cras factum non fuerit:
minus laborante qui custodit: adiunatur
enim cōsuetudine superioris diei: triduo mo-
ritur pestis de qua laboramus: et gaudebi-
mus de fructu vfo: quia magno bono abū-
datis: si tamē magno malo carebitis. Con-
uersi ad dominū.

De verbis beati Johannis: Si ^{1. Job. 1.}
dixerimus quia peccatum non ha-
bemus: nos ipsos seducimus: et ve-
ritas in nobis nō est. Sermo XXIX

Carissimus Johannes apostolus ²
salubriter et veraciter scribēs inter
cetera ait: Si dixerimus quia pec-
catum nō habemus nos ipsos seducimus et
veritas in nobis nō est: Si autē confessi si-
mus peccata nra: fidelis ē et iustus qui di-
mittat nobis peccata: et mūdēt nos ab omī
iniquitate. His verbis docuit beatus iohā-
nes: imo ipse dominus iesus nō se tacēs p
iohannē neminē in ista carne: in isto cornu-
ptibili corpore: in ista terra: in isto maligno
seculo: in ista vita temptationibus plena:
neminē hic viuere sine peccato. Absoluta
sentētia est: nec expositore indiget: Si dix-
erimus quia peccatum nō habemus. Quis
enim qui nō habet peccatum? Sicut scriptu-
ra dicit: Nec infans cui ē vita diei vnus
sup terram. Talis paruulus peccatum nō
fecit: sed de parentibus traxit. Ergo nullo
modo quisq potest dicere non se habuisse
peccatum: sed accessit p fidē ad lauacrum
regeneratōis homo fidelis: et omnia dimissa
sunt ei. Jam sub gratia viuit: in fide viuit:
membrum christi factus est: templum dei
factus est: et tamē sic quomodo membrum
christi et templum dei factus est: si dixerit se
non habere peccatum: seipsum seducit: et
veritas in eo non est: proius mentitur si
dicat: iustus sum. Sunt autem quidam in-
flati vtres: spiritu elationis pleni: non ma-
gnitudine ingentes: sed superbie morbo
tumentes: vt dicere audeant inuenire ho-
mines absq peccato. Dicunt ergo iustos
proius in hac vita nullum habere pecca-
tum. Heretici autem sunt pelagiani: idem-
q pstant: qui hoc dicūt. Et cum respon-
sum illis fuerit: quid est quod dicitis: Et

Job. 19.

go viuit homo sine peccato: et nō habet om-
nino vllum peccatum nec facto nec verbo
nec cogitatione? Respondēt de illo super-
bie vento quo pleni sunt: quē ventum vti-
nam finirent: resarentur et tacerent: id est
humiles fierēt nō elati: Respondēt inquā
proius isti: homines sancti fideles dei: nec
facto: nec verbo: nec cogitatione possunt vl-
lum habere peccatum. Et cum eis dicitur:
qui sunt isti iusti qui sine peccato sunt: re-
spondent et dicunt: Tota ecclesia. Abirari
potuissim: si inuenirem vnum: duos: tres:
decem: quor querebat abraam. Abraam
enim a quinquaginta vfo ad decē descendit: tu
heretice respondes et dicis mihi totam ec-
clesiā. Unde hoc probas? Probo inquis.
Proba rogo te. Magnū enim mihi gaudi-
um affert: si docere potueris totā proius
ecclesiā in singulis quibusq fidelibus su-
is nullum habere peccatū. Probo inquis.
Dic vnde. Apostolus loquitur. Quid lo-
quitur apostolus? Christus inquit dilexit
ecclesiā. Audis: et apostoli verba esse co-
gnosco. Abundans eā lauacro aque in ver-
bo vt exhiberet sibi gloriosam ecclesiā non
habentē maculam aut rugam: aut aliquid
huiusmodi. Audiuius de nube magna
tonitrua. Rubes enim dei apostolus. Ver-
ba ista sonuerunt: et tremere nos fecerunt.
Sed dicite nobis anteq quæramus quo-
modo ista verba apostolus dixerit: dicite
inquā nobis: vtrum vos iusti estis an nō?
Respondent. Iusti sumus. Ergo nō habetis
peccatū? Per omnes dies: per omnes no-
ctes nihil mali facitis: nihil mali dicitis: ni-
hil mali cogitatis? Non audent dicere ni-
hil. Sed quid respondent? Nos quidē pec-
catores sumus: sed de sanctis loquimur nō
de nobis. Hoc vos interrogo: Christiani
estis? Nō dico iusti estis. Christiani estis?
Non audent negare. Christiani inquit su-
mus. Fideles ergo estis? Baptizati estis?
Baptizati inquit sumus. Dimissa vobis
cuncta peccata: Dimissa inquit. Quomo-
do ergo estis peccatores? Sufficit mihi vn-
de te repellā. Vos christiani estis: baptiza-
ti estis: fideles estis: membra ecclesie estis:
et habetis maculas et rugas. Quomodo er-
go est ecclesia isto tempore sine macula et ru-
ga: cum vos sitis ruga eius et macula? Aut
si nō vultis esse ecclesiā nisi eam: et sine
macula et ruga. Et cum rugis vestris et ma-

culis pcedite vos a membris eius: pcedi-
te vos a corpore eius. Sed quid adhuc di-
cam vt se ab ecclesia segregent: cū hoc iam
fecerint? Heretici enim sunt: iam foris sunt:
cum tota mundicia sua foris remanserunt.
Redite et audite: audite et credite. Forte di-
cturi estis in corde vestro tumido et inflato:
Nunquid potuimus dicere quod iusti sumus?
Necesse vtrq erat: ppter humilitatē: vt di-
ceremus nos peccatores esse. Ppter hu-
militatē et mentiris? Iustus es: sine pec-
cato es: sed ppter humilitatē dicis te pec-
catorem. Quō te accipiam tanq christia-
num in alterū testem: quem cōtra teipsum
testem falsum teneo? Iustus es: sine pecca-
to es: et dicis te habere peccatum? Testis ē
falsus es cōtra te. Non accipit deus mēda-
cem humilitatē tuam. Inspice vitam tuā:
vide pscientiam tuam. Ergo iustus es: sed
nō potes nisi dicere te peccatorem. Audi io-
hannē: ipse tibi reperit quod etiam superius
veraciter dixit: Si dixerimus inquit quia
peccatū nō habemus: nos ipsos seducim?
et veritas in nobis nō est. Tu nō habes pec-
catum: et dicis te habere peccatum: veritas
in te nō est. Quia nō dixit iohānes: Si di-
xerimus quia peccatum nō habemus: hu-
militas in nobis nō ē: sed dixit: nos ipsos se-
ducim? et veritas in nob nō est: Ergo menti-
mur si dixerimus nos nō habere peccatū.
Si mendacium timuit iohannes: tu men-
daciū non times: vt cum es iustus dicas te
esse peccatorem? Quomō ergo te accipiam
ad alienam causam testē: qui in causa tua
mentiris? Sanctos reos cōstituis: dum cō-
tra te falsum testimoniū dicis. Quid factu-
rus es alteri: quod te infamas? Quō alter tuā
calumniā deuittabit quā te tuę lingue men-
dacio reum facis? Item te interrogo alio
modo: Iustus es aut peccator? Respon-
des. Peccator. Mentiris: quia nō quod te
esse corde credis hoc ore dicis. Ergo et si nō
eras peccator: esse incipis dum mentiris.
Dicis enim. Humilitatis causa nos dicimus
peccatores esse: nam deus videt quia iusti
sumus. Cum ergo humilitatis causa men-
tiris: si nō eras peccator anteq mentireris:
mentiendo efficeris quod euitaueras. Ve-
ritas in te nō est: nisi te ita dixeris peccato-
rem vt etiā esse cognoscas: veritas autem
ipsa est: vt quod es dicas. Nam quō ē humi-
litas: vbi regnat falsitas? Postremo omit-

22. q. 2. cū
humilitatis
4. sen. dis. 21.
ca. sicut aut.

Damus iohannis verba: Ecce in corpore ecclesie quam dicis non habere maculam aut rugam: aut aliquid eiusmodi et esse sine peccato: ecce veniet hora orationis: oratura est tota ecclesia: et tu quidem foris es: veni ad orationem dñicam: veni ad trutinam: veni dicit: Pater noster qui es in celis. Sequere: Sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum: Fiat voluntas: sicut in celo et in terra: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Sequere: et dicit: Dimitte nobis debita nostra. Rñde heretice: que sunt debita tua. An forte per cuncta mutua a deo accepisti? Non inquit. Non te amplius interrogabo de his. Ipse enim dñs expositor est: que sint debita que nobis petimus relaxari. Dicamus et sequentia. Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Exponat huius dominus. Si enim dimiseritis hominibus peccata: Ergo debita vestra peccata sunt: Dimitte vobis et pater vester peccata vestra. Redi heretice ad orationem: si obsordisti contra veram fidei rationem. Dimitte nobis debita nostra dicis: an non dicis? Si non dicis: et si presens fuerit corpe: foris tñ es ab ecclesia. Ecclesie enim oratio est: vox est de magisterio dñi veniens. Ipse dixit: sic orate discipulis dixit: apostolis dixit: et nobis qualescunque agnoscimus sumus dixit: arietibus gregis dixit: sic orate. Videte quis dixit: et quibus dixerit. Veritas discipulis: pastor pastorum arietibus: sic orate: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Rex militibus: dñs servis: christus apostolis: veritas hominibus loquebatur: sublimitas humilibus loquebatur. Scio quid in vobis agatur. Ego vos appendo: ego de trutina mea renuncio: prius dico quid in vobis agitur. Hoc enim ego plus quam vos scio: dicite: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Interrogo te homo iuste: sancte: homo sine macula et ruga: interrogo te inquam: Oratio ista ex deo est: fidelium est: an cathecuminoz? Lerte utique regeneratoz est: id est baptizatoz: Postremo quod totum super filioz est. Nam si non est filioz: qua fronte dicitur: Pater noster qui es in celis? Ubi estis o iusti et sancti? In membris ecclesie huius estis: an non estis? Ibi eratis: sed iam non estis ibi. Et utinam iam precibus accepta ratione audiant et credant. Ergo si tota ecclesia dicit: Dimitte nobis debita nostra: reprobus est qui hoc non dicit. Et

nos quidem cum dicimus debita nostra: quousque id quod petimus accipiamus reprobi sumus quia peccatores sumus? Sed quod vos non facitis: nos faciendo: id est peccata nostra confitendo mundamur: si tamen faciamus quod dicimus: Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Ubi es heretice pelagiane: vel celestiane? Ecce tota ecclesia dicit: Dimitte nobis debita nostra. Habet et maculas et rugas: sed confessione ruga extenditur: confessione macula abluatur. Stat ecclesia in oratione ut mundetur confessione: et quid hic vivitur sic stat: et cum de corpe exierit unusquisque: dimittuntur ei que talia habebat ut dimitteretur debita: quia et quotidianis precibus dimittuntur et exit mundatus: et thesaurizat ecclesia in thesauros dñi aurum purum: ac per hoc in thesauros domini ecclesia est sine macula et ruga. Et si ibi sine macula et ruga est: hic quid orandum est? Ut venia percipiat. Quid agit venia? Abaculam extergit. Qui ignoscit: rugam extendit. Et ubi extenditur ruga nostra tanquam in tendicula magni fullonis? In cruce christi. In ipsa enim cruce: id est in ipsa tendicula pro nobis sanguinem fudit: et nostis fideles quale testimonium perhibeat sanguini quem accepistis. Lerte enim dicitis: amen. Nostis quid sit sanguis: qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum. Ecce quomodo sit ecclesia sine macula et ruga: tanquam bene mundata in tendicula crucis extenditur: et hic omnino potest id agi. Exhibet sibi ecclesiam gloriosam dominus: non habentem maculam aut rugam. Agit hoc et hic: exhibet ibi. Hoc enim ait: ut non habeamus maculam aut rugam. Abagnus est qui agit: bene curat: doctissimus artifex est. Extendit in ligno et facit nos sine ruga: quos ablundo fecerat sine macula. Ipse qui venit sine macula et sine ruga extensus est in tendicula: sed propter nos: non propter se: ut nos faceret sine macula et ruga. Rogemus ergo eum ut faciat: et postquam fecerit ad horrea nos ducat: ibique nos reponat ubi pressorū non erit. Tu ergo qui loquebaris sine macula et ruga es? Quid hic facis in ecclesia que dicit: Dimitte nobis debita nostra? Debita se habere confitetur que relaxentur. Qui non confitetur non ideo non habet: sed ideo eis non relaxabunt. Confessio nos sanat et vita cauta: vita humilis: oratio cum fide: puritudo cordis:

De verbis Apostoli

Sermo XXXI

lachryme non fictæ de vena cordis profluentes ut dimittantur nobis peccata sine quibus esse non possumus: Confessio inquam nos sanat: dicente apostolo iohanne: Si confiteamur peccata nostra: fidelis est et iustus ut dimittat nobis peccata: et mundet nos ab omni iniquitate. Non autem quia dico quod non possumus hic esse sine peccato: homicidia facere debemus: aut adulteria: vel cetera mortifera peccata que vno ictu perimunt. Talia non facit bone fidei et bone spei christiani: sed illa sola que quotidiano orationis peniculo tergantur. Humiles et deuoti dicimus quotidie: Dimitte nobis debita nostra: sed si faciamus quod sequitur: Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Sponsio hec cum deo vera sponsio et fixa conditio est. Tu homo es: et habes debitorum: et debitor etiam tu es. Accedis ad deum qui habet debitorum: et debitor non est: ut postules tibi debita relaxari. Sed hoc tibi dicit: Ego debita non habeo: tu habes debita: debes enim mihi sed etiam frater tuus debet tibi. Debitor meus es: habes et tu debitorum. Debitor meus es: quia peccasti in me: habes debitorum fratrem quia peccauit in te. Quod feceris cum debitor tuo: facio et ego cum meo: id est si dimittis dimitto: si tenes teneo. Tu contra te tenes: qui alteri non dimittis. Nemo ergo dicat se esse sine peccato: sed non tamen ideo debemus amare peccatum. Oderimus ea fratres et si non sumus sine peccatis: oderimus tamen ea: et maxime a criminibus nos abstinemus: abstinemus quantum possumus a leuibz peccatis. Ego autem nescio quod non habeo peccata: seipsum decipit: et veritas in eo non est. Proius oremus ut deus dimittat: sed faciamus quod dicit: Dimitte nobis et nos debitoribus nostris: cum dicitur et dimittetur nobis. Quotidie dicimus hoc: et quotidie facimus: et quotidie sit in nobis. Non hic sumus sine peccato: sed exhibimus hinc sine peccato.

De verbis beati Iohannis: Charissimi: nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex deo sunt. Et confutatio manicheoz: Sermo XXXI

Quando iohannes apostolus legebat: audiuius loquentem per eum spiritum sanctum et dicentem: Charissimi: nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex deo

sunt. Repeto quia necessarium est ut repetam et hoc membris vestris: quantum dñs adiuuat vobis hemeter inculcem. Charissimi: nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex deo sunt. Quonia multi pseudo prophetę prodierunt in hunc mundum: precipit spiritus sanctus ne omni spiritui credamus: et causam cur preceperit dixit. Que illa causa est? Quonia multi inquit pseudo prophetę prodierunt in hunc mundum. Quisquis ergo ista precepta contempserit: et omni spiritui credendum putauerit: necesse est incurrat i pseudo prophetas: et quod peius est blasphemet veros prophetas. Hoc iam existimo precepto homo cautus effectus dicturus est mihi: Audiui: teneo: obtemperare desidero: quia et ego in pseudo prophetas nolo incurrere. Quis enim hoc velit: a mendacibus decipi? Si quidem pseudo prophetę mendaces prophetę: da mihi hominem religiosum: non vult fallere: da mihi hominem impium: sacrilegum: fallere vult: falli non vult. Cum ergo nolint fallere boni: falli autem nec boni velint nec mali: quis est qui in pseudo prophetam velit incurrere? Verba dico consulatis me: sed utique in pseudo prophetam nemo nisi inuitus incurrat. Audiui preceptum iohannis: imo dñi per iohannem: Nolite omni spiritui credere. Ecce accipio: ita volo. Addit et dicit: Sed probate spiritus si ex deo sunt. Unde probare vellem: si errare non possum. Lerte nesci probare spiritus qui ex deo sunt: et ex hoc seducar a pseudo prophetis. Quid agamus? Quod obseruamus? Si sanctus iohannes quod nobis dixit: Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex deo sunt: dicere dignaretur: quod prebentur spiritus qui ex deo sunt. Noli esse sollicitus: et hoc audi. Hinc cognoscitur spiritus dei: hoc certe expectabas audire: ut probares spiritus qui ex deo sunt. Hinc cognoscitur spiritus dei. Iohannes dixit: non ego. Hoc sequitur in lectione quam tracto. Cum enim nos propterea faceret sollicitos et cautos: ne omni spiritui credamus sed probemus spiritus qui ex deo sunt: quia multi pseudo prophetę prodierunt in hunc mundum: continuo vidit quid desiderare: tacite cogitationi. Gratias deo: quia et hoc per illud loqui dignatus est. Hinc cognoscitur spiritus dei. Et audite: audite: intelligite: discernite: inbrete veritati: resistite falsitati.

hinc cognoscit spiritus dei. Unde rogo te: hoc est quod audire cupiebam. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse ex deo est: Et omnis qui non confitetur Iesum Christum in carne venisse ex deo non est. Interim & charissimi mihi repellite ab auribus vestris omnem disputatorem: predicatorum: scriptorum: susurratorum: qui negat Iesum Christum in carne venisse. Ergo repellite manichaeos a domibus: ab auribus: a cordibus vestris. Manichaei enim Christum in carne venisse apertissime negant. Spiritus & illorum non sunt ex deo. Hic video unde velut lupo obrepere agno: & ipsum valeo deuitandum esse de monstro: hinc in eo quod dixi: vel potius ab ipso dictum commemoravi: quia omnis spiritus qui negat Iesum Christum in carne venisse ex deo non est: insidiat manichaeus in hoc verbo & dicit mihi: Ecce spiritus qui negat Iesum Christum in carne venisse: ex deo non est. Unde ergo? Si ex deo non est inquit: unde est? Nunquid enim potest esse nisi aliunde? Si inquit ex deo non est: & aliunde est: vides esse duas naturas. Invenimus lupum: retia salubria tendamus: venemur: capiamus: captum trucidemus: Trucidemus plane: Abhoriam error: vivat homo. Ecce in eo quod dixi capiamus: trucidemus: moriamur error: vivat homo: ibi soluitur questio. Sed recolite quod proposui: ne obliti questionem non intelligatis solutionem. Omnis spiritus qui non confitetur Iesum in carne venisse ex deo non est. Et manichaeus continuo: Et unde est? Si ex deo non est: aliunde est. Si aliunde est: docui esse duas naturas. Hanc questionem tenete: & mentes ad illa mea verba reuocate ubi dixi: capiamus: trucidemus: moriatur error: vivat homo. Error non est ex deo: homo ex deo est. Redite ad questionem. Omnis spiritus qui non confitetur Iesum in carne venisse ex deo non est. Dico & ego: Omnia per ipsum facta sunt. Omnis spiritus laudet dominum. Sed si omnis spiritus ex deo est: quomodo spiritus qui ex deo non est laudat dominum? Proius ois spiritus laudet dominum. Utrumque video: languidum intelligo: vitium sanetur: natura liberetur. Vitium natura non est: & natura inimicum est. Sana unde langues: remanet unde laudes. Ab medicina vitia psequitur non naturam. Omnis qui non confitetur Christum in carne venisse: ex deo non est. In quantum non confitetur Christum in carne venisse: instantur ex deo non est: quia iste error qui

non confitetur Christum in carne venisse ex deo non est. Fratres quid est quod renascimur? Si bene nati sumus: quid est quod renascimur? Natura quae fuerat reparatur: natura quae lapsa fuerat erigitur: natura quae deformis lacebat gratia reformatur. Solus enim creator: solus creator pater: filius: spiritus sanctus: sed trina unitas: una trinitas: sola illa natura immutabilis: incotaminabilis: nec defectus: nec perfectui obnoxia: nec cadit ut minus sit: nec transcedit ut plus sit: perfecta: sempiterna: omnimodo immutabilis: sola illa natura. Creatura vero bona: sed creatori impar valde. Ubi adhuc diabolus defertor: si equare contendis condita creatori. Agnoscat anima conditionem suam: non est deus. Cum se anima putat deum: offendit deum: non inuenit saluatorem: inuenit damnatorem: quoniam deus quando animas malas damnat: non se damnat: si autem anima hoc est quod deus: se damnat. Demus bonorem deo non fratres: cui clamamus: Libera nos a malo: & succurret tibi ut in oratione inuenias temptationem: & dicat tibi: Quid est quod clamasti: libera nos a malo? Lerte non est malum. Responde illi: Ego sum malus. Et si liberauerit me a malo: ero de malo bonus: liberet me a me: ne incurram in te: hoc dic manichaeus. Si deus liberauerit me a me: non incurram in te: quia deus liberauerit me a meo malo: ero bonus. Si bonus ero: sapiens ero. Si sapiens ero: non errabo. Si non errabo: a te decipi non potero. Liberet ergo deus me a me: & non incurram in te. Absit enim vitium ut errare credam tibi: quoniam anima mea impleta est illusionibus. Non sum mihi ipse lumen: nam si essem: nunquam errassem. Ideo pars dei non sum: quia substantia dei: natura dei errare non potest. Ego autem erro: nam & tu ipse confiteris. Sapiens te dicis: ab errore me liberare conaris. Unde ergo erro: si natura dei sum? Erubescere: da honorem deo. Ego dico quia multum adhuc erras: sicut tu ipse confiteris erraveras. Errauerat ergo natura dei? Ferat in immundiciam natura dei? Adulteria committebat natura dei? Stupra illicita faciebat natura dei? Ecce nesciebat qua iret natura dei? Facinoribus & flagitijs obuehebatur natura dei? Erubescere: da honorem deo: lumen tibi esse non potes. Erat lumen verum. In comparatione iobannis dictum est: Erat lumen verum. Nun-

Quid non & iohannes lucerna? Ille erat lucerna ardens & lucens: dominus dixit. Nunquid lucerna lumen non est? Sed erat lumen verum. Lucerna & accendi potest: & extingui potest: lumen verum accendere potest: extingui non potest. Erat ergo lumen verum: quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Illuminandi sumus: non lumen sumus. Expergiscere: clama mecum: Dominus illuminatio mea. Quid est quod dicis? Ergo non sunt mala? Sunt mala: sed mutantur: & ipsa erant bona: quia ipsa mala: vitio sunt mala: non natura. Quid est: libera nos a malo? Nonne possemus & possumus? hec verba dicere: libera nos a tenebris? A quibus tenebris? A nobis ipsis: si quae in nobis sunt reliquiae tenebrarum: donec in totum lux efficiamur: nihil habentes in nobis quod resistat charitati: quod repugnet veritati: quod subiaceat infirmitati: quod perditionem mortalitatis deficiat. Tunc totum videte quid erit: quando erit: Corruptibile hoc induet incorruptibile: & mortale hoc induet immortalitate. Tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors? tentio tua? Ubi est mors aculeus tuus? Aculeus autem mortis est peccatum. Ubi malum modo? Ad mala hominum quae? Error & infirmitas. Aut nescis quid agas: & errando laberis: aut scis quid agi debeat & infirmitate superari. Ergo omne malum hominis error: & infirmitas. Contra errorem clama: Dominus illuminatio mea: Contra infirmitatem adde: Et salus mea. Crede: bonus esto: tu es malus: tu eris bonus. Noli diuidere. Natura in te sananda est: non separanda. Ubi nolle quid es? Tenebris. Quare tenebris? Homo qui dicis corrumpit deus: aliquid his tenebris potest esse profundum? Crede: agnosce Christum in carne venisse: accepisse quod non erat: non amisisse quod erat: hominem in se mutasse: non in hominem fuisse mutatam. Agnosce: & tu ipse ex malo eris bonus: ex tenebris eris lux. An mentior: & non est unde convincam? Apostolum accipis: si te non fingis accipere apostolum: legis & decipis: & decipis. Unde decipis? Errando malo tuo teipso. Si autem credideris: erroris discusseris: audies ab apostolo: Fuiſtis enim aliquando tenebris: nunc autem lux. Sed addit lux. Sed ubi? In domino. Ergo tenebris in te: lux in domino: quia non tibi potes lucere: accedendo illumi-

naris: recedendo tenebris: quia non tibi lumen tuipe es: aliunde illuminaris. Accedite ad eum & illuminamini. Scio charissimi mi de ista lectione sancti iohannis in re vna multum me fuisse imoratum: nec vos esse fatigandos ultra video: vel ultra capacitatem replendos: & nostra infirmitas cogitata est. Nam hec verba sancti iohannis habent ad huc magnas latebras suas. Interim eos qui negant Christum in carne venisse repellite. Constat enim eos non esse ex deo in quantum errant: in quantum peccant: in quantum blasphemant non sunt ex deo: sanentur & ex deo erunt: quia & natura ex deo erat. Hinc quantumcumque disputavi: attendite scripturas. Nolite credere eis qui negant Christum in carne venisse. Sed certe dicturus es mihi: Ergo qui dicit Christum in carne venisse: ex deo est. Audiamus donatistas qui confitentur Christum in carne venisse: Audiamus arrianos qui confitentur Christum in carne venisse: Audiamus eunomianos qui confitentur Christum in carne venisse: Audiamus fotinianos qui confitentur Christum in carne venisse. Si enim omnes spiritus qui confitentur Christum in carne venisse ex deo sunt: quae multae sunt hereses mendaces: deceptatrices insanae: confitentur tamen Christum in carne venisse? Quid ergo dicturi sumus? Quomodo ista questionem soluitur? Quomodo docui solutioem: sed deum pro me & pro vobis orate adiutorem.

De verbis beati Iohannis: Dominus spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse: ex deo est. Sermo XXXI

Estre charitatis expectatio: mei de vobis exactio est. Non dubito meminisse vos: quod in adiutorio domini de sancti iohannis lectione permiserim. Cum & audistis lectorum: credo vos cogitasse me debere esse debiti redditorem. Adhuc quippe questionem sermone in longum procedere distulimus: quod recte possit intelligi quod ait in epistola sua beatus iohannes: non baptista & euangelista: Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse ex deo est. Videmus enim multas hereses confiteri Christum in carne venisse: & tamen non eas possumus dicere ex deo esse. Negat Christum in carne venisse manichaeus. Non est laborandum neque vo-

bis diutius suadendum: quod iste error non sit ex deo. Sed arrianus confitetur christum in carne venisse: eunomianus: sabellianus: forinianus. Quid istis puicendis querimus testes? Quis tot numerat pestes? Sed interim que sunt notiora tractemus. Abulsi quippe hereses ille quas nominiani ignore sunt: et est ista ignorantia tutior. Eerte quod nouimus donatista confiteri christum in carne venisse: tamen absit ut sit hic error ex deo. Ut de recentioribus hereticis loquar: pelagianista confiteri christum in carne venisse: tamen omnino non est hic error ex deo. Proinde charissimi diligenter consideremus: quoniam non dubitamus veram esse sententiam: Quis spiritus qui confiteri christum in carne venisse: ex deo est. Conuincendi sunt isti qui non possunt christum in carne venisse. Nam si eis ista precesserimus professionem: ex deo illos esse fatebimur. Quomodo vos ab eorum erroribus vel prohibemus: vel deterremus: vel aduersus eos scuto veritatis defendimus? Adiuuet nos dominus: quia et vestra expectatio pro nobis oratio est: ut conuincantur isti qui confitentur christum in carne venisse. Arrianus audit: et per dicat partum virginis marie. Confiteatur ergo christum in carne venisse. Non. Quomodo probamus? Si adiuuet dominus intelligentias vestras: facillime. Quid est quod exigimus? Ut per confiteatur iesum christum in carne venisse. Quod confiteri potest in carne venisse iesum christum qui negat ipsum christum? Quis enim christus? Beatus petrus interrogem. Abodo cum euangelium legeret audistis: cum quesisset dominus ipse iesus christus quem illum diceret homines filium hominis: Responderunt discipuli opiniones alienas et dixerunt: Alii iohannem baptista: alii heliam: alii hieremiam: aut unum ex prophetis. Qui hec confitebantur vel confitentur iesum christum plus quam hominem non nouerunt. Si autem iesum christum plus quam hominem non nouerunt: iesum christum utique non nouerunt. Si enim tantummodo homo est nihil amplius: non est ipse iesus christus. Quos ergo inquit quem me esse dicatis? Respondit petrus unus pro omnibus: quia unitas in omnibus. Tu es christus filius dei viui. Ecce habes confessionem veram: professionem plenam. Iungere enim debes utrumque quod de se christus: et quod de christo petrus. Quid de se christus? Quem me dicunt homines esse filium hominis? Quid de christo petrus? Tu es christus filius dei viui. Utrumque iungere: et venit christus in carne. Hoc de se christus

quod minus est: hoc de christo petrus quod maius est. Respondit de veritate humilitas: et de humilitate veritas: hoc est de veritate dei humilitas: et de humilitate hominis veritas. Quem me dicunt homines esse inquit filium hominis? Dico ego quod factus sum propter vos: dictu petre quis est qui fecit vos. Qui ergo confiteri iesum christum in carne venisse: profecto confiteri filium dei in carne venisse. Dicat nunc arrianus: utrum confiteatur christum in carne venisse. Si filium dei confiteri in carne venisse: christum confiteri in carne venisse. Si filium dei negat christum: nescit christum: alium pro alio dicit: non ipsum dicit. Quid est enim filius dei? Quod querebam? quid est christus? et audiebamus quod sit filius dei: quereamus quid est filius dei? Ecce filius dei: In principio erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum: hoc erat in principio apud deum. In principio erat verbum. Quid dicis arriane? In principio sicut dicit genensis: fecit deus celum et terram: tu autem dicis: In principio fecit deus verbum. Factum enim dicis verbum: creaturam dicis verbum. Tu ergo dicis: In principio fecit deus verbum: sed euangelista dicit: In principio erat verbum. Et ideo in principio fecit deus celum et terram: quia erat verbum. Quia per ipsum facta sunt: factum dicis. Si factum dicis: filium negas. Filium enim querimus naturam non gratiam: filium unicuique: unigenitum: non adoptatum. Talem filium querimus: tam verum filium querimus: qui cum in forma dei esset: apostoli verba iuxta: propter rudes commemorare ne mea putentur. Illum filium querimus: qui cum in forma dei esset: sicut dicit apostolus: non rapinam arbitratus est esse equalis deo. Non rapina: quia natura: Natura erat: rapina non erat. Non erat ei rapina: natura erat: sic erat ex eternitate: sic erat coeternus gignenti: sic erat equalis patri: sic erat: semetipsum exinanivit: ut confiteamur iesum christum in carne venisse. Semetipsum exinanivit. Quod? Amittendo quod erat: an assumendo quod non erat? Sequatur apostolus. Audiamus: Semetipsum exinanivit: formam serui accipiens. Sic se exinanivit: formam serui accipiens: non formam dei amittens. Forma serui accessit: non forma dei discessit. Hoc est confiteri christum in carne venisse. Arrianus autem qui non confiteri equalis: non confiteri filium. Si non confiteri filium: non confiteri christum. Qui non confiteri christum: quod confiteri

christum in carne venisse? Sic et eunomianus pariter: socius ei: non multum diuersus. Etenim dicunt arriani professi fuisse: quod vel similis est patri filius: et si non equalis dixerunt: sed similis. Ille nec similis. Et iste qui negat christum. Si enim christus verus patri equalis est et similis: profecto qui negat equalis negat christum: qui negat simile negat christum. Qui ergo negat equalis: et simile negat in carne venisse christum. Quero enim: Venit in carne christus? Respondet: Venit. Et putamus quod confiteri? Interrogo: Quis christus venit in carne: equalis patri an inequalis? Respondit. Inequalis. Inequalis ergo patri dicis venisse in carne: negas christum in carne venisse: quod christus equalis est patri. Sabellianum audi. Ipse est filius qui est et pater. Hoc dicit: hinc venena diffundit. Ipse est inquit. Pater quando vult filius est: quoniam vult pater est: Non est ipse christus. Et tu erras si hunc christum dicis in carne venisse: quod iste christus non est: negas christum in carne venisse. Quid dicis forin? Aut fortius. Christus solus homo est: deus non est. Formam serui confiteris: formam dei negas. Et christus in forma dei equalis est patri: in forma serui conuersus est nobis. Et tu negas christum in carne venisse. Donatista quid? Donatiste plurimi hoc confitentur de filio quod nos: quod equalis sit patri filius eiusdemque substantie: alii vero eorum: eiusdem quod substantie confitentur: sed equalis negant. Quid opus est disputare de his qui negant equalis? Si enim negant equalis: negant filium. Si negant filium: negant christum. Si negant christum: quomodo confitentur in carne venisse christum? De illis subtilior disputatio est: qui hoc confitentur quod nos: unigenitum filium equalis patri: eiusdemque substantie: eterno coeternum: et tamen donatiste sunt. Dicamus eis. Verbis confitentur: factis negatis. Aliquis enim negat factis. Non omnes qui negat: verbo negat. Plane sunt homines qui factis negant. Interrogemus apostolum: Omnia inquit munda mundum: sed pollutum sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur enim deum se nosse: factis autem negant. Quid est negare factis? Superbire et scismata facere: non in deo sed in homine gloriarum. Ita factis negatur christus: unitatem quippe amat christus. Postremo ecce quomodo et ipsi christum negant: ut apertius lo-

quamur. Nos enim dicimus christum: de quo ait iohannes baptista: Qui habet sponsam. Sponsus est. Bonum iugum sancte nuptie. Sponsus christus: sponsa ecclesia. Ab ipso cognoscimus sponsam. Dicat nobis ipse sponsus quoniam habet sponsam: dicat ne fortassis erremus: et inuitati ad nuptias sancta vota turbemus: dicat: ostendat primo seipsum sponsum. Post resurrectionem ait discipulis suis: Non sciebatis quod oporteat impleri omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et psalmis de me? Tunc euangelista sequitur et dicit: Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas et dixit eis: Quia sic oportebat christum pati: et resurgere a mortuis tertia die. Ecce sponsus quem professus est petrus: hoc est filium dei viui: oportebat ut pateret: et tertia die resurgeret: et factum erat. Impletum videbant: caput tenebant: corpus querebant. Quod est caput? Ipse christus passus est: tertia die resurrexit: caput est ecclesie. Corpus quod est? Ipsa ecclesia. Ubi debant discipuli caput: corpus non videbant. Ergo eos corpus non videntes: doceat caput. Dic dominus iesu: dic sancte sponse: instrue nos de corpore tuo: de sponsa tua: de dilecta tua: de coluba tua: quoniam dotasti sanguine tuo: dic. Oportebat christum pati: et resurgere a mortuis tertia die. Ecce sponsus. Dic de sponsa: imple tabulas matrimoniales. Audite sponsum: Et predicari inquit. Hoc enim sequitur. Oportebat christum pati et resurgere a mortuis tertia die: et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes. Ubi te abscondis? Per omnes gentes: incipientibus ab hierusalem. Sic est factum. Legimus promissum: videmus impletum. Ecce lux mea: ubi est obscuritas tua? Ergo christus sponsus est huius ecclesie que predicat in omnes gentes: et pullulat et crescit usque ad fines terre: incipientibus ab hierusalem: huius sponsus christus. Tu quid dicis: cuius sponsus est christus? Partem donatistam? Non est ipse: non est ipse. Homo bone non est ipse: imo homo male non est ipse. Ad nuptias veniamus: tabulas legamus: et non litigemus. Ergo si tu dicis: christus est sponsus partis donatistae: ego tabulas lego et inuenio esse christum sponsum ecclesie diffuse toto orbe terrarum. Si dicis ipse est: et non est ipse: negas christum in carne venisse. Pelagianista restat: non ex heresibus. Ita enim dixi: quod numerat tot pestes? Quid dicis pelagianista? Audite quod dicit. Uides

coſteri chriſtū in carne veniſſe: ſi diſcuſſus inueniſſe negare. Chriſtus eſt in carne venit: q̄ ſimilitudo eſſet carnis pcti: nō eſſet caro pec cati. Apli verba ſunt: Abiit deus filiū ſuū in ſimilitudine carnis peccati: non in ſimi litudine carnis: quaſi caro nō eſſet caro: ſi in ſimilitudine carnis pcti: q̄ erat: ſi pcti caro nō erat. Iſte aut pelagi⁹ carnē oīs infantis carni xpi conat equare. Nō eſt chariſſimū. Non p magno cōmendare in chriſto ſimi tudo carnis pcti: niſi oīs cetera caro eſſet caro pcti. Quid q̄ pdeſt q̄ dicit chriſtū in carne veniſſe: et oīm infantū carni eū cona ris equare? Et tibi hoc dico qd donatiſt⁹: nō eſt ipſe. Ecce video eccleſiā matrē testi moniū reddētē ipſis vberib⁹ ſuis: Accurſt matres cū puul filijs: igerūt ſaluatorū ſaluā dos: nō pelagio damnādos. Abater quelibet mulier pietate currēs cū parulo ſuo di cit: Baptiſet vt ſalueſ. Pelagi⁹ contra: Quid ſalueſ? Nō eſt qd in eo ſalueſ: nihil habet vitij: nihil ex traduce dānatiōis tra xit. Si equalis chriſto: q̄re querit chriſtū? Ecce dico tibi: Sponſus filius dei q̄ venit in carne ſaluator eſt et maior et minor: ſaluator eſt et grandū et infantū: et ipſe eſt chri ſtus: tu aut dicit ſaluatorē chriſtū maiorū nō minor. Non eſt ipſe. Si nō eſt ipſe: ne gas et tu chriſtū in carne veniſſe. Et ſi diſ cutiamus oēs hereſes: inuenimus eas ne gare chriſtū in carne veniſſe. Omnes hereſi ci negāt chriſtū in carne veniſſe. Quid mi ramini ſi pagani negāt chriſtū in carne ve niſſe? Quid miramini ſi iudei negāt chriſtū in carne veniſſe? Quid miramini ſi mani chei aptriſſime negāt chriſtū in carne veniſ ſe? S; dico charitati vſe: etiā oēs mali ca ſu. i. tholici verbis pſitent chriſtū in carne veniſ ſe: factis aut negāt. Nolite q̄ eſſe tanq̄ de fide ſecuri: adiungite fidei recte vitā rectā: vt chriſtū pſiteamini in carne veniſſe: et ver bis vera dicēdo: et factis beue viuēdo. Nā ſi pſiteamini verbis: et factis negatis: fides talis maloz ppe eſt fides demonioz. Audi te me chariſſimi: audite me: ne ſit vobis te ſtis ſudor hic meus: audite me. Iacobus apſus cū de fide et opib⁹ loqueret aduerſus eos q̄ ſibi putabāt fidē ſufficeret opa bona habere nolebāt ait: Tu crediſ q̄ vn⁹ eſt de⁹: bene faciſ: et demones credūt et tremiſcūt. Nunqd ideo demones ab eterno igne libe rabunt: q̄ credūt et tremiſcūt? Ecce modo

qd auditiſ in euāgelio: qd ait petrus: Tu es chriſtus filius dei viui: legite et inuenietis dixiſſe demones: Scim⁹ q̄ ſis fili⁹ dei. Pe trus tñ laudat: demon cōpeſcit. Una vox facta diuerſa. Unde ſeparant iſte duę pſe ſiōes: Laudat amor: damnat timor. Non eſt amore dicebāt h demones: Tu es fili⁹ dei: timore hoc dicebāt nō amore. Deniqz illi in pſeſſiōe dixerūt: Quid nob et tibi? Pe trus aut rectū vſq̄ ad mortē. Sed et ipſe pe trus vnde fratres mei: vnde illi diceret ex amore: Tu es chriſtus fili⁹ dei viui: Unde illi: Ita ne de ſuo? Abſit. Bā: qd ipſū euā gelij caplm vtrūq̄ demōſtrat: qd petr⁹ de dei: qd de ſuo: vtrūq̄ ibi habes: lege: nō ē qd a me expectes audire. Cōmemoro euā gelij: Tu es xps filius dei viui. Et dñs ad eſt: Bñs es ſimō bariona. Quare? De tuo beatus? Non: q̄ caro et ſanguis nō reuela uit tibi: hoc eſt es tu: non tibi reuelauit ca ro et ſanguis: ſi pater meus q̄ in celis eſt. Et ſequit⁹: et dicit cetera q̄ cōmemorare longū ē: paulo poſt dñs ibi: poſt hęc verba ſua q̄ bus approbavit fidē petri: eāq̄ eſſe petram mōſtrauit: cepit oſtendere diſcipulis ſuis: qz oportebat eū venire hieroſolymā et multa pati et exprobrari a ſenioribus et ſcribis et ſa cerdotibus et occidi: et tertia die reſurgere. Ibi petr⁹ de ſuo expauit: et horruit mortē chriſti: expauit eger medicinā ſuā: Abſit a te dñe inq̄: ppiti⁹ tibi eſto: nō ſtat hoc. Et vbi eſt: poteſtatē habeo ponēdi aīaz meā et poteſtatē habeo itez ſumēdi eā? Oblitus es petre? Oblit⁹ es: Abaiore charitatē ne mo habet q̄ vt aīam ſuā ponat pro amicis ſuis? Oblitus es? Oblitiō illa de ipſi⁹: tre pidatio: horor et timor mortis: totū de pe tri: immo de ſimonis non de petri. Et do minus: Glade retro ſathanas. Beatus es ſimon bariona: ſed de dei. Glade retro ſa thanas. Unde? Recolite vnde beatus. Iā dixi: quia nō tibi reuelauit caro et ſanguis: ſed pater meus q̄ in celis eſt. Unde ſatha nas dicat dñs. Neqz eſt ſapis que dei ſūt: ſi q̄ ſunt hoīm. Sperate in dño: et vere fidei bona facta piungite. Cōſitemini chriſtū in carne veniſſe: et credēdo et bene viuendo: et vtrūq̄ ab illo acceptū tenete: ab illo augē dum et pſciendum ſperate. Abaledict⁹ eſt omnis homo qui ſpem ſuam ponit in ho mine. Et bonum eſt hominī: vt qui gloriat in domino gloriē.

De verbis Apostoli Sermo XXXII XXXIII

De verbis Apostoli: Ut de dor miētibus nō cōtristemur ſicut et ce teri zc. Et de opibus miſcōie q̄bus mortui adiunant. Sermo XXXII
Dmonet nos beat⁹ apſ vtr de dor miētibus: hoc ē mortuis chariſſimis nſis nō pſiſtemur: ſicut et ceteri q̄ ſpem nō habēt: ſpem ſc; reſurrectiōis et in corruptiōis eterne. Nam ideo et dormiētes eos appellat ſcripturę veraciſſima cōſuetu do: vt cū dormiētes audim⁹: euigilatuſos minime deſperemus. Unde etiā cantat in pſalmo: Nunqd q̄ dormit: nō adiciet vt re ſurgat? Eſt q̄ de mortuis eis q̄ diligunt: q̄ dā trifticia quodāmodo naturalis. Abortē q̄pe horret: nō opinio ſi natura. Nec mors hoī accederet: niſi ex pena quā pceſſerat culpa. Qua ppter ſi aīalia q̄ ita creata ſūt vt ſuo q̄ tpe moriant⁹ mortē fugiūt: diligūt vitā: quātomagis hō q̄ ſic fuerat creat⁹ vt ſi viuere ſine pctō voluiſſet: ſine termino vi ueret? Hinc itaqz neceſſe eſt vt triftes ſim⁹ qñ nos moriendo deſert q̄s amam⁹: qz et ſi nouim⁹ eos: nō in eternū nos māluros: ſi aliquantū pcedere ſecuturos: tñ mors ipſa quā natura reſugit cū occupat dilectū: pſi ſtat in nobis ipſius dilectionis affectum: Ideo admonuit apſ: nō vt ſi pſiſtemur ſi nō ſicut ceteri q̄ ſpem nō habēt. Contriſta mur q̄ nos in noſtroz mortibus neceſſitate amittēdi: ſi cū ſpe recipiēdi. Inde agimur: hic pſolamur. Inde infirmitas afficit: hinc fides reficit. Inde dolet humana cōditio: hinc ſanat diuina pmiſſio. Proinde pom pa funeris: agmina exequiaz: ſumptuoſa diligētia ſepulturę: monumētoz opulenta pſtructio: viuoz ſunt qualiacunqz ſolatia: nō adiutoria mortuoz. Oratōibus xō ſan cte eccleſie et ſacrificio ſalutari: et elemoſynis q̄ pro eoz ſpiritus erogant: nō eſt dubi tadū mortuos adiunari: vt cū eis miſicor dius agat a dño q̄ eoz pctā merueſt. Hoc eſt a patrib⁹ traditū vniuerſa obſeruat ec cleſia: vt pro eis q̄ in corporis et ſanguinis chriſti cōmunionē defuncti ſunt: cū ad ipm ſacrificiū loco ſuo cū memorant⁹ oref: ac p illis q̄ id offerri cōmemoret. Lūxō eoz cō mendandoz causa opa miſcōie celebrant: q̄s eis dubitet ſuffragari: p quibus oratio nes deo nō inaniter allegant. Nō oīno am bigendū eſt iſta prodeſſe defunctis: ſi tali bus q̄ ita vixerint ante mortem: vt poſſint

eis hęc vilia eſſe poſt mortē. Nam q̄ ſine ſi Sal. 5. de q̄ per dilectionē opat⁹: eiufqz ſacramētis de corporib⁹ exierūt: fruſtra illis a ſuis hu iuſmodi pietatis impendunt officia: cuius dum hic eſſent pignore caruerūt: vel nō ſuſ cipiētes vſi inuacū ſuſcipiētes dei gratiā: et ſibi nō miſericordiā theſaurizantes ſi iſa. Non q̄ mortuis noua merita cōparant: cū p eis boni aliqd operant ſui: ſed eoz pcece dentibus pſequētia iſta reddunt. Non eſt dictū eſt niſi cū hic viuerēt: vt eos hęc ali quid adiunaret: cū hic viuere deſtiſſent. Et ideo iſta finit⁹ quicqz vitā: niſi qd me ruit in ipſa nō poterit habere poſt ipſam. Permittat itaqz pia corda charoz de ſuoz L mortibus pſiſtari dolore ſanabili: et pſola biles lachrymas fundāt pſiſtari mortali: q̄s cito reſparat fidei gaudiū: q̄ credunt fideles qñ mortū paululū a nob abire et ad melio ra trāſire. Cōſolēt eos etiā fraterna obſeqa ſue q̄ funeribus exhibent: ſue q̄ dolentib⁹ adhibēt ne ſit iuſta queſela dicentiū: Suſti hui q̄ ſimul pſiſtare et nō fuit: et pſolantes et nō inueni. Sit pro viribus cura ſepeliēdi et ſepulchra pſtruēdi: qz et hęc in ſcripturis ſanctis inter bona opa deputata ſunt. Nec ſolū in corporibus patriarchaz aliozqz ſan ctoz: et humanis cadaueribus quozqz ia centiū: verū etiā in ipſius dñi corpore pſedi Job. 19. cati atqz collaudati ſunt q̄ iſta fecerūt. Im plectant hęc homines erga ſuos officia poſtre mi muneris: et ſui humani lenimēta mero ris. Clerū illa que adiunant ſpūs defuncto rum oblatiōes: oratiōes: erogatiōes: mul to pro eis obſeruatiōes: inſtātiōes: abundā tius impendāt: q̄ ſuos carne nō ſpū mortu os: nō ſolū carnalē: ſi etiā ſpiritalē amāt.

De celebratione diez fratru de functoz: et reſurrectiōe mortuoz: Sermo XXXIII

Quando celebram⁹ dies fratru de functoz: in mente habere debem⁹ et quid ſperandū: et qd timendū ſit. Scdm hoc eſt ſperandū eſt: qz precioſa in pſpectu dñi mors ſanctoz ei⁹: ſm hoc aut timendū eſt: qz mors pctōz peſſima. Ideo qz ppter ſpē in memoria eterne erit iuſtus: ppter timorē ab auditu malo nō timebit. Erit eſt auditus quo nullus ſit maior: qñ dicit ſiniſtris: Ite in ignē eternū. Ab h au ditu malo iuſtus nō timebit. Erit enim ad dexterā inter illos quibus dicit: Venite be

Matth. 25.

nedicti pñs mei pcepit regnū. In hac autē
vita q̄ media ante sūma bona ⁊ ante sūma
mala ducit: in medio bonorū malorūq̄ me-
dioz: id est in neutra pte sūmorū: q̄ ⁊ bona
quēcūq̄ hic fuerint homī: in compatiōe bo-
norū eternorū nulla sunt: ⁊ mala quēcūq̄ i
hac vita experit homo in cōparatiōe ignis
eterni nec cōparāda sūt. In hac q̄ medietate
vite illud qd̄ audiūmus nunc ex euāge-
lio tenere debem⁹: Qui credit inqt̄ i me: li-
cet moriat̄ uiuit: ⁊ vitā pronūciat: ⁊ mori
tē nō negat. Qui credit in me: licet moriat̄
uiuit. Quid est moriat̄ uiuit? Licet moriat̄
corpore: uiuit spū. Deinde adiungit: Et q̄
uiuit ⁊ credit in me: nō moriet̄ in eternum.
Lerte licet moriat̄. Quō si nō moriet̄? S3
licet moriat̄ ad tempus: nō moriet̄ in eter-
nū. Sic ista soluit̄ questio vt non sint inter
se p̄traria verba veritatis: ⁊ possint instrue-
re affectū pietatis. Ergo licet corpore mori-
turi simus: uiuimus si credimus. Est autē
fides nra maxime discreta ab omī fide gen-
tiliū in resurrectionē mortuorū. Hanc em̄ illi
oīno nō recipiūt: q̄ vbi recipiāt nō habēt.

Job. 11. A dño em̄ pparat̄ volūtas hoīs: vt sit fidei
receptaculū. Dicit iudcis dñs. Sermo me⁹
nō capit in vobis. Ergo in his capit in qui-
bus inuenit qd̄ capiat. In his em̄ inuenit
qd̄ capiat sermo qd̄ capit qd̄ deus pollicen-
do nō decepit: ille em̄ qd̄ querit ouē perditā:
⁊ quā querit nouit: ⁊ vbi querat: ⁊ quō ei⁹
mēbra dispersa colligat: ⁊ in vnā salūre re-
ducit: ⁊ ita p̄stituat vt eā vltēr⁹ nō pdat.

Luc. 15. Consolemur q̄ nos inuicē: ⁊ in his sermoni-
bus nostris. Pōt non dolere cor humanū
defuncto charissimo: melius tñ dolet ⁊ sa-
nat̄ cor humanū: q̄ nō dolēdo sit inhumā-
num. Maria dñō coherbat: ⁊ mortuū fra-
trem dolebat. Sed quid miraris q̄ maria
dolebat: tunc cū ipse dñs flebat? Abouere
aut̄ quēuis pōt quō flebat mortuū: si cōti-
nuo iubet victurū. Non mortuum flebat
quē ipse suscitauit: sed mortē quam sibi hō
peccando cōparauit. Si em̄ p̄ctm̄ nō p̄ces-
sisset: sine dubio mors secuta non fuisset.

1. Thessal. 4. Secuta est q̄ mors etiā corporis: quā p̄ces-
sit mors aīe. Mors aīe p̄cessit deferente
deo: ⁊ mors corporis secuta est deferente aīa.
Deseruit volēs: ⁊ coacta ē deferere nolēs.
Tanq̄ illi diceret: Recessisti ab eo quē dili-
gere debuisti: recede ab eo quem dilexisti.

Job. 11. Quis em̄ vult mori? Proxus nemo: ⁊ ita

nemo: vt beato petro diceret: Alter te cin-
get ⁊ ducet quo tu nō vis. Si q̄ nulla esset
mortis amaritudo: nō esset magna marty-
rū fortitudo. Ideo ⁊ ap̄s de dormitibus
inqt̄: Nolo vos ignorare fratres: vt nō cō-
tristemini sicut ⁊ gentes quē spem nō ha-
bent. Non tantum ait: Et nō tristeminini
sed vt non sic contristemini quēadmodum
gētes quē spem nō habent. Necessē est em̄
vt cōtristemini. S3 vbi p̄stari? Vbi cor-
pus qd̄ uiuit ex aīa sit exanime. Disceden-
te aīa q̄ ambulabat iacet: loq̄bať taceret: ocu-
li lucem nō capiūt: aures nulla voce pate-
scunt: oīa mēbroz officia cōquiescunt: nō
est qd̄ moueat gressus ad ambulandū: ma-
nus ad operandū: sensus ad percipiendū.
Nōne ista est domus: quā nescio q̄s inuisi-
bilis habitator ornabat? Discessit qd̄ nō vi-
det: remansit qd̄ cū dolore videat. Ista est
causa tristitię. Si hęc est causa tristitię: hu-
ius tristitię quē consolatio? Quia ipse dñs
in iussu ⁊ in voce archangeli in nouissima
tuba descendit de celo: ⁊ mortui in christo
resurgēt primi: deinde nos viuētes: q̄ reli-
qui sumus: simul cū illis raptemur in nubi-
bus obuiā christo in aera: ⁊ ita semp cum
dño erimus. Pereat tristitatio: vbi tanta ē
solatio: detergat̄ luct⁹ ex aīo: fides expel-
lat dolorē. In tanta spe nō decet esse triste
templū dei. Vbi habitat bonus cōsolator:
ibi qd̄ nō fallit pmissor. Scio vt mortuū diu
plangamus: qm̄ mors amara ē: p̄ illā trās-
iuit ⁊ dñs. Sufficiāt hęc pauca charitative
strē: p̄soleť abundantius qd̄ nō migrat de cor-
de vestro: si ita dignē habitare: vt nos di-
gnet̄ etiā in fine mutare.

De verbis Aplī: Omnes nos
manifestari oportet ante tribunal
christi: vt recipiat vnusquisq̄ pro
ut gessit siue bona siue mala: Ser-
mo XXXIII

Adniū xpianorū spes frēs charissi-
mi in futurū tps̄ extēdit: vt qd̄ hic
seruim⁹ deo: alibi nos seruissē lete-
mur. Hic em̄ nobis posita sunt certamina:
⁊ in futuro seculo certaminū p̄mia refer-
uata. Iuste siqdē ⁊ p̄uide diuina sapientia
separauit tps̄ laboris ⁊ p̄mij. Hic q̄ labo-
ramus: hic seruimus deo ⁊ mandata eius
seruamus: vt in futuro seculo: id ē in celo
rū regno eterna p̄mia capiam⁹. Scire em̄
debem⁹ fratres dilectissimi qd̄ nobis scri-

Ptura diuina cōmendat: id est futurū esse
iudiciū dei: qd̄ post resurrectionē cōplebit̄
mortuorū. Hoc est qd̄ p̄cipue christianos
a gētili errore secernit: q̄ illi hāc tñmō vitā
esse credunt: ⁊ ideo sine deo esse ⁊ diuersis
p̄ctis atq̄ criminibus nō metuūt inquinā-
ri: Mos xō ita i hac vita p̄uersemur: vt nos
ad aliā p̄paremus: in qua ⁊ bonis bona:
⁊ malis mala retribuent: sicut dixit aplūs:
2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribu-
nal christi: vt recipiat vnusq̄sq̄ p̄ut gessit
siue bona siue mala. Sicut hic mō astam⁹
in ecclesia ⁊ nos inuicē p̄sentes aspiciam⁹:
ita etiā post resurrectionē mortuorū astituri
sumus ante tribunal christi. Hāc em̄ etiā
ipsam aīam tñc habebimus quā mō habē-
mus: ⁊ in hoc ipso qd̄ nūc induimur sumus
corpore resuscitandi. Non em̄ sic muta aīa
lia facti sumus: nō sic equi ⁊ boues vt eter-
na morte peream⁹: q̄ postq̄ hic vixerim⁹:
alibi iudicabimur: vt aut pro p̄ctis penas:
aut p̄ bonis opib⁹ p̄mia p̄sequamur eterna.
Nemo q̄ frēs mei charissimi de resurrectionē
desperet: in q̄ christianorū spes tota p̄stitit.
Credite fratres ap̄lo p̄dicatū: ⁊ nihil de re-
surrectionē dubitātes: ad diē iudiciū vos p̄-
parate. An forte sicut impij ⁊ increduli non
putat̄ fieri posse: vt a mortuis resurgam⁹?
Plane dicat hoc qd̄ oīpotentē nō credit esse
deū: qd̄ hoc p̄mittit futurū: nos autē qd̄ scim⁹
dei oīpotentis esse virtutē: q̄ p̄mississe deū
legim⁹ qd̄ resurrectionē mortuorū faciat: nō
possum⁹ de resurrectionē mortuorū dubitare:
quā se facturū esse p̄mittit: qd̄ oīs ē: ⁊ mē-
tiri nescit. S3 te appello q̄cūq̄ infideli aīo de
resurrectionē dubitas: ⁊ putas nō posse mor-
tuos resuscitari: Quid est ampli⁹: ex nihilo
hoīes facere qd̄ viuāt: an eos qd̄ facti sūt atq̄
vixerit reparare post mortē? Vtq̄ plus ē fa-
cere qd̄ nunq̄ fuit: qd̄ reparare quod fuit.
Quō q̄ impossibile esse dicis: vt deus qd̄ ho-
minem formauit ex nihilo reformet? Quō
nos suscitare nō pōt p̄uerfos in puluerē: qd̄
si etiā in nihilū redirem⁹: facere poterat vt
essemus: sic ⁊ fecit nos esse: cū antea nunq̄
fuissēmus? Ista em̄ beatus ap̄s paulus di-
xit. S3 dicunt aliq̄: Quō resurgūt mortui?
2. Cor. 15. Quali aut corpore veniūt? Inspiēs tu qd̄
seminas nō viuificat nisi prius moriat̄: ⁊ qd̄
seminas nō corpus qd̄ furū est: seminas:
sed nudū granū: vt pote tritici aut alicius
ceterorū. Deus aut dat illi corpus sicut vo-

luit: ⁊ vnicuiq̄ seminū propriū corpus. Nō
li q̄ incredule hō de resurrectionē dubitare.
Qui grana seminū mortua ⁊ putrefacta vi-
uificat per quē in hoc seculo viuas: multo
magis teip̄m resuscitabit vt viuas in eter-
num. Qui illa reparat quē tibi sunt necessa-
ria: quō teip̄m nō reparat p̄pter quem ⁊
alia reparare dignatus est? Itaq̄ si velim⁹
p̄siderare quē in isto seculo videmus: diui-
ne administratōis opa signa sunt futuroz.
Tota q̄ huius mūdi administratio testimo-
niū ē resurrectionis future. Videm⁹ certe hęc
mīs tpe vt aduētū arbores spoliari pomis:
nudari folijs: ⁊ eas rursus vernō tpe speciē
resurrectionis exprimere: q̄ primo quidē inci-
piūt turgere in gēmis: tunc ornari in flori-
bus: vestiri folijs: ⁊ postmodū pomis gra-
uari. Interrogo te infidelis hō qd̄ de resurre-
ctionē dubitas: vbi sint ista q̄ tpe qd̄ de? dis-
posuit pducit? Dic mihi vbi latitāt ante-
q̄ producant: quē nūq̄ quidē vident: ⁊ tñ
deus qui om̄s est ⁊ ea ex nihilo p̄didit: se-
creta sua x̄tute pducit: hinc iā ad campos
⁊ prata respicite: q̄ estate transacta herbis
suis spoliāt ac floribus: ⁊ nuda remanent
ipsa spacia terraz: sed itē verni tpe reue-
stiunt: ⁊ nouo vbiq̄ germine incipite leta-
tur agricola. Lerte herba q̄ ante vixit ⁊ mo-
rit̄: rursus reuiuiscit ex semine: sic etiā ⁊ no-
strū corpus reuiuiscit ex puluere. S3 dicis
o hō incredule: Ideo credimus futurū vt ar-
bores ⁊ herbe ⁊ oīa reuiuiscāt: q̄ illa iā fa-
cta cognoscim⁹. Unde aut cognoscere pos-
sumus qd̄ mortui resurgūt: cū adhuc a mor-
tuis nemo surrexerit? Quisq̄ hoc dicis vel
cogitas: audī patiet̄: ⁊ intellige sapiet̄.
Ideo em̄ dñs noster iesus christus morivo
luit ⁊ resurgere: ne tu de resurrectionē dubi-
tātes. Tamē quō potes dubitare qd̄ nō su-
mus resurrecturi a mortuis: cū h̄ p̄mittat
deus qd̄ nescit aliq̄ mētiri: qd̄ pōt facere qd̄
qd̄ vult qd̄ oīs est: ⁊ implet oīa q̄ p̄mittit:
q̄ verax ē: ⁊ mendaciū in eo nō est? Et de-
dit nobis plus ⁊ misericors dñs virtutē sug-
pignus: ⁊ grandī testimonio spem nobis re-
surrectionis ostendit: q̄ vni genitū filiū suū
p nob̄ hoīem factū ⁊ mortuū a mortuis su-
scitauit. Ideo em̄ dñs noster iesus christus
nasci ex hoīe: id est ex maria virgine est di-
gnat⁹ ⁊ a iudeis crucifigi ⁊ die tertia resur-
gere: vt nos tali exemplo aīati: resurrectionē
ex mortuis certissime credem⁹: quā qd̄

De verbis Apostoli. Sermo XXXV

nō credit futurā: nec h̄ qdē credit q̄ x̄ps re-
surrexit a mortuis. Qui autē dñm iesum re-
surrexisse a mortuis p̄stet: nec de sua pote-
rit dubitare. Abstinetē q̄ vos ab oi ope ma-
lo: ab inimicitij: ab ebrietate: a fornicatio-
ne: a furto: a piurio: a falso testimonio: de-
tractio: q̄ h̄c oia odit de⁹: z eos q̄ ista fa-
ciūt puniet in futuro. Estote autē benigni:
misericordes: inuicē honorē habētes: z ea
sp̄ operātes: q̄ in sanctis suis diligit deus:
vt possitis cū sanctis eius ad eternā z imor-
talem gloriā puenire: z viuere in secula se-
culorum Amen.

De eisdē verbis Apli quibus in
sermone p̄cedēti: Sermo XXXV

Ratres charissimi: dñi diuina lectio
legeret: audiuius bñm aplm ter-
ribiliter nos salubrit̄ admonentē.
2. Cor. 5. Sic em̄ ait: Om̄s nos manifestari oportet
ante tr̄bunal christi: vt referat vnusq̄sq̄ p̄-
p̄ia corpis sui: put gessit: siue bonū siue ma-
lū. Quā rem etiā dñs in euāgelio denūciat.
Matth. 16. dicens: Filius hoīs v̄turus est in gloria sua
cum angelis suis: z tūc reddet vnicuiq̄ fm̄
opa sua. Diligēter quēso attēdite fr̄es z me
cū pariter pauescite: q̄ nō dixit qd reddat
vnicuiq̄ fm̄ misericordiā suā: s̄ fm̄ opa sua.
Hic em̄ est misericors: ibi iustus. Nā qd nō
statim in p̄ctōres vindicat: patiētia est nō
negligētia. Non ille potentia p̄didit: nos
ad p̄nitentiā reseruauit. Unde valde timē-
dū est: ne quāto diut⁹ expectat vt corriga-
mur: tanto grauius vindicet si emēdari no-
luerimus. Scire z intelligere debemus fra-
tres charissimi nihil nobis esse salubri⁹: q̄
vt dñatis oim̄ p̄sentij rez voluptatib⁹:
id potius cogitem⁹ qm̄ erimus de h̄ seculo
trāsitiuri: vel qm̄ tabernaculū corpis vltimo
die supueniēte deposituri: z itē illud resur-
rectiōis tpe recepturi: vt cū eodē recipiam⁹
B. put gessim⁹: siue bonū siue malū. Et ideo
rogo fr̄es: vt quotidie cogitem⁹ quales eri-
mus in die iudicij: purissimis angeloz cō-
spectibus offerēdi: z eterno iudici rationē
de libris p̄sciētiē redditori: remotis oibus
p̄batiōibus. Certū est in die illa ipsū ante
se hoīem p̄stituendū: z ipsam sui vitā in cor-
dis speculo demonstrandā: z testes p̄tra eā
nō deforis aliqñ: s̄ intus de ipsa aīa p̄ferē-
dos. Adijciēda erūt nō aliq̄ peregrina: s̄ nī-
miū nota testimonia: id est opa sua. Ordī-
nabunt ante infelicē aīam p̄ctā vl̄ crimina

sua vt eā z p̄uincat p̄batio z p̄fudat agni-
tio: fm̄ illd qd scriptū ē: Arguā te z p̄stituā
te ante faciē tuā. Quicūq̄ se mō dñi lz emē-
dare neglexerit: ante illū celestē p̄lm p̄mū
excepturus erit de p̄fusiōe supplicij: z aīa q̄
mō p̄ p̄nitentiā cōpendiosa trāsactas p̄ctō-
rū suoz putredines curare dissimulat: ante
illud tribunal metuendū sine vllō remedio
i p̄petuo tartaro manebit. Quē cū ita sint: L
bñ nobiscū ageret: si iā nunc sic p̄niterem⁹
sup malis n̄ris: quō tunc sine vllō remedio
p̄niterem⁹ si fēditates z p̄fusions n̄ras
quēadmodū tunc visuri sumus: sic iā eas
nūc videre z horrere possemus. S̄ si iā nūc
faciē peccatricis aīe liceret oculis corpis in-
tueri: z p̄sciētiē nostrē vultū in oculo p̄sen-
tiā p̄mitteremur adducere. Quod si liceret:
nec dici pōt: quāto studio quātoq̄ metu v̄-
geremur fēdata cōponere: maculata terge-
re: vulnerata curare. Ideoq̄ q̄ non possu-
mus oculis corpis: ispiciam⁹ nos in q̄tū pos-
sumus oculis cordis: z vnusq̄sq̄ p̄sciētiā
suā ante p̄spectū interioris hoīs cōstituāt:
Ipsi nosmetipsos castigem⁹: ipsi nobiscū
rōem de q̄tidiana p̄uersatiōe faciam⁹: ipsi
nos accusem⁹ q̄tidie iudici n̄ro: z dñi in hac
carne sumus p̄tra ipsā carnē auxiliāte dño
quotidie dimicem⁹: vincamus voluptates
z delectatiōes n̄ras: vt nobis tps illud spe-
ctatissimū ac beatissimū eternę vitę p̄ feli-
ci mactatiōe succedat: qm̄ implebit illud qd
dñs dixit: Et erūt siles angel. Et itē: Tūc. Matth. 21.
iusti fugebūt sic sol in regno p̄ris eoz. Pu-
tas qualis tunc erit splendor aīaz: qm̄ solis
claritatē habebit lux corpoz? Tunc em̄ cū
ad istā b̄titudinē venerimus: nulla erit tri-
sticia: nullus timor: nulla infirmitas: nulla
mors. Habebimus plenā b̄titudinē fr̄es in-
ter illa imensa beneficia dñi nostri: vt nūq̄
cessem⁹ referēdo ei gratia z actionē de b̄tū-
dine qua sumus fruituri: coegredes effecti
eius q̄ dixit: Venite bñdicti: p̄cipite regnū. Matth. 25.
qd vob paratū est ab origine mūdi: donā-
te ipso cui est honor z gloria in secula secu-
lorum Amen.

Explicitus est liber Sermōnū de Ver-
bis Apostoli: diuini Aurelij Augustini:
Basilie: Anno dñi. M. cccc. xciiij.

Annotatio precipuarum sententiarū

Materiarū ac sententiarū p̄ci-
puenotandarū in Sermōnib⁹ di-
ui Aurelij Augustini de Verbis
Apostoli: sumaria breuissq̄ Anno-
tatio.

- Ab. Bba pater qd sit: z cur apls vtrūq̄
a posuit. Sermone. xiiij. lk.
Ac. Auleus mortis qd sit: z qñ cessa-
bit. Ser. ij. D. in si. et. ij. f.
Ad. Adam cur fecit sibi succinctoria d̄ folijs fic-
vij. L.
Am. Ambulare fm̄ carnē z fm̄ spm̄ qd sit. vj. f.
Amicitia nullius est repudianda: nō vt sta-
tim recipiat s̄ vt recipiendus aptet. xxi. E.
Quid pbat amicitia verā. xxi. B.
Nemo nisi p amicitia cognoscit. xxi. E.
Amicoz mala firmitus sustinemus: q̄ bo-
na eoz nos delectāt. xxi. E.
Amor mundi z amor dei cōpellit suos ama-
tores diuersa pati. xv. J.
An. De ananias z saphyra v̄rore sua. xxv. B. i. si.
Anima nō est pars dei neq̄ id qd deus est:
sed media inter deum z corpus. xiiij. E. et
xxx. L. D.
Aīam nihil satiat nisi deus. xvj. D.
Aīas in celis prius p̄uersari quidā dicūt: z
illic recipiēdoz corpōz merita consequi.
vij. L. D. E.
Ar. Arra z pign⁹ quō differūt. xiiij. lk. ante me.
Arrius quid sentit de trinitate. j. A. in fine
et. B. et. xxxj. B. L.
Au. Auariciē grauis seruitus cui domes est pi-
gricia. xxiij. B. L. D.
Contra avariciā inuehit. xxvj. L.
Aurum est materia laborz: z periculosa res
possidentij. xxvj. A.
Aurū tunc magis pdest cū p̄temnit: nō q̄
ipsum ex sua natura malum est: sed eius
abusus. xxvj. B.
Auri inops deo diues est. xxvj. L.
Ba. E baptismo paruuloz p̄tra pelagi-
anos. xiiij. p̄ totū.
Baptizari debere paruulos nemo
dubitāt: s̄ de causa querit. xiiij. A. p̄ me.
Baptizari quidā paruulos dicunt: nō pro-
pter salutē aut vitā eternā: sed propter re-
gnū celoz. xiiij. A. in fine. et. B.
Alij rursus non baptizatis ex misericōdia z iu-
sticia p̄cedūt simul z vitā eternā z regnum
celoz: quos pariter fm̄ scripturas refellit

xiiij. L. D. E. f. B. lb.
Non baptizatis ideo regnū celoz nō dari
volūt: q̄ dñs dixit: Nisi quis renatus fue-
rit ex aqua z sp̄s sancto zē. xiiij. E. i. me.
Baptizandi sunt paruuli z ad verba offe-
rentij sanāt: sicut ad factū alienū vulne-
rabant. xiiij. B. x. A. in me.
Baptizari cur debeat nat⁹ a fidelib⁹ iā ba-
ptizatis. xiiij. lk. AB.
Utrū baptizari debeat infans ante diem
octauū. xiiij. B.
Baptizari cur opus habet infans etiam
natus a fidelibus pui non peccauit. vij.
E. x. A. B.
In baptismo cuncta peccata dimittunt: li-
cet infirmitas peccati remaneat. Ser. ij.
D. et. vj. f.
Ante baptismū cur catechumini aliquā-
do mori: z viuens scelerate in fine bap-
tizetur. xx. D. in fine.
Beat⁹ esse nemo pōt nisi a solo deo. xiiij. D. B.
Beati quales erūt. xxvj. L. in si.
Beatitudinē quomodo philosophi diuer-
simode posuerūt. xiiij. f.
Bonoz tria sunt genera: z quē. xiiij. E. B.
Calumnia nō faciēda. xxiij. B. Ca.
Caput nostrū ē christus z nos cor-
pus eius. xiiij. f.
Carnē humanā nō esse creaturā dei quidā
p̄tendunt. xxvj. D.
Cum essemus in carne passiōes p̄ctōz quē
p̄ legē erant operabant in mēbris nostris
vt fructificarent morti: quomodo intelli-
gatur. liij. A. B. L. D.
Carnis noīe quid intelligat. liij. D.
Scio q̄ in carne non habitat bonū: quō in-
telligatur. vj. f.
Si fm̄ carnē vixeritis mortemini: quō intel-
ligat. xiiij. D. in fine. E. f.
Carnis facta mortificanda sunt spū dei nō
spū nostro. xiiij. B.
In carne existētes quō dicant nō posse pla-
cere deo: z qd sit esse in carne. vj. B.
Caro peccati z similitudo carnis peccati dif-
ferūt: z quō christ⁹ carnē verā habuit sine
peccato tñ. vj. D. E. vij. A. B. xiiij. f. et
B. in me. xx. A. in si.
Carnalis z spiritalis quomodo aliquis di-
catur. v. D.
Charitas dei diffusa ē in cordibus nostris Cba.
p̄ spm̄ sanctū: exponit. xv. J.

Charitas nō angustiat. Ibidē.
Charitas ad hoc crescit ut eterna permane
at. xij. k. in me.
C. De cecilianī purgatiōe et trina absolutione
in p̄sentia septuaginta ep̄orū. rē. xxij. E. f.
Celestiniānoꝝ error q̄s sit. xxix. A. in me.
In celū quō nemo ascendit nisi filius hoīs
q̄ de celo descendit. xiiij. f.
Leruoꝝ cautela cōmendat. xxj. A.
C. Nos sumus circūcisio q̄ spū seruimus deo:
quō intelligat. xv. A.
Circūcisio cur fiebat die octaua et cultus pe
trinis. xv. B.
C. Amorem cordis q̄ oris deus plus aduer
tit. xij. k.
De claudō mendicāte ad portā speciosam
quē petrus verbo curauit. xxvj. p. totū.
C. Creaturę om̄is quadruplex cōditio. xxvij.
A. in me. et. B.
Posse credere in christū dei est donū nō ex
nobis. ij. L. D. E.
Qui credit in filiū quomodo habeat vitā
eternā: et qui nō credit iam iudicatus dica
tur. xiiij. h.
Qui credit in me etiā si mortuus fuerit vi
uet: quō exponit. xxiiij. A. in me.
Quō aliqui credunt et nō credūt. xxvij. D.
C. Lux christi cōparat nauī. ij. B. circa p̄n.
Crucis latitudo: longitudo: altitudo et pro
fundū qd figurāt. vij. B. L.
De crucis figura et laude. vij. L.
Com. Cōmunia debent esse oīa quibus est cōmu
nis fides. xxv. A. B.
Con. Concupiscentias carnis habere quandoq̄
est vtile: exēplo aplī. iij. E. et. v. B. i. f. L.
De concupiscentiis carnis q̄s erit perfecta vi
ctoria. iij. f. B. et. v. D.
Concupiscentiā nō cognoui nisi lex diceret
nō concupisces: quō intelligat. iij. L.
Aliud est nō concupiscere et aliud post concu
piscencias nō ire. v. D. vj. f.
Concupiscentia carnis nō nocet dū ei non
p̄sentiat. v. B. vj. f.
De concupiscentia carnis aduersus spiritū
et spiritus aduersus carnē. iij. iij. v. per to
tum. et. vj. A. xij. B. L. D.
Concupiscentię noīe qd intelligat. vj. A.
Concupiscentia sit origo oīs pctī. Ibidē.
Concupiscentia cur est in mēbris: et q̄ debe
mus eas potius velle nō habere q̄ habere:
et q̄ solus christus eas sanat. xij. L.

Concupiscentiis non est obediendū. iij.
D. et. xij. D.
Concupiscentiis nō obedimus dei est do
nātis nō n̄q̄ fortitudinis. xij. D. circa p̄n.
Om̄is qui cōfiteſ iēsum christū in carne ve
nisse ex deo est: et om̄is qui nō cōfiteſur iē
sum christū in carne venisse ex deo nō est
quō intelligat. xxx. et. xxxj. per totū.
Multi cōfiteſur christū verbis sed factis
negant. xxxj. E. et. f. in fine.
Confiteri nemo debet causa hūilitatis pec
cata quē nō fecit. xxix. L.
Cōfessio humilis sanat. xxix. E. circa p̄n.
Cor deus interrogat nō manū. xix. B. Cor.
De corpore et sanguine christi. ij. A.
Corpus christi tūc salubriter sumit si qd in
sacramēto visibiliter sumit in ipsa verita
te spiritaliter māducat. ij. A. in fine.
Quomodo nihil damnatōis est his
q̄ sunt in christo. vj. A.
Aliud est debere ex mutuis acce
ptis: aliud ex promissis. xxvj. A. in fi.
Debitor aliter est deus aliter hō. Ibidē.
Debitorum sumus dei et debitorum habem⁹
proximos. xxix. D. E.
Debitorum sumus nō carni ut fm carnē vi
uamus rē. quō exponit. xij. L. D. E. f.
Dedicatio: vide infra domus.
Deformitas xp̄i n̄ra est pulchritudo. xx. D.
Defuncti vtrū sint plorādi: et quibus suffra
gīs iuuant rē. xxij. per totū.
In defunctorū celebritate sunt duo cōside
randa: scz quid sperandum et quid timen
dum. xxiiij. A.
Delectatio mentis p̄ponenda est delecta
tioni carnis. xxvj. B. L. D.
Delitię temporales q̄ transitorie sint. xxij.
A. in me. et. L.
Desperare de salute sua nemo debet cū vi
deat saluatos q̄ interfecerūt auctorem sa
lutis. ix. B.
Deus qd sit et q̄ sit incōprehensibilis. j. A.
Deus nō est corporeus. xvij. L.
Deū vnū sic fides catholica p̄dicat ut my
steria trinitatis pariter fateat. j. A.
Didragma quid sit et cur illud christus sol
uit. vj. D. in fine.
Dies dñicus vnde nomē accepit. xv. B.
Dies malos non faciunt nisi malicia et mi
seria. xxiiij. A.
Digitus dei qd sit: et cur lex digito dei scri

precipuarum sententiarū

pta perhibet. vj. B. L. xij. f.
Discere a christo qd debem⁹. xij. E. xxij. L.
De diuite cuius ager vberes fructus attu
lit: et de diuite epulone. xix. B. L.
D. Solus deus docet hoīes. iij. A.
Domus dei quē nos sumus modo edificat
et q̄s dedicabit. iij. A. in fi. B. L. xx. A.
Donatista qd de xp̄o sentit. xxvj. D. i. f. E.
Dormire qd i scripturis significat. xxij. A.
Dulcedo qdā bona est et qdā mala. iij. E.
E. Ecclesia quomō dicat esse sine macu
la et ruga. xxix. B. L. D. E.
Ecclesia est in toto orbe diffusa nō
in parte. xxxj. D. in fi. et. E.
Es. Desperatus egrotat qui se nescit egrotū.
ix. A. B.
E. Elemosyna non est facienda de iniustis ac
quistis. xix. D. E.
Ad elemosynā faciendā hortat. xxij. D.
Christus cur elegit piscatores et idiotas: et
nō sapientes et potētes. xxvj. L. post me.
Em. Emere pprie quid sit. xxiiij. B.
Epi. Epicurei vnde dicantur et quē sit eorum se
cta. xij. f.
Episcopū quō oportet eos qui cōtradiciūt
redarguere. xix. A. et. E. circa p̄n.
Er. Errare est humanū: sed diabolicū est in er
rore perseuerare. xxij. f. in me.
Error q̄s est tolerandus. xiiij. A. in fi.
Es. Esse quadruplex in om̄i re creata reperitur
xxvj. A. B.
Eu. Eunomius qd de christo sentiat. xxxj. D.
Ex. Exequię pomposę nō profunt mortuis sed
vivos solant. xxij. A. in fi.
Exequię quō pie sint adhibendę defunctis
xxij. L. et. xxiiij. A. in fi.
In exequiis duo sunt attendenda et quē.
xxij. A.
Fa. Non enim quod volo bonū hoc fa
cio: sed quod nolo malū hoc ago:
quō exponit. v. B. L. E. et. xij. B.
vj. A. B. L.
Ipse fecit nos et non ipsi nos: exponitur.
vj. A. B. L.
Fallere boni nolunt: falli autē nec boni nec
mali. xxx. A. in me.
fi. Fidei catholice eminētia. j. B. in fi.
Fides est credere qd non vides: cuius mer
ces est videre qd credis. xxvj. A.
Fides est maximū dei donū: et q̄ ipsa p̄
cedere debet intellectū. xxvj. A. et. B.
in medio.

Fides et veritas vel spēs differūt. xx. L. D.
Fides cōcepta quomodo nutrienda est ut
perficiat. xxvj. D.
Fides imperfecta quomodo cognoscatur
a perfecta: et quando perficiatur: exemplū
de fide petri et demonioꝝ. xxvj. L. D. E.
Fides quē per dilectionē operatur non est
sine spē. xvj. D.
Fides cum sit inuisibilis visibilibus tamē
melior est: exemplū de seruo turpi et fideli
et pulchro infideli. xvij. L. D.
Fides plus fulget q̄ aurū. xxvj. A. B.
Fides petri et demonioꝝ differūt. xxxj. B.
xiiij. D. in fi. xvj. L.
Hunc manent fides spes charitas tria hęc
et. exponit. xvj. L. in fi. D. E.
Fidelis sermo et omni acceptione dignus:
qm̄ christus iēsus venit in hunc mundū
peccatores saluos facere: quomodo expo
nitur. vij. ix. et. x. per totū.
An nō habeat potestātē figulus luti ex ea
dem massa formare rē. xj. h. in me. j.
De filio dei quō sentit Arius. xxxj. B. L.
quid Eunomius et Sabellius: quid So
linus et Donat⁹. D. E. quid Pelagi⁹. f.
Hic est filius meus dilectus in quo mihi be
ne cōplacui: quō intelligat. xxvj. L.
Filius hominis quō ascendit in celū q̄ de
celo descendit. xiiij. f.
A fornicatione maxime retrahit conside
ratio dignitatis nostrę et p̄sentia dei: et
cōminatio supplicij eterni. xvij. A. B.
L. D. E. f.
Deus flagellat om̄ē filiū quem recipit fia:
quō exponit. xxij. B. in fi.
Fraternitas xp̄i maior ē q̄ sanguis. xxv. A. Fra.
Surtū cōmittit q̄ inuētū nō restituit. xx. f. Fur.
L. gratia dei et libero arbitrio. Ser. Gra.
vj. A. B. L. D.
De gratia dei cooperate libero ar
bitrio. xij. B. in fi. et. h. in fi.
Gratiā dei ideo qdā dicit ap̄poni libero ar
bitrio ut facili⁹ bonū p̄ficiat: Exēplū de re
migāte et velificāte. xij. h. in me. et. j.
Gra dei p̄cedit oīa bona merita n̄ra. xv. B.
Gratiā dei non saluat hoīem sine volunta
te hominis ipsius. xv. h.
Gratiā dei sumus saluati et nō ex nobis. ij.
L. D. E. et. xj. j.
Gratiā dei qd prulit nobis. iij. A.
De grā dei nōs p̄ueniēte. x. L. et. xj. h.
b 5

Quod gratie dei totum tribuere debemus quod sumus et possumus. Ibidem.
Quod maior gratia est quam christianis sumus quam homines sumus. xj. l. d.
Quod deus quomodo habitat in nobis et deambulat. iij. a.
Habitatioes duę sunt post hanc vitam et quę. xvij. b. in fi.
Homo bene conditus est sed a serpente vitiat. xliij. b. in fi.
Homo factus est non ipse se fecit. xj. a. b. l.
Homo quilibet factus est a deo et quilibet a se. xj. b.
Homo ut fieret homo et non brutum animal: christianus non paganus: non hoc meruit. xj. l. d. b. j.
Homo participat cum omnibus creatis: et in quo illis est prestantior. xxvij. a. b.
Homo sicut creatore opus habuit: sic et saluatore. xxvij. a. in prin.
Homo christus non hoc meruit ut a verbo suscipere. vij. b.
Heredes et hereditas dei sumus. xliij. k. i. fi.
Contra hereticos et scismaticos agit. xxij. l. f. et. xxix. per totum.
Heretici multi ostendunt christum in carne venisse et tamen errant. xxx. l. et. xxxj. a.
Hereses plures de christo. xxxj. b. l. d. e. f.
Heretici non sunt in ecclesia. xxix. b. in fi. et. d. circa finem.
Humanus sermo et fidelis quem apostolus predicat quis sit. vij. ix. et. x. p. totum.
Humanum dico propter infirmitatem carnis venisse et. quod intelligat. xvij. l. f.
Esus interpretatur saluator: et quibus est saluator. vij. l.
Ignis inferni non omnes equaliter torquet. xvij. b. in fine.
Deus quod dicit quosdam ignorare. v. f.
Melior est fidelis ignorantia quam temeraria scientia. xx. b. in fine.
Par infirmitas in duobus si uno accidat tempore non ferunt. xxj. b.
Infirmitas primi est aliquantulum suscipienda ad auxilium non ad equalitatem miserie. xxj. l.
Iniquitas quibus dicitur et quibus. xij. p. totum.
Intellectus differt a ratione. xxvij. b.
Inventio est reddenda: cum exemplo cuiusdam. xix. f.
Judicium per damnationem ponitur. xliij. b.
Quales in iudicio erimus quotidie cogitare debemus. xxxv. b.

An te iudicium nos ipsos iudicare debemus et sedata componere. xxxv. l.
Litius proximorum mala quam bona iudicamus. xxi. l. f.
Judicium temerarium cur sit vitandum. xxj. d.
Judicia dei occulta sunt et inscrutabilia: et quę. vij. l. d. e. xj. b. j. xliij. d. xx. b. l. d. e.
In iudicio reddet unicuique secundum opera non secundum misericordiam. xxxv. a.
De iugo christi suavi tollendo. xxij. l.
Nolite iurare omnino: neque per celum neque per terram et. et quod dominus ait: Dico autem vobis non iurare omnino et. quomodo intelligat. xvij. per totum.
Jurare non videtur esse peccatum sed peierare: quia legimus deum et sanctos iurasse. xxvij. a.
De eo qui falsum iurat quod putat esse verum. xxvij. b.
Adulterum plura sunt iuramenta quam verba. Ibidem in fine.
Elex iurans utrum peccet: et quod homo difficulter iurat sine peccato: non sic deus. xxvij. l. d.
Falsa iuratio exitiosa est: vera periculosa: si nulla secuta. Ibidem d.
In necessariis vix iurare non est peccatum: exemplo apostoli. xxvij. d. et. b.
An sit iuratio quando dicitur: per deum: aut testem deum inuoco: aut per animam meam. xxvij. l.
Plures timent iurare per filios suos et non per deum. Ibidem.
Falsum iurans et si corpore vivit in anima tamen mortuus est et punitur. xxvij. f.
Cum iurare non sit peccatum sed periurare: cur apostolus prohibuit dicens: Ante omnia nolite iurare. xxvij. b. l. j.
Jurandi consuetudo non facile superatur nisi custodia lingue ex timore dei: et quod non excusat consuetudo. xxvij. b. et. j.
In necessitate cum nobis alias non credit iurare licet: si autem credit et nemo exigit vix a per iurum sanus es. xxvij. b.
An peccet qui iuramentum exigit ab eo quem nescit falsum iurare. xxvij. b. in me.
De his qui per deos falsos iurant: aut super lapidem: et se periurum crimine non teneri putant. xxvij. j. ante me.
Ne in iurandi consuetudine aliquis labatur proximus: proximum admoneat. Ibidem.

precipuarum sententiarum

Iusticia dei que sit. ij. l. e. circa pan.
Contra eos qui dicunt: quod homines sumus a deo habemus: sed iusticia a nobis. xj. b.
Iusticia tua sicut montes dei quod sit. vj. l. e.
Quod dicimur iusticia in christo. xv. a.
Et inueniatur in illo non habes mea iusticiam que ex lege est: sed illa que ex fide est iesu christi: quod intelligat. xv. d. l. f. b. l. b.
Iusticia suam volentes statuere: quod iusticie dei non sint subiecti. xv. b.
Iusticia dei sine voluntate nostra esse potest: sed in nobis non potest nisi per voluntatem nostram. xv. b. ante me.
Iusticia que ex deo est in fide ad cognoscendum illum: et virtutem resurrectionis eius et societatem passionis illius: quomodo intelligat. xv. j.
Cum simus iustificati gratis: ipsa tamen iusticia cur adhuc in nobis imperfecta sit. xvj. b. xvij. a.
Iusticia sit propter se amanda et delectata: et quod primus gradus eius. xvij. b. l. d.
Secundus iusticie gradus quod sit. xvij. l. e.
Tertius et summus iusticie gradus quis sit. xvij. f.
Aliud est amare iusticiam et aliud timere peccatum. xix. b.
Qui te creauit sine te: non te iustificabit sine te. xv. b.
Quomodo christus dicitur lapis angularis. xliij. k. ante me.
De illo qui incidit in latrones. ij. d.
Quomodo laudat peccator in desiderijs anime sue. iij. l.
De decem leprosis curatis: et uno gratias referente. x. a. et. l. in fine.
Lex subintravit ut abundaret delictum: exponitur: et de eius utilitate. iij. f. b. vj. b. xliij. l.
Legem veterem dicunt manichei contrariam euangelio et non datam per moysen. iij. a. in fine. b. l. xj. f.
Lex non est mala quia malum prohibet. iij. b. in fine. et. f.
Lex humana plura licite perpetrans: que diuina lege prohibent. iij. l.
Lex spiritualis est: ego autem carnalis: exponitur. v. d. xij. a. b.
Quid sit legi dei condelectari secundum interiore hominem. v. f. vj. a.
Abente seruire legi dei: carne autem legi peccati quid sit. v. l.
Qualis sit lex peccati in membris: quod et quibus superat. iij. iij. v. vj. per totum.
Lex spiritus vite in christo quod liberat a lege peccati et mortis. vj. b. l.
Lex peccati et mortis non dicit illa que per moysen data est: et cur data sit que non liberat. Ibidem. et. xliij. b.
Cur scripta sit in tabulis lapideis: et data die quinquagesimo post celebrationem pasche et transitum maris rubri: et de concordia ac voluntate plebis legis vtriusque. vj. l. et. xliij. j.
Impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem: deus misit filium suum in similitudinem carnis: exponitur. vj. d. l.
Lex vetus cur dabatur que non potuit viuificare. xj. l. xliij. b. l.
Lex data est per moysen: gratia et veritas per iesum christum: exponitur. xj. f. b.
Lex vetus comparatur baculo helisei non viuificant. xj. b.
Lex frustra minatur quoniam iniquitas dicitur. xij. a.
Lex pedagogus noster fuit in christo et. exponitur. xliij. l.
Lex bona est legitime ea videri: exponitur. Ibidem
Lex fides implet non nostrum liberum arbitrium Ibidem in me.
Alter alteri onera portate et sic adimplebitis legem christi: exponitur. xxj. et. xxij. p. totum.
Libero arbitrio quodam nimirum tribuere errauerunt a via iusticie. ij. b. in fine. et. l.
Liberi arbitrij vires adam peccando amiserunt. ij. d.
Liberum arbitrium sic habemus ut tamen egeamus gratia dei. vj. b. in fine. xliij. b. in fine. et. l. b.
De libero arbitrio. Ser. vj. et. xj. p. totum.
Quam valde valeat sine gratia dei ostenditur. xj. b. xliij. a.
Ex libero arbitrio se quidam ad christum venire glorianter. xij. l. in fine.
Per liberum arbitrium homo cadere potuit non autem resurgere: exemplum de homine intemperanter viuente. xliij. b.
Per liberum arbitrium se quidam bonum posse agere dicunt: licet cum difficultate: sed apposita gratia facilius. xliij. b. in me. et. j.
Ex libero arbitrio nihil boni agere possumus sine gratia dei: sed bene malum: et quod liberum arbitrium proprie non sit nisi in bono. xliij. b. in fine.
Liberum arbitrium cooperatur gratie: et gratia libero arbitrio. xliij. b. j.
Littera occidit: spiritus autem viuificat: exponitur.

ponitur. iij. §. 6.
Ma. Alium non est malū natura sed vi-
 tio. xxx. L. D.
m Abala proximorū sunt toleranda: et
 que. xxi. et. xxiij. per totū.
 Abali persequunt bonos nō facto tantum
 sed moribus. xxiij. A.
 Abanichel ponunt duas naturas: vnā bo-
 nam ex deo: alterāz malam et ex gente te-
 nebrarum: quod defendere volunt et ver-
 bis apli. vj. §. xi. L. xiiij. E. xiiij. B.
 in fine. xxiij. B. et. D. xxx. B. L. D. E.
 Abartiri iniuriā facit qui p martyre orat.
 xxiij. A. in me.
Me. Mediator vnus est: sicut vnus est deus: et
 quorū. xiiij. D.
 Medicus magnus christus aduenit: cum
 totus mundus iacebat egrotus: qui non
 solum sanitatem: sed et mercedem donat.
 xiiij. A. B. et. Ik. in fine.
 Medicus ad qd diligit egrotū. ix. L.
 Non ē opus medicus sanis vel male habē-
 tibus: exponit. x. A. in fine. B.
 Rescitis quia corpora vestra membra sunt
 spiritus sancti: Tollens ergo membra chri-
 sti: faciam membra meretricis: exponitur
 xxiij. A. E.
 Abentiri humilitatis causa nemo debet.
 xxiij. L.
Mo. Quis me liberabit d morte corporis huius:
 exponit. v. B. in fine. B.
 Qui vult miseretur: et quem vult indurat:
 exponitur. xx. B. L. D.
 Abortem corporis quidam plus timent q
 animę. xxiij. L. D. E.
 Abortem quidam differunt sed non effu-
 giunt. xxiij. E.
 Abors iustorū comparat somno. xxiij. A.
 Abortē horret nō opinio s natura. xxiij. A.
 De morte amicorū tritari naturale est: sed
 debet vincere in nobis spes resurrectionis
 xxiij. A. L. xxiij. A. L.
 Abortuis non profunt pompe exequiarū.
 Ibidem.
 Abortuis quibus profunt orationes et ele-
 mosynę. xxiij. B.
 Abortuis quomodo sit cura sepeliendi ex-
 hibenda. xxiij. L. in me.
 Abilius est dolere mortē amicorū q nō.
 xxiij. B.
 Abors non esset si peccatum non precessis-
 set. Ibidem.

In mundum christus venit qui nūq de-
 est. viij. A.
 In mundū cur christus venit. ix. A.
 Nature due erant in christo. viij. B. Ma.
 n Q nō sint due nature sibi contra-
 rie. xxi. B.
 Non omnis qui negat: verbo negat. xxi. A.
 E. et. §. in fine.
 Quomodo christus nota fecerit omnia disci-
 pulis que a patre audiuit: cum tamen di-
 cat: Abulta habeo vobis dicere: s nō po-
 testis portare modo. xx. L. D.
 Uter alterius onera portate: expo-
 nit. xxi. et. xxiij. per totū.
 Que sint onera proximorū et que
 admodū portanda. xxiij. A.
 Q alia sint onera propria in quibus quis
 q suum portabit: alia in quib⁹ proximū.
 xxiij. A. post me. et. E.
 De diuersis oneribus sub quibus huma-
 num genus portat: quorum primum est
 auaricia. xxiij. B. L. secundum paupertas
 et diuitie. D. tertium hereses. E. §.
 Q aliud est onus paupertatis: aliud diui-
 tiarū. xxiij. D. in fine.
 Venite ad me q laboratis et onerati estis:
 exponit. xxiij. B. L.
 Orationē dominicā vere nobiscū heretici or-
 nō orant. xxiij. D. E.
 Christus orans pro peccatorib⁹ si sit exau-
 ditus. ix. B.
 Cur orantes non semper exaudiuntur. iij.
 E. v. L. in fine.
 Oratio beati Augustini quā dicere cōsue-
 rat post sermones. iij. in fine.
 Ornamenta corporis quantomagis appe-
 tuntur: tāto sunt detrimēta hominis in-
 terioris. xxiij. B.
 Iharisē qui dicant. xv. L.
P Paruuli cur quandoq moriantur
 ante baptisma et damnetur cum ta-
 men ipsi non peccauerint. viij. D. E. xj. B.
 in me. xiiij. D.
 Paruuli etiam nati a fidelibus contrahūt
 peccatū originale. viij. E. in fine. x. A. B.
 Cur baptizādī sint q nō peccauerūt. xiiij. A.
 Eos ideo quidā baptizari dicunt non pro-
 pter vitam eternam sed propter regnū ce-
 lorum. xiiij. A. in fine. B.
 Quidā rursus paruulis non baptizatis ex
 misericordia et iusticia vitā eternā et regnū
 celorū debere ptendunt. xiiij. L. D. E.

precipuarum sententiarū

Responso Augustini ptra vtrosq: vbi ostē-
 dit fm scripturas paruulum baptizatum
 in fide offerentiā saluari: nō baptizatum
 condemnari. xiiij. §. 6. B. xxxj. §.
 Que sit pena decedētiū ante baptisma.
 xiiij. D. in principio.
 Paruulum non baptizātū ideo quidā vi-
 tam eternam sed non regnum celorū in-
 trare dicūt: quia dominus ait: Nisi quis
 renatus fuerit ex aqua et. xiiij. E. in me.
 Sicut ad factum alienū vulnerabatur: sic
 per fidem offerentiū sanant: exemplū de
 serpente geneo. xiiij. B. L.
 Q post baptisma inter fideles cōputandī
 sunt. xiiij. B. in me. et. L. in me.
 Cur non nascant sancti a parētibus fide-
 lib⁹: sicut mali a malis. xiiij. AB.
 Utrum baptizādī sint ante diem octauū.
 xiiij. A.
 Cur statim nati plorant. xxiij. A.
Pa. Pascha iudeorū qd figuret. vj. L.
 Passionibus christi sine amore cōmunica-
 re nō possumus. xv. J.
Pat. Patientie exemplum nobis christus fuit.
 xxiij. B.
Pau. Pauli apostoli nominis interpretatione:
 et de eius emulatione scdm iusticiā que in
 lege est. xv. L. D. E. §. 6.
 Q fuit paulus iust⁹ vt angeli: licet adhuc
 mortalis. v. B. in fi. et. L. in fi.
 Cur ei datus fuit angelus sathang: et qd ei
 profuit. iij. E. et. v. L.
 Cur se peccatorem primū appellauit. ix. L.
 r. A. B.
 De eius conuersione: et cur misericordiā cō-
 secutus sit. x. B.
 Q paupertati christianorū regnū celorū p-
 mittit. xxiij. B. in me.
Pe. Peccatum originale quomodo pertransit
 ab adam in omnes: et cur pro illo moriun-
 tur etiam paruuli qui non peccauerunt: et
 q sola gratia christi nos liberat ab illo in
 quo peccatū nō fuit. iij. §. in fi. vj. D. E.
 r. A. B. xiiij. B. ante me.
 Cur nati a fidelibus illud contrahunt. viij.
 E. in fine. x. A. B. xiiij. Ik.
 Pctm originale a parētibus ptrahi cur qui
 dam negāt. xiiij. A. in fi. xxxj. §.
 Q solus christus ab illo liber fuit: et p no-
 stris satisfecit. xiiij. B.
 Q traducitur propagatiōe non imitatio-
 ne. xiiij. J.

Cur nascimur pctores ab adā et nō iusti ab
 abel. Ibidem in fi. et. Ik.
 Quō pctm intrauit in mundū: et per illud
 mors. xiiij. J. in me.
 Argumētū: sicut pctm adq nocuit his qui
 nō peccauerūt: sic christus prodesse debuit
 his q nō crediderūt. xiiij. L.
 Peccatū non cognoui nisi per legem: expo-
 nitur. iij. L. v. A.
 Pctōr et puaricator differūt. Ibidem in fi.
 Quō pctm occasione mandati seducit et oc-
 cidit. iij. L. D. et. v. A.
 Peccandi infirmitas cur remanet post ba-
 ptisma. iij. D. vj. §.
 Peccatum christus non habuit: factus pro
 nobis peccatū: in similitudine carnis pec-
 cati: exponit: et quid nomine peccati signi-
 ficatur. vj. D. E.
 Peccatum nō est natura: sed vitium natu-
 re. xxx. L.
 Peccata nō debemus dimittere timore pe-
 ne sed amore iusticię. xxiij. E. xxiij. E. §.
 xix. B.
 Peccatū duobus modis cōmittit timore
 scz et delectatiōe. xxiij. E.
 Si dixerimus quia peccatū non habemus
 nosipsos seducimus: exponitur. xxiij. per
 totum.
 Quidā dicūt homines iustos nullū habere
 pctm. xxiij. A. in me. B. L.
 De peccatis sine quibus hęc vita non per-
 agitur. xxiij. D. E.
 Peccatū quādo ē aut qn regnat in nostro
 mortali corpore. xij. D.
 Peccator nō ideo debet velle esse peccator
 quia deus amat pctores. ix. L. et. D. in fi.
 Quomō aliquis dicitur primus peccator.
 ix. L. r. A. B.
 Pedagogi officiū qle sit. xiiij. L. ante me.
 Penitere nō debem⁹ de bene actis. xxiij. D.
 Pelagianorū origo et disputatio de libero
 arbitrio ptra gratiā dei. xj. D. in me.
 Pelagiani et celestiani dicūt hoies posse vi-
 uere sine omi pctō. xxiij. A. B. L.
 Paruulos dicunt nō habere originale pec-
 catum. xxxj. §.
 Differētia penarū gehēne. xxiij. B. in fine.
 Perfectus quisq quomō de se sentire de-
 beat. xv. Ik. L.
 Q aliquis simul perfectus et imperfectus
 esse potest. xv. L.
 Peierare vel periurare grande peccatū est.

xxviii. A.
Periurium tribus modis committitur. xxviii. B.
Qui vult non peccare debet non iurare.
xxviii. L.
Periuros cur non statim vindicat deus: et quod plures viuunt corpore: in anima mortui.
xxviii. L. in fine. et. S.
Aperiurio vix sanus est cui cum credis et non exigit iurat. xxviii. lb.
Periurus est qui super lapidem aut per falsos deos falsum iurat. xxviii. J. ante me.
Persecutionem pati oportet pie volentem vivere. xxviii. A.
Quia una persona est christus cum verbo. xlii. S.
Pignus et arra quod differunt. xlii. Ik. i me.
Portandus est proximus: et in quibus et quare. xxi. et. xxi. per totum.
Sic portandus est proximus ut disciplina non dormiat. xxi. L.
Cur dominus dedit preceptum ad eum. xlii. B.
Quos predestinavit hos et vocavit: quos vocavit hos et iustificavit: quos iustificavit hos et magnificavit: exponitur. xvi. per totum.
Qui predestinatus vult reluctari: paret se si potest bellare aduersus deum. xvi. A.
Predestinatio precedit vocationem. xvi. A. in fine. et. B.
Predestinationis vix signum. xvi. D.
Predestinationem diuinam velle perscrutari laboriosum est: quia est occulta. vii. L. D. L. x. lb. J.
Predicator loquitur: sed deus solus mouet cor. iiii. A.
Preiudicare non debet causa cause: nec persona persone. xxi. S. circa prin.
Actus primiani cum maximianistis contra cecilianum. xxi. L. S.
Contra proprietarios in vita communi agit. xxi. A. B.
Prudentia carnis quod dicitur non posse subijci legi dei. vi. S. in fine. et. B.
Prudentia carnis cur inimicat deo. vi. B.
De psalmo nonagesimo quinto: Cantate domino canticum. xx. A.
Pseudo prophetia est propheta fallax: et quod cognoscat. xxi. A. in medio. et. B.
Aptorum qualis erit pena considera. ri potest. Ser. xxi. B. L.
De rapina non sunt faciende elemosine. xxi. D. L.
Non est rapiendum pagano aliquid ut de-

christiano. xxi. L.
Rapina est cum quis aliquid inuenit et non reddit: cum exemplo de quodam qui inuenit sacculum solidorum. xxi. S.
Ratio differt ab intellectu. xxvii. B.
Regnum peccati quod destruet. vi. A.
Regnum celorum et vita eterna idem sunt. xlii. A. in fine. B.
Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum: exponitur. xlii. L.
Resurrectio christi causa est nostre resurrectionis. xv. lb. xxviii. D.
Resurrectionem carnis futuram quidam negant: et eam sperantes irrident. xxi. A. in medio. et. D.
Exemplis ostendit resurrectionem carnis futuram non esse impossibilem apud deum. xxviii. B. L. D.
Abellius quod sentit de christo. xxi. D.
Salutare dei christus est: et de deo derio patrum ut ipsum videret. iij. L.
Sanctitatis vel sanctificationis multi sunt modi. xlii. AB.
Scripture sacre utilitas et eminentia. j. A.
Quod ponat tempus futurum per preterito. xx. L.
Scripture sacre obscuritas exercet studio: sed non denegat intellectum. xlii. A.
De officio sepulture: et cur libenter exhibenda et quibus prodest. xxi. L. et. xxi. B.
Sermo fidelis et omni acceptio digna quod christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: exponitur. vii. ix. x. p. totum.
Cur magis apostolus dicere voluit: Sermo humanus: id est fidelis quam sermo diuinus et omni acceptio. vii. A.
Serpens gneus exaltatus in heremo quid figurabat. xlii. B.
Sicomor quod sit: et quid significet. vii. L.
Si enim quod non videmus speramus per patientiam expectamus: exponitur. xxi. A. B. L.
Spes viatori necessaria est: non autem in patria puenienti. xvi. D. in fine.
Spe enim saluati sumus exponitur. xx. L. xxi. A.
Spes mundi semper fallit: sed non spes eternorum. xxi. A. L.
Spiritus sanctus cur dicatur digitus dei. vi. B. L.
Cur non venit super discipulos nisi die quintagesimo: et cur in igne et in linguis. vi. L.
Quod dicatur habitare in cordibus nostris. vi. B. i. ff.
Quod sit corpus patris et filii spiritus. vi. lb.
Si quis spiritum christi non habet: hic non est ei:

precipuarum sententiarum

exponitur ibidem.
Quod viuificabit mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritum eius in nobis. Ibidem.
Non accepistis spiritum seruitutis ite in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum dei: exponitur. xlii. J. in me. et. Ik.
Seruire deo spiritu et carne differunt. xv. A.
Quod aliquis sit dicatur spiritualis et carnalis. v. D.
Quod christus spiritus est: et ecclesia sponsa: et quod a sponso cognoscatur sponsa. xxi. L.
Stoici quod sint: et de eorum errore. xlii. S.
Stultus ibi es deo ubi tibi sapiens videris. xxi. B.
Utrum stultus deus dabit signum celorum. xxi. B. i. ff.
Superiores inuicem arbitrari debemus. xxi. D.
Omni spiritui nolite credere sed probate spiritus si ex deo sint: exponitur. xxi. A.
Omni spiritus quod sitet christum in carne venisse ex deo est: et ois qui non sitet iesum christum in carne venisse ex deo non est: exponitur. xxi. B. L. D. E. et. xxi. p. totum.
Si quis templum dei violauerit: disperdet illi deus: exponitur. xvi. B.
Tempus preteritum sepe per futuro ponitur solet. xx. L.
Tempus redimere quod sit. xxi. B.
Aliud est tempus laboris: aliud remunerationis. xxi. A.
Cur mali vocantur tenebre: et illuminati lux. xxi. D. in fine. et. L.
Testis falsus pro se: non feret testimonium pro alio. xxi. L.
Nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere: exponitur. xvi. L. D. E.
Aliud est timere penam: aliud amare iusticiam. xxi. B.
De duplici timore: scilicet vano et vtili: aut seruili et casto. xlii. J. in ff. xvi. L. S. xxi. B.
Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: exponitur. Ibidem.
Christus quod est traditus a patre et a se. xxi. B.
Tyriacum cum fiat ex veneno: quod curet venenum. iij. L. in medio.
Deus trahit aliquem non cogendo sed inspirando. iij. B.
Peto ne deficiatis in tribulationibus meis per vos qui estis gloria vestra: exponitur. vii. A.
Tributum cur christus soluere voluit. vi. D. i me.
De trina unitate et una trinitate. j. A. circa ff.
Trinitatis unitas demonstratur exemplis et scripturis. j. B.
Quod in trinitate sit distinctio personalis in una

essentia: monstratur. xlii. L.
Turba christum videre impedit et mala suadet. vii. L.
Elle adiacet mihi: perficere autem non inuenio: exponitur. v. S. in me.
Tellus gedeonis et area: quid significant. iij. L. in fine.
Ad christum nemo venire potest nisi fuerit ei datus desuper: exponitur. iij. B.
Venite ad me omnes qui laboratis et expornitur. xli. L.
Quod non statim vindicat peccatores deus: patietur est non negligentia. xxv. A.
Virginitas sancta quod liceat respicere: ut plus placeat cui se deuouerit. xvi. B.
Virtutes et vitia non sunt colorate aut corporate: et quod propter se amantur aut vitantur. xvi. B. L. D.
Quid sit viuere secundum carnem aut secundum spiritum. xlii. B. in fine. L. S. B.
Quod vita anime sit deus: et anima vita carnis: et quod non sit viuendum secundum carnem. Ibidem. et. xvi. B. xxv. S. xxi. L.
Vita eterna et regnum celorum idem sunt. xlii. A. in fine. et. B.
Vita pens est medium quoddam inter summa bona et summa mala. xxi. A. in medio.
De vocatione dei gratuita. xvi. A.
Quia una sit voluntas patris et filii. xxi. B.
Insuper autem: que quidem retro sunt obliuiscens: in anteriora me extendens: et vnus est necessarius: exponitur. xv. Ik. L.
De zacheo. vii. L. D.

Finis Annotationum.

Expositiōis. S. Augustini i Epistolā bti Johānis Tractat⁹ I

Tractatū expositiōis dñi Aurelij Augustini in eplā beati Johannis: quos quidam homelias: alij sermones nomināt: sumaria ac brevis annotatio.

De eo qđ Iohānes dicit: Qđ erat ab initio: qđ audiui⁹: et qđ vidi⁹: Tractat⁹ I.
De eo quod idem dicit: Scribo vobis filio: li: Tractatus II.
De eo qđ idē dicit: Pueri nouissima hora est: Tractatus III.
De eo qđ idem dicit: Et verax est et non est mendax: Tractatus IIII.
De eo qđ idem dicit: Omnis qui natus est ex deo: nō facit peccatum: Tractat⁹ V.
De eo qđ idem dicit: Et in hoc cognoscim⁹ quia ex veritate sumus: Tractat⁹ VI.
De eo qđ idem dicit: Jam vos ex deo estis filio: et viciſtis mundū: Tractat⁹ VII.
De eo qđ idē dicit: Deū nemo vidit vnq̃: Tractatus VIII.
De eo qđ idem dicit: In hoc pfecta est dilectio in vobis: Tractat⁹ IX.
De eo qđ idē dicit: Dis q̃ credit q̃ Iesus sit Christus: ex deo natus est: Tractat⁹ X.
Finis.

Expositio dñi Aurelij Augustini in epistolā beati Johānis: In q̃ maxime charitas cōmendatur: felicitate incipit.

De intentione auctoris et hui⁹ epistolę cōmendatiōe: Prefatio

Eminit sanctitas vestra enangelicū sū Johānem ex ordine lectionum nos solere tractare. Sed quia nunc interposita est solennitas sanctorū dierū: quibus certas ex euangelio lectiones oportet in ecclesia recitari: quę ita sūt annuę vt alię esse nō possint: ordo ille quē suscepimus necessitate paululū intermissus est: nō omisus. Cum autē cogitarē quid sūm hilaritātē presentū dierū p hanc hebdomadā vobiscū de scripturis agerem: quātū dominus donare dignat⁹ quod posset in istis septem vel octo dieb⁹ finire: occurrit mihi epistola beati Johānis: Et cuius euangelium paululū intermisimus: eius epistolā tractādo: ab eo nō recedamus: Prefertim quia in ipsa epistola satis dulci omnib⁹ quibus salū ē palatū cordis vbi sapiat panis dei:

et satis memorabili in sacta ecclesia dei: maxime charitas cōmendatur. Locuturus est multa: et prope omnia de charitate: Qui habet in se vnde audiat: necesse ē gaudeat: ad quod audit. Sic em̃ illi erit lectio ista: tanq̃ oleum in flāma. Si est ibi qđ nutriatur: nutritur et crescit et pmanet. Item quibusdā sic esse debet tanquā flāma ad fomītē: vt si nō ardebat: accedēte sermōe accēdat. In quibus dā em̃ nutrit qđ est: in quibusdā accēdit si deest: vt oēs i vna charitate gaudeam⁹. Vbi autē charitas: ibi pax: et vbi hūilitas: ibi charitas. Itā ipsū audiam⁹: et ad ei⁹ vbi qđ dñs suggerit etiā vob⁹ vt bñ itelligat⁹ loqmur.

Explicit prefatio.

De eo qđ Iohānes dicit: Qđ erat ab initio: qđ audiui⁹: et qđ vidi⁹: et qđ manu nre tractauerūt de vbo vite: vsq̃ ad id: Qui odit frē suū: i tenebris ē et i tenebris ambulat: et nescit quo eat: qm̃ tenebre excecauerūt oculos ei⁹: Tractatus I.

Qđ erat ab initio: qđ audiui⁹: et qđ vidi⁹: et qđ manu nre tractauerūt de vbo vite. Quis ē qui

manib⁹ tractet verbū:

nisi qđ vbi caro factū est et habitauit i nob⁹: hoc autē verbū qđ caro factū ē: vt manibus tractaret: cepit esse caro ex vrgine maria: sed non tunc cepit verbum: quia: qđ erat ab initio: dixit. Quidē si non attestatur epistola sua euangelio suo: vbi modo audistis: In principio erat verbum: et verbum erat apud deū: Forte de verbo vite sic quisq̃ accipiat: quasi locutionē quādam de Christo: non ipsum corpus Christi qđ manibus tractatū est: vide quid sequat⁹: Et ipsa vita manifestata est. Christus vero verbum vite. Et vnde ergo manifestata est? Erat em̃ ab initio: sed nō erat manifestata hominib⁹. Manifestata autē erat angelis videntibus et tāquā pane suo cibantibus. Sed quid ait scriptura: Panes angelorū māducauit homo. Ergo manifestata ē ipsa vita in carne: quia in manifestatione posita est: vt res quę solo corde videri potest videret⁹ et oculis: vt corda sanaret. Solo em̃ corde videtur verbū:

Expositionis sancti Augustini

caro autem et oculis corporalibus videtur. Erat unde videremus carnem: sed non erat unde videremus verbum. Factum est verbum caro quam videre possemus: ut sanaretur in nobis unde verbum videremus. Et vidimus inquit et testes sumus. Forte aliqui fratres nostri sciunt: qui grece non norunt quid sint testes: grece et visitatum nomen est omnibus et religiosum. Quos enim testes latine dicimus: grece martyres sunt. Quis autem non audiuit martyres? Aut in cuius ore christiani non quotidie habitat nomen martyrum? Atque utinam sic habitet in corde: ut passionem martyrum imitemur: non eos calcibus persequamur. Ergo hoc dixit: Elidimus et testes sumus: audiuiimus et martyres sumus. Testimonium enim dicendo ex eo quod viderunt: et testimonium dicendo ex eo quod audierunt ab his qui viderunt: cum displiceret ipsum testimonium hominibus aduersus quos dicebatur: passi sunt omnia que passi sunt martyres. Testes dei passi sunt. Deus testes habere voluit homines: ut et homines habeant testimonium deum. Elidimus inquit et testes sumus. Ubi viderunt? In manifestatione. Quid est in manifestatione? In sole: id est in hac luce. Unde autem potuit videri in sole qui fecit solem: nisi quia in sole posuit tabernaculum suum: et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo: exultauit ut gigas ad currendam viam? Ille ante solem: qui fecit solem: Ille ante luciferum: ante omnia sydera: ante omnes angelos: verus creator: quia omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil: ut videretur oculis carnis quod solem videtur: ipsum tabernaculum suum in sole posuit: id est carnem suam in manifestatione huius lucis ostendit. Et illius sponsi thalamus fuit vter virginis: quia in illo vtero virginali coniuncti sunt duo: sponsus et sponsa. Sponsus verbum: et sponsa caro: Quia sic scriptum est: Et erunt duo in carne una. Et dominus in euangelio: Igitur iam non duo sed una caro. Et elias optime meminit unum esse ipsos duos. Loquitur enim ex persona christi et dicit: Sicut sponsus imposuit mihi mitram: et sicut sponsam ornauit me ornamento. Unus videtur loqui: et sponsum se fecit et sponsam se fecit: quia non duo sed una caro: Quia verbum caro factum est et habitauit in nobis. Illi carni adiungit ecclesia: et sit christus totus: caput et corpus. Et testes inquit sumus: et annunciamus vobis vitam eternam:

que erat apud patres: et manifesta facta est in nobis. Hoc est: manifestata est inter nos. Quid aperte diceret quod manifesta facta est in nobis? Quae ergo vidimus et audiui mus: nunciamus vobis. Intendat charitas vestra: Quae ergo vidimus et audiui mus nunciamus vobis. Illi viderunt ipsum dominum presentem in carne: et audierunt verba ex ore domini: et annunciant nobis: Et nos ergo audiui mus: sed non vidimus: Adhuc ergo sumus felices quod illi qui audierunt et viderunt: Et quomodo adiungit: Et vos societatem habeatis nobiscum. Illi viderunt: nos non vidimus: et tamen socii sumus: quia fidem communem tenemus. Nam quidam videndo non credidit et palpare voluit: et sic credere: Et ait: Non credam nisi digitos meos misero in locum clauorum: et cicatrices eius tetigero. Et probuit se ex tempore palpanduz manibus hominum: qui semper se prebet videnduz aspectibus angelorum. Et palpaui ille discipulus et exclamauit: Domine me et deus meus: Quia tetigit hominem: pressus est deum. Et dominus consolans nos qui ipsum iam in celo sedentem manu contrectare non possumus: si fide contingere: ait illi: Quia vidisti et credidisti: beati qui non viderunt et credunt. Nos descripti sumus: nos designati sumus. Si autem ergo in nobis beatitudo quam dominus promissit futuram. Firme teneamus quod non videmus: quia illi nunciant qui viderunt. Et vos inquit societatem habeatis nobiscum. Et quid magnum: societatem habere cum hominibus? Noli premere: vide quod addat: Et societas nostra sit cum deo patre et iesu christo filio eius. Hec inquit scribit vobis: ut gaudium vestrum sit plenum. Plenum gaudium dicit in ipsa societate: in ipsa charitate: in ipsa unitate. Et hec inquit est annuntiatio quam audiui ab eo et annunciamus vobis. Quid est hoc? Ipsi viderunt: contrectauerunt manibus verbum vite: ab initio erat: ad tempus visibilis et palpabilis factus est vnicus filius dei: Ad quam rem venit: vel quid nobis nouum nuntiavit: quod docere voluit? Quare fecit hoc quod fecit: ut verbum caro fieret: ut deus super omnia indigna ab hominibus pateretur: ut alapas eorum sustineret de manibus quod ipse formauit: Quid voluit docere: quid voluit ostendere: quod voluit annunciare? Audiamus. Nam sine fructu precepti auditio rei gestae: quia natus est christus:

In Epistolam beati Iohannis Tractatus I

stus: et quia passus est christus: auocamentum mentis et non firmamentum. Quid magni audis: quod fructu audias? Unde. Quid voluit docere: quid annunciare? Audi. Quia deus lux est inquit: et tenebre in eo non sunt velle. Adhuc luce quidem nominauit: sed obscura sunt verba. Bonum est nobis ut ipsa lux quam nominauit illustret corda nostra et videamus quid dixit. Hoc est quod annunciamus: quia deus lux est: et tenebre in eo non sunt velle. Quis enim auderet dicere: quia in deo sunt tenebre? Nec forte talia dicat quod ad oculos istos nostros praebeat: Deus lux est: Aut nescio quis: et sol lux est: et luna lux est: et lucerna lux est: aliquid debet esse longe his malis: longeque praesentius: longe supereminetius. Quam deus a creatura: quantum conditor a condicione: quantum sapientia ab eo quod factum est per sapientiam: longe ultra omnia debet esse lux ista. Et forte vicini ei erimus: si quod sit lux ista cognouerimus: et ad eam nos applicauerimus: ut ex ipsa illuminemur: quia in nobis tenebrae sumus: et ab illa illuminati possumus esse lux: et non confundi de illa: quia de nobis confundimur. Quis est qui de se confunditur? Qui se cognoscit peccatorem. Quis de illa non confunditur? Qui ab illa illuminatur. Quid est ab illa illuminari? Qui iam videt se peccatis tenebrari: et cupit ab illa illuminari: accedit ad illam. Unde et dicit psalmus: Accedite ad eum et illuminamini: et vultus vestri non erubescet. Sed non erubescet de illa: si quando tibi te sedem ostenderit: displiceat tibi sedem tua: ut percipias pulchritudinem illi. Hoc est quod vult docere. Et fortasse praepropere illud nos dicimus: ipse hoc manifestat in consequentibus. Admemento in principio sermonis nostri: quia epistola ista charitatem commendat. Deus lux est inquit: et tenebre in eo non sunt velle. Et quid superius dixerat? Ut societatem habeatis nobiscum: et societas nostra sit cum patre et filio eius iesu christo. Porro si deus lux est: et tenebrae in eo non sunt velle: et societatem cum illo habere debemus: et a nobis pellende sunt tenebrae ut fiat in nobis lux: nam tenebrae cum luce societatem habere non possunt: Ideo vide quid sequatur. Quod si dixerimus quod societatem habemus cum eo: et in tenebris ambulamus: metimur. Habes et apostolum paulum dicentem: Aut quae societas luci ad tenebras?

Dicis te societatem habere cum deo: et in tenebris ambulas: et deus lux est: et tenebrae in eo non sunt velle: quomodo ergo est societas luci ad tenebras? Iam ergo dicat sibi homo: Quid faciam? Unde ero lux? In peccatis et in iniquitatibus viuo: quasi subrepat quaedam desperatio et tristitia. Salus nulla est nisi in societate dei. Deus lux est: et tenebrae in eo non sunt velle. Peccata autem tenebrae sunt: sicut dicit apostolus: Diabolum et angelos eius rectores tenebrarum habere esse. Non diceret rectores tenebrarum: nisi diceret rectores peccatorum: domiatores iniquorum. Quid ergo faciemus fratres mei? Societas cum deo habenda est: alia spes vite eterne nulla est. Deus autem lux est: et tenebrae in eo non sunt velle: iniquitates autem tenebrae sunt. Iniquitatibus premimur: ne societatem cum deo habere possimus. Quae ergo spes? Nonne miseram me aliquid locuturum istis diebus quod gaudium faciat? Quod si non exhibeo: tristitia est ista: Deus lux est: et tenebrae in eo non sunt velle. Peccata tenebrae sunt: quid erit nobis? Audiamus ne forte consolatur: erigat: det spem: ne deficiamus in via. Currimus enim: et ad patriam currimus: et si nos puenimus: desperamus: ipsa desperatione deficiamus. Ille autem qui nos vult puenire ut consequatur in patria: pascet in via. Audiamus ergo. Quod si dixerimus quia societatem habemus cum eo: et in tenebris ambulamus: metimur et non facimus veritatem. Non dicamus quod societatem cum illo habemus: si in tenebris ambulamus. Quod si in lumine ambulamus: sicut et ipse habemus: cum inuicem in lumine ambulamus: sicut et ipse est in lumine ambulamus: ut possumus societatem habere cum illo. Quid facimus de peccatis? Audi quid sequitur. Et sanguis iesu christi filii eius purgabit nos ab omni delicto. Magnam securitatem dedit deus: merito pascha celebramus: ubi fusus est sanguis domini: quo purgamur ab omni delicto: Simus securi. Laudabatur: sed sanguine christi deleta est. Sanguis inquit filii eius purgabit nos ab omni delicto. Quid est ab omni delicto? Attendite. Ecce iam in nomine christi per sanguinem crucifixi: quem nunc pressi sunt isti qui appellantur infantes: mundati sunt omnia peccata ipsorum. Vete-

Expositionis sancti Augustini

res intrauerunt: et noui exierunt. Quid est: veteres intrauerunt noui exierunt? Senes intrauerunt: infantes exierunt? Senectus enim ueternosa uetusta uita: infantia autem rege-
nerationis noua uita. Sed quid facimus? Propter peccata donata sunt: non tantum ipsis: sed et nobis. Et post donationem et abo-
litionem omnium peccatorum uiuendo in hoc seculo inter temptationes: quodam forte con-
tracta sunt: ideo quod potest homo faciat. Ipse confiteatur quod est: ut ab illo curet quod sem-
per est quod est. Ipse enim semper erat et est: nos non eramus et sumus. Uide enim quid dicat: Quod si dixerim: quia peccatum non habemus: nosmetipsos seduci-
mus: et ueritas in nobis non est. Ergo si te confessus fuerit peccator: et te uitas. Nam ipsa uita lux est. Modum perfecte splenduit uita tua: quia infans peccata tua: sed tamen iam illuminari cepisti: quia inest confessio peccato-
rum. Uide enim quid sequatur: Quod si confessi fuerimus delicta nostra: fidelis est et iustus ut dimittat nobis delicta nostra: et purget nos ex omni iniquitate. Non tantum propterita: sed et si qua forte contraximus ex hac uita: quia non potest homo diu carnem portare non habere uel leuia peccata. Sed ista leuia que dicimus noli contemne-
re. Si contemnis: quando appendis? Expa-
uesce quasi numeras. Leuia multa faciunt uita grande. Multe gutte implent flumem. Multa grana faciunt massam. Et que spes est? Ante omnia confessio. Nec quisque se dicat iustum: et ante oculos dei: qui uidet quod est: erigat ceruicem suam homo qui non erat et est. Ante omnia ergo confessio: deinde dilectio: Quia de charitate quidem dictum est: Charitas cooperit multitudinem peccato-
rum. Itaque uideamus: si ipsa charitate comedat propter surreptitiam delicta: quia sola charitas extinguit delicta: superbia extinguit charitatem. Humilitas ergo roborat charita-
tem: charitas extinguit delicta. Humilitas prinet ad confessionem: quod confitemur nos pec-
catores. Ipsa est humilitas: non ut dicamus illud lingua: quasi propter arrogantiam: ne dis-
pliceamus hominibus si nos iustos dixerimus. Faciunt hoc impij et infantes. Scio quidem quia iustus sum. Sed quod dicturus sum ante homines? Si me iustum dixeris: quis se-
rat? quis toleret? Apud deum nota sit iusticia mea: ego tamen dicam me peccatorem.

Non quia sum: sed ne arrogantia odiosus in-
ueniar. Dic hominibus quod es: dic deo quis es. Quia si si dixeris deo quod es: damnatus de-
quod in te inueniet. Non vis ut ille damnet: tu dāna. Uis ut ille iustificet: tu agnosce: ut pos-
sis deo dicere: Auerte faciem tuam a peccatis meis. Dic illi etiam illa uerba in ipso psalmo: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Quod si confessi fuerimus delicta nostra: fide-
lis est et iustus: quod dimittat nobis delicta nostra: et purget nos ex omni iniquitate. Quod si dixerim: quia non peccauimus: mendacem facimus eum: et uerbum eius non erit in nobis. Si dixeris: non peccaui: illum facis mendacem: cum te vis face-
re ueracem. Unde fieri potest ut deus men-
dax sit: et homo uerax: cum contradicat scri-
ptura: Omnis homo mendax: et deus solus uerax. Ergo deus per seipsum uerax: tu per
deum uerax: nam per te mendax. Et ne for-
te impunitatez uideret dedisse peccatis: quod dixit: Fidelis est et iustus quod mundet nos ab omni iniquitate: et diceret ias sibi homines: Peccemus: etiam securi faciamus quod uolumus: purgat nos christus: fidelis est et iustus: purgat nos ab omni iniquitate. Tollit tibi malam securitatem: et inserit uilem timorem. Male uis esse securus: sollicitus esto. Fidelis enim est et iustus: ut dimittat nobis delicta nostra: si semper tibi displiceas: et mutes: donec perficiaris. Ideo quid sequitur. Filioli mei hec scribo uobis ut non peccetis. Sed forte surripit de uita humana peccatum: quod ergo fiet? Jam desperatio erit. Audi. Si quis inquit peccauerit: aduocatum habemus apud patrem iesu christum iustum: et ipse est propitiatio pro pec-
catis nostris. Ille est ergo aduocatus: da operam tu ne pecces. Si de infirmitate uita surrepserit peccatum: continuo uide: con-
tinuo displiceat: continuo damna. Et cum damnaueris: securus ad iudicem uenies. Ibi habes aduocatum: Noli timere: ne perdas causam confessionis tue. Si enim aliquando in hac uita committis te uerbo et periturus es. Llama: Aduocatum habemus apud pa-
trem. Uidete ipsum iohannem seruante humi-
litem. Lente uir iustus erat et magnus: qui de pectore domini mysteriorum secreta bi-
bebat. Ille ille qui bibendo de pectore do-
mini diuinitatem ructauit: In principio erat

In Eplam beati Iohannis Tractatus I

verbum: et uerbum erat apud deum. Ille ta-
lis uir non dixit: Aduocatum habetis apud
patrem: Sed si quis peccauerit: aduocatus
inquit habemus. Non dixit habetis: nec me
habetis dixit: nec ipsum christum habetis di-
xit: sed et christum posuit non se: et habemus
dixit: non habetis. Adhuc se ponere in nu-
mero peccatorum ut haberet aduocatum christum: quod ponere se pro christo aduocatum et in-
ueniri in damnandos supbos. Fratres: Je-
sum christum iustum: ipsum habemus aduoca-
tum ad patrem: ipse propitiatio est peccato-
rum nostrorum. Hoc qui tenuit: heresim non
fecit: hoc qui tenuit: scisma non fecit. Unde
enim facta sunt scismata? Cum dicunt homi-
nes: Nos iusti sumus: Cum dicunt homines:
nos sanctificamus: impios: nos iustificamus:
impios: nos petimus: nos impetramus. Iohannes
autem quid dixit? Et si quis pecca-
uerit: aduocatum habemus apud patrem ie-
sum christum iustum. Sed dicit aliquis: Ergo
sancti non petunt pro nobis? Ergo episcopi
uel hypostasi non petunt pro populo? Sed attendite
scripturas et uidete: quia et propositi comen-
dant se populo. Nam apostolus dicit plebi:
Orantes simul et pro nobis. Orat apostolus
pro plebe: orat plebs pro apostolo. Oramus
pro uobis fratres: et uos orate pro nobis. In-
uicem pro se omnia membra orant: caput
pro omnibus interpellat. Propterea non mi-
rum quod sequitur et hic: et claudit ora diuiden-
tibus ecclesiam dei: Quia dicit: Iesu xpm
iustum habemus aduocatum: et ipse propitiatio
est peccatorum nostrorum: propter illos qui se di-
uulsi erant et dicturi: Ecce hic est christus:
ecce illic: et uelle ostendere eum in parte qui
emit totum et possedit totum: continuo securus est:
Non tantum nostrorum: sed et totius
mundi. Quid est hoc fratres? Lente inueni-
mus eam in campis saltuum: inuenimus ec-
clesiam in omnibus gentibus. Ecce christus
propitiatio est peccatorum nostrorum: non tan-
tum nostrorum: sed et totius mundi. Ecce ha-
bes ecclesiam pro totum mundum: Noli sequi fal-
sos iustificatores et ueros precipitatores.
In illo more esto qui impleuit orbem terra-
rum: quia christus propitiatio est peccato-
rum nostrorum: non tantum nostrorum: sed et
totius mundi: quem suo sanguine compauit.
Et in hoc inquit cognoscimus eum: si
mandata eius seruauerimus. Que man-
data? Qui dicit quia cognouit eum:

et mandata eius non seruat: mendax
est: et in hoc ueritas non est. Sed ad-
huc querit: Que mandata? Qui autem inquit
seruauerit uerbum eius: uere in hoc
perfecta est dilectio dei. Uideamus ne
ipsum mandatum dilectio dei uocet. Que re-
bamus enim que mandata: et ait: Qui autem ser-
uauerit uerbum eius: uere in hoc perfecta est
dilectio dei. Attende euangelium si non est hoc
mandatum: Mandatum inquit nouum do vo-
bis: ut uos inuicem diligatis. In hoc co-
gnoscimus quia in ipso sumus: si in
illo perfecti fuerimus. Perfectos in di-
lectione uocat. Que est perfectio dilectionis?
Et inimicos diligere: et ad hoc diligere ut
sint fratres. Non enim dilectio nostra carna-
lis esse debet. Optare alicui salutem tempo-
ralem: bonum est: sed et si desit: aia tuta sit.
Si optas alicui amico tuo uitam: bene facis.
Gaudeas de morte inimici: male facis. Sed
forte et amico tuo uita illa quam optas inuti-
lis est: et inimico tuo mors de qua gaudeas
utilis fuit. Incertum est utrum alicui sit uti-
lis uita ista an inutilis: uita uero que est
apud deum sine dubio utilis est. Sic dilige
inimicos tuos ut fructus optes: sic dilige ini-
micos: ut in societate tua uocent. Sic enim
dilexit ille qui in cruce pendens ait: Pater
ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Re-
quiem dicit: Pater uiuat isti multo tempo-
re: me quidem occidunt: sed ipsi uiuant. Sed
quid ait? Ignosce illis: quia nesciunt quid
faciunt. Ab horum sempiterna ab eis expel-
lebat prece misericordissima: et potentia
stabilissima. Ab illi ex eis crediderunt: et dimis-
sus est eis sanguis christi. Primo fu-
derunt cum scirent: biberunt cum crediderunt.
In hoc cognoscimus quod in ipso sumus: si in
ipso perfecti fuerimus. De ipsa perfectione di-
ligendorum inimicorum dominus admonens
ait: Estote ergo perfecti: sicut et pater uester
celestis perfectus est. Qui ergo dicit se
in ipso manere: debet sicut ipse am-
bulauit: et ipse ambulare. Quod fratres?
Quid nos monet? Qui dicit se in ipso ma-
nere: id est in christo: debet sicut ipse am-
bulauit et ipse ambulare: forte si nos monet:
ut ambulemus in mari? Absit. Hoc ergo: utambu-
lemus in uia iusticie. In qua uia? In commemora-
ui. Fixus in cruce erat: et ipsa uia ambulabat
ipsa uia charitatis: Per igitur illis quod nesciunt
quod faciunt. Si ergo didiceris orare pro inimico tuo

dixerit sibi bonis

uia multa faciunt grande

1. Petri. 4.

Ca. 2.

Marci. 15.

Iob. 15.

Iob. 4.

Iob. 15.

b. Dicit aliquis.

2. Cor. 23.

Matth. 5.

In uia 156
24 ambulare

Expositionis sancti Augustini

Sis ambulas via dñi. Dilectissimi n̄ mā datū nouū scribo vobis: sed mā datū vetus qđ habebat ab initio. Quod mandatū vetus dixit: Quod habebatis inquit ab initio. Ideo ergo vetus: qz iam illud audistis. Alioquin cōtrariū erit **Joh. 13.** domino vbi ait: Mandatū nouum do vobis: vt vos inuicem diligatis. S3 mā datū vetus quare? Non quia ad veterē hominem p̄tinet. Sed quare? Qđ habebatis ab initio. Mandatū vetus est verbum qđ audistis. Ideo q̄ vetus: qz iam audistis. Et idipsum nouū ostēdit dices: **Ite** mā datū nouū scribo vobis. Nō aliter: sed idemipsum quod dixi vetus: idē est et nouum. Quare? Quod est verū in ipso z in vobis. Nam quare vetus audistis? Quia iam illud noueratis. Quare autē nouū? Quia tenebrę transferūt: z lux p̄a iaz lucet. Ecce vñ nouū: Quia tenebrę ad veterem hominē: lux vero ad nouū hominē pertinet. Quid dixit ap̄lus paulus? **Col. 3.** Exuite vos veterem hominē: z induite nouum. Et iterum quid dicit: Fuisse aliquādo tenebrę: nunc autē lux in domino. Qui dicit se esse in lumine. Abodo manifestat totū qđ dixi. Qui dicit se esse in lumine z fratrē suū odit: in tenebris est vsq̄ adhuc. Et fratres mei: qđ vbi dicam vobis: diligite inimicos: Videte qđ peius ē: ne adhuc fratres oderitis. Si fratres solum amaretis: nondū essetis p̄fecti: si autē fratres oditis quid estis? Ubi estis? Respiciat vnusquisq̄ cor suum: nō teneat odium cōtra fratrem p̄ aliquo verbo duro: p̄ contentione terre: ne fiat terra. Quisq̄s em̄ odit fratrē suū: nō dicat quia in lumine ambulat. Quid dixi: Nō dicat qz i xpo ambulat? Qui dicit se esse in luce z odit fratrē suū: in tenebris est vsq̄ adhuc. Nescio q̄s em̄ ex pagano factus est christianus: Intendite: Ecce tenebrę erat quādo paganus erat: modo iam christianus factus est: Deo gratias. Omnes gratulant̄. Recitat ap̄ls gratulans: Fuisse em̄ aliqui tenebrę: nūc autē lux in domino. Adorabat idola: adorat deum. Adorabat quē fecit: adorat qui eum fecit. Abutatus est: deo gratias. Q̄s gratulant̄ christiani. Quare? Quia iaz adorator patr̄ z filij z spiritus sancti: Etia detestator demoniorū z idolorū est. Adhuc iste iohannes sollicitus est: multis gratulant̄ adhuc

suspectus est. Fratres: maternā sollicitudinē libenter amplectamur. Nō sine causa mater sollicita ē de nobis: cū aliq̄ gaudent. Abatrē dico charitatē. Ipsa em̄ habitabat in corde iohannis cum ista diceret. Quare? Nisi quia aliquid timet in nobis. Et cū iaz nob̄ hoies gratulē: quid ē qđ timet? Qui dicit se esse in lumine. Quid est hoc? Jam dicit se esse christianū: z fratrē suū odit: in tenebris est vsq̄ adhuc. Qđ exponere nō ē: sed qđ gaudere si nō fiat: aut qđ plangere si fiat. Qui diligit fratrē suū i lumine manet: z scandalū i eo nō ē. Obsecro per xpm: pascit nos christus. Refecturi sumus corpora in noie xpi: z aliquantū refectura sunt: z reficienda sunt: mēs nostra pascatur: nō qz diu dicturus sum dico: nā ecce iam finitur lectio. S3 ne forte ex tedio minus attente audiat qđ maxime necessariū est: Qui diligit fratrē suū in lumine manet z scandalū in eo nō ē. Qui sūt qđ patiūt scandalū aut faciūt: Qui scandalizant in xpo z in ecclesia. Qui in xpo scandalizant: tanq̄ a sole vult. Qui in ecclesia: tanq̄ a luna. Dicit autē psalmus: Per diē sol nō vret te: neq̄ luna p̄ noctem: id est si tenueris charitatē: nec in christo scandalū patieris nec in ecclesia: nec christū relinques nec ecclesiā. Qui em̄ ecclesiam relinquit: quō est in christo qđ in membris xpi nō ē? Quō est in xpo qui in corpore christi nō ē? Illi qđ patiūt scandalum: qđ relinquit aut christū aut ecclesiam. Unde intelligimus qz inde dixit psalmus: Per diē sol nō vret te: neq̄ luna p̄ noctem: Quia ipsa vñtionē scandalū vult intelligi. Primo ipsam similitudinē attēde: Quō qđ vñt dicit: nō tolero: nō fero et subducit se: sic qui quedā nō ferūt in ecclesia et subtrahunt se vel nomini christi vel ecclesie: scandalū patiūt. Videte quō passi sūt scandalū tanq̄ a sole illi carnales qđ p̄dicabat carnē suā christi z dicebat: Qui nō māducauerit carnē filij hois z biberit eius sanguinē: nō habebit i se vitā. Septuaginta ferme hoies direxerūt: Durus ē hic sermo: z recesserūt ab eo: z remāserūt duodecim. Q̄s illos vñt sol et recesserūt: nō valentes ferre vim xbi. Remāserūt qđ duodecim. Et ne forte putarent hoies: qz ipsi p̄stant deo credēdo in xpm: et nō ab ipso illis p̄stāt bñficiū: cū duodecim remāsserūt: ait illis dñs: Nūqđ z vos vultis ire? Et nouerūt qz vobis necessari ego sū:

In Eplam beati Iohannis Tractatus II

nō vos mihi. Illi autē q̄s nō vñt sol: re-spōderūt voce petri: Dñe: xbi vite gēg habes: quo ibim? Quos autē vñt ecclesia tanq̄ luna p̄ noctē: qđ scālmata fecerūt: audi ip̄sū xbi positi i ap̄lo: Quis infirmus z ego nō infirmus? qđ scālmata fecerūt: ego non vroz: Quō qđ nō est scālmā in eo qđ diligit frēm? Quia qđ diligit fratrē: tolerat oia p̄pter vñtatem: quia in vñtate charitatis ē frater: na dilectio. Offendit te nescio q̄s: siue malus: siue vt tu putas malus: siue vt tu fingis malus: z deseris tot bonos: qualis dilectio ē fraternitas? Qualis apparuit i istis: cū accusant afros: deseruerūt orbē tray. Nūqđ in orbe terrarū sancti nō erāt? Aut inauditi a vobis damnari potuerūt? S3 o si diligeretis fratres: scandalū in vobis nō eēt. Audi psalmū qđ dicit: Pax multa diligentibus legē tuā: z nō est illis scandalū. Pacem multā dixit eis qui diligit legē dei: et ideo nō eis esse scandalū. Illi qđ qui scandalum patiūt: pacē perdūt. Et quos dixit nō pati scandalū: aut nō facere? Diligentes legem dei. Ergo in charitate positi sunt. S3 dicit aliquis: Legem dei dixit diligentib? **Joh. 13.** Nō fratres. Audi qđ dñs dicit: Mandatū nouū do vobis: vt vos inuicem diligatis. Quid est lex nisi mandatū? Quō autē non patiūt scandalū: nisi dū sufferūt inuicem? **Eph. 4.** Sicut paulus dicit: Sufferentes inuicē in dilectione: studentes seruare vñtate spiritus i vinculo pacis. Et qz ip̄a ē lex xpi: eūdē audi apostolū cōmēdātē ipsā legē: Inuicē inq̄t onera vñt portate: z sic adimplebit legē xpi. **Naz qđ odit frēm suū in tenebris ē: z i tenebris ambulat z nescit quo eat.** Abagna res fies: Attendite rogamus. Qui odit frēm suū in tenebris ambulat: z nescit quo eat: qm̄ tenebre excecauerūt oculos ei. Quid tā cecū qđ isti qđ oderūt frēs? Nā vt nouerūt qz cecū sūt: in mōtē offenderūt. Eadem dico: ne vobis excidant. Nōne lapis iste qđ p̄cisus ē de monte sine manibus: christi ē de regno iudeorū sine ope maritali? Nōne ille lapis p̄fregit oia regna terrarū: id ē oēs dñtatiōes idolorū z demoniorū? Nōne ille lapis creuit z factus est mōs magnus: z impleuit vniuersū orbē tray? Nūqđ digito ostēdim⁹ istum montē: quō ostēdit hoib⁹ tertia luna? Clerici grā: Nū volūt hoies videre lunā nouā dicit: ecce luna: ecce vbi est. Et si sunt ibi qđ

nō valeant intendere acie: z dicāt: vbi? In tendit illis digit⁹ vt videant. Aliqñ dū erubescūt: ne cēci putent: dicunt se vidisse qđ nō viderūt. Nūqđ sic ostēdim⁹ ecclesiam fratres mei? Nōne apta est? Nōne manifesta? Nōne obtinuit oēs gētes? Nōne impleť qđ añ tot ānos p̄missū ē abrahe i semine ei⁹ bñdici oēs gētes? Cui fideli p̄missum ē: i milib⁹ fidelū mūd⁹ implet⁹ ē. Ecce mōs dicit⁹ ē: Nō pōt ciuitas abscondi sup mōtē dicit⁹ ē: Illi offēdūt i mōtē. Et cū eis dicit⁹: Ascēdite: nō ē mōs dicit⁹: z facili⁹ illuc faciem impingūt qđ illic habitaculū grūt. Esaias besterna die lect⁹ ē: Quisq̄s vñm vigilabat: nō oculis tñs: s̄ aure: nec aure corporis: sed aure cordis adt̄it. Erit i nouissimis dieb⁹ manifest⁹ mōs dom⁹ dñi: parat⁹ i cacumie mōtiū. Quid tā manifestū qđ mōs? S3 sūt z mōtes ignoti: qz i vna pte tray positi sūt. Quis vñm nouit olympū mōtē? Quō ibi qđ habitāt: giddabā n̄m nō nouerūt? In prius sūt isti mōtes. Ille autē mons nō sic: qz impleuit vniuersū facie tray. Et de illo dicit: Parat⁹ i cacumie mōtiū. Adhōs ē sup cacumina oīm mōtiū. Et p̄gregabūt inq̄t ad eū oēs gētes. Quis erat i h mōte? Quis frangit facie offendēdo in illū? Quis i q̄t ciuitatē sup mōtē p̄stituta? S3 nolite mirari: qz ignorat ab istis qđ oderūt frēs: qz in tenebris ambulant z nesciūt qđ eūt: qz tenebrę excecauerūt oculos eorū. Adhōtē nō vidēt: Nō lo mirerūt: oculos nō hñt. Unde oculos si hñt: Quia tenebrę excecauerūt eos. Unde p̄bamus: Quia frēs oderūt: qz cū offenderūt in afros: sepant se ab orbe tray: quia nō tolerant p̄ pace xpi q̄s infamāt: z tolerant pro parte donati quos damnāt. De eo qđ iohannes dicit: Scribo vobis filioli: qz remittūt vobis p̄cta p̄ nomē ei⁹: vsq̄ ad id: Et mūd⁹ trā liet z desideria ei⁹. Qui autē fecerit volūtate dei manet in eternū: sic z ipe manet i eternū. Tractat⁹ II

Abnia qđ legūt i scriptur̄ sc̄tis: ad instructionē z salutē n̄fz intēte oportet audire. Abaxie tñ mēoue cōmēdanda sūt: qđ adūsus hereticos valēt plurimū: qz insidie infirmiores q̄sq̄ z negligētiores circūuenire nō cessāt. Ademēote dñm n̄m z saluatōrē iesū xpm z mortuū eē p̄ nobis z resurrexisse. Adortuū sc̄z p̄p̄ delicta

Expositionis sancti Augustini

nfra: resurrexisset propter iustificationem nostram. Sicut modo audistis: quia discipulorum duorum quos inuenit in via: tenebant oculi ne eum agnoscerent: inuenit eos desperantes de redemptione que erat in christo: et existimantes iam illum passum: et mortuum fuisse sicut hominem: nec tantum filium dei putasse semper vivere: et in carne ita mortuum ut non reuiuisceret: sed tantum unum ex prophetis: sicut verba eorum paulo ante qui intente eratis: audistis. Tunc aperuit illis scripturas: incipiens a moysi: per omnes prophetas ostendens eis omnia que passus erat predicta fuisse: ne illi magis mouerentur si resurrexisset dominus: et magis ei non crederent: si de illo ista ante dicta non essent. Firmitas enim fidei in eo est: quia omnia que euenerunt in christo predicta sunt. Discipuli ergo non est agnouerunt: nisi in fractione panis. Et vere qui non sibi iudicium manducat et bibit: in fractione panis christum agnoscit. Postea et illi undecim putabant se spiritum videre: prebuit se palpandum: qui se prebuit crucifigendum. Crucifigendum inimicis: palpandum amicis. Abedictus tamen omnium: et illorum impietatis: et istorum incredulitatis. Nam quod audistis cum actus apostolorum legerentur: quot milia crediderunt ex interfectores christi: si crediderunt postea qui occiderunt: non erant credituri qui paululum dubitabant. Et ipsos tamen quod maxime debetis animaduertere et memorie vestre mandare: quia contra insidiosos errores deus voluit ponere firmamentum in scripturis: contra quas nullus audet loqui qui quoquo modo se vult videri christi-anum: Cum se palpandum prebuisse: non illis sufficit: nisi de scripturis confirmaretur credentium. Prospiciebat enim nos futuros. In quod palpemus nos non habemus: et quod legamus habemus. Si enim propterea illi crediderunt quia tenuerunt et palpauerunt: nos quid facimus? Jam christus ascendit in celum: non est venturus nisi in fine: ut iudicet de viuis et mortuis. Unde credituri sumus: nisi unde et ipsos palpantes voluit confirmare? Aperuit enim illis scripturas: et ostendit eis quia oportebat pati christum: et impleri omnia que de illo scripta sunt in lege moysi et prophetis et psalmis. Omne veteris scriptura circumplex est. Quicquid illarum scripturarum est: christum sonat: si si aures inueniat. Et apuit eis sensum: ut intelligeret scripturas. Unde et nobis orandum est: ut

ipse sensum nostrum aperiat. Quid autem ostendit dominus? minime scriptum de se in lege moysi et prophetis et psalmis. Quid ostendit? Ipse dicat. Venit hoc euangelista posuit: ut nos noscimus quod in tanta latitudine scripturarum credere et intelligere debeamus. Lerte multe sunt pagine: et multi libri: hoc habent omnes quod dixit dominus breuiter discipulis suis. Quid est hoc? Quia oportebat pati christum: et resurgere tertia die. Habes iam de sponso: quia oportebat christum pati et resurgere. Comendatus est nobis sponsus: de sponsa videamus quid dicat: ut tu cum cognoueris sponsum et sponsam: non sine causa ad nuptias venias. Celebratio enim nuptiarum omnis celebratio. Ecclesie enim nuptie celebrantur. Ductus est vxorem filius regis: et ipse filius regis rex: et qui frequentant ipsi sunt sponsa. Non quod in nuptiis carnalibus alij frequentant nuptias: et alia nubunt. In ecclesia qui frequentant: si bene frequentant: sponsa sunt. Dis enim ecclesia sponsa christi est: cuius principium et promittitur caro christi est. Ibi iuncta est sponsa sponso in carne: Ab initio carne ipsa cum comendaret: panem fregit: et merito in fractione panis apti sunt oculi discipulorum et aguerunt eum. Quid dixit dominus scriptum esse de se in lege et prophetis et psalmis? Quia oportebat pati christum. Si non adderet et resurgere: recte illi plageretur: quorum oculi tenebantur. Sed et resurgere predictum est. Et ut quid hoc? Quare oportebat pati christum et resurgere? Propter illum psalmum quem vobis maxime comendauimus: quarta sabbati statim prima nouissime hebdomadis. Quare oportebat christum pati et resurgere? Propter psalmum: Comemorabuntur et conuertentur ad dominum vniuersi fines terre: et adorabunt in conspectu eius vniuersi patres gentium. Nam ut nouerit: quia oportebat pati christum et resurgere. Et hic quod addidit: ut post commendationem sponsi comendaret et sponsam. Et predicari inquit in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes: incipientes ab hierusalem. Audistis fratres: tenete. Nemo dubitat de ecclesia: quia per omnes gentes est. Nemo dubitat quia ab hierusalem cepit: et omnes gentes impleuit. Agnoscamus agrum ubi vitis plantata est: cum autem creuerit non agnoscamus: quia totum occupauit. Unde cepit: Ab hierusalem. Quo puenit? Ad omnes gentes. Paucis remanserunt: omnes tenebit: Interea cum omnes tenet: aliquid sarmeta inutilia visa sunt agricolis percidenda:

In Epistolam beati Iohannis Tractatus II

fecerunt hereses et scismata. Non vos inducat precia ut precipiamini: hortamini magis que precipia sunt: ut iterum inserantur. Manifestum est enim christum passum: resurrexisse: ascendisse in celum: manifestum est et ecclesie quod predicatur in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes. Unde cepit? Ab hierusalem. Audi stultum vanum? Et quid amplius dicimus? Quia cecus qui tam magnam mentem non videt: qui contra lucernam oculos in candelabro posuit claudunt? Cum eis dicimus: si christi an catholici estis: communice illis ecclesiis: unde euangelium toto orbe diffunditur. Illi hierusalem communice: quando dicimus? Respondent nobis: Non communicamus illi ciuitati ubi occisus est rex noster: ubi occisus est dominus noster: quia si oderint ciuitatem ubi occisus est dominus noster. Occiderunt iudei quem inueniunt in terra: exufflant isti qui sedet in celo. Qui sunt peiores: qui contempserunt quia hominem putabant: an qui sacramenta eius exufflant quem iam dominum confitentur? Sed oderunt videlicet ciuitatem in qua dominus ipsorum occisus est. Per homines et misericordes: multum dolent occisum esse christum: et occidunt in hominibus christum. Et ille dilexit illam ciuitatem: et misertus est eius. Unde dixit incipere predicationem suam incipiens ab hierusalem. Ille ibi principium fecit predicationis nominis sui: et tu exhorrescis communionem illius ciuitatis? Non est mirum si perisus odisti radicem. Quid ait ipse discipulis suis? Estote sedentes in ciuitate: quia ego mitto promissionem meam in vos. Ecce quam ciuitatem oderunt: forte amarum: si iudei interfectores christi in illa habitarent. Manifestum est enim omnes interfectores christi: id est iudeos expulsores esse de illa ciuitate. Que habebat se uiuentes in christum: habet adorantes christum. Propterea illa isti oderunt: quia christiani in illa sunt. Ibi voluit sedere discipulos suos: et ibi illis mittere spiritum sanctum. Ubi inchoat ecclesia: nisi ubi venit de celo spiritus sanctus: et impleuit vno loco sedentes centum viginti? Duodenarius ille numerus decuplatus erat. Sedebant centum viginti homines: et venit spiritus sanctus: et impleuit totum locum: et factus est sonus quasi ferretur flatus vehemens: et lingue diuise sunt velut ignis. Audistis actus apostolorum hoc: ibi lecta est ipsa lectio: Leperum linguis

loqui quomodo spiritus sanctus dabat eis pronunciare. Et omnes qui aderant illi: de diuersis gentibus venientes iudei: agnoscebat unusquisque linguam suam. Et mirabantur illos idiotas et impios subito didicisse: non unam aut duas linguas: sed omnium omnino gentium. Ubi ergo iam omnes lingue sonabant: omnes lingue creditur ostendebat. Ipsi autem qui multum amant christum: et ideo nolunt communicare ciuitati que interfecit christum: sic honorant christum: ut dicant illam remansisse ad duas linguas: latinam et puniceam: id est asiam. Solas duas linguas tenet christus? Ipse enim duos lingue sole sunt in parte donati: plus non habet. Euangelizemus fratres: videamus potius donum spiritus sancti: et credamus antedictis de illo: et videamus impleta esse que ante dicta sunt in psalmo: Non sunt loquaces neque sermones quorum non audiantur voces eorum. Et ne forte et ipse lingue venerint ad unum locum: et non potius donum christi venit ad omnes linguas: audi quid sequitur: In omnem terram in exitu sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. Quare hoc manifestum tabernaculum suum: id est in culum eius: ecclesia eius in sole reposita est: Non est in nocte: sed in die. Sed que illi non agnoscunt? Redite ad lectionem: quo heri finis factus est: et videte quare non agnoscunt. Qui odit fratrem suum in tenebris ambulat: et nescit quo eat: quoniam tenebre excaverunt oculos eius. Nos ergo sequentia videamus: et non simus in tenebris. Unde non erimus in tenebris: Dei amemus fratres. Unde probatur? Quia amamus fratres: quia tenemus charitatem. Scribo vobis filioli: quia remittunt vobis peccata per nomen eius. Ideo filioli: quia dimissis peccatis nascimini. Sed per cuius nomen remittuntur peccata? Nunquid augustini? Ergo nec per nomen donati. Ubi per nomen pauli nec per nomen petri. Nam diuidentibus sibi ecclesiam: et partes facere de unitate cupientibus: parturientes paruos mater charitas: in apostolo exponit viscera sua: conscindit quodammodo verba ybera sua: plorat filios quos videt efferrit: reuocat ad unum nomen eos qui multa nomina sibi facere volebant: repellit ab amore suo:

Expositionis sancti Augustini

1. Cor. 1. vt xps amet: et dic: Nūquid paulus p vob cruci-
fixus ē: aut in noīe pauli baptizati estis?
Quid dicit: Nolo mei sitis: s̄ mecum sitis.
Abecū estote: oēs illi sumus q̄ p nobis mor-
tuū ē: q̄ p nob crucifixi ē. Unde et hic: dimit-
tūtur vobis peccata p nomē ei: nō p homi-
nis alicuius. Et scribo vobis patres.
Quare primo filij? Quia remittunt vobis
peccata p nomē eius: et regenerant in no-
uam vitam: Ideo filij. Patres q̄re? Quia
cognouistis eū qui a principio est.
Principiū em̄ ad paternitatē p̄inet. Non
christus in carne: sed antiquus in diuinita-
te. Antiquus putamus? Quot annos?
Putamus ne maior q̄ mater sua? Maior
plane q̄ mater sua: Maior plane q̄ mater.
Omnia em̄ p ipsum facta sunt. Si oīa: et ip-
sam matrē antiquū fecit: de qua nasceretur
nouus. Putamus ne ante matrē solaz: et an-
te quos matris? Ante quos auos matrē ipsi?
Abraam. Et dominus dicit: Ante abraam
ego sum. Ante abraam dicim? Celū et ter-
ra anteq̄ esset homo: facta sunt. Ante ipsa
fuit dominus: immo est. Optime em̄ nō ait
ante abraam ego fui: sed ante abraam ego
sum. Quod em̄ dicit quia fuit: non est: et qd
dicitur q̄ erit: nondū est. Ille nō nouit nisi
esse. Scdm qd deus est: esse nouit: fuisse et
futurus esse non nouit. Dies est ibi vnus:
sed sempiternus. Non ponit illuz diem in
medio hesterni et crastini. Hesterni enim
die finit: incipiens hodiernus v̄turo cra-
stino finitur. Ille vnus dies ibi est: sine re-
nebris: sine nocte: sine mensura: sine horis.
Qd vis illum dic. Si vis dies ē: Si vis an-
nus est: Si vis anni sunt. Dictū est de ipso:
Et anni tui non deficient. Quomodo autē
dictus est dies: quando dictū est domino:
Ego hodie genui te? Ab eterno patre geni-
tus: ex eternitate genit? Nullo initio: nul-
lo fine: nullo spacio latitudinis: quia est qd
est: quia ipse est qui est. Et nomē suū dixit
moysi. Dices eis: Qui est misit me ad vos.
Quid ergo? Ante abraam? Quid an noē?
Quid ante adam? Audi scripturam: Ante
luciferum genui te. Postremo ante celum et
terrā. Quare? Quia oīa p ipsū facta sūt: et
sine ipso factū est nihil. Ideo patres agno-
scite. Pres em̄ sūt agnoscēdo qd est ab ini-
tio. Scribo vobis iuuenes. Filij sūt:
pres sūt: iuuenes sūt. Filij: q̄ nascūt. Pa-
tres: q̄ principiū agnoscūt. Iuuenes qua-

re? Quia vicistis malignū. In filiis
natiuitas: in patribus antiquitas: in iuue-
nibus fortitudo. Si malignus a iuuenibus
vincitur: pugnat nobiscū. Pugnat: s̄ non
expugnat. Quare? Quia nos sumus fortes.
An quia ille est fortis in nobis: q̄ inter ma-
nus persequentū infirmus inuentus ē? Il-
le nos fortes fecit: q̄ persequentib⁹ nō resti-
tit. Crucifixus est em̄ ex infirmitate: sed vi-
uit ex virtute dei. Scribo vobis pue-
ri: quia cognouistis patrem. Scri-
bo vobis patres. Comēdat et repetit.
Quia cognouistis eum qui a prin-
cipio est. Abemērote vos patres esse. Si
obliuiscimini eum qui a principio est: perdi-
distis paternitatē. Scribo vobis iuue-
nes. Et iam atq̄ iam considerate q̄ iuue-
nes estis. Pugnatē vt vincat. Vincite vt
coronemini. Humiles estote: ne cadatis in
pugna. Scribo vobis iuuenes: q̄a
fortes estis: et verbū dei in vobis
manet: quia vicistis malignū. Hec
omnia fratres quia cognouim⁹ id qd a prin-
cipio est: quia fortes sumus: quia cognoui-
mus patrem: omnia ista quasi cognitionē
comēdant: charitatem comēdant. Si co-
gnouimus: amemus. Nā cognitio sine cha-
ritate non saluos facit. Scientia inflat: cha-
ritas edificat. Si confiteri vult et nō ama-
re: incipitis demonibus similes esse. Confi-
tebantur demones filiū dei: et dicebāt: Quid
nobis et tibi? Et repellebant. Cōfitemini et
amplectemini. Illi em̄ timebant de iniqui-
tatibus suis: vos amate dimissorē iniqui-
tatum vestrarū. Sed quomodo poterim⁹
amare deum si amamus mundū? Si ama-
mus mundū: sepat nos a charitate dei. Duo
sunt amores: mundi et dei. Si mundi amor
habitat: non est qua intret amor dei. Rece-
dat amor mundi: et habitet dei. Ab elio ac-
cipiat locum. Amabas mundū: noli ama-
re mundum. Cum exhausseris cor tuū amo-
re terreno: hauries amorem diuinum: et in-
cipit habitare iā charitas de qua nihil ma-
li potest procedere. Audite ergo verba pur-
gantis modo. Quasi agrum inuenit corda
hominū. Sed quomodo inuenit? Si siluā
inuenit: extirpat. Si agrū purgatū inuenit:
plantat. Plātare ibi vult arborē charitatē.
Et quā siluā vult extirpare? Amorem mūdī.
Audi extirpationē siluę: Nolite dilige-
re mūdū. Hoc em̄ seq̄. Nec ea q̄ sūt

In Eplam beati Iohānis Tractatus II

in mūdo. Si q̄s dilexerit mūdū: di-
lectio pr̄is nō est i eo. Audistis: q̄ si qd
dilexerit mundum: dilectio patris nō est in
eo. Ne quis dicat in corde suo falsū ē hoc:
Fratres: deus dicit p apostolū: Spiritus
ctus locutus est. Nihil verius: Si quis dile-
xerit mūdū: dilectio patris nō est in ipso.
Tis: habere dilectionē patrē vt sis coheres
filij: noli diligere mūdū. Exclūde malum
amorem mūdī: vt implearis amore dei. Tis
es: sed adhuc plenus es: fide qd habes: vt
accipias quod nō habes. Lerte iam renati
sunt ex aqua et spiritu sancto fratres nostri:
et nos ante aliquot annos renati sum⁹ ex aq̄
et spiritu sancto. Bonum est nobis: nō dili-
gamus mūdū: ne remaneant in nobis sa-
cramenta ad damnationē: nō firmamenta
ad salutē. Firmamētum salutis est habere
radicem charitatis: habere virtutē pietatē:
non formaz solam. Bona forma: sancta for-
ma. Sed quid valet forma si non habeat ra-
dicem? Samentum p̄cisum: nonne in ignē
mittitur? Habe formam: sed i radice. Quō
autem radicamini vt non eradicemini? Te-
nendo charitatem: sicut dicit aplūs: In cha-
ritate radicati et sūdati. Quomō ibi radica-
charitas in tanta siluosa amoris mūdī? Ex-
tirpate siluas: magnū semen posaturi estis.
Non sit in agro qd offocet semen. Hec sunt
verba extirpantia que dixi: Nolite diligere
mundum: neq̄ ea que in mūdo sūt. Si quis
dilexerit mundum: non est charitas patris
in eo: Quia omne qd in mundo est:
desiderium est carnis: et desiderium
oculorū: et ambitio seculi. Tria dixi:
que nō sunt a patre: sed ex mundo.
Et mūdus transiet et desideria ei⁹.
Qui autē fecerit voluntatē dei: ma-
net in eternū: sic et ipse manet i eter-
nū. Quid vis? Vtrum amare tempora-
lia et transire cum tempore: an mūdū non
amare et in eternū viuere? Rerū temporali-
um fluuius trahit: sed tanq̄ circa fluuiū ar-
bor nata est: dominus noster iesus christus:
assumpsit carnem: et resurrexit: ascendit in ce-
lum. Voluit se quodāmodo circa fluuiū tē-
porum plantare: Raperis in p̄ceptis: tene
lignū. Voluit te amor mundi: tene christū.
Propter te factus est temporalis: vt tu fias
eternus: quia et ille sic factus est tempora-
lis vt maneret eternus. Accessit illi aliquid
ex tempore: nō decessit ex eternitate: Tu autē

tēporalis natus es: et per peccatū tēporalis
factus es. Tu factus es temporalis per pec-
catum: ille factus temporalis per misericor-
diam dimittendi peccata. Quantū interest
cum duo sunt in carcere inter reum et visita-
torem ei⁹? Homo em̄ aliquādo venit ad am-
icum suum: et intrat visitare eum: et ambo in
carcere videntur. Sed multū distat: et distin-
cti sunt. Illum causa p̄mit: illum humani-
tas adduxit. Sic in ista mortalitate nos re-
atu tenebamur: ille misericordia descendit.
Intrauit ad captiū redemptor: non oppres-
sor. Dominus p nobis sanguinem fudit: re-
demit nos: mutauit spem nostram. Adhuc
portamus mortalitatez carnis: et de futura
immortalitate p̄sumim⁹. Et in mari fluctua-
mus: sed ancoram spei in terra iam fixim⁹.
Sed nō diligamus mūdū: neq̄ ea que in
mundo sunt. Que em̄ sūt in mūdo: deside-
rium carnis est: et desiderium oculorū et ambi-
tio seculi. Tria sūt ista. Ne quis forte dicat:
Que in mundo sunt deus fecit: id est celus
et terram: mare: solē: lunam: stellas: omnia
ornamenta celorū: que sunt ornamenta ma-
ris: Omnia rep̄tia. Que terre? Animalia:
arbores: volatilia. Ista sunt in mundo: de-
illa fecit. Quare ergo nō amem qd deus fe-
cit? Spirit⁹ dei sit in te: vt videas q̄ hec oīa
bona sūt. Sed vt tibi si amaueris condita
et deserueris cōditorē. Pulchra tibi sūt: S3
quanto est pulchrior qui ista formauit? In-
tendat charitas vestra. Similitudinib⁹ em̄
potestis instrui: ne subrepat vos sathanas
dicens qd solet dicere: Bene sit nobis crea-
tura dei: Quare illa fecit nisi vt bene nobis
esset? Et inebriat et pereūt: et obliuiscūt cre-
atorē suū. Dū nō temperatē s̄ cupide vtūt
creatis: creator cōtemnit. De talibus dicit
aplūs: Coluerūt et seruierunt creature poti⁹
q̄ creatori qui est benedict⁹ in secula. Nō te
phibet de⁹ amare ista: s̄ nō diligere ad bea-
titudinē: s̄ approbare et laudare vt ames cre-
atorē. Quēadmodū fratres si sponsus fece-
rit spōse sue anulū: et illa acceptū anulū pl⁹
diliget et sponsum qui illi fecit anulū: Nō
ne in ipso dono sponsi adultera aia deph̄n-
deret? Quis hoc amaret qd dedit sponsus?
Lerte h amaret qd dedit spōsus. Nā si dice-
ret: Sufficit mihi anul⁹ iste: iam illi facie no-
lo videre: Qualis esset? Quis si detestaret
hāc amētā? Quis nō adulterū aīa cōuin-
ceret? Amas aurum pro viro: amas anulū

ibis vobis patres.

bo vobis pueri.

bo vobis iuuenes.

Job. 1.

Job. 3.

2. Cor. 13

1. Cor. 1.

Matth. 5.

Ps. 101.

Ps. 2.

Exo. 3.

Ps. 109.

Job. 1.

Ro. 1.

Si sponsus fecerit aīa
sponsae suae.

Expositionis sancti Augustini

pro sponſo. Si hoc eſt in te: vt ames anuluz
pro ſponſo: et nolis videre ſponſum tuum:
ad hoc tibi arraz dedit: vt nō te oppignera
ret ſed auerteret. Ad hoc vtq; arrā dat ſpō
ſus: vt i arra ſua ipſe amet. Ergo dedit tibi
deus omnia iſta: ama illū qui fecit iſta. Ipl^o
eſt qđ tibi vult dare: id eſt ſeipſū qui iſta fe
cit. Si autē amaueri hec: q̄uis illa de^ofecerit:
et neglexerit creatorē et amaueri mūdū. amit
Etis creatorē q̄ fecit mūdū. Abūd^o em̄ appellat
ñ ſolū iſta fabrica quā ſec de^o: celū et tra: ma
re: viſibilia et iuiſibilia: ſed habitatores mū
di: mundus vocan^r: quomodo domus vo
can^r et parietes et inhabitantes. Et aliquā
do laudamus domū: et vitupamus inhabi
tantes. Dicimus em̄: Bona domus: q; mar
morata eſt et pulchre laqueata. Et aliter di
cimus: Bona dom^o: Nemo ibi patit iniu
riam: nullę rapinę: nullę oppreſſiones ibi ſi
unt: modo non parietes laudamus: ſed in
habitatores: Domus tamē vocat^r: ſiue illa:
ſiue iſta. Omnes em̄ dilectores mūdi (quia
dilectione inhabitant mūdū: ſicut celū qđ
ſuſū eſt cor: et ambulāt carne in terra) Om
nes ergo dilectores mundi: mūd^o vocan^r.
Ipli nō hñt niſi iſta tria: Deſideriū carnis:
deſiderium oculorū: et ambitionem ſeculi.
Deſiderant em̄ māducare: bibere: vt i volu
ptatibus iſtis: Nūquid nō eſt in his mod^o?
Aut quādo dicitur: nolite iſta diligere: hoc
dici^r: vt non manducetis: non bibatis: aut
filios non pcreetis? Non hoc dici^r: Sed ſit
modus ppter creatorē: vt nō vos illigent
iſta dilectione: ne ad fruendū hoc amet^r: qđ
ad vtendum habere debetis. Non autē p
bamini: niſi quādo vobis proponūtur duo:
hoc aut illud. Juſticiā viſ: an lucra? Nō ha
beo vnde viuā: non habeo vnde manducē:
nō habeo vnde bibam. Sed quid ſi non po
tes habere iſta: niſi p iniquitatē? Nōne me
lius amas qđ non amittis: q̄ q iniquitatez
cōmittis? Lucrū auri vides: damnum fidei
nō vides? Hoc ergo ait domin^o. Deſideriū
carnis ē: id ē deſideriū ear̄ rez q̄ prinēt ad
carnem: ſicut cibus et concubitus et cetera
huiuſmodi. Et deſideriū oculorū. Deſideriū
oculorum dicit omnē curioſitatez. Jam
q̄ late patet curioſitas ipſa in ſpectaculis:
in theatris: in ſacramētis diaboli: in magi
cis artibus: in maleficijs ipſa eſt curioſitas.
Aliquādo temptat etiam ſeruos dei: vt ve
lint quaſi miraculū facere: temptare vtrum

exaudiat illos de⁹. In miraculis curiositas
est: hoc est desiderium oculorum: nō est a pa-
tre. Si dedit deus: fac. *Obtulit em̃ vt faci-*
as. Non em̃ qui non fecerunt ad regnū dei
non pertinebunt? Lum gauderent apostoli
quia dēmonia eis subiecta erāt: quid eis di-
xit dominus? Nolite in hoc gaudere: s̃ gau- Luc. 10.
dete quoniā nomina vestra scripta sūt in cē-
lo. Inde voluit gaudere apostolos: vnde
gaudes ⁊ tu. Uē tibi em̃: si nomē tuum non
est scriptū in cēlo. Nūquid vē tibi si nō am-
bulaueris in mari? Nūquid vē tibi si nō ex-
cluseris dēmonia? Si accepisti hęc vnde fa-
cias: vt ere humiliter non superbe. Raz ⁊ de
quibuscū pseudo pphetis dicit dominus:
Quia facturi sūt signa ⁊ pdigia. Ergo si sit Matt. 24.
ambitio sēculi. Ambitio sēculi supbia ē. Za- h
ctare se vult in honoribus. Abagn⁹ tibi vi-
detur homo: siue de diuitijs: siue de aliq̃ po-
tentia. Tria sunt ista: ⁊ nihil inuenies vnde
temptetur cupiditas humana: nisi aut desi-
derio carnis: aut desiderio oculorū: aut am-
bitione sēculi. Per ista tria temptat⁹ est do-
minus a diabolo. Desiderio carnis tempta-
tus est quando dictū est ei: Si filius dei es: Matt. 4.
dic lapidibus istis vt panes fiant: quando
esuriuit post ieiuniū. Sed quomō repulit tē-
ptationē: ⁊ docuit pugnare militem? Atten-
dite quid illi ait: Non in solo pane viuūt ho-
mo: sed in omni verbo dei. Temptat⁹ est ex Abi. 5.
desiderio oculorū de miraculo: quādo ei di-
xit: Abitte te deorsū: Scriptū est: Angelis
suis mādauit de te: ne qñ offēdas ad lapidē
pedem tuū. Ille restitit temptatori. Si em̃
faceret miraculum: nō viderēs nisi aut cessis-
se aut curiositate fecisse. Fecit em̃ quando
voluit tanq̃ deus: sed tanquā infirmos cu-
rans. Nam si tunc faceret: quasi tātū mō mi-
raculū velle facere putarēs. Sed ne hoc ho-
mines sentirēt: attende quid respōdit: Et
quādo tibi talis temptatio euenerit: dic il-
lud ⁊ tu: Redi post me sathanas. Scriptū ē
em̃: Non temptabis dominum deum tuū:
Id est: si hoc fecero temptabo deū. Ihoc di-
xit: qđ te voluit dicere quando tibi sugge-
rit inimicus: Qualis homo: qualis christia-
mus? Abodo vel vnum miraculū fecisti: aut
orationibus tuis mortui surrexerunt: aut se-
bucitantes sanasti: si vere esses alicui⁹ mo-
mētī: faceres aliquod miraculū: Respōde ⁊
dic: Scriptū ē: Nō temptabis dñm deū tu-
um. Non ergo temptabo deū: quasi tunc p-

In Ep̃lam beati Johānis Tractatus III

244. 10.
245. 31.
246. 10.
247. 10.
248. 10.
249. 10.
250. 10.
251. 10.
252. 10.
253. 10.
254. 10.
255. 10.
256. 10.
257. 10.
258. 10.
259. 10.
260. 10.
261. 10.
262. 10.
263. 10.
264. 10.
265. 10.
266. 10.
267. 10.
268. 10.
269. 10.
270. 10.
271. 10.
272. 10.
273. 10.
274. 10.
275. 10.
276. 10.
277. 10.
278. 10.
279. 10.
280. 10.
281. 10.
282. 10.
283. 10.
284. 10.
285. 10.
286. 10.
287. 10.
288. 10.
289. 10.
290. 10.
291. 10.
292. 10.
293. 10.
294. 10.
295. 10.
296. 10.
297. 10.
298. 10.
299. 10.
300. 10.

De eo qđ Johannes dicit: Que
ri nonissima hora ē: vsq; ad id: Et
non habetis necessitate vt aliquis
vos doceat: quia vñctio ipsi⁹ do-
cet vos de oib⁹: Tractat. III

A **P** **U**eri nouissima hora est. In hac lectione pueros alloq̃r. vt festi-
nēt crescere: q̃ nouissima hora est. Etas corporis nō est in volūtate. Ita null⁹
fm caruē crescit q̃si vult: sicut null⁹ quādo
vult nasci. Vbi autē natiuitas est in volūtate
est: ⁊ incrementuz in volūtate est: nemo ex
a q̃ ⁊ spiritu nasci nisi volens. Ergo si vult
cresci: si nō vult decrescit. Quid ē crescere?
Proficere. Quid est decrescere? Deficere.
Quisq̃s nouit natū esse se: vt audiat q̃ pu-
er ē ⁊ infans: auidē inhiēt vberib⁹ matr⁹: ⁊ ci-
to crescit. Est autē mas: ecclia: Et vbera ei⁹:

duo testamenta scripturarū diuinarū. hinc
sugatur lac oīm sacramētorū tēporalit̃ p̃tina
salute nra gestorū: vt nutrit̃ atq; roborat̃
pueniat ad māducādū cibū. Qd̃ ē i p̃ncipi- Job. 1.
pio erat x̃bū: x̃bū erat ap̃d deū: t̃ de⁹ erat
x̃bū. Lac n̄m x̃ps humilis ē: Lib⁹ n̄r: idē
ipse x̃ps ē gl̃is p̃ri. Lacte te nutrit̃ vt panē
pascat. Nā corde p̃tingē iēsū spiritalit̃: b̄ est
cōgscere: q; gl̃is ē p̃ri. Propt̃ea t̃ mariā p/
hibebat se tāgere t̃ dicebat ei: Noli me tan- Job. 20.
gere: nōdū em̄ ascendi ad p̃rem meū. Quid
est b̄: Discipulus se palpādū p̃buit t̃ marie
p̃tactū vitauit: Nōne ipse est q̄ dubitāti di-
scipulo dixit: Absterge digitos tuos t̃ palpa-
citrices: Nūquid iā ad patrē ascenderat?
Quare g̃ mariam phibet t̃ dicit: Noli me
tangere: nōdū em̄ ascēdi ad patrē meū: An
b̄ dicturi sum⁹: q̄ a viris se tāgi nō timuit:
t̃ a mulierib⁹ se tangi timuit? Cōtract⁹ illi⁹
oēz carnē mūdat. Quib⁹ p̃mo voluit mani
festari: ab his se timuit p̃trectari: Nōne vi-
ris resurrectio ei⁹ p̃ fēmas nūciata ē: vt p̃-
ria arte serpēs vinceret? Quia em̄ ille mor-
tem p̃mo homini p̃ fēminam nunciauit: t̃
viris vita p̃ fēminā nunciata est: Quare er-
go se tangi noluit: nisi quia contactum illū
spiritalē itelligi voluit? Cōtract⁹ spirital⁹ de
corde mundo. Ille contingit de corde mun-
do christum: qui eum itelligit patri cōgq̃-
lem t̃ cōternū. Qui aut̃ nōdū itelligit di-
uinitatem christi: vsq; ad carnem venit: vsq;
ad diuinitatē non venit. Quid autē ma-
gnū est vsq; illuc attingere: vsq; quo p̃se-
cutores qui crucifixerūt? Illud est magnū
itelligere verbū deum apud deum in prin-
cipio: p̃ qd̃ facta sūt omnia: qualem se con-
gnosci volebat quādo ait philippo: Tanto
tempore vobiscū sū: t̃ nō cognouistis me: Job. 14.
philippe q̄ videt me videt t̃ p̃fēz. Sz ne q̄s
piger sit ad p̃ficiendum: audiat: Pueri no-
uissima hora est: Proscite: currite: crescite:
nouissima hora ē. Ip̃a nouissima hora diu-
turna est: tñ nouissima hora est. Ihoram em̄
pro tempore posuit nouissimo: quia in no-
uissimis temporibus venit domin⁹ noster
iēsus christus. Sed dicturi sūt aliqui: Quō
nouissimum tempus: quomodo nouissima
hora: certe prius venit antichristus: et tunc
veniet dies iudicij? Uidit iohannes cogita-
tiones istas: ne quasi securi fierent: t̃ ideo
nō esse horā nouissimā putarēt: qd̃ ventur⁹
esset antichrist⁹: ait illis. Et sic audistis b̄
q̄ antichristus sit venturus: Nūc

antichristi multi facti sunt. Rūq̄d pos-
set habere multos antippos: q̄ hora nouissi-
ma? Quos dixit antippos: seq̄t et exponit:
Unde cognouim⁹ q̄ nouissima sit
hora? Unde? Quia antichristi multi fa-
cti sūt. Ex nobis exierūt. Elidete anti-
christos. Ex nobis exierunt. Ergo plangi-
mus damnu: Audi consolationē. S3 nō
erant ex nobis. Omnes heretici: omnes
scismatici ex nobis exierunt: id est ex eccle-
sia exeunt. Sed nō exirent si ex nobis esset.
Anteq̄ exirent ergo nō erant ex nobis. Si
anq̄ exiret nō erat ex nobis: multi int⁹ sūt:
non exierunt et tamē antichristi sunt. Aude-
mus h̄ dicere: Ut qd̄? Nisi vnusquisq̄ cum
intus est nō sit antichrist⁹. Descriptur⁹ em̄
antichristos et designatur⁹ est: et videbim⁹
eos. Nūc interrogare debet vnusquisq̄ cō-
scientiā suā: an sit antichristus. Latine em̄
antichristus contrari⁹ est xp̄o: Non quō nō
nulli intelligūt antichristū ideo dictū q̄ an
christū venturus sit: id est post eum ventu-
rus sit christus. Non sic dicitur: nō sic scri-
bitur: sed antichrist⁹: id est contrari⁹ christo.
Jam quis sit contrari⁹ christo: nunc aduer-
tetis ipso exponente: et intelligetis nō pos-
se exire foras nisi antippos. Eos aut̄ qui nō
sūt xp̄o p̄trarij: foras exire nullo mō posse.
Qui em̄ nō est christo contrari⁹: in corpe ip-
sius heret: et membrum computat. Nunq̄
sibi sūt mēbra contraria. Corporis integri-
tas vniuersis mēbris cōstat. Et quid de cō-
cordia mēbrorū dicit apostolus? Si patitur
vnū membrū: cōpatiunt⁹ omnia mēbra. Et
si glorificat vnū mēbrū: cōgaudent omnia
mēbra. Si ergo in glorificatiōe mēbri cete-
ra mēbra cōgaudent: et in passiōe oīa mem-
bra patiunt⁹: concordia mēbrorū non habet
antichristū. Et qui sūt intus: certe sūt in cor-
pore dñi nostri iesu xp̄i: quando q̄dem ad-
huc curatur cor⁹ ip̄ius: Et sanitas p̄fecta
non erit nisi in resurrectione mortuorū. Sic
sūt i corpore xp̄i: quō h̄iores mali i corpore
hūano. Qñ euomūt: tūc releuat⁹ cor⁹. Sic
et mali quando exeūt: tūc releuat⁹ ecclesia.
Et dicit quando eos euomit atq̄ p̄icit cor-
pus: Ex me exierunt humores isti: sed non
erant ex me. Quid est? Non erant ex me?
Nō de carne mea p̄cisi sūt: sed pectus mi-
hi p̄mebant cum inessent. Ex nobis exie-
runt: sed nolite tristes esse: non erant ex no-
bis. Unde p̄bas? Qd̄ si fuissent ex no-

bis: p̄mansisset vtiq̄ nobiscū. Nunc
q̄ videat charitas vestra: q̄a multi q̄ nō sūt
ex nobis: accipiūt nobiscū sacramēta: acci-
piunt nobiscū baptisimū: accipiūt nobiscū
quod norūt fideles accipere: benedictionē:
eucharistiam: et quicq̄d in sacramentis san-
ctis est. Ip̄sius altaris cōmunicatiōe acci-
piūt nobiscū: et non sūt ex nobis. Tēptatio
p̄bat q̄ non sūt ex nobis. Quādo illis tē-
ptatio venerit: velut occasione venti volāt
foras: q̄ grana non erant. Qēs autē tūc vo-
labūt (q̄d sepe dicendum est) cum area do-
minica ceperit vētilari in die iudicij. Ex no-
bis exierunt: sed non erant ex nobis. Q̄ si
fuissent ex nobis: p̄mansisset vtiq̄ nobiscū.
Nā vultis nosse charissimī: q̄ certissime di-
catur hoc: vt qui forte exierunt et redeunt:
non sint antichristi: non sint contrarij chri-
sto: sed de voluntate sua vnusquisq̄ aut
antichristus: aut in christo est: Aut in mem-
bris ē viuis: aut in humorib⁹ malis: Qui
se in melius commutat: in corpore mem-
brū ē: q̄ aut in malicia p̄manet humor mal⁹
est. Et quando exierit: releuat⁹: qui p̄me-
batur. Ex nobis exierūt: sed nō erant ex no-
bis. Q̄ si fuissent ex nobis: p̄mansissent vti-
q̄ nobiscum. Sed vt manifestarent⁹:
q̄ nō omnes erant ex nobis: Ideo
addidit vt manifestarent⁹: quia et intus cū
sūt: nō ex nobis sūt: nō tñ manifesti sūt: ex-
eūdo manifestant. Et vos vñctionē ha-
betis a sc̄to: vt ip̄i vobis manifesti
sint. Vñctio spiritalis: ip̄se sp̄s sanctus ē: cui⁹
sacramentū ē in vñctiōe visibili. Nāc vñcti-
onem christi q̄ h̄nt: dicit omnes cognoscere
malos et bonos: nec opus esse vt doceat: q̄
ipsa vñctio docet. Scribo vobis: Nō
q̄ nesciretis veritatē: sed q̄ nōstis
eā: et quia omne mēdaciū nō est ex
veritate. Ecce admoniti sum⁹ quō p̄gno-
scam⁹ antichristū. Quid ē christ⁹? Veritas.
Ip̄e dixit: Ego sū veritas. Qñ autē mēda-
ciū nō est ex veritate. Qēs igit q̄ mētiunt⁹: nō
sunt ex xp̄o. Nō dixit q̄dā mēdaciū ex ve-
ritate: et q̄dā mēdaciū nō ex veritate: Sē-
tentia attende: Ne vos palpetis: ne vobis
aduletis: ne vos decipiat: ne vos illuda-
tis: Qd̄ mēdaciū nō est ex veritate. Elideā-
mus q̄ quō antichristi mentiūt⁹: q̄ nō ē vnū
gen⁹ mēdaciū. Quis est mēdar: nisi is
q̄ negat q̄ iesus nō sit xp̄s? Aliam si-
gnificatiōē h̄z iesus: aliam habet christ⁹.

Iesū p̄p̄riū ē nōmē illi.

Christ⁹ ē nōmē sacramētū.

In Ep̄lam beati Iohānis Tractat⁹ III

Lum sit vnū: iesus christ⁹ saluator noster:
iesus tamē p̄p̄riū nomē est illi: quō moy-
ses p̄p̄rio nomine appellat⁹ est: quō helias:
quō abiaā: sic tanq̄ p̄p̄riū nomē habet do-
min⁹ noster iesus. Christus autē sacramenti
nomen est: quō si dicat⁹ propheta: quomo-
do si dicat⁹ sacerdos. Sic christus cōmenda-
tur vnus: in quo est redemptio totius po-
puli israel. Ip̄se christus sperabatur ventu-
rus a populo iudeorū. Et quia humilis ve-
nit non est agnitus: quia lapis paru⁹ erat:
offenderunt in illū: et fracti sūt. Sed creuit
lapis et fact⁹ ē mōs magn⁹. Et qd̄ ait sc̄ptu-
ra? Quicūq̄ offenderit in lapidem istū con-
quassabitur: et sup̄ quē venerit lapis iste co-
teret eum. Discernenda sūt verba. Offen-
dentē dixit cōquassari: sup̄ quē autē vene-
rit conterī. Primo q̄ humilis venit: offen-
derunt in illū homines: Quia excelsus vē-
turus est ad iudiciū: sup̄ quem venerit con-
teret eum. Sed illū non conteret vēturus:
quē non quassauit cū venit. Qui in humi-
lem non offendit: nō formidabit excelsū.
Breuiter audistis: Qui in humilē nō offen-
dit: non formidabit excelsū. Omnibus em̄
malis lap̄is offensionis est christ⁹: Quicq̄d
dicit christus: amarū est illis. Etenim audi-
te et videte: Omnes certe qui exierūt de eccle-
sia: et ab vñtate ecclesie p̄cidunt: antichristi
sūt. Nemo dubitat: ip̄e em̄ designauit. Ex
nobis exierūt: sed non erant ex nobis. Nā
si fuisset ex nobis: p̄mansissent vtiq̄ nobiscū.
Quicūq̄ ergo nō manent nobiscū: sed exe-
unt ex nobis: manifesti sūt q̄ antichristi sūt.
Et quomodo p̄bant antichristi? Ex mēda-
tio. Et quis est mēdar: nisi qui negat qm̄
iesus est christus? Interrogem⁹ hereticos.
Quē inuenis hereticum? Qui negat quia
iesus non est christus. Elideat charitas ve-
stra magnū sacramētum: Attendite qd̄ in-
spirauerit vobis deus: et quid insinuare no-
bis velit. Ecce exierunt a nobis et facti sunt
donatistę. Interrogem⁹ eos: vtrū iesus sit
christus: statim cōfiteant⁹ q̄ iesus christ⁹ est.
Si ergo ille est antichristus qui negat iesū
esse christū: nec nos possunt illi dicere an-
tichristos: nec nos illos: q̄a et nos confite-
mur et illi. Si ergo nec illi nos dicunt: nec
nos illos: ergo nec illi a nobis exierunt: nec
nos ab ipsis. Si q̄ non a nobis exiim⁹: in
vñtate sumus. Si in vñtate sumus: quid
faciūt in hac ciuitate duo altaria? Quid fa-

ciunt diuise domus: diuisa cōingia? Quid
facit cōmunis lectus et diuuisus christ⁹? Ad-
monet nos: vult nos fateri qd̄ verū est. An
ipsi a nobis exierūt: aut nos ab ipsis? Sed
absit vt nos ab ipsis. Habemus em̄ testa-
mentum dominicę hereditatis: recitamus:
et ibi nos inuenimus. Dabo tibi gentes he-
reditatē tuam et possessionē tuā terminos
terre. Tenemus hereditatē christi: illi eam
non tenent: nō cōmunicant orbi terrarū: nō
cōmunicant vniuersitati redemptę sangui-
nis domini. Habemus ipsum dominū resur-
gentem a mortuis: qui se dubitantib⁹ ma-
nibus discipulorū p̄buit palpandū. Et cū
adhuc illi dubitarent: ait illis: Sportebat
christum pati et resurgere tertia die: et p̄dica-
ri in nomine ei⁹ penitentia et remissionē pec-
catōrū. Ubi? Quā? Quib⁹? Per omnes gē-
tes: incipientes ab hierusalē. Securi sum⁹
de vñtate hereditatis. Quisquis huic he-
reditati non cōmunicat: foras exijt. S3 nō
erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis: p̄man-
sissent vtiq̄ nobiscum. Si q̄ ex nobis exie-
runt: antichristi sunt. Si antichristi sūt: mē-
daces sunt. Si mendaces sunt: negant iesū
esse christū. Iterum redimus ad difficulta-
tem q̄stionis. Singulos interroga: confite-
tur iesum esse christū. Coartat nos angust⁹
intellect⁹ in hac ep̄stola. Elidetis certe q̄
stionē. Hec questio et nos et ipsos turbat: si
non intelligat. Aut nos sumus antichristi:
aut illi sunt antichristi. Illi nos antichri-
stos vocant: et dicūt qd̄ exiim⁹ ab eis: nos
illos similiter. Sed designauit hęc ep̄stola
antichristos: Quicūq̄ negat q̄ iesus nō sit
christus: ip̄se est antichrist⁹. Jam ergo que-
ramus: quis neget: et nō attendam⁹ ad lin-
guam sed ad facta. Si em̄ omnes interroge-
tur: omnes vno ore cōfiteant⁹ iesum esse chri-
stum. Quiescat paululū lingua: vitā inter-
roga. Si inueneritis hoc: si ipsa sc̄ptura no-
bis dixerit: q̄ negatio eorū nō tātū lingua
sit s̄ et factis. Certe inuenimus multos an-
tichristos: qui ore p̄fiteant⁹ christum: et mo-
ribus dissentiunt a christo. Ubi inuenim⁹
hoc in sc̄ptura? Paulū audi apostolū de
talibus cum loqueret⁹ ait: Confiteant⁹ em̄ se
nosse deū: factis autē negant. Inuenimus
et ipsos antippos: Quisq̄s fact⁹ negat chri-
stum: antichristus est. Nō audio qd̄ sonet:
sed video quid viuat. Opera loquuntur: et

nobis exierunt

h̄ dñs. q̄ nō
est h̄c dñs.

1. Cor. 12.

Ioh. 14.

sc̄ptura habet Iesū
habet christ⁹.

Expositionis sancti Augustini

verba requirimus. Quis enim malus non bene vult loqui? Sed quid dicit de talibus dominus? Hypocrite quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Voces vestras ad aures meas affertis: ego cogitationes vestras inspicio: voluntatem ibi malam video: et falsos fructus ostenditis. **Matth. 7.** Non colligo de tribulis ficus: non colligo de spinis uvas. Unaqueque enim arbor a fructu cognoscitur. Adagis mendax est antichristus: qui ore proficitur Iesum esse christum: et factis negat. Ideo mendax: aliud loquitur: aliud agit. Ita ergo fratres si facta interroganda sunt: non solum multos inuenimus antichristos foras exisse: sed multos nondum manifestos et foras exierint. Quorumque enim habet ecclesia plures: fraudatores: adulteros: ebriosos: feneratorum: mangones: et omnia que numerare non possumus: si contraria sunt doctrine christi: contraria sunt verbo dei. Verbum autem dei christus est. Quicquid contrarium est verbo dei: in antichristo est. Antichristus enim contrarius est christo. Et vultis nosse aperte resistent isti christo: aliquando eueniat ut aliud quid mali faciant: et incipiant corripi: quia christum non audent blasphemare: ministros eius blasphemant a quibus corripuntur. Si autem ostenderis illis: quod christus verba tua: conantur quantum possunt: ut te convincant verba tua dicere: non verba christi. Si autem manifestum fuerit: quia verba christi dicis: eunt et in christum: incipiunt reprehendere christum. Quomodo inquisit et quare tales nos fecit? Nonne dicunt hoc quotidie homines convicti de factis suis? Prava voluntate pueri artificem accusant. Clamat illis artifex de celo: quia ipse nos fecit: qui nos refecit. Quid te fecit? Ego hominem: non auariciam. Ego hominem feci: non latrocinium. Ego hominem feci: non adulterium. **Daniel. 5.** distis quod laudant me opera mea. Ex ore trium puerorum ipse hymnus erat qui ab ignibus defendebat. Laudant opera domini domini. Laudat celi: terra: mare. Laudat omnia que sunt in celo. Laudat angeli: laudant stelle: laudant luminaria: laudat quicquid natum: quicquid volat: quicquid ambulat: quicquid reptat. Laudant ista omnia domini. Numquid audistis quia laudat dominum auaricia? Numquid audistis quia laudat dominum ebriositas? quia laudat luxuria: laudat nugacitas? Quicquid

ibi non audis laudem dare domino: non fecit dominus. Corrige quod tu fecisti: ut saluetur quod in te deus fecit. Si autem non vis et amas et amplecteris peccata tua: contrarius es christo. Intus sis: foris sis: antichristus es. Intus sis: foris sis: palea es. Sed quare foris non es? Quia occasione venti non inuenisti. Ita ista manifesta sunt fratres. Ne quis dicat: Christum non colo: sed deum colo patrem ipsum: **Dis** qui negat filium: nec filium nec patrem habet. Et qui confitetur filium: et filium et patrem habet. Vos grana alloquitur. Et quod palea erat: audiat: grana fiant. Unus quisque considerat conscientiam suam: si mundi amator est: mutetur: fiat amator christi: ne sit antichristus. Si quis ei dixerit quod antichristus sit: irascitur: iniuriam sibi factam putat: fortassis inscriptionem minatur. Si audiat a litigante quod antichristus sit: dicit ei christus: Patiens esto. Si falsum audisti: gaude mecum: quod et ego falsa ab antichristis audio. Si autem verum audisti: conueni conscientiam tuam. Et si audire times: esse periculum time. Ergo vos quod ab initio audistis: in vobis maneat. Quod si in vobis manserit quod ab initio audistis: et vos in filio et premanebitis. Hec est illa pollicitatio: quam ipse pollicitus est nobis. For te enim mercedem quereres et diceres: Ecce in me quod ab initio audiui custodio: obtemporo: pericula: labores: temptationes per ista mansione sustineo. Quo fructus? Qua mercede? Quid mihi postea dabit: quia in hoc seculo me video laborare inter temptationes? Non video hic requiem esse aliquam: mortalitas ipsa aggrauat animam et corpus quod corruptum: premit ad inferiora: stolo oia: ut illud quod ab initio audiui: maneat in me: et dicam deo meo: Propter verba laborum tuorum ego custodui vias duras: Ad quam ergo mercedem? Audi et noli deficere. Si deficiebas in laboribus: promissa mercede fortis esto. Quis est qui operetur in vinea: et recedat illi de corde quod accepturus est? Fac illi oblitum mercedem suam: deficiunt manus. Memoria promissae mercedis peruertere facit in opere. Et homo promissum qui te potest fallere: Quanto fortior esse debes in agro dei: quando promissum veritas: cui nec succedi potest nec mori: nec fallere potest eum cui promissum est? Et quid est promissum? Videamus quid promissum. Aurum est: quod hic multum amat homines: an argentum? An possessiones ad quas subdit boies aurum: quibus

In Epistolam beati Iohannis Tractatus III

multum ament aurum? An amena patria: ample domus? multa macipia: animalia numerosa? Non est hec merces quedam ad quam nos hortatur ut in labore durem. Quid dicitur merces ista? Vita eterna. Audistis et galilaei exclamastis. Amate quod audistis: et liberamini a laboribus vestris in requiem vite eterne. Ecce quid minatur deus? Vita eterna. **Matth. 25.** illis ad dexteram constitutis: Venite benedicte patri mei: percipite regnum quod vobis patrum est ab origine mundi. Ad sinistram quid? Ite in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Illud nondum amas: vel hoc time. Adhementote ergo fratres mei: quod vitam eternam nobis promissum. Hec est inquit pollicitatio quam ipse pollicitus est nobis: **his** vita eterna. Hec scribo vobis de his que vos seducunt. Nemo vos seducat ad mortem. Promissionem vite eterne desiderate. Quid potest mundus promittere? Quicquid libet promittat: fortassis in crastino morituro promittit. Et qua fronte ad illud quod manet in eternum exiturus es? Sed quid minatur mihi potens homo: ut aliquid mali faciam? Quid minatur? Carceres: catenas: ignes: tormenta: bestias. Numquid ignem eternum? Exhorresce quod minatur omnipotens: amate quod pollicetur omnipotens: et vilescit omnis mundus: siue promittens: siue terrens. Hec scribo vobis de his qui vos seducunt: **Et** scitis quia vocationem habetis. Et nos vocationem quam accepimus ab eo: permaneat in nobis: vocationis sacramentum est: virtus ipsa inuisibilis. Vnctio inuisibilis: spiritus sanctus. Vnctio inuisibilis: charitas illa est: que in quocumque fuerit: tanquam dixit illi erit: Quis ardente sole arescere non potest. Omne quod radicatum est: nutrit calore solis: non exarescit. Et non habetis necessitate ut aliquis vos doceat: quia vnctio ipsi docet vos de omnibus. Quid ergo nos facimus fratres: quod docemur vos? Si vnctio ei docet nos de oibus: quod si nos si ne causa laboramus. Et ut quid tantum clamamus? Dimittamur vos vocationi illius: ut doceat vos vnctio ipsius. Sed modo mihi facio questionem: et illi ipsi apostolo facio. Dignetur audire paruulum fratrem a seipso Iohanni dico: Vnctionem habebant quibus loquaris? Tu dixisti: quia vnctio ipsius docet vos de omnibus: ut quid talem epistolam fecisti? Quid

illos tu docebas? Quid instruebas? Quid edificabas? Iam hic videte magnam sacramentum fratres. Sonus verborum nostrorum aures percutit: magister intus est. Nolite putare quod hominem aliud discere ab homine. Admonere possumus per strepitum vocis nostrae: si non sit intus qui doceat: inanis sit strepitus noster. Adeo fratres vultis nosse: nunquid non sermonem istum oes audistis? Multi hinc indocti exituri sunt. Quantum ad me pertinet omnibus locutus sum: sed quod vnctio illa intus non loquitur: quos spiritus sanctus intus non docet: indocti redeunt. Admagisteria forinsecus: adiutoria quaedam sunt et admonitiones: cathedra in celo habet: qui corda docet. Propterea ait et ipse in euangelio: Nolite vobis dicere magistrum in terra. **Matth. 23.** Unus est ergo magister christus. Ipse vobis ergo intus loquitur: quando nemo hominum illic est. Quia et si aliquid est a latere tuo: nullum est in corde tuo. Et non sit vultus in corde tuo: Christus sit in corde tuo: vnctio ipsius sit in corde: ne sit in solitudine cor sitiens et non habens fontes quibus irrigetur. Interior ergo magister est qui docet. Christus docet: inspiratio ipsius docet. Ubi illius inspiratio et illius vnctio non est: forinsecus inaniter prestunt verba. Sic sunt ista fratres que forinsecus dicimus: quod est agricola ad arborem: forinsecus operatur: adhibet aquam et diligenti cultum. Quilibet forinsecus adhibet: numquid poma format? Numquid nudatam lignorum vestit vmbra foliorum? Numquid tale aliquid intrinsecus agit? Sed quis agit hoc? Audite agricolam apostolum: et videte quod sumus: et audite magistrum interiore: Ego plantavi: apollo rigauit: sed deus incrementum dedit. Neque qui plantat est aliquid: neque qui rigat: sed qui incrementum dat deus. Hoc ergo vobis dicimus: siue plantem: siue rigemus: loquendo non sumus aliquid: sed ille qui incrementum dat deus: id est vntio illius docet vos de omnibus.

De eo quod Iohannes dicit: Et verax est et non est mendax: Sicut docuit nos permanere in ipsa. Et nunc si lioli permanere in eo: ut cum manifestus fuerit: habeamus fiduciam in conspectu eius: ut non confundamur ab eo in aduentu eius: usque ad id: In hoc manifestatur est filius dei ut soluat opera diaboli: Tractatus III

Expositionis sancti Augustini

A Eministis fratres hesternaz lectio-
nem ad hoc terminatā: quia nō ha-
betis necessitatem vt quis doceat
vos: sed ipsa vñctio docet vos de omnibus.
Hoc autē sicut vos recordari certū sū: sic ex-
posuimus vobis: qz nos qui forinsecus lo-
qmur ad aures vestras: ita sum⁹ quasi ope-
rarij adhibētes culturā forinsecus ad arbo-
rem: Sed incrementū dare nō possum⁹: nec
fructus formare: Ille autē qui vos recreauit
et redemit et vocauit p fidem: et spiritū suum
habitans in vobis: nisi loquat vobis int⁹:
sine causa nos pstrepimus. Unde hoc apa-
ret: Quia cum multi audiūt: nō omnib⁹ p-
suadet qd dicit: s illis solis quibus int⁹ lo-
quit⁹ deus. Illis autē int⁹ loquit⁹: q ei locū p-
bent. Illi autē deo locū p-
bent: qui diabolo
locum non p-
bent. Habitare enī vult dia-
bolus corda hominū et loqui ibi omnia que
valent ad seductionē. Sed quid ait dñs ie-
sus: Princeps hui⁹ mūdī missus est foras.
Unde missus est: Nūqd extra celū et terrā?
Nūqd extra fabricā mundi? Non: Sed ex-
tra corda credētū foras missio inuasore: ha-
bitat redemptor: qz ipse redemit q creauit:
Et diabolus iam forinsec⁹ opugnat: nō vin-
cit illū q intus possidet. Forinsec⁹ autē op-
pugnat: imittēdo varias temptatiōes. Sz
ille nō cōsentit cui deus int⁹ loquit⁹: et vñ-
ctio quā audit: docet. Et verax est inq̄r.
Eadem vñctio: id est ipse spiritus dñi qui
docet homines: mentiri nō potest: et non
est mēdar: Sicut docuit nos per-
manere in ipsa. Et nūc filioli pma-
nete in eo: vt cum manifestat⁹ fue-
rit: habeam⁹ fiduciā in p̄spectu ei⁹:
vt nō p̄fundamur ab eo in aduentu
ei⁹. Videte fratres: credim⁹ in iesū quē nō
vidimus: annūciauerunt eū qui viderunt:
q̄ contrectauerūt: q̄ verbū ex ore ipsi⁹ audi-
erunt: et vt psuaderent generi humano: ab
illo missi sunt: non a seipsis ire ausi sūt. Et
quo missi sunt? Audistis cū euangelīū lege-
retur: Ite p̄dicare euangelīū vniuersę crea-
ture que sub celo est. Ubīqz ergo discipuli
missi sūt attestatib⁹ signis et p̄digijs vt cre-
deret illis: quia ea dicebant q̄ viderāt. Cre-
dim⁹ in eū quē nō vidim⁹: et venturū eū ex-
pectamus. Quicūqz illū fide expectant: cū ve-
nerit gaudebūt. Qui sine fide sūt cū ve-
nerit: qd nūc nō vident: erubescunt. Et con-
fussio illa nō erit vni⁹ diei et transiet: quō so-

lent confundi qui inueniunt in aliqua cul-
pa et eis insultat ab hominib⁹. Confusio il-
la traducet cōfusus ad sinistrā: vt audiant: **Matth. 25.**
Ite in ignē eternū qui parat⁹ est diabolo et
angelis ei⁹. Adhancam⁹ ergo in verbis ei⁹:
ne confundamur cū venerit. Ipse enī dicit
in euangelio eis q̄ in eum crediderāt: Si p-
māseritis in verbo meo: vere discipuli mei
estis. Et quasi dicerent: quo fructu? Et co-
gnosceris inq̄r veritatē: et veritas liberabit
vos. Adhodo enī salus nostra in spe: nondū
in re. Nondū tenemus iam qd p̄missū est:
sed venturū speram⁹. Fidelis autē est q̄ p-
misit: non te fallit: tantū noli deficere: sed
expecta p̄missorē. Non enī nouit fallere ve-
ritas: tu noli esse mēdar: vt aliud p̄steari
aliud agas. Tu serua fidē: et seruat ille pol-
licitationē. Si autē nō tu seruaueris fidē: tu
te fraudasti: nō ille qui p̄misit. **Si scitis B**
quia iust⁹ est: scitote qd omis q̄ fa-
cit iusticiā ex ipso est natus. Iusticia
modo nostra ex fide: iusticia p̄fecta non est
nisi in angelis: Et vix in angelis si deo com-
parent. Tamē si qua p̄fecta iusticia anima-
rū et spiritū est quos deus creauit in ange-
lis sanctis: iustis: bonis: nullo lapsu auer-
sis: nulla supbia cadentib⁹: sed manentib⁹
semp in cōtemplatiōe verbi dei: et nihil ali-
ud dulce habentibus nisi a quo creati sūt:
in ipsis p̄fecta iusticia est: in nobis autē ex
fide cepit esse fm spiritū. Audistis cū psal-
mus legeret⁹: Incipite dñō in confessione. **Ps. 146.**
Incipite inquit: Initiū iusticie nostrę p̄fes-
sio peccatorū. Lepisti nō defēdere peccatū
tuū: iam inchoasti iusticiā: p̄ficiet autē in te
quādo nihil aliud facere delectabif⁹: quādo
absorbebis mors in victoria: qñ nulla cōcu-
piscencia titillabit: quando non erit lucta
cū carne et sanguine: quādo erit corona vi-
ctorię et triūphus de inimico: tūc erit p̄fecta
iusticia: Adhodo adhuc pugnamus. Si pu-
gnam⁹: in stadio sum⁹. Ferim⁹ et ferimur: s
qui vincat expectat. Ille autē vincit: qui et
qd ferit de viribus suis nō p̄sumit: sed de
p̄tecto deo. Solus diabol⁹ aduersū nos
pugnat: nos cū deo simus: et diabolū vin-
cimus. Nam si tu solus cū diabolo pugna-
ueris: vinceris. Exercitat⁹ est hostis. Quot
palmar⁹? Cōsiderate: quo deiecerit vt mor-
tales nasceremur: Primo ipsam originē no-
stram de paradiso. Quid ergo faciendū est
quia ipse exercitatus est? Inuocet om̄s ipo-

In Ep̄lam beati Iohānis Tractat⁹ III

tens aduersus exercitātū diabolū. Habiter
in te qui non potest vinci: et securus vinces
eū: qui vincere solet. Sz quos: nisi in qd
nō habitat deus? Nā vt noueritis fratres:
contēpserit adam in paradiso possit⁹ p̄ceptū
dei: et erexit ceruicē veluti potestate sua esse
cupiens: et nolens subdi volūtati dei: et la-
psus est ab illa immortalitate: ab illa beatitu-
dine. Homo autē quidā iā exercitat⁹ natus
mortalis: cum sederet in stercore putris ver-
mibus diabolū vicit: Ipse adam: et in iob
ipse: qd de genere ipsius: iob. Ergo adā vi-
ctus in paradiso vicit in stercore. In para-
diso cum esset: audiuit psuasionē mulieris
quā illi miserat diabolus: in stercore autē
cum esset: ait eug: Tanqz vna ex inspiētib⁹
mulierib⁹ locuta es. Ibi autē apposuit: hic
responsū dedit. Lū esset letus audiuit: cuz
esset flagellat⁹ vicit. Ideo videte quid seq̄-
tur fratres in ep̄la ista: Quia hoc nobis cō-
mendat: vt diabolū quidē vincam⁹: sed nō
ex nobis. Si scitis quia iust⁹ est: ait: scitote
quia om̄s qui facit iusticiā ex ipso est nat⁹:
Ex deo: ex christo. Et qz dixit: ex ipso est na-
tus: hortat nos. Jam ergo quia nati ex illo
sumus: p̄fecti sum⁹: Audite. Ecce qualē
dilectionē dedit nobis pater: vt fi-
lij dei vocemur et sim⁹. Nam qui vo-
cantur et nō sunt: quid illis p̄dest nomē vbi
res non est? Multi vocant⁹ medici qui cu-
rare non norūt: Multi vocant⁹ vigiles: q
tota nocte dormiūt: Sic multi vocant⁹ chri-
stiani: et in rebus non inueniunt⁹: qd hoc qd
vocat⁹ non sunt: id est in vita: in moribus:
in fide: in spe et charitate. Hoc autē qd audi-
tis fratres: Ecce qualē dilectionē dedit no-
bis pater: vt filij dei vocemur et sim⁹. Pro-
pter hoc mund⁹ nō cognoscit nos:
quia nō cognouit eū: et nos nō co-
gnoscit mūd⁹. Totus mund⁹ christian⁹
est: et totus mūdus impius. Per totum enī
mūdū impij: et p totū mūdū p̄j. Illi illos
nō cognoscūt: Quō putamus qz nō cogno-
scunt? Insultant bene viuētib⁹. Atten-
dite et videte: qz forte sūt et inter vos. Unus
quisqz vestrū qui iā pie viuūt: qui cōtemnit
secularia: qui nō vult ire ad spectacula: qui
nō vult se inebriare quasi sollemniter: et qd ē
gravius accedēte patrocinio sanctorū dicē-
fieri immūd⁹: qui ista facere noluerit: quo-
modo ei insultat ab his qui faciūt? Nūqd

insultaret ei si agnosceret? Quare autē non
agnoscit? Abund⁹ cum nō agnoscat. Quid
est mundus? Illi habitatores mundi: quō
dicif⁹ domus habitatores eius. Pā ista sepe
dicta sunt: et nō ea vobiscū hodie repetim⁹.
Jam cū auditis mūdū i mala significatio-
ne: nō itelligatis nisi dilectores mūdī: quia
p dilectionē inhabitant: et p quod inhabi-
tant nomē habere meruerūt. Propter hoc
mūdus non cognouit nos: quia nō cogno-
uit eū. Ambulabat et ipse dñs iesus christ⁹
in carne: Erat deus: latebat in infirmitate.
Et vnde non est cognit⁹? Quia om̄ia pec-
cata arguebat in hominib⁹. Illi amādo de-
lectationes peccatorū nō agnoscebāt deū:
Amādo qd sebris suadebat: iniuriā medi-
co faciebāt. Quid ergo: nos iam nati sum⁹
ex ipso? Sed qz in spe sumus. Dilectissi-
mi inquit: nunc filij dei sumus. Jam
nūc: Quid est ergo qd expectam⁹: si iam fi-
lij dei sumus? Et nondū inquit manife-
stum est qd erimus. Quid autē erim⁹
aliud qd filij dei? Audi qd sequit⁹. Scim⁹
qd cū apparuerit: similes ei erim⁹:
qm videbimus eum sicuti est. Intel-
ligat charitas vestra. Adhagna res: Scim⁹
qz cū apparuerit: similes ei erimus: quonīā
videbimus eū sicuti est. Jam illud attendi-
te quid vocatur est. Hostis quid vocat⁹ est?
Quid vocat⁹: et non solū vocat⁹: s vere est:
incomutabilis est: semp manet: mutari ne-
scit: nulla ex pre corrūpit⁹: nec p̄ficiat quia
p̄fectū est: nec deficit quia eternū est. Et qd
est hoc? In principio erat verbū: et verbum
erat apud deū et deus erat verbū? Et quid
est hoc? Qui cum in forma dei esset: nō rapi-
nam arbitrat⁹ est esse se equalem deo? Hoc
modo christum in forma dei verbū dei vni-
cum patri equalē patri: non possūt videre
mali. Scdm id vero qd verbū caro factū ē:
potuerunt et mali: quia in die iudicij vide-
bunt et mali: quia sic veniet iudicij quō-
venit iudicij dñs. In ipsa forma homo: sed
deus. Nam maledictus om̄s q̄ spem suam
ponit i homie: Homo venit et vt iudicet. Et
si nō videbif⁹: quid est qd scriptū est: Glide-
bunt in quē transierūt: De impijs enī di-
ctum est: qz videbūt et confundent⁹. Quo-
modo non videbūt impij: quādo alios po-
net ad dexterā: alios ad sinistrā? Ad sini-
stram posit⁹ dicit: Ite in ignē eternū. Ad **Matth. 25.**

Expositionis sancti Augustini

dextera possitis dicere: Venite beati pa-
 tris mei percipite regnum. Videbunt: sed for-
 mam serui: Formam dei non videbunt.
 Quare? Quia impii sunt. Et ipse domi-
 nus dicit: Beati mundo corde: quoniam
 ipsi deum videbunt. Ergo visuri sumus
 quandam visionem fratres: quam nec oculi
 vidit: nec auris audiuit: nec in cor homi-
 nis ascendit. Visionem quandam: visio-
 nem precellentem omnes pulchritudi-
 nes terrenas: auri: argenti: nemorum atque
 camporum: pulchritudinem maris et ae-
 ris: pulchritudinem solis et lune: stellarum:
 angelorum: omnia superantem: quia ex
 ipso pulchra sunt omnia. Quid ergo nos-
 erimus quando videbimus quod nobis
 promissum est? Similes ei erimus: quoni-
 am videbimus eum sicuti est. Quomo-
 do potuit: lingua sonuit: cetera corde co-
 gitentur. Quid enim et ipse iohannes di-
 xit: ad comparationem rei que est: vel a
 nobis dici potest hominibus longe im-
 paribus meritis ipsius: Redeamus ergo
 ad illam victionem: que intus docet: et
 loqui non possumus. Et quia modo vi-
 dere non potestis: officium vestrum in de-
 siderio sit. Totam vitam christiani boni: san-
 ctum desiderium est. Quod autem desi-
 deras nondum vides: sed desiderando
 capax efficeris: ut cum venerit quod vide-
 as implearis. Sicuti enim si velles imple-
 re aliquem sinum: et nosti quod magnus est quod
 dabis: extendis sinum vel sacculum vel vasis vel
 alicuius rei. Nosti quantum missurus es:
 et vides quia angustus est sinus: extenden-
 do facis capacious. Sic deus differen-
 do extendit desiderium: desiderando ex-
 tendit animum: extendendo facit capax.
 Desideremus ergo fratres: quia imple-
 di sumus. Videte paulum extendentem si-
 num: ut possit capere quod venturum est:
 ait: Non quia iam acceperim: aut iam perfe-
 ctus sum: Fratres ego me non abitor: co-
 prehensisse. Quid ergo agis in hac vita
 si nondum apprehendisti? Unum autem:
 que retro oblitus: in ea que ante sunt ex-
 tentus: secundum intentionem sequor: ad pal-
 mam supernae vocationis. Extentum se
 dixit: et secundum intentionem sequi se dixit:
 Abinoe se sentiebat ad capiendum quod
 oculus non vidit: nec auris audiuit: nec

in cor hominis ascendit. Hec est vita no-
 stra: ut desiderando exerceamur. Tan-
 tum autem nos exercet sanctum deside-
 rum: quantum desideria nostra amputa-
 uerimus ab amore seculi. Jam diximus
 aliquando ex inani: quod implendum est:
 Bono implendus es: funde malum: Pu-
 ta quia melle te vult implere deus: si ace-
 to plenus es: ubi mel pones? Fundendum
 est quod portat vas: mundandum est ip-
 sum vas. Abutandum est: et si cum labore
 cum tritura ut fiat aptum cuidam rei. Abel
 dicamus: aurum dicamus: vinum dica-
 mus: quicquid dicamus quod dici non
 potest: quicquid volumus dicere: deus
 vocatur. Et quid diximus deus: quid di-
 ximus? Due istae syllabae sunt totum quod
 expectamus. Quicquid ergo dicere va-
 luimus infra est. Extendamus nos in
 eum: ut cum venerit impleat. Similes
 ei erimus: quoniam videbimus eum si-
 cuti est. Et omnis qui habet spem
 hanc in ipso est. Videte quia in spe
 nos posuit. Videtis quemadmodum nos
 congruit apostolo paulo: coapostolo suo.
 Spe salui facti sumus. Spes autem que
 videtur non est spes. Quod enim videt
 quis: quid sperat? Si enim quod non vi-
 demus speramus: per patientiam expe-
 ctamus. Ipsa patientia exercet deside-
 rum. Abane tu: Nam manet ille. Et per-
 seuera in ambulando: ut peruenias: quia
 quo tendis non migrabit. Videte. Et
 omnis qui habet spem hanc in ip-
 so: castificat semetipsum: sicut et
 ipse castus est. Videte quemadmo-
 dum non abstulit liberum arbitrium: ut
 diceret castificat semetipsum. Quis nos
 castificat nisi deus? Sed deus te nolen-
 tem non castificat. Ergo quod adiungis vo-
 luntatem tuam: deo castificas teipsum.
 Castificas te: non de te: sed de illo qui ve-
 nit ut habitet in te. Tamen quia agis
 ibi aliquid voluntate: ideo et tibi aliquid
 tributum est. Ideo autem tibi tributum
 est: ut dicas sicut in psalmo: Adiutor me-
 us esto ne derelinquas me. Si dicis: ad-
 iutor meus esto: aliquid agis. Nam si ni-
 hil agis: quomodo ille adiuvatur? Om-
 nis enim qui facit peccatum: et ini-
 quitatem facit. Nemo enim dicat: Ali-

Nemo dicat aliud
 sed aliud inquitat

In Epistolam beati Iohannis Tractatus III

Quid est peccatum: atque aliud iniquitas. Nemo
 dicat: Ego peccator homo sum: sed ini-
 quis non sum. Omnis qui facit pecca-
 tum: et iniquitatem facit. Peccatum ini-
 quitas est. Quid ergo facimus de pec-
 catis nostris et iniquitatibus? Audi quod
 dicit. Et scitis quia ille manifesta-
 tus est: ut peccatum auferat: et pec-
 catum in ipso non est. In quo non
 est peccatum: ipse venit auferre peccatum.
 Nam si esset in illo peccatum: auferendum
 esset illi: non ipse auferret. Omnis qui
 in ipso manet non peccat. In qua-
 tum in ipso manet: tantum non pec-
 cat. Omnis qui peccat non vidit
 eum neque cognovit eum. Non est
 mirum. Non eum vidimus: sed visuri su-
 mus. Non eum cognouimus: sed cogni-
 turi sumus. Credimus in eum quem non
 cognouimus? An forte ex fide cognoui-
 mus? Specie non cognouimus? Abag-
 na est ista questio. Quis qui peccat non vidit
 eum: nec cognovit eum. Nondum cogno-
 uimus: sed in fide et videmus et cogno-
 scimus. Si enim nondum videt fides:
 quare dicimus illuminati? Est illumina-
 tio per fidem: est illuminatio per speciem.
 Abodo cum peregrinamur: per fidem am-
 bulamus: nondum per speciem. Ergo et
 iusticia nostra per fidem est: et non per spe-
 ciem. Erit perfecta nostra iusticia cum vi-
 debimus per speciem. Abodo non relin-
 quamus eam iusticiam que est ex fide:
 quoniam iustus ex fide uiuit: sicut ait apo-
 stolus. Quis qui manet in ipso non peccat.
 Nam omnis qui peccat non vidit eum:
 neque cognovit eum. Non credidit iste qui
 peccat: Si autem credidit quantum ad
 fidem eius pertinet non peccat. Filioli
 nemo vos seducat. Qui facit ius-
 ticiam iustus est: sicut et ille ius-
 tus est. Nunquid quando audimus:
 quia iusti sumus: sicut equales nos debe-
 mus putare deo? Debetis scire quid est:
 Sicut. Jamdudum enim dixit: Castificat
 semetipsum: sicut ipse castus est. Jam er-
 go paret: Equalis est castitas nostra ca-
 stitati dei: et iusticia nostra iusticie dei.
 Quis hoc dicat? Sed: sicut: non semper
 in equalitate dici solet. Quomodo? Ubi
 gratia: Ubi basilica ista ampla: si velit

facere aliquis minorem: sed tamen pro-
 portione ad mensuras eius: ut verbi gra-
 tia: si lata est simplum: et longa duplum
 faciat: et ille lata simplum: et longa du-
 plum: videtur sic fecisse sicut est ista. Sed
 ista habet: verbi gratia: centum cubitos:
 illa triginta: et sicut est: et impar est. Vi-
 detis quia non semper: sicut: ad parilita-
 tem et equalitatem refertur. Verbi gra-
 tia: Videte quantum sit inter faciem ho-
 minis et imaginem de speculo. Facies
 in imagine: facies in corpore. Imago in
 imitatione: corpus in veritate. Et quod dici-
 mus? Nam sicut hic oculi: ita et ibi. Sicut hic
 aures: ita et ibi. Dispar est res: sed: sicut:
 ad similitudinem dicitur. Habemus er-
 go et nos imaginem dei: sed non illam
 quam habet filius equalis patri: Tamen
 et nos pro modo nostro: si non sicut ille es-
 semus: ex nulla parte similes diceremur. Er-
 go castificat nos sicut et ipse castus est. Sed
 ille castus eternitate: nos casti fide. Ius-
 ti sumus sicut et ipse iustus est. Sed ipse
 in ipsa incomutabili perpetuitate: nos ius-
 ti credendo in quem non videmus: ut
 aliquando videamus. Et cum perfecta
 fuerit iusticia nostra: cum facti equales
 angelis fuerimus: nec tunc illi equabimur.
 Quanto ergo modo ab illo longe est: qui
 nec tunc par erit? Qui facit peccatum
 de diabolo est: quia ab initio dia-
 bolus peccat. De diabolo est. Hostis quod
 dicat? Imitando diabolum: Nam nemi-
 nem fecit diabolus: neminem genuit: ne-
 minem creauit. Sed quicquid fuerit imi-
 tatus diabolum: quasi de illo natus sit filius
 diaboli imitatio non proprie nascendo. Quo-
 modo es filius abrahe? Nunquid abraha te
 genuit? Quomodo iudei filij abrahe? Non
 imitantes fidem abrahe facti sunt filij dia-
 boli. De carne abraha nati sunt: et fidem
 abrahe non sunt imitati. Si ergo qui inde
 nati sunt: exheredati sunt: quia non sunt
 imitati: tu qui non de illo natus es effi-
 ceris filius: et sic eris filius imitando. Et
 si diabolum fueris imitatus: quia ille su-
 perbus extitit et impius aduersus deum:
 eris filius diaboli: diabolum imitando:
 non quia ipse creauit te aut genuit te. In hoc
 manifestatus est filius dei.
 Heia fratres: omnes peccatores ex diabo-
 b 4

Expositionis sancti Augustini

lo nati sunt inquantū peccatores. Adam a deo factus est: sed quando cōsensit diabolo: ex diabolo natus est. Et tales omnes genuit quālis erat. Lū ipsa conspiciētia nati sumus: Et antequā nos de vita nostra addamus: de illa damnatione nascimur. Nam si cum illo peccato non nascimur: quid est quod cum infantibus ad baptismum curritur ut soluantur? Ergo duas natiuitates attendite fratres: adā et christum. Duo sunt homines: sed vnus ipsorum homo homo: alter homo deus. Per hominem hominē peccatores sumus: per hominē deum iustificamur. Natiuitas illa deiecit ad mortem: ista natiuitas erexit ad vitam. Natiuitas illa trahit secum peccatum: natiuitas ista liberat a peccato. Ideo enim venit christus homo: ut solueret peccata hominū. In hoc manifestatus est filius dei: ut soluat opera diaboli. Cetera cōmendo charitati vestre: ne vos grauem. Ipsa enim questio est: in qua soluenda laboramus: quia peccatores nos dicimus. Si enim quis dixerit se esse sine peccato: mendax est. Et in ipsius epistola iohānis inuenimus: Si dixerimus quia peccatum non habemus: nos ipsos seducimus. Ademisse enim debetis prius: Si dixerimus quia peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Et rursus in consequētibz audis: Qui natus est ex deo non peccat: quia qui facit peccatum non videt eum: neque cognouit eum. Omnis qui facit peccatum de diabolo est. Ex deo non est peccatus. Iterum terret nos: quomodo nati sumus ex deo: et quomodo nos fatemur peccatores? An dicturi sumus: quia de deo nati non sumus? Et quid faciunt ista sacramenta in infantibus? Quid dixit iohannes: Qui natus est ex deo non peccat: Ipse iohannes iterum dixit: Si dixerimus quia peccatum non habemus: nosmetipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Abagna questio et angusta. Et ad hanc soluēdam vtiā nentam fecerim charitatem vestram: In nomine domini cras quod inde dederit differemus.

De eo quod Iohannes dicit:

Omnis qui natus est ex deo non facit peccatum: quia semen eius in ipso manet. Et non potest peccare quia ex deo natus est: vsq; ad id: Filioli non diligamus verbo tatum et lingua: sed opere et veritate: Tractat⁹ v.

Attente audite obsecro vos: quia res non minima versat in medio. Et non dubito quod besterno die intēti assuetis: quod et hodie intēti cōueniēt. Est enim parua questio: quod dicat i ista epistola: Qui natus est ex deo non peccat: Et quod in eadez epistola superius dicit: Si dixerim⁹ quia peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Quid factur⁹ ē quē vterq; sermo ex eadē epistola in medio coartauit? Si se confessus fuerit peccatorē: timeat ne dicat illi: Non ergo ex deo natus es: quia scriptū est: Qui natus est ex deo: non peccat. Si autē dixerit se iustum: et non habere peccatū: accipit ex alia pte plagam ex ipsa epistola: Si dixerimus quia peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Postus ergo i medio quod dicat: et quid confiteatur: aut quid pteatur non inuenit. Profiteri se esse sine peccato periculosum est. Et non solum periculosū: sed etiā mēdosum. Nos ipsos inq; seducim⁹: et veritas in nobis non est. Si dixerimus quia peccatum non habemus: sed vtiā non haberes et diceret: Verum enim diceret. Nec in veritate pmienda: vllū iniquitatis vel vestigiū formidares. Sed ideo malefacis si dicis: quia mēdaciū dicis. Veritas inquit in nobis non est: si dixerim⁹ quia peccatum non habemus. Non ait: Nō habuimus: ne forte de pterita vita dictū videret: habuimus peccatū homo iste: sed ex quo natus est ex deo cepit nō habere. Si ita eēt: nulla nos angustaret questio. Dicerem⁹ enim: Fuimus peccatores: sed nō iustificati sumus. habuimus peccatū: sed modo non habemus. Non hoc ait. Sed quid ait? Si dixerim⁹ quia peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Post aliquātū rursus: Qui natus est ex deo inq; nō peccat. Nūquid iohānes ipse nō erat natus ex deo? Si iohānes nō erat natus ex deo: quod audistis: quia sup pectus dñi recubuit: alius sibi audet pmittere generationē factā in se: quā ille habere non meruit: quod sup

In Epistolam beati Iohannis Tractatus v

peccat⁹ dñi recumbere meruit: quē dñs plus quā ceteros diligebat: ipsum de spiritu nō genuerat: Attendite nūc vba ista. Adhuc angustias nostras cōmendo: ut p intentionē vestram quē oratio est et p nobis et p vobis dilaret deus: et det exitū ne aliquis in verbo eius intēniat occasionē pditionis sue. Quod verbū nō est pdictum et conscriptū nisi ad medicinā et salutem: Omnis inquit quod facit peccatū et iniquitatē facit: Ne forte discernas: peccatū iniquitas ē. Ne dicas peccator sum: sed iniquus non sum: peccatum iniquitas est. Et scitis quia in hoc ille manifestatus est: ut peccata auferat: et peccatum in illo non est. Et quid pdest nobis quod venit sine peccato? Omnis qui nō peccat in ipso manet. Et omnis qui peccat nō vidit eum neque cognouit eum. Filioli nemo vos seducat: Qui facit iusticiā iustus est: sicut et ille iustus est. Jam ista diximus: quia fm quādam similitudinē nō fm equalitatē dici solent. Qui facit peccatū de diabolo est: quia ab initio diabol⁹ peccat. Et h dixerim⁹: quia nemi nē creauit diabol⁹ neque genuit: sed imitatorez eius ex illo nascūt. In h manifestat⁹ est fili⁹ dei: ut soluat opa diaboli. Ergo ut soluat pcrā venit ille qui nō habet pcrā. Deinde sequitur. Omnis qui natus est ex deo nō facit peccatū: quia semen eius in ipso manet. Et nō pōt peccare quia ex deo natus est. Fortiter instrinxit. Fortassis fm quoddā peccatum dixit: non peccat: nō fm omne peccatum. Et quid ait: Qui natus est ex deo nō peccat? Certum quoddā peccatum intelligas: quod non potest admittēre homo qui ex deo natus est. Et tale peccatum est illud: ut si quisq; illud admiserit cōfirmet cetera: si quis autē hoc non admiserit: soluet cetera. Quod ē hoc peccatū? Facere contra mandatū. Quod est mandatū? Abandatū nouū do vobis: ut vos inuicez diligatis. Intendite: hoc mandatū christi dilectio vocat. Per hanc dilectionē peccata solunt. Hec si non teneatur: et graue peccatū ē: et radix oim peccatorū. Intēdite fratres: protulim⁹ aliquid in quo bene intelligentibus soluta est questio. Sed nunquid cū celerioribus tantū ambulamus viā? Et quod tardi⁹ ambulāt nō sūt relinquēdi. Tersim⁹ h quib⁹ possum⁹ verbis: ut ad oēs pueniat. Puto enim fratres: quia oīs homo sollicitus est pro anima sua: qui non sine causa intrat ec-

clesiā: qui non temporalia querit in ecclesia: qui non ppter ea intrat ut transigat negotia secularia: sed ideo intrat ut aliquid sibi eternūz promissū teneat quo pueniat: Necesse est ergo cōgiter quēadmodum ambulat in via: ne remaneat: ne retro eat: ne aberrer: ne claudicādo nō pueniat. Qui ergo sollicitus est: tardus non sit: velox sit: non recedat de via. Hoc ergo dixi: quia qui natus est ex deo nō peccat. Fortassis fm quoddā peccatum voluit intelligi. Nā erit aliter cōtrarium illi loco: Si dixerim⁹ quia peccatum nō habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis nō est. Sic ergo forte potest solui questio. Est quoddā peccatū quod nō potest admittēre ille qui natus est ex deo: et quo non admissio soluit cetera: quo admissio cōfirmat cetera. Quod est hoc peccatū? Facere cōtra mandatū christi: ptra testamentū nouū. Quod est mandatū nouum? Abandatū nouū do vobis: ut vos inuicez diligatis. Qui facit contra charitatē et cōtra dilectionem fraternā: nō audet gloriari et dicere natū se esse ex deo. Qui autē i dilectioe fraternā constitutus est: certa sūt peccata quę nō potest admittēre: et hoc maxime ne oderit fratrem. Et quid de ceteris peccatis facit: vnde dictum est: Si dixerimus quia peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est: Audiat securitatem de alio loco scripture. Charitas cooperetur multitudinē peccatorū. Charitatē ergo cōmendat⁹: charitatem cōmendat hęc epistola. Post resurrectionē dñs quod aliud interrogauit petrū: Amas me? Et parū fuit semel interrogare: et iterū nihil aliud: et tertio nihil aliud. Lū iam tertio ille tedio afficeretur: quasi non sibi crediderit: quod qui nesciret quid in illo ageret: tamen et primo et secūdo et tertio hoc interrogauit. Ter negauit timor: ter confessus est amor. Et ecce amat petrus dñm. Quid prestatur⁹ dño? Nō enim et ipse nō turbat⁹ est in ipso psalmo: Quid retribuā dño p omnib⁹ quę retribuit mibi? Qui enim dicebat hęc i psalmo: attēdebat q̄ta sibi essent pstita a dño: et q̄rebat quid retribuere domino: et nō inueniebat. Quicquid enim retribuere volueris: ab ipso accepisti quod reddas. Et quod inuenit quod retribuat? Quod: ut dixim⁹ fratres: ab ipso acceperat: hoc inuenit quod retribuere. Calicē salutaris accipiat et nomē dñi inuo-

Ioh. 13.

Ioh. 13.

I. Pet. 4.

Ps. 115.

Expositionis sancti Augustini

tabo. Quis enim illi dederat calicem salutarē: nisi ille cui volebat retribuere? Accipere autem calicem salutarē: et inuocare nomē dñi: hoc est satiari charitate: et ita satiari ut non solum nō oderis fratrem: pfecta charitas est: sicut paratus sis mori p fratre. hāc ipse dominus in se exhibuit: mortuus p omnib⁹ orans p eis a quib⁹ crucifigebat⁹: et dicens: Luc. 23. Pater ignosce illis quia nesciūt quid faciunt. Sed si sol⁹ hoc fecit: nō erat magister: si discipulos nō habebat. Secuti discipuli hoc fecerunt: Lapidabat⁹ stephan⁹ et genuit. Amabat a quibus occidebatur: quia ipse inquit impendat p animab⁹ vestris. Inter illos enim erat p quib⁹ stephanus deprecabatur: quādo eorū manibus moriebatur. Perfecta ergo charitas hec est. Si quis tantam habuerit charitatem: ut paratus sit p fratribus etiam mori: pfecta est in illo charitas. Sed nūquid mori ut nasci: iā prius pfecta est: Ut pfaciat nasci: cū fuerit nata nutrit: cū fuerit nutrita roborat: cum fuerit roborata pfacit: Lū ad perfectionem venit: quid dicit? Adhuc vivere christus est: et mori lucrum. Optabā dissolui et esse cū xpō multo magis optimū: manere in carne necessarium propter vos. Propter eos volebat vivere p quibus paratus erat mori. Et ut noueritis qz ipa est pfecta charitas: quā nō violat et in qua nō peccat q nat⁹ est ex deo: Job. 21. B dñs dicit petro: Petre amas me? Et ille: Amo. Nō dixit: si amas me: obsequere mihi. Quā enim erat dñs in carne mortali: esuriuit: sitiuit. Eo tempore quo esuriebat et siti ebat susceptus est hospitio: ministrarūt illi q habuerūt de substantia sua: Sicut legim⁹ Luc. 19. in euāgelio: Suscepit eū zachar⁹: salu⁹ fact⁹ est a morbo suscepto medico. Quo morbo? Auaricie. Erat enim ditissim⁹ et princeps publicanorū. Attendite sanatū a morbo auaricie. Dimidiū inquit bonorū meorū do pauperibus: et si cui aliquid tuli quadruplum reddā. Ideo seruauit alterum dimidiū: nō quo frueret⁹: sed vnde debita solueret. Suscepit ergo tunc medicū hospitio: qz erat infirmitas carnis in dño: cui hoc obsequiū pberent homines. Et hoc: qz voluit prestare obsequentib⁹. Obsequētib⁹ enim pderat: nō illi. Cui enim angeli ministrabant horū obsequiū requireret? Nec helias seru⁹ illi? Bene-

cessarium habebat aliquando: cui panem et carnem per coruum mittebat: et tamen ut vidua religiosa benediceret: mittitur seru⁹ dei. Pascitur a vidua que deus in secreto pascebat. Teruntamen quanquam de his seruis dei sibi prestent: qui eorum indigentia considerent: ppter illā mercedem a dño in euāgelio postquam manifestissime: Qui suscipit iustū in nomine iusti: mercedē iusti accipiet. Qui suscipit pphetā in nomine pphete: mercedem pphete accipiet. Et qui dederit calicem aque frigide vni ex his minimis tantū in nomine discipuli: amen dico vobis non pdet mercedem suam. Quis ergo sibi pset qui hec faciūt: tñ nec hoc poterat retribuere petrus qui amabat illū? Audi: Pasce oues meas: id est fac p fratribus qd p te feci. Omnes sanguine meo redemi: nolite dubitare mori p veritatis cōfessione: ut ceteri vos imitent. Sicut hec ut dixim⁹ fratres pfecta charitas est: qui nat⁹ est ex deo habet illam. Intendat charitas vestra: Uide quid dicam. Ecce accipit sacramentū natiuitatis homo. Baptizatur sacramentū habet: et magnū sacramentū: diuinū: sanctum: ineffabile. Considera quale: ut nouū hominem faciat: dimissionē oim peccatorū. Attendat tamē in cor: si pfectū est ibi qd factum est in corpore. Uideat si habeat charitatem: et tunc dicat: natus sū ex deo. Si autem nō habet: characterē qdē impositū habet: sicut desertor vagat⁹. Habeat charitatē: aliter nō se dicat natū ex deo. Sed habeo inquit sacramentū. Audi aplm: Si sciam oīa sacramenta: et habeam omnē fidem ita ut montes transferam: charitatē autē nō habeam: nihil sum. Hoc si meministis cōmendaui⁹: cum istam epistolā inciperemus: nihil in ea nobis sic cōmendari: quomodo charitatē. Et si videt alia et alia dicere: illo facit reditum: et ad ipsam charitatē oīa vult referre qd dixerit. Uideamus si hic hoc facit. Attendite. Omnis qui nat⁹ est ex deo: non facit peccatū. Querim⁹ quod peccatū: qz si omne intellexeris: contrarius eris illi loco: Si dixerimus quia peccatūz non habem⁹: nosmetipsos seducimus et veritas in nobis nō est. Ergo dicat qd peccatū: doceat nos: ne forte ego temere dixi pccatū hoc esse violationem charitatis. Quia sicut supra dixit: Qui odit fratrem suum in tenebris est: et in te-

In Eplam beati Iohannis Tractatus V

nebris ambulat: et nescit quo eat: quia tenebris excecaverunt oculos eius. Sicut forte aliquid dixit in posteriorib⁹ et non nominauit charitatem: videte qd circuitus ille dñi hunc habet finem: hūc habet exitū. Dis qui natus est ex deo: nō peccat: qd semen ei⁹ in ipso manet. Semē dei: id est verbum dei. Unde dicit apostol⁹: Per euāgelii ego vos genui. Et nō potest peccare: qz ex deo natus est. Dicad⁹ hic. Uideamus in quo nō potest peccare. In hoc manifestati sūt filij dei et filij diaboli. Dis qui nō est iust⁹: nō est a deo: et qui nō diligit fratrem suum. Lerte iā manifestū est vnde dicat: Et qui nō diligit fratrem suū. Dilectio ergo sola discernit inter filios dei et filios diaboli. Signent se omnes signo crucis christi: Respondeant omnes: Amen. Cantet omnes alleluia: Baptizetur oēs: Intrent omnes ecclesias: Faciat parietes basilicarū: Non discernunt filij dei a filiis diaboli nisi charitate. Qui hnt charitatē: nati sūt ex deo: qui nō: nō sūt nati ex deo. Magnū iudicium: magna discretio. Quicqd vis habet: si solū nō habeas: nihil tibi pdest. Alia si nō habeas: hoc habet et impleti legē. Qui enim diligit alterum: legem impleuit: ait apostolus. Et plenitudo legis charitas. Puto istā margaritam esse illam. Homo negotiator: describit in euāgelio: qui iuenit vnā margaritā: et vedit omnia q habebat et emit eā. Hec est margarita piosa charitas: sine q nihil tibi pdest qd cūq habuerit. Quā si solam habeas: sufficiat tibi. Adodo cum si de vides: tūc cū specie videbis. Si enim amamus cū nō videmus: quō amplectemur cū viderimus? Sed vbi nos debemus exercere? In amore fraterno. Potes mihi dicere: Non vidi deū. Nūquid potes mihi dicere nō vidi hominē? Dilige fratrem. Si enim frēm quē vides dilexeris: simul videbis et deū: quia vides ipsam charitatē: et intus inhabitat deus. Qui nō est iust⁹: non est ex deo: et qui non diligit fratrem suū. Quia hec ē anūciatio. Uide quō confirmat. Quia hec est anūciatio quā audiui⁹ inuicē. Aban-

occidit fratrem suum. Et cuius rei gratia occidit? Quia opera ei⁹ maligna fuerunt: fratris vero eius in ista. Ergo vbi est inuidia: amor fratern⁹ eē nō potest. Intendat charitas vestra: Qui inuidet nō amat. Peccatū diaboli est in illo: qz et diabol⁹ inuidendo deiecit. Cecidit enim: et inuidit stanti. Non ideo voluit deicere ut ipse staret: sed ne solus caderet. Tenere in animo ex hoc qd subieci: Inuidia non posse esse in charitate. Habes apte cū laudaret ipsa charitas: Charitas nō emulatur. Non fuit charitas in chain. Et nisi eēt charitas in abel: non acciperet deus sacrificium eius. Cum enim ambo obtulissent: ille de fructib⁹ terre: ille de fructib⁹ ouium: Quid putatis fratres: quia deus fructus terrene glebit: et sct⁹ ouis dilexit? Nō intendit de ad munus: sed in corde vidit. Et quē vidit cum charitate offerre: ipsius sacrificium respexit. Quē vidit cū inuidia offerre: ab ipsius sacrificio oculos auertit. Opa ei⁹ bona abel: nō dicit nisi charitatē. Opa vero mala chain: non dicit nisi odiū fraternū. Par est: qz odit fratrem suū et inuidit opib⁹ bonis: quia imitari noluit: necare voluit. Et hinc apparuit qd filius erat diaboli: Et ille hinc apparuit iustus dei. hinc s discernūt hoies fratres mei. Nemo attēdat linguas: sed facia. Loz si non bene faciat p fratribus suis: ostendit quid in se habeat. Temptatiōib⁹ pbantur homines. Nolite mirari frēs: si mund⁹ vos odit. Nūquid sepe vobis dicitur est qd est mundus? Nō celū: nō terra: nec ista opa q de fecit: sed dilectores mīdi. Ista sepe dicendo qbusdā onerosus sū. Sed vsqadeo nō frustra dico: ut aliqui interrogentur an dixerim: et non respondeāt. Ergo vel inculcando hreat aliquid in cordibus audientū. Quid est mundus? Abundus est: qz in malo ponit: dilectores mundi: qz in laude ponit: celū et terrā est: et quē in his opera dei. Unde dicit: Et mūd⁹ p eum factus est. Item mūd⁹ plenitudo terre: sic dicit ipse iohānes. Nō solū autem nostrorū ppitatio peccatorū est: sed et totius mundi. Abund⁹ dicit: omnū fideliū p orbem sparsorū. Abund⁹ aut in malo: amatores mundi sunt. Qui amant mundum: fratres amare non possunt. Si odit nos mūd⁹: Nos scim⁹. Quid nos scim⁹? Quia transiim⁹ de morte ad vitā

Carin Cur fratre occidit

1. Cor. 13.

Nō intēdit de

9 Signet se oīs
s. crucis 27

Tentationib⁹ pbant⁹

Job. 1.

6. 4.

Expositionis sancti Augustini

Unde scitis? Quia diligim⁹ fratres. Nemo interroget hominem: Redeat unusquisque ad cor suum: si ibi inuenerit charitatem fraternam: securus sit: quia transijt a morte ad vitam: Iam in dextera est. Non attendat quia modo gloria eius occulta est: cum venerit deus tunc apparebit gloria. Eliget enim sed adhuc in hyeme. Eliget radix: sicut quasi aridi sunt rami. Intus est medulla quae viger: intus sunt folia arborum: intus fructus: sed estare expectant. Ergo nos scimus quia transiim⁹ de morte ad vitam: quia diligim⁹ fratres. Qui non diligit manet in morte. Reputet fratres leue esse odisse. Disce: an diligere. Audi quid sequitur. **Dis qui odit fratrem suum: homicida est.** Jam ergo si contemnebat quisque odium fraternum: nunquid homicidium in corde suo contemptum est? Non mouit manum ad occidendum hominem: homicida iam tenet a domino. Cuius ille: et iste iam interfectus iudicatur. Dis qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quia ois homicida non habet vitam eternam in semetipso manentem. In hoc cognoscimus dilectionem. Perfectionem dilectionis dicit perfectionem illam quae commendauimus. In hoc cognoscimus dilectionem: quia ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus animam pro fratribus ponere. Ecce unde veniebat: **Deus tre amas me: Pasce oues meas.** Nam ut noueritis fratres: quia sic ab eo pasci volebat oues suas: ut animam suam pro ouibus poneret: hoc illi continuo dixit: **Lum iuuenis esses precinuebas te: et ibas quo volebas: cum autem fueris senior: alio te precingeret: et tollet te qui tu non vis.** Hoc autem dixit: ait euangelista: significans quia morte clarificatur esset deus: Et cui dixerat: **Pasce oues meas:** doceret eum ponere animam pro ouibus suis. Unde incipit charitas fratrum. Adhuc attendite quo perficiat. Audistis ipsum finem et modum: Ipse et dominus in euangelio commendauit. Adhuc rem charitatem nemo habet ait: quia ut animam suam ponat quae pro amicis suis. Perfectionem eius ostendit in euangelio: et hic commendata est eius perfectio. Sed interrogatis vos: et dicitis nobis: Quando possum habere istam charitatem? Noli cito de te desperare: forte nata est: sed nondum perfecta est: nutri eam ne offocet. Sed dicturus es mihi: Et unde nomen? Quod enim perficiat audiuius: unde inci-

piat audiamus. Sequitur et dicit: Qui autem habuerit facultates mundi et viderit fratrem suum esurientem et clauferit viscera sua ab eo: quomodo poterit dilectio dei manere in eo? Ecce unde incipit charitas. Si nondum es idoneus mori pro fratre: iam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri. Iam putat viscera tua charitas: ut non de iactantia facias: sed de intimo adipem misericordiae: ut consideres illum in egestate positum. Si enim superflua non potes dare fratri tuo: animam tuam potes dare pro fratre. Iacet pecunia in sinu tuo: quam tibi fures possunt auferre. Et si illam non auferret fures: moriendo illam deseres: etiam si te illa uiuentem non deserat. Quid inde facturus es? Esurit frater tuus: in necessitate positus est: fortassis suspenditur: a creditore angustatur: Non habet ipse: habes tu: frater est: simul empti estis: unus est precium vestrum: ambo sanguine christi redempti estis: Uide si misereris: si habes facultates mundi. Quid ad me pertinet: forte dicitis? Ego daturus sum pecuniam meam: ne ille molestus patiat. Si hoc tibi responderit cor tuum: dilectio patris non in te manet: non es natus ex deo: quomodo te gloriaris esse christianum? Nonne habes et factum non habes. Si autem nomen secutum fuerit opus: dicat te quisque paganum: tu factus ostende christianum. Nam si factis non ostendis christianum: omnes te christianum vocent: quid tibi prodest nomen ubi res non inuenitur? Qui autem habuerit facultates mundi: et viderit fratrem suum esurientem: et clauferit viscera sua ab eo: quomodo poterit dilectio dei manere in eo? Et sequitur. **Filioli non diligam⁹ verbo tantum et lingua: sed opere et veritate.** Puto manifestum esse vobis magnam et necessariam secretum et sacramentum: fratres mei. Quid ualeat charitas? Dis scriptura commendat: Sed nescio si alicubi amplius quam in ista epistola commendatur. Rogamus vos et obsecramus in domino: ut et illa quae audistis: memoria teneatis: et ad ea quae dicenda sunt donec finiatur ipsa epistola: intenti veniat: interius audiat. Aperite autem corda ad semina bona: Extirpate spinas ne offocetur in vobis quod seminat: sed potius crescat seges: et gaudeat agricola: et horreum vobis prepararet tanquam frumentis: non igne tanquam paleis.

In Epistolam beati Iohannis Tractatus VI

De eo quod Iohannes dicit: Et in hoc cognoscimus quia ex veritate sumus et coram ipso persuadem⁹ cor diuino: quia si male senserit cor nostrum: maior est deus corde nostro et nouit omnia: usque ad id: In hoc cognoscit spiritus dei: Omnis spiritus qui confitetur iesum christum in carne uenisse ex deo est: Et omnis spiritus qui non confitetur iesum christum in carne uenisse non est ex deo: Et hic est antichristus de quo audistis quod uenturus sit et nunc in ipso mundo est. Tract. VI

Meministis fratres: hesterno nocte clausisse sermonem ad istam sententiam quae sine dubio manere debuit et debet in corde vestro: quia ipsa nouissima auditis: Filioli non diligam⁹ verbo tantum et lingua: sed opere et veritate. Deinde sequitur. Et in hoc cognoscimus quia ex veritate sumus et coram ipso persuadem⁹ cor nostrum: maior est deus corde nostro: et nouit omnia. Dixerat: Non diligamus verbo tantum et lingua: sed opere et veritate: Querit a nobis: in quo opere et in qua ueritate agnoscitur qui diligit deum vel qui diligit fratrem suum. Jam superius dixerat quod charitas perficiat: quod et deus in euangelio ait: Adhuc hac nemo habet charitatem: quod ut animam suam ponat pro amicis suis. Et iste hoc dixerat: Sicut ille animam suam pro nobis posuit: debemus et nos animam pro fratribus ponere. Hec est perfectio charitatis: et maior omnino non poterit inueniri. Sed quia non in omnibus perfecta est: et desperare non debet et in quo perfecta non est si iam nata est qua perficiatur: et utique si nata est nutrimenta est et quibusdam suis nutrimentis ad perfectionem propriam perducenda. Quasi inchoationem charitatis unde incipiat: et ibi continuo inuenimus: Si quis habet facultatem mundi: et viderit fratrem suum esurientem et clauferit viscera sua aduersus eum: quomodo dilectio patris manet in eo? Ergo incipit ista charitas fratres: ut de suis superfluis tribuat egentem in angustiis aliquibus constituto: Ex eo quod sibi abundat semper tempus a tribulatione temporali liberet fratrem. Hinc exordium est charitatis. Hanc ita ceptam si verbo dei et spe future uitae nutrieris: peruenies ad illam perfectionem: ut paratus sis animam tuam ponere pro fratribus tuis. Sed quia

multa talia sunt ab his qui alia querunt et qui fratres non amant: reuocemur ad testimonium conscientiae. Unde perbam⁹ quia talia multa sunt ab his qui fratres non amant: Multi se in heresibus et scismatibus martyres dicunt: Uident sibi animam ponere pro fratribus suis: Si pro fratribus animam ponerent: non se ab universa fraternitate separarent. Item quia multi sunt qui iactantiae causa multa tribuunt: multa donant: et non ibi querunt nisi laudem humanam et gloriam popularem: plenam uentris: nulla stabilitate solidam. Quia sunt tales: ubi perbada erit charitas fraternitas: Quia uoluit illa perbati: et ait admonens: Filioli non diligam⁹ verbo tantum et lingua: sed opere et veritate. Querim⁹ in quo opere in qua ueritate? Potest esse manifestum opus quod tribuere pauperibus? Multi hoc iactantia faciunt: non dilectione. Potest esse maius opus quod mori pro fratribus? Et hoc multi uolunt putari facere iactantia uanis concupiscentiis: non uisceribus dilectionis. Restat ut ille diligat fratrem: qui ante deum ubi solus uidet cordi suo persuadet: et interrogat cor suum an uere propter fratrum dilectionem hoc faciat: et perhibet illi testimonium oculus qui penetrat cor: quod homo attendere non potest. Ideo paulus apostolus: quia parat⁹ erat mori pro fratribus dicebat: Ipse impendat pro animabus uestris: Tunc quia deus uidebat in corde ipsius: non homines quod est: ut a uobis iudiceret aut ab humano die. Et ostendit etiam ipse quodam loco quia solent ista fieri inani iactantia: non firmamento charitatis. Ait enim cum de ipsius charitatis commendatione loqueretur: Si distribuero omnia mea pauperibus: et tradidero corpus meum ut ardeam: charitatem autem non habeam: nihil mihi prodest. Potest enim quisque hoc facere sine charitate? Potest. Nam qui non habet charitatem diuiserunt unitatem. Querite ibi et uidebitis multos multa tribuere pauperibus: Uidebitis alios paratos ad suscipiendam mortem: ita ut deficiente persecutore: seipsos percipiant. Isti sine dubio sine charitate hoc faciunt. Reuocemur ergo ad conscientiam: de qua dicit apostolus: Nam gloria nostra haec est: testimonium conscientiae nostrae. Reuocemur ad conscientiam: de qua item dicit: Opus autem sum perbet unusquisque: et tunc in semetipso tantum gloriam habebit: et non in altero. Opus ergo suum perbet unusquisque nostrum: utrum de

de peccatis in finem

Joh. 21.

Joh. 15.

Joh. 15.

2. Cor. 12.

1. Cor. 4.

1. Cor. 13.

2. Cor. 1.

Gal. 6.

c

De fitionis sancti Augustini

vena charitatis emanat: vtrū de radice dilectionis rami bonorū operū pullulēt. **Sp** aut suū pbet vnusq̄sq̄: ait: tunc in semet ipso gloriā habebit: et nō in altero. Non q̄ illi phibet testimoniū lingua aliena: sed q̄ phibet consciētia ppria. hoc ergo hic commendat: In hoc cognoscimus q̄ ex veritate sumus: q̄n ope et veritate: non verbis tñ et lingua diligim⁹. Et corā ipso psuadem⁹ cordi nostro. Quid est coram ipso? Ubi ipse videt. Unde ipse dñs in euangelio: Lauete inq̄ facere iusticiam vestra corā hominib⁹ vt videamini ab eis: Alioquin mercedē nō habebitis apud patrē vestrū q̄ in celis est. Et qd ē: Resciat sinistra tua quid faciat dextera tua: nisi q̄ dextera tua pura conscientia est: sinistra mundi cupiditas. Adulti p cupiditatē mundi multa mira faciūt: sinistra opat nō dextera. Dextera debet operari: et nesciente sinistra: vt nec misceat se cupiditas seculi: q̄n aliquid boni de dilectiōe operamur. Et vbi hoc cognoscim⁹? Ante deū es: interroga cor tuum: vide quid fecisti: et qd ibi appetisti: salutē tuā an laudē humanā ventosā. Intus vide: Nam homo iudicare non potest: quē videre nō potest. Si psuademus cordi nostro: coram illo psuadem⁹. Quia si male sentiat cor nostrū: id est accusat nos intus: q̄ nō eo animo facimus quo faciendū sit: Adior est deus corde nostro: et nouit omnia. Cor tuū abscondis ab hominib⁹: deo absconde si potes. Quō abscondis ab eo cui dictū est a peccatore quodā tē mente et consistente: Quo ibo a spiritu tuo: et a facie tua quo fugiā? Augerebat qua fugeret et euaderet iudiciū dei: et nō inueniebat. Ubi em̄ nō est deus? Si ascēdero inq̄ in celū ibi es: si descendero ad infernū ad es. Quo itur⁹ est? Quo fugiet? Uis audire consiliū: si vis ab illo fugere: ad ipsū fuge. Ad ipsū fuge confitendo: nō ab ipso latendo. Latere em̄ non potes: s̄ p̄fiteri potes. **Ps. 31.** Dic illi: Refugiū meū tu es: Et nutria in te dilectio q̄ sola pducit ad vitam: phibeat tibi testimoniū conscientia tua: quia ex deo est. Si ex deo est: noli illā velle ante hoīes ponere: q̄ nec laudes hominū te leuant in celum: nec vituperationes inde te deponūt. Ille videat qui coronat: ille sit testis quo vidente coronaris. Adior est deus cor de tuo: et nouit omnia. Dilectissimi et si cor male nō senserit: fiducia habemus ad deū. Quid est: cor nō male senserit? Clerū nobis responderit q̄ diligim⁹: et germana dilectio est in nobis: non ficta: sed sincera: salutem fraternaz gr̄ens: nullū emolumentū expectans a fratre: nisi salutē ipsius. **Fiducia habem⁹ ad deū: et quicqd postulauerim⁹ accipiemus ab eo: quia madata ei⁹ seruam⁹.** Iō non in conspectu hominū: sed vbi ipse de⁹ videt in corde. **Fiducia ergo habem⁹ ad deū: et quicqd postulauerim⁹ ab eo accipiemus.** Sed qui? Qui mandata ei⁹ seruam⁹. **Que sūt mandata eius: Nūqd semp repetendum est: Mandatū nouū dō vobis: vt vos inuicē diligat.** Ipsa charitatē loquit⁹: ipsam cōmendat. Quisq̄s q̄ habuerit charitatem fraternā: et coraz deo habuerit: vbi deus videt: corq̄ eius interrogat⁹ sub iusto examine: nō ei aliud responderit: q̄ germanā ibi esse radicē charitatis vnde boni fructus existāt: habet fiduciā apud deum: et quicqd postulauerit ab eo accipiet: q̄ madata eius seruat. Incurrit q̄stio quēdaz: q̄ nō ille aut ille homo: aut tu aut ego: q̄ si petiero aliquid a dño deo nostro: et nō accipero: facile de me potest dicere vnusq̄sq̄: Nō habet charitatē: et de quolibet homine hui⁹ temporis facile dici potest: Et sentiat quis qd vult homo de homine: maiorez q̄stionē non faciunt: nisi illi viri quos sanctos pstat fuisse cū scriberent: et mō esse cū deo: Quis habet charitatē si eam paulus nō habebat qui dicebat: Os nostrū patet ad vos: o corinthij: cor nostrū dilatātū est: Nō angusta mini i nobis: Qui dicebat: Impēdar p anī mabus vestris: Et tanta gratia in illo erat vt manifestaret eū habere charitatē: Inuenimus eum tñ petisse et nō accepisse: Quid dicimus fratres? **Questio est: Intēti estote ad deū: magna et ista q̄stio est: quō de pctō vbi dictū ē: Qui nat⁹ est ex deo nō peccat.** Inuenim⁹ hoc esse peccatū violare charitatem: et hoc pprie designatū esse in hoc loco. Sic et nūc gr̄im⁹ qd dixerit. Si em̄ xba attēdis: plane videt. Si exēpla: obscurū ē. Verbis his nihil ē plani. Et quicqd postulauerimus accipiemus ab eo: q̄ madata ei⁹ seruamus. Et que placēt illi in conspectu ei⁹ facim⁹. Quicqd postulauerim⁹ ait: accipiemus ab eo. Angustauit vehemēter: q̄ et ibi angustaret si diceret: omne pctm. Sed ideo inuenim⁹ locū exponendi: q̄ de certo

mus ad deū. Quid est: cor nō male senserit? Clerū nobis responderit q̄ diligim⁹: et germana dilectio est in nobis: non ficta: sed sincera: salutem fraternaz gr̄ens: nullū emolumentū expectans a fratre: nisi salutē ipsius. **Fiducia habem⁹ ad deū: et quicqd postulauerim⁹ accipiemus ab eo: quia madata ei⁹ seruam⁹.** Iō non in conspectu hominū: sed vbi ipse de⁹ videt in corde. **Fiducia ergo habem⁹ ad deū: et quicqd postulauerim⁹ ab eo accipiemus.** Sed qui? Qui mandata ei⁹ seruam⁹. **Que sūt mandata eius: Nūqd semp repetendum est: Mandatū nouū dō vobis: vt vos inuicē diligat.** Ipsa charitatē loquit⁹: ipsam cōmendat. Quisq̄s q̄ habuerit charitatem fraternā: et coraz deo habuerit: vbi deus videt: corq̄ eius interrogat⁹ sub iusto examine: nō ei aliud responderit: q̄ germanā ibi esse radicē charitatis vnde boni fructus existāt: habet fiduciā apud deum: et quicqd postulauerit ab eo accipiet: q̄ madata eius seruat. Incurrit q̄stio quēdaz: q̄ nō ille aut ille homo: aut tu aut ego: q̄ si petiero aliquid a dño deo nostro: et nō accipero: facile de me potest dicere vnusq̄sq̄: Nō habet charitatē: et de quolibet homine hui⁹ temporis facile dici potest: Et sentiat quis qd vult homo de homine: maiorez q̄stionē non faciunt: nisi illi viri quos sanctos pstat fuisse cū scriberent: et mō esse cū deo: Quis habet charitatē si eam paulus nō habebat qui dicebat: Os nostrū patet ad vos: o corinthij: cor nostrū dilatātū est: Nō angusta mini i nobis: Qui dicebat: Impēdar p anī mabus vestris: Et tanta gratia in illo erat vt manifestaret eū habere charitatē: Inuenimus eum tñ petisse et nō accepisse: Quid dicimus fratres? **Questio est: Intēti estote ad deū: magna et ista q̄stio est: quō de pctō vbi dictū ē: Qui nat⁹ est ex deo nō peccat.** Inuenim⁹ hoc esse peccatū violare charitatem: et hoc pprie designatū esse in hoc loco. Sic et nūc gr̄im⁹ qd dixerit. Si em̄ xba attēdis: plane videt. Si exēpla: obscurū ē. Verbis his nihil ē plani. Et quicqd postulauerimus accipiemus ab eo: q̄ madata ei⁹ seruamus. Et que placēt illi in conspectu ei⁹ facim⁹. Quicqd postulauerim⁹ ait: accipiemus ab eo. Angustauit vehemēter: q̄ et ibi angustaret si diceret: omne pctm. Sed ideo inuenim⁹ locū exponendi: q̄ de certo

In Eplam beati Johānis Tractat⁹ VI

peccato dixit: nō de omni: sed de quodā peccato: qd omnis qui ex deo nat⁹ est nō facit. Et inuenimus ipsū quoddā peccatū violationē esse charitatis. Et habem⁹ exemplū de euangelio manifestū: q̄n ait dñs: Si nō venissem peccatū nō haberēt. Quid ergo? Ad innocentes iudeos venerat quia sic loquit⁹: Ergo si ipse nō veniret peccatū nō haberēt? Presentia ergo medici fecit egrum: febē nō abstulit: Quis hoc vel demēs dicat? Ille nō venit nisi curare et sanare egrotos. Quare q̄ dixit: Si non veniret peccatū non haberēt: nisi q̄ certū quoddā peccatū voluit intelligi: Quoddā em̄ peccatū non haberent iudei. Quod peccatū? In eum non crediderunt: q̄ p̄sentē contempserūt. Sicut ergo ibi peccatū dixit: et nō est consequens vt omne peccatū intelligam⁹: s̄ certū peccatū: Sic et hic: nō omne pctm: ne contrarius sit illi loco: vbi ait: Si dixerimus q̄ peccatū nō habem⁹ nosmetipsos seducim⁹: et veritas in nobis nō est: s̄ certū quoddā peccatū: id est violationē charitatis. Ibi autem plus nos constrinxit. Si petierimus dixit: si nos non accusauerit cor nostrū et renūciauerit in cōspectu dei q̄ vera dilectio est in nobis: quicqd postulauerim⁹ ab eo accipiem⁹. Jam ergo dixi charitati vře fratres: nemo attēdat ad nos. Quid em̄ sum⁹ nos? Aut qd estis vos? Quid nisi ecclesia dei: q̄ nota est omnib⁹? Et si illi placet: in illa sumus. Et qui dilectione in illa manemus: ibi p̄seueremus si volumus ostendere dilectionē quā habemus: Clerū tamen de apolo paulo quid mali fēsi sum⁹? Ipse nō diligebat fratres? Apud ipsū nō erat testimoniū conscientie ei⁹ in cōspectu dei? Non erat in paulo radix illa charitatis: vnde omnes boni fructus pcedebant? Quis hoc nisi demēs dixerit? Ubi ergo inuenim⁹ petisse apostolū et nō accipisse? Ait ipse: In magnitudine reuelationū ne extollar: dat⁹ est mihi stimulus carnis angel⁹ sathane q̄ me colaphizat: ppter qd ter dñm rogavi vt auferretur a me: et dixit mihi: Sufficit tibi gfa mea: Nā virt⁹ in infirmitate pficiat. Ecce nō est exaudit⁹ vt auferret ab illo angel⁹ sathane. S̄ quare? Quia nō ei pderat. Ergo exaudit⁹ est ad salutē: qui nō est exaudit⁹ ad voluntatē. Hauerit magnū sacramētū charitas vestra: quod ideo cōmendauimus vobis: ne excidat vobis in temptationib⁹ ve-

stris. Sancti ad salutē p omnia exaudiūt. Semp exaudiunt ad salutē eternā. Ipsam desiderāt: q̄ fm hanc semp exaudiunt. S̄ discerim⁹ exauditiones dei. Inuenimus em̄ quōsdā nō exauditos ad voluntatē: exauditos ad salutē. Et rursus qsdā inuenim⁹ exauditos ad voluntatē et nō exauditos ad salutē. Hoc discernite: hoc tenete. Exēplū eius q̄ non est exaudit⁹ ad voluntatē: s̄ exaudit⁹ ad salutē. Audi aplm paulū. Nā ipsam exauditionē ad salutem ostendit illi de⁹: Sufficit tibi gfa mea: Nā virt⁹ in infirmitate pficiat. Rogasti: clamaisti: ter clamaisti: ipsū semel qd clamaisti audiuit: nō auertit aures meas a te: Hui⁹ qd faciā. Tu vis auferre medicamentū q̄ vris: ego noui infirmitatē qua grauaris. Ergo iste ad salutem exaudit⁹ est: ad voluntatē non est exaudit⁹. Quos inuenim⁹ exauditos ad voluntatē: nō exauditos ad salutē? Inuenim⁹ putamus aliquē: neq̄ aliquē impiū exauditū a deo ad voluntatē non exauditū ad salutē? Si alicuius hominis exēplū posuero: forte dicturus es mihi: Tu illū dicis iniquū: nā iustus erat. Si iustus nō esset: a deo nō exaudiret. Talem ppositurus sum de cuius iniquitate et impietate nemo dubitet. Diabolus ipse petijt iob: et accepit. Nōne et hic de diabolo audisti? Quia qui facit peccatū ex diabolo est: Non q̄ ille creauit: s̄ q̄ iste imitatur. Nōne de illo dictū est: In veritate non stetit: Nōne ipse est antiqu⁹ ille serpens: qui p feminā venenū primo hominī ppinauit? Qui ad ipsum iob feminā pprea seruauit: p quā maritus non consolaretur: sed temptaret. Ipse diabol⁹ petijt sanctum virum temptandū: et accepit. Petijt apostol⁹ vt auferret ab eo stimulus carnis: et non accepit. Sed apostol⁹ magis exaudit⁹ est q̄ diabolus. Ap̄s em̄ exaudit⁹ est ad salutē: et si non ad voluntatē: Diabolus exaudit⁹ est ad voluntatē: sed ad dñatio nem. Ideo em̄ pcessus est iste tēptandus: vt eo pbaro esset ille cruciandus. Sed hec fratres non tñ in veteribus libris inuenimus: et in euangelio inuenim⁹. Petierunt demones a dño cū eos excluderet ab homine: vt ire pmitteretur in porcos. Nōne his posset dicē dñs: vt nec illuc accederet? Nō em̄ si nollet rebellaturi erāt cōtra regem celī et terre. Certe tamē mysterij gratia: et certa dispensatione dimisit demones in porcos:

Expositionis sancti Augustini

ut ostenderet diabolus in eis dominari q
vitam porcorum gerit. Demones ergo exau
diti sunt: apostolus non exaudire. An potius
quod verius est dicimus: immo apostolus ex
audire est: demones non sunt exauditi. Illorum
voluntas facta est: huius sanitas perfecta est.
Secundum hoc intelligere debemus quod deus etiam
voluntati nostre non dat: salutem dat. Quid
si enim hoc petieris quod tibi obest: et medicus
nouit quod obest tibi: si enim te exaudit medicus:
quod forte tu frigidam aquam petis. Et si predesti
natum dar: si non predesti non dat. Non exaudi
uit: An potius ad sanitatem exaudiuit: quia
voluntati contradixit. Sit ergo in vobis cha
ritas fratres: sit in vobis: et securi estote. Et
quando non vobis datur quod petitis: exaudi
mini: sed non scitis. Multi dati sunt in ma
nus suas malo suo: de quibus dicit aposto
lus: Tradidit eos deus in desideria cordis
eorum. Perit aliquis magnam pecuniam: acci
pit malo suo. Quando illam non habebat:
parum timebat. Habere illam cepit: preda fa
ctus est potentiori. Nonne malo suo exau
ditus est qui voluit habere unde a latrone
quereret: quem pauperem nemo querebat. Di
scite rogare deum: ut medico committatis: quod
ipse nouit faciat. Tu morbum committas: il
le medicamentum adhibeat. Tu tantum chari
tatem tene. Nam si ille secare te vult: vire
te vult: Tu si clamas et non exaudiris in viti
one et tribulatione: nouit ille quousque putre
est. Tu iam vis reuocet manus: et ille vulneris
sinum attendit: scit quousque pueniat: non te
exaudit ad voluntatem: sed exaudit ad salu
tem. Certi estote fratres mei: quod ait apo
stolus verum est. Quid enim oremus sicut oportet
nescimus: sed ipse spiritus interpellat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus: quod ipse in
terpellat per sanctis. Quid est: ipse spiritus in
terpellat per sanctis: nisi ipsa charitas que in
te per spiritum facta est. Ideo enim dicit idem apo
stolus: Charitas dei diffusa est in cordibus
nostris per spiritum sanctum qui datus est no
bis. Charitas ipsa gemit: charitas ipsa orat.
Contra hanc aures claudere non nouit qui il
lam dedit. Securum esto: charitas roget. Et
ibi sunt aures dei: non sit quod vis: sed sit quod
tibi expedit. Ergo quicquid postulauerimus:
nuncquid accipiemus ab eo? Jam dixi: Si ad
salutem intelligas: nulla questio est. Si non ad
salutem: questio est magna: quem te calumniato
rem facit paulo apostolo. Quicquid postulaueri

Ro. 1.

Ro. 8.

Ro. 5.

mus accipiemus ab eo: quia mandata eius
seruamus: et que placent illi in conspectu ei
facimus. In conspectu eius: intus ubi vi
det. Et que illa mandata sunt? Hoc est in
quit mandatum illi: ut credamus in no
mine filii eius iesu christi: Et diliga
mus inuicem. Videtis quia hoc est man
datum. Videtis quod contra hoc mandatum qui
facit: peccatum facit: quo caret omnis qui nat
us est ex deo. Sicut dedit nobis manda
tum ut diligamus inuicem: et qui seruauerit
mandatum eius. Videtis quod nihil aliud
nobis precipit nisi ut diligamus inuicem. Et qui
seruauerit mandatum eius: in ipso ma
nebit: et ipse in eo. Et in hoc cognos
cimus quia manet in nobis de spiritu
que dedit nobis. Nonne manifestum est:
quia hoc agit spiritus sanctus in homine ut
sit in illo dilectio et charitas? Nonne manife
stum est quod ait apostolus: Charitas dei diffu
sa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui
datus est nobis. De charitate enim loqueba
tur et dicebat: quia in conspectu dei debemus
interrogare cor nostrum: id est si confiteamur quod de dile
ctione fratris sit: quicquid sit in bono opere sit.
Accessit etiam quod de mandato eius diceret hoc
ait: Hoc est mandatum eius: ut credamus in nomine
filii eius iesu christi: et diligamus inuicem. Et qui facit
mandatum eius in ipso manet: et ille in eo. In hoc
cognoscimus quod manet in nobis: de spiritu quem
dedit nobis. Si enim inuenieris te habere cha
ritatem: habes spiritum dei ad intelligendum.
Valde enim necessaria res est. Primis tempo
ribus cadebat super credentes spiritus sanctus: et
loquebantur linguis quas non didicerant: quod
spiritus dabat eis pronuntiare. Signa erant te
pore oportuno. Oportebat enim ita significa
ri in omnibus linguis spiritum sanctum: quod euangeli
um dei per omnes linguas cursurus erat to
to orbe terrarum. Significatum est illud et tran
sijt. Nuncquid modo quibus imponitur manus ut
accipiant spiritum sanctum: hoc expectant ut lin
guis loquantur? Aut quibus imponimus manum
istis infantibus: attendit unusquisque vestrum
utrum linguis loquerentur? Et cum videret eos
linguis non loqui: ita pueris corde aliis ve
strum fuit: ut diceret: Non acceperunt isti spiritum
sanctum. Nam si acceperunt linguis loquerentur
quodammodo tunc factum est. Si ergo per hec
miracula non fiat modo testimonium presentie
spiritus sancti: unde sit: unde cognoscit quisque ac

Ro. 5.

Act. 2.

In Epistolam beati Iohannis Tractatus VI

cepisse spiritum sanctum? Interroget cor suum: Si
diligat fratrem: manet spiritus dei in illo. Vide
at: perbet seipsum coram oculis dei. Videat si e
in illo dilectio pacis unitatis: dilectio ecclesie to
to terrarum orbe diffusa. Non attendat enim solum
diligere fratrem quem attendit ante se. Multos
enim non videmus fratres nostros: et in unita
te spiritus illis copulamur. Quid mirum quod
nobiscum non sunt? In uno corpore sumus:
vnum caput habemus in celo. Fratres oculi
nostri non se vident quasi non se noverint: An
in charitate compaginis corporalis noverint
se? Nam ut noveritis quia in coniunctione
charitatis se noverunt: quando ambo pa
tent: non licet ut aliquid attendat dexter: quod
non attendat sinister. Dirige radium dextrum
sine altero si potes. Simul coeunt: simul di
rigunt: intentio una est: loca diuersa sunt. Si
ergo omnis qui tecum diligit deum: vnum in
tentionem tecum habet: noli attendere quia
corpore in loco separatus est: aciem cordis
simul fixistis in lumine veritatis. Ergo si vis
nosse quia accepisti spiritum sanctum: inter
roga cor tuum: ne forte sacramentum habes:
et virtutem sacramenti non habes. Interroga
cor tuum: si est ibi dilectio fratris: securus esto.
Non potest esse dilectio sine spiritu dei: quia
paulus clamat: Charitas dei diffusa est in
cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus
est nobis. Dilectissimi mihi: nolite omni spi
ritui credere. Quia dixerat: In hoc cognos
cimus quia manet in nobis: de spiritu quem
dedit nobis. Unde autem cognoscit ipse spi
ritus? Attendite. Dilectissimi mihi: nolite omni
spiritui credere: sed probate spiritus
si ex deo sunt. Quis est qui probat spiritus?
Difficile rem nobis proposuit fratres mei.
Bonum est nobis ut dicat ipse unde discer
namus. Dicturus est: ne formidetis: Sed
primo videte: attendite. Videte hinc expri
mi illud unde vani heretici calumniantur.
Attendite: videte quod ait: Dilectissimi mihi: no
lite omni spiritui credere: sed probate spiritus
si ex deo sunt. Spiritus factus nomine
aque appellatus est in euangelio: domino clama
te et dicente: Si quis sitit veniat ad me et bi
bat. Qui credit in me: flumina aque viue flu
ent de ventre eius. Euangelista autem exposuit
unde diceret. Secutus enim ait: Hoc autem
dicebat de spiritu quem accepturi erant: qui
in eum erant credituri. Quare non multos
baptizabat dominus? Sed quod sequitur attendite:

Ro. 5.

Ca. 4.

Iob. 7.

Spiritus autem nondum erat datus: quia ie
sus nondum fuerat glorificatus. Quia ergo illi
baptismum habebat et spiritum sanctum nondum
acceperant: quem die pentecostes misit dominus
de celo: ut daretur spiritus: expectabat glori
ficatio domini. Et antequam clarificaretur: et as
sequi mitteret eum: inuitabat tamen homines
ut se prepararent ad accipiendam aquam de
celo: ut daretur spiritus: expectabat glori
ficatio domini. Et antequam clarificaretur: et as
sequi mitteret eum: inuitabat tamen homines
ut se prepararent ad accipiendam aquam de
celo: ut daretur spiritus: expectabat glori
ficatio domini. Quid sitit veniat et bibat: et qui cre
dit in me flumina aque viue fluent de ven
tre eius. Quid est illa aqua? Nemo me in
terroget: Euangelium interroga. Hoc autem vi
cebat ait de spiritu quem accepturi erant hi
qui in eum erant credituri. Aliud est ergo
aqua sacramenti: aliud aqua que significat
spiritum dei. Aqua sacramenti visibilis est:
aqua spiritus inuisibilis est. Ista abluit cor
pus: et significat quod sit in anima: per illam spi
ritum ipsa anima mundatur et saginatur. Ipse
est spiritus dei: quem non possunt habere he
retici: et quicquid se ab ecclesia secedunt. Et qui
cuius non apte secedunt: sed per iniquitatem secedunt
et intus tanquam palca voluntur et grana non
sunt: non habent istum spiritum. Iste spiritus
nomine aque a domino significatus est: et audi
uimus ab hac epistola: Nolite omni spiri
tui credere: Attestantur verba illa salomonis.
Ab aqua aliena abstinete. Quid est aqua? Prover. 5.
Spiritus. Nunquid semper aqua spiritus si
gnificat? Non semper. Quibusdam locis spiritum
significat: quibusdam locis baptismum signi
ficat: quibusdam locis populos significat:
quibusdam locis consilium significat. Habes
quodam loco dictum: Fons vite consilium pos
sidentibus est. Ergo per diuersa loca scriptu
rarum nomen aque diuersa significat. Nunc
tamen in nomine aque spiritus sanctus audistis:
non ex interpretatione nostra: sed ex euange
lica: ubi ait: Hoc autem dicebat de spiritu quem
erant accepturi hi qui in eum erant credituri.
Si ergo aque nomine significat spiritum san
ctum: et dicit nobis epistola ista: Nolite om
ni spiritui credere: sed probate spiritus si ex deo sunt:
intelligamus unde dictum est: Ab aqua aliena ab
stinete: et de fonte alieno ne biberis. Quid
est de fonte alieno ne biberis? Spiritui ali
eno ne credideris. Restat ergo examen un
de probet quod spiritus dei est. Posuit quidem
signum et hoc fortasse difficile. Videamus
tamen ad illam charitatem redituri sumus.
Ipsa est que nos docet: quia ipsa est unctio.
Tu hic quid ait? Probate spiritus si ex deo

Expositionis sancti Augustini

sūt. Quia multi pseudo pphete erunt in istū mundū. Jam ibi sunt omnes heretici et omnes scismatici: Quomodo ergo pphabo spiritū? Sequitur. In hoc cognoscitur spiritus dei. Erigite aures cordis. Laborabamus et dicebam: Quis nouit? quis discernit? Ecce dicturus est s. gnū. In hoc cognoscitur spiritus dei: Omnis spūs q̄ cōfiteſ iēſū chriſtū in carne veniſſe ex deo ē: Et omnis spiritus qui non p̄fiteſ iēſū chriſtū in carne veniſſe non est ex deo: Et hic est antichriſt⁹: de quo audiſtis q̄ venturus ſit: et nūc in iſto mūdo eſt. Quasi erigunt aures ad diſcernēdos spiritus: et tale quiddā audiuiſmus vnde nihilominus nō diſcernamus. Quid eſt ait: Omnis spiritus qui cōfiteſ iēſum chriſtū in carne veniſſe ex deo eſt: Quia cōfiteſ iēſum chriſtū in carne veniſſe. Jam hic erigunt ſe forte aduerſum nos et dicunt: vos non habetis spiritū ex deo: ſed et nos cōfitemur iēſum chriſtū in carne veniſſe: Iſte autem illos negauit spiritū dei habere: qui non cōfiteſ iēſū xpm in carne veniſſe. Quare ab arrianis: p̄fiteſ iēſū xpm in carne veniſſe. Quare ab eunomianis: p̄fiteſ iēſum chriſtū in carne veniſſe. Quare a macedonianis: cōfiteſ iēſum chriſtū in carne veniſſe. Interroga cataphrygas: p̄fiteſ iēſum chriſtū in carne veniſſe. Interroga nouatianos: cōfiteſ iēſum chriſtū in carne veniſſe. Omnes ergo iſte hereses spiritū dei habent: Non ḡ pseudo pphete ſunt: Nulla eſt ergo ibi deceptio: nulla ſeductio: Lere antichriſti ſunt: qui ex nobis exierunt: ſi nō erant ex nobis. Quid ergo facimus: vnde diſcernimus? Intēdite. Eam⁹ ſimul corde et pulſemus: Vigilat ipſa charitas: quia ipſa pulſatura eſt: ipſa aptura. Adodo inſtelligetis in nomine dñi noſtri iēſu xpi. Jā ſupius audiſti quia dictū eſt: Qui negat iēſum chriſtū in carne veniſſe: hic eſt antichriſtus. Et ibi queſui⁹: quis neget: quia nec nos negamus: nec illi negant: Et inuenim⁹ quosdam factis negare: et adhibuim⁹ teſtimoniū de apoſtolo qui ait: Cōfiteſ eſſe ſe noſſe deum: factis autem negant. Sic ergo et modo quēram⁹ in factis: nō lingua quis eſt spiritus qui non eſt ex deo: qui negat iēſum chriſtū in carne veniſſe: et quis eſt spirit⁹ q̄ eſt ex deo: qui cōfiteſ iēſum chriſtū in carne

veniſſe: Heia fratres: opera attendam⁹ nō ſtrepitū linguę. Quēram⁹ quare venerit in carne chriſtus: et inueniemus qui eſt negat in carne veniſſe. Nam ſi lingua attendas: multas hereses audire: es cōfiteſ chriſtum in carne veniſſe: S; cōuincit illos veritas. Quare venit chriſt⁹ in carne? Nōne deus erat? Nōne de illo dictū eſt: In principio erat verbū et verbum erat apud deū et deus erat verbū: Nōne paſcebat angelos: et ipſe paſcit angelos? Nōne ſic venit vt inde non diſcederet? Nōne ſic aſcēdit vt nos nō dimitteret? Quare venit ergo in carne? Quia oportebat nobis oſtendi ſpem reſurrectionis. Deus erat: et in carne venit. De⁹ eſt mori nō poterat: caro poterat. Ideo ergo venit in carne: vt moreretur p nobis. Quē admodum aut mortuus eſt p nobis: Adhuc iorem hac charitatē nemo habet q̄ vt aiam ſnam ponat p amicis ſuis. Charitas ergo illū duxit ad carnē. Quiſquis ergo non habet charitatē: negat chriſtū in carne veniſſe. Nūc iam interroga omnes hereticos: Chriſtus venit in carne? Venit: hoc credo: hoc profiteor. Immo hoc negas. Unde nego? Audis quia hoc dico: immo ego conuincō quia negas. Dicis voce: negas corde: dicto verbo: negas factis. Quomodo inq̄s nego factis? Quia ideo venit in carne chriſt⁹ vt moreretur p nobis. Ideo mortuus eſt pro nobis q̄ charitatē multā docuit. Adhuc iorem hac charitatē nemo habet: q̄ vt animā ſuā ponat p amicis ſuis. Tu non habes charitatē: q̄ p honore tuo diuidis vnitatē. Ergo hunc intelligite spiritum ex deo: pulſate: tēgite vaſa fictilia: ne forte crepuerint et male reſonent. Videte ſi integre ſonant: Videte ſi ibi eſt charitas. Tollis te ab vnitate orbis terrarū: diuidis eccleſiā p ſcismata: dilanias corpus chriſti. Ille venit in carne: vt colligat: tu ideo clamas vt ſpargas. Ergo ipſe eſt ſpiritus dei qui dicit iēſum in carne veniſſe. Qui dicit non lingua ſed factis: qui dicit non ſonando ſed amando. Ille autem non eſt ſpiritus dei qui negat iēſum in carne veniſſe: Negat et ipſe non lingua ſed vita: nō verbis ſed factis. Adhuc iſtū ergo vnde agnoſcamus fratres: Adhuc iſtū q̄ ſi intus: nemo aut foris: niſi vere foris: adeo vt nouerit q̄ ad facta retulit. Et ois ſpiritus ait qui ſoluit chriſtū nō eſt ex deo. Soluere factis intelligit. Quid tibi

In Eplam beati Iohānis Tractat⁹ VII

oſtendit q̄ negat q̄ dicit: ſoluit: Ille venit colligere: tu venis ſoluere. Diſtingere vis mēbra chriſti. Quō nō negas chriſtū in carne veniſſe: qui diſcipulis eccleſiā quā ille cōgregauit: Contra chriſtū ergo venis: antichriſtus es. In⁹ ſis: foris ſis: antichriſtus es. Sed q̄ intus es lates: q̄ foris es manifeſtaris. Soluis iēſū et negas eū in carne veniſſe: nō es ex deo. Ideo dicit in euāgelio: Qui ſoluerit vnū de mādatis iſtis minimis: et docuerit ſic: minim⁹ vocabit⁹ in regno celoz. Quid eſt ſoluit? Quid eſt docetur? Soluit factis: et docetur quaſi verbis. Qui p̄dicat nō furandū: furaris? Soluit ergo in facto qui furatur: et quaſi docet ſic: minimus vocabit⁹ in regno celoz: id eſt in eccleſia hui⁹ tēporis. De illo dictū ē: Quē dicunt facite: quę autē faciunt: facere nolite. Qui autem fecerit: et ſic docuerit: magnus vocabit⁹ in regno celoz. Ex eo q̄ dixit hic: fecerit: cōtra hoc ibi dixit: Soluerit: id eſt nō fecerit: et docuerit ſic. Ille ergo ſoluit q̄ non facit. Quid nos docet: niſi vt facta interrogemus nō verba credam⁹? Obſcuritas rex multa nos cogit dicere: maxime vt illud q̄ dñs reuelare dignat⁹: etiā ad tardiores fratres p̄ueniat: q̄ omnes chriſti ſanguine cōparati ſunt. Et vereor: ne ipſa epiſtola iſtis dieb⁹ ſicut p̄miſeram nō ſiniatur. Sed q̄ dñs placet: melius eſt ſeruare reliquias q̄ onerare corda nimio cibo.

De eo q̄ Iohānes dicit: Jā vos ex deo eſtis filioli et vicisti⁹ euz: q̄ maior eſt qui eſt in vobis: q̄ qui in hoc mundo: vſq̄ ad id: Ita de⁹ dilexit nos: debemus et nos inuicem diligere. Tractat⁹ VII

Undus iſte omnib⁹ fidelib⁹ quęreb⁹ tibus patriā ſic eſt: quomō ſuit heremus p̄pō iſrael. Errabant quidē adhuc: et patriā quęrebant: ſed duce dñō errare nō poterāt: via illis ſuit viſſo dñi. Nā vbi p̄ quadraginta annos circūierūt: pauciſſimis manſionib⁹ cōſicitur iter ipſum et notū eſt omnib⁹. Tardabant: q̄ exercebantur: nō quia deſerebant. Qd ergo nobis p̄mittit de⁹: ineffabilis dulcedo ē: Et bonū: ſicut ſcriptura dicit: et ſepe nobis cōmemorantib⁹ audiſtis: q̄ oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs aſcendit. Laborib⁹ autē tēporalibus exercemur: et tēpta

tionibus vite p̄ſentis erudimur. Sed ſi nō vultis in iſta heremo ſiti mori: bibite charitatem: fons eſt quem voluit dñs hic ponere ne deſiciamus in via: et abundanti⁹ eū bibemus cū ad patriā venerim⁹. Adodo euāgelii lectū eſt: vt de ipſis verbis quibus lectio terminata eſt dicā: qd aliud niſi de charitate audiſtis? Quādoquidē pactū fecim⁹ cū dñō noſtro in oratiōe: vt ſi volumus dimittat nobis peccata noſtra: dimittamus et nos pctā quę in nobis fuerint cōmiſſa. Nō aut dimittit niſi charitas. Tolle charitatez de corde: odium tenet: ignoſcere nō nouit. Sit ibi charitas: ſecura ignoſcit quę nō anguſtatur. Epiſtola autē iſta tota quā ſuſcepimus tractādā vobiſcū: videte ſi aliud aliud cōmendat q̄ ipſā vnā charitatē. Nē timendū eſt: ne ſepe dicēdo in odiū veniat. Quid eſt amatur ſi charitas in odiū venit? Quia charitate ſit: vt cetera bene amētur. Ipſa quomō amāda eſt? Res ergo quę nūquā debet de corde diſcedere: nec ab ore diſcedat. Jam vos inquit ex deo eſtis: filioli: et vicisti⁹ eum. Quē: niſi antichriſtum? Superi⁹ em̄ dixerat: Omnis qui ſoluit iēſum chriſtū: et negat eū in carne veniſſe: nō eſt ex deo. Expoſui⁹ aut ſi meminiſtis: q̄ omnes negat iēſum chriſtū in carne veniſſe qui violant charitatē. Iēſus em̄ nō opus erat vt veniret niſi p̄pter charitatez. Charitas em̄ nobis illa cōmendat: quam et ipſe in euāgelio cōmendat: Adhuc iſte hac dilectionē nemo habet q̄ vt animā ſuā ponat p amicis ſuis. Quomō poterat filius dei aiam ſuā ponere p nobis: niſi carne indueretur vbi mori poſſet? Quiſquis violat charitatez quodlibet dicat de lingua: vita ipſi⁹ negat chriſtū in carne veniſſe: et iſte eſt antichriſt⁹: vbiq̄ fuerit: quocunq̄ intrauerit. Sed quid dicit eis qui ciues ſunt illi⁹ patrię cui ſuſpiram⁹? Vicisti⁹ eū. Et vnde vicerūt? Quia maior eſt q̄ eſt in vobis q̄ qui in hoc mundo. Ne victoriā ſuis viribus tribuerēt: et arrogantia ſupbię vincerent. Quēcūq̄ em̄ diabolus ſupbiū fecerit: vincit. Volens eos ſeruare humilitatē: quid ait? Vicisti⁹ eū. Jam omnis homo q̄ audit: vicisti⁹: erigit caput: erigit ceruicem: laudari ſe vult: Nolite extollere. Uide quis in te vicit. Quare vicisti⁹? Quia maior eſt qui eſt in nobis: q̄ in hoc mundo. Ergo humilis porta dñm tuū: eſto lumentum

Expositionis sancti Augustini

sefforis tui. Bonum tibi est ut ipse regat: et ipse ducat. Nam si ipsum sefforem non habueris: ceruicē erigere potes: calces potes mittere: sed ut tibi sine rectore: quia libertas ista i bestias te mittet comedendū. **De mundo sūt.** Qui? Antichristi. Jam autem istis qui sūt. Et si nō estis: cognoscitis eos. Quisq; autē hoc est: nō cognoscit. **De mundo sūt:** ideo de mundo loquūt: et mundus eos audit. Qui sunt qui de mundo loquunt? Attendite contra charitatem.

Matth. 6. Ecce audistis dñm dicentem: Si dimiseritis peccata hominibus: dimittet vobis et pater vester celestis peccata vestra. Si autē nō dimiseritis: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Sententia est veritas. Aut si non veritas loquit: cōtradictio. Si christi

Job. 14. es: et in christū credis: ipse dixit: Ego sum veritas. Sententia est ista: vera est: firma est. Jam audi homines de mundo loquentes: et non te vindicaturus es: et dicturus est ille: quia fecit tibi: imo sentiat quia cum viro habet. Quotidie dicunt ista: de mundo loquūtur qui ista dicunt: et mundus eos audit: nec dicunt ista nisi qui diligunt mundum: neq; audiuntur ista nisi ab his qui diligunt mundum. Et qui diligit mundū et negligit charitatem: audistis qz negat iesum in carne venisse. Aut si fecit illud in carne ipse dñs? Si cum expalmare voluit se vindicari? Si cum in cruce penderet non dixit:

Aug. 23. Pater ignosce illis qz nesciūt quid faciūt: Si autē ista qui potestate habebat: tu quid miraris: quid sufflas in potestate aliena constitutus? Ille quia voluit mortuus est: et nō minabatur: tu nescis quando moriaris et minaris? Nos ex deo sumus. **Uideam?** quare. Videte si propter aliud qz propter

charitatem. Nos ex deo sumus. Qui non nit deum audit nos: Qui non est ex deo: nō nos audit. Ex hoc cognoscim? spm veritatis et erroris. Quia qz audit nos: spiritū habet veritatis: Qui nō nos audit: spm habet erroris. **Uideam?** quid monet: et audiam? cum potius in spiritu veritatis monentē: nō antichristos: nō amatores mundi: non mundum. Si ex deo nati sum? Sequit supra: videte quid. Nos ex deo sum? Qui nouit deum audit nos: qui nō est ex deo: non nos audit. Ex hoc cognoscitur spiritus veritatis et erroris. Jam ergo intētos nos fecit: quia qui nouit deū

ipse audit: Qui autē non nouit: nō audit. Et hec discretio est spiritus veritatis et erroris. **Uideamus** quid monitur? est: in quo illum audire debeamus. **Dilectissimi diligamus inuicem.** Quare? Quia homo monet. Et dilectio ex deo est. **Adulterū cōmendauit dilectionem:** quia dixit ex deo est. Plus dicitur? est: Intendite: Audiam? **Abodo dicit: Dilectio ex deo est.** Et dñs q diligat ex deo nat? et cognouit deum: Qui non diligit non nouit deū. Quare? Quia deus dilectio est. Quid amplius dici potuit fratres? Si nihil de laude dilectionis diceret per omnes istas paginas hui? epistolę: si nihil omnino p ceteras paginas scripturarū: et hoc solum vnū audiremus de voce spiritus dei: quia deus dilectio est. Jam videte: qz facere contra dilectionē: facere contra deum est. **Nemo dicat in hominē peccat:** q non diligo fratrem meum. Intendite et facile est peccatū in hominē: in deum solum nō peccat. Quō non peccas in deum qz in dilectionem peccas? Deus dilectio est. Nunquid nos dicim? Si nos dicerem? deus dilectio est: forte scandalizaretur aliquis ex nobis et diceret: Quid dixit? Quid voluit dicere: quia deus dilectio est? Dedit dilectionem deus: donauit dilectionē de? Ex deo est dilectio: deus dilectio est. Ecce habetis fratres scripturas dei. Canonica est ista epla: Per oēs gentes recitatur orbis terrę: auctoritate tenet: Orbem terrarum ipsa edificauit. Audis hic ab spiritu dei: deus dilectio est. Jā si audes: fac contra deū: et noli diligere fratrem tuum? Quomodo ergo iandudum dilectio ex deo est: et modo ergo dilectio de? est? Etenim de? pater et filius et spū sanctus. Filius de? ex deo: spū sanctus deus ex deo: Et hi tres vnus deus: non tres dij. Si fili? deus et spū sanctus de?: et ille diligit in quo habitat spū sanctus? Ergo dilectio deus est. Sz de? qz ex deo: vtrūq; em habes in epla: Et dilectio ex deo est: et dilectio de? est: De solo patre scriptura non nouit dicere: qz ex deo: cum autem audis ex deo: aut filius intelligitur: aut spū sanctus. Quia vero dicit apostol? Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: p spm sanctū qui dat? est nobis: intelligamus in dilectione spiritū sanctum esse. Ipse em spū sanctus quē nō posunt accipere mali: ipse est ille fons de quo

In Eplam beati Jobānis Tractat? VII

1. Cor. 5. dicit scriptura: Fons aque tue sit tibi proprius: et nemo alienus cōmunicet tibi. Omnes em qui non diligunt deum: alieni sūt: antichristi sunt. Et quis intrent basilicas: non possūt numerari inf filios dei. Nō ad illos pertinet fons ille vite. Et habere baptismū et malus esse potest: habere pphetiam et malus esse potest. Inuenim? saulē regē habuisse pphetiam: psequēbatur sanctū dauid: et impletus est spiritu pphetie: et prophetare cepit. Accipere sacramentū corporis et sanguinis dñi: et malus esse potest. Nam de talibus dicitur: Qui māducat et bibit indigne: iudicium sibi māducat et bibit. Habere nomē christi et malus esse potest: id est christian? vocari: et malus esse potest. De quib? dictum est: Polluebāt nomen dei sui. Ergo habere sacramenta ista omnia et malus esse potest: habere autē charitatem et malus esse non potest. Hoc est ergo proprium donum. Ipse est singularis fons. Ad hūc bibendū vos hortatur spiritus dei: ad se bibendū vos hortat spirit? dei. In hoc manifestata est dilectio dei in nobis. Ecce ut diligam? deū: hortationē habem? Possēmus illum diligere: nisi prior ille diligeret? Si pigri eramus ad amandum: non simus pigri ad redamandū. Prior amauit nos: nec sic nos amam? Iniquos amauit: sed iniquitates soluit. Iniquos amauit: s nō ad iniquitates cōgregauit. Egrotos amauit: sed sanandos visitauit. De? ergo dilectio est. In hoc manifestata ē dilectio dei in nobis. Quia filium suum vnigenitū misit in hūc mundum: ut viuamus p ipsum. Quō

Job. 15. ipse dñs ait: Abiit dilectionē nemo potest habere: qz ut animam suam ponat pro amicis suis. Et ibi pbata est dilectio christi in nos: quia mortuus est p nobis. Dilectio patris vnde pbata est in nobis: Quia filium suum vnicum misit mori p nobis. Sic **Ro. 8.** et paulus apostolus dicit: Qui filio proprio nō pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit eum. Quō non et cum illo omnia nobis donauit? Ecce christū tradidit pater: et tradidit iudas: Nunquid non quasi simile factū videt? Traditor iudas: Ergo traditor est et de? pater? Absit inq; Nō dico: s apls dicit: Qui filio proprio nō pepercit: s p nob oib? tradidit eū. Et pater illū tradidit: et ipse se tradidit. Ait idē apostolus: Qui me dilexit et tradidit semetipsum p me. Si pater tradi-

Gal. 2. dit filiū: et tradidit seipsum filius: iudas qd fecit? Facta est traditio a patre: facta est traditio a filio: facta est traditio a iuda: Una res facta est. Sed quę res discernit patrem tradentē filium: seipsum filiū tradentē: et iudam discipulū tradentē magistrum suum? Quia hoc fecit pater et filius in charitate: fecit autē hoc iudas in pditione. Elideris: qz non: quid faciat homo cōsiderandū est: sed quo animo et voluntate faciat. In eodē factō: inuenimus deum patre in quo inuenimus iudam: patre benedicimus: iudas detestamur. Quare patre benedicimus: iudā detestamur? Benedicimus charitatē: detestamur iniquitatē. Quantū em prestitum est generi humano tradito christo: nūquid hoc cogitauit iudas ut traderet? Deus cogitauit salutē nostrā: qua redempti sumus: Iudas cogitauit precium quo vendidit dominū. Filius ipse cogitauit precium qd dedit p nobis: Iudas cogitauit precium quod accepit ut venderet. Diuersa ergo intentio: diuersa facta fecit. Luz styria res: ex diuersis eam intentionib? si metiamur: vnū amandum: alterum dammandū: vnum glorificandum: alterū detestandū inuenimus. Tantū valet charitas. Elidete quia sola discernit: videte quia facta hominū sola distinguunt. Hoc dixim? in similibus factis. In diuersis factis: inuenimus sciētem hominem factū de charitate: et blandū factū de iniquitate. Puerum cedit pater: et mango blanditur. Si duas res pponas: plagas et blandimenta: quis nō eligat blandimenta et fugiat plagas? Si psonas attēdas: charitas cedit: blanditur iniquitas. Elidete qd cōmendamus: quia non discernitur facta hominū: nisi de radice charitatis. Nā multa fieri possunt: quę speciē habent bonam: et non pcedunt de radice charitatis. Habēt enim et spinę flores. Quędā vero videntur aspera: videntur truculenta: sed fiunt ad disciplinam dictante charitate. Semel ergo breue pceptum tibi precipitur: Dilige: et quod vis fac. Siue taceas: dilectio te taceas: siue clamas: dilectione clames: siue emendes: dilectione emendes: siue parcas: dilectione parcas: Radix sit intus dilectionis: non potest de ista radice nisi bonū existere. In hoc est dilectio: In hoc manifestata est dilectio dei in nobis: quia de filiū suū misit vnigenitū in hūc mundum:

IV Expositionis sancti Augustini

ut vivamus per ipsum. In hoc est dilectio: non quia nos dileximus: sed quia ipse dilexit nos. Non illum dileximus prius. Nam ad hoc nos dilexit: ut diligamus eum. Et misit filium suum latorē p pētis nostris. Latorē: sacri ficatorē. Sacrificavit p pētis nris. Ubi iue nit hostia? Ubi inuenit victimā quā purā volebat offerre? Alio nō iuenit: seipm obtu lit. Ita de dilexit nos: debemus et nos inuicē diligere. Petre amas me? **Joh. 21.** Et ille dixit: Amo. Pasce oues meas. Deū nemo vidit vnquā. Res est inuisibilis: non oculo sed corde querendus est. Sed quēad modū si solem istum videre vellem? oculū corporis purgaremus vnde videri lux po test: volentes videre deū: oculū quo deus videt potest purgemus. Et vbi est iste ocu lus? Audi euangelii: Beati mundo corde quoniam ipsi deū videbunt. Sed nemo sibi p cōcupiscentia oculorū cogitet deū: facit em sibi aut ingētem formā aut magnitudi nem aliquam inestimabile: distendit p loca velut lucem istam quā videt his oculis: au get p campos quantū potest: aut facit sibi aliquē quasi venerabilis forme senē. Nihil horū cogites. Est qd cogites: si vis videre deū: De dilectio est. Qualē faciē habet di lectio? Qualē formā habet? Qualē staturā habet? Quales pedes habet? Quales ma nus habet? Nemo pōt dicere. Habet tñ pe des: nā ipi ducūt ad ecclesiā. Habet man: nam ipse pauperi porrigit. Nā habet ocu los: nam inde intelligit ille qui eget. Bea tus qui intelligit sup egenū et pauperē. Ha bet aures: de quib' dicit dominus: Qui ha bet aures audiēdi audiat. Nō sunt em mē bra distincta p loca: sed intellectu totum sibi videt. Qui habes charitatē: habita et inha bitaberis. Abane et manebitur in te. Quid em fratres mei? Quis amat qd non videt? Quare aut quādo laudatur charitas: erigi mini: acclamar: laudat? Quid vobis ostē di? Aliquos colores ptulit: Aurū et argentū pposuit: Gemas de thesauris effudit: Quid tale ostendit oculis vestris? Nūquid facies mea mutata est cum loquor? Carnem gero: in ipsa forma sum in qua pcessi. In ipsa for ma estis in qua venistis: Laudatur chari tas et clamar. Lerte nihil videtis. Sz quō vobis placet quādo laudat: sic vobis pla ceat ut in corde seruetis. Intendite em qd

dica fratres. Exhortor vos quantū dat do minus: ad magnū thesaurū. Si vobis ostē dere aliquid vasculū anaglyphū inauratū: operose factū: et illiceret oculos vros: et duce ret in se intentionē cordis vestri: et placeret vobis manus artificis: et pondus argenti: et splendor metalli: Nōne vnusquisq vestrū diceret: Si habere vasculū istud: Et sine causa diceretis: In potestate em vestra nō erat. Aut si quisq vellet habere cogitaret il lud dō domo aliena furari? Laudatur chari tas vobis: habete: possidete: non opus est ut furtū alicui faciatis: nō op' est ut emere cogitetis. Gratis cōstat: tenete eam: ample ctimini eam: Dulcius illa nihil est. Si cum cōmemorat talis ē: cū habet qualis est. Si qui forte vultis seruare charitatem fratres: ante omnia ne putetis abiectam et desidio sam: nec quādā mansuetudine: immo non mansuetudine sed remissione et negligētia seruare charitatē. Nō sic seruaf. Nō putes tunc te amare seruū tuum: quando eū non cedis: aut tunc te amare filiū tuū quādo ei non das disciplinā: aut tūc te amare vicinū tuum: qñ eū non corripis. Non est ista cha ritas: sed languor. Serueat charitas ad cor ripiēdū: ad emēdandū. Sz sūt boni mores: delectēt. Sunt mali: emendēt: corrigant. Noli in homine amare errorem: sed hominē. Hōies em deus fecit: errorem ipse hō fecit. Ama illō qd de' fecit: noli amare qd ipse hō fecit. Lū illud amas: illud tollis. Lū illud diligis: illud emendas. Sed et si quis aliquid ppter correctionē dilectionis: ppterea de columba demonstrata est charitas: q venit sup dñm: Species illa columbe in q venit spiritus sanctus: quo nobis charitas infun deref. Quare hoc? Fel columba nō habet: tamen rostro et pennis p nido pugnat: sine amaritudine scuit. Hoc facit et pater quan do filiū castigat: sed ad disciplinā castigat: sicut dixi. Seductor ut vendat cum ama ritudine blandit: pater ut corrigat sine fel le castigat. Tales estote ad omnes. Videte fratres: magnum documentum: magna re gula. Unusquisq habet filios aut habere vult: aut si omnino decreuit filios nō habe re carnaliter: vel spiritualiter cupit habere: quis est qui non corrigat filium suū? Quis est cui non det disciplinam pater? Et tamē sentire videt: Amor scuit: charitas scuit. Se uir. Quō? Sine felle more columbino: non

23. q. 9. nō putes.

Matth. 3.

In Ep̄lam beati Johānis Tractat' VIII

coruino. Unde venit in mentē fratres mei dicere vobis: quia illi violatores charitatē scisma fecerunt. Quomodo oderant ipsam charitatē: sic oderūt et columbā. Sed pu nit illos columba: pcedit de celo: aperit tur celī: et manet sup caput domini. Et qd hoc? Et audiat: Hic ē qui baptizat. Recedite predones: recedite inuatores possessio nis christi: in possessionib' vestris. Ubi do minari vultis: titulos potēt' ausi estis in fringere? Cognoscit ille titulos suos: ven dicat sibi possessionē suā. Nō delet titulos sed intrat et possidet. Sic ad catholicam ve nient: non delet baptismus: ne titulus im perator' deleat. Sed quid sit in catholica? Agnoscit titul' intrat possessor sub titulis suis: quo intrabat p̄do sub titulis alienis. De eo qd Johannes dicit: Deū nemo vidit vnq. Videte dilectissi mi si diligam' inuicē: de' in nobis manebit: et dilectio eius erit pfecta in nobis: vsq ad id: Deus dilectio est: Et q manet in dilectione in deo manet et de' in eo: Tractat' VIII. A dilectio dulce verbum est: sed dul cius factum. Semp de illa loq non possumus. Abultra em agim': et di uersę actiones distendunt nos: ut nō vacet lingūe nostrę semp de dilectione loqui: Nā nihil melius ageret lingua nostra. Sed de qua semp loqui nō licet: semp eam custodi re licet: Sicut nūc qd cantauim'. Alleluia. Nunquid semp hoc facimus? Uir vni' ho re non toto spacio: sed parua particula can tamus alleluia: et vacam' ad aliud. Est aut alleluia: sicut iā nostis: Laudate dominū. Qui deum laudat lingua: nō semp potest: qui morib' deum laudat: semp pōt. Opera misericordię: affectus charitatis: sanctitas pietatis: incorruptio castitat: modestia sobrietatis: semp hec tenēda sūt: siue cū in pu blico sum': siue cū in domo: siue ante homi nes: siue in cubiculo: siue loquentes: siue tacētes: siue aliquid agētes: siue cantātes: semp hec tenēda sunt: qz intus sunt oēs iste virtutes quas nominauī. Quis aut sufficit oēs noiare? Quasi exercit' est imperatoris qui sedet int' in mēte tua. Quō em impera tor: p exercitiū suū agit qd ei placet: sic dñs iesus christus incipiēs habitare in interiore boie nostro: id est in mente p fidē: vti istis

Ep̄l. 3.

virtutib' quasi ministris suis. Et p has vir tutes quę videri oculis nō possunt: et tamē qd nominant laudant. Nō aut laudant nisi amant: nō amant nisi vident. Et si vtiq nō amant nisi vident: alio ocu lo vident: id est in interiore cordis aspectu. Per has virtutes inuisibiles mouēt mēbra visibilia: Pedes ad ambulādū. Sed quō? Quo mouerit bona voluntas: quę militat bono imperatori. Aban' ad operandū. Sz quid? Qd iusserit charitas quę inspirata ē int' a spū sancto. Abēbra ergo vident cum mouent: qui iubet intus non videt: et quos int' iubet: ppe ipse solus nouit qui iubet: et ille intus cui iubet. Nāq fratres mei au distis cū euangelii legeret: certe si aurē ibi non tantū corporis sed et cordis habuistis. Quid ait? Lauete facere iusticiā vestrā co ram hoibus ut videamini ab eis. Nūquid hoc voluit dicere: ut quęcūq bona facim' abscondam' ab oculis hominū: et timeam' videri? Si times spectatores: non habebis imitatores. Debes ergo videri: sed non ad hoc debes facere ut videaris. Nō ibi debet esse finis gaudiū: non ibi termin' leticię tū: ut putes totū fructū cōsecutum esse boni operis tui. Cum visus fueris atq lau datus: nihil est hoc: contemne te cū lauda ris. Ille in te laudet: qui p te operat. Noli ergo ad laudē tuā operari q bonū agis: sed ad laudē illius a quo habes ut bonū agas. Abs te habes male agere: a deo habes be ne agere. Cōtra: pueri hoies videte: qz ppe posterī sint. Qd faciūt bñ: volūt sibi tribu ere: si male faciūt: deū volūt accusare. Cō uerte hoc distortū nescio quid et pposterū: fac illud quodamō capite deorsum: qd susū facias iusum: quod deorsus facias sursum. Iusum vis facere deū: et te sursum: pcepta ris: non eleuabis. Ille em semp sursum est. Quid ergo? Tu bene: et deus male? Immo hoc dic si vis veri' dicere: Ego male: ille be ne. Et qd ego bene: ab illo bene. Nāq a me quicqd ego: male. Ista cōfessio firmat cor: et facit dilectionis fundamenta. Nā si ope ra nostra abscondere debemus bona: ne vi deantur ab hominib': vbi est illa sententia dñi: in eo sermone quem habuit in monte: vbi hoc dixit: ibi et illud pauloante dixit: Luceant opera vestra bona coram hominib': Et non ibi cessauit: nō ibi finem fecit: sed addidit: Et glorificent patrem vestrum

Matth. 6.

Matth. 6.

Expositionis sancti Augustini

Gal. 1. qui i celis est. Et paulus quid ait? Eram autem ignotus facie ecclesie iudeis qui in christo sunt: Tantum autem audientes erant: quia qui nos aliquid quando persequeretur: nunc euangelizat fidem quam aliquando vastabat: et in me magnificabant deum. Videte quemadmodum et ipse qui sic innotuit: sine non posuerit in laudem suam: sed in laudem dei. At quantum ad ipsum pertinet vastator ecclesie: persecutor iudicus: malignus: ipse confiteatur: non nos conuinciamur. Amat paulus dici a nobis peccata sua: ut glorificetur ille qui tale morbum sanauit. Magnitudinem enim vulneris manus medici secuit et sanauit. Glox illa de celo prostravit persecutorem: et erexit predicator. Occidit saulum: et uiuificauit paulum. Saul enim persecutor erat sancti viri: inde nomen habebat iste qui persequeretur christianos. Postea de saulo factus est paulus. Quid est paulus? Adhuc. Ergo quando saulus: superbus elatus: quando paulus: humilis: modicus. Ideo sic loquimur: paulo post video te: id est post modicum. Audi quod modicus factus est: Ego enim sum minimus apostolorum. Et mihi minimo omnium sanctorum: dicit alio loco. Sic erat inter apostolos tanquam similia vestimenti. Sed tetigit ecclesia gentium tanquam fluxum patiens: et sanata est. Ergo fratres hoc dixerim: hoc dico: hoc si possem non tacerem. Opera illa modo illa sunt in nobis: modo illa per tempore: per horis: per diebus. Numquid semper loqui? Nunquid semper tacere? Numquid semper reficere corpus? Numquid semper ieiunare? Numquid semper panem dare egenis? Numquid semper nudum vestire? Numquid semper egrotum visitare? Numquid semper discordantes concordare? Numquid semper mortuos sepelire? Adhuc illud: modo illud. Inchoant ista et cessant: ille autem imperator: nec inchoat: nec cessare debet. Charitas intus non intermitatur. Officia charitatis per tempore exhibentur. Charitas sicut scriptum est fraterna permaneat. Fortassis autem mouerit aliquos vestrum ex quo ista epistola beati iohannis tractamus vobis: quare non commendauerit maxime nisi fraternam charitatem? Qui diligit fratrem dicit: Et preceptum nobis est datum: ut diligamus inuicem. Assidue nominat charitatem fraternam: Dei charitatem: id est qua debemus diligere deum: non tam assidue nominauit: sed tamen non omnino tacuit. De inimici vero dilectione prorsus tacuit: prope per totam istam epistolam. Cum ve-

bementer nobis predicat: commendatque charitatem: non nobis dicit ut diligamus inimicos: sed dicit nobis ut fratres diligamus. Adhuc vero cum euangelium legeret audiui mus: Si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt? Quid est igitur quod per magno nobis ad perfectionem quandam fraternam dilectionem commendat iohannes apostolus: deus autem dicit: non nobis sufficere ut fratres diligamus: sed debere nos extendere ipsam dilectionem ut perueniamus ad inimicos? Qui versus ad inimicos peruenit: non transibit fratres. Necesse est: sicut ignis prius occupet prima: et sic se in longinquiora distendat. Propter quod est tibi frater qui nescio quis homo. Rursus tibi magis adheret ille: quem non noueras: qui tibi tamen non aduersatur: qui inimicus qui etiam aduersatur. Extende dilectionem in primos: nec voces illam extensionem. Prope enim te diligis: qui eos diligis qui tibi adherent. Extende ad incognitos: qui tibi nihil mali fecerunt. Transcende et ipsos: perueni: ut diligas inimicos: hoc certe dominus iubet. Quare iste tacuit de dilectione inimici? Omnis dilectio siue que carnalis dicitur: que non dilectio sed magis amor dici solet. Dilectionis enim nomen magis solet in melioribus rebus dici: in melioribus rebus accipi: tamen omnis dilectio fratres charissimi utique beniuolentiam quandam habet erga eos qui diliguntur. Non enim sic debemus diligere homines aut sic possumus diligere vel amare. Hoc enim etiam verbo usus est dominus cum diceret: Petre amas me? Non sic debemus amare homines: quod audimus gulosos dicere: amaturdos. Quare quare? Ut occidat et consummat: et amare se dicit. Ad hoc illos amat ut non sint: ad hoc amat ut perimat: et de quid ad cibandum amamus ut illud consumatur et nos reficiamur. Nunquid sic amamus di sunt homines tanquam consumendi? Sed amicitia quadam beniuolentia: ut aliquando perstemus quos amamus. Quid si non sit quod perstemus? Sola beniuolentia sufficit amanti. Non enim optare debemus esse miseros: ut possimus exercere opera misericordie. Das panem esurienti: sed melius nemo esuriret et nulli daret. Vestis nudum: utinam omnes vestiti essent: et non esset ista necessitas. Sepelis mortuum: utinam veniat aliqui illa vita ubi nemo moriatur. Concordas litigantes: utinam

In Epistolam beati Iohannis Tractatus VIII

aliqui sit pax illa eterna hierusalem ubi nemo discordat: hec enim omnia officia necessitati sunt. Tolle miseros: cessabunt opera misericordie. Opera misericordie cessabunt: nunquid ardor charitatis extinguatur? Verminus amabis scilicet hominem cui non habes quod prestes: purior ille amor erit: multoque sincerior. Nam si prestiteris misero: fortassis extollere te cupis aduersus eum: et est tibi vis esse subiecti: qui auctor est tui beneficii. Ille indignus: tu impii es. Quasi maior videri quod tu prestiteris qui ille cui prestiteris: opta equalitate ut ambo sub vno sitis: cui nihil prestari poterit. Nam in hoc excessit modum superbia anima: et quodammodo auara fuit: Quia radix omnium malorum auaricia est. Et item dictum est: In initium omnis peccati superbia. Et quoniam aliquando quod sibi concordat iste dux sententia: Radix omnium malorum auaricia: et in initium omnis peccati superbia. Si in initium omnis peccati superbia: radix omnium malorum superbia est. Certe si radix omnium malorum auaricia est: inuenimus et in superbia auaricia esse. Excessit enim modum homo. Quid est auarus esse? Progredi ultra quam sufficit. Adam superbia cecidit: In initium omnis peccati superbia inquit: Numquid auaricia? Quid auarius illo cui deus sufficere non potuit? Ergo fratres legimus quemadmodum factus sit homo ad imaginem et similitudinem dei. Et quod de illo dixit deus? Et habeat potestatem piscium maris: et volatilibus celi: et omni pecorum que repunt super terram. Numquid dixit: Habeat potestatem hominum? Habeat potestatem: ait: dedit potestatem naturalem. Quorum habeat potestatem? Piscium maris: volatilibus celi: et omnium repentium que repunt super terram. Quare hec est naturalis potestas hominis in ista? Quia homo ex eo habet potestatem: ex quo factus est ad imaginem dei: in intellectu: in mente: in interiore homine. In eo quod intelligit veritatem: iudicat iustitiam et iniustitiam: nouit a quod factum est: potest intelligere creatorem suum: laudare creatorem suum. Habet hanc intelligentiam quod habet prudentiam. Non multi cum per cupiditates malas dederent in se imaginem dei: et ipsam quodammodo flammam intelligentie perstata morum extinguunt: clamat illis scriptura: Nolite fieri sicut equi et muli: quibus non est intellectus. Hoc est dicere: preposui te equo et mulo: te ad imaginem meam feci: potestatem tibi super ista dedi. Quare? Quia non habent feram rationalem mentem: tu autem ratio-

nalim mente capis veritatem: intelligis quod supra te est: subdere ei quod super te est: et infra te erit illa quibus prepositus es. Quia vero per peccatum homo deseruit ei sub quo esse debuit: subditus est eis supra que esse debuit. Intendite quod dicitur deus: homo: pecora. Verbi gratia. Supra te deus: infra te pecora. Agnosce eum qui supra te est: ut agnoscat te que infra te sunt. Ideoque cum daniel agnouisset supra se deum: agnouerunt illum supra se leones. Si autem non agnosceris illum qui supra te est: superioris premissis: subderis inferiori. Propterea superbia egyptiorum vnde domata est: De rationis et mulcis. Poterat deus et leones mittere: sed aliquis magnus leone terredus est. Quanto illi erant superiores: tanto de rebus contempnibilibus et abiectis: fracta est eorum certitudo mala. Sed daniel agnouerunt leones: quia ille subditus deo erat. Quid martyres qui ad bestias pugnauerunt: et ferarum morsibus laniati sunt: non erant sub deo? Serui dei tres viri: et serui dei machabeus. Agnouit ignis seruos dei tres viros quos non visit: quorum nec vestimenta corripuit: non agnouit machabeos? Agnouit et machabeos fratres: agnouit et istos. Sed opus erat quodam flagello percutere deum qui dixit in scriptura: Flagellat omnem filium quem recipit. Putatis enim fratres quod ferrum transuerberaret viscera domini: nisi ipse permitteret: aut hereret in ligno: nisi ipse voluisset? Non enim agnouit creaturam? An exemplum patientie preposuit fidelibus suis? Ideo deus quosdam liberauit visibiliter: quosdam non liberauit visibiliter: omnes tamen spiritualiter liberauit: spiritualiter neminem deseruit. Visibiliter quosdam visus est deseruisse: quosdam visus est eripuisse. Ideo quosdam eripuit: ne putes illum non potuisse eripere. Testimonium dedit quod voluntatem: ne suspiceris difficultatem. Sed quid fratres? Cum euaserim omnes istos mortali tatis laqueos: cum transferint tempora temptationis: cum seculum hoc decurrerit: et receperimus illam stulam primam: immortalitatem illam quam peccando perdidimus: cum corrumptibile induerit incorruptionem: id est cum caro ista induerit immortalitatem: tunc esse perfectos filios dei: ubi non opus est temptari nec flagellari. Agnoscat enim omnis creatura: subdita nobis erunt omnia: si nos sic sumus subditi deo. Sic ergo de-

Expositionis sancti Augustini

bet esse christianus: vt non gloriatur sup alios
Sec. 1. homines. Dedit enim tibi deus esse sup besti-
as: id est meliorem esse quam bestias. Hoc natu-
ra habes: Semper melior eris quam bestia. Si
vis melior esse quam alius homo: inuidebis ei
quando tibi esse videbis equalē. Debes vel-
le omnes homines equales tibi. Et si vice-
ris aliquē p prudentiā: optare debes vt sit
et ipse prudens. Quidiu tardus est discit a te
quidiu indoctus est indiget te: et tu videris
doctor: ille autē discens. Tu ergo superior
quia doctor es: ille inferior quia discens: nisi
illum opres equalē: semp vis habere discen-
tem. Si autē vis semp habere discēntē: inui-
dus eris doctor. Si inuidus doctor: quō eris
doctor? Rogo te noli docere ipsam inuidē-
tiam tuam: Audi aplm dicentē de visceri-
bus charitatis: Vellem omēs homines esse
sicut meipsum. Quō volebat omnes equa-
les? Ideo erat oib⁹ superior: quia charitate op-
tabat oēs equales. Excessit ergo modū ho-
mo: dū auarior voluit vt sup homines esset:
qui supra pecora factus est: Et ipsa est sup-
bia. Et videte quāta opa faciat supbia. Po-
nite in corde quod sibi faciat: et quasi paria chari-
tati. Pascit esurientē charitas: pascit et su-
pbia. Charitas vt deus laudet: supbia vt
ipsa laudet. Vellit nudū charitas: vestit et
supbia. Ieiunat charitas: ieiunat et super-
bia. Sepelit mortuū charitas: sepelit et su-
pbia. Omnia opa bona que vult facere chari-
tas et facit: cogitat cōtra supbia et quasi do-
cet equos suos. Sed interior charitas tol-
lit locū male agitātē supbie: non male agi-
tanti: sed male agitātē. Tūc homini cui⁹ au-
riga supbia est: Necessario ē enim vt p̄ceps eat.
Ut autē non sit supbie q̄ agitāt facta bona:
quis nouit: quis videt: vbi est hoc? Opa vi-
dem⁹. Pascit misericordia: pascit et supbia.
Hospitē suscipit misericordia: hospitē su-
scipit et supbia. Intercedit p paupere mise-
ricordia: intercedit et supbia. Quid est hoc?
In operib⁹ non discernimus. Audeo aliqd
dicere: s̄ nō ego: Paulus dixit: Aborū cha-
ritas: id est homo habens charitatē: consi-
tetur nomē christi: ducit martiriū. Lōsitet
et supbia: ducit martiriū. Ille habet chari-
tatē: ille non habet charitatē. Sed audiāt
ab aplo ille q̄ nō habet charitatē: Si distri-
buero omīa mea paupib⁹: et si tradidero cor-
pus meum vt ardeā: charitatē autē non ha-
buero: nihil mihi pdest. Ergo scriptura di-

uina intro nos reuocat a iactatione huius
faciei forinsec^{us}: et ab ista superficie q̄ iactatur
ante homines reuocat nos intro. Redi ad
conscientiā tuā: ipsā interroga. Noli atten-
dere qđ floret foris: s̄ que radix est interna.
Radicata est cupiditas: species potest esse
bonorū factorū: vere opa bona esse non pos-
sūt. Radicata est charitas: secur^{us} esto: nihil
mali pcedere potest. Blandis supbia: scuit
amor. Illa vestit: iste cedit. Illa enim vestit
vt placeat hominibus: iste cedit vt corrigat
disciplina. Accipit magis plaga charitatē:
q̄ elemosyna supbia. Redite ergo intro fra-
tres: et in omnibus q̄cūq̄ facitis: intuemini
testem deū. Elidere si ille videt: quo alio
faciatis. Si cor vestrum nō vos accusat qđ
iactantiē causa facitis: bene securi estote.
Nolite autē timere quādo facitis bene: ne
videat alter. Time ne ppter ea facias vt tu
lauderis: nam videat alter vt deus laude-
tur. Si em̄ abscondis ab oculis hoīs: absco-
dis ab imitatione hominis. Duo sunt: ele-
mosynā facis: duo esuriunt: vnus panē: al-
ter iusticiam. Inter duos istos famelicos:
qđ dictū est: Beati q̄ esuriūt et sitiūt iusticiā:
q̄m ipsi saturabūt. Inter duos istos fame-
licos: bonus opator: pstitutus est. Si chari-
tas de illo operat: ambos miserat: ambo-
bus vult subuenire. Ille em̄ q̄rit quod mā-
ducat: ille q̄rit qđ imitetur. Pascis istū: pbe-
te isti: ambobus dedisti elemosynā. Illum
fecisti gratulatorē de fame interfecta: hunc
fecisti imitatorē de exēplo pposito. Adife-
ramini ergo tāq̄ misericordes: qđ in eo etiā
qđ diligitis inimicos: fratres diligitis. Re-
putetis iohannē nihil de dilectione inimi-
ci p̄cipisse: qđ de fraterna charitate nō tacu-
it: fr̄es diligitis. Quō inquis fratres diligi-
mus: quero quare diligas inimicū? Quare
illū diligis? Ut san^{us} sit in hac vita. Quid si
nō illi expedit? Ut diues sit. Quid si ipsis
diuitijs exercebāt. Ut vxorē ducat. Quid si
amarā vitā inde patiet^{ur}? Ut filios habeat.
Quid si mali erūt? Incerta sunt ergo ista q̄
videris optare inimico tuo: qđ diligis eum:
incerta sunt. Opta illi vt habeat tecū vitā
gēnā: opta illi vt sit frater tu^{us}: et cū diligit
frēm diligis. Nō em̄ amas i illo qđ ē: s̄ qđ
vis vt sit. Dixerā aliqñ charitati vsq̄ ni fal-
lor: Robur ē ligni positū aī oculos. Faber
optim^{us} videt lignū nō dolatū: de silua p̄ci-

Depe. dis.
2. radicata,
3. sen. dis.
31. ca. 1.

In Ep̃lam beati Johānis Tractat' VIII

lum adamauit: nescio qđ inde vult facere. Nō enī ad hoc amauit: vt semp sic maneat. In arte vidit qđ futurū est: nō in amore qđ est. Et amauit qđ inde factur⁹ est: non illud qđ est. Sic nos ⁊ deus amauit peccatores. Nam dicim⁹ qđ de⁹ amauit peccatores. Ait Matth. 9. enī: Nō est op⁹ sanis medic⁹: sed male habētibus. Nunqđ ad hoc amauit peccatores: vt peccatores remanerem⁹? Quasi lignum de silua vidit nos faber: ⁊ cogitauit edificium quod inde factur⁹ est: non siluā qđ erat. Sic ⁊ tu respicis inimicū tuū aduersantez: sequentem: mordentē verbis: exasperantez contumelijs: insectantem odijs: Attendis ibi qđ homo est: vides ista omnia qđ aduersa sūt ab homine facta: ⁊ vides in illo qđ a deo factus est. Quia autē homo factus est: a deo factus est: Quia autē te odit: ipse fecit. Et quid dicis in animo tuo? Domine ppitius illi esto: dimitte illi peccata: incute illi terrorem: mura illū: Nō amas in illo qđ est: s; qđ vis vt sit. Ergo cū inimicū amas: fratrem amas. Qua ppter pfecta dilectio est in dilectione inimici: quia perfecta dilectio est in dilectione fraterna. Et nemo dicat qđ aliqd minus nos monuit iohānes apłs: ⁊ pl⁹ nos monuit dñs christ⁹. Iohānes nos monuit vt fratres diligam⁹. Christus nos monuit: vt etiam inimicos diligam⁹. Attēde quare te monuit christ⁹ vt diligas inimicos. Nūquid vt semp remaneāt inimici? Si ad hoc te monuit vt inimici remaneāt: odisti non diligis. Attēde quō ipse dilexit: id est quia nolebat vt sic remanerēt sui psecutores: ait: Luc. 23. Pater ignosce illis: qđ nesciūt quid faciūt. Quib⁹ voluit ignosci: mutari illos voluit. Quos voluit mutari: ex inimicis fratres facere dignar⁹ est: ⁊ vere sic fecit. Occisus est: sepultus est: resurrexit: in celū ascendit: spiritū sanctū misit discipulis: cepit in fiducia pđicari nomen ipsius: miracula faciebāt in nomine crucifixi ⁊ occisi: Uiderūt illi interfectores dñi: ⁊ qđ sanguinē eius sēuendo fuderāt credendo biberūt. Hec dixi fratres ⁊ longiuscule: quia vehementi⁹ comēdanda fuit charitati vestre ipsa charitas: id est comēdanda sibi erat. Si enī charitas nulla ē in vobis: nihil diximus. Si autē est in vobis: tanqđ oleū in flāma adiecimus. Et quo non erat: forte verbis accensus est. In alio creuit qđ erat: in alio cepit esse qđ nō erat. Ad hoc ergo ista dixim⁹: ne pigri sitis dili-

gere inimicos. Scuit in te hō. Ille scuit: tu
depcare. Ille odit: tu miserere. Febus aie
ipsi⁹ te odit: sanus erit: et gratias tibi agit.
Quō medici diligūt egrotos: Illūq̄ egro-
tos diligūt: Si egrotos diligunt: volūt vt
semp egrotent: Ad hoc diligūt egrotos ne
egroti pmaneāt: s̄ vt ex egrotis sani fiant.
Et quanta plerūq̄ patiunt a phreneticis:
quales contumelias verborū plerūq̄ et pec-
tiunt: psequit ille febrem: ignoscit homini.
Et quid dicam fratres: Amat inimicū suū:
immo odit inimicū suū: morbu. Ipsum enī
odit: et amat hominē a quo pcutit: Odit fe-
brem. A quo enī pcutit: A morbo: ab egro-
tatione: a febre. Illud tollit qd illi aduersa
tur: vt remaneat illud vnde gratulef. Sic et
tu. Si odit te inimic⁹ tu⁹: et iniuste te odit:
noueris quia cupiditas seculi illo regnat:
ppter ea te odit. Si odisti illuz et tu: contra
reddis malū p bono. Unum egrotū flebā
qui te oderat: iā duos plango: si et tu odisti.
S̄ psequit rem tuam: tollit tibi nescio q̄q̄
habes in terra: Ideo illum odisti: quia an-
gustias tibi facit in terra: noli pati angustias:
miga in celum: sursum cor ibi habebis
vbi latitudo est: vt nullas angustias patia-
ris in spe vite eterne. Attende quē tibi tol-
lit: nec ipa tibi tolleret: nisi ille pmitteret: q̄
flagellat omnē filium quē recipit. Quodā
modo ferramētū dei est quo sanat ipse ini-
micus tuus. Si nouit de⁹ vtile tibi esse vt
expoliet te: pmittit illū. Si nouit tibi vtile
esse vt vapules: pmittit ille vt cedaris. De
illo curat: op̄a vt ille sanat. Deū nemo
vidit vnquā. Videte dilectissimi: Si
diligamus inuicem: de⁹ in nobis
manebit et dilectio eius erit pfecta
in nobis. Incipe diligere: pficiet. Lepi-
sti diligere: cepit i te de⁹ habitare. Ama enī
q̄ in te cepit habitare vt pfecti in habitādo
faciat te pfectū. In hoc cognoscimus
qz i ipso manem⁹ et ipse in nobis:
q̄a de spiritu suo dedit nobis. Vñ.
Deo gratias. Lognoscim⁹ qz habitat in no-
bis. Et hoc vñ cognoscim⁹ qz cognoscimus
qz habitat in nobis: Quia hoc ipse iohan-
nes dixit: qz de spū suo dedit nobis. Unde
scimus: qz de spū suo dedit nobis: h̄dc ip-
sum: qz de spiritu suo dedit tibi. Unde co-
gnoscis? Interroga viscera tua. Si plena
sūt charitate: habes spm̄ dei. Unde cogno-
scimus: qz inde cognoscis habitare i te spiritū

Expositionis sancti Augustini

Ro. 5. dei? Paulū interroga aplm. Quia charitas dei diffusa ē i cordib' nris p spm scm q dat' est nob. Et nos vidim' : et testes sum' : qz pater misit filiū suū saluatorem mūdi. Securi estote qui egrotatis : talis medicus venit. Desperabatis : magni erāt morbi : insanabilia erāt vulnera : desperata erat egritudo. Magnitudinez malī tui atēdis : oipotētia medici nō attēdis. Tu desperatus es : sed ille omnipotens est. Qui testes isti sūt qui primo sanati : et ānunciātes medicū : et ipsi tū plus spe sanati qz re. Nam sicut dicit apls : Spe em salui facti sum'. Lepimus ergo sanari in fide : pficiet aut salus nostra : Lū corruptibile hoc induerit in corruptionē : et mortale hoc induerit immortalitē. Hec spes est : nōdū res. S3 q gaudet in spe : tenebit et rem. Qui aut spem nō habet : ad rem non poterit puenire. Quicūqz cōfessus fuerit q iesus sit filius dei : de' in ipso manet : et ipse i deo. Jam a multis cōfessus fuerit : nō dicamus verbo sed facto : non lingua s3 facta : Nam multi consenti verbis : sed factis negant. Et cognoscim' et credim' quia dilectionē habet de' in nobis. Et iterū vnde cognouisti? Deus dilectio ē. Jā dixit suplus : ecce iterū dicit. Amplius tibi non potuit dilectio commendari : qz vt diceret de'. Forte mun' dei cōtemptur' eras : et deū contemnis. Deus dilectio est. Et q manet in dilectione in deo manet : et deus in eo. Elucissim se habitant : qui continet et qui cōtinet. Habitat in deo : sed vt continearis. Habitat in te deus : s3 vt cōtineat ne cadas. Ne forte sic te putes domū dei fieri : quomō domus tua portat carnem tuā. Si subtrahat se dom' in qua es : cadis : si aut tu te subtrahas nō cadet. De' integer est cū eum deseris : integer cū ad illū redieris. Tu sanaris : nō illi aliquid psta bis : tu mundaris : tū rescieris : tu corrigeris. Ille medicamentum est non sano : regula est prauo : lux est tenebrato : habitatio ē deserto. Omnia ergo tibi cōferunt. Unde ne putes deo aliquid pferre qū venis ad deū : nec mancipiū saltē. Ergo non habebit de' seruos : si tu nolueris et oēs noluerint? De' non indiget seruis : s3 serui deo. Ideo dicit psalmus : Dixi dñs deus me' es tu. Ipse ē verus dñs. Et quid ait? Quoniam bonoz meorum nō eges. Tu eges bono serui tui :

eges seruis bono tuo vt pascas illū. Eges et tu bono sui tui vt adiuuet te. Nō tibi potes aquā implere : nō tibi potes coquere : nō tibi potes ante equū currere : iumentū tuū non potes curare. Elides qz indiges bono serui tui? Obsequio illius indiges. Nō es ergo verus dñs : qū indiges inferiore. Ille est verus dñs : q nihil a nobis qrit : et v nobis si eum nō qram'. Nihil a nobis querit : et quēsinit nos : cū eū non quērerem'. Quis vna errauerat : inuenit eam gaudens in humeris suis reportauit. Et nunqd ouis erat pastori necessaria : et non ouis potius pastor necessarius erat? Quanto libenti' de charitate loquor : tanto min' volo finiri epistolā istam. Nulla est ardentior ad cōmēdandaz charitatē. Nihil vobis dulci' pdicaf : nihil salubrius bibif : sed si bene viuendo confirmet in vobis munus dei. Ne sitis ingrati tantę gratię illius : qui cū haberet vnicū : noluit illum esse vnum : Sed vt fratres haberet adoptauit illi : qui cum illo possideret vitam eternam.

De eo quod Iohānes dicit. In hoc pfecta est dilectio in nobis vt fiduciaz habeamus in die iudicii : quia sicut ille est et nos sum' in hoc mundo : vsqz ad id. Et hoc mandatum habem' ab ipso : vt qui diligit deū : diligat et frēs suū. Trac. IX

Eminit charitas vestra ex epla Jo. A m hannis apostoli : vltimā ptem restitisse nobis tractandā et exponēdā vobis qz tū deus donat. Ibius ergo debiti nos memores sum'. Exactionis aut vos memores esse debetis. Eadem quippe charitas quę in ipsa epistola maxime et ppe sola cōmēdaf : et nos facit fidelissimos debitores : et vos dulcissimos exactores. Jō dixi dulcissimos exactores : qz vbi charitas non est : amarus exactor est : vbi autem charitas est : et q exigit dulcis est et a quo exigit. Et si aliqū laborem suscipit : facit eundē laborem ppe nullum et leuem ipsa charitas. Nōne videm' etiā in mutis animātibus et irrationalib' : vbi nō spiritalis charitas : s3 carnalis et naturalis est : exigi tamē magno affectu de vberibus matris lac a paruulis. Et quīs sugēs imperiū faciat in vbera : melius est tū matri qz si nō sugat nec exigit qd charitate debetur. Sepe videmus vbera vaccaz etiā grā

In Eplam beati Iohānis Tractat' IX

diuiculis vitulis capite pcuti : et prope ipso impetu leuari matrū corpora : nec eas tamē calce repellere : sed si desit fili' q sugat : munitu puocari ad vbera. Si ergo est i nobis illa charitas spiritalis de q apls dicit : Factus sum paruulus in medio vrm tanqz nutritrix fouens filios : tunc vos diligim' qū exigitis. Pigros nō amam' : qz languentibus formidam'. Intercesserūt aut : vt intermitteremus textū huius eplę : quēdā p diebus festis solennia lectionū : quę non potuerūt nisi legi : et ipsa tractari. Nunc ergo ad ptermissum ordinē redeamus : et quę restant in mente accipiat charitas vestra. Nescio vtrū magnificentius nobis charitas cōmēdari possit : qz vt diceret. De' charitas est. Breuis laus : magna laus. Breuis in smone : et magna intellectu. Lum cito dicit : De' dilectio est : et hoc breue est. Si numeres : vnū ē. Si appendas : quantū est? De' dilectio est. Et qui manet in qd in dilectione : in deo manet : et deus in illo manet. Sit tibi dom' deus : esto dom' dei. Abane in deo : et maneat. Abaneat in te deus : vt te ptimeat. Abanes in deo : ne cadas. Quia sic de charitate dicit apostolus : Charitas nunqz cadit. Quomodo cadit quę continet de'. In hoc pfecta est dilectio in nobis : vt fiduciaz habeam' in die iudicii : quia sicut ille est : et nos sum' in hoc mundo. Dicit quō se pbet vnusquisqz quantū in illo pfecerit charitas : vel poti' quantū ipse in charitate pfecerit. Nam si deus charitas est : nec pficit nec deficit deus. Sic dicit pficere in te charitas : qz tu in eam pficis. Interroga ergo quantū in charitate pfeceris : et quid tibi respondeat cor tuū : et noueris mensuram pfectus tui. Promisit em ostendere nobis : in quo cognoscām eum et ait : In hoc pfecta est in nobis dilectio. Augere in quo? Ut fiduciā habeam' in die iudicii. Quisqz fiduciā habet in die iudicii : pfecta est in illo charitas. Quid est habere fiduciā in die iudicii? Nō timere ne veniat dies iudicii. Sunt homines qui nō credūt diem iudicii : isti fiduciā non possunt habere in die quā venturam esse nō credūt. Pretremittamus istos. Excitet illos de' vt viuant. De mortuis vt quid loquimur? Non credūt futurum diem iudicii : nec timent nec desiderant qd non credunt. Lepit aliquis credere diem iudicii. Si cepit credere : cepit et time-

re. Sed quia timet : adhuc nondū habet fiduciam in die iudicii : nondū est in illo perfecta charitas. Nūquid tamē desperandū est? In quo vides initium : cur desperas finē? Quod initium video inquires? Ipsum timorem. Audi scripturam : Initium sapientię timor dñi. Lepit ergo timere diē iudicii : timēdo corrigit se : vigilat aduersus hostes suos : id est peccata sua : incipit reuiuiscere interius : et mortificare mēbra sua quę sūt sup terram : sicut apls dicit : Aborificate mēbra vestra quę sūt sup terrā. Spiritalia nequicię dicit mēbra sup terrā. Nam sequit' et exponit : Avariciā : imundiciā : et cetera quę illic exequit. Quantū aut mortificat iste q timere cepit diem iudicii mēbra sua sup terram : tantū surgunt et corroborant mēbra celestia. Adēbra aut celestia : omnia opa bona. Surgentib' celestibus mēbris : cepit desiderare qd timebat. Timebat em ne veniret christus : et inueniret impiū quē damnaverit. Desiderat vt veniat : qz inuētar' est quę coronet. Jam cum ceperit desiderare venientem christum casta anima quę desiderat amplexus sponsi : renūciat adultero : sit virgo interi' ipsa fide : spe et charitate. I habet iam fiduciā in die iudicii : nō ptra se pugnat qū orat et dicit : Adueniat regnuz tuū. Qui em timet ne veniat regnuz dei : timet ne exaudiat? Qui aut orat : quomō orat q timet ne exaudiat? Qui aut orat cū fiducia : charitas optat iam vt veniat. De ipso desiderio dicebat qdā in psalmo : Et tu dñe vsqz quōd lōuētere dñe et erue aiam meā. Semebat se differri. Sunt em homines qui cū patientia moriunt. Sunt aut quidā pfecti : qui cū patientia viuūt. Quid dixi? Qui adhuc desiderat istam vitā : qū illi venerit dies mortis : patienter tolerat mortem : luctat aduersum se vt sequat volūtatē dei : et hoc potius agit animo qd elegit deus : non qd elegit volūtas hūana : et ex desiderio vite p̄sentis sit lucta cū morte : et adhibet patientiam et fortitudinē vt equo animo moriat : iste patienter morit. Qui autē desiderat : sicut dicit apls : dissolui et esse cū christo : nō patienter moritur : sed patienter viuūt : delectabiliter morit. Vide apostolum patienter viuētē : id est cum patientia hic non amare vitam sed tolerare. Dissolui inquit et esse cū christo multo magis optimuz : manere aut in carne necessarium ppter vos. Ergo fratres date

1. sen. dist. 34. ca. de bis

Expositionis sancti Augustini

operam intus agere vobiscum ut desideretis diem iudicii: aliter non probatur perfecta charitas: nisi cum ceperit illa dies desiderari. Ille autem eum desiderat: qui fiduciam habet in illo. Ille autem fiduciam habet in illo: cuius conscientia non trepidat in charitate perfecta atque sincera. In hoc perfecta est dilectio eius in nobis: ut fiduciam habeamus in die iudicii. Quare habebimus fiduciam? Quia sicut ille est: et nos sumus in hoc mundo. Audisti causam fiducie tue: Quia sicut ille est inquit: et nos sumus in hoc mundo: Nonne videtur aliquid impossibile dixisse? Nihil enim potest esse homo sicut deus? Jam vobis exposui: quod non semper ad equalitatem dicitur sicut: sed dicitur ad quamdam similitudinem. Quod enim dicitur: sicut aures habeo: ita et imago: Nunquid omnino sic? Sed tamen dicitur: sicut. Si ergo facti sumus ad imaginem dei: quare non sicut deus sumus? Non ad equalitatem sed per modo nostro. Unde ergo nobis datur fiduciam in die iudicii? Quia sicut ille est: et nos sumus in hoc mundo. Debemus ergo habere referre ad ipsam charitatem: et intelligere quod dictum sit. Dominus in euangelio dicit: Si diligitis eos qui vos diligunt: quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt? Quid ergo vult nos? Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros: orate pro persequentibus et calumniantibus vos. Si ergo iubet nos diligere inimicos nostros: unde nobis dat exemplum? De ipso deo. Aut enim: Ut sitis filii patris vestri qui in celis est. Quod illud facit deus? Diligit inimicos suos: qui facit solem suum oriri super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. Si ergo ad hanc perfectionem nos inuitat deus: ut diligamus inimicos nostros sicut et ipse dilexit suos: ea nobis fiducia est in die iudicii: quod sicut ille est: et nos sumus in hoc mundo. Quia sicut ille diligit inimicos suos: faciendo solem suum oriri super bonos et malos: et pluuendo super iustos et iniustos: nos quoque inimicis nostris non possumus prestare temporalem solē et pluuiam: prestamus lachrymas cum pro illis oramus. Jam ergo de ipsa fiducia videte quid dicat. Unde intelligit perfecta charitas? Timor non est in charitate. Quid ergo dicimus de illo: qui cepit timere diem iudicii? Si perfecta in illo esset charitas non timeret. Perfecta enim charitas faceret perfectam iusticiam: et non haberet quod timeret: imo haberet quare desideraret: ut transiret iniquitas et veniat regnum dei.

Ergo timor non est in charitate. Sed in qua charitate? Non in inchoata. In qua ergo? Sed perfecta charitas foras mittit timorem. Ergo incipiat timor: quia incipit timor. Ergo sapiētie timor domini. Luz autem ceperit charitas habitare: pellit timor qui ei preparauit locum. Quātū enim illa crescit: ille decrescit. Et quātū illa sit interior: timor pellit foras. Maior charitas: minor timor. Minor charitas: maior timor. Si autem nullus timor: non est qua intret charitas. Sicut videmus per setam introduci linum: quādo aliquid suū: seta prius intrat: sed nisi exeat: non succedit linum. Sic timor primo occupat mentem: non autem ibi remanet timor: quod ideo intrauit ut introduceret charitatem. Jam facta securitate in animo: quale gaudium nobis est: vel in hoc vel in futuro seculo. Et in hoc seculo quod nobis nocebit plenius charitate. Videte quod exultet apud deum ipsa charitate. Quis nos inquit separabit a charitate christi? Tribulatio: an angustia: an persecutio: an nuditas: an periculum: an gladius? Et petrus dicit: Et quis vobis nocere poterit si boni amatores fueritis? Timor non est in dilectione: sed perfecta dilectio foras mittit timorem: quod timor tormentum habet. Torquet cor conscientia peccatorum: nōdū facta est iustificatio. Est ibi quod titillet vel pugnat: Ideo in psalmo de ipsa perfectione iusticie quid dicit? Conuertisti luctum meum in gaudium mihi: cōcidisti saccum meum: et cinxisti me leticia ut cāter tibi gloria mea: et non cōpungar. Quid est: non cōpungar? Non sit quod stimulet conscientiam meam. Stimulat timor: sed noli timere: intrat charitas que sanat quod vulnerat timor. Timor dei sic vulnerat: quod medici ferramentum putredinem tollit: et quasi videtur vulnus augere. Ecce putredo quā erat in corpore: minus erat vulnus: sed periculosum. Accedit ferramentum medici: minus dolebat illud vulnus quod dolet modo cum secatur: plus dolet cum curatur: quod si non curaretur. Sed ideo plus dolet accedere medicina: ut nūquid doleat succedente salute. Occupet ergo cor tuum timor: et inducitur charitate succedat cicatrix ferramenti medici. Talis est medicus ut nec cicatrices appareant: tu tantum subde te dextere ipsius. Nā si sine timore es: non poteris iustificari. Sententia dicta est de scriptura. Nā qui sine timore est non poterit iustificari. Opus est ergo ut intret timor primo: per quem veniat charitas.

In Epistolam beati Iohannis Tractatus IX

Timor medicamentum: charitas sanitas. Qui autem timet: non est perfectus in dilectione. Quare? Quia timor tormentum habet: quod sectio medici tormentum habet. Est autem alia sententia: que videtur huic esse contraria: si non habeat intellectorem. Dicitur enim quodam loco in psalmo: Timor domini castus: permanens in seculo seculi. Eternum quendam timorem nobis ostendit: sed castum. Ille eternum nobis timorem ostendit: nūquid dicit illi forte ista epistola que dicit: Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem? Interrogemus ambo eloquia dei. Spiritus vester est: et si codices duo: et si ora duo: et si lingue due. Hoc enim dictum est per iohannem: illud dictum est per dauid. Sed nolite putare alium esse spiritum. Si vnus fiat inflat duas tibias: non potest vnus spiritus implere duo corda: agitare duas linguas. Sed si spiritu vno: id est vno statu impletur due tibie: consonant: impletur due lingue spiritus dei dissonare possunt. Est ergo ibi quedam concordia: sed auditorem desiderat. Ecce inspirauit et impleuit duo corda: duo ora: mouit duas linguas spiritus dei. Et audiuius ex vna lingua: Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem. Audiuimus ex alia: Timor domini castus permanens in seculo seculi. Quid est hoc? Quasi dissonat. Non. Excute aures: intende melodiam. Non sine causa hic addidit: castus: illic non addidit: nisi quia est timor alius qui dicitur castus: est autem alius qui non dicitur castus. Discernamus ergo istos duos timores: et intelligamus consonantiam tibiarum. Quomodo intelligimus: vel quod discernimus? Attendat charitas vestra. Sunt homines qui propterea timet ne mittantur in gehennam: ne forte ardeant cum qui introducit charitatem: sed sic venit ut exeat. Si enim adhuc propter penam times deum: nōdū amas quem sic times. Non bona desideras: sed mala cauēs. Sed ex eo quod mala cauēs corrigis te: et incipis bona desiderare. Cum bona desiderare ceperis: erit in te timor castus. Quis timor castus? Ne amittas ipsa bona. Intēdite: Aliud est timere deum ne mittat te in gehennam cum diabolo: aliud est timere deum ne recedat a te. Ille timor qui times ne in ignem eternum mittar cum diabolo: nōdū est castus: Non enim venit ex amore dei: sed ex timore pene. Cui autem times deum: ne dese-

rat te presentia eius: amplecteris eum: ipso frui desideras. Non potest melius explanari: quod interfuit inter duos timores: vnum quem foras mittit charitas: alterum castum qui permanet in seculo seculi: nisi ponas duas martatas: quarum vnā ita constituas volentem facere adulterium: delectari nequicia: et time- re ne damnetur a marito. Timet maritum: sed quod adhuc amat nequiciā: id timet maritum. Huic non grata sed onerosa est mariti presentia. Et si forte viuunt nequiter: timet maritum ne veniat. Tales sunt qui timent ne veniat dies iudicii. Fac alterā amare virum: debere illi castos amplexus: et nulla se adulterij immundicia maculari: optat presentiam viri. Et quod discernunt duo isti timores? Timet illa: timet et illa. Interroga: quasi vnū tibi respondēt. Respondeat illa: Times virum? Timeo. Interroga et illa si timeat virum? Respondeat: timeo. Vna vox est: sed diuersus animus. Jam ergo interrogemus quare. Illa dicit: Timeo virum ne veniat. Illa dicit: timeo virum ne discadat. Illa dicit: timeo ne damnetur. Illa dicit: timeo ne deserat. Pone hoc in animo christianorum: et inuenisti timorem quem foras mittit charitas: et alium timorem castum permanentem in seculo seculi. Loquimur ergo huic primo que sic timet virum: quod illa mulier quam delectat nequicia: Timet enim virum ne damnet illam. Talis enim primo loquimur. O anima que sic times deum ne damnet te deus: quod timet mulier quam delectat nequicia: timet virum ne damnet a viro: quomodo tibi displicet illa mulier: displice et tu tibi. Si forte habes uxorem: nunquid vis ut sic timeat te uxor tua: ne damnet abs te ut deleat illam nequicia: sed potest timoris tui reprimat: non damnatione iniquitatis. Laetam eam vis: ut te diligat non ut te timeat. Exhibe te talem deo: qualē vis habere uxorem. Et si nōdū habes: et habere vis: talē vis habere. Et quid dicimus fratres? Illa mulier que ideo timet virum ne damnet a viro: forte non facit adulterium: ne aliquo modo pueniat ad virum: et tollat illi lucem istam temporalem. Potest autem vir ille et falli. Homo enim sicut et illa que potest fallere. Timet illa esse extra cuius oculos potest esse: tu non times semper faciem supra te viri tui. Clultus autem domini super facientes mala. Captat illa absentiam viri sui: et incitat forte delectatione adulterij: et dicit sibi tamē: non faciam. Ab-

Expositionis sancti Augustini

sens est quidem ille: sed difficile est vt non ad illum quoquo modo pueniat: Tempe-
rat se ne pueniat ad hominem: qui potest et
nescire: qui potest et falli: qui potest bonam
suspiciari etiam malam: qui potest et castam
suspiciari q̄ adultera est. Tu non times ocu-
los eius quē fallere nemo potest: Tu nō ti-
mes eius p̄sentiam: qui auertit a te non po-
test: Roga deum vt intueat te: et auertat fa-
ciem suam a peccatis tuis. Auerte faciem tu-
am a peccatis meis. Sed vnde mereris vt
ille faciem suā auertat a peccatis tuis: si tu nō
inde auertas faciem tuam a peccatis tuis?
Abi. 5. Ipsa em̄ vox dicit in psalmo: Quoniam ini-
quitatem meā ego cognosco: et peccatū me-
um coram me est semper. Tu agnosce: et ille
ignoscit. Allocuti sum⁹ eam q̄ habet adhuc
timorē non pmanentē in seculū seculi: sed
quem charitas excludit et foras mittit. Allo-
quamur et illam q̄ habet iam timorē castum
pmanentē in seculū seculi. Putam⁹ inueni-
mus illam: vt alloquamur illā? Putas est
in hoc populo? Putas ē in ista exedra? Pu-
tas est in hac terra? Nō potest nisi esse: sed
latet. Hyems est: intus est viriditas in radi-
ce. Forte inuenim⁹ et aures illius. S3 vbi-
cūq̄ est illa anima: vtinā illam inuenirem:
et nō aures suas p̄beret mibi: sed ego au-
res meas illi. Illa me doceret aliquid poti⁹
q̄ a me disceret. Alia quēdā sc̄ta ignea et de-
siderans regnū dei: hanc nō ego alloquor:
sed deus ipse et patienter viuente in hac ter-
ra ita consolatur: Jam vis veniā: et ego noui
quoniam vis vt veniam. Noui qualis es: vt
secura expectes aduentū meū. Noui quia
molestia est tibi: sed magis expecta: tolera:
venio et cito venio. S3 amanti tardū ē. Au-
di eā cātātē: tāq̄ lilii de medio spinax: Au-
di suspiratē et dicētem: Psallā et intelligā in
via immaculata: qm̄ venies ad me? Ab herito
non timer: quia pfecta charitas foris mit-
tit timorē: et cum venerit ad eius amplexū
timet. Sed securiter qui timet cauet: et ob-
seruabit ab iniquitate sua: ne iterū peccet:
Matth. 9. non ne mittatur in ignem: sed ne ab illo de-
serat. Et erit in illa: Quid? Timor castus p-
9. sen. dist. 34. manens in seculū seculi. Audiuimus duas
ca. nō potes. tibias consonantes. Ille de timore dicit: et
ille de timore dicit. S3 ille de timore quo ti-
met anima ne damnet: ille de timore quo ti-
met anima ne deserat. Ille est timor quem
charitas excludit: ille est timor pmanens in

seculum seculi. Nos diligimus: quia
ipse prior nos dilexit. Nam vnde di-
ligeremus nisi ille prior diligeret nos? Dili-
gēdo amici facti sum⁹. S3 inimicos ille dile-
xit: vt amici efficeremur. Prior dilexit nos:
et donauit nobis vt diligerem⁹ eū: nōdum
diligebamus. Diligēdo pulchri efficiimur.
Quid facit homo deformis et distorta facie
si amet pulchritudinem? Aut quid facit femina de-
formis et distorta et nigra si amet pulchritudinem?
Rurūq̄ amādo poterit esse pulchra: Et nū-
quid et ille amando poterit esse formosus?
Amat pulchritudinem: Et quando se in speculo vi-
det: erubescit faciem suā leuare ad illaz for-
mosā quā amat. Quid facit vt pulchra sit?
Expectat vt veniat pulchritudo: immo ex-
pectando senectus addit: et turpiorē facit.
Non est ergo quid agere: nō est quomō illi
des consiliū: nisi vt cōpescat se: et non aude-
at amare impar imparē. Aut si forte amat
et ducere vxorem optat: optet vt illa castita-
tem amet: nō carnis faciem. Anima vero no-
stra fratres mei sc̄da est p iniquitatē: aman-
do deum pulchra efficit. Qualis amor est q̄
reddat pulchritudinem? Deus autē semp
pulcher est: nunq̄ deformis: nunq̄ cōmuta-
bilis. Amavit nos p̄or: q̄ semp est pulcher.
Et quales amavit: nisi sedos et deformes?
Non ideo tamē vt sedos dimitteret: sed vt
mutaret: et ex deformi pulchritudinem faceret. Quō-
erim⁹ pulchri? Amando eū qui semp est pul-
cher. Quāntū in te crescit amor: tantū cre-
scit pulchritudo: q̄ ipsa charitas est anime
pulchritudo. Nos diligimus: q̄ ipse prior
dilexit nos. Audi apostolū paulum: **1. Cor. 5.**
dicit autē deus dilectionē suam in nobis: qm̄
cum adhuc peccatores essemus: christus p
nobis mortu⁹ est: iustus p iniustis: pulcher
p sedis. Quomodo inuenimus pulchritudinem
sum⁹? Speciosus forma p filijs hominū: dif-
fusa est gratia i labijs tuis. Unde itē vide-
te vnde sit pulcher. Speciosus forma p̄e fi-
lijs hominū: quia deus. Quia in principio
erat verbum et verbum erat apud deū et de⁹
erat verbum. Quia vero carnem suscepit:
id est mortalitatem tuam: vt aptaret se tibi:
congrueret tibi: et excitaret te ad amandum
intus pulchritudinē. Unde ergo inuenim⁹
q̄ sedus et deformis iustus: sicut inuenim⁹ q̄
pulcher et speciosus forma p filijs hominū?
Unde inuenim⁹ q̄ et deformis: **Esa. 53.**
roga: Et vidimus eum et non habebat spe-

In Ep̄lam beati Johānis Tractat⁹ IX

cie neq̄ decorē. Ille sūt due tibi diuerse so-
nantes: sed vn⁹ spiritus ambas inflat. Hac
ps. 44. dicit: Speciosus forma p̄e filijs hominū: hac
Esa. 53. dicit in esaiā: Quidim⁹ eum: et non habebat
speciem neq̄ decorē. Vno spiritu implen-
tē: Adhibe intellectū. Interrogem⁹ pau-
lum apostolum: et exponat nobis consonā-
tiam duarū tibiā. Sonet nobis: Specio-
Phil. 2. sus forma p filijs hominū. Qui cū in forma
dei esset: non rapinā arbitrat⁹ esse se eq̄-
lem deo. Ecce speciosus forma p filijs homi-
num. Sonet nobis etiā: Quidim⁹ eum et nō
habet speciem neq̄ decorē. Semetipsū exi-
nauit formā serui accipiens: in similitudi-
ne hominū factus: et habitu inuētus vt ho-
mo. Non habebat speciem neq̄ decorē: vt
tibi daret speciem et decorē. Quam spe-
ciem? Quam decorē? Dilectionem chari-
tatis. Ut ames curas: Lurris amas. Pul-
cher es iam: sed noli te attendere: ne p̄das
quod accepisti: Illū attende a quo fact⁹ es
pulcher. Ideo sis pulcher vt ille te amet.
Tu autē totam intentionē tuam in illum di-
rige: ad illuz curre: eius amplexus pete: ab
ps. 18. illo time discedere: vt sit in te timor castus
pmanens in seculū seculi. Nos diligim⁹ q̄
ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit:
quoniam diligo deū. Quē deū? Qua-
re diligimus? Quia ipse prior dilexit nos: et
donauit nobis diligere. Dilexit ip̄os vt fa-
ceret pios: Dilexit iustos vt faceret iustos:
Dilexit egrotos vt faceret sanos. Ergo et
nos diligimus: quia prior dilexit nos. In-
terroga vnūquēq̄: dicat tibi si diligit deū:
Clamat: cōfiteor: Diligo: ipse scit. Est aliud
vnde interroget. Si quis dixerit: quoniam
diligo deum: et fratrem suū oderit: mendax
est. Unde p̄bas q̄ mēdax est? Audi. Qui
em̄ non diligit fratrem suū quē vi-
det: deum quē nō videt quomodo
potest diligere? Quid ergo? Qui dili-
git fratrem: diligit deū? Necessē est vt diligit
deū: necesse est vt diligit ipsā dilectionem.
Nūquid potest diligere fratrem: et nō dili-
gere ipsā dilectionē? Necessē ē vt diligit di-
lectionē. Quid ergo? Quia diligit dilectio-
nem: ideo diligit deum. Utrūq̄ ideo diligen-
do dilectionem: deum diligit. An oblit⁹ es
q̄ paulo ante dixisti: Deus dilectio est? Si
de⁹ dilectio: quisq̄ diligit dilectionē: deū
diligit. Dilige ergo fratrem et securus esto.

Nō potes dicere: diligo deū sed nō diligo
fratrem. Quō mentiris si dicas diligo deū:
quando non diligit fratrem? Sic falleris si
quando dicis diligo fratrem: putas q̄ non
diligit deū? Necessē est ergo qui diligit fra-
trem: diligit ipsam dilectionē. Dilectio au-
tem deus est. Necessē est ergo vt deum dil-
ligat quisq̄ diligit fratrem. Si autē non
diligit fratrem quē videt: deū quē nō videt
quō potes diligere? Quare non videt deū?
Quia nō habet ipsam dilectionē. Ideo nō
videt deum: quia nō habet dilectionē: ideo
non habet dilectionē: quia non diligit fra-
trem. Propterea ergo nō videt deū: q̄ nō
habet dilectionem: Nam si habeat dilecti-
onem: deum videt: quia de⁹ dilectio est. Et
purgat ille oculus magis magisq̄ dilectio-
nem: vt videat illā incōmutabilem substan-
tiam: cuius p̄sētia semp gaudet: qua pfru-
atur in eternā cōiunctus angelis. S3 cur-
rat modo: vt aliquādo in patria letet. Nō
amet peregrinationem: nō amet viam: To-
tum amarum sit: p̄ter illum qui vocat: quo
usq̄ inhereamus illi: et dicamus qd dictum
est in psalmo: Perdidisti omnes qui forni-
cantur abs te. Et qui sunt qui fornicantur?
ps. 72. Qui discedunt et amant mundū. Tu autē
qd? Sequit⁹ et dicit: Adhuc autē inherere deo
bonum est. Totum bonum meū est deo in-
herere gratis. Nā si interroges et dicas: Quē
inheres deo: et dicat: vt donet mibi. Quid
tibi donet? Quid ipse fecit: terram ipse fe-
cit. Quid tibi donaturus est: iam h̄eres il-
li? Inueni melius et donat tibi. Qui em̄ nō
diligit fratrem suū quē videt: deum quē
nō videt quomodo poterit diligere? Et hoc
mandatum habemus ab ipso vt q̄
diligit deū: diligit et fratrem suū.
Magnifice dicebas: diligo deū: et odis fra-
trem: O homicida quō diligit deum? Non
audisti sup̄ in ipsa ep̄stola: Qui odit fra-
trem suū homicida est: S3 priorius diligo
deum: quis oderim fratrem meū. Priorius
non diligit deum: si odisti fratrem. Et mo-
do p̄bo alio documento. Ipse dixit: Dedit
nobis p̄ceptū vt diligamus inuicem. Quō
diligit eum: cuius odisti p̄ceptū? Quis ē
qui dicat: diligo imperatorem: sed odi leges
eius? In hoc intelligit imperator si diligit
eū: si obseruent leges eius p p̄uincias. Lex
imperatoris quē est? Mandatū nouum do-
vobis: vt vos inuicē diligat. Dicis ergo te

Expositionis sancti Augustini

diligere christus: serua mandata eius et fratrem dilige. Si autem fratrem non diligis: quomodo eum diligis cuius mandatum cōtemnis? Fratres ergo non satior loquendo de charitate in nomine christi. Quamtu et vos habetis huius rei auariciam: tantum speramus quod crescit in nobis ipsa: et foras mittit timore: ut remaneat ille timor castus permanens in seculum. Toleremus mundum: Toleremus tribulationes ipsi: Toleremus scandala temptationum. Non recedam a via: teneamus unitatem ecclesie: teneamus christum: teneamus charitatem. Non diuellamur a membris sponsae ipsius: non diuellamur a fide: ut gloriemur in ipse ipsi: et securi manebimus in eo. Adhodo per fidem: tunc per speciem: cuius tantas arras habemus donum spiritus sancti.

De eo quod Johannes dicit: Omnis qui credit quod iesus sit christus: ex deo natus est: usque ad id: Nec est enim dilectio dei ut precepta eius seruemus. Tractat. X

A Eminisse vos credo: qui affuistis besterno die: ad quem locum in progressu huius epistolae puenit nostra tractatio: id est: Qui enim non diligit fratrem suum quem videt: deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus ex ipso: ut qui diligit deum: diligat et fratrem suum. Hucusque disputatum erat. **Ca. 5.** Quae sequitur per ordine videamus. Omnis qui credit quod iesus sit christus: ex deo natus est. Quis est qui non credit quod iesus sit christus? Qui non sic viuit quod incipit christus. Multi enim dicunt: Credo: sed fides sine operibus non saluat. Opus autem fidei ipsa dilectio est: dicente paulo apostolo: et fides quae per dilectionem operatur. Opera quidem tua praeterita antequam crederes: vel nulla erant: vel si bona videbantur inania erant. Si enim nulla erant: sic eras quasi homo sine pedibus: aut vexatis pedibus ambulare non valens. Si autem bona videbantur antequam crederes: currebas quidem: sed praeter viam currendo errabas potius quam peruenirebas. Est ergo nobis et currendum: et in via currendum. Qui praeter viam currit: inaniter currit: imo ad laborem currit. Tanto plus errat: quanto praeter viam currit. Quis est via

per quam currimus? Christus dicit: Ego sum via. Quae patria quae currimus? Christus dicit: Ego sum veritas. Per illum curramus: ad illum curramus: in ipso requiescimus. Sed ut curramus per illum: extendit se usque ad nos. Longe enim eramus: et longe peregrinabamur. Parum est: qui longe peregrinabamur: et languidi nos mouere non poteramus. Adhuc venit ad egrotos: via porrecta est ad peregrinos. Saluemur ab ipso: ambulemus per ipsum. Hoc est credere quod iesus christus est: quomodo credunt christiani: qui non solum nomine christiani sunt: sed factis et vita. Non quomodo credunt demones. Nam et demones credunt et premiscunt: Sic dicit scriptura: Quid potuerunt demones plus credere quam ut dicerent: Scimus qui sis: tu es filius dei. Ad dixerunt demones: hoc dixit et petrus: cum dicerent homines: Responderunt illi discipuli: Alii dicunt iohannem baptistam: alii heriam: alii hieremiam: aut unum ex prophetis. Et ille: Vos autem quem me esse dicitis? Respondit petrus et ait: Tu es christus filius dei viui. Et audit a domino: Beatus es symon barionas: quia non reuelauit tibi caro et sanguis. sed pater meus qui est in celis. Vide quae laudes persequuntur hanc fidem. Tu es petrus: et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Quid est: super hanc petram edificabo ecclesiam meam? Super hanc fidem: super id quod dictum est: Tu es filius dei viui. Super hanc petram inquit fundabo ecclesiam meam. Adhuc laus. Ergo dicit petrus: Tu es christus filius dei viui. Dicit et demones: Scimus qui sis: tu es filius dei: sanctus dei. Hoc petrus: hoc et demones. Eadem verba: non idem animus. Et unde constat: quia hoc petrus cum dilectione dicebat: Quia fides christiani cum dilectione est: demonis autem sine dilectione. Quomodo sine dilectione? Hoc dicebat petrus: ut christus amplecteretur: hoc dicebat demones ut christus ab eis recederet. Namque antequam dicerent: Scimus qui sis: tu es filius dei: quid nobis et tibi est dixerunt: quid venisti ante tempus perdere nos? Aliud est ergo cognoscere christum ut teneas christum: aliud cognoscere christum ut repellas a te christum. Ergo videtis quia quomodo hic dicit: Qui credit: propria quaedam fides est: non quomodo cum multis. Itaque fratres: nemo hereti-

In Epistolam beati Iohannis Tractat. X

corum dicat vobis: Et nos credimus. Ideo enim de demonibus exemplum proposui: ne gaudeatis ad verba credentium: sed exploretis facta viuientium. Videamus ergo quid est credere in christo: quid credere quia iesus ipse est christus. Sequitur. Omnis qui credit quod iesus sit christus: ex deo natus est. Sed quid est credere illud? Et omnis qui diligit qui genuit eum: diligit eum qui genitus est ab ipso. Statim fidei coniungit dilectionem: quia si ne dilectione fides inanis est. Cum dilectione fides christiani: sine dilectione fides demonis. Qui autem non creditur: peiores sunt quam demones: et tardiores quam demones. Nescio quis non vult credere in christum: ad huc nec demones imitatur. Jam credit in christo: sed odit christum. Habet confessionem fidei in timore perne: non in amore corone. Nam et illi puniri timebant. Adde huic fidei dilectionem: ut fiat fides quales dicit apostolus paulus: Fides quae per dilectionem operatur. Inuenisti christianum: inuenisti ciuem hierusalem: inuenisti ciuem angelorum: inuenisti in via suspirantem peregrinum: adiunge te illi: comes tuus est: curre cum illo: si tamen et tu hoc es. Omnis qui diligit qui genuit eum: diligit eum qui genitus est ab ipso. Quis genuit? Pater. Quis est genitus? Filius. Quid ergo ait? Omnis qui diligit patrem: diligit filium. In cognoscimus quia diligimus filios dei. Quid est hoc fratres? Paulo ante de filio dei dicebat: non de filiis dei. Ecce vnus posuit est christus contemplandus nobis: et dictum est nobis: Omnis qui credit quod iesus sit christus: ex deo natus est. Et omnis qui diligit qui genuit eum: id est patrem: diligit eum qui genitus est ex ipso: id est filium dominum nostrum iesum christum. Et sequitur. In hoc cognoscimus quia diligimus filios dei: quia si dicturus esset: In hoc cognoscimus quia diligimus filium dei. Filios dei dixit: qui filium dei paulo ante dicebat. Quia filius dei corpus sunt vnici filij dei: et cum ille caput: nos membra: vnus est filius dei. Ergo qui diligit filium dei: diligit patrem. Et qui diligit filium dei: patrem diligit. Nec potest quisquam diligit patrem: nisi diligit filium. Et qui diligit filium: diligit filios dei: membra filij dei: et diligendo sit et ipse membrum: et sit per dilectionem in compage corporis christi: et erit

vnus christus amans seipsum. Cum se enim inuicem amant membra: corpus se amat: Et si patitur vnum membrum: compatiuntur omnia membra: Et si gloriatur vnus membrum: congaudent omnia membra. Et quid securus ait? Vos autem estis corpus christi et membra. Dicebat paulo ante de dilectione fraterna et ait: Qui non diligit fratrem quem videt: deum quem non videt quomodo poterit diligere? Si autem diligit fratrem: forte fratrem diligit et christum non diligit: quomodo quando membra christi diligit? Cum ergo membra christi diligit: christum diligit. Cum christum diligit: filium dei diligit. Cum filium dei diligit: et patrem diligit. Non potest ergo separari dilectio. Elige tibi quid diligas: sequuntur et cetera. Dicis: deum solum diligo: sed si diligit patrem: diligit et filium. Ecce inquit diligo patrem et diligo filium: Sed hoc solus: patrem deum et filium deum dominum nostrum iesum christum: qui ascendit in celos: et sedet ad dexteram patris: Illud verbum per quod facta sunt omnia: et verbum caro factum est: et habitauit in nobis. Hoc solum diligo: mentiris. Si enim diligit caput: diligit et membra. Si autem membra non diligit: nec caput diligit. Non expauescis vocem capitis de celo clamantem per membris suis: Saule saule quid me persequeris? Persecutorem suum vocauit: persecutorem membrorum suorum. Diligere suum vocauit: diligere membra eius nostis fratres: ipsa est ecclesia dei. In hoc cognoscimus quia diligimus filios dei: quia deum diligimus. Et quomodo non aliud sunt filij dei: aliud deus: sed qui deum diligit: precepta eius diligit. Et quae sunt precepta dei? Adhuc antequam nouis de vobis: ut vos inuicem diligatis. Nemo se excuset per aliam dilectionem: ad aliam dilectionem. Sino sic se tenet ista dilectio: quod ipsa compaginata est in vnu: sic omnes qui ex illa pendunt vnum faciunt: et quasi constent illos ignis. Aurum est: constat massa: et sit vnu aliqd. Sed nisi seruos charitatis accedat: ex multis in vnum constari non potest. Quia deum diligimus: inde cognoscimus quia diligimus filios dei. Et unde cognoscimus quia diligimus filios dei? Quia deum diligimus: et precepta eius facimus. Suspiramus hic ex difficultate faciendi preceptum dei. Audi

Expositionis sancti Augustini

quid sequat. Homo qui laborabas aman-
do auariciam: cum labore amatur quod amas:
Sine labore amat deus. Auaricia iustura est
labores: pericula: tribulationes: et obtempe-
raturus es. Quo fine? Ut habeas vniuersas
arcas: perdas securitatem. Securius forte eras
antequam haberes quam cum habere cepisti. Ec-
ce quid tibi iussit auaricia. Implesti domum
timetur latrones. Acquisisti aurum: perdidisti
somnum. Ecce quid tibi iussit auaricia: fac et
fecisti. Quid tibi iubet deus? Dilige me. Au-
rum diligis: questurus es aurum: et forte non
inuentur. Quisquis me querit: cum illo su-
amaturus es honorem: et forte non puen-
turus. Quis me amauit et non ad me pue-
nit? Dicit tibi deus: Patronum vis facere:
aut amicum potentem: ambis per alium inferio-
re. De amato dicit tibi deus: Non ad me am-
bitur per aliquem. Ipse amor presentem me ti-
bi fecit. Quid dulci dilectione ista fratres?
Non sine causa modo audistis in psalmo fra-
tres: Narrauerunt mihi iniusti dilectiones
suas: sed non sicut lex tua dicit. Quae est lex
dei? Mandatum dei. Quod est mandatum dei?
Nouum illud mandatum: Quod id nouum dicitur quod
innouat. Mandatum nouum de vobis: ut vos
inuiam diligatis. Audi quae est lex dei. Apo-
cal. 6. scilicet dicit: Inuiam onera vestra portate: et
sic adimplebitis legem christi. Ipsa est con-
summatio omnium operum nostrorum dilectio.
Ibi est finis: propter hoc currimus: ad illam
currimus: cum venerimus: requiescimus.
Ps. 118. Audistis in psalmo: Omnis consummationis
vidi finem. Omnis consummationis vidi finem. Quid
viderat iste putamus? Ascenderat in verti-
cem altissimi montis acutissimi: et
perspexerat et viderat ambitum terre et circu-
los orbis vniuersi: et ideo dixit: Omnis con-
summationis vidi finem. Si hoc laudabile: ocu-
los carnis quaramus a domino tam acutos:
ut aliquem excelsissimum montem qui est in
terra requiramus: de cuius cacumine vide-
amus: Omnis consummationis vidi finem. Non
li ire longe. Ecce dico tibi: Ascende in mon-
tem: et vide finem. Christus mos est. Veni ad
christum: vides inde finem omnis consumma-
tionis. Quis est iste finis? Paulum interro-
ga: Finis autem precepti dei charitas: de cor-
de puro et conscientia bona et fide non ficta.
Ro. 13. Alio loco: Plenitudo autem legis charitas.
Quid tamen finis et terminatus est plenitudo?
Etenim fratres: finem poni laudaliter: nolite
putare consumptionem: sed consummationem.

Aliter enim dicitur: Finis panis: aliter finis
tunicam. Finis panem manducando: finis
tunicam texendo: Et ibi finis sonat: et illic
finis sonat: sed tamen panis finitur ut consu-
matur: tunica finis ut consumetur. Panis
finitur ut non sit: tunica finitur ut perfecta sit.
Ergo sic audite finem. Et quando legis psal-
mus: et auditis: In finem psalmus dauid: Al-
sidue audisti hoc in psalmis: et debetis nos-
se quod audistis. Quid est in finem? Finis enim
legis est christus ad iusticiam omni creden-
ti. Et quid est finis? Christus: quod christus deus: et
finis precepti charitas: et deus charitas: quod pa-
ter et filius et spiritus sanctus vniuersi sunt. Ibi tibi finis
est: et alibi via est. Noli herere in via et non p-
uenire ad finem. Ad quicquid aliud veneris: transi
vsque puenias ad finem. Quis est finis? Ibi
autem adherere deo bonum est. Adheristi deo:
finis via: permanebis in patria. Intendite: pe-
cunia aliis queritur: non sit ibi finis: transi tanquam
pigrum. Quere vbi transeat: non ibi remaneat.
at. Si autem amas: per auariciam implicatur es.
Erit tibi auaricia catena pedum: ultra pgre-
di non potes. Transi ergo et hoc: quere finem. Sa-
lutem corporis queris: adhuc noli ibi rema-
nere. Quae est enim ista salus corporis quam morte
punitur: quae egritudine debilitatur: friuola:
mortalis: fluxa: Quere illam: ne impediat for-
te morbida valitudo opera tua bona. Ergo si
ibi finis: quod propter aliud queritur. Quicquid propter
aliud queritur: non ibi finis. Quicquid propter se et gra-
tis queritur: ibi est finis. Queris honores for-
te: ad aliquid agendum queris: ut peragas
aliquid: ut placeas deo: noli ipsum hono-
rem amare: ne ibi remaneas. Queris laudem?
Si dei queris: bene facis: si tuam queris:
male facis: remanes in via. Si amari et tu:
laudaris et tu: noli gratulari quando in te
laudaris: laudare in domino: ut ceteris. In
domino laudabitur anima mea. Sermo-
nem aliquem bonum dicis: et laudatur ser-
mo tuus: non laudatur quasi tuus: non est
ibi finis. Si ibi ponis finem: finis. Si non
finis quasi perficiaris: sed finis ut consu-
maris. Ergo non laudes sermo tuus quasi
abs te: quasi tuus. Sed quomodo laudes?
Quomodo dicit psalmus: In deo laudabo
sermonem: in deo laudabo verbum. Ex hoc
fit ut fiat in te quod sequitur: In deo spera-
bo: non timebo quid faciat mihi homo. Quia
enim omnia tua in deo laudantur: non time-
ne pereat laus tua: quia non deficit deus. Er-
go transi et ipsa. Elidete fratres: quanta transi-

In Epistolam beati Iohannis Tractatus X

mus: in quibus non est finis. Ibi vtimur quasi
in via: quasi in mansionibus stabulorum re-
ficimur et transimus. Ubi ergo finis? Dile-
ctissimi filii dei sumus: et nondum apparuit
quod erimus. Hoc dictum est in hac episto-
la. Adhuc ergo in via sumus: Adhuc quo-
cumque venerimus transire debemus: vsquequo
pueniamus ad aliquem finem. Scimus quod
cum apparuerit similes ei erimus: quoniam
videbimus eum sicuti est. Iste finis: ibi per-
petua laudatio: ibi semper alleluia sine de-
fectu. Ergo ipsum finem dixit in psalmo: Om-
nis consummationis vidi finem. Et quasi vi-
ceretur illi: Quis est finis quem vidisti? La-
titudine mandati. Latitudo mandati cha-
ritas est: quia vbi charitas: non sunt angus-
tiae. In ipsa latitudine erat apostolus cum
diceret: Quod non patet ad vos o corinthii:
cor nostrum dilatatum est: non angustamini
in nobis. Ideo ergo latum mandatum val-
de. Quod est latum mandatum? Mandatum
nouum de vobis ut vos inuicem diligatis.
Charitas ergo non angustatur. Ubi non
angustari in terra: in lato habita. Quicquid
enim tibi fecerit homo: non te angustet: quia
illud diligis quod non nocet. Homo: deum dili-
gis: fraternitatem diligis: legem dei diligis:
ecclesiam dei diligis: sempiterna erit: labo-
ras in terra: sed puenis ad fructum promissum:
quis tibi tollit quod diligis? Si nemo
tibi tollit quod diligis: securus dormis: im-
mo securus vigilas: ne dormiendo perdas
quod diligis. Non enim frustra dictum est: Illu-
mina oculos meos: ne quando dormiam
in morte. Qui claudunt oculos contra cha-
ritatem: obdormiscunt in concupiscentiis de-
lectationum carnalium. Vigila ergo: dele-
ctationes enim sunt: manducare: bibere: luxu-
rari: ludere: venari: pompas istas vanas
omnia mala sequuntur. Nunquid nescimus
quia delectationes sunt? Quis neget quia
delectant? Sed plus diligat lex dei. Clama-
propterea tales suasores: Narrauerunt mihi ini-
sti delectationes: sed non sicut lex tua domi-
ne. Ista delectatio manet: non solum manet quod
venias: sed etiam reuocat fugientes. Nec
est enim dilectio dei: ut precepta eius
seruamus. Jam audistis: In his duobus
preceptis tota lex pendet et prophetae: Duo
modo noluit te diuidere per multas pagi-
nas: In his duobus preceptis tota lex pe-

det et prophetae. In quibus duobus prece-
ptis? Diliges dominum deum tuum ex to-
to corde tuo: et ex tota anima tua: et ex to-
ta mente tua: et diliges proximum tuum sicut te-
ipsum. In his duobus preceptis tota lex
pendet et prophetae. Ecce de quibus prece-
ptis narrat tota ista epistola. Tenete ergo
dilectionem et securi estote. Quid times ne
male facias alicui? Quis male facit ei quod
diligis? Dilige: non potest fieri nisi bene faci-
as. Si forte corripis: Amor hoc facit: non se-
uicia. Si forte cedis: Ad disciplinam facis:
quia amor ipsius dilectionis non te permittit
negligere indisciplinatum: Et sit quodam-
modo quasi diuersus fructus et contrarius: ut
aliquando odium blandiae: et charitas sequi-
at. Nescio quis odit inimicum suum: et fin-
git illi amicitiam: videt illum facere aliquid
mali: laudat: vult eum esse precipitem: vult
ecum ire per abrupta cupiditatum suarum: vult
de forte non redeat: laudat: Quoniam lau-
dat peccatorem in desiderijs anime suae: Adhuc
bet illi vinctio adulationis suae. Ecce odit
et laudat. Alter videt amicum suum tale al-
quid facere: reuocat. Si illum non audiat: p-
fert verba etiam castigationis: obiurgat: li-
tigat: aliquando venit ad hanc necessitatem
ut litiget. Ecce odium blandiae: et charitas
litigat. Noli attendere verba blandientis et
quasi seuitiam obiurgantis: venam inspi-
ce: radicem unde procedat quere. Ille blan-
ditur ut decipiat: ille litigat ut corrigat. Er-
go non opus est fratres: ut per nos distenda-
cor vestrum: Impetrate a deo ut diligatis
inuiam. Omnes homines etiam inimicos ve-
stros diligatis: non quia sunt fratres: sed ut
fratres sint. Ut semper fraterno amore fla-
gretis: siue in fratre factum: siue in inimico ut
frater fiat diligendo: vbi cumque fratrem diligitis:
amicum diligitis: Ita tecum est: iam in vnitatem etiam
catholica tibi coniunctus est: si bene viuas:
fratrem diligis factum ex inimico. Si diligis
aliquem quod nondum credit in christo: aut si credi-
dit christo ut demones credunt: reprehendis va-
nitatem ipsius: tu diligis: fraterno amore diliges:
Nondum est frater: sed ideo diligis ut sit
frater. Ergo tota dilectio nostra fraterna: est
erga christianos: erga omnia membra eius. Di-
sciplina charitatis: fratres mei: robur: flores:
fructus: pulchritudo: amenitas: pastus: po-
tus: abug: amplexus sine facietate est. Si
sic nos delectat peregrinos: in patria quod

Expositionis sancti Augustini

gaudebimus: Curramus ergo fratres mei: curramus et diligamus christum. Quem christum? Iesum christum. Quis est iste? Verbum dei. Et quomodo venit ad egrotos? Verbum caro factum est: et habitavit in nobis. Completum est ergo quod scriptura predixit: **Luc. 24.** Oportebat christum pati: et resurgere tertia die a mortuis. Corpus ipsius ubi iacet: membra ipsius laborant. Ubi esse debes ut sub capite sis? Et iudicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes incipientes ab hierusalem. Ibi diffundatur charitas tua. Dicit christus et psalmus: **Ps. 118.** Id est spiritus dei: Latum mandatum tuum valde. Et nescio quis ponit in africa fines charitatis. Extende charitatem per totum orbem: si vis christum amare: quia membra christi per orbem iacent. Si amas partem diuisus es: Si diuisus es: in corpore non es. Si in corpore non es: sub capite non es. Quid prodest quia credis et blasphemas? Adoras illum in capite: blasphemas in corpore. Amat ille corpus suum. Si tu te precipuisti a corpore ipsius: caput non se precipuet a corpore suo. Sine causa me honoras: clamat tibi caput desuper: si ne causa me honoras. Tanquam si velit tibi aliquis osculari caput et calcare tibi pedes: forte caligis clauatis conteret pedes tuos: volens tibi tenere caput et osculari: Nonne inter verba honorantis clamares et diceres: quid facis homo? Calcas me: Non diceres: calcas caput meum: quia caput honorabat: sed plus clamaret caput per membris calcatis quam per se quia honorabatur. Nonne clamat ipsum caput: Nolo honorem tuum: calcare me noli. Jam tu dic si potes quare te calcui: dic huic capiti: te osculari volui: amplecti volui. Sed non vides o stulte: quia quod vis amplecti per quandam copagem vnitas: puenit ad id quod calcas. Solum me honoras: iussum me calcas. Plus dolet quod calcas quam gaudet quod honoras: quia quod honoras dolet per eis quos calcas. Quomodo clamat lingua? Dolet mihi. Non dicit: dolet pedis meo: sed dolet mihi dicit. Lingua quis te tetigit? quis percussit? quis stimulauit? quis pupugit? Nemo. Sed coacta sunt eis que calcantur. Quomodo vis non doleam: quando non sum separata? Dominus ergo noster iesus christus ideo ascendit in celum die quadragesima: commendauit corpus

suum: quia habebat facere: quia vidit multos honoraturos se quia ascendit in celum: et vidit quia honor ipsoz inutilis est: si conculcant membra ipsius in terra. Et ne quis erraret: et cum adoraret caput in celo: calcaret pedes in terra: dixit ubi essent membra ipsius. Ascensurus enim dixit verba nouissima: post ipsa verba: non est locutus in terra. Ascensurum caput in celum: commendauit membra in terra et discessit. Jam non inuenis loqui christum in terra. Inuenis illum loqui: sed in celo: et de ipso celo. Quare? Quia membra calcabant in terra: Persecutori enim saule dixit desuper: Saule saule quid me persequeris? Ascendi in celum: sed adhuc in terra iaceo. Ibi ad dexteram patris sedeo: ibi adhuc esurio: sitio peregrinus sum. Quomodo ergo corpus commendauit in terra ascensurus? Cum interrogarent illum discipuli: Domine si hoc in tempore presentaberis: et quando regnum israel? Respondit iturus: Non est vestrum scire tempus quod pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem spiritus sancti superuenietes in vos: et eritis mihi testes. Videte qua diffundat corpus suum: videte ubi se calcari non vult. Eritis mihi testes in hierusalem et tota iudeam et samariam: usque in tota terra. Ecce qua iaceo qui ascendo. Ascendo enim quia caput sum. Iacet adhuc corpus meum. Qua iacet? Per tota terram. Caue ne percutias: caue ne violes: caue ne calces. Nouissima verba christi sunt ista ituri in celum. Considerate languentem in lecto hominem: in domo sua iacentem et maceratum egritudine: primum morti: anhelantem iam animam quodammodo inter dentes habentem: qui forte sollicitus de aliquo re chara sibi quam multum diligit: veniat illi in mentem: et vocet heredes suos et dicat: Rogo vos facite hoc. Teneat quodammodo violententer animam: ne ante exeat: quam illa verba firmetur. Cum illa verba nouissima dictauerit: efflat animam: tollitur cadaver in sepulchrum. Heredes ipsius quod meminerunt nouissima morientis? Quod si quis existat: qui dicat eis: Nolite facere: Quid ergo illi dicant? Ergo non facio quod mihi pater meus efflans animam nouissime mandauit: quod vultum sonuit in aures meas proficiente hinc patre meo? Quis alia verba ipsius aliter possit habere: nouissima verba plus tenet:

In Epistolam beati Iohannis Tractatus X

Non eum vidi amplius: non audiui loquentem. Fratres cogitate visceribus christianis: Si heredibus sunt tam dulcia: tam grata: tam magni ponderis verba ituri in sepulchrum: heredibus christi qualia debet esse verba nouissima: non redituri in sepulchrum sed ascensuri in celum? Namque ille qui vixit et mortuus est rapit ad alia loca anima ipsius: corpus ipsius ponitur in terra: an fiant illa verba: an non fiant: non ad eum pertinet: **Luc. 16.** tamen aliud agit: aliud patitur: Aut in sinu abrahe gaudet: aut in igne eterno aequum modicum desiderans: in sepulchro autem ipsius iacet cadauer sine sensu: et custodiuntur verba nouissima morientis. Quid sibi sperant illi qui verba nouissima sedent in celo non custodiunt: vidente desuper an contemnant: an non contemnant? Illius qui dixit: Saule saule quid me persequeris? Qui seruat ad iudicium quod videt pati membra sua? Et quid nos fecimus inquit? Nos sumus passi: persecutionem non fecimus. Vos fecistis o miseri primo: quia diuistis ecclesiam. Abator est machet: **Mat. 16.** ra lingue quam ferri. Superba fuit ancilla sargagar: et afflicta est a domina sua propter superbiam. Disciplina erat illa non pena: id est recessisset a domina sua quid ei dixit angelus? Reuerte ad dominam tuam. Sic ergo carnalis anima tanquam ancilla superba: si forte aliquas molestias passa es propter disciplinam: quid infans? Redi ad dominam tuam: tene dominicam pacem. Ecce proferuntur euangelia: legimus qua diffunditur ecclesia. Disputatur contra: et dicitur nobis: Traditores. Cuius rei traditores? Christus commendat ecclesiam suam: et non credis: ego tibi crediturus sum maledicenti parentibus meis: vis ut credam tibi de traditoribus? Crede tu prius christo. Quid est dignum? Christus deus est: tu homo: Lui prius debet credi? Christus ecclesiam suam toto orbe diffudit. Ego dico: Loquere. Euangelium loquitur: Laue. Quid dicit euangelium? Oportebat pati christum et resurgere a mortuis die tertia: et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum. Ubi remissio peccatorum: ecclesia est. Quomodo ecclesia? Illi enim dictum est: Tibi dabo claves regni celorum: et que solueris in terra: soluta erunt et in celis: et que ligaueris in terra: ligata erunt et in celis. Qua diffundit ista remissio pec-

catorum? Per omnes gentes: incipientes ab hierusalem. Ecce crede christo. Sed quia intelligis si credideris christo: non te habere quod dicas de traditoribus? Tibi vis ut credam parentibus meis maledicenti: quam tu credas christo predicanti?

Explicita est Expositio diui Augustini in Epistolam beati Iohannis: Basilee: Anno domini M. cccc. xciiij.

Annotatio

Notabilior sententiarum ac materia-
rum Expositionis diuini Aurelij Augu-
stini in Epistolam beati Iohannis:
breuis ordinataq; Annotatio.

Ductus christi ad iudiciū terre
bit malos et letificabit bonos:
Trac. iij. A. in me. et trac. ix.
A. in me. B.
Aduocat peccantiū est christus
apud patrē: Trac. j. E.
Alleluia significat laudate dñm: et quis est
q̄ semp deū laudet: Trac. viij. A. i pn.
Ambulare debem⁹ viam iusticie sicut chri-
stus: Trac. j. §. in fi. et trac. iij. E. in fi.
Amari debet deus plus q̄ creatura: Trac.
Amare q̄ facile sit. Trac. x. L. (ij. §. in me.
An⁹ or transformatur amantem in amatum:
Trac. ij. h. in fi.
Amor et dilectio quomodo differunt: Trac.
viij. L. circa pn.
Amor et duo sūt: Trac. ij. E. in me.
Aia sēda amādo deū pulchra sit. Trac. ix.
Antixps vñ dicat: Trac. iij. B. cir. pn. (§.
Antichristus est omnis qui negat qm̄ iesus
est christ⁹: Trac. iij. L. in me. D. E. §.
Antichrist⁹ est q̄ negat iesum christū in car-
ne venisse: Trac. vi. B. trac. vi. A. p me.
Aliud est aqua sacramēti: aliud aqua q̄
significat sp̄m̄ sc̄m̄: Trac. vi. §. circa me.
Trac. viij. B. in fi.
Arrogantia ē cauēda: Trac. j. D. in fi.
Auarus dum replet arcam: perdit securita-
tem: Trac. x. L. circa pn.
Auaricia quomodo dicatur radix omnium
malorū: Trac. viij. D. in pn. E.
Aptissimus sine charitate nihil pro-
dest: Trac. v. D. in pn. et viij. B. i fi.
Baptism⁹ p sanguinē xp̄i delet pec-
cata et facit de veterib⁹ nouos: Trac. j. D. i pn.
Per baptismū regeneramur: Trac. iij. B.
Beati sūt credētes et nō vidētes: Trac. j. B.
In baptismo imp̄m̄ charact. v. D. i pn. §.
bain cur occidit fratrem suū: Trac.
v. E. in prin.
Caput et mēbra faciūt vñū corp⁹: sic
christ⁹ et ecclesia: Trac. x. B. i fi. §. B.
Character: vide baptismus.
Charitas maxime commendat in hac epla:
In pfatōe: et trac. j. L. i me. et trac. v. D.
in prin. et trac. viij. A. in pn. B. circa fi.
Charitas est de⁹: Trac. viij. B. et trac. viij. h

et trac. ix. A.
Charitas cū sit res inuisibilis: nō oculo sed
corde querēda est. et q̄lis sit: Trac. viij. D.
Charitas ē radix et forma vñtutū: Trac. ij. E.
in fi. et trac. viij. L. in me.
Charitas dei ad nos quāta fuit: Trac. viij. L.
Si eadem sit charitas q̄ diligim⁹ (D. i pn.
deū et q̄ primū: Trac. ix. B. in prin.
Charitas in nobis nata non statim perfe-
cta est: Trac. v. L. i pn. et trac. vi. A. in pn.
Charitatē pfect⁹ co- (et trac. viij. h. in pn.
gnoscat ex signis. ix. A. post me.
Charitas pfecta q̄ sit. v. B. i fi. et L. §. i pn.
Charitatis pfecte vera signa. v. §. i me. et
vi. A. i pn. et viij. h. i pn. et ix. A. p me.
Charitas pfecta expellit timorē. ix. L. D. E.
Charitas sola discernit inter filios dei et fi-
lios diaboli. v. D. in me.
Charitas semel habita si possit amitti. viij.
Charitas a nobis nūq̄ cessabit: (§. cir. fi.
Quis ei⁹ opa p tēpore cessat. viij. B. in fi.
Charitas sola discernit act⁹ quo animo fi-
unt. viij. L. et viij. §.
Charitas sola orat et ipetrat. vi. D. in fi.
Charitas ignoscit. viij. A. cir. pn. et viij. B.
Charitas nō angustat. x. E. in pn.
Nō amat seru⁹ aut fili⁹ nisi ex charitate cor-
ripiatur. viij. L. in fi. D. in me.
Charitas sequit aliquando: sed odium blan-
ditur. x. E. an me.
Sine charitate sacramēta mali hñe pñt: sed
charitatē nemo pñt hñe nisi bon⁹. viij. B. i fi.
Charitas cōpat impatori: q̄ sicut ip̄e vñuer-
sis multib⁹: sic illa omnib⁹ virtutibus im-
perat. viij. A. circa pn.
Charitas cōpat fonti indeficiēti: et margari-
tē euangelicē. v. D. in fi. et viij. A. B.
Lōcupiscētia carnis et oculoꝝ q̄ sit. ij. B. Ibi
dem de curiositate.
humilis confessio p̄ctoꝝ meret indulgen-
tiam. j. D. circa pn.
Conscientie aut cordis rep̄hensio vel pba-
tio pstat fiduciā petēdi. vi. B. circa pn.
Correctio ex amore fieri debet. viij. L. in fi.
Credere in christo et credere q̄ (et D. i me.
iesus est xp̄s qd sit. x. A. B. in pn.
Crescere et decrescere in fide qd sit. iij. A.
Christiani veri vel falsi quō cognoscant. iij. D.
E. et iij. L. in pn. et v. §. in fi. et x. A. B.
Esideriū nrm̄ extēdere debem⁹. iij.
Deus dilectio siue chari. (D. i me.
tas est. viij. B.

precipuarū sententiarū

De⁹ ex deo: aut fili⁹ aut sp̄s sanct⁹ intelligi
debet: nō pater. viij. B. post me.
Deus quid sit. iij. D.
De eo: Deū nemo vidit vnq̄: et qd sit de⁹:
et de ei⁹ forma. viij. D.
Diabol⁹ neminē genuit aut creauit: quāq̄
dicat iniquoꝝ pater. iij. §. in fi. B.
Diabolus quomodo vincitur a nobis. iij.
B. circa pn. et viij. A. in fi.
Dilectio de⁹ est. viij. B. et viij. h. et ix. A.
Deus prior dilexit nos. viij. D. et viij. B.
circa pn. et ix. §. B. in pn.
Dilectio dei nō implet sine dilectione pri-
mi. ix. B. ad fi. et x. B. L.
Pater nō pōt diligi sine filio: nec fili⁹
ne patre: nec fili⁹ sine primo: nec primus
sine filio. x. B. L.
Sola dilectione discernuntur boni a ma-
lis. v. D. in me. et viij. B. L.
Dilectio sola facit opa esse meritoria. x. A.
Dilectio et amor differūt. viij. L. circa pn.
Dilectiois ordo siue grad⁹. viij. L. circa pn.
Diligēdi sic sūt hoies vt peccata eoꝝ argu-
ant. viij. D. i me. L. circa fi. et viij. L. B.
et x. E. in me.
Dilectio vera vel falsa quō cognoscant. vi. A.
et ix. B. in pn. et x. A. et D. in me.
Dilectio pfecta q̄ sit. j. §. p me.
Dilectionē inimicorū cur dñs p̄cepit: s̄ io-
hannes tm̄ p̄cepit vt diligam⁹ fr̄es: ad qd
et quō diligend⁹ est inimic⁹. viij. L. B.
Dilectio inimicorū filies nos facit deo. ix. B.
De eo: Nō diligam⁹ verbo neq̄ lin (i me.
gua: sed ope et v̄itate. v. §. in fi. et vi. A.
Qui diligit fratrem tolerat oīa p̄p̄ eū. j. h.
Dimittere debem⁹ i nobis peccā- (p me.
tibus. viij. A. circa pn. B. in pn. et viij. B.
Doctor: nihil operat in audientib⁹ sine gra-
tia dei. iij. h. et iij. A. in prin.
De eo qd dñs ait adq̄: Dominamini piscib⁹
maris: et volatilib⁹ celi: et bestiis terre: sed
nō dixit hominibus. viij. D. E.
Dñs verus et solus est: de⁹ solus q̄ ministe-
rio nostro nō indiget: sed nos eius auxilio
egemus. viij. h. in pn. ci.
Dom⁹ qm̄ dñs pulchra aut bona. ij. B. i pn.
Ecclesia christi est in toto orbe nō in
pte cōtra donatistas. j. §. et ij. B.
Elemosyna duplex (L. et x. §. B.
scz panis et iusticie. viij. §. in fi.
Esse dei nō habet p̄teritū nec futurū: sed sp̄
p̄sens. ij. D. circa pn.

Esse dei quid sit. iij. D. in pn.
Exactor qualis esse debeat. ix. A. in pn.
De eo: Ex nobis exierūt: sed nō erāt ex no-
bis. iij. B. L. D. E. §.
Ides sine dilectōe inanis est. x. A.
Per fidē ambulamus (B. in pn.
nō p speculē. iij. E. in fi.
Filij dei nōlamur et simus: et ex charitate
patris. iij. L. in pn.
Filij dei et filios dei diligere qd sit. x. B.
Filius diaboli aliquis dicat: nō nascendo s̄
imitando. iij. §. in fi. B.
Finis qd sit: et quō aliqd finiri dicat: et qd nō
finis ponēd⁹ sit i aliq̄ re creata. x. L. i fi. D.
Fornicari a deo quid sit. ix. B. an me.
Fortitudo nra ē ex xp̄i firmitate. ij. E. i pn.
Fugere nō possum⁹ a facie dei. vi. B. i pn.
Generatio xp̄i eterna. ij. D. circa pn.
Gratia dei cooperatur libero arbi-
trio. iij. E. in pn.
Erefes vñ oriant. j. E. p me. h. in
heretici qualiter cognoscant (me.
tur. iij. B. L. D. E. §. et vi. B.
Heretici dicūt ecclesiā eē in africa: aut sola
lingua latina: et nō in toto orbe. j. §. et ij.
Homo cur subiect⁹ est (B. L. et x. §. B.
aialib⁹ quib⁹ prius erat p̄lar⁹. viij. D. E.
Homicida est oīs q̄ odit fratrem. v. §. in pn.
hora nouissima que sit. iij. A.
hora ponit aliqui p vniuerso tpe. iij. A. i fi.
Christ⁹ hospitio recept⁹ dabat sanitatē cor-
dis p sustentatione corporis. v. L. in me.
Actātia est vitāda i bñ acti. vi. A. in
Jesus et xp̄s cū idē sint: dif (me. B.
ferunt tm̄. iij. L. circa pn.
Illuminari a christo vera luce ē se peccato-
rem agnoscere. j. L. circa pn.
Imago dei alter est fili⁹ aliter nos. iij. §.
Imago dei quō sit i aia hominis: et quō defor-
mat⁹: et quō hō habeat p̄tātē in aīas crea-
Si facti sumus ad imaginē (curas. viij. D.
dei: cur nō sum⁹ sicut de⁹. ix. B. in me.
Qualit⁹ de⁹ i nob⁹ q̄ nos i ip̄o. viij. h. i me.
Incarnari cur christus voluit. (et ix. A.
ij. A. B. §. in pn. et iij. B. et vi. B. i me.
Inimic⁹ diligēd⁹ ē vt fr̄at efficiat. viij. B. et
Inuidiē malū. v. E. i pn.
Inuisibilis est deus. viij. D.
Intentio diuersificat actus. viij. L.
Job fortior fuit in sterquilinio q̄ adam in
paradiso. iij. B. an fi.
Iohannis euangelistę humilitas. j. E. i me.

Annotatio

Judicij die q̄ timet vlt̄ sperat. ix. A. p̄ me. B.
 Judicij forma in iudicio q̄lis erit. iij. D.
 Iusticia dei et iusticia hoīs dr̄it. iij. S. i. p̄n.
 Iusticia p̄fectior ē in angelo q̄ i homine: et
 quādo in nobis p̄fecta erit. iij. B. in p̄n.
 Chriſt⁹ aliq̄b⁹ ē lac et aliq̄b⁹ cib⁹ solid⁹. iij. A.
 Apis offēſiōis ē xp̄s. iij. L. (i. p̄n.
 Iapis de quo dicit in danielē: chri-
 ſtus est q̄ creuit et factus est mons
 magn⁹: et impleuit vniuersum orbem ter-
 rarum. j. J. et. iij. L.
 Oia laudat deū p̄ter p̄ctū. iij. S. in p̄n.
 Laudē dei: non n̄ſam q̄rere debem⁹. vj. A.
 in me. L. et. viij. A. L. S. et. x. D. in me.
 Venia multa faciūt grande. j. D. circa fi.
 Lex dei est eius mandati de dilectione. j.
 lb. in fi. et. x. L. in me.
 Liberū arbitriū cōmendat. iij. E. in p̄n.
 De cur quosdā liberat a penis temporali-
 bus viſibiliter: et quosdā relinq̄t. viij. E.
 Lignū vite ſecus decurſus aquarū: est chri-
 ſtus. iij. S. in p̄n.
 Lux ſine tenebris est chriſtus. j. L. in p̄n.
 Mandatū dei q̄le ſit. j. S. circa p̄n.
 Mandatū dei cur dicat⁹ v̄t⁹ et nō
 uſi. j. S. in p̄n. et. x. L. in fi.
 Mandatū de dilectione est omnis cōſuma-
 tionis finis: et q̄ latū. x. L. in fi. D. E.
 Per mandatū dilectionis peccata ſoluūt et
 tenent. v. B. in p̄n.
 De eo: Qui ſoluerit vñū de mādat⁹ his mi-
 nimis et docuerit ſic hoīes: minimus voca-
 biſ in regno celoꝝ. vj. B. in fi.
 Deus aliter manet in nobis q̄ nos in eo.
 viij. lb. in me. et. ix. A.
 Mater n̄ſa est eccl̄ia: dno vbera ei⁹ duo te-
 ſtamēta: ſc̄lac ſcriptura ſacra. iij. A. in p̄n.
 Medicus magn⁹ est xp̄s. viij. lb. circa p̄n.
 et. x. A. in me.
 Medic⁹ ad quid diligit egrotum. viij. B.
 Mendaciū non est ex deo ſed ex (circa fi.
 diabolo. iij. L. in p̄n.
 Mendacē deū facere q̄d ſit. j. L. i. p̄n.
 Merces bñ laborantiū ē vita eterna. iij. B.
 Non debem⁹ appetere vt faciamus (in p̄n
 miracula. iij. B. in fi. lb.
 Abori aliqui timent: aliqui optant vt ſint
 cū chriſto. ix. B. in p̄n.
 Abundi nomine quid intelligat. iij. B. i. p̄n.
 et. iij. L. circa p̄n. et. v. E. poſt me.
 Abund⁹ et de⁹ nō poſſūt ſimul diligi. iij. E.
 In mūdo tria ſūt: cōcupiſcētia carnis et: et

q̄ mūduſ traſſēs cōpaſ ſumio. ij. S. i. p̄n.
 Abund⁹ cur ſit creat⁹ et quō ſit vtend⁹. ij. S.
 Abund⁹ cōpaſ heremo: et terra (in me. B.
 repromiſſionis patrie celeſti: ſ habem⁹ ſō-
 tem charitatē ne deſiciam⁹. vj. A. in p̄n.
 Abund⁹ nō cognoscit niſi ſuos: ſ pſequitur
 p̄ios. iij. L. circa p̄n. et. v. D.
 De eo: Hī de mūdo ſūt et de mūdo loquū-
 tur. vj. A. in fi.
 Atriuitates due: et q̄. iij. B. in p̄n.
 Nat⁹ ex deo ſi peccat. iij. B. et. v.
 A. B. L. D. et. vj. L.
 Chriſtus nō tantū negat verbis ſed etiam
 factis. iij. L. D. E. S. et. x. A.
 Ex aqua et ſpūſancto nemo naſcitur in ſi vo-
 lens. iij. A.
 Luli noſtri non ſe vidēt: ſ tñ in cha-
 ritate cōpaginis corpaliſ ſe noſūt.
 Odiens fratrem in tene (vj. E. in fi.
 bris ambulat. j. B. in me. j. in p̄n.
 Odiens fratrem est homicida. v. S. in p̄n.
 Odiere debem⁹ p̄ctā nō hoīes. vj. L. cir. fi.
 D. in me. et. viij. B.
 Opa bona ſunt exercēda vt prim⁹ inde edi-
 ficet: nō p̄ gloria vana. vj. A. in me. B. et.
 viij. A. in me. L. S.
 Opa pietatis libenter ſūt exercenda. v. L.
 in me. S. poſt me.
 Nō debem⁹ optare eſſe miſeros vt poſſim⁹
 exercere opa pietatis: q̄ ſola beniuolētia
 ſufficit amār. viij. L. in fi.
 Opa etſi aliq̄ vident bona: ſine fide et cha-
 ritate inania ſunt. x. A. B.
 Orantes cur aliq̄ exaudiūt: ſ malo ſuo: aliq̄
 vero p̄ q̄ orāt nō ſtatim p̄cipiūt. vj. L. D.
 Orare debem⁹ p̄ inimicis: exemplo chriſti.
 v. B. in fi. vj. A. in fi. viij. B.
 Episcopi orant p̄ plebe: et plebs p̄ episco-
 pis: et chriſtus p̄ omnib⁹. j. L. in fi.
 Ater a nullo ē. vj. B. in fi.
 Pauli apli humilitas ex noīſ ei⁹ ſi-
 gnificatiōe iſinuat: et de ei⁹ cōſiſtōe.
 P̄ctū ē iniquitas. iij. E. circa p̄n. (viij. B.
 De eo: q̄ peccat nō videt deū neq̄ cogſcit.
 Quod dicit: Dis q̄ nat⁹ est (iij. E. i. fi.
 ex deo nō peccat: Et ſi dixerim⁹ q̄ peccatū
 nō habem⁹ noſipſos ſeducim⁹: nō ſūt cō-
 traria. iij. B. in fi. et. v. A. B. L. D.
 Peccata oēs habem⁹. j. D. et. iij. B. i. me.
 Q̄ q̄ peccat in primū peccat i deū: q̄ cōtra
 charitatē: et de⁹ charitas ē. vj. B. aſi me.
 P̄ctōres quō diligit de⁹. viij. B. circa p̄n.

precipuarū

Peccata nō remittunt niſi p̄ nomē filij dei.
 Nō debem⁹ peccare in ſpe ve (ij. D. i. p̄n.
 niē. j. E. circa p̄n.
 De eo: Si nō veniſſem et locut⁹ eis fuiſſem
 p̄ctū nō haberēt. vj. L. i. me.
 De eo: Quicq̄ petierim⁹ accipiem⁹ ab eo:
 qm̄ mādata ei⁹ cuſtodim⁹: et q̄ mlti pie ne-
 gat q̄d alijs ad p̄ditionē p̄cedit. vj. L. D.
 Petri dñs ter iſrogat ſi eū amat: q̄ ter eū
 negauerat: et cur ei dicit: vt paſcat oues ſu-
 as. v. B. in fi. L.
 P̄dicatio euāgelij cur incepit ab hieroſo-
 lymis. ij. B. L.
 Princeps mūdi cur dicat⁹ foras electus cū
 tñ temptare non ceſſat. iij. A. circa p̄n.
 Chriſtus est p̄pitiatio apud patrē p̄ pecca-
 tis totius mundi. j. S. in p̄n.
 Emiſſio peccatoꝝ nō ſit niſi in vni-
 tate eccleſie. ij. D. in p̄n.
 Reſurrectiōe ſuā cur chriſtus p̄-
 us p̄ ſeſas manifeſtauit. iij. A. in me.
 Chriſtus cur ſe palandū tribuit poſt reſur-
 rectionē. ij. A. B.
 Retribuere nō poſſumus deo niſi ab eo ac-
 cepta. v. B. in fi.
 Anguis chriſti delet peccata tā ori-
 ginalia q̄ actualia. j. D. in p̄n.
 Sacramēta mali habere poſſunt ſi-
 ne charitate. vj. B. in fi.
 Severitas non est exercēda ſine charitate.
 vj. L. circa fi. D. poſt me. et. x. E. aſi me.
 Scādali q̄ patiūt vel q̄ faciūt. j. lb. in p̄n.
 Sciētia ſine charitate inflat et dānat. ij. E.
 Scripturę q̄ d chriſto erāt cur im (circa p̄n.
 pleri oportebat. ij. A. B.
 Spirituſ ſanct⁹ nomine aque ſignificat. vi.
 S. in p̄n. et. vj. B. circa fi.
 Spūſ ſanct⁹ dicit vñctio. iij. L. i. p̄n. lb. i. p̄n.
 Spūſ ſanctus agit vt in nobis ſit dilectio: et
 q̄d eius ſignū: et cur modo nō loquunt lin-
 guis accipiētes ſpūſ ſanctū p̄ manuū im-
 poſitionē. vj. E. et. viij. lb. in p̄n.
 Spūs vn⁹ fuiſ p̄phetaz et aploꝝ: licet diu-
 ſis tēpib⁹ locuti ſint. ix. D. i. p̄n. S. circa fi.
 Spūs quō agſcant. vj. S. et. vj. B. in p̄n.
 Sponſus chriſt⁹: ſponſa eccl̄ia: et q̄ ſ thala-
 mus. j. A. in fi. et. ij. B. circa p̄n.
 Sicut: nō ſemp om̄imodā dicit eq̄litate: ſed
 p̄portionatā. iij. S. et. ix. B. in me.
 Societas xp̄i lux est. j. L. i. me.
 Supbia quō dicat⁹ eſſe initium omnis pec-
 cati. viij. D. i. p̄n.

ſententiarū

Superbia conformat ſe charitati. viij. S.
 Tabernaculū ponere in ſole q̄d ſit. j.
 Tangere chriſtū est i ipſū (A. i. fi.
 credere: et cur magdalena a tactu
 eius phibet. iij. A. in me.
 Tēpora variāt de deo ſ nō ipſe. ij. D. circa
 Chriſt⁹ p̄mittit nos tēptari de trib⁹ (me.
 de quib⁹ ipſe tēptat⁹ fuit. ij. B. i. me. et. lb.
 Tenebrę ſūt peccata quę in chriſto nō erāt.
 j. L. in p̄n. B. in me.
 In tenebris ē q̄ odit frēm. j. B. in me.
 Teſtes dicunt⁹ martyres: et cur chriſt⁹ teſtes
 habere voluit. j. A. in me.
 Tradit⁹ est xp̄s a p̄ſe: a ſe et a iuda. vj. L.
 Trinitas est vn⁹ deus. vj. B. circa fi.
 Timere debem⁹ deum: non mūdū aut ho-
 minē. iij. B. aſi me.
 Timor dñi initium ſapientię. ix. A. circa fi.
 L. circa p̄n.
 Timor quō nō est in charitate. ix. L. in p̄n.
 Quē timorē charitas foras mittit. Ibidē.
 Timor p̄parat charitati viam: ſicut ſeta li-
 no. Ibidē.
 Timor ſtimulat ſicut medici ferramentum.
 Ibidē.
 Q̄ dicit: Timor domini ſanctus p̄manens
 in ſeculum: Et qui timet nō est p̄fectus in
 charitate: nō contrariant. ix. D.
 Timores duo demōſtrant ſimilitudine du-
 arum mulierū maritaz. ix. E. S.
 Leo q̄d dicit⁹: Et man⁹ n̄ſe tractaue-
 rūt de verbo vite: Et q̄d dñi caro
 factū est. j. A. i. p̄n. et. B. in fi.
 Victoria nō ē ex nobis ſ ex deo. vj. A. i. fi.
 De eo q̄d dicit⁹: Deū nēo vidit vnq̄. vj. D.
 De eo: Et videbim⁹ eum ſicuti est. iij. D.
 Viſio dei p̄cellit oīs creature. (i. p̄n.
 pulchritudinē et voluptatē. iij. D. aſi me.
 In iudicio extremo mali ſolū videbunt
 humanitatem chriſti. iij. D. in p̄n.
 Via est chriſtus: et q̄ ambulat p̄ter illā plus
 deſicit q̄ p̄ſcit. x. A. in me.
 Vñctio quō docet oīa: et q̄d nomē vñctio-
 nis ſignificet. iij. L. lb. iij. A. in p̄n.
 De eo q̄d dicit⁹: Per dies ſol nō v̄iet te neq̄
 luna p̄ noctem. j. lb. in p̄n.
 Acheus fuit curatus a morbo aua-
 ricię. v. L. in me.

Finis.

In sermone domini Ianni 49

Quod a deo per deum querit non tunc in querit
in amicitia deum propter deum pascit omnes et non in invidiam

Sermo 37 ad iudicos

Nullo modo in magna equis non habetur vnum deum
Baptista. Propter iniquitatem et ad vltima offensa per iniquitatem
Sunt ad faciem aliam vultuatur

etiam per motum. sermo domini 32

Sermo in prologo. Lenses totius et non in

et peris apud 35

et non statim deus in peccato et in videri. eius est per

et in in neglectis

et peris apud. Sermo in

et peris in et in prologo

WBP
Opole

C
e
N
B
C
C
D

WBP
Opole

SL
6983

K

4/10.52

